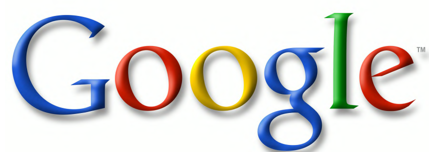
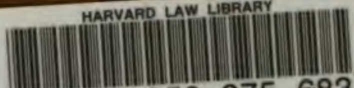

HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 056 975 683

12,00 —

Denmark

HAANDBOG

I

OBLIGATIONSRETTEN

ALMINDELIG DEL

HAANDBOG

I

OBLIGATIONSRETTEN

ALMINDELIG DEL

AF

DR. JUL. LASSEN

PROFESSOR VED KJØBENHAVNS UNIVERSITET

2DEN TILDELS OMARBEJDEDE UDGAVE

KJØBENHAVN

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD

GRÆBES BOGTRYKKERI

1908

ForTy

L

FORORD.

Ved Udarbejdelsen af denne 2den Udgave af min Haandbog i Obligationsrettens almindelige Del er første Udgave nøje gjennemgaaet med senere Lovgivning, Retsliteratur og Retsanvendelse for Øje. Fremstillingen af nogle Æmner har maattet omarbejdes, saaledes af Hensyn til Retsliteraturen §§ 8, 17 og 18, og af Hensyn til Lov om Køb 6. April 1906 — særligt for at oplyse, hvorvidt Bestemmelserne i denne Lov maa anses analogisk anvendelige paa andre Kontraktsforhold — Fremstillingen paa adskillige Punkter i §§ 41—46, 62 og 65. Spørgsmaal af almindeligere Betydning ere optagne til Behandling eller undergivne yderligere Drøftelse navnlig i § 10. VI., § 13. II., § 28 Note 21, § 29. II., § 36. IV., § 42. V., § 62. IV. og § 65. II. Paragraftal og, med ganske enkelte Undtagelser, Notetal ere bevarede uforandrede. Forøgelsen af Bogens Omfang med ca. 8 Ark falder aldeles overvejende paa Noternes Henvisninger til og Bemærkninger om senere Retspraksis.

Da Trykningen er begyndt tidligt i Foraaret, ville Love fra 1908 ofte først findes i „Rettelser og Tilføjelser“, hvis store Omfang skyldes Anførslerne af Lov om Rettens Pleje. Til Retsafgjørelser, som endnu ikke d. 1ste Oktober vare optagne i Domssamlingerne, har der ikke kunnet tages Hensyn.

Regensen i Oktober 1908.

Jul. Lassen.

RETTELSER OG TILFØJELSER.

S. 4 Note 5 ændres S. 4 til S. IV

S. 11 l. 6 f. o. tilføjes: Rpl. § 554, K. L. § 62, Akl. § 13.

S. 12 Teksten l. 8 f. n. efter Punktum tilføjes: Rpl. § 487. 1°.

S. 14 l. 17 f. o. tilføjes: Akl. § 13.

S. 15 l. 4 f. o. tilføjes: Rpl. § 246. 2°.

S. 15 Teksten l. 4 f. n. efter 55 tilføjes: (Rpl. §§ 232, 645).

S. 15 Teksten l. 4 f. n. efter Punktum tilføjes: se derimod fremtidigt Rpl. § 236.

S. 15 Note 3ª tilføjes: Ottosen i U. f. R. 1908 B. 210.

S. 16 Note 5 tilføjes: Ligeledes er det tvivlsomt, om der efter Rpl. § 484 vil kunne afsiges Dom, som paalægger Foretagelse af saadanne Handlinger.

S. 32 l. 2 f. o. tilføjes: Rpl. § 567. 2°.

S. 35 Note 1 l. 2 f. o. tilføjes: Rpl. § 570.

S. 40 l. 4 f. o. tilføjes: Rpl. § 567. 2°.

S. 41 Note 19 tilføjes: Resp. 17. Maj 1907 (U. f. R. 1908. 711).

S. 47 l. 6 f. o. tilføjes: Rpl. § 332.

S. 48 Note 3 i Beg. tilføjes: H. R. T. 1897. 306 (U. f. R. 1897. 791), ndfr. § 76 Note 11.

S. 49 Teksten l. 9 f. n. tilføjes: Rpl. § 574. 1°.

S. 51 Note 9 efter 36 tilføjes: (U. f. R. 1908. 411),

S. 53 l. 2 f. o. tilføjes: L. 21. Aug. 1908 Nr. 229 § 5.

S. 54 l. 6 f. o. tilføjes efter 5—1—6: Rpl. § 298,

S. 55 Teksten l. 1 f. n. tilføjes efter 5—1—6: Rpl. § 298,

S. 55 Note 8 tilføjes: De ved D. L. 5—1—7 hjemlede Bevisbyrderegler ere ikke forandrede ved Rpl.

S. 62 l. 2 f. o. tilføjes: Efter Rpl. staar Sagen saaledes, at Dommeren, naar Indstævnte er udebleven, tager Hensyn til de af Sagsøgerens Fremstilling fremgaaende Ugyldighedsgrunde, Rpl. § 332, medens der iøvrigt kun tages Hensyn til Indsigelser, som ere gjorte gjældende af Indstævnte (bortset fra dem, som han ikke kan frafalde), Rpl. § 284. 2°. Heller ikke her opstilles altsaa Sondringen mellem Nullitets- og Anfægtelighedsgrunde.

S. 65 Teksten l. 5 f. n. tilføjes: Efter Rpl. sker Umyndiggjørelse ved Retsdekret, Rpl. § 452.

S. 65 Teksten l. 1 f. n. tilføjes: Efter Rpl. træffes Bestemmelsen om, at en Enke sættes under fast Lavværgemaal, ved Retsdekret, Rpl. § 455, jfr. § 452.

S. 67 Teksten l. 2 f. n. tilføjes: jfr. Rpl. § 450. 3°.

S. 73 Note 20 ændres 1892. 71 til 1893. 71.

S. 78 l. 19 f. o. tilføjes: Regelen, at der ved Vedersigelse vindes en Bevisfordel, er ikke forandret ved Rpl., men ifølge Rpl. staar Dommeren muligvis friere end hidtil ved Bevisfordelens Vurdering, jfr. bl. A. Rpl. § 297.

S. 94 l. 7 f. o. tilføjes: Med Rpl. maa den paa 5—14—46 støttede Adgang til at kræve Ed antages at bortfalde som ikke nævnt i Rpl. § 298, jfr. § 297.

S. 95 Teksten l. 9 f. n. I. læs: I. 1.

S. 98 Note 5 l. 7 f. o. tilføjes: H. R. T. 1908. 163 (U. f. R. 1908. 592)

S. 105 Note 13 tilføjes: Gierke Der Entwurf eines B. G. B. S. 189 Note 1.

S. 107 l. 4 f. o. tilføjes Henvisning til D. i U. f. R. 1908. 643.

S. 108 Note 21 i Beg. tilføjes: D. i U. f. R. 1908. 643.

S. 116 Teksten l. 11 f. n. henvist læs: henvist til

S. 117 l. 17 f. o. tilføjes: Rpl. § 484. 1°.

S. 119 l. 17 f. o. tilføjes: Rpl. § 604,

S. 119 Note 8 l. 2 f. n. tilføjes: D. i H. R. T. 1908. 243.

S. 121 Note 10 tilføjes: D. i H. R. T. 1908. 268, der forandrer D. i U. f. R. 1908. 227, statuerer, at Skyldnerens hemmelige Tilsagn under Akkordforhandling til en Kreditor om Fordele udover Akkorden — bortset fra de af K. L. § 115 og Akl. § 30 omfattede Tilfælde — ere forbindende for ham; jfr. U. f. R. 1894. 1143, 1875. 1012.

S. 123 Note 16 tilføjes: Om Sagførerhonorar se Rpl. § 121.

S. 126 l. 8 f. o. tilføjes: Rpl. § 118.

S. 131 l. 9 f. o. tilføjes: Rpl. § 484. 2°, § 490.

S. 133 Note 4 l. 2 f. n. tilføjes: D. i U. f. R. 1908. 441.

S. 135 l. 18 f. o. efter Punktum tilføjes: Denne Uraadighedstilstand maa vistnok antages at bortfalde med Rpl. § 609 smh. m. § 607. Paa den anden Side indfører Rpl. en ny generel Uraadighedstilstand, Beslaglæggelse, Rpl. §§ 777 ff., 979. 2°.

S. 139 Note 4 l. 7 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 623,

S. 145 Note 13 l. 13 f. o. tilføjes: Resp. 18. Jan. 1907 (U. f. R. 1908. 706), D. i U. f. R. 1908. 420, ndfr. § 122 Note 29.

S. 145 Note 13 l. 8 f. n. tilføjes: U. f. R. 1908. 434

S. 146 Note 13 i Slutn. tilføjes: Rpl. § 254.

S. 152 Teksten l. 1 f. n. efter Punktum tilføjes: se ogsaa Rpl. § 255.

S. 153 Teksten l. 4 f. n. tilføjes: Se herved som Undtagelsesbestemmelse Rpl. § 255.

S. 156 Note 40 l. 1 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 488, ndfr. § 116 Note 20.

S. 157 Note 44 l. 2 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 479, 699, Resp. 1. Novbr. 1907 (U. f. R. 1908. 718)

S. 168 Note 17 tilføjes Henvisning til § 76 Note 11.

S. 177 l. 14 f. o. efter § 31 tilføjes: Rpl. § 537,

S. 179 Note 6 l. 2 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 442, 504,

S. 187 Note 1 l. 1 f. o. tilføjes: Reuterskiöld T. f. Rvdsk. XXI S. 345 ff.

S. 196 l. 15 f. o. tilføjes: Rpl. § 632

S. 197 Teksten l. 3 f. n. tilføjes: Rpl. § 775

S. 198 l. 1 f. o. tilføjes: Rpl. § 775. 3°

S. 200 l. 9—14 f. o. „Fremdeles . . . . Stærkstrømsanlæg“ ændres saaledes: Fremdeles kan efter L. 19. April 1907 Nr. 77 § 6 under lignende Betingelser, jfr. ndfr. § 35. III. 3., naar Nogens Død er forvoldt ved elektriske Stærkstrømsanlæg, Erstatning for Tab af Forsørger kræves af dem, overfor hvem den Paagjældende havde paataget sig Forsørgelsespligt. Og efter L. 27. Maj 1908 Nr. 180 § 33 er, naar Nogens Død er forvoldt ved Automobilkjørsel, den for Automobilet Ansvarlige erstatningspligtig overfor dem, som den Forulykkede bevislig har forsørget, medmindre den Skadelidende selv forsætlig eller ved grov Uagtsomhed har hidført Skaden, eller det fremgaar af Omstændighederne, at denne ikke skyldes Automobilets Tilstedeværelse.

S. 202 Note 21 l. 6 f. o. 1904 læs: 1894.

S. 202 Note 21 l. 8 f. o. tilføjes: P. M. Poulsen i U. f. R. 1908 B. S. 225 ff., David i U. f. R. 1908 B. S. 249 ff.

S. 203 Note 21 l. 14 f. o. tilføjes: Rpl. § 118. 2°.

S. 207 l. 7 f. o. 10 læs: 11

S. 207 l. 18 f. o. tilføjes: Rpl. §§ 775, 761, 965.

S. 217 l. 19 f. o. tilføjes: Rpl. § 632.

S. 223 l. 11 f. o. tilføjes: Rpl. § 312 jfr. § 303,

S. 227 Note 15 l. 4 f. n. tilføjes: Rpl. § 987, jfr. § 985, maa antageligt forstaas saaledes, at den, der frifindes for Straf paa Grund af Sindssygdom, er fritagen for at betale Sagsomkostninger, selv om han forsætligt eller uagtsomt har forvoldt Processen. Men herfra kan ikke drages nogen Slutning til Erstatningsfrihed i Almindelighed.

S. 247 Note 2 l. 1 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 557

S. 249 l. 12 f. o. tilføjes: Rpl. § 487

S. 254 Note 20 l. 3 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 474

S. 257 l. 14 f. o. tilføjes: Rpl. § 487.

S. 261 Note 7b tilføjes: U. f. R. 1908. 659

S. 265 Note 19 l. 1 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 646

S. 266 Note 22 i Slutn. tilføjes: jfr. Rpl. § 632.

S. 267 l. 2 f. o. tilføjes: Rpl. § 599.

S. 267 Note 24 l. 5 f. n. tilføjes: Rpl. § 997

S. 267 Note 24a efter 1908. 61 tilføjes: (U. f. R. 1908. 564)

S. 268 Note 28ᵃ tilføjes: U. f. R. 1908. 659

S. 270 l. 9 f. o. dræbtes læs: dræbte

S. 275 l. 15 f. o. 1908 læs: 1908 Nr. 180

S. 275 Teksten l. 5 f. n. tilføjes: Rpl. §§ 775, 965, 761, 1015, jfr. Munch-Petersen Den nye Retspleje S. 153—154

S. 276 Note 46 i Slutn. tilføjes: 21, 350.

S. 277 l. 14 f. o. tilføjes: Rpl. § 303 smh. m. § 312

S. 277 Note 50 tilføjes i Slutn.: og fremtidigt navnlig Rpl. § 303.

S. 278 Note 2 l. 1 f. n. tilføjes efter § 6: Rpl. § 487.

S. 279 Note 6 l. 4 f. n. tilføjes: U. f. R. 1908. 557

S. 284 l. 17 f. o. tilføjes: jfr. Rpl. 985. 4°

S. 287 Note 23 tilføjes i Slutn.: jfr. Rpl. §§ 968 ff.

S. 288 l. 10 f. o. tilføjes: Rpl. § 484. 5°

S. 308 Note 19 tilføjes: U. f. R. 1908. 643

S. 308 Note 20 l. 5 f. o. tilføjes: Fr. Stang Handelskoutumer i T. f. Rvdsk. XXI S. 249 ff., Grosserersocietets Skrivelse af 22. Juni 1907 i U. f. R. 1908. 708

S. 309 Note 22 l. 3 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 665

S. 310 Note 25 l. 2 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 520

S. 311 Note 26 l. 14 f. o. tilføjes: U. f. R. 1908. 665

S. 315 l. 2 f. o. efter § 15 tilføjes: Rpl. § 469. 3°, § 481 og Henvisning til U. f. R. 1908 B. 219, 235.

S. 318 Note 15 tilføjes: Fristen „8 Dage efter (ikke „fra“, jfr. D. L. 5—14—3) en Termins Begyndelse“ er ved D. i H. R. T. 1908. 330 antaget først at udløbe med d. 19de.

S. 339 Note 31 tilføjes: U. f. R. 1908. 525, 495

S. 359 Teksten l. 2 f. n. tilføjes efter Slutn.: , § 7, Rpl. § 593

S. 386 Note 85 l. 4 f. o. tilføjes: Resp. 6. Septbr. 1907 (U. f. R. 1908. 715)

S. 405 Note 27 tilføjes: Jfr. Resp. 19. Decbr. 1907 (U. f. R. 1908. 720).

S. 405 l. 2 f. n. tilføjes: Bek. 22. Juni 1908 Nr. 172 § 30

S. 468 Note 15ᵃ tilføjes: Bek. 22. Juni 1908 Nr. 172 § 8. 3°.

S. 475 Note 39 tilføjes: Bek. 22. Juni 1908 Nr. 172 § 38.

S. 490 Note 21 tilføjes: U. f. R. 1908. 546

S. 491 Note 26 l. 2 efter 113 tilføjes: (U. f. R. 1908. 583),

S. 520 Teksten l. 9 f. n. tilføjes: Se nu ogsaa Rpl. § 781 smh. m. § 607.

S. 657 l. 7 f. o. (Rpl. § 436) læs: (Rpl. § 436 jfr. § 494. 3°)

S. 663 Teksten l. 1 f. n. § 4; læs: § 4 (anderledes Rpl. § 436, smh. m. § 494. 3°, Bemærkninger til Udkast til Lov om den borgerlige Retspleje 1899 S. 124);

S. 664 l. 12 f. o. § 4 læs: § 4, se derimod Rpl. § 436,

S. 665 Note 81 l. 4 f. n. urigtig. læs: urigtig (D. i H. R. T. 1908. 343 kom ikke ind paa dette Spørgsmaal).

BENYTTEDE FORKORTELSER.

Aagesen bet. Aagesen Indledning til den danske Formueret. Kbhvn. 1881.

Aagesen Bidrag bet. Aagesen Bidrag til Læren om Overdragelse af Ejendomsret og andre tinglige Rettigheder. Kbhvn. 1866.

Aagesen Program 1871 og Program 1872 bet. Aagesen Bemærkninger om Rettigheder over Ting. 1ste Række: Om Retsbeskyttelsens forskjellige Udstrækning, og Aagesen Fortsatte Bemærkninger om Rettigheder over Ting, navnlig om Ejendomsrettens Begreb. (I Indbydelsesskrifter til Kjøbenhavns Universitets Fester 1871 og 1872).

Aagesen R. R. bet. Aagesen Forelæsninger over den romerske Privatret Kbhvn. 1892.

Aagesen Singulærsukcession bet. Aagesen Om Singulærsukcession i Formuerettigheder inter vivos. Med særligt Hensyn til dansk Ret. Festskrift, udgivet af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet ved Kjøbenhavns Universitetsfest 1879.

A. f. R. bet. Archiv for Retsvidenskaben og dens Anvendelse.

Akl. bet. L. om Tvangsakkord udenfor Konkurs m. m. 14. April 1905 (i Lovtid. 1906 Nr. 225).

Almén bet. T. Almén Om köp og byte af lös egendom. Kommentar till lagen d. 20. Juni 1905. I. (II. endnu ikke udkommet).

Anson bet. Anson Principles of the English law of contract. 4th. ed. Oxford 1886.

Aubert bet. Fr. Hallager Den norske Obligationsrets almindelige Del. Omarbejdet og forøget Udgave af nogle Afsnit af „Den norske Obligationsret“ ved L. M. B. Aubert Christiania 1887

Aubert Sp. D. bet. Aubert Den norske Obligationsrets specielle Del. I. 2den Udg. ved Rygh. 1901, II. 2den Udg. v. Hambro 1905, III. (1894).

Aubry et Rau bet. Aubry et Rau Cours de droit civil français. 4iéme ed. Paris.

Benjamin bet. Benjamin Sale of personal property. 3 th. ed. 1884.

Bentzon A. R. bet. V. Bentzon Almindelig Retslære, 1904 (ufuldendt).

Bentzon P. R. bet. V. Bentzon Den danske Personret, 3dje Udg. 1904.

B. G. B. bet. Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich 18. Aug. 1896.

Bowstead bet. W. Bowstead A Digest of the law of Agency. 2d. ed. 1898, London.

Chalmers bet. M. D. Chalmers The sale of goods Act 1893 4th. ed. 1899, London.

D. Entw. bet. Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich. Erste Lesung. Ausgearbeitet durch die von dem Bundesrathe berufene Commission. Berlin u. Leipzig 1888.

D. Entw. Mot. bet. Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich. Berlin u. Leipzig 1888.

D. C. P. O. bet. Civilprosessordnung für das deutsche Reich.

Demolombe bet. Demolombe Cours de code Napoléon. Paris 1854 ff.

Dernburg bet. H. Dernburg Das bürgerliche Rechts des Deutschen Reichs und Preussens I. 2te Aufl. (1902), II. 1. u. 2te Aufl. 1899, III. 3te Aufl. 1904.

Dernburg Pandekten bet. H. Dernburg Pandekten 3te Aufl.

Deuntzer Arveret bet. Deuntzer Den danske Arveret, 2den Udg. 1897.

Deuntzer F. R. bet. Deuntzer Den danske Familieret. 4de Udg. 1899.

Deuntzer Om Fuldmagt bet. Deuntzer Om Fuldmagt og dermed beslægtede Forhold. Kbhvn. 1872.

Deuntzer Sk. R. bet. Deuntzer Den danske Skifteret. Kbhvn. 1885.

D. H. G. B. bet. Das allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch.

D. K. O. bet. Konkursordnung für das Deutsche Reich.

Endemann bet. Endemann Handbuch des deutschen Handels-, See- und Wechselrechts. Leipzig 1881—1885.

Evaldsen bet. Evaldsen Forelæsninger over Obligationsrettens almindelige Del. Første Udgave (lithograferet).

Evaldsen Bidrag (eller Fuldmagt) bet. Evaldsen Bidrag til Læren om Fuldmagt og dermed beslægtede Retsforhold. Kbhvn. 1872.

Evaldsen Fortolkning bet. Evaldsen Fortolkning af Vekselloven. Kbhvn. 1881.

Evaldsen Sp. D. bet. Evaldsen Forelæsninger over Obligationsrettens specielle Del (lithograferet).

Evaldsen Veksler bet. Evaldsen Dansk Obligationsret. Trykt som Manuskript. Kbhvn. 1883.

Gjelsvik bet. M. Gjelsvik Den norske Privatrets Lære om Vildfarelsens Indflydelse paa Retshandlers Gyldighed, Kristiania 1897.

Gierke bet. O. Gierke Der Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs und das deutsche Recht, 1889.

Goldschmidt System bet. L. Goldschmidt System des Handelsrechts 4te Aufl. 1892.

Goos bet. Goos Forelæsninger over den almindelige Retslære. Kbhvn. 1885 og 1892.

Goos Str. R. I bet. Goos Indledning til den danske Strafferet. Kbhvn. 1875.

Goos Str. R. II bet. Goos Den dansk Strafferets almindelige Del. Kbhvn. 1878.

Goos Str. Sp. D. bet. Goos Den danske Strafferets specielle Del. Kbhvn. 1895. 1896.

Gram bet. F. T. J. Gram Den danske Formueret. Anden Del. Første Bind. Om Fordringsretsforholdene i Almindelighed. Kbhvn. 1860.

Gram Sp. D. bet. F. T. J. Gram Den danske Formueret. Anden Del. Andet Bind. Om de enkelte Fordringsretsforhold i Særdeleshed. Kbhvn. 1864.

G. W. Gram bet. G. W. Gram Den nordiske Obligationsrets almindelige Del i Nordisk Retsencyklopædi II. Kbhvn. 1888.

Grundtvig bet. L. A. Grundtvig Om Reklamationer i Formueretsforhold. 1903.

Hage bet. Hages Haandbog i Handelsvidenskab. 2den Udg. ved M. Koefoed og Emil Meyer. 1906.

Hagerup Panteret bet. F. Hagerup Den norske Panteret. 2den Udg. Kristiania 1898.

Hagerup bet. Fr. Hagerup Om Kjøb og Salg. Kristiania 1884.

Hahn bet. Hahn Commentar zum allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch. 2te Aufl.

Hallager-Aubert bet. Hallager Den norske Obligationsret. Andet gjennemsete Oplag ved Aubert.

Hindenburg bet. A. Hindenburg Om Kjøb og Salg. 2den Udg. 1903.

H. R. T. bet. Højesteretstidende.

J. A. bet. Juridisk Archiv.

Ihering bet. Jahrbücher für die Dogmatik des heutigen römischen und deutschen Privatrechts. Herausgegeben von Dr. Rudolf von Ihering m. fl.

J. T. bet. Juridisk Tidsskrift.

J. U. bet. Juridisk Ugeskrift.

K. L. bet. Lov om Konkurs m. m. 25. Marts 1872.

Kbl. bet. Lov om Køb 6. April 1906.

Kbl. Mot. bet. Udkast til Lov om Køb med tilhørende Bemærkninger. Kjøbenhavn 1904.

Larsen bet. Larsen Privatretlige Foredrag II. Forelæsninger over den danske Obligationsret 1858.

Jul. Lassen R. R. bet. Jul. Lassen Forelæsninger over romersk Privatret. 1899.

Jul. Lassen R. R. (Læreb.) bet. Jul. Lassen Lærebog i romersk Privatret. 1904.

N. Lassen bet. N. Lassen Villien som Forpligtelsesgrund. Kbhvn. 1874.

Leake bet. Leake An elementary Digest of the law of contracts. London 1878.

Lyon-Caen et Renault bet. Lyon-Caen et Renault Précis de droit commercial. Paris 1884 og 1885.

Matzen bet. Matzen Forelæsninger over den danske Tingsret. Anden gjennemsete Udgave. Trykt som Manuskript. Kbhvn. 1884.

Mayne bet. Mayne A Treatise on the law of damages. 3th ed. London 1877.

Morgenstierne bet. Morgenstierne Om Erstatningsansvar for andres Handlinger, særlig om Statsansvar for Embedshandlinger. Særtryk af Norsk Retstidende 1887.

Mourlon bet. Mourlon Répétitions écrites sur le code civil. 11ème ed. Paris 1880—1883.

Munch-Petersen Causa bet. H. Munch-Petersen Løftet og dets Causa. 1896.

Munch-Petersen Pr. bet. H. Munch-Petersen Den danske Civilproces. Første Afdeling 1906.

Nellemann Alm. D. bet. J. Nellemann Civilprocessens almindelige Del. 3die Udg. Kbhvn. 1887.

Nellemann Auktion bet. J. Nellemann Læren om Auction, 4de Udg. 1898.

Nellemann Exekution bet. J. Nellemann Læren om Exekution og Auction. 3die Udg. Kbhvn. 1896.

Nellemann bet. J. Nellemann Den ordinaire civile Procesmaade. 4de Udg. Kbhvn. 1892.

N. j. A. bet. Nyt juridisk Archiv.

N. j. T. bet. Nyt juridisk Tidsskrift.

Nordling bet. Anteckningar efter Prof. E. V. Nordlings Föreläsningar i Svensk Civilrätt. Allmänna delen. Utgifna af Juridiske Föreningen i Upsala 1891.

Oest. G. B. bet. Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für das Kaiserthum Oesterreich.

Pfaff bet. Drei Gutachten über die beantragte Revision des 30 Hauptstückes im II Theile des a. b. Gesetzbuches. Wien 1880.

Planck bet. Bürgerliches Gesetzbuch nebst Einführungsgesetz, erläutert von G. Planck m. m. I. 2te Aufl. 1898, II—VI. 1ste u. 2te Aufl. 1900—1902.

Pollock bet. Pollock Principles of Contract. 4th. ed. London 1885.

Pollock Torts bet. Pollock the law of torts 2d. ed. London 1890.

Pr. A. L. R. (eller Preuss. Landr.) bet. Allgemeines Landrecht für die preussischen Staaten.

Reatz bet. Reatz Die zweite Lesung des Entwurfs eines Bürgerlichen Gesetzbuchs für das deutsche Reich I.—III. 1894—1896.

Resp. bet. Responsa, afgivne i Handelssager af Grosserer-Societetets Komité.

Rode bet. Domme og Responsa i Handelssager 1874—1884. Udgivne af Vilh. Rode. Kbhvn. 1885.

Rpl. bet. Lov om Rettens Pleje 16. Juni 1908.

Schl. H. R. D. bet. Schlegel Samling af Højesteretsdomme.

Schneider bet. Das Schweizerische Obligationenrecht. Herausgegeben v. Schneider unter Mitwirkung von Fick. 2te Aufl. 1883.

Schw. bet. Schweizerisches Bundesgesetz über das Obligationenrecht.

Schw. Z. G. B. bet. Schweizerisches Zivilgesetzbuch 10. Dcbr. 1907.

Schrevelius bet. Schrevelius Lärobok i Sveriges Almänna nugällande civil-rätt. 1844—57.

Serlachius bet. J. Serlachius Lärobok i Obligationsrättens allmänna del enligt finsk rätt 1902.

Sk. L. bet. Lov om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. m. 30. Novbr. 1874 Nr. 155.

S. og H. R. T. bet. Sø- og Handelsretstidende.

Sourdat bet. Sourdat Traité gènéral de la responsabitité. 4ième ed. Paris 1887.

Stang bet. Fr. Stang Om Vildfarelse og dens Indflydelse efter norsk Privatret paa en Retshandels Gyldighed. Kristianiana 1897.

Staub bet. H. Staub Kommentar zum Handelsgesetzbuch 6te u. 7te Aufl. I u. II. 1900.

Str. L. bet. Almindelig borgerlig Straffelov 10. Febr. 1866.

Stobbe bet. Stobbe Handbuch des deutschen Privatrechts.

Sølov bet. Sølov 1. April 1892 Nr. 56.

T. f. R. bet. Tidsskrift for Retsvæsen.

T. f. Rvdsk. bet. Tidsskrift for Retsvidenskab, udgivet af Bestyrelsen for den Stang'ske Stiftelse i Christiania.

Torp Hovedpunkter bet. C. Torp Hovedpunkter af Formuerettens almindelige Del. 2den Udg. 1900.

Torp Interessentskab bet. C. Torp Om Interessentskab. 3dje Udg. 1904.

Torp Str. R. bet. C. Torp Den danske Strafferets almindelige Del. 1905.

Torp-Grundtvig bet. C. Torp Dansk Tingsret, 2den Udg. ved L. A. Grundtvig. 1905.

Tybjerg bet. E. Tybjerg Om Bevisbyrden 1904.

U. f. L. bet. Ugeblad for Lovkyndighed, Statistik og Statsøkonomi, udgivet af den norske Sagførerforening.

U. f. R. bet. Ugeskrift for Retsvæsen.

Ung. Entw. bet. Entwurf eines ungarischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches. Erste Fassung, 1901.

Wharton bet. Wharton A commentary on the law of contracts. Philadelphia 1882.

Wharton Negligence bet. Wharton A Treatise on the law of negligence. 2d. ed. Philadelphia 1878.

Windscheid bet. Windscheid Lehrbuch des Pandektenrechts. 6te Aufl. 1887.

Winroth S. U. bet. Winroth Strödda Uppsatser I—IV. 2. uppl. 1901—1907, V. 1906.

V. L. bet. Vekseliov for Danmark 7. Maj 1880 Nr. 52.

Vogt bet. Hans Vogt Den nordiske Obligationsrets specielle Del i Nordisk Retsencyklopædi. II. Kbhvn. 1888.

Øllgaard bet. H. Øllgaard Anders Sandøe Ørsteds Betydning. 2den Afdeling.

Ørsted Hdbg. bet. A. S. Ørsted Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

A. INDLEDNING.

B. FORDRINGSRETTIGHEDERS TILBLIVELSE.

II. Retsbrudet.

III. Andre retsstiftende Kjendsgjerninger.

C. FORDRINGSRETTIGHEDERS INDHOLD.

D. FORDRINGSRETTIGHEDERS FORANDRING OG OPHØR.

I. Subjektiv Forandring.

II. Objekliv Forandring og Ophør.

E. OM FORDRINGSRETTIGHEDERS RETSBESKYTTELSE.

A. INDLEDNING.

§ 1.

Begrebet Fordringsret.[1])

Ved en Fordringsret forstaas en retsbeskyttet Fordring imod en Person. I Almindelighed, og saaledes her, tages Begrebet dog i snævrere Betydning, saa at det kun omfatter Formuefordringsrettighederne eller, som de hyppigt benævnes, de obligatoriske Rettigheder *(obligationes)*. Læren om Fordringsrettighederne eller Obligationsretten bliver herefter en Underafdeling af Formueretten, nemlig Læren om en Persons (Fordringshaveren, Kreditor) retsbeskyttede Formuefordringer imod en Person (Skyldneren, Debitor). Den omfatter kun de Fordringsrettigheder, der ere undergivne de formueretlige Grundsætninger. Udenfor Læren om Fordringsrettighederne falder altsaa Læren om de i den straffende Retshaandhævelses Princip grundede Fordringsrettigheder, selv om de have Bytteværdi (Bøder), og Læren om alle de Fordringsrettigheder, der ikke have Bytteværdi, thi en saadan hører til Formuegodernes Begreb. Udenfor falder endvidere Fremstillingen af de Bytteværdi havende Fordringsrettigheder, ved hvilke de formueretlige Grundsætninger væsentlig modificeres af andre Grundsætninger. Dette er Tilfældet med de ved familieretlige og arveretlige Grundsætninger bestemte Fordringsrettigheder, f. Eks. Børns Krav paa Underhold af Faderen, Legatarers Krav mod Arvinger, og med de ved statsretlige Grundsætninger bestemte, f. Eks. Skatteforpligtelser.

---

[1]) Gram S. 1—15, Larsen § 1, Aubert § 1, Evaldsen § 1, Aagesen §§ 6—7, Serlachius § 1, Windscheid §§ 250, 251, Dernburg II § 1, Planck II S. 1—10. Jfr. Note 2 og § 2 Note 3ª.

Heller ikke de af tinglige Rettigheder udspringende Krav, som gaa ud paa at gjøre selve den tinglige Ret gjældende, f. Eks. Vindikationskravet, henføres under Obligationsretten [1a]). De Fordringsrettigheder og Krav, som saaledes ikke omfattes af Obligationsretten, ere dog ofte i vidt Omfang undergivne dennes Retsregler.

Den nærmere Afgrænsning imellem Fordringsrettighederne og andre Formuerettigheder, navnlig Raadighedsrettighederne eller de tinglige Rettigheder, skal ikke omhandles her[2]). Ved de tinglige Rettigheder siges Tingen, som Retten haves over, at være Rettighedens Gjenstand (Objekt). I denne Forstand kan der ikke tales om nogen Gjenstand for Fordringsrettigheder[3]). Hvad enten man som Gjenstand vilde betegne den Ydelse, som kan kræves, eller den Person, som Kravet haves imod, vilde Forholdet imellem den Berettigede og „Gjenstanden" her være et ganske andet end ved Raadighedsrettighederne; der kan ikke haves Rettigheder over Personer, men kun mod Personer. Ved Fordringsrettighederne bliver der derfor ikke at tale om nogen Gjenstand for Retten, men kun om dens Indhold; derimod kan det, der skal ydes, betegnes som Ydelsens Gjenstand (ofte betegnes det som Ydelsen).

De enkelte Led i den givne Bestemmelse af Fordringsrettighederne blive. herefter Rettighedernes Indhold, Subjekter og Retsbeskyttelse. Herom skulle nogle almindelige indledende Bemærkninger gjøres i de følgende Paragrafer (§§ 2—4).

§ 2.

Fordringsrettighedernes Indhold[1]).

I. Indholdet af Fordringsrettighederne blev ovenfor angivet som en Formuefordring imod en Person. Den ene Per-

[1a]) Jfr. Dernburg Pandekten II § 1 Note 12, Planck II S. 5.

[2]) Se herom Torp Hovedpunkter §§ 1 og 2, Torp-Grundtvig § 1, H. Scheel Norsk Tingsret § 2. Jfr. Windscheid §§ 38—45, Planck III S. 3—10.

[3]) Jfr. herom Windscheid § 252 Note 1 og § 262 Note 1, Planck II S. 9.

[1]) Aagesen S. 140 og § 7, Larsen §§ 3 og 5—8, Gram S. 54—78, 99—102, 131—132, Aubert §§ 7, 8, 4, Evaldsen § 9, Serlachius §§ 7—13. Jfr. Windscheid §§ 252—255, 262, 264 og 81, Planck II S. 9.

son kan tjene den andens formueretlige Øjemed dels ved sine Formuerettigheder, dels ved sin Arbejdskraft, dels endelig ved sin Erhvervsevne. Herved giver sig Hovedformerne af Fordringsrettighederne efter deres Indhold:

1. Kravene paa positive Ydelser af Formuerettigheder (Raadighedsrettigheder eller Fordringsrettigheder). Indenfor denne Gruppe kan atter sondres imellem de Tilfælde, hvor Kravet gaar ud paa a) Erhvervelse af Formuerettigheder fra Skyldneren, f. Ex. Sælgerens og Kjøberens almindelige Rettigheder efter Kjøbekontrakten, og b) dem, hvor Kravet gaar ud paa, at Formuegoder skulle stilles og holdes til Fordringshaverens Raadighed uden dog at overføres til ham,[2]) f. Eks. den uigjenkaldelige Bemyndigelse til at udøve en Andens Ret. Denne sidste Gruppe vil forøvrigt i dansk Ret, jfr. derimod i Romerretten f. Eks. Læren om *locatio-conductio*[2a]), ikke være af stor praktisk Betydning.

2. Kravene paa positive Arbejdsydelser, f. Eks. Husbondens Krav efter Tyendekontrakten, Forvaringsgiverens Krav efter Forvaringskontrakten.

3. Det Retsforhold imellem to Personer, ifølge hvilket den Enes Erhvervsevne er bunden til Fordel for den Anden, saaledes at hins Erhvervelse af Formuegoder indenfor videre eller snævrere Grænser kommer denne umiddelbart til Gode,[3]) f. Eks. Interessentskabsforhold og Kommissionsforhold, Retsforhold, der fremkomme ved anteciperet Pantsætning, K. L. 25. Marts 1872 §§ 152, 153, ved Fledføringskontrakten, D. L. 5—1—9, og ifølge K. L. 25. Marts 1872 §§ 1 og 3 smh. m. § 5. De her omtalte Retsforhold kunne foreligge, uden at Skyldneren er pligtig til at udfolde nogen Erhvervsvirksomhed til Fordel for Fordringshaveren. De falde ikke ind under det fra Romerretten nedarvede Obligationsbegreb, som kun omfatter Kravene paa Ydelser (1, 2 og 4)[3a]).

---

[2]) Herom nedenf. § 143.

[2a]) Lassen R. R. S. 527—528 (Læreb. S. 324), nedenf. § 88 Note 2—5.

[3]) Nedenf. § 144.

[3a]) Lassen R. R. S. 423—424 (Læreb. S. 258—259).

4. I Almindelighed nævner man ogsaa som en Gruppe af Fordringsretsforhold de saakaldte negative Obligationsforhold *(obligationes non faciendi)*, hvormed menes, ikke den almindelige Pligt til ikke at krænke Andres Rettigheder, men den paa særlig Retsgrund hvilende Pligt for en Person til ikke at benytte en ham efter almindelige Regler tilkommende Handlefrihed, f. Eks. hans Pligt til ifølge derom afgivet Løfte ikke at benytte sin Ting paa en vis iøvrigt tilladelig Maade eller ikke at drive en vis Næring. Idet en Ret bestemmes som et retsbeskyttet sædeligt Gode, ligger det nær at nægte de negative Obligationsforhold Karakteren af selvstændige Retsforhold og at opfatte dem som Eksempler paa Retsbeskyttelse for positive Goder udenfor de almindelige Grænser for Retsbeskytskyttelse[4]). Rigtigt er det nu ogsaa, at Anerkjendelsen af de negative Obligationsforhold bunder deri, at deres Formaal normalt er Beskyttelsen for et positivt sædeligt Gode. Men at et saadant oplyses at foreligge, er ikke Betingelse for Rettens Eksistens. Bibeholdelsen af den nedarvede Betegnelse negative Obligationsforhold er derfor maaske dog mest retvisende[5]). Men det maa erindres, at adskillige af de Retsregler, der gjælde for Obligationsforhold i Almindelighed, ikke komme til Anvendelse paa denne særegne Underart[5a]).

II. Indenfor hver af de nævnte Hovedformer af Obligationsforhold kan Indholdet atter frembyde mangfoldige Forskjelligheder. Navnlig de ved Løfter (Kontrakter) skabte Fordringsrettigheder ville ifølge Kontraktsfrihedens Grundsætning kunne forekomme med en Rigdom af Forskjelligheder. Men visse Grænser maa dog ogsaa her anerkjendes. For det første kan Retsordenen ikke anerkjende nogen Pligt til Ydelser, som ere umulige *(impossibilium nulla est obligatio)*. Denne Sætning maa, som selvfølgelig, gjælde baade om den faktisk umulige Ydelse, f. Eks. at levere en til Grunde gaaet Ting, og om den

[4]) Goos I S. 156—160, jfr. II S. 137, Kohler hos Ihering XVII S. 263.

[5]) Bentzon A. R. S. 41, jfr. Grundtvig Reklamation S. 4 Note 1, Aagesen S. 185—186, 245—247

[5a]) Dernburg II § 7.

retligt umulige[5b]), f. Eks. at overdrage Ejendomsret over en Andens Ting, og baade om den absolut eller objektivt umulige Ydelse ɔ: den som efter sin Beskaffenhed ikke kan erlægges af Nogen, f. Eks. Udførelsen af et Arbejde, der skal udføres af den Paagjældende selv, men som overstiger hans legemlige eller aandelige Kræfter, og den relativt eller subjektivt[6]) umulige Ydelse ɔ: den, som vel kan erlægges, men ikke af den Paagjældende, f. Eks. selv eller ved Andre at ud føre et Arbejde, som man paa Grund af Sygdom og Pengemangel ikke kan faa besørget, eller at betale Penge, naar man Intet ejer. Men Sætningen gjælder naturligvis kun saalangt, som Umuligheden rækker. Den, der har paataget sig at betale Penge d. 1. Maj, er altsaa ikke forpligtet til at betale dem d. 1. Maj, naar han paa denne Dag Intetsomhelst ejer, men der paahviler ham stedse en Pligt til at betale Penge, naar han atter kommer til Midler[7]). Og det Bemærkede udelukker paa ingen Maade, at den, der har lovet en umulig Ydelse, kan være pligtig til at yde et muligt Ækvivalent for denne, se herom nedenf. § 44. Dernæst maa, for at der kan foreligge en Fordringsret, Ydelsen være saaledes bestemt, at det uafhængigt af Skyldnerens rene Vilkaarlighed overhovedet kan bestemmes, hvad Fordringshaveren skal have Retsbeskyttelse for, se nærmere nedenf. § 20. I. Endelig er der, dels af Hensyn til Enkelte, dels af Hensyn til Samfundet, fastsat Undtagelser fra Kontraktsfriheden, se nedenf. § 20. III om Løfter, som stride mod Lov og Ærbarhed, saa at det maa fremhæves, at der ikke kan anerkjendes Pligter til at foretage det Utilladte eller det Usædelige.

III. Medens den i det Enkelte gaaende Sondring imellem de i Indhold forskjellige Grupper af Obligationsforhold hører hjemme i Obligationsrettens specielle Del, skal her fremhæves nogle Sondringer af mere almindelig Betydning. Ved gjen-

---

[5b]) D. i U. f. R. 1886. 593, H. R. T. 1901. 198 (U. f. R. 1901. 599).

[6]) Herimod Goos II S. 217—220, jfr. nedenf. § 41 ved Note 9 ff. Andre bestemme Sondringen imellem objektiv og subjektiv Umulighed paa anden Maade, f. Eks. Torp i U. f. R. 1880 S. 355. Se nærmere om Æmnet nedenf. §§ 44, 67, 20. II.

[7]) H. R. T. 1887. 283 (U. f. R. 1887. 982), nedenf. § 67 ved Note 4.

sidige[8]) Obligationsforhold forstaas de, der tilsigte en Ombytning af Ydelser, saa at begge Parter ere forpligtede til Ydelser, der forholde sig som Vederlag, f. Eks. Kjøbe- og Salgskontrakten, Tyendeforholdet, hvoraf følger, at Pligterne og Ydelserne staa i et ejendommeligt Afhængighedsforhold til hinanden, se nærmere nedenfor navnlig i § 18. III, § 42. II, § 65. Naar man i Modsætning hertil betegner alle andre Obligationsforhold som ensidige, maa det erindres, at denne Betegnelse egentlig kun passer paa de Tilfælde, hvor kun den ene Part er forpligtet, f. Eks. det rene Gjældsforhold, men ikke paa dem, hvor begge Parter ere forpligtede, uden at Ydelserne dog staa overfor hinanden som Vederlagsydelser, f. Eks. det vederlagsfrie Depositumsforhold, hvor den Forvaringsgiveren muligvis paahvilende Pligt til at erstatte Forvareren visse Udlæg ikke er Vederlag for dennes Pligt til at forvare den modtagne Ting. Forhold som det sidstnævnte betegnes undertiden som ufuldkomment gjensidige. Af Betydning er dernæst Sondringen imellem velgjørende Kontrakter (Erhvervelser *ex causa lucrativa)*, der kun tilsigte den ene Parts Fordel, i Modsætning til de bebyrdende, der paalægge Opofrelser for Fordele (Erhvervelser *ex causa onerosa)*.

Sondringen imellem delelige og udelelige Ydelser[9]) forstaas undertiden saaledes, at Ydelsen kaldes delelig, naar den kan opløses i en Række af Ydelser, der kun kvantitativt adskille sig fra den samlede Ydelse, f. Eks. Pengeskyld i Modsætning til Pligten til at opføre en Bygning. Undertiden betegnes Ydelsen som delelig, naar Skyldneren har Ret til delvis Frigjørelse ved delvis Erlæggelse. At disse tvende Bestemmelser ikke falde sammen, er klart; den, der har Penge til Gode, er f. Ex. kun i Undtagelsestilfælde, jfr. saaledes V. L. 7. Maj 1880 § 37, pligtig at modtage delvis Betaling, og omvendt kan det f. Eks. ved Kontrakter om Byggeforetagender være vedtaget, at delvis Aflevering skal kunne finde Sted. Ogsaa andre Betydninger af Betegnelsen delelig Ydelse forekomme i Systemerne, og hvor man bruger denne Betegnelse, bør man derfor

[8]) Gram S. 15—19, Evaldsen S. 134—136, Serlachius § 20, Windscheid §§ 320, 321.

[9]) Gram d. 57—58, Windscheid § 253, Dernburg II § 47.

nærmere angive, hvad dermed menes. Forbigaaende kaldes Ydelsen, naar den pligtmæssige Erlæggelse foregaar i et Øjeblik, f. Eks. Pligten at overdrage Ejendomsret over en Ting, hvorimod den kaldes vedvarende, naar den pligtmæssige Virksomhed strækker sig ud over et Tidsrum, f. Eks. Udlejerens og Tyendets Forpligtelse.

Individuelt bestemt siges Ydelsen at være, naar intet Valg med Hensyn til Ydelsesgjenstanden tilkommer Parterne, f. Eks. Kravet paa en bestemt Hest, Husbondens Ret overfor Tyendet, jfr. L. 10. Maj 1854 § 23. Generisk bestemt[9a]) kaldes Ydelsen, naar den kun er bestemt ved Slægts- eller Artsmærker, f. Eks. en Pengesum, et Kvantum Sæd af en vis Beskaffenhed, Udførelse af et Arbejde, som ikke skal udføres af en bestemt Person, jfr. Fdn. 27. Maj 1848 § 8, saa at Valg haves imellem alle de Ydelser, der have de fastsatte Egenskaber. Med Hensyn til generisk bestemte Ydelser siges det ofte, at Ydelsesgjenstanden ikke kan gaa til Grunde saaledes, at Ydelsen bliver objektivt umulig *(genera non pereunt)*, men ganske nøjagtig er denne Sætning naturligvis ikke, jfr. f. Eks. Vin af Høsten 1890 fra et bestemt Gods. Den undertiden opstillede Sætning, at den generisk bestemte Ydelse bliver individuelt bestemt derved, at Skyldneren har foretaget, hvad der fra hans Side udkræves til Ydelsen, er tildels misvisende[9b]). Alternativt bestemt er Ydelsen, naar Kravet gaar ud paa en eller en anden af flere forskjellige Ydelser. Som det vil ses, udelukke Begreberne alternativt og generisk bestemt Ydelse ikke hinanden, og den omtalte Tredeling[10]) er ikke udtømmende, jfr. f. Eks. det Tilfælde, at man har forpligtet sig til at levere et vist Kvantum af en bestemt Dynge Korn, Kbl. § 3.

IV. Indenfor det enkelte Obligationsforholds Indhold opstilles forskjellige Sondringer. Ved Kontrakter sondres der saaledes imellem deres væsentlige Indhold *(essentialia*

[9a]) Jfr. Torp-Grundtvig § 4 Note 24.

[9b]) Se nedenfor § 62 Note 33.

[10]) Aagesen S. 183—184, Evaldsen S. 130—131, Hagerup S. 6—7 og 45—46; Windscheid § 225, Kohler hos Ihering XVII S. 391—392: I alternative Obligationsforhold ere de forskjellige Ydelser, som staa til Valg, økonomisk forskjellige, i generiske Forhold økonomisk éns.

negotii), hvorved forstaas den Del af Kontraktens Bestemmelser, der gjør den til en Kontrakt af en bestemt Art, i Modsætning til de uvæsentlige Bestemmelser, der ikke kræves af Kontraktens Begreb *(accidentalia negotii)*. I Lejekontrakten er saaledes Aftalen om Brugsoverdragelse mod Vederlag væsentligt Indhold, men Aftalen om, at der skal ydes Renter af Lejesummen, naar den ikke betales i rette Tid, uvæsentlig. Undertiden forstaas ved Kontraktens væsentlige Indhold den Del af dette, som for en Part har været Bestemmelsesgrund for Kontraktens Indgaaelse, jfr. Læren om Forudsætninger nedenf. § 18. Der sondres imellem Hovedydelsen og Bipræstationen, som staar i akcessorisk Forhold til hin, f. Eks. Konventionalbod og Renter. Ved Renter[11]) i snævrere Forstand (jfr. § 98. V) forstaas den Godtgjørelse, der ydes en Fordringshaver for Afsavnet af Penge eller andre fungible Ting og er fastsat som en Brøkdel af Hovedydelsen. Endelig sondres der imellem den principale Ydelse og den Ydelse, der skal erlægges, fordi den principale Ydelse ikke erlægges, som Ækvivalent for denne og dens Udeblivelse, Opfyldelsesinteressen. Efter en strængere Sprogbrug betegnes denne sidstnævnte Ydelse, naar Grunden til, at Skyldneren skal erlægge den, er den, at hans Ikke-Opfyldelse var retsstridig, som en Erstatningsydelse, hvorimod den betegnes som en Subsidiærydelse eller Garantiydelse, naar den skal erlægges, uagtet Ikke-Opfyldelsen ikke var retsstridig, se nedenf. § 41, men i Almindelighed bruges Udtrykket Erstatningsydelse som Fællesbetegnelse for begge Arter. Pligten til at yde Opfyldelsesinteressen er en Underform af Pligten til at yde Erstatning[12]) ɔ: Godtgjørelse for en Skade. Erstatningspligtens Omfang bestemmes undtagelsesvis (f. Eks. § 29. III, § 145. I. 3) ved en objektiv Maalestok, det krænkede Godes almindelige Værdi *(vera rei æstimatio)*[12a]) men i Almindelighed bestemmes det individuelt, saaledes at det

[11]) Gram S. 75—78, Evaldsen S. 132—134. Jfr. Windscheid §§ 259—261, Dernburg II § 43.

[12]) Gram S. 66—74, Aubert §§ 11—13, G. W. Gram S. 12—15.

[12a]) Jfr. Ihering Geist des römischen Rechts II. 1. S. 110 ff., Lassen R. R. S. 434 (Læreb. S. 266).

er den Tablidendes Interesse[12b]) ɔ: hans individuelle Tab eller — som det ofte men ikke ganske korrekt udtrykkes — Forskjellen mellem hans Formue, som den nu er og som den vilde have været, dersom den paagjældende skadevoldende Kjendsgjerning ikke var indtraadt, der skal erstattes ham. Pligten til at yde Interesse kan hvile paa meget forskjelligt Grundlag, paa Kontrakt, enten som dennes principale Indhold, f. Eks. Forsikringskontrakterne, eller som dens subsidiære Indhold, se nedenf. § 41. III, paa Retsbrud, se navnlig nedenf. § 36, eller paa andre forskjelligartede Kjendsgjerninger, se nedenf. §§ 32—35 og 48. Der kan følgelig ikke paa Forhaand med Sikkerhed siges noget om den i Almindelighed; der kan ikke tales om ét „Interesseprincip", men der maa anerkjendes flere saadanne. I Læren om Kontrakter bliver navnlig at fremhæve Modsætningen imellem Pligten til at yde Opfyldelsesinteressen, der, som bemærket, gaar ud paa ved et Ækvivalent at stille Fordringshaveren, som om Skyldnerens Forpligtelse behørig var bleven opfyldt, og Pligten til at yde den negative Kontraktsinteresse[12c]), der gaar ud paa at erstatte Modparten det Tab, han har lidt ved at stole paa Kontrakten, altsaa stille ham, som om Kontrakten ikke var bleven indgaaet, se f. Eks. L. 27. April 1894 No. 70 § 1 og Fdn. 24. April 1839 § 3, hvorefter den Umyndige, som ved falske Foregivender om at være myndig f. Eks. har forledt en Anden til at indgaa en Byttekontrakt med sig, aldrig er pligtig at yde den af ham lovede Ting eller Opfyldelsesinteressen, men derimod efter Omstændighederne maa erstatte Medkontrahenten det Tab, denne har lidt ved Kontraktens Indgaaelse, f. Eks. Værdien af den Ting, som den Umyndige har tilbyttet sig og forbrugt.

V. Fordringsrettighederne kunne være begrænsede ved Betingelser og Tidsbestemmelser[12d]); navnlig ville disse

[12b]) Se nedenfor navnlig § 36. II—IV, § 41. IV, § 43. I, Windscheid §§ 257, 258, jfr. § 101 Note 14. Federspiel Begrebet Interesse i Læren om Forsikring S. 44 ff.

[12c]) Munch-Petersen Den saakaldte negative Kontraktsinteresse i T. f. Rvdsk. XI S. 1 ff., jfr. nedenf. § 38, Planck I ad B. G. B. § 122, Stang i T. f. Rvdsk. XVIII S. 307 Note 2, Serlachius § 27.

[12d]) Torp Hovedpunkter § 6.

Begrænsninger hyppigt forekomme ved Kontrakter. Betinget er Fordringsretten, naar den er gjort afhængig af en uvis Begivenhed, og der sondres i saa Henseende imellem opsættende (suspensive) Betingelser, f. Eks. A. lover B. en Pengeydelse, dersom han indgaar Ægteskab, og den opløsende (resolutive) Betingelse, f. Eks. et aarligt Underholdningsbidrag loves en Person, indtil han opnaar en vis Stilling. Indenfor Tidsbestemmelserne sondres imellem Begyndelsesterminen, f. Eks. A. lover at betale B. en Pengesum næste Lørdag, og Slutningsterminen, f. Eks. A. bortfæster sig som Tyende indtil 1. Maj næste Aar, eller der fastsættes en Dag, inden hvilken en Kautionsforpligtelse skal være gjort gjældende for fremdeles at kunne bestaa (jfr. § 120. II). Medens Forskjellen imellem Betingelsen og Tidsterminen er klar nok, idet den førstes Indtræden er uvis, hvorimod den sidstes er vis, kan det undertiden være tvivlsomt, om en Kjendsgjerning i en Retshandel er at opfatte som en Betingelse eller som en Tidsangivelse[13]); det kan f. Eks. naar en Ydelse er lovet, saaledes at den skal erlægges paa en Persons 25-aarige Fødselsdag, undertiden være tvivlsomt, om Ydelsen ubetinget skal erlægges paa den saaledes bestemte Kalenderdag, eller om Ydelsespligten er betinget af, at den paagjældende Person opnaar 25 Aars Alderen. Naar en Kontrakt har fastsat en Fordringsrets Indtrædelse under en opsættende Betingelse eller ved en Begyndelsestermin, vilde det være misvisende at betegne Forholdet saaledes, at Retten først er stiftet ved Betingelsens eller Terminens Indtrædelse; Retten er straks stiftet[14]) som

[13]) H. R. T. 1883. 491 (U. f. R. 1884. 69), jfr. Windscheid § 96ᵃ Note 5—7.

[14]) Torp l. c. S. 105—106, 111—112, Larsen Sml. Skr. II. I. S. 109—111, Gram S. 203—204, Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 112, III S. 218, Torp T. f. Rvdsk. II S. 124, Deuntzer Skifteret S. 188—189, D. i J. T. XXVI. 224, U. f. R. 1900. 587, Aubert S. 301, Nordling S. 228—229, Aagesen R R. II S. 276—277, Program 1872 S. 11 Noten, Wharton § 548. Den modstaaende Anskuelse, der gaar ud paa, at der indtil Betingelsens Indtræden (undertiden antages det samme om Tidsterminen) kun eksisterer en retsbeskyttet Adgang til en Ret, jfr. Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 38—40, Windscheid § 67 Note 2, § 89 Note 11 og 13ᵃ, § 96 Note 3—5, D. Entw. Mot. II S. 255, B. G. B. §§ 158, 163, Planck I ad § 158 No. 2 og ad § 163, Mourlon II S.

betinget og tidsbegrænset. Ligesom der f. Eks. i Tilfælde af Skyldnerens Konkurs gives Fordringshaverne Udlæg for Fordringsrettigheder, hvis Begyndelsestermin endnu ikke er kommen, K. L. § 131, saaledes maa der for suspensivt betingede Fordringer gives Udlæg af Boet[15]), Sk. L. § 46, jfr. L. 9. April 1891 No. 66 § 23. 3°, medens Udbetalingen dog bliver at udsætte, indtil Betingelsen er indtraadt, jfr. K. L. § 132. Naturligvis kan der ved Obligationsforhold ogsaa forekomme andre Tidsbestemmelser end de omtalte Terminer; naar Gjenstande forsikres indtil Udgangen af 1895, er det saaledes ingenlunde Meningen, at Forpligtelsen skal ophøre ved det angivne Tidspunkt, men Meningen er den, at Forsikreren kun skal hæfte for den Skade, som indtræder forinden Tidspunktet. Ikke sjældent vil der opstaa Tvist om, hvad der er ment med en Tidsangivelse i en Kontrakt[16]). Som Tidspunkter, der ere af særlig Betydning, fremhæves Forfaldstiden, det Tidspunkt, paa hvilket Fordringshaveren kan fordre Ydelsen erlagt, Handlingstiden,[17]) det Tidspunkt, paa hvilket det er Skyldnerens Pligt at erlægge, og Frigjørelsestiden eller Betalingstiden, det Tidspunkt, paa

657 (men derimod om Tidsbestemmelser S. 667), afviger forøvrigt i Almindelighed vistnok kun terminologisk fra den i Teksten antagne. Jfr. om Æmnet i det Hele B. G. B. §§ 158—163, Dernburg I §§ 148—157, Wharton § 603, U. f. R. 1877. 215, Schw. Art. 171, 172, code civil art. 1179—1181, 1185. Efter det i Teksten Bemærkede bør Betingelsen og Terminen ikke betegnes som retsstiftende Kjendsgjerninger, hvorimod der, da Indtrædelsen af disse Fakta dog forandrer den allerede stiftede Rets Egenskaber, ikke kan indvendes noget imod at betegne dem som supplerende retsstiftende Kjendsgjerninger, Aagesen R. R. I S. 168—170, Goos I S. 208—209.

[15]) Deuntzer Skifteret S. 212, 477, jfr. Hagerup Civilproces IV S. 88, D. K. O. §§ 66, 67, 154, 171. Om Løftet „jeg vil, hvis jeg vil" o. desl. se nedenf. § 10 Note 2, § 98 Note 53.

[16]) Se f. Eks. H. R. T. 1877. 819 (U. f. R. 1878. 594), nedenf. § 69 Note 5, § 120. II, H. R. T. 1904. 277 (U. f. R. 1904 B. 285), U. f. R. 1896. 834.

[17]) Denne Terminologi er foreslaaet af Aagesen R. R. II S. 100. En særlig Betegnelse for dette Tidspunkt er der Trang til, navnlig i Læren om Skyldnerens Mora; andre Betegnelser ere f. Eks. Leveringstid. (saaledes Kbl.), Ydelsestid. jfr. Hagerup S. 120 Note 7, Aubert Vekselret S. 182.

hvilket Skyldneren opnaar Ret til Frigjørelse ved Opfyldelse. Naar f. Eks. en Gjældsforpligtelse stiftes saaledes, at Gjælden kan forlanges betalt af Fordringshaveren efter et Aars Forløb paa Anfordring, medens det staar Skyldneren aabent at betale, naar han vil, er Forfaldstiden kommen, naar et Aar er forløbet, Handlingstiden, naar Fordringshaveren efter Aarets Forløb kræver Betaling, og iøvrigt foretager, hvad han skal foretage som Betingelse for at erholde Ydelsen, og Frigjørelsestiden straks, naar Gjælden er stiftet. Undertiden ville disse Tidspunkter falde sammen, se nærmere ndfr. §§ 40, 42. II og 62. II. Terminologierne paa dette Omraade ere forøvrigt ingenlunde faste[18]); de forskjellige Udtryk benyttes ofte i Flæng, navnlig forekommer Udtrykket Forfaldstid ofte som Betegnelse for de andre Tidspunkter saavel i Systemerne som i Lovgivningen, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 14.

VI. Som en Kontrakt af ejendommeligt Indhold skal her nævnes Kontrakten om Indgaaelse af en Kontrakt[19]) (Forkontrakten), f. Eks. Aftalen om at oprette en Interessentskabskontrakt, om at udstede et Gjældsbrev, om at paatage sig
13.5.1911 en Kaution, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 65. En saadan Kontrakt er, naar blot Indholdet af den Kontrakt, som skal indgaas, er tilstrækkelig bestemt ved Aftalen, se ndfr. § 20. I og § 12. I i Slutn., bindende paa sædvanlig Maade, saa at Indgaaelsen af den lovede Kontrakt kan fremtvinges[20]). Men naar et Tidspunkt er kommet, paa hvilket en Ydelse skulde erlægges efter den Kontrakt, som skal indgaas, dersom den pligtmæssigt var bleven indgaaet, synes der ikke at være nogen Grund til at indskrænke Fordringshaveren til at gaa den Omvej at fordre Kontrakten indgaaet for derefter at kunne gjøre den gjældende, men han maa umiddelbart kunne indkræve den paagjældende Ydelse eller kræve Erstatning for dens Udeblivelse[21]). Efter Om-

---

18) Se foregaaende Note og Aagesen R. R. II S. 193.

19) *Pactum de contrahendo, Vorvertrag,* Nordling S. 219—221, Windcheid § 310. 1°, Reuterskjöld Pacta de contrahendo, Dernburg II § 83, D. Entw. Mot. I S. 178, 184, Oest. G. B. § 936.

20) Se f. Eks. H. R. T. 1883. 894 (U. f. R. 1884. 497), U. f. R. 1873. 113, J. U. 1848. 113, jfr. U. f. R. 1901. 666.

21) D. i H.R. T. 1893. 518 (U. f. R. 1893. 1175), ndfr. § 115 ved Note

stændighederne kan det være tvivlsomt, om der umiddelbart er indgaaet en Hovedkontrakt eller kun en Forkontrakt, men efter det Bemærkede vil Spørgsmaalets Afgjørelse ofte være uden praktisk Betydning, jfr. ndfr. § 115. II. 2. Naar Former af Lovgivningen ere foreskrevne for Indgaaelsen af den Kontrakt, som ifølge Forkontrakten skal indgaas, afhænger det af Formforskriftens Formaal, om disse Formers Iagttagelse ogsaa er Betingelse for Forkontraktens Gyldighed. Saaledes er den mundtlige Forkontrakt om Indgaaelse af saadanne Lærlingekontrakter, som omfattes af L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 1 (ndfr. § 138. III. 1) uforbindende, hvorimod det mundtlige Løfte om Udstedelse af en Veksel er forpligtende. Pligt til Kontrakters Indgaaelse kan iøvrigt ogsaa hvile paa andet Grundlag end Kontrakt, se saaledes Lovgivningen om Posten og Jernbaner, Bek. 3. Juni 1902 No. 105 § 3, L. 15. Maj 1903 No. 105 § 1.

§ 3.
Subjekterne i Fordringsretsforhold, navnlig om Flerhed af Subjekter[1]).

I. Af den i § 1 givne Begrebsbestemmelse følger, at der i ethvert Fordringsretsforhold findes to Subjekter, en Fordringshaver (Kreditor) og en Skyldner (Debitor). Ved Fordringshaver forstaas vel at mærke kun den Person, hvem Fordringsretten virkelig tilkommer, idet den hører til hans Formue, men ikke den, der kun har Legitimation med Hensyn til Fordringen ɔ: tager sig ud som Fordringshaver, saaledes at Lovgiveren i forskjellige Henseender indtil videre behandler Skyldneren, Trediemand og ham selv, som om han var Fordringshaver, f. Eks. den, der har stjaalet et paa Ihændehaveren lydende Gjældsbrev. Fordringshaveren vil ofte tillige være Skyldner, og Skyldneren tillige Fordringshaver, se ovfr. § 2. III. Fordringshaver og Skyldner kan ethvert Menneske være, ogsaa

---

21—23, U. f. R. 1897. 505, 1887. 1177, 1886. 647, 1880. 785, J. U. 1850. 795, jfr. 1854 Till. S. 30; jfr. U. f. R. 1880. 341, 1895. 109.

[1]) Larsen § 4, Gram §§ 4—8, Nellemann Alm. D. S. 400—406, Munch-Petersen Pr. S. 66—68, 125, Aubert §§ 4, 5, G. W. Gram § 4, J. Serlachius §§ 16, 17 og i T. f. Rvdsk. XV. S. 82 ff. og navnlig Evaldsen §§ 10 og 11. Jfr. Windscheid §§ 292—300.

Udlændinge, jfr. Pl. 30. Novbr. 1821, V. L. 7. Mai 1880 §§ 84, 85, endog den, som i sin Hjemstavn er Slave, thi efter dansk Ret savner intet Menneske Retsevnen. Noget andet er det, at ikke alle Mennesker have den saakaldte Handleevne ɔ: Evnen til ved egne Handlinger at stifte eller ophæve Retsforhold. Ogsaa en Enhed af flere ubestemte eller bestemte Personer (en juridisk Person), f. Eks. en Stiftelse, et Aktieselskab kan være Fordringshaver og Skyldner*).

II. Om Flerhed af Subjekter i Obligationsforhold, dels af Fordringshavere (aktivt Fællesskab), dels af Skyldnere (passivt Fællesskab) tales der ved de saakaldte Anpartsforhold og ved de saakaldte solidariske Forhold.

1. Som Anpartsforhold *(obligatio pro rata* eller *in partem)* betegnes Fordringsretsforhold, naar Flere ere berettigede hver til sin Anpart af eller ere forpligtede til hver at yde sin Anpart af en som Helhed fremtrædende Ydelse, jfr. f. Eks. Sk. L. § 28, 2⁰ og § 53, K. L. § 62, Fdn. 7. Juni 1827 § 9. De aktive og passive Anpartsforhold ere i Virkeligheden en Række mindre Skyldforhold henholdsvis imellem Skyldneren og hver af Fordringshaverne og mellem Fordringshaveren og hver af Skyldnerne. Naar der her tales om én Ydelse og ikke simpelthen om flere mindre, er Grunden et Fællesskab i Oprindelsen, f. Eks. at A. og B. i Forening have kjøbt en Ting paa Vilkaar, at A. skal betale ²/₃, B. ¹/₃ af Kjøbesummen, at en Fordring er transporteret til Flere, at en Persons Forpligtelse eller Ret er gaaet over paa hans flere Arvinger, et Fællesskab, der i flere Henseender har retlig Betydning, jfr. saaledes nedenfor § 47, § 51. II. 4, saavel materielt som processuelt. Eller Grunden kan ligge i Ydelsens Beskaffenhed, saaledes naar Samejere sukcessivt have forpligtet sig til at overdrage den i Sameje værende Ting til en Anden. Anpartsforholdene kunne atter være ordnede paa forskjellig Maade, navnlig enten saaledes, at i de aktive Forhold hver enkelt Fordringshaver kan indkræve sin Anpart uden de andres Medvirken, og i de pas-

*) Undertiden tales der om ubestemte Personer eller en juridisk Person som Subjekt, hvor i Virkeligheden kun et bestemt Menneske er Subjekt, f. Eks. naar man siger, at Retten efter et paa Ihændehaveren lydende Gjældsbrev tilkommer ubestemte Personer, se ndfr. § 52 Note 2.

sive hver enkelt Skyldner kan tilpligtes at erlægge sin Anpart for sig, eller saaledes, at en Fællesoptræden henholdsvis af samtlige Fordringshavere eller imod samtlige Skyldnere er fornøden (Samfordringsforhold,[3]) *litis consortium*).

Anpartsforholdene ville ofte frembyde særlige praktiske Vanskeligheder. Til Belysning af disse sondres imellem de Tilfælde, hvor Ydelsen er delelig i den Forstand, at den kan opløses i en Række af Ydelser, der kun kvantitativt adskille sig fra den samlede Ydelse, f. Eks. Ydelse af Penge, Korn af en vis Beskaffenhed, og dem, hvor dette ikke er Tilfældet. Naar Ydelsen er delelig, fremkommer ingen Vanskelighed i Praktikabilitet, dersom Forholdet er ordnet saaledes, at enhver Fordringshaver for sig kan kræve sin Anpart, og dersom hver Skyldner er pligtig at erlægge sin Anpart for sig (noget Andet er det, at en saadan Ordning maaske ikke altid vil være materielt retfærdig). Derimod fremkomme Vanskelighederne, saasnart Forholdet er ordnet som et Samfordringsforhold. De aktive Forhold blive da upraktiske, idet det let kan hænde, at en enkelt af Fordringshaverne ikke kan eller vil optræde mod Skyldneren, naar de andre ønske det, og selv om de andre i saa Fald kunne faa Samforholdet opløst[3a]) eller kunne tvinge ham til Medvirken, ville de i disse Henseender fornødne Skridt i al Fald tage Tid.[4]) Og de passive Forhold frembyde Vanskeligheder, forsaavidt som de forskjellige Skyldnere have forskjelligt Værnething og altsaa skulle sagsøges paa forskjellige Steder, en Vanskelighed, som Lovgivningen[4a]) kun undtagelsesvis, Sk. L. §§ 84 og 55, har ryddet af Vejen. Naar Ydelsen ikke i den angivne Betydning er delelig, kunne yderligere Vanskeligheder komme frem. I de passive Forhold vil Fordringshaveren, naar behørig Erlæggelse fra alle Skyldnere ikke finder Sted,

[3]) Betegnelsen Samfordringsforhold, der ofte ogsaa benyttes baade om de Anpartsforhold, hvor Fællesoptræden ikke er fornøden, og om de solidariske Skyldforhold, er af Gram S. 22—23 foreslaaet som særlig Betegnelse for Litisconsortiums-Tilfældene. Denne Udtryksmaade følges her, da Betegnelsen sprogligt er ret passende, og et andet Udtryk savnes.

[3a]) Jfr. D. i U. f. R. 1906. 642, Torp—Grundtvig S. 150—151.

[4]) Nærmere Evaldsen S. 138—139.

[4a]) Ang. Spørgsmaalet, om Vanskeligheden kan fjærnes ved Bevilling, se Nellemann Alm. D. S. 504, Munch-Petersen Pr. S. 42.

enten have at vende sig mod de Enkelte og fra dem sukcessivt modtage Anparter, saa at der, indtil hele Ydelsen er erlagt, fremkommer en Tilstand med delvis Fyldestgjørelse, der kan være meget lidet stemmende med hans Interesser, f. Eks. naar en udelelig Ting skal ydes af Samejerne. Eller han maa sagsøge Skyldnerne under et, hvorved i alt Fald de tidligere paapegede Vanskeligheder opstaa. Og naar Ydelsen kun kan erlægges af de Flere ved Handlen i Forening, f. Eks. naar Flere have paataget sig personligt at udføre et Arbejde samtidigt i Forening som Anpartsforpligtede, maa det vistnok endog antages, at denne Ydelse slet ikke kan fremtvinges ad Rettens Vej,[5]) idet en Dom overfor en Person, hvorved han tilpligtes at handle i Forening med en anden, i Virkeligheden paalægger ham at gjøre Noget, som han ikke er Herre over. I hvert Fald vilde slige Domme volde Vanskelighed ved Eksecutionen. I de aktive Forhold vil en Særoptræden fra den enkelte Fordringshavers Side med Krav paa at erholde hans Anpart[5a]) ligeledes medføre Mellemtilstande af delvis Opfyldelse, der kunne være meget ubehagelige, jfr. saaledes, at Flere i Forening have kjøbt en udelelig Ting, i hvilket Tilfælde det vil kunne stemme meget lidet med Skyldnerens og den enkelte Fordringshavers Interesser, at de ved delvis Overdragelse af Tingen til den ene Fordringshaver komme i Samejeforhold med hinanden. Og med Samoptræden ere de tidligere omtalte Vanskeligheder forbundne.

2. Efter sædvanlig Sprogbrug[6]) siges solidariske Skyldforhold at foreligge dels (passivt), naar Flere ere hver for sig fuldtud forpligtede til Erlæggelse af samme Ydelse, saaledes at fuldstændig Erlæggelse af denne fra en af Skyldnernes Side frigjør de andre, dels (aktivt), naar Flere ere berettigede med Hensyn til samme Ydelse, saaledes at hver for sig har Ret til det Hele, og at den Enkeltes Modtagelse af Ydelsen bringer de Andres Ret til Ophør. Ydelser ere i denne Forstand de

[5]) Evaldsen S. 156, men dog Nellemann Alm. D. 405—406.

[5a]) Ogsaa den Udvej at give den Enkelte Ret til at kræve det Hele erlagt til sig eller til sig og de Andre har Betænkeligheder, jfr. ndfr. § 47 Note 27.

[6]) Jfr. Windscheid § 292 Note 3.

samme, naar de tjene det samme økonomiske Formaal; den, der har paataget sig en Kornleverance og hans Kautionist, der med Penge skal svare for Leverancens Erlæggelse, ere solidarisk Forpligtede. Om den forpligtende Kjendsgjerning for de flere Skyldnere er den samme eller ikke, er for Begrebet ligegyldigt.[7])

Det væsentligt Ejendommelige ved de passive solidariske Skyldforhold er dette, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 18, at Fordringshaveren for sit Tilgodehavende faar en større Sikkerhed end den almindelige, derved at der hæftes for en større Ydelse end den, som tilkommer ham[8]): naar A. for 1000 Kr. har 3 Skyldnere, som hver hæfte med det fulde Beløb, er hans Krav paa 1000 sikret ved Hæftelse for 3000. Denne Ejendommelighed foreligger imidlertid ogsaa, naar Flere vel kun hæfte med Anparter, men dog saaledes, at de samlede Anparter overstige den Ydelse, som Fordringshaveren skal have, jfr. f. Eks. L. 20. Juni 1850 § 4 d, Kundgj. 1. Decbr. 1851 § 2, 6. Decbr. 1851 § 1. Men for disse Forhold vilde dog Betegnelsen solidarisk sprogligt ikke passe, og naar der i det Følgende tales om Solidaritet uden Bibemærkning, tænkes kun paa de Tilfælde, hvor hver Enkelt hæfter fuldtud. I de passive solidariske Forhold kan Fordringshaveren ordentligvis, saasnart Forfaldstiden er kommen, kræve den hele Ydelse hos hvem af Skyldnerne han vil, og han kan sagsøge de Enkelte hertil samtidigt eller suksessivt, som han ønsker, ligesom der forøvrigt ordentligvis ikke

[7]) Paa romanistisk Vis at sondre mellem to Grupper af solidariske Forhold, saaledes at der i den ene Gruppe (korreale Forhold) foreligger ét Skyldforhold med en Flerhed af Skyldnere eller Fordringshavere, i den anden Gruppe (de uægte korreale eller blot solidariske Forhold) en Flerhed af Obligationsforhold, vilde være urigtigt, Dernburg Pandekten II §§ 71 og 72, Lassen R. R. § 92. III (Læreb. § 82. II), jfr. Windscheid § 293 Note 1. Nyere Lovgivninger opgive da ogsaa denne Sondring, se D. Entw. Mot. II S. 154—156, Planck II ad § 421. Der foreligger i alle Tilfældene flere ved samme økonomiske Formaal forbundne Forpligtelsesforhold — et for hver af Skyldnerne, et for hver af Fordringshaverne — hvilke følgelig staa i et vist Afhængighedsforhold til hinanden. Og dansk Ret giver ikke særlige Regler for Grupper af Forholdene, som kunde føre til en Tvedeling i Lighed med den omtalte, jfr. ndfr. § 72. III.

[8]) Se navnlig Bentzon i U. f. R. 1886 S. 417 ff., særligt S. 418—426 og nedenfor i § 74.

vil være noget til Hinder for, at han søger hver Enkelt for en Anpart. Undertiden er dog Forholdet det, at en Skyldner kun kan søges for det, som har vist sig uerholdeligt hos en anden; hin siges da at have *beneficium ordinis*. Eller det kan være saaledes, at Fordringshaveren hos hver Enkelt straks kun kan søge en Anpart og først, forsaavidt det viser sig, at de andre ikke kunne betale deres Anparter, det Hele; de Enkelte siges da at have *beneficium divisionis* eller at hæfte principalt pro rata subsidiært solidarisk, og den almindelige solidariske Hæftelse siges i Modsætning hertil at være umiddelbar. Der er overhovedet Intet til Hinder for, at der for de enkelte Skyldneres Pligt gjælder forskjellige Forfaldstider og Betingelser. Passivt solidariske Skyldforhold kunne skabes ved Løfter, som ere rettede paa at stifte dem, f. Eks. Løftet fra Flere om at betale en Pengesum „En for Alle og Alle for En“, ved Løfter, som have denne Virkning, ~~skjønt de ikke ere rettede herpaa, nedenf.~~ § 47. I, ved Retsbrud nedenf. § 37. I, ved Forpligtelsers Overgang paa flere Arvinger og paa andre Maader, jfr. ndfr. § 48. Spørgsmaalene, om andre Ophørsmaader end fuldstændig Betaling, som ramme det ene Skyldforhold, ogsaa ramme de andre, og om den Skyldner, som har betalt det Hele, kan fordre Dækning fra de andre (Regres), kunne ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel, se herom nedenf. navnlig §§ 72, 47. I og 37. I.

Begrebet aktive solidariske Skyldforhold[9]) tages undertiden i vid Forstand, saa at det omfatter Tilfælde, hvor Retten i Virkeligheden tilkommer Flere efter Anparter paa den Maade, at hver Enkelt har Bemyndigelse til at gjøre hele Kravet gjældende paa egne og de Andres Vegne. Om der ved Siden af saadanne Tilfælde gives andre, der rettest opfattes saaledes, at Retten fuldt tilkommer hver Enkelt, som dog skal afgive Anparter af det Oppebaarne til de Andre, og hvorledes Grænsen i saa Henseende da skal drages, kan vel omtvistes. Eksempler paa Tilfælde, hvor Retten fuldt tilkommer de Enkelte, saaledes

[9]) Jfr. herom Evaldsen S. 141 Note, ndfr. § 47 Note 26, Planck II Vorbemerkungen zu § 420 ff, Dernburg II §§ 164—166, Pandekten II § 74, Ihering Geist des römischen Rechts III S. 223 og Jahrb. XXIV S. 129 ff., B. G. B. §§ 428—430

at den, der har oppebaaret Ydelsen, ikke skal afgive Anparter til de Andre, ville sjældent forekomme. Bortset fra saadanne Tilfælde som det, at en Gave maatte være tillagt A. eller B., den af dem, som først gjør Kravet gjældende, kan maaske nævnes Fordringshaverens og Kautionistens Ret overfor Skyldneren, jfr. K. L. § 62, og lignende Tilfælde, hvor den ene Fordringshavers Ret er subsidiær, samt visse Krav paa Sikkerhedsstillelse, f. Eks. Kravet, som, naar en Person har udlovet en Præmie for den bedste Besvarelse af en Opgave, kan rejses i hans Konkursbo af en Enkelt, der agter at forsøge Besvarelsen, jfr. ogsaa V. L. 7. Maj 1880 §§ 26, 27.

§ 4.

Fordringsrettighedernes Retsbeskyttelse.

I. Uden Retsbeskyttelse eksisterer ikke nogen Ret; Personens Krav mod en Anden maa være retsbeskyttet for at kunne betegnes som en Fordringsret. Retsbeskyttelse kan være givet Fordringshaveren ikke blot mod Skyldneren, men ogsaa mod Trediemand, som krænker hans Ret, se ndfr. §§ 73 og 75. Det vigtigste Udslag af Retsbeskyttelsen overfor Skyldneren er Fordringens Søgsmaalskraft eller Fremtvingelighed, som bestaar deri, at Fordringshaveren ad Rettens Vej kan fremtvinge Opfyldelsen af sit Krav eller Erstatning for dets Ikke-Opfyldelse.

II. I Tilslutning til den romerske Jurisprudens[1]) benytter ogsaa Nutidens Retsvidenskab Begrebet Fordringer uden Søgsmaalskraft eller naturlige (ufuldkomne, uretskraftige) Fordringer, *obligatio naturalis.*

1. Der gives jo andre Pligter end de retlige. Pligt til at yde og følgelig Fordring paa Ydelse foreligger ikke blot, hvor en Person er retlig bunden til at yde, men overhovedet hvor en almindelig Opfattelse, eller Personens egen, om det Moralske, Passende, Fornuftige foreskriver ham at yde. Det forekommer nu undertiden, at Retsordnerne, skjøndt de vægre sig ved at tillægge en saadan naturlig Pligt Søgsmaalskraft, dog i andre Retninger tillægge den lignende Virkning som

[1]) Lassen R. R. § 83 (Læreb. § 73), Windscheid §§ 262. 6°, 287—289.

en Fordringsret, f. Eks. nægte dens Opfyldelse Karakteren af en Gave, nægte Tilbagesøgningsret, *(condictio indebiti)*, naar Pligten er opfyldt i den urigtige Formening, at der forelaa Retspligt til at yde, eller give Adgang til at benytte Fordringen til Modregning. I saa Fald tales der med god Grund i Retsvidenskab og Lovgivning, jfr. Søloy § 283, om Fordringer uden Retskraft, ligesom ogsaa i Tilfælde, hvor Retsordnerne af en eller anden Grund maatte nægte de almindelige retsstiftende Kjendsgjerninger Evne til at skabe Søgsmaalskraft, men dog tillægge dem saadan Retsvirkning som ovenfor nævnt, eller hvor Retsordnerne anerkjende Ophørsgrunde for Fordringsrettigheder, som berøve dem Søgsmaalskraften, men lade andre Retsvirkninger af Fordringsretten bestaa. I nogle af disse Tilfælde, f. Eks. Kongens Formueforpligtelser[2]), og naar en Person har lovet, at hans Fordringsret ikke skal blive gjort gjældende ved Søgsmaal, men har forbeholdt sig Ret til eventuelt at gjøre den gjældende til Modregning overfor Skyldnerens Krav paa ham, vil den heldigste Terminologi vel endog være den, at der siges at foreligge en Fordringsret med mangelfuld Retsbeskyttelse. — Ogsaa for dansk Rets Vedkommende maa Begrebet *obligatio naturalis* opstilles[3]), om det end maa erkjendes her at være af langt mindre udstrakt Betydning end i den romerske Ret.[4]) Overhovedet synes dets Omraade at være i Tilbagegang i nyere Retsforfatninger[5]).

2. Retsvidenskaben har imidlertid ogsaa benyttet Begrebet *obligatio naturalis* paa anden Maade, nemlig i Konstruktionsøjemed[6]). Navnlig har der været Tilbøjelighed til, hvor der haves Sikkerhedsret, Pant eller Kaution, for Erholdelsen af en Ydelse, uden at denne kan indfordres ved Søgsmaal, at konstruere Forholdet saaledes, at der haves en naturlig Fordring

[2]) Matzen Statsforfatningsret II § 13.

[3]) Ørsted J. T. XIV. 2 S. 266—269, Bang J. T. XIX S. 166 ff. Larsen S. 38, Gram S. 14—15, 214, Munch-Petersen Løftet og dets Causa S. 202 ff. Jfr. ogsaa Aubert S. 172—173, Serlachius § 2.

[4]) Jfr. ndfr. § 77 ved Note 23—25, § 147 ved Note 32 og 33, § 63 Note 23, 68, § 69. V, § 70. V.

[5]) Se saaledes med Hensyn til B. G. B. Dernburg II § 3, jfr. § 4. Planck II S. 6, D. Entw. Mot. II S. 106, B. G. B. §§ 814, 534.

[6]) Lassen R. R. S. 425—426 (Læreb. S. 260—261).

paa Ydelsen som er retsbeskyttet, saavidt Sikkerhedsretten rækker. Denne Konstruktion er naturligvis rigtig, dersom Retsordenen staar paa det Standpunkt, at Sikkerhedsret kun kan haves, naar der foreligger enten en retskraftig Fordring eller dog en *obligatio naturalis* i den under 1. angivne Forstand. Men dersom Sikkerhedsret kan haves, uden at der foreligger *obligatio naturalis* i denne Betydning, bliver Konstruktionen vildledende, idet den vækker Forestillinger om, at Sikkerhedsrettens Tilværelse er betinget af, at der, bortset fra denne, bestaar en naturlig Fordring.[7])

§ 5.
Retskilder og Literatur[1]).

Lovgrundlaget for den danske Obligationsret er Kong Kristian den Femtes danske Lov af 15. April 1683 (D. L.), navnlig dens femte Bog. Hertil slutter sig en Mængde yngre Lovbestemmelser om spredte Æmner. Vigtig for Obligationsrettens almindelige Del er af disse navnlig Lov om Kjøb af 6. April 1906 Nr. 102, — svarende til svensk Lov af 20. Juni 1905 og norsk Lov af 24. Maj 1907 — hvis Bestemmelser i vidt Omfang er Lovfæstelser af de allerede tidligere for Obligationsforhold i Almindelighed anerkjendte Retsregler. Men Resultatet bliver dog, at mangfoldige af de almindeligste og vigtigste Regler ikke ere udtalte i Lovgivningen. De maa fastsættes ved Analogislutning fra de givne Lovbestemmelser, ved Udfindelse af de Grundsætninger, hvoraf disse ere Udslag, og ved Overvejelse af, hvad Forholdenes Natur tilsiger. Adskillige Retssætninger ere fastslaaede af Retssædvane[2]) eller anerkjendte i en fast Praksis.

Skjønt den danske Obligationsret i det væsentlige er af national Karakter, er det dog saa, at dens Hovedsætninger faktisk i stort Omfang falde sammen med almindelig europæisk-amerikansk Ret. Overhovedet gjælder det for intet almindeligt

---

[7]) Jfr. Lassen R. R. S. 380—381, 415—416, 544—546 (Læreb. S. 238—239, 254—255, 332—333) og Udviklingen hos Torp—Grundtvig S. 561 ff imod E. Møller Dækningsadgang eller Fordringsret.

[1]) Aagesen §§ 3, 4, Aubert § 2.

[2]) Se om Handelssædvaner ndfr. § 39 Note 20.

Retsomraade saameget som for Obligationsretten, at de ledende Grundsætninger faktisk ere fælles i de forskjellige Landes Retsforfatninger. Derfor bliver det naturligt og nødvendigt ved Fremstillingen af den danske Obligationsret at tage Hensyn ikke blot til den danske Retsliteratur og til den paa Christian den Femtes norske Lov, der væsentligt har samme Indhold som Danske Lov, hvilende norske Ret og Retsliteratur, men ogsaa til fremmed Lovgivning og Literatur. Sammenligningen med fremmed Ret giver ikke blot Grundlaget for en Kritik af den danske. Men ligesom en vis Enstemmighed i den europæiske Ret vil afgive en vigtig Støtte for de Resultater, som Videnskaben har udledet af vore Loves Grundsætninger, saaledes maa omvendt de ad denne Vej udfundne Resultater blive noget usikre, naar fremmed Retsliv og Retsvidenskab med de samme fælles Grundsætninger som Udgangspunkt er kommet til andre Resultater. Allerede af Hensyn til Pladsen kan denne Jævnførelse med fremmed Ret, der i det Følgende ikke vil blive optagen i Teksten men i Noter under denne, dog ikke gaa i Enkeltheder, men maa begrænses til Hovedpunkter, og der maa gjøres et Udvalg af Stoffet. Hensyn maa tages til to Hovedgrupper af Retsforfatninger. Paa den ene Side til den romerske Ret i dens Udvikling til Nutiden. Som Retsforfatninger, hørende til denne Gruppe, fremhæves den tyske, den østerrigske og den franske samt den schweiziske Lov om Obligationsretten af 1881, jfr. Schweizerisches Zivilgesetzbuch 10. Decbr. 1907 Art. 7, Einführungsbestimmungen Art. 62. Blandt disse bliver atter den tyske af særlig Vigtighed, idet det vel er ubestrideligt, at ingen nyere Retsvidenskab i sin Helhed er naaet saa vidt som den tyske, ligesom det ogsaa fortrinsvis er denne, som har haft Betydning for Udviklingen af den skandinaviske. De sidste Resultater af Arbejdet i tysk Retsliv og Videnskab foreligge navnlig i den d. 1. Jan. 1900 i Kraft traadte Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich med Einführungsgesetz 18. Aug. 1896, der for Obligationsrettens Vedkommende væsentligt fastholder det romerretlige Grundlag. I Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches, erste Lesung 1888, indeholdes værdifulde Oversigter over de vigtigste romanistiske Retsforfatninger. Til den anden

Gruppe høre de paa nationalt Grundlag opbyggede svenske og engelsk-amerikanske Retsforfatninger. Det vil i det Følgende ses, at den dansk-norske Ret i væsentlige Punkter staar paa samme Side som denne Gruppe, i Modsætning til den romanistiske[3]). Som Hjemmel for Standpunkterne i fremmed Ret findes, foruden de paagjældende Lovbøger, navnlig citeret følgende Forfattere:

For Norge: Aubert, Hagèrup, Fr. Stang, G. W. Gram, Vogt.

For Sverige: Nordling, Schrevelius, Almén, Winroth og for finsk Ret J. Serlachius.

For romersk Ret: Windscheid, Lassen.

For Tyskland: Dernburg, Planck, Staub og med Hensyn til den før B. G. B. gjældende Ret Windscheid, Stobbe og forskjellige Forfattere hos Endemann og Ihering.

For Schweiz: Schneider.

For Frankrig: Mourlon, Aubry & Rau, Lyon-Caen & Renault, Sourdat.

For England-Amerika: Pollock, Wharton, Leake, Anson, Mayne, Holland.

Om de Værker af de nævnte Forfattere, som der ved Navnene henvises til, findes nærmere Oplysning i foranstaaende Fortegnelse over Forkortelser, der tillige meddeler, hvorledes de forskjellige fremmede Love ere betegnede.

I samme Fortegnelse findes angivet de dansk-norske Hovedværker om Obligationsretten siden Ørsteds Tid. Om Forfatterne før Ørsted findes Oplysninger hos H. Øllgaard: Anders Sandøe Ørsteds Betydning for den danske og norske Retsvidenskabs Udvikling II. S. 248—340.

§ 6.

Stoffets Ordning.

Fremstillingen af Retsreglerne om Fordringsrettighederne falder naturligt i en almindelig og en speciel Del. I Obligationsrettens almindelige Del behandles de Regler, der gjælde for Obligationsforholdene i Almindelighed eller dog for

---

[3]) Dette Modsætningsforhold undervurderes af Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 37.

vigtige Klasser af disse. I den specielle Del behandles disse almindelige Retssætningers nærmere Gjennemførelse i de enkelte Arter af Obligationsforhold og de for enkelte mere specielle Arter gjældende særlige Retsregler. Grænsen imellem den almindelige og specielle Del er saaledes ikke skarp og stabil, men forskydes efter Lovgivningens forskjellige Indhold til forskjellige Tider og følger Retsvidenskabens Bevægelser. I den almindelige Del falder Stoffet i følgende Hovedgrupper, nemlig foruden Indledningen (A) Læren om Fordringsrettighedernes:

B. Tilblivelse (§§ 7—35).
C. Indhold (§§ 36—48).
D. Forandring og Ophør (§§ 49—72) og
E. Retsbeskyttelse (§§ 73—76).

B. TILBLIVELSE.

§ 7.

Almindelige Bemærkninger.[1]

En Fordringsrets Tilblivelse forudsætter, ligesom andre Rettigheders, altid en Retsnorm, der knytter Fremkomsten af en Fordringsret til visse faktiske Kjendsgjerninger, samt Tilstedeværelsen af saadanne Kjendsgjerninger (retsstiftende Kjendsgjerninger,[2]) Undertiden forbeholdes Betegnelsen retsstiftende Kjendsgjerning dog for det Tilfælde, at Retsnormen indeholder en almindelig Regel, som anordner Indtrædelsen af Ret, naar visse Fakta komme til Eksistens, men benyttes ikke, naar Retsnormen indskrænker sig til at anordne en enkelt individuel Rettighed eller kun knytter Retsvirkning til Kjendsgjerninger, som allerede forelaa ved Normens Tilblivelse, f. Eks. naar en Lov

[1]) Larsen S. 2—3, Gram S. 15—17, Evaldsen S. 9—11, Aubert S. 5—6, Goos II S. 210 ff. Jfr. Windscheid § 68, § 302.

[2]) Goos I S. 182—184, Bentzon A. R. S. 86—90. Windscheid § 63 Note 1, § 68, jfr. § 136 Note 2, 4, 5.

lægger Skattepligt paa visse faste Ejendomme[3]). I de sidste Tilfælde tales der ofte om umiddelbart lovbestemte Rettigheder, en Betegnelse, der forsaavidt er uheldig, som den synes at antyde, at der ikke kræves andet end Retsnormen til Rettighedens Tilblivelse. Undertiden betegnes de Rettigheder, der opstaa paa anden Maade end ved en paa deres Indtræden rettet Viljeserklæring, som lovbestemte i Modsætning til de viljesbestemte. Ogsaa denne Udtryksmaade er uheldig, da en Retsnorm altid er Forudsætning for Rets Tilblivelse; end ikke den menneskelige Vilje kan skabe anden Ret end den, som Retsnormen giver den Magt til at skabe[4]).

Ved Fremstillingen af Reglerne om Fordringsrettigheders Stiftelse ville Nogle sondre imellem Rettighedernes Stiftelse fra første Haand og fra anden Haand[5]). Ved det sidste Led i Inddelingen sigtes til de Tilfælde, hvor et mellem to Personer virkeligt eller tilsyneladende bestaaende Obligationsforhold overføres til Trediemand, f. Eks. ved Overdragelse fra Fordringshaverens Side (Transport). Det vil i det Følgende (§ 49) blive oplyst, hvorfor den saakaldte Stiftelse paa anden Haand ikke medtages her, men behandles i Læren om Fordringsrettigheders (subjektive) Forandring. Her skal kun handles om Fordringsrettigheders Stiftelse fra første Haand.

De romerske Jurister inddelte som bekjendt Fordringsrettighederne efter deres retsstiftende Kjendsgjerninger i de kontraktmæssige (*obligationes ex contractu*), de deliktmæssige (*obligationes ex delicto*) og „forskjellige andre“ (*obligationes ex variis causarum figuris*), eller i de kontraktmæssige, de deliktmæssige, de kontraktlignende (*obligationes quasi ex contractu*) og de deliktlignende (*obligationes quasi ex delicto*). I Hovedtanken er vel den første Inddeling rigtig, men i Enkeltheder vil der dog findes adskilligt at indvende imod den. Den er i flere Henseender bygget paa ydre ligegyldige Ligheder og Uligheder imellem de forskjellige retsstiftende Kjendsgjerninger og kommer derved til at sammenstille det Uensartede og adskille det Sam-

---

[3]) Aagesen R. R. I S. 153—156.
[4]) Aagesen R. R. I S. 156—157, Windscheid § 68 Note 1.
[5]) Goos II. S. 210 ff., Evaldsen S. 9, 11.

menhørende[6]). Stilles i samme positivt bestemte Gruppe maa alle de retstiftende Kjendsgjerninger, der skylde samme Retsprincip *(ratio juris)* deres retsskabende Evne, og kun disse[7]). Kun saaledes erholdes Kjendskabet til, hvad der er det Centrale i det Indbegreb af Kjendsgjerninger, som Normen angiver som retsstiftende, og det Indblik i de retsstiftende Kjendsgjerningers Væsen, der er Forudsætningen for, at det i det enkelte Tilfælde med Sikkerhed kan afgjøres, om de trods særlige Omstændigheders Tilværelse dog ere retsskabende, og hvilken Ret de have skabt.

I Overensstemmelse hermed vil der i det Følgende blive sondret imellem I. de Kjendsgjerninger, der skylde Retshandelsprincipet (Løfteprincipet, Kontraktsprincipet) deres retsskabende Evne (§§ 8—25), II. de Kjendsgjerninger, hvis retsskabende Evne hviler i Retshaandhævelsens Princip[8]) (§§ 26—31), og endelig III. andre retsstiftende Kjendsgjerninger, med Hensyn til hvilke det vil blive nærmere undersøgt, om større eller mindre Grupper af dem hvile i andre almindeligere Retsprinciper (§§ 32—35).

---

[6]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 325. Aagesen R. R II S. 14—20.

[7]) Aagesen R. R. II S. 172, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. XIV—XV og 321, Torp i U. f. R. 1884 S. 1138, Schlossmann Der Vertrag S. 15 ff.

[8]) I Forbindelse med Fremhævelsen af, at Grundinddelingen af Retsforholdene maa være Sondringen imellem de principale Retsforhold, der skyldes Retsanordningshensyn, og de sekundære, der begrundes ved Retshaandhævelsen, er det blevet gjort gjældende, at de af Retsbrud udspringende Erstatningskrav ere af væsentlig anden Beskaffenhed end de andre Obligationsforhold, og at Retsbruddet derfor ikke er noget naturligt Led i den almindelige Inddeling af de retsstiftende Kjendsgjerninger, der har Retsanordningen for Øje, se Goos I S. 147, 154—155, II S. 206. Herimod maa det erindres, at Retsordenen — og det med Føje — netop har lagt det Erstatningskrav, som er opstaaet af et Retsbrud, ind under de almindelige formueretlige Grundsætninger, jfr. ndfr. § 28. II, § 51. II, § 59. IV, saa at det i Modsætning til de andre af Retshaandhævelsen udspringende Rettigheder, saasom Straffekravet og Præventionsretten, naar det engang er skabt, ligesaavel som den krænkede Ret eksisterer for sin egen Skyld og ikke for et andet Retsgodes Skyld: Erstatningen skal netop være Ækvivalent.

I. RETSHANDELEN

og de med denne beslægtede Kjendsgjerninger (Kvasiretshandelen).

§ 8.

Viljesdogme og Forventningsprincip.

At Fordringsrettighederne kunne stiftes ved de Privates derpaa rettede Viljeserklæringer Retshandler[1]), og at denne Stiftelsesgrund er den normale og hyppigste, er givet, D. L. 5—1—1 og 2. Talen er her kun om Retshandelen som Stiftelsesgrund for Fordringsrettigheder og kun om Retshandelen i levende Live *(inter vivos)*, hvorimod der om sidste Viljeserklæringer *(dispositiones mortis causa)* henvises til Arverettens Lære om Testamenter og Legater.

Til Indledning i Læren om Retshandelen skal her, dels som illustrerende Overskrift over vore samlede Retshandelsregler, dels til Udgangspunkt ved Undersøgelsen af de mangfoldige Spørgsmaal i Retshandelslæren, der ikke ere afgjorte af Lovgivning eller Sædvane, angives vor Retsordens Hovedsynspunkt for disse Retshandlers Evne til at skabe Ret og Pligt.

Vi møde i saa Henseende i Retsvidenskaben to Hovedopfattelser, Viljesdogmet og Forventningsprincipet. Viljesdogmet der navnlig repræsenteres af den paa Romerrettens Grund opvoksede Videnskab, hævder, at Viljeserklæringens retsstiftende

[1]) Som nyere Undersøgelser i skandinavisk Retsvidenskab angaaende Retshandelens Begreb nævnes Federspiel Bidrag til Viljeserklæringernes Systematik §§ 1—6, jfr. Bjørling i T. f. Rvdsk. XVII S. 462, Torp Hovedpunkter § 4, Goos I S. 211 ff., II S. 317 ff., Bentzon Alm. Retslære §§ 39—43, Grundtvig Om Reklamation S. IV—VIII og 243—250, Fr. Stang Om Vildfarelse § 2, Viljesdogmet i T. f. Rvdsk XVIII S. 280 ff., Gjelsvik Om Vildfarelsens Indflydelse § 2, Trygger Om Fuldmagt S. 11 Note 1. — Oversigter over tysk Literatur findes hos Windscheid § 69, Dernburg I § 106 Note 1. Behandlingen af de enkelte Arter af Kjendsgjerninger, der henføres under Begrebet, eller om hvis Henførelse derunder man er i Tvivl, staar i flere Retninger endnu saa langt tilbage at den almindelige Undersøgelse savner sikkert Grundlag.

Evne væsentlig skyldes den Erklærendes Vilje, der dog naturligvis for at komme retligt i Betragtning maa være erklæret. Forventningsprincipet lægger Hovedvægten paa Erklæringen, idet den ved denne hos Erklæringsmodtageren vakte beføjede Forventning eller Tillid antages at være det, som Retsordenen gjennem Retshandelsreglerne bør tilstræbe at beskytte.

Viljesdogmet formenes af dets Tilhængere at være ligefrem logisk givet ved Lovgrunden for Regelen om Retshandlers forbindende Kraft. Det er uomtvistet, at Lovgiverens Motiv for den Retssætning, at Retshandelen skaber Ret, er det at sætte de Private i Stand til at ordne deres Retsforhold, som de ønske det (de Privates Autonomi). Heraf drages den Slutning, at Retsregelen altsaa maa blive den: Hvad Du vil og erklærer at ville, det sker. Men denne Slutning er forhastet. Lovgrunden kan afføde en saadan Retsregel og bør med Hensyn til visse Arter af Retshandler, f. Eks. Testamenter og andre *dispositiones mortis causa*, gjøre det. Men Lovgrunden kan ogsaa føre til en ganske anden Retsregel. For formueretlige Retshandlers Vedkommende kan den føre til Regler, der i Hovedtræk lyde saaledes: Ved Retshandler kunne I skabe de Retsforhold, I ville, men hvad I love en Anden, det sker, selv om I ikke have villet det saaledes, thi det er for Samfundets Sikkerheds Skyld vigtigt, at der kan stoles paa Løfter.

Lovgrunden kan altsaa logisk set føre til Anerkjendelse ligesaavel af Forventningsprincipet som af Viljesdogmet. Og spørges der saa, hvilket Valg vor Retsorden har truffet, kan der ikke være nogen Tvivl om, at den staar paa Forventningsprincipets Standpunkt. Som det nedenfor (§ 17) skal blive paavist, er det f. Eks. fast Retssædvane, at et Løfte i Almindelighed ikke bliver ugyldigt, fordi det ikke bæres af en til dets Indhold svarende Vilje hos Løftegiveren; naar Løftemodtageren er i god Tro, kommer Løftegiverens Viljesmangel i Almindelighed ikke i Betragtning. Og paa den anden Side er den Viljeserklæring, der ikke er rettet og naaet saaledes til en Anden, at den hos ham har kunnet vække en Forventning, i Almindelighed ikke forbindende, selv om Erklæringsafgiveren nok saa definitivt vilde det Erklærede (se ndfr. § 11). Allerede disse Sætninger gjøre det umuligt at illustrere vore Retshandelsregler ved at opstille

Viljesdogmet og vise paa den anden Side, at den forbindende Kraft af Retshandelen *inter vivos* regelmæssigt er at føre tilbage til Viljeserklæringens Evne til at vække en vis beføjet Forventning hos Erklæringsmodtageren. Den danske Rets Løfteprincip (Kontraktsprincip) er saaledes ikke Viljesdogmet men Forventningsprincipet (Tillidsprincipet) eller, som det i Almindelighed udtrykkes, Princip et om Tro og Loves Ubrødelighed)[2,3]). Men Meningen med Opstillingen af dette Princip, er som bemærket ikke den, at de af Lovgivning og Sædvaner ikke løste Problemer i Retshandelslæren skulde kunne løses ved en Deduktion fra Principet; dette giver kun et Udgangspunkt for Undersøgelserne.

§ 9.

Løfte eller Overenskomst.

I den danske Retsliteratur er det ofte under Paavirkning af den romanistiske blevet sagt, at den Retshandel, som skaber

[2]) Aagesen Program 1872 S. 31, Indledning S. 571, Goos I S. 221-222, 228—230, II S. 323, Torp Hovedpunkter S. 43. C. Thomsen T. f. Rvdsk. XIII S. 273 Noten, Jul. Lassen Vilje og Erklæring S. 69—76. Jfr. om terminologiske og pædagogiske Betænkeligheder ved Opstillingen af Principet N. Lassen U. f. R. 1893 S. 267—273, Bentzon Alm. Retslære S. 117 ff., jfr. S. 104. Som Teksten ogsaa engelsk-amerikansk Retsvidenskab: Holland The elements of jurisprudence 4th. ed. S. 106—107, 213: „*When the law enforces contracts, it does so to prevent disappointment of well-founded expectations*“, Pollock Principles of contract, 4th. ed. S. VII: „*The law of contract may be described as the endeavour of the State to establish a positive sanction for the exspectation of good faith, which has grown up in the mutual dealings of men of average rigth-mindedness,* S. 4, 11, 5th. ed. S. 234, Anson S. 9 Note, Wharton § 202a. — Imod Principets Realitet Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 41 ff.

[3]) Ogsaa for de Retsforfatningers Vedkommende, der erklære Løftet uforbindende paa Grund af Viljesmangel hos Løftegiveren, selv om Løftemodtageren er i god Tro, illustreres Reglerne om Retshandelen *inter vivos* vistnok bedst ved Opstillingen af Forventningsprincipet, jfr. ndfr. § 17 Note 3. I romersk Ret f. Eks. kræves til Retsstiftelse, at Tillid er vakt eller med Føje kunde vækkes, (men ganske vist tillige, at det Erklærede er villet), Windscheid § 306 Note 8, Lassen R. R. S. 171—172 (Læreb. S. 122). Ogsaa i andre Henseender er Viljesdogmet for romersk Rets Vedkommende vildledende, jfr. f. Eks. Lassen R. R. S. 218.

Fordringsret, er en Overenskomst (Forbund, Kontrakt), hvorved forstaas et antaget Tilbud eller en Skylderklæring, der er tilegnet (akcepteret) af den Person, som den er afgiven til. Skylderklæringen, Løftet alene antages ikke at kunne stifte Ret; den Fordringsret stiftende Retshandel antages saaledes at være en tosidet. Mod denne Lære, Overenskomsttheorien[1]) staar en anden, Løftetheorien, som gjør gjældende, at Løftet er forpligtende uden Akcept. Modsætningen mellem Overenskomst- og Løftetheori forstaas forøvrigt undertiden paa anden Maade se nedenf. S. 33.

At Løftetheorien ifølge de reale Hensyn bør foretrækkes, synes utvivlsomt[2]). Faktisk ville Løftemodtagere indrette sig i Tillid til Løftet, saasnart det er kommet til deres Kundskab; Tilbagekaldelse af Løftet vil komme som noget uventet, der, dersom Retsordenen tilsteder Tilbagekaldelsen, vil kunne ramme dem med betydelige Tab. For Løftemodtagerne afgiver Løftetheorien navnlig den Fordel, at de kunne foretage de ofte Ulejlighed og Omkostninger voldende Undersøgelser, paa hvis Udfald det beror, om de ville akceptere Løftet eller ikke, uden at være udsatte for at krydses i deres Beregninger ved Løftets Tilbagekaldelse. Men ogsaa Løftegiverne ere vel tjente med den Retsregel, at de forpligtes ved Løftet, idet de gjennem denne vinde forøget Udsigt til, at Løftet bliver taget i Betragt-

---

[1]) Paa Overenskomsttheoriens Standpunkt (*consensus*, Vertrag, *convention*) staa Romerretten og ældre paa denne hvilende Lovgivninger, Jul. Lassen Løfte og Akcept i T. f. Rvdsk. I S. 226 ff., 259, 260; nær ved Overenskomsttheorien staar engelsk-amerikansk Ret med Fordringen om *consideration*, Jul. Lassen l. c. S. 240 ff., 262—263. I nyere Lovgivning og Praksis viser der sig Tendens henimod Løftetheorien, Jul. Lassen l. c. S. 260—261; navnlig erklære nyere Love Tilbudet for forpligtende, Oest. G. B. § 862, Schw. Art. 3—5, B. G. B. § 145. Om skandinavisk Ret se Note 3.

[2]) Aagesen Program 1872 S. 29 ff., jfr. 1871 S. 71—72, R. R. I S. 205 ff.. Indledning S. 34 og 571 ff., Goos I S. 221 ff., N. Lassen S. 52 og 99—100, Nordling S. 175, 221 Noten, Evaldsen S. 12—22, Jul. Lassen l. c. S. 261 ff., 111 ff., Svensk Förslag till lag om köp och byte (1895) § 3 med Motiver S. 165—166; afvigende Reuterskjöld Om Aftal S. 25 ff., 151—152.

ning og akcepteret af Løftemodtageren, medens de jo paa den anden Side, naar de ikke ønske at bindes ved deres Tilbud, kunne optage dertil sigtende Forbehold i det. Til samme Resultat fører Lovgivningen. Hovedlovbudet om Æmnet findes i D. L. 5—1—1, som bestemmer, at Enhver er pligtig at efterkomme, hvis han lovet og indgaaet haver. Medens Overenskomsttheorien til Rets Stiftelse kræver Viljeserklæring baade fra den, der skal forpligtes, og fra den, der skal have Retten, udtales det her klarligt, at der kun kræves Handling fra dens Side, der skal forpligtes. Navnlig er det klart, at det at „love“ er en ensidig Handling fra dens Side, der skal forpligtes, men det samme gjælder om at „indgaa“. Naar f. Eks. A. og B. have forhandlet om Salg af A.s Ejendom, for hvilken B. har budt 100,000 Kr., medens A. forlanger 150,000 Kr., og A. derefter tilskriver B., at han er villig til at sælge for 136,000 Kr., er han „gaaet ind paa“ at sælge for denne Sum og ifølge D. L. 5—1—1 bunden overfor B. uden nogen Tilegnelseshandling fra dennes Side. Mod det Anførte kan intet Modargument hentes fra D. L. 5—1—2, der siger, at Kontrakter skulle holdes. Denne Artikel udtaler nemlig ingenlunde, at kun Kontrakter (akcepterede Løfter) skulle holdes, og har overhovedet ikke til Hensigt at udtale, hvad der som Minimum kræves til Rets Stiftelse, hvilket allerede er fastsat i 5—1—1, men tilsigter at slaa Kontraktfrihedens Grundsætning fast med dens Undtagelser og at bestemme Retsvirkningen af Formueretshandler i levende Live. Der er saaledes ingen Strid tilstede imellem D. L. 5—1—1 og 2 — naar Løftet er forpligtende er det akcepterede Løfte naturligvis ogsaa forpligtende — der kunde berettige til en indskrænkende Fortolkning af det førstnævnte Lovbud, jfr. ogsaa D. L. 5—1—4 og 5. Ej heller kan en indskrænkende Fortolkning af D. L. 5—1—1 støttes derpaa, at Fordringsretten, som vedrørende tvende Personers Retsforhold, ikke kan skabes ved en Enkeltvilje, men kan ved tvende Personers overensstemmende Vilje; der gives utvivlsomt mangfoldige Fordringsrettigheder, som stiftes uden den Berettigedes [illegible] — f. Eks. Deliktskravene og de af Retshandler til Gu[illegible]diemand op[illegible]ede Krav (§ 24. I). I

Pl. 25. Januar 1820, jfr. Kollegialtidende 1820 S. 81 ff., og L. 9. April 1891 No. 66 § 36 gaas der da ogsaa som noget Selvfølgeligt ud fra, at uakcepterede Auktionsbud ere forbindende. Løftet og Indgaaelsen ere efter dansk Ret forpligtende uden Akcept.[3,4]) Men da et Løfte jo bliver til en Kontrakt

[3]) Saaledes Ørsted Hdbg. I S. 93—94, Evaldsen S. 12—22, Jul. Lassen l. c. S. 120 ff., tildels Hurtigkarl Den danske og norske private Rets første Grunde II. 2 S. 20, Hindenburg S. 3—17, hvorimod den romanistiske Theori repræsenteres af en Række ældre Forff., jfr. herom Jul. Lassen l. c. S. 132—133 og af Larsen S. 23—25, Gram S. 165—169. Paa Løftetheoriens Standpunkt staar ligeledes norsk Ret, Aubert S. 70—75, Hagerup Den norske Panteret S. 68—69, og svensk Ret, Nordling S. 193—195, Almén Auktion II S. 106 Note 2, Schrevelius II S. 386—389, Förslag til Lag om köp och byte, Motiver S. 28, jfr. dog Citater af Reuterskjöld i Note 2, Naumanns Tidsskrift V S. 104—105. For finsk Ret tiltrædes Theorien af Chydenius Läran om Köp S. 346 og under Tvivl af Serlachius Till Läran om rättsärendet S. 23—24, jfr. herved Note 5. Forskjellige Forff. finde i Løftetheorien Udtrykket for en germansk Opfattelse i Modsætning til den romerske, Jul. Lassen l. c. S. 261 Note 1 a. Hvad dansk Retspraksis angaar, ses vel Dommenes Præmisser undertiden paavirkede af Overenskomsttheorien, men Afgjørelserne i det Hele ikke. D. i H. R. T. 1894. 889 (U. f. R. 1895. 364) vedkjender sig Sætningen om Tilbudets forpligtende Kraft ved om en Erklæring at udtale, at den maatte opfattes som et Tilbud, der for at „forblive" (ikke „blive") bindende maatte akcepteres, se ligeledes D. i U. f. R. 1895. 542, 1903. 251. D. i H. R. T. 1866. 638, 1882. 520 (U. f. R. 1883. 126), U. f. R. 1873. 223, 1891. 1141, J. U. 1858. 237, 1860. 706 kunne vistnok kun forsvares fra Løftetheoriens Standpunkt, jfr. ogsaa U. f. R. 1886. 1166 og 1868. 981. D. i H. R. T. 1869. 754 (U. f. R. 1870. 382), der forandrer den klare Overretsdom, er uafgjørende. Anerkjendt er det navnlig, at Handelstilbudet (Bestillingen, jfr. § 10 Note 1) en forpligtende, Resp. 17. Aug. 1900 (U. f. R. 1901. 332), 14. Febr. 1902 (U. f. R. 1903. 695), 17. Aug. 1883 (U. f. R. 1888. 788), S. og H. R. T. 1864. 165, 1863. 188, U. f. R. 1876. 1133, men dog J. U. 1859. 805 og forudsætningsvis U. f. R. 1881. 737 og 1867. 476, jfr. ndfr. i § 10 Note 1. D. i H. R. T. 1882. 596 (U. f. R. 1883. 167), 1877. 342 (U. f. R. 1877. 1195), U. f. R. 1881. 170, Schl. H. R. D. I. 88 forudsætte, at uakcepterede Meddelelser kunne skabe Ret. De Domme, der ses at kræve Akcept, forklares og retfærdiggjøres, med Undtagelse af de nævnte DD. i U. f. R. 1881. 737, 1867. 476 og J. U. 1859. 805, alle ved det ndfr. i § 10. III. 2 Bemærkede. Se iøvrigt om Praksis Jul. Lassen l. c. S. 134—135, hvor dog Note 22 bør udgaa.

[4]) Se om Undtagelser ndfr. § 12 Note 4.

ved at gjøres gjældende af Løftemodtageren, og af de Grunde, som omtales i § 10. III, tales der hyppigt om Kontrakten som Stiftelsesgrund for Ret. — Om uakcepterede Løfters Stempelpligt se Gen. Dir. Skr. 7. Maj 1894 No. 125, Stp. L. 19. Februar 1861 § 13[4a]). 13. 5. 1911

Den i denne Fremstilling fulgte Forstaaelse af Terminologien Overenskomsttheori er, som bemærket, ikke den eneste forekommende. Retsforfatninger, som erklære det uakcepterede Tilbud for bindende, siges ofte alligevel at repræsentere en Overenskomsttheori. Man opfatter nemlig Forholdet saaledes, at Tilbudet kun skaber en Forpligtelse til at staa ved det givne Ord, medens det Retsforhold, der tilsigtes, først skabes ved Overenskomsten, som saaledes dog bliver det retsstiftende[5]). Salgstilbudet f. Eks. har efter denne Opfattelse kun den Virkning, at Afgiveren bindes til at staa ved sit Tilbud, medens hans Leveringspligt som Sælger og den deraf følgende Omsorgspligt for den solgte Ting først formenes at opstaa ved Akcepten af Tilbudet. Det synes klart, at denne Opfattelse er saa kunstig og dens Konsekvenser saa unaturlige[6]) at den ikke kan følges uden positiv Hjemmel.

§ 10.

Løftet og Akcepten. Løftets Causa.

I. Den retsstiftende Kjendsgjerning er altsaa efter D. L. 5—1—1 Løftet og Indgaaelsen. Et Løfte betyder efter almindelig Sprogbrug et til en Anden rettet og derved til dennes Bevidsthed kommet Tilsagn (Skylderklæring), men Udtrykket findes dog ogsaa benyttet om det Tilsagn, der endnu ikke er ankommen til Adressaten. Ligesom imidlertid den almindelige Sprogbrug maa have Formodningen for sig, saaledes gjør i alt Fald Ordet „indgaaet" det utvivlsomt, at Tilsagnet for at være bindende efter D. L. 5—1—1 maa være

---

4a) D. i U. f. R. 1897. 183.

5) Se f. Eks. B. G. B. § 145 smh. m. § 305, Planck II ad § 145 No. 3, Reuterskjöld Om Aftal S. 32, 36, 47—100, jfr. Serlachius Till Läran om rätssärendet S. 16 ff.

6) Nedenf. § 10 Note 9.

kommet til Adressaten; „indgaaet" betyder nemlig altid, hvad „lovet" i Almindelighed betyder, nemlig et Tilsagn, som er kommen til Adressaten. Hvad enten man antager, at Ordet „og" imellem „lovet" og indgaaet" er brugt i sædvanlig Betydning, eller som ligt med „eller", hvilken sidste Forstaaelse ifølge D. L. 5—1—4 maa antages for den rette, bestemmer altsaa D. L. 5—1—1: at Løftet ɔ: et Tilsagn, som af den, der skal forpligtes, er afgivet og rettet til en Anden, til hvis Bevidsthed det derved er kommet, er retsstiftende efter dansk Ret. Løftets enkelte Bestanddele blive nu at omhandle.

a) Der maa foreligge et Tilsagn (en Skylderklæring) ɔ: en Erklæring, som indeholder en Disposition; den blotte Enuntiation eller Beretning om, at man har en Beslutning, er ikke tilstrækkelig[1]). Erklæringen „jeg vil, dersom jeg vil" er ikke

[1]) H R. T. 1903. 90 (U. f. R. 1903 B. 199), 1899. 448 (U. f. R. 1900. 47), 1897. 698 (U. f. R. 1898. 82), 1895. 65 (U. f. R. 1895. 589), 1894. 112 (U. f. R. 1894. 639), jfr. 1907. 547, 1893. 766 (U. f. R. 1894. 327), 1891. 472 (U. f. R. 1892. 104), 1882. 597 (U. f. R. 1883. 167), 1874. 536 (U. f. R. 1875. 388), U. f. R. 1902. 524, 1900. 209, 1899. 710, 1893. 595, 1889. 415, 1892. 12, 1874. 364, 1872. 1048, Schl. H. R. D. III. 408 jfr. I. 322, Resp. 11. Septbr. 1891 (U. f. R. 1892. 506). Ndfr. § 50 Note 52*, § 64 Note 42*, § 20 Note 2, U. f. R. 1895. 826, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 35—36; om Udtryksmaaden i flere af de nævnte Retsafgjørelser ndf. § 17 Note 10. Grænsen kan være vanskelig at drage, navnlig imellem Tilbudet og Opfordringen til at gjøre et Tilbud; paa Dragelsen af denne Grænse beror det atter, hvorledes Svaret paa Erklæringen maa opfattes, jfr. H. R. T. 1894. 889 (U. f. R. 1895. 364). Prismærker paa Varer, som udstilles i Butiksvinduer, Priskuranter, som udsendes af Handlende, jfr. U. f. R. 1896. 967, offentliggjorte Jernbaneplaner, Theaterplakater o. s. v. ere blotte Enuntiationer, Resp. 17. Febr. 1907 (U. f. R. 1907. 535), 12. Septbr. 1902 (U. f. R. 1903. 797), Tybjerg hos Hage S. 328, Staub Exk. zu D. H. G. B. § 361 Anm. 9, men Afgivelsen og Fragaaelsen af saadanne Meddelelser kan efter Omstændighederne paadrage Ansvar efter den almindelige Erstatningsregel, Dernburg I § 130. III, Munch-Petersen T. f. Rvdsk. XI S. 24, og Henvendelsen med saadanne Erklæringer kan have en saa speciel og personlig Karakter, at den bliver et Tilbud, Tybjerg hos Hage S. 328, S. og H. R. T. 1864. 165, jfr. Resp. 17. Febr. 1907 (U. f. R. 1907. 535). Bestillingen (Ordren), jfr. § 9 Note 3, Resp. 9. Oktbr. 1903 (U. f. R. 1904. 678), er ordentligvis et Tilbud, men kan være saa ubestemt Henseende til Varernes Betegnelse og Prisens Fastsættelse, at den taber denne Ka-

noget Løfte, men det udelukker ikke Løftets Begreb eller Opstaaelsen af en Forpligtelse, at Erklæringens Virksomhed er gjort betinget af en Handling, hvis Foretagelse beror paa den Erklærendes Vilkaarlighed, f. Eks. Løftet om en Konventionalbod, eller at den Erklærende forbeholder sig Ret til at træde tilbage, naar blot denne Ret har Grænser[2]).

b) Skylderklæringen maa af den Erklærende være ikke blot udtalt, men afgiven og rettet til en Anden som Adressat[2a]), jfr. nedenf. § 11. A. bliver altsaa ikke forpligtet ved at nedskrive og i sin Skuffe nedlægge en Skylderklæring. At Afgivelsen til den Anden sker forsætligt, udkræves ikke (nedenf. § 17), men naar Overbringelsen skyldes Omstændigheder, der vare uberegnelige for den Erklærende, foreligger intet Løfte fra ham. A. bliver altsaa ikke forpligtet derved, at en Uvedkommende bemægtiger sig Skylderklæringen og overbringer den til Adressaten. Visse Undtagelser herfra ere dog anerkjendte (§ 11).

c) Skylderklæringen maa ved de saaledes af Afgiveren trufne Foranstaltninger være kommen til Adressatens[3]) Be-

rakter. En Gjenstands Opraab til Auktion er kun en Opfordring til at gjøre Tilbud, Pl. 25. Januar 1820, L. 9. April 1891 § 39, Hagerup Civilproces II S. 384, Almén Om Auktion II S. 140 ff., B. G. B. § 156 D. i U. f. R. 1867. 627, og det samme gjælder om Bekjendtgjørelsen angaaende absolut Bortsalg, D. i J. U. 1862. 126, U. f. R. 1871. 202, men Opraabet til absolut Bortsalg o. dsl. er et Tilbud til den Højstbydende, U. f. R. 1889. 50, J. U. 1860. 664, Nellemann Auktion S. 42—63, 117—118, 126, Almén l. c. S. 141 ff., jfr. dog Hagerup l. c. S. 384. Lignende Bemærkninger gjælde om Licitation, jfr. D. i U. f. R. 1875. 868. Se om Auktion navnlig Almén l. c. IV og V og om Æmnet iøvrigt Regelsberger hos Endemann II S. 424, Anson S. 33—35, Pollock S. 13—23, Windscheid l. c. § 308 Note 20 og 21. Om egen Tilstaaelse og Proceserklæringer i Civilprocessen Afzelius i T. f. Rvdsk. II S. 93 ff., Deuntzer Civilproces S. 163 ff. og 222 ff., Munch-Petersen Pr. §§ 34 og 35. Om Enuntiations Afgrænsning overfor *dispositio mortis causa* se f. Eks. U. f. R. 1907. 654.

[2]) Deuntzer Sk. R. S. 212, ndfr. § 20. I, § 40 Note 7, § 98 Note 53, code civil art. 1174, jfr. dog Dernburg I § 152.

[2a]) F. Eks. U. f. R. 1898. 622.

[3]) Lige hermed maa det regnes, at den kommer til hans Arvinger, jfr. Stobbe § 198. IV. 7, Regelsberger hos Endemann II S. 441—

vidsthed; det er næppe tilstrækkeligt, at den er kommen til Adressaten. Om man end efter en vis Sprogbrug kunde sige, at Løftet foreligger færdigt, naar Skylderklæringen er kommen til Adressaten, stemmer denne Forstaaelse dog ikke med almindelig Sprogbrug; i hvert Fald i Ordet „indgaaet", D. L. 5—1—1, ligger vistnok, at Skylderklæringen maa være kommen til Adressatens Bevidsthed. Og materielle Hensyn kunne ikke kræve forbindende Kraft for Tilsagnet, forinden det er kommet til Adressaten, saa at han kan have indrettet sig i Tillid til det. I Erkjendelsen af de Bevisvanskeligheder, som det kan forvolde at lægge Vægten paa, om Erklæringen virkelig er kommen til Adressatens Bevidsthed, anses det dog i Almindelighed for tilstrækkeligt, at Tilsagnet til en Fraværende er kommet til ham, saaledes at der er givet ham Adgang til at optage det i sin Bevidsthed, f. Eks. naar det er nedlagt i hans Brevkasse[4]). Men efter det Bemærkede kan denne Forskydning af det materielle Retsprincip næppe antages for dansk Rets Vedkommende.

II. Hermed er det givet, hvorledes det forholder sig med **Løftets Tilbagekaldelighed.** Medens Løftet efter Overenskomsttheorien kan tilbagekaldes af Løftegiveren, lige indtil det er akcepteret, er efter dansk Ret Forpligtelsen stiftet og altsaa Tilbagekaldelse og Forandring af Løftet udelukket med det Øieblik, da Erklæringen er kommen til Adressatens Bevidsthed. Og den før dette Tidspunkt stedfundne Tilbagekaldelse faar kun retlig Betydning, naar den har standset Løftet paa Vejen eller er kommen til Adressaten inden eller samtidig med eller i umiddelbar Sammenhæng med, at Skylderklæringen kom til hans Bevidsthed. Dersom Tilbagekaldelsen naaer Adressaten saa tidligt, har der aldrig for ham foreligget noget Løfte fra

443, men dog Wharton § 12, eller til hans Konkursbo, Nordling S. 218, medmindre det af Erklæringens Indhold fremgaar, at den kun skal komme Erhververen personlig til Gode, K. L. § 4, jfr. § 161 og § 2, Deuntzer Sk. R. S. 172—173. Om Fallenten kan hindre Konkursboets Erhvervelse ved Afslag af den ham tillagte Ret, se ndfr. Note 10.

[4]) Goos I S. 229—330, jfr. N. Lassen S. 43, Jul. Lassen T. f. Rvdsk. I. S. 247, 258, 269, B. G. B. § 130, Planck I S. 164 og ad § 130.

den Erklærende[5]), men kun et: „jeg vil, nej, jeg vil ikke". Til Adressatens Bevidsthed behøver Tilbagekaldelsen ikke at være kommen i det angivne Øjeblik, det er tilstrækkeligt, at den er kommen til ham; det maa gaa ud over ham selv, at han ikke gjør sig bekjendt med Løftegiverens hele for ham foreliggende Erklæring, men kun med en Del af denne. Men dersom Tilbagekaldelsen først naaer ham, efterat Skylderklæringen er kommen til ham, maa Løftegiveren, der paastaar, at Erklæringen ikke er kommen til Adressatens Bevidsthed, forinden Tilbagekaldelsen indløb til ham, ordentligvis have Bevisbyrden. Dersom Tilbagekaldelsen derimod først naaer Adressaten, efter at Skylderklæringen er kommen til hans Bevidsthed, har der engang foreligget et gyldigt Løfte, og Tilbagekaldelsen maa være uden retlig Betydning[6,7]). Det Anførte gjælder dog ikke, naar Løftet udtrykkeligt eller stiltiende, f. Eks. gjennem kjendelig Ufuldstændighed, forbeholder Løftegiveren Ret til Tilbagekaldelse, Ændring eller Tilføjelse[8]).

III. Løftets Akcept er altsaa ifølge Lovgivningen ikke nødvendig for at binde Løftegiveren; Adressatens Ret er skabt i det Øjeblik, da Skylderklæringen kom til hans Bevidsthed[9]).

---

5) Schl. H. R. D. III. 408, jfr. B. G. B. § 130.

6) Jfr. D. i U. f. R. 1903. 251. Det kunde synes at stemme med Billighed, at Løftet kan tilbagekaldes, saalænge det er givet, at Løftemodtageren endnu ikke kan have truffet eller undladt nogen Foranstaltning i Henhold til Løftet, og det maatte da være ligegyldigt, at Løftet var akcepteret. En saadan Regel vilde dog maaske skade Retssikkerheden og ses ikke nogetsteds at være anerkjendt. Om D. i U. f. R. 1900. 760 se ndfr. § 17 Note 18; U. f. R. 1904. 168 forklares udaf Kautionistens Opsigelsesret.

7) Det er med Føje af Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 216 bemærket, at Bestemmelser som Postlov 5. April 1888 § 26 (Bek. 3. Juni 1902 No. 105 § 26), der kun afgjør, hvem der overfor Postvæsenet er legitimeret med Hensyn til den under Forsendelse værende Ting, ikke bør paaberaabes i denne Forbindelse.

8) Jfr. Planck I ad § 145 No. 3, Staub Exk. zu § 361 Anm. 12, 13, Jul. Lassen T. f. Rvdsk. I S. 268.

9) Det bliver forsaavidt for dansk Rets Vedkommende et uvæsentligt Spørgsmaal at afgjøre, paa hvilket Tidspunkt af Forhandlingerne imellem Parterne en Overenskomst eller Kontrakt, jfr. f. Eks. Sølov § 227, skal siges at være kommen i Stand, se om gjensidige Kontrakter under

Alligevel har Akcepten en væsentlig retlig Betydning, der forklarer, at Mange endnu anse sig selv for Tilhængere af Overenskomsttheorien.

1. Saalænge Løftet ikke er tilegnet (akcepteret) af Adressaten, kan denne afslaa den ham ved Løftet tillagte Ret[9a]) med den Virkning, at han stilles, som om han aldrig havde haft Retten. Formuerettigheder kunne ikke paatvinges Nogen, jfr. D. L. 5—14—30. Akcepten forandrer saaledes Retten fra en afslaaelig til en blot opgivelig[10]).

2. Mangfoldige af de i det praktiske Retsliv hyppigste Løfter indeholde udtrykkeligt eller stiltiende den Betingelse for Løftets Gyldighed, at dette akcepteres af Adressaten, eller maa efter Forholdets Natur antages at kræve Akcept. Naar dette forholder sig saaledes (saadanne Løfter betegnes ofte som Tilbud, men denne Betegnelse bruges dog ogsaa om Løfter, der ikke kræve Akcept), vil Løftemodtagerens ved Løftet erhvervede Ret ifølge de almindelige Regler om betingede Rets-

---

IV. Bestemmelser svarende til den ældre tyske Handelslovs Art. 321 og Schw. Art. 8 om, fra hvilket Øjeblik en Retshandels Virkninger, f. Eks. Løftegiverens Omsorgspligt, Forsikrerens Risiko, skulle regnes, findes ikke i dansk Ret, se om det mislige i saadanne almindelige Bestemmelser Jul. Lassen T. f. Rvdsk. I. S. 269—271 og 256—257, jfr. Reatz I S. 66, U. f. R. 1881. 831. End ikke med Hensyn til Overdragelsesretshandler, hvor det kan være et tvivlsomt Spørgsmaal, hvem af Erhververne den overdragne Ret tilkommer, naar sukcessivt foretagne Overdragelseserklæringer angaaende samme Ret fra samme Person ere komne til Adressaterne i omvendt Orden, findes nogen positiv Afgjørelse, jfr. § 23 Note 5, Torp-Grundtvig S. 374—375 og om Konnossementer Grundtvig Søret S. 168—171.

[9a]) U. f. R. 1894. 1158, 1904. 658.

[10]) Tvivlsomt kan det være, om Adressaten, der er kommen under Konkurs, har Ret til at udøve denne Afslagsbeføjelse til Skade for Konkursboet. Det benægtende Svar er vistnok det rette, da Boet ifølge K. L. § 4 uden Fallentens Samtykke kan akceptere Tilbud til Fallenten, som naa det efter Konkursen, jfr. D. i U. f. R. 1886. 1166, 1888. 910 og ovfr. Note 3. Men noget Andet maa dog gjælde med Hensyn til Gaver og andre Tilbud, ved hvilke Tilbyderen maa antages at have lagt Vægt paa, at de tilegnes netop af Adressaten personlig. Det hos Deuntzer Skifteret S. 130—131 om Gaver Bemærkede er derfor rigtigt, selv om man ikke tiltræder denne Forf.s Begrundelse, jfr. ndfr. Note 23.

handler bortfalde, dersom der ikke kommer til at foreligge behørig Akcept[11]). Men den retlige Betydning af Akcepten er altsaa dog en ganske anden end efter Overenskomsttheorien.

Ved Spørgsmaalet om, hvad der kræves som behørig Akcept, kommer det først an paa en Fortolkning af Løftets Indhold (jfr. dog § 12 Note 4); dette er bestemmende baade for Akceptens Beskaffenhed, om der skal kræves udtrykkeligt Svar, eller om andre Handlinger (stiltiende Akcept) ere tilstrækkelige, og for Tiden, inden hvilken den skal afgives. — Hvad Akceptens Indhold angaar, maa den være overensstemmende med Tilbudet (se nedenf. § 17. II i Slutn.); enhver Uoverensstemmelse i Henseende til Gjenstand, Personer eller Vilkaar gjør Akcepten magtesløs og virker som Afslag overfor Tilbudet, saa at det ikke senere kan akcepteres[12]); dog skader det ikke, at Akcepten tillægger Tilbyderen et Plus af Ret eller tilføjer Noget, som efter Aftale, Sædvane eller Reglerne om *naturalia negotii* følger af Tilbudet[12a]). Hvad Tiden for Akcepten angaar, kan det være, at Løftet sætter en vis Frist[13]), som i saa Fald bliver afgjørende; men naar ingen

---

[11]) D. i H. R. T. 1894. 889 (U. f. R. 1895. 364), 1857. 609, U. f. R. 1880. 462, 1867. 909, J. U. 1853. 731.

[12]) D. i U. f. R. 1902. 556, 676, 1890. 753, 1878. 217, S. og H. R. T. 1873. 122, J. U. 1849. 514, III. 38, Resp. 3. Jan. 1902 (U. f. R. 1903. 694), jfr. U. f. R. 1904. 658; B. G. B. § 150, jfr. dog om det Tilfælde, at Uoverensstemmelsen skyldes en Misforstaaelse af Tilbudet, Stang S. 115. En Forespørgsel fra Tilbudsmodtageren inden Akceptfristens Udløb om Tilføjelse af nye Vilkaar kan ikke altid virke som uoverensstemmende Akcept, men D. i U. f. R. 1894. 758 gaar for vidt ved at nægte Svaret denne Karakter. — Tilbyderen kan naturligvis stille sig saaledes overfor den uoverensstemmende Akcept, at Adressaten derved bliver beføjet til at antage, enten at Tilbudet endnu staar ved Magt, D. i H. R. T. 1884. 533 (U. f. R. 1885. 123), eller at Tilbyderen gaar ind paa Akcepten, U. f. R. 1885. 185, jfr. S. og H. R. T. 1871. 165, T. f. Rvdsk. XV. 353.

[12a]) U. f. R. 1907. 397.

[13]) Naar et Tilbud sætter en bestemt Frist til Akcept, er Meningen ordentligvis den, at Tilbyderen indtil dette Tidspunkt er bunden ved sit Tilbud (at „give paa Haanden“ en vis Tid), men Meningen kan ogsaa være den, at det indenfor denne Frist med Retsvirkning kan akcepteres, men indtil Akcepten er tilbagekaldeligt, jfr. Regelsberger hos Endemann II. S. 432.

saadan Frist er fastsat, kan det i Almindelighed kun siges, at Akcepten maa foreligge indenfor en passende Tid, se herom straks ndfr.; Lovgivningen har, bortset fra Reglerne om Auktionsbud i Pl. 25. Jan. 1820 og L. 9. April 1891 § 36, ikke fastsat nogen bestemt Frist. Som nærmere Regler til Afgjørelse af, om et Løfte fordrer Akcept, og hvilken Akcept det fordrer, kunne følgende mærkes:

a. Retter Løftet sig til en tilstedeværende Person — herunder Forhandling pr. Telefon[13a]) — maa det, naar ikke særlige Omstændigheder udvise noget Andet, antages at kræve øjeblikkeligt Svar[14]), dog at Tilbyderens Tilstedeblivelse uden Forhandlingernes Afbrydelse vil kunne fortolkes som en Fastholden af Tilbudet.

b. Retter Løftet sig til en fraværende Person, maa der sondres.

α) Gaar Tilbudet ud paa Indtrædelse i et gjensidigt bebyrdende Retsforhold, maa det, naar ikke andet er tilkjendegivet, ordentligvis antages, at Løftegiveren kun vil binde sig, imod at Adressaten til Gjengjæld binder sig ɔ: afgiver Løfte om den i Tilbudet forlangte Modpræstation[15]). Hvad Tilbyderen nærmere maa antages at forlange, er dette at faa Besked om, hvorvidt Adressaten binder sig saaledes, og Betingelsen for, at Løftet kan forblive bindende, maa altsaa antages at være den, at overensstemmende Svar indløber til Tilbyderen[16]) inden den fastsatte eller en passende Frist. Om Tilbyderen gjør sig bekjendt med Akcepten eller ikke, er for Vedligeholdelsen af den ved Tilbudet skabte Forpligtelse uden Betydning.

[13a]) B. G. B. § 147, Planck I ad. § 130 No. 2, Reuterskjöld om Aftal S. 46. D. i U. f. R. 1900. 939 antager, at Aftale gjennem Telefon kan fordres skriftligt stadfæstet, og at den, naar Stadfæstelsen undlades, kan annulleres, jfr. ogsaa H. R. T. 1905. 198 (U. f. R. 1905 B. 259).

[14]) Schl. H. R. D. I. 230, D. i U. f. R. 1877. 296, J. U. V. 820. Saaledes flere Love f. Eks. B. G. B. § 147, Schw. Art. 4, Regelsberger hos Endemann II. S. 435—436.

[15]) D. i H. R. T. 1894. 889 (U. f. R. 1895. 364), U. f. R. 1883. 1147, 1870. 678, J. U. 1848. 467.

[16]) Jfr. D. i U. f. R. 1875. 868.

Hvad Fristens Beregning[17]) angaar, maa Svaret, naar Tilbudet ikke fastsætter nogen Frist[18]), være indløbet til Tilbyderen ved Udløbet af det Tidsrum, som udgjøres af den til Løftets Befordring, fornøden Overvejelse og Svarets Befordring paaregneligt medgaaende Tid[19]), saaledes at der, hvad Befordringsmidler angaar, af Akceptanten maa vælges det, som er forlangt af Tilbyderen eller stemmer med Sædvane. Gaar Tilbudet ud paa at opfordre Adressaten til at handle straks, f. Eks. Bestilling af Varer, som straks skulle tilsendes Ordregiveren, maa vistnok Ordrens behørige Effektuering være tilstrækkelig[20]) og fornøden[21]) som Akcept.

β) Hvad der gjælder om Tilbudet angaaende Indtrædelse i gjensidigt bebyrdende Retsforhold, gjælder ogsaa om Løfter angaaende ensidig Skyld, naar der til Gjengjæld forlanges Opofrelser fra Adressatens Side, f. Eks. Tilsagn om Kaution, mod at Adressaten giver Hovedskyldneren Henstand, jfr. D. L. 1—15—3. Ogsaa her er den naturlige Opfattelse den, at Løftegiveren venter Svar, der gjør ham klar paa, om Adressaten ønsker at fastholde Erklæringen eller ikke[22]).

γ) Derimod maa Løfter, der kun tillægge Adressaten Fordele uden at kræve Opofrelser fra hans Side, f. Eks. Gave-

---

[17]) Jfr. B. G. B. § 147, Schw. Art. 5, Regelsberger hos Endemann II. S. 436—439.

[18]) Se om Fortolkning af Fristbestemmelser o. desl. D. i U. f. R. 1888. 695, 1887, 996, 1907. 395, Resp. 25. Aug. og 22. Septbr. 1905 (U. f. R. 1906. 488). Jfr. B. G. B. § 148.

[19]) Resp. 17. Aug. 1883 (U. f. R. 1888. 788: Ifølge Handelssædvane maa Tilbud i Almindelighed anses bindende mod omgaaende Svar), Resp. 27. Febr. 1886 (U. f. R. 1888. 826), jfr. D. i S. og H. R. T. 1864. 165, Resp. 14. April 1890 (U. f. R. 1891. 984), 23. Juni 1893 (U. f. R. 1894. 609), H. R. T. 1866. 782 (U. f. R. 1870. 538), 1894. 889 (U. f. R. 1895. 364), U. f. R. 1895. 542, 1880. 460, 1870. 678, 1874. 807, Resp. hos Hindenburg S. 267.

[20]) D. i J. U. VI. 884, 1863. 769, U. f. R. 1874. 787, jfr. 1876. 888, B. G. B. § 151, Gareis hos Endemann II S. 570—571, Planck I ad § 151.

[21]) D. i U. f. R. 1875. 1051, jfr. § 42 Note 13.

[22]) D. i J. U. 1857. 683, jfr. Aubert S. 72 og med Hensyn til Opfordringen til at handle straks Domme i Note 20 og 21.

tilsagnet, efter Omstændighederne Kautionstilsagnet, Anerkjendelseserklæringen, ordentligvis opfattes saaledes, at Løftegiveren ikke forlanger Akcept[23]).

IV. Af det Udviklede fremgaar, at der egentlig ikke gjælder noget særligt med Hensyn til gjensidigt bebyrdende Retsforhold, f. Eks. Kjøb og Salg, men at den retsstiftende Kjendsgjerning ogsaa her er Løftet, kun at der, da Talen er om to Forpligtelser, naturligvis kræves to Løfter, for at begge Forpligtelser kunne være komne til Eksistens. Paa Grund af disse Forholds store praktiske Betydning skal her imidlertid særligt fremstilles nogle af de ovenfor udviklede Reglers Anvendelse paa Afslutning af gjensidigt bebyrdende Retsforhold imellem indbyrdes fraværende Personer[23a]), og i Forbindelse hermed forskjellige Spørgsmaal afgjøres, der navnlig — om end ikke udelukkende — ville opstaa i denne Forbindelse. Som Eksempel vælges, at A. ved Brev afsender Salgstilbud til B. uden at fraskrive sig Fordringen paa Akcept.

A. bliver bunden ved sit Tilbud i det Øjeblik, da B. har gjort sig bekjendt med dets Indhold. Denne A.'s Bundethed bortfalder, dersom der ikke i rette Tid indløber ovensstemmende Akcept fra B. Dersom der indløber uoverensstemmende Akcept, bliver Spørgsmaalet, om denne af A. kan behandles som et Løfte (nyt Tilbud). I Almindelighed lyder Svaret bekræftende[24]), og dette er ogsaa rigtigt nok, naar A. med Føje kan opfatte Svaret som et nyt Tilbud, nemlig naar han maa antage, at Uoverensstemmelsen imellem Tilbudet og Akcepten har været Akceptanten bevidst. Tvivlsommere stiller Sagen sig, naar A. af B.'s uoverensstemmende Svar kan se, at dette beror paa en Misforstaaelse af Tilbudet og er ment som overensstemmende Akcept. Ofte vil A. ganske vist være beføjet til at slutte, at naar B. har villet akceptere, vil han ogsaa eventuelt, at hans

[23]) Jfr. D. i J. U. 1859. 237, 1850. 706, U. f. R. 1905. 95, 1873. 233, 1881. 170, H. R. T. 1877. 342 (U. f. R. 1877. 1195), Aubert S. 70—71, 286; herimod Deuntzer Sk. R. S. 130—131, se ovfr. Note 10, D. i J. U. 1868. 891.

[23a]) Jfr. Hindenburg §§ 3—8, Chydenius Läran om Köp S. 346 ff.

[24]) D. i U. f. R. 1870. 678, B. G. B. § 150.

Erklæring skal gjælde som Tilbud. Men altid vil denne Slutning ikke være sikker, navnlig ikke i Spekulationshandelen, hvor det ingenlunde kan være B. ligegyldigt, om Handelens Istandkomst skal være betinget af A.'s Overvejelser, hvilket den jo bliver, dersom hans Erklæring skal gjælde som Tilbud, medens den ikke vilde blive det, dersom den gjaldt som Akcept. I saadanne Tilfælde kan altsaa A. ikke tilegne sig den uoverensstemmende Akcept som Tilbud. Hvad der saaledes gjælder om den uoverensstemmende Akcept, gjælder ogsaa om den for sent ankomne Akcept[25]). — Et andet Spørgsmaal opstaar, naar B.'s overensstemmende Akcept indløber, men for silde. Dersom nemlig Akcepten af B. er afsendt i rette Tid, vil han jo, i Tillid til rigtig Postgang, stole paa, at den betids er kommen A. i Hænde, og at altsaa Handelens Afslutning endeligt er gaaet i Orden, og man kunde derfor spørge, om ikke A., naar han af Akcepten kan se, at den er betimeligt afsendt, straks skal sende B. Underretning om, at den er kommen for sent, og i modsat Fald være bunden ved sit Tilbud[26]) eller dog i alt Fald erstatte B. det Tab, denne lider ved at stole paa, at Handelen er afsluttet[27]). Positiv Afgjørelse af Spørgsmaalet haves i dansk Ret ikke, men i Handelsforhold maa det vistnok antages, at A., naar han under de angivne Omstændigheder ikke sender Besked, er bunden ifølge en almindelig Handelssædvane, hvorimod man vistnok maa forkaste den omtalte anden Udvej, og udenfor Handelsforhold kan en Retspligt som den omtalte vistnok ikke paahvile A.[28]).

Medens B. har opfyldt den af Tilbudet stillede Betingelse, naar hans overensstemmende Akcept er kommen til A., bliver

[25]) Evaldsen S. 16—18, Grundtvig Reklamation S. 234, Tybjerg hos Hage S. 325.

[26]) Saaledes Evaldsen S. 17, Tybjerg hos Hage S. 325, Grundtvig l. c. S. 233—235 (i Handelsforhold), B. G. B. § 149, jfr. U. f. R. 1899. 262.

[27]) Saaledes Hindenburg S. 15, Schw. Art. 5.

[28]) Et tilsvarende Spørgsmaal, der vistnok maa afgjøres paa samme Maade, Grundtvig l. c. S. 233—235, jfr. Resp. 23. Marts 1901 (U. f. R. 1902. 315), opstaar, naar der til A. indløber en uoverensstemmende Akcept, der kan ses af B. at være anset for overensstemmende paa Grund af en Misforstaaelse af Tilbudet.

han selv først bunden ved sit i Akcepten liggende Løfte, naar dette er kommet til A.'s Bevidsthed; indtil dette Tidspunkt kan han tilbagekalde Akcepten efter de ovenfor under II angivne Regler, jfr. nedenf. § 11 ved Note 7. Den behørige Akcept kan naturligvis ikke fortolkes som krævende ny Akcept[29,30]).

V. Løftet er ikke blot forpligtende, naar det er rettet til et bestemt Menneske, men ogsaa naar det er rettet til en juridisk Person eller til ubestemte[31]) Personer. — I første Fald maa det være kommet til den juridiske Persons Repræsentants Bevidsthed for at være bindende[32]). I sidste Fald maa Løftet være offentliggjort[33]), jfr. Bekjendtgjørelse om Findeløn til Fin-

[29]) Naar A. og B. samtidigt sende hinanden Tilbud angaaende samme Handel (krydsende Tilbud), har man spurgt, om ikke Akcept kan undlades. Dette kan dog ikke antages. Tilbudene maa, da hvert af dem er afgivet uden Kundskab om det andet, fortolkes som ellers, altsaa som krævende Svar. Man har ment, at Følgen heraf maatte blive, at der, dersom begge Parter ere saa forsigtige at svare, vil komme to Kontrakter i Stand, men dette er urigtigt; hver af Akcepterne vil ordentligvis udvise, at den kun finder Sted som Stadfæstelse af det tidligere gjorte Tilbud, og at kun én Handels Indgaaelse er tilsigtet.

[30]) Det vil af det i denne Paragraf Udviklede ses, at der umuligt kan gives noget almindeligt Svar paa det saa meget omdebatterede Spørgsmaal, om det, for at en Viljeserklæring, navnlig en Akcept, kan have Retsvirkning, er tilstrækkeligt, at den er udtalt (Aeusserungstheorie), eller om den skal være kommen til Adressaten (Empfangstheorie) eller endog til hans Bevidsthed (Vernehmungstheorie). Svaret bliver forskjelligt efter Viljeserklæringens forskjellige Funktion. Retsstiftende mod Akceptanten er Akcepten i Almindelighed (jfr. dog i § 25) først, naar den er kommen til Tilbyderens Bevidsthed, hvorimod den opfylder Betingelsen for Tilbyderens vedvarende Bundethed, saasnart den er kommen til ham, og den ovfr. under III. 1° omtalte Virkning kræver vistnok kun, jfr. Goos I S. 231, at Erklæringen er udtalt paa tilgjængelig Maade. Se om Æmnet N. Lassen S. 56—60, Windscheid § 306, Stobbe III. § 168. IV. 1°, Goos I S. 227—231.

[31]) Almén Auktion II S. 105 ff. Ihændehaverpapirets Overgivelse er ikke et Løfte til ubestemte Personer, men kun et Løfte til den, hvem det overgives til som Fordringshaver, ovfr. § 3 Note 2 og nærmere nedenfor § 52.

[32]) Jfr. H. R. T. 1876. 45 (U. f. R. 1876. 670), U. f. R. 1883. 1160. At Tilsagnet er afgivet til et enkelt Medlem af Bestyrelsen, maa være tilstrækkeligt, B. G. B. § 28. Jfr. B G. B. § 81.

[33]) Jfr. H. R. T. 1906. 234 (U. f. R. 1906. 587). Ogsaa Løfter til

deren, om Præmie for den bedste Løsning af en Opgave, og det skaber Ret for den Enkelte, idet denne gjennem Offentliggjørelsen erholder Kundskab om Løftet, forudsat at han inden den fastsatte eller en efter Omstændighederne passende Frist opfylder det stillede Vilkaar[34]). At slige Løfter skulde være tilbagekaldelige, indtil en Akcept foreligger, eller indtil den Handling er foretagen, som Belønning er lovet for, vilde vistnok i Almindelighed være en vilkaarlig Opfattelse af dem; Løftegiveren kan vistnok kun forhindre, at Pligt opstaar overfor dem, der endnu ikke have faaet Kundskab om Løftet, ved en privat eller offentlig Tilbagekaldelse, der kommer til dem inden eller samtidigt med, at de erholde Kundskab om Løftet. At den, der vil støtte Ret paa Løftet, har foretaget den forønskede Handling, forinden Løftet kom til hans Kundskab, udelukker ikke hans Ret, medmindre Løftet maa fortolkes saaledes, at det kun lover Belønning til den, der handler ifølge den i Løftet liggende Opfordring. Med offentlige Løfter maa ikke forveksles den offentlige Opfordring til at gjøre Tilbud, se ovfr. Note 1.

VI. I Lighed med, hvad der gjælder i flere fremmede Retsforfatninger[35]), er det i nyere Tid ogsaa for dansk Rets Vedkommende blevet hævdet, at Løftet alene, det abstrakte Løfte ɔ: det Løfte, som ikke angiver sin Skyldgrund[36]), ikke

---

bestemte Personer kunne naturligvis afgives ved offentlig Bekjendtgjørelse, D. i H. R. T. 1858. 163, U. f. R. 1905. 95.

[34]) Se herom N. Lassen S. 49—52, Mourier i U. f. R. 1869 S. 750—751, Aubert S. 72—73, Stobbe § 171. II. 1°, Windscheid § 308, jfr. § 304, B. G. B. §§ 657—661, Pollock S. 12 ff., Anson S. 31 ff.

[35]) Se om den romanistiske Sætning, at Løftets Gyldighed forudsætter enten Oplysning om dets materielle Skyldgrund eller Formers Iagttagelser (*stipulatio* — Skrift), Lassen R. R. § 86 (Lærebog § 77), Windscheid §§ 318, 319, 364, Leonhard Der Irrthum bei nichtigen Verträgen S. 241, 244—247, D. Entw. Mot. II S. 687 ff., B. G. B. §§ 780—782, Planck II ad. §§ 780—782 med Vorbemerkungen, Dernburg II §§ 88—90, code civil art. 1108, 1131, Mourlon II S. 597, 599—603, Demolombe XXIV S. 323 ff., og om engelsk-amerikansk Ret, som kræver Former *(deed)* eller *consideration* Wharton §§ 493—496, Pollock S. 167 ff., Anson S. 36 ff., Jul. Lassen T. f. Rvdsk. I S. 240—242.

[36]) Ved Betegnelsen abstrakt Løfte forstaas forøvrigt i Almindelighed noget Andet, nemlig det Løfte, der gaar ud paa at have Retsvirkning uafhængigt af sin materielle Causas Eksistens, jfr. Planck I S. 147, Ser-

er retsstiftende Kjendsgjerning, men at der, for at en paa Løfte støttet Forpligtelse ad Rettens Vej kan blive anerkjendt og gjennemført, i Almindelighed kræves, at Oplysning er givet i Løftet eller ad anden Vej om Løftets materielle Retsgrund *(causa)* ɔ: Oplysning om, hvad det nærmere er for et Retsforhold, som Løftet gaar ud paa at skabe, navnlig om, hvorledes det forholder sig med Vederlagsspørgsmaalet[87]). Dog anerkjendes det naturligvis, at det skriftlige Løfte, som ikke angiver nogen Causa, er gyldigt uden Oplysning om denne[87a]), og ogsaa andre Undtagelser fra Hovedreglen anerkjendes. Den angivne Hovedregel (Causatheorien) forsvares navnlig ved følgende Betragtninger. Løfterne tilsigte i det langt overvejende Antal af Tilfælde kun at virke som Led i et almindeligere Mellemværende, der nærmere bestemmer og begrænser Løftets Indhold; navnlig er Vederlagsforholdet (se ndfr. § 18. III) i saa Henseende af Betydning. Ganske vist forekommer det, at der afgives Løfter, som tilsigte at virke uafhængigt af nogen Causa. Hvor denne Løftets uafhængige Karakter fremgaar af Løftets Form (f. Eks. Gjældsbrev) eller af andre Omstændigheder, maa det abstrakte Løfte erkjendes for gyldigt. Men iøvrigt bliver det nødvendigt at fastholde Causaprincipet for at sikre Løftegiverne imod, at realt ubegrundede Krav gjøres gjældende mod dem paa den Maade, at Løftemodtageren søger Dom paa Grundlag af rene Løfter, der vilkaarligt ere løsrevne fra det materielle Mellemværende. Spørgsmaalet vil navnlig kunne faa praktisk Betydning, naar den udebliver, som er indstævnet alene under Paaberaabelse af et abstrakt Løfte.

Den almindelige Mening er dog den, at dansk og norsk Ret — og dette fremhæves ofte som et ejendommeligt Fortrin ved disse Retsforfatninger — ikke kjender noget til de fremmede Lovgivningers Causatheori[88]), jfr. de almindelige Udtryk i

lachius § 21. At de to Begreber ikke dække hinanden, er klart og fremgaar af det i Teksten Bemærkede, se ogsaa i § 20 ved Note 12[a] ff., § 64 Note 42[b].

[87]) Munch-Petersen Causa navnlig S. 414—425. Se ogsaa N. Alexanderson Bidrag til Läran om Penninganvisning I S. 4 ff., jfr. T. f. Rvdsk. XIX S. 315.

[87a]) Ndfr. § 99 Note 9, 10.

[88]) Jul. Lassen T. f. Rvdsk. IX S. 328—335, Deuntzer Om Fuld-

D. L. 5—1—1. De Farer, som Causatheorien tilsigter at afværge, søger dansk Ret at imødegaa alene ad processuel Vej gjennem betryggende Regler for Indstævning og Bevisbyrde, og derved, at der, naar Indstævnte udebliver, ikke gives Dom over ham, med mindre det af Sagsøgeren paaberaabte findes at hjemle hans Paastand [39]), altsaa f. Eks. ikke, naar det Løfte, hvorpaa han støtter sin Ret, skjønnes at være et ufærdigt, eller et fra Mellemværendet vilkaarlig løsrevet, eller for ubestemt til at kunne hjemle nogen Ret (§ 20. I). Dette maa erkjendes tilstrækkeligt. Ordentligvis ville Løfter angive deres Causa. Paastaar Løftemodtageren at have faaet et abstrakt Løfte, er Forholdet enten det, at Løftegiveren ikke har afgivet noget saadant Løfte; han vil da ved sin Paastand herom kaste Bevisbyrden over paa Løftemodtageren [40]). Eller Løftegiveren har virkelig afgivet et abstrakt Løfte, og der kan i saa Fald ikke, som Livsforholdene nu have udviklet sig, jfr. f. Eks. de hyppigt forekommende Kredittilsagn, opstilles nogen naturlig Præsumtion for, at det desuagtet ikke var tilsigtet, at Løftet skulde virke uafhængigt af sin Causa. Den naturlige Regel maa være den, at der da paalægges Løftegiveren en vis, undertiden stærk, undertiden svagere Bevisbyrde for, at Løftets Virksomhed var knyttet til visse Forudsætninger. Opstillingen af en modsat Præsumtion med derpaa opbyggede Regler om, at Løftemodtageren, bortset fra visse Undtagelsestilfælde, maa oplyse eller dog asserere Løftets Causa, vilde være en unaturlig Hindring for velerhvervede Rettigheders Gjennemførelse og derved en unaturlig Hæmsko paa Samhandelen.

magt S. 149—151, Goos II S. 220—222, E. Møller Forudsætninger S. 54—59, Dækningsadgang S. 320—321 og vistnok ogsaa Evaldsen S. 123—126, se navnlig S. 126 nederst. Dansk Praksis ses ikke at have fraveget det i Teksten antagne, jfr. dog Munch-Petersen l. c. S. 419 og herimod Jul. Lassen l. c. S. 335. Jfr. endvidere U. f. R. 1907. 449.

[39]) Nellemann S. 199—202, Deuntzer Civilproces S. 190, Munch-Petersen Pr. S. 216—218.

[40]) Nellemann S. 357 ff., navnlig S. 360, Tybjerg S. 131—132, Munch-Petersen Pr. S. 309.

§ 11.
Ensidige Skylderklæringer.

At den ensidige Skylderklæring, i Modsætning til Løftet, som almindelig Regel ikke er forpligtende, er allerede forudsat paa flere Steder i det Foregaaende, navnlig i § 10. I og II, og følger modsætningsvis af D. L. 5—1—1. Regelen stemmer med Forholdets Natur og er anerkjendt overalt[1]). Hensynet til den, der skal have Retten, kan ordentligvis ikke føre til at anerkjende den ensidige Skylderklæring for forpligtende, thi enten er Erklæringen ikke kommen til ham, og der er da i Almindelighed ingen Grund til for hans egen Skyld at give ham en Ret (§ 8), eller den er kommen til ham paa anden Maade end ved den Erklærendes Foranstaltning, og det vil da i Almindelighed være uretfærdigt at lade den Erklærende undgjælde herfor. Og Hensynet til den Erklærende kan heller ikke medføre den ensidige Erklærings bindende Kraft som Regel; Retsregelen, at han kan forpligte sig ved Løfter, vil ordentligvis være tilstrækkelig til at sætte ham i Stand til at opnaa sine berettigede formueretlige Øjemed. Uforpligtende er følgelig den blot udtalte eller nedskrevne Erklæring[2]). Det samme gjælder om den Skylderklæring, der af den Erklærende er meddelt en Anden, naar denne Anden ikke er den, der skal have Retten, eller er dennes Fuldmægtig, eller uden Anmodning optræder som Varetager af dennes Interesser (§ 24. I. 1).[3])

---

[1]) N. Lassen S. 28—48 og 84 ff., Aagesen Program 1872 S. 31 Note 2, R. R. I S. 209, Goos I S. 288, l. 22 pr. Dig. (32), Windscheid § 304, Stobbe § 171, Planck I S. 143 III, Serlachius § 22.

[2]) Schl. H. R. D. II. 338, III. 408, D. H. R. T. 1896. 834 (U. f. R. 1897. 297), 1893. 686 (U. f. R. 1894. 80), U. f. R. 1873. 59, 1869. 457, 1007, 1867. 875, J. U. 1862. 337, VI. 633, jfr. H. R. T. 1882. 597 (U. f. R. 1883. 167), 1893. 733 (U. f. R. 1894. 332), 1892. 682 (U. f. R. 1893. 147), U. f. R. 1900. 902 og D. D. i Note 8 og 9. Se dog Hindenburg S. 4 og U. f. R. 1903 S. 330—331. Den undertiden antagne Sætning, at Ejendomsretten over Varer gaar over til Kjøberen ved Varernes Afsendelse, ndfr. § 80 Note 23, Torp—Grundtvig S. 342—343, behøver ikke at opfattes som stridende herimod, men kan forklares ved den Fortolkning af den forudgaaede Kontrakt, at Ejendomsret skal være overført ved Afsendelsen. Jfr. endvidere D. i U. f. R. 1883. 844, 671.

[3]) D. i H. R. T. 1900. 497 (U. f. R. 1901. 28), U. f. R. 1905. 298, 1887. 325, 1886. 766, 1880. 345, 1874. 897, J. U. V. 820, jfr. H. R. T.

Uforpligtende er endog den Erklæring, der er meddelt den, som skal have Retten, naar Meddelelsen ikke er sket ved den Erklærendes Foranstaltning paa den ovfr. § 10. I. b angivne Maade. Det Anførte gjælder, uanset at Erklæringen maatte være Udtryk for en aldeles definitiv Vilje hos den Erklærende i Erklæringens Øjeblik.[3a]).

Af D. L. 5—1—1 kan dog kun udledes, at den ensidige Skylderklæring i Almindelighed ikke er forpligtende; det er ikke udelukket, at Sætningen kan have sine Undtagelser. Undertiden kunne Forholdene stille sig saaledes, at en Persons ensidige Viljeserklæring eller det, der gjennem Afgivelsen af en saadan er opnaaet af Afgiveren, vilde være skadegjørende overfor den Persons Retstilstand, som Erklæringen gaar ud paa at tillægge en Ret, hvis den ikke erkjendtes bindende overfor ham, og i saadanne Tilfælde findes det da undertiden fastsat ved Lovgivningen eller maa antages at stemme med Forholdets Natur, at den er forbindende[3b]). Et Eksempel herpaa frembyder V. L. § 21. 3⁰, hvorefter den paa en Veksel tegnede Akcepterklæring bliver forpligtende i det Øjeblik, den tegnes paa Vekslen[4]). Og naar et Pantebrevs Beløb i Henhold til L. 9 April 1891 § 43 er blevet deponeret hos Auktionsforvalteren og Udslettelse af Pantebrevet derved er opnaaet, maa Kreditor være berettiget til, at Beløbet ikke gives tilbage til Debitor[4a]). Dernæst ville visse Skylderklæringer blive bindende for den Erklærende ved at bringes til en Andens Kundskab, uanset at dette er sket uden den Erklærendes Medvirken eller paa en for ham uberegnelig Maade, se saaledes V. L. § 76[5]), se ogsaa L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 5. 2⁰ smh. m. § 11, og i det Følgende om Gjældsbreve

1891. 735 (U. f. R. 1892. 530), U. f. R. 1907. 654, 1887. 319, D. D. i Note 8 og 9. D. i H. R. T. 1888. 644 (U. f. R. 1889. 155) taler ikke herimod, se ndfr. § 24 Not 11. Mod det Anførte jfr. Windscheid § 309. 3⁰, se nærmere ndfr. § 24. I. Om Indskud i Sparekasse paa Trediemands Navn og desl. se § 24. I.

[3a]) Jfr. dog Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 46, 55.

[3b]) Jfr. Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 57—58.

[4]) Ndfr. § 102 ved Note 11 og 12.

[4a]) Jfr. om et andet Eksempel ndfr. § 146 ved Note 14.

[5]) Ndfr. § 53 ved Note 30, § 102 Note 3, 4, 22.

og visse andre Dokumenter[5a]). Muligvis forekomme ogsaa andre Grupper af Tilfælde[6]). Men for vidt vilde man utvivlsomt gaa ved at antage, at den i Akcepten af Tilbudet om et gjensidigt bebyrdende Retsforhold liggende Skylderklæring skulde blive bindende for Akceptanten, førend den er kommen til Tilbyderens Bevidsthed, af den Grund, at Tilbyderen, der allerede er forpligtet, ifølge den gjensidige Kontrakts Natur saasnart som muligt ogsaa bør være berettiget.[7])

Naar den ensidige Skylderklæring ikke binder den Erklærende, binder den heller ikke hans Kreditorer; ej heller binder den hans Arvinger,[8]) medmindre den — om end nærmest tilsigtende en Disposition i levende Live — afgiver tilstrækkelig Sikkerhed for, at den Erklærende i alt Fald eventuelt vilde, at den skulde gjælde som Testamente eller Dødsgave[8a]), samt foreligger i de for saadanne Dispositioner foreskrevne Former og

---

[5a]) § 53 ved Note 28 og 29, § 115 ved Note 24, § 23 Note 12.

[6]) Nogle tilsyneladende Undtagelser fra Hovedregelen ville blive omtalte ndfr. i § 25. II. 2.

[7]) Jfr. Thöl Handelsrecht 6te Aufl. I S. 749—751, Evaldsen Rettelser til S. 22, Hahn II S. 210—212, Pollock S. 35, Jul. Lassen T. f. Rdvsk. I S. 244. End ikke, naar Akcepten bestaar i Handlen i Overensstemmelse med Tilbudet, f. Eks. Afsendelse af en bestilt Vare, Tilskjæring af en bestilt Klædning, kan den, som det ofte antages, se f. Eks. Planck I ad § 151 Nr. 4, erkjendes forbindende allerede ved Afgivelsen. Men i visse særlige Tilfælde maa Sætningen dog være rigtig; saaledes maa den, der efter Bestilling har afsendt en Lotteriseddel, være udelukket fra at kunne tage den tilbage undervejs, efter at der er faldet Gevinst paa den, § 128 Note 60. Se om visse Grupper af „stiltiende“ Akcepter ndfr. § 25.

[8]) D. i U. f. R. 1880. 345, 1877. 378, 1873. 59, 1869. 457, 1007, J. U. 1862. 337, H. R. T. 1900. 497 (U. f. R. 1901. 28), 1897. 698 (U. f. R. 1898. 82), jfr. 1877. 342 (U. f. R. 1877. 1191), 1890. 127 (U. f. R. 1890. 575), 1891. 735 (U. f. R. 1892. 530), U. f. R. 1886. 766 og § 24 Note 17—19. I de Tilfælde, der omhandles hos Schl. H. R. D. I. 254, U. f. R. 1889. 858, 1883. 856, 1871. 250, var den, der skulde have Retten, vistnok af den Erklærende underrettet om Dispositionerne. Torp i U. f. R. 1886, S. 16—17, Evaldsen S. 492.

[8a]) Det erindres herved, at ikke enhver Meddelelse fra den, der har foretaget en *dispositio mortis causa*, til den Betænkte om dens Foretagelse er et Løfte (§ 10 Note 1).

ikke kommer i Strid med Arvingernes Ret.[9]) Fra flere Sider er det dog blevet gjort gjældende, at visse ensidige Dispositioner fra en Persons Side maa respekteres af hans Arvinger, uanset at de ikke vare bindende for ham selv og ej heller ere bindende for Arvingerne i Kraft af Lovgivningens Regler om *dispositiones mortis causa*[10, 11]).

§ 12.

Løftets Form[1]).

I. Vor Lovgivning har ligesaa lidt som andre nyere Lov-

[9]) H. R. T. 1908. 36, J. U. 1862. 337, jfr. H. R. T. 1871. 542 (U. f. R. 1872. 24), U. f. R. 1886. 766, J. U. 1867. 180 og D. D. i Note 8.

[10]) Se saaledes Aagesen R. R. I S. 211 Noten, Amdrup Arveafgiften S. 33 ff., Citater ndfr. § 64 Note 5 og 6, Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 53 ff. og 82—83 (særligt ang. Indskud i Sparekasser, se ndfr. § 24 Note 9), Gen. Dir. Skr. 24. Marts 1883 i U. f. R. 1884. 416, D. i J. U. 1863. 70, 1865. 31 og maaske ogsaa Forudsætninger i nogle andre Retsafgjørelser. Der bortses herved fra det Tilfælde, at en af Arveladeren *inter vivos* afgiven Skylderklæring efter hans Død har udviklet sig til et Løfte (§ 16 Note 11 og 12). Spørgsmaalet hører hjemme i Arveretten. Til Grund for de omtalte Anskuelser ligger Retsfølelsens Ubehag ved, at Arvingerne skulde kunne tilsidesætte Viljestilkjendegivelser fra Arveladeren, der sikkert fremtræde som definitive. Men paa den anden Side ville Indrømmelser i den omhandlede Retning undergrave Bestemmelserne om *dispositiones mortis causa*. Se Torp i U. f. R. 1886 S. 18—21. Om en anerkjendt Retssætning, der vel ikke formelt, men dog materielt kan komme i nogen Strid med Testamentsreglernes Formaal (og som afviger fra den Regel, at Dispositioner ikke er bindende for Disponentens Kreditorer, forsaavidt som de ikke ere bindende for ham selv), se § 24 Note 16, § 123 ved og efter Note 133 samt f. Eks. Jarner i U. f. R. 1908 B. S. 57 ff.

[11]) Hagerup rejser i T. f. Rvdsk. VII S. 55 det Spørgsmaal, om de ved Løfter for Viljesmangel gjældende Regler (§ 17) ogsaa gjælde for ensidige bindende Erklæringer. Det vil være klart, at Afgjørelsen i saa Henseende maa falde forskjelligt ud for de forskjellige Grupper. I den ved Note 5 og 5[a] angivne Gruppe gjælde principielt samme Regler som for Løfter. I den ved Note 3[b] til 4[a] omtalte Gruppe vil Viljesmangel i Almindelighed være uden Betydning, dog at f. Eks. den for Vekselmodtageren kjendelige Viljesmangel hos Akceptanten vil kunne faa Indflydelse paa det udenfor Vekslen liggende Mellemværende. Kan Viljeserklæringen kun faa Virkning efter Reglerne om *dispositiones mortis causa* (Note 9), vil den i Tilfælde af Viljesmangel være uvirksom.

[1]) Ørsted Hdbg. V. S. 107 ff., Larsen S 28—31, Gram S. 188—195 og 201—202, Evaldsen S. 102—104, Aubert S. 80—81 og 85—90.

givninger[2]) gjort Løftets Gyldighed afhængig af nogen Form. Ikke blot det udtrykkelige, men ogsaa det stiltiende (§ 25), og ikke blot det skriftlige, men ogsaa det mundtlige Løfte er forpligtende. Vel synes D. L. 5—1—1 at kræve, at et Løfte for at være forpligtende skal være afgivet baade mundtligt og skriftligt og med Segl, men der er ingen Tvivl om, at Ordene maa forstaas som „Mund eller Haand og Segl", jfr. D. L. 5—14—29, 5—8—3, 5—1—6, Pl. 2. Oktbr. 1754 § 3. Ej heller er Løftets skriftlige Affattelse eller andre bestemte Forholdsreglers Iagttagelse[3]) (f. Eks. Vidners Tilkaldelse, Oprettelse for Notarius publicus eller Øvrigheden) i Almindelighed af Lovgiveren foreskreven som lovbestemt Bevismiddel for det Tilfælde, at Nogen fragaar det Løfte, han sigtes for; men saadanne Forholdsregler ere naturligvis anbefalelsesværdige for Bevisets Skyld.

Imidlertid gives der dog forskjellige Lovbestemmelser, som foreskrive, at visse Løfter skulle afgives paa bestemt Maade, navnlig skriftligt. Naar saadanne Lovbestemmelser særligt udvise, at det er Meningen med Forskriften, at det paa anden Maade end den foreskrevne afgivne Løfte ikke skal være bindende, foreligger der utvivlsomt en Undtagelse fra Reglen om Løftets Formfrihed; Løftet er da i egentlig Forstand form-

[2]) Windscheid § 312, Stobbe § 165. 2°, § 173, Planck I ad § 125 No. 1, D. Entw. Mot. I S. 178 ff., Oest. G. B. § 883, Schw. Art. 9, G. W. Gram S. 36—39, Schrevelius I. S. 136—137, Ask Om Formaliteter ved Kontrakt enligt romersk og svensk Förmögenhetsrätt. Efter fransk Ret er som Hovedregel Kontrakten formløs, Mourlon II S. 562—563, men ifølge code civil art. 1341 kunne, udenfor Handelssager, Retshandler angaaende en Værdi af over 150 frc. i Nægtelsestilfælde ikke bevises ved Vidner, men kun ved Skrift eller Notarialakt. Ogsaa efter engelsk-amerikansk Ret er Kontrakten i Almindelighed formløs, Pollock S. 132 ff., 144—145, Anson S. 43 og 51, Wharton § 8, men adskillige Retshandler kunne ifølge the statute of frauds ikke bringes for Retten uden skriftligt Grundlag, Anson S. 54 ff., Pollock S. 157 ff og 604 ff.

[3]) Haandpenge, jfr. L. 10. Maj 1854 §§ 6, 12, Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4, U. f. R. 1901. 232, ere ikke i noget Tilfælde foreskrevne som Form for Retshandler, men deres Givelse kan gjøre det klart, at det er kommet til endelig Aftale, og giver muligvis i et enkelt Tilfælde en ejendommelig Retsbeskyttelse, se om Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4 ndfr. § 91 ved Note 27—29. Jfr. Windscheid § 325, B. G. B. §§ 336—338, Planck II ad § 338.

bundet, D. L. 5—2—80[3a]), L. om Lærlingeforholdet 30. Marts 1889 § 1,[4]) L. 7. April 1899 Nr. 75 § 1. Men Forskrifter om visse Forholdsregler ved Løfters Afgivelse have ingenlunde altid denne Betydning. Undertiden er saaledes Former foreskrevne, for at Løftet kan faa visse særlige Virkninger, medens det, selv om Formerne ikke iagttages, har almindelig Virkning efter sit Indhold, se saaledes V. L. § 5[4a]), Checklov 23. April 1897 § 1, Sølov § 177[4b]). Undertiden er Virkningen af de foreskrevne Forholdsreglers Forsømmelse f. Eks. kun den, at den forsømmelige Part stilles ugunstigt med Hensyn til Bevis, Fdn. 27. Maj 1848 § 11[4c]), Pl. 2. Oktbr. 1754 § 3[4d]). Naar Lovbudet ikke giver særlig Vejledning til Forstaaelsen, hverken i den ene eller den anden Retning, maatte det vel nærmest antages, at Paabudet er en virkelig Formforskrift. Men ældre Bestemmelser, navnlig i D. L., der foreskrive skriftlig Affattelse, fortolker man ofte saaledes, at de kun give Ret til at fordre den allerede indgaaede Kontrakt skriftligt udfærdiget, eller efter Omstændighederne saaledes, at den Part, hvem skriftlig Affattelse er paalagt, stilles uheldigt i Henseende til Bevisbyrden, naar han forsømmer dette. Parterne kunne naturligvis under deres Forhandlinger vedtage skriftlig Form for deres Løfter, saaledes at kun det i skriftlig Form bragte skal være bindende for dem, men en Vedtagelse om, at Forhandlinger eller deres endelige Resultat skal nedskrives, kan næppe formodes at have dette Indhold.[5])

[3a]) Deuntzer Arveret S. 166—167.

[4]) § 138 III. Undertiden er i gjensidige Obligationsforhold kun den ene Parts Løfte formbundet. Forsaavidt begge Parters Erklæringer ere formbundne, f. Eks. L. 30. Marts 1889 § 1, kan der møde Tilfælde, hvor Overenskomsten undtagelsesvis er den retsstiftende Kjendsgjerning (§ 9 Note 4).

[4a]) §§ 101 Note 18.

[4b]) Bentzon Søret S. 491—492.

[4c]) § 96. II.

[4d]) § 91. I.

[5]) D. i J. U. 1857. 595, J. T. XXV. 143, men dog H. R. T. 1874. 363 (U. f. R. 1875. 55), B. G. B. §§ 125, 154, Planck I ad § 125 No. 2, ad § 154. Jfr. nærmere Nordling S. 214 ff., Chydenius Köp S. 349, Windscheid § 312, ovfr. § 2. VI, ndfr. § 20 Note 1 4, Resp. 4. Aug. 1905 (U. f. R. 1906. 486).

II. Medens saaledes Løftets skriftlige Affattelse efter dansk Ret i Almindelighed hverken er Form eller lovbestemt Bevismaade, frembyder den naturligvis forskjellige faktiske Fordele, og Lovgivningen har fastsat visse særlige Regler for skriftlige Løfter i Almindelighed eller for visse Arter af saadanne, f. Eks. D. L. 5—1—6, 5—14—6, Fdn. 9. Febr. 1798, 28. Juli 1841 § 1, se nærmere i det Følgende. Endvidere forudsætter en Kontrakts Thinglæsning, hvorved undertiden visse Fordele kunne opnaas, at den forligger skriftligt.

Idet Lovgivningen dog undtagelsesvis, se ovfr. under I, fastsætter Skriftlighed som nødvendig Form og i flere Retninger knytter særlige Regler til Skriftlighed, bliver det af Betydning at bestemme, hvad der udkræves, for at et Løfte eller en Kontrakt kan siges at foreligge skriftligt.[6]) En Erklæring foreligger nu utvivlsomt skriftlig, naar skriftlig Tekst af den Erklærende selv er forsynet med haandskreven Underskrift af hans Navn. Det er ligegyldigt, om Teksten er frembragt ved Haandskrift eller Tryk, og af hvem den er frembragt; Segl kræves trods Udtalelserne i D. L. 5—1—1 og 3 ikke, ej heller Vitterlighedsvidners Underskrift. Ordentligvis vil det vistnok endvidere være uden Betydning, om Underskriften er haandskreven eller ikke, og ogsaa anden Vedkjendelse end Navns Underskrift vil ofte være tilstrækkelig, forsaavidt den efter almindelig Opfattelse betyder det samme[6a]). Navntegnelse ved Fuldmægtig vil vistnok ligeledes i Almindelighed fyldestgjøre Fordringen om skriftlig Affattelse[7]). Men ved det Anførte maa det fremhæves, at de forskjellige Lovbud, der lægge Vægt paa skriftlig Affattelse, muligvis stille forskjellige Fordringer i denne Henseende, og det vil først og fremmest afhænge af en

[6]) Aubert S. 80, Gram Sp. D. S. 313—314, 316, ndfr. § 101 Note 2 og 10, B. G. B. §§ 126, 127, 793, Planck I ad §§ 126, 127. Jfr. med Hensyn til Strafferetten N. Lassen i U. f. R. 1879 S. 96 ff., Goos Str. R. Sp. D. II S. 21 ff. og med Hensyn til Stempellovgivningen Amdrup Haandbog i den danske Lovgivning om Brugen af stemplet Papir S. 66 ff.

[6a]) Anderledes B. G. B. §§ 126, 127, jfr. ndfr. § 101 Note 10.

[7]) Nellemann Pr. S. 660—661, Deuntzer Civilproces S. 234, Munch-Petersen Pr. S. 390 (om D. L. 5—1—6).

Fortolkning af det enkelte Lovbud, hvad der i hver enkelt Retning kræves til skriftlig Affattelse.

III. At D. L. 5—1—7[8]) ikke fastsætter en Form for uskriftkyndige Personers Løfter i Almindelighed, er klart. Artiklen taler kun om saadanne Personers skriftlige Erklæringer; deres mundtlige Løfter ere utvivlsomt forpligtende efter samme Regler som Andres. Men iøvrigt kan Artiklens Forstaaelse i flere Retninger vække Tvivl. Bestemmelsen gaar ud paa, at visse Forholdsregler skulle iagttages ved uskriftkyndige Personers Oprettelse af skriftlige Dokumenter, og disse Forholdsregler sigte aabenbart navnlig til at skaffe den Uskriftkyndige Kundskab om Indholdet af Dokumentet, forinden han giver det fra sig med sin skriftlige Vedkjendelse, jfr. Fdn. 21. Maj 1845 § 24. Men om Følgen af, at disse Forholdsregler ikke iagttages, udtaler Artiklen sig ikke. Holdepunkter for Forstaaelsen afgiver imidlertid dels Artiklens nys omtalte Øjemed, som viser, at Lovgiveren har den Omstændighed for Øje, at uskriftkyndige Personer let kunne komme til at give deres Vedkjendelse til et skriftligt Dokument uden at kjende dets Indhold, dels Forbindelsen med D. L. 5—1—6, som omhandler den Indsigelse mod et Dokument, at Underskriften er falsk. Herefter maa det antages, at Artiklen giver Regler for det Tilfælde, at en Uskriftkyndig, mod hvem der fremlægges et skriftligt Dokument, som angiver sig at hidrøre fra ham, fremsætter den Indsigelse, at Vedkjendelsen er falsk, eller at han ved Vedkjendelsen ikke vidste, hvad det indeholdt. Naar der i Almindelighed — bortset fra Uskriftkyndighed — overfor en skriftlig Erklæring, af den, mod hvem den fremlægges, og hvis Navn staar under Dokumentet, fremsættes den Indsigelse, at Underskriften er falsk, forkastes denne Indsigelse ifølge D. L. 5—1—6, naar

---

[8]) Ørsted Haandbog V. S. 110—112, J. T. VIII. 2. S. 227—229, Larsen S. 31—35, Gram S. 196—201, Evaldsen S. 110—115, Aubert S. 81—84, Aagesen S. 699—701. I B. G. B. ere særlige Regler for Uskriftkyndige ansete for unødvendige, D. Entw. Mot. I S. 187—188. Jfr. Schw. Art. 13.

han ikke med sin Ed bekræfter Indsigelsens Rigtighed.[9]) Og naar en Person mod den skriftlige Erklæring, der fremlægges med hans Navn under, henter en Indsigelse derfra, at Dokumentet har et andet Indhold, end han ved Underskriften antog (§ 17), maa han føre det ordentligvis vanskelige Bevis for denne Indsigelse. Disse Reglers Anvendelse overfor Uskriftkyndige vilde nu frembyde særlige Misligheder. Naar der er begaaet Falsk overfor en saadan Person, vil han, netop paa Grund af sin Uskriftkyndighed, ofte være ude af Stand til at aflægge Ed paa, at han ikke har underskrevet det paagjældende Dokument, og han vil meget let komme i den Tilstand at have underskrevet Dokumentet uden nøje Kjendskab til dets Indhold og følgelig være tvungen til at føre det omtalte vanskelige Bevis. Paa disse Ulemper er det efter det Anførte, at D. L. 5—1—7 maa antages at ville bøde, og Resultaterne blive da følgende. Naar et skriftligt Dokument fremlægges mod en Person med hans Underskrift eller anden skriftlige Vedkjendelse, og han — fremsættende den Indsigelse, at Vedkjendelsen er falsk, eller at han ikke kjendte Dokumentets Indhold — gjør gjældende, at han var uskriftkyndig, bliver først dette Punkt at oplyse. Om Bevisbyrden i denne Henseende siger Artiklen Intet, og det maa derfor efter almindelige Regler antages, at Bevisbyrden[10]) hviler paa den, der fremsætter Indsigelsen, hvorved dog bemærkes, at allerede den Omstændighed, at Dokumentet ikke er underskrevet paa sædvanlig Maade, men med Bomærke, paaholden Pen eller desl., kan være oplysende om Indsigelsens Rigtighed. Kun dersom det herefter maa antages, at den Paagjældende er uskriftkyndig, komme Artiklens Regler til Anvendelse. Medkontrahenten maatte da paa den i Artiklen angivne Maade oplyse, at Vedkjendelsen er ægte, og at den Uskriftkyndige ved Vedkjendelsen kjendte Dokumentets Indhold. Men Praksis[11]) har forlængst antaget, at disse Beviser med samme

[9]) Nellemann Pr. S. 660—663, Deuntzer Civilproces S. 237—238, Munch-Petersen Pr. S. 389.

[10]) D i J. U. 1856. 224, 1853. 509.

[11]) D. i H. R. T. 1892. 31 (U. f. R. 1892. 600), 1894. 93 (U. f. R. 1894. 621), 1863. 835, Schl. H. R. D. I. 356, II. 400, U. f. R. 1889. 840, 1888. 974, 1877. 215, 1876. 577, 1869. 11, J. U. 1870. 444, 1865. 85,

Virkning kunne føres paa enhver anden efter almindelige Regler gyldig Maade, saa at det f. Eks. er ufornødent, at Vidnernes Underskrift findes paa Dokumentet, og at Vidnerne ere tilkaldte af den Uskriftkyndige, og tilstrækkeligt, at Underskriften er foregaaet med paaholden Pen, og at den Uskriftkyndige paa anden Maade end den i Artiklen omtalte er gjort bekjendt med Dokumentets Indhold. Det er endog antaget, at Medkontrahenten, der har tilvejebragt Formodning for, at Dokumentet er oplæst for og vedkjendt af den Uskriftkyndige, kan kræve dennes Benægtelsesed[11a]). Lykkes dette Bevis for Medkontrahenten, staar han, som naar han ellers har oplyst, at det af ham fremlagte Dokument hidrører fra Underskriveren.[12]) Kan Medkontrahenten derimod ikke føre Beviset, frifindes den Uskriftkyndige.[13]) Betydningen af D. L. 5—1—7 er saaledes navnlig den, at Producenten af Dokumenter, der angive sig at hidrøre fra Uskriftkyndige, ikke har det i D. L. 5—1—6 ommeldte Privilegium at kunne kræve Ed, og at Bevisbyrden med Hensyn til Indsigelsen om Ukjendskab med Dokumentets Indhold forflyttes til Producenten (men forøvrigt

1858. 516, N. J. A. IV. 135, stadfæstet ved H. R. D. VIII. 157, jfr. ogsaa H. R. D. i J. U. 1857 Till. S. 5, der tilsidesætter den afvigende Dom i J. U. 1854. 909.

[11a]) H. R. T. 1904. 183 (U. f. R. 1904 B. 288).

[12]) Dersom den Uskriftkyndige fremsætter den Indsigelse, at Dokumentet efter Vedkjendelsen er forfalsket, kan Sagen stille sig forskjelligt. Indrømmer han at have underskrevet Dokumentet med Kjendskab til dets Indhold, bliver der ingen Anvendelse for D. L. 5—1—7, og den Uskriftkyndige maa aflægge Ed paa sin Indsigelses Rigtighed efter samme Regler som Skriftkyndige, jfr. Nellemann Pr. S. 663—664, Deuntzer Civilproces S. 238, Munch-Petersen Pr. S. 391. Men dersom han gjør gjældende, at der muligvis er foregaaet en Forfalskning, som han dog ikke kan sige noget bestemt om, da han ikke ved Vedkjendelsen kjendte Dokumentets Indhold, maa Producenten føre Beviset for, at Dokumentets Indhold ved Vedkjendelsen var den Uskriftkyndige bekjendt, og naar dette er ført, vil den Uskriftkyndige ordentligvis have tabt Sagen, idet hans Forfalskningsindsigelse herefter ikke er tilstrækkelig bestemt fremsat.

[13]) D. i H. R. T. 1863. 835, U. f. R. 1889. 840, 1878. 979, 1868. 1063, J. U. 1867. 409, jfr. en urigtig Dom i J. U. III. 262, og om en tvivlsom Modifikation D. i J. U. II. 125, jfr. Ørsted Haandb. V. S. 111.

indeholder Artiklen tillige en materiel Retsregel, se ndfr. § 17. I i Slutn.). Derimod er Forholdet ingenlunde det, at den Uskriftkyndige kan slippe for Dokumentet blot ved at henvise til, at Reglerne i D. L. 5—1—7 ikke ere iagttagne; for at slippe maa han, som udviklet, fremsætte enten den Indsigelse, at Vedkjendelsen er falsk, eller den, at han ikke kjendte Dokumentets Indhold.[14]) Naar det, efter det Anførte, ifølge D. L. 5—1—7 fornødne Bevis[15]) er ført, eller naar Bevis paa Grund af den Uskriftkyndiges Indrømmelse er ufornødent, maa det antages, at der foreligger et skriftligt Dokument fra den Uskriftkyndige, paa hvilket f. Eks. Reglerne i D. L. 5—14—6 og Frd. 9. Febr. 1798 kunne komme til Anvendelse, naar Dokumentet blot paa en eller anden Maade indeholder hans skriftlige Vedkjendelse, selv om dets Udseende viser, at D. L. 5—1—7 ikke er iagttaget.[16])

At den Uskriftkyndige har givet Afkald paa Iagttagelsen af Reglerne i D. L. 5—1—7, er i og for sig uden Betydning. Da Artiklen efter sine Ord retter sin Forskrift om Reglernes Iagttagelse nærmest til den Uskriftkyndige, maa det antages, at Artiklen kun kan anvendes, naar Medkontrahenten havde nogen Grund til at antage den Paagjældende for uskriftkyndig; i hvert Fald maa Artiklen være uanvendelig, naar den Uskriftkyndige, ved at underskrive sit Navn paa sædvanlig Vis eller paa anden Maade har bibragt Medkontrahenten den Forestilling, at han var skriftkyndig[17]). Med Hensyn til det omtvistede Spørgsmaal, paa hvilke Personer Artiklen er anvendelig, mærkes, at den kun nævner dem, som hverken kunne læse eller skrive. Det Ejendommelige ved saadanne Personer er, at de ifølge deres Tilstand ere udelukkede fra selv at undersøge Dokumenters Indhold, og at de ifølge deres lave Udviklingstrin

[14]) D. i J. U. 1865. 85, 1854. 778, I. 836.

[15]) Der kan altsaa ikke tales om „de efter 5—1—7 nødvendige Former", og efter den i Praksis stedfundne Udvikling bør der heller ikke tales om den efter 5—1—7 „fornødne Fremgangsmaade", men kun om det efter bemeldte Artikel fornødne Bevis, jfr. dog endnu Aagesen S. 700.

[16]) Evaldsen S. 111, ndfr. § 53 ved Note 21, jfr. Aubert Den nordiske Vekselret S. 90—91, ndfr. § 101 Note 10.

[17]) D. i H. R. T. 1861. 210, U. f. R. 1897. 163, jfr. H. R. T. 1858. 139.

ikke kunne forudsættes at tage fornuftige Forholdsregler ved Retshandlers Indgaaelse. Paa Personer, der i begge disse Retninger ligne dem, som ikke kunne læse og skrive, maa Artiklen analogisk anvendes, jfr. Fdn. 21. Maj 1845 § 24, ikke derimod paa Personer, der kun have den ene Egenskab tilfælles med dem, f. Eks. Blinde og normalt udviklede, med Sproget ukjendte Personer[18]).

IV. Ifølge Lov 19. Febr. 1861 om Brugen af stemplet Papir, jfr. L. 21. Marts 1874 og Bekgj. 1. Decbr. 1874, skal der af skriftlige Dokumenter, som lyde paa Penge eller Penges Værdi, ordentligvis svares Stempelagift[19]), og Dokumenterne skulle derfor enten skrives paa stemplet Papir eller inden en vis Frist belægges med saadant, stemples eller frigjøres ved Stempelmærker, L. 1861 §§ 1 og 9. Med Hensyn til Afgiftens Størrelse sondres der imellem Dokumenter af første Klasse ($^2/_3$ pCt. af Gjenstandens Værdi) og af anden Klasse ($^1/_6$ pCt.), hvorhos særlige Takster ere fastsatte for visse Dokumenter, L. 1861 §§ 2 og 3. Stempellovgivningen fordrer ikke, at Retshandler skulle indgaas skriftligt, men fastsætter kun en Afgift for det Tilfælde, at skriftlig Affattelse vælges. Følgen af Stempellovgivningens Tilsidesættelse er aldrig Dokumentets Ugyldighed, men Tilsidesættelsen straffes, L. 1861 § 77. Navnlig af Hensyn til Stempelafgiften er det ved L. 1861 § 78 som almindelig Regel forbudt at udstede noget Bevis eller nogen Transport, hvortil stemplet Papir bør bruges, med Navn in blanco eller lydende paa Ihændehaveren (se om Undtagelser fra denne Regel i det Følgende), ligesom og i noget Tilfælde, hvor Dateringen kunde faa Indflydelse med Hensyn til Stempelforpligtelsen, at lade Datoen in blanco eller angive Udstedelsesdagen urigtigt. Heller ikke Tilsidesættelse af denne stempelretlige Regel (se derimod V. L. § 1. 3⁰ jfr. § 5) medfører i nogen Retning Dokumentets Ugyldighed, men Overtrædelsen straffes, L. 1861 § 78 i Slutn.

[18]) D. i U. f. R. 1897. 840, 1872. 665, J. U. 1862. 228, jfr. H. R. T. 1858. 139, J. T. XXVII. 141, U. f. R. 1889. 515, 840.

[19]) Amdrup Haandbog i den danske Lovgivning om Brugen af stemplet Papir, Anordn. f. Vestindien 22. Febr. 1907 No. 7.

§ 13.

Løfters Ugyldighed[1]).

I. Begrebet Ugyldighed tages undertiden i meget vid Forstand, idet man som ugyldig betegner enhver Retshandel, forsaavidt den ikke har Retsvirkning som saadan, eller naar dens Retsvirkninger kunne fordres ophævede. Her tages Begrebet i snævrere Forstand end Uvirksomhed[2]). Udenfor holdes de Tilfælde, hvor Udeblivelse af Retsvirkning stemmer med Retshandelens Indhold, f. Eks. det suspensivt betingede Løfte, naar Betingelsen udebliver. Endvidere udelukkes de Tilfælde, hvor Retshandelens Uvirksomhed alene skyldes udenfor den liggende Hindringer, medens den, saavidt disse Hindringer ikke foreligge, er virksom, f. Eks. Løftet om en umulig Ydelse, naar det dog forpligter til at yde Opfyldelsesinteressen, eller Overdragelse af en Trediemand tilhørende Ting, som ikke overfører Ejendomsret, men forpligter Overdrageren til at yde Opfyldelsesinteressen (Kompetenceugyldighed, relativ Uvirksomhed, ndfr. § 22).

Ugyldighedsbegrebet omfatter herefter kun den Del af de uvirksomme Løfter, hvis Uvirksomhed bestaar deri, at de ikke binde Løftegiveren til Opfyldelse af Løftet efter dets umiddelbare Indhold eller til at tilsvare Opfyldelsesinteressen. Binder Løftet Løftegiveren blot i en af disse Retninger, kaldes det gyldigt. Binder det ham ikke i nogen af disse Retninger, kaldes det ugyldigt, og det, selv om det forpligter Løftegiveren til at yde den negative Kontraktsinteresse, thi det virker i saa Fald ikke som Retshandel men kun som Retsbrud[3]), se ndfr. § 38.

II. Den romerske Ret[4]) antages i Almindelighed at anerkjende en Sondring indenfor Ugyldighedsgrundene mellem Nullitetsgrunde (f. Eks. Umyndighed) og Anfægtelighedsgrunde (f. Eks.

[1]) Jul. Lassen: Nullitet og Anfægtelighed (i Kjøbenhavns Universitets Festskrift i Anledning af Kirkens Reformation 1899).

[2]) Jul. Lassen l. c. § 6.

[3]) Anderledes Munch-Petersen i T. f. Rvdsk. XI S. 1 ff., Almén ad § 23 Note 44 og herimod ndfr. § 43 Note 88.

[4]) Lassen R. R. § 43 (Læreb. § 37), Jul. Lassen l. c. §§ 2 og 3.

Tvang og Svig) og følges i saa Henseende af yngre Lovgivninger[5]). Ogsaa i nordisk Retsliteratur ses en saadan Sondring opstillet[6]). Indenfor Anfægteligheden sondres atter mellem den egentlige Anfægtelighed og Anfægtelighed *ex nunc*, „Omstødelighed". Under sidstnævnte indbefattes de Tilfælde, hvor en Retshandel i og for sig er virksom, men Løftegiveren ifølge Mangler ved Retshandelen erholder en Fordringsret, gaaende ud paa Retsvirkningens Ophævelse. Dansk Ret kjender vistnok ikke Tilfælde af denne Art[7]). De høre efter den her fulgte Terminologi ikke under Ugyldighedsbegrebet, og der bortses i det Følgende fra dem. Hovedmærket for den egentlige Anfægtelighed i Modsætning til Nulliteten er dette, at det anfægtelige Løftes Uvirksomhed er betinget af, at Løftegiveren, naar Løftet gjøres gjældende imod ham, udøver en Reaktion imod det ɔ: fordrer, at Løftet skal være ugyldigt. Af denne Anfægtelighedens Ejendommelighed antages andre at være logisk nødvendige Følger, saaledes navnlig den, at Løftet ogsaa i andre Situationer, f. Eks. naar det gjøres gjældende i Løftegiverens Konkursbo, maa tages som virksomt, medmindre Løftegiveren har anfægtet det, og den, at anfægtelige Løfter i Modsætning til dem, der lide af Nullitet, kunne ratihaberes med tilbagevirkende Kraft.

Kjender nu dansk Ret Ugyldighedsgrunde, som have Anfægtelighedens Hovedmærke? Spørgsmaalet foreligger renest i det Tilfælde, at den indstævnte Løftegiver udebliver under Sagen, uden at have taget til Gjenmæle. Svaret maa blive, at samtlige de i det Følgende (§§ 14—20) opførte Ugyldighedsgrunde, naar de fremgaa af Sagens Akter, regelmæssigt tages i Betragtning af Dommeren, uanset at Løftegiveren ikke har erklæret, at han ønsker dem tagne i Betragning, medmindre der foreligger Omstændigheder, som gjøre det antageligt, at

---

5) Saaledes navnlig B. G. B. §§ 139—144, Planck I S. 145—146, 49, Dernburg I §§ 115—119.

6) Scheel Privatrettens almindelige Del II § 130, Gram Om de private Retsforhold i Almindelighed S. 46—51, Schrevelius §§ 69, 70, Platou Forelæsninger over norsk Arveret S. 206—209.

7) Jfr. § 18. II, § 19. I. Se om romersk Ret f. Eks. Lassen R. R. § 39. III. 2, § 40. II (Læreb. § 35. III. 2, § 36. II).

Løftegiveren vil frafalde dem[8]), eller de efter processuelle Regler ere fortabte som for sent fremkomne i Akterne[9]). Anfægtelighedsbegrebet har altsaa for dansk Rets Vedkommende i alt Fald kun et snævrere Omraade. Paa den anden Side vil det dog vistnok ikke være rigtigt ganske at benægte Begrebets Anerkjendelse i dansk Ret. I visse Undergrupper af forskjellige Ugyldighedsgrunde vil det maaske dog nok stemme med Forholdenes Natur at overlade Afgjørelsen af, om Løftet skal være uvirksomt, til Løftegiverens egen Afgjørelse i den Forstand, at Dommeren ikke maa tage Ugyldighedsgrunden i Betragtning under Sagen mod Løftegiveren, medmindre denne har tilkjendegivet sit Ønske herom[10]). Denne Ordning vil kunne være den rette, hvor Afgjørelsen af, om Ugyldighed foreligger, afhænger af et vanskeligt Skjøn, saa at der kan være Fare for, at Dommerskjønnet vilde kunne antage Ugyldighed, medens Løftegiverens Skjøn gaar i modsat Retning, f. Eks. efter Omstændighederne Spørgsmaalet om et Kjøbs Ugyldighed paa Grund af visse Mangler ved den kjøbte Ting. Muligvis maa det samme antages at gjælde for Tilfælde, hvor Paaberaabelse af Ugyldighedsgrunden efter den almindelige Opfattelse vilde stride imod *bona fides*, f. Eks. Umyndighedsindsigelsen i visse udenfor Fdn. 14. Maj 1754 faldende Tilfælde. Eksempel paa en af Lovgivningen udtrykkeligt for Anfægtelighedsgrund erklæret Ugyldighedsgrund findes i Sølov § 227.

Hvad dernæst angaar de andre ovenfor nævnte Ejendommeligheder ved Anfægtelighed, maa først bemærkes, at det er ganske uberettiget at betragte dem som nødvendige Konsekvenser af Hovedmærket. Der kan være god Grund for ikke at anerkjende disse Ejendommeligheder, hvor man anerkjender Anfægtelighedens Hovedmærke, og der kan vel ogsaa omvendt være Grund til at anerkjende dem, hvor Hovedmærket ikke anerkjendes. Men ganske vist vil der maaske nok jævn-

[8]) At forøvrigt ikke alle Indsigelser gyldigt kunne opgives af Løftegiveren, se ndfr. under III.

[9]) Nellemann Pr. S. 200, 850—851, Deuntzer Den danske Civilproces S. 193, 131, Munch-Petersen Pr. S. 218—219, jfr. S. 255—256, Jul. Lassen l. c. S. 48—55.

[10]) Jul. Lassen l. c. S. 51—53.

ligt være Grund til at anvende dem netop paa Ugyldighedsgrunde, som have Hovedmærket. Om Godkjendelse af ugyldige Løfter henvises forøvrigt til § 21. Spørgsmaalet, om ugyldige Løfters Uvirksomhed i andre Situationer end den, at Løftet gjøres gjældende mod Løftegiveren, f. Eks. naar det gjøres gjældende i Løftegiverens Konkursbo, er betinget af, at Løftegiveren har anfægtet det, maa for dansk Rets Vedkommende i Almindelighed besvares benægtende[11]). Undtagelser fra denne almindelige Regel maa dog maaske nok anerkjendes i nogle af de ovfr. anførte Anfægtelighedstilfælde[12]).

Det ses altsaa, at Ugyldighedsgrundene i dansk Ret, hvis man her vil fastholde den romanistiske Sondring, kun rent undtagelsesvis ere Anfægtelighedsgrunde, men regelmæssigt Nullitetsgrunde. Denne sidste Betegnelse vilde forøvrigt ingenlunde være heldig, idet den vækker den Forestilling, at den ugyldige Retshandel slet ikke kan faa nogen Retsvirkning, hvad ingenlunde er Tilfældet, se f. Eks. under IV.

III. Som en Sondring indenfor Ugyldighedsgrundene, der ikke har noget at gjøre med den traditionelle Sondring imellem Nullitet og Anfægtelighed, men som dog jævnligt ses indblandet i denne, nævnes den, som fremkommer derved, at der er visse Ugyldighedsgrunde, som Løftegiveren ikke kan frafalde, og som Dommeren skal tage i Betragtning *ex officio* endog mod Løftegiverens Ønske[13]), f. Eks. Indsigelserne efter Frdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3 og Fdn. 6. Oktbr. 1753 § 8, se herom i det Følgende.

IV. Visse Ugyldighedsgrunde skyldes en ensidig Hensynstagen til Løftegiveren, idet han paa Grund af særlige Omstændigheder stilles udenfor Kredsen af dem, der skulle holde deres Løfte, selv om disse Omstændigheder vare ukjendelige for Løftemodtageren (ndfr. §§ 14, 15 og 17. I). I andre Tilfælde er Forholdet det, at Løftet er ugyldigt, fordi det ikke var egnet til hos Løftemodtageren at vække nogen Forestilling om, at

---

[11]) D. i U. f. R. 1895. 734, 1896. 515, 1900. 811, nedenf. § 119 Note 15, 116, 117.

[12]) Jul. Lassen l. c. S. 58—64, nedenf. § 119 Note 14.

[13]) Jul. Lassen l. c. 47—48.

Løftegiveren vilde det Udtalte, eller fordi den hos Løftemodtageren vakte Forestilling om, at Løftegiveren vil, paa Grund af særlige hos Førstnævnte foreliggende Omstændigheder ikke fortjener Retsbeskyttelse (ndfr. §§ 16, 17. II og III, 18, 19 og i Almindelighed de i § 20 omhandlede Ugyldighedsgrunde). Denne Sondring[14]) er i flere Henseender af retlig Betydning, se saaledes f. Eks. ndf. § 53 om, at Indsigelser af sidstnævnte Art mod et Gjældsbrevs Gyldighed kunne fortabes til Fordel for godtroende Erhververe af dette.

V. Med Hensyn til gjensidigt bebyrdende Kontrakter bemærkes, at det ene Løftes Ugyldighed ingenlunde nødvendigt medfører, at ogsaa det andet ere ugyldigt[15]), se ndfr. § 18. III. 1°.

§ 14.

Manglende Myndighed[1]).

I. Visse Klasser af Personer trænge ifølge Lovgiverens Anskuelse paa Grund af aandelig Umodenhed eller af andre Grunde til at beskyttes mod Følger af deres paa egen Haand foretagne Formueretshandler. Kun de Personer, der ere myndige og komne til deres Lavalder, ere ifølge D. L. 5—1—2 forpligtede ved Retshandler i levende Live, som de paa egen Haand indgaa. Umyndige eller Ufuldmyndige ere i dansk Ret følgende Klasser af Personer:

1. Umyndige paa Grund af Alder ere Personer under 18 Aar, og det baade i formueretlige, D. L. 3—17—34, og i personlige Forhold, D. L. 3—17—38, L. 10. Maj 1854 § 1; til at paatage dem Forpligtelser kræves Værgens Virksomhed.

[14]) Aagesen R. R. I. S. 261—262, Jul. Lassen l. c. S. 72—74.

[15]) Jul. Lassen l. c. S. 70—72.

[1]) Ørsted Hdbg. II. S. 334—504, Larsen S. 15—19, Gram S. 132—142, Scheel Personretten 2den Udg. §§ 11 og 15—31, Familieretten 2den Udg. S. 150—155 og §§ 103—150, Evaldsen S. 24—40, Bentzon P. R. §§ 5—19, Aubert S. 20—27, Bergh Forhandlingerne paa 4de nordiske Juristmøde Bilag III, Forhandlingerne paa 4de nordiske Juristmøde om Myndighedsreglerne og Afændring deri S. 134—172 og paa 5te Møde S. 98—134 med Bilag V (Deuntzer). — I Berghs Bilag S. 17—20 og i Deuntzers S. 2—3 og 8 findes Oplysninger om fremmed Ret.

Personer mellem 18 og 25 Aar (Mindreaarige) ere myndige i personlige Forhold, men kunne ikke uden Kurators Medvirken forpligte sig ved Retshandler angaaende Formuen. Disse Regler gjælde nu ogsaa om ugifte Kvinder, L. 29. Decbr. 1857 § 1. Personer under 25 Aar, ogsaa Kvinder, L. 13. Marts 1903 Nr. 36 (L. f. Island 20. Oktbr. 1905 Nr. 37), kunne erholde Bevilling til at være fuldmyndige. Enker staa udenfor den almindelige Regel og ere uden Hensyn til Alder fuldmyndige, D. L. 3—17—41, Fdn. 30. April 1824 § 3 Nr. 6, 5. Marts 1734 § 5, og i Klasse med Enker stilles fraskilte og fraseparerede Hustruer.

2. Gifte Kvinder vare forinden L. 7. April 1899 Nr. 75, med den af L. 7. Maj 1880 § 1 følgende Begrænsning, umyndige i formueretlige Forhold men uden Hensyn til Alder myndige i personlige Forhold[1a]; konfirmerede Ægtepagter kunde modificere den første Regel. Ifølge L. 1899 § 10 er Hustruens Myndighed i Formueforhold nu i Almindelighed den samme som ugift Piges[1b], jfr. dog ndf. under III. 4 og om Hustruens Mangel af Raadighed over Fællesboet ndf. § 22. Manden kan beskikkes til Værge eller Kurator for hende. Personlig myndig maa Hustruen fremdeles antages at være uden Hensyn til Alder[1c].

3. Personer, der ifølge D. L. 3—17—1 af Øvrigheden erklæres umyndige, ere umyndige i formueretlige Forhold, men antages i Almindelighed for myndige i personlige[1d].

4. Enker, der ifølge D. L. 3—17—42 erholde en fast Lavværge beskikket af Øvrigheden, sættes herved ud af den Myndighedstilstand, hvori de tidligere befandt sig, forsaavidt formueretlige Forhold angaar, Pl. 10. April 1841 § 1.

[1a]) Deuntzer F. R. 3die Udg. S. 134—143, Bentzon P. R. S. 44—45, jfr. Andrup i U. f. R. 1885 S. 289 ff., 577 ff. og Reé smstds. S. 433 ff. Herved H. R. T. 1887. 488 (U. f. R. 1888. 63), U. f. R. 1901. 992, 1895. 440, 1893. 199, 932, 1892. 384.

[1b]) Deuntzer F. R. S. 109, Bentzon P. R. S. 45—46, jfr. 52, Islandsk L. 12. Jan. 1900 Nr. 3 § 10.

[1c]) Deuntzer F. R. S. 108, Bentzon P. R. S. 46—47.

[1d]) Jfr. dog Bentzon P. R. S. 61.

5. Afsindige opføres i Literaturen i Almindelighed som og antages i Praksis for Umyndige og det baade i personlige og formueretlige Forhold, uden Hensyn til, om de ere blevne umyndiggjorte efter D. L. 3—17—1, se herom ndf. under II.

Disse Regler om Umyndige og Mindreaarige ere ufravigelige[2]), saaledes at Ingen kan tillægge sig nogen Myndighed, der ikke efter disse tilkommer ham, eller fraskrive sig den, der tilkommer ham. — Fallenter og Personer, der ere i Uraadighedstilstand efter D. L. 5—3—18, ere ikke umyndige; deres Løfter forpligte dem selv, men Trediemand kan indenfor visse Grænser protestere imod, at Løfterne fyldestgjøres til hans Skade (relativ Uvirksomhed § 22).

II. Betydningen af, at en Person er umyndig eller ufuldmyndig, bliver for Fordringsrettighedernes Vedkommende den, at han, saavidt den paagjældende Mangel række, ikke er bunden ved et Løfte, han paa egen Haand afgiver[3]), D. L. 5—1—2. Dersom Løftet gaar ud paa en positiv Ydelse, er han ikke pligtig at erlægge denne, dersom det gaar ud paa at binde hans Erhvervsevne, er denne trods Løftet ikke bunden[4]), og hans Handlen i Strid med Løftet er ikke retsstridig, medmindre den ogsaa bortset fra Løftet vilde være det. Med Hensyn til Personer, der ere umyndige eller ufuldmyndige i formueretlige Forhold men myndige i personlige, kommer det an paa, om Løftet efter dets Indhold kan erkjendes gyldigt eller opfyldes uden nogen Forandring af Løftegiverens Formuerettigheder[5]), f. Eks. Løfter om en Arbejdspræstation, L. 10. Maj 1854 § 1, om Tilbagelevering af en laant Ting, naar det samme Individium skal tilbagegives. Løfter af saadant Indhold forpligte dem, andre ikke. Gaar Løftet ud paa Ydelse af Arbejde og Formuegjenstande, forpligter det den kun personligt Myndige i

[2]) Scheel Personretten S. 124, Bentzon P. R. S. 63.

[3]) Se om Stillingen i gjensidigt bebyrdende Kontrakter i § 18. III. 1° og særligt om D. L. 5—3—10 i § 18. IV.

[4]) Jfr. dog Undtagelser ndfr. III. 1° og § 24. II og III.

[5]) Ørsted Supplement II S. 106—111, Hdbg. S. 421—427, Scheel Personretten S. 114—115, Bentzon P. R. S. 64—65, D. i U. f. R. 1889. 976.

første Retning, ikke i sidstnævnte[6]). Og medens den personligt Myndige vil være ansvarlig til Erstatning for Brud paa Arbejdskontrakten, kan han næppe anses pligtig til at yde den Erstatning for Ikke-Opfyldelse, som indtræder uden Retsbrud fra den Forpligtedes Side (Garantipligten, ndfr. § 41), medmindre der haves særlig Hjemmel herfor[6a]). Den omtalte Ugyldighed af Løfter paa Grund af Løftegiverens Mangel af tilstrækkelig Myndighed indtræder i Almindelighed, selv om Løftemodtageren er i god Tro og med Føje antager, at Løftegiveren havde fornøden Myndighed eller Samtykke fra den, der skal handle i Stedet for ham eller sammen med ham. For de Personers Vedkommende, som paa Grund af Alder mangle tilstrækkelig Myndighed, fremgaar dette af Fdn. 24. April 1839 § 2, der udtaler, at det fremdeles skal være Enhvers Pligt, der indlader sig i Kontraktsforhold med Nogen, at forvisse sig om, at denne enten har Myndighed eller Samtykke, og af Fdn.s § 3, der viser, at den Umyndige, som ved falsk Angivelse om Myndighed eller Samtykke har skuffet sin Medkontrahent, dog aldrig er pligtig at indfri Løftet, men højst kan blive pligtig at give Erstatning (negativ Kontraktsinteresse), se nærmere ndfr. i § 31. V. Regelen, at Retshandelen er ugyldig trods Medkontrahentens gode Tro, maa imidlertid ogsaa gjælde om andre Umyndige, forsaavidt der ikke haves særlig Hjemmel for Undtagelse. Det ligger efter naturlig Forstaaelse i Lovgiverens Betegnelse af en Person som umyndig eller ufuldmyndig, at han ikke paa egen Haand kan paatage sig Forpligtelser, saavidt Mangelen rækker, jfr. ogsaa de almindelige Udtryk i D. L. 5—1—2 og 3—17—34. Men noget Andet gjælder dog, ifølge Pl. 10. April 1841, om de ovfr. under I. 3. og 4. nævnte Umyndiggjorte. Umyndighedsdekretet skal, ifølge Pl. 1841 § 1, thinglæses ved den Paagjældendes Hjemthing[6b]) samt iøvrigt bringes til almindelig Kundskab ved Bekjendtgjørelse. Naar denne Thinglæsning har fundet Sted, kan Uvidenhed om De-

[6]) D. i U. f. R. 1889. 976.

[6a]) § 129 ved Note 13; herimod Bentzon i U. f. R. 1893 S. 117 ff., navnlig S. 125.

[6b]) U. f. R. 1893. 647.

kretet ikke nytte Medkontrahenten[6c]. Regelen bliver da den samme som med Hensyn til Umyndige i Almindelighed. Den Umyndiggjorte er herved „ubetinget sat ud af Stand til at raade over sit Gods". Forsaavidt han har faste Ejendomme, kræves det dog, for at Retshandler angaaende saadanne ubetinget skulle være ugyldige, at den i Pl. 27. Novbr. 1839 omtalte Thinglæsning af Dekretet har fundet Sted ved Ejendommens Ret. Og Retshandler, som gaa ud paa Overdragelse af Rettigheder over Skibe, maa være anmeldte til Registrering paa Skibets Registerside, medmindre Erhververen, dengang han afsluttede Retshandelen, var vidende om Umyndiggjørelsen, L. 1. April 1892 Nr. 57 § 52. Den ubetingede Ugyldighed af den Umyndiggjortes Retshandel gjælder, selv om den i Pl. 1841 foreskrevne Bekjendtgjørelse ikke har fundet Sted; „Dekretets juridiske Virkning er alene afhængig af Thinglæsningen", ikke af Bekjendtgjørelsen, Pl. 1841 § 1 i Slutn. Dersom derimod Thinglæsningen ikke har fundet Sted, er den Umyndiggjortes Løfte retsstiftende, naar Løftemodtageren befandt sig i utilregnelig Uvidenhed om Dekretet, selv om dette er blevet bekjendtgjort, men den blotte Omstændighed, at Thinglæsning ikke har fundet Sted, kan ikke paaberaabes, Pl. 1841 § 4.

Tvivlsomt kan det være, hvorledes det i dansk Ret staar med Hensyn til Løfter, afgivne af sindssyge Personer. I hvert Fald maa det, som det i det Følgende (§ 16. II) vil blive paavist, antages, at saadanne Personers Løfter efter Omstændighederne ere uforbindende, naar deres Tilstand var kjendelig for Medkontrahenten. Men, som bemærket ovfr. under I. 5°, opføres i Almindelighed i Retsliteraturen[7] en Underafdeling af de Sindssyge, de Afsindige eller Vanvittige, som Umyndige, selv om de ikke ere umyndiggjorte, og det antages, at deres

[6c] U. f. R. 1892. 40.

[7] Scheel Personret 2den Udg. S. 57 og 65 (Aandsforvirring i Modsætning til Aandssvaghed), S. 731 (de, der mangle Fornuftens Brug), S. 121 (Afsindige), Larsen Sml. Skr. II. 1 S. 94 og 153—155 (Afsindige), Gram S. 132 (Afsindige), Evaldsen S. 28 (Afsindige), Aubert S. 92, H. R. D. i Norsk Retstidende 1904 S. 749 ff., Jfr. B. G. B. §§ 104, 105, 6., D. Entw. Mot. II S. 129—131, 62—64. Se iøvrigt ogsaa nedenfr. § 16 Note 4.

Løfter ere uforbindende, selv om deres abnorme Tilstand var ukjendelig for Medkontrahenten. Dette sidste er nu, efter det ovfr. Bemærkede, ogsaa rigtigt, dersom det virkelig kan paavises, at Lovgiveren erklærer Afsindige for Umyndige med Hensyn til deres Formueretshandler i levende Live. Dette har Lovgiveren imidlertid ikke gjort, jfr. derimod med Hensyn til Testamenter og Dødsgaver Frd. 21. Maj 1845 §§ 21 og 24, og med Hensyn til Ægteskab Fdn. 30. April 1824 § 3 Nr. 9, jfr. D. L. 3—16—5. At Afsindiges Retshandler i levende Live skulde være ugyldige, kan navnlig umuligt, som ældre Forfattere gjøre det, støttes paa Ordet „frivilligen“ i D. L. 5—1—2. Ej heller kan de Afsindiges Umyndighed siges at være en selvfølgelig Ting; det er meget muligt, at Lovgiveren i Retssikkerhedens Interesse vil have, at de skulle være forpligtede, naar deres Tilstand var ukjendelig for Medkontrahenten[8]). Lignende Overvejelser som de, der have ført dansk Ret til Anerkjendelsen af en udpræget Tillidstheori (§ 17), synes naturligt at føre i denne Retning. Den eneste Udtalelse i den nugjældende Lovgivning om de Sindssyge i den her omhandlede Retning er Regelen i D. L. 3—17—1, hvorefter Vanvittige ikke kunne være deres egen Værge, men skulle have Værge. I denne Udtalelse, jfr. Sammenstillingen bl. A. med Ødsle, som Ingen vil antage for Umyndige førend Umyndiggjørelsen, ligger ikke med Nødvendighed mere end og nærmest kun det, at de Vanvittige blive at umyndiggjøre, og der savnes saaledes i Lovgivningen Hjemmel for at erkjende dem for Umyndige førend Umyndiggjørelsen[9]). Med Hensyn til Sindssyge synes det altsaa at burde antages, at de ved Thinglæsning af deres Umyndiggjørelsesdekret ifølge Pl. 10. April 1841 § 1 sættes ud af Stand til at forpligte sig ved Retshandler, men at det forinden dette Tidspunkt kommer an paa, om deres Tilstand (eller De-

---

8) Saaledes engelsk Ret, Pollock S. 87—94, 418 (7th. ed. 1902 S. 93), jfr. tildels Nordling S. 187.

9) Saaledes Erik Sj. L. III. 36, hvorefter den Afsindige ikke som saadan er umyndig, men „vitterlig“ Mangel paa Fornuft ses anerkjendt som Ugyldighedsgrund, Matzen Den danske Panterets Historie S. 184 No. 4. Ørsteds Udtalelser Hdbg. II. 338, jfr. I S. 531, Formularbog 6te Udg. S. 16, stemme vistnok ganske med det i Teksten Udviklede.

kretet) var kjendelig for Medkontrahenten (§ 16. II)[9a]. I Retspraksis[10]) findes imidlertid den romanistiske Sætning, at visse Sindssyge ere umyndige uden Umyndiggjørelsesdekret, anerkjendt. Og naar der da spørges, paa hvilken Underafdeling af Sindssyge man vil anvende denne Regel, der ikke antages at gjælde for Alle[11]), maa det vel være dem, der i Retshandelens Øjeblik ikke forstod Retshandelens Betydning[12]). Hvad der antages at gjælde om disse, maa ogsaa gjælde om Personer, der, uden at lide af kronisk Sindssygdom, i Handlingens Øjeblik manglede Fornuftens Brug (Søvn, Former af Drukkenskab, Feber o. s. v.)[12a]), se nærmere § 16. II.

III. De ovenfor udviklede Regler om Umyndighed og dens Betydning have visse Undtagelser, dels i formildende, dels i skærpende Retning.

1. Umyndige paa Grund af Alder kunne frit raade over Gods, der er skjænket dem til fri Raadighed, indtil det er frataget dem af den, hvem Forsorgen for dem er betroet, og det samme antages med Hensyn til det ved deres egen Virksomhed, jfr. K. L. § 5, erhvervede Gods. For umyndige gifte Kvinders Vedkommende findes særlige Regler i L. 7. Maj 1880[13]), der nu er gjentagen i L. 7. April 1899 § 27.

[9a]) Jfr. Jul. Lassen Vilje og Erklæring S. 59—61. Saaledes ogsaa Bentzon P. R. S. 59, dog med Tvivl A. R. S. 120, Goos II S. 332.

[10]) D. i H. R. T. 1885. 495 (U. f. R. 1886. 90), 1905. 352 (U. f. R. 1905 B. 355), U. f. R. 1897. 606, 1892. 279, jfr. 1893. 1312, men derimod Just. Min. Skr. 16. Febr. 1876 Nr. 30, 19. Septb. 1870 (Dept. Tid. 1047), 4. Jan. 1859. D. i J. U. II. 55 er uoplysende. Det tør dog betvivles, at Praksis vil tage alle Konsekvenserne af Opfattelsen, f. Eks. erklære Skyldnerens Betaling til sin afsindige Kreditor, hvis Sygdom var ukjendelig for ham, for ugyldig, saa at han maa betale igjen, eller f. Eks. anvende D. L. 5—3—10 paa den Afsindiges Medkontrahent, uanset at han var i begrundet god Tro, jfr. N. Lassen i U. f. R. 1893. S. 272, Nordling S. 187.

[11]) H. R. T. 1865. 658, 1888. 104 (U. f. R. 1888. 617), 1895. 461 (U. f. R. 1895. 1143).

[12]) Jfr. Str. L. § 38 og ovfr. Note 7.

[12a]) H. R. T. 1897. 685 (U. f. R. 1898. 74), U. f. R. 1886. 1157, A. f. R. IV. 348, jfr. § 16 Note 6 og 7.

[13]) Deuntzer F. R. S. 144—145, Bentzon P. R. S. 68, jfr. 71—

For de andre Umyndiges Vedkommende maa Regelen vistnok nærmere forstaas saaledes[14]), at de Umyndiges Retshandler, der specielt angaa Gjenstande af den nævnte Klasse, ere gyldige, hvad enten Retshandelen er en Overdragelse eller en Kontrakt, og i sidste Fald, hvad enten den gaar ud paa at yde eller at lægge Baand paa den Umyndiges Erhvervsevne, dog saaledes, at Gyldigheden kun strækker sig til den bestemte Gjenstand, som Retshandelen angaar.

2. I de samme Tilfælde, i hvilke en Trediemand efter Reglerne om uanmodet Forretningsførelse (§ 146) vilde kunne binde den Umyndige ved Retshandler paa hans (eller Værgens) Vegne, maa den Umyndige selv kunne gjøre det[15]). Forudsætningen herfor er altid, at Værge eller Kurator er forhindret fra at handle, og at Handlingen er uopsættelig nødvendig til Undgaaelse af Tab. Men iøvrigt kan det ikke gjøre en Umyndigs Retshandel gyldig, at den er indgaaet til Fornødenheders Anskaffelse eller var hensigtsmæssig og nyttig[16]).

3. Ifølge Universitetsfundats 7. Maj 1788 Kap. II § 5 kunne Studenter ved Kjøbenhavns Universitet trods deres Umyndighed paa egen Haand stifte visse Gjældsforpligtelser (priviligeret Gjæld)[17]).

72, H. R. T. 1896. 574 (U. f. R. 1897. 41), 1901. 662 (U. f. R. 1902 B. 88), U. f. R. 1898. 939, 1892. 662, 1891. 869, jfr. 1903. 674.

[14]) Bentzon P. R. S. 66—72, Ørsted Supplement III S. 368—373, Hdbg. II S. 427—434, J. T. XVI. 2° S. 37—44, Scheel Personretten S. 160—176, A. f. R. V. 238 og 517 (H. R. D.), H. R. T. 1857. 265, Schl. H. R. D. I. 726, U. f. R. 1902. 849, 1889. 976, 1879. 208, 1868. 823, jfr. J. U. 1861. 582, 1859. 911, U. f. R. 1905. 242 og (urigtig) J. T. IX. 2°. 194, jfr. X. 2°. 188. Jfr. endvidere D. i U. f. R. 1893. 1242, 1868. 148. Tildels afvigende Evaldsen S. 35—40.

[15]) Ørsted Hdbg. II S. 470—471, Scheel Personretten S. 179, Bentzon P. R. S. 73; Schl. H. R. D. III. 430 og D. i J. T. XXXVII. 296 kunne muligvis forklares som noget dristige Anvendelser af denne Grundsætning. Jfr. Chalmers sect. 2.

[16]) Scheel Personretten S. 176—179, Ørsted Hdbg. II S. 463—470, Supplement II. S. 94—101, Bentzon P. R. S. 73, Bergh i T. f. Rvdsk. VII S. 139—149, jfr. H. R. T. 1893. 405 (U. f. R. 1893. 1132), D. i A. f. R. III. 411 og IV. 494, J. U. 1859. 911, J. A. X. 2°. 188, jfr. dog IX. 2. 194.

[17]) Matzen Kjøbenhavns Universitets Retshistorie II. S. 155, Scheel Personretten S. 158—160, Bentzon P. R. S. 41.

4. Kvinder og Mindreaarige kunne ifølge D. L. 1—23—9 ikke være Borgen i Straffesager og Sager efter Str. L. 10. Febr. 1866 § 299, jfr. D. L. 1—23—1; saadan Forpligtelse kan altsaa end ikke skabes for dem ved Handlinger af den Person, der er sat til at yde dem Forsorg og Bistand, eller ved den fuldmyndige Kvindes eget Løfte. For Personer under 25 Aar kan overhovedet Kautionsforpligtelse ikke stiftes af Værgen eller ved Kurators Medvirken, D. L. 1—23—12. Derimod er Bestemmelsen i D. L. 1—23—10 om ugift Kvinde forandret ved L. 29. Decbr. 1857 § 1. Ligeledes er Bestemmelsen om Hustruer i D. L. 1—23—10 forandret ved L. 7. April 1899 § 10, saa at Hustruer nu kunne paatage sig Kaution efter samme Regler som ugift Pige[17a]) med den Begrænsning, der følger af L. 1899 § 15, hvorefter Øvrighedens Godkjendelse udkræves af Retshandler fra Hustruens Side, hvorved hun paatager sig Ansvar for Gjæld eller Forpligtelser stiftede af Manden, jfr. dog L. 1899 § 27, eller frafalder Sikkerhed i Mandens eller Fællesboets Gods[17b]). Bestemmelsen i D. L. 5—3—5, at Enker ikke uden næste Frænders Raad kunne raade over fast Ejendom, er vistnok bortfalden. Det er tvivlsomt, om Bestemmelserne i D. L. 5—3—6 og 7 angaaende Umyndiges Afhændelse af fast Ejendom endnu staa ved Magt; i alt Fald er 5—3—7 ved L. 29. Decbr. 1857 § 1 forandret til Overensstemmelse med D. L. 5—3—6.

5. De under Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3 faldende Kontrakter[18]) ere ikke blot uforpligtende, men det er forbudt at opfylde dem, og fra dette Forbud kan næppe engang undtages det Tilfælde, at Laanet endnu individualiseret er i Behold hos

[17a]) Deuntzer F. R. S. 111, Bentzon P. R. S. 46.

[17b]) Deuntzer F. R. S. 110—111, 131—132, D. i U. f. R. 1901. 992, 1905. 563, 1907. 880, 1908. 263, H. R. T. 1906. 586 (U. f. R. 1907. 78), 1907. 735, Skr. 1. Febr. 1902 Nr. 56, 20. Aug. 1901 Nr. 160, 10. Maj 1904 Nr. 188.

[18]) Ørsted Hdbg. II. 450, 456—460, Scheel Personret S. 139—148, Gram Sp. D. S. 300—301, Evaldsen S. 32—34, Matzen S. 485 ff., Bentzon P. R. S. 86—89, Torp-Grundtvig S. 608—609, 613, jfr. Bergh l. c. S. 33—46 og i T. f. Rvdsk. VII S. 129 ff. I Norge er Fdn. 1754 ophævet ved L. 22. Maj 1902 Nr. 11 § 17.

Laantageren eller Værgen[19]). Medkontrahenten skal altid præsumeres at søge utilladelig Fordel og at have Intention at bedrage de Unge og skal derfor miste det, han har udlaant eller taget Forskrivning for, og efter Omstændighederne yderligere straffes, Frd.'s § 1. Den Umyndige befales det at undlade at betale saadan Gjæld, naar han er bleven myndig, og derved at unddrage Kreditorerne fra den dem dikterede, velfortjente Straf, Frd.'s § 2; hans Ratihabition af Gjælden, efter at han er bleven myndig, er altsaa ugyldig[20]). Samme Befaling rettes til Værger og Kuratorer, saa at altsaa disses senere Tiltrædelse af Kontrakten ikke gjør den gyldig[21]), og deres Indfrielse af den bliver dem selv til Skade. Det maa endvidere antages, at Pant og Kaution, stillet for saadan Gjæld af den Umyndige selv, efter at han er bleven myndig, eller af Trediemand, er ugyldig[22]) efter D. L. 5—1—2, thi Anerkjendelse af saadanne Retshandlers Gyldighed vilde „unddrage Kreditorerne fra den dem dikterede Straf". Det samme gjælder om Gjældsbreve, udstedte til den forbudne Kontrakts Opfyldelse[23]). Derimod haves der ingen Hjemmel for at tilbagekræve den af den Umyndige efter opnaaet Myndighed eller af Værgen allerede erlagte Betaling; Lovens Ord tilsige kun, at Kreditor skal straffes ved Intet at erholde, men tale ikke om, at han, hvad der vilde være strængere, ogsaa skal straffes med at tilbagebetale det, som han allerede har faaet, jfr. ogsaa Fdn. 6. Oktbr. 1753 som Argument modsætningsvis. Med Hensyn til det i flere Retninger omtvistede Spørgsmaal om, hvilke Retshandler der omfattes af Frd. 1754 §§ 1—3, mærkes: Den angaar kun de paa egen

[19]) Jfr. dog Ørsted Hdbg. II. S. 453 Note, Evaldsen S. 58.

[20]) D. i U. f. R. 1905, 376, 1881. 1101, 1876. 514, jfr. dog maaske J. A. III. 45, se om en processuel Fortabelse af Indsigelsen H. R. T. 1892. 591 (U. f. R. 1892. 71).

[21]) D. i J. U. 1863. 325.

[22]) D. i U. f. R. 1903. 603, 1888. 929, jfr. J. U. 1852. 430. Dette gjælder naturligvis ikke Kautionen for, at den Paagjældende ved Kontraktens Indgaaelse er myndig eller har fornødent Samtykke, jfr. D. i J. T. VII. 2. 80, men Kautionisten kan ikke ved Indfrielse af saadan Kaution erhverve Regresret mod ham, U. f. R. 1905. 376.

[23]) D. i U. f. R. 1882. 833, 1877. 944, jfr. dog J. T. XV. 2. 76.

Haand af Umyndige paa Grund af Ungdom indgaaede Kontrakter, jfr. de stadig tilbagevendende Udtryk „de Unge" o. desl. Ifølge Frd. 29. Decbr. 1857 § 1 indbefattes herunder nu ogsaa Kvinder under 25 Aar[24]). Frd. angaar ikke alle af saadanne Personer paa egen Haand paatagne Forpligtelser, men forudsætter Kreditgiven fra Medkontrahentens Side[24a]) og omfatter i alt Fald kun Gjældsforpligtelser ɔ: ensidige Forpligtelser til at betale Penge[25]). Hvor Gjældsforholdet ikke foreligger rent men i Forbindelse med et andet Retsforhold saaledes, at Gjældens Ugyldighed vilde medføre Tab for den Umyndige af andre Retsgoder, gjælder Fdn. ikke, saaledes ikke, naar den Umyndige paa Kredit har kjøbt en endnu hos ham i Behold værende Ting[26]). Derimod er det tvivlsomt, om Frd. kan indskrænkes til at angaa Gjæld, der rejser sig af Pengelaan. Snart benytter Frd. Udtryk, der nærmest tyde paa, at den kun har Pengelaan for Øje, snart bruges Udtryk, der tyde paa Gjældsforpligtelser i Almindelighed. Overfor denne Tvetydighed i Frd. maa man vistnok paa Grund af dens Karakter som en enestaaende Afvigelse fra Lovgivningens almindelige Grundsætninger foretrække den snævrere Forstaaelse og antage, at den kun angaar Gjæld, som rejser sig af Pengelaan[27]). Endelig udfordres vistnok til Frd.'s Anvendelse, at Løftemodtageren har vidst eller dog efter de foreliggende Omstændigheder maatte indse, at hans Medkontrahent var umyndig[28]); Frd. taler om „Straf" for Kreditor, og Straffens almindelige

[24]) D. i J. U. 1859. 911.

[24a]) Bergh l. c. S. 139.

[25]) D. i J. A. V. 53 og XXX. 203 (H. R. D.), J. U. V. 881.

[26]) D. i H. R. T. 1873. 167 (U. f. R. 1873. 841), 1859. 740, Schl. H. R. D. III. 371, U. f. R. 1896. 515, 1874. 777, jfr. Domme § 21 Note 4.

[27]) Schl. H. R. D. I. 291, U. f. R. 1906. 72, 1894. 880, 1892. 471, 1888. 331, 955 og de ved de sidstnævnte citerede Domme samt U. f. R. 1885. 861, J. U. 1861. 889; herimod ældre D. i J. T. IV. 1. 99, XIV. 2. 167, J. U. 1859. 911 og endnu U. f. R. 1874. 54. Naar Gjælden ikke rejser sig af Laan, kommer den ikke ind under Fdn. 1754, fordi der udstedes Forskrivning, H. R. T. 1894. 204 (U. f. R. 1894. 705), U. f. R. 1888. 955, 1883. 309, jfr. 1869. 44.

[28]) D. i U. f. R. 1894. 304, jfr. 1905. 376, 1896. 524 (Dissensen), men dog D. i U. f. R. 1874. 54.

Betingelse Tilregnelighed synes derfor at maatte underforstaas. For at Løftemodtageren skal kunne anses for at være i god Tro, er det ikke nødvendigt, at Frdn. 24. April 1839 § 3 er iagttagen; denne Bestemmelse taler kun om, hvad der maa iagttages for at erhverve Erstatningskrav i Anledning af en vis Svig fra Umyndiges Side, men ikke om, hvad der udkræves for at undgaa at falde ind under Bestemmelserne i Frd. 14. Maj 1754 §§ 1—3.

§ 15.

Tvang[1]).

I. Naar Nogen ved mekanisk Tvang, f. Eks. ved med Magt at lade en Andens Haand underskrive og aflevere et Dokument, fremkalder et Løfte af en Anden, bliver denne hverken forpligtet overfor Tvingeren, dersom Løftet tilsiger denne en Ret, eller overfor Trediemand, dersom en saadan af Løftet er betegnet som Kreditor. Trediemands gode Tro faar i saa Henseende ingen Betydning. Rettest er det vel, i Overensstemmelse med almindelig Sprogbrug, at sige, at der i Tilfælde af mekanisk (absolut) Tvang, slet ikke foreligger noget Løfte, idet den Tvungne ikke har været handlende men kun Middel for Tvingerens Handling. Men selv om man vil tale om et Løfte, følger det af D. L. 5—1—2 „frivilligen“, at den Tvungne ikke er bunden. Hvad der gjælder om mekanisk Tvang, gjælder vistnok ogsaa om de saakaldte *actiones intrinsecus necessariæ,* forsaavidt saadanne kunne tænkes at forme sig som Løfter, f. Eks. et ved St. Veitsdans fremkaldt Nik paa en Auktion. Ogsaa her vil den almindelige Sprogbrug vægre sig ved

---

[1]) Ørsted Hdbg. V. S. 80—84, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 18—22, Larsen Sml. Skr. II. 1° S. 98—99 og 2° S. 27—28, Gram S. 171—175, Aagesen S. 490, 556 ff., navnlig 577—584, 683—691 og Bidrag S. 172—181, Matzen S. 193—196, Evaldsen S. 46, 64—68, jfr. 121—122, Aubert S. 92—96, N. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 328, Sylow Den materielle Bevistheoris Udviklingshistorie S. 96—100, Øllgaard S. 252—253, Torp-Grundtvig S. 245—248, H. Scheel Norsk Tingsret S. 298—302, Björling Om Påföljderna af tvång I (1904).

at tale om et Løfte, og i hvert Fald bliver vistnok Analogien fra Tvang afgjørende[2]).

II. Kompulsiv Tvang til en Kontrakts Indgaaelse foreligger, naar Løftegiveren er bevæget til at afgive Løftet ved en derpaa rettet Trusel om et Onde. At kompulsivt fremtvungne Løfter ikke ere forbindende, fremgaar modsætningsvis af D. L. 5—1—2 „frivilligen" og D. L. 5—1—5 „unødt", samt umiddelbart af D. L. 5—1—4. Efter Ordene i sidstnævnte Lovbud ligger det nærmest at antage, at Løftet ikke blot er ugyldigt overfor Tvingeren, men at det overhovedet ikke skal holdes. Herfor taler ogsaa den Omstændighed, at Tvang hyppigt iværksættes under Maske og med Medvidere, saa at den Tvungne ofte vilde være ude af Stand til at bevise, at den, der gjør Løftet gjældende imod ham, er Tvingeren eller dennes Medvider, selv om det forholder sig saa. Desuden spiller Tvangs Anvendelse til Retshandlers Indgaaelse saa liden praktisk Rolle, at dens Anerkjendelse som Ugyldighedsgrund i Konflikt med Modpartens gode Tro ikke væsentligt forulæmper Sikkerheden i Samhandelen. Løftemodtagerens gode Tro er altsaa uden Betydning; naar f. Eks. A. truer B. til at udfærdige og afsende et Gjældsbrev til C., skabes der derved ikke nogen Ret for denne, selv om han er ganske uvidende om Tvangen og efter sine Forhold til B. kunde vente en Skylderklæring fra ham[3]). Er en Overdragelsesretshandel fremtvunget, kan den Tvungne vindicere den overdragne Ting ogsaa fra dem, som i god Tro have erhvervet den fra Tvingeren. Og Tvangsindsigelsen overfor et Gjældsbrev kan ikke ifølge Grundsætnin-

---

[2]) Jfr. Aagesen R. R. I S. 263, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 15.

[3]) Se om Begrundelsen af, at Tvangsindsigelsen er *in rem scripta*, ogsaa l. 14 § 3 Dig. (4—2). Som Teksten Sylow l. c. S. 98, Scheel l. c. S. 21, Aubert S. 92 Note 3, H. Scheel l. c. S. 301, Torp-Grundtvig S. 245—248, men derimod Matzen S. 196, Evaldsen S. 65. Denne vidtgaaende Virkning af Tvang, jfr. derimod om Svig § 19 Note 6, findes i Almindelighed anerkjendt i Lovgivningerne, Lassen R. R. § 40. I (Læreb. § 36. I), Windscheid § 80 Note 5, code civil. art. 1111, Mourlon II 575, Schw. Art. 26, B. G. B. §§ 123, 124, D. Entw. Mot. I. S. 206, men dog Anson S. 164, Wharton § 153, Oest. G. B. § 875.

gen i Frd. 9. Febr. 1798 § 2 fortabes til Fordel for den, til hvem Tvingeren har overdraget det fremtvungne til ham udstedte Gjældsbrev (§ 53). At godtroende Trediemands Stilling materielt skulde styrkes derved, at den Tvungne ikke vedersiger efter D. L. 5—1—4 eller dog gjør, hvad han rimeligt kan for at bringe Tvangen til almindelig Kundskab, er en Lære, som synes at savne ethvert Tilknytningspunkt, naar nedenstaaende Fortolkning af D. L. 5—1—4 tiltrædes[8a]).

Ved første Øjekast kunde det synes, at D. L. 5—1—4 stiller som Betingelse for det fremtvungne Løftes Ugyldighed, at den Tvungne „til Thinge vedersiger, saasnart som han kommer i sin Frelse igjen“, saa at Løftet er gyldigt, naar han forsømmer dette. Denne Fortolkning af D. L. 5—1—4 er dog ikke holdbar. Dens Resultat staar ikke i Samklang med den almindelige Forudsætning i D. L. 5—1—2 og 5 og vilde være en Regel af ganske enestaaende Beskaffenhed i dansk Ret. Fremdeles vilde Fortolkningen nu medføre det urimelige Resultat, at Tvingeren, naar Vedersigelsen ikke har fundet Sted, kan straffes for at have fremkaldt Løftet, jfr. Str. L. 10. Febr. 1866 §§ 245 og 210, men dog fastholde Løftet som gyldigt, og dette Resultat kan ikke undgaas ved Henvisning til Str. L. § 300, hvorefter Forbryderen skal tilsvare den Skadelidte Erstatning, thi Regelen i D. L. 5—1—4 stod, under Forudsætning af den her omtalte Fortolknings Rigtighed, allerede paa Lovens Tid som en Undtagelse fra den almindelige Regel om Erstatningspligt og maatte altsaa endnu være gjældende som ikke særligt ophævet. Alt dette vilde imidlertid ikke være afgjørende, dersom Ordene i D. L. 5—1—4 ikke tilstedte nogen anden Opfattelse. Men en anden Opfattelse er mulig. Ældre Love, ogsaa D. L., fastholde ikke altid skarpt Forskjellen imellem den materielle Retsregel og Bevisregelen, men udtrykke sig undertiden, som om kun det Bevislige eller det, man har let Adgang til at bevise, er af retlig Betydning. Med dette for Øje bliver det muligt at forstaa D. L. 5—1—4

[8a]) Torp Hovedpunkter S. 92, Torp-Grundtvig S. 248, se dog om modstaaende Opfattelser Citater l. c. samt H. Scheel l. c. S. 300, Gjelsvik S. 135.

saaledes, at den, efter at det i D. L. 5—1—2 forudsætningsvis er sagt, at fremtvungne Løfter ere ugyldige, hertil knytter den **Bevisregel**, at den Tvungne ved straks at vedersige vinder en let Adgang til at bevise Tvangsindsigelsens Rigtighed, jfr. som Analogier D. L. 6—12—4 og 6—13—19. Og at denne Fortolkning er den rette, fremgaar deraf, at man baade før og efter D. L. netop antog, at ufortøvet Vedersigelse skaffede den Tvungne Bevisfordele, medens man paa den anden Side ikke nærede nogen Tvivl om, at jo Tvangsindsigelsen kunde gjøres gjældende længere Tid efter Tvangens Udøvelse, uden at nogen Vedersigelse straks havde fundet Sted[4]).

Den Bevisfordel, som D. L. 5—1—4 efter det Udviklede tillægger den Tvungne, bestaar deri, at han, naar han vedersiger straks, stedes til at bekræfte sin Paastands Rigtighed med Ed, eller, dersom Modparten ikke har andet Bevis for Løftets Afgivelse end den Vedersigendes Indrømmelse, pure frifindes[5]). Vedersigelsen behøver nu næppe at foregaa til Thinge, men anden offentlig Protest, f. Eks. Anmeldelse til Politiet, maa være tilstrækkelig[6]).

For at Tvangen kan have den omtalte Virkning at gjøre Løftet ugyldigt, maa den være **ulovlig**[7]). Ulovlig er den ikke blot, naar Anvendelsen af det Onde, der trues med, vilde være ulovlig, men ogsaa naar Ondets Anvendelse er lovlig, f. Eks. Anmeldelse af en af den Paagjældende begaaet Forbrydelse, men ulovlig som Middel til Fremkaldelse af Løftet. Lovlig er f. Eks. Truslen om Sags Anlæg, dersom Skyldneren ikke udsteder Gjældsbrev for sin Skyld. Iøvrigt lægger Lovgiveren ikke nogen Vægt paa, hvilke Goder Truslen retter sig imod, eller paa Sandsynligheden af Truslens Virkeliggjørelse, men kun paa, at den Paagjældende virkelig er tvungen ɔ: at det er

---

[4]) **Sylow** l. c. S. 97—100.

[5]) **Sylow** l. c. S. 96, **Larsen** S. 27, **Gram** S. 174.

[6]) **Aagesen** S. 582, jfr. **Nellemann** S. 16 Note, H. R. T. 1899. 52 (U. f. R. 1899. 543).

[7]) Schl. H. R. D. I. 539, D i H. R. T. 1903. 540 (U. f. R. 1904 B. 101, 1902. 186), 1886. 791 (U. f. R. 1887. 614), U. f. R. 1889. 258, J. U. IV. 376 jfr. VIII. 1196 (H. R. D.), jfr. iøvrigt navnlig **Goos** I S. 379—380, Str. R. Sp. D. I. S. 317—318, 331—333, II S. 610—616.

Truslen, der har affødt Løftet. Vel taler D. L. 5—1—4 kun om voldsom Tvang, men Forudsætningen i D. L. 5—1—2 og 5 strækker sig til al ulovlig Tvang. Ej heller kan det antages, at den Tvang, der ikke er voldsom, skulde have ringere Virkninger end den oven for angivne, i D. L. 5—1—4 udtalte, og kun virke paa samme Maade som Svig[8]); de ovenfor omtalte Grunde for Tvangsindsigelsens Rækkevidde passe ikke blot paa voldsom Tvang. Og D. L. 5—1—4 giver, som paavist, kun en Bevisregel og udtaler om den materielle Betydning af Tvangen kun det, som allerede er hjemlet ved D. L. 5—1—2 og 5[9]). Om Truslen gaar ud paa en Handlings Foretagelse eller paa en Undladelse, f. Eks. at undlade at komme den, som er stedt i Livsfare, til Hjælp, jfr. Str. L. 10. Febr. 1866 § 199, er ligegyldigt, naar den blot er ulovlig, men ordentligvis er Erklæringen om kun at ville hjælpe paa visse Betingelser lovlig[9a]). At Tvingeren ved Tvangens Udøvelse var utilregnelig, kommer ikke i Betragtning. — Anden Paavirkning end Tvang — bortset fra urigtige Anbringender ved Kontraktens Indgaaelse (§ 19. I) — f. Eks. Bebrejdelser, Benyttelse af Løftegiverens Forlegenhed, Afhængighed o. desl. paavirker i Almindelighed ikke Kontraktens Gyldighed[10]), se herom nærmere § 20. III. 1. Ej heller er det af retlig Betydning, om Løftet er afgivet af Frygt, naar denne ikke er fremkaldt ved Tvang[11]), medmindre da Frygten har antaget en saadan Karakter, at den udelukker

---

[8]) Saaledes dog H. Scheel S. 301—302, Windscheid § 80 Note 7, men derimod B. G. B. § 123, D. Entw. Mot. I. S. 207—208.

[9]) Derimod kan det være tvivlsomt, om den i D. L. 5—1—4 om voldsom Tvang givne Bevisregel kan anvendes analogisk ved anden Tvang, men dette maa dog vistnok antages.

[9a]) Jfr. C. Ussing i U. f. R. 1898 S. 482 ff.

[10]) D. i H. R. T. 1883. 105 (U. f. R. 1883. 789), J. U. 1855. 897. Engelsk-amerikansk Ret anerkjender i vidt Omfang „*undue influence*“, benyttet til Forskaffelse af „*unfair advantage*“ som Ugyldighedsgrund, Wharton §§ 157—159, Pollock S. 556 ff., se nærmere § 20 Note 11, 15.

[11]) Naar A., i Anledning af den mod B. rettede Tvang, afgiver et Løfte, er altsaa dette forbindende, D. i J. U. 1850. 369, jfr. 1854 Tlgbl. 3. S. 19 (H. R. D.), men naar A. ved en mod ham rettet ulovlig Trusel om at tilføje B. et Onde tvinges til at indgaa en Kontrakt, er denne ugyldig.

Fornuftens Brug (§ 14. II i Slutn., § 16. II). At Tvangen gjør Løftet ugyldigt, udelukker naturligvis ikke Løftegiveren fra efter almindelige Regler at kræve Erstatning for den ham ved Tvangen tilføjede Skade.

§ 16.

Andre Ugyldighedsgrunde.

I. Naar den, til hvem Skylderklæringen er rettet, befinder sig i en Tilstand, der udelukker, at Erklæringen kan komme til hans Bevidsthed, f. Eks. den mundtlige Skylderklæring til en Døv[1]), eller som udelukker fornuftig Forstaaelse af Skylderklæringen, er den Erklærende ikke bunden. Ugyldige ere saaledes Skylderklæringer til Smaabørn og til Afsindige eller i høj Grad Berusede[2]). Muligvis vil man her sige, at der ikke foreligger noget færdigt Løfte, hvilket Begreb maaske ikke blot forudsætter, at Skylderklæringen er kommen til Modtagerens Bevidsthed, men ogsaa at den har været Gjenstand for fornuftig Opfattelse. Men selv om man vil benævne Erklæringen som et Løfte, følger dens Ugyldighed af det ovfr. i § 8 om Lovgiverens Hovedsynspunkt for Retshandlers forbindende Kraft Anførte, i Forbindelse med det i § 11 om ensidige Viljeserklæringers Ugyldighed Udviklede. Myndighed hos Løftemodtageren kræves derimod ikke[3]). Et andet Spørgsmaal er det, om ikke Løftegiveren, naar hans Løfte forlanger til Gjengjæld en Skylderklæring fra Løftemodtageren, til sin Frigjørelse kan paaberaabe sig, at denne Erklæring kommer fra en Umyndig, som altsaa ikke er forpligtet ved den, men herom kan først handles i en anden Sammenhæng (§ 18. III. 1°).

II. De Hensyn, der kræve, at der i Almindelighed maa kunne stoles paa Løfter (§ 8), gjøre sig ikke gjældende, naar det for Løftemodtageren er kjendeligt, at Løftegiveren

---

[1]) Windscheid § 306 Note 8, B. G. B. § 131, Planck I ad § 130 No. 1, jfr. ad 131 No. 3 og 4, § 104 No. 3, § 105 No. 1.

[2]) Bentzon P. R. S. 33—34, Evaldsen S. 25, jfr. Scheel Personretten 2den Udg. S. 74 og 92—95, Larsen S. 15—16, Gram S. 133, Aubert S. 20—21. Men forsaavidt ensidige Viljeserklæringer ere gyldige (§ 11), gjælder Regelen ordentligvis ikke.

[3]) Se Citaterne forrige Note.

ved Afgivelsen befandt sig i en Tilstand, som udelukker fornuftig Forstaaelse af Retshandelens Betydning, saasom visse Arter af Sindssygdom, visse Former af Beruselse, Søvn, Febervildelse, og Løftet maa i saa Fald være ugyldigt, jfr. Pl. 10. April 1841 § 4. Som ovfr. i § 14. II i Slutn. bemærket, antages det imidlertid, om end formentlig uden tilstrækkelig Hjemmel, i Praksis, at Sindssygdom, som udelukker Fornuftens Brug, sætter den Paagjældende ud af Stand til at forpligte sig, og den anførte Sætning faar forsaavidt ikke nogen særlig Betydning for Sindssyge. Hvad der gjælder om disse, maa konsekvent ogsaa antages om de andre ovenfor nævnte Tilstande[4]), og forsaavidt som man antager, at ogsaa disse Tilstande sætte den Paagjældende ud af Stand til at forpligte sig[5]), bliver Sætningen ogsaa her uden Betydning, hvorimod den faar en vis praktisk Rækkevidde[6]), forsaavidt som man antager, at Tilstande som de ovennævnte kun sætte den Paagjældende ud af Stand til at forpligte sig, naar de udelukke al Bevidsthed Ogsaa bør det i denne Forbindelse baade med Hensyn til Sindssygdom og de andre Tilstande bemærkes, at deres Kjendelighed for Medkontrahenten, selv om de ikke udelukke Fornuftens Brug, vil kunne have den Betydning, at han maa kunne indse, at Løftegiveren ikke kjender sit Løftes Indhold, saa at Løftet af denne Grund bliver uforpligtende[7]). Ovenfor i § 14. II er det allerede bemærket, at Umyndiggjørelsesdekretets Kjendelighed for Medkontrahenten ifølge Pl. 10. April 1841 § 4 gjør den Umyndiggjortes Løfte ugyldigt, uanset at Dekretet ikke er thinglæst.

III. Naar Løftegiveren efter Løftets Afgivelse, men

---

[4]) Se om saadanne Ørsted Hdbg. V. S. 79, I. 531, Larsen Sml. Skr. II. 1° S. 98, 2° S. 27, Gram S. 171, Scheel Personretten 2den Udg. S. 64—65, Evaldsen S. 46—47, Aubert S. 92, Aagesen R. R. I. S. 263, jfr. iøvrigt Citaterne i § 14 Note 7.

[5]) § 14 Note 12[a].

[6]) Jfr. D. i U. f. R. 1901. 540, 1890. 161, J. U. V. 820. Tilstande som de nævnte ville vel i Almindelighed være kjendelige for Medkontrahenten, men nødvendigt er det ikke, jfr. blot, at Erklæringen ankommer i Brev, der indeholder Tilbud om en aldeles normal Retshandel.

[7]) D. i J. U. II. 55, U. f. R. 1886. 889, jfr. 1879. 180, 1883. 682 og ndfr. i § 17 Note 14.

inden dets Ankomst til Løftemodtageren, er bleven inhabil eller er død, opstaar Spørgsmaalet, om Løftet desuagtet er forpligtende[8]). Hvad Umyndiggjørelse angaar, er Spørgsmaalet vistnok positivt afgjort. Vel kan det, naar man betragter Pl. 10. April 1841 § 1 isoleret, synes, at der her kun tales om Skylderklæringer, som afgives af den Umyndiggjorte efter Umyndiggjørelsen. Men efter den analoge Bestemmelse i K. L. 25. Marts 1872 § 2 er det klart, at Fallentens Retshandler med Tredjemand ere uvirksomme i Forhold til Fallitboet, ikke blot, naar Fallentens Løfte eller Overdragelse er foretagen efter Konkursen, men ogsaa, naar Løftet er afgivet før Konkursen, men først ankommet til Løftemodtageren, efterat Konkursen er bekjendtgjort eller kommet til hans Kundskab (ndfr. § 22). Og i Analogi hermed, jfr. ogsaa de almindelige Udtryk i Pl. 1841 § 4, maa det antages, at efterfølgende Umyndiggjørelse udelukker Løftets Gyldighed, naar Umyndiggjørelsen var thinglæst[9]) eller kjendelig for Medkontrahenten i det Øjeblik, da Løftet kom til hans Bevidsthed, se særligt om Overdragelse af Rettigheder over Skibe Reg. L. 1. April 1892 § 52. Lignende Grunde, som kunne tale for, at Kjendeligheden af efterfølgende Umyndiggjørelse udelukker Løftets Gyldighed, se straks ndfr., passe vistnok ogsaa for efterfølgende Afsindighed[9a]). Tvivlsommere er det, hvorledes det gaar i Tilfælde af Løftegiverens efterfølgende Død. Bortset fra det lidet praktiske Tilfælde, at det inden Løftets Fremkomst til Adressaten har vist sig, at Gjælden efter den Afdøde ikke vedgaas af Arvingerne[9b]), maa det vistnok, da Arvingerne fuldstændigt indtræde i Arveladerens

---

[8]) Aagesen R. R. I. S. 208—212 og Program 1872 S. 34—35 Noten, N. Lassen S. 95—99, U. f. R. 1885 S. 101, Evaldsen S. 22—24 og 81 Noten, H. Scheel Norsk Tingsret S. 287—289, Hagerup Civilproces IV S. 69, 151, Nordling S. 216—218.

[9]) Jfr. Schl. H. R. D. I. 570.

[9a]) Herimod Torp—Grundtvig S. 373 Note 116, B. G. B. §§ 153, 130.

[9b]) Jfr. Torp—Grundtvig S. 372—375. I saa Fald indtræder en Art af Konkurs, og der maa gjælde lignende Regler som om Løftegiverens efterfølgende Konkurs, dog at Bekjendtgjørelse og Thinglæsning, jfr. K. L. § 2, maaske ikke ere nødvendige for at sikre Boets Kreditorer overfor Løftemodtageren, Deuntzer Sk. R. S. 593. Jfr. § 23 Note 31.

Formuestilling, se ogsaa straks nedenfor, i hvert Fald antages, at Dødsfaldet er uden Betydning, naar Løftemodtageren i det Øjeblik, da Løftet kom til ham, hverken kjendte det eller burde kjende det[10]). Og i modsat Fald kan der ikke fra Regelen om Umyndiggjørelse sluttes, at Løftet er ugyldigt. Grunden til, at den efterfølgende, for Løftemodtageren kjendelige Umyndiggjørelse udelukker Løftets Gyldighed, er muligvis den, at Umyndiggjørelsen afgiver et for ham kjendeligt Indicium for, at Løftegiveren, allerede da han afgav Løftet, var ude af Stand til at tage en fornuftig Beslutning. Med Hensyn til Løftegiverens efterfølgende Død gjør denne Betragtning sig ikke gjældende. Da nu formueretlige Retshandler regelmæssigt ere stemmende med Løftegiverens Formues Tarv, selv om han kort efter Løftet skulde afgaa ved Døden, maa det vistnok som almindelig Regel antages, at Løftemodtagerens Kundskab om Døden er uden Betydning, og Løftet desuagtet som Hovedregel gyldigt[11,12]), jfr. L. 1. Marts 1889 Nr. 23 § 30. Men noget Andet gjælder, ifølge Begrundelsen f. Eks., naar Løftet angaar en Disposition, som aabenbart kun er motiveret ved Løftegiverens personlige Behov, f. Eks. Klæder eller Lægemidler, der ses at være bestemte for ham selv[13]), og vistnok ved Gaver; i saadanne Tilfælde maa Dødsfaldets Kjendelighed udelukke Løftets Gyldighed. At Løftegiveren bliver umyndiggjort eller dør, efterat Løftet er

---

[10]) Anderledes maaske engelsk-amerikansk Ret, Pollock S. 37—38, Wharton § 12, og romersk Ret, Windscheid § 307 Note 9, se ogsaa Mourlon II S. 558.

[11]) Saaledes Hindenburg S. 9, B. G. B. §§ 153, 130, D. Entw. Mot. I S. 175—176, 159, H. Scheel Norsk Tingsret S. 289. Jfr. § 23 v. Note 31.

[12]) Men Arvingerne kunne gjenkalde Løftet, naar blot Gjenkaldelsen kommer betids (§ 10. II) til Løftemodtageren, jfr. § 11 Note 8—10.

[13]) Men at fortolke saadanne Bestillinger som indeholdende den Betingelse, at Løftegiveren endnu lever ved Kontraktens Opfyldelse fra Medkontrahentens Side eller dog ved Akcepten, vilde derimod være vilkaarligt. Højst kunde der være Tale om at opfatte dem som betingede af, at de have forvoldt Løftemodtageren Opofrelser, forinden han fik Kundskab om Døden, jfr. dog D. Entw. Mot. I. S. 176, Planck I ad § 130 No. 5, ad § 153 No. 1, jfr. Wharton § 714.

kommet til Løftemodtagerens Bevidsthed, er uden Betydning, selv om han erholder Kundskab herom, inden han har akcepteret Løftet.

§ 17.

Fortsættelse: Manglende Vilje[1]).

I. 1. I Romerretten og de fleste paa denne hvilende Lovgivninger anerkjendes det, at den, der har afgivet en Skylderklæring, som i noget væsentligt Punkt afviger fra hans Vilje, ikke er bunden, selv om Mangelen var ukjendelig for Medkontrahenten[2]) (Viljestheorierne). Uforpligtet er følgelig f. Eks. den, der underskriver et Skylddokument, hvis Indhold han ikke kjender, den, der, misforstaaende den til ham rettede Forespørgsel om Overtagelsen af en Forpligtelse, svarer ja til Forespørgslen, og den, der taler eller skriver fejl. Dette gjælder, hvad enten Uoverensstemmelsen mellem Viljen og Erklæringen er den Erklærende bevidst eller ubevidst. I sidste Tilfælde tales om Vildfarelse *(error)*, men det fremhæves, at det ikke egentlig er Vildfarelsen, der gjør Erklæringen ugyldig, men Viljesmangelen, og denne Art af Vildfarelse kaldes derfor ofte uægte Vildfarelse i Modsætning til Vildfarelse i Bevæggrunden *(error in motivis)*, se om denne sidste i § 18. Undtagelse fra Regelen gjøres i Almindelighed dog, naar Løftegiveren forsætligt eller ved grov Uagtsomhed[3]) har bibragt Medkontra-

---

[1]) Jul. Lassen Vilje og Erklæring, Fr. Stang Om Vildfarelse, navnlig §§ 11 og 14 og Viljesdogmet i T. f. Rvdsk. XVIII S. 280 ff., H. Scheel Norsk Tingsret S. 290.

[2]) Windscheid §§ 75, 76, 311, Lassen R. R. § 38 (Læreb. § 34. II), code civil art. 1109, 1110, 1382 og 1383, jfr. Mourlon II. S. 566—571, Schw. Art. 18—23, B. G. B. 116—122, D. Entw. Mot. I S. 189—203, Dernburg I §§ 141—145, men derimod Oest. G. B. § 876, Strohal hos Pfaff S. 152. Se iøvrigt om Lovgivninger, som staa paa Tillidstheoriers Standpunkt, Note 11. For Romerrettens Vedkommende er Sagen forøvrigt ikke ubestridt, se de hos Windscheid § 75 Note la citerede Forff. samt Kohler hos Ihering XXVIII S. 166 ff., Aagesen R. R. I. S. 264—266.

[3]) Hermed er egentlig Ævret opgivet. Anerkjendes denne Undtagelse, indrømmes det i Virkeligheden, at det Retsstiftende er Vækkelsen af en Tillid, kun med den Begrænsning, at Løftet dog ikke virker som Løfte, naar Vækkelsen af denne Tillid er hændelig eller skyldes simpel Uagtsomhed, jfr. § 8 Note 3. Forsaavidt kan det siges, at ogsaa den romerske

henten den Forestilling, at han vilde det Udtalte. Og dersom Medkontrahenten med Føje har opfattet det Udtalte som villet, kan han ofte hos Løftegiveren fordre erstattet det Tab, han har lidt ved at stole paa den ugyldige Kontrakt (den negative Kontraktsinteresse).

I andre Retsforfatninger har man fundet, at saadanne Ordninger, der regelmæssigt erklære Løftet for ugyldigt paa Grund af Viljesmangel, prisgive den fornødne Sikkerhed i Samhandelen, og har derfor i større eller mindre Omfang frakjendt Viljesmangelen Betydning, naar den var ukjendt af eller ukjendelig for Løftemodtageren (Tillidstheorier, Erklæringstheori, Interessetheori, Læsionstheori, Samhandelstheori)[4]).

At Valget imellem de to Theorier ikke kan træffes ifølge logisk Deduktion fra Retshandelsreglernes Lovgrund, Hensynet til de Privates Autonomi, er allerede omtalt ovfr. i § 8. Overvejelsen af de reale Grunde fører til en Tillidsheori[5]). Dersom man tillægger Viljesmangelen Betydning uanset Løftemodtagerens gode Tro, lammer man betænkeligt den for Samhandelens Skyld fornødne Tillid til Løfter, idet man ved denne Regel udsætter Løftemodtageren for at lide uforskyldt Tab ved at stole paa Løftet. Et Krav paa den negative Kontraktsinteresse vil ikke tilstrækkeligt sikre Løftemodtageren herimod[6]). Dette Krav forudsætter, at han beviser at have lidt Tab ved at stole paa Løftet, men meget ofte vil han i Tillid til dette have afholdt Udgifter eller lidt andet Tab, f. Eks. ved at undlade at indgaa en anden Kontrakt, uden at kunne føre Bevis herfor. Idet han har Grund til at antage, at Løftet stemmer med Løftegiverens Vilje, savner han al Anledning til at sikre sig et saadant Bevis. Ogsaa den Ulempe frembyder Hensynstagen til et saadant

---

Ret staar paa en Tillidstheoris Standpunkt. I Teksten følges imidlertid den sædvanlige Terminologi, saa at en Lovgivning siges at staa paa en Viljestheoris Standpunkt, naar den kun som Undtagelse fra et almindeligt udtalt Viljesprincip erklærer Løftet forpligtende, uanset at dets Indhold ikke er villet.

[4]) Jul. Lassen l. c. S. 65—69. Om Retsforfatninger, som staa paa Tillidstheoriers Standpunkt se Note 11.

[5]) Jul. Lassen l. c. S. 26—42; herimod f. Eks. D. Entw. Mot. I S. 189—191.

[6]) Jul. Lassen l. c. S. 32—33.

sjæleligt Moment som den for Løftemodtageren ukjendelige Viljesmangel hos Løftegiveren, at det ikke sjældent vil kunne staa i Løftegiverens Magt at tilvejebringe et tilsyneladende Bevis for sin Paastand om Viljesmangel, skjøndt denne er falsk. Den retfærdige Ordning bliver derfor den, at Løftet i Tilfælde af god Tro hos Løftemodtageren er forbindende trods Viljesmangel hos Løftegiveren, i alt Fald naar denne forsætligt eller uagtsomt har fremkaldt den paagjældende Tillid hos Løftemodtageren. Men indrømmes først dette, maa man ogsaa gaa videre. At paalægge Løftemodtageren Bevisbyrde for Uagtsomhed hos Løftegiveren vilde efter det Bemærkede stille ham altfor usikkert. Men det kan end ikke gaa an at tilstede Løftegiveren at slippe for Løftet ved at oplyse, at han ikke har handlet uagtsomt. Ogsaa dette Bevis vil det jævnligt være for let for ham at føre, selv om hans Paastand i saa Henseende er urigtig. Derimod bør han vistnok ikke bindes, naar Tillidsvækkelsen ikke kan skyldes hans Uagtsomhed.

Hvad dansk Lovgivning angaar, synes Hovedlovbudene om Løfter i D. L. 5—1—1 til 4 at staa paa de Fortidslovgivningers Standpunkt, der ikke tillægge indre Momenter som Viljesmangel nogen retlig Betydning[7]). Ikke en Gang Svig (§ 19) er nævnt som Ugyldighedsgrund, men kun den ydre haandgribelige Kjendsgjerning Tvang, D. L. 5—1—4, og Ordet, Erklæringen, betones som det retsstiftende, D. L. 5—1—2. Maaske kunde Ordet „frivilligen“ i D. L. 5—1—2 synes at lægge Vægt, ganske vist ikke paa, at Løftets Indhold er villet af Løftegiven, men paa at han forsætligt har lovet ɔ: vakt den paagjældende Tillid eller Forventning hos Løftemodtageren. Men at der ved dette Ord alene sigtes til Modsætningen til Tvang, fremgaar af det øvrige Indhold af D. L. 5—1—2, jfr. ogsaa D. L. 5—1—5. Vor Rets historiske Udgangspunkt synes saaledes at være det, at Vægten lægges paa Erklæringen, ikke paa Viljen. Men det maa dog erkjendes, at denne Tanke ikke er saaledes udformet i Lovgivningen, at denne vilde være til

---

[7]) Fr. Stang S. 3, 8, jfr. Amira Nordgermanisches Obligationenrecht II S. 303—304, Jul. Lassen l. c. S. 26—27, Bentzon Retskilderne S. 324—326.

Hinder for Antagelsen af en Viljestheori[8]). D. L. 1—9—13 viser vel, se ndfr. § 23. III. 1. a, at Konflikten mellem Viljesmangel hos Løftegiveren og Løftemodtagerens gode Tro i visse Tilfælde maa løses til Gunst for denne sidste, men iøvrigt indeholder Lovgivningen ingen direkte Afgjørelse af Spørgsmaalet.

Derimod forholder det sig saa, at den almindelige Retsopfattelse her i Landet, i Overensstemmelse med de fra Forholdenes Natur hentede Betragtninger, med saadan Styrke kræver Hensynstagen til Løftemodtagerens gode Tro, at en Tillidtheori maa siges at være hjemlet ved Retssædvane[9]). I samme Retning gaar Retslitteraturen fra Ørsteds Tid til nu, og Retspraksis staar paa en vidtgaaende Tillidstheoris Standpunkt.

2. For det Tilfælde, at Viljesmangelen var ukjendelig for Løftemodtageren, kunne herefter følgende Retsregler opstilles:

a. Forsaavidt Erklæringsmodtageren med Føje (se under II) antog Erklæringen for en med Afgiverens Vilje stemmende Disposition (§ 10. I. a.)[10]), kommer Viljes-

---

8) Stang l. c. S. 8.

9) Jul. Lassen l. c. S. 27—28.

10) Ligesom det fra Viljestheoriens Side gjøres gjældende, at der hos Løftegiveren ikke just kræves den Vilje at bindes ved Erklæringen (Retsfølgens Villethed) men kun Vilje til det erklærede økonomiske Resultat, saaledes maa det fra Tillidstheoriens Side erkjendes, at den til Retserhvervelse fornødne gode Tro hos Løftemodtageren ordentligvis vil være tilstede, naar han med Føje antager, at der foreligger endelig Disposition overfor ham, selv om han ikke just har Grund til at antage, at Erklæringsgiveren har tænkt paa, at eller hvorledes Erklæringen vil binde ham, men naturligvis er Erklæringens forbindende Kraft udelukket, naar Modtageren maatte indse, at Afgiveren ikke vilde bindes ved sin Erklæring. Da endelig Dispositionsvilje praktisk taget ordentligvis vil være forbunden med Vilje til Retsfølgens Indtræden, kan det imidlertid ikke forundre, at der i Literatur og Retsafgørelser, se navnlig D. D. ovfr. i § 10 Note 1, jævnligt tales om Mangel af Vilje til at bindes i Stedet for om Mangel af endelig Dispositionsvilje. Se om dette Æmne Munch-Petersen Løftet og det Causa S. 33—38, Grundtvig Om Reklamation S. 246—247, Federspiel Bidrag til Viljeserklæringernes Systematik S. 8, Gjelsvik Om Vildfarelsens Betydning § 6, Dernburg I § 107 og Pandekten I § 91.

mangel hos Afgiveren regelmæssigt ikke i Betragtning[11]). Det er i saa Henseende ligegyldigt, om Løftet trods Viljesmangel er afgivet forsætligt *(reservatio mentalis* — Spøg)[12]), eller om der foreligger en Vildfarelse. Og det er fremdeles ligegyldigt, om Vildfarelsen bestaar deri, at Afgiveren har manglet Bevidsthed om Erklæringens Indhold[13]), f. Eks. har

---

[11]) Højesteretsdom 14. Juni 1701, se Jul. Lassen l. c. S. 7, D. D. i H. R. T. 1887. 633 (U. f. R. 1888. 380), 1884. 613 (U. f. R. 1885. 410), 1881. 25 (U. f. R. 1881. 604), 1878. 858 (U. f. R. 1879. 492), Schl. H. R. D. III. 246, II. 109, U. f. R. 1907. 438, 1904. 103, 173, 219, 578, 1903. 591, 1899. 36, 1894. 915, 1893. 540, 1889. 49, 1872. 665, 1871. 19, S. og H. R. T. 1861. 1, J. T. VII. 2 og 1 og flere Afgjørelser hos Jul. Lassen l. c. S. 7—17. Uagtet Retsanvendelsen saaledes staar afgjort paa en Tillidstheoris Standpunkt, ses dog adskillige Domme at benytte Viljestheoriernes tilvante Terminologi, men Afgjørelserne ere upaavirkede heraf, jfr. saaledes ogsaa Retsafgjørelser i § 10 Note 1. — Om Domme, som frakjende paastaaet Viljesmangel Betydning, fordi Paastanden ikke anses bevist, se Jul. Lassen l. c. S. 17—19, 6. — Forff. inden Ørsted udtale sig fra Viljestheoriens Standpunkt, Hurtigkarl Den danske og norske Privatrets første Grunde II. 2 S. 23, jfr. Nørregaard Den danske og norske private Ret III S. 24. Til Tillidstheorier slutte sig Ørsted N. j. A. XXIII S. 130—132, Haandbog V S. 102—103, jfr. Jul. Lassen l. c. S. 45 Note 11, Larsen Sml. Skr. II. 1. S. 98, 100, Gram S. 179—182, 186, Scheel Privatrettens alm. D. II S. 63—70, Matzen S. 191, Torp Hovedpunkter S. 43—44, Evaldsen S. 47—52, C. Thomsen T. f. Rvdsk. XIII S. 273 Note, Bentzon Alm. Retslære S. 98, 119, Retskilderne S. 324—326, N. Lassen i U. f. R. 1893 S. 270, Munch-Petersen Den borgerlige Ret 2den Udg. S. 182, jfr. om de tre sidstnævnte Forff.s Forbehold og Kritik Jul. Lassen l. c. S. 69 ff. og 55. I norsk Literatur staa paa Tillidstheoriers Standpunkt G. W. Gram S. 30, Fr. Stang l. c. § 14, se derimod Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 50—55, Gjelsvik Om Vildfarelsens Indflydelse S. 79, 80 ff., 122—123 og Platou i utrykte Forelæsninger. Norsk Retspraksis frakjender i Almindelighed Viljesmangel Betydning overfor Løftemodtagerens gode Tro, Fr. Stang Viljesdogmet T. f. Rvdsk. XVIII 516 ff., XIX. 470. I Sverige anerkjendes Tillidstheorien af Schrevelius I S. 140, Nordling S. 224, 183, Reuterskjöld Om Aftal S. 10, jfr. Winroth Strödda Uppsatser I S. 12—15. — Foruden skandinavisk Ret staa paa Tillidstheoriers Standpunkt Oest G. B. § 876, engelsk-amerikansk Ret, Pollock S. VII, 4, 11, Wharton 202 a, jfr. Stang l. c. S. 122—123, Jul. Lassen l. c. S. 53 Note 49, og Udkast til Lovbog for Ungarn (1901) §§ 986, 987, 990, 993.

[12]) Jfr. U. f. R. 1895. 776, 1882. 949.

[13]) D. D. i Note 11.

underskrevet et Dokument under urigtig Forestilling om de brugte Ords Betydning[14]), eller om Fejltagelsen refererer sig til Afsendelseshandlingerne. End ikke den Omstændighed, at Afgiveren ikke havde nogen Retshandelsvilje, f. Eks. underskriver sig som Kautionist i den Formening at underskrive som Vidne, udelukker Erklæringens forbindende Kraft[15]).

b. Den under a. anførte Hovedregel maa dog undergives den Begrænsning, at hvad der kun ifølge Omstændigheder, der i Erklæringens Øjeblik vare ukjendelige eller uberegnelige for Afgiveren som fornuftig og kyndig Mand, kan indlægges i Erklæringen som villet af Afgiveren, ikke er bindende for denne[16]). Naar f. Eks. Salgsprisen i et af A. til B. afsendt Salgstilbud undervejs er blevet forfalsket til et mindre Beløb, og B. kun svarer „ja", kan A. ikke, skjønt han maa antage, at B. er gaaet ind paa den forlangte Pris, fordre denne af B. — Under saadanne Omstændigheder er det givet, at der ikke kan foreligge nogen Uagtsomhed hos Erklæringsafgiveren overfor Modtageren, se ovfr. S. 86. I denne Forbindelse erindres, at en Erklæring ordentligvis ikke er bindende for Afgiveren, naar det kun skyldes Tilstød af for ham uberegnelige Kjendsgjerninger, at den kommer til Modtageren, og at Afsenderen af en Erklæring ordentligvis ikke bindes ved det Indhold, som denne har faaet ved at forfalskes undervejs[17]).

c. Ifølge Begrundelsen af den under a. angivne Retssætning maa det staa Afgiveren aabent at udelukke Modtageren fra at erhverve Ret ved at bibringe ham Oplysning om Viljesmangelen, saalænge Situationen endnu foreligger saaledes, at Modtageren ikke har kunnet træffe eller undlade nogen Foranstaltning i Tillid til Erklæringen[18]).

---

[14]) H. R. T. 1893. 546 (U. f. R. 1894. 9), U. f. R. 1903. 659, J. U. 1857. 307.

[15]) H. R. T. 1858. 654, 1902. 376 (U. f. R. 1902. B. 272), U. f. R. 1905. 140, 1885. 540, J. U. 1863. 47, jfr. Jul. Lassen l. c. S. 44—45.

[16]) D. i H. R. T. 1894. 555 (U. f. R. 1895. 26), 1864. 662, Resp. 16. Novbr. 1900 (U. f. R. 1901. 338), U. f. R. 1900. 173, Jul. Lassen l. c. S. 47—49.

[17]) § 10. I. b (jfr. dog § 11 ved Note 5 og 5[a]), § 23. III. 1. b.

[18]) Jfr. D. D. i U. f. R. 1900. 760, 1899. 737, 1882. 432, S. og H. R. T. 1868. 187, Jul Lassen l. c. S. 53—54 og ovfr. § 10 Note 6.

d. Endvidere kan det ifølge Begrundelsen af den under a. anførte Hovedsætning være tvivlsomt, om den ogsaa gjælder for Gaver og andre Retshandler, som ikke interessere Samhandelen, f. Eks. Væddemaal, Lotterikontrakter o. desl. I Retsanvendelsen spores der dog ikke Tilbøjelighed til at bryde med Hovedreglen for saadanne Tilfældes Vedkommende[19]).

e. I den i D. L. 5—1—7, se ovfr. § 12. III, givne processuelle Regel ligger den Afvigelse fra Hovedregelen, at Uskriftkyndiges Forpligtelse ifølge skriftligt Løfte, naar Uskriftkyndigheden var kjendelig for Modtageren, udelukkes derved, at de ikke kjendte Dokumentets Indhold, selv om ingen Viljesmangel var kjendelig for Modtageren, jfr. ovenfor[19a]) om Personer, der befinde sig i andre abnorme Tilstande.

II. Medens saaledes Viljesmangelen som saadan efter dansk Ret regelmæssigt ikke udelukker Løftets Gyldighed, er derimod Løftet ugyldigt, forsaavidt Viljesmangelen var kjendt af eller kjendelig for Løftemodtageren, idet denne saa eller burde indse, at Løftegiveren ikke vilde (eller ikke vilde love) det Udtalte, eller han dog maatte være i Tvivl desangaaende[20]). Modtageren af et uklart eller tvetydigt Til-

[19]) Schl. H. R. D. II. 109, H. R. T. 1857. 675, 1901. 240 (U. f. R. 1901. 612), 1881. 25 (U. f. R. 1881. 604), U. f. R. 1887. 329, J. U. 1864. 942, Jul. Lassen l. c. S. 51—53, ndfr. § 77 ved Note 50, § 128. III. 1, Fr. Stang i T. f. Rvdsk. XVIII. 302, 314.

[19a]) § 16 ved Note 7.

[20]) H. R. T. 1904. 375 (U. f. R. 1904. 375), 1903. 505 (U. f. R. 1904 B. 84), 1885. 402 (U. f. R. 1885. 59), 1874. 613 (U. f. R. 1875. 449), 1857. 675, Schl. H. R. D. II. 749, H. R. D. i A. f. R. V. 513 og 197 (Jul. Lassen l. c. S. 19—20), U. f. R. 1905. 156, 1898. 661, 1877. 650, 698, 1874. 904, S. og H. R. T. 1870. 163, J. U. 1863. 656. Den gode Tro hos Løftemodtageren, der kun skyldes individuelle Egenskaber, saa at god Tro ikke vilde have været tilstede hos en almindelig fornuftig og kyndig Mand, kan vistnok ikke komme i Betragtning, medmindre den Paagjældendes individuelle Abnormiteter vare saaledes tilgjængelige for Løftegiveren, at han burde tage Hensyn til dem, Jul. Lassen l. c. S. 39—40, 49—50. Naar Løftegiveren forsætligt har fremkaldt den paagjældende Tillid hos Løftemodtageren, og muligvis ogsaa, naar Løftegiveren har handlet med grov Uagtsomhed, kan han vistnok ikke paaberaabe sig, at Løftemodtageren burde have erkjendt Viljesmangelen, B. G. B. § 116, Planck 1 ad § 116, Regelsberger hos Endemann II., S. 407—408.

sagn, som maa vække Tvivl, er i Almindelighed ikke beføjet til at fastholde en bestemt af de mulige Forstaaelser, men maa, naar han vil være sikker, søge nærmere Besked[21]). Imidlertid er det dog ikke enhver kjendelig Viljesmangel eller Vildfarelse, der faar Betydning. Naturligvis vil Viljesmangelens Kjendelighed altid være afgjørende, forsaavidt det af Erklæringen fremgaar, at den Erklærende positivt ikke vil. Men naar det af Erklæringen kun fremgaar, at den Erklærende paa Grund af en Vildfarelse ikke har taget bekræftende Beslutning om et vist Punkt, men ladet det uafgjort, vil Løftemodtageren undertiden ifølge almindelige Forstaaelsesregler være beføjet til at antage, at Løftegiveren vilde have villet dette Punkt, dersom han ikke havde svævet i hin Vildfarelse, og den Erklærende er da bunden trods kjendelig Viljesmangel, se ogsaa ndfr. § 25. I. 2 om *naturalia negotii.* Naar den kjendelige Vildfarelse vedrører et væsentligt Punkt i Retshandelen, eller som det ogsaa siges, naar den er væsentlig, bliver hele Retshandelen ugyldig[22]). Hvad der skal antages for væsentlig, og hvad der skal antages for uvæsentlig Vildfarelse, kan ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel, Væsentlig vil ordentligvis Vildfarelse om den omkontraherede Tings Identitet *(error in corpore)* og om Retshandelens Art *(error in negotio)* være, f. Eks. en Salgserklæring, medens en Udlejererklæring er ment. Derimod kan det samme ikke siges om Vildfarelse angaaende Medkontrahentens Person *(error in persona).* Ved Butikssalg mod kontant Betaling vil saaledes Kjøberen i Almindelighed kunne fastholde Retshandelen, uanset at han maatte indse, at Sælgeren mente at have en anden Person for sig; anderledes ved Kreditsalg.

Det virkelig Villede men ikke Lovede er Erklæringens Afgiver ikke bundet ved; noget Andet er det, at det efter Omstændighederne af et Løfte, som kjendeligt udsiger noget Andet end det, som Løftegiveren vil, kan fremgaa, hvad han virkelig

---

[21]) D. i H. R. T. 1894. 112 (U. f. R. 1894. 639), 1888. 189 (U. f. R. 1888. 994), U. f. R. 1900. 760, 1883. 524, 1881. 422, S. og H. R. T. 1866. 19, J. U. 1853. 229, jfr. U. f. R. 1869. 311, J. U. 1872. 222, men dog U. f. R. 1900. 729. Jfr. Stang l. c. S. 34—36, 116.

[22]) B. G. B. § 139.

vil, og forsaavidt er han da virkelig bunden[23]), saaledes f. Eks. naar den endelige Sum i et Skylddokument angives med et Tal, der ses at hvile paa en Regnefejl.

Ved gjensidige Kontrakter gjælder intet Særligt. De udviklede Regler ere ligefrem anvendelige, og ved Anvendelsen bliver blot at fastholde, at hver af Parternes Pligt beror paa hans Løfte (§ 10. IV), at alle Forestillinger om en Fællesvilje o. desl. som Rettighedernes Grundlag maa holdes borte[24]), og at det ene Løfte meget vel kan være gyldigt, uden at det andet er det (§ 18. III. 1). Dersom den, til hvem Tilbudet er rettet, misforstaar dette, ɔ: forstaar det paa ubeføjet Maade og afgiver sin Akcept under Paavirkning af denne Misforstaaelse (Vildfarelse som Misforstaaelse), kan det være, at denne Misforstaaelse, uanset at Akcepten lyder som et rent Ja, er kjendelig for Tilbyderen, og der foreligger da uoverensstemmende Akcept, se herom ovfr. § 10. III og IV. Er Misforstaaelsen derimod ukjendelig for Tilbyderen, bindes Akceptanten i Overensstemmelse med det af Tilbudet Forlangte. Er en Akcept ifølge det under I. 2. b. Bemærkede ikke bindende for Akceptanten, foreligger ligeledes uoverensstemmende Akcept[25]). Naar Tilbudet er tvetydigt, vil Svaret derpaa ofte ogsaa være det, f. Eks. det blotte ja, og den ovenfor angivne Regel om tvetydige Løfter kommer da ogsaa til Anvendelse paa det i Akcepten liggende Løfte[26]).

III. Af det Anførte følger, at den saakaldte Skinretshandel[27]), Proformaretshandel, Skrømterklæring, Simulation) ɔ: den Erklæring, der efter sit ydre Udseende tager sig

---

[23]) D. i U. f. R. 1877. 650, J. T. XII. I. 175, Evaldsen S. 50—52, jfr. Jul. Lassen l. c. S. 40—41.

[24]) Jfr. Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. IX S. 326 med Note 2.

[25]) H. R. T. 1894. 555 (U. f. R. 1895. 26). Jfr. Stang l. c. § 13 med Rettelse ad S. 115, Gjelsvik Om Vildfarelsens Indflydelse § 19.

[26]) D. i U. f. R. 1883. 524, J. U. 1872. 222, Norsk H. R. D. i T. f. Rvdsk. XVII. 72.

[27]) Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 609 ff., Larsen Sml. Skr. II. 1. S. 100—102, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 63—65, Gram S. 187—188, Evaldsen S. 48—49, Aubert S. 90—91, N. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 326—328, jfr. Windscheid § 75 Note 2ª og 3.

ud som, og som er bestemt til udadtil i Retslivet at tage sig ud som en Retshandel, men som ifølge Tilkjendegivelse mellem Parterne skal være uden den angivne Virkning, ikke er forbindende. En saadan Proformaretshandel[28]) kan enten foreligge saaledes, at den efter Aftalen slet ikke skal skabe Ret, eller saaledes at den vel skal skabe Ret, men ikke den angivne. I første Fald er den slet ikke forbindende, men ganske uvirksom mellem Parterne; i sidste Fald er den bindende mellem Parterne og virksom udadtil, forsaavidt det stemmer med Aftalen, og denne ikke af andre Grunde er ugyldig, f. Eks. som stridende mod Lov og Ærbarhed (§ 20. III)[29]). Ligesaalidt som Parterne ere berettigede og forpligtede, ere deres Kreditorer og Arvinger det[30]), jfr. D. L. 5—14—46. Men den, der afgiver et Skinløfte, udsætter sig for, at den anden Part gjør dette gjældende imod ham, naar han ikke sikrer sig Bevis for, at det kun er et Skinløfte[31]). Og den godtroende Trediemand, der indlader sig i Retshandel med Erhververen ifølge Skinretshandelen om den ved denne tilsyneladende skabte Ret, kan under visse Betingelser derved virkelig erhverve denne, naar Proformaretshandelen foreligger skriftligt. I alt Fald gjør han naturligvis dette efter de almindelige Regler om exstinktive Godtroenhedserhvervelser, altsaa for Fordringsrettigheders Vedkommende, naar der er udstedt Proforma-Gjældsbrev, og dette overdrages til ham, jfr. Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og ndfr. § 53. Men i Almindelighed antages det, at den skriftlige Skinretshandel ogsaa udenfor saadanne Tilfælde kan paaberaabes af den godtroende Erhverver ifølge Overdragelse i levende Live, idet man behandler Skinretshandelen, fordi den er bestemt til at skuffe udadtil i Retsforhold, som en skriftlig Fuldmagt for Erhververen efter denne til at overføre Rettigheden til Tredie-

---

[28]) Jfr. om Øjemed med saadanne Retshandlers Indgaaelse f. Eks. D. L. 5—2—78, 5—14—46, Fdn. 19. Febr. 1817 § 4, Str. L. 10. Febr. 1866 § 252, K. L. § 26.

[29]) D. i U. f. R. 1904. 7, B. G. B. § 117.

[30]) H. R. D. i Bibl. f. dansk Lovkyndighed I S. 336, H. R. T. 1870. 41 (U. f. R. 1870. 592), U. f. R. 1904. 208, 1891. 452, 1875. 1034, jfr D. D. i § 20 Note 27, Hagerup Civilproces IV S. 175—176.

[31]) Jfr. D. i U. f. R. 1870. 1098, 1902. 591, 1907. 846.

mand efter Grundsætningen i D. L. 1—9—13[32]) (§ 23. III. 1.a). Trediemand, der kjender eller har kjendt Dispositionens Karakter som Proformaværk, kan aldrig vinde nogen Ret derved, at den tilsyneladende Ret efter en ren Proformaretshandel overdrages til ham. — En særlig Regel om Adgang til at kræve Ed paa, at Noget, der tager sig ud som en Retshandel, ikke er Proformaværk, findes i D. L. 5—14—46[33]). Med Proformaretshandlerne maa ikke forveksles de virkelige Retshandler, der tilsigte Omgaaelse af en Lov (§ 20. III. 3), ej heller den saakaldte fiduciariske Retshandel[34]) ɔ: en Retshandel, der virkelig tillægger Erhververen en større Ret, end Formaalet for Retshandelen kræver, i Tillid til, at han dog ikke vil benytte Retten paa anden Maade, end Formaalet kræver, f. Eks. det romerske Fiduciaforhold eller Overdragelse af Ejendomsret til Sikkerhed istedetfor Pantsættelse. Akkomodationsobligationen[35]) ɔ: et Gjældsbrev, der udstedes til en Person, uden

---

[32]) Aagesen Bidrag S. 66, 129—131, Evaldsen S. 73 Noten, Matzen S. 289, D. i U. f. R. 1868. 111, jfr. Schl. H. R. D. III. 84, U. f. R. 1904. 583 og ndfr. § 23 ved Note 55. Saaledes ogsaa code civil. art. 1321, Mourlon II. S. 845—846, Schw. Art. 16, B. G. B. § 405, Planck I ad § 117, Reatz I. S. 179 Note 6. Naar Proformaretshandelen ikke foreligger skriftligt, kan det i Almindelighed ikke antages, at godtroende Trediemand erhverver nogen Ret, se N. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 327—328, jfr. ndfr. § 23. III. 1. b., men dog Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 48. Men naar den godtroende Trediemand har været tilkaldt som Vidne ved den almindelige Proformaretshandels Indgaaelse, Gjelsvik l. c. S. 123 Note 2, eller naar det netop har været Hensigten med Aftalen, at Trediemanden skulde skuffes ved Overdragelse til ham, stemmer det med det under I. Udviklede, at der indtræder Retserhvervelse for ham efter Skinretshandelens Udvisende. Jfr. ogsaa § 140 ved Note 14 ff.

[33]) Nellemann Pr. S. 720—731, Deuntzer Civilproces S. 238—241, Munch-Petersen Pr. S. 426—431, jfr. Serlachius S. 11—12. Jfr. om Bevisbyrden iøvrigt H. R. T. 1898. 653 (U. f. R. 1899. 106) og D. D. i § 20 Note 27.

[34]) Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 611.

[35]) Aagesen S. 681 Noten, Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 612—615, Evaldsen S. 207, Hagen Til Ret og Lovgivning S. 106 ff., E. Møller Dækningsadgang S. 163 ff., Torp-Grundtvig S. 672—673, 675, Hagerup Panteret S. 170—173, H. R. D. i Forsete 1823. 330, H. R. T. 1903. 258 (U. f. R. 1903 B. 283), U. f. R. 1892. 296, ndfr. § 53 Note 15, § 55 Note 26.

at denne skal være Fordringshaver efter dens Paalydende, men for at skaffe Penge ved dets Omsætning, er ingen fiduciarisk Retshandel, men, naar det udstedes til en uvedkommende Person, en Proformaretshandel samt en virkelig Fuldmagt for Erhververen til at raade over Gjældsbrevet paa aftalt Maade, og naar det udstedes til en Person, for at denne derpaa skal rejse Penge til sin Dækning, en uegentlig Trediemandsretshandel[86].

[illegible] § 18. [illegible]

Fortsættelse: Vildfarelse i Bevæggrunden. Urigtige og bristende Forudsætninger[1]).

I. At den Beslutning, der ligger til Grund for Løftet, er fattet under urigtig Antagelse af, at visse Kjendsgjerninger forholde sig paa en vis Maade (Vildfarelse i Bevæggrunden, *error in motivis*) eller af, at visse Kjendsgjerninger ville indtræde eller udeblive, paavirker i Almindelighed ikke Løftets Gyldighed *(falsa causa non nocet)*. En modsat Regel vilde tilintetgjøre al Sikkerhed i Samhandelen. Om at tillægge Urigtighed eller Bristen af Løftets Bevæggrund den Betydning at udelukke Løftets Gyldighed kan der i hvert Fald kun være

---

[86]) Ndfr. § 24 Note 11.

[1]) Om Literaturen se de i § 17 Note 11 nævnte ældre Forff., samt Larsen Sml. Skr. II. 1. S. 114, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 52—64. En ny Literatur begynder med Windscheid Die Lehre des römischen Rechts von der Voraussetzung (1850), jfr. senere Udtalelser af W. i Archiv f. civilistische Praxis Bd. 78 S. 161 ff., se af nordisk Literatur navnlig Evaldsen S. 53—60, Aagesen S. 602—618, 682, 782 og tidligere i Bidrag S. 6 ff., Matzen S. 196—197, N. Lassen S. 5 ff. og T. f. Rvdsk. XII S. 226, Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 473—476, U. f. R. 1889 S. 1 ff., Torp Hovedpunkter S. 70—71, 97 Note 5, Munch-Petersen Løftet og dets Causa (herom Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. IX S. 325—327), E. Møller Forudsætninger (Hovedværket i nordisk Literatur, herom Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 285 ff.), og i U. f. R. 1907 B. S. 209 ff., Aubert S. 102—104, Hagerup S. 88 Noten, Norsk Retstidende 1885 S. 245 ff., T. f. Rvdsk. VII S. 63—64 (herom Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 299), Stang §§ 8—10, Gjelsvik Vildfarelsens Indflydelse §§ 9—12, H. Scheel Norsk Tingsret S. 295—298, Bugge i T. f. Rvdsk. XV S. 184 ff., N. Alexandersson Om Penninganvisningen I S. 19—31. Jfr. en Oversigt over tysk Literatur i T. f. Rvdsk. VI S. 286—291.

Tale, naar Bevæggrunden har virket med saadan Styrke, at Løftegiveren ikke vilde have villet, dersom han ikke havde befundet sig i den urigtige Antagelse, eller med andre Ord, naar den falske Bevæggrund har været Bestemmelsesgrund. I saa Fald siges Retshandelen at være knyttet til en Forudsætning i teknisk Forstand, saaledes at Betegnelsen „Forudsæt ning“ bruges baade om Bevæggrunden og om den Kjendsgjerning, paa hvis Tilværelse eller Indtræden Vægt paa den anførte Maade er lagt. Betegnelsen „Forudsætning“ benyttes imidlertid almindeligt om enhver Bevæggrund, ogsaa om den, der ikke har været Bestemmelsesgrund, og Forudsætningen i teknisk Forstand bør derfor helst nærmere betegnes ved et Tillægsord som den væsentlige Forudsætning. Det anførte kan da kortelig udtrykkes saaledes, at urigtige og bristende Forudsætninger for et Løftes Afgivelse i alt Fald kun kunne have retlig Betydning, naar Forudsætningen var væsentlig for den fattede Beslutning.

Men selv om en Forudsætning har været Bestemmelsesgrund for Løftet, og selv om dette var kjendeligt for Løftemodtageren, er Løftet ofte gyldigt, uanset at Forudsætningen var urigtig eller brister. For Eksempel: a) Den, der har kjøbt Varer paa Spekulation under den for Sælgeren kjendelige Forudsætning, at Varen vil stige i Pris, kan ikke gaa fra Aftalen, fordi Prisen falder. b) Den, der i Anledning af sin Datters forestaaende Bryllup har bestilt Møbler til hendes Udstyr, kan, selv om han har underrettet Modparten om Bestillingens Grund, ordentligvis ikke fragaa Aftalen, fordi Bryllupet ikke bliver til Noget. Paa den anden Side gives der utvivlsomt mange Tilfælde, hvor Forudsætningens Urigtighed eller Bristen giver Beføjelse til at fragaa Aftalen. Som Hovedeksempler kan nævnes saadanne almenanerkjendte Sætninger som de, at den ene Part i gjensidige Obligationsforhold ordentligvis vil kunne hæve Aftalen, c) naar Modparten væsentligt misligholder sin Forpligtelse (ndfr. § 65. II. 2), se f. Eks. D. L. 5—1—11, Kbl. §§ 21 og 28, L. 10. Maj 1854 § 16, Sølov § 111, L. 30. Marts 1889 §§ 15 og 16, og d) naar der findes væsentlige Mangler ved Modpartens Ydelse (§ 46), se f. Eks. Kbl. §§ 42, 43, L. 10. Maj 1854 §§ 15, 41, 21 og 43, Sølov §§ 86, 87, 89 og e) at

Ydelser, som man har erlagt ifølge den urigtige Forudsætning, at man var pligtig at erlægge dem, ordentligvis kunne søges tilbage (§ 147). f) Gaver, som den ene Forlovede har ydet den Anden til Anvendelse i Ægteskabet, kunne ordentligvis fordres tilbage, naar Forlovelsen hæves[2]). g) Naar A. for et Aar har lejet B. en sjælden Bog, der er af Betydning for B.s Studier under dennes forestaaende Udenlandsrejse, med Tilkjendegivelse af, at han daarligt kan undvære den, men dog vil overlade den til B. af Interesse for dennes Studier, maa han kunne gaa fra Aftalen, dersom B. opgiver eller bliver ude af Stand til at fortsætte sine Studier.

Undertiden altsaa vil den væsentlige Forudsætnings Urigtighed eller Bristen medføre Løftets Ugyldighed, undertiden ikke. Spørgsmaalet bliver da, efter hvilket Kriterium Grænsen maa drages mellem den i saa Henseende retligt relevante og den irrelevante Forudsætning. Svaret synes ikke at kunne blive noget andet end det, at Forudsætningens Urigtighed eller Bristen medfører Løftets Ugyldighed, naar den ved Løftets Modtagelse var kjendelig for Løftemodtageren som Viljesbegrænsning hos Løftegiveren[3.4.5]) saaledes at denne

[2]) § 77 Note 61.

[3]) Saaledes romersk Ret, Windscheid §§ 78, 97—100, 76a, der dog stiller visse Tilfælde af Vildfarelse i Bevæggrunden i Klasse med Viljesmangel, saa at Løftet er ugyldigt, selv om Modtageren var i god Tro, Lassen R. R. § 39 (Læreb. § 35). Yngre Lovgivninger gaa i Almindelighed den Vej at angive visse praktiske Tilfælde, i hvilke der tillægges urigtige eller bristende Forudsætninger Indflydelse paa Retshandelens Gyldighed, Schw. Art. 21, jfr. 19. 3°, 71—72 og 249, Oest. G. B. § 901, jfr. 1431, code civil art. 1110, 1131 og 1184, 1376, 1644, Mourlon II S. 567—568, 590—598. Saaledes ogsaa B. G. B., se navnlig § 119. 2°, Planck I ad § 119 Nr. 2, §§ 323, 325, 326, 462, 812—814, 779, 1301, jfr. D. Entw. Mot. I S. 199, II S. 842—844, Planck I S. 204, Dernburg II § 377. Iøvrigt mener man vel at kunne naa de konkret retfærdige Resultater ved Anerkjendelse af stiltiende Betingelser, jfr. Dernburg I. S. 447, se herom ved Note 11.

[4]) Da kun den tilkjendegivne Vilje, men ikke den virkelige, utilkjendegivne Vilje, kommer i Betragtning, er det forøvrigt ligegyldigt, om Løftegiveren virkelig gik ud fra den paagjældende Forudsætning, eller om det kun tager sig saaledes ud, Jul. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 290 Noten, men dog E. Møller l. c. S. 64. Politiet, der, for at konstatere

maa antages kun at ville for Tilfælde af Forudsætningens Rigtighed men ellers ikke[6]). Er Forudsætningen kjendelig paa saadan Maade for Løftemodtageren, synes denne lige saa lidt at kunne erhverve nogen Ret ved Løftet, som naar Viljesmangel hos Løftegiveren er kjendelig for ham (§ 17). Der ses ingen Grund til, at der skulde gjælde forskjellige Regler for de to Tilfælde. Hvad en Person har villet alene under en vis Forudsætning, ligger, naar denne Forudsætning brister, gjennem-

---

Forfalskning af Mælk, kjøber af denne i den Antagelse, at den er forfalsket, kan, dersom den virkelig er det, forlange Betalingen tilbage, jfr. N. Lassen S. 7 Noten.

[5]) Den i Teksten fremstillede Lære slutter sig væsentligt til den af Windscheid (Note 1) opstillede. Paa væsentligt samme Standpunkt staa Goos II S. 327, Aagesen og de yngre i Note 1 nævnte danske Forff. — med Undtagelse af E. Møller og maaske N. Lassen — samt Fr. Stang (med rigtig Bibemærkning S. 66 om, at Forudsætningen kan have anden retlig Betydning end den her omtalte) og Alexandersson. Dansk Retspraksis stemmer med Teksten, H. R. T. 1905. 674 (U. f. R. 1906. 276), 1903. 371 (U. f. R. 1904 B. 15), 540 (U. f. R. 1904 B. 101), 1899. 91 (U. f. R. 1899. 562), 1888. 746 (U. f. R. 1889. 381), 1886. 747 (U. f. R. 1887. 574), 1886. 294 (U. f. R. 1886. 983), 1882. 25 (U. f. R. 1882. 622), 1880. 476 (U. f. R. 1881. 149), 1868. 121 (U. f. R. 1868. 622), 1862. 454, 809, Schl. H. R. D. II. 465, III. 266, U. f. R. 1908. 108, 1907. 174, 1897. 1148, 1896. 1124, 1891. 816, 1905. 373, 115, 1904. 185, 1903. 793, 1900. 805, 1899. 710, 1897. 1176, 1896. 472, 818, 1895. 429, 1890. 183, 1110, 1870. 244, J. U. 1863. 427, 1852. 360. Flere af disse D. D. og Domme i Note 6 udtale ligefrem de i Teksten angivne Retssætninger. Endvidere henvises til mangfoldige Retsafgjørelser i det følgende, f. Eks. ang. Retten til at hæve gjensidige Kontrakter paa Grund af Misligholdelse fra Modpartens Side eller Mangler ved hans Ydelse og ang. *condictio indebiti* m. m., se ogsaa § 77 Note 61, § 115 Note 38 og 39.

[6]) H. R. T. 1897. 673 (U. f. R. 1898. 69), 1898. 195 (U. f. R. 1898. 552), 1900. 204 (U. f. R. 1900. 544), 213 (U. f. R. 1900. 545), 60 (U. f. R. 1900. 452), 1897. 673 (U. f. R. 1898. 67), 1896. 799 (U. f. R. 1897. 268), 1891. 508 (U. f. R. 1892. 122), 1883. 831 (U. f. R. 1884. 461), 1882. 887 (U. f. R. 1883. 612), 1881. 558 (U. f. R. 1882. 162), 1875. 88 (U. f. R. 1875. 597), Schl. H. R. D. III. 30, U. f. R. 1905. 693, 1904. 565, 724, 123, 1903. 120, 457, 1902. 172, 1901. 340, 1899. 422, 1896. 977, 1894. 440, 449, 1314, 1893. 905, 1891. 369, 1888. 225, 1884. 281, 1883. 491, 1880. 1071, 785, 1876. 282, J. U. 1864. 410, 1861. 804, III. 200, II. 390, 1868. 601, S. og H. R. T. 1862. 90, 1891. 273 (med maaske rigtig Dissens).

snitligt lige saa langt borte fra hans Interesse, som det, han har erklæret uden at ville det[6a]). Hertil kommer, at det i mange Tilfælde kan være omtvisteligt, om der foreligger Viljesmangel eller urigtig Forudsætning, saaledes f. Eks. naar A., der møder B. paa Gaden, overrækker ham en Pengesum som Gave i den Tro, at B. er C., som har reddet A.s Søns Liv. Der kan vistnok strides i det uendelige, om man her skal opfatte Forholdet saaledes: A. vilde give til B. ifølge en urigtig Forudsætning, eller saaledes: A. vilde slet ikke give til B. men til C.[6b]). Det Anførte kan ogsaa udtrykkes saaledes, at naar Forudsætningen er kjendelig for Løftemodtageren som Viljesbegrænsning hos Løftegiveren, fremgaar der for Løftemodtageren ikke af Løftet mere som Løftegiverens Vilje, end at denne vil under Forudsætning af en vis Kjendsgjernings Tilstedeværelse eller Indtræden, og alene det, der af Løftemodtageren med Føje kan antages for villet af Løftegiveren, bliver dennes Ret. Løftets Ugyldighed i saadanne Tilfælde er med andre Ord simpelt hen det Resultat, som følger af almindelige Regler om Aftalers Fortolkning og Udfindelsen af deres Indhold og Virkning (ndfr. § 39. I)[6c]). Anvendelser af de angivne almindelige Regler om Forudsætningers Relevans findes for adskillige enkelte Aftalers Vedkommende udtalte i Lovgivningen, tildels med Modifikationer, se f. Eks. flere af de ovfr. S. 96 nævnte Lovbud.

At Forudsætningen var kjendelig for Løftemodtageren som Bestemmelsesgrund, kan efter det Anførte ingenlunde være tilstrækkeligt til at gjøre den relevant; thi det er ikke dermed givet, at den er kjendelig for ham som Viljesbegrænsning, se Eksempler ovfr. S. 96. Sagen er den, at Løftemodtageren i mange Tilfælde, hvor han godt indser, at Antagelsen af en vis Kjendsgjerning er Løftegiverens Bestemmelsesgrund, har god Grund til at antage, at Løftegiveren selv vil bære Risikoen for Antagelsens Rigtighed, f. Eks. fordi denne maatte kunne indse,

---

6a) Jfr. Fr. Stang i T. f. Rvdsk. XVIII S. 309—311.

6b) Der er dem, som paastaa, at der overhovedet ikke kan sondres imellem *error in motivis* som Viljesbegrænsning og Viljesmangel, jfr. Fr. Stang i T. f. Rvdsk. XVIII S. 293.

6c) Fr. Stang S. 66—67, ndfr. § 39 Note 13a.

at han ikke vilde kunne faa Aftalen i Stand uden at overtage denne Risiko, jfr. navnlig det ovfr. S. 96 nævnte Eksempel a. I mange Tilfælde vil altsaa Løftemodtageren være beføjet til at antage, at Løftegiveren vil det Aftalte, ogsaa for den Eventualitet, at hans Bestemmelsesgrund skulde vise sig urigtig. Regelen om urigtige eller bristende Forudsætningers Relevans kan herefter nærmere udtrykkes saaledes, at Løftet er ugyldigt, naar det for Løftemodtageren er kjendeligt, at Løftegiveren kun vil af den paagjældende Grund, og at han vilde have taget Forbehold om ikke at ville, dersom han var blevet foranlediget til at udtale sig desangaaende, hvorved erindres, at Løftegiveren ikke kan formodes at ville have taget saadant Forbehold, hvis dettes Fremsættelse antageligt vilde have hindret Aftalens Indgaaelse[6d]).

At Løftemodtageren selv har anset Forudsætningen for rigtig, kommer ikke i Betragtning; har den været kjendelig for ham som Viljesbegrænsning, opnaar han alligevel ingen Ret[7]). Herfra maa dog gjøres en Undtagelse. Naar Løftegiveren hos Løftemodtageren har vakt en berettiget Tillid til, at Forudsætningen virkelig eksisterer, idet Løftemodtageren maa gaa ud fra, at Løftegiveren vidste afgjørende Besked herom, kan denne ikke anfægte sit Løfte[8]). Om Løftegiverens Vildfarelse er undskyldelig eller ikke, og om den refererer sig til et Faktum eller til en Retssætning, er i og for sig uden Betydning[9]). Undertiden kunne Forholdene

[6d]) Af det Anførte følger, at ved Gaver og andre Retshandler, som kun tillægge Løftemodtageren Fordel, vil den Forudsætning, der er kjendelig som Bestemmelsesgrund, i Almindelighed tillige være kjendelig som Viljesbegrænsning, nedenfr. § 77 Note 60[b], jfr. E. Møller l. c. S. 262 Note 24.

[7]) H. R. T. 1903. 540 (U. f. R. 1904 B. 101), 1886. 294 (U. f. R. 1886. 983), 1890. 488 (U. f. R. 1891. 46), S. og H. R. T. 1865. 26.

[8]) H. R. T. 1907. 674, U. f. R. 1905. 246, 1902. 87, 445, 1894. 766, 1889. 211, 1886. 1035, 1882. 960, 1879. 434, jfr. 1895. 1212. Se endvidere Retsafgjørelser i § 147 Note 26 og smstds. samt Gjelsvik l. c. S. 36, 46 om Diskussion af Sætningen.

[9]) Nogle Domme lægge dog i Præmisserne Vægt paa Vildfarelsens Beskaffenhed, men uden derved at komme til urigtige Resultater, jfr. saaledes Schl. H. R. D. III. 30, H. R. T. 1875. 88 (U. f. R. 1875. 597), U. f. R. 1880. 1071, se nærmere herom U. f. R. 1889 S. 3, 7—8, 11, 17—18.

stille sig saaledes, at Løftemodtageren er berettiget til at antage, at Løftegjveren for det Tilfælde, at Forudsætningen skulde vise sig urigtig, dog vil være bunden paa modificeret Maade, og forsaavidt kan han da fastholde Løftet, som altsaa kun bliver delvist ugyldigt. Kjøberen af 1000 Tdr. vil saaledes ordentligvis ikke kunne gaa fra hele Aftalen, fordi der kun leveres 995 Tdr., men vil af denne Grund kun kunne fordre et tilsvarende Afslag i Kjøbesummen, jfr. Kbl. §§ 42 og 43.

2. Den i det Foregaaende fremstillede Forudsætningslære er fra mange Sider blevet stærkt angrebet. Angrebene hvile navnlig paa den Betragtning, at den Opgave at afgjøre, om Løftemodtageren burde have indset, at Forudsætningen var Viljesbegrænsning — eller med andre Ord burde have indset, at Løftegiveren, dersom Spørgsmaal om Forudsætningen var kommet paa Tale, vilde have taget et Forbehold i saa Henseende — er uløselig eller saa vanskelig, at Henvisningen til dette Kriterium er for farlig for Samhandelens Sikkerhed[9a]). Ifølge saadanne Betragtninger mene Nogle, at Forsøgene paa at opstille en almindelig Forudsætningslære maa opgives, medens Andre tilstræbe et fastere og sikrere Kriterium. Dette søges da i den forudsatte Kjendsgjernings objektive Beskaffenhed. Ifølge den opstillede Ret ere — siges der — Forudsætninger af visse Arter ordentligvis relevante, f. Eks. Løftegiverens Forudsætninger om at erholde det betingede Vederlag for Løftet, om at Vederlaget ikke lider af Mangler, medens Forudsætninger om andre Forhold, som virke tilbage paa Retshandelens Fordele og Byrder, ordentligvis — Undtagelser anerkjendes men ogsaa disse bestemmes objektivt — maa være irrelevante paa Grund af deres Mangel paa Præcision eller deres rent personlige Karakter eller Afhængighed af for Løftemodtageren fremmede Forhold[10]).

[9a]) Jfr. Lenel i Archiv für die civilistische Praxis Bd. 74 S. 220—223.

[10]) Saaledes navnlig E. Møller l. c. særlig S. 49—52 og 267—268. Gjelsviks Lære, at Forudsætningens Relevans beror paa, at Løftemodtageren bærer Risikoen for den, l. c. S. 35 ff., 54—55, er ikke en Løsning men kun en naturlig, ogsaa her i Landet benyttet, se f. Eks. D. i S. og H. R. T. 1891. 273, Omskrivning af Spørgsmaalet, ledsaget forøv-

Saadanne objektive Theorier indeholde nu utvivlsomt megen Sandhed. Om visse Forudsætninger gjælder det, at de regelmæssigt ere og opfattes som Viljesbegrænsninger, saaledes Forudsætningen om at erholde Vederlaget og om, at dette ikke lider af Mangler. Disse Forudsætninger (Typeforudsætninger eller objektive Forudsætninger) bør derfor ifølge Sætningen om *naturalia negotii* ordentligvis af Løftemodtageren opfattes som Viljesbegrænsninger, selv om den konkrete Retshandel ikke frembyder noget særligt Holdepunkt for denne Fortolkning af Løftet. Denne Gruppe af Forudsætninger er utvivlsomt langt den praktisk betydningsfuldeste af de relevante Forudsætninger. De objektive Theoriers Fortjeneste er den gjennem Overvejelse af de i Betragtning kommende Retshensyn at gjøre Rede for Aftalernes *naturalia negotii* i denne Henseende. Men den almindelige Bestemmelse af Typeforudsætningerne kan ikke, udover hvad der ovenfor er sagt om Vederlagsforudsætningerne, se herom nærmere ndfr. under III., gives i Obligationsrettens almindelige Del, men maa gives for hvert enkelt Kontraktsforhold i den specielle Del.

Overfor de objektive Theorier kan først bemærkes, at de ifølge deres Beskaffenhed ordentligvis relevante Forudsætninger dog naturligvis ikke ere relevante, naar Løftegiveren i det enkelte Tilfælde har givet Modparten Føje til at antage, at de ikke vare Viljesbegrænsninger. Dette anerkjendes da ogsaa af Forfægtere af objektive Theorier, men saa er man altsaa alligevel noget inde paa det psykologiske Kriterium, der angribes. Hovedindvendingen mod disse Theorier er den, at de, om de ville være konsekvente, kun kunne anerkjende Typeforudsætningerne som relevante; Hensynstagen til andre Forudsætninger, individuelle Forudsætninger, maa udenvidere stryges. Forudsætninger, der ikke gjøre Kontrakten ugyldig ifølge Reglerne om *naturalia negotii* ville efter de objektive Theorier kun kunne paaberaabes af Løftegiveren, naar Forudsætningen udtrykkeligt eller stiltiende af ham er gjort til Betingelse. Men dette er

rigt af gode Bemærkninger ogsaa med Hensyn til de individuelle Forudsætninger.

ikke tilstrækkeligt. At Forudsætningen („den ikke fuldt udviklede Betingelse“) er gjort til Betingelse, vil jo sige, at Løftegiveren ifølge sit Løftes Indhold maa antages at have tænkt paa og taget Beslutning ogsaa for den Eventualitet, at Forudsætningen vilde vise sig urigtig eller briste[11]). Henvisningen til Reglerne om stiltiende Betingelser hjælper altsaa ikke, hvor Løftegiveren ikke kan antages at have tænkt paa og indstillet sig paa Forudsætningens Urigtighed eller Bristen. Men at Løftegiverens Vilje, ogsaa naar han slet ikke har tænkt paa Forudsætningens Urigtighed eller Bristen, efter Omstændighederne kan være begrænset til det Tilfælde, at Forudsætningen er rigtig, at det kan være kjendeligt for Løftemodtageren, at Løftegiveren i saa Henseende vilde have taget et Forbehold, om Spørgsmaalet var kommet paa Tale, og at Løftegiveren i saa Fald ikke bør være bunden, ses ikke at kunne bestrides. Paastanden, at Spørgsmaalet, om Løftegiveren vilde have taget et Forbehold, overhovedet ikke kan løses med tilstrækkelig Paalidelighed, imødegaas ved Henvisning til, at man i Livets mangfoldige Forhold, og f. Eks. iøvrigt ved Aftalers Fortolkning, stadigt opererer med Slutninger af denne Art angaaende psykologiske Momenter, jfr. f. Eks. Sølov § 244. Og at Slutningen skulde være saa usikker, at man af Hensyn til Samhandelens Sikkerhed maa forskyde den materielle Retfærdigheds Fordringer saaledes, at kun Typeforudsætningen tages i Betragtning, modbevises af det praktiske Retslivs Erfaring.

II. Megen Tvivl har der været om, hvorledes Forudsætningens Urigtighed eller Bristen nærmere virker i

---

[11]) Dette er miskjendt af Torp Hovedpunkter S. 70 og 97 Note 5, der urigtigt identificerer den stiltiende Betingelse og Forudsætningen. Naturligvis forsvinder den praktiske Betydning af Sondringen mellem Betingelser og Forudsætninger, naar man i Overensstemmelse med det i Teksten anførte tillægger ogsaa individuelle Forudsætninger Relevans, og naar man derhos tillægger Forudsætningens Urigtighed eller Bristen samme retlige Betydning som Betingelsens Svigten. Men at dette sidste dog næppe helt lader sig gjøre, vil fremgaa af det nedenf. under II. Bemærkede. Jfr. herved Munch-Petersen l. c. S. 66, E. Møller l. c. S. 38 Note 6, Gjelsvik S. 56—58. Betegnelsen „Forudsætning“ er forøvrigt ofte i Retslivet Udtryk for en virkelig Betingelse, jfr. Dernburg I S. 447.

de Tilfælde, hvor den efter det Anførte er relevant. Forsaavidt Retshandelen gaar ud paa Stiftelse af en Fordringsret, er man nu vel enig om, at Løftet, naar dets relevante Forudsætning viser sig at have været urigtig eller brister, er ugyldigt[11a]). Angaaende Overdragelsesretshandler — denne Undersøgelse maa af Hensyn til forskjellige Æmner, som skulle omhandles i det følgende, medtages her, skjøndt den nærmest vedrører Tingsretten — slutte derimod Nogle[11b]) sig til den romerske og romanistiske Rets Regler om, at Overdragelsesretshandler ordentligvis ere abstrakte[12]), saa at Overdragelsen er gyldig uden Hensyn til Forudsætningens Urigtighed eller Bristen, og Overdrageren kun erhverver en Fordringsret mod Erhververen, omfattende dennes Berigelse. For denne romanistiske Ordning, der har sin Oprindelse i den romerske Rets ejendommelige Udvikling, ses der imidlertid ikke at kunne anføres reale Grunde[12a]). Navnlig synes det stødende, at den under urigtige Forudsætninger stedfundne Erhvervelse skal komme Erhververens Kreditorer til Gode paa Overdragerens Bekostning. Det følger ligefrem af det under I. Anførte, at Overdragelsen er ugyldig ɔ: Overdrageren har Vindikationsret[13]) overfor Erhververen og dennes Konkursbo. Dette

---

[11a]) At der her tales om Ugyldighed, medens den betingede Retshandel, naar Betingelsen svigter, ikke betegnes som ugyldig men kun som uvirksom (ovfr. § 13, Windscheid § 97 Note 5, § 82 Note 1), følger af den ved Note 11 paapegede Forskjel imellem Betingelser og Forudsætninger.

[11b]) Foruden ældre Forff., se Henvisninger i Note 13, Hagerup S. 88 Note 14, Norsk Retstidende 1885 S. 251 ff., Fr. Stang S. 79—91 (tildels), Aubert Sp. D. III S. 225, H. Scheel Norsk Tingsret S. 297—298, Gjelsvik l. c. S. 53, 67—71 §§ 21—23 (tildels; denne Forf.s Sondringer ses ikke at hvile paa noget realt Grundlag).

[12]) Lassen R. R. § 39. III og S. 214 (Læreb. S. 146—147), Windscheid § 423. 3°, § 172 Note 16a; saaledes ogsaa B. G. B. §§ 873, 929, 812 ff., Planck I S. 147—148, D. Entw. Mot. II S. 829—830, III S. 187, 3, men derimod Mourlon II S. 923 ang. code civil art. 1376 ff.

[12a]) Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed S. 22—23. Jfr. Gierke Der Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs S. 189 Note 1.

[13]) Aagesen S. 559 ff, 602 ff., Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 18 ff. med Literaturoversigt, ndf. § 147 ved Note 44, § 148 ved Note 16,

fremgaar af K. L. § 16. Det bestemmes her, at Sælgeren i Tilfælde af kontant Salg, naar Kjøbesummen ikke erlægges, ikke blot har et obligatorisk Krav paa Tilbagegivelse, men Vindikationsret. Og vel gaar Formuleringen i dette Lovbud ikke ud paa, at der her foreligger en Ydelse under en bristende Forudsætning; Situationen beskrives saaledes, at Sælgerens Ejendomsret ikke er at anse for opgiven, førend han erholder Modpræstationen. Men at denne Udtryksmaade ikke er ganske korrekt, er klart. Ingen vil betvivle, at Kjøberen i kontant Salg ved Tingens Overgivelse til ham er bleven Ejer, nemlig under Forudsætning af, at han behørigt erlægger Kjøbesummen. Denne rigtige Beskrivelse af Situationen fandtes ogsaa i Forslaget til Konkursloven, og den ifølge Landsthingsudvalgets Betænkning ændrede Redaktion tilsigtede ikke nogen Realitetsændring[14]).

Har Erhververen forbrugt det Overdragne, maa han vistnok tilsvare dets Værdi; er det tilfældigt gaaet til Grunde hos ham, er han ansvarsfri[14a]). Et omtvistet Spørgsmaal er det, om det Overdragne ogsaa kan vindiceres fra godtroende Tredjemand, til hvem Erhververen har overdraget det, eller om der er indtraadt en exstinktiv Godtroserhvervelse til Fordel for denne. Dette sidste maa vistnok antages som det naturlige Resultat[14b]). De Lovbud, som hjemle den udstrakte Vindikationsret overfor godtroende Trediemand, angaa ikke det foreliggende eller noget dette lignende Tilfælde, jfr. ogsaa K. L. § 29. At den, der har overdraget under en Betingelse, kan vindicere den over-

jfr. S. 702.

Torp-Grundtvig S. 253—254, E. Møller l. c. S. 43, Mourlon II S. 923, Schl. H. R. D. III. 1, U. f. R. 1887. 1067, jfr. Note 14[d].

[14]) Rigsdagstidende 1871—72 Till. B. S. 426—427, Aagesen S. 604—606.

[14a]) Nærmere ndfr. § 147 Note 48—50, § 148 ved Note 18 og 19, § 29. III, § 33. 2. a; § 65 Note 22 og endvidere D. i U. f. R. 1906. 151. Jfr. Note 14[e].

[14b]) Ndfr. § 147 Note 45—47 med Literaturangivelser for og imod. Jfr. ogsaa § 19 Note 7[a]. Saaledes ogsaa Gjelsvik l. c. S. 127, D. i U. f. R. 1906. 56, 1903. 406, jfr. 1896. 493; U. f. R. 1886. 679, 1889. 264 kunne næppe (se ved næste Note) anføres herimod. Herimod Torp Hovedpunkter S. 70—71, Torp-Grundtvig S. 255—257, Mourlon II S. 923.

dragne Ting fra godtroende Trediemand, naar Betingelsen brister, taler ikke herimod. Den, der overdrager under en Betingelse, har netop indstillet sig paa at faa Tingen igen, naar Betingelsen svigter; anderledes den, der har overdraget under en urigtig Forudsætning. Men herved erindres, at det kan være vanskeligt at sondre mellem Forudsætninger og Betingelser; under Salg mod kontant Betaling falder saaledes vistnok Tilfælde af begge Arter[14c]).

Det anførte gjælder, naar Tilfældet foreligger rent. Men det skal ikke benægtes, at der kan forekomme Tilfælde, hvor det ifølge de foreliggende Aftaler eller særlige Omstændigheder kan være naturligt kun at give Overdrageren en Fordringsret mod Erhververen[14d]) paa Tilbagegivelse af det Overdragne, eventuelt dettes Værdi. Men at indrømme Overdrageren et Berigelseskrav vilde ikke stemme med vor Lovgivnings Grundsætninger, se herom nærmere §§ 33. 2. a[14e]).

III. Ovenfor under I. er omtalt, at Løftegiverens Forudsætning om at erholde det betingede Vederlag for Løftet ordentligvis er relevant. Her skal fremsættes nogle Bemærkninger om denne Regels Anvendelse paa gjensidige Obligationsforhold[15]).

1. Vi møde her først det tidligere flere Gange berørte Spørgsmaal, om den ene Part i et gjensidigt bebyrdende Obligationsforhold er uforpligtet, fordi den anden Parts Løfte er uforpligtende. Nogen begrebsmæssig Nødvendighed for, at den ene Part skulde være uforpligtet, fordi den anden er det, foreligger ikke, jfr. f. Eks. L. 30. Marts 1889 No. 39 § 3, Sølov § 227, naar man opgiver Overenskomsttheorien, og antages end ikke altid at foreligge fra denne Theoris Standpunkt[16]). Naar Ugyldigheden af en Parts Løfte kommer deraf, at det er retsstridig fremkaldt af den

---

[14c]) § 147 Note 47.

[14d]) Ndfr. § 147 ved Note 54, § 148 Note 17.

[14e]) Jfr. om Praksis § 147 Note 41. Afvigende Gjelsvik S. 67—71.

[15]) Evaldsen S. 134—136, E. Møller l. c. S. 76—96, Munch-Petersen l. c. S. 315—318, Bugge i T. f. Rvdsk. XV S. 212—215.

[16]) Windscheid § 321. 4°, § 93 Note 1, Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed § 11.

anden Part, f. Eks. ved Tvang, maa sidstnævnte naturligvis være bunden, dersom den forurettede ønsker det og nu finder sig tjent ved at fastholde Kontrakten mod at opfylde fra sin Side. Bortset fra saadanne Tilfælde beror Afgjørelsen paa de udviklede Regler om urigtige Forudsætninger. Som Hovedregel maa det da antages, at den ene Part ikke er bunden, naar den anden ikke er det; ordentligvis maa det antages, at han kun har villet forpligte sig, imod at den anden forpligtes, idet han kun derved faar den normale Garanti for, at Retshandelen virkeligt gaar i Orden[16a]). Men særlige Omstændigheder kunne gjøre det antageligt for Medkontrahenten, at det var hans Mening at være forpligtet uanset Mangelen ved dennes Løfte, og i saa Fald er han forpligtet, dersom Medkontrahenten ønsker at opretholde Kontrakten og behørigt erlægger Modpræstationen. Naar saaledes en Myndig indlader sig i en gjensidigt bebyrdende Kontrakt, f. Eks. Kjøb og Salg, med en Umyndig[17]), er det Hovedregelen, at den Myndige, der senere opdager sin Medkontrahents Umyndighed, ikke er bunden[18]). Men dersom han kjendte Medkontrahentens Umyndighed, maa han antages kun at have villet gjøre sin Forpligtelse afhængig af, at Medkontrahenten inden aftalt Frist eller paa Opfordring uopholdeligt skaffer ham Værges eller Kurators Ratihabition, eller efter Omstændighederne alene deraf, at Medkontrahenten i sin Tid behørigt opfylder[19]), jfr. L. 30. Marts 1889 No. 39 § 3. Naar et Løfte er uforbindende paa Grund af Viljesmangel eller urigtige Forudsætninger, vil den anden

---

16a) Herimod en urigtig D. i H. R. T. 1893. 540 (U. f. R. 1894. 4).

17) Ørsted Hdbg. II. S. 454, Scheel Personretten 2. Udg. S. 128, Evaldsen S. 26—27, 58, Aagesen S. 618, E. Møller l. c. S. 78, Bentzon P. R. S. 79—80, Aubert S. 24; jfr. D. Entw. Mot. I S. 134—137, B. G. B. §§ 108, 109, Planck I ad §§ 108, 109, Schw. Art. 32.

18) D. i U. f. R. 1887. 1067, 1892. 705, jfr. 1894. 1094, men derimod 1898. 199. Om den Myndige kan hæve Kontrakten trods stedfunden Ratihabition, afhænger af, om det efter Retshandelens Beskaffenhed ikke kan være ham ligegyldigt, om Medkontrahentens Forpligtelse først indtræder nu, jfr. ovfr. S. 43, men dog U. f. R. 1898. 199, 1894. 1094. Om det Tilfælde, at den Myndige har erlagt sin Præstation, se ndfr. IV.

19) D. i U. f. R. 1879. 239, jfr. 1876. 965.

Part undertiden allerede af den Grund ikke være forpligtet, at han ikke har erholdt den af ham forlangte overensstemmende Akcept[20]). Men ofte vil den, hvis Løfte er ugyldigt efter det under I. Anførte, med Grund kunne opfatte Modpartens Forhold under Forhandlingerne saaledes — og forsaavidt Talen er om *naturalia negotii* Forudsætninger, vil dette have Formodningen for sig — at denne, uanset at det til ham rettede Løfte maatte være knyttet til den paagjældende Forudsætning, vil være forpligtet, dersom den uforpligtede Løftegiver trods Forudsætningens Urigtighed skulde ønske at fastholde Kontrakten[21]). — Hvorvidt den ene Parts Forpligtelse i gjensidige Kontraktsforhold bortfalder, fordi den anden Parts ophører, vil blive omhandlet under Fremstillingen af de forskjellige Ophørsgrunde[21a]).

2. Ligeledes er det ordentligvis en relevant Forudsætning for den ene Parts Forpligtelse i gjensidige Obligationsforhold, at det ham tilkommende Vederlag virkelig erlægges, D. L. 5—1—11, Søløv §§ 111, 151, L. 10. Maj 1854 § 16, Kbl. §§ 21 og 28; de nærmere Undersøgelser herom findes paa flere Steder i det Følgende, navnlig i § 65. Fra denne Hovedregel forekommer der dog Undtagelser. Saaledes bærer Løsørekjøberen ifølge Kbl. § 17. 2⁰ i visse Tilfælde Faren for Salgsgjenstanden, forinden Sælgeren har leveret den, ɔ: Kjøberen maa i disse Tilfælde betale Kjøbesummen, uanset at den solgte Gjenstand paa Grund af dens hændelige Undergang ikke bliver leveret. At Partens Ret til eventuelt at hæve Aftalen, fordi Modydelsen ikke erlægges, skulde bortfalde derved, at han erlægger sin Ydelse, kan ikke som i romersk Ret[22]) opstilles som almindelig

---

[20]) § 17 ved Note 25—26, Stang S. 116.

[21]) Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. IX S. 326 Note 2, Gjelsvik l. c. S. 53—54, E. Møller l. c. S. 269 Note 21, Hagerup S. 101. For vidtgaaende til Ugunst for Modparten Schw. Art. 18, Schneider S. 58, omvendt D. Entw. Mot. I S. 199, II S. 200, jfr. Reatz I S. 51 Note 1, Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed § 11.

[21a]) Der kan naturligvis f. Eks. ikke være Tale om, at A. skulde være frigjort for sin Forpligtelse, blot fordi hans Medkontrahent B. paa Grund af hans Misligholdelse kan paastaa sig frigjort for sin Forpligtelse, naar B. dog hellere vil fastholde Kontrakten, se ndfr. § 65.

[22]) Windscheid § 321. 2⁰, § 99 Note 1, § 428 Note 7, Dernburg Pandekten II § 21 ved Note 6 og 7, Stobbe § 182. 3⁰ Note 33, D.

Regel. Tværtimod er det i dansk Ret den almindelige Regel, at ogsaa den Part, der har erlagt sin Ydelse, kan hæve Aftalen og kræve det Erlagte tilbage, naar Modydelsen ikke erlægges[23]), D. L. 5—1—11, Sølov §§ 151. 2°, Kbl. § 57. Men stundom vil det dog — ogsaa bortset fra særlige herpaa rettede Aftaler — være naturligt at antage, at Afhængigheds-forholdet mellem Ydelserne er opløst ved den ene Ydelses Erlæggelse, saa at den Erlæggende herefter alene er henvist til at indfordre sit Vederlag. Saaledes kan Kreditsælgeren, naar Salgsgjenstanden er overgivet til Kjøberen, ordentligvis[23a]) ikke hæve Aftalen, fordi han ikke faar Betaling, se Kbl. § 28. 2°, K. L. § 16, men dog som Undtagelse fra denne Regel Kbl. § 41.

Naar en Overdragelsesretshandel anfægtes af Overdrageren paa Grund af Modydelsens Udeblivelse, er det ingenlunde nødvendigt, at han tillige anfægter den Kontrakt, som Overdragelsen tilsigtede at fuldbyrde. K. L. § 16 i Slutn. viser saaledes f. Eks., at Sælgeren, der hos Konkursboet paa Forlangende har erholdt den af ham erlagte Ting tilbage, derefter kan fastholde Kontrakten med Fradrag af den Værdi, som han har erholdt ved Tingens Gjenerhvervelse[24]).

IV. En særlig Regel om det Tilfælde, at Forudsætningerne for en Overdragelse til en Umyndig briste, findes i D. L. 5—3—10[25]), hvor der tales om det Tilfælde, at en Myndig har kjøbt en Ting af en Umyndig, og at Kontrak-

Entw. Mot. II S. 198, 842 men derimod B. G. B. §§ 323, 325, 326, 327 jfr. § 346, Schw. Art. 124, code civil art. 1184, Mourlon II S. 662. Jfr. ndfr. § 148 Note 10.

[23]) Jfr. Aagesen S. 604 ff., D. i H. R. T. 1870. 515 (U. f. R. 1871. 8), J. U. 1864. 801 og nærmere ndfr. § 65. II. 3.

[23a]) Jfr. ndfr. § 65 ved Note 40—42.

[24]) Deuntzer Skifteret S 221, ndfr. § 65 efter Note 46.

[25]) Ørsted Hdbg. II S. 451—453, Larsen S. 135—136, Scheel Personretten 2. Udg. S. 131—139, Gram Sp. D. S. 25—31, Evaldsen S. 30—32 og 58, Bentzon P. R. S. 80—85, Bergh Om Myndighedsreglerne og Afændring deri, Bilag III til Forhandlingerne paa 4de nordiske Juristmøde S. 21 ff., Hallager-Aubert I S. 202—203, Torp i U. f. R. 1880 S. 1140—1141, Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 29 med Note 35, 36 og S. 35, D. i U. f. R. 1868. 148, 1901. 654.

ten er opfyldt fra begge Sider, hvorefter den Umyndige vindicerer sin Ting tilbage. Det vilde i dette Tilfælde af de almindelige Regler følge, at den Umyndige, som hæver Kontrakten ved at vindicere Tingen tilbage, maatte lægge den oppebaarne Salgssum eller dens Værdi fra sig, idet denne jo kun er ydet til ham af Kjøberen under den Forudsætning, at denne faar Ejendomsret over Tingen. Umyndighedslovgivningens Formaal vilde imidlertid lide for meget Afbræk, hvis man ubetinget fastholdt dette Resultat. Dersom den Umyndige har forbrugt Kjøbesummen, vilde man nemlig, ved at paalægge ham den Pligt at udrede en tilsvarende Værdi som Betingelse for at kunne vindicere, lægge skadelige Følger af hans formueretlige Dispositioner over paa ham, hvilket jo netop Umyndighedslovgivningen vil forhindre. Dersom Modydelsen derimod endnu findes i Behold hos ham, er der ingen Grund til at fravige den almindelige Regel. Der er i saa Fald ingen Grund til ikke at fastholde, at hans Ejendomsret over Kjøbesummen ophører i samme Øjeblik, som han gjør sin Vindikationsret gjældende, fordi dens Forudsætning nemlig i dette Øjeblik brister. Herved opnaas det just, at han stilles som før Retshandelen. Det er vistnok netop den Regel, som efter det Anførte kan tiltrænges, der gives af D. L. 5—3—10. I Almindelighed antages det vel, at Artikelen ogsaa udelukker Medkontrahentens Krav paa Kjøbesummen, naar denne endnu er i Behold hos den Umyndige; den Umyndige, der har solgt en Bog mod kontant Betaling, vil efter denne Fortolkning med Pengene i Haanden kunne forlange Bogen tilbage og endda beholde Pengene. Men denne Fortolkning er næppe rigtig. Den bliver maaske uundgaaelig, dersom Ordene „tabe sit Værd" antages at have selvstændig Betydning. Men lige saa nær ligger det at antage, at de nævnte Ord udtømmende forklares ved det Efterfølgende, at den Umyndige „bekommer sit afhændede Gods igjen uden Vederlag", og denne Fortolkning maa overfor Udtrykkenes Tvetydighed fastholdes[26]) som den, der fjærner sig mindst fra den almindelige Regel og bedst stemmer med Umyndighedslovgivningens Formaal. At yde Vederlag for Noget betyder at ud-

[26]) Jfr. Ørsted Hdbg. II. S. 452—453, Bentzon P. R. S. 82.

rede en Ydelse af sin Formue til Gjengjæld for Noget. D. L. 5—3—10 bestemmer herefter ikke, at den Umyndige, dersom Kjøbesummen endnu findes hos ham, skal fritages for at levere den tilbage; at lægge fra sig de Andre tilhørende Ting, som man indesidder med, er ikke at yde „Vederlag". At Lovgiveren ikke omtaler denne hans Pligt, er overordentlig naturligt, eftersom det Tilfælde, at Pengene endnu bevisligt ere i Behold i det Øjeblik, da den Umyndige vindicerer, er lidet praktisk. At Regelen i D. L. 5—3—10 skulde være ejendommelig for Kjøb og Salg, er der, naar ovenstaaende Fortolkning antages, ingen Grund til at antage, og det maa være ligegyldigt, om Kontrakten kun er opfyldt fra den Myndiges Side[27]). Ej heller kan det antages, at den kun skulde gjælde i gjensidigt bebyrdende Kontraktsforhold. Efter hvad der er paavist, er den et naturligt Led i Umyndighedslovgivningen og maa følgelig antages at indeholde den med dennes Øjemed vel stemmende almindelige Grundsætning[28]), at man ikke skal kunne overdrage og overlade Noget til Umyndige, saaledes at man, naar Overdragelsens Forudsætninger briste eller vise sig urigtige, kan kræve Godtgjørelse for Tingen, naar den ikke længere er i Behold[29]). Man skal overfor dem i saa Fald kun kunne vindicere selve den modtagne Ting[30]), men ikke have det almindelige Krav paa den forbrugte

[27]) D. i U. f. R. 1867. 780, J. U. VII. 874.

[28]) Denne maatte forøvrigt fastholdes, selv om man antog den almindelige Fortolkning af D. L. 5—3—10.

[29]) D. i U. f. R. 1898. 123, 1889. 976, jfr. J. U. 1853. 705, ndfr. § 148 ved Note 23. Forsaavidt den Umyndige tilegner sig Tingens Besiddelse paa anden Maade eller paa andre Vilkaar end tilstedt af Medkontrahenten, kommer Grundsætningen vistnok ikke til Anvendelse, jfr. Bergh i T. f. Rvdsk. VII S. 153.

[30]) God Grund vilde der vistnok være for Lovgiveren til ogsaa at anerkjende et Krav paa de Gjenstande, der findes hos den Umyndige som bevisligt anskaffede for den modtagne Ting, hvorimod et „Berigelseskrav" ikke bør indrømmes, D. i U. f. R. 1893. 1132, 1890. 825, se ndfr. § 33 i Slutn., Øllgaard Forhandlingerne paa 4de nordiske Juristmøde S. 150, Jul. Lassen smstds. S. 163 ff., men derimod Deuntzer Nordiske Juristmøders Forhandlinger V, Bilag V S. 13 og forskjellige fremmede Lovgivninger, Schw. Art. 33, jfr. Wharton §§ 47—48 a.

eller afhændede Tings Værdi, medmindre de ndfr. § 31. V omhandlede Ansvarsbetingelser foreligge. Og efter den ovenfor omtalte almindelige, her bestridte Fortolkning har Yderen, naar det Ydede er Penge, ikke engang Vindikationsret, hvorimod Alle ere enige om, at selve det Modtagne maa gives tilbage, naar det ikke bestaar i Penge. Derimod dækker D. L. 5—3—10 ikke den Umyndige for Ansvar for Ting, som ikke ere overdragne til ham, men blot overleverede[31]), f. Eks. givne ham i Forvaring eller til Laan til Brug. Og naar Medkontrahenten kun har indgaaet Kontrakten, men endnu ikke fuldbyrdet den ved Overdragelse, kommer Regelen ikke til Anvendelse, men den Umyndige kan, som bemærket ovfr. III. 1, i alt Fald kun fremtvinge Løftets Opfyldelse mod retsgyldigt at opfylde fra sin Side.

§ 19.

Fortsættelse: Svig[1]).

I. En Retshandel siges at være **fremkaldt ved Svig**, naar den forsætlig er fremkaldt ved urigtige Angivelser eller ved retsstridige Fortielser ɔ: Fortielser, som stride imod Tro og Love[1a]). At den ved Svig fremkaldte Retshandel er **ugyldig**, naar det er Løftemodtageren, som har udvist Svigen, følger af, at Svig er et tilregneligt Retsbrud. Man har af denne Betragtning villet slutte, at Sammenhængen egentlig er den, at den ved Svig fremkaldte Retshandel er gyldig, men at den Besvegne overfor Bedrageren erholder et obligatorisk Krav paa Gjenoprettelse af sin tidligere Retsstilling[2]), men denne Opfat-

---

[31]) D. i H. R. T. 1894. 204 (U. f. R. 1894. 705), S. og H. R. T. 1865. 13, A. f. R. I. 30.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 98—102, Larsen Sml. Skr. II. 1 S. 99—100, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 23—25, Gram S. 175—178, Evaldsen S. 60—64, Aubert S. 96—102, Aagesen S. 556 ff. og R. R. I S. 274, Matzen S. 192, N. Lassen i T. f. Rvdsk. 1 S. 328—330, Hagerup S. 84, Nellemann A. S. 64, Stang § 12.

[1a]) I saa Henseende stilles Fordringerne ikke højt, H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43), 1881. 558 (U. f. R. 1882. 162), U. f. R. 1900. 167, ndfr. § 115 Note 36, Wharton § 250.

[2]) Saaledes romersk Ret m. H. t. Overdragelsesretshandler, Lassen R. R. § 40. II (Læreb. § 36. II), jfr. D. Entw. Mot. I. S. 204.

telse er urigtig. Der er ingen Grund til at gaa denne unaturlige Omvej og erklære Løftet for forpligtende i et Tilfælde, hvor Grunden til Anerkjendelsen af Løfters forpligtende Kraft aldeles ikke passer. Det antages følgelig, at Løfter, fremkaldte ved Svig ere ugyldige, ikke blot — hvad vel nu Alle ere enige om — de, der gaa ud paa Stiftelse af Fordringsret, men ogsaa Overdragelsesretshandler[3]). Men af den anførte Begrundelse følger, at Løftegiveren, dersom han ikke opnaar fuldstændig Skadesløshed ved Anerkjendelsen af Løftets Ugyldighed, kan forlange Erstatning hos Bedrageren. Ønsker den Besvegne at fastholde Kontrakten, kan Bedrageren ikke gjøre nogen Indsigelse herimod (§ 18. III. 1), jfr. Sølov § 89. 2°. Dersom Svigen kun vedrører et enkelt Punkt i Retshandelen, er den gyldig for Restens Vedkommende, dersom denne Rest kan udsondres, og dersom Løftegiveren maa antages at ville have villet den, selv om Svigen ikke var bleven anvendt[4]). For at Svigen kan have den anførte Virkning, maa den have været ~~Bestemmelsesgrund~~ eller Aarsag til Løftets Afgivelse[5]), hvilket den vanskeligt kan antages at have været, naar den vedrører Omstændigheder, der ordentligvis ville være uden Betydning for Fattelsen af en Beslutning som den paagjældende; almindelige overdrevne Anprisninger af Varer ere f. Eks. uden Betydning. Naar det undertiden siges, at Svigen, for at gøre Retshandelen ugyldig, maa være ulovlig, er dette i og for sig rigtigt nok, men Bemærkningen er næppe af praktisk Betydning.

Medens det fremtvungne Løfte er ugyldigt, selv om Løftemodtageren er i god Tro (§ 15), gjælder noget Andet her. Naar A. ved Svig fra B.'s Side er bevæget til at afgive et

---

[3]) Saaledes de fleste yngre romanistiske Lovgivninger, Schw. Art. 24, Oest. G. B. § 871, code civil art. 1109, B. G. B. §§ 123, 124, D. Entw. Mot. I S. 204—206, og engelsk-amerikansk Ret, Wharton §§ 232 a og 291, Pollock S. 511—512 og 544, Anson S. 163. Se særligt om dansk-norsk Ret for Overdragelsesretshandlers Vedkommende Torp-Grundtvig S. 254 med Citater og endvidere som Teksten Stang S. 106, H. Scheel Norsk Tingsret S. 294, Gjelsvik Vildfarelsens Indflydelse S. 97—100. Jfr. ovfr. § 18 Note 11^{b}—13.

[4]) Jfr. D. i U. f. R. 1883. 1256.

[5]) Jfr. H. R. T. 1862. 770 (O. R. D.), U. f. R. 1882. 1241.

Løfte til C., er han bunden[6]), medmindre C. var meddelagtig i Svigen[7]), eller Løftet overfor ham kan angribes efter Reglerne om urigtige Forudsætninger. Og naar Erhververen har overdraget den ved Svig erhvervede Ting til Trediemand, er vistnok, selv om Erhververen ikke har faaet skriftligt Overdragelsesdokument, Overdragerens Ejendomsret exstingveret, forudsat at Betingelserne for exstinktiv Godtroserhvervelse iøvrigt foreligge[7a]).

Hvad der er bemærket om Svig, maa ifølge Begrundelsen vistnok ogsaa gjælde, naar Løftemodtageren uagtsomt ved urigtige Angivelser har fremkaldt Løftet[8]), og der kan endvidere spørges, om ikke det samme maa antages at gjælde, naar Løftemodtageren ved urigtige Angivelser har fremkaldt Løftet, selv om ingen Uagtsomhed kan forekastes ham[9]), jfr. L. 27. April 1894 No. 70 § 1. Der lader sig vistnok adskilligt anføre til Støtte for den Paastand, at det i dette Tilfælde ligger nærmere at lade Løftemodtageren lide et Tab end Løftegiveren[10]). Men der bliver i alt Fald dog den Forskjel, at Løfte-

[6]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, Windscheid § 78 Note 6, Schw. Art. 25, Oest. G. B. § 875, code civil art. 1116, B. G. B. § 123, Pollock S. 529 og Wharton § 347. I svensk-finsk Ret synes det antaget, at ogsaa Svig virker *in rem*, Chydenius Läran om Köp S. 415. Se om Grunden til Forskjellen af den retlige Behandling af Tvang § 15 Note 3.

[7]) Jfr. D. i H. R. T. 1880. 641 (U. f. R. 1881. 436).

[7a]) D. i U. f. R. 1908. 101. Herimod Torp-Grundtvig S. 256 med Citater for og imod. Som Teksten endvidere H. Scheel Norsk Tingsret S. 373—375 (dog med Begrundelse, som ikke kan tiltrædes, se ndfr. § 23 Note 35), Stang S. 106, Gjelsvik l. c. § 32. Jfr. ovfr. § 18 Note 14[b].

[8]) Wharton §§ 241, 232 a, Pollock S. 515—517, Aubert S. 102, Stang S. 109, H. Scheel l. c. S. 293.

[9]) Saaledes Oest. G. B. § 871, jfr. Pfaff S. 59—62, engelsk-amerikansk Ret med Hensyn til *„contractus uberrimæ fidei“*, se om *„honest misrepresentation“* Wharton §§ 214, 216 og navnlig Pollock S. 485—487, Anson S. 136—152.

[10]) Saaledes Grundtvig Om Reklamationer S. 146—148, Gjelsvik l. c. S. 54, jfr. H. R. T. 1906. 635 (U. f. R. 1907. 113), Schl. H. R. D. II. 465. I alt Fald er Regelen anerkjendt ved visse Forsikringskontrakter, jfr. Sølov § 243, Schl. H. R. D. I. 83, 130, II. 348, J. U. 1858. 701, Bentzon Søret S. 605 Note 3, 607—608.

modtageren ikke i dette Tilfælde, som hvor hans Forhold er forsætligt eller uagtsomt, bliver erstatningspligtig.

Det kunde synes, at Regelen om Svig og anden Fremkaldelse af Løfter ved urigtige Angivelser ikke bliver af *praktisk Betydning*. Saadanne Forhold gjøre jo nemlig kun Løftet uforpligtende, naar de have været Bestemmelsesgrund for Løftet, og i saa Fald kunde det synes, at allerede Regelen om urigtige Forudsætninger maatte medføre Løftets Ugyldighed, idet Forudsætningen ordentligvis vil være kjendelig for Løftemodtageren, hvor han selv har fremkaldt Misforstaaelsen. Men Svigen vil dog have selvstændig Betydning allerede af den Grund, at det, for at en urigtig Forudsætning skal kunne paaberaabes som Ugyldighedsgrund, ikke er tilstrækkeligt, at den var kjendelig for Løftemodtageren som Bestemmelsesgrund, men den maa have været kjendelig som Viljesbegrænsning[11]) (§ 18. 1). Medens saaledes Indkjøberen i en Spekulationshandel ikke kan træde tilbage fra denne, fordi Priserne mod hans Forventning falde, selv om det var indlysende for Sælgeren, at denne Forventning var hans Bestemmelsesgrund, maa Kjøberen kunne træde tilbage, naar Sælgeren har bibragt ham falske Forestillinger om Kjendsgjerninger, hvorpaa Dommen om Udsigten til Prisstigning beror, og derved fremkaldt Kontrakten.

II. Ved Siden af det under I. om den Svig, der har fremkaldt et Løfte, udviklede maa det bemærkes, at Svig undertiden i en anden Egenskab, altsaa uden at have været Løftets Bestemmelsesgrund, kan medføre et Løftes Ugyldighed. I visse Retsforhold maa nemlig *Sanddruhed* fra en Parts Side ved Forholdets Indgaaelse eller under dets Bestaaen, navnlig angaaende visse Punkter, med Hensyn til hvilke Modparten i særlig Grad er henvist til at stole paa ham, f. Eks. i Forsikringsforhold, antages for en stiltiende *Forudsætning*, saa at den ene Kontrahent kan hæve Kontrakten, blot fordi den anden har gjort sig skyldig i en forsætlig Usandhed. Undertiden vil det samme gjælde om uagtsom eller endog utilregnelig An-

[11]) Jfr. Forudsætningen i D. i S. og H. R. T. 1862. 90, *Leonhard* Der Irrthum bei nichtigen Verträgen S. 531—532, *Evaldsen* S. 62.

bringelse af Usandhed. Der kan her henvises til Lovbud som f. Eks. Sølov §§ 234, 241—243, Kbl. § 42. 1°, § 43. 2°, L. 10. Maj 1854 § 15. 7°, L. 27. April 1894 No. 70 § 1.

§ 20.

Fortsættelse: Ugyldighed paa Grund af Egenskaber ved den lovede Ydelse. Løfter mod Lov og Ærbarhed.

I. Naar den af Løftet omfattede Ydelse er angiven saa ubestemt[1]), at der ikke foreligger tilstrækkeligt til Bestemmelse af, hvad det er, som Løftemodtageren i Henhold til Løftet kan fordre, eller paa hvilke Vilkaar det tilkommer ham, skaber Løftet ikke Ret[2]), se ovfr. S. 5. Det maa imidlertid herved vel mærkes, at Lovregler, f. Eks. Kbl. § 5, L. 10. Maj 1854 § 7, adskillige af Retsopfattelsen fastslaaede Fortolkningsregler og Domstolenes almindelige Skjønsmyndighed ofte tilstrækkelig ville afhjælpe en tilsyneladende Mangel af Bestemthed i selve Løftet[2a]) (§ 39. II. 2). Naar Ydelsens Fastsættelse er henvist Trediemands eller Løftemodtagerens Afgjørelse, er den tilstrækkeligt bestemt, og det samme kan være Tilfældet, naar den er henvist til Løftegiverens Afgjørelse[2b]), men beror Fastsættelsen paa dennes rene Vilkaarlighed, foreligger intet bindende Løfte, jfr. § 10. I. a. En Ubestemthed ved Ydelsen vil ofte hidrøre derfra, at Forhandlingerne om det paagjældende Retsforhold endnu ikke ere afsluttede. Naar dette er Tilfældet — Kontrakten om Indgaaelsen af en Kontrakt hører ikke herhen, se ovfr. § 2. VI — saa at kun visse Punkter ere aftalte, medens andre ere henskudte til Fastsættelse ved senere Aftale (Trak-

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 87—88, Larsen S. 5 og 23—24, Gram S. 61—62 og 182—184, Evaldsen S. 115, Aubert S. 30. Jfr. Serlachius § 19, Windscheid §§ 254, 314. 1°, 310. 2°, Stobbe § 173. X, D. Entw. § 352, Mot. II S. 191—192, Regelsberger hos Endemann II S. 416 ff., Pollock S. 41—46, Wharton §§ 3, 5, 588 ff., 645—646, code civil art. 1129, Mourlon II S. 594—595.

[2]) Se f. Eks. D. D. i U. f. R. 1883. 947, J. U. VI. 551 og i Note 3, jfr. U. f. R. 1897. 110 og p. d. a. Side Schl. H. R. D. II. 37, U. f. R. 1878. 1145 og D. D. i Note 4.

[2a]) F. Eks. U. f. R. 1893. 1324, 1899. 489 og D. D. i Note 4.

[2b]) B. G. B. §§ 315—319, Dernburg II §§ 85—87, Aagesen R. R. II S. 30 m. Note, ndfr. § 40 Note 7.

tater, Punktationer, o. s. v.), maa Hovedregelen være den, at det allerede aftaltes forbindende Kraft er betinget af, at Enighed opnaas om det til senere Aftale Henskudte[3]), men ofte vil dog, naar Hovedpunkterne ere vedtagne, f. Eks. naar Kjøbesummen for en fast Ejendom er endelig fastsat, den Fortolkning være naturlig, at Parterne ville være bundne ved det allerede aftalte. Kontrakten er i saa Fald bindende[4]), og det til senere Aftale henskudte vil da, efter Tilfældets nærmere Beskaffenhed, være at afgjøre enten efter de Retsregler, der supplere ubestemte Aftaler, eller saaledes, at den, der vil paaberaabe sig Aftalerne, maa underkaste sig den for Modparten gunstigste Afgjørelse af de forskjellige Alternativer, som have været paa Tale angaaende de uafgjorte Punkter, eller ganske bortfalde.

II. Retsordenen kan, som tidligere bemærket (se ovfr. § 2. II), ikke anerkjende nogen Pligt til at foretage det Umulige, Frd. 6. April 1842 § 7 *(impossibilium nulla est obligatio)*. Løfter om noget Umuligt skabe selvfølgelig ingen Pligt til at foretage det umulige, men de kunne meget vel skabe Pligt til at foretage det lovede, naar det senere bliver muligt, eller til at yde Opfyldelsesinteressen, og altsaa være gyldige. Altid er dette dog ikke Tilfældet; den lovede Ydelses Umulighed vil med andre Ord undertiden være Ugyldighedsgrund. Hvorvidt dette er Tilfældet, vil, for ikke at splitte den samlede Lære om Betydningen af Ydelsens Umulighed, først blive undersøgt senere (§ 44. II).

III. Ifølge D. L. 5—1—2 gjælder Hovedregelen, at Kontrakter skulle holdes i alle deres Punkter, ikke, naar Kontrakten

[3]) H. R. T. 1907. 508 (U. f. R. 1908. 79), 1900. 224 (U. f. R. 1900. 558), 1895. 605 (U. f. R. 1896. 102), 1874. 363 (U. f. R. 1875. 55), U. f. R. 1903. 548, 1893. 321, 1884. 985, J. U. 1853. 836, Schl. H. R. D. II. 861. Jfr. ovfr. § 12 Note 5, § 10 Note 1 og 2; B. G. B. §§ 154—155, Windscheid § 386 Note 4. Reklamation overfor Meddelelser fra Modparten, som gaa ud fra, at endelig Aftale er truffet, kan undertiden være nødvendig, Grundtvig S. 230—32, T. f. Rvdsk. XV S. 353, jfr. ndfr. § 25 Note 6.

[4]) Schl. H. R. D. I. 715, H. R. T. 1879. 528 (U. f. R. 1880. 280), U. f. R. 1903. 251, 1902. 547, 1873. 113, J. U. 1859. 316, jfr. 1857. 828, men dog U. f. R. 1879. 666. Jfr. Tybjerg S. 131.

er imod Lov eller Ærbarhed[5]). Som Hovedregel hjemler Artiklen Kontraktsfrihedens Grundsætning: det staar Parterne frit for ved Kontrakter at ordne deres Forhold, som de ønske det; kun undtagelsesvis er der gjort Indskrænkning heri. Mod Loven er en Kontrakt ikke blot, naar den strider imod en speciel positiv Lovudtalelse, men ogsaa naar den strider imod Lovgivningens Grundsætninger. Paa den anden Side sigtes der ved „Loven“ ingenlunde til ethvert Lovbud, der udtaler sig om Parternes Mellemværende i Henhold til en Kontrakt. I Almindelighed ere saadanne Lovbud ikke præceptive men deklaratoriske ɔ: foreskrive kun, hvad der i Henhold til Kontrakten skal være Ret imellem Parterne, forsaavidt ikke noget andet er vedtaget, jfr. Kbl. § 1; denne Forstaaelse af saadanne Lovbud maa i det hele, paa Grund af Kontraktsfrihedens Grundsætning, have Formodningen for sig[6]). Ved Løfter, stridende mod Ærbarhed, forstaas de, der efter den almindelige Opfattelse stride imod Sædelighed eller Velanstændighed.

Efter disse indledende Bemærkninger skal først angives Kontraktsfrihedens Grundsætning med dens Undtagelser i Hovedtrækkene, forsaavidt den angaar Stiftelsen af Fordringsrettigheder i levende Live. En Opregning af de enkelte Undtagelser kan derimod ikke gives her; de mange forskjellige Undtagelsesbestemmelser ville blive omhandlede paa vedkommende Steder

---

[5]) Ørsted Hdbg. V. S. 89—93 og 120—123, Larsen S. 10—13, Gram S. 59—60, 120—131, Evaldsen S. 116—130, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 46—48, Aubert S. 30—49 og 41—48, G. W. Gram S. 10—12, O. P. i Norsk Retstidende 1872 S. 305—324. Se om Bestemmelsens Kilde I. 6 cod. (2—3) *de pactis* Windscheid § 314. 3[v], jfr § 70 Note 1 a, § 81, § 94 Note 9—15, § 100 Note 2, § 172 a og navnlig Endemann Ueber die civilrechtlige Wirkung der Verbotgesetze 1887, samt om tilsvarende Bestemmelser i Lovgivningerne Stobbe § 166. IV, B. G. B. §§ 134—138, jfr. §§ 343, 655, 656, Planck I ad § 138, Dernburg I § 123—127, D. Entw. Mot. I S. 210 ff., II S. 178, Schw. Art. 17, 177, 181, code civil. art. 1131 og 1133, Mourlon II S. 598 og navnlig Wharton §§ 338—488, 508, 509, Pollock S. 232—350, Anson S. 171—207. Jfr. endvidere om Æmnet Goos II S. 207—210, 214—218, Munch-Petersen Causa S. 100—109, 233—254, 337, 340, 403.

[6]) D. i J. U. 1859. 211.

i det følgende. Dernæst skal gives en Oversigt over Betydningen af, at en Kontrakt strider mod Lov eller Ærbarhed.

1. Et Løfte kan være mod Loven eller Ærbarhed paa Grund af selve Ydelsens Beskaffenhed. Mod Ærbarhed er saaledes Løftet om Foretagelsen af noget usædeligt eller uanstændigt. Med Hensyn til Løfter mod Loven maa først erindres, at Kontraktsfriheden har sine almindelige naturlige Grænser, givne ved de paagjældende Retsgoders Beskaffenhed og ved Hensyn til Trediemands Ret. Mod Loven er saaledes Løftet om Foretagelsen af Handlinger, der vilde stride mod Andres Ret, f. Eks. Løftet om at begaa en Forbrydelse, efter Omstændighederne Løftet om at overdrage Tredjemands Ting og Løfter, hvorved Nogen giver Afkald paa sine uafhændelige Rettigheder[7]). Men om et Løfte kan siges at vedrøre saadanne, vil ofte være tvivlsomt. Medens det saaledes er klart, at Afkaldet paa Frihed, jfr. K. L. §§ 162—163 og 169, Ret til Livet, til Legemets Ukrænkelighed og til Æren ere imod Loven, staar Sagen tvivlsommere, naar Løftet gaar ud paa Foretagelsen af en livsfarlig Handling eller af en Virksomhed, der væsentlig begrænser Friheden, naar Handlingens Foretagelse dog paa den anden Side maa indrømmes at være nyttig, jfr. nærmere nedenfor. Ved Grænsens Fastsættelse bliver det stedse at erindre, at Kontraktsfriheden er Hovedregelen[8]). Indenfor de angivne almindelige Grænser bemærkes om de forskjellige Grupper af Fordringsrettigheder Følgende. Hvad angaar Bundethed af Erhvervsevnen (§ 2. I. 3), kan man som Fledføring binde sig i fuldeste Omfang med Hensyn til hvad

[7]) D. i U. f. R. 1878. 343 (forud givet Afkald paa Retten efter K. L. § 160). Forældremagt kan opgives overfor den, som paatager sig Barnets Underhold og Opdragelse, H. R. T. 1899. 52 (U. f. R. 1899. 543). — Om Dispositioner i Strid med Kreditorernes Rettigheder se ndfr. § 75. III. 1. a. Om Fraskrivelse af processuel Beskyttelse Munch-Petersen i U. f. R. 1908 B. S. 1 ff.

[8]) Jfr. D. i J. U. I. 2. Medens det saaledes er klart, at Ingen kan fraskrive sig Retten til Erhvervsvirksomhed overhovedet, maa man gyldigt kunne give Afkald paa som Konkurrent at drive en vis Næring i et vist begrænset Distrikt, og overhovedet paa at drive en vis Næring, se f. Eks. H. R. T. 1893. 726 (U. f. R. 1894. 315), jfr. Pollock S. 310 ff., ndfr. § 76 Note 2.

man ejer og ejende vorder, D. L. 5—1—9, og det samme maa man kunne gjøre ved en Interessentskabskontrakt[9]), jfr. D. L. 5—3—15. Om man paa anden Maade kan paalægge sig et almindeligt Baand med Hensyn til fremtidigt Erhverv, er tvivlsomt. Udtrykkeligt forbudt er Pantsætning af hvad man ejer og ejende vorder, K. L. § 151, jfr. ogsaa her L. 7. April 1899 No. 75 § 4, 2⁰. Ved K. L. § 152 jfr. § 153 ere visse anteciperede Pantsætninger forbudne, og ifølge D. L. 5—2—81 og Fdn. 21. Maj 1845 § 14 kan man ikke særligt binde sin Erhvervsevne med Hensyn til ventende Arv. Angaaende Arbejdsydelser (§ 2. I. 2) kan man vistnok af L. 10. Maj 1854 § 8, jfr. Sølov § 83, L. 30. Marts 1889 No. 39 § 3, men dog Sølov § 62, udlede den almindelige Grundsætning, at Ingen for længere Tid kan binde sin personlige Arbejdskraft som Helhed paa anden Maade end saaledes, at han kan frigjøre sig ved en Formueopofrelse[9a]), se iøvrigt om Arbejdspræstationer navnlig Undtagelsesbestemmelserne om Børns, Unges og Kvinders Arbejde i Fabrikker, med Maskiner o. s. v. L. 11. April 1901 No. 71, Instr. 20. Dcbr. 1901 No. 137, L. 12. April 1889 No. 56 § 4, Anordn. 1. Novbr. 1902 No. 164, L. 6. April 1906 No. 171 og endvidere L. om Lærlingeforholdet 30. Marts 1889 §§ 3, 5, 7, 9, Frd. 27. Maj 1848 § 5 og Pl. 9. Marts 1838 om Pligtarbejde og Hoveri. Hvad endelig angaar Ydelser af Formuerettigheder (§ 2. I. 1), er det navnlig med Hensyn til faste Ejendomme, at Lovgiveren fastsætter Indskrænkninger i Kontraktsfriheden, dels ved at forbyde visse Handlinger, hvoraf da kan sluttes, at Løftet om deres Foretagelse er stridende mod Loven, dels direkte ved at udtale sig mod visse Kontrakter, saaledes Udskiftningslovgivningen, Frd. 23. April 1781 § 25, L. om Tørvemosers Udskiftning 30. Decbr. 1858 § 8, Udstykningslovgivningen, Fæstelovgivningen, Fdn. 19. Marts 1790, L. om Raadighed over Fæstegods 9. Marts 1872 § 6, Fdn. 8. Juni 1787, 9. Marts 1838, L. om nogle Forandringer i Fæstelovgivningen 19. Febr. 1861, Bygningslovgivningen o. s. v. Med Hensyn til Løsøre kan navnlig mærkes Forbud mod Salg af

---

[9]) Gram Sp. D. S. 950, Torp Interessentskab S. 4; anderledes B. G. B. § 310, Planck ad § 310.

[9a]) Ndfr. § 137 ved Note 53, Aubert Sp. D. II S. 67.

visse skadelige Gjenstande, f. Eks. Fdn. 24. Decbr. 1823 § 1, L. 14. Febr. 1874 § 1. Ogsaa Lovgivningen om bunden Næring kan nævnes her, jfr. L. 29. Dcbr. 1857 § 75. Mod Loven og Ærbarhed ere dernæst Løfter med ulovligt eller usædeligt Formaal[10]). Hertil høre Løfter, der knytte Fordele til Foretagelsen eller Tab til Undladelsen af ulovlige eller usædelige Handlinger. Endvidere kunne her nævnes Løfter, som gaa ud paa at indføre Tvang paa Omraader, hvor Frihed bør herske[10a]). Der gives enkelte Lovbud, som optræde imod visse Aftaler for at beskytte den ene af Parterne i Kontrakten mod Udnyttelse af hans Underlegenhed eller formueretlige Forlegenhed o. desl., f. Eks. Sølov § 227[10b]), Aagerlovgivningen, se ndfr. L. 8. Maj 1894 No. 79 § 10, Pl. 19. Marts 1819 § 2 og forskjellige Bestemmelser i Fæstelovningen, f. Eks. L. 19. Febr. 1861 § 10. De synes alle at fremtræde som Undtagelsesbestemmelser, jfr. ogsaa D. L. 4—4—3, og Retsanvendelsen her i Landet har ikke dristet sig til at anerkjende nogen til de engelsk-amerikanske Regler om *undue influence* eller lignende Regler i andre Retsforfatninger svarende Grundsætning om Ugyldigheden af Aftaler, der ere fremkomne ved Udnyttelsen af Modpartens Afhængighed, Underlegenhed eller økonomiske Forlegenhed[11]). Hvad Løftets Skyldgrund angaar, gjælder ogsaa i dansk Ret Kontraktsfriheden som Hovedregel. Som tidligere paavist[12]) er Løftet gyldigt, selv om det ikke angiver nogen Skyldgrund (det abstrakte Løfte), og den, der har af-

[10]) Jfr. Schl. H. R. D. II. 60, H. R. T. 1889. 744 (U. f. R. 1890. 326), U. f. R. 1907. 918, 870; U. f. R. 1905. 82, 1908. 227 (efter Omstændighederne Tilsagn om fuldstændig Dækning trods Akkord).

[10a]) Jfr. Goos I S. 65 ff., Bentzon A. R. S. 36, ndfr. Note 31, og § 124. VI. Pligt til Indgaaelse af Ægteskab kan ikke paatages, H. R. T. 1898. 297 (U. f. R. 1898. 728), Deuntzer F. R. S. 20 ff. — Tilsagn om Løn for Medvirken til Ægteskabs Indgaaelse er anerkjendt for gyldigt, U. f. R. 1904. 37, 1878. 822, J. U. 1864. 899, se derimod B. G. B. § 656.

[10b]) D. i U. f. R. 1906. 431, 1905. 519, 473, 1904. 319, 1908. 187, H. R. T. 1901. 699 (U. f. R. 1902 B. 108).

[11]) Se § 15 Note 10 og nærmere ndfr. Note 15. Der trænges her til en Lovændring. Jfr. Hagen Til Ret og Lovgivning S. 26 ff. Udvejen er vistnok en Regel, svarende til B. G. B. § 138. 2°, se ndfr. Note 15.

[12]) § 10. VI.

givet et saadant Løfte, slipper ikke for Løftet, blot fordi det oplyses, at der ikke foreligger noget materielt Mellemværende, som kunde motivere dets Afgivelse. Ogsaa det af det rene Lune udsprungne Løfte er gyldigt. Noget Andet er det, at det abstrakte Løfte naturligvis som andre Løfter kan være ugyldigt efter Reglerne om urigtige og bristende Forudsætninger, saa at Løftegiveren frifindes, naar han oplyser, at Løftet paa en for Løftemodtageren kjendelig Maade var knyttet til en relevant Forudsætning[12a]). Men medens saaledes en paaviselig materiel Skyldgrund ikke er Betingelse for Løftets Gyldighed, og Beskaffenheden af den forhaandenværende Skyldgrund ordentligvis er uden Betydning, gives der dog visse Ydelser, som det er usædeligt eller ulovligt at betinge sig Vederlag for[13]), f. Eks. at undlade at begaa en Forbrydelse[14]), jfr. ogsaa f. Eks. Str. L. 10. Febr. 1866 § 117—122. Den danske Lovgivning opstiller heller ikke nogen almindelig Fordring om, at Ydelserne i gjensidigt bebyrdende Kontrakter skulle staa i ligeligt Værdiforhold til hinanden[15]); D. L. 2—9—8 nævner netop ubillig

[12a]) Jfr. § 99 Note 9—12.

[13]) D. i U. f. R. 1888. 567, jfr. H. R. T. 1889. 281 (U. f. R. 1889. 699), U. f. R. 1887. 1005, 1895. 215, 1893. 931, 1882. 951; H. R. T. 1883. 35 (U. f. R. 1883. 754), men derimod U. f. R. 1878. 822, J. U. 1864. 899. Jfr. Note 10.

[14]) Gram S. 127 Noten, Aubert S. 44, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 46, jfr. Larsen Sml. Skr. II. 1 S. 107, men herimod Evaldsen S. 127 Noten. Striden imellem Forfatterne maa løses saaledes, at den, der lader sig afkjøbe Løftet om ikke at begaa en Forbrydelse, ikke herpaa kan støtte nogen Ret, selv om Vederlagstilsagnet ikke kan siges at være fremtvunget, jfr. Windscheid § 94 Note 12, hvorimod Tilsagnet til en Person om en Ydelse, dersom han undlader Forbrydelser, iøvrigt maa være gyldigt, f. Eks. Tilsagnet til en Forbryder, der har udstaaet sin Straf, om aarlige Ydelser, saalænge han ikke paany forser sig.

[15]) Schl. H. R. D. III. 77, Ørsted i J. T. XV. 2 S. 200 ff., Gram S. 123—127. Se angaaende Reglerne om *læsio enormis* og Levninger heraf i Nutidslovgivninger Windscheid § 396, Stobbe § 185. II; Udviklingen gaar i Retning af Regelens Afskaffelse, D. Entw. Mot. II. S. 321. I engelsk-amerikansk Ret spiller Misforholdet mellem Vederlagsydelserne en væsentlig Rolle ved Afgjørelsen af, om Kontrakten er ugyldig paa Grund af Svig eller *undue influence* (§ 15 Note 10), men Kontrakten er ikke ugyldig blot paa Grund af Misforholdet, Wharton §§ 165, 166, 169, 170, 516—519, Pollock S. 167—168, 573 ff., Anson S. 72 og 166.

Fordel i Kjøb og Salg som Noget, Retsordenen ikke kan undertrykke, og de i D. L. 3—4—8 nævnte Takstsættelser finde ikke Sted. Kun undtagelsesvis ere faste Takster[16]) foreskrevne, saaledes f. Eks. for Apothekervarer, Fdn. 4. Decbr. 1672 § 18, for Lodsbetaling L. 13. Marts 1903 No. 41 og 13. Juni 1879 § 37. Som Undtagelsesbestemmelse nævnes endvidere Lovgivningen om Aager, hvorefter der for Udlaan i faste Ejendomme ikke uden Bevilling kan betinges højere Renter end 4 %, medens Rentefoden ved andre Udlaan er fri, L. 6. April 1855 §§ 1 og 2, jfr. D. L. 5—14—5, der, forsaavidt angaar andet end Penge, ikke er ophævet, og D. L. 5—8—9[16a]). Ifølge D. L. 5—14—55 er Ingen pligtig at betale, hvad han i Dobbel taber, og Hasardspillegjæld er det endog forbudt at betale, Fdn. 6. Oktbr. 1753 § 8, jfr. §§ 7, 9 og 10. Fremdeles kan nævnes de ovenfor omtalte Bestemmelser i Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3.

2. Efter Ordene i D. L. 5—1—2 ligger det ved første Øjekast nærmest at antage, at enhver mod Loven eller Ærbar Betydning

B. G. B. § 138. 2° henfører til Retshandler, der ere stridende imod „die guten Sitten“ og derfor ugyldige, saadanne, hvorved Nogen, under Udnyttelse af en Andens Nødstilstand, Letsindighed eller Uerfarenhed, for en Ydelse lader sig tilsige eller forskaffe Formuefordele, som overstige Ydelsens Værdi saaledes, at de efter Omstændighederne staa i paafaldende Misforhold til denne, jfr. Dernburg I §§ 126, 127, Planck I S. 190—191. En lignende Bestemmelse findes i norsk Lov om Straffelovens Ikrafttræden 22. Maj 1902 § 17. 1° smh. m. Straffelov 22. Maj 1902 § 295, jfr. Schw. Art. 27. 2°, Schneider S. 65—66. Ved saadanne Bestemmelser kan man slippe bort fra saa grove Gjennemsnitsregler som *lex Anastasiana* (§ 50 Note 53) og Forskrifter om Maksimalrente, jfr. Stang i T. f. Rvdsk. XVIII S. 308. Jfr. Note 16ᵃ.

[16]) Naar faste Takster vel ikke ere forordnede, men dog faktisk ere i Brug, kan den Enkelte, hvem der, ham uafvidende, er affordret mere end Taksten, kræve det Overskydende tilbage, ovfr. § 18. I, Evaldsen S. 123, Wharton § 738. Læger ere i deres private Forretninger ikke bundne ved nogen Takst; de kunne frit aftale Honoraret med Patienten, Pl. 14. Maj 1843, jfr. for Færøerne L. 8. Jan. 1872 § 1, se om Takstbestemmelserne for Læger ndfr. § 39 Note 25. Om Jordemødres Takster U. f. R. 1899. 203.

[16a]) § 98. V, jfr. B. G. B. §§ 247—248, Planck II ad § 247, I ad § 138, ovfr. Note 15.

hed stridende Kontrakt er ugyldig. Dette er dog ikke altid Tilfældet. D. L. 5—1—2 udelukker i hvert Fald ikke, at den senere Lovgivning kan have opstillet Tilfælde, i hvilke der overfor den ulovlige Kontrakt eller Overdragelse kun anvendes Straf for dens Indgaaelse, medens Retshandelen selv er gyldig, jfr. f. Eks. vistnok Fdn. 18. April 1781 §§ 43 og 45, 3. Aug. 1787. Det maa maaske ogsaa antages, at en i Strid med den almindelige Næringslovgivning indgaaet Handel er gyldig til Fordel for Medkontrahenten, selv om denne kjendte den Handlendes Mangel paa Berettigelse til at drive den paagjældende Næring; L. 29. Decbr. 1857, der saa udførligt omtaler Følgerne af uberettiget Næringsbrug i §§ 74 ff., omtaler ikke nogen civilretlig Virkning heraf. Dog maa det, dersom det antages, at Straffen for uberettiget Næringsbrug først paadrages ved Handelens Fuldbyrdelse[17]), fastholdes, at Medkontrahenten ikke kan forlange umiddelbar Opfyldelse — thi en strafbar Handlings Foretagelse kan næppe fremtvinges ad Rettens Vej[18]) — men maa nøjes med Opfyldelsesinteressen, jfr. Pl. 15. Marts 1814 § 3[18a]). Overhovedet lader der sig, da Grundene til de forskjellige Indskrænkninger i Kontraktsfriheden ere saa forskjellige, ikke med Sikkerhed sige noget almindeligt om den civilretlige Virkning af de ulovlige Kontrakter. Men Formodningen er dog i Almindelighed for, at Retshandelens Ulovlighed har civilretlig Betydning, og dette maa antages, hvor ikke særlige Omstændigheder tale for, at Lov-

[17]) Goos Str. R. Sp. D. II S. 156 Note 20.

[18]) Herved erindres, der gives Tilfælde, hvor en Betaling lovligt kan fremtvinges af Fordringshaveren, medens det er Skyldneren forbudt under Straf frivilligt at betale, jfr. D. i U. f. R. 1877. 695, Deuntzer Skifteret S. 305.

[18a]) Medkontrahenten maa derimod, skjønt Pl. 15. Marts 1814 § 3 er ophævet ved L. 1857 § 100, indtil han har modtaget sin Ydelse, kunne hæve Aftalen, i alt Fald naar han var i god Tro (§ 18. III. 1), og maaske ogsaa ellers, jfr. D. i N. J. A. XIII. 46, Gram S. 130. Tilsvarende Regler gjælde vistnok angaaende Løfter om Handlinger. som stride imod Helligdagslovgivningen (anderledes ndfr. § 78 Note 26), L. 22. April 1904 No. 134 § 12, dog at der her synes at være mere Grund til at kræve god Tro hos Løftemodtageren, for at han kan kræve Opfyldelsesinteressen, og god Tro vil her sjældent kunne forekomme.

giverens Mening kun er den, at Straf skal anvendes. Og denne civilretlige Betydning maa da i Overensstemmelse med D. L. 5—1—2 antages at bestaa deri, at det mod Loven eller Ærbarhed stridende Løfte er ugyldigt, naar Løftemodtageren saa eller burde se, at denne Egenskab klæbede ved Løftet[19]), hvilket ofte vil være Tilfældet, da Enhver bør kjende den almindelige Lovgivning og den hans særlige Stilling vedrørende særlige Lovgivning. Men naar Løftemodtageren ikke kjendte eller burde kjende hin Egenskab ved Løftet[20]), maa dette antages at være gyldigt[20a]), saa at Løftemodtageren kan fordre dets Opfyldelse eller, dersom selve Opfyldelseshandlingen vilde være ulovlig eller umulig, Opfyldelsesinteressen, jfr. D. L. 5—3—11, 5—3—29 og 31, Kbl. § 59. Naar f. Eks. A. tilbyder B. at begaa en Forbrydelse, mod at B. afgiver et Gaveløfte til den godtroende C., er dette Løfte forpligtende, og naar en Gaard i Strid med Fæstelovgivningen bortforpagtes, og Ejeren bibringer Forpagteren den Anskuelse, at Gaarden er fri for Fæstetvang, kan Forpagteren kræve Opfyldelsesinteressen. Naar Fallenten efter Konkursens Bekjendtgjørelse til Tredjemand afhænder en til Konkursboet hørende Ting, erhverver Tredjemand, dersom han vidste, at Tingen tilhørte Boet, i Almindelighed ingen Ret, hvorimod han hos Fallenten kan kræve Opfyldelsesinteressen, dersom han ingen Grund havde til at antage dette. Det udviklede er imidlertid kun at forstaa som den faktisk almindelige Regel. I hvert enkelt Tilfælde maa det undersøges, om ikke de særlige Lovbud, der medføre, at Løftet strider mod Loven, indeholde særlig Hjemmel for at antage noget Andet, end det her sagte. Og Opmærksomheden maa nøje rettes paa, hvad det er for en Retshandel, der er ulovlig og derfor ugyldig. I denne Henseende erindres, at man ingenlunde deraf, at Løftet om en vis Handlings Foretagelse er

---

[19]) D. i J. T. VIII. 2. 122, J. U. 1873. 797 og DD. i Note 7 og 13.

[20]) Dette vil naturligvis oftere være Tilfældet, naar Løftet gaar ud paa noget relativt ulovligt, end naar det gaar ud paa noget absolut ulovligt, jfr. ovfr. § 2. II om Sondringen imellem relativ og absolut Umulighed og Goos II S. 217—218.

[20a]) Jfr. U. f. R. 1907. 795, men dog B. G. B. § 309, Planck II ad § 309.

ulovligt, kan slutte, at ogsaa den Retshandel, der opfylder Løftet, er det, jfr. med Hensyn til Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3 ovfr. § 14. III. 5. Med Hensyn til Spillegjæld antages det saaledes ifølge D. L. 5—14—55, at betalt Spillegjæld ikke kan søges tilbage, og det samme gjælder om betalte Aagerrenter. Anderledes forholder det sig derimod med Hasardspillegjæld efter Fdn. 6 Oktbr. 1753 § 7, se ogsaa L. om Fæstegaardes Bortforpagtning 25. Juni 1870 § 8 i Slutn. (§ 148. II).

Naar Løftet kun delvist strider imod Lov og Ærbarhed, er det gyldigt for Restens Vedkommende, dersom denne kan udsondres og af Løftemodtageren kunde antages for villet af Løftegiveren ogsaa uden det ulovlige Tillæg[21]). Hvad særligt gjensidige Kontrakter angaar, erindres, at det ene Løfte ikke behøver at være ulovligt, fordi det andet er det. Der kan saaledes ikke være nogen Tvivl om, at lovet Vederlag for Børns ulovlige Fabrikarbejde maa ydes, naar Arbejdet er præsteret, og hvad man end antager om det ovenfor berørte Spørgsmaal angaaende Næringslovgivningen, kan der ikke være Tvivl om, at den i Strid med Næringslovgivningen erlagte Præstation kan fordres betalt efter Aftalen, jfr. dog som Undtagelse Fdn. 13. Febr. 1775 § 5, 2. Aug. 1786 § 17. Det samme gjælder om Vederlag for Ydelser, der ere erlagte i Strid med Helligdagslovgivningen, jfr. L. 22. April 1904 No. 134 § 12, og vistnok overhovedet om Vederlag for modtagne Formueydelser, naar Betingelsen af Vederlag ikke strider mod Sædelighed[22]). Naar kun en Del af den gjensidige Kontrakts Indhold strider mod Loven, gaar Lovgiveren undertiden den Vej at erklære Retshandelen som Helhed for gyldig med Udstrygning af det ulovlige, L. 25. Juni 1870 § 8, Fdn. 19. Marts 1790, men denne Regel, der ofte vil være meget ubillig, idet den, der har betinget sig det ulovlige Vederlag, tvinges til at overlade Medkontrahenten Modpræstationen paa ugunstigere Vilkaar end aftalt, kan ikke opstilles som almindelig Regel. Atter her kommer det an paa en Fortolkning af det paagjældende Lovbud.

---

[21]) Jfr. D. i J. U. 1855. 65.

[22]) H. R. T. 1858. 716, J. U. 1855. 478, jfr. U. f. R. 1887. 1005, ndfr. § 148 Note 43.

3. Som Eksempel paa Kontrakter, der ere imod Loven, nævnes undertiden de, der sigte til et Lovbuds Omgaaelse (*negotia in fraudem legis*)[23]) hvorved forøvrigt haves for Øje ikke blot Retshandler, der sigte til Omgaaelse af Bestemmelser, som indeholde den Undtagelse fra Kontraktsfriheden, at et Retsforhold forbydes, eller at dets Indhold underkastes visse ufravigelige Regler, men ogsaa Retshandler, der tilsigte Omgaaelse af Reglerne om, at et vist Retsforhold kun kan skabes paa en bestemt Maade. Det er nu ogsaa rigtigt, at der i den Sætning, at Retshandler, der tilsigte Lovens Omgaaelse, ere ugyldige, jfr. L. 7. April 1899 No. 75 § 25, L. om Fæstevæsenet 19. Febr. 1861 § 10, Fdn. 14. Maj 1754 § 6, L. om Pantelaanere 21. Juni 1867 § 8, ligger en vigtig Sandhed skjult, som ofte overses[24]). Ganske vist maa det fastholdes, at Parterne ingenlunde, fordi Lovgiveren forbyder dem at indgaa et Retsforhold, ere udelukkede fra at indgaa et andet, ikke af Loven forbudt, hvorved de opnaa det samme som ved det forbudte; dette maa staa dem frit for, selv om de bevislig have indgaaet dette sidste Forhold for at undgaa de om det første gjældende Regler. Det stod saaledes frit for at undgaa de for Livsfæsteforholdet gjældende ufravigelige Retsregler ved efter Fdn. 15. Juni 1792 § 11 at forpagte Fæstegaarden paa Fæsters og Enkes Livstid, indtil dette blev forbudt ved L. 25. Juni 1870 § 1[25]). Men ved Siden heraf maa det erindres, at et Lovbud, der efter sine Ord kun forbyder et vist Retsforhold eller udtaler, at dette blot kan stiftes paa en bestemt Maade, ofte maa forstaas som kun nævnende et Eksempel paa en hel Gruppe af Retsforhold, som det tilsigter at ramme, eller i alt Fald analo-

---

[23]) Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 615 ff.

[24]) Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 615 ff., Heckscher i T. f. Rvdsk. VIII S. 232, Dernburg I § 19. IV, Planck I ad. § 134, II ad. § 344, Windscheid § 22 Note 2, § 70 Note 2, § 261 Note 4 og 5, samt navnlig O. Bähr Urteile des Rechtsgerichts mit Besprechungen S. 52—70, Regelsberger hos Endemann II S. 410—411, Endemann Ueber die civilrechtliche Wirkung der Verbotgesetze S. 26, Wharton § 362, 360, Pollock S. 251—255, jfr. Ihering Geist des römischen Rechts 4te Aufl. II. 2 S. 453, 468—469, III. 1 S. 266.

[25]) Evaldsen S. 118—119.

gisk maa anvendes paa andre Forhold end det nævnte. Idet Lovgiveren ved sin Forbudsbestemmelse optræder imod et vist økonomisk, realt Formaal, vil han, ifølge almindelige Talelove, ofte som Gjenstand for Forbudsloven kun nævne det Retsforhold, der teknisk talt er det normale til hint Formaals Opnaaelse, skjønt Regelen ligesaavel passer paa andre og, dersom Lovgiverens Hensigt skal naas, ogsaa maa anvendes paa disse[26]). At dette sidste forholder sig saa, vil navnlig kunne fremgaa af den hyppige Anvendelse af et ikke under den paagjældende Lovs Ord faldende Retsforhold i Stedet for det af Lovens Ord omfattede. Her bliver der Plads for Begrebet Lovens Omgaaelse, idet Parterne vælge et ikke under Lovbudets Ord men vel under dets Mening faldende Retsforhold, i det Haab, at Domstolene kun ville anvende Lovbudet efter dets Ord, ikke efter dets Mening. At dette Haab ikke bør blive til Virkelighed, men at Lovbudets Regel maa anvendes paa ethvert af Lovens Mening eller Analogi omfattet Tilfælde, uanset at det ikke rammes af Lovbudets Ord, er klart. Men at formulere dette som en Regel om Omgaaelse af Lovgivningen kan ganske vist være misvisende, dels fordi det som bemærket ingenlunde kan opstilles som den almindelige Regel, at Retshandler, der indgaas for at undgaa et Lovbuds Forskrifter, rammes af dette, dels fordi den omtalte Analogi eller udvidende Fortolkning naturligvis kommer til Anvendelse, selv om Motivet for Valget af det under Analogien faldende Retsforhold ikke har været det at undgaa Loven, som de Paagjældende muligvis end ikke kjende. — Man burde saaledes, selv om man ikke havde den positive Bestemmelse i Fdn. 14. Maj 1754 § 6, ikke betvivle, at Reglerne om en Maksimalrente ogsaa udelukke Laangiveren fra at tage større Vederlag for Laanet ved at tage Forskrivning for en større Sum end den virkelig udlaante. Ej

[26]) Bähr l. c. S. 57 *„Verbote, welche durch das Gesetz gegen gewisse Rechtsgeschäfte erlassen werden, verfolgen praktisch in der Regel nicht einen juristischen sondern einen wirthschaftlichen Zweck, indem das Gesetz gewisse wirthschaftliche Resultate ausgeschlossen sehen will“*, Endemann l. c. S. 26 *„Nicht die Form, sondern der Rechtsinhalt eines Geschäftes entscheidet dessen Charakter“*. Se om Indvendinger herimod Citater i Note 27.

heller kan det betvivles, at Bestemmelserne i Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3, der, som tidligere paavist, maa antages at angaa Udlaan af Penge, ogsaa komme til Anvendelse, naar Medkontrahenten overlader den Umyndige Ting, for at han atter skal sælge dem og tilsvare det indkommende som krediteret „Kjøbesum“, eller at et Laan, der under Kurators Medvirken ydes den Mindreaarige, for at Pengene skulle komme Tredjemand til Gode som Laan, er ugyldigt som Omgaaelse af Regelen i D. L. 1—23—12. Ej heller synes det at kunne betvivles, at Meningen med Lovgivningens Regler om Stiftelse og Virkning af Pant i Løsøre, navnlig Fdn. 28. Juli 1841, er den, at ramme enhver Sikkerhedsstillelse af Løsøre, saa at Ejendomsoverdragelse af Løsøre, der sker til Sikkerhed for en ældre Gjæld eller for en samtidig udbetalt Sum, ikke kan have anden Retsbeskyttelse end en Pantsætning vilde have[27, 28]). Der tænkes herved natur-

[27]) Meningen med Fdn. 28. Juli 1841 § 1 er klarligt den, at Sikkerhedsstillelse af Løsøre kun kan finde Sted enten saaledes, at Tingen overleveres (uden Anerkjendelse af *constitutum possessorium*), eller saaledes at Reglerne om Underpantsætning (Thinglæsning) iagttages. Heraf følger, at de saakaldte Møbellaan, hvorved der i Anledning af en tidligere eller samtidig given Forstrækning af Skyldneren overdrages Medkontrahenten til Sikkerhed Ting til Ejendom, hvilke Skyldneren dog som Lejetager beholder i sit Værge, og andre Overdragelser, som kun finde Sted til Sikkerhed for en anden Ydelse, naar Overdrageren beholder Tingen, ikke kunne have nogen Fortrinsret fremfor Skyldnerens andre Kreditorer, jfr. U. f. R. 1893. 1264, med mindre Reglerne for Underpantsætning ere iagttagne, eller Erhververen senere har faaet Besiddelsen, H. R. T. 1891. 861 (U. f. R. 1892. 685), U. f. R. 1906. 54, 1904. 734, jfr. 534. Dette er antaget af H. R. T. 1887. 835 (U. f. R. 1888. 479), 1893. 508 (U. f. R. 1893. 1171), U. f. R. 1903. 168. 1900. 92, 825, 743, 1898. 172, 576, 1897. 131, 318, 500, 1896. 448, 970, 1163, 1895. 232, 398, 664, 1892. 23, 1141, 1021, 1890. 291, 409, men derimod endnu 1889. 965, 482, jfr. 789 og fl. ældre Domme, se nærmere Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 619—624. I samme Retning som Teksten E. Møller i T. f. Rvdsk. IX S. 149 ff., Torp-Grundtvig S. 344—345, 366—368, 576—577, Hagerup Panteret S. 37, 103 ff. og Om Tradition S. 98—99. Jfr. Hindenburg S. 44, Nordling Om Løsørekōp S. 18 ff., Chydenius Løsørekōp, Almén ad § 17 ved Note 110 ff., T. f. Rvdsk. XIII S. 248. Afvigende Hagerup-Bull i Norsk Retstidende 1903 (ndf. § 50 Note 26 a), Reatz I S. 460 Note, Planck III ad § 930 No. 4. I en Række Til-

ligvis kun paa det Tilfælde, at Ejendomsoverdragelsen virkelig er ment som saadan; er dette ikke Tilfældet, men har man blot givet det passerede Skinnet af en Ejendomsoverdragelse, medens kun en Pantsætning har været tilsigtet, følger det allerede af det om Proformaretshandler bemærkede (§ 17. III), at Pantsætningsreglerne ere anvendelige. Undertiden benævnes iøvrigt de Loven omgaaende Retshandler som Proformaværk (Simulation), skjønt de ikke have andet med Proformaretshandlerne at gjøre end det, at man naturligvis ogsaa ofte vil forsøge at undgaa en Lovs Forskrift ved at give det Skinnet af, at det indgaaede Retsforhold er et andet end det af Lovens Ord omfattede.

IV. Undertiden siges det, at Løfter kun ere gyldige, naar

fælde, hvor Spørgsmaalet har været rejst, er det blevet antaget, at Paastanden om, at Overdragelsen havde den ovenfor omtalte Karakter, ikke var tilstrækkelig bevist, H. R. T. 1897. 440 (U. f. R. 1897. 1000), U. f. R. 1906. 474, 1905. 284, 1903. 223, 1902. 821, 1898. 826, 1897. 733, 1894. 1337, 512, 1892. 321, 990; nogle af disse Afgjørelser synes at stille Fordringerne til Beviset temmelig strængt. Forbehold af Ejendomsret over Ting, der overgives Kjøberen til Sikkerhed for Kjøbesummen, rammes ikke af Pantsætningsreglerne, U. f. R. 1902. 286, 1897. 381, ndfr. § 84 Note 6, Torp-Grundtvig S. 367 Note 103, Aubert Sp. D. I S. 59—60, men dog Hagerup Panteret S. 107; heller ikke Overdragelsen af Ejendomsret med Forbehold for Overdrageren af Lejeret, naar Overdragelsen ikke finder Sted til Sikkerhed for en Ydelse, f. Eks. naar Ejeren kjøber Besætningen af Forpagteren og lader denne indgaa under Forpagtningen, jfr D. i U. f. R. 1886. 638. — Om hvorvidt Overdragelse af Fordringsrettigheder o. desl. til Sikkerhed rammes af Pantsætningsreglerne, se § 50 Note 26ª—27ª.

[28]) Dersom man ikke havde Bestemmelsen i Fdn. 21. Maj 1845 § 30, vilde man næppe betvivle, at alle Gaver, der indrettes saaledes, at først Giverens Arvinger, men ikke Giveren selv, mærker eller udsætter sig for at mærke Byrden af Dispositionen, maatte være undergivne Reglerne om Testamenter og Legater. Og at Fdn. 1845 § 30 har udpeget en vis Omgaaelse af Testamentsreglerne som umulig, kan ikke udelukke denne Opfattelses Rigtighed. Dispositioner som de omtalte burde derfor, som Omgaaelse af Testamentsreglerne, undergives disse, selv om Ordene i § 30 ikke omfatte dem, jfr. om den slappe og vaklende Stilling, som Praksis her indtager, Torp i U. f. R. 1886. S. 13 ff., Deuntzer Arveret S. 149 ff. og f. Eks. D. i U. f. R. 1892. 357.

Ydelsen er af en saadan Beskaffenhed, at Løftemodtageren har Interesse[29]) i Løftets Opfyldelse. Heri ligger det rigtige, at et Løfte, som modtages, uden at Modtageren tilsigter herved at erhverve for sig selv eller Tredjemand, ikke skaber Ret[29a]). Men ellers ligger der i Modtagelsen af Løftet netop Tilkjendegivelsen af en Interesse, som maa beskyttes indenfor de ovfr. under III. angivne Grænser. At Ydelsen skal have Pengeværdi, kan der ikke være Tale om at opstille som Betingelse for Løftets Gyldighed[30]). Noget andet er det, at Aftaler om Ydelser, der ikke have Pengeværdi, jævnlig ikke kunne antages at tilsigte Paalæggelse af Retspligt, f. Eks. Modtagelsen af en Indbydelse, eller ville være uforbindende, fordi de bevæge sig ind paa Omraader, hvor Frihed bør herske[31]). Og Brud paa saadanne Løfter vil ordentligvis ikke paadrage Løftegiveren noget Erstatningsansvar, da Ydelsen ikke kan omsættes i Penge (§ 28. II).

§ 21.

Ugyldighedens Bortfald. Godkjendelse[1]).

Et Løftes Ugyldighed siges at kunne bortfalde ved Godkjendelse (Ratihabition) af Løftet fra Løftegiverens eller hans Repræsentants Side. En saadan Godkjendelse virker dog ordentligvis kun som et nyt Løfte; Løftemodtagerens Ret maa anerkjendes først at være stiftet ved Godkjendelsen, og til Godkjendelsens Gyldighed kræves det samme, som

[29]) Se herom Aubert S. 39—40, Evaldsen S. 1, Gram S. 13, 60, Afzelius Om Cession af fordringar S. 13—14, Serlachius § 18, Windscheid § 314. 4°, § 316 Note 3, § 250 Note 3, Lassen R. R. § 84. I (Læreb. § 74), Ihering XVIII S. 41 ff., D. Entw. Mot. II S. 3, 21, Gierke S. 194—196, Planck II S. 5—6, Dernburg II § 84.

[29a]) § 24 Note 7 og 9.

[30]) D. i U. f. R. 1894. 514. Se Citater i Note 29.

[31]) Ovfr. ved Note 10a.

[1]) Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed § 10, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 27—29, Larsen Sml. Skr. II. 1 S. 97, Gram S. 185, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 61—62 og 138—139, Aubert S. 77, 47, jfr. Windscheid § 83.

vilde kræves, dersom der ikke forelaa et ældre ugyldigt Løfte[2]). Naar man alligevel i Almindelighed siger om Godkjendelsen, at den fjærner det ældre Løftes Ugyldighed, sker dette for at betone, at Løftegiveren ved Godkjendelsen maa antages at binde sig til det samme, som han nu vilde være bunden til, dersom det ældre Løfte havde været gyldigt, f. Eks. til at betale de Renter, som vilde skyldes ifølge det ældre Løfte, dersom dette havde været gyldigt. Forsaavidt kan det ogsaa i de her omtalte Tilfælde siges, at Godkjendelse har tilbagevirkende Kraft. Men undertiden antages det, at visse ugyldige Løfter, navnlig de kun anfægtelige (§ 13), kunne ratihaberes med egentlig tilbagevirkende Kraft, saa at de, naar Godkjendelsen har fundet Sted, regnes for gyldige allerede fra det Tidspunkt, da den ugyldige Retshandel blev indgaaet[3]). Denne Tilbagevirken vil navnlig faa praktisk Betydning ved Overdragelsesretshandler, om hvilke jo den Sætning gjælder, at den ældre gaar forud for den yngre. Men ogsaa med Hensyn til Løfter, der stifte Fordringsrettigheder, vil Tilbagevirken kunne faa praktisk Betydning, f. Eks. ved Spørgsmaalet, om en Fordring kan komme i Betragtning i den Paagjældendes Konkursbo som stiftet før Konkursen. Om dansk Ret kjender Tilfælde af denne Art, er tvivlsomt. At Ugyldighedsgrunden Mindreaarighed i al Almindelighed skulde kunne fjærnes paa denne Maade, kan næppe antages[3a]). Egentlig tilbagevirkende Kraft kan Godkjendelsen vistnok i alt Fald kun have med Hensyn til saadanne Ugyldighedsgrunde, som de, der ovfr. S. 62 ere angivne som Anfægtelighedsgrunde[3b]). Og selv i saadanne Tilfælde kan Godkjen-

---

[2]) D. i U. f. R. 1901. 960, 1900. 777, 1903. 506, 1893. 641. Noget andet er det, at de ældre Dokumenter kunne benyttes ved Godkjendelsen, men dette gjælder ogsaa om Skindokumenter. Til Godkjendelse fra den Myndiges Side af Retshandler, foretagne af ham forinden Fuldmyndigheds Opnaaelse, ses Praksis undertiden at nøjes med Erklæringer, der ikke vilde være bindende efter almindelige Regler om Løfter og Kvasiløfter, U. f. R. 1901. 753 og nogle af de i Note 4 nævnte Retsafgjørelser.

[3]) Se f. Eks. B. G. B. § 144 smh. m. § 141.

[3a]) D. i U. f. R. 1900. 811, 1896. 515, men dog U. f. R. 1879. 793 (jfr. Note 3[b]), Bentzon P. R. S. 76—77, Aubert Sp. D. II S. 175.

[3b]) Se maaske D. i U. f. R. 1879. 793.

delsen i hvert Fald ordentligvis ikke have den Virkning at give den ugyldige Overdragelse Fortrin for en senere af Godkjenderen foretagen gyldig Overdragelse.

Godkjendelsen kan foreligge ikke blot udtrykkeligt men ogsaa stiltiende i et Forhold fra Løftegiverens Side, som berettiger Løftemodtageren til at betragte Løftet som godkjendt[4]) (§ 25). Visse Godkjendelser ere forbudne, saaledes Godkjendelse af Gjæld, som falder ind under Fdn. 14 Maj 1754 §§ 1—3 og Fdn. 6 Oktb. 1753 § 8[5]).

Regler om, at Ugyldigheden bortfalder, naar den ikke gjøres gjældende inden en vis Tid[6]), kjender vor Lovgivning — bortset fra, hvad der maatte følge af Reglerne om Nødvendighed af Reklamation navnlig i Handelsforhold — kun undtagelsesvis, f. Eks. Sølov § 227. At Tvangsindsigelsen skulde bortfalde, naar der ikke snarest muligt finder Vedersigelse Sted, er en Sætning, der savner al Hjemmel, naar den ovfr. i § 15 forsvarede Fortolkning af D. L. 5—1—4 tiltrædes.

§ 22.

Relativ Uvirksomhed (Kompetenceugyldighed)[1]).

Løftegiveren siges at mangle Raadighed (Kompetence) med Hensyn til Ydelsens Gjenstand, naar hans Formueomraades

---

[4]) Naar man efter opnaaet Myndighed forbruger den Ydelse, man som Umyndig har erholdt mod Tilsagn om Vederlag, eller fastholder Retten over denne, bliver man (§ 25 Note 7) pligtig at betale Vederlaget, Schl. H. R. D. III. 371, H. R. T. 1873. 167 (U. f. R. 1873. 841), D. i U. f. R. 1904. 141, 425, 1899. 147, 1896. 515, 1892. 1312, 1885. 1102, 1874. 777, J. U. 1875. 889, H. R. T. 1859. 740, jfr U. f. R. 1901. 536. Se om stiltiende Godkjendelse iøvrigt f. Eks. D. i U. f. R. 1883. 1129, 1891. 130, H. R. T. 1894. 204 (U. f. R. 1894. 705) (Betaling af Afdrag), U. f. R. 1882. 907 (Begjæring om Henstand), 1903. 246, 1880. 661, jfr. U. f. R. 1901. 960, 1900. 811, 1895. 734, 1893. 647, 1890. 908, 1884. 581, N. J. T. I. 1. 181 og i det hele ndfr. § 25, jfr. § 113. I.

[5]) Ndfr. § 64 ved Note 44 og 45. Se derimod om Indsigelse ifølge L. 7. April 1899 No. 75 § 15 H. R. T. 1907. 735 (U. f. R. 1908. 401).

[6]) Se f. Eks. B. G. B. §§ 124, 121, D. Entw. Mot. I S. 208—209, Wharton §§ 284, 287, 290, Pollock S. 51 og 59 ff.

[1]) Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed § 14, Bentzon P. R. S. 61—62.

Beskaffenhed, saaledes som dette foreligger begrænset af Andres Ret, udelukker Løftets Virksomhed. Løftegiverens manglende Raadighed i Løftets Øjeblik udelukker ikke i og for sig Løftets Gyldighed (§ 13. I). Men Mangel af god Tro hos Løftemodtageren med Hensyn til Kompetencen vil kunne bevirke Løftets Ugyldighed, se herom § 20. III. 1 og 2, §§ 44, 45, 78. II. Saadan Mangel af god Tro foreligger ikke altid, blot fordi Løftemodtageren kjender Tredjemands Ret, f. Eks. véd, at den ham lovede Ting tilhører Tredjemand, jfr. saaledes at Løftegiveren har lovet ham at skaffe Tredjemands Samtykke eller har tilsagt ham Tingen for det Tilfælde, at han selv maatte erhverve Tingen fra Tredjemand. I og for sig er som sagt Løftet forbindende for Løftegiveren uanset Kompetencemangel hos ham, men Tredjemands Ret vil i større eller mindre Omfang være til Hinder for dets Virksomhed, og Løftegiverens manglende Kompetence gjør saaledes Løftet relativt uvirksomt eller, som det ofte mindre heldigt (§ 13) udtrykkes, relativt ugyldigt.

Naar saaledes Løftet omfatter en Tredjemand tilhørende Ting, vil Løftegiveren — bortset fra de særlige Regler om exstinktive Godtroserhvervelser — ikke kunne gjøre Løftemodtageren til Ejer men maa tilsvare denne Opfyldelsesinteressen. Forholdet stiller sig altsaa, naar Løftegiveren mangler Raadighed, paa ganske anden Maade, end naar Løftegiveren var umyndig, og det bliver af Vigtighed at sondre skarpt mellem Umyndighed (§ 14) og Uraadighed. Der har i denne Henseende undertiden hersket nogen Uklarhed, navnlig med Hensyn til de generelle Uraadighedstilstande. Som en saadan nævnes først Konkurs[2]), K. L. § 50, L. 15. April 1887 § 2. Forholdet er her det, at alt, hvad der ved Konkursens Begyndelse henhører til Fallentens Formue eller tilfalder ham under Konkursen, med de i K. L. §§ 1 og 5 nævnte Undtagelser unddrages hans Raadighed for at anvendes til Fyldestgjørelse af hans daværende Kreditorer. Løfter, som Fallenten afgiver efter Konkursens Indtræden, kunne ikke søges fyldestgjorte i det, der saaledes henhører til Konkursboet, medmindre Løftemodtageren har mod-

---

[2]) Deuntzer Sk. R. S. 123—127, Matzen S. 614—615, jfr. D. i U. f. R. 1906. 631.

taget Løftet i god Tro paa et Tidspunkt, da Konkursen endnu ikke var bleven bekjendtgjort, K. L. § 2, og det samme gjælder efter Ordene i § 2 ogsaa om Løfter, der ere afgivne af Fallenten inden Konkursen men først komme til Medkontrahentens Bevidsthed efter denne. Hvad Retshandler om faste Ejendomme angaar, er Boet dog kun sikret overfor godtroende Erhververe, naar Tinglæsning om Konkursen har fundet Sted ved Ejendommens Værnething, K. L. § 2, se ogsaa særligt[2a]) med Hensyn til Skibe L. om Skibes Registrering 1. April 1892 No. 57 § 49. Og med Hensyn til Fallentens Gjældsbreve opnaas fuldstændig Sikkerhed vistnok kun ved at give Gjældsbrevet Paategning om Konkursen, Fdn. 28. Juli 1841 § 1, se ndfr. § 54. II. og § 57. I. Men Fallentens Løfter ere, bortset fra det Tilfælde, at det var kjendeligt for Medkontrahenten, at Løftets Opfyldelse vilde stride mod Boets Ret, bindende for ham og kunne søges fyldestgjorte i hans ikke til Konkursboet henhørende Formue. En anden generel Uraadighedstilstand er den i D. L. 5—3—18, jfr. K. L. § 157, omtalte civile[3]) Arrest paa Person. Heller ikke her er der Tale om nogen Umyndighed[4]); Gjældsfangen er bunden ved sine Retshandler, men Arresthaveren kan indenfor visse Grænser angribe dem[5]). Heller ikke Fledføringen er umyndig, men hans Formue tilhører som Helhed Husbonden[6]). Endvidere erindres her, at Hustruen, uanset at hun er myndig, i Almindelighed er udelukket fra Raadigheden over Fællesboet, der i vidt Omfang tilkommer Manden alene, L. 7. April 1899 No. 75 § 11, § 13. 3°, jfr. § 21.

Ogsaa Regelen i D. L. 1—23—10 om Søn, der er i Fællig med sin Fader, hvilken Regel nu efter L. 29. Decbr. 1857 § 1 ogsaa maa være anvendelig paa Datter, maa antages at være en Kompetenceregel, jfr. D. L. 5—3—8, saa at kun Faderen,

[2a]) Bentzon Søret S. 39, Grundtvig Søret S. 23.

[3]) Ikke kriminel Arrest, H. R. T. 1863. 111, jfr. 1865. 658.

[4]) Se dog Uklarhed i denne Henseende i H. R. T. 1859. 441, jfr. ndfr. § 54 Note 8.

[5]) Deuntzer Om Arrest og Forbud S. 62, Torp-Grundtvig § 60, Matzen S. 616 ff., Gram S. 143 ff., Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 199 ff.

[6]) Ndf. § 126.

men ikke Sønnen selv, kan gjøre Indsigelse mod Kautionsløftet, og naar Fælliget ophører, bortfalder denne Indsigelse. Det samme gjælder om Forbudet i L. 21. Marts 1874 § 1 mod, at de til de militære Underklasser henhørende Personer uden Chefens Samtykke afhænde dem tilhørende Munderingsstykker o. desl., se nærmere Bekjendtgjørelse s. D.; Grunden til Forbudet er den, at det er de nævnte Personers Pligt overfor Staten at være forsynede med de ommeldte Gjenstande. Naar saadanne Gjenstande, trods Forbudet, ere bortlovede eller afhændede til Tredjemand, og Løftet ikke indfries, eller Gjenstandene fratages Tredjemand, kan denne alligevel fastholde Løftet overfor Militærpersonen, med mindre han ikke var i god Tro, men burde vide, at Retshandelen stred mod Forbudet. Men begrundet god Tro vil forøvrigt vanskeligt kunne være tilstede, naar Erhververen vidste eller burde vide, at Afhænderen var Soldat, da Meningen med at bekjendtgjøre en Liste over de uafhændelige Gjenstande er at afskjære Paaberaabelse af god Tro med Hensyn til disses Beskaffenhed. Som et ejendommeligt Eksempel paa relativ Uvirksomhed skal endnu nævnes de Retshandler, der efter K. L. Kap. 4 kunne afkræftes i Tilfælde af Konkurs[6a]). Naar Boet i Henhold til disse Regler afkræfter en af Skyldneren foretagen Retshandel, vil der dog sjældent tilkomme Erhververen ifølge Retshandelen Krav paa Opfyldelsesinteresse hos Fallenten, eftersom Afkræftelsen ordentligvis er betinget af Mangel paa god Tro hos Erhververen, men Tilfældet kan ifølge Bestemmelserne i K. L. § 21. 2⁰ og navnlig § 28 dog forekomme[7]).

Den relative Uvirksomhed bortfalder[8]), naar Løftegiveren erholder den for Løftets Virksomhed fornødne Kompetence, jfr. L. 7. April 1899 No. 75 § 13. Endvidere kan Uvirksomheden bortfalde ved den berettigede Tredjemands Godkjendelse (Ratihabition), men tinglige Rettigheder, som ere stiftede forinden Godkjendelsen, kunne, bortset fra Reglerne om exstinktiv Godtroserhvervelse, ikke fortrænges ved denne. Denne God-

[6a]) § 73. II. 1. b, Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed S. 87—88.

[7]) Jfr. Deuntzer Sk. R. S. 369.

[8]) Jfr. Evaldsen i U. f. R. 1868 S. 960 ff., Torp-Grundtvig § 20. 4⁰, ndfr. § 144, Windscheid § 81. 3⁰ og § 83. 1⁰, B. G. B. §§ 182—185.

kjendelse kan naturligvis ikke binde Løftegiveren i de Undtagelsestilfælde, hvor han ikke er bunden ved sin Retshandel. Den kan kun binde Godkjenderen, nemlig til ikke at hindre Løftets Opfyldelse, eller give Løftemodtageren Godkjenderens Ret over det Lovede, jfr. saaledes den Bestjaalnes Godkjendelse af Tyvens Overdragelse af eller Løfte om at overdrage Kosterne til en Hæler. Det er tilstrækkeligt, at Tredjemands Godkjendelseserklæring er afgivet enten til Løftemodtageren eller, hvis Løftegiveren er bunden ved Retshandelen, til denne[9]. — I denne Forbindelse erindres den positive Regel om Forældelsesfrist i K. L. § 30 og L. 30. Marts 1901 No. 30 § 3 for Sagsanlæg til Afkræftelse.

§ 23.

Løfters Afgivelse ved Mellemmand[1].

I. Den, der vil benytte en Anden ved Indtrædelsen i et Retsforhold, kan benytte ham som sit Bud ɔ: den til at overbringe en Andens Viljeserklæring Bemyndigede, eller som sin Fuldmægtig ɔ: den til at tage Beslutning og afgive Erklæring paa en Andens Vegne og i en Andens Navn Bemyndigede, eller endelig som sin Kommissionær[2]) ɔ: den til for en Andens Regning at indgaa en Retshandel i eget Navn Bemyn-

[9]) B. G. B. § 182.

[1]) Ørsted Hdbg. VI S. 1 ff., jfr. Øllgaard S 289 ff., Larsen S. 22—23 og 206 ff., Gram S. 142 og Sp. D. S. 496 ff., Hallager-Aubert II S. 186 ff., Evaldsen S. 69—86, Deuntzer Om Fuldmagt og dermed beslægtede Retsforhold S. 1—81, Evaldsen Bidrag til Læren om Fuldmagt og dermed beslægtede Retsforhold S. 8—20, N. Lassen S. 100—105, Hindenburg Om Kommissionskontrakter i T. f. R. IV S. 239 ff., Aagesen S. 870—873, Stang § 15, Trygger Om Fullmakt såsom civilrättsligt Institut. Læren om den saakaldte nødvendige Repræsentation, f. Eks. Værgemaal, fremstilles i Personretten.

[2]) Sprogbrugen er ingenlunde fast. Fuldmægtigen kaldes og kalder sig ofte Kommissionær, jfr. Note 4. Motiverne til at lade Mellemmanden optræde i eget Navn, altsaa til at benytte Kommissionær, kunne være forskjellige, saaledes at lette Retshandelens Indgaaelse med Tredjemand, idet denne vil foretrække som Skyldner en paa Stedet boende Person for en Fremmed og hellere vil handle med en Person, der selv forpligtes, end med en Fuldmægtig, overfor hvem Undersøgelse om Be-

digede[3]). I sidste Fald, altsaa naar Mellemmanden optræder i eget Navn, saa at han selv bindes ved sin Erklæring, tales der om middelbar Repræsentation, hvorimod umiddelbar Repræsentation siges at foreligge, naar Mellemmanden optræder i Bemyndigerens Navn, saa at denne bindes overfor Medkontrahenten. I denne Paragraf skal handles om Løfters Afgivelse ved saadanne Personer, og i Forbindelse dermed skal fremsættes nogle Bemærkninger om anden Medhjælp ved Løfters Afgivelse. Om Retserhvervelse ved Mellemmænd se § 24. II—III. Til Indledning bemærkes, at det meget ofte i Retslivet er omtvistet, hvorvidt en Person, der har afgivet et Løfte, maa anses at have gjort dette i eget Navn eller i en Andens Navn. Herom kan i Almindelighed kun siges, at det kommer an paa, om han ved sit Løfte har bibragt Medkontrahenten den beføjede Forestilling, at han vilde forpligte sig selv, eller om det maatte være kjendeligt for Medkontrahenten, at hans Mening var at forpligte en Anden, hvortil kan føjes, at der, naar der er oplyst at foreligge en Kontrakt, som ikke udtaler Noget om, at Løftegiveren er optraadt paa den Andens Vegne, maa paahvile Løftegiveren Bevisbyrde for, at det var Meningen mellem Løftemodtageren og ham, at ikke han selv ved Samtalen skulde være forpligtet[4]). I adskillige Situationer vil det være klart, at

myndigelsens Tilværelse og Omfang er fornøden. Dernæst kan en Person have Interesse i, at det ikke vides, at der handles for ham, og Kommissionsforholdet kan tilsigte en Kredithjælp, idet Kommissionæren selv forpligtes overfor Tredjemand, jfr. Deuntzer l. c. S. 185—186, Evaldsen Bidrag S. 21—24, Grünhut hos Endemann III S. 159—162, Hage S. 563—565.

[3]) Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Person er bleven bemyndiget til at optræde som Fuldmægtig eller som Kommissionær; i Almindelighed maa det antages at staa den Bemyndigede frit for at vælge, jfr. herom Deuntzer l. c. S. 187—188, Evaldsen Bidrag S. 24, Hindenburg l. c. 240—241. Vælger den Bemyndigede en utilladt Vej, er Retshandelen Bemyndigeren uvedkommende, medmindre han ratihaberer den.

[4]) Se herved Deuntzer Om Fuldmagt og navnlig Tybjerg S. 148—153. Naar Indstævnte paastaar, at det ikke var ham, men en Anden, som afgav Løftet, og at han selv kun var Medhjælper ved Løftets

Løftemodtageren, f. Eks. Indkjøberen i en Butik, ikke ved Handelens Indgaaelse lagde nogen Vægt paa Løftegiverens Person men kun har tænkt sig at komme i

---

Afgivelse, paahviler Bevisbyrden Sagsøgeren, H. R. T. 1886. 768 (U. f. R. 1887. 606). Naar det er givet, at A. har afgivet Løfte om Ydelse mod Vederlag (gjort en Bestilling), maa han i Almindelighed, bortset fra de ved Note 4[a] omtalte Tilfælde, oplyse Omstændigheder, som gjorde det kjendeligt for Løftemodtageren, at hans Mening ikke var at forpligte sig selv, men en Anden, paa hvis Vegne han handlede, H. R. T. 1889. 386 (U. f. R. 1889. 1129), 1875. 241 (U. f. R. 1875. 1090), U. f. R. 1907. 914, 311, 1906. 886, 1905. 244, 1904. 103, 399, 1902. 530, 640, 664, 1901. 224, 1896. 6, 1894. 163, 1889. 981, 1890. 473, 791, 1886. 674, 1884. 646, 1883. 533, 1873. 183, J. U. 1875. 497, 1869. 913. Hertil er det ingenlunde nødvendigt, at Løftegiveren udtrykkeligt har fremhævet, at han ikke vilde forpligte sig selv, men forskjellige andre Omstændigheder ville tilstrækkeligt kunne oplyse Løftemodtageren herom. At Løftegiveren er optraadt „som Agent“ eller „for“ en Anden vil ikke altid tilstrækkeligt oplyse, at han ikke optraadte som Kommissionær, H. R. T. 1870. 515 (U. f. R. 1871. 8), U. f. R. 1879. 1153, jfr. J. T. III. 1. 170, U. f. R. 1889. 49, og hans Optræden „som Kommissionær“ viser ikke sikkert, at han optraadte i eget Navn, se Note 2, jfr. Hahn II S. 421. Fremgaar det af Bestillingen for Løftemodtageren, at Vederlaget af ham skal ydes til Tredjemand, maa Løftegiveren i Almindelighed have Formodning for sin Paastand om, at Bestillingen er gjort i denne Tredjemands Navn, H. R. T. 1865. 492, 1891. 228 (U. f. R. 1891. 1000), 1882. 791 (U. f. R. 1883. 559), U. f. R. 1906. 886, 1905. 146, 1903. 661, 1901. 746, 1889. 744, 821, 1888. 558, S. og H. R. T. 1866. 1, N. j. A. XXV. 75, men dog U. f. R. 1906. 373, 1887. 259, 1881. 177, S. og H. R. T. 1864. 199, jfr. U. f. R. 1902. 664, 669, 1897. 525, 1896. 1119. Paa d. a. S. maa Tredjemand, der har modtaget den bestilte Ydelse, dersom det er givet, at Bestilleren havde Bemyndigelse eller Legitimation til at bestille for ham, for at slippe for selv at betale, fremkomme med Oplysninger, der gjøre det antageligt, at Bestilleren er optraadt som forpligtende sig selv, og ogsaa udenfor saadanne Tilfælde maa der paahvile Tredjemand, som har modtaget Vederlagsydelser efter en Andens Bestilling, en vis Bevisbyrde eller dog Oplysningspligt, H. R. T. 1903. 585 (U. f. R. 1904 B. 117), 1891. 228 (U. f. R. 1891. 1000), 1874. 261 (U. f. R. 1874. 1061), 1902. 362 (U. f. R. 1902 B. 262), U. f. R. 1899. 376, 935, 1903. 222, 1886. 652, jfr. 1903. 654, 1905. 245 1900. 112. Naar Tredjemand tilegner sig Ydelser, som tilstilles ham fra Bestillingsmodtageren under saadanne Omstændigheder, at han kan indse, at denne vil holde sig til ham, forpligtes han selv ved Tilegnelsen, H. R. T. 1895. 746 (U. f. R. 1896. 339), U. f. R. 1878. 961, S. og H. R T. 1863. 164, U. f. R. 1884. 347, jfr. H. R. T. 1874. 261 (U. f. R. 1874

Retsforhold til den, paa hvis Vegne Handelen indgaaes, hvad enten dette maatte være Løftegiveren selv eller en Anden; i saadanne Tilfælde maa Løftegiveren, der faktisk har handlet for en Anden, i Almindelighed behandles som optrædende i Bemyndigerens Navn, selv om han ikke har tilkjendegivet, at han handlede for en Anden, og uanset at han maatte have brugt Udtryk ved Handelens Indgaaelse, der nærmest kunde antyde, at han optraadte for sig selv[4a]).

II. Naar et Løfte er afgivet ved Bud, forpligtes Afsenderen overfor Adressaten, idet Budet bringer sin Besked til dennes Bevidsthed, men Budet staar udenfor Forpligtelsen; Afsenderen har simpelthen lovet gjennem Budet som Middel. Om de nærmere Spørgsmaal, som denne Afgivelsesmaade giver Anledning til, henvises til Fremstillingen under III. af Løfters Afgivelse ved Fuldmægtig.

III. Løftets Afgivelse ved Fuldmægtig frembyder som bemærket det ejendommelige, at Mellemmanden er bemyndiget til at træffe Bestemmelse paa Bemyndigerens Vegne. Forholdet

1061), U. f. R. 1900. 280 (§ 25 Note 7), se iøvrigt om Betydningen af, at Tredjemand har modtaget den bestilte Ydelse, ndfr. Note 23 og 20. — Hvad særligt autoriserede Mæglere angaar, medfører deres Stilling og Forbudet i Fdn. 22. Decbr. 1808 § 13, jfr. 16. April 1681. V, H. R. T. 1892. 580 (U. f. R. 1893. 60), U. f. R. 1887. 1218, Imskr. 29. Aug. 1889 No. 246, 5. Aug. 1850 — der forøvrigt ikke overholdes for Vexelmægleres Vedkommende, Hage S. 299—300 — at Formodningen maa være imod, at de ere optraadte som forpligtende sig selv, N. j. T. III. 346 (H. R. D.), S. og H. R. T. 1863. 125, J. U. 1854. 636, III. 267, jfr. V. 143, 1850. 55, 399, Schl. H. R. T. I. 195, Hindenburg S. 29, men dog J. U. 1852. 97, 1851. 165, J. T. XXXIII. 296, Resp. 14. April 1842 hos Hindenburg S. 233. Jfr. Note 38 og om svensk Praksis T. f. Rvdsk. XI. 261. — Om Vexellereres Kjøb og Salg af Værdipapirer Resp. 11. Jan. 1901 (U. f. R. 1902. 311). Om Bank, hos hvilken Konnossement indløses, svensk H. R. D. i T. f. Rvdsk. XV S. 351. — Jfr. iøvrigt om Æmnet i det hele f. Eks. H. R. T. 1905. 634 (U. f. R. 1906. 268), 1906. 586 (U. f. R. 1907. 78), U. f. R. 1907. 923, 1874. 807, S. og H. R. T. 1865. 177, J. U. 1861. 104, 1858. 837, IV. 313, Bowstead Art. 115—120.

[4a]) Jfr. herved Schlossmann Die Lehre von der Stellvertretung, hvis hele Lære synes grundlagt paa Tilfælde af heromhandlede Art som Typetilfældene, se navnlig I § 13, II §§ 11, 12, 43 ff.

er saaledes det[5]), at Bemyndigeren gjennem Fuldmægtigen lover Tredjemand (Fuldmægtigen er forsaavidt tillige Bud) at ville være bunden ved det, som Fuldmægtigen lover i hans Navn, men først ved Fuldmægtigens Løfte[5a]) opnaar Tredjemand en Ret; Resultatet bliver, at Fuldmagtsgiveren, men ikke Fuldmægtigen, bindes ved det af sidstnævnte afgivne Løfte[6,7]). Herom mærkes nærmere:

1. Det kan forekomme, at Fuldmægtigen overskrider sin Ordre ɔ: lover noget Andet end det, han er bemyndiget til at love, eller lover det paa andre Vilkaar. Spørgsmaalet bliver da, om Fuldmagtsgiveren alligevel er bunden ved Fuldmægtigens Løfte[8]). Først maa det klares, hvad Fuldmægtigen

---

[5]) Se om forskjellige Opfattelser Windscheid § 73 Note 16[b], § 313 Note 4, Deuntzer l. c. S. 10—16, jfr. 24—26, Evaldsen S. 94 Note 2, Schlossmann Stellvertretung (Note 4[a]). Om Rangfølgen mellem de af Fuldmægtigen og Fuldmagtsgiveren foretagne Overdragelsesretshandler, Evaldsen S. 81—83.

[5a]) Resp. 14 Febr. 1902 (U. f. R. 1903. 695).

[6]) Den romerske Ret anerkjender i Almindelighed vel Retshandlers Afslutning ved Bud, men ikke ved egentlig Fuldmægtig, se om Grundene hertil Lassen R. R. S. 184 (Læreb. S. 131), hvorimod dette er anerkjendt i de nyere Retsforfatninger, Windscheid §§ 73, 313, Stobbe § 170. I, B. G. B. §§ 164 ff., Deuntzer l. c. S. 10, code civil. art. 1997 og 1998, Pollock S. 97, Wharton § 96, Schw. art. 36, Trygger S. 116—117.

[7]) Kan Fuldmægtigen indgaa den af Fuldmagtsgiveren attraaede Retshandel med sig selv? Det kan næppe bestrides, at Fuldmagten efter Omstændighederne kan antages at give ham Beføjelse hertil, jfr. B. G. B. §§ 181, 1795, Planck I ad § 181, IV ad § 1795, Dernburg I § 170, men det maa da fastholdes, at han først erhverver Retten mod Fuldmagtsgiveren i det Øjeblik, han paa en udvortes bevislig Maade har lagt for Dagen, at han afsluttede Kontrakten med sig selv, jfr. D. Entw. Mot. I S. 224—225, Pollock S. 243—246. Forpligtet overfor Fuldmagtsgiveren kan Fuldmægtigen, naar Talen er om Afhændelse af Ting, som ere ham tilstillede til Salg, blive ved at tilegne sig Tingen, jfr. § 25 Note 7; iøvrigt i alt Fald ved at give Fuldmagtsgiveren Underretning, jfr. D. i U. f. R. 1883. 844, 671. Jfr. Rümelin Das Selbstcontrahiren des Stellvertreters. Se nærmere om Kommissionærens Selvindtrædelsesret § 140. VI.

[8]) Forsaavidt som det antages, at Fuldmagtsgiveren ikke er bunden ved Overskridelsen, maa man dog, naar Bemyndigelsen kun er overtraadt i enkelte Punkter, som kunne fjærnes, antage, at han ordentligvis (§ 10

er bemyndiget til at love. Herved kommer det ikke an paa, hvad Fuldmagtsgiveren har ment, men paa, hvad han har sagt. Hvad Fuldmægtigen ifølge Fuldmagtsgiverens Tilkjendegivelse til ham havde Føje til at antage for villet af denne, men ogsaa kun dette, ligger indenfor hans Ordre[9]. Ordren kan altsaa siges kun da at være overskreden, naar Fuldmægtigen lover andet end dette. Om der foreligger en Overskridelse af Ordren, derved at Fuldmægtigen lader Retshandelens Indgaaelse besørge ved en Anden (Submandat), afhænger af, om Fuldmagtsgiveren maa antages at have lagt Vægt paa, at Fuldmægtigen optræder selv eller ikke[9a]. De af L. 1. Marts 1889 omhandlede Prokurister kunne ifølge L.'s § 29 ikke overføre Prokuraen til en Anden ɔ: gjøre en Anden til Prokurist, men denne Forskrift kan ikke udelukke Prokuristen fra, med bindende Virkning for Principalen, at lade sine Retshandler indgaa ved en Anden; hertil er Prokuristen netop efter L.'s § 25 legitimeret, og hertil maa han være berettiget ogsaa i Forhold til Principalen, naar ikke andet er aftalt[10]. Naar Budet lader den Erklæring, han skal afgive, overbringe af en Anden, er Forholdet det samme, som om han selv har overbragt den. Ved Spørgsmaalet, om Fuldmagtsgiveren er bunden ved Fuldmægtigens Løfte, naar det overskrider Ordren, maa der sondres.

a. Det kan være, at Fuldmagtsgiveren har givet Bemyndigelseserklæringen særlig Tilværelse overfor Tredjemand, som Retshandelen indgaas med, eller hvad der er det samme, at den af ham eller ved hans Foranstaltning

efter Note 24) er bunden, dersom Tredjemand frafalder disse, jfr. Schl. H. R. D. III. 186, U. f. R. 1881. 378, Deuntzer l. c. S. 64—65.

[9]) H. R. T. 1894. 807 (U. f. R. 1895. 311), 1897. 781 (U. f. R. 1898. 241), S. og H. R. T. 1871. 165, U. f. R. 1895. 474, 1894. 870, Resp. 11 April 1891 (U. f. R. 1892. 498), U. f. R. 1886. 1023, jfr. 1882. 327, 1881. 422 og ndfr. § 39. I, Bowstead Art. 33. Et til en Ejendomsmægler udstedt Dokument, hvorved en Ejendom gives ham paa Haanden til Salg, bemyndiger ham ikke til paa egen Haand at sælge Ejendommen, H. R. T. 1899. 448 (U. f. R. 1900. 47).

[9a]) Bowstead Art. 6.

[10]) Se om Kilden til L. 1889 § 29 ældre D. B. G. B. Art. 53, jfr. 42, Hahn I S. 192.

er forelagt Tredjemand paa anden Maade end ved Fuldmægtigens Gjengivelse. Dette er Tilfældet, naar Fuldmagtsgiveren direkte har givet Tredjemand Meddelelse om, at han indenfor en vis Ramme vil være bunden ved Fuldmægtigens Handlinger, eller naar han har medgivet Fuldmægtigen en skriftlig Fuldmagt, der er bestemt til eller tager sig ud som bestemt til at forelægges for Tredjemand[11]), og som af Fuldmægtigen forelægges for denne, men disse Tilfælde er ikke de eneste. Tilfældet er det samme, naar Fuldmagtsgiveren paa anden Maade — gjennem positiv Handlen eller Undladelse — har givet Tredjemand ad anden Vej end gjennem Fuldmægtigens Gjengivelse Føje til at antage, at Fuldmægtigen indenfor en vis Ramme er bemyndiget til at afslutte Retshandler for ham. Hovedeksempler herpaa er det, at en Person har anbragt en Anden i en Stilling, som efter almindelig Opfattelse giver ham Bemyndigelse til at afslutte visse Retshandler, f. Eks. som Butikssvend, som Skipper, som Prokurist, se ndfr., som Forretningsbestyrer o. s. v., eller at en Person ved offentlig Bekjendtgjørelse har tilkjendegivet, at en Anden er hans Fuldmægtig. I alle Tilfælde, hvor Bemyndigelseserklæringen saaledes har en særlig Tilværelse overfor den Tredjemand, med hvem Retshandelen indgaas, er Forholdet simpelthen det, at Bemyndigeren har lovet Tredjemand eller maa være stillet, som om han havde lovet Tredjemand at være bunden ved de af Fuldmægtigen i hans Navn foretagne Retshandler, forsaavidt de falde indenfor hin Erklærings Ramme, og han er altsaa bunden ved, hvad Fuldmægtigen indenfor denne Ramme foretager i hans Navn, selv om han har foreskrevet Fuldmægtigen at undlade at foretage noget af dette[12]). Positiv Støtte for denne Grundsætning

[11]) Jfr. D. i U. f. R. 1878. 774.

[12]) J. A. XXIII. 47, jfr. XXX. 265, Schl. H. R. D. I. 405, H. R. T. 1863. 198, 1879. 336 (U. f. R. 1880. 25), 1892. 281 (U. f. R. 1892. 846), 905 (U. f. R. 1893. 484), 1895. 849 (U. f. R. 1896. 416), 1898. 272 (U. f. R. 1897. 719), U. f. R. 1904. 407, 1902. 526, 1899. 38, 482, 1898. 568, 1897. 730, 1896. 245, 1894. 773, 755, 1886. 652, 1888. 558, 1884. 989, 900 (næppe rigtig), 1880. 785, 593, 164, 1882. 824, 1871. 940, 1890. 1135, J. U. 1859. 491 m. fl., jfr. H. R. T. 1889. 559 (U. f. R. 1890. 39), U. f. R. 1896. 883, 1902. 203. Flere af de anførte Domme betone, at Vederlaget for Løftet er kommet den Repræsenterede til Gode, jfr. Note 4 og 23, men

haves i D. L. 1—9—13, der forudsætter det som noget ganske selvfølgeligt, at Mandanten bindes ved sin Sagførers Overskridelse af den ham meddelte Instruks[18]). Det anførte gjælder

andre vise, at dette naturligvis ikke er Betingelse for Regelens Anvendelse. Nogle af Dommene vise, at det ikke er nogen Betingelse for Regelens Anvendelse, at Fuldmagtsgiveren forsætligt har bibragt Tredjemand den Forestilling, at han vilde være bunden ved Fuldmægtigens Handling. Grundsætningen, der vanskelig lader sig forene med Viljestheorien, synes i Færd med at slaa igjennem ogsaa i romanistiske Retsforfatninger, jfr. Lassen R. R. S. 204 (Læreb. S. 143), Windscheid § 74 Note 2[d], Trygger S. 52—53 og 56—57, Stobbe § 170. II, B. G. B. §§ 170—173, Bähr Urteile des Reichsgerichts S. 3—6. og er anerkjendt i norsk Ret, Aubert Sp. D. II S. 127—129, engelsk-amerikansk Ret, Bowstead Art. 9, 80, 81, 87, 88, 143, Holland The elements of jurisprudence S. 224, The civil code of the state af New York §§ 1233, 1235, 1236, 1249, og i svensk Ret Trygger S. 147—148, jfr. ogsaa Schneider S. 73.

[18]) Som Afgjørelser i Retspraksis angaaende Spørgsmaalet, hvad en vis Stilling kan antages at bemyndige en Person til, nævnes: En Handelsrejsende er ikke som saadan legitimeret til at afslutte Retshandler for Principalen S. og H. R. T. 1875. 268, U. f. R. 1876. 516, 235, 1872. 496, 1870. 684, Grosserer Soc. Skr. 2 Marts 1900 i U. f. R. 1901. 333, jfr. Resp. 9. Juli 1877 (Rode S. 50), men Principalen maa straks meddele, at han ikke vil effektuere den gjennem hans Handelsrejsende indløbne Ordre, U. f. R. 1887. 436, Grundtvig Reklamation S. 232, ndfr. § 25 Note 6; ej heller er en Handelsrejsende legitimeret til at modtage Betaling, U. f. R. 1884. 392, 1876. 139, Resp. 13 Marts 1878 (Rode S. 50), 8 Aug. 1902 (U. f. R. 1903. 706), 14 Juli 1905 (U. f. R. 1906. 485), U. f. R. 1906. 96, eller til at modtage Varer i Retour paa Principalens Vegne. U. f. R. 1890. 470, jfr. om Handelsrejsende iøvrigt U. f. R. 1890. 474, 834. Anderledes om Handelsrejsende D. H. G. B. §§ 55, 87, Staub I S. 222 ff., se ogsaa om norsk Ret Aubert Sp. D. II S. 130—133, jfr. om svensk Ret U f. R. 1899. 799, T. f. Rvdsk. IX. 401. Handelsagenten kan ikke som saadan uden særligt Samtykke binde Principalen ved Retshandler, Resp. 31 Aug. 1900 (U. f. R. 1901. 334), U. f. R. 1904. 134, 1901. 303, 1877. 323, 1885. 717, S. og H. R. T. 1862. 238, 1863. 62, jfr. 1883. 257, H. R. T. 1894. 889 (U. f. R. 1895. 364), U. f. R. 1902. 526, eller modtage Betaling, H. R. T. 1901. 117 (U. f. R. 1901. 464), 1898. 344 (U. f. R. 1898. 807), U. f. R. 1907. 319, 1906. 782, 786, 1905. 80, 1904. 134, 138, 1902. 248, 1900. 393, 1897. 880, 1895. 1034, 1893. 837, 1892. 748, 1111, Resp. 8 Aug. 1902 (U. f. R. 1903. 706), U. f. R. 1888. 669, 1887. 73, 1883. 734, 1880. 696, 1879. 572, 1870. 270, 1867. 868, S. og H. R. T. 1863. 164, jfr. U. f. R. 1888. 178, 1881. 672, men Principalen maa vistnok, naar han ikke vil effektuere den gjennem Agenten modtagne

dog kun, naar Tredjemand er i god Tro; er det kjendeligt for ham, at Fuldmagtsgiveren ikke vil det af Fuldmægtigen lovede,

---

Ordre, snarest muligt underrette Bestilleren herom, U. f. R. 1890. 217, 1901. 303, 334, Grundtvig Reklamation S. 232, Hindenburg S. 17, jfr. ogsaa U. f. R. 1904. 392, 603 og ndfr. § 25 Note 6. Endvidere antages det i Almindelighed, at Agenten ikke er legitimeret til at modtage Reklamationer og refuserede Varer paa Principalens Vegne, H. R. T. 1903. 99 (U. f. R. 1904 B. 207), U. f. R. 1908. 215, 1895. 880, 558, 1893. 837, Grundtvig Reklamation S. 136—144, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 80—84, 197, jfr. ndfr. § 83 Note 127, 128, 151, U. f. R. 1885. 717, 205, 1883. 17, 1882. 1266, S. og H. R. T. 1863. 84, men dog U. f. R. 1902. 74, 1887. 32, 1878. 1118, 298, 1120, S. og H. R. T. 1869. 80, jfr. U. f. R. 1878. 767, 1887. 457, og iøvrigt om Agenters Legitimation H. R. T. 1884. 523 (U. f. R. 1885. 120), U. f. R. 1878. 804, 1904. 162, 1899. 1007. Jfr. herved Tybjerg hos Hage S. 304—305, D. H. G. B. §§ 85, 86, Staub I S. 223, 311 ff. Den, der er anbragt som Udsælger i en Butik, kan sælge mod kontant Betaling og oppebære denne, jfr. D. i U. f. R. 1889. 53, D. H. G. B § 56. Om Hustruens Legitimation, navnlig naar Manden har samtykket i, at hun driver en Forretning, se Deuntzer F. R. S. 153—154 og D. i U. f. R. 1904. 407, 1893. 189, 1892. 334, 1877. 724, 1886. 652, 1887. 263, 1888. 223, 541, 1890. 440, jfr. 1871. 826. Om Godsforvaltere se H. R. T. 1857. 609, U. f. R. 1905 278, 1872. 185, J. U. 1864. 51, VIII. 1041, I. 664. Om „Generalfuldmagt" se Schl. H. R. D. III. 607, H. R. T. 1898. 743 (U. f. R. 1899. 345), U. f. R. 1907. 181 (urigtig), 1878. 320, 1876. 982, ndfr. § 139 Note 17, Ørsted Hdbg. VI S. 5—8, Gram Sp. D. S. 501—502. Jfr. endvidere U. f. R. 1888. 558, 1905. 134, 1886. 602 (Gaardbestyrer); H. R. T. 1876. 586 (U. f. R. 1877. 532) og U. f. R. 1877. 982 (Strafanstalts Bogholder og Forretningsfører); U. f. R. 1881. 665 (Landbrugsskoles Forstander); 1878. 817 (Faktor paa Trykkeri); 1876. 1126, 1894. 874 (Funktionær paa et Blads Ekspeditionskontor); U. f. R. 1890. 827 (Mejerist ved et Andelsmejeri); Forretningers Bestyrere, Forretningsførere o. desl. H. R. T. 1898. 272 (U. f. R. 1898. 719), 1892. 281 (U. f. R. 1892. 846), U. f. R. 1907. 208, 727, 1904. 405, 617, 662, 1899. 243, 38, 246, 1898. 568, 1894. 773; 1882. 414, S. og H. R. T. 1875. 145; U. f. R. 1904. 478, 1899. 482 (Brugsforenings Uddeler); U. f. R. 1893. 971 (Opkjøber); U. f. R. 1903. 604, 1897. 730, 1896. 245, 1907. 436, 479 (Vicevært); H. R. T. 1904. 744 (U. f. R. 1905 B. 136 (Eksekutor i Bo); U. f. R. 1904. 442 (Kurator i Bo); 1904. 754 (Skifteforvalters Fuldmægtig). Om skriftlige Fuldmagters Fortolkning H. R. T. 1882. 814 (U. f. R. 1883. 574), U. f. R. 1879. 1172, 434. Den blotte Ihændehavelse til Salg af en Ting i en Andens Navn paa visse Vilkaar (jfr. derimod Note 49) giver ikke Legitimation til Afhændelse i Strid med Vilkaarene, J. U. 1869. 603, jfr. U. f. R. 1880. 152. Den, der samtykker i, at en Forretning drives i hans Navn, maa betale for Varer, som leveres til For-

erhverver han ingen Ret[14]). Forsaavidt Fuldmægtigens Løfte ligger udenfor den af hin udtrykkelige eller stiltiende Bemyndigelseserklæring afgivne Ramme, forpligtes Fuldmagtsgiveren ikke ved Overskridelsen[15]); han har ikke tilstrækkelig Føje til at antage, at Fuldmægtigen kan handle udenfor denne; jfr. det under b. bemærkede. Ej heller kan Fuldmagtsgiveren undgjælde for Fuldmægtigens Forfalskning af den ham overgivne skriftlige Fuldmagt. I Lovgivningen findes fra senere Tid flere Lovbud, som indeholde Anerkjendelser, tildels med Modifikationer, af den paa D. L. 1—9—13 støttede Grundsætning, se saaledes Sølov § 11 om den bestyrende Reder, jfr. Reg. L. 1 April 1892 §§ 25—28, Sølov §§ 51 og 56 om Skipperens for Rederen og Ladningsejeren indgaaede Retshandler. Loven om Handelsregistre m. m. af 1. Marts 1889, jfr. isl. L. 13. Marts 1903, indeholder i Kap. 3 Regler om Prokura[16]). Ved en Prokurafuldmagt forstaas en Fuldmagt, der udtrykkelig betegner sig som Prokura[16a]) eller betegner Fuldmægtigen som Prokurist, L.'s § 25; den kan meddeles flere Personer saaledes, at den kun kan benyttes af dem i Forening, L.'s § 26. Saadanne

---

retningen i Tillid til, at den er hans, og det samme gjælder om den, der er udtraadt af en Forretning, naar han ikke har givet ældre Forretningsforbindelser Underretning om Udtrædelsen, f. Eks. gjennem forandret Navn for Forretningen, H. R. T. 1884. 499 (U. f. R. 1885. 116), U. f. R. 1897. 377, 1898. 206, 1902. 666, 1890. 436, 1888. 681, 1889. 39, 1887. 793, 1886. 682, 1885. 172, 1884. 787, 321, 1883. 1152, 1882. 594, 1881. 958, jfr. § 139 Note 68, H. R. T. 1907. 635 (U. f. R. 1908. 348), 1897. 426 (U. f. R. 1897. 992), U. f. R. 1906. 707, 1904. 102, 1900. 5, 1896.448, 1879. 339, S. og H. R. T. 1864. 199. For de Forretningers Vedkommende, der omfattes af L. 1. Marts 1889, mærkes særligt L.'s § 12. 2° smh. m. § 21. 1° og § 7. 2°. Se iøvrigt om Legitimation ved Gjældsbreve o. desl. ndfr. § 57, om Legitimation til at modtage Betaling § 61, om Sagføreres Legitimation, foruden D. L. 1—9—13, Nellemann Alm. D. S. 482 ff., Munch-Petersen Pr. S. 92, U. f. R. 1896. 426, 837.

[14]) H. R. T. 1884. 697 (U. f. R. 1885. 475).

[15]) Schl. H. R. D. I. 83, H. R. T. 1882. 814 (U. f. R. 1883. 574), U. f. R. 1880. 402, 1884. 902 (Dissensen), 1879. 1172, 1878. 320 og D. D. i Note 20.

[16]) Se om disse Bestemmelsers Kilde Kommissionsudkastet til Loven S. 34—38 med Bilag, Hahn I S. 160 ff., og om Prokura Tybjerg hos Hage S. 303—304, Aubert Sp. D. II § 91, D. H. G. B. §§ 48—53.

[16a]) Se dog Just. Min. Skr. 7. Marts 1906 No. 95.

Fuldmagter kunne anmeldes til Handelsregistret af Fuldmagtsgiveren, naar han er Indehaver af et under Lovens Bestemmelser faldende Firma, hvad enten dette er anmeldt eller ikke, L.'s § 31, forudsat at Fuldmagten ikke indeholder andre Begrænsninger og Forbehold end de ved L.'s §§ 25 og 26 hjemlede. Andre Fuldmagter kunne ikke modtages til Handelsregistret, L.'s §§ 1 og 3. Den, der har faaet Prokurafuldmagt af et under Loven hørende Firma, er ifølge L.'s § 25, hvad enten Prokuraen er anmeldt eller ikke, legitimeret til at tegne Firmaet og binde Principalen ved alle Retshandler, der høre til Driften af den Forretning, for hvilken han er antagen som Prokurist[16b]), men ikke ved Retshandler, der angaa Forretninger, som kjendeligt, jfr. L.'s §§ 17. 2⁰, 18. 2⁰, 19. 2⁰, ikke høre til denne, og han kan ikke uden udtrykkelig Bemyndigelse afhænde eller behæfte Fuldmagtsgiverens faste Ejendomme. Indskrænkningen af Prokuraen til kun at gjælde for en vis bestemt Tid og andre Begrænsninger i denne ere uden Betydning overfor godtroende Tredjemand, L.'s § 27, ɔ: Tredjemand, som hverken kjendte eller burde kjende Begrænsningen[17]). Naar Prokuristen optræder som saadan, bør han efter L.'s § 28 ved sin Underskrift føje et Tillæg, der antyder Prokuraforholdet, til sin Underskrift, men denne Regels Tilsidesættelse er uden Betydning, naar det dog er klart for Tredjemand[18]), at han optræder paa Firmaets Vegne. Endvidere kan her nævnes Bestemmelsen i Firmalovens § 18. 4⁰, hvorefter Anmeldelse til Handelsregistret, naar ikke ethvert Medlem af et ansvarligt, under Loven hørende Selskab har Ret til at tegne Firmaet (Signatur), skal finde Sted angaaende hvem saadan Ret tilkommer, samt om denne Ret kun kan udøves af flere i Forening[18a]).

b. Hvor Bemyndigelseserklæringen ikke saaledes har en særlig Tilværelse men kun overbringes Tredjemand ved Fuldmægtigens Gjengivelse, er Spørgsmaalet mere om-

---

[16b]) D. i U. f. R. 1894. 551, 952, 1893. 236.

[17]) D. i U. f. R. 1890. 231, jfr. Note 30. Se om Bestemmelsens Kilde Schw. Art. 433, Schneider S. 322.

[18]) Jfr. D. i U. f. R. 1890. 473.

[18a]) Herom Torp Interessentskab S. 69 ff.

tvistet[19]). Positive Lovbud om Æmnet haves ikke. Man har vel paa D. L. 3—19—2 villet støtte den Sætning, at Fuldmagtsgiveren vel ikke er bunden ved Fuldmægtigens Overskridelse, naar den er forsætlig, men at han ellers, dersom Tredjemand er i begrundet god Tro, er bunden ved Overskridelsen, jfr. Ordet „derudi". Men D. L. 3—19—2 angaar klarligt, jfr. D. L. 3—19—1, kun Tilfælde, i hvilke Tredjemand lider en Skade ved Fuldmægtigens Handling, hvilket jo ikke vilde være Tilfældet, dersom denne bandt Fuldmagtsgiveren ved sin Overskridelse; der vilde da ikke foreligge nogen Forseelse overfor Tredjemand. Naar D. L. 3—19—2 saaledes ikke kan antages at afgjøre Spørgsmaalet, maa Afgjørelsen træffes efter Lovgivningens Grundsætninger, og det kunde da ligge nær at drage en Slutning fra det Tilfælde, at Løftegiveren har talt eller skrevet fejl (§ 17. I). Naar en Løftegiver — kunde man sige — forpligtes ved sin Fejltagelse og Fejlskrift, maa han ogsaa forpligtes, naar hans Bud bringer fejl Besked, eller hans Fuldmægtig overskrider Ordren, i alt Fald, naar dette sker uforsætligt. Men denne Slutning er, bortset fra et særligt Tilfælde, hvorom nedenfor under V, ikke berettiget. Medens det gennemsnitligt[19a]) — om end ikke altid i det enkelte Tilfælde — kan bebrejdes Løftegiveren, der har talt eller skrevet fejl, at han ikke har passet bedre paa, kan det ikke gjennemsnitligt bebrejdes Fuldmagtsgiveren, at hans Fuldmægtig eller Bud tager fejl, og paa den anden Side maa Tredjemand altid føle sig særligt usikker overfor Løfter, der bringes ham ved en Mellemmands Gjengivelse. Analogien fra Løftegiverens Fejltagelser vilde i alt Fald kun kunne paaberaabes i det Tilfælde, at Fuldmagtsgiveren har foranlediget Tredjemands Skuffelse gjennem Ordrens Overskridelse ved mangelfuld Instruktion af Fuldmægtigen eller ved

---

[19]) Se Citater i Note 1 og Jul. Lassen Vilje og Viljeserklæring S. 64—65, Hindenburg S. 17—25, Stang S. 128—131, Gjelsvik Vildfarelsens Indflydelse §§ 18 og 16, H. Scheel Norsk Tingsret S. 292, Windscheid § 309 Note 5—8, B. G. B. §§ 120—122, Planck I ad § 120, D. Entw. Mot. I S. 202, Schw. Art. 46—48.

[19a]) Se om det statistiske Moments Betydning for Retsreglerne — overfor Hagerups Modbemærkninger i T. f. Rvdsk VII S. 46—47 — Ihering Besitzwille S. 149 med Note, 159 ff.

Valg af en for Fejltagelser udsat Person, og selv denne Analogis Berettigelse er meget tvivlsom. Forøvrigt vilde dens Anerkjendelse ikke faa megen Betydning, da det, som Fuldmægtigen med Føje opfatter som villet af Fuldmagtsgiveren, jo ligger indenfor Ordren. Der haves saaledes ikke fornøden Hjemmel for, at Fuldmagtsgiveren bindes ved Fuldmægtigens Overskridelse af Ordren, og i Praksis er det fast antaget, at han ikke bindes[20]) jfr. dog om en Modifikation nedenfor under V. Afsenderen af et Telegram bindes saaledes vistnok ikke ved det Indhold, som det undervejs har faaet ved Forvanskning, end ikke, naar det er uden Foranledning fra Modpartens Side, at han har benyttet dette Meddelelsesmiddel[21]). Naar Fuldmagtsgiveren saaledes ikke bindes ved Fuldmægtigens Overskridelse af Ordren, opstaar det Spørgsmaal, om han dog ikke maa erstatte godtroende Tredjemand det Tab, som denne lider ved at stole paa den med Fuldmægtigen indgaaede Retshandel som gyldig[22]). Hertil vil han efter almindelige Regler være pligtig, naar Tredjemands Skuffelse kan tilregnes ham, dersom man da ikke antager, at Retshandelen i saa Fald er forbindende for ham, og naar Ansvar følger af D. L. 3—19—2 (ndfr. § 35. I), men

[20]) H. R. T. 1886. 211 (U. f. R. 1886. 942), 1899. 448 (U. f. R. 1900. 47), 1897. 781 (U. f. R. 1898. 241), 1901. 612 (U. f. R. 1902 B. 72), 1904. 744 (U. f. R. 1905 B. 136), Schl. H. R. D. I. 553, III. 186, U. f. R. 1907. 223, 1905. 134, 1904. 405, 478, 662, 1902. 848, 1903. 289, 1885. 717, 1883. 1236, 1882. 357, jfr. 1221, 1881. 422, 1880. 152, 1878. 774, 1870. 884, S. og H. R. T. 1865. 134, J. U. 1869. 603, 1856. 620 og D. D. i Note 15. Jfr. Note 56. Naar den, der er bemyndiget til at kjøbe mod kontant Betaling, kjøber paa Kredit, binder han altsaa ikke Fuldmagtsgiveren, U. f. R. 1880. 684, J. U. 1872. 404, 1855. 155, jfr. U. f. R. 1874. 772, der heller ikke bindes ved at forbruge det Kjøbte i begrundet Tillid til, at det er betalt, U. f. R. 1893. 971, jfr. 1900. 280, hvorimod Forbruget maa forpligte ham til Betaling, naar han ikke var i begrundet god Tro, jfr. U. f. R. 1906. 893, S. og H. R. T. 1865. 134 og Note 23.

[21]) Jfr. Resp. 10 Novbr. 1900 (U. f. R. 1901. 338), 23 Marts 1901 (U. f. R. 1902. 314) og Citater i Note 19 samt navnlig Fr. Stang T. f. Rvdsk. XIX S, 284 ff. Windscheid § 309 Note 5, Wharton § 27, §§ 1054 ff., J. Kr. i Naumann Tidsskrift V. S. 95 ff.

[22]) Jfr. Windscheid § 309 Note 5—8, Morgenstierne S. 69—70, B. G. B. § 122 og Citater i Note 19.

ellers vistnok ikke[22a]). At den, paa hvis Vegne der er handlet uden Fuldmagt eller uden tilstrækkelig Fuldmagt, dog skulde hæfte overfor Tredjemand med den Berigelse, som er tilført ham ved den som Fuldmægtig optrædende Persons Retshandel, er en Sætning, som ganske savner Hjemmel i dansk Ret[23]).

2. Lignende Spørgsmaal som de, der fremkomme, naar Fuldmægtigen overskrider sin Fuldmagt, opstaa ogsaa, naar han handler, efterat hans Fuldmagt er ophørt, og maa, forsaavidt ikke positive Lovbud bestemme Andet, løses paa tilsvarende Maade[24]). Er Ophøret kjendeligt for Tredjemand, kan han ikke erhverve nogen Ret gjennem Fuldmægtigen mod Fuldmagtsgiveren. Er Ophøret ikke kjendeligt for Tredjemand, er det uden Betydning, naar den Ophøret medførende Kjendsgjerning heller ikke er kjendelig for Fuldmægtigen. Er den kjendelig for Fuldmægtigen, erhverver Tredjemand ingen Ret mod Fuldmagtsgiveren ved Fuldmægtigens Løfte, medmindre der er givet Fuldmagten særlig Tilværelse overfor ham[24a]), se ovfr. 1. a. og b. Forøvrigt kan det i flere Retninger være tvivlsomt, hvad der bringer Fuldmagten til Ophør. Om enkelte Tilfælde bemærkes: Fuldmagten kan, naar ikke det modsatte særligt er aftalt[25]), frit tilbagekaldes af Fuldmagtsgiveren. Dette gjælder, selv om han særligt har givet Tredjemand Underretning om Fuldmagten; det heri liggende Løfte om

---

[22a]) Ndfr. § 35 Note 7[a].

[23]) Jfr. Torp Interessentskab S. 79—80. At det efter en omtvistet Bemyndigelse indkjøbte modtages og forbruges af den, i hvis Navn det er indkjøbt, vil, naar han er vidende om Sammenhængen, forpligte ham efter Reglerne om Ratihabition, se § 25 Note 8 og 7, og Modtagelsen eller Forbruget kan være oplysende om, at Bemyndigelsen eksisterede, jfr. D. i U. f. R. 1888. 681, eller om at Retshandelen er indgaaet paa Modtagerens Vegne ikke for egen Regning, H. R. T. 1897. 222 (U. f. R. 1897. 698), U. f. R. 1887. 989, jfr. herved Note 4 og 20.

[24]) Jfr. § 139. IV, Aubert Sp. D. II § 94, Windscheid § 74 Note 2[c] og 2[d], Stobbe III S. 97, B. G. B. §§ 168—173, 671—674, Mot. I S. 223—240, Schw. Art. 40—44, code civil. art. 2003—2010, Pollock S. 96, Wharton § 323, jfr. ovfr. Note 12.

[24a]) U. f. R. 1897. 1196.

[25]) Der haves ingen Hjemmel til at udelukke Gyldigheden af en uigjennemkaldelig Fuldmagt i Almindelighed, f. Eks. Fuldmagten for en Skyldner til at tegne Fuldmagtsgiveren som Kautionist, se ndfr. § 139. V. 3.

at ville være bunden ved Fuldmægtigens Retshandel maa opfattes som gjenkaldeligt, indtil et Løfte af Fuldmægtigen er givet til Tredjemand, saa at denne først ved dette opnaar en Ret. Ved at meddele Tilbagekaldelsen til Tredjemand sikrer Fuldmagtsgiveren sig imod, at denne kan erhverve Rettigheder imod ham gjennem Fuldmægtigen[25a]. Meddeles Tilbagekaldelsen ikke Tredjemand, er den, forudsat at Tredjemand er i god Tro, uden Betydning, saalænge den ikke er meddelt Fuldmægtigen[26]. Efterat den er meddelt denne, kan han ikke forpligte Fuldmagtsgiveren, naar der ikke er givet Fuldmagten særlig Tilværelse overfor Tredjemand, men er dette Tilfældet, kan han fremdeles forpligte Fuldmagtsgiveren overfor Tredjemand, som hverken kjendte eller burde kjende Tilbagekaldelsen, jfr. D. L. 1—9—13. Naar Fuldmagten bemyndiger til at indgaa Retshandler med ubestemte Personer, og der er givet den særlig Tilværelse, idet der f. Eks. er meddelt Fuldmægtigen skriftlig Fuldmagt til Forevisning for Tredjemand, eller Fuldmagten er bekjendtgjort i Aviserne, kan Fuldmagtsgiverens Stilling følgelig blive meget mislig[27], idet han fremdeles — naar Fuldmagten har opnaaet en vis Ælde, vil man dog nok antage, at der ikke længere bør kunne stoles paa den — er udsat for, at Fuldmægtigen trods Tilbagekaldelsen indgaar for ham forbindende Retshandler med Tredjemand. Han kan ikke, som naar Fuldmagten angaar Retshandler med bestemte Personer, afværge dette ved Underretning til disse, da han ikke ved, hvem Fuldmægtigen vil henvende sig til. Hvor skriftlig Fuldmagt er overgivet til Fuldmægtigen, er han indskrænket til at forsøge at erholde Fuldmagten udleveret ved en Indsættelsesforretning eller at sagsøge til Fuldmagtens Udlevering[27a]; han har efter dansk Ret ingen Adgang til at faa Fuldmagten mortificeret (nedenfor § 58. IV), og en offentlig Bekjendtgjørelse vil kun

---

[25a]) U. f. R. 1894. 775.

[26]) D. i J. U. 1857. 122, jfr. Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 63.

[27]) Hvor Fuldmagten kun fremgaar deraf, at Fuldmægtigen er anbragt i en vis Stilling, f. Eks. som Butikssvend, er Fuldmagtsgiveren sikker, naar han faktisk har fjærnet Fuldmægtigen fra Stillingen.

[27a]) U. f. R. 1901. 134.

hjælpe ham overfor dem, der virkelig komme til Kundskab om denne[28]). Er derimod Fuldmagten kun offentliggjort i Aviserne, kan det muligvis antages, at Tilbagekaldelse i de samme Aviser, saasnart den kan være kommen til Tredjemands Kundskab, udelukker denne fra at erhverve Ret gjennem Fuldmægtigen[29]), jfr. Fdn. ang. Kassevæsenet osv. i Alm. 8 Juli 1840 § 17. Hvad særlig angaar Prokura, som er meddelt af de af L. 1 Marts 1889 omhandlede Firmaer, bestemmer L.'s § 32, jfr. § 30, at Forandringer i og Tilbagekaldelse af en anmeldt Prokura skulle anmeldes til Handelsregistret. Sker dette, og har behørig Bekjendtgjørelse derom funden Sted i Statstidende, L.'s § 4, L. 23. Jan. 1903 Nr. 10 § 1, anses Tilbagekaldelsen som kommen til Tredjemands Kundskab, saafremt Omstændighederne ikke give Grund til at antage, at han hverken véd eller burde være vidende herom[29a]). Har derimod ingen Anmeldelse eller ingen Bekjendtgjørelse i Henhold til Anmeldelsen fundet Sted, kan Tilbagekaldelsen og Forandringen kun gjøres gjældende mod Tredjemand, naar han bevislig har haft Kundskab om den, men ikke blot fordi han burde kjende den, L.'s § 7[30]). Lignende Regler som de om Tilbagekaldelse af Prokura gjældende ere givne ved Registreringslov 1 April 1892 § 26 smh. m. § 38 og Sølov § 21. 2° i Slutn. Hvad Fuldmagtsgiverens Død angaar, synes det at være almindeligt antaget, at Fuldmagten ordentligvis ophører herved, men at denne Regel i alt Fald har sine Undtagelser, viser L. 1 Marts 1889 § 30, der bestemmer, at Fuldmagtsgiverens Død ikke medfører Ophøret af de under samme faldende Prokuraer. Det Rigtige er, at det maa

---

[28]) B. G. B. §§ 172, 176, Planck I ad § 172, anviser som Udvej Mortifikationsdom med Bekjendtgjørelse i Aviserne.

[29]) Trygger S. 174, Evaldsen S. 79, jfr. Deuntzer S. 39.

[29a]) Torp Interessentskab S. 71—72.

[30]) L.s § 7. 2° omfatter efter sine Ord kun Forandringer, som skulle anmeldes, altsaa ikke dem, der efter det under 1. a. bemærkede ikke kunne anmeldes, men om dem maa samme Regel gjælde. Det særlige ved slige Forandringer bliver blot, at § 7. 1° ikke kan komme til Anvendelse paa dem. Ogsaa om uanmeldte Begrænsninger, der ere aftalte samtidig med Prokuraens Givelse, maa det, efter Analogien af § 7. 2°, antages, at de, efterat Prokuraen er anmeldt, kun kunne gjøres gjældende mod Tredjemand, som virkelig kjendte dem.

afhænge af Fuldmagtens Beskaffenhed og af Fortolkning af den, om Fuldmagtsgiverens Død bør virke som Ophørstermin eller ikke[31]). Den Mangel af god Tro, der efter det tidligere bemærkede vil udelukke Tredjemand fra at erhverve Ret gjennem Fuldmægtigen, vil altsaa ikke altid foreligge, blot fordi han kjender Fuldmagtsgiverens Død, men det maa være kjendeligt for ham, at Fuldmagten herved er ophørt. I alt Fald forsaavidt Talen er om Bestillinger, der kjendeligt kun gaa ud paa Tilfredsstillelse af Fuldmagtsgiverens personlige Behov, kan Tredjemand ingen Ret erhverve, naar han kjendte eller burde kjende Fuldmagtsgiverens Død, jfr. ovfr. § 16. III. Naar Fuldmagtsgiverens Umyndiggjørelse er thinglæst, kan Tredjemand ikke længere erholde Rettigheder gjennem Fuldmægtigen, selv om han er i god Tro[32]), Pl. 10 April 1841 §§ 1 og 4, jfr. ovfr. § 16. III, medmindre Fuldmagten udtrykkeligt eller stiltiende er ratihaberet af Værgen, og tilsvarende Regler gjælde overfor Konkursboet, naar Fuldmagtsgiveren kommer under Konkurs[33]), kun at Bekjendtgjørelse her, bortset fra Retshandler om faste Eiendomme, træder i Stedet for Thinglæsning, jfr. særligt med Hensyn til Skibe Registreringslov 1 April 1892 § 52.

3. Angaaende Anvendelsen af de tidligere udviklede Regler om Løfters Ugyldighed i det Tilfælde, at der handles gjennem Fuldmægtig[34]) bemærkes: Naar Bemyndigelseserklæringen

[31]) Deuntzer Om Fuldmagt S. 55—59, 291—292. B. G. B. § 672, D. Entw. Mot. II. S. 547, opstiller Formodning for, at Bemyndigelsen ikke ophører med Bemyndigerens Død. Dansk Retspraksis synes snarest at opstille den modsatte Formodning, i Strid med det ndfr. § 139. IV. 3 bemærkede, endog ved Handelsfuldmagter, U. f. R. 1897. 510, 1896. 1119, 1883. 725, 1881. 687, men dog 1898. 672. Om det Tilfælde, at Gjæld ikke vedgaas efter Fuldmagtsgiveren jfr. ovfr. § 16 Note 9[b] og D. D. i U. f. R. 1897. 510, 1896. 1119, som muligvis tillægge denne Omstændighed tilbagevirkende Kraft paa det af Fuldmægtigen forinden foretagne. — Jfr. endvidere U. f. R. 1897. 1196 (Note 24[a]).

[32]) Jfr. D. i U. f. R. 1986. 353, se derimod Planck I ad § 105 No. 5

[33]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 87, A. f. R. V. 220, H. R. T. 1888. 671 (U. f. R. 1889. 157), Deuntzer Sk. R. S. 124, ndfr. § 139. IV. 4, Hagerup Civilproces IV S. 150.

[34]) Deuntzer l. c. S. 28—29, Evaldsen S. 83—84, jfr. Bidrag S. 8—18, H. Scheel Norsk Tingsret S. 375, Windscheid § 73 Note 17—21

ɔ: Fuldmagtsgiverens Løfte til Tredjemand om at være bunden ved Fuldmægtigens Løfte, lider af nogen af de omtalte Ugyldighedsgrunde, f. Eks. er afgiven i Umyndighed eller under ulovlig Tvang eller er fremkaldt ved Tredjemands egen Svig, eller naar Tredjemand kunde indse, at den ikke var alvorligt ment, eller at Bemyndigerens Vilje ikke omfattede den af Fuldmægtigen indgaaede Retshandel, er Fuldmægtigens Løfte uforbindende for Fuldmagtsgiveren[35]). Naar det er Fuldmægtigens Løfte, som er behæftet med nogle af de omtalte Mangler, opstaar det særlige Spørgsmaal, om ogsaa denne Omstændighed udelukker, at Fuldmagtsgiveren forpligtes. Det maa fornuftigvis antages, at Fuldmagtsgiveren, der har bemyndiget Mellemmanden til at tage Beslutning paa sine Vegne, kun vil være bunden ved dennes Løfter, forsaavidt de ere afgivne under saadanne Omstændigheder, at Fuldmægtigen selv vilde være forpligtet, dersom han som myndig var optraadt i eget Navn. Det maa saaledes antages, at Tvang og Svig, anvendt mod Fuldmægtigen, har samme Virkning, som om den var anvendt mod Fuldmagtsgiveren selv, og at kjendelige Viljesmangler og Forudsætninger hos Fuldmægtigen virke paa samme Maade, som om disse Mangler og Forudsætninger kjendeligt forelaa hos Fuldmagtsgiveren. At Fuldmagtsgiveren ved Fuldmagtens Meddelelse vilde den af Fuldmægtigen senere indgaaede Kontrakt uden den af Fuldmægtigens Løfte fremgaaende Forudsætning, er, naar dette ikke særligt er tilkjendegivet Tredjemand, uden Betydning. Tredjemand kan f. Eks. ikke paaberaabe sig, at Fuldmagtsgiveren, da han meddelte Fuldmagten, vilde kjøbe den omkontraherede Ting, uanset at den led af en vis Mangel, naar det af Fuldmægtigens Løfte fremgaar, at denne kun vil kjøbe under Forudsætning af, at Manglen ikke er til Stede. Noget Andet er det, at Tredjemand, der forhandler med Fuldmægtigen, jævnligt vil have Anledning til at antage, at Fuldmagtsgiveren bekjendte Omstændig-

---

B. G. B. § 166, Planck I ad § 166, D. Entw. Mot. I S. 226—228, Schlossmann l. c. II § 59.

[35]) Jfr. Planck I ad § 167 No. 4 og ad § 172. Naar Viljesmangel eller relevant Forudsætning var kjendelig for Fuldmægtigen, og denne alligevel handler uden Hensyn hertil, foreligger der en Overskridelse af Ordren, ovfr. ved Note 9, jfr. herimod tildels H. Scheel l. c. S. 375.

heder ogsaa gjennem dennes Instruktion ere kjendte af Fuldmægtigen, og derfor have Føje til at overse, at dennes Løfte er knyttet til en urigtig Forudsætning eller lider af en Viljesmangel. At Fuldmægtigen er umyndig, paavirker naturligvis ikke Gyldigheden af hans paa Fuldmagtsgiverens Vegne afgivne Løftes Gyldighed[36]). Naar Mellemmanden er Bud og altsaa ikke har at tage nogen Beslutning om Retshandelen, kommer det kun an paa, at han afgiver Erklæringen, og denne bliver bindende for Afsenderen, selv om det kun ved Tredjemands Tvang eller Svig er lykkedes denne at faa Budet til at give Besked. Fdn. om Mæglere i Kjøbenhavn 22. Debr. 1808 § 8 bestemmer, at den ved en Person som Mægler afsluttede Retshandel er ugyldig, naar Mellemmanden ikke selv er beskikket Mægler[37]). Paa den anden Side antages Forbudet i Fdn. 1808 § 13, der med Sikkerhed kun omfatter Mæglerens Handel for egen Regning, ogsaa at være rettet imod, at Mæglere optræde som Fuldmægtige paa anden Maade end som upartiske Mellemmænd, men Ugyldighedsregelen i § 13 antages vistnok ikke at ramme de af Mægleren i eget Navn indgaaede Retshandler men kun det Tilfælde, at Mægleren er optraadt som handlende for en anden og ikke kan opgive dennes Navn[38]).

4. Naar den, i hvis Navn Fuldmægtigen er optraadt, bindes ved dennes Løfte, staar Fuldmægtigen, som bemærket, helt udenfor det indgaaede Retsforhold. At Fuldmagtsgiveren ikke behørigt opfylder Kontrakten, vedkommer ikke Fuldmægtigen[39]), naar han ikke særligt har paataget sig Garanti

---

[36]) D. i A. f. R. I. 296, jfr. 449, J. T. XXIII. 174, Kskr. 16 April 1846.

[37]) D. i U. f. R. 1868. 554, jfr. H. R. T. 1901. 612 (U. f. R. 1902 B. 72). Bestemmelsen rammer ikke Kontrakter, der ere indgaaede af Parterne selv eller deres Fuldmægtige, selv om en Mellemmand er optraadt paa begge Parters Vegne under Forhandlingerne, men kun den af den som Mægler (ɔ: paa begge Parters Vegne) optrædende Mellemmand afsluttede Kontrakt, H. R. T. 1870. 245 (U. f. R. 1870, 717), S. og H. R. T. 1862. 89, Hindenburg S. 28—29, Deuntzer Næringsret 2den Udg. S. 45.

[38]) Jfr. D. D. i Note 4, Deuntzer Næringsret 2den Udg. S. 44.

[39]) H. R. T. 1865. 492, N. J. T. III. 346 (H. R. D.), J. U. 1864. 894, 1862. 313, N. J. A. XXV. 75. Jfr. om Fuldmægtigens Pligt til at give Medkontrahenten Meddelelser U. f. R. 1893. 226.

herfor[40]). Naar derimod Mellemmandens Løfte ikke binder den, i hvis Navn han er optraadt, fordi han handlede uden Fuldmagt[41]) eller uden tilstrækkelig Fuldmagt, jfr. D. L. 5—1—3, 5—2—18, kan der være Tale om, at Tredjemand, med hvem Mellemmanden har indgaaet Retshandelen, kan holde sig til denne[42]). Har den i en Andens Navn optrædende Person tilkjendegivet Tredjemand, at han manglede Fuldmagt, eller er dette paa anden Maade kjendeligt for Tredjemand, erhverver denne ingen Ret mod ham[42a]). Har den Paagjældende derimod ikke tilkjendegivet, at han mangler Fuldmagt fra den, i hvis Navn han handler, bliver han, i alt Fald under visse Betingelser, ansvarlig overfor Tredjemand, naar denne var i god Tro, men der er Tvivl om dette Ansvars Betingelser og Omfang. Efter Nogles Mening indeholder Optræden som en Andens Fuldmægtig Garanti for, at man har den angivne Fuldmagt. Efter denne Opfattelse maa Fuldmægtigen tilsvare Opfyldelsesinteressen, — derimod kan Garantien næppe uden positiv Hjemmel antages at gaa ud paa selve Retshandelens egentlige Opfyldelse, — og det er tilstrækkeligt til at gjennemføre dette Ansvar overfor ham, at han ikke kan oplyse, at han har gyldig Fuldmagt, naar denne er fragaaet af den angivne Fuldmagtsgiver. Andre antage derimod, at Optræden som Fuldmægtig ikke indeholder nogen saadan Garanti, medmindre den særligt er paatagen, og den Paagjældendes Ansvar maa da bedømmes efter den almindelige Erstatningsregel[43]). Han bliver følgelig kun

---

[40]) U. f R 1907. 181, 1892. 641, jfr. 1902. 676, 1884. 1049. Om det Tilfælde, at Fuldmægtigen fortier Fuldmagtsgiverens Insolvens for Medkontrahenten, Schlossmann l. c. II S. 397—400. — Den tidligere Antagelse, at Skipperen selv hæftede for de af ham i denne Egenskab for Rederen indgaaede Retshandler, er nu udelukket ved Sølov § 58 jfr. § 282.

[41]) At den, der uden Fuldmagt optræder i en Andens Navn, kan binde denne, naar denne selv var ude af Stand til at handle, og Handlen var nødvendig, oplyses i Læren om uanmodet Forretningsførelse, § 146. III. 3. c.

[42]) Jfr. B. G. B. § 179, Planck I ad § 179, D. Entw. Mot. I. S. 243—245, Schlossmann l. c. II § 57, Bowstead Art. 121—124.

[42a]) U. f. R. 1903. 486, 1891. 1207.

[43]) Saaledes D. i U. f. R. 1885. 364, 1870. 893, Evaldsen S. 84—85, Bidrag S. 19—20.

pligtig at erstatte den negative Kontraktsinteresse, og hans Ansvar er betinget af, at hans Optræden var retsstridig og kan tilregnes ham som saadan. Hvad Beviset angaar, vil det efter denne Opfattelse ordentligvis ikke være tilstrækkeligt til at opnaa Dom over ham, at den angivne Fuldmagtsgiver fragaar Fuldmagten, og at han ikke kan bevise dennes Eksistens, men det maa bevises, at Fuldmagten ikke eksisterede; kun naar det kan siges at være uforsigtigt af ham ikke at have forsynet sig med Bevis for Fuldmagtens Eksistens, kan han dømmes uden Bevis for dennes Ikke-Eksistents. Retspraksis indlægger i Almindelighed den omtalte Garanti i Optræden som Fuldmægtig, saa at Fuldmægtigen, naar han ikke beviser lovlig Bemyndigelse eller Legitimation, maa tilsvare Opfyldelsesinteressen[44]). Men denne Betragtning passer i Almindelighed ikke paa Budet og heller ikke paa den autoriserede Mægler[45]) og den blotte Medhjælper ved Løftets Afgivelse. I disse Tilfælde, og hvor den optrædende Person er umyndig, bliver der kun Tale om det af almindelige Erstatningsregler følgende Ansvar. Overhovedet udelukkes den som Fuldmægtig optrædende Persons Ansvar, naar den, i hvis Navn han er optraadt, godkjender (ratihaberer) hans Optræden[46]).

---

[44]) Saaledes Schl. H. R. D. III. 642, H. R. T. 1892. 554 (U. f. R. 1892. 1276), U. f. R. 1906. 802, 1897. 729, 1893. 651, 1892. 1338, 1889. 813, 887, 911, 1886. 674, 670, A. f. R. IV. 373, jfr. U. f. R. 1900. 218, 1881. 422, 1901. 1024, S. og H. R. T. 1865. 134, 1871. 56, ndfr. § 132 Note 29, Tybjerg S. 153—154, ndfr. § 44 Note 8, Deuntzer l. c. S. 61—63 og 27—28, Trygger S. 158—162, Windscheid § 74 Note 7 og 8, Stobbe § 170. I, Schw. Art. 48, jfr. 127, Schneider S. 77, B. G. B. § 179 (tildels), code civil. art. 1997, Mourlon III S. 507—509, Pollock S. 106 ff., Holland The elements of jurisprudence S. 196, jfr. Wharton § 1054.

[45]) Deuntzer l. c. S. 62, D. i U. f. R. 1870. 893, Schl. H. R. D. I. 195, jfr. Fdn. 22. Decbr. 1808 § 10, U. f. R. 1894. 280; et andet Spørgsmaal er det, om Mægleren maa antages at være optraadt i eget Navn, Note 4.

[46]) Med Hensyn til Overdragelsesretshandler bemærkes, at Ratihabitionen ikke kan tilintetgjøre de over Tingen allerede stiftede Rettigheder, selv om de først ere stiftede efter Mellemmandens Optræden. Jfr. om Ratihabitionen B. G. B. §§ 177—178, Schlossmann l. c. II § 9, Windscheid § 74 Note 3—7, § 313, Trygger S. 114. Ratihabitionen bliver

IV. Naar en Person ifølge en andens Bemyndigelse optræder for dennes Regning men i eget Navn (som Kommissionær), forpligtes han selv[46a]). Derimod erholder Tredjemand ikke ved Retshandelen med Kommissionæren nogen Fordringsret mod Bemyndigeren[47]) (Kommittenten), end ikke, naar denne har givet Mellemmanden Frihed til at optræde i hans Navn, men denne Beføjelse ikke tillige er benyttet[48]). Forsaavidt Talen er om Overdragelsesretshandler, som Kommissionæren foretager over Kommittentens ham til Afhændelse betroede Gods, er Kommittenten naturligvis bunden ved Afhændelsen[49]). Hvad der kunde volde nogen Tvivl, om der dog ikke maa indrømmes Modifikationer i den nævnte Sætning, at Tredjemand ikke ved Retshandelen erhverver nogen Fordringsret mod Kommittenten, er den Omstændighed, at der ordentligvis vil tilkomme Kommissionæren et Krav mod Kommittenten paa af ham at holdes skadesløs for de overfor Tredjemand for hans Regning overtagne Forpligtelser (Dækningskrav). Der kunde nemlig spørges, om ikke Tredjemand, naar et saadant Krav bestaar, saalænge han ikke er fyldestgjort af Kom-

---

bindende ikke blot ved at meddeles Tredjemand, med hvem Retshandelen er indgaaet, men ogsaa ved at meddeles Mellemmanden (§ 24 Note 15).

[46a]) U. f. R. 1894. 564.

[47]) Deuntzer l. c. S. 273, 278—283, Evaldsen Bidrag S. 86—100, men dog Hindenburg T. f. R. IV. S. 251. Et Krav mod Kommittenten *(actio adjectitiæ qualitatis)* nægtes i Almindelighed, Windscheid § 482 Note 9, Stobbe § 170. I Note 9, Hahn II S. 412 Note 3, 419 Note 29, D. H. G. B. Art. 383, Staub II S. 1420 Anm. 21, Schw. Art. 37, D. Entw. Mot. I. S. 223—224, men derimod Bowstead Art. 90, 91, Pollock S. 98 og 100—102, Wharton § 811, Deuntzer l. c. S. 281. Interessante Oplysninger om Kommissionsinstitutets historiske Udvikling hos E. Arup Studier i engelsk og tysk Handelshistorie, se særligt om Modsætningen mellem engelsk Opfattelse (Kommissionsforretningen er Kommittentens) og tysk (Forretningen er Kommissionærens) l. c. §§ 250, 464 ff. Om Retserhvervelse ved Kommissionær se § 24. III.

[48]) D. i U. f. R. 1875. 1033, jfr. Note 23.

[49]) Naar Varer ere overleverede Kommissionæren til Forhandling paa visse Vilkaar, maa Kommittenten vistnok være bunden overfor godtroende Tredjemand ved Afhændelsen, selv om denne sker paa andre Vilkaar end de aftalte, se § 140. II. 1. Om Bemyndigelse til Overdragelse i Almindelighed B. G. B. §§ 182—185, Planck I ad § 183 No. 2.

missionæren, kan gjøre dette direkte gjældende mod Kommittenten[50]). Til at antage dette savnes imidlertid fornøden Hjemmel[51]), saavel som til at antage, at Tredjemand kan fordre sig dette Krav overdraget af Kommissionæren. Men naar Kommissionæren er kommen under Konkurs, antages det dog ofte, at Tredjemand kan fordre sig Kommissionærens Dækningskrav overdraget af Konkursboet[52]). Dette Krav er nemlig — siges det — saalænge Kommissionæren ikke har betalt, ikke nogen egentlig Kreditorberettigelse, men kun et Krav paa at erholde en Ydelse til at fyldestgjøre Tredjemand med, og det synes derfor ikke at kunne antages, at Boet kan fordre, at denne Ydelse skal indgaa i dette til Fordel for samtlige Kreditorer, som derved uden Grund vilde beriges paa Tredjemands Bekostning. Dersom Konkursboet oppebærer Dækningen, skal denne altsaa afgives til Tredjemand, men saa synes det ogsaa at maatte antages, at Tredjemand kan fordre Transport af Kravet paa Kommittenten. Denne Opfattelse af Kommissionærens Dækningskrav er dog næppe rigtig; Kommissionæren kan raade over Kommittentens til ham ydede Dækning, som han vil. Og den tilfældige Omstændighed, at Dækningen endnu ikke er betalt til Kommissionæren, bør ikke komme Tredjemanden, som kun har kontraheret med Kommissionæren og saaledes har nøjedes med denne som Skyldner, til Gode[53]). Forsaavidt Fdn. 22. Decbr. 1808 § 13 antages at forbyde Mæglere at optræde som varetagende særligt den ene Parts Interesse i Egenskab af dennes Fuldmægtig (ovf. III. 3), maa den ligesaavel antages at forbyde Mæglernes Optræden som Kommissionær.

V. Anden Medhjælp[54]) ved Løfters Afgivelse end Be-

[50]) Saaledes code civil art. 1166, Mourlon III. S. 495—497, Demolombe XXV No. 50 ff., navnlig No. 131, Lyon-Caen et Renault I. No. 799, 800.

[51]) Jfr. D. i J. T. IV. 1. 18.

[52]) Evaldsen S. 99 Noten, Bidrag S. 92—100, Hindenburg T. f. R. IV S. 261, saaledes ogsaa i første Udgave af dette Værk. Dette antages dog netop ikke i fransk Ret, se Citaterne i Note 50.

[53]) Grundtvig i U. f. R. 1898 S. 865, Deuntzer l. c. S. 278—280.

[54]) Evaldsen S. 70 og 73 Note 2, Bidrag S. 9 Noten, Trygger S. 1 ff., Aubert Sp. D. II S. 129, Gjelsvik Vildfarelsens Indflydelse S. 82, jfr. U. f. R. 1893. 33.

nyttelse af Bud og Fuldmægtig kan navnlig forekomme saaledes, at Hjælpen benyttes ved Viljeserklæringens Affattelse, f. Eks. den juridiske Raadgiver, der affatter Dokumentet, eller Skriveren, der renskriver det, som derefter underskrives af den Paagjældende selv, eller saaledes, at den benyttes ved Erklæringens Meddelelse, f. Eks. Brevbæreren, Brevduen. Saadan Medhjælp fremkalder vistnok i Almindelighed ikke særlige Spørgsmaal og benævnes derfor som faktisk Medhjælp i Modsætning til den juridiske Medhjælp, der ydes af Bud og Fuldmægtig. Mellem Brevbæreren og Budet er der særligt den Forskjel, at det er ligegyldigt, paa hvilken Maade Brevet kommer til Adressaten, medens Afsenderen af et Bud kun bindes ved den dette medgivne Besked, naar den overbringes af Budet eller ved dettes Foranstaltning.

Forskjellen mellem faktisk og juridisk Medhjælp er navnlig den, at det i første Tilfælde er Kontrahenten selv, som har afgivet det Løfte, der bestemmer Rettens Indhold, medens Budafsenderen og Fuldmagtsgiveren kun har lovet at være bunden ved en Andens Løfte af et vist Indhold. Det er saaledes ligefrem de i § 17. I og II udviklede Regler, som her komme til Anvendelse, og ikke de ovfr. III. 1. udviklede. Skriverens Fejlskrift kommer saaledes til at gaa ud over Principalen, som underskriver uden at bemærke den, medens Fuldmægtigens Fejlskrift, bortset fra de ovfr. III. 1. a. omtalte Tilfælde, ikke binder Fuldmagtsgiveren, naar Retshandelen ved Fejlskriften kommer til at ligge udenfor hans Ordre. Denne Forskjel i den retlige Behandling, der følger af, at den Paagjældende i første Tilfælde har lovet Medkontrahenten det af den for ham foreliggende Erklæring omfattede, men i sidstnævnte Tilfælde ikke har lovet ham det, og deraf at analogisk Anvendelse af D. L. 5—1—2 i sidstnævnte Tilfælde ikke er berettiget, fordi Medkontrahenten kunde indse, at Erklæringen kun forelaa for ham i en muligvis upaalidelig Gjengivelse, vil dog ikke altid være rigtig. Naar Fuldmagtsgiveren har givet Medkontrahenten Føje til at antage, at Erklæringen, som den foreligger for denne, hidrører fra ham selv og ikke fra en Fuldmægtig, jfr. saaledes at Fuldmægtigen efter Principalens Ordre udgiver sig for at være denne selv, maa vistnok de i § 17. I. og II. udviklede

Regler komme til Anvendelse ifølge Analogislutning fra D. L. 5—1—2. Denne Bemærkning bliver af Vigtighed navnlig i det Tilfælde, at A. har afgivet et uudfyldt Dokument med sin Underskrift til B., for at denne skal udfylde det paa en vis Maade og derefter afgive det til Medkontrahenten C. Naar nu B. ved Udfyldningen overskrider sin Bemyndigelse[55]), komme de ovfr. under III. 1 udviklede Regler til Anvendelse, dersom Udfyldningen sker i C.'s Nærværelse, saa at A. i saa Fald kun bindes ved B.'s Overskridelse af Ordren, dersom C. i A.'s Meddelelse til ham eller i det foreliggende Dokuments Indhold havde Føje til at antage, at B. var bemyndiget til at udfylde paa den Maade, som sket er[55a]). Men dersom Dokumentet tilstilles C. i udfyldt Stand, saa at han ikke kan se andet, end at det hidrører fra A. selv, maa vistnok Reglerne i § 17. I. og II. komme til analogisk Anvendelse, saa at A. bindes ved Overskridelsen, medmindre C. maa kunne indse, at Dokumentets Indhold ikke stemmer med hans Vilje[56]). Naar en Person uden Anmodning fra den, der har afgivet en Erklæring, f. Eks. skrevet et Brev, afsender dette, bindes den Erklærende ikke, medmindre han har givet Afsenderen Føje til at antage, at Erklæringen ønskedes afsendt. Hvorvidt der fra denne sidstnævnte Regel maa anerkjendes Undtagelser for de Dokumenters Vedkommende, der omfattes af Fdn. 9. Febr. 1798, undersøges andetsteds[57]).

§ 24.

Løfter til Andre end den, der efter Løftets Indhold skal have Retten.

I. Ordentligvis skabes der ved Indgaaelsen af en Kontrakt kun Ret for Kontrahenterne eller for en af dem, men Und-

---

[55]) Vogt S. 358 Note 3 og 4, Wharton § 185. 3 i Slutningen og navnlig Evaldsen S. 73 Note 2.

[55a]) Jfr. H. R. T. 1903. 398 (U. f. R. 1904 B. 31).

[56]) D. i U. f. R. 1878. 253, 1890. 271, jfr. H. R. T. 1892. 905 (U. f. R. 1893. 484), U. f. R. 1896. 1271, 1899. 462 og Citater i Note 54. For Ændringer fra Fuldmægtigens Side af Dokumentets Indhold hæfter Fuldmagtsgiveren ikke.

[57]) § 53 ved Note 28.

tagelser kunne dog forekomme, nemlig de saakaldte Retshandler til Gunst for Tredjemand[1]). Herved forstaas en Retshandel imellem to Personer, der efter sit Indhold gaar ud paa at tillægge Tredjemand en Ret, og hvorved han derfor erhverver denne Ret, forudsat at ikke særlige Ugyldighedsgrunde ere tilstede. Under Begrebet plejer man dog ikke at medtage de Tilfælde, hvor Løftemodtageren er Tredjemands Fuldmægtig[2]), se herom under II. At Retshandler til Gunst for Tredjemand — for Kortheds Skyld benævnes de her Tredjemandsretshandler — ere anerkjendte i dansk Ret, er forlængst antaget af Retspraksis[3]) og det med Føje. Det maa nemlig ind-

---

[1]) Torp i T. f. Rvdsk. III. 1 ff., Aagesen Program 1872 S. 28, R. R. I S. 224—240, Indledning S. 306, 330 Note, 640—642, Goos I S. 226—227, II S. 222—223, Evaldsen S. 86—94, Deuntzer Om Fuldmagt S. 17—18, Mourier i U. f. R. 1869 S. 746—750, Hagerup S. 162—63 og i N. Retst. 1886 S. 337 ff., Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 477—478, Aubert S. 174—177 og 42, G. W. Gram S. 26—28, Trygger Om Fullmakt S. 26 Note 1, Nordling S. 199—201, 218—219, Serlachius § 22, jfr. Gram S. 237, Larsen S. 54.

[2]) Torp l. c. S. 17—18, jfr. ndfr. Note 31. Til yderligere at begrænse Begrebet saaledes, at det kun kommer til Anvendelse, hvor Retshandelens Hovedformaal er at tillægge Tredjemand en Ret, men ikke, naar Hovedformaalet er et andet, er der ingen Grund; Retsgrunden for Tredjemands Ret er i begge Tilfælde den samme, jfr. dog Hagerup i Norsk Retstidende 1886 S. 349. Derimod kommer Begrebet efter det anførte ikke til Anvendelse, forsaavidt en Retshandel virker til Fordel for Tredjemand, selv om Intet i saa Henseende er udtrykkeligt eller stiltiende omfattet af Løftet, f. Eks. naar Fordringshaverens Eftergivelse af Skyldneren frigjør Kautionisten, Torp l. c. S. 22—25.

[3]) Se ndf. Note 8. Romerretten anerkjendte kun undtagelsesvis, at Tredjemand kan erhverve Ret ved en mellem to Andre indgaaet Retshandel, Lassen R. R. S. 179 (Læreb. S. 128), men i yngre Retsforfatninger udvides Undtagelserne, og Tendensen gaar henimod den almindelige Anerkjendelse af Tredjemandsretshandler, Windscheid §§ 316 og 316 a, Stobbe § 172, code civil art. 1119, 1121 og 1165, jfr. Mourlon II S. 582—586, Bavoux Des stipulations pour autrui, B. G. B. §§ 328—335, 415, D. Entw. Mot. II S. 265—273, Dernburg II §§ 104—106, Schw. Art. 128, Nordling S. 199—201, 218—219. I Amerika synes der, Wharton §§ 507, 525, 728, 784, 785, 786 ff., 840 Note 5, 855, 859, The civil code of the state of New-York § 749, at være større Tilbøjelighed til Anerkjendelsen end i England, hvor den i Almindelighed nægtes,

rømmes, at der kan forekomme Tilfælde, hvor det af A. til B. afgivne Løfte om en Ydelse til T. ikke kan siges at have naaet sit Maal, medmindre T. ved selve Løftet til B. erhverver Retten til Ydelsen mod A., eller med andre Ord, hvor der ikke sker den af A. ved Løftet til B. vakte berettigede Forventning Fyldest, medmindre T. erholder Retten. At saadanne Tilfælde kunne forekomme, kan ikke benægtes ved Henvisning til, at der sker Løftemodtageren tilstrækkelig Fyldest, ved at der gives ham selv en Ret, som han enten kan benytte til at fremtvinge Ydelsen til Tredjemand eller overdrage til denne. Løftemodtageren vil kunne have god Føje til at ønske ikke selv at bebyrdes med eventuelt at fremtvinge Løftet, — muligvis er dets Forfaldstid henlagt til et Tidspunkt, da han ikke længere er i Live — og en Overdragelse til Tredjemand vilde dels kunne støde paa Hindringer, f. Eks. Løftemodtagerens Død, forinden Overdragelsen foretages, dels, naar der ikke tages Forbehold, som Løftemodtageren ikke ønsker at tage, berøve ham den Raadighed over Forholdet, som han ønsker at bevare. Og forsaavidt saadanne Tilfælde forekomme, følger det af D. L. 5—1—1 og 2 og det om disse Artikler tidligere udviklede, at Tredjemand ved Løftet erhverver Retten, nemlig af Hensyn til Løftemodtageren[4]).

1. En Tredjemandsretshandel foreligger følgelig ingenlunde altid, naar en Person til en anden har erklæret at ville erlægge en Ydelse til Tredjemand. Til en Tredjemandsretshandel kræves for det første en saadan Erklæring[5]) — eller hvad dermed maa stilles lige (§ 25. I.) — og vel at mærke en Erklæring, der indeholder en Disposition og ikke blot en Beretning om, hvad man agter at gjøre overfor Tredjemand[6]). Men dernæst maa det kræves, at det af Løftet eller de Omstændigheder, hvorunder det afgives, frem-

Pollock S. 188, 195—206, Anson S. 208—209 og 212—217, jfr. herved Torp l. c. S. 2—9.

[4]) Se om andre Begrundelser af Tredjemands Ret Windscheid § 316 a.

[5]) D. i H. R. T. 1885. 770 (U. f. R. 1886. 577), U. f. R. 1871. 307.

[6]) § 10 Note 1, D. i U. f. R. 1881. 776, H. R. T. 1893. 766 (U. f R. 1894. 327).

gaar, at Løftemodtageren modtager Løftet for derved at skabe en Ret for Tredjemand[7]). At Løftegiveren ensidigt ønsker, at Tredjemand skal erhverve en Ret ved hans Løfte og endog i saa Henseende udtaler det som sin endelige Vilje, at Tredjemand skal have erhvervet en uigjenkaldelig Ret ved dette, afgiver ingen Grund til at binde ham, naar den Eneste, med hvem han har forhandlet, nemlig Løftemodtageren, maa antages at have optaget Erklæringen i sin Bevidsthed ikke som et Tilsagn, i hvis Opfyldelse han finder Interesse, men kun som en Beretning om, hvad Løftegiveren har besluttet at gjøre overfor Tredjemand. Der er i saadanne Tilfælde ikke mere Grund til at lade Løftegiveren være bunden, end naar han i Vidners Overværelse har ført en Samtale med sig selv (ovfr. § 11). Og selv om det er utvivlsomt, at Erklæringsmodtageren har modtaget Erklæringen om at ville yde til Tredjemand som et Løfte, i hvis Opfyldelse han har Interesse, er det ikke givet, at der foreligger en Tredjemandsretshandel. Dette vil kun være Tilfældet, naar det maa antages, at Løftet ikke alene gaar ud paa at give Løftemodtageren en Ret til at fremtvinge Ydelsen til Tredjemand, men at det virkelig gaar ud paa at skabe en Ret for Tredjemand. Vejledende vil det i denne Retning være, at de ovenfor S. 163 omtalte Motiver for Løftemodtageren til at skabe en Ret for Tredjemand og ikke blot for sig selv maa antages at have foreligget. Som Hovedeksempler paa Tredjemandsretshandler kunne nævnes det Tilfælde, at Sælgeren af en fast Ejendom ved Salget forbeholder Tredjemand Ret til en vis Nydelse af denne eller visse Ydelser fra Kjøberen, og at en Person ved Indskud i en Forsikringsanstalt erhverver en Forsørgelsesret for Tredjemand[8]), jfr. L. om Em-

[7]) § 20 Note 29[a], D. i U. f. R. 1891. 114, jfr. 1875. 1033, 1907. 654 og DD. i Note 9, ndfr. om uegentlige Tredjemandsretshandler og § 11 ved Note 3.

[8]) Schl. H. R. D. I. 294, 706, 157, III. 266, 557, H. R. T. 1886. 794 (U. f. R. 1887. 617), 1878. 719 (U. f. R. 1879. 270), 1877. 819 (U. f. R. 1878. 594), 1873. 167 (U. f. R. 1873. 841), 1872. 402 (U. f. R. 1873. 11), U. f. R. 1903. 205, 1902. 715, 1900. 599, 1894. 1311, J. U. VI. 653, 1861. 696, se om andre Eksempler H. R. T. 1888. 216 (U. f. R. 1888. 1004), 1903. 90 (U. f. R. 1903 B. 199), U. f. R. 1867. 920, J. U. 1848. 704, jfr. H. R. T. 1904. 132 (U. f. R. 1904 B. 216) og D. D. i Note 11.

bedsmænds Forpligtelse til at sikre deres Enker Overlevelsesrente 5. Jan. 1851, L. om Statsanstalten for Livsforsikring 18. Juni 1870.

Efter det anførte foreligger der intet Tredjemandsløfte fra A.'s Side, naar han overgiver Penge eller andre Ting til B., for at denne for ham skal overdrage eller besørge dem til T., eller naar han, for f. Eks. at yde Tredjemand en Gave, i en Sparekasse indsætter et Beløb paa dennes Navn, eller overhovedet naar han bemyndiger B. til at afgive en for ham (A.) bindende Erklæring til T. For at A.'s Erklæring til B. i saadanne Tilfælde kan skabe Ret for Tredjemand, maa det udkræves, at B. optræder i Tredjemands Interesse, f. Eks. som dennes uanmodede Forretningsfører[8a]) eller Fuldmægtig. Dersom dette ikke er Tilfældet, er A. ikke bunden ved det foregaaede[9]), selv om han har udtalt en nok saa endelig Be-

[8a]) Jfr. U. f. R. 1900. 599.

[9]) Se Domme i § 11 Note 3, 8 og 9. Den, der indsætter Penge i en Sparekasse paa en Andens Navn, har altsaa, Torp i U. f. R. 1886 S. 18, Federspiel i U. f. R. 1903 S. 278—279, Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 53, men derimod Hindenburg S. 4 og i U. f. R. 1903 S. 330—331, naar han ikke enten forud var bunden til Indsættelsen, jfr. D. i U. f. R. 1882. 1008, eller senere har givet den Anden bindende (§ 10 Note 1, § 11 Note 8[a]) Meddelelse om Indsættelsen, U. f. R. 1907. 654, Ret til selv at kræve Beløbet tilbage, H. R. T. 1900. 497 (U. f. R. 1901. 28), 1899. 310 (U. f. R. 1899. 904), U. f. R. 1899. 206, 1893. 595, jfr. H. R. T. 1891. 472 (U. f. R. 1892. 104), U. f. R. 1908. 306, 1886. 635, Schl. H. R. D. II. 308, men dog maaske J. U. 1863. 70. Dette maa (anderledes undertiden ved Indskud i Forsørgelsesanstalt Note 8[a]) gjælde, selv om det i det paagjældende Spareinstituts Love skulde hedde f. Eks. at den, paa hvis Navn Beløb ere indbetalte, er Ejer af disse; saadanne Bestemmelser ere kun Legitimationsbestemmelser. Hvad der kan fordunkle det rette Synspunkt, er den Omstændighed, at Indskyderen, der forlanger Beløbet tilbage, ofte vil savne fornøden Legitimation, idet Sparekassen ikke kan vide, om ikke den Anden har erhvervet en uigjenkaldelig Ret til Beløbet, og muligvis i hvert Fald efter sine Love kan vægre sig ved at have med Andre end denne at gjøre. Men alt dette vedrører kun Beviset for Retsstillingen, ikke selve denne, og det kan f. Eks. ikke betvivles, at den, paa hvis Navn Beløbet er indsat, maa afgive det til Indskyderen, naar han har hævet det, efter at det var meddelt ham, at Indskyderen selv vilde have det tilbage, forudsat at han ikke tidligere har faaet bindende Meddelelse om, at Beløbet tillægges ham. Jfr. Note 17—19.

slutning om at være bunden, men bliver først bunden, naar hans Erklæring er overbragt til T. Derimod foreligger der i de omtalte Tilfælde et Tredjemandsløfte fra B.'s Side, naar denne har lovet A. at afgive det Modtagne til T.[10]), se herom nærmere under 2. Udenfor Tredjemandsretshandelens Begreb falde efter det anførte Løfter, der vel angaa en Ydelse til Tredjemand, men ikke gaa ud paa at tillægge denne en Ret, hvorimod de give Løftemodtageren en Ret til at tillægge Tredjemand Retten. Tredjemand erhverver her først Retten til Ydelsen, naar den tillægges ham af Løftemodtageren. Fra det almindelige til Tredjemand ved Mellemmand rettede Løfte adskille disse Retshandler sig navnlig derved, at Tredjemands Kjendskab til Løftegiverens efter Løftets Afgivelse indtraadte Umyndighed, Konkurs eller Viljesforandring ikke kan udelukke, at han erhverver Ret ved Løftemodtagerens Overdragelse. Som Eksempler paa saadanne Retshandler, der undertiden kaldes uegentlige Retshandler til Gunst for Tredjemand[11]), kunne nævnes Løftet til en Skyldner om at betale hans Gjæld for ham, det i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 63 omtalte Tilfælde, Tilsagnet til en Skyldner om at ville være hans Kautionist.

2. Hvad Virkningen af en Tredjemandsretshandel angaar, kan først bemærkes, at Besvarelsen af Spørgsmaalet, hvorvidt Løftemodtageren selv erhverver nogen Ret ved Løftet, f. Eks. en Ret til at fremtvinge Ydelsen til Tredjemand, ganske beror paa Løftets Indhold og dettes naturlige Fortolkning[12]). Herpaa beror ogsaa det nærmere Indhold af Tredjemands Ret, f. Eks. Afgjørelsen af Spørgsmaalet, naar han kan gjøre sin Ret gjældende. Men af Begrundelsen af Tredjemands Ret, som

---

[10]) D. i H. R. T. 1887. 554 (U. f. R. 1888. 94), U. f. R. 1906. 70 og D. D. i Note 8 og 9.

[11]) Evaldsen S. 90—93, Aagesen R. R. I S. 237—238, H. R. T. 1899. 540 (U. f. R. 1900. 239), 1897. 545 (U. f. R. 1898. 11), U. f. R. 1893. 540. Herhen hører ogsaa Overgivelse af en Akkomodationsobligation til en Person til Sikkerhed for hans egne eller Tredjemands Krav paa Udstederen, jfr. H. R. T. 1888. 644 (U. f. R. 1889. 155), 1907. 475 (U. f. R. 1908. 74), Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 614—615, ovfr. § 17 Note 35.

[12]) D. i H. R. T. 1878. 202 (U. f. R. 1878. 928), U. f. R. 1907. 201, 1888. 962, Torp l. c. S. 36, B. G. B. § 335.

tillagt ham af Hensyn til Løftemodtagerens Interesse i, at han erholder den, følger, at den ordentligvis kan opløses af Løftemodtageren[13,14]). Denne Opløselighed kan imidlertid af særlige Grunde være udelukket eller bortfaldet. Udelukket eller bortfaldet er den saaledes, naar Løftemodtageren forud for Løftet eller efter dettes Modtagelse har bundet sig overfor Tredjemand til ikke at opløse hans Ret[15]). Ofte — men ikke altid[15a]) — vil et saadant Tilsagn ligge i den blotte Meddelelse til Tredjemand om det foregaaede, og efter Omstændighederne kan Løftegiveren antages bemyndiget af Løftemodtageren til at afgive denne Erklæring. Dernæst maa det i Almindelighed antages, at Opløseligheden er en Løftemodtageren tilkommende personlig Beføjelse, saa at den ikke kan udøves af hans Kreditorer eller Arvinger, selv om der kunde indvindes en

---

[13]) D. i H. R. T. 1903. 90 (U. f. R. 1903 B. 199), U. f. R. 1884. 913, 1873. 370, jfr. 1875. 521 og DD. ovfr. i Note 9. At der i Almindelighed til Opløseligheden skulde kræves Samtykke af Løftegiveren, er en Misforstaaelse. Forsaavidt Løftemodtagerens Opløsning gaar ud paa at eftergive Løftegiveren hans Forpligtelse, komme de almindelige Regler om Eftergivelse til Anvendelse. Gaar Opløsningen ud paa, at Løftemodtageren tillægger sig selv eller Andre Ydelsen i Stedet for Tredjemanden, vil Skyldnerens Samtykke hertil være fornødent, naar han ved Retshandelens Indgaaelse maa antages at have lagt Vægt paa, at Retten bliver Tredjemandens, eller han ligefrem har betinget sig saadant, jfr. D. i U. f. R. 1900. 599, L. 18. Juni 1870 § 6 i Slutn. Naturligvis kan Løftemodtageren ikke, naar han opløser Tredjemands Ret, af denne Grund kræve den Ydelse tilbage fra Løftegiveren, som han har tillagt denne for at erholde Løftet, naar han ikke udtrykkeligt eller stiltiende har forbeholdt sig Tilbagetagelse.

[14]) Til, af Hensyn til denne Opløselighed, at nægte Tredjemands Retsstilling Karakteren af en Ret til Ydelsen, er der ingen Grund, B. G. B. § 328. Undertiden ses det dog, at man, hvor Tredjemands Ret er opløselig, nægter at den er kommen til Eksistens, forinden Opløseligheden er bortfalden, Aagesen S. 330 Noten og R. R. I S. 231, B. G. B. § 331, Planck I ad § 328 No. 2, ad § 331 No. 1.

[15]) U. f. R. 1903. 205 (med urigtig Afgjørelse ang. Betydningen af den stedfundne Thinglæsning), 1894. 1311. Af denne Grund maa det antages, at B., der uden Fuldmagt har afgivet et Løfte i A.s Navn til Tredjemand, ikke kan opløse den Ret, som Tredjemand erhverver ved A.s til B. afgivne Ratihabitionserklæring, ovfr. § 23 Note 46.

[15a]) H. R. T. 1903. 90 (U. f. R. 1903 B. 199), ovfr. § 10 Note 1.

Fordel ved at benytte den, jfr. K. L. § 27 som Undtagelsesbestemmelse, og at den følgelig bortfalder ved hans Død[16]). Men herved maa dog gjøres en vigtig Bibemærkning. Naar den Formueopofrelse, som Løftemodtageren har gjort for at erhverve Løftet om en Ret for Tredjemand, ikke er bindende for ham, men kan kræves tilbage af ham, er den i Almindelighed heller ikke bindende hverken for hans Kreditorer[17]) eller for hans Arvinger[18]), forsaavidt da ikke en i Testamentsformerne afgiven Erklæring fra Løftemodtageren binder dem til at respektere Opofrelsen som *dispositio mortis causa*. Disse kunne følgelig omstøde den og derved berøve Tredjemandsretshandelen dens Gyldighed. Denne Sætning kommer f. Eks. til Anvendelse paa Indskud i Sparekasse paa Tredjemands Navn, naar der ikke er givet ham bindende Meddelelse om Indsættelsen[19]). Derimod kommer den ikke til Anvendelse paa Indskuddet i en Forsikringsanstalt, selv om Indskyderen ved at hæve den Forsikredes Ret kan indvinde et Beløb fra Forsikringsanstalten, jfr. K. L. § 27 som Undtagelsesbestemmelse. Opløseligheden kan ogsaa være udelukket af andre Grunde[20]) end Løftemodtagerens Erklæring til Tredjemand eller hans Død, eller derved, at Løftemodtageren ved Retshandelens Indgaaelse var bunden overfor Tredjemand eller Skyldneren til ikke at opløse Tredjemands Ret. Vel synes der ikke at kunne angives nogen Grund for

---

[16]) D. i U. f. R. 1891. 242, jfr. 1869. 858, Torp l. c. S. 49—51, B. G. B. § 331.

[17]) D. i U. f. R. 1905. 298, 1887. 325, 1874. 897, men dog J. U. 1864. 779. Angaaende Spørgsmaalet, om Kreditorerne kunne afkræfte Tredjemandshandler efter Konkurslovens Afkræftelsesregler se § 77. II. 4, Torp l. c. S. 52—53.

[18]) D. D. ovfr. i Note 9 og i § 11 Note 8 og 9, Torp l. c. S. 53—55, ovfr. § 11 Note 10.

[19]) D. D. ovf. i Note 9 og § 11 Note 8 og 9, men dog Gen. Dir. Skr. 24. Marts 1883 i U. f. R. 1884. 416 og D. i J. U. 1864. 779, 1863. 70, Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 53 ff., se nærmere ovfr. § 11 Note 10, Torp i U. f. R. 1886 S. 18—21.

[20]) Allerede Romerretten indeholder Eksempler herpaa, l. 13. Dig. (13—17) *de pignoris act.* Se iøvrigt Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 56—57, Torp l. c. S. 40—46 og 47—56 og navnlig Stobbe § 172, B. G. B. §§ 328, 376, 377.

den Sætning, at Tredjemands Ret skulde være uopløselig, blot fordi Kontrahenterne mellem sig have vedtaget, at den skulde være det[21]); i Forholdet til Tredjemand er dette en rent ensidig Erklæring, der ikke kan binde Parterne overfor ham. Ej heller kan det i Almindelighed antages, at Tredjemands Ret skulde blive uopløselig, blot fordi han kommer til Kundskab om Retshandelen og tager den saaledes i Betragtning ved sine Arrangementer, at han vilde lide Skade, hvis den opløses, eller fordi han erklærer, at han vil have (akcepterer) den ham tillagte Ret[22]). Men naar selve Retshandelens Indgaaelse eller det, der ved den opnaas, vilde være skadegjørende for Tredjemandens Retstilstand, hvis hans Ret opløses, vil det vistnok ofte stemme med Forholdets Natur, at den er uopløselig[22a]), f. Eks. naar et Pantebrevs Udslettelse maatte være opnaaet gjennem Deposition af Beløbet til Fordel for Panthaveren hos en Bank. Og naar Retshandelen til Gunst for Tredjemand er af en saadan Beskaffenhed, at det stiller sig som noget aldeles abnormt, at Løftemodtageren skulde ønske at opløse Tredjemands Ret, saa at Tredjemand, naar han kommer til Kundskab om Retshandelen, kan forudses faktisk at ville stole paa, at Retten definitivt tilkommer ham, vil vistnok undertiden Tro og Love kræve, at Løftemodtageren ved Retshandelens Indgaaelse lægger for Dagen, at han ønsker at fastholde Beføjelsen til at opløse, saa at Tredjemands Ret i Mangel af saadant Forbehold bliver uopløselig, naar han erholder Kundskab om Retshandelen, jfr. det Tilfælde, at Sælgeren af en Ting, af Velvilje mod en tidligere Ejer, ved Salget forbeholder denne en Gjenkjøbsret[23]). Udenfor saadanne Tilfælde maa det efter Omstændighederne antages, at Tredjemands Ret bliver

---

[21]) Saaledes Windscheid § 316 a. 3; herimod Torp l. c. S. 41—42.

[22]) Saaledes Schw. Art. 128, code civil art. 1121.

[22a]) Jfr. § 11 ved Note 3[b].

[23]) Den sidstnævnte Karakter har imidlertid Retshandelen ingenlunde, blot fordi Parterne indbyrdes have aftalt, at Tredjemands Ret skal være uopløselig, jfr. f. Eks. at to Personer indbyrdes have aftalt at være Kautionister for Tredjemand, og at dennes Ret til at fordre deres Kaution skal være uigjenkaldelig, i hvilket Tilfælde det ingenlunde stiller sig som noget abnormt, at de kunne ønske at blive enige om at hæve Aftalen.

uopløselig, naar Løftemodtageren ikke har benyttet sin Opløsningsret overfor ham, forinden han har oppebaaret eller overfor Løftegiveren erhvervet Dom for den ham tillagte Ydelse, jfr. § 25.

3. Naar Løftet er afgivet af en Umyndig eller fremtvunget, er det ugyldigt ogsaa overfor Tredjemand (§ 14. II, § 15). Dernæst er det ugyldigt, naar en saadan Viden eller Mangel paa god Tro, som er omtalt i §§ 16—18, foreligger hos Løftemodtageren[24]). Derimod maa det være ligegyldigt, om saadan Viden foreligger hos Tredjemand, medmindre Løftemodtageren ved Retshandelen alene har tilsigtet at tjene Tredjemands, ikke sine egne Interesser, i hvilket Fald vistnok ogsaa Tredjemandens Mangel af god Tro maa udelukke Løftets Gyldighed[24a]), og Tredjemands Ret kan formindskes eller bortfalde, naar han har fremkaldt Løftet ved Svig (§ 19. I)[24b]). Den af Løftemodtagerens Mangel paa god Tro følgende Ugyldighed kan, naar Løftet af ham er meddelt Tredjemand, efter Grundsætningen i D. L. 1—9—13 (§ 23. III. 1. a)[25]), bortfalde, naar Løftet foreligger skriftligt[26]).

II. Retserhvervelse ved Fuldmægtig[27]). Naar den, til hvem et Løfte rettes om en Ydelse til Tredjemand, under Forhandlingerne optræder i denne Tredjemands Navn ifølge Bemyndigelse fra denne, altsaa som Fuldmægtig i egentlig Forstand[28]), erhverves den af Løftet omfattede Ret af Fuldmagtsgiveren i det Øjeblik, Løftet kommer til Fuldmægtigens Be

---

[24]) D. i U. f. R. 1890. 161, B. G. B. § 334, Planck II ad § 334.

[24a]) Jfr. ved Note 34. Sølov § 242 i Slutn. er ingen Undtagelse fra Regelen.

[24b]) Jfr. B. G. B. § 123.

[25]) H. R. T. 1879. 336 (U. f. R. 1880. 25), U. f. R. 1880. 164, 1882. 824, jfr. 1884. 900.

[26]) Jfr. om Ugyldighedsgrunde i det hele Torp l. c. S. 56—59, Planck II ad § 334.

[27]) Deuntzer Om Fuldmagt S. 16—24, 29—30, Evaldsen S. 86, 94—97, og Rettelser hertil, Bidrag S. 15—19, Aagesen R. R. I S. 244—245, Goos II S. 223, Trygger S. 128—130 og 13—15, og Citaterne ovfr. § 23 Note 1 og 6.

[28]) Jfr. om Beviset Schl. H. R. D. I. 297, H. R. T. 1894. 555 (U. f. R. 1895. 26), U. f. R. 1899. 418, 1884. 949, 1876. 205.

vidsthed[28a]); Fuldmægtigen staar helt udenfor Forholdet og kan ordentligvis ikke opløse Fuldmagtsgiverens ved Løftet erhvervede Ret[29]). Det samme maa antages om Erhvervelse gjennem Retserhververens Bud[30]). Skjønt Retserhvervelse ved Løfte til Fuldmægtig (eller Bud) i Almindelighed ikke betegnes som en Retshandel til Gunst for Tredjemand, er det dog de under I. udviklede Synspunkter, som komme til Anvendelse[31]). Det ejendommelige er paa den ene Side, at Løftemodtagerens Optræden i Tredjemands Navn ɔ: med Tilkjendegivelse af, at han kun optræder for at skaffe denne og ikke sig selv en Ret, dels fjærner den under I. 1. omhandlede Vanskelighed ved Afgjørelsen af Spørgsmaalet, om der virkelig ved Forhandlingerne tilsigtes en Retserhvervelse for Tredjemand, dels gjør det klart, at Løftet ikke tillige gaar ud paa at give ham selv en Ret, medmindre han særligt tillige er optraadt for sig selv, og paa den anden Side, at den Opløselighed fra Løftemodtagerens Side, som ellers klæber ved Tredjemandsretshandler, er udelukket her, fordi Fuldmægtigen, ved at paatage sig Hvervet, paa Forhaand har udelukket sig fra at kunne udøve denne.

[28a]) Jfr. U. f. R. 1901. 766 om Mellemmand, der er begge Parters Fuldmægtig. Tilbud til Fuldmægtig for ubekjendt Kjøber om Kjøb paa Kredit er ikke bindende, før Sælgeren har akcepteret den opgivne Kjøber, Resp. 11. Septbr. 1891 (U. f. R. 1892. 506).

[29]) D. i U. f. R. 1887. 300. I Fdn. 22. Decbr. 1808 § 10 forudsættes det vel, at Mægleren kan opløse Parternes Ret efterat have underskrevet Slutseddel, men dette forklares af, at Mægleren er begge Parters Mellemmand, og at Handelens endelige Istandkomst skal bringes paa det rene, ved at han tilstiller hver af Parterne et Eksemplar af Slutsedlen, jfr. Note 30.

[30]) Trygger S. 128—129 med en næppe rigtig Modifikation S. 13—14, jfr. ndfr. Note 34. Noget andet gjælder dog, naar Løftegiveren benytter Erhververens Bud som sit Bud til at bringe Løftet til Budets Afsender, i hvilket Tilfælde han først bindes, naar Løftet er bragt til denne. Paa lignende Maade kan (jfr. Note 28a) Løftegiveren tænkes at benytte Medkontrahentens Fuldmægtig. Deuntzer Om Fuldmagt S. 24, Evaldsen Bidrag S. 18—19.

[31]) Dette bestrides ofte. Se herom Schlossmann Stellvertretung I S. 63—69, Windscheid § 316 a Note 1, Zimmermann Die Lehre von der stellvertretenden Negotiorum gestio S. 84—85, jfr. Torp l. c. S. 17—18.

Dette sidste maa antages at gjælde, selv om Fuldmægtigen er umyndig, thi ved at binde sig til ikke at opløse Tredjemands Ret raader han hverken over sin Formue eller over sin Arbejdskraft. Naturligvis kan det dog forekomme, at Fuldmægtigen, f. Eks. som Generalfuldmægtig, tillige har Bemyndigelse til at opløse den for Fuldmagtsgiveren erhvervede Ret. Da Retten erhverves for Fuldmagtsgiveren ved det til Fuldmægtigen (eller Budet) afgivne Løfte, vil den Viden og Mangel af god Tro der efter det i §§ 16—18 udviklede medfører Løftets Ugyldighed, gjøre Løftet ugyldigt, naar den foreligger hos Fuldmægtigen[32]), ligesom Fuldmagtsgiverens Ret ikke kan strække sig ud over det, som Fuldmægtigen (eller Budet) med Føje kan antage for omfattet af Løftet[33]), selv om denne bibringer sin Fuldmagtsgiver den Forestilling, at andet og mere er lovet ham. Tvivlsommere kan det være, om denne Viden og Mangel paa god Tro gjør Løftet ugyldigt, naar den foreligger hos Fuldmagtsgiveren (eller Budafsenderen), jfr. ovfr. I. 3, men da Fuldmægtigen ved sin Optræden kun forfølger Fuldmagtsgiverens Interesser, og da Fuldmagtsgiveren ikke bør være bedre stillet ved at benytte Fuldmægtig end ved at optræde selv, kan Hensynet til Fuldmægtigens gode Tro næppe ubetinget være afgjørende, og de omtalte Kjendsgjerninger maa følgelig antages i Almindelighed [33a]) ogsaa at udelukke Løftets Gyldighed, naar de foreligge hos Fuldmagtsgiveren[34]), jfr. Sølov § 241, 242.

---

[32]) H. R. T. 1874. 442 (U. f. R. 1875. 85), U. f. R. 1883. 1210, 1880. 261, 1879. 1121, 1877. 1095, jfr. Konv. 2. April 1850 § 114 i Slutn., B. G. B. § 166, Pollock S. 97 Note. Naar flere Fuldmægtige optræde i Forening, er det tilstrækkeligt til Retshandelens Gyldighed, at en af dem var i god Tro, jfr. U. f. R. 1889. 207.

[33]) H. R. T. 1868. 119 (U. f. R. 1868. 651), 1894. 555 (U. f. R. 1895. 26), U. f. R. 1904. 521, 1886. 1023, 1883. 1236, 1239, 1882. 278, 1889. 321. Men tilstilles der Fuldmagtsgiveren skriftligt Løfte fra Løftegiveren, skade Fuldmægtigens Mangel af god Tro og de af denne til Løftegiveren givne Tilsagn, der ikke ere optagne i det skriftlige Løfte eller paa anden Maade i Tide meddelte Fuldmagtsgiveren, ikke denne, U. f. R. 1895. 681, 1892. 25.

[33a]) Jfr. B. G. B. § 166. 2°, Planck I ad § 166 No. 2, Schlossmann Stellvertretung II § 59.

[34]) D. i U. f. R. 1882. 1255, 1879. 1121, H. R. T. 1896. 137 (U. f.

Naar en Person optræder i en Andens Navn ved Modtagelsen af et Løfte men savner Fuldmagt, erhverves Retten ifølge Løftet vel af Tredjemand[85]), men Løftemodtageren kan ifølge det under I. 2. udviklede ordentligvis opløse hans Ret[86]), saalænge der ikke er givet ham Meddelelse om det foregaaede. Er det en gjensidig bebyrdende Kontrakt, der saaledes indgaas i en Andens Navn uden Fuldmagt, vil Løftegiveren ordentligvis kun være bunden under Forudsætning af, at den, i hvis Navn der er handlet, inden en passende Frist ratihaberer Kontrakten, og har den Optrædende bibragt Løftegiveren den Forestilling, at han havde Fuldmagt, kan Løftegiveren tilbagekalde sit Løfte, i alt Fald saalænge Godkjendelse ikke har fundet Sted[87]).

III. Retserhvervelse ved Kommissionær[88]). Det Tilfælde, at en Kontrakt afsluttes af en Person, der optræder i eget Navn men for en Andens Regning ifølge Aftale med denne, altsaa som Kommissionær, hører ikke til de af denne Paragrafs Overskrift omfattede. Løftet, der afgives til en Kommissionær, gaar, i Modsætning til Løftet til en Fuldmægtig, netop alene ud paa at tillægge den Person, som det rettes til, en Ret. Alligevel skulle nogle Bemærkninger herom for Sammenhængens Skyld gjøres her, idet der iøvrigt henvises til Læren om Handelskommission (§ 140. II). At det til Kommis-

---

R. 1896. 701), Deuntzer Sk. R. S. 337—338, jfr. Om Fuldmagt S. 29—30, Schl. H. R. D. I. 83, Pollock S. 530, tildels afvigende Nellemann Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens 4de Kapitel S. 17–19 og maaske Trygger S. 129. Det anførte gjælder dog kun, naar Fuldmagtsgiveren manglede god Tro, allerede da Løftet blev afgivet til Fuldmægtigen; at Fuldmagtsgiveren f. Eks. efter Løftets Afgivelse til Fuldmægtigen faar Underretning om en Viljesmangel hos Løftegiveren, er uden Betydning, se Trygger S. 129, der dog S. 13—14 næppe med Føje antager, at noget andet i Almindelighed (jfr. Note 30) maa gjælde om Erhvervelse ved Bud.

[85]) D. i J. U. 1863. 170.

[86]) Herimod Goos II S. 223, Windscheid § 74 Note 4 b. Jfr. § 11 Note 1, N. Lassen S. 48 Note 1.

[87]) Jfr. B. G. B. §§ 177, 178 og ovfr. § 18 Note 18 og 19.

[88]) Evaldsen S. 95—100, Bidrag til Læren om Fuldmagt §§ 5 og 6, Deuntzer Om Fuldmagt S. 253—266 og 269—273, Hindenburg i T. f. R. IV. 248—251 og 263—267, jfr. Citater § 23 Note 1 og 47, Hagerup Civilproces IV S. 174—175, 177—179.

sionæren rettede Løfte, betragtet for sig, alene skaber Ret for denne, er klart. Heraf drages i fremmede Lovgivninger ofte den Slutning, at den ved Løftet erhvervede Ret er Kommissionærens[89]), ikke Kommittentens, og at sidstnævnte kun har et Krav mod Kommissionæren paa, at denne skal overdrage ham Retten. Denne Slutning vil være berettiget, dersom den naturlige Retsvirkning af Aftalerne imellem Kommissionæren og Kommittenten er den, at Førstnævnte skal erhverve for sig selv for senere at overdrage det erhvervede til Sidstnævnte. Men at denne Retsvirkning skulde være den naturlige, kan ikke indrømmes. Den naturlige Opfattelse er den, at Kommissionæren ved at overtage Kommissionen har bundet sin Erhvervsevne til Fordel for Kommittenten, paataget sig at erhverve umiddelbart for denne. Det materielle Formaal for Kommissionsforholdet er jo nemlig, at de af den kommitterede Forretning flydende Fordele og Tab skulde være Kommittentens, ikke Kommissionærens, og at der til dette Formaals Opnaaelse er valgt en Fremgangsmaade, som medfører, at de ved Kommissionens Udførelse paatagne Forpligtelser overfor Medkontrahenten paahvile Kommissionæren (§ 23. IV), afgiver ingen Grund til at antage, at Kommissionæren skulde have forbeholdt sig at erhverve Rettighederne for sig selv for senere at overføre dem til Kommittenten. Kommissionsforholdets Formaal maa medføre, at de af Kommissionæren for Kommittentens Regning erhvervede Rettigheder ere Kommittentens, medmindre Kommissionærens eller Medkontrahentens Interesser maatte kræve et andet Resultat.

---

[89]) Windscheid § 482 Note 17a og 18, § 172 Note 13 og 16, § 155 Note 7, Lassen R. R. S. 186 (Læreb. S. 132), Stobbe § 170 Note 9, D. H. G. B. Art. 383, 392, D. Entw. Mot. I S. 223—224, Planck I S. 210—211 og ad § 164 No. 2, code civil art. 1166, 711, code de commerce art. 575, Mourlon III S. 496—497, Lyon-Caen et Renault No. 799—801, 822, 2996, Afzelius Om Cession S. 41. Disse Lovgivninger anerkjende dog saadanne Modifikationer i Sætningen, at Retten er Kommissionærens, at Resultatet praktisk nærmer sig den danske Rets, navnlig i Tilfælde af Kommissionærens Konkurs, jfr. Schlossmann Stellvertretung II S. 363 ff. Paa et Mellemstandpunkt staar Schw. Art. 37, 185, 389, 442, og nærmest dansk Ret staar engelsk-amerikansk Ret, Pollock S. 100—101, Wharton § 802, Bowstead Art. 76, 90, 91, 128 og E. Arup (ovfr. § 23 Note 47), jfr. Deuntzer Om Fuldmagt S. 281.

Kommissionærens Interesser ville navnlig bestaa deri, at han af Kommittenten holdes skadesløs for Overtagelse af visse Pligter, og at der ydes ham Godtgjørelse for Udlæg og Vederlag for Arbejde. Men disse Interesser ville være fuldstændigt beskyttede derved, at der tillægges ham en Sikkerhedsret over de ved Retshandelen med Medkontrahenten erhvervede Rettigheder. Det maa altsaa antages, at den ved Medkontrahentens Løfte til Kommissionæren af denne erhvervede Ret i samme Øjeblik, som den erhverves af Kommissionæren, bliver Kommittentens[40]), en Sætning, der navnlig er af praktisk Betydning, naar Kommissionæren er kommen under Konkurs. Herimod kan Intet indvendes fra Medkontrahentens Side; naar han blot kan holde sig til sin Medkontrahent (Kommissionæren) for de Rettigheder, han har erhvervet ved Kontrakten, maa det være ham ligegyldigt, hvem han forpligtes overfor, og han kan ligesaalidt, efter Reglerne om urigtige Forudsætninger, angribe Kontrakten under Paaberaabelse af, at Rettighederne ere erhvervede af en Anden end den, han tænkte sig, som han vilde kunne angribe den af den Grund, at hans Medkontrahent straks efter Handelens Indgaaelse havde overdraget sine Rettigheder til en Tredjemand. Men da Kommissionærens Medkontrahent ofte ikke kan vide andet, end at Retten er Kommissionærens, idet det er ham ubekjendt, at denne optræder som Kommissionær, og da Kommissionæren, efter det udviklede, ordentligvis maa antages at have en Sikkerhedsret over Fordringen, og endvidere ofte maa antages bemyndiget af Kommittenten til i et vist Omfang at raade over Fordringen, staar Kommissionæren, indtil det ved en Transport

---

[40]) H. R. T. 1865. 71, 1897. 440 (U. f. R. 1897. 1000), 1888. 134 (U. f. R. 1888. 634), U. f. R. 1907. 425, 1895. 983, 1894. 272, 1888. 675, 192, 1883. 404, 1879. 291, 389, 1874. 897, J. U. 1860. 815, VIII. 764, se endvidere § 140 Note 21, men dog U. f. R. 1883. 407 (Dissensen) og Forudsætningen i U. f. R. 1882. 278. Sætningen er anerkjendt ikke blot ved Salgskommission, hvor Resultatet kunde støttes ved den Betragtning, at Fordringen er erhvervet ved en Opofrelse af Kommittentens Formue, men ogsaa ved Indkjøbskommission, H. R. T. 1872. 390 (U. f. R. 1873. 5), 1899. 213 (U. f. R. 1899. 763), S. og H. R. T. 1862. 230, Schl. H. R. D. II. 514, se endvidere § 140 Note 31 og 28.

fra ham til Kommittenten eller paa anden Maade er bleven godtgjort for Medkontrahenten, at Kommissionærens Ret over Fordringen og Bemyndigelse til at raade over den er bortfalden, overfor Medkontrahenten som den, der i større eller mindre Omfang er berettiget eller legitimeret til at raade over Fordringen[41]) (§ 51. I), hvorimod Kommittenten, saalænge Sikkerhedsretten bestaar, ikke kan raade over den, f. Eks. ved at give Medkontrahenten Kvittering for Betaling. Og de Indsigelser, der vilde tilkomme Medkontrahenten overfor Kommissionæren, beholder han overfor Kommittenten[42]). At Kommissionæren er umyndig, vil efter det i § 14. III. 1 og ovfr. S. 172 bemærkede ikke i Almindelighed bevirke, at Kommittenten ikke skulde erhverve gjennem ham.

§ 25.

Stiltiende Løfter og Kvasikontrakter[1]).

I. Ved et Løfte tænkes i Almindelighed paa den Skylderklæring, der afgives ved Hjælp af de for dens Tilkjendegivelse

[41]) Jfr. D. i J. T. IV. 1. 19, U. f. R. 1879. 590, 1873. 535, 1889. 72, 1894. 276, 1900. 321, H. R. T. 1905. 521 (U. f. R. 1906. 215). Men naturligvis er denne Legitimation mere indskrænket, naar Medkontrahenten véd, at Kommissionæren har handlet som Kommissionær, end i modsat Fald; i første Tilfælde kan Kommissionæren f. Eks. næppe eftergive Fordringen. Se herom nærmere § 140 Note 23—26 og 32, jfr. § 64 ved Note 11. Jfr. Svensk H. R. D. i T. f. Rvdsk. XI S. 261.

[42]) § 140 Note 22, se særligt om Indsigelser mod Gjældsbrev § 55 Note 6.

[1]) Ørsted Hdbg. V. S. 94—97, Larsen Sml. Skr. II. 1. S. 96, Gram S. 185, Scheel Privatrettens alm. Del II. S. 57—61, Evaldsen S. 101—102, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 286—288 og 290—292, Aubert § 15, Goos II S. 225—226, Stang § 4, Grundtvig Reklamation S. 200—207, jfr. Schrevelius I S. 136—139, Aagesen R. R. I S. 255—259, Windscheid § 72, Planck I S. 161—165, Dernburg I § 131, Unger System des østerreichischen allgemeinen Privatrechts 2te Aufl. II § 85, Pollock S. 9—10. Med Hensyn til Lovgivninger, hvor Overenskomsttheorien helt eller delvist hersker, og Fremstillinger af disse bemærkes angaaende Læren om „stiltiende Akcept", at der ofte ikke tilstrækkeligt sondres imellem, hvad der udkræves, for at Adressaten kan erhverve Retten efter Tilbudet, og hvad der udkræves for at binde ham overfor Tilbyderen til at erlægge det forlangte Vederlag. Det overses, at en Handling meget vel kan være til-

ved Sprogloven bestemte Ord eller Ordtegn ɔ: det udtrykkelige Løfte. Der kan imidlertid ikke være Tvivl om, og det har stedse været antaget og er i det foregaaende stadigt forudsat, at andre Handlinger (positive eller negative), der ligesom det udtrykkelige Løfte ere Udtryk for en Skyldnervilje, maa have samme retlige Betydning som dette, forsaavidt da ikke de Former, der undtagelsesvis ere foreskrevne for en Viljeserklærings Afgivelse, maatte være til Hinder herfor. Saadanne Handlinger betegnes i Almindelighed som stiltiende Viljeserklæringer (virkelige stiltiende Viljeserklæringer). Fremdeles er Forholdet det, at en Person i visse Tilfælde behandles, som om han havde afgivet et (udtrykkeligt eller stiltiende) Løfte, skjønt han intet har afgivet. Om visse ifølge Lovgivningen, jfr. f. Eks. L. 30. Novb. 1874 § 31, eller dens Grundsætninger eller Retssædvaner eller ifølge Forholdets Natur retsstiftende Kjendsgjerninger maa det med andre Ord antages, at deres retsstiftende Evne er den, at den Paagjældende skal behandles, netop som om han havde afgivet et vist Løfte og kun saaledes, saa at han altsaa f. Eks., uanset at Kjendsgjerningen foreligger, dog ikke bliver forpligtet, naar han ikke er myndig. Ogsaa disse Kjendsgjerninger ville i det Følgende blive betegnede som stiltiende Viljeserklæringer, hvad de efter det anførte kunne siges at være i juridisk Forstand[1a]). Undertiden betegnes de ogsaa som fingerede Viljeserklæringer. Der har været anvendt megen Tid og Flid paa skarpt at fastsætte Grænsen imellem de udtrykkelige Viljeserklæringer paa den ene Side og de stiltiende (Kvasikontrakterne) paa den anden Side, samt imellem de to ovennævnte Grupper af de sidstnævnte[2]). Men denne Undersøgelse

strækkelig i førstnævnte Henseende uden at være det i sidstnævnte; herfra stamme Regler som de i Note 3 nævnte. For dansk Rets Vedkommende er der ingen Tvivl om, at den af Tilbyderen forlangte stiltiende Akcept (§ 10. III. 2) kan foreligge, uden at Adressaten endnu er bunden, f. Eks. Afsendelse af bestilte Varer, som skulle afsendes straks, jfr. ovfr. § 10. IV Slutn. og Note 20 samt Windscheid § 306 Note 11, Stobbe § 171. III, ovfr. § 11 Note 7.

[1a]) Kritiske Bemærkninger mod Opstilling af denne Gruppe af „stiltiende Viljeserklæringer“ findes hos Bentzon U. f. R. 1893 S. 113 ff. og Stang S. 29. Jfr. § 39 Note 15[a].

[2]) Windscheid § 72 Note 7—9, Leonhard Der Irrthum bei nich-

er uden praktisk Betydning, da Reglerne i det Hele ere de samme[3]) for alle Tilfældene. Derimod bliver det af Vigtighed at fastsætte Kjendemærkerne for de Handlinger, der, uden at omfattes af Betegnelsen Løfte efter dennes almindelige Forstaaelse, have samme retlige Betydning som dette, i Modsætning til dem, der ikke have denne Betydning. Herom kan kun siges, at en Kjendsgjerning for det første har denne Virkning, naar den er egnet til at vække samme Tillid til, at den Handlende vil en Ydelse, som Løftet, idet det er lige saa abnormt, at en saadan Handling foreligger fra en Persons Side, der ikke vil bindes, som det er, at et Løfte foreligger fra en saadan Persons Side. Saadanne Handlinger (virkelige stiltiende Løfter) ere forpligtende efter Analogien af D. L. 5—1—1. Andre Handlinger end disse kunne kun undtagelsesvis antages at virke som Løfter, men Hjemmelen herfor behøver dog ikke at ligge i en positiv Lov, den kan ogsaa ligge i en Retssædvane eller i Lovgivningens Grundsætninger eller i Forholdets Natur. Uden positiv Hjemmel for en Handlings retsstiftende Evne maa den saaledes undertiden antages at virke som Løfte, naar de Formaal, som Lovgivningen forfølger med Reglerne om Løfter, ikke eller kun vanskeligt vilde kunne naas, medmindre den paagjældende Kjendsgjerning stilles lige med et Løfte. Og haves der positiv Hjemmel for, at en vis Kjendsgjerning stifter Ret, maa den antages at virke netop som Løfte ikke blot, naar Lovgiveren udtrykkeligt siger dette, men ogsaa naar Lovgiveren vilde komme i Strid med sine ellers anerkjendte Øjemed, dersom Kjendsgjerningen antoges at skabe Ret paa anden Maade end som et Løfte. At give en i det enkelte gaaende, udtømmende Opregning af de „stiltiende Løfter“[4]) er umuligt, saameget mere som den skiftende Rets-

---

tigen Verträgen S. 190—208. Til de udtrykkelige Viljeserklæringer henregnes ofte saadanne Handlinger som et Nik, jfr. H. R. T. 1870. 122 (U. f. R. 1870. 623).

[3]) Jfr. derimod f. Eks. D. Entw. § 74. 1°, § 86. 1° og herom Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 259 Note 4[a], S. 234, Planck I S. 162. Men for Underafdelinger af de stiltiende Viljeserklæringer gjælde ganske vist særlige Regler, se under II. 2.

[4]) Eksempler: H. R. T. 1884. 613 (U. f. R. 1885. 410), 1866. 748,

opfattelse i Tidernes Løb vil kunne bevirke, at Handlinger, der tidligere opfattedes som stiltiende Løfter, ikke længere opfattes saaledes og omvendt. Som Eksempler, der spille en vigtig Rolle i Retslivet, skal blot nævnes Bestillingen af Varer, der maa have samme Betydning som et Løfte om at betale dem, og Anmodningen om at udføre et Hverv, der maa opfattes som indeholdende et Tilsagn om Godtgjørelse for de til Hvervet medgaaende Udlæg (§ 139. III. 1). Hertil føjes følgende nærmere Bemærkninger af mere almindelig Interesse.

1. En Persons blotte Passivitet kan i Almindelighed ikke virke som et Løfte[5]); den, hvem der gjøres Tilbud om en Handel med Tilføjelse, at hans Tavshed vil blive opfattet som Indvilgelse, bindes f. Eks. ikke ved at forholde sig tavs. Men naar en Person forholder sig passiv i en Situation, i hvilken fornuftige og hæderlige Mænd vilde tage Reservation, naar de ikke ere villige til at forpligtes, bliver Passiviteten vistnok forbindende ligesom et Løfte[6]). Navnlig i Handelsforhold er det

1906. 423 (U. f. R. 1907. 20), Schl. H. R. D. I. 433, III. 178, U. f. R. 1907. 916, 1906. 431, 942, 1905. 543, 1904. 144, 1901. 514, 1900. 595, 1898. 206, 1895. 776, 1885. 540, 1882. 991, 1880. 329, 1878. 817, 1258 og følgende Noter, men derimod f. Eks. U. f. R. 1894. 1362, 1868. 929, jfr. § 21 Note 4, samt om stiltiende Frafald af Rettigheder § 64 Note 16, 19.

[5]) Schl. H. R. D. II. 574, H. R. T. 1900. 242 (U. f. R. 1900. 569), 1906. 739 (U. f. R. 1907. 260), U. f. R. 1896. 173, 1893. 243, 1872. 791, 1867. 922, J. U. I. 721.

[6]) H. R. T. 1897. 555 (U. f. R. 1898. 17), 1884. 613 (U. f. R. 1885. 410), 1872. 607 (U. f. R. 1873. 437), U. f. R. 1894. 486, 1900. 595, 1895. 776, 1877. 632, 1887. 436 (§ 23 Note 13), 1885. 185, 1882. 949. Den Part, der ikke uopholdeligt gjør Indsigelse mod en ham tilstillet Mæglerslutseddel, antages at anerkjende dens Rigtighed, Resp. 7 Juni 1901 (U. f. R. 1902. 319), D. i U. f. R. 1908. 209, 1876. 223, 1878. 806, S. og H. R. T. 1868. 137, J. U. 1848. 943, jfr. 1856. 620, Hindenburg S. 28, Grundtvig S. 232, Tybjerg hos Hage S. 299, jfr. Aubert Sp. D. II S. 177, ovfr. § 20 Note 3. Om Tavshed overfor Regninger, Kontrabøger, Kontokuranter o. desl. se § 113. I, Grundtvig Reklamation S. 236—242. Regelen i D. H. G. B. Art. 362, hvorefter den Handlende, der af en anden Handlende, med hvem han staar i Forretningsforbindelse, anmodes om Udførelsen af et Hverv, bliver forpligtet til Udførelsen af dette, naar han ikke ufortøvet tilkjendegiver, at han ikke vil, gjælder ogsaa i dansk Ret for visse Forretningsforbindelser, D. i U. f. R. 1891. 272, S. og H. R. T. 1862. 187, Evaldsen S. 101, Deuntzer Om Fuldmagt S. 192—

for adskillige Situationers Vedkommende fastslaaet, at Forpligtelse opstaar, dersom der ikke reklameres[6a]).

2. Naar en Person ved en Retshandel indlader sig i et Retsforhold, underkastes han alle de i et Retsforhold af denne Art normale Pligter *(naturalia negotii)*, uanset at de ikke ere lovede, naar han ikke har taget Forbehold i modsat Retning. Ret skabes altsaa her ved Tavshed i Forbindelse med Viljeserklæring, se ndfr. § 39. I. 2 og § 41. III[6b]).

3. Den, hvem et Formuegode overlades med Tilkjendegivelse (udtrykkelig eller stiltiende) af, at visse Pligters Overtagelse, f. Eks. Pligt til Vederlag, til Gjengjæld forlanges, bliver ved Tilegnelsen af Formuegodet pligtig til at yde det forlangte[7]). Tilbyderen maa kunne stole paa, at det, der af ham overlades en Anden, kun tilegnes af denne mod den forlangte Pligts Overtagelse. Sætningen gjælder efter denne Begrundelse ikke, naar Modtagerens Tilegnelse ogsaa bortset fra Tilbudet er lovlig, f. Eks. fordi det

195, ndfr. §§ 136 Note 8, jfr. B. G. B. § 663. Principalen bindes ved den gjennem hans Agent indløbne Ordre, hvis han ikke reklamerer, ovfr. § 23 Note 13, men A. behøver ordentligvis, jfr. U. f. R. 1899. 1018, ikke at reklamere overfor B.s Meddelelse til ham om, at B.s Agent har indsendte Ordre fra A., Grundtvig Reklamation S. 233. Se endvidere § 10 Note 26. Jfr. om Æmnet Windscheid § 72 Note 10, § 309 Note 2, Unger l. c. S. 85 Note 21—27, Savigny System III § 132.

[6a]) Grundtvig Reklamation S. 230—233 og foreg. Note.

[6b]) Jfr. Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 40, 52.

[7]) H. R. T. 1895. 802 (U. f. R. 1896. 377), 746 (U. f. R. 1896. 339), 1886. 547 (U. f. R. 1887. 196), 1885. 574 (U. f. R. 1886. 142), U. f. R. 1894. 1322, 1892. 1331, 1896. 795, 1898. 985, 349, 1903. 731, 1886. 29, 1885. 571, 1875. 226, 1872. 1051, 1891. 285, S. og H. R. T. 1865. 134, J. U. 1871. 920, jfr. U. f. R. 1892. 14, H. R. T. 1884. 159, se endvidere D. D. i § 21 Note 4, § 23 Note 23 og ndfr. Note 11 og 12. Forøvrigt kan det være vanskeligt at skjelne mellem Tilfælde som de omhandlede og Tilfælde, hvor Overdragerens Forbehold ikke gaar ud paa Pligts Paalæggelse men kun paa, at visse Kjendsgjerninger ere Forudsætninger for Overdragelsen, jfr. Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 27—28, Windscheid § 98. 2°. Se om Sætningens Anerkjendelse tildels Planck I S. 163—164 og ad § 151, B. G. B. § 525, Windscheid § 428 Note 5, § 306 Note 11, § 312 Note 4, Unger l. c. § 85 Note 10, og i Almindelighed Pollock S. 11—12, The civil code of the State of New-York § 769, Wharton §§ 6, 7, 708, 720, Anson S. 14.

Tilbudte skyldes ham for en lavere Betaling end den forlangte[8]), og heller ikke, naar Tilegnelse finder Sted paa anden Maade end ved Benyttelse af Tilbudet og Overladelsen[8a]); i sidste Fald vil Modtageren kun blive erstatningspligtig efter Reglerne om Erstatningspligt udenfor Kontraktsforhold. Det tilsvarende gjælder om Arbejdsydelser. Den, for hvem et Arbejde udføres under saadanne Omstændigheder, at Vederlag maa antages at ville blive forlangt, forpligtes til at betale Vederlaget ved at lade Arbejdet udføre for sig[9]), men ikke, naar Arbejdet udføres uden hans (eller efter Omstændighederne hans Folks) Medvirken, selv om han beholder den Værdiforøgelse, som hans Formue derved har indvundet[9a]). I sidste Tilfælde kunde der højst være Tale om at tilkjende Arbejderen et Berigelseskrav[10]), men et saadant er ikke anerkjendt i dansk Ret (§§ 33, 34). En særlig Anvendelse af det udviklede er det, at den, der tilegner sig ubestilte Varer, der ere ham tilstillede, bliver pligtig at betale den forud for Tilegnelsen forlangte Betaling (Fakturaprisen) eller, naar ingen bestemt Betaling er forlangt, en passende Betaling (ndfr. § 39. II. 2) for disse og ikke kan slippe med at aflevere Varerne eller deres Værdi efter Vur-

---

[8]) H. R. T. 1872. 271 (U. f. R. 1872. 892), 1877. 243 (U. f. R. 1877. 896), jfr. U. f. R. 1879. 1096, 1907. 511, ndfr. § 64 Note 23. Naar Ting ere kjøbte ugyldigt hos en Fuldmægtig, der har overskredet sin Ordre, og Tilegnelsen finder Sted, efterat Fuldmagtsgiveren har underrettet Kjøberen om Vilkaarene, bindes denne ved disse trods Aftalen med Fuldmægtigen, U. f. R. 1883. 1236, 1239, 1874. 846, 1904. 134, jfr. 1894. 756.

[8a]) F. Eks. af en Fejltagelse, Planck I S. 166—167. Jfr. dog m. H. t. L. 24 April 1896 No. 62 § 10 D. i U. f. R. 1900. 172.

[9]) H. R. T. 1903. 585 (U. f. R. 1904 B. 117), U. f. R. 1908. 272, 1900. 120, 1903. 564, 1901. 756, 1884. 642, 1877. 726, 1867. 479, 1879. 578, 1880. 681, jfr. H. R. T. 1892. 919 (U. f. R. 1893. 495), se nærmere ndfr. § 136 Note 8, Pollock S. 10—11, 170, Wharton §§ 7, 708.

[9a]) Schl. H. R. D. I. 553.

[10]) Anderledes forholder Sagen sig, naar Arbejdet har medført, at Ting, der fremdeles tilhøre Arbejderen *(jus tollendi)*, befinde sig hos den, for hvem Arbejdet er udført. Denne bliver da pligtig at betale for disse efter den i Teksten om Tingsydelser angivne Regel, men ikke blot ved at undlade at aflevere Tingene, jfr. D. i U. f. R. 1885. 525 med (vistnok rigtig) Tillægsbemærkning.

dering[11]). Som andre Anvendelser mærkes, at den, der benytter Ting, som tilstilles ham til Laan, til Brug eller til Leje, ikke blot er Vindikationsret undergiven, men pligtig at bevare og tilbagelevere Tingen efter de om Laan og Leje gjældende Regler, samt at den, for hvem Fragtgods er bestemt, ved at modtage Gods og Fragtbrev bliver pligtig til at tilsvare Fragten, som ifølge Fragtbrevet skal betales, Sølov § 154[12]).

II. 1. Naar Betegnelsen stiltiende Løfter er bibeholdt for de under I. omtalte Handlinger, er Grunden den, at deres retsskabende Evne hviler paa samme Retsgrund som Løftets, idet de, ligesom dette, efter deres naturlige Beskaffenhed eller efter særlig Hjemmel give en Person Føje til at stole paa, at den Handlende vil erlægge en vis Ydelse til ham. Det er i Almindelighed (jfr. dog under 2.) i Kraft af denne deres Egenskab, at de ere forpligtende, og det er følgelig uden Betydning, at den Handlende ikke med Handlingen forbandt nogen Vilje til at yde

---

[11]) D. i H. R. T. 1895. 746 (U. f. R. 1896. 339), S. og H. R. T. 1867. 122, U. f. R. 1887. 329, 1890. 767, 1149, 1882. 889, 1266, J. U. 1868. 881, 1848. 157, jfr. U. f. R. 1880. 475, 1890. 470, 835, 1872. 791, S. og H. R. T. 1870. 85, J. U. 1865. 415, 1859. 634. Lige med Tilegnelse virker det, at Modtageren ubeføjet (§ 23 Note 13) afgiver Varen til Afsenderens Agent, saa at den ikke kommer til Afsenderens Disposition, U. f. R. 1897. 518, 1890. 470, 1893. 262, jfr. 1336. Derimod bliver Modtageren af ubestilt Vare ikke — saaledes som Modtageren, naar Varer ere bestilte, men mangelfuld Vare leveres, Kbl. § 52 — forpligtet til at betale alene ved at forholde sig passiv, U. f. R. 1894. 991, S. og H. R. T. 1865. 65; Undladelse af Reklamation inden rimelig Tid maa dog vistnok — navnlig i Tilfælde, hvor Modtageren maatte indse, at Afsenderen antager Varen for bestilt, U. f. R. 1907. 365 – forpligte til Betaling, naar der bestod en fast Forretningsforbindelse mellem Parterne, og naar ubestilte Varer ere fremsendte sammen med bestilte, U. f. R. 1888. 241, 1898. 382, 1900. 374, 1874. 215, jfr. 1898. 166, S. og H. R. T. 1862. 209, U. f. R. 1907. 345. Jfr. herved Resp. 29. April 1876 (hos Rode S. 162), 14. Juli 1893 (U. f. R. 1894. 610), Grundtvig Reklamation S. 222–230, 157 Note 20, Staub II ad § 377 Note 158—160, ad 379 Note 28, Tybjerg hos Hage S. 328, Pollock S. 11, Unger l. c. § 85 Note 8 og 13.

[12]) Dette var antaget før Søloven, H. R. T. 1864. 170, 1871. 228 (U. f. R. 1871. 620), U. f. R. 1892. 735, 1884. 945, jfr. S. og H. R. T. 1865. 38, 1864. 111. D. H. G. B. Art. 436.

eller forpligte sig[13]). Og overhovedet er det de om Løfter gjældende, ovfr. i §§ 14—20 udviklede Ugyldighedsgrunde, hvorefter det maa afgjøres, om ikke de under I. omtalte Handlinger, trods deres almindelige Karakter, i det enkelte Tilfælde paa Grund af særlige Omstændigheder dog ikke ere forpligtende. Umyndige forpligtes altsaa ikke ved disse Handlinger, og medens det i og for sig ikke kan udelukke den Handlendes Forpligtelse, at han var i Vildfarelse[14]) om de Egenskaber ved hans Handling, hvoraf den Anden med Føje kan slutte, at han vil, er han ikke forpligtet, naar disse Egenskaber vare ukjendelige for ham (§ 17. I), og naar den Anden maatte kunne indse, at han ikke vilde, eller at han kun vilde under en urigtig eller bristende Forudsætning[14a]).

2. Men med Hensyn til visse Underafdelinger af de omtalte Handlinger gjælde dog nogle særlige Regler. I de under I. 3. omtalte Tilfælde, hvor Formuegoder overlades, eller Arbejde ydes paa Vilkaar af visse Pligters Overtagelse, er Forholdet, som allerede antydet, ikke just det, at Modtagerens Tilegnelse behøver at vække nogen beføjet Tillid hos Yderen til, at han vil erlægge det Forlangte. Yderen er paa Forhaand berettiget til at stole paa, at Tilegnelsen kun finder Sted imod Forpligtelsens Overtagelse[15]), og Tilegneren bliver altsaa forpligtet, selv om han tager udtrykkelig Reservation mod at forpligtes ved Tilegnelsen, og selv om Yderen, samtidigt med Kundskaben om Tilegnelsen, erholder Kundskaben om, at Modtageren ikke med Tilegnelsen forbandt nogen Vilje til at yde det forlangte[16]).

---

[13]) H. R. T. 1862. 656, 1884. 613 (U. f. R. 1885. 410), 1885. 469 (U. f. R. 1886. 88), U. f. R. 1885. 185, 540, 1882. 949, 1878. 817, 1874. 953, 1872. 1051, S. og H. R. T. 1868. 137 m. fl. af de i foregaaende Noter citerede D. D., jfr. ogsaa § 64 om stiltiende Opgivelse af Rettigheder, men derimod U. f. R. 1867. 95.

[14]) Jfr. D. i U. f. R. 1872. 1051, 1885. 540.

[14a]) Jfr. D. i U. f. R. 1888. 119, 1878. 772, 1906. 907.

[15]) Aagesen R. R. I. S. 258.

[16]) Jfr. (tildels afvigende) Windscheid § 72 Note 11, § 306 Note 11, Unger l. c. § 85 Note 12, men dog Note 13, N. Lassen S. 46—48, Planck I ad § 130 Nr. 4. Derimod vil en Reservation, der viser, at Modtagelsen ikke er Tilegnelse, udelukke, at Forpligtelse opstaar, og naar

Derimod forpligtes Modtageren ikke ved Tilegnelsen, naar han i Tilegnelsens Øjeblik havde Føje til at antage, at der ikke vilde blive forlangt noget Vederlag for Tingen eller Arbejdet[17]), og han forpligtes ved Tilegnelsen ikke til andre Pligters Overtagelse end dem, der i Tilegnelsens Øjeblik vare kjendelige for ham som forlangte til Gjengjæld[18]), hvorimod han maa bære Følgerne af ubeføjet Misforstaaelse og af ikke at gjøre sig bekjendt med Forlangendets Indhold[19]). Af Begrundelsen følger vistnok endvidere, at Forpligtelsen til at yde det forlangte Vederlag ikke indtræder, naar dette er saa urimeligt, at Akcept af det paa Forhaand maa betragtes som udelukket. — Ogsaa for visse Tilfælde, hvor Lovgivningen eller Sædvanen har fastsat, at en Person bindes, dersom han ikke inden en vis Frist afgiver en Erklæring, gjælde særlige Regler, jfr. herom i det følgende, bl. A. angaaende Kbl. § 53; det vil saaledes f. Eks. her ordentligvis ikke udelukke Indtrædelsen af Forpligtelsen, at den Anden kunde indse, at den Paagjældende ikke med sin Undladelse forbinder nogen Vilje til Ydelsen.

3. Om den retlige Betydning af de under I. omtalte Handlinger for en Person, naar de foretages af en Anden paa hans Vegne, kan ganske henvises til det i § 23 udviklede[19a]).

III. Hvad Terminologien angaar, er der ofte rejst Indvending mod at benævne de under I. omhandlede Kjendsgjerninger som stiltiende Viljeserklæringer eller Løfter (Kvasikontrak-

---

Modtageren tager Reservation overfor den tilstedeværende Tilbyder, og denne alligevel yder, maa Forholdet ofte opfattes saaledes, at Fordringen paa Vederlaget er frafaldet af denne, jfr. S. og H. R. T. 1871. 11, J. U. 1874. 819.

[17]) H. R. T. 1901. 594 (U. f. R. 1902 B. 59), 1870. 250 (U. f. R. 1870. 750), 1886. 547 (U. f. R. 1887. 196), 1876. 101 (U. f. R. 1876. 698), U. f. R. 1887. 329, 1877. 1097, 1875. 819, 840, 1873. 978, J. U. 1864. 792, jfr. H. R. T. 1857. 675, U. f. R. 1868. 159, S. og H. R. T. 1868. 89 m. fl., Wharton §§ 181. 6⁰ og 719. Se § 39 Note 22, 23.

[18]) S. og H. R. T. 1868. 89, 1867. 80, U. f. R. 1892. 431, 1894. 756, 1895. 861, 1901. 564, 1869. 612, jfr. 1880. 684, 1878. 806, H. R. T. 1872. 271 (U. f. R. 1872. 892), S. og H. R. T. 1869. 127. Se Note 8, § 23 Note 20, § 39 Note 24 og 25, § 32 Note 7.

[19]) H. R. T. 1895. 746 (U. f. R. 1896. 339), U. f. R. 1896. 929, 979, 1901. 756, 1882. 1266, jfr. 1881. 765, 1874. 215, 1879. 1102, 1904. 138.

[19a]) Se f. Eks. U. f. R. 1900. 332, 1898. 871, 1891. 742.

ter), navnlig fordi deres Begreb hverken forudsætter, at der foreligger nogen Vilje til Ydelse eller nogen Erklæring[20]. Uheldig er Betegnelsen stiltiende Løfte særlig for de Kjendsgjerninger, der ikke ifølge den almindelige Opfattelse ere at betragte som Skylderklæringer. Grunden til, at Betegnelsen dog er bibeholdt, er, som allerede bemærket, den, at de have den afgjørende juridiske Egenskab tilfælles med Løftet, nemlig at de — enten efter deres naturlige Beskaffenhed eller ifølge særlig Hjemmel — give Modparten Ret til at behandle den Paagjældende, som om han havde afgivet et Løfte. I de under II. 2. omtalte Grupper staar Sagen vel noget anderledes, men ogsaa der er det dog tilsidst en Tillid til, at den, der forholder sig paa en vis Maade, vil være bunden, som beskyttes. Paa den anden Side bør ogsaa kun de under I. omtalte Handlinger betegnes som stiltiende Løfter (Kvasiløfter, Kvasikontrakter). Naar denne Betegnelse anvendes paa andre retsstiftende Kjendsgjerninger, vækkes der en falsk Forestilling om, at den retsstiftende Evne skulde skyldes samme eller en lignende Retsgrund som Løftets[21]. Kravet f. Eks. mod den, til hvem en Ting er erlagt i urigtig Formening om Skyld *(condictio indebiti)*, bør saaledes ikke betegnes som et kvasikontraktmæssigt, dersom det støttes derpaa, at en for Modtageren kjendelig Forudsætning for Overdragelsen er urigtig, saa at Overdragelsen er ugyldig, men kun, dersom det opfattes saaledes, at Yderen har taget og Modtageren underkastet sig et stiltiende Forbehold om et Krav paa Tilbagelevering for det Tilfælde, at den formentlige Skyld maatte vise sig ikke at være til. Betegnelsen fingeret Viljeserklæring eller Løfte bør kun anvendes, hvor det skyldes positiv Hjemmel, at en vis Kjendsgjerning, der netop i Virkeligheden ikke har de for en Viljeserklæring eller et Løfte afgjørende faktiske Egenskaber, dog skal have samme Retsvirkning som disse Kjendsgjerninger[22]. Tidligere er Betegnelsen fingeret Viljeserklæring (Løfte eller

---

[20]) Jfr. navnlig Schlossmann Der Vertrag S. 51 ff.

[21]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 291—292.

[22]) Jfr. Windscheid § 72 Note 12, § 67 Note 5, Savigny System III § 193, Leonhard Der Irrthum bei nichtigen Verträgen § 11.

Akcept) under Tilbøjeligheden til at søge al Pligt begrundet ved den Forpligtedes Vilje og under Overenskomsttheoriens Tryk — idet Retsopfattelsen i mange Tilfælde var paa det rene med, at Ret maatte være skabt ved Løftet, uden at en Tilegnelseshandling kunde paavises — blevet stærkt misbrugt. Men i nyere Tider er man i Almindelighed enig om, at der Intet vindes ved at betegne Kjendsgjerninger, hvis Retsvirkning man ikke ser sig i Stand til at forklare paa anden Maade, som fingerede Viljeserklæringer, og at denne Betegnelse tværtimod kun er vildledende[23]).

II. RETSBRUDET

§ 26.

Indledende Bemærkninger.

Den Kjendsgjerning, som, bortset fra Retshandelen, oftest giver Anledning til at spørge, om ikke en Fordringsret er kommen til Eksistens, er den, at en Person ved en Begivenhed har lidt en Skade, et Tab. Der frembyder sig i saa Henseende straks det Spørgsmaal, om den Tablidende selv endeligt skal bære Skaden, eller om han — helt eller delvist — kan fordre den erstattet af en Anden. I moderne Retsforfatninger staar Sagen i denne Henseende i Almindelighed saaledes[1]), at den Skadelidende for den ham af en Anden for-

[23]) Jfr. dog endnu Morgenstierne S. 6 ff. og herimod N. Lassen i U. f. R. 1887 S. 308, V. Bentzon i T. f. Rvdsk. II S. 476 og 482.

[1]) Se § 27 Note 4. Som Kritik af den saaledes bestaaende Lovgivningstilstand nævnes Mataja Das Recht des Schadenersatzes vom Standpunkte der Nationalökonomi 1888, Steinbach Die Grundsätze des heutigen Rechts über den Ersatz von Vermögensschaden 1888, Bry Die Theorie französischer Juristen über die Begründung der zivilrechtlichen Verantwortlichkeit i Jahrbuch der internationalen Vereinigung für Rw. u. Vkl. VI og VII. 1 S. 300 ff., Dernburg II § 25. Nordisk Literatur om Æmnet: Sjøgren Om Rättsstridighetens former, jfr. Thyrén i T. f. Rvdsk.

sætligt (ved *dolus*) eller uagtsomt (ved *culpa*) tilføjede retsstridige Skade kan kræve Erstatning hos denne Anden, men at han, bortset fra de Tilfælde, hvor han har sikret sig ved Assurance ell. desl., ordentligvis (adskillige Undtagelser anerkjendes) selv maa bære det ham tilfældigt (ɔ: paa anden Maade) tilføjede Tab, dog at der vil tilkomme ham et Krav mod den, som uden Grund er beriget ved hans Tab, et Krav, der gaar ud paa, at denne skal tilbagegive ham Berigelsen. I dansk Ret vil Sagen i det hele findes ordnet paa samme Maade, dog at egentlige Berigelseskrav næppe ere anerkjendte. Men i det enkelte giver den danske Lovgivning, ligesom de fremmede, paa mange Punkter Anledning til Tvivl.

Her skal undersøges den danske Rets Regler om de i Retshaandhævelsens Grundsætning begrundede Erstatningskrav[2]), det vil sige de Erstatningskrav, der tillægges den Tablidende mod en Person, fordi denne har forvoldt Skaden ved en Handling, som strider mod Retsordenens Regler om, hvorledes der maa og bør handles, saa at Erstatningskravet altsaa indrømmes, enten fordi Lovgiveren misbilliger Handlingen efter dens objektive Beskaffenhed, eller fordi han finder subjektiv Skyld hos den Handlende. Undersøgelsen om Ret til Godtgjørelse for Tab, der ere forvoldte paa anden Maade, henskydes til en senere Undersøgelse (§§ 33—35).

§ 27

Den almindelige Erstatningsregel[1]).

Det Spørgsmaal, som her skal undersøges, er altsaa dette: hvilke Handlinger paadrage efter dansk Ret Erstat-

VIII S. 309 ff., Reuterskjöld i T. f. Rvdsk. XVIII S. 239 ff., Winroth S. U. IV, Chydenius Skadeståndsläran från politirättslig synpunkt (Særtryk af Finsk jurid. Forenings Tidsskrift 1903 med Henvisning til andre finske Forff., bl. A. J. Forsmann Bidrag til läran om skadestånd), Scheie i T. f. Rvdsk. XX S. 161 ff., Platou i T. f. Rvdsk. X S. 257 ff., Goos II S. 584 ff., Bentzon A. R. §§ 44—46, Hindenburg La theorie des dommages-intérèts. Jfr. ndfr. § 35 navnlig III. 2.

[2]) Om den i Str. L. 10. Febr. 1866 § 299 og tidligere i D. L. 1—23—1 omhandlede Ret til at fordre Sikkerhedsstillelse i Anledning af visse Trusler se ndfr. § 149.

[1]) Ørsted N. J. A. XX. S. 123 ff., XXII S. 115 ff., Hdbg. V S. 4 ff.,

ningsansvar som forbudne eller misbilligede? Det er ikke ethvert af saadanne Handlinger følgende Ansvar, som her skal omhandles, men kun Erstatningsansvaret. Udenfor Undersøgelsen falder altsaa Strafansvaret, selv om dette maatte bestaa i en Bøde, som skal udredes til den Krænkede, og alle ved Retsbrudet paadragne Pligter, som gaa ud paa at gjenoprette selve den krænkede Tilstand,[*] f. Eks. den til Vindikationskravet svarende Pligt. Derimod tages Begrebet Erstatning i saa vid Forstand, at det omfatter al Godtgjørelse, der ydes for et krænket Retsgode, ikke blot den, der ydes, naar Tabet er et Formuetab (Erstatning i snævrere Forstand), men ogsaa den, der ydes, naar dette ikke er Tilfældet (Soning), f. Eks. Erstatning for legemlig Lidelse.

Nogen direkte almindelig Besvarelse af Spørgsmaalet om, hvilke Handlinger der paadrage Erstatningsansvar som misbilligede, giver den danske Lovgivning ikke, men den forudsætter paa mange Steder, at der gives en almindelig Regel om Erstatningspligt, se f. Eks. L. 13. April 1894 Nr. 69 § 25, L. 15. Febr. 1895 Nr. 54 § 5, L. 13. Juni 1870 Nr. 73 § 55, L. 28. Maj 1880 Nr. 64 § 12, L. 7. Maj 1881 Nr. 68 § 62. Denne maa da udledes af en Række spredte Lovbud. Disse udvise, at Erstatningsansvaret paahviler for den ved Forbrydelser forvoldte Skade, se f. Eks. Str. L. 10. Febr. 1866 § 300, samt for Skade, som er forvoldt „tilregneligt“, „forsætligt“, „uagtsomt“, „ved utilbørligt Forhold“, „ved Forseelse“, „ved Forsømmelse“, „ved Skødesløshed“, „ved Skyld“ og desl.

Larsen S. 346—376, Gram Sp. D. S. 835 ff. Om ældre danske og norske Forff. Øllgaard S. 323—326. Se om norsk Ret L. om Straffelovens Ikrafttræden 22. Maj 1902 Kap. 3 og (ældre end denne) G. W. Gram S. 12—15, 19—23, Aubert §§ 20—21, Morgenstierne navnlig S. 19 ff., og om svensk og finsk Ret Strafflag Kap. 6, G. W. Gram l. c., Schrevelius II S. 395 ff., Assarson Om Skadestånd, Nordling 242 ff., Winroth S. U. IV, Serlachius §§ 23—29 og Citater i § 26 Note 1.

[*]) Jfr. Goos Str. R. I S. 30—32, Ørsted N. J. A. XX. 126, XXII. 165—167, B. G. B. §§ 249—251, D. Entw. Mot. II S. 19—21, Oest. G. B. § 1323, Aubert S. 50—51, 63—64 og 107 Note 2; Rigtigheden af den af sidstnævnte Forf. i hans Eksempler dragne Grænse kan i flere Retninger være tvivlsom, jfr. f. Eks. Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 21—23.

men ikke for den Skadetilføjelse, der ikke rammes af disse og lignende Betegnelser, se f. Eks. D. L. 5—7—1, 5—8—11, 6—11—3, L. 10. Maj 1854 § 31, Fdn. 3. Juli 1835 §§ 14 og 15, L. 30. Marts 1906 Nr. 81 § 9, 13. Juni 1879 Nr. 73 §§ 22 og 55, 28. Maj 1880 Nr. 64 § 12, 5. April 1888 Nr. 52 § 8, Sølov §§ 220, 221, Kbl. §§ 23, 43, 2°, L. 29. Marts 1904 Nr. 63 (L. 19. Dcbr. 1902 Nr. 189) § 19. Hvad der faas ud af disse Lovbud, er altsaa dette, at Lovgiveren ikke har belagt en Handling med Erstatningsansvar, blot fordi den har foraarsaget en Anden Skade, men at kun de Handlinger, der ere subjektivt dadelværdige, paadrage Ansvar. Samtlige ovenfor nævnte Udtryk ere netop efter almindelig Sprogbrug Betegnelser for det dadelværdige, undtagen maaske Udtrykket „forsætlig Skade", men Alle ere enige om, at forsætlig Skadetilføjelse ikke altid forpligter til Erstatning, f. Eks. ikke Skade, der forsætligt er tilføjet en Anden med hans Samtykke eller i Nødværge, men kun naar Forsættet er dadelværdigt. Nu kan en Skadetilføjelse ikke i juridisk Forstand betegnes som dadelværdig, medmindre den strider mod en Ret,[5]) hvorimod den meget vel kan være retsstridig (objektivt misbilliget) uden at være dadelværdig, idet f. Eks. den Handlende i Handlingens Øjeblik befandt sig i en undskyldelig Vildfarelse om dens skadebringende Egenskaber. Idet de nævnte Lovbud erklære, at kun de juridisk dadelværdige Handlinger paadrage Erstatningsansvar, ligger altsaa heri to Betingelser for Erstatningsansvar, den objektive, at Skaden maa være retsstridigt forvoldt, og den subjektive, at den maa være dadelværdig, hvilket kun er Tilfældet, naar den er forsætligt eller uagtsomt forvoldt, se de ovennævnte Lovbud navnlig L. om Erstatning for uforskyldt Varetægtsfængsel m. m. 5. April 1888 § 8 „foraarsagede ved tilregneligt retsstridigt Forhold", og L. 28. Maj 1880 Nr. 64 § 12. Det er i Almindelighed ikke tilstrækkeligt til Ansvars Paadragelse, at den Handling, som forvoldte Skaden, var retsstridig (objektivt

---

[5]) Naar det i Love undertiden hedder, at ogsaa usædelige eller illoyale Handlinger paadrage Ansvar, B. G. B. § 826, D. Entw. Mot. II S. 726—727, vil dette netop sige, at visse umoralske Handlinger — om hvis Retsstridighed der muligvis tidligere var Tvivl — herved erklæres for retsstridige, jfr. Note 4.

misbilliget af Retsordenen), men der kræves endvidere som Betingelse for Ansvaret subjektiv Skyld. Den almindelige Erstatningsregel udtrykkes altsaa korteligt saaledes, at Erstatningsansvar paadrages ved forsætlige og uagtsomme Retsbrud (Culparegelen)[4]. Denne Regel gjælder ogsaa

---

[4]) Se om Bevisbyrden for Erstatningsbetingelsernes Tilstedeværelse Tybjerg S. 190 ff., Nellemann Pr. S. 365—368, Munch-Petersen Pr. S. 312, Winroth S. U. IV S. 327 ff. Medens Romerretten vel i Almindelighed hjemlede Erstatningsansvar for forsætlig Retskrænkelse, paadrog Uagtsomhed ordentligvis kun Ansvar for Skyldnerens skadegjørende Handlinger i Obligationsforhold og for Tingsskade *(lex Aquilia)*, Windscheid §§ 451, 455, jfr. § 101, Jul. Lassen R. R. § 113 (Læreb. § 102), Bentzon A. R. S. 139—142. De nyere Lovgivninger knytte i Almindelighed Erstatningsansvaret til forsætlige og uagtsomme Retsbrud, Stobbe § 200, D. Entw. Mot. II S. 724—25, Schw. Art. 50, code civil art. 1382 og 1383, Mourlon II S. 926, The civil code of the state of New York § 853, Pollock Torts S. 22 ff. og navnlig S. 521—522, hvor den engelske Rets Regler ere bragte i Lovsform. Saaledes ogsaa de nordiske Lovgivninger, se ovenfor Note 1. Mindre sikkert er det, om Oest. G. B. §§ 1295, 1306, jfr. Pfaff S. 4—11 og 54—67, kan siges som Regel at kræve subjektive Betingelser for Ansvaret, men dette antages dog i Almindelighed. Men ligesom Udtrykkene i de forskjellige Love variere betydeligt, ses ogsaa Opfattelsen af den nærmere Forstaaelse af de nævnte Erstatningsbetingelser at være noget forskjellig. Ogsaa B. G. B. vedkjender sig Culparegelen som den almindelige Erstatningsregel, §§ 823—826 og 839; se angaaende Forslagene om at knytte Erstatningsansvar i Almindelighed ogsaa til det utilregnelige Retsbrud (jfr. § 26 Note 1) Reatz I S. 382 Note, Planck II S. 600. B. G. B. nøjes ikke med i § 823. 1° at paalægge Ansvar for den forsætlige eller uagtsomme Krænkelse af en Andens Ret, men føjer hertil de andre ovennævnte Bestemmelser, saasom om Ansvar for den, der tilregneligt overtræder den til en Andens Beskyttelse givne Retsregel (§ 823. 2°, jfr. Windscheid § 101, f. Eks. den, der ved Bedrageri eller Selvtægt tilføjer en Anden Formueskade, Planck II S. 611), og for den, der paa en mod „die guten Sitten" stridende Maade forsætlig tilføjer en Anden Skade (§ 826, jfr. ovfr. Note 3, ndfr. § 29 Note 8[d], f. Eks. forsætlig skader en Anden ved Aflæggelse af falsk Vidnesbyrd eller ved et falsk Raad, Planck II S. 617, Deutsche Juristenzeitung XII S. 7, eller forsætligt skader en Livsforsikringsanstalt ved at dræbe den forsikrede, Dernburg II § 393, II. 3°). Denne for dansk Opfattelse vanskeligt forstaaelige Ordning forklares bl. A. deraf, at B.G.B. ikke under Begrebet Ret indbefatter enhver retsbeskyttet Interesse, og deraf, at B. G. B. er utilbøjelig til at anerkjende, at en Persons Ret kan have Retsbeskyttelse overfor Handlinger, der i første Linie krænke en

om Skyldneren i et Fordringsretsforhold, der ikke opfylder sin Forpligtelse, se flere af de ovfr. nævnte Lovbud og ndfr. i § 41. I. Men det skal allerede her bemærkes, at der i særligt vidt Omfang vil paahvile Skyldneren Pligt til at godtgjøre Fordringshaveren det ham ved Fordringens Ikke-Opfyldelse forvoldte Tab, selv om Ikke-Opfyldelsen ikke er noget Retsbrud fra Skyldnerens Side, se Læren om Subsidiærydelser (§§ 41—46).

§ 28.

Fortsættelse: Retsbrudet.

I. Den objektive Betingelse for Erstatningsansvaret er altsaa et Retsbrud ɔ: en Forstyrrelse af et Retsgode, foraarsaget ved en i Forhold til dette Retsgode retsstridig Handling: er Skaden ikke forvoldt ved en retsstridig Handling, paadrager den ikke Ansvar, i alt Fald ikke efter den almindelige Erstatningsregel.[1]) Medens de ældre Forfattere ikke skjænkede denne Erstatningsbetingelse nogen nærmere Opmærksomhed, idet de betragtede det som selvfølgeligt, at en Handling, der havde krænket et Retsgode, maatte være retsstridig i Forhold til dette, medmindre der forelaa ganske særlige Omstændigheder, saasom at Handlingen var foretagen med den Krænkedes Samtykke eller i Nødværge, har Goos gjort opmærksom paa, at dette ikke forholder sig saaledes.[2]) Deri, at Retsordenen anerkjender et sædeligt Gode for et Retsgode, en

---

anden Ret, være sig hans egen eller Andres (indirekte Retsbeskyttelse, se ndfr. § 28 Note 7 og 18), Planck II S. 601, 609, Dernburg II § 383. II. 3, se ogsaa Winroth S. U. IV S. 93—95, eller Retsbeskyttelse for Fordringsrettigheder overfor Tredjemand (ndfr. § 75 Note 32). Jfr. herved F. v. Liszt Die Deliktsobligationen im Systeme des bürgerlichen Gesetzbuchs, Gierke Der Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs S. 262—266. Efter rigtig Opfattelse foreligger der i alle de ovennævnte Eksempler en retsstridig Krænkelse af den Skadelidendes Ret. Bag ved Systemet i B. G. B. ligger Frygten for at overlade det frie Dommerskjøn Afgjørelsen af, om en vis Interesse bør være beskyttet, og af, hvilke Handlinger der af Hensyn til den bør erklæres for retsstridige.

[1]) De i det følgende som ikke-retsstridige (tilladte) bestemte Handlinger antages ikke at paadrage Ansvar, selv om de ere foretagne alene for at hidføre den indtrufne Skade, se nærmere ndfr. § 29 Note 8[c].

[2]) Goos I. S. 327—329, Str. R. II. S. 66—79.

Ret, ligger ganske vist, at visse Handlinger forbydes af Hensyn til denne Ret, fordi de kunne forstyrre den, men ingenlunde, at enhver Handling, der kan tænkes at afstedkomme en Krænkelse af Retten, skulde være stridende mod denne.[3]) Da en hvilkensomhelst Handling kan tænkes i sine Forkjædninger at føre til en Forstyrrelse af en hvilkensomhelst Ret, vilde en saadan Sætning i Virkeligheden dræbe al Handlefrihed. Uanset en Handlings Evne til at kunne afstedkomme en Forstyrrelse af et Retsgode kan den ikke af Hensyn til dette være retsstridig, naar den mangler Aarsagsevne i juridisk Forstand[3a]) ɔ: kun kan bevirke Retsforstyrrelse ved Tilstød af Kjendsgjerninger, hvis Indtræden ikke i Handlingens Øjeblik af noget Menneske kunde beregnes,[4]) saa at der ikke i Hensynet til deres Indtræden kan søges noget Undladelsesmotiv for noget fornuftigt Menneske. Kun naar en Person har en særlig Pligt til at træffe Foranstaltninger imod det uberegnelige og undlader dette, eller naar en Person forstyrrer de Foranstaltninger, der ere trufne til Værn mod det uberegnelige, maa der anerkjendes Undtagelser fra det anførte, jfr. Str. L. 10. Febr. 1866 § 285 smh. m. § 300. Udenfor saadanne Tilfælde kan det ikke forlanges, at slige Muligheder skulle tages i Betragtning af Nogen, der ønsker at foretage en Handling. Men selv Handlinger, som kunne tænkes at krænke et Retsgode uden Tilstød af det uberegnelige, og som altsaa ere farlige for dette eller endog med Sikkerhed medføre en

[3]) Se med Hensyn til det følgende nærmere Goos I S. 329 ff., Str. R. II S. 156—192 og 193—213, Torp Str. R. § 23, navnlig S. 252—264, Getz Om den saakaldte Delagtighed i Forbrydelser S. 32 ff., v. Bar Die Lehre vom Causalzusammenhange, Jul. Lassen Om Betingelserne for Forsøgets Strafbarhed S. 8—29, G. W. Gram S. 19—21, N. Lassen T. f. Rvdsk. II S. 72, jfr. Bentzon A. R. §§ 44—46, navnlig S. 146—152, Aubert S. 108 Noten, Sjøgren l. c. S. 134 ff.

[3a]) Med Opstillingen af dette juridiske Aarsagsbegreb, se ogsaa ndfr. under III., i Modsætning til det almindelige. jfr. Bentzon A. R. S. 145—146, Torp Str. R. S. 248 ff., er det ikke Meningen at paastaa, at Retsordenen undtagelsesfrit og paa alle Omraader kun regner med det.

[4]) H. R. T. 1863. 815, U. f. R. 1875. 843. Saaledes ogsaa l. 30 § 3, l. 15 § 1 Dig (9—2) *ad legem Aquiliam*, v. Bar l. c. S. 120—121, Jul. Lassen R. R. S. 569.

Forstyrrelse af det, kunne ikke altid antages at være erklærede for retsstridige ved Rettens Anerkjendelse. Trods denne maa de undertiden være tilladelige paa Grund af deres Nødvendighed eller Nyttighed, nemlig naar en fornuftig Afvejelse paa den ene Side af Fordringen paa en saadan Handlefrihed, som er fornøden for Opnaaelsen af Livsvirksomhedens berettigede Formaal, og paa den anden Side en saadan Betryggelse for Rettighederne, som er Betingelsen for en virkelig Retssikkerhed, fører til at give det første Moment Overvægten,[4a]) jfr. f. Eks. Anordn. 22. Jan. 1897 Nr. 4 Art. 27, L. om Mark- og Vejfred 25. Marts 1872 § 7. 3°, Str. L. § 199 „uden Fare for Liv eller Helbred", D. L. 5—13—2 og 3. Denne Afvejelse tænkes foretagen af en med de paagjældende Livsforhold erfaren, fornuftig og hæderlig Mand (en god Mand, *bonus paterfamilias)*, der forudsættes at kjende alle i Betragtning kommende Omstændigheder, som overhovedet kunne kjendes af Mennesker.[4b]) Det saaledes tænkte Subjekts Dom bliver afgjørende for, om Handlingen er retsstridig, saa at den af den foraarsagede Skade er et Retsbrud, eller om dette ikke er Tilfældet. Ved Afvejelsen bliver det at erindre, at Afgjørelsen ikke altid kan træffes efter en isoleret Betragtning af den enkelte Handlings konkrete Nytte og dens Farlighed. Visse Handlinger maa trods deres Farlighed erkjendes for retmæssige som Udslag af Beføjelser, i hvis Udøvelse der af almene Hensyn maa tilkomme den enkelte udstrakt Frihed, saaledes Frihed til at bestemme sin Livsvandel i det Hele, Frihed til Udøvelse af Kritik og i Konkurrence o. s. v.[4c]) Idet Rets-

---

[4a]) Se f. Eks. H. R. T. 1903. 500 (U. f. R. 1904 B. 83), 1897. 336 (U. f. R. 1897. 800), 1906. 775 (U. f. R. 1907. 274 O. R. D.), U. f. R. 1905. 596 og ndfr. Note 21. Se ogsaa § 4 Inst. (4—3), v. Bar l. c. S. 122, Jul. Lassen R. R. S. 568—569.

[4b]) Goos Str. R. II S 168—169, Torp Str. R. 287—290, 256—259.

[4c]) Se f. Eks. ndfr. § 136 Note 41, § 133 Note 10. For skarpt Torp Str. R. S. 253—254. Se om Kritikkens Frihed D. i H. R. T. 1906. 742 (U. f. R. 1907. 261), 1894. 413 (U. f. R. 1894. 1207), U. f. R. 1893. 914, 1292, 1892. 379, jfr. H. R. T. 1893. 454 (U. f. R. 1893. 1147), U. f. R. 1903. 795 og om Grænser herfor U. f. R. 1893. 1072, 1895. 1229; om Indskrænkninger i Konkurrencens Frihed, der ikke, jfr. dog Torp l. c. Note 17, udkræve positiv Hjemmel, ndfr. Note 21.

brudet opstilles som Betingelse for Erstatningsansvar, ligger heri altsaa følgende nærmere Betingelser:

II. Der maa være forvoldt en Forstyrrelse af en Ret.[5]) Retsforstyrrelsen vil ikke altid fremtræde som noget fra den forvoldende Handling udvortes forskjelligt men kan falde sammen med denne, saaledes naar en Skyldner undlader at opfylde sin positive Handlepligt, eller den umiddelbare Tilegnelse af Andres Ting, i Modsætning f. Eks. til Affyrelsen af et Skud mod en Person. Ved Ret forstaas her enhver retsbeskyttet Interesse, og naar der spørges, hvilke Interesser Retsordenen maa antages at beskytte, maa hertil for dansk Rets Vedkommende svares, at ethvert sædeligt Gode, der egner sig til at være retsbeskyttet, maa antages at være anerkjendt som Ret, selv om denne Ret ikke er omtalt i Lovgivningen, og selv om ingen særlig Betegnelse har uddannet sig for den. Domstolene have, forsaavidt Lovgivningen tier, Frihed til at afgjøre, om en vis Interesse bør være retsbeskyttet eller med andre Ord anerkjendes for en Ret.[6]) Ved Rettigheder tænkes altsaa ikke alene paa Formuerettigheder, Livets Ret, Frihedsretten, Æreretten o. desl., men ogsaa f. Eks. paa den ved Forbudet mod Selvtægt skabte Fredsret, Handlefrihedens Beskyttelse mod usandfærdige Anbringender o. s. v. Direkte Betydning faar imidlertid denne vide Bestemmelse af Begrebet Ret ordentligvis ikke her.[7]) Det maa nemlig vistnok efter dansk Ret antages, at der i Almindelighed kun kan fordres Erstatning for Formueskade — derunder Krænkelser af Erhvervsevnen i vid Forstand[7a]), jfr. Formuleringen i Str. L. § 301 — medens anden Skade kun kan fordres erstattet, naar særlig Hjemmel herfor haves. At dette er saa,[8])

---

[5]) Jfr. f. Eks. D. i U. f. R. 1881. 190, 1882. 1054.

[6]) Om de Synspunkter, der bør følges ved Afgjørelsen heraf, Goos I S. 65 ff., 149—152, 352 ff., II S. 28 ff. Jfr. f. Eks. Kohler Das Eigenbild im Recht. Se derimod § 27 Note 4 om B. G. B.

[7]) Indirekte Betydning faar den, forsaavidt som man antager, at Anerkjendelsen af en hvilkensomhelst Ret indirekte giver Beskyttelse mod de af Krænkelsen af en saadan beregneligt følgende Formueskader, jfr. ndfr. ved Note 19 og 21.

[7a]) Jfr. B. G. B. §§ 842, 843, v. Liszt l. c. S. 63—64, ndfr. Note 13, 21.

[8]) Ørsted N. j. A. XXII S. 145—149, Hdbg. V S. 49—51, Gram

fremgaar af, at forskjellige Lovbud, der tilkjende Erstatning for anden Skade, i saa Henseende formulere sig som Undtagelsesbestemmelser, se navnlig Str. L. §§ 301 og 303, hvorom straks ndfr. Grunden til denne Hovedregel er naturligvis den, at kun Formueskade kan egentlig vurderes i Penge, men denne Grund burde dog ikke være afgjørende.[9]) Ogsaa ved anden Skade vil en Pengeydelse undertiden kunne hjælpe den Skadelidende udover Skadelidelsen, og en Lidelse kan ophæves eller formindskes ved en anden Lystfølelse eller Nydelse; Penge kunne med andre Ord fungere ikke blot som Ækvivalent men ogsaa som Surrogat. Og selv hvor denne Betragtning kun lidet passer, vil en Regel om Erstatning for immateriel Skade være at anbefale som Middel til at afværge Krænkelser af Interesser, som fortjene Rets-

Sp D. S. 840—841, afvigende Larsen S. 347. Som Teksten norsk Ret, L. 22. Maj 1902 §§ 19, 21 og 25, jfr. Aubert S. 52—58, G. W. Gram S. 13—14, H. Scheel i T. f. Rvdsk. VI S. 442, svensk Ret Straff-Lag Kap. 6 §§ 2 og 3, Winroth S. U. IV S. 23 ff., 144 ff., 319. 321, Scheel T. f. Rvdsk. VI S. 443, jfr. T. f. Rvdsk. XI S. 265 og XVII S. 442; fremdeles B. G. B. §§ 253, 847, 1300, jfr. § 343, Planck II S. 24—25, D. Entw. Mot. II S. 21—23, men derimod Oest. G. B. §§ 1293, 1323, 1325, jfr. Pfaff S. 11—23, Schw. Art. 50 jfr. 54 og 55, code civil. art. 1382 og 1383, jfr. Sourdat I. art. 33 ff. *(tort moral)*, Zink: Über die Ermittelung des Sachverhalts im französischen Civilprocesse II S. 179 ff., Mayne S. 36, 398 ff., Pollock Torts S. 164 ff. *(exemplary damages)*. Oversigt over Lovgivninger hos H. Scheel T. f. Rvdsk. VI S. 432 ff. Romersk Ret hjemler i vidt Omfang Erstatning for forsætlig tilføjet immateriel Skade *(actio injuriarum)*, Jul. Lassen R. R. § 113. VII (Læreb. § 102. VI).

[9]) Forhandlinger paa 9de nordiske Juristmøde S. 138 ff., N. Lassen i T. f. Rvdsk. V S. 115 ff. og VIII S. 67 ff., H. Scheel i T. f. Rvdsk. VI S. 432 ff. (findes som Bilag VII til 8de og Bilag IV til 9de nordiske Juristmødes Forhdl.), Sjøgren l. c. S. 144—146, Serlachius § 23, Goos II S. 582—583, Str. R. I S. 31. Gierke Der Entwurf eines bürg. G. B. S. 196—197, Kohler Die Ideale im Recht §§ 15—17, Strohal hos Pfaff S. 140—146. Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark, Mot. S. 365. Erfaringen synes at vise, at nye Regler, der indføre Erstatningsansvar for anden Skade end Formueskade, ofte ikke faa tilstrækkelig Betydning, idet Dommerne til en Begyndelse ere utilbøjelige til at give eller give tilstrækkelig Erstatning, se om Svingningen i saa Hens. i dansk Retspraksis ndfr. § 36 Note 37. En praktisk Udvej vilde det være for vigtigere Tilfældes Vedkommende at fastsætte en Bod, som Dommeren udenvidere kan tilkjende den Krænkede, jfr. f. Eks. tysk Straffelov §§ 231, 188.

beskyttelse, navnlig hvor der ikke er fastsat Straf for Krænkelsen. Misligheden ved Indrømmelse af Erstatningskrav for anden Skade end Formueskade er vistnok kun den, at Fastsættelsen af Erstatningssummen her maa ske ved et aldeles frit Skjøn fra Dommerens Side, men denne „Dommersouverænitet“ frembyder, som Praksis i de Lande, hvor den er anerkjendt, udviser, ingenlunde Ulemper, som svare til dem, der følge af, at kun Formueskade kan fordres erstattet, og at saaledes mange Rettigheder i Virkeligheden lades uden praktisk Retsbeskyttelse. Det ses da ogsaa, at Lovgiveren om end kun undtagelsesvis dog i ret vidt Omfang tillægger Erstatning for anden Skade.

Allerede D. L. fastsatte dette i forskjellige Tilfælde. Saaledes skal der for ulovlig Arrest ydes Erstatning ikke blot for Skade men ogsaa for Spot, D. L. 1—21—21,[10]) i forskjellige Tilfælde af Besvangrelse kan Kvinden fordre en vis Erstatning, naar Ægteskab ikke kommer i Stand, D. L. 6—13—2, 4 og 5, jfr. Fdn. 5. Marts 1734 § 6,[11]) og i D. L. 6—10—2 omtales Erstatning for Legemslyde, jfr. ogsaa de nu ophævede Bestemmelser i D. L. 6—7—10 og 6—11—4. De vigtigste Bestemmelser indeholdes i Str. L. §§ 301 og 303. Ifølge § 301 vil saaledes den, der forsætlig eller af Mangel paa tilbørlig Agtsomhed har tilføjet en anden en Legemsbeskadigelse, kunne tilpligtes, foruden den Formueskade, som han efter almindelige Regler skal erstatte (Helbredelsesudgifter og Næringstab), at betale den Skadelidende Godtgjørelse for Lidelser, Ulempe, Lyde og Vansir, uanset at disse Skader ikke kunne ophæves ved Penge. Som det ses af Lovordene, beror det paa Rettens Skjøn, om disse Krænkelser skulle erstattes, og hvormeget der skal gives i Erstatning, og det er ingen Betingelse for An-

[10]) Deuntzer Om Arrest og Forbud S. 94—95, N. Lassen i T. f. Rvdsk. V S. 124, U. f. R. 1896. 459; analogisk synes det antaget, at der ogsaa ved andre Fogedforretninger og ved Konkurserklæringer kan kræves Erstatning for „Tort“, i alt Fald naar saadan oplyses at foreligge, Deuntzer l. c. S. 109, Nellemann Eksekution S. 285, 337, Auktion S. 194, Deuntzer Sk. R. S. 118.

[11]) Deuntzer F. R. S. 27 ff.

svaret, at Handlingen var strafbar.[12]) Ifølge § 303[13]) vil i lige Maade den, der har gjort sig skyldig i Ærefornærmelser eller i en af de i Str. L.'s §§ 166—175, jfr. 176, omhandlede Forbrydelser mod Kjønssædeligheden, efter Omstændighederne kunne tilpligtes at betale en passende Godtgjørelse til den Fornærmede for den derved bevirkede Ødelæggelse eller Forstyrrelse af dennes Stilling og Forhold. Det er her en Betingelse for Ansvaret, at Handlingen var strafbar. Og medens der efter denne Bestemmelse vel gives Erstatning for andre Tab end de formueretlige, kan der ikke tilkjendes Erstatning for den blotte sjælelige Lidelse,[14]) saa at Regelen, hvad Ærefornærmelser angaar, ikke kommer til Anvendelse, naar disse ikke have været egnede til at skade den Fornærmedes gode Navn. Endvidere fastsættes i L. 30. Marts 1906 Nr. 81 § 9 for et enkelt Tilfældes Vedkommende, at der skal gives Erstatning for Lidelser, jfr. ogsaa L. 5. April 1888 Nr. 52 §§ 1 og 5. Disse Krav paa Erstatning for anden Skade end Formueskade maa antages at være af særlig personlig Natur, saa at de ikke falde i Arv til den

[12]) Dersom man af Artiklens Plads i Straffeloven vilde slutte, at den kun fastsætter Erstatning for strafbar Legemsbeskadigelse, vilde dette dog næppe være af praktisk Betydning. Ifølge Analogien af Bestemmelsen og D. L. 6—10-2, jfr. 6—17—10, 6—11—4, L. 30. Marts 1906 § 9 og L. 12. April 1889 Nr. 46 § 8, maa det nemlig antages, at der i al Almindelighed kan tilkjendes Erstatning for Lyde og Lidelse ved tilregnelige Legemsfornærmelser, N. Lassen i T. f. Rvdsk. V S. 120, D. i U. f. R. 1877. 1126, 1884. 876, 1873. 340, 1882. 606, 1890. 1071, 1894. 1042, 1895. 792, 1898. 95, 1901. 110, jfr. 1905. 350.

[13]) Goos Str. R. Sp. D. I S. 284 med Retsafgjørelser og f. Eks. U. f. R. 1893. 1090 samt ndfr. § 36 Note 37. Da Krænkelse af Erhvervsevnen i vid Forstand opfattes som Formueskade (ovfr. Note 7*), og da Domstolene have frit Skjøn ved Afgjørelsen af, om Erhvervsevnen er krænket, saa at Tab maa antages at være lidt, og til Bestemmelse af Tabets Størrelse (§ 36. VI), fastsætter Str. L. § 303 i Virkeligheden ikke meget særligt, N. Lassen T. f. Rvdsk. V S. 120. Forsaavidt formueretlig Skade er bevist at være lidt ved de i § 303 omtalte Krænkelser, have Domstolene ikke Frihed til at nægte Erstatning.

[14]) Forudsætningen i flere Domme om, at der for visse krænkende Handlinger kan tilkjendes ikke blot Erstatning for Kreditspilde men ogsaa for Tort, jfr. D. i H. R. T. 1886. 729 (U. f. R. 1887. 564), U. f. R. 1906. 68, 1888. 537, 1884. 563, 1880. 704, 1887. 313, er saaledes desværre vistnok urigtig, jfr. dog maaske Note 10.

Skadelidendes Arvinger, jfr. L. 5. April 1888 Nr. 52 § 6, og ikke kunne tilegnes af hans Kreditorer, medmindre han har erhvervet Forlig for Kravet eller opnaaet Dom for det, eller muligvis naar han har anlagt Sag til dets Gjennemførelse;[15]) derimod maa Forpligtelsen gaa over paa Retsbryderens Arvinger efter almindelige Regler.

Formueskade foreligger ikke blot, naar et allerede erhvervet Formuegode unddrages Retshaveren *(damnum positivum s. emergens)*, men ogsaa naar en fremtidig Formuevinding unddrages ham *(lucrum cessans)*, se nærmere i § 36. IV. om Skadens Beregning.

III. En menneskelig Handling maa være juridisk Aarsag til Skaden. Den ved mekanisk Tvang fremkaldte Retsforstyrrelse forpligter ikke den Tvungne, der ikke har foretaget nogen egentlig Handling men kun er benyttet som Middel for en Andens Handling. Det samme gjælder om anden Virksomhed, der ikke er nogen Viljesakt, men er fremkaldt ved en organisk legemlig Tilstand *(actio intrinsecus necessaria)*, og om den Virksomhed (Undladelse), der skyldes Mangel af fysisk Kraft eller andre ydre uovervindelige Hindringer. Slig Virksomhed betegnes ikke af den almindelige Sprogbrug eller af Lovsproget som Handling eller Forsømmelse, og positiv Hjemmel for dens Ansvarsfrihed kan saaledes søges i de ovfr. S. 188 nævnte Lovbud,[16]) jfr. ogsaa Str. L. § 109. 2°. Aarsagsforbindelse i juridisk Forstand[17]) er, se ovfr. S. 192, ikke tilstede, naar Handlingen kun ved Tilstød af det i Handlingens Øjeblik for Mennesker overhovedet uberegnelige har afstedkommet Skaden. Selv om en i Forhold til den paagjældende Ret rets-

---

[15]) Ørsted Hdbg. V S. 67, Gram Sp. D. S. 905, Nellemann Eksekution S. 94—95, Deuntzer Sk. R. S. 128, jfr. U. f. R. 1907. 944, tildels norsk L. 22. Maj 1902 § 27, Sjøgren l. c. S. 145, Winroth S. U. IV S. 334—336, B. G. B. § 847, D. Entw. Mot. II S. 802. Om L. 1888 § 6 se U. f. R. 1891. 907.

[16]) Goos II S. 526, Str. R. II S. 280—283, Torp Str. R. S. 370; anderledes maaske engelsk Ret, Pollock Torts S. 540. Om kompulsiv Tvang se § 31. II.

[17]) Goos II S. 513—515, Str. R. II S. 239—251, Sp. D. I S. 337—340, Torp Str. R. S. 309—312, Bentzon A. R. S. 158—159 og f. Eks. H. R. T. 1898. 395 (U. f. R. 1898. 889), Windscheid § 258 Note 15.

stridig Handling er foretagen, og Skaden derefter er paafulgt, foreligger der intet Retbrud og følgelig intet Ansvar, naar Handlingen ikke har medvirket til Skaden, f. Eks. naar Lynilden afbrænder den Bygning, i hvis Tagskjæg en brændende Lunte er anbragt, saa at Ilden ikke faar Tid til at brede sig fra denne, eller naar den vel har medvirket, men kun har medført Skaden, fordi en uberegnelig Begivenhed stødte til, saa at den ikke har medvirket ved de Egenskaber, der gjorde den retsstridig. Den, der har beskadiget en Andens Hest, er f. Eks. ikke ansvarlig for dens Død, som følger af, at den holdes hjemme i Ejerens Stald, der styrter sammen. Ligegyldigt er det derimod, om Handlingen er umiddelbar Aarsag eller kun middelbart er det, f. Eks. de ved Legemsbeskadigelse bevirkede Helbredelsesudgifter og Næringstab, jfr. Str. L. § 301. Særligt bliver herved at erindre, at den Handling, der først og fremmest forvolder et Retsbrud overfor A., meget vel middelbart kan være retsstridig ogsaa overfor B., saa at ogsaa dennes Skade bliver et Retsbrud,[18]) jfr. Str. L. § 300, hvis Regel om Ret til Erstatning ikke begrænser sig til den Person, der er Forbrydelsens Objekt. Man vil f. Eks. ikke tvivle om, at Legemsfornærmelser mod et Barn giver Faderen Ret til Erstatning for de Helbredelsesomkostninger, han har maattet afholde. Om en Handling skal anses for retsstridig ogsaa i Forhold til den indirekte Ramte, maa afgjøres efter de almindelige Overvejelser angaaende Handlefrihedens Grænser (ovenf. under I.). Angaaende dem, der have lidt økonomisk Tab ved en Andens Død, er det i Praksis antaget, at Lovbestemmelserne herom i Str. L. § 302 tilsigte at være udtømmende. Herefter vil som almindelig Regel Erstatningskrav kun kunne rejses, naar Nogen paa strafbar Maade har forvoldt den Paagjældendes Død, og kun af den Dræbtes Ægtefælle og Børn for Tabet af deres Forsørger.[19])

[18]) Se f. Eks. D. D. i Note 21, jfr. ovfr. § 27 Note 4.

[19]) Se om Praksis H. R. T. 1906. 121 (U. f. R. 1906. 543), 1903. 410 (U. f. R. 1904 B. 40), 1900. 167 (U. f. R. 1900. 526), 1899. 374 (U. f. R. 1899. 934). Saaledes ogsaa Ørsted Hdbg. V S. 51, N. Lassen i T. f. Rvdsk. XIV S. 101 ff. I lignende Retning Fr. Stang Om Erstatning for Liv, se nu norsk Lov 22. Maj 1902 §§ 20, 21, 25, og Winroth S. U. IV S. 133—135. At Rederen ogsaa i denne Henseende maa svare for Skipper og Mandskab efter Sølov § 8. ses ikke at kunne betvivles. I Str. L.

Hertil føjer L. 26. Marts 1898 No. 56 § 3, jfr. § 5, den Bestemmelse, at Erstatning, naar Nogen er omkommen ved Kjørsel paa Jernbanen eller iøvrigt ved Benyttelse af disses Driftsindretninger, tilkommer den Afdødes Ægtefælle og Børn, derunder Stif- og Adoptivbørn, hos Jernbanedriften, medmindre det oplyses, at den Afdøde selv forsætlig eller ved Uagtsomhed har hidført sin Død, eller at denne ikke kunde være afværget ved den Agtpaagivenhed og Omhu, der udkræves fra Driftens og Personalets Side. Fremdeles kan efter L. 30. Marts 1906 No. 153 § 28 under lignende Betingelser, jfr. ndfr. § 35. III. 2, naar Nogens Død er forvoldt ved Automobilkjørsel, Erstatning for Tab af Forsørger kræves af alle dem, som den Forulykkede bevislig har forsørget, se endvidere ligeledes L. 19. April 1907 No. 77 § 6 om elektriske Stærkstrømsanlæg. Ved Spørgsmaalet, om der tilkommer Forsikreren Erstatningskrav overfor dem, der have forvoldt den Ulykke, han maa betale for, kommer ved Overvejelsen ogsaa den paagjældende Forsikringsarts Ejendommelighed i Betragtning. I Retsanvendelsen antages Erstatning at tilkomme Brandforsikreren men ikke Livsforsikreren[20]). Om

§ 302 (smh. m. § 300) synes dog ikke med Sikkerhed at kunne indlægges mere, end at Erstatning til de der nævnte Personer kan tilkjendes under Straffesagen, og at Erstatning tilkommer disse, selv om disses Skade ikke kan tilregnes Drabsmanden, § 36 ved Note 15a; hvor uheldigt Retsanvendelsens Fortolkning af Str. L. § 302 er, ses ogsaa af den Uharmoni i Ordningen (se Teksten) der fremkommer ved den senere Lovgivning. Jfr. B. G. B. §§ 844—846. — Den Forsørgelsesberettigede er ikke beskyttet imod Mishandlinger af Forsørgeren, som bevirke, at denne dræber sig selv, jfr. § 31 Note 24, hvilket Tilfælde ikke omfattes af Str. L. § 302, H. R. T. 1886. 261 (U. f. R. 1886. 969).

[20]) Se om Brandforsikring f. Eks. H. R. T. 1882. 156, 216 (U. f. R. 1882. 695, 718), 1892. 148 (U. f. R. 1892. 786), 1902. 139 (U. f. R. 1902 B. 169), O. Krabbe i U. f. R. 1901 S. 577 ff., 1902 S. 89 ff., benægtende derimod N. H. Bache i U. f. R. 1901 S. 170 Noten, Zahlmann i U. f. R. 1901 S. 289 ff., 997 ff., Asmussen i Jurid. Forenings Aarbog 1899—1900 S. 49. Om Livsforsikringen benægtende H. R. T. 1899. 374 (U. f. R. 1899. 934), jfr. ligeledes om Sygehjælpsforening og Ulykkesforsikring U. f. R. 1887. 270, 1907. 188; saaledes ogsaa Svensk H. R. D. i T. f. Rvdsk. XV S. 360, jfr. Straff.-Lag Kap. 6 § 4, Asmussen l. c. S. 49, men derimod bekræftende Ørsted Hdbg. V S. 51, O. Liebe i Fra Forsikringsverdenen, Marts 1900. At Retsanvendelsen vil fastholde sit Resultat, selv om Forbrydelsen er begaaet netop for at skade Forsikreren

Foraarsagelsen sker ved legemligt virkende Midler eller paa anden Maade, er ligegyldigt; ogsaa Ord kunne være retsstridige, saa at den ved dem forvoldte Skade maa erstattes[20a]).

IV. Den foraarsagende Handling maa være en i Forhold til den krænkede Ret retsstridig, altsaa være en saadan, som i Foretagelsens Øjeblik var farlig for det paagjældende Retsgode (ɔ: kunde krænke det uden Tilstød af uberegnelige Omstændigheder) uden, trods denne Fare, at være lovlig paa Grund af sin Nødvendighed eller Nytte. Denne Afvejelse mellem Fare og Nytteshensyn synes navnlig at volde Vanskelighed med Hensyn til skadelige Udtalelser[21]), jfr. ovfr. Til det om Afvejelsen ovfr. under I. bemær-

---

(jfr. ovfr. § 27 Note 4 om B. G. B. § 826) synes at fremgaa af Begrundelsen i ovennævnte H. R. D. Om Hesteforsikring bekræftende U. f. R. 1882. 570. Om Søforsikring se Sølov § 239, Bentzons Søret S. 626—627, Platou Norsk Søret S. 624, jfr. U. f. R. 1896. 153.

[20a]) Herom i Note 21.

[21]) Der bortses her ganske fra Ansvaret for Anstiftelse og anden Medvirken til Retsbrud (§ 30), og der tales her kun om Retsstridighedsbetingelserne, se om Tilregnelighedsbetingelserne § 29 navnlig Note 8[d] og § 31. IV. Der synes at maatte gjælde følgende almindelige Grundsætninger om Udtalelser, som ere farlige for en Andens økonomiske Forhold. Disse ere retsstridige overfor den Anden, (a) naar de ere faktisk urigtige (ɔ: naar Fremsætteren ikke kan bevise deres Rigtighed), f. Eks. Schl. H. R. D. III. 44 (falsk Angivelse for Forbrydelse), H. R. T. 1879. 703 (U. f. R. 1880. 530), 1858. 771 (Erhvervelse af Understøttelse ved falsk Anbringende), U. f. R. 1883. 658 (urigtig Meddelelse til den Skadelidende om, at A. er den, der har begaaet den skadegjørende Handling), 1904. 448 (Udlejers urigtige Avertissement om, at forretningsdrivende Lejers Forretning var til Afstaaelse uden Vederlag), se ogsaa mange D. D. ndfr. og B. G. B. § 824, medmindre (b) Fremsætteren havde særlig berettigende Hjemmel til eller Foranledning til at fremsætte dem, U. f. R. 1903. 272, B. G. B. § 824. 2°, jfr. om berettiget Kritik ovfr. Note 4[c]. Endvidere naar de (c) ogsaa bortset fra den omtalte Fare ere retsstridige eller endog strafbare (Str. L. § 300), H. R. T. 1902. 525 (U. f. R. 1903 B. 45, Detektivbureaus ærekrænkende Meddelelse), 1904. 106 (U. f. R. 1904 B. 197, uberettiget Forbigaaelse af et Foreningsmedlem ved Licitationsudbud), U. f. R. 1902. 619, 1906. 68, 1907. 163 (uberettiget Exklusion af en Forening), 1901. 292 (urigtig Paategning som Vitterlighedsvidne paa en Kautionserklæring. Udtalelser, som ikke have de under (a) og (c) angivne Egenskaber, synes derimod at burde erkjendes for retmæssige (d): U. f. R. 1904. 321 („lidet heldigt" affattet Bekjendt-

kede skal her endnu føjes følgende. Der existerer ingen almindelig Pligt til at afværge Krænkelse af Andres Rettigheder,

---

gjørelse om Aktietegning), 1894. 1102, 1893. 612, 916, 928 (rigtig offentlig Meddelelse om, at en Person urigtigt angiver sig som Sagfører, Tandlæge o. s. v.), jfr. 1892. 636, men dog U. f. R. 1902. 212 og maaske 1907. 413, samt mange Domme i det følgende, medmindre intet anerkjendelsesværdigt Nyttehensyn falder i Vægtskaalen for dem, U. f. R. 1904. 504. Kasuistik: Fra Lønkampen mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, jfr. N. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 77—80, 85—86 og XVII S. 297, C. Ussing U. f. R. 1898 S. 481 ff. Se om The Trade Disputes Act 29. Debr. 1906 og dens Forhistorie Nationaløkonomisk Tidsskrift 1907 S. 329 ff., jfr. U. f. R. 1902 S. 418, Jahrbuch der internationalen Vereinigung für V. R. u. Vkl. IV S. 279 ff. Udtalelser, der fremkomme offentligt eller til en større Kreds som Advarsel (udtrykkelig eller stiltiende, f. Eks. Meddelelser om Arbejdsnedlæggelse) mod at arbejde for en bestemt Person eller mod som Kunde at søge hans Forretning, ere anerkjendte for retsstridige Angreb paa dennes Formue, naar de støtte sig til urigtige faktiske Anbringender, der ere egnede til at give Advarselen Vægt, H. R. T. 1891. 443 (U. f. R. 1892. 98), U. f. R. 1886. 1089, 1890. 746, 758, 1891. 172, 1892. 672, 1313, jfr. Entscheidungen des Reichsgerichts Bd. 66 No. 91, og naar Meddelelsen er strafbar som Æresfornærmelse eller efter Str. L. § 220 (se herom og om Fortolkningen af denne Bestemmelse Goos Str. R. Sp. D. I S. 429—432, N. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 74, 76 og D. i U. f. R. 1906. 699), H. R. T. 1902. 426 (U. f. R. 1903 B. 6), 1894. 531 (U. f. R. 1894. 1242), U. f. R. 1907. 206, 688, 701, 710, 1897. 933, 1892. 306, og naar Advarslen søges gjennemført ved ulovlig Tvang mod Arbejdssøgeren, f. Eks. ved Udstilling af Strejkevagt, som er beregnet paa at anvende ulovlig Tvang, jfr. videregaaende H. R. T. 1891. 443 (U. f. R. 1892. 98), 1894. 179 (U. f. R. 1894. 696), eller iøvrigt fra andre Synspunkter er retsstridig, U. f. R. 1891. 149. Medens dette nu er rigtigt nok (ovfr. a og c), har Praksis endvidere gjort det betænkelige (ovfr. d., N. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 79, 85—86) Skridt at erkjende selve den offentlige Advarsel for retsstridig, H. R. T. 1902. 405 (U. f. R. 1902 B. 288), 1894. 667 (U. f. R. 1895. 84), 1904. 638 (U. f. R. 1905 B. 94), U. f. R. 1890. 122, 1892. 983, 1903. 28, 387, 1904. 35, 529, 1908. 96, se tilsvarende Afgjørelse angaaende Forholdsregler fra Arbejdsgiverens Side under lock-out U. f. R. 1901. 985, men derimod rigtig H. R. T. 1892. 44 (U. f. R. 1892. 611). At Advarslen i Almindelighed er lovlig, antages i Overensstemmelse med det her forsvarede af Entscheidungen des Reichsgerichts Bd. 51 No. 86 og Bd. 64 No. 15, jfr. Planck i Deutsche Juristenzeitung XII S. 8 ff., se ligeledes den ovennævnte The Trade Disputes Act. Ligeledes anses offentlig Advarsel mod at tage visse Personer i Tjeneste for retsstridig overfor disses

og den rene Undladelse[22]) vil derfor i Almindelighed ikke være retsstridig og ikke paadrage Ansvar for dens Følger. Men naar en Ret netop bestaar i, at en Person skal foretage noget, saaledes de almindelige Fordringsrettigheder, vil Personens Undladelse af at foretage dette naturligvis være et Retsbrud, der ordentligvis paadrager Ansvar efter den almindelige Erstatningsregel for Undladelsens Følger[23]). Og naar en Persons positive Handlinger eller Forhold kun ere lovlige eller pligtmæssige, mod at visse til Skades Afværgelse tjenlige Handlinger foretages af ham, er den Skade, som følger af hine, fordi disse

---

Formue, naar Advarselen støtter sig til urigtige faktiske Anbringender eller iøvrigt fra andre Synspunkter er retsstridig, H. R. T. 1890. 457 (U. f. R. 1891. 34), 1897. 314 (U. f. R. 1897. 796). — Illoyal Konkurence, jfr. N. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 76—77, Tysk Ges. zur Bekämpfung des unlauteren Wetterwerbes 27. Maj 1896. Retsstridig er faktisk urigtig (ↄ: ubevist) Meddelelse om de af en Anden forhandlede Varers Beskaffenhed, Oprindelse o. desl., H. R. T. 1892. 870, 913 (U. f. R. 1893. 461, 493), 1906. 493 (U. f. R. 1907. 48), U. f. R. 1895. 1229, 1893. 1072, 1894. 837, 454, 466, se endvidere H. R. T. 1893. 726 (U. f. R. 1894. 315, udtrædende Interessents urigtige Meddelelse om, at der af det gamle Firma kun bliver Navnet tilbage), Anbringelse af Andens Navn paa sit Skilt (jfr. L. 1. Marts 1889 No. 23 § 10) U. f. R. 1905. 327, misvisende og skadelig Firmabetegnelse (L. 1889 § 6) U. f. R. 1900. 766, faktisk urigtig Angivelse af at være Sagfører, Tandlæge o. s. v. U. f. R. 1890. 928, 1893. 612, 916, 1894. 1102, jfr. U. f. R. 1905. 325. Se om beføjet Kritik Note 4°. Betænkeligt er det derimod (ovfr. d), naar Praksis erklærer det for retsstridigt, at en Forening advarer mod Forbindelse med Kolleger, der ikke ere Medlemmer af Foreningen, U. f. R. 1903. 560, jfr. derimod rigtig U. f. R. 1906. 685, 1907. 684. At indkjøbe og forhandle Eftergjørelser af en Andens Fabrikata er ikke uretmæssigt, U. f. R. 1904. 563. Urigtige Meddelelser om, at en Person er insolvent, erkjendes i Almindelighed for retsstridige overfor ham, U. f. R. 1902. 843 (privat Meddelelse fra en Kreditreformforening som Svar paa indløbet Spørgsmaal), 1904. 522, 1899. 692, 1898. 282, 1894. 750, 780, 1891. 857, 1889. 775, jfr. 1904. 448, B. G. B. § 824. Om skadelige Raad se § 139 Note 9.

[22]) Goos Str. R. II S. 185—189, 223—225, Sp. D. I S. 140—141, Alm. Retslære I S. 335—336, Torp Str. R. S. 276—278, Bentzon A. R. S. 159—160, jfr. Aubert S. 114—117, Winroth S. U. IV S. 36—38, 86 ff., 136—137.

[23]) Se nærmere ndfr. §§ 41 ff.

undlades, under de almindelige Betingelser et Retsbrud[24]), f. Eks. den Skade, som følger af, at Mursten ved et Reparationsforetagende nedkastes paa Gaden, eller af Sprængning af Sten ved Alfarvej, fordi der ikke er opstillet Afvisere, jfr. D. L. 5—13—3, 6—11—7, 9, 11, Str. L. § 132. Af praktisk Betydning er denne Sætning navnlig, naar en Person staar i et særligt Pligtforhold, der paalægger ham at træffe Foranstaltninger til Skades Afværgelse. Hans Undladelse af at træffe saadanne vil da under almindelige Betingelser være retsstridig, og han maa, naar de øvrige Erstatningsbetingelser ere til Stede, være ansvarlig for den Skade, der vilde være bleven afværget ved pligtmæssigt Tilsyn[25]), jfr. alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 §§ 22 og 30, L. 28. Maj 1880 Nr. 64 § 12, D. L. 3—17—32, 3—13—21, Str. L. 10. Febr. 1866 § 197. Naar en Person ikke staar i noget særligt Pligtforhold, men der uden Fastsættelse af et saadant paalægges Pligt til at afværge Retsforstyrrelser, findes det undertiden for strængt at paalægge ham Ansvar for Undladelsens Følger, jfr. f. Eks. Str. L. § 109, 199, smh. m. § 301 „tilføjet"[26]), men paa den anden Side Str. L. §§ 291, 292, smh. m. § 300. Naar det ofte siges, at den, der kun udøver sin Ret, ikke herved begaar noget Retsbrud[27]), selv om Udøvelsen forvolder Andre Skade, er dette naturligvis rigtigt nok, dersom man i Sætningen kun indlægger det selvfølgelige, at det af Retsordenen tilladte ikke er retsstridigt. Derimod vilde det være urigtigt at slutte f. Eks. saaledes, at det, da Ejendomsretten indeholder alle mulige Beføjelser over den ejede Ting, forsaavidt de ikke særligt ere udelukkede af Lovgivningen,

---

[24]) F. Eks. H. R. T. 1866. 1, 1870. 394, U. f. R. 1882. 570, 1898. 95, 1901. 1007, 1903. 368, J. U. 1860. 699, jfr. U. f. R. 1891. 148, ndfr. § 35 Note 26, 38, 39.

[25]) D. i U. f. R. 1872. 478, 1876. 393, H. R. T. 1880. 645 (U. f. R. 1881. 439), U. f. R. 1884. 1033, 1890. 519, H. R. T. 1883. 883 (U. f. R. 1884. 493), U. f. R. 1898. 119, § 36 Note 14*, jfr. H. R. T. 1893. 439 (U. f. R. 1893. 1146), B. G. B. § 832.

[26]) Goos Str. R. I S. 188, 223—224, Sp. D. I S. 140—141, jfr dog Aubert S. 116, Getz Om den saakaldte Delagtighed i Forbrydelser S. 39 ff., V. Liszt l. c. S. 73.

[27]) Windscheid § 121 Note 2 og 3, Pfaff S. 39—54, Dernburg I § 43, Planck I ad § 226.

skulde staa en Ejer frit for at gjøre med sine Ting, hvad han vil, f. Eks. affyre sin Bøsse i hvilken Retning han vil, antænde sin Bolig uden Hensyn til Faren for Andre, benytte sin Grund paa en hvilkensomhelst Maade uden Hensyn til Naboen. Ved Siden af de af Lovgivningen udtrykkeligt fastsatte Grænser for Rettighedernes Udøvelse maa mangfoldige andre underforstaas ifølge Lovgivningens Grundsætninger og Forholdets Natur. Deraf, at en vis Ret uden nærmere Specialisering af dens Indhold siges at tilkomme en Person, kan ikke med Sikkerhed sluttes mere, end at dens regelmæssige Udøvelse under regelmæssige Forhold ikke er retsstridig. Bevæger Udøvelsen sig ud over denne Ramme, maa det komme an paa en Overvejelse af de modstaaende Hensyn (ovfr. under I.), om den er retmæssig eller ikke[28]), forsaavidt ikke Lovgivningen har givet positive Bidrag til Fastsættelsen af Grænsen mellem det tilladelige og retsstridige. Denne Overvejelse fører bl. A. til, at en for Andre skadelig Udøvelse af Retten, for hvilken intet anerkjendelsesværdigt Nyttemotiv kan tale, maa være retsstridig[29]).

V. Som særligt fremtrædende Omstændigheder, der udelukke en Handlings Retsstridighed uanset dens Skadelighed, og altsaa bevirke, at der ikke kan paalægges Ansvar efter den almindelige Erstatningsregel, mærkes følgende:

1. Handlinger foretagne i Nødværge[30]) ɔ: til Afværgelse af et retsstridigt, overhængende eller begyndt Angreb, ere lovlige, forsaavidt de ere nødvendige til Angre-

---

[28]) D. i H. R. T. 1858. 232. Se særligt om Forholdet mellem Naboejendomme, Torp-Grundtvig § 15 navnlig S. 184—189, hvortil føjes H. R. T. 1898. 238, 276 (U. f. R. 1898. 680, 720), 1906. 446 (U. f. R. 1907. 35), U. f. R. 1898. 587, 1897. 813, 1895. 160, 470, 736, 761, 1893. 203, H. R. T. 1891. 439 (U. f. R. 1892. 95), J. U. IV. 246, N. Lassen i T. f. Rvdsk. XX S. 265—266.

[29]) B. G. B. § 226, jfr. ogsaa § 826 (ovfr. § 27 Note 4). Derimod er en Retsudøvelse ikke retsstridig af den Grund alene, at den kun foretages for at skade en Anden. Jfr. Pollock Torts 115, 534—536.

[30]) Goos i Nordisk Retsencyklopædi III S. 101—104, Torp Str. R. S. 282—301, jfr. Goos II S. 570—571, Bentzon A. R. S. 126, 163, Norsk Straffelov 22. Maj 1902 § 48 og L. s. D. § 24, Winroth S. U. IV S. 108 ff., B. G. B. § 227.

bets Afværgelse; dog er det kun til Forsvar for Liv, Helbred eller Velfærd eller mod Overfald, hvoraf betydelig Skade paa Person med Rimelighed kan befrygtes, tilladt at foretage Handlinger, der udsætte Angriberens Liv for øjensynlig Fare. Str. L. § 40, jfr. L. 1. April 1905 No. 129 § 17, udtaler vel kun, at saadanne Handlinger ere straffri, men de samme Grunde, som tale for deres Straffrihed, tale for, at de heller ikke paadrage Erstatningsansvar. I og for sig holder Str. L. § 40 Muligheden aaben for den Fortolkning[81]), at slige Handlinger ere retsstridige men ansvarsfri paa Grund af Motivet, altsaa af en subjektiv Grund, jfr. Udtrykket „af Nødværge", af hvilken Opfattelse det vilde følge, at Nødværgehandlingen paadrager Ansvar, naar den er foretagen ikke for Forsvarets Skyld men af Skadelyst. Men den rigtige Opfattelse er dog utvivlsomt den, at Nødværgehandlingen er objektivt retmæssig og ansvarsfri, selv om den i det enkelte Tilfælde kun foretages af Skadelyst. Nødværgeret haves kun overfor den retsstridigt handlende Angriber, ikke overfor det retmæssige Angreb og ikke overfor Tredjemand[82]), selv om Skaden kun kan undgaas ved Angreb paa denne, jfr. Udtrykket „Angriberens Liv"; derimod haves Retten ikke blot af den Angrebne, men ogsaa af Tredjemand, „eller Andens", forsaavidt ikke den Angrebne har frabedt sig Indblanding fra dennes Side overfor Angrebet paa et Retsgode, paa hvis Retsbeskyttelse han kan give Afkald. Analogisk maa Nødværgeregelen vistnok anvendes, naar en Persons Ting overhængende true med at forvolde Skade[83]) under saadanne

[81]) R. S. Gram Om Motivets Betydning S. 111 ff.

[82]) D. i U. f. R. 1887. 568, fr. 45 § 4 Dig (9—2) *ad. leg. Aquil.*; tvivlende Pollock Torts S. 157—159.

[83]) D. i U. f. R. 1882. 290. Torp Str. R. S. 291—293, jfr. ogsaa Goos II S. 512, opfatter saadanne Afværgelseshandlinger som retmæssige ifølge Nødretssynspunktet (jfr. Note 36*). Den Konsekvens heraf, at Afværgelsen vilde paadrage Erstatningsansvar (Note 37), søger Torp bl. A. at undgaa ved Henvisning til, at man er ansvarlig for den Skade, som Ens Dyr forvolde. Men denne Sætning gjælder netop ikke i sin Almindelighed efter dansk Ret (§ 35. II.), ligesaa lidt som man efter dansk Ret er ansvarlig for den Skade, Ens livløse Ting forvolde (§ 35 Note 38 og 39), jfr. herved norsk L. 22. Maj 1902 § 24, B. G. B. § 228, D. Entw. Mot. I S. 349—351, Pollock Torts S. 156.

Omstændigheder, at det fra Tingen udgaaende Angreb vilde være retsstridigt, dersom det var forvoldt af et Menneske, jfr. D. L. 5—13—10. Man maa saaledes, forsaavidt det til Skades Afværgelse er fornødent, kunne dræbe det Dyr, man anfaldes af, selv om Ejeren ikke har forvoldt Angrebet. Denne Beføjelse er dog i forskjellige Retninger undergivet Begrænsninger, se saaledes L. om Jagten 8. Maj 1894 No. 79 §§ 7 og 10 og med Hensyn til større Husdyr L. 25. Marts 1872 § 7. 3°[34]).

2. Hvad der gjælder om Nødværge, gjælder ogsaa om anden lovlig Retshaandhævelse[35]). De Handlinger, der hjemles ved den internationale Retshaandhævelse (Krigens Ret), jfr. f. Eks. L. 7. Maj 1881 §§ 146, 147, eller ved Statens egen, jfr. D. L. 1—21—21, L. 29. Marts 1873 § 13, Str. L. §§ 124, 128, 130, eller ved den for den Private hjemlede Selvtægt, Sølov § 101, udgjøre intet Retsbrud og paadrage ikke Retsbrudsansvar. Ordentligvis paadrage de heller ikke Godtgjørelsespligt efter andre Synspunkter, se dog L. 5. April 1888 No. 52 (ndfr. § 35. III. 2.).

3. Nødret[36]) ɔ: Ret til at gjøre Indgreb i et Retsgode, naar det i en Faretilstand er nødvendigt for Bevaring af andre Retsgoder, maa utvivlsomt, selv om Ordene i Str. L. 10. Febr. 1866 § 41 ikke strække sig saa vidt, anerkjendes saaledes, at Indgreb i et Retsgode af blot relativ Betydning er tilladt, naar det er nødvendigt til Bevarelse af et Retsgode af absolut Betydning, Liv, Helbred og Velfærd. Om man kan gaa videre, er tvivlsomt. At henholde sig til de almindelige Regler om Handlefrihedens Grænser, saaledes at der

[34]) Jfr. D. i H. R. T. 1902. 545 (U. f. R. 1903 B. 55), U. f. R. 1883. 941, 1897. 329, 1901. 657, 1021, 1905. 665; D. i H. R. T. 1906. 783 (U. f. R. 1907. 281) synes lidet forenelig med Ord og Hensigt i L. 1872 § 7.

[35]) Goos i Nordisk Retsencyklopædi III S. 95 ff., 99, Torp Str. R. 281—283, 301—302. Se ogsaa om Retortion H. R. T. 1904. 249 (U. f. R. 1904 B. 269), jfr. Goos Str. R. Sp. D. I S. 227—230, 280—281.

[36]) Goos II S. 507—512, Torp Str. R. S. 264 ff. og T. f. Rvdsk. X S. 45 ff., Olrik i T. f. Rvdsk. XI S. 242 ff., Troels Jørgensen Erstatning for Ejendomsafstaaelse S. 33—39 og i T. f. Rvdsk. XXI S. 106 ff., Torp-Grundtvig S. 153—155, H. Scheel Norsk Tingsret § 30, Platou i T. f. Rvdsk. X S. 265 ff., Gjelsvik Om Skadeserstatning for retmæssige Handlinger §§ 6—10, Sjögren l. c. S. 227 ff., jfr. ndfr. § 68 Note 2[c], § 73 Note 6.

henvises til det Skjøn, der afgjør, om en Handling uanset den Fare, den afstedkommer for et Retsgode, maa være retmæssig paa Grund af dens Nødvendighed eller Nytte for Andres Formue[86a]), ovfr. under II, gaar ikke an her, hvor der spørges om Retmæssigheden af selve Indgrebet[86b]). Medens man ikke kan opstille som Regel, at Rettighederne maa være beskyttede mod Handlinger, der afføde Fare for dem, maa det være en almindelig Regel, hvorfra der kun i særligt stærkt Nødsfald gjøres Undtagelse, at de ere beskyttede mod det direkte Indgreb i dem. Udenfor det ovennævnte Tilfælde, at et absolut Retsgode staar paa Spil, synes Nødret uden særlig Hjemmel i Lovgivningen eller i dens Analogi, højest at kunne anerkjendes, hvor Indgreb i et mindre Retsgode er nødvendigt for at afværge overhængende Fare for et aldeles uforholdsmæssigt Værditab[86c]). Den ved Nødret hjemlede Handling kan som retmæssig ikke paadrage Retsbrudsansvar, men den medfører alligevel i Almindelighed Erstatningspligt[87]), Rs. 2. Maj 1776 § 7, N. L. 6—17—27, se nærmere ndfr. § 35. III. 1. og 3. Udenfor de angivne Grænser hjemler Lovgivningen i adskillige Tilfælde Indgreb i Retsgoder for andre Retsgoders Skyld, se herom og om den af saadanne Handlinger i Almindelighed følgende Erstatningspligt ndfr. § 35. III. 1. og 3.

4. Om Betydningen af et fra den Krænkede foreliggende Samtykke til Retskrænkelsen se ndfr. § 31. I., og om det Tilfælde, at den Skadelidende selv er Skyld i sin Skade § 31. VI.

5. Forsaavidt som Lovgivningen maatte anerkjende, at en Person indenfor visse Grænser er forpligtet til at følge sine Overordnedes Befalinger[88]), selv om disse maatte gaa ud

[86a]) Saaledes navnlig Torp l. c.

[86b]) Gjelsvik l. c. S. 23, Bentzon Alm. Retslære S. 86, 151 Note 2, 154.

[86c]) Jfr. Norsk Straffelov § 47 ff., B. G. B. § 904, § 228, Planck III S. 132 ff.

[87]) Ørsted Hdbg. V S. 6—7, IV S. 1—5, Gram S. D. S. 844 og Citater i Note 36, Norsk L. 22. Maj 1902 § 24, Winroth S. U. IV S. 114 ff., Thyrén i T. f. Rvdsk. VIII S. 312, B. G. B. § 904, jfr. § 282. Afvigende Troels Jørgensen i T. f. Rvdsk. XXI S. 106 ff. paa Baggrund af den mærkelige Sætning, at Erstatningskravet maa have positiv Hjemmel.

[88]) Torp Str. R. S. 303—304, jfr. Goos II S. 531, 591 og i Nordisk Retsencyklopædi III S. 108—110.

paa Foretagelsen af noget retsstridigt, er det klart, at Ansvar ikke kan paalægges den, der kun efterkommer den ham saaledes paahvilende Pligt, jfr. f. Eks. L. 7. Maj 1881 §§ 71 og 74, idet han konsekvent maa erkjendes ikke at begaa noget Retsbrud.

§ 29.

Fortsættelse: Forsæt, Uagtsomhed, Hændelse[1]).

I. Retsbrudet eller Skaden siges at være forsætlig *(dolus)*, naar Skaden er villet af den Handlende som retsstridig, hvilket er Tilfældet, naar den Handlende, vidende om de Egenskaber ved Handlingen, der gjorde den retsstridig, har handlet enten netop for at Skaden skulde indtræde, eller med Bevidsthed om (Antagelse af), at den vilde indtræde. Viden om Handlingens Retsstridighed er saaledes en Forudsætning for, at Forsæt kan foreligge; naar man f. Eks. med Vilje dræber en Anden i den urigtige Formening, at Drabet er hjemlet ved Nødværgereglerne, foreligger der ikke et forsætligt Retsbrud. Men Forsæt foreligger omvendt ikke altid, fordi denne Viden er tilstede, saaledes f. Eks. ikke, naar et farligt Skud affyres med Bevidsthed om dets Farlighed men i det Haab og i den Antagelse, at det ikke vil træffe. Kun forsaavidt Retsbrudet er af en saadan Art, at Handling og Følge falde sammen, f. Eks. Undladelse af at opfylde en positiv Forpligtelse, falder Bevidsthed om Retsstridigheden sammen med Forsæt. Uagtsomt *(culpa)* er Retsbrudet eller Skaden, naar dens Forvoldelse, uden at være forsætlig, er juridisk dadelværdig, altsaa naar den Handlende ved

[1]) Om de i denne Overskrift angivne Begreber kan i det hele henvises til Fremstillingerne i den almindelige Retslære og Strafferetten, Goos II S. 527—530, 584—591, Str. R. II §§ 17—21, Torp Str. R. §§ 31—36; se ogsaa Thyrén Culpa legis Aquiliæ, jfr. v. Liszt Die Deliktsobligationen im System des B. G. B. S. 55—58, Planck I S. 35—38. Spørgsmaalet om Afgrænsningen mellem Forsæt og Uagtsomhed er i alt Fald kun af underordnet Betydning for Erstatningslæren. Forsaavidt der antages at være Tilfælde, hvor kun det forsætlige Retsbrud paadrager Erstatningsansvar (Note 8[b] ff.), eller forsaavidt Erstatningskravets Omfang antages afhængigt af, om der foreligger Forsæt (§ 36 Note 16 ff.), kan der næppe være Tvivl om, at det i Teksten angivne Forsætsbegreb maa være afgjørende.

Handlingens Foretagelse har tilsidesat den Agtpaagivenhed, som Retsordenen kræver af ham, idet han har handlet, skjønt han burde have indset, at hans Handling vilde udgjøre et Retsbrud, være sig nu, at han vel har indset Handlingens Retsstridighed, men fejlagtig og uden tilstrækkelig Grund har antaget, at Skaden ikke vilde indtræde, eller at han har overset Handlingens Retsstridighed, idet han fejlagtig og uden tilstrækkelig Grund har antaget den for ufarlig eller troet, at Omstændigheder forelaa, der trods Handlingens Farlighed hjemlede dens Foretagelse. Indenfor det uagtsomme Retsbrud sondres atter imellem grov Uagtsomhed *(culpa lata)* eller Tilsidesættelse af den Agtpaagivenhed, som endog skjødesløse Personer pleje at udvise, og simpel Uagtsomhed *(culpa levis)* eller Tilsidesættelse af den Agtpaagivenhed, som erfarne og fornuftige Folk *(bonus pater familias)* pleje at udvise. Hændeligt *(casus)* kaldes Retsbrudet, naar det hverken er forsætligt eller uagtsomt, altsaa ikke juridisk dadelværdigt, men er foretaget i en undskyldelig Vildfarelse om dets Egenskab som Retsbrud. Ifølge de angivne Begrebsbestemmelser betegne Udtrykkene Forsæt, Uagtsomhed og Hændelse noget subjektivt, men det bemærkes, at de tvende sidste Udtryk ogsaa undertiden tages i objektiv Forstand, saa at den Skade, der ikke er et Retsbrud, betegnes som hændelig *(casus)*, medens den retsstridige Handling, aldeles bortset fra dens Tilregnelighed, betegnes som uagtsom *(culpa)*. I det følgende tages Udtrykkene, hvor ikke Tillægsord vise det modsatte, i subjektiv Forstand.

II. Medens det i forskjellige ældre Retsforfatninger, ogsaa den danske[1a]), synes at have været Regelen, at ogsaa det hændelige Retsbrud forpligtede til Erstatning, er det nu den almindelige Regel, at kun det forsætlige og uagtsomme Retsbrud har denne Virkning[2]). Dette fremgaar af de ovfr. S. 188—189 nævnte Lov-

[1a]) Stemann Den danske Retshistorie § 100, Matzen Retshistorie: Strafferet § 24, jfr. §§ 3 og 6, Bentzon A. R. S. 134—139, jfr. Jul. Lassen R. R. § 113. I (Læreb. § 102. I), Bentzon A. R. S. 139, Stobbe § 200.

[2]) Ørsted N. j. A. XX. 142, Gram Sp. D. S. 856—860, jfr. 846—854, G. W. Gram S. 22, jfr. Aubert S. 110—114, Bornemann Den almindelige Rets- og Statslære S. 178—180; tildels afvigende Larsen S.

bud; om end nogle af de i disse Lovbud benyttede Udtryk kunne betegne Uagtsomhed i objektiv Forstand, f. Eks. „Forsømmelse", vise dog andre Udtryk, der staa som Varianter, f. Eks. „Skjødesløshed", „Forseelse", „utilbørligt Forhold", „tilregneligt Forhold" med Sikkerhed, at Uagtsomhed i subjektiv Forstand er den almindelige Betingelse for Erstatningsansvar. Denne Sætning, at i Almindelighed kun det forsætlige og uagtsomme Retsbrud forpligter til Erstatning, der, som tidligere bemærket, nu er almindelig europæisk Ret, stemmer vistnok ogsaa med rigtige Retsgrundsætninger. Kun hvor der er Skyld, vil den almindelige Retsopfattelse finde Erstatningsansvaret retfærdigt. Og Vægt maa tillige lægges paa, at den almindelige Erstatningsregel bør være præventiv, altsaa en saadan, som afgiver Motiv for Individerne til at vogte sig for at begaa Retsbrud; herved kommer man til samme Resultat, thi kun for det forsætlige og uagtsomme, ikke for det hændelige Retsbrud i Almindelighed kan man vogte sig[3]).

Nogen Tvivl kan der imidlertid være om, hvorledes Ansvarsbetingelsen Uagtsomhed nærmere skal forstaas. At der efter den almindelige Erstatningsregel hæftes baade for simpel og for grov Uagtsomhed[4]), er uomtvisteligt; intet af de oftnævnte Lovbud giver Hjemmel til at undtage nogen Art af Uagtsomhed fra Ansvar. Paa den anden Side foreligger Uagtsomhed ikke ubetinget, fordi den Handlende ved en ekstraordinær Anvendelse af Omhu og Opmærksomhed kunde have indset Handlingens Retsstridighed; der kræves kun almindelig Agtpaagivenhed, Fdn. 1. Novbr. 1805 § 141[5]). Uagtsomhed

---

351—355, jfr. om ældre Forfattere Øllgaard S. 323—326 og om udenlandsk Ret § 27 Note 4. Sætningen staar fast i dansk Praksis, Schl. H. R. T. II. 393, H. R. T. 1862. 790, 1893. 439 (U. f. R. 1893. 1146), U. f. R. 1901. 276, 1898. 591, 617, 1893. 1048, 1885. 765, 861, 1882. 225, 1871. 763, J. U. 1863. 676, 1862. 623 m. m. fl., jfr. D. D. i § 35 Note 7b og 46.

[3]) Jfr. Bentzon Om Begrebet vis major S. 28 og 31, v. Liszt l. c. S. 3.

[4]) Om hvorvidt denne Sætning gjælder med Hensyn til Skyldnerens Krænkelse af sine kontraktmæssige Pligter, se ndfr. § 41. II.

[5]) Jfr. D. i U. f. R. 1887. 800, 1894. 543, H. R. T. 1870. 185 (U. f. R.

kan altsaa, nærmere bestemt, siges at foreligge, naar der ikke er udvist den Agtpaagivenhed, som ifølge erfarne, fornuftige og hæderlige Folks *(bonus pater familias,* en god Mand) Skjøn bør udvises. Herom er der ingen Tvivl[6]). Men hvad der kan omtvistes er dette, om det kommer an paa, om den Agtpaagivenhed er udvist, som en god Mand vil fordre udvist af en god Mand i Handlingssituationen, eller om det er tilstrækkeligt, at der udvises den Agtpaagivenhed, som efter en god Mands Skjøn kan fordres netop af den Handlende. Spørgsmaalet faar Betydning, naar Retsbryderen i en eller anden Henseende lider under individuelle Abnormiteter, Blindhed, Døvhed, Mangel paa almindelige Kundskaber, Mangel paa Sagkyndighed i det Anliggende, hvori han optræder som Handlende o. s. v. (om de utilregnelige Personer tales her ikke, se ndfr. § 31. IV). Skal der da tages Hensyn til hans individuelle Abnormiteter, saa at den ham utilregnelige Mangel paa Kjendskab til Handlingens retsstridige Egenskaber eller hans Mangel paa Evne[6a]) til at handle retmæssigt i den foreliggende Situation, dækker ham mod Ansvar[7]), eller skulle disse Abnormiteter lades ude af Betragtning, saa at kun den normale Evnemangel og af Vildfarelse kun Normalvildfarelsen (ↄ: en Vildfarelse, som gode Mænd under de foreliggende Omstændigheder vilde have delt med ham), gjør ham ansvarsfri? Udtrykkene i nogle Lovbud, f. Eks. D. L. 5—7—1, 5—8—11, L. 10. Maj 1854 § 31, Kbl. §§ 23, 42. 2°, synes nærmest at tyde paa, at Ansvarsbetingelsen er den, at Handlingen virkelig individuelt kan bebrejdes den Handlende, saa at altsaa individuelle Abnormiteter, ligesom i Strafferetten, kunne dække ham mod Ansvar. Men andre Lovbud pege nærmest paa, at det er tilstrækkeligt til Ansvars Paadragelse, at der fra den Handlende foreligger en Handling, som

---

1870. 638) og D. D. i Note 2. Se om H. R. T. 1898. 430 (U. f. R. 1898. 911) ndfr. § 36 Note 16[b].

[6]) Ørsted N. j. A. XX 149—150, Hdbg. V S. 14.

[6a]) Bentzon A. R. S. 157 Note 2.

[7]) Saaledes Gram Sp. D. 859, jfr. Bornemann Den almindelige Rets- og Statslære S. 186—187.

efter en almindelig Dom maa betegnes som dadelværdig[7a]), og f. Eks. Fdn. 6. April 1842 § 8 viser, at undskyldelig Misforstaaelse ikke dækker mod Erstatningsansvar i et Tilfælde, hvor en Normalvildfarelse ikke vel er tænkelig. Spørgsmaalet synes saaledes ikke at være løst af Lovgivningen. Og da en almindelig Maalestok stærkt paakræves af praktiske Hensyn, antages det, at der ved Bedømmelsen af Skyldspørgsmaalet for Erstatningspligtens Vedkommende maa bortses fra individuelle Abnormiteter, saa at ikke enhver undskyldelig Vildfarelse om Handlingens Retsstridighed hos den Handlende dækker ham mod Ansvar, men kun Normalvildfarelsen. Uagtsomhed som Ansvarsbetingelse er altsaa tilstede, naar der er tilsidesat den Agtpaagivenhed, som en med normale Evner udrustet og med det paagjældende Forhold erfaren, fornuftig og hæderlig Mand kunde og vilde udvise i den paagjældende Situation[8]). Undtagelsesvis vil der dog være

---

[7a]) Se f. Eks. Fdn. 3. Juli 1835 §§ 14 og 15, L. 5. April 1888 § 8, 28. Maj 1880 § 12, L. 13. Juni 1879 § 22, der i al Almindelighed udtaler, at den Omstændighed, at Slæberen springer, kan tilregnes Skibsføreren, saa at han maa give Erstatning, og § 55 „Ukyndighed". L. 29. Marts 1873 § 13, L. 30. Marts 1906 Nr. 81 § 9. 4° smh. m. 2° udelukke utvetydigt individuelle Vildfarelser fra at komme i Betragtning til at dække mod Ansvar.

[8]) Saaledes Goos II S. 508–591, Str. R. II S. 169 Noten og 290 Noten, G. W. Gram S. 22, Bentzon Om Begrebet vis major S. 296—301, A. R. S. 156—157, 142, Scheie i T. f. Rvdsk. XX S. 167 og vistnok Morgenstierne S. 36—38, der dog gaar for vidt ved ubetinget at frakjende Retsvildfarelsen Virkning som Normalvildfarelse, jfr. D. i U. f. R. 1885. 904; tvivlende Torp i U. f. R. 1880 S. 380, afvigende Hagerup T. f. Rvdsk VII S. 60 og tildels Winroth S. U. IV S. 99 ff. Som Teksten tysk Ret, Dernburg II § 63. II. c, Planck I S. 36—37, B. G. B. § 276, afvigende v. Liszt l. c. S. 55. Dette er vistnok ogsaa Romerrettens Mening. jfr. Bentzon l. c. S. 27 m. Note 16 og S. 94—101, v. Bar Zur Lehre von der culpa (Grünhuts Zeitschrift IV) S. 4 ff., men dog tildels Thyrén Culpa legis Aquiliæ § 15, og den engelske Rets, Pollock Torts S. 24—26, 378—380, 522, jfr. dog S. 49. Dansk Retspraksis, jfr. Bentzon Vis major S. 301, ses ikke at have taget Parti i Spørgsmaalet; dog kan det bemærkes, at Retsafgjørelser stundom, f. Eks. H. R. T. 1906. 121 (U. f. R. 1906. 543), 1903. 410 (U. f. R. 1904. B. 40), forudsætte, at Strafferettens Uagtsomhedsbegreb ikke omfatter al Uagtsomhed, hvilket vistnok kun kan forsvares ad den i Teksten angivne Vej, jfr. paa den

Grund til at tage individuelle Hensyn paa Bekostning af Praktikabilitetshensyn, saaledes naar den Paagjældendes Optræden har været nødvendig til Afværgelse af Skade[8a]), og naar abnorme Personer, f. Eks. Blinde, ere vildledte af Andre.

Som almindelig Regel hæftes der altsaa for Forsæt og Uagtsomhed, men det Spørgsmaal maa endnu rejses, om der dog ikke undtagelsesvis forekommer Grupper af Tilfælde, hvor Ansvar er betinget af Forsæt eller dog af grov Uagtsomhed. I saa Henseende have Nogle[8b]) antaget, at de Handlinger, der ifølge det i § 28. I. udviklede ere retmæssige, dog maa paadrage Erstatningsansvar, naar de foretages netop og kun i det Øjemed at skade. Dette kan dog ikke antages; de samme Grunde, som tale imod, at saadanne Handlinger skulde være strafbare, naar de foretages for at skade, maa føre til, at de heller ikke i saa Fald paadrage Erstatningsansvar[8c]). Ogsaa den Lære[8d]), at Retsbrud, bevirkede ved ulegemlige Midler

---

anden Side U. f. R. 1893. 1233. Med Bentzon Vis major S. 100 Note 12, A. R. S. 157 Note 2, Hagerup T. f. Rvdsk. VII S. 60, jfr. ogsaa Goos II S. 591, at betegne Uagtsomhed efter den her forsvarede Anskuelse som en objektiv og ikke en subjektiv Ansvarsbetingelse vilde være vildledende. Det vilde herved tilsløres, dels at Erstatningsansvar ikke knytter sig til den objektivt retsstridige Handling som saadan, men forudsætter yderligere Betingelser, jfr. Note 9, dels at disse yderligere Betingelser netop opstilles ifølge den materielle Betragtning, at Skyld bør være Ansvarsbetingelse, kun at Praktikabilitetsgrunde, der ikke altid ville være afgjørende, se videre i Teksten, medføre, at Skyldspørgsmaalet ordentlig afgjøres efter en almindelig og ikke en individuel Maalestok.

[8a]) Jfr. § 146 Note 42.

[8b]) Kraft Om Hovedprinciperne i den formueretlige Anordning S. 96 ff.

[8c]) Goos I S. 339 ff., Str. R. II S. 76, 168, Jul. Lassen Betingelserne for Forsøgets Strafbarhed S. 18, Getz Om den saakaldte Delagtighed i Forbrydelser S. 36 ff. og navnlig Torp Str. R. S. 261—263; tvivlende Bentzon A. R. S. 162.

[8d]) Jfr. Munch-Petersen i T. f. Rvdsk. XI S. 4—6, 26, jfr. 32, hvor Spørgsmaalene om Retsstridighed (§ 28. I.) og Tilregnelighed synes sammenblandede, og om romersk Ret Jul. Lassen R. R. § 113 (Læreb. § 102. Forklarligt er det, at Lovgiveren undertiden, naar den gjældende Ret formenes at have sat for vide Grænser for det Tilladelige, gaar forsigtigt frem og begynder med at foretage Indsnævringer saaledes, at de hidtil ikke for retsstridige ansete Handlinger, som man nu vil reagere

kun skulde paadrage Ansvar som baarne af Forsæt (eller dog af grov Uagtsomhed), synes at savne real Begrundelse, og den følges ikke i Retsanvendelsen[8e]). Anerkjendelsen af den Sætning, at uagtsomt tilføjet Skade ikke skal erstattes, naar den Skadelidende havde en let Adgang til Forsikring, eller i alt Fald naar det var Brug blandt fornuftige Mænd i tilsvarende Forhold at benytte Forsikring[8f]), vilde sikkert i betænkelig Grad bidrage til at sænke Agtsomhedsniveauet i Samfundet. Derimod vilde der vistnok i Virksomheder, hvor en ringe Uagtsomhed let kan volde vidtstrakt Skade, være Grund til, jævnsides med Ansvar for Driftsherren efter D. L. 3—19—2, kun at paalægge Tjeneren, f. Eks. Skipperen, Ansvar for Forsæt og grov Uagtsomhed, men der savnes i Lovgivningen ethvert Holdepunkt for en saadan Regel[8g]). I enkelte Tilfælde har Lovgivningen positivt fastsat, at Erstatningsansvar kun paadrages ved forsætlig Handlen, se saaledes L. 29. Marts 1904 Nr. 63 (19. Decbr. 1902 Nr. 189) § 17 „vidende forhandler" o. s. v., L. 11. April 1890 Nr. 52 § 12 „vidende". Erstatning for immateriel Skade kan der vel nok efter Omstændighederne være Grund til at gjøre afhængig af Forsæt[8h]), idet Erstatningskravets præventive Funktion her er den overvejende.

---

imod, kun paadrage Ansvar i Tilfælde af Forsæt, jfr. fra nyere Tid B. G. B. § 826 (ovfr. § 27 Note 3 og 4, Planck ad § 826. 2a); ligesaa Retsanvendelsen, jfr. Note 8e. Men Erstatningsinstitutets historiske Udvikling synes at tale for, at man ikke vil blive staaende herved. — Visse Arter af Handlinger ville faktisk sjældent forekomme som retsstridige, medmindre de foretages for at skade, jfr. om skadelig Raadgivning § 139 Note 9.

[8e]) Adskillige Retsafgjørelser angaaende Virksomhed ved ulegemlige Midler (§ 28 Note 21) omtale vel, at den Handling, som erkjendes at have paadraget Ansvar, var foretaget for at skade, men der ses ikke at foreligge noget sikkert Eksempel paa, at retsstridige Handlinger ere erklærede for ansvarsfrie, naar de ere foretagne uagtsomt, jfr. dog maaske U. f. R. 1898. 617, hvorimod adskillige Retsafgjørelser knytte Ansvar ogsaa til Uagtsomhed, f. Eks. U. f. R. 1902. 843, 1901. 292, 1893. 1072, 1904. 448.

[8f]) Asmussen Juridisk Forenings Aarbog 1899—1900 S. 49.

[8g]) Maaske kunde man hjælpe sig med den i § 36 ved Note 16[bb] angivne Regel.

[8h]) Jfr. § 36 Note 16[c].

Det vil af det i denne og foregaaende Paragraf udviklede fremgaa, at man korteligt kan formulere de almindelige Betingelser for Erstatningsansvar saaledes, at en Handling paadrager Erstatningsansvar for den ved samme foraarsagede Skade, naar den er af en saadan Beskaffenhed, at en god Mand i den Handlendes Situation af Hensyn til det krænkede Retsgode vilde have undladt dens Foretagelse[9]). Heri ligge baade de subjektive og de objektive Betingelser for Ansvaret.

III. Kun aldeles undtagelsesvis paadrager ogsaa det hændelige Retsbrud Erstatningsansvar. Dette gjælder om den retsstridige Udøvelse af Andres Formuerettigheder[10]), f. Eks. Salget eller Forbruget, i Modsætning til Tilintetgjørelsen eller Forringelsen, af en Andens Ting, Oppebærelsen af den en Anden tilkommende Præstation. For saadanne Handlinger hæfter Retsbryderen med Tingens (den oppebaarne Ydelses) Værdi (Værdikrav, *vera rei æstimatio*, ovfr. § 2. IV.), selv om han er i begrundet god Tro, D. L. 5—6—9, 5—8—6, Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2, medmindre denne gode Tro støtter sig til en Overdragelse i levende Live[10a]), D. L. 5—3—36. Grunden til, at dette Retsbrud paadrager Ansvar ogsaa som hændeligt, er den, at Retsbryderen ordentligvis vil være bleven beriget ved Retsbrudet. De romanistiske Retsforfatninger indrømme overfor den godtroende Udøver af Andres Formuerettigheder ordentligvis kun et Berigelseskrav ɔ: et Krav, der staar og falder med Ud-

[9]) Saaledes udtrykker den romerske Ret sig, jfr. Bentzon Om Begrebet vis major S. 94—98, men i Virkeligheden have ogsaa de romerske Jurister sondret imellem den objektive Retsstridighed og Skyldspørgsmaalet, Jul. Lassen R. R. S. 568—569 (Læreb. S. 345), se dog Bentzon A. R. S. 141 Note 4, om end ofte ikke tilstrækkeligt bevidst og skarpt. En skarp Fastholdelse af denne Sondring, der i andre Henseender er fornøden (Nødværge, Forbud), ses kun at kunne virke gavnligt ogsaa for Erstatningsspørgsmaalets Vedkommende, jfr. herimod Bentzon A. R S. 161. Morgenstierne benævner l. c. S. 35—38 disse samlede objektive og subjektive Betingelser som Retsbrudet og overser herved Trangen til en særlig Betegnelse for det, der i Teksten er betegnet som Retsbrud, se ovfr. § 28. I.

[10]) Nærmere ndfr. § 145, se ogsaa H. R. T. 1906. 687 (U. f. R. 1907. 146) om Indgreb i Patentret. Særdeles vidt gaar i denne Retning engelsk Ret, Pollock Torts S. 288—289, 560—561.

[10a]) § 145 I. 3., II. 2. og H. R. T. 1905. 542 (U. f. R. 1906. 227).

øverens Berigelse i det Øjeblik, Kravet gjøres gjældende imod ham[11]). Om at blive staaende herved kan der i dansk Ret ikke være Tale. Men maaske er Regelen om, at den godtroende Udøver af en Andens Ret skal erstatte dennes Værdi, strængere end den burde være. Maaske burde man nøjes med at give den Berettigede som Surrogat for hans Ret et Krav paa de af Udøveren ved Udøvelsen indvundne materielle Fordele[12]); paa denne Vej er den senere danske Lovgivning i nogle Tilfælde slaaet ind, se nærmere § 33. I. 2. a. Lignende Regler, som om Udøvelsen af en Andens Ret, maa gjælde om den, der ved Transport af et indfriet eller ugyldigt Gjældsbrev i Overensstemmelse med Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 paadrager en Anden Forpligtelser (§ 53). Det omtalte Ansvar for den, der handler i begrundet god Tro, kommer dog ikke til Anvendelse paa den, der kun optræder som Fuldmægtig. — Dernæst[12a]) kan det mærkes, at Rekvirenten af Fogedforretninger bliver erstatningspligtig i visse Tilfælde, selv om Forretningens Ulovlighed ikke kan tilregnes ham[13]), L. 29. Marts 1873 § 13, D. L. 1—21—21. Derimod kan her ikke nævnes Reglerne om Ejerens Ansvar for Skade, anrettet af hans Dyr, eller om Fuldmagtsgiverens Ansvar for Fuldmægtigens Handlinger, D. L. 3—19—2; slige Krav forudsætte ikke, at nogen af Lovgivningen misbilliget Handling er foretagen af den Ansvarlige og ere altsaa ikke Retsbrudskrav, men maa behandles andetsteds (§ 35. I. og II.). Til at antage, at Skyldnerens Ikke-Opfyldelse af sin Pligt i et Obligationsforhold skulde paadrage ham Erstatningsansvar, blot fordi Ikke-Opfyldelsen er retsstridig, selv om den hverken er forsætlig eller uagtsom, haves ingen Hjemmel; det Erstatningsansvar,

---

[11]) Windscheid § 422 Note 8 og 9, Jul. Lassen R. R. § 61. II, § 110. V (Læreb. § 99. V), ndfr. § 145 Note 36.

[12]) Saaledes Nellemann Auktion S. 198—199, se herom ndfr. § 145 Note 49.

[12a]) Om Erstatningsansvar for Selvtægt uanset undskyldelig Vildfarelse se B. G. B. § 231, jfr. Planck I S. 285, v. Liszt Deliktsobligationen S. 57—59, ndfr. § 145 Note 29.

[13]) Nellemann Eksekution S. 336—338, Deuntzer Om Arrest og Forbud S. 95. Jfr. § 35 Note 50.

som paahviler Skyldneren udenfor de Tilfælde, hvor det følger af den almindelige Erstatningsregel, maa forklares paa anden Maade, se ndfr. § 41. III.

§ 30.

Medvirken til Retsbrud.

Ansvarlig til Erstatning er ikke blot den, der forsætligt eller uagtsomt selv har begaaet et Retsbrud, Gjerningsmanden, men ogsaa den, der retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt har medvirket til en Retsforstyrrelse[1]). Ved Medvirken til en Retsforstyrrelse forstaas den til Retsforstyrrelse førende menneskelige Handling, der adskilles fra Retsforstyrrelsen ved en anden mellemkommende menneskelig Handling. Angaaende Spørgsmaalet, om en Medvirken, der har medført Forstyrrelsen af et Retsgode, var retsstridig i Forhold til dette, vilde der nu ikke være videre at føje til det i § 28. I. bemærkede, dersom Alle vare enige om, at det maatte besvares efter de samme Hensyn, som afgjøre, om Selvvirken er retsstridig, men saadan Enighed er ikke tilstede, Ganske vist er man enig om, at det er disse Hensyn, som ere afgjørende, naar den mellemkommende menneskelige Handling var objektivt normal, f. Eks. naar man ved at tilføje en Person en Legemsbeskadigelse bevirker, at han afholder Helbredelsesudgifter, eller subjektivt abnorm, f. Eks. naar den mellemkommende Handling begaas af en utilregnelig Person eller i Vildfarelse, jfr. saaledes, at man, ved at kaste A.'s Værdipapirer i hans Papirkurv, bevirker, at hans Tyende uvidende herom opbrænder dem. I saadanne Tilfælde tvivles der ikke om, at de almindelige Regler gjælde, saa at Medvirksomheden er retsstridig, naar den mellemkommende Handlings Foretagelse var beregnelig, da Medvirksomheden foregik, og ingen særlige Nytteshensyn desuagtet legitimerede denne, jfr. D. L. 6—9—10; den Medvirkende betegnes endog i disse Tilfælde hyppigt som Gjerningsmand. Men naar den mellemkommende menneskelige Handling er objektivt abnorm og subjektivt normal, eller med andre Ord efter den almindelige Erstatningsregel egnet til at paadrage Ansvar, skal efter en almindelig Lære ganske

[1]) Se herom nærmere ndfr. § 37. I.

andre Regler gjælde. Bortset fra det Tilfælde, at den mellemkommende Handling foretages af den Skadelidende selv, se ndfr. § 31. VI., læres det herom[1]), at Handlefriheden ikke kan indskrænkes af Hensyn til de Muligheder, som betinges af mellemkommende objektivt abnorme men subjektivt normale Viljesakter af andre Personer, og at den Medvirkende i disse Tilfælde kun er ansvarlig for Retsforstyrrelsen, naar der paahviler ham en særlig Tilsyns- eller Afværgelsespligt overfor den mellemkommende Persons Handling, eller naar han handlede for at fremme den mellemkommende Persons Retsbrud (Meddelagtighed). Til Forsvar for denne Lære anføres, at den mellemkommende Person, der har handlet objektivt abnormt og subjektivt normalt, jo selv er ansvarlig for Retsforstyrrelsen, og at det naturlige Korrelat til den nærmere Aarsags Ansvarlighed er den fjærneres Ansvarsfrihed. Ansvarlighed for denne vilde nemlig føre til, at der paalægges Alle en gjensidig Tilsyns- og Afværgelsespligt, som vilde skabe en Tilstand af utaaleligt Spioneri og Fjendskab; A. maatte stadig passe paa, at B. ikke benyttede hans Handlinger til Fremme af Retsforstyrrelser. Yderligere støttes Læren ved Henvisning til, at Straffelove ordentligvis kun paalægge den forsætlige Medvirken (Meddelagtighed), men ikke den uagtsomme, Strafansvar[2a]), og til, at det er almindelig anerkjendt, at den Skadelidende, som selv er nærmere Aarsag til sin Skade, i Almindelighed ikke kan søge Erstatning hos Skadens fjærnere Aarsag. Disse Sætninger skulle formentlig være uforklarlige, medmindre man antager hin Lære.

Bagved den refererede Lære ligger nu utvivlsomt den rigtige Erkjendelse, at en Handling, der kun ved Tilkomst af en Andens objektivt abnorme, subjektivt normale Handling vil kunne krænke et Retsgode, ordentligvis ikke er retsstridig; i en Handlings Øjeblik vil det ordentligvis være uberegneligt, at Andre ville falde paa at benytte den til et Retsbruds Hidførelse. Men undertiden vil dog den objektivt abnorme, subjektivt normale Handlings Foretagelse være beregnelig i Medvirk-

---

[1]) Goos I S. 333—334, 348 ff., Str. R. II S. 174—185, jfr. ogsaa Bentzon A. R. S. 162.

[2a]) Anderledes norsk Straffelov, se J. Scheie i T. f. Rvdsk. XVIII S. 200 ff.

somhedens Øjeblik, navnlig naar denne efter psykologisk Erfaring er egnet til at fremkalde Beslutning om Retsbrud fra Andres Side (Paavirken til Retsbrud), og naar den er egnet til at støtte et allerede besluttet Retsbrud. I saa Fald — og kun i saa Fald — vil Medvirksomheden, dersom der paa denne anvendes de samme Synspunkter som paa Selvvirksomheden, være retsstridig, forsaavidt den ikke legitimeres ved Nytteshensyn, og følgelig paadrage Ansvar, ikke blot naar der foreligger Forsæt, men ogsaa naar der foreligger Uagtsomhed. Naar det nu fastholdes, at Reglerne om Selvvirken kun under disse Omstændigheder ville medføre Ansvar, kan det ikke paastaas, at disses Anvendelse paa Medvirken vil medføre særlige Ulemper i Retning af indbyrdes Spioneri og desl. Ejheller kan der tillægges det fra Straffelovene hentede Argument nogen Vægt. At disse, som f. Eks. Str. L. Kap. 5, nævne og kun nævne den forsætlige Medvirken som strafbar, kan maaske allerede forklares af den uagtsomme Medvirkens ringe praktiske Betydning[2b]). Uagtsom retsstridig Medvirksomhed vil nemlig sjældent forekomme. Det kan i Almindelighed ikke forlanges, at man skal vide, at Andre ville handle abnormt, naar man ikke netop har Kundskab om, at de ville det, og har man Kundskab herom og desuagtet medvirker, vil der ofte, men naturligvis ikke altid, jfr. D. L. 6—10—1, foreligge Forsæt. I hvert Fald kan Ikke-Nævnelsen af den uagtsomme Medvirken i Straffelovene højst medføre, at den ikke straffes, men ikke, at den ikke paadrager Erstatningsansvar. At der endelig ikke kan hentes nogen Oplysning fra det Tilfælde, at den mellemkommende Handling foretages af den Skadelidende selv, følger af det, som skal bemærkes i § 31. VI. Det antages altsaa, at ogsaa Spørgsmaalet om en Handling, der kun ved Tilkomst af en Andens objektivt abnorme, subjektivt normale menneskelige Handling har medført Forstyrrelsen af et Retsgode, var retsstridig i Forhold til dette, ganske maa afgjøres efter det i § 28. I. udviklede[3]), og at den

---

[2b]) Jfr. Torp Str. R. S. 575—576 og 589—591.

[3]) Saaledes Getz Om den saakaldte Delagtighed i Forbrydelser og i Norsk Retstidende 1879 S. 304 ff., Torp Str. R. §§ 47 og 48, Bornemann Sml. Skr. I S. 189, Gram Sp. D. S. 888, N. Lassen i T. f. Rvdsk.

herefter retsstridige Medvirken ikke blot paadrager Erstatningsansvar som forsætlig, men ogsaa som uagtsom[4]), D. L. 6—10—1.

§ 31.

Virkelige og formentlige Fritagelsesgrunde for Erstatningsansvar.

Der gives visse Kjendsgjerninger, som udelukke Erstatningsansvar, selv om der foreligger et forsætligt eller uagtsomt Retsbrud, og med Hensyn til andre Kjendsgjerninger har det i alt Fald været omtvistet, om de udelukke Ansvar.

I. Samtykke fra den Krænkede til Retskrænkelsen kan udelukke Erstatningsansvar.[1]) Dette gjælder ikke blot, naar Samtykket udelukker Handlingens Retsstridighed, idet det krænkede Retsgode hører til de afhændelige, hvis Krænkelse man kan forpligte sig til at taale, f. Eks. Formuerettigheder, eller dog til dem, som det er tilladt at krænke, saalænge der foreligger et ikke tilbagetaget Samtykke fra Retshaveren til Krænkelsen, f. Eks. Æreretten. Men det kan ogsaa gjælde, selv om Krænkelsen trods Samtykket er retsstridig, idet Retsgodet hører til dem, paa hvis Beskyttelse der ikke kan gives gyldigt Afkald, saasom Retten til Liv og Helbred, jfr. Str. L. § 196. Erstatningsansvar vil ogsaa i saadanne Tilfælde kunne være udelukket, nemlig ifølge den Betragtning, at det eventuelle Erstatningskrav er en Formueret, som den Paagjældende har fri Raadighed over som over andre Formuerettigheder, og at Samtykket indeholder et (dog ganske vist gjenkaldeligt) Afkald paa denne. Men ofte vil denne Betragtning ikke passe, jfr. f. Eks. Str. L. § 303 med dens Henvisning til § 167; Samtykket

II S. 74, Ørsted i N. j. A. XXII S. 115, smh. m. A. f. R. III S. 250. Saaledes ogsaa v. Liszt Deliktsobligationen S. 77—78, jfr. Windscheid § 258 Note 18, Pollock Torts S. 481—482.

[4]) D. i H. R. T. 1904. 393 (U. f. R. 1904 B. 336), J. U. 1856. 165, U. f. R. 1898. 868, 1897. 899.

[1]) Gram Sp. D. S. 843—844, D. i U. f. R. 1879. 575, se herved nærmere Goos I S. 250—252, Nordisk Retsencyklopædi III S. 105—107, Torp Str. R. S. 227—235, Goll i U. f. R. 1906 B. S. 72—73, Winroth S. U. IV S. 106—108, Planck II S. 609, jfr. D. Entw. § 706, Mot. II S. 730.

maa ofte anses for ugyldigt ifølge Reglerne om Løfter, som stride imod Lov og Ærbarhed (§ 20. III.). For at Samtykket kan have den Virkning at udelukke Erstatningsansvar, maa det naturligvis opfylde de almindelige Betingelser for Løfters Gyldighed, og den, der meddeler Samtykket, maa navnlig være i Besiddelse af den efter Tilfældets Beskaffenhed fornødne Modenhed eller Myndighed;[1a]) dersom Samtykket ikke kan betage Handlingen dens Retsstridighed, maa Fuldmyndighed udkræves. Efter de almindelige Regler om Løfters Gyldighed og Fortolkning maa det afgjøres, om et Samtykke, der ikke gaar ud just paa Retsforstyrrelsens Indtræden men kun paa den retsstridige Handlings Foretagelse, udelukker Ansvar. Samtykket udelukker naturligvis kun den Samtykkendes Erstatningskrav og deres, som han ved sin Erklæring kan binde; indeholder Handlingen tillige en retsstridig Krænkelse af Andre, staar disses Krav uberørte af Samtykket, jfr. Str. L. § 281. 2⁰ og § 302 smh. m. § 196.

II. At den Handlende er bevæget til at begaa Retsbrudet ved kompulsiv Tvang fra Tredjemands Side, udelukker ikke hans Strafansvar[2]) og kan saameget mindre udelukke hans Erstatningsansvar, jfr. Str. L. § 300. Følgelig kan det heller ikke antages, at Retsbryderen bliver erstatningsfri, fordi Retsbrudet skyldes en Paavirkning fra Personer, til hvem han staar i Afhængighedsforhold, selv om denne Paavirkning maatte frigjøre ham for Straf, jfr. Str. L. § 56. Der bortses herved naturligvis fra de Tilfælde, hvor den afhængige Person pligtmæssigt efterkommer den Overordnedes bindende Befaling, se ovfr. § 28. V. 5.

III. At Retsbryderen har handlet efter en Andens Ordre eller paa dennes Vegne, altsaa begaaet Retsbrudet som Fuldmægtig eller uanmodet Forretningsfører, udelukker ikke hans Ansvar,[3]) Sølov § 59, jfr. Str. L. 10. Febr. 1866 §§ 51

[1a]) Jfr. U. f. R. 1894. 776.

[2]) Goos Str. R. I S. 199—200, Nordisk Retsencyklopædi III S. 114, Torp Str. R. S. 456, 365, jfr. Goos II S. 531—533. Se om mekanisk Tvang § 28. III. i Beg.

[3]) D. i U. f. R. 1869. 176, J. U. 1871. 719, 1854. 28, U. f. R. 1880. 218, se § 35 ved Note 21 og 24°, Torp Interessentskab S. 277—278, jfr. dog J. U. 1853. 113. H. R. T. 1904. 106 (U. f. R. 1904 B. 197), der

og 52 smh. m. § 300. Noget andet er det, at Fuldmægtigen paa Grund af Fuldmagten vil kunne befinde sig i en Vildfarelse, som udelukker Ansvar, idet Retsbrudet hverken kan tilregnes ham som forsætligt eller uagtsomt.[4]) Naar Fuldmægtigen har handlet ifølge offentlig Bemyndigelse til at besørge Forretninger af den paagjældende Art, navnlig til at forhjælpe Private til at komme til deres muligvis tvivlsomme Ret, vil man vistnok være tilbøjelig til at erkjende Ansvarsfrihed for ham udenfor Tilfælde af grov Uagtsomhed eller Forsæt, jfr. saaledes, at Sagføreren i Almindelighed ikke hæfter for de Modparten paaførte Procesomkostninger, en Sætning, der dog maaske rettere opfattes paa anden Maade.[4a])

IV. Angaaende personlige Utilregnelighedstilstande haves med Hensyn til Børn (Personer under 15 Aar) Regelen i D. L. 1—24—9.[5]) At der her gives en Regel om Erstatning, er efter Ordene „bøder Skaden" utvivlsomt, jfr. ogsaa Str. L. § 308, der hæver Strafbestemmelserne i D. L. 1—24—9 og saaledes forudsætter, at Lovbudet ogsaa indeholder Regler om andet end Straf. Erstatningsregelen i D. L. 1—24—9 gaar ud paa, at Børn ere ansvarlige for den Skade, de forsætligt forvolde, og da Ordet „forsætligen"[6]) ikke fandtes i Kilden, er man berettiget til at lægge saa megen Vægt paa dets Tilføjelse, at man af Artiklen modsætningsvis maa slutte, at Børn under 15 Aar ere ansvarsfri for uagtsom Skadetilføjelse. Denne Regel om Ansvarsfrihed er dog nu forsaavidt ændret, som det af Str. L. § 300 følger, at Børn mellem 10 og 15 Aar, der kunne straffes efter den almindelige borgerlige Straffelov

---

omhandler Krænkelse af et Obligationsforhold, gaar ikke imod det i Teksten anførte (ndfr. § 75 Note 30). Jfr. processuelt H. R. T. 1893. 72 (U. f. R. 1893. 527).

[4]) D. i U. f. R. 1874. 207, H. R. T. 1879. 69 (U. f. R. 1879. 722).

[4a]) § 35 Note 50.

[5]) Scheel Personretten 2den Udg. S. 81—86, Gram Sp. D. S. 865—871, jfr. Scheie i T. f. Rvdsk. XX S. 177—179 og ndfr. Note 7[a], Winroth S. U. IV S. 59—61, 80—81.

[6]) At Ordet „forsætligen" i D. L. 1—24—9 ikke skulde være brugt i sædvanlig Betydning, men i Betydningen selvvirket i Modsætning til det mekanisk fremtvungne, er der ingen Hjemmel for at antage, Scheel l. c. S. 81—82.

for uagtsomme Forbrydelser, ogsaa maa erstatte den ved disse Forbrydelser forvoldte Skade; efter L. 1. April 1905 Nr. 129 § 15 vil dette nu kun kunne forekomme med Hensyn til Børn over 14 Aar. Endvidere kunde der spørges, om det dog ikke maa antages, at Børn ere ansvarlige for den uagtsomme Skade, som er en Følge af deres forsætlige Retsbrud, idet Ordene i D. L. 1—24—9 kun som Betingelse for Ansvaret opstille, at Barnet forsætligt har forset sig mod den Skadelidende, men ikke just udsige, at Skaden skal være forsætlig for at kunne fordres erstattet.[7]) Dette kan dog ikke antages; naar et forsætligt Retsbrud opstilles som Betingelse for Ansvar, kræver naturlig Konsekvens vistnok, at ogsaa kun den Skade, der omfattes af Forsættet, skal erstattes.

Angaaende Sindssyge[7a]) er det for det første givet, at i alt Fald ikke enhver Sindssygdom hos Retsbryderen kan udelukke hans Erstatningsansvar.[8]) De sjælelige Abnormiteter, som ifølge Str. L. § 39 ikke udelukke Strafansvar, kunne saameget mindre udelukke Erstatningsansvar.[8a]) Taaben, der kan straffes, maa saaledes være erstatningspligtig, ikke blot for den ved en almindelig borgerlig Forbrydelse bevirkede Skade, Str. L. § 300, men overhovedet efter samme Regler som Sjælssunde. Tvivl kan alene rejses med Hensyn til saadanne Arter af Sindssygdom, som efter Str. L. § 38 ere Straffrihedsgrunde. De Personer, om hvis Ansvarsfrihed for Erstatning paa Grund af deres Sindstilstand der herefter kan være Tale, ere, naar de forskjellige i Str. L. § 38 opførte Grupper sammenfattes, dem, der i Handlingens Øjeblik befandt sig i en Tilstand, som udelukkede Bevidsthed om Handlingens Strafbarhed;[9]) andre Sindssygdomme, jfr. dog om Manier nedenfor, kunne ikke udelukke Erstatnings-

---

[7]) Larsen S. 358.

[7a]) Se herom *de lege ferenda* Sjøgren Rättsstridighetens Former S. 213 ff., jfr. Thyrén T. f. Rvdsk. VIII S. 310—312, Scheie i T. f. Rvdsk. XX S. 177—179.

[8]) D. i J. T. XXXIII. 268, jfr. Note 8[a] og 15.

[8a]) Se f. Eks. H. R. T. 1896. 844 (U. f. R. 1897. 305), 1902. 65 (U. f. R. 1902 B. 145).

[9]) Torp Str. R. S. 362—368, Goos Nordisk Retsencyklopædi III S. 119—120 og 220, jfr. Goos II S. 533—541.

ansvar. For Kortheds Skyld ville disse Personer, der mangle Bevidsthed om Handlingens retlige Betydning, her blive betegnede som Afsindige, skjønt Str. L. § 38 benytter dette Udtryk i snævrere Forstand. Med Hensyn til Afsindige gaar nu den almindelige Antagelse ud paa, at de ere erstatningsfri.[10]) Nogen positiv Hjemmel for denne Sætning er det imidlertid umuligt at paavise. D. L. 6—19—10, som man i denne Henseende har paaberaabt sig, udtaler ikke, at Barnet og Taaben er ansvarsfri, jfr. D. L. 1—24—9 og nu Str. L. § 39 smh. m. § 300. Fra de Afsindiges Fritagelse for Strafansvar kan umuligt sluttes, at de ogsaa ere fritagne for Erstatningsansvar; det er ikke givet, at der kræves de samme psykologiske Forudsætninger for Erstatningsansvar som for Strafansvar. Da Erstatningsregelens Hovedformaal er at give den Krænkede Oprejsning, kan der ikke gaas ud fra det som noget givet, at utilregnelige Personer ere erstatningsfri.[11]) Og nu er det vel saa, at adskillige Bestemmelser i den ældre Ret, der paalagde Børn og Afsindige Ansvar, ere udeladte i D. L. eller optagne med formildende Begrænsninger,[12]) men dette historiske Datum er naturligvis altfor svagt til derpaa at støtte en almindelig Regel om Afsindiges Ansvarsfrihed for Erstatning. Paa den anden Side haves

[10]) Ørsted N. j. A. XX S. 128—139, Hdbg. V S. 21—26, Scheel Personret 2den Udg. S. 78—81 og 86—92, Gram Sp. D. S. 850—856, 861—864, 871—878, Hagerup T. f. Rvdsk. VII S. 60, jfr. Bornemann Sml. Skr. I S. 180—183, men derimod Larsen S. 360—367, Goos II S. 589, 585, jfr. ogsaa Bentzon P. R. 74—75, se om ældre Forff. Øllgaard S. 323 ff.

[11]) Erstatningsfrihed for de Afsindige er vel anerkjendt i mange Lovgivninger, Windscheid § 101 Note 11—13, Stobbe § 200. 3°, Mourlon II S. 929, Sourdat Nr. 16, 416, Aubert S. 119—120, D. Entw. Mot. II S. 731—732, 734, B. G. B. § 827, norsk L. 22. Maj 1902 § 23, svensk Strafflag Kap. 6 § 6, men adskillige Retsforfatninger erklære dog den Afsindige for ansvarlig, The civil code of the state of New-York § 23, jfr. § 13, tildels Pollock Torts S. 48, 540, men dog Wharton Negligence § 87, i alt Fald under visse nærmere Betingelser, f. Eks. naar Erstatning ikke paa anden Maade kan erholdes, og forsaavidt Billighed taler derfor, saaledes f. Eks. Svensk Strafflag Kap. 6 § 6, Thyrén T. f. Rvdsk. VIII S. 310, Winroth S. U. IV S. 59—61, 80—81, Oest. G. B. § 1310, 1307, Schw. Art. 58, B. G. B. § 829, norsk L. 1902 § 23. 2°.

[12]) Scheel l. c. S. 80—81.

der heller ikke nogen positiv Hjemmel for, at de Afsindige ere ansvarlige til Erstatning. Fra D. L. 6—6—17 (ophævet ved Str. L. § 308), der paalagde Afsindige Mandebod for Drab, kan Intet sluttes, hvad enten man nu opfatter Mandeboden som Erstatning eller som Straf. Den aldeles tilsvarende Bestemmelse i D. L. 6—6—18 om Børn viser nemlig, sammenholdt med D. L. 1—24—9, at den almindelige Slutning fra Regelen om Mandebod til almindelig Erstatningsansvarlighed vilde være usikker. Det Ræsonnement, som i Mangel af positive Lovbestemmelser har ført til den almindelige Antagelse, at Afsindige ere erstatningsfri, er vistnok i det væsentlige følgende: At Lovgivningen som almindelig Regel kun paalægger det forsætlige og uagtsomme Retsbrud Erstatningsansvar, vil jo sige, at den kræver Tilregnelighed som Betingelse for Ansvaret, men de Afsindige ere netop utilregnelige og maa følgelig konsekvent være ansvarsfrie. Der mangler hos dem den Skyld, der ifølge Regelen om Forsæt eller Uagtsomhed som Ansvarsbetingelse maa forudsættes af Lovgiveren at kræves som Betingelse for Erstatningsansvar. Dette Ræsonnement vilde nu maaske være rigtigt, dersom Afsindigheden medførte Umulighed af at kunne begaa forsætlige eller uagtsomme Retsbrud. Men dette maa benægtes. Den Afsindige kan forsaavidt siges at kunne begaa forsætlige Retsbrud, som hans Mangel af Bevidsthed om Handlingens Strafbarhed ikke med Nødvendighed udelukker Bevidsthed om dens skadende Egenskaber.[13]) Og hvad man end vil mene herom, er det i alt Fald ikke udelukket, at den Afsindige kan begaa uagtsomme Forbrydelser, naar Uagtsomhedsbegrebet opfattes som ovenfor i § 29. II. udviklet. Logisk er det altsaa ikke udelukket, at en Lovgiver, der kræver Forsæt eller Uagtsomhed som Ansvarsbetingelse, kan paalægge den Afsindige Erstatningsansvar.[14]) Men Spørgsmaalet er, om Slutningen dog ikke er ganske naturlig, saa at den maa fastholdes i Mangel af modstaaende positive Regler. Dette kunde maaske indrømmes at være saa, dersom Lovgiveren ved Uagtsomhedsbegrebets Fastsættelse havde taget Hensyn til den Handlendes individuelle Abnormiteter. Da

[13]) Jfr. Goos Nordisk Retsencyklopædi III S. 121.

[14]) Se saaledes de i Note 11 nævnte Lovgivninger, der paalægge den Afsindige Erstatningsansvar.

dette nu imidlertid, som i § 29. II. paavist, ikke kan antages, men det tværtimod maa antages, at Lovgiveren ved Uagtsomhedsbegrebets Fastsættelse bortser fra den Handlendes individuelle Abnormiteter, ligger det nærmere at antage, at Lovgiveren ogsaa bortser fra Abnormiteten Afsindighed, det vil sige, at den Afsindiges Erstatningsansvar bestemmes efter samme Regler som den Sjælssundes. Overhovedet er det naturligst af Mangelen paa særlige Bestemmelser om de Afsindige at slutte, at der ikke gjælder noget særligt om dem. Og den med Forholdets Natur bedst stemmende Regel er sikkert ogsaa den, at den Afsindige selv maa bære Risikoen for hele den Handlefrihed, som han tager sig selv, eller som indrømmes ham. Det antages derfor at følge af vor Lovgivnings Grundsætninger og af Forholdets Natur, at den Afsindige er ansvarlig for sine Retsbrud, naar de, bortset fra Afsindigheden, vilde paadrage ham Ansvar som forsætlige eller uagtsomme.[14a]) Delvist styrkes dette Resultat ved Analogien fra D. L. 1—24—9. Naar endog Børn under 10 Aar kunne hæfte for deres forsætlige Retsbrud, maa det, da Afsindige gjennemsnitligt ere farligere for Retssikkerheden, saameget mere antages, at ogsaa disse hæfte for forsætlige Retsbrud. Derimod kan der naturligvis, netop fordi Afsindige gjennemsnitligt ere farligere end Børn, ikke sluttes fra Regelen i D. L. 1—24—9 om Børns Ansvarsfrihed for uagtsomme Retsbrud, at ogsaa Afsindige skulle være ansvarsfri for saadanne. I Praksis kan der ikke siges at have dannet sig nogen fast Regel om, hvorvidt de Afsindige ere erstatningspligtige eller ikke.[15]) Om dem,

---

[14a]) Jfr. Planck II ad B. G. B. § 829. 2.a.

[15]) Just. Min. Skr. 13. Jan. 1865 og D. i J. U. 1854. 167 erkjende den Afsindige for erstatningsfri. I Straffesager, hvor Tiltalte frifindes for Straf i Henhold til Str. L. § 38, paalægges Sagens Omkostninger i Almindelighed det Offentlige, se f. Eks. H. R. T. 1880. 340 (U. f. R. 1881. 121), 1901. 690 (U. f. R. 1902 B. 104), 1902. 73 (U. f. R. 1902 B. 153), se ogsaa om Manier J. T. XXV. 166, J. U. IV. 95, jfr. 463, men stundom paalægges de dog Tiltalte, H. R. T. 1857. 359, 1885. 294 (U. f. R. 1885. 1015), 1901. 589 (U. f. R. 1902 B. 57). Iøvrigt skyde saadanne Domme, i alt Fald i senere Tider Erstatningsspørgsmaalet fra sig, se f. Eks. H. R. T. 1895. 247 (U. f. R. 1895. 888; O. R. havde dømt til Erstatning), 516 (U. f. R. 1896. 45), 1901. 589, 690 (U. f. R. 1902 B. 57, 104), 1906. 630 (U.

der lide af uimodstaaelige Manier, maa det samme gjælde som om Afsindige, og de antages følgelig for ansvarlige;[16]) ligeledes ville de andre tænkelige Utilregnelighedstilstande, saasom Søvn, Febertilstande, Beruselse,[16a]) rammes af det om Afsindige bemærkede, jfr. Fdn. 27. Jan. 1804 § 68, af hvilket Lovbud der dog ikke med Sikkerhed kan drages nogen almindelig Slutning. Om selvforskyldt Beruselse antage forøvrigt selv Lovgivninger og Forfattere, der anerkjende Utilregnelighedstilstande i Almindelighed som Fritagelsesgrund for Ansvar, at den ikke medfører Ansvarsfrihed[17.18]). Om dette i al Almindelighed er konsekvent, kan muligvis bestrides. Men i alt Fald for saa vidt vil den Omstændighed, at Utilregnelighedstilstanden er selvforskyldt, have nogen Betydning, som det i saa Fald maa erkjendes, at den Paagjældende bliver Aarsag til de i det paagjældende Øjeblik (da han berusede sig eller overgav sig til Søvnen) beregnelige Følger af Utilregnelighedstilstandens Indtræden, selv om disse kun skyldes en Virksomhed fra hans Side, der ikke er nogen Viljesakt (§ 28. III.), og altsaa under de almindelige Betingelser ansvarlig for disse Følger, jfr. saaledes at Kusken har beruset sig, i hvilket Tilfælde han maa være ansvarlig for den Skade, der herefter sker, selv om han ikke kan styre Hestene. Hvad Hypnotiserede angaar, maa det efter det udviklede antages, at de ere erstatningspligtige efter almindelige Regler, men paa den anden Side ogsaa kun efter disse. Forsaavidt det maa antages, at en Person ved

---

f. R. 1907. 107), jfr. U. f. R. 1894. 489. og Afgjørelser i civile Sager foreligge ikke. Ved D. i H. R. T. 1889. 799 (U. f. R. 1890. 349) og 1896. 695 (U. f. R. 1897. 228) bleve Personer, der af de lægevidenskabelige Autoriteter vare erklærede for utilregnelige, kjendte erstatningspligtige.

[16]) Herimod D. i J. T. XXV. 166, J. U. IV. 95, jfr. 463.

[16a]) D. i U. f. R. 1893. 875.

[17]) F. Eks. Ørsted N. j. A. XX S. 131, Gram Sp. D. S. 861, jfr. Aubert S. 110, B. G. B. § 827, norsk L. 1902 § 23.

[18]) Naar Straffelov for Krigsmagten 7. Maj 1881 § 50 udelukker selvforskyldt Drukkenskab fra at være Straffrihedsgrund ved Overtrædelse af Tjenestepligter, maa den, trods Ordene i § 62, antages i de samme Tilfælde at anerkjende Erstatningspligt uanset Drukkenskaben, selv om denne Omstændighed i Almindelighed antages at udelukke Erstatningsansvar efter den borgerlige Rets Regler.

Hypnotisering kan gjøres til et viljesløst Redskab for Paavirkeren, maa han saaledes, naar Paavirkningen har fundet Sted uden hans Vilje, ifølge det i § 28. III. om mekanisk Tvang bemærkede, være ansvarsfri for det af ham i Kraft af Paavirkningen foretagne. Har han med Vilje undergivet sig Paavirkningen, gjælde lignende Regler som om selvforskyldt Utilregneligheds-tilstand.

V. Umyndige ere, hvad Erstatningsansvar angaar, i Almindelighed undergivne samme Regler som Myndige. Herfra gjælde dog Undtagelser. Som tidligere (§ 14. II.) paavist, ere en Umyndigs Retshandler i Almindelighed ugyldige, selv om Medkontrahenten havde al Føje til at antage ham for myndig. Af den almindelige Erstatningsregel vilde det nu følge, at den Umyndige, der har indgaaet en Retshandel med en Person, som med Føje antager ham for myndig, dersom Retshandelen ikke opfyldes, ofte maatte være pligtig at erstatte Medkontrahenten det Tab, som denne har lidt ved at stole paa, at Retshandelen var gyldig (den negative Kontraktsinteresse). At indgaa en Retshandel uden at gjøre den godtroende Medkontrahent opmærksom paa, at man er umyndig og altsaa ikke bindes ved Retshandelen, vil nemlig ofte være et tilregneligt Retsbrud. Fdn. 24. April 1839 § 2[19]), der udtaler den Grundsætning, at det er Enhvers Pligt, der vil indlade sig i Kontraktsforhold med Nogen, at forvisse sig om, at denne enten har tilstrækkelig Myndighed eller rette Vedkommendes Samtykke, har imidlertid heraf draget ikke blot den Konsekvens, som vel Alle ville være enige om, at den Umyndige ikke ifalder det omtalte Ansvar blot ved at indgaa en Kontrakt uden at omtale sin Umyndighed, men ogsaa den, at han er ansvarsfri, selv om han har skuffet Medkontrahenten og fremkaldt Kontrakten ved urigtig Angivelse af at være myndig eller af at have rette Vedkommendes Samtykke, naar disse Angivelser kun foreligge mundtligt, hvorhos det tilføjes, at han endog er ansvarsfri, naar han har bestyrket de

[19]) Scheel Personret 2den Udg. S. 150—158, Bentzon P. R. S. 89—94, 74—75, D. i U. f. R. 1886. 1182, H. R. T. 1894. 828 (U. f. R. 1895. 316). Jfr. om Værdien af Regelen om Ansvarsfrihed for Erstatning i Fdn. 1839 § 2 Bergh og Deuntzer i Nordiske Juristmøders Forhandlinger IV Bilag III S. 69—71, V Bilag V S. 13—15.

nævnte Angivelser ved at forevise Dokumenter, medmindre det gjennem en offentlig Undersøgelse har vist sig, at Medkontrahenten hverken var vidende om eller maatte have Formodning om Dokumentets Urigtighed [20]). For andre urigtige Angivelser ved Kontrakters Indgaaelse, f. Eks. Erklæringen om at have Kaution eller om at være Fuldmægtig for en Anden, hæfter derimod den Umyndige efter almindelige Regler. Om Fdn. 1839 angaar Andre end de paa Grund af ung Alder Umyndige, er omtvistet. Antager man ikke dette, kan heraf dog ikke følge, at de udenfor Fdn. faldende Umyndige — for saa vidt de overhovedet kunne paadrage sig Erstatningsansvar (ovfr. under IV.) — skulle være ansvarlige efter den almindelige Erstatningsregel for Skade, som de forvolde Andre ved at indgaa Retshandler med dem. En saadan Regel vilde komme i Strid med Umyndighedslovgivningens Formaal. Deres Erstatningsansvar maa vistnok være betinget af, at de ved en eller anden dertil sigtende Foranstaltning har fremkaldt eller bestyrket urigtige Forestillinger hos Medkontrahenten om, at de vare myndige eller havde rette Vedkommendes Samtykke [20a]).

Dernæst indeholder Bestemmelsen i D. L. 5—3—10, som tidligere er omhandlet (§ 18. IV.), for Umyndiges Vedkommende en Undtagelse fra de for Andre gjældende Regler om Erstatning, idet den Umyndige ifølge denne Artikel er ansvarsfri for Forbrug og Afhændelse af Ting, der ere overdragne ham under en urigtig eller bristende Forudsætning. Naturligvis er denne Regel udelukket, naar Overdragelsen er opnaaet af den Umyndige ved

[20]) I Almindelighed er den Umyndige efter fremmede Lovgivninger ansvarlig for svigagtig Angivelse af Myndighed eller af rette Vedkommendes Samtykke, og undertiden erklæres endog Kontrakten i saa Fald for gyldig, se herom D. Entw. Mot. I S. 140—141, II S. 733—734; efter engelsk-amerikansk Ret er han dog maaske kun ansvarlig, forsaavidt han ved Svigen har opnaaet en Fordel, Pollock S. 75—77, 79, Wharton §§ 52—54. Derimod paahviler der ikke den Umyndige Erstatningsansvar blot for uden Omtale af sin Umyndighed at indgaa den ugyldige Kontrakt, D. Entw. Mot. I S. 134, Planck II ad § 828, Schw. Art. 33, Pollock S. 77, jfr. Wharton §§ 1043, 1047, 1053, Bergh i T. f. Rvdsk. VII S. 179.

[20a]) Jfr. Note 19 og 20.

saadanne urigtige Angivelser, som efter det udviklede paadrage ham Erstatningsansvar.

VI. Den Skadelidendes egen Skyld[21]). Naturligvis kan en Skadelidende ikke fordre Erstatning for den Skade, som udelukkende kan tilregnes ham selv, D. L. 6—10—2, og ofte vil netop den Omstændighed, at den Skadelidende selv har Skyld, bevirke, at Skaden var Andre utilregnelig, saa at de allerede af denne Grund ikke kunne blive ansvarlige for den[22]), Fdn. 3. Juli 1835 § 14 og Anhang i Slutn., L. 13. Juni 1879 § 23, jfr. Sølov § 191, L. 29. Marts 1873 § 13. Men endvidere ere Alle enige om, at den Omstændighed, at den Skadelidende selv er Skyld i, at han har lidt Skaden, i visse Tilfælde maa udelukke hans Erstatningskrav mod dem, der staa i et saadant Forhold til Skaden, at det efter den almindelige Erstatningsregel vilde paadrage dem Ansvar for denne, dersom det ikke var den Skadelidende selv, som havde medvirket, jfr. L. 26. Marts 1898 Nr. 56 § 1, L. 30. Marts 1906 Nr. 153 § 28. Om de nærmere Grænser for denne Regel hersker derimod megen Uenighed[23]).

---

[21]) Ørsted N. j. A. XX S 181—190, Hdbg. V S. 15—18, Larsen S. 369—370, Gram Sp. D. S. 890—896, jfr. Bornemann Sml. Skr. I S. 191—194, Goos II S. 592—593, Str. R. II S. 182, 207—213, Grundtvig Søret S. 242—243, Bentzon Søret S. 412—414, Aubert S. 122—125, Platou i Norsk Retstidende 1879 S. 1 ff. og i T. f. Rvdsk. X S. 293 ff., Serlachius § 25.

[22]) D. i H. R. T. 1892. 1 (U. f. R. 1892. 590), U. f. R. 1906. 870, 1904. 655, 1899. 170, 1876. 869, J. U. 1861. 691, jfr. U. f. R. 1898. 953, 1890. 118.

[23]) Efter romersk Ret antages den Skadelidende i Tilfælde af egen Uagtsomhed ikke at have noget Erstatningskrav, medmindre Skaden er tilføjet ham forsætligt, Windscheid § 258 Note 17—18. Nyere Lovgivninger ere tilbøjelige til — undertiden med visse Begrænsninger — at overlade Dommeren Afgjørelsen efter frit Skjøn af, om og hvormegen Erstatning den Skadelidende kan kræve, naar han selv har Skyld, Norsk L. 22. Maj 1902 § 25, Sv. Straff-Lag Kap. 6 § 1, jfr. Winroth S. U. IV S. 65, 298 ff., Schw. Art. 51, Stobbe II § 200. 5°, B. G. B. §§ 254, 846, Planck II ad § 254, jfr. v. Liszt Die Deliktsobligationen S. 80—85, D. Entw. Mot. II S. 23—24, Sourdat Art. 108, 108bis, 461 ff., jfr. Oest. G. B. § 1304, der næppe angaar det Tilfælde, at en af Parterne har handlet forsætligt, Pfaff S. 34—39, Strohal smstds. S. 165—166. Forsaavidt de omtalte Retsforfatninger ogsaa hjemle andre Udveje end fuld Erstatning, ingen Erstatning, eller Skadens lige Deling, retfærdiggjøres dette ved, at

Klart synes det at være, at den Skadelidende ikke kan fordre Erstatning for den Skade, som han forsætligt tilføjer sig selv, selv om den efter almindelige Regler ogsaa kunde tilregnes en Anden[24]); forsaavidt har han intet naturligt Krav paa Retsbeskyttelse. Paa den anden Side kan Erstatningskravet ikke frakjendes den Skadelidende, blot fordi Skaden skyldes hans egen Handling, naar der ikke engang kan siges at foreligge nogen Uagtsomhed fra hans Side[24a]), D. L. 4—3—8, L. 30. Marts 1906 Nr. 81 § 9. 2°. Tilbage staar det Tilfælde, at Skaden skyldes den Skadelidendes egen Uagtsomhed. Denne Omstændighed synes dog ikke at burde have nogen Betydning, forsaavidt Skaden var omfattet af den Andens Forsæt, medmindre da den Skadelidende med Bevidsthed om den ved en Andens Handling allerede skabte Fare vilkaarligt undergiver sig dennes Realisation. Den, der bevarer sine Ting skjødesløst, saa at Tyven kan faa fat paa dem, kan alligevel kræve Erstatning hos denne. Tvivlsomt synes alene det Tilfælde at være, at der baade hos den Skadelidende og de andre Skyldige foreligger Uagtsomhed. I saa Fald antages det af Nogle, at Erstatning ikke kan kræves *(compensatio culpæ)*. Denne Sætning er dog for almindelig. Dersom de skadegjørende Handlinger foretages sammen med den Skadelidende eller efter Overenskomst med ham, ville Reglerne om Samtykke (§ 31. I.) ordentligvis medføre, at den anden Deltager er ansvarsfri[25]), jfr. D. L. 6—11—6. Bortset fra dette Tilfælde maa der sondres imellem, om den Skadelidende er den nærmere Aarsag til Skaden eller ikke[26]). I første Fald synes det som almindelig Regel at kunne opstilles, at man ved sine Handlinger ikke behøver at

---

muligvis ikke hele Skaden skyldes alle de Medvirkende, jfr. i det flg. § 37 ved Note 2.

[24]) D. i U. f. R. 1883. 1182. Det forudsættes dog herved, at den Skadelidende ikke befandt sig i en Utilregnelighedstilstand, jfr. Note 28.

[24a]) H. R. T. 1903. 424 (U. f. R. 1904 B. 41), U. f. R. 1896. 809, jfr. Note 30.

[25]) Schl. H. R. D. II. 60.

[26]) Jfr. Wharton Negligence §§ 300, 323, 335, Pollock Torts S. 395 ff., v. Bar Zur Lehre von der culpa (ogsaa i Grünhuts Zeitschrift für das Privat u. öffentliche Recht der Gegenwart IV) § 7, Goos II S. 593, Str. R. II S. 175.

tage Hensyn til, at den, som de kunne krænke, senere vil handle uagtsomt. Den fjærnere Aarsag, der kun har handlet uagtsomt, vil følgelig være uansvarlig, naar Skaden er forvoldt ved den Skadelidendes senere Uagtsomhed[27]), Bekgj. 17. Aug. 1876 Nr. 110 § 3. Naar der her tales om den Skadelidendes Uagtsomhed, maa dette Begreb dog tages rent individuelt, ikke i den ovfr. i § 29. II. angivne Betydning[28]). Foreligger derimod den Skadelidendes uagtsomme Forhold forud for den Andens uagtsomme Handling, maa det i Almindelighed fastholdes, at den ved den Skadelidendes Uagtsomhed allerede skabte Situation maa respekteres af Andre, og at disse maa staa til Ansvar for ikke blot forsætligt men ogsaa uagtsomt at hidføre Farens Realisation. Der synes ikke nogen Grund til at fritage B., som, hvor A. uforsigtigt har henlagt Krudt, kaster en brændende Svovlstik fra sig, saaledes at Uagtsomhed netop overfor den saaledes foreliggende Situation kan bebrejdes ham, for det fulde Ansvar for den A. herved tilføjede Skade. Men Mange antage dog, at man ikke kan blive staaende ved de for de tvende sidstnævnte Tilfælde angivne Regler, men at disse maa lide Undtagelser[29]). Det antages saaledes ofte, at de nævnte Regler maa fraviges, naar den Enes Uagtsomhed er særdeles grov, medens den Andens kun er ringe, idet den førstnævnte da ubetinget maa bære Skaden, og i visse Tilfælde antages den retfærdigste Udvej at være den, at Skaden bør deles lige. Den førstnævnte Undtagelse er dog vistnok kun tilsyneladende; i de Tilfælde, som haves for Øje, er Sagen vistnok den, at der slet ikke foreligger nogen Uagtsomhed hos den, som siges at have gjort sig skyldig i ringe Uagtsomhed[30]). For den anden Und-

[27]) D. i U. f. R. 1880. 999, 1882. 1000, 1878. 511, 1891. 127, 1901. 743, H. R. T. 1887. 397 (U. f. R. 1888. 33), J. U. 1855. 136, II. 16, jfr. DD. i § 36 Note 13, § 35 III. 3 i Slutn., § 41 Note 31, 38, og U. f. R. 1869. 9 (sidstnævnte vistnok urigtig), 1907. 377, men derimod maaske U. f. R. 1868. 491.

[28]) Goos Str. R. II S. 184, Wharton Negligence §§ 307, 309. Jfr. Note 24.

[29]) Jfr. saaledes U. f. R. 1903. 729, 1893. 1113, H. R. T. 1872. 37 (U. f. R. 1872. 428), U. f. R. 1874. 94, 1868. 491.

[30]) Allerede af det i §§ 28 og 29 udviklede følger nemlig, at man ikke ubegrænset ved abnorme Foretagender kan indsnævre Andres Handle-

tagelse, lige Deling af Skaden i visse Tilfælde, kunde anføres, at det, naar Begges Uagtsomhed er lige stor, kunde siges, at den Ikke-Skadelidende har forvoldt den Skadelidende Tabet af hans Ting, men at denne ligesaavel har forvoldt hins Erstatningsansvar for Tingen, og at de derfor bør dele Skaden. I hvert Fald synes denne Betragtning at passe, naar den Skadelidendes og den Andens Uagtsomhed er udvist samtidigt, saa at den ene ikke mere har kunnet tage Hensyn til den Andens Handling end omvendt. Med Hensyn til Skade, bevirket ved Sammenstød mellem Skibe er Sølov § 220[31]) slaaet ind paa den Vej, som de fleste Lovgivninger have valgt for dette Ansvar i det Hele, at Dommeren, naar der er Skyld paa begge Sider, ved sit Skjøn under Hensyn til Beskaffenheden af de paa hver Side begaaede Feil afgjør, om og med hvor stort Beløb Erstatning bør gives fra en af Siderne, eller om hvert Skib bør bære sin Skade, jfr. ogsaa L. 30. Juni 1850 § 4. 2°.

VII. Ifølge Presseloven 3. Jan. 1851 § 3 ere af Deltagerne i en Presseforbrydelse kun Enkelte ansvarlige til Erstatning[32]).

---

frihed eller forhøje Fordringerne til deres Agtpaagivenhed, jfr. Windscheid § 258 Note 2, 3 og navnlig Platou i Norsk Retstidende 1879 S. 1 ff. Hvor Grænsen skal drages, kan kun bestemmes ved det i §§ 28 og 29 omtalte Skjøn; Platou l. c. drager sikkert Grænsen for snævert. Jfr. N. Lassen i T. f. Rvdsk. II S. 89, ndfr. § 41 Note 37.

[31]) Bentzon Søret S. 404 ff., Grundtvig Søret S. 242—243, Platou Norsk Søret S. 482 ff. D. L. 4—3—3 om Skadens Deling i Tilfælde af Skibes hændelige Sammenstød antoges anvendelig ogsaa, naar begge Skibsførerne havde handlet uagtsomt, H. R. T. 1883. 154 (U. f. R. 1883. 818) m. fl. DD.

[32]) D. i U. f. R. 1888. 520.

III. ANDRE KJENDSGJERNINGER.

§ 32.

Indledende Bemærkninger.

At der gives mangfoldige andre Fordringsrettigheder end de af en Retshandel (Løfte, Kvasiløfte) eller af et Retsbrud udspringende, er uomtvisteligt[1]). De forskjellige Kjendsgjerninger, som saaledes kunne skabe Fordringsrettigheder, lade sig umuligt samle under ét fælles Synspunkt, men ere af indbyrdes meget forskjellig Art. Og en Opregning af samtlige Kjendsgjerninger vilde være en Umulighed. I den almindelige Lære om Fordringsrettigheder blive overhovedet kun de retsstiftende Kjendsgjerninger at omhandle, der ere af mere almindelig Betydning for Fordringsrettigheders Tilblivelse. Til Fremstilling andetsteds henvises saaledes de særlige Regler, der gjælde imellem Personerne som Medlemmer af særlige Livsfællesskabsforhold[2]), saasom Samejere[2a]), Deltagerne i en Søekspedition (Groshavari)[2b]), og de, der gjælde om uanmodet Forretningsførelse for en Person, som ikke selv kan varetage sin Tarv (§ 146).

Som Regler af mere almindelig Interesse, der dog ikke kunne udvikles nærmere her, nævnes Reglerne om Statsorganernes Myndighed til at fastsætte Ret og Pligt, forsaavidt den strækker sig videre end til at fastslaa, hvad der allerede er Ret imellem Parterne. Ogsaa Reglerne om Alderstidshævd kunne medføre Fordringsrettigheders Stiftelse, se nærmere i Tingsretten[3]). Reglerne om den tyveaarige

[1]) Gram Sp. D. § 248, Larsen S. 336, Aubert S. 164—169, Goos II S. 226—237, jfr. dog Morgenstierne, navnlig S. 12 ff. og herimod Bentzon i T. f. Rvdsk. II S. 476—478, N. Lassen i U. f. R. 1887 S. 308.

[2]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 322—323.

[2a]) Torp-Grundtvig S. 144 ff.

[2b]) Bentzon Søret §§ 19 ff., Grundtvig Søret §§ 40—42.

[3]) Ved Alderstidshævd kan der ikke blot stiftes Grundbyrderettigheder men ogsaa rene Fordringsrettigheder. H. R. T. 1877. 624, 629

Hævd[4]) ere anvendelige paa Gjældsbreve og andre negotiable Dokumenter. Ved disse spiller Papirets Ihændehavelse en saadan Rolle, at et med Besiddelse af legemlige Ting analogt Grundlag for Hævd kan foreligge. Hertil er dog den blotte Ihændehavelse af Gjældsbrevet ikke tilstrækkelig, men Ihændehaveren maa tillige være optraadt som Udøver af Retten efter Gjældsbrevet i Hævdstid. Hævdens Virkning i disse Tilfælde vil navnlig være at tilintetgjøre Andres Rettigheder over Gjældsbrevet, men ogsaa Indsigelser imod dette kan den exstingvere[4a]). Andre Fordringer kunne derimod næppe erhverves ved tyveaarig Hævd[5]). Medens der ikke i Almindelighed paaligger en Person den Pligt at være virksom for en Anden, fordi dennes Interesse i, at der handles, er større end hins i at være uvirksom, er man pligtig til indenfor visse Grænser at handle, naar Andres Liv staar paa Spil, Str. L. §§ 199, 109, og muligvis kan det opstilles som almindelig Regel, at den, der er bleven en Hindring for en Andens Retsudøvelse, er pligtig at give denne fornøden Legitimation, naar han kan gjøre det uden nogen materiel Opofrelse[6]).

Som tidligere (§ 26) bemærket, vil det, bortset fra Retshandler, navnlig være den Omstændighed, at en Person har lidt et Tab[7]), som giver Anledning til at rejse det Spørgsmaal, om en Fordringsret er opstaaet. Hvorvidt en Ret til Erstatning haves mod den, der retsstridigt har forvoldt Tabet, er omhandlet ovfr. §§ 26—31. Tilbage til Undersøgelse staar det

---

(U. f. R. 1878. 157, 163), 1906. 413 (U. f. R. 1907. 11), jfr. U. f. R. 1907 843, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 112, Matzen S. 457, Torp-Grundtvig S. 510—512, 544, jfr. Windscheid §§ 113, 464 Note 4 og 5, D. Entw. Mot. I S. 346.

[4]) Aagesen S. 669—670, Matzen S. 330—332, Gram S. 187, Torp-Grundtvig S. 428—429, H. R. D. i J. U. VII. 239, jfr. V. 283. Jfr. Goos II S. 253—254, men derimod Hagerup Den norske Panteret (første Udg.) S. 170 Note 7.

[4a]) § 55 Note 16.

[5]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 25, 300, J. U. I. 721.

[6]) Jfr. D. i U. f. R. 1879. 173.

[7]) Benyttelsen af Andres Ting, der ikke gjør nogen Skade, forpligter ikke til nogen Ydelse, D. i U. f. R. 1872. 557, 1873. 262, 1868. 159, jfr. § 28 Note 8, § 25 Note 18.

Spørgsmaal, om og hvorvidt nogen Ret til Godtgjørelse for et Formuetab haves overfor Personer, som ikke retsstridigt have forvoldt Tabet.

§ 33.

Den saakaldte Berigelsesgrundsætning.

Ved Siden af de allerede omtalte tvende Retsgrundsætninger angaaende Fordringsrettigheders Tilblivelse, Kontraktsprincipet (§ 8) og den almindelige Erstatningsregel (§ 27) nævnes ofte[1]) som den tredje almindelige Grundsætning den i de romanistiske Retsforfatninger anerkjendte Berigelsesgrundsætning. Hermed er det ikke Meningen at opstille den Regel, at Enhver, der er bleven beriget paa en Andens Bekostning, skal lægge Berigelsen fra sig til denne. At en saadan Retssætning ikke eksisterer og ikke kan eksistere, er klart; ved den vilde Livskraften i Samhandelen, der beror paa Muligheden for Vinding og Tab ved fri Omsætning, være brudt[1a]). Meningen er kun, at den ugrundede Berigelse paa en Andens Bekostning skal gaa tilbage[2]), eller nærmere, at naar en Person

---

[1]) Gram Sp. D. S. 803—805, O. P. i Norsk Retstidende 1879 S. 644 ff., Hagerup S. 88, i Norsk Retstidende 1885 S. 245 ff. og i T. f. Rvdsk. VII S. 64—67, men derimod Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 474—476, U. f. R. 1889 S. 19—21, Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. XIX—XXVI, 184—185, §§ 33 og 34, Kraft Om Hovedprinciperne i den formueretlige Anordning S. 51 ff., Sylow Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 27—28, Joh. Bergh Ugeblad for Lovkyndighed VI S. 331, 4de nordiske Juristmødes Forhandlinger Bilag III S. 25—26 og 72—73, jfr. ogsaa Sv. H. R. D. i T. f. Rvdsk. X S. 224 (U. f. R. 1899. 811). Tvivlende Aubert S. 168—169. Om finsk Ret J. Serlachius i T. f. Rvdsk. XVI S. 137 ff.

[1a]) Jfr. § 20 ved Note 15.

[2]) Saaledes romersk og tysk Ret, Jul. Lassen R. R. § 110 (Læreb. § 99), Windscheid §§ 421 ff., B. G. B. §§ 812—822, 951 navnlig §§ 812 og 818, Planck II S. 573 ff., Dernburg II §§ 374 ff., D. Entw. Mot. II S. 829—831 og 851—854, Schw. §§ 70—75. Code civil udtaler ikke Grundsætningen, men den antages at gjælde i fransk Ret, Mourlon II S. 910 ff. Engelsk-amerikansk Ret anerkjender ikke Berigelsesgrundsætningen, se Læren om *„contracts implied in law“*, Pollock S. 11, Leake S. 74 ff. navnlig S. 85, Anson S. 362—367, Wharton §§ 507, 722—771, navnlig § 756, men The Indian contract act s. 70 nærmer sig paa et enkelt Punkt

er bleven beriget paa en Andens Bekostning, uden at der oprindeligt forelaa nogen Grund for, at denne Berigelse skulde finde Sted, og uden at der senere er indtraadt noget, som retfærdiggjør, at Berigelsen bliver hos den Berigede, skal denne afgive Berigelsen til den Tablidende, forsaavidt Berigelsen endnu foreligger i det Øjeblik, Kravet rejses[3]), eller forsaavidt den Berigede ved en overfor den Tablidende retsstridig og tilregnelig Handling har bragt den til at forsvinde. Ved første Øjekast kunde denne Grundsætning synes at indeholde en Modsigelse, idet der kunde synes ikke at være nogen Grund for Lovgiveren til nogensinde at lade en Berigelse indtræde, som han finder ugrundet. Det skal nu heller ikke nægtes, at man i mange Tilfælde har talt om, at Berigelse har fundet Sted, og at den kan søges tilbage, hvor Forholdet i Virkeligheden er det, at ingen Retsforandring er indtraadt, jfr. saaledes, at den Ting vindiceres, som er overdraget under en for Modtageren kjendelig Forudsætning, der er bristet (§ 18. II.). Men ofte er Lovgiveren nødt til at følge den Fremgangsmaade, der ved første Øjekast kunde synes at være en unaturlig Omvej, nemlig at lade en Berigelse indtræde og at give den Tablidende et Krav mod den Berigede til Gjengjæld; Afgjørelsen af, om en Kjendsgjerning skal have Evne til kvantitativt at forringe en Persons og forøge en andens Formues-Værdi som Helhed, kan ikke falde sammen med Afgjørelsen af, om en Kjendsgjerning skal have Indflydelse paa enkelte under disse Personers Formuesomraade hørende Retsforhold. Retsforandring kan og bør undertiden finde Sted, uden at en tilsvarende Formueforandring bør finde Sted. Man kan saaledes meget vel anerkjende, at A., som har benyttet B.'s Ting til Optagelse i sin egen, derved bliver Ejer af den forbedrede Ting, saa at B.'s Ejendomsret gaar til Grunde, men dog samtidigt erkjende, at B. i denne Anledning bør have et Krav paa A. Ligeledes vil det ofte være saa, at A., der betaler B.'s Gjæld til C., og saaledes bringer B.'s Forpligtelse til Ophør, derved erhverver et Krav mod B. (§ 34. II.). Berigelses-

---

til Grundsætningen, jfr. herom Cunningham og Shepherds Udgave, 3th. ed. S. 204—205.

[3]) Windscheid § 424 ved Note 3, B. G. B. §§ 818, 819.

grundsætningen indeholder saaledes ingen Modsigelse. Iøvrigt kan der være Tale om at opfatte den romanistiske Berigelsessætning paa to Maader: Enten kan Meningen være den, at man maa gaa ud fra, at Berigelsen paa en Andens Bekostning er ugrundet og altsaa skal gaa tilbage, medmindre der i den paagjældende Retsforfatning haves særlig Hjemmel for, at den er grundet. Eller Meningen kan være den, at man ikke kan udtale nogen almindelig Regel om, hvorvidt Berigelsen er grundet eller ikke, men at dette maa afhænge af de Kjendsgjerninger, der have medført den[4]. I sidste Fald er den saakaldte Berigelsesgrundsætning i Virkeligheden ikke nogen Retsgrundsætning, der oplyser noget om, hvorvidt visse Kjendsgjerninger stifte Ret eller ikke, men kun en almindelig Henvisning til, at den paagjældende Retsforfatning i visse Tilfælde anerkjender, at den, som er bleven beriget paa en Andens Bekostning, maa lægge Berigelsen fra sig. Thi efter denne sidste Opfattelse er det i Virkeligheden ikke Berigelsen, der er den retsstiftende Kjendsgjerning, men de Kjendsgjerninger, der have medført den; „Berigelseskrav" bliver i saa Fald Udtrykket ikke for et Kravs Oprindelse men for dets Omfang[5].

Naar der nu spørges, om dansk Ret i Lighed med de romanistiske Retsforfatninger vedkjender sig „Berigelsesgrundsætningen", sker Besvarelsen sikrest gjennem en Oversigt over de forskjellige Maader, paa hvilke Berigelsen paa en Andens Bekostning kan fremkomme.

1. Tabet og Berigelsen skyldes en Retshandel mellem de Paagjældende. Her antages Berigelsen af den romanistiske

---

[4]) At dette er Sammenhængen med den romanistiske Berigelsesgrundsætning, ytrer sig deri, at Forfatterne erklære det for umuligt at give nogen almindelig Regel om, hvorvidt en Berigelse er grundet eller ikke, og indrømme, at Besvarelsen kun kan gives gjennem en nærmere Betragtning af Maaden, hvorpaa Berigelsen er fremkommen, Windscheid § 422, Witte die Bereicherungsklagen des gemeinen Rechts, jfr. Sylow Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 20—27.

[5]) Se navnlig den fortræffelige Afhandling af Jacobi hos Ihering IV S. 159 ff., Sylow l. c. S. 24—27. At Kravets Omfang forøvrigt efter romersk Ret i de forskjellige Tilfælde bestemmes paa forskjellig Maade, se Jul. Lassen R. R. § 110. I i Slutn. (Læreb. § 99. I).

Theori naturligvis i Almindelighed for grundet; kun under særlige Omstændigheder, saaledes navnlig naar en Overdragelsesretshandels Forudsætninger briste, er Berigelsen ugrundet og kan fordres tilbage. Dansk Ret stiller sig her saaledes: Enten er Retshandelen gyldig, og Overdrageren har da intet Krav paa Erhververen udover, hvad der udtrykkeligt eller stiltiende er aftalt, eller den er ugyldig, og der har da ingen Berigelse fundet Sted, men Overdrageren kan simpelthen vindicere sin Ting[6]). Mellemtilfælde, hvor Overdragelsen er gyldig, medens Overdrageren faar et Berigelseskrav paa Erhververen, jfr. den romanistiske Sætning om Overdragelsesretshandlers „abstrakte" Karakter, vedkjender dansk Ret sig ikke, og det vistnok med Føje (§ 18. II.).

2. Tabet og Berigelsen skyldes den Berigedes ensidige Handlinger: A. afhænder, eller forbruger B.'s Ting, eller gjør sig den paa anden Maade frugtbringende. Forsaavidt der endnu findes noget af Tingen i Behold, kan dette, bortset fra Reglerne om exstinktive Erhvervelser, vindiceres, medmindre Vindikation er udelukket paa Grund af, at B.'s Ting er bleven omdannet eller optaget som Bestanddel i A.'s Ting, se nærmere Læren om Specification og Tilvækst, og B. har i sidste Fald mod A. et Krav, omfattende hans Tings eller Stofs Værdi i A.'s Ting, saalænge denne findes hos A.[7]). Bortset fra dette til Tingen eller dens Stof sig knyttende Krav — der utvivlsomt ikke er noget Berigelseskrav, men et Vindikationskrav eller Resten af et saadant — altsaa bortset fra, at noget af Tingen er i Behold, gjælde følgende Regler.

a. Ordentligvis er Benyttelsen (Udøvelsen) af Andres Rettigheder, f. Eks. Afhændelse eller Forbrug af en Andens Ting, et Retsbrud[8]). I saa Fald — se angaaende den nærmere Begrundelse og Udførelse af det følgende ndfr. § 145 — maa der sondres imellem, om den Berigede ved Benyttelsen var

---

[6]) Om det Tilfælde, at Erhververen har disponeret over Tingen eller forbrugt den, se under 2. a.

[7]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 193—200 og 201, Torp-Grundtvig S. 211—213, 215 ff. Jfr. B. G. B. § 951.

[8]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 156 ff., Matzen S. 6.

i begrundet god Tro eller ikke. Var han ikke i god Tro, er han erstatningspligtig ifølge den almindelige Erstatningsregel, dog muligvis med Begrænsning i Ansvaret efter D. L. 5—5—4 (§ 36. V.). Var han i god Tro, slipper han ikke med at lægge Berigelsen fra sig, men han er paa Grund af sit Retsbrud undergivet et Værdikrav, medmindre hans gode Tro støtter sig til Overdragelse i levende Live (§ 29. III.) I sidstnævnte Tilfælde, f. Eks. naar han har kjøbt Tingen i god Tro af den umyndige Ejer eller af en Ikke-Ejer, haves der i Almindelighed intet Krav mod ham[9]), selv om han er bleven beriget, medmindre selve Overdragelsen til ham var ugyldig ifølge Reglerne om urigtige Forudsætninger o. desl., i hvilket Fald der haves et Værdikrav imod ham[9a]). Overfor den, der retsstridigt har udøvet en Andens Ret, anerkjender dansk Ret saaledes aldrig noget Berigelseskrav, og det vistnok med Føje. Ganske vist kunne den danske Rets herhen hørende Regler maaske siges ikke fuldt at stemme med rigtige Retsgrundsætninger. At den, der i begrundet god Tro har raadet over en Andens Ting, f. Eks. ved at afhænde den, er pligtig at erstatte dennes Værdi, naar hans gode Tro ikke støtter sig til en Overdragelsesretshandel (§ 29. III.), er saaledes maaske en temmelig stræng Regel. Men misligt[10]) vilde det dog være at indrømme et Berigelseskrav overfor ham. Dette vilde jo nemlig for det første sige, at han skulde hæfte ikke blot med de for Tingen indvundne materielle Værdier men ogsaa med anden ved Tingen indvunden Berigelse, saaledes med den ved Tingens Forbrug indvundne Besparelse af egne Ting, eller f. Eks., naar han havde anvendt Vederlaget for Tingen til derfor at erholde gavnlig Belæring el. desl., med den Værdi, som denne Belæring har for ham. Men herved vilde man komme ind paa at gjøre et Kravs Tilværelse afhængig af en Bedømmelse, der ikke bør lægges i Dommerhaand. Ordentligvis lader det sig nemlig ikke paalideligt oplyse, om og hvor

---

9) § 29 Note 10a, § 145 Note 52, 80, 36, Jul. Lassen R. R. § 61. II.

9a) Ovfr. § 18 ved Note 14a med Henvisninger.

10) Jul. Lassen i 4de Nordiske Juristmødes Forhandlinger S. 164—167. Jfr. Note 14 og 15.

meget Forbrugeren virkelig vilde have sparet af egne Ting, dersom han ikke havde haft den fremmede. Opstillingen af et Berigelseskrav bliver altsaa — hvis Meningen ikke er gjennemsnitligt at lade den Tablidende i Stikken, hvad der vilde være uretfærdigt — en Anvisning for Dommeren til at opbygge sin Afgjørelse paa mere eller mindre vilkaarlige Gisninger[10a]). Og om ikke-materielle Goder, saasom en vis Belæring, i det enkelte Tilfælde ere en virkelig Berigelse, herom kan netop kun den Enkelte selv eller hans Værge fælde en beføjet Dom. Dernæst vilde et Berigelseskrav i teknisk Forstand være afhængigt af, om Berigelsen endnu var i Behold hos den Berigede i det Øjeblik, da Kravet rejses, altsaa bortfalde, naar den Berigede havde bortødslet Berigelsen, medens det bestaar, dersom han har anvendt den paa fornuftig Maade til egen Fordel. Men til at gjøre den Tablidendes Krav afhængigt af, om hans Ret er bleven krænket af en Ødeland eller af en fornuftig Mand, saa at han stilles bedre overfor sidstnævnte end overfor førstnævnte, synes der ikke at være nogensomhelst Grund. Derimod kunde der, dersom man mener, at et Værdikrav er for strængt, være Grund til i Stedet herfor at give den Tablidende et Krav paa de materielle Værdier, der af Udøveren af hans Ret umiddelbart eller middelbart ere indvundne for Tingen, dog ikke udover dennes Værdi, saaledes at dette Krav, naar de indvundne Værdier ere Penge, bliver et Pengekrav, som, naar de modtagne Penge ikke længere ere individualiserede, staar uafhængigt af deres senere Skjæbne[11]), og naar de indvundne Værdier ere andre legemlige Ting, bliver et Krav paa disse, der er undergivet de almindelige Regler om Krav paa individuelt bestemte Ting, altsaa f. Eks. ophører, naar disse tilfældigt gaa til Grunde. Men et saadant Krav er noget ganske Andet end et Berigelseskrav i teknisk Forstand; det er et Surrogat for den Berettigedes Vindikationsret. Et Surrogatkrav vilde imidlertid ordentligvis ikke passe overfor den, der ikke har afhændet mod Vederlag eller desl. men bortskjænket eller forbrugt en

---

10a) Herimod Hagerup i T. f. Rvdsk. VII S. 65—66, jfr. nedenf. Note 11a.

11) Jfr. ndfr. § 145 Note 49.

Andens Ting. Udelukket er det vel ikke, at det i det enkelte Tilfælde paalideligt kan oplyses, at Forbrugeren, dersom den fremmede Ting ikke havde staaet til hans Raadighed, vilde have foretaget et vist Forbrug af egne Ting, og den saaledes indvundne Besparelse vilde da blive en naturlig Gjenstand for et Surrogatkrav[11a]). Men ordentligvis ville saadanne Oplysninger ikke kunne fremskaffes, og vil man ikke stille den Tablidende retløs, bliver da Værdikravet ordentligvis den eneste Udvej. Paa Anerkjendelsen af et Surrogatkrav er den nyere Lovgivning undertiden slaaet ind, se saaledes L. 29. Marts 1904 No. 63 § 19[11b]), Sølov §§ 271, 272, 277, 279. — Paa den anden Side er det ogsaa — men bortset fra Gavemodtagere næppe med Føje — blevet omtvistet, om det er rigtigt slet ikke at indrømme noget Krav mod den godtroende Udøver, hvis gode Tro støtter sig til Overdragelse i levende Live, eller om man ikke ogsaa her burde indrømme et Surrogat for Vindikationsretten som det nys nævnte eller et Værdikrav[12]).

b. Staar Sagen undtagelsesvis saaledes, at Benyttelse af den Andens Ting ikke er retsstridig, gives der vel Tilfælde, hvor Lovgiveren dog kun har tilstedet denne Benyttelse, mod at der gives Ejeren Erstatning for den herved tilføjede Skade (§ 35. III.), men der gives intet Eksempel i dansk Ret paa, at Benyttelsen tilstedes mod at lægge Berigelsen fra sig. Naar saaledes f. Eks. Ejerens Krav paa Godtgjørelse i Tilfælde af Expropriation, Grl. 1866 § 82, undertiden betegnes som et Berigelseskrav, er dette aldeles vilkaarligt; Kravet gaar ud paa fuldstændig Erstatning og bestemmes paa ingen Maade ved den Exproprierendes Berigelse.

3. Berigelsen skyldes den Tablidendes Handlinger, som ikke ere Retshandler med den Berigede, f. Eks. Forbedring af Andres Ting, Indfrielse af Andres Forpligtelser. At der

---

[11a]) Saavidt maa der gives Hagerup T. f. Rvdsk. VII S. 65—66 Medhold, jfr. ovfr. Note 10[a].

[11b]) Grundtvig Forfatterret S. 153. U. f. R. 1907. 887.

[12]) Jfr. Deuntzer Sk. R. S. 365, Aubert Sp. D. I S. 39 (m. H. t. D. L. 5—14—46. 2[o]), E. Møller Forudsætninger S. 45 Note 14. Se herom ovfr. Note 9 med Henvisninger.

i slige Tilfælde undertiden vil tilkomme den Tablidende et Krav mod den Berigede, er ganske vist, men som almindelig Regel kan intet Krav anerkjendes, og de Krav, der ere anerkjendte, ere, om de end ofte faktisk vilde falde sammen med Berigelsen, ikke Berigelseskrav, se nærmere i § 34 og i § 146 om uanmodet Forretningsførelse.

4. Berigelsen skyldes en Tredjemands Handling. Naar Tredjemand overdrager B.'s Ting til A., bliver Forholdet i Almindelighed det, at Overdragelsen er uvirksom overfor B., saa at der slet ikke indtræder nogen Berigelse for A., men B. kan simpelthen vindicere sin Ting fra ham. I de Undtagelsestilfælde, hvor A. efter Reglerne om exstinktive Godtroenhedserhvervelser bliver Ejer, har B. intet Krav imod ham; dansk Ret kjender intet Tilfælde, hvor exstinktiv Erhvervelse indrømmes, mod at Erhververen skal lægge Berigelsen fra sig[18]).

5. Berigelse ved Naturbegivenheder. Naar en Per-

---

[18]) Særligt kan det bemærkes, at dansk Ret ikke en Gang anerkjender noget Berigelseskrav i det Tilfælde, hvor det er mest uomtvistet, at den romerretlige *actio de in rem verso* kommer til Anvendelse, Windscheid § 483, Zimmermann: Die Lehre von der stellvertretenden negotiorum gestio S. 317 ff., Aagesen R. R. I S. 252, D. Entw. Mot. II S. 871—873. Tilfældet er dette, at en Tredjemand, med Tilkjendegivelse af, at det sker for A.'s Regning, uden Fuldmagt fra denne afslutter en Retshandel med B. og lader det herved erhvervede tilflyde A. saaledes, at denne overfor Tredjemanden bliver forpligtet til at give Vederlag herfor; det antages i saa Fald, at B. har et Berigelseskrav mod A. Naar T. f. Eks. af B. har laant Penge til Varetagelse af den fraværende A.'s Tarv og virkelig anvender Pengene til dennes Fordel, saaledes at han herved erhverver et Krav mod denne, skulde A. overfor B. hæfte for Laanets Tilbagebetaling med Berigelsen. I dansk Ret stiller Sagen sig saaledes, at det afhænger af det imellem B. og T. passerede, om B. erhverver noget Krav overfor A. Dersom Aftalerne mellem B. og T. gaa ud paa, at T. og kun T. skal være Laantager, erholder B. intet Krav mod A., fordi Laanet anvendes til dennes Fordel. Gaar Aftalen derimod ud paa, at B. paa Foranledning af T. betror denne Penge til Varetagelse af A.'s Anliggender, saaledes at A. skal være ansvarlig for Laanet, beror det paa de almindelige Regler om uanmodet Forretningsførelse, om B. erhverver noget Krav imod A., hvilket meget vel kan være Tilfældet, skjønt denne ikke er bleven beriget, se nærmere § 146. III. 3. c, § 23 Note 23, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 309 ff.

sons Ting ved Naturbegivenheder ere bragte i en saadan Forbindelse med en anden Persons Ting, at de ikke kunne vindiceres fra denne, gjælder det ovfr. under 2. bemærkede.

6. Af det under 1.—5. anførte fremgaar, at Berigelsen paa en Andens Bekostning ikke, selv om den kan synes nok saa ugrundet, er retsstiftende Kjendsgjerning i dansk Ret. I adskillige af de Tilfælde, hvor fremmed Ret anerkjender Berigelseskrav, er der i dansk Ret ingen Berigelse indtraadt, saa Spørgsmaalet opstaar ikke, men den saakaldte Tablidende kan fremdeles gjøre Retten over sin Ting gjældende (ovfr. 1, 2, 4, 5.). Hvor en Berigelse virkelig er indtraadt, og dette er sket ved den Berigedes Retsbrud (ovfr. 2. a.), giver dansk Ret undertiden et Erstatningskrav, selv om Retsbrudet er utilregneligt, undertiden intet Krav, men aldrig Krav paa Berigelsen. Heller ikke, hvor Berigelsen ikke skyldes noget Retsbrud fra den Berigedes Side (ovfr. 2. b. og 3.), bliver denne undergivet noget Krav, blot fordi han er bleven beriget. Og ligesom der saaledes ikke i dansk Ret gives Krav mod en Person blot paa Grund af, at han er bleven beriget paa en Andens Bekostning, har man i Almindelighed undgaaet at bestemme Indholdet af de paa andre Kjendsgjerninger hvilende Krav ved en Berigelsesmaalestok. At Kravene i Anledning af Retsbrud ikke engang i de Tilfælde, hvor dette ofte er Tilfældet i fremmed Ret, ere begrænsede til Berigelsen, fremgaar af det ovfr. under 2. a. bemærkede, se ogsaa § 36. V. i Slutn. Hvad de paa Løfter hvilende Krav angaar, vil Spørgsmaalet om Anvendelsen af en Berigelsesmaalestok kun opstaa, hvor visse Ophørsgrundes Virksomhed undtagelsesvis findes at burde begrænses saaledes, at Kravet, naar de foreligge, dog bestaar, forsaavidt en Skyldner uden Grund vilde beriges ved Fordringens fuldstændige Bortfald; i saadanne Tilfælde er en Berigelsesmaalestok anerkjendt ved V. L. § 93, jfr. Checklov 23. April 1897 No. 58 § 12 og Sølov § 158, se om disse Bestemmelser straks nedenfor. Heller ikke de Krav, som hverken hvile paa Løfte eller paa Retsbrud (ovfr. 2. b og 3.), bestemmes efter en Berigelsesmaalestok, om end deres Indhold jævnligt faktisk vilde falde sammen med Berigelsen (§ 34). At denne Maalestok saaledes er undgaaet i dansk

Ret, maa sikkert billiges. For det første hersker der alle Vegne megen Strid og Usikkerhed om, hvorledes Berigelsen skal beregnes[14]), og hvilket Tidspunkts Berigelse det kommer an paa. Navnlig maa dernæst erindres de ovfr. under 2. a fremhævede Betænkeligheder, hvortil kan føjes den almindelige Bemærkning, at medens en Person ordentligvis kan bevise sit eget Tab, vil han i Almindelighed meget vanskeligt kunne bevise Omfanget af en Andens Berigelse og dennes Forbindelse med hans Tab[15]). Disse Indvendinger ramme derimod ikke de ovfr. under 2. a ommeldte Surrogater for Vindikationsretten eller Værdikrav og heller ikke den i de ovennævnte Lovbud valgte „Berigelsesmaalestok", der i Virkeligheden er en Uskadelighedsmaalestok[16]), se om denne nærmere i § 34. Det er vistnok ofte saadanne Krav, som Forsvarerne af „Berigelsesgrundsætningen" i Virkeligheden have for Øje.

§ 34.

Ret til Godtgjørelse for Formueopofrelser[1]).

I. Naar man ifølge Anmodning fra en Anden afholder Formueopofrelser for denne, f. Eks. forbedrer hans Ting, opfylder hans Forpligtelser, vil der i Anmodningen ordentligvis ligge et Tilsagn om Godtgjørelse for Opofrelserne (§ 25. I, § 139. III. 1.). I visse særlige Retsforhold vil den ene Part kunne afholde visse Udlæg for den Anden mod Ret til Godt-

---

[14]) Jfr. Planck II ad § 818 No. 2. d. Der strides saaledes i det uendelige, f. Eks. om den, der har afhændet en Andens Ting, ved Beregningen af Berigelsen kan fradrage, hvad han selv har givet for den, jfr. Windscheid § 422 Note 9 og 10. Naar man i Stedet for et Berigelseskrav giver et Surrogat for Vindikationsretten som det ovfr. S. 242 omtalte eller et Værdikrav, maa Spørgsmaalet om Fradraget selvfølgelig besvares benægtende.

[15]) Jul. Lassen i 4de Nordiske Juristmødes Forhandlinger S. 167, men herimod Aschehoug l. c. S. 169—170, Aubert l. c. S. 171, Deuntzer Femte Nordiske Juristmøde Bilag V S. 13.

[16]) Se om V. L. § 93 og Checklov § 12 ndfr. § 105. III og om Sølov § 158 Bentzon Søret S. 185, D. i U. f. R. 1905. 516. Dette imod Bemærkningerne hos Hagerup T. f. Rvdsk. VII S. 67.

[1]) Goos II S. 234—237.

gjørelse hos denne (ndfr. III. 4.). Og naar en Person gjør Udlæg for en Anden, som ere foraarsagede ved dennes positive eller negative Retsbrud, vil den almindelige Erstatningsregel kunne medføre Ret til Godtgjørelse hos ham[2]). Men hvorledes stiller, udenfor saadanne Tilfælde, Sagen sig, naar en Person har afholdt Formueopofrelser til en Andens Fordel (§ 33. 3.)?

De romanistiske Retsforfatninger gaa her i Almindelighed den Vej at tillægge den, der har afholdt Opofrelserne, et Krav mod den, som ved Opofrelserne er bleven beriget, saavidt denne Berigelse rækker og endnu er i Behold[3]). Denne Vej er den danske Lovgivning, som allerede bemærket ovfr. § 33. 3., ikke gaaet.

Ved første Øjekast kunde det vel synes, at den romanistiske Regel stemmer godt med Forholdets Natur, og at den er en simpel Konsekvens af Retsordenens konservative Princip, at ingen Formueforandring finder Sted uden tilstrækkelig Grund. Men for en nærmere Betragtning viser det sig at forholde sig anderledes. Den almindelige Indrømmelse af et Berigelseskrav vilde — selv bortset fra de i § 33 paapegede Misligheder ved Berigelseskrav overhovedet — i Forhold til den Berigede komme i Strid med den Sætning, at Enhver, som almindelig Regel, har Ret til sit Formueomraades Uforandrethed, ikke blot kvantitativt men ogsaa kvalitativt, saalænge han ikke gjør sig skyldig i Ansvar paadragende Retsbrud eller fore-

---

[2]) D. i U. f. R. 1889. 256, 820, 1900. 722. Naar en Skyldner ikke opfylder sine Pligter, og Fordringshaveren derfor selv besørger dem opfyldte, vil en forudgaaende Opfordring fra Fordringshaverens Side til at efterkomme disse ofte udkræves, for at Erstatningsbetingelserne kunne siges at foreligge, D. i J. T. IV. 1. 72, U. f. R. 1867. 817. Jfr. Note 27, § 42. II. 1.

[3]) Se herom navnlig angaaende romersk, tysk og fransk Ret D. Entw. Mot. III S. 411—413, II S. 33, B. G. B. §§ 684, 687, 812, 850, 994, 996, Windscheid § 430, jfr. dog smstds. Note 23, § 431. 4°. c og d. Med Hensyn til Besidderens Anvendelse af Bekostninger paa en Andens Ting *(impensæ)* var Grundsætningen dog ikke gjennemført i romersk Ret, Jul. Lassen R. R. § 111 IV., Windscheid § 195, § 431 Note 18 i Slutn., § 421 Note 4, jfr. om B. G. B. Planck III S. 263 ff., men derimod D. Entw. Mot. III S. 412—413.

tager Retshandler. Og særligt vilde Indrømmelsen komme i Strid med Principet om Personens Selvstyre paa eget Formueomraade. Naar A. har forbedret B.'s Ting, og B. ikke har Penge, hvormed han kan dække A.'s Berigelseskrav, vil han kunne blive nødt til at sælge af sine Ting, som han mener daarligt at kunne undvære, maaske selve den forbedrede Ting, for at dække dette Krav, og selv om han har Penge, vil det ofte stemme bedre med hans Interesser at kunne anvende disse paa anden Maade. Og denne Indvending mod Anerkjendelsen af et Berigelseskrav vilde ikke afvæbnes derved, at man udelukker Kravet i de Tilfælde hvor Berigelsens Erholdelse mod Vederlag ikke vilde stemme med den Berigedes økonomiske Interesse[4]), thi det blev dog, naar Regelen opstilledes saaledes, Domstolen, der maatte afgjøre, om visse økonomiske Foranstaltninger stemme med den Berigedes Tarv, men herom bør han selv være den eneste kompetente Dommer. Indrømmelse af et Berigelseskrav vilde, selv med den nævnte Begrænsning, i Virkeligheden sætte den Enkelte under Dommerværgemaal. Retsordenens konservative Princip, der saaledes i Forhold til den Berigede maa fastholde hans Formueomraades Uforandrethed ogsaa kvalitativt, vil følgelig som almindelig Regel kun kunne indrømme en Ret til Godtgjørelse for Formueopofrelser, der er forenelig med den Andens Formueomraades Uforandrethed, et Uskadelighedskrav ɔ: et Krav, der er saaledes indrettet, at det er sikkert, at dets Anerkjendelse og Gjennemførelse ikke stiller den, hvem Opofrelsen er kommet til Gode, paa ringere Maade, end han var stillet før Berigelsen[5]).

---

[4]) Jfr. Windscheid § 195 Note 7, § 430 Note 23, § 421 Note 4, D. Entw. Mot. III S. 413, B. G. B. § 683, Planck II ad § 683 No. 1.

[5]) Jfr. § 146. II. 2. a., se om Tilnærmelse hertil fra romanistisk Side Windscheid § 430 Note 23. Det vil ses, at dette Uskadelighedskrav for Opofrelser paa fremmed Formueretsomraade forholder sig til det af de romanistiske Retsforfatninger i saadanne Tilfælde hjemlede Berigelseskrav (Note 3), paa lignende Maade som det i § 33. 2. a., jfr. § 33. 6, overfor utilregnelige Retsbrud omtalte Surrogat for den krænkede Ret til det i sidstnævnte Tilfælde af romersk Ret anerkjendte Berigelseskrav. Uskadelighedskravet og Surrogatet for Vindikationsretten ere, ligesom de romani-

At dette netop er den danske Rets Standpunkt[6]), fremgaar af en Række Lovbud. De Lovbud, der omhandle Forbedring af Andres Ting, vise saaledes, at der — bortset fra Tilfælde, hvor et særligt Retsforhold imellem Forbedreren og Ejeren medfører andre Resultater[7]) — ikke i Almindelighed tilkommer Forbedreren noget Krav paa Godtgjørelse overfor Ejeren for den Forbedring, hvormed denne er bleven beriget[8]), men at Forbedringen tværtimod paa Forlangende skal fjærnes af ham, D. L. 6—15—17 (oph. ved Str. L. § 308), 5—10—49, jfr. 55, 6—15—11 „have tabt sit Arbejde," og modsætningsvis Fdn. 8. Juni 1787 § 5, L. om Fæstevæsenet 19. Febr. 1861 § 5. Fremdeles vise f. Eks. Fdn. 6. April 1842 § 6, L. om Hegn 6. Marts 1869 § 4 modsætningsvis, at man ikke i Almindelighed ved at indfri Andres Forpligtelser kan erholde et Krav paa Godtgjørelse i Penge for Befrielsen. Medens disse Lovbud, jfr. ogsaa D. L. 5—1—13, saaledes oplyse om, at intet Berigelseskrav er anerkjendt[9]), vise paa den anden Side

stiske Berigelseskrav, Udtrykket for, at ingen Formueforandring bør finde Sted uden tilstrækkelig Grund, men deri forskjellige fra disse, at de udelukke Dommerværgemaal for den Enkelte, idet det fastholdes, at han selv er eneste kompetente Dommer om, hvorvidt et økonomisk Foretagende stemmer med hans Interesse. Som Teksten principielt ogsaa Hagerup T. f. Rvdsk. VII S. 64—66, der dog ved at opstille Formodning for Besparelse hos den Berigede, jfr. § 33 ved Note 10ª, alligevel kommer udenfor Uskadelighedskravets Rammer, jfr. ndf. Note 25ª.

[6]) Ndfr. 146. II. 2, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade §§ 32—34; herimod Aubert S. 169, der synes at overse, at Uskadelighedskravet forholder sig til det romanistiske Berigelseskrav som det mindre til det større.

[7]) Jfr. f. Eks. D. L. 5—3—22, 5—6—4, 3—13—3, Fdn. 14. Jan. 1829 § 6, 17. April 1833 § 6, 10. Aug. 1813 § 12, Fdn. 8. Juni 1787 § 5, L. om Fæstevæsenet 19. Febr. 1861 § 5, D. i U. f. R. 1876. 621, ndfr. Note 33.

[8]) § 145 Note 66, Torp-Grundtvig S. 216—220, 759, Matzen S. 172—174, H. R. T. 1883. 81 (U. f. R. 1883. 783), U. f. R. 1885. 525, 1878. 480, 1875. 1033, 1867. 817, J. T. IV. 1°. 72, J. U. 1856. 310, jfr. dog en urigtig Dom i S. og H. R. T. 1875. 248. Afgjørelsen i U. f. R. 1873. 581 forklares derved, at Forbedreren var Parthaver i Skibet. Se om Undtagelser fra Sætningen ndfr. III.

[9]) H. R. T. 1893. 405 (U. f. R. 1893. 1132), 1876. 11 (U. f. R. 1876.

nogle af disse og andre Lovbud, se nærmere under II., at et Uskadelighedskrav er anerkjendt. Er det ikke muligt at tage Berigelsen fra den Berigede, uden at hans Formue derved forandres, anerkjendes intet Krav.

II. 1. Den, der har forbedret Andres Ting, er, forsaavidt han ikke var pligtig til paa egen Bekostning at træffe Foranstaltningen, berettiget til ved Udøvelse af Borttagelsesret *(jus tollendi)* at redde saameget ud af Situationen, som er foreneligt med fuldstændig Skadesløshed for Ejeren[10]), D. L. 6—15—17, 5—10—49, jfr. 55, og efterat den forbedrede Ting er kommen paa Ejerens Haand, kan Forbedreren vindicere den forbedrende Andel af Tingen, forsaavidt den uden Skade eller Ulejlighed for Ejeren kan borttages[11]), hvorhos Ejeren efter Omstændighederne bliver ansvarlig for Tilegnelsen og Forbruget af denne Andel[12]). Paa samme Tankegang hviler Regelen i D. L. 6—15—11 i Slutn. Der hjemles her den, som har saaet paa fremmed Grund men ikke kan komme til at høste, fordi Ejeren i rette Tid har benyttet sin Vindikationsret, Godtgjørelse for Frøgjælden, hvorimod han har tabt sit Arbejde. Modsætningen imellem Arbejdet og Frøgjælden er netop den, at det ikke kan være en Landmand ligegyldigt, om hans Arbejde besørges af Andre mod Vederlag eller af ham selv, medens Frøgjælden er en Bekostning, der er nød-

---

646), Schl. H. R. D. I. 553, J. U. 1875. 206, 1853 580, VI. 517 og flere DD. ang. D. L. 5—1—13 (§ 146 Note 28), U. f. R. 1896. 222, 1891. 133, 1899. 465 samt DD. i Note 8, § 146 Note 19, § 88 Note 22. D. i H. R. T. 1890. 36 (U. f. R. 1890. 536) forklares fra det ved Note 28 og § 35 Note 39 angivne Synspunkt. Om D. i H. R. T. 1874. 261 (U. f. R. 1874. 1061), U. f. R. 1887. 989, 1886. 652, 1888. 558 se § 23 Note 23 med Henvisninger. Berigelseskravet synes dog anerkjendt af Ørsted Hdbg. V S. 402, VI S. 24, Larsen S. 338, Gram Sp. D. S. 797—798. Ogsaa engelsk-amerikansk Ret nægter Berigelseskravet, § 33 Note 2.

[10]) Schl. H. R. D. I. 181, Matzen S. 172, Torp-Grundtvig S. 218, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 248—251, ndfr. § 88 Note 23, jfr. B. G. B. §§ 997, 258.

[11]) D. i U. f. R. 1874. 57, jfr. 1878. 480. Ligeledes vil Forbedrerens Ret til Borttagelse bortfalde, naar hans Forhold har givet Ejeren nogen Grund til at antage, at den ikke vil blive benyttet, U. f. R. 1884. 247.

[12]) § 25 ved Note 11, § 29. III, § 145 Note 67. D. i U. f. R. 1878. 1244, 1902. 14, jfr. 1885. 525, 1900. 722.

vendig for Enhver, som benytter Jord paa den Maade, der i D. L. 6—15—11 forudsættes, og dernæst en saadan, med Hensyn til hvilken det — saaledes i alt Fald, som Agerdyrkningsforholdene stod paa Lovens Tid — maa være Ejeren ligegyldigt, om den afholdes af ham selv eller af Andre, imod at han yder Vederlag derfor i Penge eller *in natura*, saaledes at Valget mellem disse Ydelsesmaader tilkommer ham. Men forøvrigt er D. L. 6—15—11, jfr. ndfr. under 3., det eneste Lovbud, der tillægger Forbedreren som saadan mere end Borttagelsesretten; alle de Lovbud i dansk Ret, der give videregaaende Krav i Anledning af Forbedringer, forudsætte særlige retsstiftende Kjendsgjerninger. Borttagelsesretten, og hvad dermed staar i Forbindelse, er ikke udelukket, fordi Forbedrerens Forhold var et tilregneligt Retsbrud, jfr. D. L. 6—15—11[13]). Om mulig Ret til Godtgjørelse, forsaavidt Paagjældende ved Forbedringen har opnaaet en Besparelse, se under 3.

2. Dernæst maa det vistnok efter dansk Ret antages, at den, der indfrier en Andens Forpligtelse, saaledes at denne derved bliver frigjort, i Almindelighed, naar ikke særlige Omstændigheder udelukke det, erholder et til det indfriede svarende Krav mod den Befriede[14]). Positiv Hjemmel for Sætningen haves for den indfriende Kautionists Vedkommende i D. L. 5—14—54 smh. m. 1—22—3[15]). Og nu er det vel blevet bestridt, at der fra Kautionisten, som indfrier, fordi Indfrielsen er hans Pligt, kan sluttes til Andre, som indfri uden at være pligtige hertil. Den Betaling — hedder det[16]) — der erlægges af en Ikke-Forpligtet, vil nærmest have

---

[13]) Matzen S. 181. Kun det paa Grænsen af det muligvis skadelige liggende Krav paa Frøgjælden ifølge D. L. 6—15—11 er frakjendt den, der har handlet doløst.

[14]) Medens denne Sætning indenfor de nedenfor angivne Grænser er en Konsekvens af den romanistiske Berigelsesgrundsætning (Note 3 og 6), l. 43 Dig. (3—5), Oest. B. G. 1358, jfr. Planck II ad § 267 No. 3, B. G. B. 268 (ndfr. Note 18), anerkjendes den ikke i engelsk-amerikansk Ret, Wharton § 809, 756 ff., men Indfrieren erhverver kun et Krav, naar han havde Pligt eller naturlig Opfordring til at indfri.

[15]) Ndfr. § 118. II. 1.

[16]) Aagesen Om Singulærsukcession S. 121—122. Jfr. Pl. 21. Decbr. 1825 §§ 2 og 3, Coll. Tid. 1826 S. 2 ff.

Karakteren af en Handling *in favorem debitoris*, og der maa derfor, for at der skal kunne stiftes en Fordringsret mod Debitor, „foreligge saadanne Omstændigheder, som tilstrækkeligt angive, at der ikke er tilsigtet en fuldstændig Frigjørelse for Debitor, men er taget, om saa maa siges, et Forbehold med Hensyn til Mellemværendet med denne.“ Hvor derimod Motivet ligger i Vedkommendes egen Forpligtelse — hedder det dernæst — „er Sagen klar,“ nemlig i den Retning, at Debitors endelige Frigjørelse ikke antages at være tilsigtet. Hertil bemærkes først, at dersom Lovgivningen skulde opfatte Indfrielse fra en Ikke-Forpligtets Side som en Gave til Skyldneren, medmindre der er taget et Forbehold, maatte den vedkjende sig samme Opfattelse med Hensyn til Paatagelse og derpaa følgende Indfrielse af Kaution uden Anmodning fra Skyldnerens Side, men at den ikke vedkjender sig denne Opfattelse, fremgaar deraf, at Kautionisten ogsaa i dette Tilfælde ifølge D. L. 5—14—54 indtræder i Hovedkravet mod Skyldneren[16a]). Det vilde da ogsaa være en meget unaturlig Opfattelse i Almindelighed at betragte frivillig Indfrielse af Andres Gjæld som tilsigtende en Gave til disse, fordi intet Forbehold er taget. Adskillige Lovbud, f. Eks. Pl. 21. Decbr. 1825 § 2[16b]), hjemle ogsaa den, der frivilligt indfrier en Andens Forpligtelser, et til det indfriede svarende Krav mod denne. Men selv om man ikke vil fastholde Analogien fra Kaution, og selv om man vil hævde, at de omtalte Lovbud kunne opfattes som Undtagelsesbestemmelser, maa Sætningen dog antages, fordi den er en simpel Konsekvens af Retsordenens konservative Grundsætning, at Formueretsomraaderne ikke forandres uden særlig Grund og ikke forandres mere, end de særlige Grunde medføre, og det en Konsekvens, der ikke kommer i Strid med Nogens naturlige Ret, medens Nægtelsen af Uskadelighedskravet vil kunne tilføre den befriede Skyldner en aldeles ugrundet Berigelse paa Indfrierens Bekostning. Naar det desuagtet af Mange fastholdes,

16a) Ndfr. § 118 ved Note 31, U. f. R. 1891. 913.

16b) Kollegialtidende 1826 S. 2 ff. Se endvidere f. Eks. Fdn. 8. April 1768, D. L. 5—7—14, V. L. § 63. Jfr. om pligtmæssig Indfrielse f. Eks. Fdn. (f. Kjøbstæderne) 29. Febr. 1798 § 17, L. 10. Maj 1854 § 34, jfr § 33, L. 9. April 1891 No. 67 §§ 14, 15, 43 ff., Fdn. 3. Decbr. 1819 § 15.

at man ikke ved Indfrielsen af Andres Forpligtelser erholder nogen Ret mod den Befriede, medmindre man lader sig det indfriede Krav tiltransportere af den oprindelige Fordringshaver, beror dette vistnok paa en Forveksling af Ret og Legitimation. Naar Indfrieren rejser det indfriede Krav mod Skyldneren, vil han i Mangel af Transport ofte være vanskeligt stillet med Hensyn til Beviserne[17]) navnlig for, at hans Modpart virkelig skyldte den paagjældende Ydelse, og for at han selv har frigjort Skyldneren overfor Fordringshaveren. Det vil derfor være forsigtigst af ham ved Indfrielsen at tage Transport paa Fordringen fra Fordringshaveren, men nødvendigt for hans Retserhvervelse er det ikke. Og den oprindelige Fordringshavers Meddelelse af „Transport" efter Indfrielsen er ikke en Overdragelse af Fordringen men kun en Meddelelse af Legitimation, som han altsaa kan foretage, efter at han er kommen under Konkurs. Om man vil kalde det ved Indfrielsen erhvervede Krav mod den Befriede et nyt Krav, eller om man vil sige, at det oprindelige Krav ved Indfrielsen overføres til Indfrieren *(cessio legis)*, er ligegyldigt, men den sidste Udtryksmaade er vistnok mest oplysende for Sammenhængen. Hvad særligt det Spørgsmaal angaar, om ogsaa de ejendommelige Fortrinsrettigheder og Akcessorier, hvormed den oprindelige Fordring var udrustet, ved Indfrielsen gaa over til Indfrieren[18]), da ligger det vel efter Begrundelsen ordentligvis nærmest at antage dette, jfr. ogsaa D. L. 5—7—14, 5—14—54 smh. m. 1—22—3, K. R. O. 18. Marts 1720 I § 11, II § 10, m. fl. af de ovennævnte Lovbud. Men den almindelige Mening gaar dog i modsat Retning og hævder, at Fortrinsrettigheder og Akcessorier i Almindelighed ikke overføres paa Indfrieren[19]),

[17]) Jfr. D. i U. f. R. 1885. 880, J. U. 1859. 702.

[18]) Jfr. herom Stobbe § 177. 10 a og b, Schw. Art. 120, code civil art. 1249—1252, D. Entw. Mot. II S. 120, B. G. B. § 268, hvoraf ses, at saadan Indtrædelse kun undtagelsesvis finder Sted i fremmed Ret, naar Indfrielsen ikke er pligtmæssig.

[19]) Hagerup Den norske Panteret S. 420, D. i U. f. R. 1879. 1090, J. U. 1864. 14, men dog U. f. R. 1897. 623, J. U. 1865. 248, J. T. XX. 284. K. L. 25. Marts 1872 § 33. 2 c. oplyser hverken direkte eller modsætningsvis noget om Spørgsmaalet; denne Regel giver Fortrinsret som

medmindre i alt Fald han særligt ved Indfrielsen lægger for Dagen, at han ønsker at erholde dem, f. Eks. ved at tage Transport. Dette Resultats Rigtighed kan maaske støttes derved, at det ofte faktisk er dens Mening, som indfrier en Andens Forpligtelse uden just derved endeligt at ville frigjøre ham, dog at ville frigjøre ham for de af Fordringens Fortrinsrettigheder og Akcessorier flydende Ulemper. Men sker Indfrielsen pligtmæssigt eller til Værn om Indfrierens Rettigheder, maa Fortrinsrettighederne ifølge D. L. 5—14—54, 5—7—14 m. fl. af de nævnte Lovbud antages overførte til Indfrieren[20]), naar ikke særlige Omstændigheder medføre et andet Resultat[20a]).

Idet det saaledes antages, at Indfrielsen af en Andens Forpligtelse i Almindelighed overfører det indfriede Krav til Indfrieren[21]), maa dog samtidigt fremhæves de af Sætningens Be-

---

for Skatter, uanset at Jorddrotten og ikke Brugeren er den Skattepligtige, jfr. Deuntzer Sk. R. S. 284.

[20]) D. i H. R. T. 1904. 242 (U. f. R. 1904 B. 266), 1899. 198 (U. f. R. 1899. 621), U. f. R. 1894. 564, 1906. 659, 1907. 391, 1908. 112, J. U. 1850. 633, jfr. U. f. R. 1890. 715. Med Hensyn til Kautionistens Indfrielse er Praksis noget vaklende, se § 118 Note 29. Jfr. B. G. B. § 268. Særligt om Indtræden i Vexelret § 108. I. 2 og Note 22—24, U. f. R. 1893. 1046, H. R. T. 1892. 390 (U. f. R. 1892. 1199).

[20a]) Jfr. Note 26.

[21]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 267—275, Aubert Vexelret S. 303 og vistnok Hagerup T. f. Rvdsk. VII S. 66 (Reservationerne her ses ikke at være andre end de af Tekstens Begrundelse følgende), tildels Hallager-Aubert II S. 590—591, I S. 123, Aagesen Om Singulærsukcession S. 120—122, Evaldsen S. 427—429, jfr. 199—200, men derimod Gram Sp. D. S. 759, Aubert Sp. D. I S. 500, II S. 257. I Praksis er Erhvervelsen af et Krav ved Indfrielsen (se særligt om Kaution § 118 Note 29) anerkjendt, naar Indfrielsen er pligtmæssig, H. R. T. 1904. 242 (U. f. R. 1904 B. 266), U. f. R. 1906. 605, 659, 1894. 564, 1891. 913, 1107, 1889. 266, 1888. 198, 1877. 646, J. U. 1871. 385, 1850. 633, men dog J. U. 1861. 186, eller af Indfrieren foretagen til Værn om hans Rettigheder, H. R. T. 1899. 198 (U. f. R. 1899. 621), 1895. 702 (U. f. R. 1896. 311), U. f. R. 1904. 743 1888. 962, 1884. 553, 1879. 580, 1872. 415, J. U. 1855. 815, og iøvrigt, naar Indfrieren havde særlig Anledning til at indfri, H. R. T. 1895. 122 (U. f. R. 1895. 612), U. f. R. 1896. 1250, J. U. 1865. 248. Denne sidste Afgrænsning er imidlertid ganske flydende, og Regreskravet findes ogsaa anerkjendt udenfor saadanne Tilfælde, H. R. T. 1874. 613 (U. f. R. 1875.

grundelse — navnlig deraf, at Indtrædelsen ikke maa medføre nogen Skade for Skyldneren — følgende nærmere Grænser for den. Indtrædelsen i det indfriede Krav finder saaledes kun Sted under Forudsætning af, at dette hører til dem, som kunne borttransporteres af Fordringshaveren, og Skyldneren beholder overfor Indfrieren de samme Indsigelser og kan overfor ham fremsætte de samme Modkrav, som tilkom ham overfor den oprindelige Fordringshaver. Delvis Indfrielse kan kun give en delvis Ret, jfr. Konv. 2. April 1850 § 208, og kan ikke overføre Panteret for den indfriede Del til Indfrieren jævnsides med den oprindelige Fordringshaver, der maa kunne fastholde hele Panteretten, indtil han er fuldstændig fyldestgjort. Naar man indfrier en Andens Forpligtelse ved at erlægge noget andet end det, Forpligtelsen gaar ud paa, kan Skyldneren vælge imellem, om han vil erlægge det, han skyldte, eller det, som Indfrieren har udlagt[21a]). Og dersom Skyldneren har haft Anledning til at indrette og har indrettet sin økonomiske Virksomhed under Paaregning af, at Indfrielsen endeligt er foregaaet for ham uden Vederlag, er Kravet forsaavidt bortfaldet; det vil derfor være forsigtigst, at Indfrieren straks underretter Skyldneren om, at han har indfriet men selv fastholder det indfriede Krav. Ogsaa i andre Henseender vil saadan Underretning være af Betydning, idet Skyldneren ved i god Tro at betale til eller forhandle med den oprindelige Fordringshaver, befries overfor Indfrieren[22]) (§ 51. I.), ligesom Skyldneren, der ikke modtager nogen saadan Underretning, undertiden, f. Eks. naar en Mand hører, at en Slægtning har betalt hans Gjæld, vil have saadan

449), U. f. R. 1904. 241, 1897. 623, 1893. 928, 1880. 1169, J. T. XX. 284, jfr. H. R. T. 1881. 448 (U. f. R. 1882. 88). Derimod forudsætte flere af de førstnævnte Domme, at Regres som almindelig Regel ikke kan anerkjendes, og DD. i U. f. R. 1885. 880, 1882. 937, 1875. 810, 1870. 333, J. U. 1875. 206, 1853. 715 nægte Regreskravet. Men i flere af de af disse sidstnævnte Domme afgjorte Tilfælde forelaa muligvis særlige Omstændigheder, som ifølge det i Teksten bemærkede maatte udelukke Regres. D. i H. R. T. 1878. 607 (U. f. R. 1879. 142) angaar ikke de her foreliggende Spørgsmaal.

[21a]) § 118 Note 37 ff.

[22]) D. i J. U. 1855. 815.

Føje til at antage, at hans endelige Frigjørelse var tilsigtet, at han maa være bleven frigjort blot ved at erholde denne Kundskab[23]). Ligegyldigt er Motivet til Indfrielsen; Kravet maa ogsaa tilkomme den, der betaler, fordi han antager sig selv for at være den Forpligtede, eller paa Grund af anden Fejltagelse[24]).

3. Andre Eksempler paa Uskadelighedskravet end de nævnte — Borttagelsesretten og Indtrædelsen i Fordringsrettigheder ved deres Indfrielse — omtaler Lovgivningen vistnok ikke, men denne Tavshed kan selvfølgelig ikke udelukke Grundsætningens Anvendelse udenfor de tvende Tilfælde. Saaledes maa den, der ved Pengeopofrelser har indvundet et en Anden tilkommende Formuegode, hvis Indvinding ogsaa vilde have kostet denne Pengeudlæg, naar den Berettigede vil tilegne sig det indvundne, kunne kræve det Beløb, som denne selv havde maattet udlægge til Indvindingen, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 96, Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 42[25]). Overhovedet maa den, der har gjort Opofrelser paa en Andens Formuesomraade, i Overensstemmelse med det under 2. udviklede kunne kræve Godtgjørelse herfor, forsaavidt den Anden, dersom Opofrelsen ikke havde fundet Sted, selv havde maattet eller villet afholde en Opofrelse og saaledes har indvundet en Besparelse, jfr. ovfr. S. 251 om D. L. 6—15—11. Men megen praktisk Betydning har dette ikke ud over det allerede bemærkede. Thi kun den beviste virkelige Besparelse kan i saa Henseende komme i Betragtning; her at tage Hensyn til Formodninger om Besparelse[25a]), f. Eks. fordi Opofrelsen findes stemmende med den Paagjældendes Interesser, vilde være endnu mere misligt end Opstillingen af tilsvarende Formodning overfor den, der har

[23]) Jfr. D. i U. f. R. 1875. 810, 1870. 333.

[24]) H. R. T. 1874. 613 (U. f. R. 1875. 449), 1895. 122 (U. f. R. 1895. 612), U. f. R. 1896. 1250, 1880. 1169, J. T. XX. 284, jfr. § 147 ved Note 31.

[25]) Paa Grund af Fællesskabet mellem Kreditorerne gaar denne Bestemmelse noget videre og tillægger Appellanterne en Godtgjørelse for deres Bekostninger, selv om Boet kunde have besørget Appellen billigere, se nedenfor III. 1.

[25a]) Jfr. om Hagerups Bemærkninger i T. f. Rvdsk. VII S. 64—65 ovfr. § 33 Note 11[a] og 10[a].

forbrugt en Andens Ting o. desl. (§ 33. 2. a.), og saaledes har krænket en Andens Ret.

III. Ligesom det under II. omhandlede Uskadelighedskrav efter Omstændighederne kan være udelukket ved det særlige Retsforhold imellem de Paagjældende, idet den ene er pligtig til uden Godtgjørelse eller paa visse fastsatte Vilkaar at handle for en Anden[26]), kunne, som S. 246—247 bemærket, omvendt de almindelige Regler om Retshandler og Retsbrud udvide Retten til Godtgjørelse for Formueopofrelser. Saaledes vil Fordringshaveren, naar Skyldneren vægrer sig ved at foretage den Handling, han er pligtig til at foretage, efter Omstændighederne kunne foretage denne paa Skyldnerens Regning og kræve fuld Erstatning hos denne, jfr. Fdn. 6. April 1842 § 6[27]), L. om Hegn 6. Marts 1869 § 4, L. om Vands Afledning 28. Maj 1880 § 29, jfr. om Politiets Beføjelse til mod Regres at foranstalte Udførelsen af Pligter efter Politivedtægterne Politivedtægt 22. Juni 1883 §§ 95 og 96, L. 4. Febr. 1871 § 6[28]), og det samme gjælder, naar en Person afholder Opofrelser til Tredjemand for en Anden, som overfor ham var pligtig at afholde dem[29]). Som særlige Omstændigheder, der kunne

[26]) Naar Indfrielsen af en Forpligtelse sker ifølge Anmodning fra Skyldneren, uden at Indfrieren som Kautionist eller desl., jfr. U. f. R. 1894. 564, har paataget sig Pligt overfor Kreditor til Indfrielsen, maa Forholdet opfattes saaledes, at Indfrieren har gjort Udlæg for Skyldneren for at skaffe Fordringen definitivt ud af Verden, saa at han altsaa ikke indtræder i den indfriede Fordring, men maa nøjes med den af Mandatet følgende Regresret (§ 139. III. 1.), Schl. H. R. D. III. 277, U. f. R. 1892. 913, 1879. 1090, 1907. 833, H. R. T. 1892. 390 (U. f. R. 1892. 1199), medmindre han ved Indfrielsen har taget Transport paa Fordringen og ikke maa antages ved Aftalen med Skyldneren at have afskaaret sig fra Adgang hertil. — Naar Opofrelsen finder Sted ifølge Anmodning fra en Tredjemand, saaledes at Opofreren har Regres mod denne, synes Opofrelsen at burde opfattes som sket alene for Anmoderens Regning, ndfr. § 146 Note 5, men dog H. R. T. 1906. 525 (U. f. R. 1907. 54).

[27]) Denne Bestemmelse udelukker ikke Fordringshaveren fra, inden Dom falder, at handle for Skyldnerens Regning, naar han ellers vilde lide Skade, se Note 2, § 43 ved Note 6.

[28]) Jfr. H. R. T. 1890. 36 (U. f. R. 1890. 536).

[29]) D. i U. f. R. 1888. 962, 1878. 504, 1896. 776, 1891. 1107.

udvide Kravet paa Godtgjørelse for Formueopofrelser, nævnes følgende:

1. I Samejeforhold og andre Fællesskabsforhold maa hver enkelt Deltager kunne afholde nødvendige Udgifter mod Regres til de Andre[30]), se nærmere Læren om Sameje og om Interessentskab, jfr. K. L. § 96, Sk. L. § 42.

2. Naar en Person selv er forhindret fra at varetage sin Tarv, kunne Andre afholde de til hans Rettigheders Bevarelse fornødne Bekostninger mod Regres til ham, forudsat at der ikke kunde gives ham selv Lejlighed til at handle, se Læren om uanmodet Forretningsførelse[31]).

3. Den, der i begrundet god Tro forbedrer Andres Ting, erholder overfor Ejeren et Krav paa Forbedringens Værdi, forsaavidt denne kommer Ejeren til Gode, se nærmere i Tingsretten, navnlig i Læren om Tilvækst[32]).

4. I flere specielle Retsforhold vil der, som tidligere bemærket, ogsaa uden særlig Aftale herom tilkomme den ene Part Beføjelse til at afholde visse Udlæg for den Anden med Ret til Godtgjørelse for Udlægene[33]).

§ 35.

Ret til Godtgjørelse for Tab, forvoldte ved Andres Handlinger, uden Retsbrud fra den Forpligtedes Side.

Som almindelig Regel kan den Skadelidende ikke fordre Erstatning for Skade, der tilføjes ham ved Andres Handlinger, som ikke ere Retsbrud. Men Undtagelser fra denne Regel ere dog anerkjendte:

I. Ansvar for Andres Retsbrud. At man er ansvarlig for en Andens Retsbrud, naar man retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt har medvirket til dette — positivt eller ved at forsømme pligtmæssigt Tilsyn — følger af den almindelige Erstat-

---

[30]) D. i U. f. R. 1873. 581, Matzen S. 143, Torp-Grundtvig S. 144—146, ndfr. § 146 Note 7.

[31]) Ndfr. § 146. III. og IV. 2.

[32]) Matzen S. 174—178, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 253—267, Torp-Grundtvig S. 219—225, 758—759, ndfr. § 145 Note 67.

[33]) Se f. Eks. Note 7, § 93. VII. 2. a, § 130. III. m. fl. St.

ningsregel[1]) (§ 30). Men Lovgiveren har i visse Tilfælde foreskrevet Ansvar for en Person for en Andens Retsbrud, uanset at hin ikke har nogen Skyld i dette. Hovedreglen herom findes i D. L. 3—19—2[2]), hvor det fastsættes, at den Husbond, der giver sin Tjener eller Anden Fuldmagt til paa sine Vegne at forrette noget, er ansvarlig for, hvad derudi forses af Fuldmægtigen, og bør af ham igjen søge Opretning. For en saadan Lovbestemmelse, der ogsaa findes i flere andre Retsforfatninger[3]), kunne vægtige Grunde anføres[4]). Man anfører i saa Henseende, at en Bestemmelse

[1]) Jfr. U. f. R. 1907, 399. Morgenstierne antager S. 57, jfr. ogsaa Aubert S. 149, at det følger af den almindelige Erstatningsregel, at den, der har givet en Anden et Hverv at udføre, hæfter for dennes Retsbrud overfor Tredjemand, forsaavidt Fuldmægtigens Handling ikke tillige er et Retsbrud overfor Hvervgiveren. Uholdbarheden heraf er paavist af N. Lassen i U. f. R. 1887 S. 818—819 og Bentzon i T. f. Rvdsk. II S. 478—480, jfr. Note 17.

[2]) Se om denne Bestemmelse Ørsted N. j. A. XXII S. 115 ff., Hdbg. V S. 31 ff., J. T. XII. 2 S. 235—241, Larsen S. 218—219 og 371—372, Gram Sp. D. S. 523—527 og 911—913, Hallager-Aubert § 186, Deuntzer Om Fuldmagt S. 63 og 66—72, Evaldsen Sp. D. S. 90, Matzen S. 191, Morgenstierne, navnlig S. 43—92 og U. f. R. 1887 S. 753—763, 929—933, N. Lassen i U. f. R. 1887 S. 49—61, 305—309, 817—823 og T. f. Rvdsk. I S. 331, Aubert S. 148—158, Bentzon Om Begrebet vis major S. 339—348 og T. f. Rvdsk. II S. 480—481, Hindenburg S. 21—25. Jfr. Forhandlinger paa 6te nordiske Juristmøde om Arbejdsgiverens Pligt til at erstatte Arbejderen Legemsskade, som han lider under Arbejdet.

[3]) Lovregler, svarende til D. L. 3—19—2 (N. L. 3—21—2) findes i engelsk-amerikansk Ret, Pollock Torts S. 69 ff., Wharton Negligence § 156, Bowstead Art. 101, 104, 105, i fransk Ret code civil art. 1384, Mourlon II S. 926—929, Sourdat II Nr. 750 ff. og i ældre tysk, men ikke i romersk-tysk Ret, Windscheid § 455 Note 27[a], Stobbe § 201, D. Entw. Mot. II S. 736, I S. 228, Dernburg II §§ 387, 67, 68, eller i Oest. G. B. §§ 1314, 1315, 1299, Pfaff og Strohal hos Pfaff S. 67 ff. og 153—159, eller svensk Ret, Schrevelius II S. 400, Winroth S. U. IV S. 194—200, 38—44, jfr. om svensk Praksis T. f. Rvdsk. XI. 266, ndfr. Note 24[b]. B. G. B. § 831, Planck II S. 623 ff., Dernburg l. c., og Schw. Art. 62 lader Hvervgiveren hæfte for Tjenerens Handlinger, medmindre han oplyser, at han er uden Brøde. Jfr. ndfr. ved Note 24[b] og Sølov § 59. 2°.

[4]) Bentzon vis major S. 340 ff.

som D. L. 3—19—2 udkræves for at skjærpe Fuldmagtsgiverens Omhu ved Valget af sin Fuldmægtig, hvilket Maal man ikke tilstrækkeligt vil kunne naa uden at gjøre ham ubetinget ansvarlig for Fuldmægtigens Forseelser, idet man indenfor visse Grænser „opstiller en uafbeviselig Formodning" for Uagtsomhed ved Valget af eller Instruktion af Fuldmægtigen, jfr. K. R. O. 18. Marts 1720 I § 5. Men en Regel som D. L. 3—19—2 kan ogsaa tænkes forsvaret paa følgende Maade: Naar en Person selv handler, vil det ikke sjældent ske, at han i Bestræbelserne for at naa sit Maal forivrer sig eller handler uforsigtigt, saa at han ifalder Ansvar efter den almindelige Erstatningsregel. Og at han handler ved en Fuldmægtig, der paa den ene Side ofte kun herved sættes i Stand til at forvolde den paagjældende Skade, og paa den anden Side ofte ikke vil have noget at erstatte Skaden med, bør ikke forandre Sagen og stille ham udenfor Forivrelsens og Uagtsomhedens Risiko *(cujus commodum, ejus periculum)*. Maaske kunne ogsaa andre Grunde retfærdiggjøre en Regel som D. L. 3—19—2. Men hvilke Grunde, der historisk har affødt Artiklen, vides ikke, og en enkelt af de anførte Betragtninger kan ikke paa Forhaand fortrinsvis lægges til Grund ved dens Fortolkning. At Fortolkningen undertiden maatte føre til ubillige Resultater, kan ikke være et Bevis for dens Urigtighed; Erfaringen fra andre Lande, hvor en tilsvarende Regel gjælder, viser, at de Goder, som en saadan Regel i Almindelighed antages at give, ikke kunne opnaas, uden at Regelen formuleres saa vidt, at den ogsaa undertiden kan medføre ubillige Resultater.

Artiklen angaar efter sine almindelige Udtryk Hverv af en hvilkensomhelst Beskaffenhed, ikke blot den egentlige Fuldmagt, Bemyndigelsen til at afslutte Retshandler, men ogsaa blot faktiske Hverv, ikke blot Bemyndigelsen til en bestemt Forretnings Foretagelse, men ogsaa den i Antagelsen til en vis almindelig Virksomhed, f. Eks. som Tyende, liggende Bemyndigelse. Enhver indskrænkende Fortolkning, hvorefter Artiklen kun skulde angaa Hverv af en vis Beskaffenhed, f. Eks. farlige Hverv[5]), er vilkaarlig. Navnlig er der Intet, der tyder

---

[5]) Saaledes N. Lassen i U. f. R. 1887 S. 57—59, hvis Anskuelse

paa, at Reglen kun skulde være anvendelig, naar en Fuldmægtig benyttes i et Fuldmagtsgiveren paahvilende Forpligtelsesforhold; det modsatte fremgaar endog af Bestemmelsens Tilblivelse[6]). Derimod angaar Artiklen vistnok ikke alle Bemyndigelsesforhold, men kun dem, i hvilke Kontrollen med eller Instruktionen af den Bemyndigede tilkommer Bemyndigeren[7]). D. L. 3—19—2 vil saaledes f. Eks. vistnok ikke kunne medføre Ansvar for den, der har betroet et Arbejdes Udførelse til en Anden, som ganske selvstændigt skal lede dette, jfr. Ordene „Husbond“ og Overskriften over D. L. 3—19. I alt Fald maa Artiklen være uanvendelig i saadanne Forhold, naar ikke engang Valget af Fuldmægtigen tilkommer Bemyndigeren; Ansvar f. Eks. for den Skade, der tilføjes Adressaten ved Telegrafbetjentens Forvanskning af et Telegram, kan ikke i Henhold til D. L. 3—19—2 paalægges Afsenderen af Telegrammet[7a]).

Det, som Husbonden hæfter for, er Tjenerens Forseelser (forsætlige eller uagtsomme Retsbrud) overfor Tredjemand, jfr. Forbindelsen med D. L. 3—19—1; er Tjenerens Handling ikke en Forseelse mod Tredjemand, kan D. L. 3—19—2 ikke paaberaabes som Hjemmel for Husbondens Ansvar[7b]). At Tjeneren maatte findes uansvarlig for sin Forseelse paa Grund af

---

dog nærmest er et Forslag til Ændring af D. L. 3—19—2, og (noget afvigende) Bentzon Vis major S. 343, jfr. Note 13 og 14.

[6]) Aubert S. 152. Paa den anden Side vilde det være uberettiget at antage, at Artiklen netop ikke angaar dette Tilfælde; den maa utvivlsomt kunne være anvendelig, f. Eks. naar Tyendet, under den ham betroede Tilbagelevering af en af Husbonden lejet Ting, beskadiger denne, se Note 19.

[7]) Jfr. Morgenstierne S. 84, Aubert S. 155—156, Bentzon Vis major S. 341, H. R. T. 1898. 546 (U. f. R. 1899. 92), se ogsaa Wharton Negligence § 176, Pollock Torts S. 71 ff.

[7a]) Federspiel i U. f. R. 1903 S. 279, Fr. Stang i T. f. Rvdsk. XIX S. 297, jfr. dog Hindenburg S. 23. Ansvar for Afsenderen vilde kun kunne støttes paa en Grundsætning som den ndfr. ved Note 45 angivne og der forkastede.

[7b]) U. f. R. 1906. 371, 1902. 12, 1899. 681, 1892. 643, jfr. H. R. T. 1905. 84 (U. f. R. 1905 B. 220), 1902. 586 (U. f. R. 1903 B. 82). Jfr. T. f. Rvdsk. XVII S. 80.

Sindssygdom, jfr. ovfr. § 31. IV., synes ikke at burde udelukke Husbondens Ansvar. Den krænkede Tredjemand behøver ikke at være den samme Person som den, Hvervet skal udføres overfor[8]). Hovedtvivlen ved Fortolkningen af D. L. 3—19—2 angaar Spørgsmaalet om, hvilke Forseelser overfor Tredjemand fra Fuldmægtigens Side Husbonden staar til Ansvar for[9]). Paa den ene Side kan Artiklen, som allerede bemærket, ikke indskrænkes til kun at angaa de Tilfælde, hvor Husbonden har givet Ordre til selve Forseelsens Begaaelse, eller hvor han iøvrigt er medskyldig i Tjenerens Forseelse, f. Eks. fordi han han har vist Uagtsomhed ved Antagelsen eller Instruktionen af denne *(culpa in eligendo et instruendo).* Artiklen vilde under denne Forudsætning være overflødig, og dens Slutningsbestemmelse, at Husbonden, naar han har erstattet Tredjemand Skaden, har Regres mod Tjeneren, viser, at den netop ikke har saadanne Tilfælde for Øje, jfr. ogsaa D. L. 6—14—12. Paa den anden Side hæfter Husbonden ikke for alle Forseelser mod Tredjemand, som Tjeneren maatte begaa, medens han er Tjener, men kun for, hvad „derudi" forsees, jfr. ogsaa D. L. 3—19—1, som viser, at det kun er undtagelsesvis, at Husbonden hæfter for sin Tjeners Forseelser. Tvivlen drejer sig om, hvad det er for en Begrænsning, der ligger i Ordet „derudi". Den heri liggende Tanke kan vistnok omskrives saaledes, at Artiklen kun rammer Forseelser i Hvervets Udførelse, jfr. f. Eks. D. L. 6—14—12, men ingenlunde alle Forseelser, som Hvervet giver Fuldmægtigen Lejlighed eller Motiv til at begaa. Nærmere bestemt synes dette at maatte forstaas saaledes, at Husbonden i alt Fald kun hæfter for Skade, bevirket ved Handlinger fra Tjenerens Side, som tilsigte

---

[8]) H. R. T. 1901. 534 (U. f. R. 1902 B. 32) og andre D. D. i Note 19[a]; herimod D. i U. f. R. 1870. 1029, 1872. 1010.

[9]) Jfr. en Oversigt over forskjellige Anskuelser hos N. Lassen i U. f. R. 1887 S. 49—56 og 308—309, hvis Kritik dog mere rammer selve Bestemmelsen i D. L. 3—19—2 end de af ham bekæmpede Anskuelser, jfr. hvad der i Teksten er bemærket om, at en Fortolkning af Artiklen ikke kan angribes blot derved, at den undertiden medfører ubillige Resultater, og Bentzon Vis major S. 342—343.

Opnaaelse af Husbondens ved Hvervet tilkjendegivne Formaal, eller som ere et Led i Handlinger med saadant Formaal[10]), men ikke for Handlinger af Fuldmægtigen, der uden at være Led i Hvervets Udførelse ere foretagne til Opnaaelse af dennes egne Formaal, eller overhovedet andre Formaal[11]); disse ere ikke foretagne „derudi". Af denne Begrænsning vil det følge, at Husbonden hyppigere vil være ansvarlig for Tjenerens uagtsomme Retsbrud end for hans forsætlige, men den udelukker dog ikke Ansvar ogsaa for Tjenerens forsætlige Retsbrud[12]), nemlig ikke, naar disse ere Foretagender til Opnaaelse af Husbondens ved Hvervet tilkjendegivne Øjemed eller Led i saadanne. Husbonden er herefter ikke ansvarlig, f. Eks, for den Skade, som hans Kusk anretter ved Paakjørsel, naar han er ude i eget Ærinde, men derimod, naar Kusken under Kjørsel i Husbondens Ærinde uforsigtigt forlader Vognen i eget Ærinde. Men ved denne Begrænsning kan man ikke blive staaende. En saadan Forbindelse mellem Hvervet og Forseelsen, som kan retfærdiggjøre den Betegnelse for denne, at den er foretagen „derudi", foreligger ikke, blot fordi Forseelsens Begaaelse tilsigter Opnaaelsen af Hvervets Formaal[13]). En saadan Forbindelse mangler, naar Tjenerens skadegjørende Handling er en saadan, at den maa erkjendes at være et aldeles abnormt Skridt til Opnaaelsen af Hvervets Formaal eller et aldeles abnormt Led i de til Formaalets Opnaaelse foretagne Handlinger[14]), f. Eks. naar

[10]) D. i U. f. R. 1884. 558, J. U. 1869. 603.

[11]) Saaledes engelsk-amerikansk Ret, Wharton Negligence §§ 168, 169, Pollock Torts S. 77 ff., 526.

[12]) Platou Søret S. 83, herimod Morgenstierne S. 88, jfr. Aubert S. 151; engelsk-amerikansk Ret stemmer med det i Teksten anførte, Wharton Negligence § 169, Pollock Torts S. 83.

[13]) Bentzon, Vis major S. 343 ff., antager — formentlig i Strid med Sprogbrugen — at en saadan Forbindelse kun kan foreligge, naar Hvervet rummer en Fare, og det er denne, som ved Fuldmægtigens Handling realiseres. Jfr. Note 5 og 14.

[14]) D. i U. f. R. 1902. 841, 1904. 422, jfr. 1896. 145, Pollock Torts S. 82—83. Den i Teksten angivne Regel bør ikke udtrykkes saaledes, at Ansvar kun paahviler Bemyndigeren, naar det givne Hverv er farligt; Ansvar vil efter det udviklede ofte kunne være tilstede, hvor det givne Hverv ikke efter almindelig Sprogbrug kan betegnes som et farligt.

det til Opkrævning af Penge udsendte Bud dræber Skyldneren for at kunne skaffe Husbonden hans Penge, jfr. D. L. 6—19—7. Ogsaa denne Begrænsning vil medføre, at Husbonden ofte, men ikke altid, vil være ansvarsfri for Tjenerens forsætlige Retsbrud. Derimod kan Artiklen ikke begrænses saaledes, at Husbonden skulde være ansvarsfri, naar Fuldmægtigens skadegjørende Handling er en saadan, at han ikke har Føje til at antage, at Husbonden ønsker den foretagen af ham[15]). Denne Fortolkning, der vel er mulig efter Artiklens Ord, idet det i en vis Forstand kan siges, at Fuldmægtigen gaar udenfor Hvervet og ikke handler „derudi", saasnart han foretager en Handling, som han ikke har Føje til at antage for ønsket af Husbonden, udelukkes, som tidligere bemærket, af Artiklens Slutningsbestemmelse, og dens Antagelse vilde tilintetgjøre Artiklens Betydning. Den falder nemlig, konsekvent gjennemført, sammen med den Antagelse, at Husbonden kun hæfter, naar han er medskyldig i Tjenerens Forseelse. Heller ikke kan det udelukke Husbondens Ansvar, at han har givet Tjeneren Ordre til ikke at foretage en saadan Handling, som den, hvorved Skaden foraarsages[16]), f. Eks. paalagt ham at kjøre langsomt; ved at antage dette, vilde Artiklens Betydning ganske forflygtiges. Som Eksempler paa Tilfælde, hvor Husbonden efter det anførte vil være ansvarlig for Fuldmægtigens Forseelse[17]), kan nævnes Skade, forvoldt ved

---

[15]) Herimod D. i U. f. R. 1868. 127, J. U. 1862. 739, 1857. 572, 1853. 291.

[16]) Herimod D. i U. f. R. 1886. 821, J. U. 1861. 23.

[17]) Bentzon nævner i T. f. Rvdsk. II S. 480—481 som et sikkert Eksempel paa analogisk Anvendelse af D. L. 3—19—2 (analogisk, thi Artiklens Slutningsbestemmelse viser, at den ikke tænker paa Tilfældet) det, at Husbonden vilde være pligtig at betale Godtgjørelse til Tjeneren, dersom denne ved sin Handling indenfor Fuldmagten begaar Retsbrud mod Tredjemand og derfor har maattet udrede Erstatning til denne. Men da Fuldmægtigen kun kan fordre Godtgjørelse hos Husbonden for Skade, som han har lidt ved behørig (ordremæssig) Udførelse af Hvervet, vil Husbondens Ansvar i disse Tilfælde ordentligvis følge af den almindelige Erstatningsregel. For den af B. opstillede Analogi bliver der kun Plads, naar den skadegjørende Handlings Retsstridighed ifølge en Vildfarelse var skjult for Husbonden, men ikke for Fuldmægtigen, og denne desuagtet havde Føje til at antage, at Husbonden ønskede den foretagen.

Kuskens uforsigtige Kjørsel i Husbondens Ærinde, og efter Omstændighederne ved Tyendets forsætlige Drab af et fremmed Kreatur, som det er sat til at jage bort, fordi det gjør Skade, o. s. v. I Praksis har den her forsvarede Fortolkning af D. L. 3—19—2 langt ned i Tiden ikke været anerkjendt. Der har længe vist sig en afgjort Tilbøjelighed til ikke at paalægge Husbonden Ansvar for Tjenerens Handlinger, naar han ikke selv er medskyldig i den skete Skade[18]); kun i det Tilfælde, at en Skyldner til Opfyldelsen af sin Forpligtelse havde benyttet sig af Fuldmægtig — et Tilfælde, hvor Skyldneren, som det senere (§ 44. IV.) skal paavises, er ansvarlig for den Ikke-Opfyldelse, der forvoldes ved hans Medhjælperes Brøde, i videre Omfang, end det vilde følge af D. L. 3—19—2, — saas Artiklen paaberaabt som Hjemmel for Ansvar for Husbonden[19]). I senere Tid er der derimod faldet adskillige Retsafgjørelser, som stemme med foranstaaende Fortolkning[19a]).

---

[18]) D. i U. f. R. 1879. 824 (Restauratøren ikke ansvarlig for, at Opvarteren har spildt paa en Gjæsts Klæder under Opvartningen), 1868. 127, J. U. 1853. 291 (Husbonden uansvarlig for Følgerne af Kuskens uforsigtige Kjørsel i hans Ærinde) og flere i de foregaaende Noter nævnte Domme. En modstaaende Afgjørelse findes dog i U. f. R. 1879. 603 (Principalen ansvarlig for den af hans Inkassator foretagne ulovlige Arrest, skjønt han ikke havde beordret denne foretagen). I engelsk-amerikansk og navnlig i fransk Praksis paalægges der Husbonden Ansvar i vidt Omfang, tildels endog i videre Omfang end efter den her forsvarede Fortolkning, se Citaterne i Note 3.

[19]) D. i U. f. R. 1898. 154, 1896. 285, 1892. 677, 1891. 233, 1888. 242, 1874. 409 (jfr. en urigtig Dom i U. f. R. 1867. 231). Jfr. endvidere U. f. R. 1905. 600, 1900. 948. Se iøvrigt § 44 Note 33. Naar det i H. R. T. 1888. 265 (U. f. R. 1888. 1035) i et Tilfælde, hvor en Kontorist hos en Retsbetjent havde stjaalet en til Retsbetjenten til Thinglæsning indleveret Obligation, udtales, at D. L. 3—19—2 ikke kunde hjemle Ansvar for Retsbetjenten, er dette utvivlsomt rigtigt.

[19a]) H. R. T. 1902. 333 (U. f. R. 1902 B. 249), 1901. 534 (U. f. R. 1902 B. 25), U. f. R. 1905. 196, 1903. 343, 509, 1901. 110, 957, 1899. 683, 656, 83, 1895. 216 (Ansvar for Kusks uforsigtige Kjørsel, Forladen af Vognen o. desl.); 1904. 448 (Ansvar for Buds urigtige Besked); 1902. 167 (Tyendets Forsømmelse af at lukke Vandhanen); 1897. 152 (Mesters Ansvar for, at hans Folk uforsigtigt havde tabt Værktøj ned paa et Glastag). Jfr. N. Lassen i T. f. Rvdsk. XVII S. 302. Den norske Praksis

L. 12. April 1889 Nr. 56 om Foranstaltninger til Forebyggelse af Ulykkestilfælde ved Brug af Maskiner m. m. har imidlertid i § 20 ophævet Husbondens Ansvar efter D. L. 3—19—2 for et af de Tilfældes Vedkommende, hvor et saadant Ansvar skulde synes mest at tiltrænges[20]). Endnu bemærkes, at D. L. 3—19—2 naturligvis ikke, idet den hjemler Ansvarlighed for Husbonden, fritager Tjeneren for Ansvaret[21]). Omfanget af Husbondens Ansvar er det samme som Omfanget af det Ansvar, der efter de almindelige Regler om Erstatning paahviler Tjeneren for hans Forseelse[21a]).

Foruden D. L. 3—19—2 gives der forskjellige spredte Bestemmelser[22]) om en Persons Erstatningsansvar for Andres Handlinger, dels i, dels udenfor Kontraktsforhold, f. Eks. Bestemmelserne i Sølov § 8, jfr. §§ 7 og 59. 2°, om Rederes Ansvar for Skipperens og Mandskabets Forseelser. Forældre ere i Almindelighed kun ansvarlige for deres Børns Retsbrud efter den almindelige Erstatningsregel, altsaa naar de f. Eks. ved mangelfuldt Tilsyn ere medskyldige i Retsbrudet, og naar Betingelserne efter D. L. 3—19—2 ere tilstede[23]). Juridiske

synes at undergaa en lignende Svingning som den danske, Aubert S. 157—158, T. f. Rvdsk. XVII S. 82.

[20]) Vedtagelsen af denne Bestemmelse i Stedet for Regjeringens Forslag, som paalagde Arbejdsgiveren Ansvar for hans Tilsynsførendes Forseelser, ses fra visse Sider at være motiveret ved, at man fandt Regelen i D. L. 3—19—2 ubillig, fra anden Side derved, at man mente, at Regelen i D. L. 3—19—2 for dette Tilfældes Vedkommende vilde gjøres undværlig ved den allerede dengang paatænkte Lovgivning om Arbejderforsikring mod Ulykker under Arbejdet.

[21]) D. i J. T. XVII. 132, XIX. 340, men dog J. U. 1853. 113. Jfr. § 31. III. og ndfr. ved Note 24°.

[21a]) Jfr. U. f. R. 1892. 677, 1904. 448, 1901. 110, 1907. 899.

[22]) Saaledes f. Eks. L. om Statsbaner 15. Maj 1903 Nr. 105 (24. April 1896 Nr. 62) § 3, 26. Marts 1898 Nr. 56 § 1, Jagtlov 8. Maj 1894 Nr. 79 §§ 6 og 4, L. om Brændevinsbrænding 1. April 1887 Nr. 47 § 31, Presselov 3. Jan. 1851 § 3, L. om Udvandreres Befordring 1. Maj 1868 § 7, D. L. 5—7—6, Anordn. 3. Septbr. 1879 Nr. 105 § 3 (§ 44. IV.). Jfr. ndfr. III. 2. For ulovligt udførte Foged- og Auktionsforretninger bærer Rekvirenten Ansvaret, selv om Fejlen nærmest maatte ligge hos Embedsmanden, Deuntzer Om Arrest og Forbud S. 92—93, Nellemann E. S. 285, A. S. 198.

[23]) Ørsted Hdbg. V S. 33, Larsen S. 372, Gram Sp. D. S. 913,

Personer, Aktieselskaber, Foreninger o. s. v., jfr. L. 29. Marts 1873 § 13, maa ifølge Analogien af D. L. 3—19—2 være erstatningspligtige for Skade, forvoldt af Bestyrelsen og dens Folk i Udførelsen af den juridiske Persons Anliggender[24]) under Betingelser iøvrigt svarende til de i D. L. 3—19—2 angivne[24a]). Muligvis burde endog et strængere Ansvar end dette anerkjendes her. Flere af de ovfr. S. 260 omtalte Hensyn gjøre sig her gjældende med særlig Vægt, og det ses, at visse Lovgivninger, uden at vedkjende sig nogen til D. L. 3—19—2 svarende almindelig Regel, fastsætte Ansvar for juridiske Personer for deres Organers Handlinger[24b]). Det Ansvar, der efter den almindelige Erstatningsregel, f. Eks. paa Grund af *culpa in*

Aubert S. 149, D. i H. R. T. 1863. 815, U. f. R. 1882. 53, 1903. 559, 1906. 381, Cirk. 30. Juni 1899 Nr. 100, jfr. U. f. R. 1904. 469.

[24]) Larsen S. 367—368, Gram Sp. D. S. 879, Nellemann E. S. 338. Jfr. Aagesen S. 206 ff., Scheel Personret S. 755, Morgenstierne S. 92 ff., Bentzon i T. f. Rvdsk. II S. 482—483, Torp Om Interessentskab S. 277—279, Hindenburg i U. f. R. 1902. 409 ff. H. R. T. 1904. 106 (U. f. R. 1904 B. 197), 1897. 314 (U. f. R. 1897. 796), 1901. 648 (U. f. R. 1902 B. 82), 1891. 443 (U. f. R. 1892. 98), U. f. R. 1904. 529, 1902. 619, 1899. 656 og D. D. ang. Statsbanernes Ansvar forinden L. 24. April 1896 i U. f. R. 1897. 929, 1898. 820. Jfr. H. R. T. 1898. 546 (U. f. R. 1899. 92), 1905. 593 (U. f. R. 1906. 248), U. f. R. 1902. 391, 1904. 526, 1908. 96. Se om engelsk Ret Pollock S. 114—117, Wharton § 131, U. f. R. 1902. 418 og særligt om The trade disputes Act (Fagforeninger) Nationaløkonomisk Tidsskrift 1907 S. 329 ff. Om Statens Ansvar for Embedsmænds Handlinger se Matzen i 2det nordiske Juristmødes Forhandlinger Bilag IX og Forhandlingerne smstds. S. 148 ff., jfr. Morgenstierne S. 117 ff., Aschehoug i Nordisk Retsencyklopædi I S. 317, 338, Bentzon i T. f. Rvdsk. II S. 483 ff.; T. f. Rvdsk. XIV S. 226 ff. H. R. T. 1905. 84 (U. f. R. 1905 B. 220), Winroth S. U. IV S. 160 ff., og om Embedsmænds Ansvar for underordnede Funktionærers Handlinger Fdn. 8. Juli 1840 § 30, D. i H. R. T. 1888. 265 (U. f. R. 1888. 1035), 1870. 185 (U. f. R. 1870. 637, 328) henvises til Statsretten, jfr. nu ogsaa L. 9. April 1891 Nr. 66 § 50.

[24a]) H. R. T. 1902. 586 (U. f. R. 1903 B. 82), U. f. R. 1899. 681; jfr. H. R. T. 1908. 61, 1905. 84 (U. f. R. 1905 B. 220) 1898. 546 (U. f. R. 1899. 92).

[24b]) B. G. B. §§ 31, 96, Planck I ad § 31 ff., D. Entw. Mot. I S. 102—104, Schw. Art. 62. 2°, Windscheid § 59 med Note 9 og 10, Pfaff S. 72 ff. og svensk Praksis T. f. Rvdsk. XI S. 266, Winroth S. U. IV S. 200—202.

eligendo, paahviler et Bestyrelsesmedlem, udelukkes naturligvis ikke derved, at Ansvar ogsaa paahviler den juridiske Person[24c]), men om det alene paa D. L. 3—19—2 støttede Ansvar bør paahvile Bestyrelsen, naar det lægges paa den juridiske Person, er vistnok meget tvivlsomt.

II. Ansvar for Dyr[25]) og andre Ting. Det følger af den almindelige Erstatningsregel, at den, der holder et Dyr, er ansvarlig for den Skade, som Dyret bevirker ved af ham at benyttes som Middel til et tilregneligt Retsbrud eller paa Grund af mangelfuldt Tilsyn, D. L. 5—13—3[26]). Men ved Siden heraf har Lovgiveren i flere Tilfælde fastsat Ansvar for Skade, bevirket ved Dyr, uden at Ejeren er i nogen Brøde. En Hovedbestemmelse herom findes i L. om Mark- og Vejfred 25. Marts 1872[27]), der i § 15 hæver de ældre spredte Bestemmelser om sit Æmne. Ifølge Lovens § 1 er Enhver pligtig at holde sine Husdyr (L.'s § 4) paa sit eget. Komme de ind paa anden Mands Grund[28]), er Ejeren, selv om det er sket uden hans eller hans Folks Brøde, pligtig at erstatte den Skade, som de tilføje, forsaavidt Skaden er af den i L.'s § 1 i Slutn. nærmere angivne Art (agrarisk Skade og Skade paa Husdyr[28a]), jfr. L.'s § 11 om Skade paa offentlig Vej. Som an-

[24c]) U. f. R. 1904. 529, 1902. 619, jfr. H. R. T. 1904. 106 (U. f. R. 1904 B. 197, jfr. ovfr. § 31 Note 3).

[25]) Ørsted N. j. A. XXII S. 127—142, Eunomia III S. 255—260, Hdbg. V S. 35—46, Larsen S. 372—374, Gram Sp. D. S. 914—921, Casse De damno ab animalibus dato, Aubert S. 159—164, Morgenstierne S. 17—18 og 44 Note 68, Scheie i T. f. Rvdsk. XX S. 179—180. Jfr. Windscheid § 457, Stobbe § 202, B. G. B. §§ 833-835, D. Entw. Mot. II S. 809—814, code civil art. 1385, Schw. Art. 65, Pollock Torts S. 297, 432—433. Naar Fleres Dyr have gjort Skade, som Ejerne ere ansvarlige for, men det ikke oplyses, hvilken Del af Skaden det enkelte Dyr har gjort, hæfter hver af Ejerne solidarisk, U. f. R. 1905. 127, 1899. 156, 1892. 1056. Jfr. Winroth S. U. IV S. 203 ff., 44—46, J. Serlachius i T. f. Rvdsk. XV S. 95.

[26]) D. i U. f. R. 1899. 683, 1886. 680, 45, 1876. 470, 1870. 909, 1867. 88, jfr. U. f. R. 1878. 239, 1897. 103, Note 30, 39, § 28 Note 24.

[27]) Borup Den danske Landboret, 2den Udg. S. 382—391, D. i U. f. R. 1905. 127, 1904. 536, 1899. 156.

[28]) D. i U. f. R. 1889. 975, jfr. ndfr. Note 34[a].

[28a]) Jfr. U. f. R. 1907. 236.

svarlig nævnes Ejeren, jfr. ogsaa L.'s § 6. Dette maa, ifølge Forbindelsen imellem de tvende Sætninger i L.'s § 1, antages at være enstydigt med den, der holder Dyret som Husdyr, saa at altsaa Ansvaret efter Loven hviler paa den, som ifølge Lejemaal har optaget Dyret i sin Besætning, og ikke paa Ejeren, der saaledes har udlejet det, jfr. L. 12. April 1889 Nr. 46 § 8 i Slutn., D. L. 6—10—3 og 4 og tidligere Fdn. 29. Oktbr. 1794 § 43. Men Bestemmelserne om det skadegjørende Dyrs Optagelse i L.'s §§ 3 og 6 ville ganske vist kunne medføre, at Skaden foreløbigt gaar ud over Ejeren, selv om han ikke skal bære Ansvaret. Tvivlsommere er det, om Ansvaret saaledes forflyttes, naar Ejeren har udlejet sit Dyr til en Anden blot til en enkelt Benyttelse. L.'s § 1 taler om det Tilfælde, at Dyrene komme ind paa en anden Mands Grund, og gjælder i saa Fald, selv om dette skyldes en Uvedkommendes Brøde, L.'s § 10. 2°. Derimod er Ejeren vistnok ikke ansvarlig for den Skade, som afstedkommes derved, at en Uvedkommende, f. Eks. en Tyv, retssridigt fører dem ind paa fremmed Grund. Bortset fra L. 1872 maa der sondres imellem vilde Dyr og Dyr, som man lovligt maa have, hvorhos særlige Regler ere givne om Hunde. Reglerne herom maa undergives tilsvarende Begrænsninger som de ved L. 1872 omtalte, saa at der navnlig ved Ejeren forstaas den, hos hvem Dyret har Tilhold, se ovfr. Fremdeles ere de uanvendelige, naar den Skadelidende selv er Skyld i den skete Skade, f. Eks. fordi han uden Grund eller uforsigtigt har undergivet sig Dyrets Paavirkning[29]). Den, der holder vilde Dyr, saasom Ulve og Bjørne, er ansvarlig for den Skade, som disse forvolde, som om han selv tilregneligt havde forvoldt den, D. L. 6—10—4[29a]). Under denne Bestemmelse kan ikke henføres Husdyr, selv om de ere uvane, jfr. D. L. 6—10—3, men overfor saadanne Husdyr maa Ejeren træffe særegne Sikkerhedsforanstaltninger for ikke at falde ind under den almindelige Erstatningsregel[30]). Angaaende visse andre

---

[29]) D. i J. U. 1869. 236, 1853. 771, 1848. 206.

[29a]) Efter B. G. B. § 833, jfr. 834, Planck II ad § 833, og flere Lovgivninger, se Note 25, er Enhver, der holder et Dyr, vildt eller tamt, ansvarlig for den Skade, som Dyret tilføjer Mennesker eller Ting.

[30]) D. i U. f. R. 1886. 680, 45, 1876. 470, Note 26 og 39.

Dyr gives kasuistiske Regler i D. L. 6—10. Naar løsgaaende Heste, Kvæg (eller Hunde, jfr. ndfr.) beskadige et Menneske, skal Helbredelsesudgifter og Lyde erstattes, D. L. 6—10—2[31]). Naar Heste og Kreaturer dræbe et Menneske, skal der bødes til Arvingerne efter D. L. 6—10—3. Naar Heste og Kreaturer udenfor det af L. 1872 omfattede Tilfælde dræbe Andenmands Heste eller Kreaturer, skal det dræbte Dyrs fulde eller halve Værdi erstattes, eftersom det var ringere end eller ligesaagodt som det, der dræbte, D. L. 6—10—5. Med Hensyn til alle disse Bestemmelser antages det, at de kun angaa den Skade, som Dyret gjør ifølge en det iboende Drift til at skade, jfr. Udtrykkene „Vane" i D. L. 6—10—3, „bide, stange, slaa" i D. L. 6—10—5, men ikke f. Eks. den Skade, som forvoldes af en Hest, idet den bliver sky[32]). Det Spørgsmaal opstaar, om man af disse Bestemmelser kan udlede den almindelige Regel, at Holderen af Husdyr er ansvarlig for al Skade, som de ifølge deres Drift til at skade forvolde. Dette kan dog ikke være Lovens Mening, jfr. D. L. 6—14—12, 5—13—2. Man maa holde sig nøje til Lovbudenes Ord og kan ikke i Henhold til dem paalægge Erstatning udenfor de nævnte Tilfælde eller i større Omfang end Lovordene medføre[33]). I L. 12. April 1889 Nr. 46 § 8 udtales det, at Ejeren af en løsgaaende[33a]) Hund eller den, hos hvem Hunden efter Overenskomst med Ejeren har Tilhold, skal erstatte Formueskade, Svie, Smerte og Lyde, naar Hunden bider sagesløse Personer, sønderriver deres Klæder eller paa anden Maade foraarsager dem Skade[33b]). Ved Gjennemlæsning af Loven faar man

---

[31]) U. f. R. 1897. 103. I D. i J. U. 1853. 771 findes en urigtig Forudsætning om, at denne Artikel skulde være uanvendelig, naar Dyret uden Ejerens Forsømmelse har slaaet sig løs.

[32]) D. i U. f. R. 1882. 926, J. U. 1862. 871, 1848. 206, jfr U. f. R. 1868. 671, 1888. 248, 1899. 683, 1894. 447.

[33]) D. i U. f. R. 1888. 234, 1885. 362, 1868. 671, men derimod 1879. 819, 1887. 302.

[33a]) „Løsgaaende" er ogsaa Lænkehunden, som har revet sig løs, H. R. T. 1895. 293 (U. f. R. 1895. 924), jfr. om dette Begreb iøvrigt U. f. R. 1898. 126, 1891. 222, 1906. 507.

[33b]) U. f. R. 1895. 792, 1893. 1286, 1906. 508, 1907. 936 og D. D. i foreg. og følgende Noter.

maaske nærmest det Indtryk, at Regelen kun skal gjælde om Skade, som Hunden forvolder ved Angreb paa et Menneske, hvilket ogsaa af Forhandlingerne ses at være tilsigtet med den[34]). Men Lovens Ord kunne omfatte al Skade, som en løsgaaende Hund forvolder, f. Eks. ogsaa ved i Slagsmaal med en anden Hund at knuse en Glasrude, og saaledes forstaas Loven i Praksis[34a]). Endvidere bestemmer L. om Jagten 8. Maj 1894 Nr. 79 § 11. 3⁰, at naar løsgaaende Hunde ihjelbide eller beskadige Vildt i Fredningstiden, er Hundens Ejer pligtig at erstatte den Jagtberettigede den Skade, der herved tilføjes hans Vildtstand. Antager man den videre Fortolkning af L. 1889, er D. L. 6—10—2, forsaavidt den angaar Hunde, fortrængt af L. 1889, og det samme gjælder om D. L. 6—10—6, der nemlig vistnok kun angaar løsgaaende Hunde; Bestemmelserne i D. L. 6—10—3 til 5 angaa ikke Hunde og kunne efter det tidligere bemærkede ikke analogisk anvendes paa Skade, forvoldt af Hunde. L. 1889 § 8, L. 1894 § 11 og L. 1872 § 1, der ogsaa gjælder, f. Eks. naar Hunden i Tøjr drager Bevogteren ind paa fremmed Grund og der gjør Skade, blive da de eneste gjældende Bestemmelser om Erstatningsansvar for Hunde, naar der ikke er Brøde hos Ejeren eller hans Folk. Antager man derimod, at L. 1889 kun angaar Skade, forvoldt ved Angreb paa Mennesker, er vel D. L. 6—10—2 fortrængt af L. 1889 § 8, men Bestemmelsen i D. L. 6—10—6 om Ansvar for løsgaaende Hunde, som bide Kvæg[35]) ihjel eller jage det i Uføre, første Gang med Halvdelen af Skaden, naar det sker oftere med hele Skaden, er da fremdeles gjældende Ret og kan blive af praktisk Betydning ved Siden af L. 1872. Om Vildt

---

[34]) Jfr. herom Folkethingstid. 1888 S. 5578, 5574—5575, Landsthingstid. 1888 S. 1243- 1244, 1248, 1303.

[34a]) D. i H. R. T. 1907. 45 (U. f. R. 1907. 566), U. f. R. 1905. 127, 1904. 536, 1903. 464, 1895. 807, 1892. 1056. L. 1889 omfatter ogsaa Skade, som Hundeejeren er ansvarlig for efter L. 1872, U. f. R. 1905. 127, 1904. 536. Den Skade, som den Skadelidende kunde have undgaaet ved almindelig Agtpaagivenhed overfor Hundens Angreb, omfattes ikke af L. 1889, U. f. R. 1899. 448.

[35]) En uberettiget analogisk Anvendelse af D. L. 6—10—6 er gjort ved D. i U. f. R. 1887. 302.

hedder det vel i L. om Jagten 8. Maj 1894 Nr. 79 § 7, at den Jagtberettigede er pligtig at skaffe de ikke jagtberettigede Jordbrugere i sit Jagtdistrikt Fred for Vildt i Jagttiden, men Meningen hermed er, som Paragrafens følgende Indhold og Tilblivelseshistorie[36]) udviser, ikke at paalægge den Jagtberettigede Erstatningsansvar for Vildtskade. For Skade, bevirket ved en Persons livløse Ting[37]) hæfter Ejeren i Almindelighed kun[38]) efter den almindelige Erstatningsregel, der naturligvis medfører Ansvar for Tilsidesættelse af almindelig Forsigtighed ved Tingens Bevaring og Benyttelse[39]), jfr. D. L. 6—10—1 og de ved Str. L. § 308 ophævede Bestemmelser i D. L. 6—11—7 og 9 til 12, L. 12. April 1889 Nr. 56. Ved Siden af det anførte maa imidlertid erindres, at visse Foretagender med egne Ting kun ere tilladte, mod at Ejeren bærer Risikoen for den derved forvoldte Skade (ndfr. III. 2.).

III. I forskjellige Tilfælde er en Person pligtig at erstatte[40])

---

[36]) Bestemmelserne om Erstatningsansvar for Vildtskade i Udkastet til L. 25. Marts 1851 § 13, der er Kilden til L. 1871 § 4 og L. 8. Maj 1894 § 7, blev strøget under Forhandlingerne. Jfr. B. G. B. § 835, H. R. T. 1901. 193 (U. f. R. 1901. 599).

[37]) Ørsted N. j. A. XXII S. 131—132, Hdbg. V S. 46—49, Larsen S. 374, Scheel Om Tilbageholdelsesretten S. 99, 100, Gram Sp. D. S. 921—922. Jfr. Sjøgren Rättsstridighetens Former S. 235, Winroth S. U. IV S. 46—50, 150 ff., Windscheid §§ 458—461, D. Entw. Mot. II S. 814—816, B. G. B. §§ 836—838, 908.

[38]) D. i H. R. T. 1884 760 (U. f. R. 1895. 280), 1881. 733 (U. f. R. 1882. 485), Schl. H. R. D. III. 148.

[39]) D. i U. f. R. 1905. 243, 1904. 12, 1903. 534, § 28 Note 24, ovfr. Note 26 og 30, T. f. Rvdsk. XIII S. 250. Hvad der i denne Henseende kan kræves af Ejeren, vil ofte være tvivlsomt, jfr. Citater i Note 37 og ovfr. i § 28. IV. Det kan ikke opstilles som almindelig Grundsætning, at den, hvis Ting er kommen i en Tilstand, der er farlig for Andre, er pligtig at afværge Farens Virkeliggjørelse, jfr. paa den ene Side L. 22. Decbr. 1876 Nr. 157, D. i J. U. 1857. 117 m. Till. S. 8, Schl. H. R. D. III. 148, H. R. T. 1891. 439 (U. f. R. 1892. 95), og paa den anden Side H. R. T. 1890. 36 (U. f. R. 1890. 536, Ejeren er pligtig at gjøre sine døde Kreaturer uskadelige).

[40]) Hvad Terminologien angaar bemærkes, at Lovgiveren bruger de samme Udtryk om den Skadesløsholdelse, der kan forlanges paa Grund af Brøde hos den Tabvoldende, som om den, der kan forlanges i de her

Skade, bevirket eller foranlediget ved hans lovlige Handlinger. Spørgsmaalet bliver, hvorvidt der i saa Henseende kan opstilles almindelige Grundsætninger[41]). Tilfældene falde i følgende Hovedgrupper:

1. Det er ovenfor § 28. V. 3. omtalt, at en vis Nødret ɔ: Ret til at gjøre Indgreb i et Retsgode, naar det er nødvendigt for at bevare andre Retsgoder, maa anerkjendes ifølge Forholdets Natur, og at denne Nødrets Udøvelse i Almindelighed medfører Erstatningsansvar. Og adskillige Lovbud fastsætte, at den, hvem der paa Grund af de forskjellige Interessers Sammenstød tillægges Beføjelse til at tilegne sig, tilintetgjøre eller benytte en Andens Formuegjenstand, skal erstatte den Andens herved lidte Tab, se saaledes f. Eks. Bestemmelserne om Expropriation i Grl. 28. Juli 1866 § 82, Bestemmelserne om Grundafstaaelser og Benyttelse af Grund m. m. til Jernbaner i Fdn. 5. Marts 1845 §§ 1 og 14, L. 12. April 1889 Nr. 57 § 3, i L. 14. April 1893 Nr. 105 §§ 8, 13 og 17 om Erstatning for Nedslag af Husdyr i Tilfælde af smitsomme Sygdomme m. m., i L. 31. Marts 1900 Nr. 43 §§ 4, 15, 16, 17, 18 om Erstatning for Benyttelse af Lokaler, Bedriftsstandsning m. m. som Foranstaltninger mod Udbredelse af smitsomme Sygdomme, i L. om Bekjæmpelse af Bipest 8. Maj 1908 Nr. 99 § 3°, jfr. f., i L. 10. April 1874 §§ 1—4 om Erstatning for Grund, Grunds Benyttelse og Materiale ved Digeanlæg, i L. 4. Maj 1907 Nr. 109 § 9 om Ophalingspladser for Fiskere, og i L. 4. Maj 1907 Nr. 110 § 4 om Sammenstød af Fiskeri- og Vandafledningsinteresser, i L. 28. Maj 1880 §§ 19 og 55—57 om Erstatning for Skade, bevirket ved lovlig Afledning af Vand o. desl.; i Brandlove om Erstatning for Skade, bevirket ved lovlige Redningsforetagender, L. 30. Novbr. 1874 Nr. 153, 21.

omtalte Tilfælde, se Larsen S. 348 og Grl. 28. Juli 1866 § 82 („Erstatning").

[41]) Goos Alm. Retslære I S. 338—339, II S. 232—234, Nordling S. 244 ff., Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 325—326, Getz Om den saakaldte Delagtighed i Forbrydelser S. 39 Note. Se endvidere Citater i § 26 Note 1, navnlig Winroth l. c. S. 150 ff., 50—58, Thyrén i T. f. Rvdsk. VIII S. 312 ff., Sjøgren l. c. S. 223 ff., 239 ff., Bentzon A. R. S. 164—166, Planck II S. 600.

12.4.1911. 10.5.19..

Lodsloven 17.4.1916 Nr. 131

Marts 1873 Nr. 28 §§ 26—28, i L. 10. April 1895 Nr. 103 § 3 om Benyttelse af Grund og Husrum i Bjærgningstilfælde, i Sølov 1. April 1892 § 187 ff. (Groshavari) og § 45 m. fl. Spørgsmaalet bliver nu, om der da kan opstilles den almindelige Grundsætning, at Skade skal erstattes, som er bevirket ved det paa Grund af Interessekollision tilladte Indgreb i andres Formuegoder (Expropriations- og Nødbrugsgrundsætningen). I denne Henseende maa det først mærkes, at Retten til fuldstændig Erstatning i vidt Omfang er stillet under grundlovmæssigt Værn ved Grl. § 82; saavidt denne Bestemmelse rækker, se nærmere i Statsretten, vil vistnok Ret til Erstatning stedse haves, selv om en almindelig Lov maatte bestemme det modsatte. Men Grl. § 82 opstiller dog ingenlunde i al Almindelighed den nys nævnte Grundsætning[42]); den udelukker saaledes ikke, at der i Samfundets Interesse uden Tillæggelse af Erstatning fastsættes almindelige Grænser for Ejernes Ret til at benytte deres Formuegoder, f. Eks. i Bygningslove og Brandlove, og disse Begrænsninger kunne meget vel indeholde en Beføjelse for Andre til at drage Nytte af Formuegodet uden Vederlag, f. Eks. L. 15. Maj 1868 om Afstaaelse af Grus til Jernbaner uden Vederlag, jfr. Pl. 31. Maj 1845, Fdn. 13. Decbr. 1793 § 16[42a]) og L. 21. Marts 1873 Nr. 28 § 27, 30. Novbr. 1874 Nr. 153 med Hensyn til Skade, som ved Brandvæsenets Redningsforanstaltninger bevirkes paa Gjenstande, der i Almindelighed kunne forsikres mod Ildsvaade[42b]). Med Hensyn til den Ret til at benytte Andres Formuegoder, som Grl. § 82 saaledes ikke sikrer Erstatning for, vil Spørgsmaalet, om der skal gives Erstatning, ordentligvis[42c])

[42]) Matzen Statsret III S. 367—384, Troels Jørgensen Erstatning for Ejendomsafstaaelse S. 8—57, 62—86, Grundtvig (med Udtalelser af Matzen) i T. f. Rvdsk. XIX S. 85 ff., Torp-Grundtvig S. 155 ff., D. i U. f. R. 1890. 921, 1904. 231. Jfr. om Anlæg af offentlig Bro, hvor der eksisterer Færgemonopoler ell. desl., D. i H. R. T. 1876. 673 (U. f. R. 1877. 589) og 1858. 729, Matzen Statsret III S. 374—376.

[42a]) U. f. R. 1900. 306.

[42b]) Jfr. Just. Min. Skr. 23. Marts 1898 Nr. 105, 6. Marts 1902 Nr. 94.

[42c]) D. i U. f. R. 1904. 231; Lovgiverens Tavshed kan dog ikke altid være afgjørende, jfr. Torp-Grundtvig S. 153, og undertiden lader Loven Spørgsmaalet staa aabent, jfr. L. 15. Febr. 1895 Nr. 54 § 1.

ikke være tvivlsomt, naar Indgrebet er hjemlet ved en særlig Lov eller Lovanalogi, idet Loven ordentligvis enten tillige vil hjemle Erstatningspligt eller ved sin Tavshed udelukke den. Men forsaavidt saadanne Beføjelser uden at have saadan Hjemmel anerkjendes som Nødret, maa det vistnok opstilles som almindelig Grundsætning, at Erstatning skal ydes[43]), naar der ikke haves Hjemmel for det modsatte, hvilken Hjemmel kan ligge i det foreliggende Tilfældes Lighed med et af dem, i hvilke Erstatning ifølge Lovgivningen ikke skal svares. Særligt er det antaget, at Statens Foranstaltninger i Krigstilfælde ikke forpligte den til Erstatning[44]), men Rigtigheden af denne Antagelse er vistnok tvivlsom.

2. Enkelte Lovbud fastsætte Erstatningspligt for Skade, forvoldt ved lovlige Handlinger, der frembyde en udover det almindelige gaaende Fare, ~~L. 27. Maj 1908 § 33 om Kjørsel med Automobiler[44a])~~, Jagtlov 8. Maj 1894 Nr. 79 § 10 om Jagt paa Ejendomme, der haves i Eje eller Brug af Andre, L. ~~13. Juni 1879~~ Nr. 73 § 26 om Lodsning i Mørke og Taage efter Skibsførerens Forlangende, L. om Arbejderes Forsikring mod Ulykkestilfælde 7. Jan. 1898 Nr. 4 § 8, L. 1. April 1905 Nr. 54 § 23, jfr. § 24, Bestemmelserne om Erstatning til uskyldige Varetægtsarrestanter og Straffede i L. 5. April 1888 §§ 1, 2 og 5, se ogsaa de ovfr. under II. omhandlede Bestemmelser om Ansvar for dem, der holde visse Dyr (retmæssig Handlen paa egen Risiko). Spørgsmaalet, om der af saadanne Lovbud kan udledes den almindelige Grundsætning[45]), at den, der foretager lovlige Handlinger, som ere

43) Ovfr. § 28 Note 37, D. i H. R. T. 1859. 836.

44) D. i H. R. T. 1881. 161 (U. f. R. 1881. 841), 1873. 502 (U. f. R. 1874. 178), jfr. Matzen Statsret III S. 381—382, Troels Jørgensen T. f. Rvdsk. XXI S. 117 ff. Jfr. L. 24. April 1868 § 3 om Øvelseslejre, Cirk. 27. April 1883 Nr. 45.

44a) Se derimod tidligere L. 30. Marts 1906 Nr. 153 § 28, U. f. R. 1907. 714.

45) Jfr. Goos II S. 232—234, N. Lassen i U. f. R. 1887 S. 57—60, Torp i U. f. R. 1884 S. 1141—1143, Bentzon Vis major S. 339, Heckscher Industriens Erstatningspligt, Gjelsvik Om Skadeserstatning for retmæssige Handlinger, Scheie i T. f. Rvdsk. XX S. 169 ff. og Citater i Note 41, Unger hos Ihering XXX S. 363 ff., og navnlig Pollock Torts Chap. XII *„Duties of insuring safety“*.

forbundne med en udover det almindelige rækkende Fare, skal erstatte den derved bevirkede Skade, maa ubetinget besvares benægtende[46]). Den almindelige Regel om Brøde som Betingelse for Ansvar kan ikke indskrænkes under Paaberaabelse af disse spredte Lovbud, der klarligt fremtræde som Undtagelsesbestemmelser. Og navnlig afgive Reglerne om Ansvar for Skade, bevirket ved Jernbanedrift Oplysning om, at en Grundsætning som den nævnte ikke kan anerkjendes. Det bestemmes i saa Henseende i L. 26. Marts 1898 Nr. 56 §§ 1 og 6, at Driften skal erstatte Skade, der ved Banedriften tilføjes Nogen, medmindre det oplyses, at den Skadelidende selv forsætlig eller ved Uagtsomhed har hidført Skaden, eller at denne ikke kunde være afværget ved den Agtpaagivenhed og Omhu, som Jernbanedrift udkræver fra Driftbestyrelsens og Driftbetjeningens Side saavel i Henseende til Driftsmaaden som i Henseende til Materiellet[47]). Der kræves altsaa Brøde, men der gjælder videre Ansvar end efter D. L. 3—19—2 for Betjentes Forhold, og Jernbanen har en stræng Bevisbyrde. Paa lignende Maade er Forholdet ordnet ved L. 19. April 1907 Nr. 77 § 5 om elektriske Stærkstrømsanlæg og ved Bevillinger og Koncessioner for Sporveje o. desl., se f. Eks. Bek. 17. Novbr. 1902 Nr. 171 Art. 12, Bek. 2. Dcbr. 1896 Nr. 133 Art. 11[48]). Ogsaa for Skade, bevirket ved særligt farlige Handlinger maa altsaa i Mangel af modstaaende særlig Hjemmel den almindelige Erstatningsregel med det i D. L. 3—19—2 hjemlede Tillæg (dette maaske i noget udvidet Skikkelse) gjælde. Men her vil naturligvis være forholdsvis hyppig Anvendelse for D. L. 3—19—2, samt denne Artikels Analogi — med Hensyn til Brugen af Maskiner er dog, som tidligere bemærket, Anvendelsen af D. L.

Bilov 29.4.1913

[46]) H. R. T. 1905. 84 (U. f. R. 1905 B. 220), 1902. 586 (U. f. R. 1903 B. 82), U. f. R. 1894. 876, 1889. 176, 1887. 647, jfr. Just. Min. Skr. 11. Maj 1901 Nr. 176, T. f. Rvdsk. XVII S. 80, Winroth S. U. IV S. 194.

[47]) H. R. T. 1906. 310 (U. f. R. 1906. 836), 1905. 19 (U. f. R. 1905 B. 169), U. f. R. 1906. 44, 1903. 106, 1907. 911.

[48]) Se om Fortolkningen af saadanne Bevillinger U. f. R. 1904. 526, 577, 747, 1903. 148, 1902. 735, H. R. T. 1886. 432 (U. f. R. 1887. 147), 802 (U. f. R. 1887. 625), U. f. R. 1888. 508, 937, 1884. 876, jfr. 1881. 184. De opfattes ikke, selv om Ordene kunde give nogen Anledning hertil, som Vis-majorregler, jfr. Bentzon Vis major S. 390—392.

3—19—2 udelukket ved L. 12. April 1889 Nr. 56 § 20. 2° — og en Bevisbyrde, endda en ret stræng, for at Skaden ikke var retsstridig og tilregnelig, bør vel her, selv hvor særlig Hjemmel herfor ikke haves, lægges paa den Handlende og paa den, for hvem der er handlet[49]).

3. Med Hensyn til de under 1. og 2. omhandlede, af retmæssige Handlinger udspringende Erstatningskrav bliver det, i Modsætning til de af Retsbrud udspringende, at erindre, at den Erstatningspligtige ikke er den, som foretager den skadegjørende Handling, f. Eks. Dyrlægen, der nedslaar det muligvis smittefarlige Dyr, Skipperen, der i Groshavaritilfælde lader Varer udkaste, men kun det Retssubjekt, for hvis Interessers Skyld Handlingen er erkjendt retmæssig og er foretagen[50]), jfr. f. Eks. L. 27. Maj 1908 § 33. 4°. Med Hensyn til Erstatningskravets Omfang[51]) opstille flere af de ovennævnte Lovbud positive Bestemmelser[52]). Flere af Lovbudene udtale, at Erstatningskrav ikke haves, forsaavidt Skaden forsætligt er hidført af den Skadelidende eller skyldes hans Uagtsomhed. Denne Regel maa i Overensstemmelse med det i § 31. VI. og § 36. III. bemærkede vistnok antages at gjælde, hvor den ikke er udelukket derved, at det paagjældende Lovbud kun nægter Kravet i Tilfælde af Forsæt eller grov Uagtsomhed. Hvor særlig Hjemmel ikke haves for et videregaaende Krav, maa dettes Indhold vistnok bestemmes efter Værdimaalestokken.

---

[49]) Jfr. Tybjerg S. 194 ff.

[50]) Torp i U. f. R. 1880 S. 366—367, Gjelsvik l. c. § 8, men dog Planck III S. 134—135 m. H. t. B. G. B. § 904. Muligvis bør Pligten til at betale Procesomkostninger og Erstatning for Arrest og Udpantning, L. 29. Marts 1873 § 13, ses under dette Synspunkt, Munch-Petersen Pr. S. 489, Hagerup Den norske Civilproces II § 226. I, ovfr. § 31. III, § 29 Note 13.

[51]) Gjelsvik l. c. § 8, Troels Jørgensen l. c. S. 112 ff., Grundtvig i T. f. Rvdsk. XIX S. 93—99 og 103—107.

[52]) Se D. i U. f. R. 1890. 921, 1891. 755, 1892. 35 og H. R. T. 1893. 170 (U. f R. 1893. 753) om Forstaaelsen af „direkte Tab" i L. 14. Decbr. 1887 Nr. 186 § 2, nu L. 14. April 1893 Nr. 105 § 13.

C. INDHOLD.

§ 36.

Indholdet af de Fordringsrettigheder, som hvile paa Retsbrud.

I. Ved Angivelsen af Fordringsrettighedernes Indhold vil det være hensigtsmæssigt først (§§ 36—38) at behandle Retsbrudskravene (de i §§ 26—31 omhandlede Krav), dog bortset fra de Krav, som udspringe af skadegjørende Handlinger fra Skyldnerens Side i et bestaaende Obligationsforhold, og fra de ovfr. i § 29. III. omhandlede Værdikrav o. desl. Derefter skal (§§ 39—47) omhandles Indholdet af de Krav, som hvile paa Retshandel eller Kvasiretshandel (§§ 8—25), derunder de, som fremkomme, naar der fra Skyldnerens Side gjøres Brud paa et bestaaende Kontraktsforhold (§§ 41 ff.). Endelig skal der i § 48 gjøres nogle Bemærkninger om Indholdet af de Krav, som hverken hvile paa Retshandel eller paa Retsbrud (§§ 32—35).

II. Overfor det forsætlige eller uagtsomme Retsbrud kan den Krænkede ordentligvis fordre den krænkede Tilstand gjenoprettet, forsaavidt dette er muligt, men har han paa Grund af Retsbrudet ikke længere Interesse i, at dette sker, eller er det umuligt, kan han kræve Erstatning i Penge[1]). Retsbryderen kan ikke slippe med selv at fremskaffe en lignende Tilstand paa den Krænkedes Retsomraade som den krænkede[2]); Undtagelsen herfra i D. L. 5—3—31 er ikke af videre Betydning[2a]). Erstatningen skal ydes straks; Forfaldstid, Frigjørelses-

[1]) Se Citaterne ovfr. § 27 Note 2, jfr. § 41 Note 20, D. i U. f. R. 1902. 126, B. G. B. §§ 249—251, Planck II ad § 249.

[2]) Den, hvis Ting er bleven beskadiget, behøver saaledes ikke at overlade Reparationen til Retsbryderen eller at modtage en ny Ting af samme Art, men kan fordre Penge til Reparationen, D. i U. f. R. 1876. 613, B. G. B. § 249, jfr. U. f. R. 1901. 743 (ovfr. § 31 Note 27), 1907. 936; dersom derimod Krænkelsen bestaar i, at en Gjenstand, der befinder sig hos og indtil videre skal forblive hos Krænkeren, ikke er holdt i pligtmæssig Tilstand, maa den Krænkede efter Omstændighederne overlade Reparationen til Krænkeren, jfr. dog som Undtagelse Fdn. 6. April 1842 § 6. Jfr. Serlachius § 28.

[2a]) § 79 Note 6.

tid og Handlingstid er kommen, saasnart Skaden er sket *(fur semper moram facere videtur)*. Men efter hvilke Hensyn og paa hvilken Maade fastsættes denne Erstatning i Penge?

III. Hvad Erstatningskravets Omfang[3]) angaar, følger det af Øjemedet med Kravets Indrømmelse, at det, saavidt muligt, skal hjælpe den Krænkede ud over Retsbrudet, og det kunde herefter synes, at Erstatningens Omfang maatte bestemmes ved Forskjellen mellem den Skadelidendes Formue, som den vilde have været, dersom Retsbrudet ikke var blevet begaaet, og som den nu er, se f. Eks. Fdn. 3. Juli 1835 § 15, L. 30. Marts 1906 Nr. 81 § 4, 13. Juni 1879 Nr. 73 § 55, 5. April 1888 Nr. 52 § 8, der alle fastsætte Erstatning for det den Krænkede ved Retsbrudet forvoldte individuelle Tab uden at antyde noget om, at ikke hele dette skal erstattes. Det er nu ogsaa rigtigt nok, at den saaledes udfundne Skade[4]) har en vis Betydning, navnlig idet den danner Maksimum for Erstatningsbeløbet[5]), og har den retsstridige Handling ved Siden af Skaden tilført den Skadelidende Fordele, maa disse komme i Afdrag ved Erstatningens Bestemmelse[6]). Men at den Skadelidende

---

[3]) N. Lassen i T. f. Rvdsk. II S. 56 ff., Platou i Norsk Retstidende 1879 S. 1 ff. og i T. f. Rvdsk. X S. 269 ff., Serlachius §§ 26, 28, 29, Winroth S. U. IV S. 92—93, 96 ff., 316 ff., Nordling S. 255—257, Aubert §§ 12, 13, S. 117—121. Med Hensyn til Domme angaaende dette Æmne erindres, at Domme i Justitssager, der nægte at tilkjende den Krænkede en vis Erstatning, ofte ikke ville være oplysende om, hvad han virkelig kan fordre, idet ikke al Erstatning kan tilkjendes under Justitssagen, se herom Ørsted N. j. A. XXII S. 177 ff., Gram Sp. D. S. 905—908, Larsen Kriminalproces S. 16—17.

[4]) At denne Beregning ikke er umulig, se N. Lassen l. c. S. 57—59, jfr. Hagerup S. 136 Noten, men derimod Evaldsen Skyldnerens Mora S. 118 ff.; se nærmere om den Lære, at kun Normaltabet skal erstattes, ndfr. i § 41. IV.

[5]) Erstatningens Beregning i det af D. i U. f. R. 1876. 413 omhandlede Tilfælde maa antages at skyldes en fejlagtig Procedure.

[6]) Aubert S. 68, N. Lassen, l. c. S. 57, jfr. Windscheid § 258 Note 4, D. Entw. Mot. II S. 18—19, 783—784, Planck II ad B. G. B. § 252 Nr. 3, Dernburg II § 31. Jfr. f. Eks. D. i H. R. T. 1881. 815 (U. f. R. 1882. 536) og ndfr. f. Eks. § 62 Note 52. Herved maa dog erindres, at dansk Ret ikke anerkjender et egentligt Berigelseskrav men kun et Uskadelighedskrav, ovfr. § 34. I., og Konsekvenserne heraf maa tages ogsaa i denne Forbindelse, H. R. T. 1876. 11 (U. f. R. 1876. 646).

stedse skulde kunne fordre hele det saaledes udfundne Beløb, kan ikke antages. Denne Lære[7]), der jo gaar ud paa, at Retsbryderen skal staa til Ansvar for alle sit forsætlige eller uagtsomme Retbruds Følger, uanset at disse ikke ere forsætligt eller uagtsomt forvoldte men kun ere hændelige, er urigtig, selv om man — som det i Almindelighed sker — tilføjer, at Forbindelsen mellem den retsstridige Handling og Skaden dog kan være saa fjærn, at Følgen ikke paadrager Ansvar. Denne Lære er ikke blot for ubestemt i sin Angivelse af de Følger, som ikke skulle erstattes, men i sin Grund urigtig. Den samme Grundsætning, som bestemmer Betingelserne for Erstatningsansvaret, maa ogsaa bestemme dets Omfang; ligesom Betingelsen for Ansvaret er et forsætligt eller uagtsomt Retsbrud, saaledes kan kun den retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt tilføjede Skade fordres erstattet; de hændelige Følger maa lades ude af Betragtning[8]). Til dette Resultat kommer man, naar den almindelige Erstatningsregel grundes paa Retsfølelsens Krav om Skyld som Betingelse for Ansvar, idet man da konsekvent maa kræve et retfærdigt Forhold mellem Skylden og Ansvaret, saa at dette ikke

---

At Tredjemand af Medlidenhed hjælper paa den Skadelidende, synes ikke at burde paavirke hans Krav mod Retsbryderen, medmindre Skade herved afværges, jfr. H. R. T. 1884. 486 (U. f. R. 1885. 470).

[7]) Larsen S. 352—353, tildels Aubert S. 117—121, se ogsaa om B. G. B. Planck II ad § 252 Nr. 4, v. Liszt Deliktsobligationen S. 28—29, 60—61, ndfr. § 41 Note 32, D. Entw. Mot. II S. 727—728, 731, 738—739, 18, 49, men dog Dernburg II § 27. II. 3. og 4. Jfr. herom N. Lassen l. c. S. 79—83, Windscheid § 258. 2°, navnlig Note 14 og 15, Mommsen Beiträge zum Obligationenrecht II S. 165 ff.

[8]) N. Lassen l. c. S. 78, 87—88, jfr. tildels Pollock Torts S. 26 ff., Mayne S. 8 ff. 39 ff., Mourlon II S. 929—930, Sourdat Nr. 42—43, 105—106, 456, 690—693, D. D. i Note 12. Det anførte gjælder, selv om den Handlende tilregneligt har overtraadt en af Hensyn til det krænkede Godes Bevarelse opstillet Politiforskrift, L. 21. Juni 1867, H. R. T. 1879. 497 (U. f. R. 1880. 108), f. Eks. naar han ved Overtrædelse af Brandpolitiforskrifter har afstedkommet hændelig Brandskade, Goos Str. R. II S. 193—195, D. i U. f. R. 1874. 305, men dog maaske U. f. R. 1873. 355. Om Ansvar for den Præst, der foretager en Vielse uden tilbørligt at paase, at den i L. 9. April 1891 Nr. 67 § 42 ommeldte Ægteskabshindring ikke er tilstede, se Note 14a.

bliver større end hin[9]). Men det samme Resultat fremkommer, dersom man lægger Vægten paa Erstatningsregelens præventive Karakter som egnet til at afgive Motiv mod Retsbrud; dersom Ansvaret ikke sættes i Forhold til Brøden, skyder man ud over Maalet og sløver istedetfor at styrke Viljen til at undgaa Retsbrud. Ude af Betragtning ved Fastsættelsen af Erstatningens Omfang maa altsaa lades de Følger af den retsstridige Handling, hvis Indtræden i Handlingens Øjeblik ikke kunde beregnes af Mennesker, men som kun skyldes senere tilstødende uberegnelige Omstændigheder[10]), saa at den retsstridige Handling ikke er deres Aarsag i juridisk Forstand (ovfr. S. 192), og de Følger, hvis Indtræden ikke engang en erfaren og fornuftig Mand i Handlingens Situation (eller dersom man forstod Uagtsomhedsbegrebet rent individualistisk, jfr. ovfr. S. 211—214, den Handlende) burde have forudset. I sidstnævnte Henseende maa imidlertid stærkt fremhæves[11]), at man i Almindelighed kun kan have en tilnærmelsesvis Forestilling om Beskaffenheden af og det nærmere Omfang af den Skade, som man ved sin retsstridige Handling kan tilføje Andre, og at man maa være sig dette bevidst, samt at en stræng Fastholden af det udviklede vilde kunne føre til, at velbegrundede Erstatningskrav paa Grund af Bevisvanskelighed ikke vilde kunne gjennemføres, jfr. Grundsætningen i Fdn. 13. Decbr. 1837 § 5. Det maa følgelig, nærmere bestemt, antages, at Ansvarsfriheden kun kan gjælde for den Skade, hvis Indtræden i Handlingssituationen maatte staa som en aldeles usædvanlig og unaturlig Følge af Handlingen[12]). Endelig maa lades ude af Betragtning den Skade, som den Krænkede selv har

---

[9]) Goos Str. R. II S. 172.

[10]) N. Lassen l. c. S. 72, Bentzon A. R. S. 158—159; saaledes vistnok ogsaa Ørsted N. j. A. XX S. 144—146.

[11]) N. Lassen l. c. S. 84—88 og f. Eks. H. R. T. 1880. 444 (U. f. R. 1881. 136, Erstatning for forgjæves Kjørsel efter Brænde, som fandtes at være stjaalet), U. f. R. 1875. 233, 1879. 1085 (Kjøberens Erstatning hos Sælgeren for ikke urimelige Ydelser, som han havde maattet udrede til sin Kjøber paa Grund af Sælgerens Ikke-Opfyldelse), U. f. R. 1882. 313. Jfr. § 41 Note 41.

[12]) D. i U. f. R. 1879. 1112, 1892. 677, 1893. 829, 1904. 448, H. R. T. 1874. 159 (U. f. R. 1874. 724).

forskyldt[13]) (§ 31. VI.), f. Eks. ved vilkaarligt at undlade at afværge Forøgelsen af den ved Retsbrudet bevirkede Skade[13a]). De nævnte Skader maa ifølge Begrundelsen lades ude af Betragtning, selv om det Retsbrud, som har afstedkommet dem, er et forsætligt[14]), naar dog ikke den paagjældende Skade

[13]) N. Lassen l. c. S. 74—76, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 206 ff., Ørsted N. j. A. XX S. 182—184, ovfr. § 31 Note 27 med Henvisninger, ndfr. § 41 Note 31, Aubert S. 58—59, 61—62, jfr. Windscheid § 258 Note 17 og 18, B. G. B. § 254, Planck II ad § 254, Dernburg II § 32, D. Entw. Mot. II S. 23—24, Sourdat art. 108, 108 bis, 461 ff., Pollock Torts S. 148, 395 ff., H. R. T. 1890. 619 (U. f. R. 1891. 366), 1875. 482 (U. f. R. 1876. 294, der dog maaske gaar for vidt), 1890. 706 (U. f. R. 1891. 402), U. f. R. 1882. 313, 1884. 753, 1868. 491, 1877. 330, 1879. 1112, 1893. 829, 1901. 743, S. og H. R. T. 1864. 6, Schl. H. R. D. I. 604, jfr. I. 181. Særlig Betydning faar det bemærkede med Hensyn til Erstatning for Afsavn: Naar en Gjenstand er tilintetgjort, eller naar den er beskadiget og befinder sig i den Krænkedes Værge, kan denne ikke fordre Erstatning for Afsavn af den (jfr. S. 286—287 med Noter) indtil det Tidspunkt, da han finder for godt at anskaffe sig en ny Ting eller at besørge Reparationen, men kun for den Tid, der er fornøden til at træffe disse Skridt, Schl. H. R. D. III. 678, U. f. R. 1904. 516, 1888. 666, 1870. 309, hvorved der har været nogen Tvivl, om den Krænkedes økonomiske Vanskeligheder ved at faa disse Skridt foretagne kunne komme i Betragtning, § 41 Note 40. Naar den Krænkede ikke véd, om Gjenstanden er tilintetgjort, eller om den maaske endnu kan erholdes tilbage, kan han fordre Godtgjørelse for Afsavn indtil det Tidspunkt, til hvilket en ny Ting kunde være anskaffet, efterat han har erholdt Kundskab om, at han ikke kan faa den gamle igjen, jfr. U. f. R. 1886. 598. Naar Krænkeren indesidder med Tingen, som han skal aflevere, og Paastanden rettes herpaa, kan der fordres Godtgjørelse for Afsavn af den, indtil den lovlige Tilstand gjenoprettes af Krænkeren, H. R. T. 1887. 838 (U. f. R. 1888. 483), medmindre den Krænkede hindrer Gjenoprettelsen U. f. R. 1883. 1182. Dog maa det, jfr. Grundtanken med Reglerne i D. L. 5—5—4 og L. 6. April 1855 § 3, Fdn. 6. April 1842 § 3, fastholdes, at den Krænkede ikke i de sidstnævnte Tilfælde ved uden Grund at lade Kravet hvile i længere Tid kan bevirke, at Afsavnskravet svulmer op til uforholdsmæssigt Beløb, jfr. H. R. T. 1886. 768 (U. f. R. 1887. 606), J. U. 1856. 305 og om vedtagne Dagsmulkter o. desl. H. R. T. 1887. 500 (U. f. R. 1888. 70), U. f. R. 1886. 823, jfr. 1887. 264, 700. Se ogsaa ndfr. § 41 Note 31, 38, § 124 Note 26.

[13a]) At den Skadelidende har undladt at assurere, betager ham ikke hans Krav, ovfr. § 29 ved Note 8[f].

[14]) N. Lassen l. c. S. 79—81, herimod Platou l. c. S. 10, Aubert S. 120—121, jfr. Note 16.

var tilsigtet af Retsbryderen. Undtagelsesvis kommer dog Ansvaret for den uberegneligt indtrædende Skade til at hvile paa Retsbryderen, navnlig naar det er hans Pligt at træffe Foranstaltninger ogsaa imod det uberegnelige, og han uagtsomt tilsidesætter denne, eller naar han forstyrrer de til saadant Øjemed trufne Foranstaltninger[14a]). Heraf kan maaske forklares den ved D. L 5—3—35 og 36 „forkommet", 4—2—7, 5—8—7 og 12, Fdn. 20. Febr. 1789 § 8 fastslaaede Sætning, at den, som retsstridigt og tilregneligt har tilegnet sig en Andens Ting, og den, som, naar en Andens Ting er betroet ham i Værge, tilregneligt behandler denne paa ulovlig Maade eller undlader at bevare den pligtmæssigt, staar til Ansvar ogsaa for den herved foranledigede hændelige Undergang[15]) *(casus mixtus)*. Muligvis maa det antages, at Erstatning efter Str. L. § 302 kan tilkjendes den Forsørgelsesberettigede, selv om Drabsmanden havde al Grund til at antage, at der ikke paahvilede den Dræbte nogen Forsørgelsespligt[15a]).

IV. Det er saaledes i Almindelighed kun den forsætlige og uagtsomme Formueskade, som skal erstattes, men denne skal paa den anden Side efter den almindelige Erstatningsregel erstattes fuldtud, hvad enten Retsbryderen har handlet forsætligt

---

[14a]) Ovfr. S. 192, § 28 Note 25, H. R. T. 1898. 241 (U. f. R. 1898. 683, Ansvar for tilfældig Undergang af Varer, der var afsendte ad anden Route end forlangt), 1904. 393 (U. f. R. 1904 B. 336). Heraf følger vistnok, at den Præst, der foretager en Vielse uden tilbørligt at paase, at den i L. 9. April 1891 Nr. 67 § 42 omhandlede Ægteskabshindring ikke er tilstede, og det Sogneraad, der tilregneligt, U. f. R. 1901. 276, 1898. 591, udsteder urigtig Attest i saa Henseende, maa være ansvarlig for den herved foraarsagede Forøgelse af Fattigbyrde, uden at det kommer i Betragtning, om saadan Forøgelse kunde forudses at ville indtræde, H. R. T. 1873. 429 (U. f. R. 1874. 147), U. f. R. 1898. 119, men dog maaske H. R. T. 1874. 159 (U. f. R. 1874. 724). Se herom Deuntzer F. R. S. 77, Scheel Familieret 2den Udg. S. 117, Matzen og Timm Den danske Kirkeret S. 515—521. Jfr. H. R. T. 1861. 106.

[15]) Jfr. Ørsted N. j. A. XX S. 145, 177, Aubert S. 117—118, N. Lassen l. c. S. 77, 61—62, 69, Hambro Bidrag til Læren om Besiddelse S. 188, D. i U. f. R. 1886. 32, 1890. 796, ndfr. § 145 Note 19, 43, 48, B. G. B. § 848.

[15a]) § 28 Note 19.

eller uagtsomt[16]). Nogle Forfattere og Lovgivninger opstille dog, at Dommeren bør have Frihed til ikke at tilkjende den Skadelidte fuld Erstatning for uforsætlig tilføjet Skade, men at nedsætte hans Krav efter et billigt Skjøn[16a]). Denne Opfattelse er en naturlig Reaktion mod den ovenfor omtalte Lære, hvorefter principielt enhver af det tilregnelige Retsbrud følgende Skade skulde erstattes. Efter den under III. forsvarede Lære vilde den almindelige Indrømmelse af et saadant frit Dommerskjøn være uretfærdig overfor den Skadelidende; den fuldt beviste, Retsbryderen tilregnelige Skade bør der i Almindelighed ikke kunne nægtes ham Erstatning for. Nægtes kan det vel imidlertid ikke, at ogsaa den her forsvarede Lære om Erstatningskravets Omfang kan føre til meget haarde Resultater[16b]), og rigtigt vilde det vistnok være, naar Paalæggelse af fuld Erstatning for uagtsom Skade vilde medføre økonomisk Velfærdstab for den Skadegjørende, at give Dommeren Frihed til at nedsætte Kravets Omfang, saaledes at denne Ulykke undgaas. Navnlig vil Intet kunne indvendes mod en saadan Regel, naar der bagved den Skadelidende staar en anden, f. Eks. ifølge D. L. 3—19—2 eller Sølov § 8, Ansvarlig, som kan dække Skaden[16bb]). Bortset herfra bør heller ikke den Skadegjørendes personlige Forhold, saaledes som ved Fastsættelsen af Bøder, Str. L. § 59, komme i Betragtning for Erstatningskravets Omfang. Hvad derimod angaar de udenfor den almindelige Erstatningsregel liggende Tilfælde, hvor der paalægges Erstatningsansvar for immateriel Skade (Soning), er Erstatningens præventive Funktion saaledes overvejende, at der, ligesom ved Fast-

---

[16]) Ørsted N. j. A. XX S. 145, Hdbg. V S. 67, Planck II ad § 823 Nr. 4c og ad § 252 Nr. 4, D. Entw. Mot. II S. 17—18, 729. Noget andet er det, at Skyldens Grad kan tages i Betragtning ved Beviskravet til den Skadelidende, Note 26[a].

[16a]) Platou i T. f. Rvdsk. X S. 268 ff., 296—297, N. Lassen i T. f. Rvdsk. XII S. 235—236, v. Liszt Die Deliktsobligationen S. 110, Dernburg II § 28, Pfaff S. 89—118, jfr. Schw. Art. 51, 116, code civil art. 1150, 1151. Jfr. ovfr. § 29 ved Note 8[b] ff.

[16b]) Se f. Eks. det i H. R. T. 1898. 430 (U. f. R. 1898. 911) afgjorte Tilfælde, jfr. herom Juridisk Forenings Aarbog 1899—1900 S. 47 ff., ovfr. § 29 ved Note 8 f., N. Lassen i T. f. Rvdsk. XII S. 235—237.

[16bb]) Jfr. § 29 ved Note 8g.

sættelsen af Straf, bør tages Hensyn til Skyldens Grad og Retsbryderens personlige Forhold[16c]), jfr. D. L. 6—13—3 til 5, Fdn. 5. Marts 1734 § 6. Ikke blot positivt Tab *(damnum positivum s. emergens)*, men ogsaa forspildt Vinding[17]) *(lucrum cessans)* skal erstattes, se f. Eks. Str. L. § 301 „Næringstab", L. 10. Maj 1854 § 31, L. om Forfatterret og Kunstnerret 29. Marts 1904 Nr. 63 §§ 17 og 18. Skaden maa beregnes under Hensyn til den Krænkedes individuelle Forhold[18]), saa at det f. Eks. ikke bliver den beskadigede Tings almindelige Værdi men dens Værdi for den Krænkede, som kommer i Betragtning, men den rene Affektionsinteresse kan, efter det ovfr. § 28. II. bemærkede, ikke fordres erstattet[19]), jfr. Fdn. 5. Marts 1845 § 12. Har en borttagen eller tilintetgjort Ting til forskjellige Tider paa Grund af Prisforandringer staaet i forskjellig Pris, kan den Krænkede fordre erstattet den højeste af de skiftende Priser, som uden Feil fra hans egen Side har været bestemmende for hans positive Tab eller tabte Vinding[20]).

V. Undertiden er Erstatningens Størrelse positivt fastsat, saaledes at et vist Beløb kan fordres af den Krænkede uden Bevis for, at hans Skade er saa stor, og Sagen kan da atter enten stille sig saaledes, at han kan fordre yderligere Erstatning, dersom større Skade bevises at være indtraadt, f. Eks. D. L. 5—3—31, Kbl. § 25, L. 26. Marts 1898 Nr. 63 § 12, 29. Marts 1904 Nr. 63 § 18, tildels L. 6. April 1855 § 3, hvorom straks ndfr., eller saaledes at der, selv om saadant Bevis føres, dog ikke kan fordres mere end det fastsatte Beløb, L. 10. Maj 1854

[16c]) Ørsted Hdbg. V S. 63—67, N. J. A. XXII S. 158—159, Sjøgren Rättsstridighetens Former S. 145, Gierke Der Entwurf eines B. G. B. S. 266, jfr. D. D. i Note 37.

[17]) Se Note 27.

[18]) Jfr. Planck II ad § 251 Nr. 2, Windscheid § 258. 3°, ndfr. § 41. IV.

[19]) Gram Sp. D. S. 901, Aubert S. 56—58, se ogsaa D. Entw. Mot. II S. 22, Windscheid § 257 Note 7 og 8, men derimod Ørsted Hdbg. V S. 57—58, Larsen S. 375, jfr. Oest. G. B. §§ 1331, 335. Jfr. ovfr. § 28 Note 8 og 9.

[20]) Jfr. Aubert S. 67—68, D. i U. f. R. 1884. 576, Windscheid § 258 Note 6—8, D. Entw. Mot. II S. 740 og nærmere ndfr. § 43. I. 1 og 2.

§§ 18 og 47. Det almindelige Krav paa fuldstændig Erstatning kan dernæst efter Omstændighederne indsnævres ifølge Grundsætningen i D. L. 5—5—4, jfr. 5—2—89 og Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2. Denne Grundsætning medfører, at Ejeren af en Ting hos dennes uretmæssige Besidder, der ikke staar i et særligt Forhold til ham, som regulerer Mellemværendet, ikke kan forlange Frugter, Godtgjørelse for Afsavn o. desl. for det Tidsrum, som ligger forud for Sags Anlæg, medmindre Besidderen har gjort sig skyldig i Sandheds Fordølgelse eller andet misligt Forhold, hvormed Praksis sætter ulovlig Selvtægt i Klasse, se nærmere § 145. I. 1. c. I historisk Forbindelse med D. L. 5—5—4 staar Bestemmelsen om Morarenter i L. 6. April 1855 § 3, og denne Bestemmelse er ogsaa anvendelig, naar det er en i Retsbrud begrundet Pligt til at betale Penge, som ikke efterkommes i rette Tid; den Krænkede kan i saa Fald fordre Erstatningssummen med 5 pCt. Rente fra Søgsmaalets Begyndelse[21]), se nærmere ndfr. § 43. I. 3. Men der hersker nogen Uklarhed med Hensyn til det Spørgsmaal, hvorvidt L. 1855 § 3 fritager Retsbryderen for nogen Erstatningspligt, som efter almindelige Regler vilde paahvile ham. For det første handler dette Lovbud kun om Erstatning for Følgerne af ikke at have betalt i rette Tid. L. 1855 § 3 befrier altsaa i hvert Fald ikke Retsbryderen for Pligt til at erstatte den Skade, som den Krænkede vilde have lidt, selv om Erstatningssummen straks var bleven erlagt: Den, der har tilintetgjort en Andens Ting, kan ikke slippe med at betale dennes Værdi og Morarenter fra Søgsmaalets Begyndelse, men ved Fastsættelsen af den Pengeskyld, hvorpaa L. 1855 § 3 kommer til Anvendelse, maa til-

---

[21]) Naar Dommen henviser Erstatningens Fastsættelse til Afgjørelse ved Skjøn, maa den tilkjende sædvanlige Morarenter fra Forligsklagens Datum, dersom Skjønnet kun har at fastsætte et allerede ved dette Tidspunkt lidt Tab, U. f. R. 1886. 1089, men skal Skjønnet indbefatte Afsavnsgodtgjørelse for Tiden efter Søgsmaalets Begyndelse, kunne Morarenter kun tilkjendes Sagsøgeren for det Tidsrum, som han ikke skal have Afsavnsgodtgjørelse for, altsaa slet ikke, naar Skjønnet tillægger ham Afsavnsgodtgjørelse indtil Domsopfyldelsen, J. U. 1860. 883, H. R. T. 1887. 799 (U. f. R. 1888. 460). Jfr. Aubert S. 261—262.

lægges et Beløb for Afsavn af Tingen[22]) for det Tidsrum, som medgaar, indtil der kan anskaffes en ny. Paa den anden Side maa det indrømmes, at L. 1855 § 3 i Almindelighed udelukker den Krænkede fra at kræve nogen Godtgjørelse for det ham ved Tilegnelse og Forholdelse af Penge forvoldte Rentetab for Tiden indtil Søgsmaalets Begyndelse[22a]), men denne Sætning, der allerede tidligere antoges for hjemlet ved D. L. 5—5—4, maa lide samme Indskrænkning som denne Artikel, saa at Retsbryderen maa svare Rente fra Retsbrudets Datum, naar han har gjort sig skyldig i Svig eller andet misligt Forhold[23]), Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2. Dog kan det muligvis antages, at den Krænkede taber denne Ret til Rente, naar han uden Grund lader sit Krav hvile[24]), men der kan f. Eks. ikke være nogen Tvivl om, at den Bestjaalne kan fordre Renter af den stjaalne Pengesum hos Tyven fra Tyveriets Datum, dersom han anlægger Sag, saasnart han kommer til Kundskab om, hvem der er Tyven. Andet Erstatningskrav end det omtalte Rentetab udelukker L. 1855 ikke. En Berigelsesmaalestok findes derimod i dansk Ret aldrig anvendt til Begrænsning af Erstatningskrav, jfr. ovfr. § 29. III., § 33. 2.

VI. Beviset for, at Skade er lidt og for Skadens Størrelse paahviler den Skadelidende[25]). En stræng Gjennemførelse af denne Sætning vilde imidlertid gjøre mange vel begrundede Erstatningskrav illusoriske, og der klages fra mange Sider i Udlandet med Føje[26]) over, at Domstolene her fordre et lignende strængt Bevis, som naar Talen er om Be-

---

[22]) Schl. H. R. D. III. 678, U. f. R. 1888. 666, 1870. 309, jfr. U. f. R. 1886. 598, 1071. Jfr. Note 13.

[22a]) U. f. R. 1892. 980.

[23]) Ørsted Hdbg. V S. 145, 244, jfr. IV S. 304—305, Gram S. 254, jfr. U. f. R. 1897. 824 (§ 43 Note 72), 1892. 318, ndfr. § 147 Note 50; naar saadanne Renter ikke tilkjendes i Justitssager, H. R. T. 1880. 717, 1877. 318, maa dette skyldes processuelle Grunde, Note 3, Ørsted N. j. A. XXII S. 181—182, Aubert S. 259—261.

[24]) Jfr. Note 13.

[25]) Nellemann Pr. S. 367, Tybjerg S. 191—192, Munch-Petersen Pr. S. 312, Winroth S. U. IV S. 327 ff.

[26]) Randa hos Pfaff S. 131 og 134—137, Strohal smstds. S. 139—140.

viset for en Kontrakt. Efter Sagens Natur vil strængt Bevis ofte være umuligt eller særdeles vanskeligt, og man maa da nøjes med den Antageliggjørelse, som efter Sagens Beskaffenhed uden urimelige Opofrelser kan tilvejebringes, jfr. Fdn. 13. Decbr. 1837 § 5, der udtaler den Grundsætning, at det i Tvivlstilfælde hellere maa paalægges den Skyldige at udrede en rigelig Erstatning, end at den Forurettede skulde være udsat for ingen fyldestgjørende Erstatning at erholde. At Fdn. 1837 er ophævet ved L. 31. Marts 1864 § 10, kan ikke udelukke Paaberaabelsen af dens § 5 som Hjemmel for den deri udtalte Grundsætning. Hvad Styrken af den Antageliggjørelse angaar, som maa fordres, vil der være god Grund til at tage Hensyn til Graden af Retsbryderens Skyld, saa at Beviskravet formindskes, jo større denne er[26a]). Endnu bemærkes om Beviset følgende. Den Skade, der er den regelmæssige Følge af en oplyst retsstridig Handling, antages at foreligge, indtil noget andet er oplyst. Hvor Paastanden angaar Erstatning for tabt Vinding, f. Eks. Næringstab, Afsavn, vil der saaledes ikke kunne fordres strængt Bevis for, at Vinding virkelig vilde være opnaaet, men Tab maa antages at foreligge, naar lovlig og redelig Vindings Indvindelse staar som det regelmæssige, der maa anses udelukket ved Retsbruddet[27]). Overhovedet maa det i Tilfælde, hvor det efter den angrebne Rets Beskaffenhed ordentligvis ikke vil være muligt at oplyse, om og hvorvidt den virkelig er bleven forstyrret, da Retsbeskyttelsen ellers vilde være illusorisk, antages, at Skade er lidt, naar den retsstridige Handling er foretagen[28]), og ikke særlige Omstændigheder udelukke Antagelsen af Skadelidelse. Dette vil navnlig faa Betydning med Hensyn til Indgreb i en Persons Eneret til et Er-

[26a]) Tybjerg S. 192, U. f. R. 1905. 678, 1903. 737, 1896. 455.

[27]) Se f. Eks. H. R. T. 1859. 836, 1887. 799 (U. f. R. 1888. 460), 1898. 546 (U. f. R. 1899. 92), Schl. H. R. D. II. 733, I. 604, 472, U. f. R. 1890. 146 (maaske dog noget dristig), 1879. 587, jfr. U. f. R. 1906. 635, 1892. 50, 1886. 32, 1882. 428, H. R. T. 1882. 732 (U. f. R. 1883. 239), J. U. II. 269, jfr. U. f. R. 1899. 194 og mange Domme i § 28 Note 21. Jfr. Aubert S. 61, B. G. B. § 252, Planck II ad § 252, D. Entw. Mot. II S. 18, Windscheid § 258 Note 1—3 og 16. Ndfr. § 41 Note 21.

[28]) Goos Str. R. II S. 232—241, Sp. D. I S. 337—341, Ørsted Hdbg. V S. 58—61, D. i U. f. R. 1890. 911.

hverv, hvis Realisation betinges af Indgaaelsen af Retshandler med Andre, jfr. Patentlov[29]) 13. April 1894 No. 69 § 25, L. om Varemærker[29a]) 11. April 1890 No. 52 § 12, L. om Mønstre 1. April 1905 No. 107 § 25 samt følgende Lovbud, der indeholde særlige Hjælperegler til Erstatningens Fastsættelse: Fiskerilovene[29b]) 4. Maj 1907 No. 109 § 52, No. 110 § 14, L. om Forfatter- og Kunstnerret[29c]) 29. Marts 1904 No. 63 §§ 17, 18, 32. — Skadens Vurdering siges efter nugjældende Ret ordentligvis at burde foregaa ved dertil af Retten udmeldte Skjønsmænd, som ved Skjønnet have at følge de udviklede Grundsætninger. Det fornødne Skjøn kan vel optages under Sagen, men ofte vil dette ikke ske, og Erstatningsdommen vil følgelig ordentligvis lyde paa, at Erstatning tilkjendes efter uvillige Mænds Skjøn, undertiden indenfor visse ved Proceduren givne Begrænsninger. En saadan Dom vil Retten naturligvis ikke afgive, medmindre der er Grund til at antage, at Skade virkelig er sket, men Skjønsmændene ere ikke udelukkede fra at komme til det Resultat, at ingen Skade er sket. Om Æmnet henvises forøvrigt i det hele til Processen[30]); kun skal endnu følgende bemærkes. I forskjellige Tilfælde er Erstatningens Fastsættelse ved Lovgivningen overladt til Dommeren, men desuden kan Dommeren fastsætte den, naar dette kan ske uden Vurdering[31]), eller naar Parterne ere enige om at overlade en Vurdering til Retten, som denne kan foretage[32]). Under visse nærmere Betingelser hjemler dernæst D. L. 5—2—88 subsidiært Fastsættelse af Skaden ved den Forurettedes Ed, og efter Omstændighederne kan denne over-

[29]) D. i H. R. T. 1893. 613 (U. f. R. 1894. 49), U. f. R. 1896. 1139, 1880. 1003, 1884. 58, 1867. 53, jfr. Schl. H. R. D. II. 393, H. R. T. 1874. 39 (U. f. R. 1874. 681).

[29a]) U. f. R. 1893. 1333, 1892. 719, jfr. 1895. 125.

[29b]) Jfr. U. f. R. 1898. 582, H. R. T. 1881. 53 (U. f. R. 1881. 619), 1896. 350 (U. f. R. 1896. 1011, se herved § 37 Note 5).

[29c]) Grundtvig Forfatterretten S. 149 ff., U. f. R. 1903. 267, 1908. 298.

[30]) Nellemann Pr. S. 592, Munch-Petersen Pr. S. 370—372, Ørsted N. j. A. XXII S. 154—57, Hdbg. V S. 51—53, jfr. Gram Sp. D. 896—898, Aubert S. 65 og 69.

[31]) F. Eks. Schl. H. R. D. III. 142.

[32]) Nellemann Pr. S. 592.

lade Fastsættelsen til den Erstatningspligtiges Ed[33]). I senere Tid er der overhovedet en stærkt voksende Tilbøjelighed hos Domstolene til selv at foretage Vurderingen, og man vil sikkert i alt Fald antage, at Dommeren efter den Forurettedes Paastand kan foretage Vurderingen overalt, hvor dette kan ske uden Undersøgelse udenfor Retten, og der til Vurderingen kun udkræves de Evner, som kunne forudsættes at forefindes hos Dommere i Almindelighed. Navnlig maa det, jfr. det ovfr. om Grundsætningen i Fdn. 13. Decbr. 1837 § 5 bemærkede, fastholdes, at Retten efter den Forurettedes Paastand selv kan og bør fastsætte Erstatningen, naar Skjøns Optagelse til Fastsættelsen er umulig eller vilde koste uforholdsmæssige Opofrelser, uden at noget i saa Henseende kan bebrejdes den Forurettede, og naar heller ikke de andre nysnævnte Fastsættelsesmaader eller Oplysning ved Vidner kunne eller bør anvendes[34]). Naar Retsbryderen har hindret Bevisligheders Tilvejebringelse, vil der efter almindelige processuelle Regler kunne tages Hensyn til den Forurettedes blotte Paastand om Skadens Størrelse[35]). I de ovfr. S. 196—197 nævnte Tilfælde, hvor Erstatning indrømmes for anden Skade end Formueskade, er dens Fastsættelse i Almindelighed overladt til Dommeren, jfr. dog Ordene i D. L. 1—21—21, der imidlertid tilsidesættes i Praksis[36]). — Med Ikrafttrædelsen af Retsreformen bortfalder Afsigelse af Domme, som henvise til efterfølgende Skjønsforretning, Rpl. § 282, og Retten afgjør, saavidt den ifølge de foreliggende eller indhentede Oplysninger anser sig i Stand hertil, Erstatningskravets Omfang efter et Skjøn over alle i Betragtning kommende Omstændigheder, Rpl. §§ 283. 2°, jfr. §§ 274, 275.

Tidligere have Domstolene været lidet tilbøjelige til at tilkjende Erstatning ifølge Str. L. §§ 301—303 og overhovedet

[33]) Nellemann Pr. S. 776—779, Munch-Petersen Pr. S. 435—436, U. f. R. 1890. 790, jfr. U. f. R. 1905. 678, Aubert S. 65.

[34]) Jfr. Ørsted Hdbg. V. S. 58—59, N. Lassen i T. f. Rvdsk. V S. 119—120, H. R. T. 1887. 276 (U. f. R. 1887. 977), U. f. R. 1887. 302, 1884. 968 og D. D. i § 28 Note 21, jfr. Schl. H. R. D. I. 268, U. f. R. 1886. 32, 649, 1882. 428, 432. Jfr. D. C. P. O. § 287.

[35]) D. i U. f. R. 1887. 1144, 1882. 919.

[36]) Deuntzer Om Arrest og Forbud S. 96, Munch-Petersen Pr. S. 371.

for immateriel Skade og for tabt Vinding med tilstrækkeligt store og passende Beløb, men i senere Tid har denne Praksis noget rettet sig[37]).

§ 37.

Fortsættelse: Retsbrud imellem flere Personer[1]).

Retsbrud imellem flere Personer siges at foreligge, dels naar en Retsforstyrrelse er retsstridigt foraarsaget af Flere, dels naar en retsstridig Handling har foraarsaget Skade for Flere.

I. 1. En Retsforstyrrelse, foraarsaget af Flere, kan ikke siges at foreligge, blot fordi Flere ved samtidige eller sukcessive isolerede Handlinger have bevirket forskjellige Forstyrrelser af samme Retsgode. Naar A. beskadiger en Hest, som derefter dræbes af B., foreligge tvende Retsforstyrrelser, og hver af Retsbryderne staar kun til Ansvar for sin[2]), A. for at have beskadiget Hesten, B. for at have dræbt den beskadigede Hest. Naar det i slige Tilfælde ikke kan oplyses bestemt, hvilken Del af Skaden der skyldes hver Enkelts Handling, antage Nogle[3]), at Skadernes samlede Beløb maa fordeles lige mellem

[37]) N. Lassen i T. f. Rvdsk. V S. 121 ff., VIII S. 67—69, jfr. ovfr. § 28 Note 9. I Henhold til Str. L. § 303 (ovfr. § 28 Note 13) er der f. Eks. i Erstatning for Æreformærmelser tilkjendt Beløb af 2000 à 3000 Kr. ved D. D. i H. R. T. 1892. 314 (U. f. R. 1892. 875), 1895. 561 (U. f. R. 1896. 80), U. f. R. 1891. 1147, 1893. 298 og for Voldtægt 3000 Kr. ved D. i H. R. T. 1895. 476 (U. f. R. 1896. 25), se som Afgjørelser, der nægte Erstatning for Æreformærmelser, f. Eks. H. R. T. 1893. 227 (U. f. R. 1893. 786), 1894 26, 519 (U. f. R. 1894. 378, 1239) og særligt H. R. T. 1892. 568 (U. f. R. 1892. 1280). Ved D. i H. R. T. 1891. 289 (U. f. R. 1891. 1032) tillagdes der efter Str. L. § 302 den Dræbtes Enke 6000 Kr., og ved D. i H. R. T. 1905. 26 (U. f. R. 1905 B. 177) tildømtes efter Str. L. § 301 for Helbredelsesudgifter og Næringstab 3000 Kr. Se iøvrigt navnlig i § 28 Note 21 Afgjørelser angaaende tabt Vinding, blandt hvilke H. R. T. 1893. 726 (U. f. R. 1894. 315) giver 10 000 Kr. i Erstatning for illoyal Konkurrence.

[1]) Ørsted N. J. A. XXII S. 167—177, Hdbg. V S. 28—31, Larsen S. 368—369, Gram S. 50 og Sp. D. S. 879—890, Bornemann Sml. Skr. I S. 187—191, Goos II S. 591—592, Aubert S. 12—14 og 15—18, Winroth S. U. IV S. 298 ff., 61—65, Serlachius §§ 16, 17.

[2]) Derfor ville Aktionsomkostningerne i Sager, hvor Flere tiltales, ingenlunde altid kunne paalægges alle de Skyldige med det fulde samlede Beløb, jfr. Larsen Sml. Skr. III. 2 S. 258—259, L. 5. April 1888 § 8, Rpl. § 986.

[3]) Gram Sp. D. S. 880, Bornemann l. c. S. 188.

de Handlende, saa at hver skal erstatte en lige stor Del af Skaden, men uden positiv Hjemmel kan sligt ikke antages; der maa i dette og lignende Tilfælde forholdes efter det ovfr. i § 36. VI. bemærkede, hvoraf Følgen synes at maatte blive, at de Flere hæfte solidarisk for hele Skaden[4]). At en Retsforstyrrelse retsstridigt er foraarsaget af Flere, kan dels forekomme saaledes, at de Flere ved samtidige Handlinger have bevirket Retsforstyrrelsen som Gjerningsmænd, dels saaledes, at de Flere have handlet sukcessivt paa saadan Maade, at Alle ere Gjerningsmænd, eller Nogle Gjerningsmænd, Nogle Medvirkende (§ 30). Naar en Skade er bevirket af Flere, er hver Enkelt af disse, hvem Skaden kan tilregnes som forsætlig eller uagtsom, ogsaa den blotte Hjælper, efter det ovfr. i §§ 27 og 36 bemærkede, pligtig at erstatte hele Skaden, jfr. dog som Undtagelse[4a]) Presselov 3. Jan. 1851 § 3 (ovfr. § 31. VII.); det kan ikke begrænse hans Ansvar, at ogsaa Andre ere pligtige at erstatte samme Skade. Men naar en Enkelt af dem har erstattet Skaden, bortfalder de Andres Ansvar ɔ: Skade bevirket af Flere, fremkalder solidarisk Pligt for Retsbryderne til at erstatte Skaden[5]), D. L. 6—15—6, Fdn. 7. Novbr. 1809 § 115, 20. Maj 1840 § 35,

[4]) H. R. T. 1890. 138 (U. f. R. 1890. 576), U. f. R. 1893. 1227, 1904. 469, Winroth l. c. S. 306, B. G. B. § 830, Planck II ad § 830 No. 1. Jfr. § 35 Note 25, Oest. G. B. § 1302.

[4a]) Sølov § 9 (ndfr. § 47 Note 9) omfatter ikke det Tilfælde, at Partsredere have begaaet et tilregneligt Retsbrud, Bentzon Søret S. 61, Platou Norsk Søret S. 101 Note 13.

[5]) Se f. Eks. H. R. T. 1891. 68 (U. f. R. 1892. 656), 1884. 572 (U. f. R. 1885. 146), 1872. 236 (U. f. R. 1872. 785), 1883. 68 (U. f. R. 1883. 777), 1864. 243, U. f. R. 1904. 529, 1901. 657, 1884. 1033, 1882. 1241, J. U. 1865. 191, 1862. 35, 1857. 791, S. og H. R. T. 1865. 118, 1869. 180; det modstaaende Resultat i H. R. T. 1896. 350 (U. f. R. 1896. 1011) skyldes Proceduren. Det samme gjælder om Pligten til umiddelbar Oprettelse, H. R. T. 1883. 343 (U. f. R. 1883. 1054), 1892. 227 (U. f. R. 1892. 825), U. f. R. 1891. 123, 1895. 113, jfr. H. R. T. 1892. 301 (U. f. R. 1892. 870). Jfr. Rpl. § 986. Ogsaa i fremmed Ret er dette Regelen, Norsk L. 22. Maj 1902 § 26, Sv. Straff-Lag Kap. 6 § 5, Winroth l. c., jfr. T. f. Rvdsk. XIX S. 318, Windscheid § 455 Note 26, § 298 Note 15, Schw. Art. 60, code pénal art. 55, Sourdat No. 473 ff., 142 ff., Oest. G. B. § 1301, 1302, B. G. B. §§ 830, 840, Pollock Torts S. 178. Den Enkeltes Ansvar bortfalder ikke derved, at Dom er opnaaet overfor en Anden, se derimod Pollock l. c. og S. 529—530 for Englands (ikke Amerikas) Vedkommende.

Str. L. § 300 smh. m. Kap. 5. Undtagelser fra denne Sætning kunne, da den er en simpel Konsekvens af Lovgivningens almindelige Erstatningsregel, ikke anerkjendes uden særlig Hjemmel. Af det anførte følger endvidere, at hver Enkelts solidariske Ansvar er umiddelbart og principalt. Den Anskuelse kan saaledes ikke billiges, at Retsbryderne, naar Skaden er bevirket ved et Sammenstød af flere Personers isolerede Handlinger, der ikke ere grundede i en fælles Beslutning, principalt blot skulde hæfte med lige Anparter af Skaden og kun subsidiært, naar Anparterne ikke kunne erholdes hos de Andre, med det hele. Ej heller kan det antages, at den fjærnere Aarsag, som kun har gjort sig skyldig i Uagtsomhed, kun skulde være subsidiært ansvarlig, se tværtimod[6]) D. L. 6—19—10, jfr. 3—19—2, men dog som Undtagelse 3—17—32.

2. Et omtvistet Spørgsmaal er det, hvorvidt der tilkommer den af de flere til Erstatning solidarisk Forpligtede, som har betalt Erstatningen, Regres mod de Andre. Nogle antage, at der som almindelig Regel maa tillægges den betalende Regres, saa at de Skadegjørende komme til at bære Skaden med lige Dele[7]), fra hvilken Regel der dog anerkjendes forskjellige Undtagelser, navnlig ofte[8]) den, at den forsætligt Medskyldige ikke eller dog ikke altid har Regres. Til Støtte for den almindelige Adgang til Regres anføres navnlig, at det ellers vilde komme til at bero paa en ren Tilfældighed, hvem af de flere Skyldige der kommer til at bære Tabet, og at den af dem, der betaler hele Skaden, maa siges derved at indfrie ogsaa de Andres Forpligtelse, saa at han forsaavidt maa blive deres Kreditor (§ 34.

[6]) U. f. R. 1898. 868, 1892. 980, B. G. B. § 840, D. Entw. Mot. II S. 737.

[7]) B. G. B. § 840 smh. m. § 426. Code civil art. 1213 og 1214 antages at hjemle Regres efter lige Anparter men forstaas dog med Begrænsning, jfr. art. 1216, Sourdat Nr. 157, 158, 159, 488 bis, jfr. ogsaa Oest. G. B. § 1302. Schw. Art. 60 overlader det ganske til frit Dommerskjøn, om og hvorvidt Regres skal indrømmes. Om svensk Ret se Winroth l. c. S. 309 ff. Jfr. ovfr. § 31 Note 23. I engelsk-amerikansk Ret haves vistnok ingen Regres af den, der maatte vide, at han handlede retsstridigt, Pollock Torts S. 179—180, 530, Wharton § 771.

[8]) Jfr. Norsk L. 22. Maj 1902 § 26, D. Entw. Mot. II S. 170—171, men derimod N. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 324—325 og B. G. B. §§ 840, 426.

II. 2.). Denne sidste Betragtning gaar imidlertid i Virkeligheden ud fra det, der skulde bevises, som bevist. Sætningen, at den, der indfrier en Andens Forpligtelser, derved bliver dennes Kreditor, begrundes nemlig netop paa, at Indfrieren ved Indfrielsen lider et Tab, som han ikke definitivt er pligtig at bære, men Spørgsmaalet er her netop dette, om den Erstatningspligtige, der har betalt, definitivt skal bære hele Tabet. At Nægtelse af Regres giver Plads for Tilfældigheder og Vilkaarlighed, synes ikke her at kunne være tilstrækkelig Hjemmel for dens Anerkjendelse. Den Betalende har jo kun erlagt, hvad han uden nogen Regres maatte erlægge, dersom han var den eneste Skyldige, og at der tillige er andre Skyldige, synes ikke i og for sig at være en Kjendsgjerning, som bør komme ham til Gode. Anerkjendelsen af Regressen som almindelig Regel vilde for meget modarbejde Erstatningsregelens præventive Øjemed, idet Ansvaret da ved Komplotdannelser vilde kunne udtyndes til et forsvindende Minimum for den Enkelte. Regres synes følgelig kun at kunne anerkjendes, hvor særligt Grundlag herfor kan paavises[9]). Men saadant vil forøvrigt jævnligt være tilstede. For det Første vil Forholdet ofte stille sig saaledes, at den ene Skadegjørende maa siges at have forvoldt den Andens Erstatningsansvar paa en overfor ham retsstridig og tilregnelig Maade. Hvorvidt dette er Tilfældet, afgjøres efter det ovfr. i § 31. VI. udviklede. Kaldes de Skyldige A. og B. og den Skadelidende C., fremkomme da følgende Regler. Dersom A. maa siges ved et ovfr. B. retsstridigt og tilregneligt Forhold at have forvoldt dennes Erstatningsansvar overfor C., medens noget tilsvarende ikke kan siges om B. overfor A., har den betalende B. fuld Regres mod A., medens den betalende A. ikke har nogen Regres mod B. Dersom altsaa den ene Skyldige har handlet med Forsæt til at tilføje Skaden, den anden uagtsomt, vil Sidstnævnte have fuld Regres mod Førstnævnte, men omvendt Førstnævnte ingen Regres mod Sidstnævnte, og have de begge handlet uagtsomt, har i Almin-

[9]) Schl. H. R. D. II. 60, forsaavidt angaar Mulkten for Toldsvig, D. i U. f. R. 1882. 1023, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 89, 1893. 201 og H. R. T. 1892. 413 (U. f. R. 1892. 1214) vedrøre ikke Spørgsmaalet om Regres imellem Erstatningspligtige.

delighed den fjærnere Aarsag, dersom det ovfr. i § 31. VI. forsvarede fastholdes, fuld Regres mod den nærmere, jfr. D. L. 3—19—2, L. om Mark- og Vejfred 25. Marts 1872 § 10, men den nærmere ingen Regres mod den fjærnere Aarsag. Fraviger man det ovfr. i § 31. VI. udviklede i Overensstemmelse med det S. 233—234 antydede, maa sidstnævnte Sætninger modificeres, og det maa da undertiden, ligesom naar de Skadegjørende have handlet samtidigt, antages, at de flere sukcessivt uagtsomt Handlende have indbyrdes Anpartsregres, idet de gjensidigt have forvoldt hinandens Erstatningsansvar. Dernæst vil et Grundlag for Regres foreligge, naar det retsstridige Foretagende bestaar i Tilegnelse af den Krænkedes Formuegode, som en anden af de Skyldige indesidder med eller har tilegnet sig Udbyttet af, idet den Betalende ved Betalingen maa antages at erhverve en Ret til dette, selv om hans Forhold er en Forbrydelse[10]). Endelig kan der mellem de Skyldige foreligge Aftaler om Skadens Fordeling — en stiltiende Aftale kan undertiden antages at foreligge, hvor der er handlet i Forening eller efter Overenskomst — og denne Aftale, der maa formodes at gaa ud paa Anpartsfordeling, maa være gyldig, medmindre Talen er om forsætlige Retsbrud, i hvilket Tilfælde den vistnok ordentligvis maa være ugyldig som stridende mod Loven eller Ærbarhed.

II. Naar Flere have lidt Skade ved samme Handling, kan Enhver for sig kræve Godtgjørelse for den Skade, han har lidt, medmindre han af særlige Grunde er bundet til at optræde sammen med Andre, f. Eks. ifølge Reglerne om Interessentskab[11]), men ikke for den, som Andre have lidt. Naar Flere have forskjelligartede Rettigheder[12]) over samme Ting, kan saaledes enhver Skadelidende kræve Erstatning i Forhold til Værdien af hans Ret over Tingen, medmindre Lovgivningen maatte have tilkjendt en Enkelt af dem, f. Eks. Ejeren, Retten, over-

---

[10]) Jfr. B. G. B. § 255, D. Entw. Mot. II S. 24—26.

[11]) Torp Interessentskab S. 93—94, 271, D. i U. f. R. 1882. 1115.

[12]) Om den, der har en Fordringsret med Hensyn til en Ting, kan fordre Erstatning direkte hos Tredjemand, som beskadiger den, undersøges andetsteds (§ 75).

ladende til ham at opgjøre med de Andre[13]). Dersom en Ret, der tilkommer Flere i Forening som Samejere, er krænket, kan ligeledes hver Samejer for sig indtale sin Andel af Skaden[14]). Til Overvindelse af de Bevisvanskeligheder, der fremkomme ved at bestemme de forskjellige Skadelidendes Anpart i Skaden, haves ingen særlige Regler[15]).

§ 38.

Retshandelen som Retsbrud (dolus og culpa in contrahendo)[1]).

I. I det foregaaende er det allerede paa flere Steder blevet omtalt eller forudsat, at en Retshandel eller de denne ledsagende Handlinger kan være et Retsbrud, se saaledes § 14. II. og § 31. V. om Umyndiges Retshandler, § 19. I. om Svig, § 23. III. 4. om Budet, der overbringer fejl Besked, og om visse Mellemmænd, der overskride deres Ordre eller handle uden Fuldmagt, se ogsaa § 23. III. 1. imod Slutn. Paa dette Retsbrud maa, forsaavidt ikke særlig Hjemmel haves for Afvigelse, den almindelige Erstatningsregel være anvendelig; det paadrager Ansvar, naar det er forsætligt eller uagtsomt *(dolus* og *culpa in contrahendo)*, men ikke, naar det er hændeligt[1a]),

---

[13]) Jfr. D. i U. f. R. 1868. 497, 1908. 109, H. R. T. 1896. 350 (U. f. R. 1896. 1011), Matzen S. 105—108, Torp-Grundtvig S. 161—164, 634, Hagerup Panteret S. 214—215, Bergh i Norsk Retstidende 1891 S. 825 ff.

[14]) H. R. T. 1873. 547 (U. f. R. 1874. 200), Evaldsen S. 138, Torp-Grundtvig S. 149, Planck III ad § 1011, herimod Gram S. 25, 54, Nellemann Alm. D. S. 402, D. i J. U. 1864. 730. Jfr. § 47 ved Note 21.

[15]) Ørsted N. j. A. XI S. 171—173, Gram Sp D. S. 890, jfr. ovfr. ved Note 3 og 4.

[1]) Aagesen R. R. II § 112, Schneider S. 62, D. Entw. Mot. II S. 745, Windscheid § 307 Note 6, § 315 Note 7, Munch-Petersen T. f. Rvdsk. XI S. 1 ff. Der kan rejses berettigede Indvendinger mod den traditionelle Overskrift over de her behandlede Æmner; det er ikke altid just selve Retshandelen, der konstituerer Retsbrudet, og Retsbrud med tilsvarende Funktioner kunne begaas paa anden Maade (§ 43. II. 2.), se Munch-Petersen l. c. S. 17, 22, 26. Men Unøjagtigheden rettes formentlig tilstrækkeligt gjennem Fremstillingen.

[1a]) Ovfr. § 29 Note 8[d] og 8[e], se nærmere om Paastanden hos Munch-Petersen l. c. angaaende de heromhandlede og lignende Kravs „kontraktmæssige" Karakter ndfr. § 43 Note 88.

og Ansvarets Omfang maa bestemmes efter det i § 36 udviklede. Af disse Retsbrud fremhæves to Hovedgrupper.

II. Den ene Gruppe er den, at der ved Afgivelsen af et Løfte bibringes Løftemodtageren den urigtige Forestilling, at han ved Løftet har erholdt en vis Ret, og at denne urigtige Forestilling afføder Tab for ham[2]), jfr. Fdn. 24. April 1839 § 3, L. 27. April 1894 Nr. 70 § 1 i Slutn. Tilfældet kan enten forekomme saaledes, at Løftet slet ikke er nogen gyldig Retshandel, f. Eks. naar den godtroende B. efter Begjæring fra den umyndige A., der angiver sig som myndig, giver ham en Ting i Bytte, i den Formening herved at erholde en Ret til den Ting, der af A. loves ham som Vederlag. Eller det kan forekomme saaledes, at Løftet vel er en gyldig Retshandel, men dog ikke giver Løftemodtageren den Ret, som han ventede. Naar f. Eks. B. fra A. modtager Løftet om en til Grunde gaaet Ting, hvis Undergang er B. ubekjendt, og derefter afholder forgjæves Afhentelsesomkostninger, er Løftet muligvis gyldigt (§ 44), saa at B. hos A. kan kræve den lovede Ydelses Værdi, men det giver ham dog ikke den Ret, som han ventede sig. I begge de omtalte Tilfælde har A. krænket B.'s Ret til Sandhed og maa, naar Krænkelsen er forsætlig eller uagtsom[3]), bortset fra den i § 31. V. nærmere omtalte særlige Undtagelsesbestemmelse i Fdn. 24. April 1839 §§ 2 og 3, stille B. som om Kontrakten ikke var bleven indgaaet ɔ: tilsvare den negative Kontraktsinteresse[3a]), L. 27. April 1894 Nr. 70 § 1 i Slutn. Derimod kan Retshandelen som Retsbrud umuligt afføde nogen Forpligtelse for Retsbryderen til at yde Modparten Opfyldelsesinteressen[4]); Pligten til at yde denne

---

[2]) Ihering IV S. 1 ff., Wharton §§ 1043—1056, Oest. G. B. §§ 872, 878, D. Entw. Mot. I S. 217, II S. 178—179.

[3]) Schl. H. R. D. I. 199, ovfr. § 23 Note 43 og 45. Note 1a og 6.

[3a]) Ovfr. § 2 Note 12c.

[4]) Hagerup S. 37, 45. Jfr. dog Udtryksmaaden hos Aubert S. 142—143, der ogsaa S. 74—75 paa andet Omraade benytter en lignende Terminologi. Noget andet er det, at den negative Kontraktsinteresse efter Omstændighederne faktisk kan være af samme Omfang som Opfyldelsesinteressen, saaledes f. Eks. naar Fordringshaveren kan oplyse, at han i Tillid til den indgaaede Retshandel har undladt at indgaa en anden, der vilde have bragt ham samme Fordel som den indgaaede, hvis denne havde været gyldig.

kan kun udspringe deraf, at et gyldigt Løfte ikke opfyldes. Dersom en Retsforfatning f. Eks. vedkjender sig den Regel, at den Umyndige, som falskelig har bibragt sin Medkontrahent den Forestilling, at han er myndig, eller at den, som har lovet noget umuligt, skal erstatte den godtroende Løftemodtager ikke blot det Tab, denne lider ved Kontraktens Indgaaelse, men Tabet, som lides ved, at Kontrakten ikke opfyldes, vil dette, efter den i denne Fremstilling fulgte Terminologi (§ 13. I.), netop sige, at Umyndiges Løfter og Løfter om noget umuligt under saadanne Omstændigheder ere erklærede for gyldige, og det er i denne Egenskab, ikke som Retsbrud, at de afføde Pligten til at yde Opfyldelsesinteressen, jfr. ligeledes Bestemmelserne i Kbl. § 42 om, at Sælgeren, der ved Retshandelens Indgaaelse svigagtigt har fortiet en Mangel, skal tilsvare Opfyldelsesinteressen. I fremmede Retsforfatninger ses undertiden den Sætning opstillet, at den negative Kontraktsinteresse i Tilfældene af denne Gruppe — samme Paastand er forøvrigt ogsaa opstillet for andre Tilfælde, se ndfr. § 43. II. 2. — aldrig kan fordres med nogen større Værdi end den, som Løftemodtageren vilde kunne erholde gjennem Opfyldelsesinteressen, dersom Løftet var gyldigt[5]). Denne Sætning stemmer imidlertid ikke med rigtige Grundsætninger. Man tænke sig f. Eks. det Tilfælde, at B. paa en Rejse i Jylland hos A. har set et sjældent Skab, for hvilket han senere byder 1000 Kr., at A. akcepterer dette Bud, skjønt Skabet nu er brændt, og at B. efter Meddelelse til A. rejser til Jylland for selv at indpakke og hjemføre Skabet, hvilken Rejse koster ham 30 Kr. Man tænke sig dernæst Sagen saaledes, at det er givet, at ingen Vurderingsforretning vilde have ansat Skabet til en højere Værdi end 700 Kr. Dersom nu det omtalte Salg efter Lovgivningen er gyldigt, kan B. i Opfyldelsesinteresse højst kræve 700 Kr. + 30 Kr. ÷ 1000 Kr., altsaa Intet; han vilde jo netop ved Kontraktens Opfyldelse ikke have høstet pekuniær Vinding, men lidt pekuniært Tab. Nu bestrides det vel ikke, at han, i Stedet for at kræve Opfyldelsesinteressen, kan hæve Kontrakten ɔ: beholde den aftalte Kjøbesum eller kræve den tilbage, dersom den er erlagt. Men ifølge den bestridte Sætning kan

[5]) B. G. B. §§ 122, 307, 309.

han ikke ved Siden heraf fordre sine Rejseomkostninger erstattede. At denne Nægtelse ikke stemmer med Retfærdighed, synes klart. Det ses ikke rettere, end at Kravet ligefrem følger af den almindelige Erstatningsregel, og der er vistnok ingen Grund til i Almindelighed at nægte dets Anerkjendelse, se nærmere ndfr. § 43. II. 2. Idet den bestridte Sætning forkastes, vil det ses, at Løftets Egenskab som Retsbrud af den her omtalte Gruppe kan have praktisk Betydning ikke blot, naar Løftet er ugyldigt, men ogsaa naar det er gyldigt uden dog at give Løftemodtageren den Ret, han antog at faa ved det. Derimod er Løftets Egenskab som Retsbrud af den omtalte Gruppe logisk udelukket, naar det er gyldigt efter sit principale Indhold, saa at det giver ham den Ret, han antog at faa[5a]). Følgelig vil det her udviklede blive af langt ringere praktisk Betydning i Retsforfatninger, der som den danske staa paa en Tillidstheoris Standpunkt, end i de Lovgivninger, der hylde Viljesdogmet og altsaa meget oftere erklære et Løfte for ugyldigt, skjønt Løftemodtageren er i god Tro[6]). Men ogsaa i Retsforfatninger af førstnævnte Klasse faar det udviklede dog adskillig Betydning[7]), idet disse dels ingenlunde anerkjende, at et Løfte altid er gyldigt, fordi Løftemodtageren er i god Tro, se saaledes ovfr. § 14. II. og om Budet og visse Mellemmænd, der have overskredet deres Fuldmagt eller handlet uden saadan ovfr. § 23, III. 4., jfr. ogsaa § 23. III. 1. imod Slutn., dels nødvendigvis maa anerkjende, at Løfter om umulige og usædelige Ydelser, selv om

[5a]) Hermed er naturligvis ikke paastaaet, at der i saa Fald ikke kan blive Tale om nogen Ret til negativ Kontraktsinteresse, se ndfr. § 43. II. 2., men kun, at saadan Ret ikke kan støttes paa Retshandelens Indgaaelse. Dette overfor Munch-Petersen l. c. S. 21.

[6]) Se saaledes ovfr. § 17. I. 1. i Beg., Windscheid § 307 Note 5, § 308 Not 7, § 311 Note 1, B. G. B. §§ 122, 307, 309, Schw. Art. 23. Saa stærk er Trangen i saadanne Retsforfatninger til et Supplement, at den negative Kontraktsinteresse undertiden antages at skulle tilsvares, skjønt Løftegiveren ikke er i Brøde, Windscheid § 315 Note 7, § 307 Note 5 og 10, B. G. B. § 122, men derimod B. G. B. §§ 307, 309 og Schw. Art. 23. Se ogsaa Aubert Rettelser S. XIII til S. 46—47, Gjelsvik Vildfarelse § 17 og endvidere Munch-Petersen l. c. S. 23, 32.

[7]) Wharton §§ 1043 ff., derimod Hagerup S. 36 Note, Almén ad § 25 Note 80, se herom Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 265 Noten.

de ere gyldige, ikke skabe Ret efter deres principale Indhold men kun give Krav paa Opfyldelsesinteressen i Penge.

III. Den anden Hovedgruppe af de Tilfælde, der betegnes som *dolus* og *culpa in contrahendo*, er den, at en Person ved Retshandlers Indgaaelse sætter Medkontrahenten i Forhold til Ydelser, som ved deres Egenskaber forvolde ham Skade[8]), L. om smitsomme Sygdomme hos Husdyr 29. Decbr. 1857 § 12. 3dje Sætning (Henvisningen til den almindelige Erstatningsregel er, som selvfølgelig, ikke gjenoptagen i den senere Lovgivning, der ophæver den nævnte Lov i det hele, L. 1. April 1893 Nr. 105 § 20), L. 30. Marts 1906 Nr. 81 § 9, Sølov §§ 115, 142. 2°, L. 10. Maj 1854 § 25. Ogsaa her maa den almindelige Erstatningsregel komme til Anvendelse, L. 29. Decbr. 1857 § 12. Retsbrudet kan foreligge ikke blot, naar Yderen har forsikret Modtageren om, at den paagjældende Egenskab ikke er tilstede, men ogsaa naar han har undladt tilbørligt at advare om dens Tilstedeværelse, se de nysnævnte Lovbud. Naar Modtageren kjender den paagjældende Egenskab ved Ydelsen, er Yderen ikke erstatningspligtig (§ 31. VI.), ligesaalidt som for uberegnelig Skade[9]). Og Yderen hæfter kun for Forsæt og Uagtsomhed, ikke for Hændelse[10]), L. 30. Marts 1906 § 9, Sølov § 142. 2°. Yderens Uagtsomhed kan baade ligge i, at han ikke har forvisset sig om Egenskabens Ikke-Tilstedeværelse, og deri, at han har undladt at underrette Modparten om dens Tilstedeværelse, men kunde han med Føje forudsætte, at Modparten kjendte Egenskaben, gjør han sig ikke skyldig i Uagtsomhed ved at undlade at omtale den[11]). Undertiden vil forøvrigt det udviklede ikke blive af praktisk Betydning, naar nemlig den paagjældende Egenskabs Ikke-Tilstedeværelse udtrykkeligt er garanteret Løftemodtageren, jfr. L. 26. Marts 1898 Nr. 64, eller maa betragtes som garanteret ham, saa at Ansvaret for Skaden vil følge af Reglerne om Opfyldelses-

---

8) N. Lassen i T. f. Rvdsk. XVII S. 298, Wharton § 228, D. Entw. Mot. II S. 581—582.

9) D. i H. R. T. 1869. 534 (U. f. R. 1870. 120), J. U. 1859. 281.

10) D. i H. R. T. 1891. 529 (U. f. R. 1892. 182), U. f. R. 1896. 449, 1867. 916.

11) Jfr. dog maaske D. i U. f. R. 1873. 261.

interessen, selv om Yderen ikke er i Brøde[12]), jfr. saaledes L. 10. Maj 1854 § 25. Af praktisk Betydning vil det udviklede blive dels ved de Kontrakter, i hvilke der regelmæssigt ikke paahviler Yderen nogen Garanti for Ydelsens Egenskaber, f. Eks. Forvaringskontrakten, Mandatet, dels i andre Kontrakter, forsaavidt angaar Egenskaber, hvis Ikke-Tilstedeværelse ikke kan anses for garanteret[13]). Og selv hvor Ansvar følger af Reglerne om Opfyldelsesinteressen, vil det kunne være af Betydning, at det tillige følger af den almindelige Regel om Erstatning udenfor Kontraktsforhold[14]). Forældelsesreglen i Kbl. § 54 omfatter saaledes ikke Krav, der udelukkende eller tillige hjemles ved sidstnævnte Regel[14a]).

§ 39.

Det principale Indhold af den paa Løfte (Kontrakt) hvilende Ret[1]).

I. 1. Det samme Retsprincip, som giver en Kjendsgjerning retsstiftende Kraft, maa ogsaa bestemme Indholdet af den paa Kjendsgjerningen hvilende Ret. Indholdet af de Fordringsrettigheder, som hvile paa Løfter (Kontrakter), bliver, da den danske Ret staar paa en Tillidstheoris (Erklæringstheoris) Standpunkt[2]), altsaa at bestemme efter Indholdet af den hos Løfte-

---

[12]) Saaledes f. Eks. U. f. R. 1898. 962, 1902. 381, se § 46 Note 40[a] og 12—14, jfr. H. R. T. 1902. 604 (U. f. R. 1903 B. 92).

[13]) D. i U. f. R. 1867. 916, jfr. herved Dernburg Pandekten II § 100 Note 14.

[14]) Planck II S. 602—603, Staub ad § 377 Note 91, H. R. T. 1901. 361 (U. f. R. 1901. 857).

[14a]) Kbl. Mot. S. 79, N. Lassen i T. f. Rvdsk. XVII S. 298. Dette bl. A. overfor Munch-Petersen l. c. S. 5—6.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 71—79, 96—98, Larsen S. 36—37 og Sml. Skr. II. 1 S. 117—119, Gram S. 211—213, Aubert S. 105—107 og 76—77.

[2]) Naar Lovgivningen anerkjender Viljestheorien, maa Rettens Indhold konsekvent blive det af Løftegiveren villede, eller forsaavidt tillige en Overenskomsttheori er anerkjendt, det, som begge Parter overensstemmende have villet, se saaledes Windscheid § 84 v. Note 11, B. G. B. § 133, Planck ad § 133, code civil art. 1156, 1163, jfr. ovfr. § 17 Note 2, men dog næste Note.

modtageren ved Løftet med Føje vakte Forestilling om, hvad Løftegiveren vil. Formaalet for Kontrakters Fortolkning bliver at udfinde, hvad Løftemodtageren ifølge Løftet og de Omstændigheder, under hvilke det afgives, med Føje kunde antage for villet af Løftegiveren[3]). Alt dette er hans Ret[4]), dog med den Begrænsning[5]), at han ikke paa Løftet kan støtte Ret til noget, som kun ifølge Omstændigheder, der vare ukjendelige for Løftegiveren som fornuftig Mand, kunde opfattes som omfattet af Løftet, se ovfr. § 17. I. Og andet er ikke hans Ret[6]), medmindre det følger af det straks nedenfor bemærkede. Dersom Løftemodtageren maa indse, at det er tvivlsomt, om Løftegiveren blot vil det mindre eller tillige noget mere, har han følgelig kun Ret til det mindre[7]). En Anvendelse heraf er det, at Skyldneren, forsaavidt Ydelsen er generisk eller alternativt bestemt, har Valget, naar ikke særlige Omstændigheder udvise, at det var Meningen, at

---

[3]) Saaledes C. Thomsen T. f. Rvdsk. XIII S. 273 Noten, Fr. Stang T. f. Rvdsk. XVIII S. 336 ff., navnlig S. 348, Om Vildfarelse S. 31—32, Ung. Entw. § 981, Pollock Principles of contracts 5th ed. S. 234, se ovfr. § 8 Note 2; ældre engelsk-amerikanske Forfattere udtrykke undertiden Sætningen saaledes, at det kommer an paa den Mening, som Løftemodtageren efter Løftegiverens Formening har indlagt i Løftet, Wharton § 657, se herom Pollock l. c. S. 235. Jfr. Bentzon A. R. S. 121—122. Der føles en saa stærk Trang til den opstillede Sætning, at den undertiden endog opstilles af Forfattere, som iøvrigt staa paa Viljestheoriens Standpunkt, se Ihering IV S. 72, Windscheid Wille und Willenserklärung S. 37—38, jfr. Fr. Stang l. c. S. 336 m. Note 2. Andre Forfattere og visse Lovgivninger, som staa paa Viljestheoriens Standpunkt, modificere dennes Konsekvenser, Regelsberger hos Endemann II S. 412, B. G. B. §§ 116, 119, 122 og iøvrigt ovfr. § 17 v. Note 1—3.

[4]) Se § 17 Note 11 og f. Eks. Schl. H. R. D. II. 518, H. R. T. 1889. 839 (U. f. R. 1890. 364), 1879. 327 (U. f. R. 1880. 20), Forudsætningen i H. R. T. 1857. 675, D. i U. f. R. 1883. 1198, 1878. 1137.

[5]) § 17 Note 16, H. R. T. 1887. 315 (U. f. R. 1888. 10), U. f. R. 1902. 804, 1887. 476.

[6]) Se f. Eks. H. R. T. 1886. 383 (U. f. R. 1887. 133), 1896. 491 (U. f. R. 1896. 1221), og i det hele, ogsaa angaaende Spørgsmaalet, hvorvidt der kan tages Hensyn til en god Tro hos Løftemodtageren, der skyldes individuelle Ejendommeligheder hos denne, § 17 Note 20.

[7]) H. R. T. 1888. 189 (U. f. R. 1888. 894), jfr. § 17 Note 21.

Fordringshaveren skulde have det, Kbl. §§ 13, 66, 69[8]). Det gjælder altsaa ikke at udfinde, hverken hvad Løftegiveren mente[9]), eller just hvorledes Løftemodtageren faktisk har opfattet Løftet[10]). Udgangspunktet for Fortolkningen bliver naturligvis Løftets Ord[10a]), men Rettens Indhold bliver dog ikke at fastsætte udelukkende efter en stræng Ordfortolkning; at dette ikke er Meningen med D. L. 5—1—2 „i alle deres Ord og Punkter, saasom de indgangne ere“, men at en Kontrakt kan være at fortolke endog i Strid med dens Ord, er forlængst anerkjendt[11]). Alle Fortolkningsmidler, som faktisk staa til Raadighed, maa benyttes[12]). Naar Forhandlingerne ere afsluttede ved endelig, navnlig skriftlig Kontrakt, vil det i Almindelighed stille sig saa, at denne alene er afgjørende[12a]). Men det staar hver af Parterne frit for at oplyse, at der under Forhandlingerne er givet ham Tilsagn om en anden Retsstilling end den i den skriftlige Kontrakt udtalte under saadanne Omstændigheder og paa saadan Maade, at det tilsagte maa gjælde ved Siden af og i Strid med denne[12b]). Af forskjellige Udtryk

---

8) Jfr. D. i N. j. A. XI. 65, V. 1, U. f. R. 1892. 928, Tybjerg hos Hage S. 335—336. Se nærmere om alternative Obligationsforhold Gram S. 64—66, 392—393, Evaldsen S. 131, Aubert S. 29, jfr. Windscheid §§ 255, 254, 125. 3°, B. G. B. §§ 262—265, Wharton §§ 619—625.

9) Se Note 4. At forskjellige Domme lejlighedsvis theoretisk udtale sig, som om det kom an paa Parternes Vilje, er tidligere omtalt, se § 17 Note 11.

10) Se Note 5 og f. Eks. H. R. T. 1887. 315 (U. f. R. 1888. 10), 1881. 216 (U. f. R. 1881. 852).

10a) H. R. T. 1899. 147 (U. f. R. 1899. 605).

11) D. i A. f. R. VI. 38, V. 312, 512, jfr. 197, J. T. II. 2. 145, H. R. T 1894. 163 (U. f. R. 1894. 683), 1857. 632. 1879. 327 (U. f. R. 1880. 20), Stang S. 32—33, jfr. Serlachius § 6.

12) Se f. Eks. D. i J. U. VI. 48, 1860. 226, 1853. 229, U. f. R. 1884. 781, Resp. 17. Jan. 1899 (U. f. R. 1900. 430). Jfr. Windscheid § 84, Regelsberger hos Endemann II S. 386—394, B. G. B. § 133, D. Entw. Mot. I S. 154—156 og navnlig Pollock S. 46—47, Principles of contracts 5th ed. S. 233—247, Wharton §§ 627—674, 22, 582.

12a) Jul. Lassen T. f. Rvdsk. IX S. 326 med Note 2. H. R. T. 1905. 501 (U. f. R. 1906. 208), 1900. 310 (U. f. R. 1900. 793), jfr. 1894. 112 (U. f. R. 1894. 639), U. f. R. 1906. 52, Chydenius Køp S. 350.

12b) H. R. T. 1895. 702 (U. f. R. 1896. 311), U. f. R. 1908. 294, 1904. 731, 1902. 162. Jfr. Tybjerg S. 145.

vil der ofte i særlige Kredse, navnlig imellem Handlende, have udviklet sig en særlig teknisk Forstaaelse, som maa lægges til Grund ved Fortolkningen[13]), jfr. Kbl. §§ 62—71. — Med Hensyn til Punkter, som ikke kunne antages omfattede af Løftegiverens Vilje, vil Løftemodtagerens Ret i første Linie bestemmes ved, hvad han ifølge Løftegiverens Forhold med Føje kunde antage, at denne vilde have villet, dersom han var bleven foranlediget til at udtale sig desangaaende[13a]).

2. Men Løftemodtagerens Ret bestemmes ikke alene ved, hvad der saaledes virkelig eller hypothetisk er lovet ham. Ofte fastsætter Lovgivningen, f. Eks. D. L. 5—8—1 og 14, L. 10. Maj 1854 §§ 7 og 14, nærmere supplerende Regler for Parternes Mellemværende i Kontrakter, som skulle gjælde, naar ikke andet følger af Aftalen, og undertiden ville saadanne Regler være fastslaaede ved Sædvaneret, Kbl. § 1. Og iøvrigt vil Aftalen være at supplere ved Retsregler, udledte af Lovgivningens Grundsætninger og af Forholdets Natur. Det er allerede ovfr. § 25 I. 2. bemærket, at den, der har afgivet et Løfte om Indtrædelse i et Retsforhold, er undergivet alle de i et saadant Retsforhold normale Pligter *(naturalia negotii)*, hvad enten nu disse er udtalte i Lov eller fastsatte ved Sædvane eller ikke have positiv Hjemmel, forsaavidt han ikke har reserveret sig imod dem[14]). Indgaaelse af Retshandler vilde være altfor besværliggjort, dersom der ved Afslutningen skulde afgives Tilsagn i alle Enkeltheder. Gjennemsnitlig indgaas Retshandler med Udtryk, der, nærmere besete, kun

---

[13]) Mangfoldige Responsa angaaende Handelskoutumer ere ikke andet end Udtalelser af, hvorledes visse Udtryk forstaas imellem Handlende, jfr. Note 20, Pollock Principles of contracts 5th ed. S. 242 ff

[13a]) Stang S. 33, 66—67, Munch-Petersen Causa S. 64, 86, ovfr. § 18. I., navnlig ved Note 6[e] og i Slutn.

[14]) Jfr. l. 11 § 1 Dig. *de act. emti et venditi* (19—1): *quodsi nihil convenit, tunc ea præstabuntur, quæ naturaliter insunt hujus judicii potestati*, Windscheid § 85 Note 1, B. G. B. §§ 157, 242, Planck II ad § 242, code civil art. 1135, 1134, Leonhard Irrthum S. 221 ff., Kohler hos Ihering XXVIII S. 201 ff., Bentzon Forhandlinger paa 7de nordiske Juristmøde S. 17—20 og Vis major S. 306—328, A. R. S. 96—98, Søret S. 141—145, Stang S. 33—34, T. f. Rvdsk. XVIII S. 341—342, Munch-Petersen Causa S. 53—57, 86.

afgive en Ramme, som maa udfyldes, og denne Udfyldning maa da, naar det ikke er tilkjendegivet, at Meningen er en anden, ske med det i den paagjældende Art af Retsforhold regelmæssige, normale. Fastsættelsen af dette sker, bortset fra positive Lovregler og Sædvaner, ved Hensyntagen til, hvad Tro og Love kræver, til den almindelige, navnlig under Hensyn til almindelig Skik og Brug, uddannede Retsopfattelse og ved Overvejelse af det ifølge Retshandelens Formaal fornuftige og formaalstjenlige. Fra Viljestheoriens Standpunkt findes Sætningen om *naturalia negotii* ofte begrundet ved Henvisning til, at de Paagjældende maa formodes at have villet det regelmæssige, men at dette ofte vil være en Fiktion, er klart. Fra Tillidstheoriernes Standpunkt kunde den paa tilsvarende Maade tænkes begrundet ved Henvisning til, at Løftemodtageren med Føje kan antage, at Løftegiveren vil det regelmæssige. Og ofte vil det ogsaa virkelig forholde sig saaledes, men ofte vil en saadan Antagelse ikke have noget særligt Tilknytningspunkt, og Regelen gjælder alligevel. Det maa altsaa fastholdes, at de omtalte regelmæssige Pligter indtræde uden at være lovede, og at deres Indhold ikke bestemmes ved individuel Fortolkning af de foreliggende Løfter, men efter Reglerne for Udfindelsen af, hvad der er objektiv Ret[14a]). Desuagtet siges de i Almindelighed at være stiltiende lovede. Dette Udtryk kan være misvisende i Henseende til Pligternes faktiske Oprindelse og i Henseende til den Virksomhed, der bestemmer deres nærmere Indhold. Men det bør dog fastholdes, ikke just fordi et Løfte dog er den Kjendsgjerning, hvortil Retsordenen knytter Pligten som Retsvirkning, men af en anden Grund, se ovfr. § 25. III. Det maa nemlig antages i Almindelighed at være Retsordenens Mening med Anerkjendelsen af disse Pligter, at Løftegiveren skal behandles netop, som om han havde lovet deres Overtagelse og

[14a]) Om Modsætningen mellem Viljeserklæringens Fortolkning og Udfindelsen af de for Typen gjældende Retssætninger se navnlig Bentzon i utrykte Noter til Privatrettens almindelige Del S. 154 ff. Under Fremhævelsen af denne Modsætning maa det stærkt betones, at enhver Typeudsondring er mere eller mindre vilkaarlig, og at enhver Erklæring bliver at supplere med de Regler, der ere det naturlige Supplement netop til dennes Individualitet, Munch-Petersen Causa S. 64, 86.

kun saaledes; den Pligt, der paalægges ham som Supplement til en anden, maa antages at være undergivet samme Regler, som den Pligt, der saaledes suppleres[15]), naar Lovgiveren ikke siger det modsatte. En anden Antagelse vilde dels føre til, at Lovgiveren jævnligt vilde komme i Strid med sine almindeligt anerkjendte Øjemed, f. Eks. Umyndighedslovgivningen, dels føre til meget upraktiske Resultater[15a]). Det vilde nemlig efter en modsat Anskuelse ofte blive nødvendigt at bringe paa det rene, om i det enkelte Tilfælde en Pligt, som paahviler Løftegiveren, paahviler ham uanset at den ikke er lovet. Og hvor vanskelig denne Afgjørelse er, viser Literaturen om de „stiltiende Viljeserklæringer" og en Betragtning af en Mængde Tilfælde, der have udstrakt Betydning i det daglige Liv, jfr. f. Eks. det, at en Person tager Plads i en Sporvogn; der kan i det uendelige uden Udsigt til nogen Løsning strides om, hvorvidt den Paagjældende virkelig stiltiende har lovet at betale Taksten, eller om hans Pligt til at betale denne paahviler ham, uden at han har lovet den. Undertiden gaar den positive Ret i Anordningen af det ved Kontrakten skabte Mellemværende videre og paalægger Pligter, som ufravigeligt skulle gjælde mellem Parterne, saa at noget andet ikke kan vedtages (præceptive Regler i Modsætning til deklaratoriske), f. Eks. L. om Fæstevæsenet 19. Febr. 1861 § 10. Dette er dog Undtagelsen; Reglerne om Parternes Mellemværende i Kontrakter ere i Almindelighed deklaratoriske. Indenfor de deklaratoriske Normer sondres ofte mellem egentlige deklaratoriske Regler, der anordne, hvorledes Mellemværendet skal være, naar ikke andet følger af Aftalen, og Fortolkningsregler, der bestemme, hvorledes en Erklæring i Tvivlstilfælde skal forstaas[15b]).

---

[15]) De Pligter, der ifølge Regelen om *naturalia negotii* indtræde i Retsforhold, som ikke hvile paa Løfter men paa andre Kjendsgjerninger, maa altsaa antages at være undergivne de om disse sidste Kjendsgjerninger gjældende Regler (§ 48).

[15a]) Herimod tildels, navnlig forsaavidt angaar Pligter til at svare Erstatning for Ikke-Opfyldelse, Bentzon i U. f. R. 1893 S. 113 ff., jfr. ovfr. § 25 Note 1[a].

[15b]) Sondringen lader sig vanskeligt gjennemføre, og den retlige Betydning, man tillægger Forskjellen, synes uklar, se herom Planck I S. 22, Dernburg I § 19. II, Staub Allg. Einleitung Anm. 42—44. Imid-

II. Hvad der efter det anførte bliver det almindelige Indhold af de forskjellige Arter af Kontrakter, omhandles i den specielle Del. Her skal kun nævnes nogle enkelte Anvendelser af det under I. og ovfr. i § 25. I. 2. bemærkede, som ere af mere almindelig Interesse.

1. Den, der indgaar Kontrakter med en Person eller et Institut, som regelmæssigt kun indgaar denne Art af Retshandler efter visse faste, f. Eks. i Vedtægter, Reglementer o. s. v. fastslaaede Regler vil, efter det tidligere udviklede, i Almindelighed bindes i Overensstemmelse med disse og kun erholde Ret i Overensstemmelse med disse[15c]), nemlig under følgende nærmere Betingelser: Naar det kan forudsættes at være almindeligt bekjendt, at saadanne Regler eksistere, ere de i Almindelighed afgjørende for Kontrahentens Retsstilling, selv om han ikke kjendte deres nærmere Indhold, forsaavidt da ikke dette er aldeles abnormt. Ere de meddelte den Paagjældende, eller burde han iøvrigt kjende dem, binde de ham[16]), selv om han ikke har gjort sig bekjendt med deres Indhold, medmindre en Bestemmelse af særligt abnormt eller uventet Indhold ikke er meddelt ham paa tilstrækkelig tydelig Maade[17]). Derimod blive Reglerne uden Betydning for Kontrahenten, naar det ikke kunde forudsættes, at han kjendte deres Eksistens[18]), og for-

lertid ligger det dog nok overfor visse deklaratoriske Normer, navnlig dem, der stemme med, hvad der faktisk regelmæssigt vedtages eller tilsigtes mellem Parter i saadanne Forhold, nærmere at lægge en Bevisbyrde paa den Part, som paastaar, at der er truffet Aftaler, som udelukke Normens Anvendelse, end overfor andre, der ere Udtryk for den fornuftige og af Samfundshensyn ønskelige Ordning af Forholdet, uden at det just forholder sig saa, at denne Ordning faktisk regelmæssigt tilsigtes af Parter i deslige Forhold, se Almén ad Kbl. § 1 ved Note 32 til 47, men dog Tybjerg S. 12 ff., 133, Munch-Petersen T. f. Rvdsk. XVII S. 454.

[15c]) Bentzon Søret S. 142–144, 594, A. R. S. 97, N. H. Bache Brandforsikringsretten I S. 180 ff., Gjelsvik Vildfarelsens Indflydelse S. 21—22, ndfr. § 122 Note 73—78, H. R. T. 1901. 498 (U. f. R. 1902 B. 25).

[16]) H. R. T. 1877. 688 (U. f. R. 1878. 419), 1898. 740 (U. f. R. 1899. 344), U. f. R. 1901. 78, 1898. 962, 1893. 636.

[17]) D. i U. f. R. 1885. 765, 1892. 37, 1893. 255, 1905. 707, jfr. D. i U. f. R. 1890. 1131, Pollock S. 46—47, Wharton §§ 22, 572.

[18]) H. R. T. 1887. 315 (U. f. R. 1887. 476), U. f. R. 1907. 228, 1900. 739, 1890. 728, jfr. H. R. T. 1901. 498 (U. f. R. 1902 B. 25), men dog maaske Bentzon Vis major S. 317.

saavidt som Institutet har givet ham Føje til at antage, at det overfor ham vil fravige dem[19]). Under det angivne Synspunkt maa vistnok de fleste saakaldte Handelssædvaner eller Koutumer opfattes[20]): de ere ikke i Sædvane grundede Retssæt-

---

[19]) H. R. T. 1884. 613 (U. f. R. 1885. 410), U. f. R. 1906. 626.

[20]) Under Betegnelsen „Handelssædvane“, Koutume“ o. desl. falde to forskjellige Ting, dels den i Handelssædvane grundede Retsregel, dels den faktiske Skik og Brug mellem Handlende, Grundtvig S. 47—54, Bentzon Retskilderne S. 84—85, 93 Note 2, jfr. Vis major S. 314—315, Tybjerg hos Hage S. 326—328, Almén ad § 1 ved Note 14—19, Staub Allg. Einleitung Anm. 26 ff., Goldschmidt Handbuch des Handelsrechts I. 1 §§ 35--36, Hahn ad Art. 1 §§ 12, 16 og ad Art. 279, se ogsaa Note 13, jfr. E. Møller Forudsætninger S. 170 Note 3. Man har forgjæves forsøgt at erholde en fast Betegnelse for hver af Arterne („Handelssædvane“ og „Handelsskik“). De ifølge Anord. 23. April 1817 § 12, jfr. L. 29. Decbr. 1857 § 31, af Grosserer-Societetets Komité afgivne Responsa angaaende Sædvaner og Koutumer kunne saavel være Udtalelser om Sædvaneret som om faktisk Handelsskik, jfr. herved Grundtvig S. 52. Naar det i Teksten er antaget, at de ordentligvis ere det sidste, støttes denne Antagelse derpaa, at det er saa overordentlig vanskeligt at udsige, om Sædvaneret har dannet sig, at Komitéen ordentligvis ikke kan antages at have udtalt sig herom, men kun om det, som den med Sikkerhed kan give Besked om, nemlig faktisk Handelsskik. En saadan faktisk Skik vil efter det ovfr. i § 28 bemærkede blive af væsentlig Betydning for Grænsen imellem det tilladelige og det retsstridige og — efter det her i Teksten bemærkede — for Indholdet af Handelskontrakter, idet disse ordentligvis maa antages indgaaede i Henhold til Skikken. Naar denne kan forudsættes almindelig bekjendt, vil det forøvrigt ikke faa megen praktisk Betydning, om den antages at være Udtrykket for en Retssætning eller for en faktisk Skik og Brug, og en skarp Afgrænsning i saa Henseende lader sig overhovedet ikke opstille. Men en Sondring maa dog fastholdes, se det i Teksten ved Note 21 bemærkede samt Grundtvig S. 47—48. Og medens der tvistes om, hvorvidt Sædvaneret kan hæve en deklaratorisk Lov — et Spørgsmaal, som Kbl. § 1 for sit Vedkommende besvarer bekræftende, jfr. Bentzon Retskilderne S. 91—93 — er det givet, at den faktiske Skik og Brug under de i Teksten angivne Betingelser maa være afgjørende for Kontraktens Indhold, endog i Strid med deklaratoriske Love. Endnu maa om Handelssædvaner bemærkes, at Grosserersocietetets Komité i tidligere Tider undertiden har angivet som Handelskoutume visse Handlinger, som Handlende af Konveniens-hensyn jævnligt udvise mod hinanden, hvorved adskillig Usikkerhed er forvoldt, se saaledes om Resp. 12. Juni 1869 (U. f. R. 1889. 540) ndfr. § 42 Note 6.

ninger men faktisk almindelige Handelsvilkaar, som i Overensstemmelse med det anførte og kun under de angivne Betingelser[21]) blive bestemmende for Indholdet af Kontrakten. Kbl. § 1 fastsætter intet herimod stridende, men overlader det ganske til Retsanvendelsen at afgjøre, under hvilke Betingelser den enkelte Handelsbrug eller Sædvane bør komme til Anvendelse[21a]).

2. Naar Ydelser af Ting eller Arbejde, der efter deres Beskaffenhed regelmæssigt kun erlægges mod Vederlag, ere erlagte til og modtagne af en Person, maa han som det regelmæssige antage, at de kun erlægges ham mod Vederlag, og bliver følgelig pligtig at svare saadant[22]) (ovfr. § 25. I. 3.), selv om det ikke udtrykkeligt er vedtaget, medmindre der foreligger særlige Omstændigheder, der give ham Føje til at antage, at det er Meningen, at han skal have Ydelsen uden Vederlag[23]). Og naar der udtrykkeligt eller stiltiende er ind-

---

[21]) Schl. H. R. D. III. 378, 9, I. 261, J. U. 1854. 106, U. f. R. 1905. 478, 1890. 796, 1877. 936, jfr. J. U. 1873. 216, H. R. T. 1896. 491 (U. f. R. 1896. 1221), U. f. R. 1906. 440.

[21a]) Bem. til Kbl. S. 33, jfr. dog tvivlende Almén ad § 1 ved Note 20.

[22]) Se f. Eks. Schl. H. R. D. II. 633, H. R. T. 1857. 675, 1864. 681, 1884. 533 (U. f. R. 1885. 123), U. f. R. 1906. 94, 1903. 563, 1901. 745, 1894. 113, 1891. 939, 1886. 588, 1888. 578, 1885. 527, 1882. 1182, 1880. 681, 1884. 642, 1876. 264, 1867. 479, 1868. 682, 1874. 82, J. U. II. 601, N. j. A. IX. 111, jfr. H. R. T. 1877. 722 (U. f. R. 1878. 540), 1876. 101 (U. f. R. 1876. 698). Ndfr. § 136 Note 10, D. H. G. B. § 354. Se om begjært Tilsendelse af Prøver U. f. R. 1891. 282.

[23]) H. R. T. 1886. 547 (U. f. R. 1887. 196), 1857. 675, 1870. 361 (U. f. R. 1870. 1005), U. f. R. 1891. 1058, 1899. 948, J. U. 1864. 792, II. 835, jfr. U f. R. 1887. 728. Ndfr. § 98 Note 7, Tybjerg S. 137. Se § 25 Note 17, § 77 Note 29. Med det i Teksten udtalte er kun den materielle Retsregel angivet. Hvad Bevisbyrden angaar, antages det undertiden, Nellemann Pr. S. 357—358, Tybjerg S. 136, jfr. Munch-Petersen Pr. S. 309—310, D. i U. f. R. 1902. 617, 1871. 573, 1876. 474, J. U. 1858. 778, 1854. 316, jfr. 1873. 603, at Yderen maa føre Bevis, naar Modtageren paastaar, at Ydelsen er tillagt ham vederlagsfrit. Nogen almindelig Regel herom kan dog ikke opstilles. Det kommer an paa, hvad der er bevist og indrømmet om den Situation, under hvilken Ydelsen fandt Sted. Tænker man sig Tilfældet rent, i Modsætning til saadanne Tilfælde som f. Eks. D. i U. f. R. 1884. 556, saa at intet andet relevant er oplyst end Erlæggelsen og Modtagelsen af en Ydelse, der efter sin Beskaffenhed normalt kun ydes mod Vederlag, maa Modtageren have Bevis-

gaaet en Kontrakt om en Ydelse mod Vederlag i Penge, men dette Vederlags Størrelse ikke er fastsat ved Aftalen, jfr. ovfr. § 25. I. 3., bestemmes Størrelsen, dersom der haves en fast Maalestok i den ene Kontrahents for Modparten kjendelige Skik og Brug (hans almindelige Pris) efter denne[24]), jfr. L. 10. Maj 1854 § 7, Sølov § 150, ellers antages Vederlagets Fastsættelse overladt til den, som skal have det, med den Begrænsning, at han dog ikke kan kræve et Vederlag, som oplyses eller skjønnes at være ubilligt[25,26]), Kbl. § 5, Rpl. § 121. I denne

---

byrden, se flere af de i forrige Note og denne Note i Begyndelsen citerede Domme, jfr. ogsaa D. i U. f. R. 1895. 849, H. R. T. 1892. 857 (U. f. R. 1893. 455), U. f. R. 1891. 939, 1874. 1006, 1875. 1110, J. U. 1855. 545. Men ofte vil der være indrømmet Kjendsgjerninger (Slægtskab og Hengivenhedsforhold imellem de Paagjældende o. s. v.), der bevirke, at en vederlagsfri Ydelse ikke kan betragtes som noget abnormt, og i saa Fald hviler en Bevisbyrde paa Erlæggeren, der paastaar Vederlag, se ligeledes flere af de citerede Domme og U. f. R. 1908. 144, jfr. 1904. 425, H. R. T. 1894. 785, 787, 801 (U. f. R. 1895. 301, 302, 306), U. f. R. 1893. 575.

[24]) H. R. T. 1905. 428 (U. f. R. 1906. 31), U. f. R. 1877. 726 („Dagens Priser"), 922, 1868. 205, 1884. 642, 1906. 686, 1890. 182, jfr. H. R. T. 1886. 677 (U. f. R. 1887. 524), 1883. 302 (U. f. R. 1883. 1029), 1895. 399 (U. f. R. 1895. 1122). Det er Ydelsens Pris paa det Sted, hvor, og til den Tid, til hvilken den skal leveres, som det kommer an paa, se anførte Domme og Evaldsen Sp. D. S. 5, Grundtvig Lov om Køb ad § 5 Note 3, Almén ad § 5 ved Note 22—30, Hagerup S. 9, B. G. B. § 453, D. Entw. Mot. II S. 322, Staub II Exkurs z. § 373 Anm. 19 ff.

[25]) Schl. H. R. D. III. 57, H. R. T. 1871. 130 (U. f. R. 1871. 531), U. f. R. 1903. 606, 1902. 709, 1900. 120, 710, 230, 916, 1892. 474, 627, 1889. 945, 1887. 260, 1194, 1886. 591, 1883. 278, 1169, 1882. 234, 1879. 233, 1878. 1145, 1874. 796, 1869. 612, S. og H. R. T. 1873. 188, J. U. 1850. 706 o. m. fl., jfr. U. f. R. 1901. 314. Se Bem. til L. om Køb S. 40—41, Tybjerg hos Hage S. 338, Hagerup S. 9—10, Almén ad § 5 ved Note 20 ff., Wharton § 708, B. G. B. §§ 315—316, jfr. §§ 612, 632, 653, Planck II ad § 316 Note 2. Tybjerg kritiserer S. 139—144 Tekstens og Lovgivningernes Formulering af Regelen, men hvad han sætter i Stedet, ses i Virkeligheden at være det, som den almindelige Forstaaelse indlægger i den kritiserede Sætning i Forbindelse med, hvad der følger af stiltiende Tilsagn, jfr. Grundtvig l. c. — Takstbestemmelserne for Lægehonorarer i Fdn. 4. Dcbr. 1672 § 10, jfr. Pl. 14. Maj 1813, ere Minimumstakster, H. R. T. 1907. 215 (U. f. R. 1907. 617), N. Lassen i U. f. R. 1907 B. 146; naar Aftale ikke er truffet om Honorarets Størrelse (§ 20 Note 16), bliver dette at fastsætte efter Billighed ved frit Skjøn, dog at det ikke maa sættes lavere end efter Taksterne i de nævnte Lov-

Henseende kan en Skjønsforretning blive at optage, naar den, der skal erlægge Vederlaget, gjør det antageligt, at Modpartens Paastand er overdreven, eller naar Retten ikke har nogen Mening om Billigheden af det paastaaede Vederlag[27]).

3. Løfter om Betaling af Penge begrunde — bortset fra Pligten til at betale Morarenter, L. 6. April 1855 § 3, Kbl. § 38, se herom § 43. I. 3. og ndfr. om Tilsagn af skadesløs Betaling — ikke Pligt til at svare Renter[28]), medmindre

bud, der forøvrigt ikke omfatte kirurgisk Behandling, Massage o. desl., se f. Eks. U. f. R. 1906. 686, 929, jfr. 1898. 674 eller udenlandsk Læges Behandling i Udlandet, U. f. R. 1903. 145. Se iøvrigt om ældre Praksis DD. under Rubr. Læger i U. f. R. og Domsregistrene.

[26]) Med den i Teksten angivne materielle Retsregel som Baggrund, og naar den ledende Grundsætning for Bevisbyrdens Fordeling antages at være denne, at ingen Bevisbyrde paahviler den, som kun paastaar det, der ifølge det beviste eller indrømmede er det regelmæssige, kommer man vistnok til følgende Regler om Bevisbyrdens Fordeling for det Tilfælde, at det fra den ene Side paastaas, at der er truffet Aftale om Vederlagets Størrelse, eller at der opstilles forskjellige Paastande om, hvad der i denne Henseende er aftalt, alt forudsat, at Tilfældet foreligger rent, jfr. ovfr. Note 23, og at Talen er om Handler, ved hvilke det ikke er usædvanligt, at Vederlaget lades uomtalt. Man maa følge dens Paastand, hvem Vederlaget tilkommer, forsaavidt den ikke gaar ud over det, som ifølge den i Teksten angivne materielle Retsregel i Mangel af Aftale tilkommer ham, D. i H. R. T. 1878. 488 (U. f. R. 1879. 33), U. f. R. 1907. 450, 1908. 124, 1906. 365, 1902. 118, 1899. 657, 1897. 837, 863, 940, 1893. 1279, 1887. 260, 1884. 647, 650, 1882. 234, 1879. 606, 1869. 612, 1890. 182, J. U. 1861. 9, jfr. H. R. T. 1899. 167, (U. f. R. 1899. 612), selv om ogsaa Modpartens Paastand ligger indenfor det rimelige, se dog i modsat Retning D. i U. f. R. 1906. 368, 1901. 536, 1900. 278, 1892. 281, 1898. 821, 1882. 978, og maaske H. R. T. 1872. 271 (U. f. R. 1872. 892), jfr. J. U. VIII. 1001, U. f. R. 1899. 509, 1894. 211, 1905. 242, hvilke Domme tildels synes at hvile paa den Anskuelse, at den mindre af Paastandene har størst Sandsynlighed for sig. Forsaavidt derimod den, der skal have Vederlaget, paastaar mere, end der efter den almindelige Regel vilde tilkomme ham, har han Bevisbyrden for den i denne Retning gaaende Aftale, D. i S. og H. R. T. 1867. 80, U. f. R. 1890. 186. Jfr. Nellemann Pr. S. 360, Tybjerg S. 138 og 144, Hindenburg S. 94; afvigende Almén ad § 5 ved Note 32ª ff., Staub Allg. Einleitung Anm. 32, 50.

[27]) Se D. D. i Note 25, U. f. R. 1906. 937, 1895. 788.

[28]) Schl. H. R. D. II. 504, H. R. T. 1896. 119 (U. f. R. 1896. 687), D. i U. f. R. 1887. 1034, 1885. 379, 1881. 566, 1867. 1051, 1878. 176, 1874. 485, 1887. 1020. 1882. 333, Ind. Min. Skr. 7. Maj 1857. Saaledes

saadant er vedtaget udtrykkeligt eller stiltiende[28a]), f. Eks. Vedtagelse om Rentefrihed indtil et vist Tidspunkt, eller hjemlet ved særlige Sædvaner eller Undtagelsesbestemmelser i Lovgivningen, se L. 9. April 1891 Nr. 66 § 22 i Slutn., § 23. 2⁰, Kbl. § 38. 1⁰ andet Punktum. Dog maa det vistnok antages, at der af Pengelaan, som ere bestemte til at have en vis Varighed, som *naturale negotii* maa svares Renter, naar ikke særlige Omstændigheder, f. Eks. at der er udstedt Gjældsbrev, som ikke omtaler Renter, tale for, at dette ikke er Meningen[29]). Naar Renter efter det anførte skulle svares, men deres Størrelse ikke er aftalt, kan der kræves 4 pCt.[30]); flere Lovbud, navnlig L. 6. April 1855 § 3, Fdn. 23. April 1845 § 8, gaa nemlig ud fra, at der eksisterer en almindelig deklaratorisk Lovregel angaaende Renters Størrelse, og da der ikke findes nogen anden almindelig Norm for Rentestørrelsen i dansk Ret end den, der indeholdes i de Lovbud, som fastsætte Rentens almindelige Maksimumsstørrelse til 4 pCt., se Fdn. 13. Febr. 1767, 5. Jan. 1813 § 21, jfr. nu L. 6. April 1855 § 1, maa det være denne, der sigtes til. I Forholdet mellem Handlende svares der efter Handelskoutume ofte Renter uden at dette er vedtaget, og den almindelige Rentefod, som da gjælder, naar intet andet

---

ogsaa, endog med Hensyn til Pengelaan, Windscheid § 259 Note 6 og 7, § 371 Note 6, D. Entw. Mot. II S. 312, Planck II ad § 608 Nr. 1 og ad § 246, Schw. Art. 330, code civil art. 1905, Aubert S. 29, Schrevelius II S. 353.

[28a]) U. f. R. 1893. 936, ovfr. under 1., ndfr. Note 31. Om Fortolkning af Vedtagelser jfr. f. Eks. U. f. R. 1903. 19, Resp. 3. Aug. 1901 (U. f. R. 1902. 327).

[29]) Hagerup S. 155, D. i U. f. R. 1892. 1077, 1884. 642, jfr. H. R. T. 1889. 538 (U. f. R. 1890. 26), 1857. 675, Schl. H. R. D. II. 301, Ørsted Hdbg. V S. 243, men dog Evaldsen Sp. D. S. 222, Aubert Sp. D. I S. 362, Schl. H. R. D. II. 504, J. U. 1848. 113. Ndfr. § 98 Note 68. Den romanistiske Regel, at der ikke svares Renter af Pengelaan uden Vedtagelse herom, stammer vistnok fra denne Kontrakts oprindelige Natur som Realkontrakt. Efter The civil code of the State of New-York § 968 svares der Renter af Laan uden Vedtagelse, jfr. derimod om engelsk Ret Leake S. 1109 ff.

[30]) Evaldsen S. 132—133, Skyldnerens Mora S. 133—134, D. i U. f. R. 1881. 566, 1875. 974, 1884. 400.

er aftalt, er i Almindelighed 6 %, jfr. L. 6. April 1855 § 3[31]). Tilsagnet om „skadesløs Betaling" af Penge skaber ifølge Rs. 18. Novbr. 1718 Pligt til, naar Betaling ikke erlægges til rette Handlingstid, at svare Rente og Rentes Rente fra dette Øjeblik samt al den Bekostning, som maa gjøres for at faa Betaling, saavidt den findes lovlig, altsaa f. Eks. skadesløse Procesomkostninger, naar Processen har været fornøden og vindes[32]). — Om den, der har lovet Ydelsen af en Ting, ogsaa

[31]) Det kan ingenlunde opstilles som almindelig Regel, at Handlende indbyrdes skulde have Ret til at beregne sig 6 % af Tilgodehavender. For Kjøbesummers Vedkommende vil vistnok fremtidigt Kbl. § 38 smh. m. § 4, være afgjørende; nogen Sædvane, som vilde give Ret til Renter udover de her hjemlede, vil næppe kunne paavises. Iøvrigt kan vistnok som almindelig Regel opstilles, at der kan beregnes Rente, i Almindelighed 6%, i løbende Mellemværende mellem Handlende og af Forskud mellem Handlende, jfr. om Rentes Rente Resp. 31. Aug. 1891 (U. f. R. 1892. 505), og om Handelssædvane som Maalestok ved Fastsættelse af Erstatning D. i S. og H. R. T. 1863. 52, 1862. 41, 47, men derimod J. U. 1849. 97 og U. f. R. 1873. 1003. Hvorledes Begrebet Handlende i denne Forbindelse skal forstaas, er uklart, jfr. H. R. T. 1882. 520 (U. f. R. 1883. 126), U. f. R. 1904. 5, 1894. 279, Resp. 31. Aug. 1891 (U. f. R. 1892. 505); antageligt vil Sædvanen i saa Henseende udvikle sig til Overensstemmelse med Kbl. § 4. Overfor Ikke-Handlende ville Handlende ordentligvis kun kunne beregne Renter ifølge udtrykkelig eller stiltiende Vedtagelse, U. f. R. 1893. 636, 1903. 165, 1902. 403, Note 21 og 28[a]; stiltiende Vedtagelse i saa Henseende antages ikke at foreligge, blot fordi den Paagjældende har forholdt sig passiv overfor tilsendt Opgjørelse med Rentepaaførsel o. desl., U. f. R. 1901. 996, 1896. 446. Handelsrenten paa 6 % vil antageligt, ifølge V. L. § 36, jfr. ndfr. § 43 Note 80, og Kbl. § 38. 3° blive opfattet som ogsaa gjældende Moratilfælde, saa at der ikke tilkjendes yderligere 1 % fra Søgsmaalets Begyndelse, jfr. U. f. R. 1902. 247. Se nærmere om Æmnet Tybjerg hos Hage S. 236, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 145—156, Hindenburg S. 60—61, Redaktionsbemærkninger i U. f. R. 1868 S. 754—756 og en Mængde Domme og Responsa hos Rode og i Domssamlingerne unber Rubr. Renter. Jfr. D. H. G. B. §§ 352—355.

[32]) Nellemann Pr. S. 992, 999, Gram S. 78, Evaldsen S. 133 og Skyldnerens Mora S. 138—139, Munch-Petersen Pr. S. 492—493. Jfr. fremtidigt Rpl. § 303. Schl. H. R. D. III. 47, II. 504, U. f. R. 1908. 206, 1897. 885, 1895. 393, 1893. 827, 1885. 397, 372, 1882. 456, jfr. 1895. 726. Se ndfr. § 43 Note 68. Da Rs. 1718, jfr. ogsaa Rs. 22. Aug. 1711, hvortil det henviser, kun angaar det Tilfælde, at en Betaling er udebleven, som skulde have været erlagt, kan det, som i Teksten bemærket. ikke antages,

er pligtig at yde den efter Løftet af Tingen faldne Vinding[33]), kan ikke besvares ved nogen almindelig Regel men stiller sig forskjelligt ved forskjellige Arter af Kontrakter. Urigtigt vilde det være at antage som almindelig Grundsætning, at Vindingen tilfalder den, som bærer Tabet ved Tingens Undergang, se Kbl. § 18 smh. m. § 17.

§ 40.

Fortsættelse: Tid og Sted for Ydelsen.

I. Medens Ydelsens Forfaldstid[1]) — det Tidspunkt, paa hvilket Ydelsen af Fordringshaveren kan fordres erlagt — ved de Krav, som udspringe af den almindelige Erstatningsregel, er indtraadt, saasnart Skaden er sket, vil den ved Krav, som hvile

---

at det hjemler nogen Rentepligt for Tidsrummet førend Skyldnerens Handlingstid, Ind.-Min. Skr. 7. Maj 1857, Evaldsen S 133, U. f. R. 1895. 221, men derimod D. i U. f. R. 1888. 974. Men lyder Gjældsbrevet paa Rente, maa der svares Rentes Renter, jfr. derimod B. G. B. § 248, fra det Øjeblik, da Renten skulde have været erlagt. I Praksis viser der sig vistnok overdreven Tilbøjelighed til at hæve Procesomkostningerne, selv om skadesløs Betaling er lovet, til at nægte Godtgjørelse for visse Omkostninger og undertiden til overhovedet at slippe bort fra Regelen i Rs. 1718, jfr. foruden citerede DD. endvidere f. Eks. H. R. T. 1891. 572 (U. f. R. 1892. 223), U. f. R. 1895. 221, 1886. 366, 1871. 251, 1867. 13, 797. Naar der paa Grund af Fdn. 6. Aug. 1824 §§ 4 og 5 i Gjældskommissionssager nægtes Godtgjørelse for Udlæg til Sagførerhjælp m. m., selv om skadesløs Betaling er lovet, er dette i Almindelighed rigtigt, jfr. Reskriptets Ord, da Lovgiveren ordentligvis anser saadanne Udgifter for unødvendige, men naar der er lovet Godtgjørelse for Sagførersalær o. desl. paa saadan Maade, at det tydeligt ses at have været Meningen, at Fdn. 1824 skulde tilsidesættes, kan denne Fdn. ikke være nogen Hindring for at tillægge Godtgjørelse for disse, H. R. T. 1897. 356 (U. f. R. 1897. 806), U. f. R. 1892. 9, 661, jfr. 1895. 708, men dog 1892. 661, 1881. 1003, 1890. 194 og nogle hos Deuntzer Den ekstraordinære Civilproces S. 85 anførte Domme, jfr. Munch-Petersen Pr. II S. 22. Jfr. § 51 Note 38.

[33]) Gram S. 281, Windscheid § 327. Om Fordringshaverens Ret til den lovede Gjenstands Surrogater, f. Eks. Skyldnerens Erstatningskrav mod Tredjemand, som har beskadiget Gjenstanden, se ndfr. § 67 ved Note 3 og særligt om Ret til Forsikringssummer § 123. II. 4.

[1]) Larsen S. 82—83, Gram S. 79 og 89—91, Aubert S. 218—221, Hagerup S. 119, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 49, Almén ad §§ 12 og 14, Serlachius § 15.

paa Løfter (Kontrakter), ordentligvis være fastsat ved Aftale[1a]), jfr. V. L. § 3, L. 29. Marts 1873 § 15, f. Eks. som en bestemt Kalenderdag eller som den Dag, der indtræder efter et vist Tidsrums Forløb, eller som den Dag, paa hvilken en vis Begivenhed indtræder eller bevises at være indtraadt o. s. v. Angaaende Tidens Beregning findes Regler i V. L. §§ 33, 34 og 90, der stemme med de almindelige Regler desangaaende[2]). Undertiden har Lovgiveren deklaratorisk, L. 10. Maj 1854 § 29, Sølov §§ 181, 186, 99, eller præceptivt, jfr. tidligere D. L. 5—14—1, fastsat Forfaldstiden. Naar der ikke er truffet nogen Aftale om Forfaldstiden, kan Fordringshaveren kræve Ydelsen straks[3]), Kbl. § 12, V. L. § 3 i Slutn., eller dersom den efter sin under Aftalen forudsatte Beskaffenhed ikke kan erlægges straks, saasnart dette lader sig gjøre[4]), medmindre særlige Omstændigheder udvise, at noget andet er Meningen[5]). Det bemærkede gjælder ogsaa om gjensidige Kontrakter, men da begge Ydelser i disse, naar ikke andet er aftalt, skulle udveksles samtidigt, Kbl. § 14, bliver Forholdet her, naar den ene Ydelse efter sin Beskaffenhed ikke kan erlægges straks, det, at heller ikke den anden Ydelse forfalder straks[6]). I ved-

[1a]) Ang. Spørgsmaalet, om Tidsberegning efter ny eller gammel Stil er ment, H. R. T. 1898. 78) (U. f. R. 1899. 370). Om Betaling „ved Ejerskifte" U. f. R. 1894. 415.

[2]) Scheel Privatrettens almindelige Del II § 127, D. i J. U. 1865. 376. Jfr. Windscheid §§ 103, 104, B. G. B. §§ 186—193, D. H. G. B. § 359, Staub II ad D. H. G. B. § 359 og Exkurs zu § 359.

[3]) H. R. T. 1891. 168 (U. f R 1891. 695), 1862. 454 (O. R. D.), U. f. R. 1880. 150, 1874. 418, 1886. 588, 1880. 341, ndfr. § 98 Note 41. Ordet „kontant" betegner ikke nogen Henstand, Kbl. § 70, H. R. T. 1893. 546 (U. f. R. 1894. 9), se nærmere herom og om Sælgerens Leveringstid og Tiden for Kjøberens Betalingspligt i Læren om Kjøb.

[4]) D. i J. T. XXVI. 206, XXVIII. 17, U. f. R. 1887. 98, 1899. 251, 1898. 356, jfr. 1891. 569.

[5]) Det ved Note 3 og 4 bemærkede er almindelig Ret, Windscheid § 273, B. G. B. § 271, jfr. §§ 198, 199, D. Entw. Mot. II S. 37, Oest. G. B. § 904, Schw. Art. 86, Wharton §§ 881, 882. Jfr. Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 269—271.

[6]) Ved Ydelser, som strække sig over længere Tidsrum, vil den naturlige Fortolkning af Kontrakten ofte være den, at der efterhaanden mod delvis Ydelse kan fordres delvis Betaling, jfr. H. R. T. 1871. 130 (U. f. R. 1871. 531), Almén ad § 14 Note 65—68, ndfr. § 42 Note 32.

varende gjensidige Forhold, hvor Vederlaget er fastsat for Perioder, f. Eks. Lejemaal, Tyendeforhold, forfalder Vederlaget for en Periode, naar denne er udløben. L. 10. Maj 1854 § 29. Naar Forfaldsdagens Fastsættelse er overladt til Skyldnerens frie Bestemmelse, men det dog er givet, at der foreligger Retspligt til Betaling, maa Forfaldsdagen i alt Fald indtræde, naar Skyldnerens Dødsbo opgjøres, og iøvrigt fastsættes ved Dommerens Skjøn efter de foreliggende Omstændigheder[7]. Den regelmæssige Forfaldstid, der gjælder efter det anførte, vil dog ikke altid blive den virkelige. Bortset fra, at Parterne naturligvis kunne træffe anden Aftale om Forfaldstiden end den oprindelige, vil der undertiden paa Grund af særlige Omstændigheders Tilstedekomst kunne indtræde en tidligere Forfaldstid, f. Eks. paa Grund af Misligholdelse[8], jfr. i Arveretten og Skifteretten om Indflydelsen i denne Henseende af Skyldnerens Død og Konkurs[9]. Paa den anden Side kunne tiltrædende Omstændigheder bevirke, at den regelmæssige Forfaldstid udsættes, jfr. ndfr. i § 42. II. om Handlingstiden. Dersom Forfaldsdagen falder paa

[7]) D. i J. U. 1851. 415, U. f. R. 1872. 727, 1867. 929, 1892. 20, se iøvrigt § 98 Note 53, jfr. § 10 Note 1, § 20 ved Note 2 til 2^{b}.

[8]) Naar det uden bestemt Tidsgrænse er overladt til den ene Part i et gjensidigt Kontraktsforhold at bestemme Modtagelsestiden for Ydelsen, som han skal give Vederlag for, maa Forfaldstiden — Handlingstiden vil efter Omstændighederne, se dog f. Eks. U. f. R. 1888. 304 (ndfr. § 42 Note 28), U. f. R. 1882. 1218, forudsætte et Paakrav, § 42 ved Note 14 — antages at indtræde, naar han ikke inden passende Tid foretager disse Handlinger, og naar han paa Forhaand viser sig ikke at ville foretage dem, kunne Virkningerne af anteciperet Mora indtræde (jfr. herved Bemærkninger angaaende en ukorrekt Udtryksmaade i første Udg. hos Almén ad § 28 Note 32, 37), D. i U. f. R. 1888. 723, 1879. 1092, H. R. T. 1871. 130 (U. f. R. 1871. 531), jfr. U. f. R. 1881. 964, Resp. 18. Juli 1902 (U. f. R. 1903. 705), 11. Oktbr. 1901 (U. f. R. 1902. 331), 7. Novbr. 1888 (U. f. R. 1889. 540), U. f. R. 1898. 356, Almén ad § 12 Note 4—6, jfr. ad § 28 Note 32, 37, Sv. H. R. D. i U. f. R. 1895 S. 829, Resp. 22. Dcbr. 1906 (U. f. R. 1907. 552). Jfr. § 42 Note 11. Ligeledes, naar Skyldneren iøvrigt vilkaarligt hindrer Indtrædelsen af en Kjendsgjerning, der efter Aftalen skulde hidføre Forfaldstid eller Handlingstid, f. Eks. H. R. T. 1896. 420 (U. f. R. 1896. 1056), 1897. 574 (U. f. R. 1898. 29), U. f. R. 1892. 670, jfr. H. R. T. 1891. 455 (U. f. R. 1892. 99). Jfr. Wharton § 885a.

[9]) Deuntzer Sk. R. S. 211, ndfr. § 98 Note 55.

en Søndag eller anden almindelig Helligdag, er ved Veksler den næste Søgnedag, V. L. § 91, og ifølge Handelskoutume er iøvrigt i Handelsforhold, naar ikke andet maa anses lovligt vedtaget, den foregaaende Søgnedag Forfaldsdag[10]), se dog Kbl. § 68.

II. Det vilde vel være naturligt paa dette Sted tillige at angive Reglerne om Skyldnerens Handlingstid, det Tidspunkt paa hvilket han er pligtig at handle, og om hans Frigjørelsestid, det Tidspunkt, paa hvilket Skyldneren har Ret til at frigjøre sig ved Erlæggelse, se ovfr. § 2. V. Men da Undersøgelsen angaaende disse Tidspunkter er af ganske særlig Interesse for Læren om Skyldnerens og Fordringshaverens Mora, vil den, som det sædvanligt sker, blive fremstillet i Forbindelse med disse Æmner ndfr. §§ 42. II. og 62. II.

III. I forskjellige Skyldforhold tilkommer der Skyldneren Løbedage[11]). Tidligere havdes herom Reglerne i D. L. 5—14—3, hvorefter Betaling, der finder Sted inden næste 8 Dage fra den aftalte Betalingsdag, skal agtes for god Betaling. Denne Artikel maa antages at angaa[12]) ikke blot de i D. L. 5—14—1, men ogsaa de i D. L. 5—14—2 omhandlede Forpligtelsesforhold, jfr. at en ligelydende Regel findes i N. L. 5—13—1, der ikke omtaler saadanne faste Terminer som de i D. L. 5—14—1 omhandlede, og kan næppe begrænses til Forpligtelser med skriftligt Grundlag. Paa den anden Side maa den antages kun at angaa Gjældsforhold, ɔ: ensidige Forpligtelser til at betale Penge, jfr. Kap.'s Overskrift „Gjæld“ og Ordet „Betaling“ i

---

[10]) Schl. H. R. D. I. 235, 396, 543, J. U. 1848. 26, U. f. R. 1867. 764. Udenfor Handelsforretninger kan det ikke som almindelig Regel opstilles, at Ydelsen ikke kan fordres eller erlægges paa Helligdage, men ofte vil det dog være saa, og det er i saa Fald antaget, at der maa erlægges Dagen forud, U. f. R. 1896. 1109, 1893. 264. Efter B. G. B. § 193 er følgende Søgnedag Forfaldstid. Jfr. herved Staub II Exkurs zu § 359 Anm. 32 ff.

[11]) Ørsted Hdbg. V S. 250, VI 654, Larsen S. 83, 188, Gram Sp. D. S. 308—310, Scheel Privatrettens almindelige Del I S. 574—575, II S. 75—76, Evaldsen S. 312—314, Skyldnerens Mora S. 53—54, Aubert S. 221—223, Vogt S. 148.

[12]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 173, II. 228, U. f. R. 1875. 203, J. U. 1865. 317, 1863. 881.

D. L. 5—14—3. Løbedagene efter D. L. 5—14—3 maatte, i alt Fald naar Talen ikke var om de i D. L. 5—14—1 omhandlede staaende Obligationer, kunne udelukkes ved Vedtagelse, f. Eks. ved Tilsagnet om „prompte Betaling"[13]). D. L. 5—14—3 gjælder endnu for Retsforhold, som ere stiftede forinden Ikrafttrædelsen af L. 28. Febr. 1874 Nr. 20, se denne Lovs § 2 i Slutn. Men for senere stiftede Retsforhold bestemmer denne Lovs § 2, at Løbedagene ikkun skulle tilkomme Skyldnere efter Gjældsbreve[14]), der lyde paa Betaling tidligst efter Forløbet af et Aar fra deres Udstedelse eller med mindst et Fjerdingaars Opsigelse fra Fordringshaverens Side, og kun forsaavidt Parterne ikke have vedtaget andet. Angaaende Beregningen af Løbedagene efter D. L. 5—14—3 og L. 1874 bemærkes, at den ottende Dag fra den fastsatte Dag, denne iberegnet („fornævnte Termins Begyndelse"), er sidste Løbedag, saa at f. Eks. 18. Decbr. er sidste Løbedag, naar Betaling er vedtaget til 11. Decbr.[15]), jfr. Pl. 9. Decbr. 1813. Betydningen af de omtalte Løbedage er den, at Betaling, som er ydet inden deres Udløb, har, selv om der er lovet skadesløs Betaling, samme Virkning som Betaling paa den fastsatte Dag[16]). Heraf følger imidlertid ikke, at Skyldneren, naar Løbedagene oversiddes, og der, trods Regelen i L. 6. April 1855 § 3, bliver Tale om Morarenter før Paatalen, f. Eks. naar der er lovet skadesløs

---

[13]) D. i S. og H. R. T. 1862. 161, jfr. iøvrigt om Tilsagn af „prompte" Betaling ndfr. § 117 Note 26.

[14]) H. R. T. 1878. 858 (U. f. R. 1879. 492).

[15]) Saaledes i Resultatet Schl. H. R. D. III. 15, N. j. A. VIII. 126, jfr. U. f. R. 1883. 685, ndfr. § 98 Note 54.

[16]) Skyldneren, der først gjør Tilbud paa en af de senere Løbedage, behøver altsaa ikke at betale Renter for de forløbne, H. R. T. 1890. 290 (U. f. R. 1890. 884), U. f. R. 1882. 877. Naar det i Gjældsbrevet er bestemt, at Kapitalen forfalder, eller at anden Poenalvirkning indtræder, naar en Betaling udebliver, indtræde disse Virkninger ikke, naar blot Betalingen erlægges inden sidste Løbedags Udgang, U. f. R. 1889. 490. Processuelle Skridt, der forudsætte, at Fordringen er forfalden, kunne først foretages efter Løbedagenes Udløb, J. U. 1863. 881. Naar Skyldneren skal betale hos Fordringshaveren, er det ikke tilstrækkeligt, at han inden Løbedagenes Udløb har afsendt Pengene, naar de først ville ankomme til Fordringshaveren efter Løbedagenes Udløb, Schl. H. R. D. III. 15, U. f. R. 1883. 685.

Betaling, først skulde svare Renter fra Udløbsdagen, jfr. tidligere Fdn. 18. Maj 1825 § 45 smh. m. § 52.

Ved Veksler og Checks gjælde nu ingen Løbedage; de kunne end ikke lovligt vedtages, V. L. § 31, L. 23. April 1897 Nr 58 § 1, jfr. derimod tidligere om Veksler Fdn. 18. Maj 1825 § 52. I Vekselobligationer tilkomme Løbedage ikke Skyldneren, Fdn. 26. Novbr. 1731, jfr. maaske ogsaa D. L. 1—21—11[17]), se ogsaa om Bodmerigjæld Sølov § 181.

Udenfor Veksler og Checks kunne Løbedage frit vedtages som Parterne ønske det, jfr. f. Eks. Kgj. 1. Decbr. 1851 § 30. Naar Betaling af Penge er lovet til en 11. Juni eller 11. Decbr. Termin eller deslige, maa herved Løbedagene efter D. L. 5—14—3 anses vedtagne[18]).

IV. Ved Ydelsens Sted, Opfyldelsesstedet[19]) eller Betalingsstedet — det Sted, hvor Sælgerens Leveringspligt skal opfyldes, betegnes af Kbl. som Leveringsstedet — forstaas det Sted, hvor Skyldneren skal opfylde sin Forpligtelse. Naar f. Eks. A. fra sin Bolig skal afsende Varer til B., Kbl. § 10, er A.s Bolig Leveringssted, men naar A. paatager sig at levere Varen paa B.s Bolig, Kbl. §§ 65, 11, er dennes Bolig Leveringssted. Opfyldelsesstedet, der ved Krav, som hvile paa den almindelige Erstatningsregel, bestemmes ved Hensynet til, at den Skadelidende skal have fuld Erstatning, vil ved Krav, som hvile paa Løfter (Kontrakter), ofte være fastsat ved udtrykkelig eller stiltiende[20]) Aftale eller ved Lovgivningen, jfr.

---

17) Jfr. Note 12.

18) Evaldsen S. 313 Note 2, D. i U. f. R. 1889. 490, jfr. derimod om Betaling „den 11. Decbr." U. f. R. 1889. 935 og om Udeblivelse af Renter over 8 Dage udover d. 11. Dcbr. U. f. R. 1883. 685. Jfr. § 98 Note 54 og 38.

19) Ørsted Hdbg. V S. 142—143, J. T. XV. 2 S. 259, Larsen S. 82, Gram S. 78—79, 88—89, Evaldsen S. 325—328, Skyldnerens Mora S. 93—96, Hindenburg S. 45—48, Aubert S. 226—227, Sp. D. I S. 74—77 og navnlig Hagerup S. 139—140, 19, 160—161. Jfr. Bjørling Bidrag till Obligationsrättens Lära om Prästationsorten, Serlachius § 14 (med Rettelse), Windscheid § 282, 389 Note 16, B. G. B. §§ 269, 270, D. Entw. Mot. II S. 34—36, Schw. Art. 84, 85, Oest. G. B. §§ 905, 1420, code civil art. 1247, Wharton §§ 20, 869, 871—880.

20) Jfr. D. i J. U. 1869. 653, 1905. 548.

f. Eks. D. L. 3—13—14, Pl. 22. Febr. 1779, 16. April 1808, Sølov § 181 og navnlig Kbl. §§ 9, 11, jfr, §§ 62—65. Er dette ikke Tilfældet, vil Opfyldelsesstedet ofte være bestemt ved Ydelsesgjenstandens Beskaffenhed, f. Eks. naar en fast Ejendom skal afleveres eller en Bygning repareres, ved Skik og Brug eller ved Retshandelens Øjemed, jfr. ovfr. § 39. I. Findes der ikke i det anførte nogen Vejledning har man ofte opstillet den Sætning, at Fordringshaveren kan forlange Ydelsen erlagt paa sin Bopæl, men dette er ikke rigtigt som almindelig Regel. Ved Pengeforpligtelser er Skyldneren i Almindelighed pligtig at betale paa det Sted, som ved Stiftelsestiden var Fordringshaverens Bopæl eller Forretningslokale (eller i Mangel heraf Opholdssted), og vælger han at sende Pengene til Fordringshaveren, maa dette ske paa hans egen Risiko og portofrit[21,22]). Fdn. 8. Marts 1737 § 15. 2°. Men ved de Gjældsbreve, der i særlig Grad gaa fra Haand til Haand, saa at det paa Forhaand stiller sig særligt usikkert, hvem der til hver given Tid er Fordringshaver, maa det antages, at Fordringshaveren maa hente Betalingen paa Skyldnerens Bopæl[23]), jfr. V. L. §§ 4. 2° og 36. Efter den danske Rets vide Omfang af

---

[21]) D. i H. R. T. 1899. 111 (U. f. R. 1899. 579), U. f. R 1879. 968, 1878. 221, J. U. 1862. 663, jfr. Resp. 31. Jan. 1885 (U. f. R. 1888. 806), J. T. VII. 2. 25, Resp. 2. Novbr. 1900 (U. f. R. 1901. 337), U. f. R. 1905. 548, Deuntzer Om Fuldmagt S. 219. Saaledes Hagerup S. 160—161, Almén Rubriken till §§ 9—12 Note 30—40 (men dog Bjørling l. c. S. 47), Schw. Art. 84 og ndfr. Note 28[a].

[22]) Den ved Note 21 angivne Regel afføder betænkelige Konsekvenser ved Anvendelsen af Værnetingsregler som D. L. 1—2—19. 2° og Rpl. § 234. Man kunde da fristes til at omforme Reglen, se U. f. R. 1897. 172, og med B. G. B. § 270 at opstille den Regel, at ogsaa Pengeskyldnerens Opfyldelsessted er hans Bolig (Forretningssted), men at han derfra paa egen Regning og Risiko skal sende Pengene til Fordringshaverens Bolig. Men Reglen i B. G. B. § 270, som den i Almindelighed forstaas, afføder maaske uantagelige Konsekvenser for Moralæren, Staub Exkurs zu § 372 Anm. 55, Dernburg II § 53. — Aftale om Betaling af Penge „paa Anfordring“ giver ikke Fordringshaveren Ret til at kræve Betaling straks, hvor han træffer Debitor udenfor dennes Bolig, U. f. R. 1904. 413, men gjør heller ikke Gjælden til en Henteskyld.

[23]) Aftaler om Erlæggelse paa et andet Sted ville ofte kun være vedtagne til Fordel for Fordringshaveren, jfr. D. i J. U. 1866. 675.

Begrebet negotiable Papirer (§ 56) kan det dog ingenlunde antages, at Skylden efter et saadant altid er Henteskyld; Betalingen efter et almindeligt Gjældsbrev maa følge Hovedregelen om Pengeskyld[24]. Ved Pengedepositum kan det heller ikke antages at være Forvarerens Pligt at sende Pengene til Deponenten[25]. Bortset fra Pengeskyld maa det, naar Holdepunkter for andet Resultat savnes i Aftalen og de foreliggende Omstændigheder, opstilles som almindelig Regel, at Pligten skal opfyldes paa Skyldnerens Bopæl eller Forretningssted ved Kontraktsafslutningen[26], eller naar den Ting, som skal ydes, ved Kontraktens Afslutning befandt sig paa andet Sted, og Parterne herom vare eller burde være vidende, da paa dette Sted, Kbl. § 9. Ifølge D. L. 1—5—11 og 1—24—17 maa det antages, at den Ydelse, hvormed en Retsforfølgning kan afværges, lovligt kan erlægges i Retten eller paa Exekutions- og Auktionsstedet, naar Erlæggelse paa disse Steder efter Ydelsens Beskaffenhed er mulig[27]. Naar Ydelsesstedet er Fordringshaverens Bopæl ved Forpligtelsens Stiftelse, er Skyldneren, dersom Fordringshaveren flytter, ikke pligtig at erlægge paa hans nye Bopæl, naar Forpligtelsen derved vilde forandres[28], jfr. L. 10. Maj 1854 §§ 14, 43. 6°, dog at han ikke kan indvende noget imod, at den formindskes. Ved Pengeskyld vil man vistnok efterhaanden komme ind paa at anse Flytning for irrelevant, saa at Skyldneren maa betale paa Fordringshaverens Bolig ved Opfyldelsestiden[28a], og i hvert Fald maa Flytning indenfor samme By o. desl. være uden Betydning. Betingelsen for, at Skyldneren kan være pligtig at betale paa det nye Sted, er, at han

[24]) Se f. Eks. D. D. i J. U. 1853. 407, J. T. IV. 1. 69 og Note 29.

[25]) Jfr. D. i J. U. 1859. 557, ndfr. § 130 Note 14.

[26]) F. Eks. D. i S. og H. R. T. 1867. 32 og nærmere i speciel Del om Kjøb og Salg. Saaledes Hagerup 139, Bjørling l. c. S. 31, B. G. B. § 269, D. Entw. Mot. II S. 35, Schw. Art. 84, code civil art. 1247, Chalmers sect. 29. Jfr. ndfr. § 42 Note 11.

[27]) Schl. H. R. D. I. 680.

[28]) D. i U. f. R. 1882. 355, 1881. 294, J. U. 1862. 780, Schw. Art. 85.

[28a]) Saaledes Schw. Art. 84, 85, jfr. B. G. B. § 270 (Note 22), der paalægger Fordringshaveren at bære den ved Flytningen forvoldte Forøgelse af Porto og Risiko.

har faaet Underretning om Flytningen[28b]). Paa samme Maade som i Tilfælde af Flytning stiller Sagen sig, naar Fordringen overføres til en Anden end den oprindelige Fordringshaver[29]).

§ 41.

Om Erstatning i Kontraktsforhold i Almindelighed[1]).

I. Naar den Ydelse, som efter det i §§ 39 og 40 bemærkede paahviler en Løftegiver, ikke behørigt erlægges, opstaar det Spørgsmaal, om Skyldneren skal godtgjøre Fordringshaveren det Tab, denne lider ved Ikke-Opfyldelsen (Opfyldelsesinteressen). Denne Undersøgelse betegnes i Almindelighed som Læren om Erstatning i Kontraktsforhold. Herunder indbefattes altsaa hverken Læren om Tredjemands Pligt til at give Erstatning for Krænkelse af et Obligationsforhold (ndfr. § 75) eller Kontrahenternes indbyrdes Pligt til at give Erstatning for den ved Retshandelen som Retsbrud bevirkede Skade (den negative Kontraktsinteresse), se ovfr. § 38. Det maa imidlertid erkjendes, at Læren om Erstatning i Kontraktsforhold ikke i sin Helhed hører hjemme i Fremstillingen af Fordringsrettighedernes Indhold. Forsaavidt Skyldnerens Erstatningspligt udspringer deraf, at han retsstridigt har krænket Fordringshaverens Ret efter Kontrakten, hører Undersøgelsen hjemme i Læren om Fordringsrettigheders Retsbeskyttelse overfor Skyldneren. Hvad der har fordunklet Erkjendelsen heraf, er vel navnlig den Omstændighed, at det Erstatningsansvar, som paahviler Skyldneren for hans Brud paa Kontrakten, i Romerretten gjordes gjældende ved selve Kontraktsklagen, og at overhovedet Skyldnerens Krænkelse af et bestaaende Obligationsforhold ikke betegnedes som Delikt[1a]).

[28b]) Jfr. D. D. i Note 29.

[29]) § 50 Note 51, H. R. T. 1907. 653 (U. f. R. 1908. 365).

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 26—27, Larsen S. 39—44, Gram S. 216, 243—250, Evaldsen S. 10—11, 243—255, Torp i U. f. R. 1880 S. 353—390, 1884 S. 1144—1146, Bentzon Vis major S. 306—328 og i U. f. R. 1893 S. 113 ff., Aubert S. 126—134, 287—289, Morgenstierne Om Erstatningsansvar S. 26—31, 44 ff., Hagerup S. 30—33, Aagesen S. 203—206, Goos II S. 258—264, 599—605.

[1a]) Heri maa Grunden søges til, at man ikke vil udtrykke den ved

Endnu i Nutiden ses den Opfattelse hævdet, at der for Skyldneren, som krænker sin Pligt i et Obligationsforhold, aldrig — som ved andre skadegjørende Handlinger — bliver Tale om Ansvar *(responsabilité)*, men at Forholdet er det, at en ved Kontrakten skabt Garantipligt bliver effektiv, naar Kontrakten ikke behørigt opfyldes, være sig nu, at Ikke-Opfyldelsen skyldes et Retsbrud fra Skyldnerens Side eller ikke[7]). Fra anden Side gjøres det omvendt gjældende, at hele Læren om Skyldnerens Erstatningspligt hører hjemme i Læren om Fordringsrettighedernes Retsbeskyttelse. Sandheden ligger, som det nærmere skal paavises nedenfor, i Midten; delvist er Læren om Skyldnerens Erstatningspligt et Underafsnit af Læren om Fordringsrettighedernes Indhold, delvist ikke, men for ikke at tabe Oversigten, vil den i sin Helhed blive behandlet her, hvilket ogsaa retfærdiggjøres ved andre Hensyn, se S. 325 nederst.

II. Hvad altsaa angaar Spørgsmaalet, i hvilke Tilfælde Skyldneren er erstatningspligtig for Ikke-Opfyldelsen af sit Løfte og i hvilke Tilfælde ikke, maa det for det første fremhæves, at den almindelige Erstatningsregel (Culparegelen) ogsaa gjælder for Skyldneren i Obligationsforhold; han staar til Ansvar for den af ham retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt forvoldte Ikke-Opfyldelse af Forpligtelsen[8]),

---

Note 3 angivne Regel (Culparegelen) saaledes, at det simpelthen er den almindelige Erstatningsregel, der anvendes paa Skyldnerens Krænkelse af hans Opfyldelsespligt, se f. Eks. D. Entw. Mot. II S. 727, III S. 392, Planck II S. 602, 608, jfr. herved v. Liszt Deliktsobligationen S. 10—11.

[7]) Se navnlig Sainctelette De la responsabilité et de la garantie. Om det rigtige i denne Tanke se ndfr. S. 325 nederst og Morgenstierne l. c. S. 31.

[8]) Torp i U. f. R. 1880 S. 366—390, Ørsted Hdbg. V S. 126—128, Larsen S. 39—43, Gram S. 243—250, 384, Aubert S. 128—131, Evaldsen S. 295—304, Bentzon Vis major S. 306—308, Schrevelius II S. 404—405, jfr. ndfr. ved Note 10 og § 44. III. 2. Se f. Eks. H. R. T. 1901. 198 (U. f. R. 1901. 599), U. f. R. 1907. 190, 1906. 465, 1902. 394, 1891. 1151, 1886. 40, jfr. H. R. T. 1891. 773 (U. f. R. 1892. 546). At Skyldneren er ansvarlig for den Ikke-Opfyldelse, der skyldes retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt Forhold fra hans Side, er almindeligt anerkjendt i Lovgivningerne, Jul. Lassen R. R. § 87. II, § 88. III (Læreb. § 78, § 79. III), B. G. B. § 276, D. Entw. Mot. II S. 27—29, code civil art. 1136, 1137, 1147, Oest. G. B. §§ 1295, 1298, Schw. Art. 110 og 113,

se f. Eks. D. L. 5—7—1, 5—8—11, L. 10. Maj 1854 § 18, Sølov §§ 59, 78, 111, 125. 2°, Kbl. §§ 23, 42. 2°. Men ved Afgjørelsen af, om en foreliggende Ikke-Opfyldelse er retsstridigt forvoldt af Skyldneren eller ikke, bliver det at betone, at Skyldneren i vidt Omfang er pligtig positivt at drage Omsorg for, at Opfyldelsen vil være mulig, saa at Undladelsen af at foretage de pligtsmæssige Forholdsregler er retsstridig. Retsstridigheden kan med andre Ord ikke blot bestaa deri, at Skyldneren ikke opfylder eller ved positive Handlinger har gjort Opfyldelsen umulig, men vil hyppigt bestaa deri, at han ved Undladelse har forvoldt Ikke-Opfyldelse, se ovfr. § 28. IV. Naar der saa videre spørges, hvilke Omsorgsforanstaltninger der i Skyldforhold paahvile Skyldneren som Pligt, kan det almindelige Svar herpaa kun blive, at det maa være den Omsorg, som fornuftige med den paagjældende Art af Forhold kjendte Mænd sædvanligt udvise. Har Skyldneren, ved forsætligt eller uagtsomt at undlade disse, forvoldt Ikke-Opfyldelsen af sin Pligt, er han erstatningspligtig. Det er i denne Henseende i Almindelighed ligegyldigt, om hans Uagtsomhed har været simpel *(culpa levis)* eller grov *(culpa lata)*, og Uagtsomhedsbegrebet maa her bestemmes paa samme Maade som ved skadegjørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold, saa at der vistnok i Almindelighed ikke tages Hensyn til individuelle Abnormiteter hos Skyldneren[3a]), se i det hele ovfr. §§ 27—29. Aftaler imellem Parterne kunne skjærpe eller formilde den almindelige Omsorgspligt og overhovedet udvide eller indskrænke Ansvarsbetingelserne; dog maa Aftaler om,

---

Pollock S. 362, 379—380, Anson S. 321 ff., Wharton §§ 305 ff. Jfr. Note 1[a]. At Ikke-Opfyldelsen er forsætlig eller forsætligt forvoldt, paadrager derimod ikke Skyldneren Ansvar, naar han ikke har handlet objektivt retsstridigt, se f. Eks. Sølov §§ 187, 191, 194 og ovfr. § 29 Note 8[c]. Naar Evaldsen S. 299 siger noget andet, foreligger der vistnok ingen Afvigelse i Realiteten, men Udtalelsen skyldes denne Forf.s i Note 6, jfr. Note 3[a], omtalte snævre Retsbrudsbegreb, der vistnok falder sammen med, hvad der efter det i § 28 udviklede Retsbrudsbegreb maa betegnes som et Retsbrud, der ikke undskyldes af en Normalvildfarelse, jfr. § 29 Note 9.

[3a]) Saaledes ogsaa Evaldsen S. 243—255, 297—301, hvor Sagen dog formelt fremstilles paa anden Maade, jfr. Note 6.

at Skyldneren skal være ansvarsfri for eventuel forsætlig Krænkelse af hans Pligter, anses for uforbindende. Ifølge D. L. 5—1—2. I adskillige Lovgivninger opstilles i større eller mindre Omfang Undtagelser[8b]) fra den almindelige Regel, at der hæftes for al Uagtsomhed, navnlig saaledes at Skyldneren i visse Forhold kun hæfter for grov Uagtsomhed og i visse andre slipper for Ansvar for simpel Uagtsomhed ved at oplyse, at han ikke har udvist anden Uagtsomhed end den, han plejer at udvise i egne Anliggender (Maalestokken *diligentia quam in suis rebus* eller *culpa in concreto*). Tilbøjeligheden til at opstille saadanne Undtagelser synes dog, vistnok med god Grund, at være i Tilbagegang[8c]). For dansk Rets Vedkommende maa det vel antages, at Giveren kun hæfter for grov Uagtsomhed, men om der kan opstilles andre Undtagelser af almindeligere Karakter fra den almindelige Regel, er tvivlsomt[8d]).

Naar saaledes Skyldneren retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt har forvoldt Ikke-Opfyldelsen, er Forholdet egentlig det, at en af den almindelige Erstatningsregel udspringende Pligt er traadt ved Siden af eller i Stedet for den krænkede kontraktsmæssige Pligt. Men da Erstatningsregelens Formaal er at give Fordringshaveren Ækvivalent for den krænkede Ret, maa det antages, at Erstatningskravet saavidt muligt er undergivet de samme Regler som denne, og at de til denne sig sluttende Sikkerhedsrettigheder ogsaa gjælde for Erstatningskravet. Praktisk taget udtrykkes Forholdet altsaa mest træffende saaledes, at Løftets Indhold ved Retsbrudet er blevet forandret, eller med andre Ord, at det er den ved Kontrakten skabte Ret, som endnu bestaar med forandret Indhold.

III. Men det er endvidere almenanerkjendt, at der paa-

[8b]) Se f. Eks. Jul. Lassen R. R. § 88. III (Læreb. § 79. III) og ang. B. G. B. Oversigten hos Planck II ad § 276.

[8c]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 573, men dog B. G. B. § 690.

[8d]) Ndfr. § 77 Note 56, 58[b]. At D. L. 5—8—14 og 5—7—1 ikke afgive Eksempler paa Maalestokken *diligentia quam in suis rebus*, se § 130 ved Note 19 ff. og § 131 Note 8. Om Interessentskabsmedlemmers indbyrdes Ansvar Torp Interessentskab S. 39—40, jfr. dog maaske H. R. T. 1860. 283.

hviler Skyldneren Erstatningspligt for Ikke-Opfyldelse i mangfoldige Tilfælde, hvor den almindelige Erstatningsregel ikke vilde medføre Ansvar[4]).

1. Bortset fra, at en saadan Erstatningspligt naturligvis kan være begrundet ved særlige udtrykkelige eller stiltiende Aftaler herom (Garantitilsagn)[5]), har det saaledes forlængst, forinden det blev fastslaaet ved Kbl. § 59, været almenanerkjendt, at den, der har overdraget en Anden en Ting, som almindelig Regel maa tilsvare denne Opfyldelsesinteressen (Vanhjemmelsansvaret), naar det viser sig, at Tingen ikke tilhørte ham, saa at den ikke er bleven Erhververens, og det selv om han ved Overdragelsen havde fuld Føje til at anse sig for Ejer af Tingen og aabenbart har været ganske ude af Stand til at forskaffe Erhververen Ejendomsretten, se § 45. II. Endvidere nævnes f. Eks. Kbl. §§ 24, 30 og 43. 3°, som i vidt Omfang paalægge Skyldneren at tilsvare Opfyldelsesinteressen, skjønt Ikke-Opfyldelsen var ham utilregnelig. Og efter D. L. 5—8—1 hæfter den, som har laant en Ting, naar Tingen er gaaet til Grunde, for dens Værdi, selv om Undergangen var hændelig og slet ikke skyldes noget retsstridigt Forhold fra Laantagerens Side. Denne Ansvarspligt, der paahviler Skyldneren for Ikke-Opfyldelse, hvor den almindelige Erstatningsregel ikke vilde medføre Ansvar for ham, maa opfattes som en ifølge Lovgivningen eller dens Grundsætninger eller ifølge Forholdets Natur af Løftet følgende Garantipligt (Pligt til Subsidiærydelse).

Man har vel forsøgt en anden Forklaring. Der er blevet opstillet den Sætning, at det Tab, som en Skyldner tilføjer Fordringshaveren ved retsstridig Ikke-Opfyldelse, skulde erstattes af ham, selv om Retsbrudet hverken er forsætligt eller uagtsomt. Det objektive Retsbrud skulde her, ligesom i enkelte andre Tilfælde, jfr. ovfr. § 29. III., paadrage Erstat-

---

[4]) Saaledes ogsaa Schrevelius II S. 405—406, D. Entw. Mot. II S. 45—46, 60 og navnlig engelsk-amerikansk Ret, Anson S. 321 ff., Wharton §§ 305 ff., særlig §§ 311, 315, se nærmere ndfr. i Enkeltundersøgelserne i §§ 42—46.

[5]) Jfr. Torp i U. f. R. 1880 S. 370, Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 24 ff. og ndfr. Note 16 samt § 46 ved Note 6.

ningsansvar[6]). Men kaster man et Blik paa den positive Lovgivning, se f. Eks. D. L. 5—7—1, 5—8—11, L. 10. Maj 1854 § 19, Sølov §§ 59, 78, 111, 125. 2°, Kbl. §§ 23, 42. 2°, viser det sig paa den ene Side straks, at denne ingenlunde anerkjender den Sætning, at den retsstridige Ikke-Opfyldelse paadrager Ansvar uden Hensyn til, om den er forsætlig eller uagtsom[7]), jfr. ovfr. § 29. II. Og paa den anden Side maa det erkjendes, at der gives Tilfælde, hvor den positive Lovgivning og Retsanvendelsen anerkjender Erstatningspligt for Ikke-Opfyldelsen, uden at det opstilles som Betingelse for Erstatningspligten, at Ikke-Opfyldelsen er retsstridig eller retsstridigt forvoldt[8]). Forinden dette oplyses, maa det først klares, hvorledes det bestemmes, om en Ikke-Opfyldelse er retsstridig. I denne Henseende ser man undertiden opstillet Betragtningsmaader som følgende, der i meget vidt Omfang erklærer Ikke-Opfyldelsen for retsstridig[9]): Naar visse Kjendsgjerninger, f. Eks. et Løfte, have skabt en Pligt for A. til at erlægge Ydelsen x til Tidspunktet y, er det — forsaavidt Ydelsespligten ikke senere er bortfalden eller forandret — med logisk Nødvendighed givet, at A.'s Ikke-Erlæggelse af Ydelsen x til Tidspunktet y er et Retsbrud (Undladelse af Pligtopfyldelse). Og da den subjektive Umulighed for Ydelsens Erlæggelse ikke ophæver Ydelsespligten, er altsaa Ikke-Erlæggelsen retsstridig, skjønt Erlæggelsen er subjektiv umulig. Hine Sætninger kunne være rigtige nok, men Slutningen fra dem er ikke holdbar. Den første Sætning er kun en Tautologi; den lader uoplyst, hvilke Omstændigheder der kunne paavirke et Obligationsforhold saaledes, at Skyldnerens Pligt ophører eller modificeres. Naar der er skabt en Pligt som den omtalte, kunne mangfoldige tilstødende Omstændigheder, som man ikke plejer at nævne imellem de Kjendsgjer-

---

[6]) Evaldsen S. 243 ff., der dog kun naaer dette Resultat ved bl. A. at opstille et Retsbrudsbegreb, som i Virkeligheden indeholder subjektive Momenter, se f. Eks. S. 250—251, 297—301. Jfr. Note 3 og 3[a].

[7]) Herimod Evaldsen S. 253—254, jfr. foregaaende Note.

[8]) Se ogsaa Bentzon Vis major S. 318.

[9]) Goos II S. 259—262, 217—220, 599—605, jfr. E. Møller Forudsætninger S. 266—267 Noten og maaske tildels Torp i U. f. R. 1884. 1145.

ninger, der medføre Skyldforholds Ophør, bevirke, at det dog, naar Tidspunktet y [illegible]kommer, ikke er retsstridigt af A. ikke at erlægge Ydelsen x. For det første vil ingen Retsstridighed være tilstede, forsaavidt Erlæggelsen er umulig, uden at Umuligheden er retsstridigt forvoldt; dette gjælder, selv om Umuligheden kun er subjektiv, thi det umulige kan ikke være Pligt, og Undladelse af det kan ikke være retsstridig[9a]). I en vis Forstand er det vel rigtigt nok, at Ydelsens subjektive Umulighed (ofte) ikke ophæver Skyldnerens Ydelsespligt, forsaavidt der nemlig hermed menes, at Skyldneren istedetfor det umulige maa erlægge et Ækvivalent, og at han maa være ansvarlig for den Tid, i hvilken Umuligheden varer, se ndfr. i § 44. Men i den ovennævnte Slutningsrække gaas der ud fra, at selve det umulige er Pligt, og kun herved naas Konklusionen. Bortset fra det Tilfælde, at Ydelsen er umulig, kan det dernæst være saa, at de ovfr. i § 28. I., IV. og V. udviklede Regler om Grænsen imellem det retsstridige og det tilladelige maa medføre, at Ikke-Opfyldelsen ikke kan betegnes som retsstridig. Ligesom det ifølge disse Regler undertiden kan være tilladt at beskadige en Andens Ting, kan det ifølge de samme Regler, der som almengyldige ogsaa maa komme til Anvendelse her, være Tilfældet, at Skyldneren trods Ikke-Opfyldelsen maa erkjendes at have handlet fuldstændig lovligt[10]). Regelen vil ganske vist være, at det er retsstridigt af Skyldneren at undlade den mulige Erlæggelse, men særlige Omstændigheder kunne stille Sagen anderledes eller med andre Ord ændre Skyldnerens Ydelsespligt. Efter det anførte maa det saaledes erkjendes, hvad vel ogsaa Alle ville indrømme, at Laantageren ikke har gjort sig skyldig i noget Retsbrud, naar Grunden til, at han ikke tilbageleverer den laante Ting, er den, at den uden nogen positiv eller negativ Medvirken fra hans Side er tilintetgjort af Tredjemand, og dog hæfter han for Tingens Værdi, D. L. 5—8—1. Og angaaende Vanhjemmelsansvaret, der f. Eks. paahviler den, der i begrundet god Tro har solgt en Ting, som alligevel viser

[9a]) Ovfr. § 2 ved Note 6.

[10]) Se Torp i U. f. R. 1880 S. 366—369, 371—373 og Imødegaaelsen S. 366—367 af det hos Goos II S. 262 om Nødstilstand bemærkede.

sig ikke at have tilhørt ham, maa det efter det anførte erkjendes, at Sælgeren ikke gjør sig skyldig i noget Retsbrud ved ikke at skaffe Kjøberen Ejendomsret, naar han ikke kan skaffe sig den fornødne Raadighed over Tingen, men Vanhjemmelsansvaret paahviler ham alligevel. Ganske vist foreligger der i Vanhjemmelstilfældet og i det Tilfælde, at en Person har lovet noget, som i Løftets Øjeblik var og vedblivende er umuligt, et Retsbrud, forsaavidt Løftegiveren har bibragt Medkontrahenten falske Forestillinger, men dette Retsbrud — det er Løftets Afgivelse, men ikke Ikke-Opfyldelsen, som er retsstridig — kunde højst føre til at paalægge Løftegiveren at erstatte Medkontrahenten det Tab, denne lider ved disse urigtige Forestillinger (den negative Kontraktsinteresse), se ovfr. § 38, men ikke til at gjøre ham ansvarlig for Opfyldelsesinteressen[11]). Fdn. 27. Maj 1848 § 6, der paalægger Arbejderen Erstatningspligt for Udeblivelse med lovligt Forfald, kræver ikke, at Udeblivelsen dog skal være retsstridig, og det samme gjælder om Hoverifdn. 25. Marts 1791 §§ 7 og 8, Fdn. 23. Decbr. 1681 § 7 og om de ovfr. nævnte Bestemmelser i Kbl. § 24, 30 og 43. 3°.

Det nu vundne Resultat kan sammenfattes saaledes, at der jævnligt paahviler Skyldneren Erstatningspligt for Ikke-Opfyldelse, skjønt de almindelige Erstatningsbetingelser ikke foreligge, og uanset at Ikke-Opfyldelsen ikke er retsstridig og ikke retsstridigt forvoldt. Men udspringer denne Erstatningspligt saaledes ikke af et Retsbrud, vil man forgjæves spejde efter nogen anden retsstiftende Kjendsgjerning for den end selve den Kjendsgjerning, som har skabt eller tilsigtet at skabe den principale Pligt, altsaa Løftet[12]). Retsordenen lader altsaa Løftet skabe Pligt udover sit Indhold. Men dette er ikke noget nyt. Her foreligger kun en Anvendelse af den

---

[11]) Jfr. dog Torp i U. f. R. 1880 S. 364—366 og 1884 S. 1145.

[12]) Bentzon, Vis major S. 317, antager, at det er det ved Løftet skabte Retsforhold, som skaber Subsidiærpligten. Dette er umuligt allerede af den Grund, at der forekommer Tilfælde, hvor der netop kun er skabt Subsidiærpligt, men ikke noget principalt Retsforhold, hvoraf denne atter kunde udspringe, f. Eks. Løftet om noget allerede i Løftets Øjeblik objektivt umuligt, jfr. dog Bentzon U. f. R. 1893 S. 122.

ovfr. i § 39. I. 2. omtalte Sætning om *naturalia negotii*: Foruden det virkeligt — udtrykkeligt eller stiltiende — lovede skaber Løftet endvidere de Pligter, som kræves af Retshandelens Natur og Formaal, derunder Pligt til at garantere med Opfyldelsesinteressen i visse Tilfælde af Ikke-Opfyldelse[13]). Denne Erstatning er ikke lovet, hverken udtrykkeligt eller stiltiende[14]), men Løftegiveren skal behandles, som om han havde lovet den, og derfor kan den juridisk siges at være stiltiende lovet, se nærmere ovfr. S. 306—307 om de Grunde, der tale for, at Løftegiveren skal behandles, netop som om han havde lovet Erstatningen og ikke anderledes[14a]).

2. Tilbage staar Løsningen af det praktisk vigtige Spørgsmaal: I hvilke Tilfælde af Ikke-Erlæggelse er Skyldneren pligtig at tilsvare Opfyldelsesinteressen? Først bemærkes, at den almindelige Erstatningsregel anvendes saaledes, at Skyldneren i Tilfælde af Ikke-Opfyldelse (derunder ikke-behørig Opfyldelse) i Almindelighed maa tilsvare Opfyldelsesinteressen, medmindre han oplyser en Undskyldningsgrund[15]), ɔ: Noget, som indicerer, at de almindelige Erstat-

---

[13]) Jfr. Almén ad § 24 Note 9—10. Man kommer ikke til en dybere Begrundelse ved med Hagerup S. 31—32 at henvise til, at en *bonus paterfamilias* vilde have overtaget saadanne Garantiforpligtelser. Men at man har Fornemmelsen af, at en *bonus paterfamilias* i den givne Situation vilde føle sig forpligtet, bliver et ret paalideligt Bevis for, at Retshandelens Natur kræver Garantipligts Indtræden i denne Situation.

[14]) Pollock Torts S. 492. Dette fremhæves rigtigt og med Styrke af Bentzon Vis major S. 309 ff., jfr. samme Forf. i Forhandlinger paa 7de nordiske Juristmøde Bilag VIII S. 18 og i U. f. R. 1893 S. 117 ff.

[14a]) Herimod Bentzon navnlig i U. f. R. 1893 S. 124 ff. og P. R. S. 64, jfr. ovfr. § 39 Note 15a og § 25 Note 1a. Jfr. ved Note 19a.

[15]) F. Eks. H. R. T. 1903. 635, 1904. 306 (U. f. R. 1904 B. 148, 298), 1893. 154 (U. f. R. 1893. 751), 1879. 666 (U. f. R. 1880. 513), 1861. 183, 1869. 530 (U. f. R. 1870. 113), H. R. D. i J. A. XXX. 201, jfr. VI. 1, U. f. R. 1896. 285, 1886. 685, 52, 1884. 763, 1881. 745, 1031, 1879. 405, 1876. 604, 609, 1874. 409, J. U. 1857. 655, jfr. H. R. T. 1900. 143 (U. f. R. 1900. 511), U. f. R. 1899. 982, Nellemann Pr. S. 364—365 og særligt om Beviset for Forpligtelsers Ophør l. c. S. 355, Tybjerg S. 166 ff., Munch-Petersen Pr. S. 311, Almén ad § 23 Note 9—14, ad § 24 Note 88—90. Afvigende vistnok Hagerup S. 117—118. Forudsætningen for den i Teksten angivne Regel er, som bemærket, at det er oplyst, eller at der kan gaas ud fra, at en Pligt som den paastaaede engang er skabt,

ningsbetingelser ikke ere tilstede, Kbl. § 23, Sølov § 111; anerkjendes denne Regel ikke, bliver Fordringshaverens Stilling altfor mislig, idet Skyldnerens Forhold ordentligvis ikke ville være saaledes tilgjængelige for ham, at han udenvidere kan oplyse Erstatningsbetingelsernes Tilstedeværelse. — Spørgsmaalet om, i hvilke Tilfælde Skyldneren hæfter udenfor den almindelige Erstatningsregel, vil blive besvaret gjennem Enkeltundersøgelserne i §§ 42—46. Disse Enkeltundersøgelser følge den traditionelle Sondring efter Ikke-Opfyldelsens Art (Forsinkelse, Umulighed, Vanhjemmel, Mangler ved Ydelsen), se om denne Sondring § 42. I. Og i Læren om Forsinkelse gives efter traditionel Skik en Oversigt, grupperet efter Undskyldningsgrundenes forskjellige Beskaffenhed (§ 42. IV.). Her skal paa Forhaand gives en Oversigt over de Tilfælde, i hvilke Ansvar ifølge Enkeltundersøgelsernes Resultat maa paalægges, grupperede efter de reale Hovedbetragtninger[16]), der føre til Ansvars Paalæggelse. Den første

---

og at den ikke er bleven opfyldt efter sit Indhold, Nellemann Pr. S. 363, jfr. ndfr. i § 42 Note 37—40, § 46. II. 6. Bemærkningerne hos Nellemann Pr. S. 365 om de Tilfælde, hvor Skyldnerens Uagtsomhed af Fordringshaveren paaberaabes som umiddelbar Betingelse for Erstatningen, tilsigte næppe nogen Indskrænkning i det anførte; de i denne Forbindelse anførte Domme angaa dels Tilfælde, hvor de nys nævnte Forudsætninger ikke vare paa det rene, dels Tilfælde, hvor Fordringshaverens Forhold var medvirkende til Ikke-Opfyldelsen, dels endelig Tilfælde, hvor Søgsmaalets Grundlag var retsstridig Adfærd ved Kontraktens Indgaaelse. Men i D. i U. f. R. 1873. 102, 1879. 392 findes ganske vist nogle næppe rigtige Bemærkninger. -- Som anført ogsaa Windscheid § 265. 6, B. G. B. § 282 og Lovgivningerne i Almindelighed, D. Entw. Mot. II S. 48 og ovfr. Note 3.

[16]) Hagerup, S. 32—33, gjør med Føje opmærksom paa, at Spørgsmaalet om, hvorvidt en Garantipligt paahviler Skyldneren, kan stille sig forskjelligt i de forskjellige Kontraktsforhold. Men dette udelukker ikke, at der kan opstilles almindelige Regler om den Subsidiærskyld, som maa anerkjendes, uden at der foreligger et virkeligt (udtrykkeligt eller stiltiende) Garantitilsagn, kun at det fremhæves, at disse Regler i de forskjellige Kontraktsforhold virke paa en forskjellig Baggrund, og at der ved Siden af disse maa anerkjendes dels en paa et virkeligt (stiltiende) Garantitilsagn grundet Erstatningspligt, jfr. Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 24 ff. med Hensyn til Aftaler om Resultaters Tilvejebringelse, dels Forbehold, som begrænse Ansvaret.

Hovedbetragtning, som fører til Ansvar udenfor den almindelige Erstatningsregel, er den, at Skyldneren bør staa til Ansvar for de Hindringer for Opfyldelsen, om hvis Ikke-Foreliggen eller Ikke-Indtræden han ved Aftalens Indgaaelse har vakt beføjet Tillid hos Medkontrahenten. Stiller man sig ikke paa en Viljestheoris Standpunkt, synes Tillidvækkelsen at maatte have samme Virkning som en Erklæring om at ville garantere imod Hindringerne, Kbl. § 59, jfr. Kbl. § 42. 2° („maa anses" tilsikrede). Anvendelser af denne Betragtning findes ndfr. i § 44. II. (Ansvar for oprindelig Umulighed), § 45. II. (Vanhjemmel) og § 46. I. 1. (Mangler ved Ydelsen). Den anden Hovedbetragtning, som fører til Ansvar, er den, at det ikke gaar an at lade Skyldneren slippe med Oplysning om Kjendsgjerninger, der indicere, at Intet kan bebreides ham, naar disse ere af en saadan Natur, at det vil være forholdsvis let for Skyldneren at give det Skinnet af, at de eksistere, uden at de gjøre det, medens det omvendt vil være vanskeligt for Fordringshaveren at oplyse, at der kun foreligger et Skin. Af denne Grund vil navnlig Oplysning om Hindringer for Erlæggelsen, der skyldes Debitors økonomiske Forhold, ikke kunne komme i Betragtning til Udelukkelse af Erstatningspligt[17]). Skyldnere ville gjennemgaaende meget let kunne give det Skinnet af, at slige Hindringer have været tilstede og ere dem utilregnelige, uden at dette dog i Virkeligheden er Tilfældet. Heri ligger ikke blot, at Skyldnerens uforskyldte Insolvens ikke frigjør ham for Erstatningspligt, se K. L. § 16 i Smh. m. § 135, men overhovedet, at Skyldneren ikke som Fritagelsesgrund for Ansvar kan paaberaabe sig, at han ikke har magtet at overvinde Hindringer for Opfyldelsen, som kunde være overvundne og undgaaede ved økonomiske Opofrelser, uden at disse Opofrelser maatte stige til det urimelige[18]), se Kbl. §§ 24, 30 og 43. 3°. Disse Bestemmelser i

[17]) Se Torp i U. f. R. 1880 S. 354—359 og 1884 S. 1145—1146, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 33—34, Almén ad § 23 Note 33—36, ad § 24 Note 18, 19, ad § 30 Note 5—6, ad § 39 Note 192—214, jfr. Hagerup Civilproces IV S. 77.

[18]) H. R. T. 1876. 442 (U. f. R. 1877. 194), U. f. R. 1903. 678, 1899. 714, 506, 1880. 463, S. og H. R. T. 1871. 140, 1862. 41, J. U. 1853.

Kbl. om, at Pengeskyldnere og de, der skylde generisk bestemt Ydelse, i Modsætning til dem, der skylde individuelt bestemt Ydelse, jfr. Kbl. §§ 23 og 42. 2°, i Almindelighed ere ansvarlige for Ikke-Opfyldelsen, selv om denne ikke kan tilregnes dem, hvile aabenbart navnlig paa den Betragtning — de gaa ganske vist videre end dennes Medfør, se straks nedenfor om en anden Regel angaaende Genusskyld — at Ikke-Opfyldelsen, naar Ydelsen er generisk bestemt, i Almindelighed kunde være undgaaet ved økonomisk Opofrelse, nemlig til Anskaffelse af andre til paagjældende Art henhørende Gjenstande[19]. Skyldneren vil altsaa, bortset fra modstaaende Aftale, kun kunne slippe for Erstatningspligt, naar der foreligger Hindringer eller andre Undskyldningsgrunde, som efter det om deres Beskaffenhed oplyste maa antages ikke i den angivne Forstand at staa i Forbindelse med hans økonomiske Forhold; ellers vilde al Sikkerhed for Fordringshaveren forsvinde. Ifølge den her omtalte Hovedbetragtning vil det ligeledes være betænkeligt at tillægge undskyldelig Vildfarelse (herom § 42. IV.) og Forseelser fra Medhjælperes Side, som man benytter ved Opfyldelse af sine Pligter (herom § 44. IV.), den Virkning at udelukke Ansvar. Endvidere fører samme Betragtning til, at Genusskyldnerens Foranstaltninger til Opfyldelse og de af ham til Opfyldelse valgte Gjenstandes Skjæbne maa være Fordringshaveren uvedkommende, indtil Opfyldelse har fundet Sted (herom § 42. IV., § 44. III. 2.). Som det vil ses, ville de Tilfælde, hvor Garantipligt anerkjendes ifølge den førstnævnte Hovedbetragtning, ligge meget nær ved dem, hvor Garantipligten skyldes en virkelig udtrykkelig eller stiltiende Garantierklæring, og det vil være vanskeligt at sondre imellem disse Tilfælde, men efter det an-

292, jfr. H. R. T. 1887. 283 (U. f. R. 1887. 982) og nærmere ndfr. i Enkeltundersøgelserne i §§ 42—46, men dog D. i J. U. 1864. 439. D. i U. f. R. 1879. 863 kan ifølge Forpligtelsens særlige Indhold næppe siges at stride imod det anførte.

[19]) Se Kbl. Mot. S. 48. Om den i Grundtanken tilsvarende Bestemmelse i B. G. B. § 279 se Planck II ad § 279 Nr. 2, ad § 275 Nr. 3, ad § 284 Nr. 7. e, Dernburg Lehrbuch II § 62. II. 3. Jfr. D Entw. Mot. II S. 45—46 og 60, Windscheid § 277 Note 8, § 266 Note 1, Jul. Lassen R. R. § 88. III. 2 (Læreb. § 79. III. 2). Ung. Entw. § 1165 udtaler direkte hele den ved Note 18 angivne Sætning.

førte er ogsaa en saadan Sondring uden praktisk Betydning. I de Tilfælde, hvor Garantipligten anerkjendes ifølge den anden Hovedbetragtning, kan den paa en Maade siges at hvile paa en Præsumtion om Brøde hos Skyldneren, men det kan dog næppe antages, at disse Garantipligter derfor skulde være undergivne andre Regler, f. Eks. i Henseende til Fordringen om Myndighed hos Løftegiveren, end de paa virkelige Garantitilsagn og paa den første Hovedbetragtning hvilende[19a]). De anførte Hovedbetragtninger ere forøvrigt ikke de eneste, som kunne medføre Garantipligt for Skyldneren. Naar saaledes, ifølge Fdn. 27. Maj 1848 § 6, den arbeidspligtige Lejetager skal svare en lempelig Godtgjørelse for Udeblivelse fra Arbeidet, selv om han havde lovligt Forfald, maa Forholdet vistnok opfattes saaledes, at denne Ret til Godtgjørelse gives Husbonden som Ækvivalent, fordi han ikke af denne Grund kan hæve Lejeforholdet[19b]), jfr. ogsaa Fdn. 25. Marts 1791 § 8. Endnu skal blot bemærkes, at Fordringshaveren ikke kan fordre Godtgjørelse, naar Ikke-Opfyldelsen skyldes hans egne Forhold, se ndfr. § 42. II. 2. og § 62. IV. 4. Ved Gaveløfter vil der sjældent blive Tale om nogen Garantipligt (§ 77. II. 2.).

IV. Indholdet og Omfanget af de under II. og III. omtalte Erstatningspligter er i det foregaaende kortelig angivet saaledes, at Skyldneren — bortset fra positive Lovbestemmelser, der give særlige Regler om Ansvarets Omfang i enkelte Tilfælde, f. Eks. Sølov § 149, Bek. om Postlov 3. Juni 1902 Nr. 105 § 17, Jernbanelov 15. Maj 1903 Nr. 105 § 41 — skal stille Fordringshaveren, som om lovlig Opfyldelse havde fundet Sted, altsaa erstatte ham det Tab, han har lidt ved Ikke-Opfyldelsen, Opfyldelsesinteressen. Denne vil bestaa i en Pengesum[20]), jfr. dog D. L. 5—3—31 som Und-

---

[19a]) Jfr. Note 14a.

[19b]) Jfr, § 127 ved Note 57.

[20]) D. i U. f. R. 1876. 613, se § 36 Note 1 og 2, § 43 Note 6, jfr. 14, § 44. V., § 46 Note 2, jfr. J. U. 1856. 224, Almén ad § 17 Note 177a. Schl. H. R. D. I. 715 antager dog, at en Forpagtningskontrakt, der skulde gjælde i 8 Aar fra en bestemt Datum, da Bortforpagteren havde gjort sig skyldig i Mora, maatte gjælde for 8 Aar, efterat Forpagteren havde opnaaet Besiddelsen; saaledes ogsaa Windscheid § 280 Note 21, jfr. ndfr. § 43 Note 91.

3

tagelse. Forholdet kan enten være det, at Fordringshaveren fremdeles kan kræve den principale Ydelse med Tillæg af Erstatning for det Tab, han har lidt ved Ikke-Opfyldelse, f. Eks. Godtgjørelse for Afsavn o. desl. (Naturalopfyldelse + Opfyldelsesinteresse), eller det, at han kan kræve Ækvivalent i Penge for den oprindelige Ydelse samt Godtgjørelse for de nævnte Tab (Opfyldelsesinteressen uden Naturalopfyldelse), eller endelig det, at han kan vælge imellem hvilket af de to omtalte Alternativer, han ønsker[20a]). At ikke blot Fordringshaverens positive Tab og det Tab, som han lider umiddelbart ved ikke at erholde Ydelsen, men ogsaa anden tabt Vinding[21]) (Avance) ofte kan fordres erstattet, er uomtvistet.

Men Hovedsynspunktet, hvorefter Erstatningspligtens Omfang skal fastsættes, har været omtvistet. Nogle have antaget, at Skyldneren skal erstatte Fordringshaveren Normaltabet, det Tab, som er den regelmæssige Følge af en Ikke-Opfyldelse som den foreliggende; i Almindelighed antages det derimod, at det er det individuelle Tab, som Fordringshaveren virkelig har lidt, der skal erstattes[22]), jfr. ovenfor § 2. IV. om Modsætningen mellem den objektive Maalestok for Erstatningsberegning og Interessemaalestokken. Almindelige Udtalelser i Lovgivningen, der afgjøre Spørgsmaalet, haves ikke. Der bortses herved foreløbig ganske fra Regelen i L. 6. April 1855 § 3 om Erstatning for Ikke-Opfyldelse af Pengeforpligtelser, hvorom ndfr. § 43. I. 3., og tales her kun om Forpligtelse til at yde andet end Penge[23]). Rigtigt er det nu, at der ikke kan

[20a]) Se Henvisninger i Note 20.

[21]) Se f. Eks. H. R. T. 1882. 773 (U. f. R. 1883. 548), 1876. 251 (U. f. R. 1877. 109), U. f. R. 1906. 366, 1904. 418, 1898. 175, 1895. 670, 794, 1893. 852, 1892. 633 og flere i det følgende citerede Domme. Ovfr. § 36 Note 27, Almén ad § 25 Note 1, 2, 55—60.

[22]) At det er Normaltabet, som skal erstattes, antages af Evaldsen S. 338 ff., Skyldnerens Mora S. 116 ff., 156 ff., Aagesen R. R. II S. 110—117, at det er det individuelle Tab, antages af Gram S. 261—264, jfr. 69—74, Hagerup S. 134—137. Se om mellemliggende Anskuelser Aubert S. 133, 253—254, §§ 12—13, Hindenburg S. 114—116 ff., G. W. Gram S. 46—47, 12—15 og navnlig N. Lassen i T. f. Rvdsk. II S. 57 ff., Almén ad § 25 Note 1—15.

[23]) Det Tilfælde, at A. overfor B. er pligtig at betale Penge til C.,

være Tale om, at Skyldneren skal erstatte Fordringshaveren alle ved Ikke-Opfyldelsen foranledigede Tab. Er Skyldneren i Brøde med Ikke-Opfyldelsen, vil den almindelige Erstatningsregels Anvendelse føre til, at han skal erstatte de individuelle Tab, som Fordringshaveren[24]) har lidt ved Ikke-Opfyldelsen, med Undtagelse af dem, som ikke i juridisk Forstand ere foraarsagede af Ikke-Opfyldelsen, eller som i den paagjældende Situation for den ikke-opfyldende Skyldner som fornuftig og kyndig Mand maatte staa som en aldeles usædvanlig og unaturlig Følge af Ikke-Opfyldelsen, samt af dem, som Fordringshaveren selv har forskyldt, se ovfr. § 36. III. Men iøvrigt vil efter den almindelige Erstatningsregel Fordringshaverens individuelle Tab være at erstatte. Og naar Skyldnerens Pligt netop blandt andet gik ud paa at afværge uberegnelige Skader for Fordringshaveren, maa ogsaa saadanne erstattes[24a]). Til at fravige disse af den almindelige Erstatningsregel følgende Resultater for det Tilfælde, at det er Skyldneren i et Obligationsforhold, som krænker sin Pligt, haves ingen Hjemmel. De positive Lovbud, som berøre Æmnet, synes endog særligt at tale for, at det er Fordringshaverens individuelle Tab, som skal erstattes, se f. Eks. K. L. § 13, § 16 i Slutn., D. L. 5—3—31 i Slutn.[25]) og navnlig Kbl. § 25. Den almindelige Betragtning, hvorpaa det støttes, at der ikke kan tages Hensyn til individuelle Tab, nemlig at Fastsættelsen af Fordringshaverens Formue som den nu er og som den vilde have været, dersom Retsbrudet ikke havde foreligget, aldrig kan hvile paa fuldstændig Sikkerhed men kun paa usikre Gisninger om, hvad Fordringshaveren vilde have gjort, dersom Retsbrudet ikke var indtraadt — en Betragtning, som konsekvent fører til, at Erstatningspligtens Omfang ogsaa ved skadegjørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold maatte beregnes efter Normaltabet — kan ikke være afgjørende. Det kommer her, som ellers i Retslivet,

falder ikke ind under L. 6. April 1855 § 3 og hører altsaa herhen, se § 43 Note 52.

[24]) Jfr. Windscheid § 258 Note 19.

[24a]) § 36 Note 14a og 15, U. f. R. 1899. 982.

[25]) Afgjørende ere saadanne Udtryk som de i de nævnte Lovbud forekommende ganske vist ikke, jfr. Aagesen R. R. II S. 115.

ikke an paa apodiktisk Vished. Heller ikke kan det være afgjørende, at Fastsættelsen af Erstatningen efter Fordringshaverens individuelle Tab vil medføre, at Skyldnerens Erstatningspligt i forskjellige Tilfælde af Ikke-Opfyldelse, der for hans Vedkommende ere aldeles ensartede, kan blive af højst forskjelligt Omfang. Dels vilde denne Betragtning konsekvent føre til, at Retsbryderen maatte hæfte med samme Beløb for forskjellige ensartede retsstridige Handlinger, selv om det lykkedes den Angrebne delvist at afværge skadelige Følger af den ene, saa at han lider mindre Skade ved denne end ved den anden, dels vilde Theorien om Normaltabet selv ikke kunne undgaa det kritiserede Resultat[26]), idet det maa erkjendes, at Normaltabet ofte indbefatter højst forskjellige Alternativer. Endelig gives der Tilfælde, hvor overhovedet ingen Bestemmelse af et Normaltab er mulig, f. Eks. ofte ved personlige Arbejdsydelser. Forsaavidt der ved Normaltabet menes noget andet end det individuelle paa den ovenfor angivne Maade begrænsede Tab, vil følgelig Læren om, at dette og kun dette kan fordres erstattet, ikke kunne fastholdes[27]). Den almindelige Erstatningsregel maa altsaa, ogsaa hvad Erstatningens Omfang angaar, gjælde, ogsaa naar Retsbrudet bestaar i Ikke-Opfyldelse fra en Skyldners Side. End ikke den Modifikation synes at kunne indrømmes, at Skyldneren dog kun skal hæfte for Skade, som var forudseelig, da Kontrakten blev indgaaet[28]); har Fordringshaveren f. Eks. efter Kontraktens Afslutning paataget sig at yde den ham lovede Ting til en Tredjemand under en usædvanlig stræng Konventionalbod, og Skyldneren, vidende herom, retsstridigt og tilregneligt undlader at opfylde sin Pligt, saa at Fordringshaveren ifalder Konventionalboden, maa han være pligtig at erstatte denne[28a]).

---

[26]) Den tilsyneladende Ubillighed ved dette forsvinder overfor den ovfr. § 36 ved Note 11 fremhævede Betragtning.

[27]) N. Lassen i T. f. Rvdsk. II S. 65—67, Hagerup S. 135—136 Noten.

[28]) Jul. Lassen i U. f. R. 1887 S. 356—357, se dog tildels Hindenburg S. 116, 137, Chydenius Leveransaftalet S. 122 ff., code civil art. 1150, Mourlon II S. 929, 627—628 og maaske Hagerup S. 64 Note 33.

[28a]) Note 40^b, jfr. 37.

Naar Skyldneren er erstatningspligtig uden at være i Brøde, kunde der være mere, som talte for at erkjende ham pligtig til at erstatte Normaltabet og kun dette. Man kunde mene, at Resultatet da burde stille sig, som om der ved Kontraktens Indgaaelse stiltiende var lovet Fordringshaveren en nogenlunde bestemt Sum som Erstatning for det Tilfælde, at behørig Opfyldelse ikke skulde finde Sted, og at dette Beløb da maatte være Normaltabet ved en Ikke-Opfyldelse som den foreliggende. Men de Grunde, som føre til at paalægge Erstatningspligt uden Brøde hos Skyldneren, maa dog erkjendes at føre til et Erstatningsansvar, bestemt efter de individuelle Forhold, jfr. K. L. § 13, § 16 i Slutn., Kbl. § 25. En vigtig Forskjel bliver dog tilbage, eftersom Skyldneren er i Brøde eller ikke. I sidste Fald kan der, da Løftet er den retsstiftende Kjendsgjerning, ikke fordres Erstatning for Tab, som i Kontraktens Øjeblik maatte staa som aldeles usædvanlige eller unaturlige, selv om de i Ikke-Opfyldelsens Øjeblik vare tydelige nok[29]). Resultatet bliver herefter, at Omfanget af Skyldnerens Erstatningspligt, naar hans Forpligtelse ikke behørigt efterkommes, bestemmes ved det individuelle Tab[30]), som Ikke-Opfyldelsen har foraarsaget Fordringshaveren, dog ikke det, som i Retsbrudets Øjeblik[30a]) — eller, dersom Skyldneren ikke er i Brøde ved Ikke-Opfyldelsen, i Kontraktens Øjeblik — maatte staa som

[29]) Jfr. N. Lassen i T. f. Rvdsk. II S. 92, Aubert S. 254, Almén ad § 25 Note 10—11, Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 60—61, 81, 93, Pollock Torts S. 492, code civil art 1150, Mourlon II S. 627—628. At udtrykke dette saaledes, at det her kun er „Normaltabet", som skal erstattes, vilde dog være en vildledende Terminologi. Jfr. Note 28.

[30]) Der kan næppe i Praksis paavises noget sikkert Eksempel paa, at Erstatning for virkelig bevist Tab, som efter det i Teksten antagne burde erstattes, er nægtet, fordi det var individuelt, hvorimod mangfoldige Domme anerkjende Erstatningspligt for rent individuelle Tab, se f. Eks. H. R. T. 1901. 198 (U. f. R. 1901. 599), 1893. 599 (U. f. R. 1894. 39), 1876. 251 (U. f. R. 1877. 109) og flere i det følgende citerede Domme. Jfr. paa den anden Side ogsaa Note 34. At Skyldneren ved Ikke-Opfyldelsen er bleven beriget, kommer ikke i Betragtning ved Bestemmelsen af Ansvarets Omfang, J. U. 1855. 865.

[30a]) Almén ad § 25 Note 4—12. Jfr. om Undtagelser ovfr. ved Note 24[a].

en aldeles usædvanlig eller unaturlig Følge, eller som Fordringshaveren selv eller hans Medhjælpere har forskyldt[31,32]). Det vil imidlertid ses, at denne Maalestok giver rigt Raaderum for et Skjøn, og at de skiftende Tiders forskjellige Opfattelser ville kunne medføre meget forskjellige Anvendelser af den. Navnlig vil Opfattelsen af, hvad Fordringshaveren har at gjøre for at afværge Tabets Forøgelse, være et Spørgsmaal, som i forskjellige Forhold og til forskjellige Tider vil kunne faa en meget forskjellig Besvarelse[33]), se f. Eks. Kbl. § 25 „uden ugrundet Ophold". Naar Ikke-Opfyldelse vil medføre usædvanlig høj Skade for Fordringshaveren, maa han gjøre Skyldneren opmærksom herpaa, Sølov § 143[33a]).

Ogsaa angaaende Beviset for Skaden og dens Størrelse kan i det hele henvises til Udviklingen ovfr. i § 36. VI. Kun den Skade, som er bevist, eller som virkelig maa antages at foreligge, kan fordres erstattet[34]).

Men maa det end saaledes antages, at Theorien om Normaltabet maa forkastes, maa det dog fremhæves, dels

---

[31]) Se ovfr. § 36 Note 11—15 og f. Eks. H. R. T. 1885. 78 (U. f. R. 1885. 623), 1869. 534 (U. f. R. 1870. 120), U. f. R. 1903. 678, 1905. 498, 1884. 291, 1882. 313, 1879. 340 samt Note 38.

[32]) Som Teksten ogsaa Pollock Torts S. 491—493 og i det væsentlige code civil art. 1149—1151, Mourlon II S. 627—629, Schw. Art. 116, jfr. ovfr. § 36 Note 16a. B. G. B. gjør ikke nogen Forskjel, eftersom Skyldneren er i Brøde eller ikke, men anvender stedse den almindelige Erstatningsregel, der endda, som bemærket ovfr. i § 36 Note 7, efter B. G. B. gaar videre end dansk Ret, se Planck II ad § 252 Nr. 4, Staub ad § 347 Anm. 20, 21, jfr. D. Entw. Mot. II S. 18, 49, Windscheid § 280. Men om der end saaledes er Forskjel imellem Lovgivningerne, er det dog stedse det individuelle Tab, som bestemmer Erstatningens Størrelse, Hahn ad Art. 354—359, Zusatz I § 3, Pollock Torts S. 492.

[33]) Jfr. ovfr. § 39 Note 20 om Handelssædvaner, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 206 ff. og nedenfor navnlig ved Note 38, Almén ad § 25 Note 52—54, 62—66, B. G. B. § 254. 3°, Planck II ad § 254 Nr. 2 og 4.

[33a]) Bentzon Søret S. 260, B. G. B. § 254. 2°, Planck II ad B. G. B. § 254 Nr. 3, D. i U. f. R. 1892. 677.

[34]) Se f. Eks. H. R. T. 1879. 483, 528 (U. f. R. 1880. 102, 280), U. f. R. 1867. 737, 1890. 217, 1905. 525 o. m. fl., jfr. Note 35, Almén ad § 25 Note 16—17.

at dens Fremkomst er forklarlig som en naturlig Reaktion mod den Sætning, at enhver ved et tilregneligt Retsbrud bevirket Skade skal erstattes, dels at den indeholder en vigtig Sandhed: Det Tab, der maa erkjendes at være den regelmæssige Følge af en vis Ikke-Opfyldelse, maa, naar Ikke-Opfyldelsen er given, antages at foreligge, naar ikke andet er oplyst[35]), Kbl. §§ 25, 30, 45, se ovfr. S. 288. Og idet det endvidere vil være saa, at Beviserne for, at større eller mindre Skade end den normale er lidt, ofte ville glippe, bliver det praktiske Resultat meget ofte, at netop Normaltabet bliver erstattet[36]). Praktisk taget ville derfor i mange Tilfælde Resultaterne efter de to Theorier ikke blive forskjellige.

Til nærmere Belysning af det angivne Hovedsynspunkt for Erstatningspligtens Omfang skal her omtales nogle individuelle Tab, med Hensyn til hvilke det særligt har været omtvistet, hvorvidt de kunne fordres erstattede. Der bortses fremdeles fra Reglen om Pengeskyld i L. 6. April 1855 § 3. Den Kjøbesum, som Tredjemand har lovet Kjøberen, og som denne gaar glip af, fordi han paa Grund af Sælgerens Mora ikke kan yde Tingen, kan Kjøberen ordentligvis fordre erstattet[36a]). Men en Kjøbesum, der utvivlsomt rækker ud over Tingens Værdi, kan Kjøberen i Almindelighed ikke fordre erstattet, thi at Tredjemand vil byde mere for Tingen end dens Værdi, hører til det uberegnelige. Noget andet er det, at netop den Omstændighed, at Tredjemand har budt en vis Sum for Tingen, kan være oplysende om, at den Antagelse man tidligere havde om dens Værdi, var urigtig, og saadan urigtig Antagelse kan ikke komme Skyldneren til Gode. Og var Skyldneren i det Øjeblik, da han indgik Kontrakten, vidende om, at Kjøberen

---

[35]) Se f. Eks. H. R. T. 1889. 548 (U. f. R. 1890. 31), 1886. 812 (U. f. R. 1887. 631), S. og H. R. T. 1862. 41.

[36]) Visse Beviser maa muligvis endog, paa Grund af deres almindelige Upaalidelighed, antages for udelukkede, se Note 40. Fremdeles ses Forfægtere af Theorien om Normaltabet jævnligt at indrømme. at dog visse individuelle Tab maa erstattes, se f. Eks. Evaldsen S. 341 Noten, 342, hvorved de modstaaende Anskuelser yderligere mødes.

[36a]) H. R. T. 1901. 664 (U. f. R. 1902 B. 91), U. f. R. 1891. 1194, ovfr. Note 21.

allerede havde Tilsagn fra Tredjemand om mere end Tingens Værdi, eller vidste han dette i det Øjeblik, da han retsstridigt og tilregneligt undlader at opfylde, kan han ikke slippe for at erstatte Fordringshaveren Skaden[36b]). Dog maa det vistnok antages, at Fordringshaveren ikke ved Væddemaal og andre økonomisk unyttige og abnorme Foretagender kan fremkalde forøget Ansvar for Skyldneren[37]). Bestaar Ydelsen i fungible Ting, kommer det i Betragtning, at Kjøberen kunde have undgaaet Tabet ved at anvende en anden Ting af samme Slags, som han enten var i Besiddelse af eller kunde anskaffe, til Tredjemands Fyldestgjørelse[38]). Og i Varehandelen og lignende Forhold maa det maaske i denne Henseende, naar Skyldnerens Pligt ikke netop bl. A. gaar ud paa at hjælpe Fordringshaveren udover økonomiske Vanskeligheder[39]), antages, at det ikke kan nytte Fordringshaveren at oplyse, at hans økonomiske Forhold udelukkede ham fra at benytte denne Udvej[40]). Efter tilsvarende Regler maa det afgjøres, om Fordringshaveren kan fordre Erstatning for den særligt strænge Konventionalbod og for den uforholdsmæssig store Erstatning for Ikke-Opfyldelse, som han paa Grund af Skyldnerens Ikke-Opfyldelse ifalder overfor Tredjemand[40b]); er der intet uforholdsmæssigt i Konventionalboden og Erstatningen til Tredjemand, maa den erstattes[41]).

[36b]) Jfr. Almén ad § 25 Note 67, D. i U. f. R. 1888. 920.

[37]) Jfr. ovfr. § 31 Note 30.

[38]) D. i H. R. T. 1901. 469 (U. f. R. 1902 B. 12), 1902. 478 (U. f. R. 1903 B. 24), U. f. R. 1907. 721, 1904. 636, 1900. 380, 1888. 1232, 1887. 436, 1885. 221, 1882. 1287, jfr. S. og H. R. T. 1868. 161, Almén ad § 25 Note 52—54, ovfr. Note 21.

[39]) Se Note 43.

[40]) Jfr. D. i U. f. R. 1888. 304, 1890. 484, hvis Rigtighed forøvrigt allerede vilde følge deraf, at de ovfr. udviklede Ansvarsbetingelser ikke vare oplyste, men dog U. f. R. 1899. 670, jfr. § 43 Note 78. Undertiden ses der endog Tilbøjelighed til at anvende denne Grundsætning, at Fordringshaverens økonomiske Vanskeligheder ere Skyldneren uvedkommende, ogsaa i andre Forhold, hvor den dog næppe er retfærdig. U. f. R. 1888. 666, jfr. § 36 Note 13.

[40b]) Almén ad § 25 Note 13—14, 50—54, Staub Exkurs zu § 374 Anm. 57, jfr. Hindenburg S. 124—127. Om D. i H. R. T. 1866. 638 taler herimod, kan ikke ses af Sagsfremstillingen.

[41]) D. i U. f. R. 1879. 1085, 1878. 180, 1875. 233, S. og H. R. T.

At Fordringshaverens Bedrift standses eller forstyrres ved Ikke-Opfyldelsen, vil det undertiden være klart nok, at han kan fordre Erstatning for, f. Eks. naar Udlejeren ikke lader det indgaaede Lejemaal af en Butik vare i vedtagen Tid[42]). Men staar Bedriftsforstyrrelsen kun igjennem Mellemled i Forbindelse med Ydelsens Udeblivelse, vil det i Almindelighed vanskeligt lade sig bevise, at der er en virkelig Aarsagsforbindelse tilstede, og selv om man vil antage denne for oplyst, vil det dog ofte være saa, at Bedriftstandsningen for Skyldneren maatte stille sig som en aldeles unaturlig Følge, eller at den kunde være undgaaet ved fornuftige Skridt fra Fordringshaverens Side. Der vil derfor sjældent blive Tale om Erstatning i dette Tilfælde[42b]), medmindre Skyldneren netop ifølge Kontraktens Indhold eller Øjemed var pligtig at afvende Faren for Bedriftsstandsning, f. Eks. undertiden Løftet om Varelevering som Kredithjælp[43]), jfr. dog ogsaa det Tilfælde, at nødvendige Redskaber til en Bedrifts Fortsættelse udeblive, uden at andre kunne skaffes tilveje af Kjøberen[44]). Af lignende Grunde vil Fordringshaveren sjældent kunne fordre Erstatning, fordi han i Anledning af Ydelsens Udeblivelse underkastes en skadelig Retsforfølgning fra en Fordringshavers Side, som han kunde og vilde have dækket med den udeblevne Ydelse. — Hvorvidt Fordringshaveren, naar han i Anledning af Ikke-Opfyldelse anskaffer sig en anden Ydelse i Stedet for den udeblevne, kan fordre det hertil udlagte erstattet[44a]), fremgaar tilstrækkeligt af det udviklede, jfr. Kbl.

1863. 33, jfr. J. U. 1861. 516. Men Erstatningens Virkelighed maa oplyses, U. f. R. 1872. 805, H. R. T. 1869. 797 (U. f. R. 1870. 545), dersom det Beløb, der forlanges, overstiger det Tab, som ifølge Ydelsens Værdi og Udeblivelsens Beskaffenhed maa antages for givet, se ovfr. Note 35.

[42]) D. i H. R. T. 1904. 153 (U. f. R. 1904 B. 223), U. f. R. 1899. 670, 1868. 499, J. U. 1860. 712, jfr. 1865. 55.

[42b]) Jfr. H. R. T. 1869. 534 (U. f. R. 1870. 120), U. f. R. 1904. 636.

[43]) Jfr. D. i U. f. R. 1887. 75, 1872. 665, Evaldsen Sp. D. S. 221. Jfr. § 43 Note 79, § 98 Not 20.

[44]) D. i U. f. R. 1886. 752, S. og H. R. T. 1868. 167, Almén ad § 25 Note 60[a]—66.

[44a]) U. f. R. 1899. 412, 499, 506, 1893. 226, jfr. 1900. 380. Jfr. § 43 ved Note 6.

§§ 25 og 30 og nærmere om Kjøberens Dækningskjøb i Læren om Kjøb.

V. I gjensidige Obligationsforhold vil den ene Part, naar den anden ikke behørigt opfylder, ofte have Ret til ifølge Reglerne om bristende Forudsætninger at hæve Kontrakten, ɔ: frigjøres for dennes Retsvirkning som Kontrakt. Det nærmere om denne Beføjelse hører vel egentlig ingenlunde herhen, og almindelige Bemærkninger herom skulle gjøres ndfr. i Læren om Fordringsrettigheders Ophør i § 65. Men for at erholde en samlet Oversigt over den Retsstilling, som indtræder ifølge Ikke-Opfyldelse, vil det dog være hensigtsmæssigt her at omtale denne Beføjelses Indhold, ligesom der i den følgende Detailundersøgelse i §§ 42—46 vil blive gjort forskjellige Bemærkninger om dens Betingelser, hvilke naturligvis ikke falde sammen med Betingelserne for at kunne kræve Opfyldelsesinteresse. Den ene af Beføjelserne kan haves i Tilfælde, hvor den anden ikke haves, se f. Eks. Kbl. § 21 smh. m. §§ 23 og 24 og §§ 42 og 43, men ofte ville Betingelserne for begge Beføjelser samtidigt være til Stede.

Forskjellen mellem Indholdet af Beføjelsen til at hæve Kontrakten og Beføjelsen til at kræve Opfyldelsesinteressen kommer klart frem ved at tage et Eksempel fra Kjøb og Salg, hvor Ydelserne skulle udveksles samtidig, og hvor der foreligger en saadan Ikke-Opfyldelse (eller Mangel ved den skete Opfyldelse) fra den ene Parts Side, at den anden Part kan vælge imellem Ophævelse og Opfyldelsesinteressen og har frit Valg i Henseende til de to ovfr. S. 335 omtalte Alternativer af Opfyldelsesinteresse. Den solgte Ting kaldes t., dens Værdi tv., de Tab, som dens Udeblivelse iøvrigt har forvoldt Kjøberen, tb., Kjøbesummen kaldes k., de Tab, som ere forvoldte ved dens Udeblivelse, r.

A. Er det Sælgeren, der har gjort sig skyldig i Ikke-Opfyldelse, kan Kjøberen 1⁰. fastholde Kontrakten, hvorved han kvantitivt erholder t (eller tv) $+$ tb $\div$ k. Dette kan atter ske paa to Maader. a) Gjennem Naturalopfyldelse (fastholde Kjøbet og kræve Erstatning, Kbl. §§ 21, 23, 24): Dersom Kjøbesummen er erlagt, har Kjøberen udenvidere Ret til t. $+$ tb. Er denne ikke erlagt, kan han kræve t. mod at tilbyde en Pengesum $=$ k $\div$ tb, og skulde tb være større end

k, kan han kræve t + (tb ÷ k). b) Uden Naturalopfyldelse („hæve Kjøbet og kræve Erstatning“ ɔ: fastholde Kontrakten som Grundlag for Krav paa Opfyldelsesinteresse, Kbl. §§ 21, 23, 24 og 25): Kjøberen kan kræve en Pengesum = tv + tb ÷ k, eller, dersom Kjøbesummen er erlagt, tv + tb. Eller han kan 2°. hæve Kontrakten (hæve Kjøbet og Aftalen, Kbl. § 21), hvorved han kvantitativt erholder k ÷ t: Er Intet oppebaaret i Henhold til Kontrakten, frigjøres simpelthen begge Parter for deres Forpligtelser efter denne. Er der sket Ydelser i Henhold til Kontrakten, kan Kjøberen, mod at lægge det oppebaarne fra sig (se nærmere § 65) søge det af ham erlagte tilbage, Kbl. § 57. Om Kjøberen vil vælge at fastholde Kontrakten (1°. a og b) eller at hæve den (2°.), vil ordentligvis afhænge af, om t (tv) + tb ÷ k er større end k ÷ t eller omvendt; er den kjøbte Vare stegen i Pris efter Kontraktens Afslutning, vil han ordentligvis fastholde Kontrakten, er den falden, vil han jævnligt staa sig ved at gaa fra Kontrakten. Et andet Motiv for Kjøberen til at vælge Ophævelsen kan det være, at det er ham vanskeligt at bevise det ved Ikke-Opfyldelsen forvoldte Tab.

B. Er det Kjøberen, som har misligholdt Kontrakten, kan Sælgeren 1°. fastholde Kontrakten, idet han enten a) mod Tilbud af t kræver k + r (Kbl. § 28 jfr. § 38), eller b) fordrer en Pengesum = k + r ÷ tv (hæver Kjøbet, men fastholder Aftalen, Kbl. §§ 28 og 30). Eller han kan 2°. hæve Kontrakten, hvorved han erholder t ÷ k (Kbl. § 28).

I Tilfælde af Ikke-Opfyldelse fra den ene Parts Side i gjensidige Kontrakter vil saaledes efter Omstændighederne den anden Part have Valget imellem tre forskjellige Beføjelser[44b]), og det vil være af Vigtighed skarpt at sondre imellem disse, særligt imellem den egentlige Ophævelse af Aftalen og Kravet paa Erstatning i Stedet for Naturalopfyldelse[44c]). Navnlig maa vel fastholdes, at Fordringshaveren ikke paa én Gang kan

---

[44b]) Se saaledes B. G. B. §§ 286, 325, 326, Staub Exkurs zu § 374 Anm. 2.

[44c]) At slaa disse Beføjelser sammen, Almén ad § 21 Note 152—161, kan formentlig kun føre ind i Uklarheder, se saaledes Almén l. c. Note 161, jfr. ogsaa ndfr. § 43 Note 86 ff.

gjøre begge Synspunkter — Fastholdelse og Ophævelse — gjældende med Hensyn til samme Retshandel eller samme Del af en Retshandel; han kan ikke samtidigt med, at han fordrer sig frigjort for Kontraktens Retsvirkninger som Kontrakt, rejse Krav paa Ydelser efter Kontrakten eller paa Erstatning for Ikke-Opfyldelse[45]). At man undertiden har forsyndet sig mod denne Sætning, staar vistnok i Forbindelse med en slap Terminologi paa det foreliggende Omraade. Naar Kjøberen vælger den ovfr. under A. 1. b. omtalte Fremgangsmaade, eller naar Sælgeren vælger den under B. 1. b. beskrevne, siges han i Almindelighed at „hæve Kontrakten og kræve Erstatning", skjønt Sammenhængen jo er den, at han fastholder Kontrakten men uden Naturalopfyldelse, altsaa kun hæver Kjøbet (Udvekslingen af de aftalte Ydelser) men ikke Aftalen. Paa den anden Side benytter den almindelige Sprogbrug ikke Betegnelsen Ophævelse i Tilfælde, hvor den burde benyttes, nemlig f. Eks. naar Kjøberen beholder den kjøbte Ting, men paa Grund af dens Mangler fordrer et ved Forholdet mellem Værdien af den Ting, han skulde have, og af den, som han har faaet, fastsat Afslag i det lovede Vederlag, Kbl. §§ 42, 43 (delvis Ophævelse, *actio qvanti minoris)*. Denne ukorrekte Sprogbrug[46]) vil i det Følgende blive undgaaet; Udtrykket „at hæve Kontrakten" vil kun blive benyttet om den, der fordrer sig (helt eller delvist) frigjort fra Kontraktens Virkninger som Kontrakt (A. 2°. og B. 2°.), eller det vil blive særligt fremhævet, naar det benyttes i anden Forstand. Undertiden har man forøvrigt ment, at der forelaa Forsyndelser imod Sætningen, at de to Synspunkter ikke maa kombineres, i Tilfælde, hvor det ikke er saa. Der kan saaledes meget vel forekomme Tilfælde, hvor f. Eks. Kjøberen kan fastholde en Del af Kontrakten og hæve Resten, saaledes naar han faar et noget mindre Kvantum af

---

[45]) H. R. T. 1881. 686 (U. f. R. 1882. 467), 1888. 312 (U. f. R. 1888. 1060), J. U. 1859. 842, U. f. R. 1867. 817, 1892. 318, jfr. 1880. 1007, 1888. 118, 1875. 228 og nærmere ndfr. § 43 Note 88.

[46]) Jfr. Evaldsen Skyldnerens Mora S. 187. Ogsaa Udtrykket „fratræde Kontrakten" er tvetydigt, jfr. Hagerup S. 138, men dog at foretrække. B. G. B. §§ 286, 325, 326 undgaar den paapegede ukorrekte Sprogbrug.

Varen end bestilt. Endvidere er der ikke noget i Vejen for, at en Part kan hæve sin Overdragelsesretshandel og derefter fastholde den Kontrakt[47]), i Henhold til hvilken han har overdraget, Kbl. § 28 smh. m. § 30, Sølov § 166 og K. L. § 16 i Slutn. Endelig er der naturligvis Intet i Vejen for, at den, der vælger at hæve Kontrakten, i Forbindelse hermed efter Omstændighederne kan forlange Erstatning for Tab, som han har lidt ved Kontraktens Indgaaelse eller iøvrigt ved at stole paa Kontrakten. Hans Paastand om at frigjøres for Kontraktens Retsvirkninger som Kontrakt udelukker ikke, at han kan gjøre Kontrakten gjældende som Retsbrud og kræve den negative Kontraktsinteresse, men er uforenelig med en Paastand om at stilles, som om Kontrakten behørigt var bleven opfyldt (Opfyldelsesinteressen[48]).

§ 42.

Skyldnerens Mora[1]).

I. Romerretten og adskillige Lovgivninger betegne som Mora i Almindelighed kun den Forsinkelse med Ydelsen, der paadrager Skyldneren Erstatningsansvar (subjektiv i Modsætning til objektiv Mora)[2]). Denne Begrænsning af Begrebet følges ikke her. I Overensstemmelse med Kbl., se navnlig §§ 21 smh. m. §§ 23, 24 og 30, vælges det objektive Morabegreb[2a]), og Skyldnerens Mora eller Forsinkelse med Ydelse fra Skyldnerens Side (*mora debitoris*) bestemmes som det Forhold fra Skyldnerens Side, at han har ladet det Tidspunkt, til hvilket han skulde erlægge Ydelsen (Handlingstiden), hengaa uden at yde, forudsat at For-

[47]) Hagerup S. 14 og 157 Note 7.

[48]) Ndfr. § 43 Note 86 ff.

[1]) Larsen S. 44—48, Gram S. 250—273, Evaldsen S. 305—396 og Skyldnerens Mora, Aubert S. 247—266, G. W. Gram S. 42—48, Hagerup S. 119—138, 156—160, Schrevelius II S. 437 ff., Serlachius §§ 33—35.

[2]) Windscheid § 276 Note 2, B. G. B. § 285. Saaledes i første Udgave.

[2a]) Almén ad § 21 Note 65—74, ad § 28 Note 2—3. Saaledes ogsaa Schw. Art. 117, 118, 124.

sinkelsen ikke retfærdiggjøres ved Fordringshaverens Forhold.

Læren om Skyldnerens Mora indbefatter altsaa ingenlunde hele Læren om Erstatningspligt i Anledning af Ikke-Opfyldelse. Der sondres i saa Henseende almindeligt, under Tilslutning til romersk Ret, mellem forskjellige Arter af Ikke-Opfyldelse. Denne traditionelle Sondring, nemlig mellem Forsinkelse (§§ 42 og 43), Ydelsens Umulighed (§ 44), Mangler ved Ydelsen (§ 46) og Vanhjemmel (§ 45) vil ogsaa blive fulgt her, skjønt den i flere Retninger synes irrationel. Afgrænsningen mellem Leddene, navnlig mellem Forsinkelse og Umulighed[8]) og mellem Forsinkelse og Mangler ved Ydelsen[8a]), er tildels omtvistet, se i sidstnævnte Henseende Kbl. § 50. Kbl. omtaler ikke særligt Ydelsens Umulighed, men denne Lovs Forsinkelsesbegreb, og tildels dens Mangelsbegreb, omfatter Tilfælde, hvor Forsinkelsen skyldes Ydelsens Umulighed[8b]), se Kbl. § 21 „bærer Faren“, § 24 „Undergang“ og § 42. Det fornødne om de omtalte Afgrænsninger vil fremgaa af Udviklinger paa vedkommende Steder i det følgende.

Ofte bestemmes Skyldnerens subjektive Mora som den retsstridige og tilregnelige Forsinkelse med Ydelsen eller dog som den retsstridige Forsinkelse. Men da Moraansvar ofte vil paahvile Skyldneren, skjønt Intet kan bebrejdes ham, eller endog uden at han har handlet retsstridigt, se ndfr. IV., medens omvendt ikke enhver af Skyldneren retsstridigt forvoldt Forsinkelse paadrager ham Ansvar, f. Eks. ikke den ved retsstridigt men utilregneligt forvoldt objektiv Umulighed foraarsagede, maa alle slige Definitioner opgives. De enkelte Momenter i Morabegrebet eller Betingelserne for Skyldnerens Mora skulle nu nærmere udvikles.

II. Det Tidspunkt maa være kommet, paa hvilket Skyldneren ifølge den retsstiftende Kjendsgjerning — her, hvor der tales om Kontrakter, altsaa ifølge Kontrakten — er pligtig til

---

[8]) Evaldsen S. 305—306, Skyldnerens Mora S. 5—6, Aagesen R. R. II S. 90—91, Almén ad § 21 Note 75—85, 162—178, B. G. B. § 326 smh. m. §§ 323—325.

[8a]) Almén ad § 21 Note 40—44.

[8b]) Almén ad § 21 Note 81—85, se ndfr. § 44.

at skride til Erlæggelse. Dette Tidspunkt, der, som tidligere bemærket, ingenlunde falder sammen med Forfaldstiden, se ovfr. S. 11—12 og 314—317, benævnes som Handlingstid, — i Kbl. betegnes det Tidspunkt, da Sælgeren skal opfylde sin Leveringspligt, som Leveringstiden — og det skal nu nærmere angives, naar det ankommer[4]). Navnlig skal det undersøges, hvorvidt der til Handlingstidens Ankomst udkræves en Tilkjendegivelse fra Fordringshaverens Side (Paakrav, *interpellatio)*. Spørgsmaalet om, naar Skyldneren er pligtig til at handle, er et Spørgsmaal om Kontraktens Indhold og maa afgjøres efter de almindelige Regler om Kontrakters Fortolkning[5]), og straks maa det fremhæves, at Skyldnerens Handlepligt meget ofte vil være betinget af Handlinger fra Fordringshaverens Side.

1. Først bemærkes, at ved Pengeskyld vil, ifølge L. 6. April 1855 § 3, en vigtig Moravirkning, nemlig Forpligtelsen til at betale Morarenter, i Almindelighed, se dog nu Kbl. § 38, først indtræde fra det Øjeblik af, da Fordringshaveren paa lovlig Maade søger sin Ret, men heraf følger naturligvis paa ingen Maade, at Handlingstiden ved Pengeforpligtelser først indtræder, naar Søgsmaal anlægges, jfr. f. Eks. Anordn. 12. Novbr. 1870 § 1 b, Lov 29. Marts 1873 Nr. 36 § 15, se herom nærmere ndfr. § 43. I. 3.

Dersom der ved Aftale, Koutume eller ved Lov er fastsat bestemt[5a]) Tid for Erlæggelsen, f. Eks. Erlæggelse paa en bestemt Kalenderdag, eller et vist Antal Dage efter Opsigelse, eller i April Maaned (i hvilket Tilfælde der skal erlægges senest 30. April), eller „i Foraaret", er det fastsatte Tidspunkt eller Udløbet af det fastsatte Tidsrum i Almindelighed Hand-

---

[4]) Gram S. 252—256, Evaldsen S. 305—322, Skyldnerens Mora §§ 5—8, Hagerup S. 119—124, Hindenburg S. 108—109, jfr. Windscheid §§ 278, 279, Aagesen R. R. II S. 100—110.

[5]) Om Forstaaelse af Handelsklausuler angaaende Sælgers og Kjøbers Handlingstid saasom *primo*, *medio*, *ultimo*, Afskibning (Afladning) inden en vis Frist, „kontant", Betaling mod Konnossement o. a, f. Eks. den saakaldte Isklausul, se Kbl. §§ 68—71, Tybjerg hos Hage S. 341—342, 338 - 340 og nærmere i Læren om Kjøb. Se ogsaa ndfr. Note 13.

[5a]) Note 13[a].

lingstid, og Paakrav fra Fordringshaverens Side ufornødent[6]) *(dies interpellat pro homine)*,[7]) se L. 10. Maj 1854 §§ 16, 18, Sølov § 111, Kbl. § 12[8]). At den saaledes fastsatte Erlæggelsestid bliver Handlingstid, gjælder dog ikke, naar Skyldnerens Pligt til at handle er betinget af visse Skridt fra Fordringshaverens Side, og disse ikke foretages. Naar Fordringen hører til dem, der normalt omsættes, uden at Skyldneren faar Kundskab derom, saa at han stedse maa være uvis om, hvem der er Fordringshaver, indtræder saaledes Handlingstiden først, naar Fordringshaveren paa eller efter Forfaldsdagen henvender sig til Skyldneren om Betaling, jfr. V. L. § 36 og det ovfr. S. 320—321 om Henteskyld bemærkede, men dog V. L. § 50[9]). Efter den danske Rets vide Omfang af Begrebet negotiable Papirer

[6]) Se f. Eks. H. R. T. 1889. 548 (U. f. R. 1890. 31), 1896. 420 (U. f. R. 1896. 1056), U. f. R. 1892. 477, 1871. 649, 1877. 707, J. U. 1865. 376, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 53, se ogsaa DD. ndfr. Note 11. Den ved flere Responsa, 12. Juni 1869 (U. f. R. 1889. 540), 21. Oktbr. 1882 (U. f. R. 1888. 779), 2. Novbr. 1891 (U. f. R. 1892. 511) bevidnede Koutume, at Indtrædelsen af visse Moravirkninger i Handelskjøb forudsætter ikke blot, at den fastsatte Ydelsestid er kommen, men endvidere et Varsel fra Modpartens Side, tillægger Praksis (jfr. dog Note 13) ikke retlig Betydning, H. R. T. 1871. 39 (U. f. R. 1871. 397), 1892. 845, 1893. 189 (U. f. R. 1893. 445, 765), U. f. R. 1868. 263, 1895. 670, 1896. 546, 1902. 68, se ligeledes Resp. 29. April 1886 (U. f. R. 1888. 827), 30. Aug. 1889 (U. f. R. 1890. 853), 4. Marts 1898 (U. f. R. 1899. 514), 23. Maj 1903 (U. f. R. 1904. 671), jfr. 20. Aug. 1897 (U. f. R. 1898. 422), 23. Maj 1901 (U. f. R. 1902. 318). Se ogsaa Grundtvig S. 89, 208—221, jfr. Tybjerg hos Hage S. 340—341. At saadant Varsel i alt Fald som almindelig Regel ikke kræves, synes da ogsaa klart forudsat i Kbl. § 12, se Almén ad § 12 ved Note 14.

[7]) Saaledes de fleste Lovgivninger, Almén ad § 12 Note 7—8, 13, Oest. G. B. § 1334, Schw. Art. 117, B. G. B. § 284, D. Entw. Mot. II S. 56—58, dog i forskjellige Nuanceringer (Note 13[a]), jfr. Wharton §§ 887—891, Anson S. 253—254, men derimod code civil art. 1139 og vistnok romersk Ret, Windscheid § 278 Note 2—6.

[8]) Men Regelen gjælder naturligvis ikke, naar Ydelsestid kun er fastsat i den Forstand, at Ydelsen blot ikke kan kræves inden denne Dag, Hagerup S. 122—123. Se om det Tilfælde, at Modparten senest skal afhente Ydelsen til den fastsatte Tid, Resp. 23. Sptbr. 1882 (U. f. R. 1888. 777) og Note 11.

[9]) § 104 Note 31.

kan det dog ingenlunde antages, at dette skal gjælde om alle saadanne; almindelige Gjældsbreve følge Hovedregelen[10]). I gjensidige Obligationsforhold, hvor det, naar ikke Andet er aftalt, maa antages, at Ydelserne skulle udveksles samtidigt[10a]), Kbl. § 14, vil efter det anførte den ene Parts Handlingstid i Almindelighed ikke være kommen med den aftalte Ydelsesdag, medmindre Modparten tilbyder ham sin Ydelse. Men ofte vil dog Sagen her stille sig saaledes, at det ifølge Lov eller Sædvane eller ifølge Aftalen paahviler den ene Part at tage Initiativet, saa at den aftalte Ydelsestid bliver Handlingstid for hans Vedkommende, selv om Modparten Intet har foretaget med Hensyn til Modpræstationen. I Løsørekjøb følger det saaledes af Kbl. § 14 smh. m. § 9, at Kjøberen i Almindelighed paa den vedtagne Ydelsestid maa henvende sig til Sælgeren for at modtage og betale[11]), men skal Sælgeren afsende Varen til Kjøberen, paahviler Initiativet Sælgeren[12]), Kbl. § 15. Lige med det Tilfælde, at en bestemt Ydelsesdag er aftalt, maa stilles det, at en Kontrakt er indgaaet, hvorefter en Ydelse straks eller snarest muligt skal erlægges[13]), Kbl. § 12.

---

[10]) H. R. T. 1871. 532 (U. f. R. 1872. 19), J. T. IV. 1. 69 og mangfoldige Domme om Udeblivelse af Rentebetaling efter Pantebreve. Jfr. § 40 Note 24.

[10a]) Note 32.

[11]) Resp. 1824 (N. j. T. II. 300), 20. Maj 1844, 28. Oktbr. 1850 (Hindenburg S. 238—248), Evaldsen Skyldnerens Mora S. 47, 106, Hindenburg S. 68, 108, Tybjerg hos Hage S. 331, Almén ad § 12 Note 37, jfr. Hagerup S. 157 Note 6. Naar Varer ere solgte saaledes, at Kjøberen inden en vis Frist skal bestemme Modtagelsestiden, og Kjøbesummens Betaling, som sædvanligt, beror paa, at dette sker (Kbl. § 28), kommer han efter det anførte i Mora ved at oversidde Fristen, Resp. 17. Febr. 1906 (U. f. R. 1907. 535), 23. Maj 1901 (U. f. R. 1902. 318), 19. Jan. og 2. Marts 1900 (U. f. R. 1901. 325, 326), 20. Aug. 1897 (U. f. R. 1898. 422), 27. Jan. 1883 (U. f. R. 1888. 780), U. f. R. 1896. 546, 1895. 681, 1894. 232, 1887. 43, jfr. 1876. 223, 1869. 999, 1868. 263, jfr. H. R. T. 1892. 845 (U. f. R. 1893. 445), 1871. 39 (U. f. R. 1871. 397), hvorimod Sælgeren ikke kommer i Mora ved at forholde sig passiv, U. f. R. 1894. 289, S. og H. R. T. 1868. 32, J. U. 1869. 653, se ogsaa Note 6 og 8, Tybjerg hos Hage S. 340, Almén ad § 12 Note 35—35[a]. Jfr. ovfr. § 40 Note 8.

[12]) Almén ad § 12 Note 38—39.

[13]) Akcepten af Handlendes Bestillinger hos en Handlende paa andet

Dersom der ikke i Skyldforholdet er fastsat nogen Ydelsestid i den ovenfor anførte Forstand, det vil sige, naar ingen Ydelsestid er fastsat, eller dersom Tidsbestemmelsen ikke gjør det klart for Skyldneren, naar Fordringshaveren har ønsket Ydelsen[13a]) (eller naturligvis naar Aftalen netop gaar ud paa, at Fordringshaveren skal bestemme Handlingstiden), er det den almindelige Regel, at der til Handlingstidens Ankomst udkræves et Paakrav fra Fordringshaverens Side[14]). Ved dette bliver Skyldneren pligtig at handle straks, eller saasnart som de fornødne Forberedelser, som han ikke var pligtig til at foretage forud, kunne være trufne, og de Undersøgelser, som han endnu er berettiget til at anstille, ere foretagne[15]), alt forudsat,

---

Sted uden nogen Tidsangivelse for Leveringen synes ordentligvis at maatte forstaas saaledes, at Sælgeren skal afsende (Note 12) snarest muligt uden at kunne afvente Paakrav, Hagerup S. 121—122, Almén ad § 12 Note 15. Der findes ogsaa Udtalelser om, at saadant følger af Koutume, Resp. 15. Juli 1874 (Rode S. 104), Resp. 23. Maj 1903 (U. f. R. 1904. 671), U. f. R. 1875. 1051, navnlig ved Kjøbmænds Bestillinger hos Producenter Kbl. Mot. S. 34. Men „straks" og „snarest muligt" tages ikke altid strængt, se herom og om Bestilling af „prompte" Tilsendelse, Afskibning o. desl. Resp. 18. Juni 1877 (Rode S. 104), 5. Novbr. 1881 og 11. Aug. 1882 (U. f. R. 1888. 763 og 776), 8. Oktbr. 1888 (U. f. R. 1889. 537), 10. Oktbr. 1902 (U. f. R. 1903. 709), 11. Aug. 1905 (U. f. R. 1906. 487), H. R. T. 1886. 109 (U. f. R. 1886. 897), U. f. R. 1898. 166, 1902. 276, 1903. 650, Hindenburg S. 172, Tybjerg hos Hage S. 341. Og undertiden er Paakrav fra Kjøberens Side udfordret for at bringe Sælgeren i Mora (jfr. Note 6), U. f. R. 1902. 276, 1888. 646. Denne Fordring vil dog maaske Kbl. § 12 trænge tilbage, Almén ad § 12 Note 14; undertiden synes den at bero paa en Forveksling med den efter Kbl. § 26 fornødne Reklamation, U. f. R. 1902. 709, Kbl. Mot. S. 34.

[13a]) Paakrav er altsaa unødvendigt i mange Tilfælde, hvor det udkræves f. Eks. af B. G. B., Planck II ad § 284. 6°, se navnlig Almén ad § 12 Note 9—17, Kbl. Mot. S. 34, Grundtvig Lov om Kjøb ad § 12 Note 2, jfr. ovfr. Note 13.

[14]) Se f. Eks. H. R. T. 1890. 50 (U. f. R. 1890. 526), 1889. 559 (U. f. R. 1890. 39), 1890. 54 (U. f. R. 1890. 536), U. f. R. 1898. 336, 1896. 958, 1893. 1321, Resp. 7. Novbr. 1888 (U. f. R. 1889. 539), J. U. 1859. 557, Hindenburg S. 64, Almén ad § 12 Note 19, 24—26. Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, se ovfr. Note 7, Wharton §§ 571, 881. Jfr. om Paakravet, naar der er flere Skyldnere, Evaldsen S. 155 Note 2.

[15]) Schl. H. R. D. I. 297, D. i U. f. R. 1906. 800, 1904. 490, 1902.

at Fordringshaveren har foretaget eller foretager, hvad han efter Kontrakten skal foretage for at kunne fordre sin Ydelse. Angaaende det Paakrav[15a]), der altsaa hyppigt vil være Betingelse for Skyldnerens Pligt til at handle og følgelig for Indtrædelse af Mora, mærkes nærmere følgende: Det maa udgaa fra Fordringshaveren eller fra en Person, der har Bemyndigelse til at handle paa Fordringshaverens Vegne, og maa rettes til Skyldneren eller til en Person, der har Bemyndigelse til at modtage Paakrav paa Skyldnerens Vegne[16]), hvilket ingenlunde i Almindelighed vil være Tilfældet med den, der har Bemyndigelse til paa Skyldnerens Vegne at besørge hans Forpligtelse opfyldt. Det siges ofte, at Paakravet ikke kan finde Sted før Forfaldsdag[17]), men hvad Meningen er hermed, synes ikke altid klart. Rigtigt er det naturligvis, at Paakravet er uvirksomt, naar det gaar ud paa at opfordre Skyldneren til at handle før Forfaldstid. Men iøvrigt maa vistnok Fordringshaveren, naar ikke andet følger af Aftalen, ogsaa før Forfaldstid paa Forhaand kunne fastsætte Handlingstid med Virkning for Skyldneren[17a]). Paakravet kan ikke uden særlig Grund foretages paa upassende Tidspunkter, f. Eks. om Natten eller udenfor sædvanlig Kontortid, forsaavidt en saadan eksisterer[18]). Det maa endvidere foregaa paa passende Sted[19]), men det er ikke altid, se straks ndfr., nødvendigt, at det foregaar paa Opfyldelsesstedet. At der i disse forskjellige Henseender maa gjælde forskjellige Regler, eftersom Paakravet gaar ud paa umiddelbar Opfyldelse eller senere

70, 1899. 251, 1898. 336, 1883. 452, jfr. 1906. 139, Tybjerg hos Hage S. 340, Almén ad § 12 Note 27—28.

[15a]) Om dette i Almindelighed Planck II ad § 284. 4°, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 30, Grundtvig S. VI Note 2.

[16]) Evaldsen Skyldnerens Mora S. 68—69, D. i U. f. R. 1888. 1222, jfr. 1876. 220, J. U. VIII. 836. Ovfr. § 23 Note 13,

[17]) B. G. B. § 284, Staub Exk. zu § 374 Anm. 12, Hagerup S. 124, jfr. ogsaa Evaldsen Skyldnerens Mora S. 72—73, Federspiel l. c. S. 30. Saaledes i første Udg.

[17a]) Resp. 2. Marts 1900 (U. f. R. 1901. 326), jfr. 2. Juni 1883 (U. f. R. 1888. 785). Planck II ad § 284. 4° f, Windscheid § 279 Note 4. Jfr. Note 23.

[18]) Almén ad § 12 Note 30—31, D. H. G. B. § 358.

[19]) Evaldsen S. 316, Skyldnerens Mora S. 73—77, Hagerup S. 124, D. Entw. Mot. II S. 59.

Erlæggelse, er klart, navnlig maa Paakravet, naar Ydelsen skal erlægges straks, ske paa det Sted, hvor Skyldneren er pligtig til at erlægge[19a]), og ved en til at kvittere for Modtagelsen bemyndiget Person. Allerede af det anførte synes det at følge, at Sags Anlæg ved Skyldnerens Værnething til Fordringens Inddrivelse ikke altid vil være lovligt Paakrav[20]), og forsaavidt som Mora er Betingelse for gyldig Anlæggelse af en Sag, kan denne Betingelse ikke tilvejebringes ved Søgsmaalet[21]). Former for Paakravet ere ikke foreskrevne, men det maa af Fordringshaverens Henvendelse fremgaa, at den tilsigter Erholdelse af Fyldestgjørelse; den blotte Tilsendelse af en Regning vil altsaa ikke være noget Paakrav, se dog som Undtagelse i en enkelt Retning[22]) Kbl. § 38. Hvad iøvrigt Paakravets Indhold angaar, kan det gaa ud paa Erlæggelse straks, eller saasnart denne efter Tilfældets Beskaffenhed kan fordres, men ogsaa Paakrav om Erlæggelse ved et Tidspunkt i Fremtiden maa vistnok, naar ikke andet følger af Aftalen, være virksomt[23]). Et Paakrav, hvorved Fordringshaveren forlanger mindre end der tilkommer ham af en enkelt Skyldgrund, er uvirksomt, naar han forbeholder sig Ret til senere at fordre Resten[24]), medmindre der haves særlig Hjemmel til at forlange Ydelsen erlagt i Anparter, hvilket ikke en Gang ved Pengeskyld er den almindelige Regel. Et Paakrav, der gaar ud paa mere end der tilkommer Fordringshaveren, vil være uvirksomt, medmindre Forholdet er det, at det efter hans Paastand og Sagens Beskaffenhed kan antages, at han vilde have nedsat sin Paastand, dersom Skyldneren havde ind-

---

19a) U. f. R. 1904. 413.

20) Evaldsen S. 316—317, Skyldnerens Mora S. 74, men dog B. G. B. § 284, D. Entw. Mot II S. 58, Planck II ad § 284. 5.

21) D. i J. U. 1858. 30, U. f. R. 1904. 490.

22) Kbl. Mot. S. 63.

23) Ovfr. Note 17 og 17a, Dernburg II § 71 Note 6, Staub Exk. zu § 374 Note 12; anderledes første Udg. og Evaldsen S. 317, Skyldnerens Mora S. 77—78, Aagesen R. R. II S. 105—106. Men et Paakrav kan ikke forandre Reglerne om, hvem af Parterne der skal tage Initiativet til Afvikling.

24) Evaldsen Skyldnerens Mora S. 84—85, D. i J. U. 1848. 874, 1849. 539.

ladt sig paa Forhandlinger og afgivet behørige Oplysninger[25]). Saavel denne som andre Mangler ved et Paakrav kunne overhovedet blive betydningsløse paa Grund af Skyldnerens Forhold overfor Paakravet, naar det nemlig af det passerede fremgaar, at Fordringshaveren i Virkeligheden blot ønsker lovlig Opfyldelse, og at denne nægtes[26]). Nødvendigheden af Paakrav kan endog ganske bortfalde. Naar saaledes Skyldneren paa Forhaand bestemt har lagt for Dagen, at han ikke vil erlægge sin Ydelse[27]), maa han herved anses at være i Mora[28]), jfr. Kbl. § 28, og maa, dersom han senere forandrer Beslutning, bære Følgerne af, at Fordringshaveren ikke straks er rede til at modtage Ydelsen. Lignende Regler maa vistnok gjælde, naar Fordringshaveren paa Grund af Skyldnerens Forhold ikke kan foretage lovligt Paakrav[29]), idet Skyldneren f. Eks. ikke kan findes eller er fraværende fra det Sted, hvor Ydelserne ved ham skulde erlægges, uden at nogen Anden er tilstede, til hvem gyldigt Paakrav kan afgives. Men forsigtigt vil det dog være, at Fordringshaveren saavidt muligt konstaterer sin Vilje til Afvikling, jfr. Sølov § 118, og naar Hindringen for Paakravet er fjærnet, kan det, for at vedligeholde visse Moravirkninger, være nødvendigt, at Fordringshaveren nu henvender sig til Skyldneren. Forsaavidt der i det foregaaende er talt om det Tidspunkt, paa hvilket Handlingstiden indtræder, maa det endnu bemærkes, at Skyldneren, naar ikke særligt Klokkeslet er vedtaget, eller Begrænsninger følge af Forholdets Beskaffenhed,

---

[25]) Aagesen R. R. II S. 106, Evaldsen S. 308, 317—320, Skyldnerens Mora S. 79—84, D. i J. U. 1858. 470, U. f. R. 1877. 707, Schl. H. R. D. III. 22, jfr. U. f. R. 1894. 285, 286. Se dog særligt om Pligten til at svare Morarente efter L. 6. April 1855 § 3 ndfr. § 43 Note 56.

[26]) Evaldsen Skyldnerens Mora S. 76—77, D. i S. og H. R. T. 1862. 161, 1865. 116, J. U. 1863. 617, U. f. R. 1896. 1281.

[27]) Deraf at Skyldneren forinden Handlingstiden gjør et Tilbud, som ikke stemmer med hans Pligt, kan ikke uden videre sluttes, at han ikke vil yde behørigt til Handlingstid, H. R. T. 1889. 559 (U. f. R. 1890. 39).

[28]) Ndfr. under V., Aagesen R. R. II S. 109, Evaldsen S. 321. Jfr. D. i U. f. R. 1888. 304, S. og H. R. T. 1871. 165, ovfr. § 40 Note 8.

[29]) Aagesen R. R. II S. 110, Evaldsen S. 321, jfr. dog Almén ad § 12 Note 24.

kan vente med at handle til den afgjørende Dags sidste Øjeblik[30]), dog at han ikke kan vælge et særligt upassende Øjeblik, efter Omstændighederne f. Eks. ikke Tiden udenfor sædvanlig Forretningstid[31]). Om det Tilfælde, at Handlingstiden vilde indtræde paa en Søndag eller anden almindelig Helligdag, og om Løbedage henvises til det ovfr. S. 317 og § 40. III. bemærkede.

2. Som flere Gange i det foregaaende omhandlet, vil det ofte være en Forudsætning for Skyldnerens Handlepligt, at visse Handlinger forud foretages af Fordringshaveren[31a]). Navnlig vil dette, som bemærket, i Almindelighed være Tilfældet i gjensidige Obligationsforhold, hvor Ydelserne, naar ikke andet følger af Aftalerne, skulle udveksles samtidigt[32]), Kbl. § 14, Sølov § 155, og hvor derfor den ene Part, naar det ikke paahviler ham at tage Initiativet til Afvikling, roligt kan forholde sig passiv, indtil den anden henvender sig til ham. Men fremdeles vil der ofte til Afviklingens Gjennemførelse kræves Handlinger fra Fordringshaverens Side, navnlig en Modtagelse af Ydelsen, og er det paa Forhaand givet, at disse efterfølgende Handlinger ikke ville blive foretagne af Fordringshaveren, er Skyldneren ikke pligtig at handle. Er det paa Forhaand givet, at Fordringshaveren ikke vil eller ikke kan

---

[30]) U. f. R. 1901. 227.

[31]) Evaldsen S. 315--316, Skyldnerens Mora S. 72—73, D. i S. og H. R. T. 1862. 204, ovfr. Note 18.

[31a]) Almén ad § 14 Note 14—15, Planck II ad § 284. 7° b, U. f. R. 1896. 958, 1894. 1322, 1893. 1031. Jfr. Note 33, 34, 38, 39, 61—65.

[32]) B. G. B. §§ 320, 322, Planck II ad § 284. 4° d, Staub Exk. zu § 372 Anm. 7, Almén ad § 14 Note 40 ff., Tybjerg hos Hage S. 338—339. H. R. T. 1868. 30 (U. f. R. 1868. 471), 1864. 151, 1906. 767 (U. f. R. 1907. 268), jfr. Bemærkninger i U. f. R. 1867. 262—63. Ordentligvis kan der ikke fordres delvis Vederlag for delvis Erlæggelse, Note 48, Hindenburg S. 68, se dog undtagelsesvis B. G. B. § 320. 2°, Planck II ad § 320 Nr. 4, ovfr. § 40 Note 6, jfr. Resp. 1. Juni 1895 (U. f. R. 1896. 585). Om hvad Sælgeren og Kjøberen nærmere skal have foretaget for at kunne fordre Vederlaget, se i Læren om Kjøb. Kjøberen kan ikke tilbageholde Betaling for modtagne Varer, indtil andre Varer, som skulle leveres, ere ankomne, U f. R 1878. 205, 1900. 9; fra Kompensation vil Kravets Illikviditet (§ 63 ved Note 34, 44) i Almindelighed udelukke ham, jfr. U. f. R. 1901. 312. Jfr. § 46 Note 43, § 65 Note 18.

modtage Ydelsen, eller han ikke vil eller ikke kan foretage de Handlinger, uden hvilke Skyldneren ikke er pligtig at gjennemføre sin Ydelse, se særligt ndfr. under III. om Kreditors Mangel paa Evne eller Vilje til at give behørig Kvittering, er Skyldneren ikke pligtig at handle og kommer ikke i Mora ved ikke at handle[33]). Selv om den ene Part i et gjensidigt Obligationsforhold efter Kontrakten skal erlægge først, er han altsaa berettiget til at tilbageholde sin Ydelse, naar det ved den for hans Erlæggelse aftalte Tid har vist sig eller med Sikkerhed maa antages, at Modydelsen ikke vil blive erlagt[34]), jfr. Kbl. § 39. Alt dette og lignende[34a]) udtrykkes saaledes, at den Undladelse af at erlægge, som retfærdiggjøres ved Fordringshaverens Forhold, ikke er Mora, Kbl. § 21. Dersom Forholdet stiller sig saa, at det ved Kontraktens Indgaaelse blev forudsat, at disse Betingelser fra Fordringshaverens Side vilde være eller blive fyldestgjorte paa et bestemt Tidspunkt, til hvilket Skyldneren i saa Fald skulde handle, kan det siges, at den oprindelige fastsatte Handlingstid (det Tidspunkt, der var tænkt som eventuel Handlingstid) er bleven skudt ud i Fremtiden[35]). Men i alle Tilfældene er Sammenhængen den, at Skyldnerens Handlingstid — paa Grund af Kreditors Forhold — ikke er kommen. Den anførte Virkning maa Kreditors Forhold vistnok have, ikke blot naar det var Skyldneren bekjendt paa det Tidspunkt, da han selv skulde have handlet, men ogsaa naar det var ham ubekjendt[36]).

---

[33]) F. Eks. H. R. T. 1902. 478 (U. f. R. 1903 B. 24), Schl. H. R. D. III. 22, I. 715, U. f. R. 1904. 615, 1870. 347, S. og H. R. T. 1871. 105, 1863. 188, J. U. 1858. 470, 1849. 688, J. T. XXXIV. 333, Almén ad § 14 Note 22—25, ad § 21 Note 82—83, ad § 28 Note 4—10, Wharton § 995, 604, men dog U. f. R. 1892. 437.

[34]) Evaldsen S. 331, Skyldnerens Mora S. 108 ff., D. i U. f. R. 1874. 870, J. U. 1849. 44, B. G. B. § 321 og nedenfor under V.

[34a]) Se f. Eks. ogsaa H. R. T. 1903. 635 (U. f. R. 1904 B. 148) og § 89 Note 49, H. R. T. 1907. 628 (U. f. R. 1908. 34).

[35]) Der bortses herved fra — hvad der ofte vil være Tilfældet i gjensidige Kontraktsforhold — at Skyldneren ved Kreditors Undladelse er bleven berettiget til at hæve Kontrakten, § 43. II., § 65.

[36]) Evaldsen S. 309, Skyldnerens Mora S. 40—41, D. i N. j. A. XXX. 54, jfr. Note 39.

III. Handlingstiden maa være oversiddet[36a]). Her kan først rejses det Spørgsmaal, hvorledes det stiller sig med Bevisbyrden[37]). Herom kan i Almindelighed siges, at Fordringshaveren (ɔ: den Person, som paastaar, at hans Medkontrahent er i Skyldnermora), i Benægtelsestilfælde maa bevise Rigtigheden af sin Paastand om Kontraktens Indhold. Forsaavidt det efter denne paahviler ham at tage Initiativet til Afvikling, maa han endvidere oplyse, at han har foretaget det i saa Henseende fornødne, f. Eks. gjort Paakrav, indfundet sig med Modydelsen hos Skyldneren o. s. v.[38]). Men yderligere Bevis kan ikke paahvile ham, f. Eks. ikke Bevis for, at han virkelig vilde have modtaget Ydelsen o. s. v. Naar derimod Skyldneren skal tage Initiativet til Afvikling, eller naar Fordringshaveren har ført de omtalte Beviser, maa Skyldnermora antages at foreligge, medmindre Skyldneren oplyser, enten at den under II. beskrevne Handlingstid dog ikke er indtraadt, f. Eks. fordi Kreditor ikke havde sin Modydelse i pligtmæssigt Beredskab[39]), eller at han har gjort, hvad der fra hans Side kræves til Forholdets Afvikling (Opfyldelse eller lovligt Tilbud)[40]).

Altsaa, Skyldnermora er udelukket, naar Skyldneren ved Handlingstiden — eller, dersom Adgang til Frigjørelse tilkom ham forinden Handlingstiden, da til et saadant tidligere Tidspunkt, se herom ndfr. i § 62. II. om Frigjørelsestiden — har

---

[36a]) Om anteciperet Mora se ndfr. V.

[37]) Evaldsen Skyldnerens Mora S. 38—46, 86—87, 106—108, Tybjerg S. 166—168, Almén ad § 12 Note 40—48, ad § 14 Note 26—34, ad § 21 Note 87—92, ad § 23 Note 4—7, ad § 24 Note 91, ad § 28 Note 15—23, Planck II ad § 284. 8°.

[38]) D. i U. f. R. 1874. 1008, 1904. 490, Schl. H. R. D. I. 235, J. U. 1849. 97, jfr. dog U. f. R. 1908. 439.

[39]) D. i U. f. R. 1887. 43, 1906. 800, se dog J. U. 1848. 648, der urigtigt antager, at dette Bevis ikke vil kunne nytte Skyldneren, jfr. U. f. R. 1906. 775, Hindenburg S. 109—110.

[40]) H. R. T. 1897. 771 (U. f. R. 1898. 237), U. f. R. 1868. 452; naar Skyldneren har vist sin Vilje til at opfylde, kan han efter Ydelsens Beskaffenhed, f. Eks. Pengeydelser, undertiden antages ogsaa at være istand til at yde, H. R. T. 1858. 749, 1882. 773 (U. f. R. 1883. 548), Almén ad § 12 Note 33.

gjort hvad han skulde. Dette er Tilfældet, naar Skyldneren har opfyldt sin Ydelsespligt med Fordringshaverens Medvirken eller uden denne, f. Eks. naar Pligten blot bestod i, at han skulde afsende Varer eller udføre et Arbejde, og dette er sket[40a]). Fremdeles er det Tilfældet, naar han har gjort, hvad der fra hans Side kræves til Forholdets Afvikling (lovligt Tilbud[41]), men disse Skridt dog paa Grund af Kreditors Forhold ikke have ført til Opfyldelse. Hvad der udkræves til lovligt Tilbud, afhænger af Forpligtelsens Indhold, se ovfr. §§ 39 og 40. Undertiden vil Skyldnerens Pligt indtil videre kun gaa ud paa, at han skal give Fordringshaveren Meddelelse om, at han nu er beredt til at yde, hvorefter denne skal træffe Foranstaltninger til Modtagelsen; i saa Fald er et verbalt Tilbud (Verbaloblation), f. Eks. Opfordring til at hente Varen, som haves i Beredskab, lovligt, og Mora er udelukket, naar Fordringshaveren derefter ikke foretager de paagjældende Foranstaltninger. Gaar Skyldnerens Pligt derimod ud paa umiddelbar Erlæggelse til Fordringshaveren, maa Ydelsen umiddelbart præsenteres, ɔ: Skyldneren maa foretage realt Tilbud[42]) (Realoblation). Det verbale Tilbud maa udgaa fra Skyldneren selv eller fra hans Fuldmægtig. Derimod maa det reale Tilbud, forsaavidt Ydelsen ligesaa godt kan erlægges af en Tredjemand, vistnok ogsaa udelukke Mora, naar det udgaar fra

---

[40a]) § 61 ved Note 2.

[41]) Evaldsen S. 322—329, Skyldnerens Mora § 9, Hindenburg S. 107 ff., Almén ad § 28 Note 23, Federspiel l. c. S. 31—33. Det lovlige Tilbud behandles i Almindelighed i Læren om Forpligtelsers Opfyldelse og om Fordringshaverens Mora, men da tvivlsomme Spørgsmaal om Tilbuds Lovlighed praktisk hyppigst opstaa ved Afgjørelsen af, om der foreligger Skyldnermora, foretrækkes det, se Evaldsen S. 322 Note, at give den almindelige Fremstilling af lovligt Tilbud her. Paa andre Punkter, hvor der tales om lovligt Tilbud, vil det da særligt blive at bemærke, om der ved disse gjælder særlige Regler for Tilbudets Lovlighed.

[42]) Jfr. f. Eks. D. i J. U. 1875. 27, U. f. R. 1891. 185. Se om Begreberne Realoblation og Verbaloblation, der ogsaa benyttes som Udtryk for det Tilbud, der er forbundet med Beredskab til at yde, i Modsætning til det, som ikke er det, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 36—38, Windscheid § 345 Note 3. Jfr. § 62. III. 1.

denne, selv om han ikke har Fuldmagt fra Skyldneren[43]): Fordringshaveren har Intet at beklage sig over, naar han faar alt, hvad der tilkommer ham. Men dersom Skyldneren tilkjendegiver, at han ikke ønsker Tredjemands Indblanding, maa Fordringshaveren kunne afvise dennes Tilbud, saa at Skyldneren trods dette er i Mora. Forsaavidt Moravirkningerne vilde berøre Tredjemands Rettigheder, kan denne ved Tilbud af Ydelsen afværge dette endog mod Skyldnerens Protest[44]), jfr. D. L. 5—7—14. Tilbudet maa ske til Fordringshaveren eller til den, der har behørig Legitimation som Fordringshaver[45]). Det maa ske til rette Tid, se ovfr. under II. navnlig S. 354—355, og det reale Tilbud maa foregaa paa Opfyldelsesstedet, ovfr. § 40. IV. Tilbudet maa endelig i Indhold stemme med Forpligtelsen[46]) saavel i Henseende til Kvalitet og Kvantitet som Erlæggelsesmaade[47]). Følgelig vil Tilbud af en Del af en Fordring, som afvises af Fordringshaveren, ikke bevirke delvis Udelukkelse af Mora[48]), end ikke ved Pengeforpligtelser, medmindre særlig Hjemmel haves i Aftale eller Lovgivning, se saaledes K. L. §§ 14, 135, V. L. § 37, L. 29. Marts 1873 § 1 i Slutn.[49]), Rpl. § 587 i Slutn., jfr. Kbl. § 50. Undertiden anerkjendes det dog, at

[43]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, se B. G. B. § 267, D. Entw. Mot. II S. 32, jfr. Evaldsen S. 323—325, Skyldnerens Mora S. 88—92, Aubert S. 230, men dog maaske Gram S. 84, Pollock S. 187, Wharton § 942. Jfr. § 62 Note 17, § 61 Note 19.

[44]) H. R. T. 1890. 476 (U. f. R. 1891. 41), Schl. H. R. D. I. 680, jfr. B. G. B. § 268, men dog U. f. R. 1892. 652.

[45]) D. i U. f. R. 1881. 334. Jfr. § 62 Note 15. Om Virkningerne af Tilbud til Cedenten overfor Cessionaren ndfr. § 51 ved Note 7 og § 53 ved Note 25.

[46]) F. Eks. U. f. R. 1886. 725, 1883. 49 (Kjøberen af en individuelt bestemt Ting behøver ikke at modtage en anden ligesaa god af samme Slags, jfr. U. f. R. 1907. 341, se om D. L. 5—3—31 ndfr. § 79 Note 6), U. f. R. 1874. 842.

[47]) D. i U. f. R. 1889. 324, 1878. 216.

[48]) J. U. 1852. 145, VIII. 253, U. f. R. 1880. 796, 1890. 1053, 1891. 738, 1898. 967, Gram S. 85, Aubert S. 235, Evaldsen S. 328—329, Skyldnerens Mora S. 97—98, Hagerup S. 21, 155, B. G. B. § 266, jfr. § 326, D. Entw. Mot. II S. 33, Windscheid § 342 Note 18—20, Wharton § 971, Leake S. 864—865, jfr. Note 32.

[49]) Naar Exekution kan gjøres for Pengekrav, maa Fordringshaveren

Fordringshaverens Interesse i Forskjellen mellem fuldt lovligt og det skete Tilbud er saa forsvindende, at det skete Tilbud ikke kan afvises[50]). Har Fordringshaveren flere Krav med forskjellige Skyldgrunde, vil Tilbudet om Indfrielse af det ene udelukke Mora for dettes Vedkommende[51]). At Skyldneren tilsender Fordringshaveren mere end der tilkommer ham, gjør ikke Tilbudet ulovligt, naar Fordringshaveren uden Ulemper kan udsondre hvad der tilkommer ham, og Skyldneren kan antages ikke at have noget herimod[51b]). Naar Fordringshaveren men ikke Skyldneren kan vide Besked om Pligtens Omfang, er det tilstrækkeligt, at Skyldneren, uden at optælle nogen bestemt Sum, viser sig beredt til at erlægge, hvad der maatte tilkomme Fordringshaveren, og denne maa bære Følgerne af ikke at opgive Skyldens Størrelse[52]). Hvad særlig Pengebetalinger[53]) angaar, mærkes følgende: Lovligt dansk Betalingsmiddel er den i Henhold til L. 23. Maj 1873 prægede danske, norske og svenske Kronemønt, L.'s §§ 9, 14, Anordn. 24. Marts 1875 Nr. 18, Bekjendtgj. 26. Juni 1873 Nr. 88, 21. Marts 1876 Nr. 42, Bek. f. Island 25. Sptbr. 1873 Nr. 19. Dog er Fordringshaveren kun indenfor visse Grænser pligtig at modtage Skillemønt og slidte Mønter, L. 1873 §§ 9, 10. Alle Kontrakter om Betaling i indenlandsk Mønt skulle lyde paa denne Mønt, L. 1873 § 18. Lige med Kronemønten er som Betalingsmiddel

vistnok i Almindelighed modtage delvis Betaling, i alt Fald, naar han har begyndt Exekution, jfr. Analogien af sidstnævnte Lovbud og Nellemann Exekution S. 186—187, 230, Rpl. §§ 494, 509.

[50]) Evaldsen Skyldnerens Mora S. 97, H. R. T. 1869. 669 (U. f. R. 1870. 172), U. f. R. 1892. 418, ndfr. § 46 Note 35.

[51]) S. og H. R. T. 1862. 161.

[51b]) D. i U. f. R. 1888. 1224, 1876. 1133, 1873. 106, Evaldsen S. 271—272.

[52]) H. R. T. 1890. 476 (U. f. R. 1891. 41), U. f. R. 1883. 452, J. T. XXVIII. 114. Overhovedet kunne Mangler ved Tilbudet blive betydningsløse af lignende Grunde som de med Hensyn til Paakrav ved Note 26 omtalte.

[53]) Larsen S. 84—85, Gram S. 85—88, Aubert S. 232—233, Den nordiske Vekselret S. 201—204, Evaldsen S. 328, Skyldnerens Mora S. 100, Fortolkning af Veksselloven S. 145—147, jfr. Windscheid § 256, B. G. B. §§ 244, 245, Planck II ad § 244, D. Entw. Mot. II S. 12—15, Wharton §§ 984--986.

stillet Nationalbankens Sedler, Oktbr. 4. Juli 1818 § 42, L. 12. Juli 1907 Nr. 157 §§ 1 og 17, Bekjendtgj. 13. Maj 1845, jfr. om svenske og norske Sedler Bek. 26. Novbr. 1901 Nr. 121; dog kan der ikke være noget i Vejen for, at Fordringshaveren udtrykkeligt kan betinge sig Ydelse enten i Metal eller i Sedler. Se endvidere særligt om de dansk-vestindiske Øer L. 29. Marts 1904 Nr. 49. Det kan gyldigt vedtages, at en Betaling kan erlægges i fremmede Møntsorter[54]), og Betaling skal finde Sted i den Møntsort, paa hvilken Forpligtelsen lyder[55]), V. L. 7. Maj 1880 § 35, men er denne ikke gangbar paa Betalingsstedet, kan[56]) Betalingen erlægges i lovlig indenlandsk Mønt, medmindre det af Forpligtelseserklæringens Indhold ses, at der er lagt særlig Vægt paa Erholdelsen af den nævnte Møntsort, f. Eks. ved Ordet „effektiv", jfr. V. L. 7. Maj 1880 § 35. Fordringshaveren er ikke, medmindre saadant følger af Aftalen eller Koutume, pligtig at modtage Anvisninger, Veksler o. lign. istedetfor Penge[57]). Er der vedtaget Betaling i Værdipapirer, skal saadanne ydes[58]), medmindre Vedtagelsen alene er truffen i Skyldnerens Interesse[59]). Endnu fremhæves, at et Tilbud, der opstiller ulovlige Forbehold, kan afvises af Fordringshaveren som ulovligt[60]).

---

[54]) Jfr. Schl. H. R. D. I. 660, J. U. 1851. 604; Forbudet herimod i D. L. 5–3–39 er forlængst bortfaldet, Ørsted Hdbg. V S. 187, 241, Gram Sp. D. S. 299—300. Se om Kursberegning, foruden Citater i Note 53, endvidere V. L. 7. Maj 1880 § 35, jfr. § 36, Schl. H. R. D. I. 660, H. R. T. 1892. 770 (U. f. R. 1893. 175), U. f. R. 1881. 1048, 1891. 738, J. U. 1856. 821, H. R. T. 1888. 189 (U. f. R. 1888. 994), 1881. 807 (U. f. R. 1882. 530), Resp. 29. Jan. og 2. Juli 1881 (U. f. R. 1888. 753, 759), 5. Novbr. 1886 (U. f. R. 1888. 831) m. fl. Responsa.

[55]) Jfr. om fremmed Smaamønt D. i U. f. R. 1871. 262.

[56]) Resp. 18. Decbr. 1885 (U. f. R. 1888. 814).

[57]) D. i J. U. VII. 746, Tybjerg hos Hage S. 338, Schw. Art. 408. Men efter Omstændighederne vil den, der tilbyder en Anvisning og desl., som Fordringshaveren nægter at modtage, have Føje til at antage, at Kreditor heller ikke vil modtage lovligt Tilbud, saa at han kan tage sit Tilbud tilbage og undlade et nyt uden at komme i Mora, se ndfr. ved Note 62, Wharton § 985.

[58]) H. R. T. 1858. 749, jfr. § 98 Note 16, U. f. R. 1898. 339.

[59]) J. U. 1850. 662.

[60]) Jfr. Jul. Lassen i U. f. R. 1889 S. 26, Almén ad § 21 Note 44ᵃ—48, Wharton § 977, Leake S. 866, H. R. T. 1888. 387 (U. f. R.

Det samme Forhold fra Kreditors Side, som efter det ovfr. S. 355—356 bemærkede vilde retfærdiggjøre, at Skyldneren undlader et Tilbud, som han ellers skulde have gjort, vil, naar det først udvises, efter at Tilbudet er begyndt, retfærdiggjøre, at Skyldneren standser med Tilbudet og tager det tilbage uden at komme i Mora[61]), og vil udelukke, at Skyldneren kommer i Mora, skjønt hans Tilbud ikke var lovligt, saa at Mangler ved Tilbudet blive uden Betydning[62]). Særligt fremhæves, at Skyldneren ikke er pligtig at erlægge og kan tage sit Tilbud tilbage uden at komme i Mora, naar Modparten ikke tilstrækkeligt har legitimeret sig som Fordringshaver[63]), saaledes at han kan give sikker Kvittering, jfr. Fdn. 9. Febr. 1798 § 1, Sølov §§ 140, 183. Dersom det er givet, at den, der kræver Ydelsen, er Fordringshaver under visse Betingelser, medens en Anden er det under andre Betingelser, f. Eks. naar der er gjort Arrest i Fordringen, maa Skyldneren i alt Fald kunne undgaa Mora ved at stille Sikkerhed for eller deponere det Beløb, som skyldes[64]), jfr. tidligere Fdn. 18. Maj 1825 § 59. Og naar Fordringshaveren, overfor Skyldnerens Tilbud om at erlægge, ikke vil meddele lovlig Kvittering, kan Skyldneren

1888. 1093), 1906. 809 (U. f. R. 1907. 301), Schl. H. R. D. II. 388, U. f. R. 1879. 166, 1870. 904, J. U. VII. 512, jfr. V. 737. Uskadelige Forbehold (f. Eks. „uden Præjudice", „min Ret lovlig forbeholden") og Forbehold af, hvad der virkeligt tilkommer Skyldneren, gjøre ikke Tilbudet ulovligt, H. R. T. 1905. 694 (U. f. R. 1906. 291), 1906. 767 (U. f. R. 1907. 268), U. f. R. 1893. 410, 1890. 1073, 1884. 515, 1883. 459, 1886. 281, Almén ad § 21 Note 49—53, Hindenburg S. 112—113, jfr. ndfr. § 61 Note 23, men dog tildels Evaldsen S. 318, 329, Skyldnerens Mora S. 82, 98—100. Men det er ulovligt som Betingelse for Ydelsen at opstille en Anerkjendelse fra Fordringshaverens Side af deres Rigtighed eller af, at de ere tagne, U. f. R. 1884. 515, J. U. 1857. 663. Jfr. Note 65.

[61]) D. i U. f. R. 1886. 52, 1882. 1283, Wharton § 983.

[62]) Evaldsen Skyldnerens Mora S. 93, Schl. H. R. D. III. 79.

[63]) Evaldsen S. 307—308, Schw. Art. 107, 188, Schneider S. 117, B. G. B. § 372, D. Entw. Mot. II S. 95—96, 138, Windscheid § 347 Note 3, ndfr. § 51 Note 18 og 19, § 57 Note 9 og 10, § 61 v. Note 23, § 62 v. Note 22.

[64]) Jfr. D. i U. f. R. 1872. 273, J. U. 1865. 769, H. R. T. 1868. 314 (U. f. R. 1868. 1012).

tage Tilbudet tilbage og nægte Betaling uden at komme i Mora[65]).

IV. Naar den ovfr. under II. beskrevne, ved Kontraktens Indhold og Kreditors Forhold overfor dette bestemte Handlingstid er kommen og oversiddet, uden at Skyldneren har gjort lovligt Tilbud eller har paavist et Forhold fra Kreditors Side, som gav ham Føje til at standse med Tilbudet, foreligger der Skyldnermora i objektiv Forstand, medmindre Skyldneren kan oplyse, at hans Forpligtelse efter Kontrakten var bortfalden. Og Skyldneren maa i saa Fald være ansvarlig for Forsinkelsen (ɔ: der foreligger tillige Mora i subjektiv Forstand), hvis han ikke oplyser en lovlig Ansvarsfrihedsgrund. At Skyldneren maa være ansvarlig for Forsinkelsen, naar han ikke kan oplyse, at han ikke er i Brøde, er allerede tidligere bemærket[65a]). Men Spørgsmaalet er dette, hvorvidt han er ansvarlig, uanset at han kan oplyse, at han ikke er i Brøde, saa at den almindelige Erstatningsregel ikke medfører Ansvar. Med Hensyn til Pengeskyld er det ifølge L. 6. April 1855 § 3 givet, at visse Morarenter skulle erlægges uden Hensyn til nogen Undskyldningsgrund, men fra denne Regel kan der, efter hvad der bliver bemærket i § 43. I. 3., ikke drages nogen almindelig Slutning. Iøvrigt fremgaar det af det i § 41 bemærkede, at Skyldneren ofte vil være ansvarlig, skjønt han ikke er i Brøde; her skal det afgjøres, under hvilke nærmere Betingelser Ansvar paahviler ham, eller med andre Ord, hvilke Ansvarsfrihedsgrunde der maa anerkjendes[66]). Først bemærkes, at Kbl. § 23 ingen-

---

[65]) Se § 61 Note 23, jfr. Evaldsen S. 318—320, Skyldnerens Mora S. 81—84, Aagesen R. R. II S. 107 og ovfr. Note 60.

[65a]) § 41 Note 15.

[66]) Spørgsmaalet er meget omtvistet. At Ansvar kan være til Stede uden Brøde, er almindeligt anerkjendt, Ørsted N. j. A. XVIII S. 183—185, Larsen S. 45—46, Gram S. 256—260, G. W. Gram S. 44—46, Aubert S. 249—253, Schrevelius II S. 438, Nordling S. 273 og navnlig Evaldsen S. 243—255, Skyldnerens Mora S. 7—34, Hagerup S. 32 ff. og 129—134. De romanistiske Lovgivninger synes i Almindelighed som Betingelse for Mora at kræve, at Skyldneren er i Brøde eller har garanteret mod Forsinkelsen, Windscheid § 277. 3 og 4, Oest. G. B. § 1295, B. G. B. § 285 smh. m. § 276, men dog §§ 279 og 278 Planck II ad § 284 Nr. 7. e., D. Entw. Mot. II S. 60—61, jfr. tildels

lunde maa forstaas saaledes, at Speciessælgeren ubetinget er ansvarsfri, naar Forsinkelsen ikke kan tilregnes ham; Kbl. § 23 maa i saa Henseende forstaas i Overensstemmelse med Lovgivningens hidtil gjældende Grundsætninger[66a]). Bortset fra det Tilfælde, at Skyldneren har afgivet en Erklæring, som garanterer Fordringshaveren mod Forsinkelsen, maa følgende Regler opstilles: Kan Skyldneren oplyse, at Forsinkelsen skyldes en ham uforskyldt Umulighed (eller dermed ligestillelig Hindring) for at handle i rette Tid, maa de Regler, der gjælde om Ansvar for den definitive Umulighed for Ydelsens Erlæggelse, komme til Anvendelse; for saa vidt Skyldneren er ansvarlig med Opfyldelsesinteressen for definitiv Umulighed, maa han ogsaa være ansvarlig for Forsinkelse, og omvendt maa han, forsaavidt han i Tilfælde af definitiv Umulighed er ansvarsfri, være ansvarsfri for Forsinkelse, jfr. Kbl. § 21 og 24[67]). Idet der henvises til Reglerne om Umulighed[68]) ndfr. i § 44, kunne Resultaterne kortelig nogenlunde angives saaledes, at Skyldneren i Almindelighed trods Umuligheden er ansvarlig, naar denne forelaa allerede ved Løftets Afgivelse, men derimod i Almindelighed ikke i Tilfælde af efterfølgende ham utilregnelig Umulig-

---

Schw. Art. 118—125. Men dels er dette ikke ubestridt, se for Romerrettens Vedkommende Jul. Lassen R. R. § 89. I. 4. (Læreb. § 80. I. 3.), dels fingerer man ofte Brøde (Retsvildfarelse anses i Almindelighed for uundskyldelig) eller Garantierklæring, og Resultaterne blive følgelig ikke saa forskjellige fra det i Teksten udviklede, som det ved første Øjekast kunde antages. Code civil art. 1146—1148 fastsætter Ansvar for Forsinkelsen, medmindre den skyldes en Skyldneren utilregnelig *„cause etrangère“*, Mourlon II S. 625—626, og paa lignende Standpunkt staar vistnok Wharton § 296 ff., Anson S. 321 ff. Se nærmere ndfr. i Læren om Ydelsens Umulighed (§ 44).

[66a]) Kbl. Mot. S. 47, Almén ad § 23 Note 15 ff., Grundtvig Lov om Køb ad § 23 Note 3. Herom og om, hvorvidt Kbl. §§ 24 og 30 paa den anden Side paalægge Ansvar for Forsinkelse med Genusskyld udover den hidtil gjældende Rets Grundsætninger, se i det følgende og i Læren om Kjøb.

[67]) Ovfr. ved Note 3^b, Hagerup S. 130, D. Entw. Mot. II S. 60, Windscheid § 277. 4, Almén ad § 21 Note 81—85, men dog Dernburg II § 72 Note 19.

[68]) Angaaende Retspraksis henvises til de i § 44 navnlig Note 12, 16, 20, 22, 23 angivne Domme.

hed, medmindre denne skyldes hans økonomiske Forhold (altsaa f. Eks. ikke, naar den individuelle Ting, som skulde leveres, midlertidigt uden Skyldnerens Brøde har været borttaget af Røvere), eller den skyldes hans Medhjælperes Brøde. Kan Skyldneren ikke oplyse nogen Umulighed (eller dermed ligestillelig Hindring) for Ydelsen, maa han, som tidligere bemærket, for at slippe for Ansvar, i alt Fald enten oplyse, at Forsinkelsen, om end retsstridig, hverken var forsætlig eller uagtsom, eller at den end ikke var retsstridig. I første Henseende kan der navnlig være Tale om, at Skyldneren gjør gjældende, at han hverken kjendte eller burde kjende sin Forpligtelse eller dennes Indhold, og Spørgsmaalet bliver, om Skyldnerens undskyldelige Uvidenhed eller Vildfarelse om Forpligtelsen er en Undskyldningsgrund, som udelukker Ansvar[69]). Megen praktisk Betydning vil denne Sætnings Anerkjendelse ikke have, hvis man antager, at i alt Fald kun en Normalvildfarelse (§ 29. II.) her kan komme i Betragtning. En saadan vil sjældent foreligge. Der bortses fra det Tilfælde, at det ifølge Mellemværendet er Fordringshaveren og ikke Skyldneren, som kan vide Besked om Forpligtelsen og dens Indhold, i hvilket Tilfælde Skyldnerens Handlepligt vil forudsætte, at Fordringshaveren giver ham fornøden Underretning, og overhovedet fra Tilfælde, hvor Debitors Vildfarelse skyldes Kreditors Forhold; i saa Fald foreligger der ifølge det ovfr. under II. og III. bemærkede ikke Skyldnermora. Iøvrigt maa det vistnok i Almindelighed benægtes, at Uvidenhed er tilstrækkelig Undskyldningsgrund. Der synes at være Enighed om, at Retsvildfarelse ikke kan komme i Betragtning og heller ikke Uvidenhed om Forpligtelser, som

---

[69]) Benægtende Evaldsen S. 249—250, Skyldnerens Mora S. 8—12, Goos II S. 604, Hagerup S. 132—134; bekræftende romersk Ret, Jul. Lassen R. R. § 89. I. 4. (Læreb. § 80. I. 3), og B. G. B. se D. Entw. Mot. II S. 51—52, Planck II ad § 276 Nr. 5. H. R. T. 1895. 295 (U. f. R. 1895. 926) nægter Ansvar i et Tilfælde, hvor Vildfarelsen skyldtes Fordringshaveren, jfr. ogsaa H. R. T. 1904. 432 (U. f. R. 1904 B. 357) og Note 63 med Henvisninger. Om H. R. T. 1884. 269 (U. f. R. 1884. 1125) se § 43 Note 4. Jfr. U. f. R. 1899. 982, 1894. 289. Undskyldelig Uvidenhed om Forpligtelser, som ikke udspringe af Kontrakter, maa vistnok kunne diskulpere, H. R. T. 1893. 439 (U. f. R. 1893. 1146), ndfr. § 48 Note 6.

man selv har stiftet. Tvivl vil navnlig opstaa med Hensyn til Arvingernes Ikke-Opfyldelse af Arveladerens Forpligtelser og med Hensyn til Forpligtelser, som paa Skyldnerens Vegne ere stiftede for ham af Andre, men selv i slige Tilfælde vil den ovfr. S. 332 anførte anden Hovedbetragtning vistnok medføre, at Uvidenheden ikke kan komme i Betragtning. Sagen staar jo desuden saaledes, at Nægtelse af Ansvar for Skyldneren med Sikkerhed i mange Tilfælde vilde føre til et uforskyldt Tab for Fordringshaveren, medens det paa den anden Side ikke er saa sikkert, at Skyldneren lider Tab ved at blive ansvarspligtig, idet han muligvis har indhøstet tilsvarende Fordele ved at beholde Ydelsen, og en Regel om Ansvarsfrihed vilde saaledes ofte føre til en Berigelse for Skyldneren paa Fordringshaverens Bekostning. Men den anførte Hovedsætning synes dog ikke altid at føre til Ansvar. Visse Vildfarelsesgrunde, f. Eks. at Skyldnerens Handelsbøger pludseligt ere tilintetgjorte ved en Ildebrand, indses ikke at være betænkeligere at tage i Betragtning til Ansvarsfrihed end selve den lovede Gjenstands tilfældige Undergang. Faren for, at Skyldneren kan dække sig ved urigtige Beviser for Brødefrihed, synes ikke større i førstnævnte Tilfælde end i sidstnævnte. Imidlertid vil man maaske mene, at Spørgsmaalet nu er lukket ved Bestemmelserne i Kbl. §§ 24 og 30. Antager man, at disse Bestemmelser ubetinget udelukke, at Genussælgeren og Kjøberen kunne paaberaabe sig Vildfarelse om deres Forpligtelse som Ansvarsfrihedsgrund[69a]), maa man sikkert antage det samme, ikke blot om andre Genusskyldnere, men ogsaa om Speciesskyldnere. Nogen Grund til i den her omhandlede Henseende at sondre imellem, om Ydelsen er generisk eller individuelt bestemt, ses ikke at foreligge[69b]). Det

[69a]) Saaledes Grundtvig Lov om Køb ad § 24 Note 3, Almén ad § 23 Note 32.

[69b]) Almén ad § 23 Note 27—32, Planck II ad § 284 Nr. 7* i Slutn., men dog Chydenius Leveransaftalet S. 64, 68. Det erindres, at der her kun tales om Uvidenhed angaaende Forpligtelsen eller dens Indhold, ikke om anden Vildfarelse. Den for Genusskyldneren ejendommelige Art af Vildfarelse, at han tager fejl ved Udsondring af Gjenstande til Opfyldelse, vil der vistnok være god Grund til ubetinget at erklære ham ansvarlig for. Paa den anden Side kunne Grundene til Ansvar uanset den i Teksten omhandlede Vildfarelse ikke medføre Ansvar f. Eks.

er dog meget tvivlsomt, om Kbl. §§ 24 og 30 skulle forstaas saa ubetinget. Nærmere liggende synes den Antagelse, at de nævnte Lovbestemmelser, idet de hjemle Ansvarsfrihed for visse Umulighedstilfælde, holde Pladsen aaben for Ansvarsfrihed i de Tilfælde af Vildfarelse, der ifølge Bestemmelsernes reale Grunde svare til hine Umulighedstilfælde ɔ: de ovenfor nævnte Undtagelsestilfælde. Naar Ikke-Opfyldelsen, skjønt Opfyldelse var mulig, oplyses ikke at være retsstridig, vil Skyldneren vel ordentligvis være ansvarsfri, men ubetinget gjælder dette dog ikke. Oplyses det saaledes, at Ikke-Opfyldelsen retfærdiggjordes ved en Tredjemands Nødstilstand, er Skyldneren ansvarsfri, men var det hans egen Nødstilstand, der retfærdiggjorde Ikke-Opfyldelsen, er han erstatningspligtig[70]). Særlig Tvivl har det Tilfælde voldt, at Skyldneren, der har paataget sig ikke blot at afsende generisk bestemte Varer til Fordringshaveren men at levere dem hos ham, behørig har afsendt sin Ydelse, som dog paa Grund af Ulykkestilfælde ikke kommer frem i rette Tid. At der her ikke foreligger nogen retsstridig Undladelse fra Skyldnerens Side, er klart, men dog er han i Mora. Han maa ikke blot være pligtig at levere ny Vare, men ogsaa være erstatningspligtig for Forsinkelse, lige saa vel som den Genusskyldner, der kun skal afsende Vare til Fordringshaveren, er ansvarlig, naar han ikke afsender i rette Tid, uanset at Grunden hertil er den, at det af ham i rette Tid til Opfyldelsen bestilte Parti af uberegnelige Grunde ikke betids er kommet til ham. Thi ved generisk bestemt Skyld maa de af Skyldneren til Opfyldelse valgte Gjenstandes Skjæbne være Fordringshaveren uvedkommende, indtil behørig Opfyldelse har fundet Sted[71]), eller Fordringshavermora er ind-

for den Skyldner, der utilregneligt har tilintetgjort den bortlovede Gjenstand under en undskyldelig Forveksling; Generalisation af al Vildfarelse er utilstedelig, jfr. dog f. Eks. Planck II ad § 276 Nr. 5.

[70]) § 28 Note 37, § 35 Note 50.

[71]) Ndfr. § 44 Note 24[a] ff.; anderledes, forsaavidt Ydelsen er individuelt bestemt, se nærmere i § 44. Den i Teksten for Regelen (en nødvendigvis ret grov Gjennemsnitsregel) angivne Grund udelukker Berettigelsen af den hos Almén ad § 23 ved Note 25[a]—25[b] gjorte Sammenstilling med Genussalg af Speciessalg for det Tilfælde, at den afsendte

traadt, Kbl. §§ 24 og 37. Fastholder man ikke dette, vil der aabnes en urimelig Adgang for Genusskyldneren til at forfordele Fordringshaveren ved Paastande om og „Beviser“ for, at visse Gjenstande, som nu ere ramte af en eller anden uheldig Skjæbne, var de Fordringshaveren tiltænkte, for, at de vare egnede til kontraktmæssig Opfyldelse o. desl. Af det udviklede følger, at der forholdsvis sjældent bliver Tale om Ansvarsfrihed, naar generisk bestemte Ydelser ere udeblevne, men udelukket er Ansvarsfrihed her dog ikke[72]), se nærmere ndfr. om Ydelsens Umulighed i § 44. Endnu bemærkes, at Skyldneren maa være ansvarlig for den Forsinkelse, som skyldes Brøde fra Medhjælperes Side, hvem han har overladt Besørgelsen af Opfyldelsen, se ndfr. § 44. IV.

V. Som flere Steder i det foregaaende bemærket, har den Omstændighed, at det paa Forhaand viser sig, at en Forpligtelse ikke vil blive opfyldt ved Handlingstid (anteciperet Mora), lignende Retsvirkninger (§ 43) som den virkelige Forsinkelse[73]). I gjensidige Forhold er saaledes, naar det viser sig, at den ene Ydelse ikke vil blive erlagt til rette Tid, Modparten beføjet til at holde sin Ydelse tilbage uden derved at komme i Mora[74]) og — under de iøvrigt gjældende Betingelser for disse Beføjelser — til at hæve Aftalen og til at kræve Erstatning, uanset at den ham tilkommende Fordrings Forfaldstid endnu ikke er kommet[75]), se Kbl. § 28 „træffer Kjøberen ikke

---

Vare fremkommer, forsinket ved Skipperens Brøde, jfr. § 44 Note 25 og 33[b].

[72]) Jfr. Aubert S. 251—253, Hagerup S. 131 og nærmere i § 44.

[73]) Se navnlig § 40 Note 8, § 42 Note 28, 34, § 45 Note 46 med Henvisninger, jfr. § 65 Note 19 og 34. Kbl. Mot. S. 54, Almén ad § 28 Note 24 ff., ad § 21 Note 1—2, ad § 24 Note 41, ad § 39 Note 2—5, Evaldsen S. 330—331, E. Møller Forudsætninger S. 83—86.

[74]) Note 34, jfr. B. G. B. § 321.

[75]) Se herom og om Erstatningens Beregning endvidere Almén ad § 21 Note 7—10, ad § 25 Note 109—115, ad § 24 Note 32, 37, Tybjerg hos Hage S. 339 og f. Eks. H. R. T. 1904. 185 (U. f. R. 1904 B. 240), 1902. 478 (U. f. R. 1903 B. 24.), 1898. 346 (U. f. R. 1898. 809), U. f. R. 1908. 168, 1907. 343, 1904. 663, 1901. 232, 1900. 17, 1899. 487, 1897. 515, 523, 1895. 1240, 1892. 1077, 1880. 1162, jfr. 1007, Resp. 29. Juni 1906 (U. f. R. 1907. 544), men dog U. f. R. 1893. 211; jfr. ndfr. § 136 Note 90 og i Læren om Kjøb.

i rette Tid Foranstaltning, hvorpaa Kjøbesummens Betaling beroer", smh. m. § 30, §§ 22 og 29 og § 39. Det vil imidlertid, forsaavidt Lovgivningen ikke skarpt har betegnet visse Kjendsgjerninger som afgjørende, ofte være misligt for Fordringshaveren at paaberaabe sig anteciperet Mora, idet han ikke vil være sikker paa at faa Domstolenes Medhold i sit Skjøn om, at der fra de foreliggende Omstændigheder kunde sluttes, at Forsinkelse vilde finde Sted.

§ 43.

Fortsættelse: Virkning og Ophør af Skyldnerens Mora[1]).

I. Kan Skyldneren ikke oplyse en lovlig Ansvarsfrihedsgrund (§ 42. IV.), er Virkningen af Skyldnerens Mora den, at han skal erstatte Fordringshaveren det Tab, som denne har lidt ved Forhalingen[2]). Om de Regler, hvorefter dette Erstatningskravs Omfang bestemmes, henvises til § 41. IV. Hvad der herom skal bemærkes ndfr. under 1. og 2. er kun Anvendelser af det i § 41. IV. bemærkede og maa forstaas i Overensstemmelse med dette. En Hovedvanskelighed i Æmnet er den at afgjøre, om et vist Tab er saa regelmæssigt, at det kan fordres godtgjort, medmindre det oplyses ikke at foreligge, eller om det kun kan fordres godtgjort, naar der er ført særligt Bevis for, at det er lidt.

1. I Almindelighed — den positive Regel om Pengeskyld i L. 6. April 1855 § 3 vil blive omhandlet under 3. — maa Skyldnerens Ansvar i Moratilfælde bestemmes saaledes: Fordringshaveren kan ved Siden af Kravet paa den oprindelige Ydelse, der naturligvis, for saa vidt der ikke er indtraadt en Umulighed, fremdeles bestaar, Kbl. § 21, fordre Forsinkelsesinteressen, Godtgjørelse for de Tab, som Moraen har forvoldt ham, f. Eks. Erstatning for forøgede Afhentelsesomkostninger, Omkostninger ved fornøden Reklamation i Anledning af Forsinkelsen o. s. v. En vigtig Underafdeling af For-

---

[1]) Se Literaturangivelser ovfr. § 42 Note 1, jfr. Aagesen R. R. II S. 110—139.

[2]) Se foruden de i § 41. IV. og V. anførte Domme f. Eks. U. f. R. 1894. 1098, 1883. 498, 1882. 313, H. R. T. 1880. 699 (U. f. R. 1881. 464), 1898. 645 (U. f. R. 1899. 291), jfr. U. f. R. 1908. 495.

halingsinteressen er Tidsinteressen, ɔ: Godtgjørelse for Tabet af det Udbytte, som Ydelsen i det efter Moraens Begyndelse forløbne Tidsrum vilde have forskaffet Fordringshaveren. Forsaavidt Ydelsen hører til dem, som regelmæssigt afkaste et saadant, kan dette fordres uden særligt Bevis for, at det vilde være blevet oppebaaret[3]), men herved maa dog erindres, at det i gjensidige Obligationsforhold vil kunne stille sig saaledes, at en til dette Udbytte svarende Værdi maa antages indvunden af Fordringshaveren derved, at han i Anledning af Moraen har tilbageholdt det Vederlag, han fra sin Side skulde yde, saa at han dog ikke kan kræve nogen Erstatning[4]). Er den oprindelige Ydelse efter Moraens Begyndelse bleven umulig, træder et Ækvivalent i Penge i dennes Sted. Dette maa vistnok i Analogi med Lovgivningens Regler om *casus mixtus*, i alt Fald naar Forsinkelsen skyldes Debitors Brøde, gjælde, selv om Umuligheden er af en saadan Art, at dens Indtræden før Moraens Begyndelse vilde have frigjort Skyldneren *(obligatio perpetuatur)*[4a]). Det kan end ikke nytte Skyldneren at oplyse, at Undergangen vilde have fundet Sted, selv om Ydelsen i rette Tid var bleven erlagt, da det jo er muligt, at Fordringshaveren vilde have undgaaet det af Undergangen flydende Tab ved forinden at afhænde Ydelsen. Derimod maa Skyldneren vistnok være frigjort, naar han oplyser, at Tabet ved Undergangen vilde have ramt Fordringshaveren, selv om Ydelsen havde fundet Sted i rette Tid[5]),

---

[3]) F. Eks. H. R. T. 1860. 97, 1882. 753 (U. f. R. 1883. 548), U. f. R. 1897. 331, jfr. ovfr. § 41 Note 21, § 36 Note 27.

[4]) Saaledes forklares muligvis H. R. T. 1884. 269 (U. f. R. 1884. 1125), jfr. § 42 Note 69.

[4a]) Ovfr. § 36 Note 14[a] og 15, Hagerup S. 134, B. G. B. § 287, Schw. Art. 118, Jul. Lassen R. R. § 89. II. 2 (Læreb. § 80. II), Chydenius Köp S. 396; afvigende Almén ad § 17 Note 152—161, jfr. 124. Fra Tavsheden i Kbl. om dette Ansvar kan ikke sluttes, at det skulde være udelukket for Løsøresælgerens Vedkommende, Almén l. c. ved Note 152.

[5]) Hagerup S. 135, Windscheid § 280 Note 15, Federspiel Interesse S. 164, B. G. B. § 287, Planck II ad § 287 Nr. 2, D. Entw. Mot. II S. 64—65, Schw. Art. 118, men derimod Evaldsen S. 361—367, Aagesen R. R. II S. 121. Naar det Resultat, at endogsaa dette Bevis ikke gavner Skyldneren, støttes paa den Sætning, at Skyldneren straks

men saadant Bevis vil vanskeligt kunne føres. Ligesom i Tilfælde af Ydelsens Umulighed kan Fordringshaveren kræve Penge istedetfor Ydelsen, naar Forsinkelsen er væsentlig[6]), Kbl. §§ 21 og 28 smh. m. §§ 23, 24, 25 og 30, L. 10. Maj 1854 § 18, jfr. § 16, Sølov § 111, se nærmere om Begrebet Væsentlighed ndfr. under II. At denne Beføjelse, der i Virkeligheden gaar ud paa at fastholde Kontrakten men uden Naturalopfyldelse, i Almindelighed ukorrekt betegnes som en Beføjelse til at „hæve Kontrakten og kræve Erstatning" er tidligere omtalt S. 345. Da udeblevne Arbejdsydelsers Værdi vil være meget vanskelig at vurdere, har Lovgivningen undertiden positivt fastsat Erstatningens Størrelse, se L. 10. Maj 1854 §§ 18, 47, Fdn. 27. Maj 1848 § 6, Hoverifdn. 25. Marts 1791 § 8. Angaaende de efter Moraens Begyndelse indtrufne Prisforandringer[7]) er det, naar Fordringshaveren fastholder sit Krav paa selve den oprindelige Ydelse, hvilket han, som tidligere bemærket, i Almindelighed kan, saalænge den er mulig, Kbl. § 21, jfr. § 26, klart, at den højere Pris, som gjælder i det Øjeblik, da han gjør sit Krav gjældende, kommer ham til Gode gjennem selve Ydelsen. Iøvrigt maa Spørgsmaalet, om et vist Tidspunkts høje Pris skal komme Fordringshaveren til Gode, besvares saaledes, at den kommer ham til Gode, dersom den har været bestemmende for hans uforskyldte positive Tab eller

---

ved Moraens Begyndelse bliver ubetinget pligtig til at yde enten Tingen eller dens Værdi, gaas der ud fra en Sætning, hvis Rigtighed falder med Theorien om Normaltabet.

6) D. i U. f. R. 1897. 344, 1895. 670, 1891. 569, 1885. 246, 1882. 906, 1874. 600, 1873. 540, 1871. 649, 1908. 439, jfr. 1890. 774 og en uklar Dom 1888. 940. Jfr. Aagesen R. R. II S. 129, Hagerup S. 126—127, Windscheid § 280 Note 1, B. G. B. §§ 286, 326, 283, D. H. G. B. § 376, D. Entw. Mot. II S. 61, 52—53, Schw. Art. 125, jfr. 122, 123, se nærmere Note 84, jfr. § 36 Note 1 og 2, § 41 Note 20 og 20*, § 46 Note 4*.

7) Om dette meget omtvistede Spørgsmaal Hagerup S. 136—137, 138, N. Lassen i T. f. Rvdsk. II S. 67, Aubert S. 67—68, Almén ad § 25 Note 156—180, Hindenburg S. 116—123, 135, Windscheid § 258 Note 6—8, § 280 Note 17—20, Planck II ad § 280 Nr. 4, ad § 252 Nr. 1—4, D. Entw. Mot. II S. 65, 50—51, 740 og fra Normaltabstheoriens Standpunkt Evaldsen S. 367—369, Skyldnerens Mora S. 175—183, Aagesen R. R. II S. 125—127.

tabte Vinding, men ellers ikke[8]). Men Vanskeligheden ligger i at afgjøre, hvorvidt et vist Øjebliks høje Pris uden særligt Bevis herfor kan antages at have været bestemmende for Fordringshaverens Tab, saa at den maa tilkomme ham, medmindre det oplyses, at den ikke har været bestemmende for hans Tab. I Tilfælde af Prisfald efter Moraens Begyndelse vil det i denne Henseende ofte stille sig saaledes, at Fordringshaveren uden særligt Bevis kan fordre selve Ydelsen og en Pengesum, som udgjør Forskjellen mellem Ydelsens nuværende lavere Pris og den højere Pris ved Moraens Begyndelse[9]), eller — uden Naturalopfyldelse — Ydelsens Værdi ved Moraens Begyndelse, Kbl. § 25, navnlig naar det maa antages, at han vilde have Ydelsen til Afhændelse[10]). Naar Prisen er steget, og Fordringshaveren kræver Ækvivalent istedetfor Naturalopfyldelse, er det ikke saa givet, som det ved første Øjekast kunde synes, at han kan kræve Tingens nuværende højere Pris. Ganske vist maa han — dersom hans Krav paa Naturalopfyldelse endnu bestaar — kunne tage Dom over Skyldneren, saaledes at denne tilpligtes efter sit Valg at udrede selve denne eller dens nuværende Værdi i Penge, jfr. Rpl. § 484. 2°, men vil han ikke overlade Valget til Skyldneren, eller er Ydelsen umulig, gaar hans Krav jo ud paa Erstatning for et lidt Tab, og at den nuværende højere Pris har været bestemmende for dette, kan ikke uden videre antages. Antages maa det dog uden særligt Bevis, naar Ydelsen ikke var anskaffet til Afhændelse eller til Forbrug forinden det nu foreliggende Tidspunkt, forudsat at Fordringshaveren ikke tidligere kunde og burde have skaffet sig anden Ydelse i Stedet for den udeblevne[11]). De højere Priser, som have været gjældende i Mellemtiden mellem Moraens Begyndelse og Nutiden, kan For-

---

[8]) § 36 Note 20, § 41 Note 31—33 og nærmere i Læren om Kjøb. Anderledes efter Normaltabstheorien, som maa gjøre gjældende, at den højeste Pris imellem Moraens Begyndelse og Nutiden er Udtrykket for et Normaltab, som Skyldneren maa erstatte, da han ogsaa i den højeste Prises Øjeblik var i Mora, se navnlig Evaldsen S. 368—369.

[9]) Jfr. dog Evaldsen S. 367 Note 3.

[10]) Jfr. D. i U. f. R. 1881. 34.

[11]) D. i U. f. R. 1907. 315, 318, jfr. H. R. D. i N. J. A. XXX. 256 (XXVIII. 193).

dringshaveren ikke lægge til Grund for sin Tabsberegning uden særligt Bevis for, at de have været bestemmende for hans Tab[12]). Forsaavidt Fordringshaveren ved sin Interesseberegning efter det anførte lægger en anden Pris end Ydelsens nuværende til Grund, kan han kun fordre Frugter og anden Tidsinteresse af den oprindelige Ydelse indtil det Tidspunkt, hvis Pris han vælger. Derimod kunde der spørges, om han ikke kan fordre Renter af Værdien fra dette Øjeblik[12a]), men her slaar Regelen om Pengeskyld i L. 6. April 1855 § 3 ind. Er den oprindelige individuelt bestemte Ydelse gaaet til Grunde eller iøvrigt bleven umulig, kan der kun fordres Tidsinteressen af denne indtil det Tidspunkt efter Undergangen, da Fordringshaveren kunde have anskaffet sig en anden til Fyldestgjørelse af samme Behov, og der kan, da Skyldnerens Pligt nu ubetinget gaar ud paa at betale Penge, ikke tages Hensyn til Prisstigninger, som ligge efter dette Tidspunkt. I gjensidige Obligationsforhold ville de omhandlede Krav naturligvis kun tilkomme Fordringshaveren, mod at han yder, hvad der fra hans Side skal ydes som Vederlag. Bestaar dette i Penge, gaar denne Sum ligefrem af i Kravet paa Opfyldelsesinteressen. Bestaar det i andre Ydelser, maa disse — forsaavidt ikke Pligten til at yde er bortfalden eller modificeret derved, at Skyldneren tillige er i Fordringshavermora med Hensyn til Modtagelsen af disse, se ndfr. § 62 — tilbydes, eller deres Pengeværdi fradrages[13]). Der opstaar her det Spørgsmaal, hvorvidt Fordringshaveren kan vælge paa Grund af Skyldnerens Mora istedetfor Tilbud af selve Vederlagsydelsen at fradrage dens Værdi i Penge — ogsaa herom benyttes, se ovfr. S. 345, Betegnelsen „hæve Kontrakten og fordre Erstatning", skjønt Kontrakten netop fastholdes — og hvorledes denne Værdi skal fastsættes. Som almindelig Regel kan det opstilles, at Fordringshaveren maa være berettiget til at vælge Fradrag istedetfor Naturaltilbud, naar Skyldnerens Mora er væsentlig, saa at Fordringshaveren vilde kunne hæve Kontrakten og saaledes tilegne sig

---

[12]) D. i U. f. R. 1887. 466, jfr. 1201.
[12a]) B. G. B. § 290, Planck II ad § 290.
[13]) Jfr. Evaldsen S. 393—395, 391.

den Ydelse, han skulde erlægge[14]), Kbl. § 30 smh. m. § 28, jfr. under II. Efter Omstændighederne vil Skyldneren ikke kunne fordre fradraget mere end det Beløb, som Fordringshaveren har indvundet ved at afhænde den Ydelse, som han skulde erlægge, til Tredjemand, nemlig naar Salget er foregaaet paa en for Modparten tilstrækkelig betryggende Maade, se under 2. om Sælgerens Selvhjælpssalg, Kbl. § 30. 2⁰, jfr. om det herfra forskjellige Selvhjælpssalg, der retfærdiggjøres ved Fordringshavermora, ndfr. § 62. IV. 2. b. Overstiger det Beløb, som Fordringshaveren saaledes indvinder, hans Fordring paa Modparten, vil han naturligvis vælge at hæve Kontrakten (beholde Overskuddet)[14a]).

2. I Kbl. §§ 21—32 findes udførlige Regler angaaende Skyldnermora i Løsørekjøb, nemlig om Sælgerens Forsinkelse med Salgsgjenstandens Levering og om Kjøberens Forsinkelse med Kjøbesummens Betaling eller med nogen Foranstaltning, hvorpaa Kjøbesummens Betaling beror. Som det fremgaar af Henvisninger i det foregaaende, stemme disse Regler, saavel i Henseende til Betingelserne for Ansvar, som hvad Ansvarets Omfang angaar, i det hele med den hidtil gjældende Rets almindelige Regler om Mora, se endvidere særligt om Bestemmelserne i Kbl. angaaende Begrebet væsentlig Forsinkelse ndfr. under II. Udtrykkeligt hjemler Kbl. bl. A. for Løsørekjøb i Almindelighed de tidligere for Handelskjøbs Vedkommende anerkjendte Regler om, at Sælger og Kjøber i Tilfælde af væsentlig Mora fra Modpartens Side, uden noget Bevis for, at denne Skade er lidt, kan fordre Prisforskjellen beregnet efter Prisen ved Moraens Indtræden, Kbl. §§ 25 og 30. Men ligesom hidtil staar det den Skadelidte aabent at fordre større Erstatning, naar større Skade oplyses at være lidt, og paa den anden Side hjemle de nævnte Bestemmelser udtrykkeligt, hvad der tidligere var tvivlsomt, at det staar Forsinkeren aabent at slippe med mindre Erstatning, hvis han kan oplyse, at Modpar-

---

[14]) Almén ad § 21 Note 157, Staub Exk. zu § 374 Anm. 21—24, se dog Planck II ad § 325 No. 1 a. At Løsøresælgeren har overdraget Kjøberen Ejendomsret paa Kredit, udelukker ham ikke fra at hæve Salget, naar han ikke har overgivet Salgsgjenstanden til Kjøberen (Kbl. § 28. 2⁰). Almén ad § 14 Note 2, ad § 28 Note 90—92a.

[14a]) Ndfr. § 62 Note 46a.

ten ikke har lidt det ovennævnte Normaltab. De hidtil gjældende Regler om Kjøberens Dækningskjøb og om Sælgerens Selvhjælpssalg ere stadfæstede under nærmere Udførelse, se ligeledes §§ 25 og 30. Endvidere gives i §§ 26, 27 og 31, 32, i det Øjemed at sikre den Forsinkende mod, at Modparten spekulerer paa hans Bekostning eller iøvrigt misbruger sin Retsstilling, saavel for Handelskjøb (Kbl. § 4) som for Løsørekjøb i Almindelighed, Forskrifter om Reklamationer og Meddelelser, der for Handelskjøbs Vedkommende i det væsentlige stemme med hidtil gjældende Ret. Analogisk Anvendelse af Reklamationsreglerne vil kun være berettiget for visse Forholds Vedkommende, der staa Løsørekjøb nær, f. Eks. Handelskommission. Men den Omstændighed, at de hidtil for Handelskjøb gjældende Reklamationsregler ere blevne udvidede — om end med Lempelser — til at omfatte andet Løsørekjøb, vil dog vel nok afføde Tilbøjelighed i Retsanvendelsen til i større Omfang end hidtil at paalægge Pligt til at give Modparten Meddelelser, som dennes Tarv kræver[15—48]).

3. Angaaende Forhaling med Betaling af Penge have Lovgivningerne i Almindelighed den Regel, at Fordringshaveren kan fordre en vis Rente af den udeblevne Pengesum (Morarenter) som Godtgjørelse for Forsinkelsen, uden at behøve at føre Bevis for, at han har lidt noget Tab ved denne[49]). En saadan Regel gjælder ogsaa i dansk Ret ifølge L. 6. April 1855 § 3[50]). Dette Lovbud omfatter, forsaavidt ikke særlig

15—48) Jfr. § 46. II. 5., § 65 Note 15. Den nærmere Fremstilling af Kjøbers og Sælgers Stilling i Moratilfælde, særligt for Handelskjøbets Vedkommende, som i første Udgave fandtes ved Noterne 15 til 48, anses det nu, efter at Forholdene ere blevne ordnede ved særlig Lov, rettest at henskyde til Læren om Kjøb i den specielle Del.

49) Windscheid § 280 Note 8, D. H. G. B. Art. § 352, B. G. B. §§ 288, 291, D. Entw. Mot. II S. 62, Oestr. G. B. § 1333, Schw. Art. 119—121, Wharton §§ 966, 967, Leake S. 885, Schrevelius II S. 439—440, G. W. Gram S. 48, code civil art. 1153, Mourlon II S. 629 ff.

50) Ørsted Hdbg. II S. 145—148, Larsen S. 46—47, Gram S. 254, 264—272, Hindenburg S. 115, Kramer i J. U. 1855 S. 465—472, Scheel Privatrettens almindelige Del I S. 582—586, Goos i U. f. R. 1868 S. 866—868, Aagesen i U. f. R. 1869 S. 20—22, Evaldsen S. 345—347, 349—360, Skyldnerens Mora S. 131—156. Jfr. Aubert S. 254—265, Hagerup S. 155—160.

Hjemmel for Undtagelse haves, se ndfr. S. 383, „al Gjæld" ɔ: enhver[51]) Pligt til at betale Penge til Fordringshaveren[52]), uden Hensyn til dennes Oprindelse, hvad enten den grunder sig paa en gjensidig bebyrdende Kontrakt eller paa et Gaveløfte eller paa et Retsbrud (ovfr. § 36. V.) eller paa andre Kjendsgjerninger, dog ikke strafferetlig Pligt til at betale Bøde[53]). Morarenten efter L. 1855 begynder ikke at løbe med Moraens Begyndelse, men først fra den Dag, da Kreditor paa lovlig Maade søger sin Ret[54]), en Sætning, som man ogsaa tidligere antog for gjældende Ret, nemlig i Henhold til D. L. 5—5—4, skjønt denne Artikel netop forudsætter, at Besidderen ikke er kontraktmæssigt forpligtet til at afgive Tingen til Ejeren, og altsaa højst kunde hjemle et saadant Resultat med Hensyn til Pengeskyld, som udspringer af et Retsbrud. Materielt forsvares Sætningen derved, at Kreditor, dersom Morarenten løb fra Moraens Begyndelse, kunde misbruge dette til Skade for en Skyldner, som ikke tænkte paa, at det var Fordringshaveren om at gjøre at faa sine Penge straks[55]). Paa

---

[51]) Ogsaa Skatteforpligtelser, H. R. T. 1873. 100 (U. f. R. 1873. 799), U. f. R. 1888. 284, og Forpligtelser fra det Offentliges Side, H. R. T. 1886. 502 (U. f. R. 1887. 177). Se endvidere U. f. R. 1892. 698 og ovfr. § 36 Note 22*. Resultatet i H. R. T. 1897. 440 (U. f. R. 1897. 1000) skyldes de stedfundne Vedtagelser. Morarenter kunne beregnes efter L. 1855 § 3 ikke blot af Hovedstolen, men ogsaa af de ved Sagsanlæget paaløbne Omkostninger, H. R. T. 1902. 100 (U. f. R. 1902 B. 162), U. f. R. 1893. 854, se dog om Arrestomkostninger U. f. R. 1902. 406, 1893. 873, og af de ved Sagsanlæget paaløbne Renter, U. f. R. 1892. 1314, jfr. 995, se derimod B. G. B. § 289.

[52]) Derimod omfatter L. 1855 § 3 ikke A.'s Pligt overfor B. til at betale Penge til C., H. R. T. 1890. 488 (U. f. R. 1891. 46), U. f. R. 1887. 255, 1888. 304, J. U. 1850. 786, ndfr. § 59 Note 16. Jfr. herom og om den solidariske Skyldners Regres mod en Medskyldner, fordi denne ikke har betalt, Evaldsen S. 358—360, Skyldnerens Mora S. 139 ff. (fra Normaltabstheoriens Standpunkt) og nu V. L. 7. Maj 1880 § 52. Ej heller er L. 1855 § 3 anvendelig paa Pligt til Udlevering af Pengeeffekter, U. f. R. 1872. 550.

[53]) U. f. R. 1888. 284, 1885. 377. Se derimod om vedtagen Konventionalbod U. f. R. 1897. 174.

[54]) Saaledes ogsaa fransk Ret, men ikke Lovgivningerne i Almindelighed, se Cit. i Note 49.

[55]) Jfr. ovfr. § 36 Note 13.

den anden Side er Betingelsen for Pligtens Indtræden blot den, at Gjælden ikke i rette Tid er betalt. Det er ikke nogen Betingelse for at kunne kræve Morarenter efter L. 1855 § 3, at de almindelige Betingelser for Moraansvar eller Mora foreligge. Medens der paa den ene Side nægtes Kreditor en vis Erstatning, som muligvis efter de almindelige Regler vil tilkomme ham, — se nærmere herom ndfr. S. 380—383, — gjennemføres paa den anden Side strængt den Grundsætning, at Dommen skal stille Fordringshaveren paa samme Maade, som om han straks ved Søgsmaalets Begyndelse havde faaet Dom og Domsopfyldelse og kunde have havt et vist Udbytte af Pengene (Principet om Dommens Retrotraktion). Dog maa det naturligvis antages, at den Skyldner, der har gjort lovligt Tilbud af Pengesummen, som skyldes, og derved vist sin Evne og Vilje til at betale, ikke ifalder Morarenterne[56]. Og forsaavidt Søgsmaalet maatte være begyndt før Skyldnerens Handlingstid, begynde Morarenterne først at løbe fra denne[57]. Begyndelsespunktet for Morarenternes Paaløb vil efter det be-

---

[56]) D. i U. f. R. 1904. 392, 1891. 934, 1879. 609, 1890. 921, S. og H. R. T. 1862. 161, J. U. 1848. 508. Derimod kan det ifølge Lovordene og Lovens Princip f. Eks. ikke frigjøre Skyldneren for Pligten til at svare Morarenter, at han af den Grund ikke er i Mora, at Fordringshaveren har forlangt mere, end der tilkom ham, jfr. ovfr. § 42 Note 25 og Evaldsen Skyldnerens Mora S. 81 Note. Selv om Skyldneren har været villig til at betale Kreditor det mindre Beløb, som ved Dommen paalægges ham, medens Kreditors Paastand omfatter et større Beløb, som ved Dommen nægtes ham, paalægges Morarenterne Skyldneren, naar han dog ikke har gjort lovligt Tilbud, H. R. T. 1873. 100 (U. f. R. 1873. 799), U. f. R. 1887. 253, 1877. 707, J. U. 1862. 518, jfr. derimod Schl. H. R. D. I. 489 og en mærkelig Dom i U. f. R. 1897. 899 (Note 63[b]); der synes endog at stilles temmelig strænge Fordringer til dette Tilbud som Udtryk for Vilje til at frigjøres ved Betaling, H. R. T. 1886. 189 (U. f. R. 1886. 935). Jfr. iøvrigt om Gjennemførelsen af Principet U. f. R. 1888. 687, 1886. 750. Tilbud om delvis Betaling udelukker ikke delvist Pligten til at betale Morarenter, U. f. R. 1880. 796, jfr. 1884. 227 og ovfr. § 42 Note 48, men dog U. f. R. 1903. 670. Naar Morarenter nægtes paa Grund af lovligt Tilbud, bør de dog tilkjendes fra Dommens eller Domsforkyndelsens Datum; jfr. Schl. H. R. D. I. 489.

[57]) Deuntzer Sk. R. S. 205, U. f. R. 1900. 230, 1898. 993, jfr. J. U. 1849. 688, U. f. R. 1886. 242, 1904. 20, B. G. B. § 291

mærkede i Almindelighed være Forligsklagens Datum, eller dersom Sagen ikke skal begynde med Forligsprøve, Stævningens Datum[58]), se nu Rpl. § 270. 1°: „naar Forligsindkaldelse eller Stævning er indleveret til Berammelse eller Sagen er anmeldt for Retten efter § 328. 2° eller § 416. 3°." Med Hensyn til Fordringer i Boer under offentlig Skiftebehandling[59]) har, ifølge K. L. § 12, Sk. L. § 37, Anmeldelse i Boet, der gaar ud paa at erholde Betaling af dette, samme Virkning som Forligsklage eller Stævning[60]). Forudsætningen for, at Kreditor paa de nævnte Skridt kan støtte Ret til Morarenters Begyndelse, er den, at Skridtet er „lovligt" ɔ: egner sig til at være Indledning til den paafølgende Retshandling; dersom altsaa f. Eks. en Sag afvises paa Grund af en Fejl ved Forligsprøven, begynde Morarenter først at løbe, naar ny Forligsklage udtages[61]). Endvidere kræves det, at de paagjældende Skridt virkelig blive Led i eller Udgangspunkt for den Retsforfølgning, hvorved Skyldneren tilpligtes at betale[62]), saa at det f. Eks. bliver uden Betydning, at Kreditor har stævnet Debitor, naar han senere hæver Sagen. At Sagen skal paaskyndes af Kreditor, er ikke foreskrevet; en Forligsklage med Henvisning til Rettergang kan altsaa benyttes med den Virkning, at Kreditor faar Morarenter fra dens Datum, selv om den har henligget i nogen Tid, og selv om den tidligere er benyttet til en Stævning, som Kreditor ikke har gjennemført til Dom[63]), men lader Fordringshaveren Forligsklagen henligge i uforholdsmæssig lang Tid, bør Morarenten vistnok først regnes fra Stævningen[63a]).

---

[58]) D. i U. f. R. 1897. 618. Ligeledes naar Forligsklagen ikke er dateret, Schl. H. R. D. I. 266. Jfr. om det af Fdn. 6. April 1842 § 7 (se fremtidigt Rpl. § 484) omhandlede Tilfælde H. R. T. 1887. 276 (U. f. R. 1887. 977), U. f. R. 1907. 449 (Arrestrekvisitionens Datering).

[59]) Deuntzer Sk. R. S. 683.

[60]) Men ikke udover Boets Slutning, Deuntzer Sk. R. S. 205—206, D. i U. f. R. 1904. 356, 1899. 847, 1894. 1301, 1892. 737, 1887. 283, men derimod 1883. 1141, jfr. 1883. 23.

[61]) Jfr. S. og H. R. T. 1863. 40, U. f. R. 1879. 542.

[62]) S. og H. R. T. 1863. 14.

[63]) U. f. R. 1873. 307, 1880. 796, 1908. 469.

[63a]) H. R. T. 1871. 223 (U. f. R. 1871. 616), jfr. § 36 Note 13, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 135—136; afvigende U. f. R. 1908. 469.

Størrelsen af Morarenten efter L. 1855 er fastsat saaledes, at Kreditor kan fordre 1 pCt. højere Rente end den, der er hjemlet ved Lovgivningen eller ved Overenskomst mellem Parterne eller ved den blandt Kjøbmænd stedfindende Skik og Brug. Dette maa forstaas paa den Maade, at Fordringshaveren altid kan forlange 1 pCt. mere end den ved Lovgivningen hjemlede Rente ɔ: den Rente, der efter den almindelige Lovgivning skal svares i Gjældsforhold, naar Renter skyldes, uden at deres Størrelse er aftalt, nemlig for Tiden 4 pCt. (ovfr. S. 312), altsaa 5 pCt.[63b]). Er der i selve Gjældsforholdet[64]) vedtaget en Rente, kan han forlange 1 pCt. mere end denne, en Beføjelse, der altsaa for Tiden kun bliver af Betydning, naar den saaledes vedtagne Rente er højere end 4 pCt. Og er Forholdet et saadant, at der i dette efter Handelssædvane skal svares en højere Rente end 4 pCt., se ovfr. S. 313, kan han fordre 1 pCt. mere end denne[64a]). Ved Udlaan i faste Ejendomme vil der herefter i Almindelighed ikke kunne forlanges højere Morarenter end 5 pCt., eftersom der i Almindelighed ifølge L. 1855 § 1 ikke i selve Gjældsforholdet lovligt kan vedtages højere Rente end 4 pCt.[65]), men i de Undtagelsestilfælde, i hvilke der lovligt kan vedtages højere Rente end 4 pCt. af Udlaan i faste Ejendomme, kan Kreditor forlange i Morarenter den vedtagne højere Rente + 1 pCt., se L. 1855 § 3. 2° smh. med § 2. At Skyldneren er i Stand til at oplyse, at Kreditor ikke ved Moraen har lidt noget Tab, befrier ham ikke for Pligten til at betale Morarenterne efter L. 1855[66]).

[63b]) Jfr. dog U. f. R. 1897. 899.

[64]) Ikke blot som Morarente, Evaldsen S. 352 Note 2.

[64a]) Ifølge V. L. §§ 36 og 50 (Note 80) og Kbl. § 38. 3° vil der dog muligvis fæstne sig den almindelige Opfattelse af Handelsrenten paa 6 %, at denne skal dække saaledes over Moravirkningerne, at den ikke ved Søgsmaal forøges med 1 % efter L. 1855 § 3, se D. i U. f. R. 1902. 247, men tidligere derimod Evaldsen S. 355, Skyldnerens Mora S. 145 ff., U. f. R. 1885. 890.

[65]) Se om det Tilfælde, at ulovlig Rente er vedtagen, Note 67.

[66]) D. i H. R. T. 1890. 488 (U. f. R. 1891. 46), U. f. R. 1887. 255 gaa ikke herimod. Note 52. Se særligt om Undgaaelse af Diskonto ved anteciperet Mora U. f. R. 1900. 17, jfr. V. L. § 29. Heller ikke nytter det Debitor at oplyse, at han ikke har haft Renter af det tilbageholdte Beløb, jfr. U. f. R. 1887. 325.

En højere Morarente end den ved L. 1855 § 3 hjemlede kan frit vedtages, ogsaa ved Udlaan i faste Ejendomme[67]), og det kan frit vedtages, at Morarenten skal begynde at løbe fra et tidligere Tidspunkt end det i L. 1855 § 3 angivne, jfr. hvad tidligere er bemærket om, at Vedtagelsen af skadesløs Betaling bevirker, at Skyldneren skal betale Morarenter fra Handlingstiden[68]), og f. Eks. Octr. 24. Maj 1843 § 12, „uvægerlig", Konv. 2. April 1850 § 210 „i det seneste" o. desl.[69]). Overhovedet kan det gyldigt vedtages, at Skyldneren skal erstatte Kreditor hele det Tab, denne har lidt ved Pengenes Udeblivelse, men i Vedtagelsen om skadesløs Betaling kan der ikke antages at ligge et saadant Tilsagn. Denne Vedtagelse, der saa let løber i Pennen, har forlængst erholdt en teknisk Betydning (§ 39. II. 3.), og yderligere Ansvar end det i denne liggende kan den ikke begrunde[70]). Paa den anden Side kan Kreditor ved Aftale med Skyldneren begrænse eller frafalde den ham efter L. 1855 tilkommende Ret til Morarenter[71]).

Endnu staar angaaende L. 1855 § 3 det Spørgsmaal tilbage, hvorvidt denne Regel betager Fordringshaveren

---

[67]) Saaledes, i Modsætning til ældre Forfattere, Goos Str. R. Sp. D. II S. 114, Evaldsen S. 354—355 og nærmere ndf. § 98 Note 92 ff. En indirekte Vedtagelse i denne Retning maa vistnok antages at foreligge, naar Parterne ved Udlaan i faste Ejendomme ulovligt have vedtaget højere Rente end 4 pCt. af Gjælden, saa at der i saa Fald kan fordres i Morarenter 1 pCt. mere end den ulovligt vedtagne Rente, D. i U. f. R. 1874. 227, 1872. 549.

[68]) Altsaa, naar ingen Rente er vedtagen i Gjældsforholdet, 4 pCt. fra Handlingstiden og 5 pCt. fra Søgsmaalets Begyndelse, se f. Eks. U. f. R. 1885. 397 og nærmere ovfr. § 39 Note 32.

[69]) Saadanne Vedtagelser, der hjemle Morarente uden at omtale, naar den skal begynde at løbe, maa antages at medføre, at den løber fra Handlingstiden. Jfr. U. f. R. 1874. 446, Schl. H. R. D. II. 743, 763, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 137–138.

[70]) D. i J. T. XXVIII. 114, men dog U. f. R. 1888. 974.

[71]) Et saadant Frafald kan efter Omstændighederne ligge i Vedtagelse om stærkere Moravirkninger, jfr. herom Evaldsen S. 356; se saaledes om Vedtagelse af fortløbende Konventionalbod U. f. R. 1901. 752, 1897. 829, 1891. 1164, 1890. 659. Bestemmelser i Policer om, at der ikke svares Renter af Forsikringssummen, antages ikke at have Hensyn til Paataletilfælde, H. R. T. 1898. 729 (U. f. R. 1899. 343).

nogen Ret til Erstatning for Mora ved kontraktmæssig Pengeskyld, som efter de almindelige Regler om Moraansvarets Omfang vilde tilkomme ham. At dette nu tildels er Tilfældet, er, som allerede antydet, ubestrideligt. Ved det Tab, som Mora med Pengeerlæggelse kan afstedkomme, kan der sondres mellem det regelmæssige Afsavnstab (Rentetabet) og særlige individuelle positive Tab. L. 6. April 1855 udelukker nu utvivlsomt Fordringshaveren fra efter almindelige Regler at kræve Godtgjørelse for Rentetab; han kan ikke under Henvisning til, at Rentetab er det regelmæssige, eller endog ved at bevise saadant, fordre mere end ved L. 1855 § 3 hjemlet[72]), f. Eks. Rente fra Handlingsdagen. Dette ligger modsætningsvis i L. 1855 § 3, jfr. hvad ovfr. S. 376 er bemærket om, at en til L. 1855 § 3 svarende Regel allerede tidligere antoges at være hjemlet ved D. L. 5—5—4, hvilken Regel det netop var Meningen at sanktionere ved L. 1855. Hjemmel for Undtagelser fra denne Sætning, saaledes som den haves ved deliktmæssig Gjæld, se ovfr. S. 286—287, kan ikke paavises med Hensyn til kontraktmæssig. Men i Almindelighed er der endvidere Tilbøjelighed til at antage, at L. 1855 § 3 overhovedet udtømmende angiver Moraansvarets Omfang ved kontraktsmæssige Pengeforpligtelser[73]). Noget tilsvarende var ogsaa antaget for gjældende Ret forinden L. 1855[74]), og til Støtte for denne Fortolkning vilde man muligvis anføre, at Bestemmelsen om Morarentens Størrelse i L. 1855 § 3, hvorved denne fastsættes til 1 pCt. mere end hidtil i Praksis anerkjendt, var motiveret derved, at Kreditor „ofte vil lide et Tab, som ej erstattes ved at faa simple Renter". Den i denne Motivering muligvis indeholdte Forudsætning om, at Moraansvaret er udtømmende angivet[75]), har imidlertid ikke fundet noget Udtryk i Loven. At

[72]) U. f. R. 1892. 980, 1886. 1046, 1873. 646 (Dissensen), jfr. dog U. f. R. 1897. 824 (§ 36 Note 23).

[73]) Se Forff. i Note 50, Chydenius Leveransaftalet S. 104—105.

[74]) Ørsted Hdbg. V S. 147—148, D. i J. T. XXVIII. 114. Hjemmelen herfor var utilstrækkelig. At det ikke kunde støttes paa D. L 5—5—4, er klart nok, og at det, at de Lovbud, som angik Mora ved Pengebetaling, kun omtalte Kreditors Ret til at fordre visse Morarenter, ikke kunde være afgjørende, fremgaar af det i Teksten bemærkede.

[75]) Dept. Tid. 1854 S. 834. Forudsætningen gaar iøvrigt ikke med

denne kun omtaler Skyldnerens Pligt til at erlægge Morarenter, er naturligt allerede ifølge den Forbindelse, hvori Bestemmelsen er given, og desuden vil det, som straks skal oplyses, være saa sjældent, at de almindelige Regler medføre større Ansvar end Rentepligten, at det ikke kan forundre, at Lovgiveren ikke taler herom. Og den Omstæddighed, at det, som tidligere paavist, ikke kan antages, at Regelen i L. 1855 § 3 er udtømmende, forsaavidt Pligten til at betale Penge er grundet i Retsbrud (§ 36. V.), taler imod, at den skulde være udtømmende for kontraktmæssig Gjælds Vedkommende. Fuldtud vil heller ikke Nogen antage denne Sætning, men det indrømmes af Alle, at Kreditor, foruden den ved L. 1855 hjemlede Morarente, i alt Fald kan kræve de ham ved Skyldnerens Mora forvoldte Udgifter til hans Rets Gjennemførelse, saasom Procesomkostninger, godtgjorte efter almindelige Regler[76]. Det antages derfor, at de almindelige Regler om Moraansvarets Omfang maa anerkjendes ved Pengeforpligtelser[77]) med den ovfr. omtalte Begrænsning. Men udstrakt praktisk Betydning faar denne Sætning, bortset fra de ovennævnte Udgifter, ikke. Det vil i Almindelighed være vanskeligt for Kreditor at oplyse, at han ved Moraen har lidt særlige positive Tab, som ikke dækkes ved Morarenten, eller i alt Fald at disse Tab ikke skyldes ham selv, og at de ovfr. S. 338—342 udviklede Ansvarsbetingelser overhovedet ere tilstede[78]). Og forsaavidt man vil antage, at

Sikkerhed saa vidt; der sigtes maaske kun til, at Renterne først beregnes fra Søgsmaalets Begyndelse.

[76]) H. R. T. 1902. 100 (U. f. R. 1902 B. 162). Jfr. om hvad Kreditor kan forlange hos en af flere solidariske Skyldnere, efter at han forgjæves har sagsøgt en anden, Evaldsen S. 357—358, Skyldnerens Mora S. 140 ff. (fra Normaltabstheoriens Standpunkt) og nu V. L. § 50, Aubert S. 265 Note, B. G. B. §§ 425, 429, Schw. Art. 165, jfr. ndfr. § 44 Note 34, 35, § 117 Note 22 ff.

[77]) Se navnlig Aubert S. 264—265, Hagerup S. 160, jfr. Almén ad § 38 Note 50 ff., Kbl. Mot. S. 56. Tvivlende D. i J. U. 1856. 141. I de i Note 49 omtalte Lovgivninger anerkjendes Retten til yderligere Erstatning af Windscheid § 280 Note 8, B. G. B. § 288, Schw. Art. 121, men nægtes af code civil art. 1153, Wharton § 966, Oest. G. B. § 1333 (Beklagelse herover findes udtalt af Strohal hos Pfaff, støttet paa „tägliche Erfahrung").

[78]) Disse kunde saaledes ikke antages at være tilstede i de af D. i

Fordringshaveren selv maa bære Følgen af sine økonomiske Vanskeligheder, se ovfr. S. 341 og 342, vil der, bortset fra Procesomkostninger o. desl., vistnok kun i et enkelt Tilfælde blive Tale om yderligere Erstatning end Morarenter. Herved sigtes til det Tilfælde, at det Tilsagn om Penge, som ikke opfyldes af Skyldneren, er et Tilsagn om at hjælpe Kreditor ud over økonomiske Vanskeligheder (Tilsagn om Kredithjælp). Her maa Skyldneren, forsaavidt de almindelige Moraregler medføre det, være pligtig til at yde Kreditor Erstatning for Bedriftstandsning, skadelige Retsforfølgninger imod ham o. desl., som maatte foraarsages af Moraen[79]).

Forskjellige Lovbud hjemle i enkelte Tilfælde en tidligere begyndende eller en større Morarente end den ved L. 1855 § 3 hjemlede, saaledes f. Eks. V. L. §§ 36, 50 (6 pCt. fra Forevisning eller Forfaldsdag), jfr. L. 23. April 1897 No. 58 § 3, der ikke kunne kombineres med L. 1855 § 3[80]), og nu navnlig Kbl. § 38, der udtrykkeligt bestemmer, at Forhøjelse af Renten efter L. 1855 § 3 ikke kommer til Anvendelse paa de ved denne Lov hjemlede Renter af Kjøbesummer, der forøvrigt ikke alle ere Morarenter. Endvidere nævnes her Sølov §§ 17 og 182[80a]) og L. 30. Marts 1894 No. 34 § 9. 2°. Forsaavidt slige Lovbestemmelser ere ældre end L. 1855, maa de, som Undtagelsesbestemmelser, antages uberørte af denne, saa at de fremdeles hjemle den større Godtgjørelse[81]).

II. 1. I gjensidige Kontrakter vil den ene Parts Mora

U. f. R. 1878. 363 (Nægtelse af Erstatning for Konkurs, forvoldt ved Mora med Hensyn til Udbetaling af Brandskadeserstatning), H. R. T. 1878. 488 (U. f. R. 1879. 33), U. f. R. 1890. 484 omhandlede Tilfælde, saa at disse Afgjørelser blive rigtige, selv om man ikke antager, at Kreditors økonomiske Vanskeligheder ere Debitor uvedkommende.

[79]) H. R. T. 1863. 550, 1895. 65 (U. f. R. 1895. 589, O. R. D.), jfr. ndfr. § 98 Note 20. Dette antages ogsaa af Evaldsen S. 387 Noten, Sp. D. S. 221, men kan næppe forsvares, naar L. 1855 § 3 opfattes som udtømmende. Jfr. § 41 Note 43.

[80]) U. f. R. 1887. 90, jfr. J. U. 1856. 315, 51.

[80a]) Bentzon Søret S. 500—501.

[81]) H. R. T. 1868. 314 = U. f. R. 1868. 1012, jfr. Gram Søret S. 586.

ofte give den anden Part Beføjelse til at hæve Kontrakten[82]) efter Forudsætningssynspunktet (ovfr. § 18) ɔ: til at beholde den Ydelse, som han skulde erlægge, eller tilbagefordre den, dersom den er erlagt[83]), imod at opgive sin Ret efter Kontrakten, eller at give det i Henhold til denne allerede modtagne tilbage, Kbl. §§ 21, 28, 57, 59, Sølov § 111, L. 10. Maj 1854 § 16, jfr. ovfr. § 41. V. Ophævelsesbeføjelsen er ikke betinget af, at der paahviler Forsinkeren Ansvar for Forsinkelsen, men forudsætter kun Mora i objektiv Forstand[83a]), Kbl. §§ 21 og 28 smh. m. §§ 23, 24 og 30, Sølov § 111, L. 10. Maj 1854 §§ 16 og 19. Noget andet er det, at subjektive Forhold, ond Vilje eller Skjødesløshed, kunne gjøre en Forsinkelse væsentlig, som uden saadant ikke vilde være det. Medens saaledes Ansvarlighed for Forsinkelsen ikke er Betingelse for Ophævelsesbeføjelsen, er det paa den anden Side kun den væsentlige Forsinkelse, som afføder denne Beføjelse[84]), se f. Eks. Kbl. §§ 21, 28, L. 10. Maj 1854 § 16,

---

[82]) Gram S. 260, Evaldsen S. 256—258, Skyldnerens Mora S. 183—189, Aubert S. 248—249, Hagerup S. 125—127, 157—158, Aagesen R. R. II S. 130—132.

[83]) Ovfr. § 18 Note 22—23[a], ndfr. § 65. II. 3.

[83a]) Se f. Eks. U. f. R. 1892. 733, Almén ad. § 21 Note 112—120. Saaledes ogsaa Schw. Art. 122, Schneider S. 127, code civil art. 1184, 1610, og engelsk-amerikansk Ret (ndfr. § 65 Note 8). Anderledes efter tysk Ret, undtagen hvor Ydelsen er betinget til en nøjagtig bestemt Tid, B. G. B. § 361, D. H. G. B. § 376, Planck II ad § 326 No. 5, jfr. ovfr. § 42 Note 2 og 2[a]. I første Udg., hvor det subjektive Morabegreb var lagt til Grund for Fremstillingen (ovfr. Note 2), maatte det følgelig benægtes, at Ophævelsesbeføjelsen var en Moravirkning.

[84]) H. R. T. 1896. 652 (U. f. R. 1897. 72), 1890. 441 (U. f. R. 1890. 1199), 1858. 749, 1865. 533, 1888. 694 (U. f. R. 1889. 359), 1871. 325 (U. f. R. 1871. 847), U. f. R. 1906. 122, 409, 1887. 98, 1885. 246, 1883. 1260, 1880. 1142, 1882 1283, jfr. 1894. 880. Udenfor skandinavisk og engelsk-amerikansk Ret (Note 84[b]) opstilles i Almindelighed strængere og præciserede (Note 84[b]) Betingelser for Ophævelsesbeføjelsen (Fristsættelse, Oplysninger om, at Ydelsen paa Grund af Forsinkelsen har tabt sin Interesse for Fordringshaveren), se navnlig B. G. B. §§ 326, 286, 325. 2°, 283, men dog §§ 361, D. H. G. B. § 376 (se Note 83[a]), jfr. Oest. G. B. § 919, Windscheid § 280 Note 1, D. Entw. Mot. II S. 198, 200, 209—210, Schw. Art. 122—125, 263, code civil. art. 1884, Mourlon II S.

Fdn. 9. Marts 1838 § 1, 27. Mai 1848 § 2a, § 6, ovfr. i § 18 og ndfr. i § 65. II. 2. Hvad der i saa Henseende udtales i Kbl. § 21, at Kjøberen ikke kan hæve paa Grund af en Forsinkelse, der af Sælgeren maatte forudsættes at være uvæsentlig, stemmer ganske med det til Grund for Ophævelsesbeføjelsen liggende Synspunkt, se ovfr. § 18, og maa ogsaa gjælde udenfor Kbl.[84a]). For Ophævelsesbeføjelsen ville følgelig ogsaa Meddelelser efter Kontraktens Indgaaelse fra Fordringshaveren til Skyldneren kunne være af Betydning[84aa]). Væsentlig er selvfølgelig Forsinkelsen, naar Fordringshaveren har betinget sig Opfyldelse nøjagtigt til bestemt Tid, Kbl. § 21. Iøvrigt beror Afgjørelsen af, om Forsinkelsen er væsentlig, forsaavidt Lovgivningen ikke for enkelte Forholds Vedkommende har grebet positivt ind, paa Rettens frie Skjøn[84b]). Formuleringen i Kbl. §§ 21 og 28 kunde vel synes at tyde paa, at Forsinkelsens Væsentlighed skulde være Hovedregelen, dens Uvæsentlighed Undtagelsen, saa at der maatte særlige Oplysninger til for at anse Forsinkelsen for uvæsentlig. Herved maatte da først erindres, at dette i alt Fald kun vilde være tilkjendegivet om Sælgerens Leveringspligt og om Kjøberens Betalingspligter ved Løsørekjøb, se ovfr. under I. 2. Og med Hensyn til andre Pligter i Kjøb og Salg eller Pligterne i andre Kontraktsforhold i Almindelighed vilde en tilsvarende Formodning for Væsentlighed ikke kunne opstilles. Ved Skjønnet om Væsentlighed maa nemlig tages i Betragtning, ikke udelukkende Forsinkelsens Betydning for Fordringshaveren og dennes Kjendelighed for Skyldneren, men ogsaa den Skade, som ifølge det paagjældende Kontraktsforholds Art eller ifølge Tilkjendegivelser under Aftalens Indgaaelse af Fordringshaveren maatte kunne indses at

---

662—666. Jfr. ovfr. Note 6 og ndfr. § 44 Note 36[b], 39[c]. Se kritiske Bemærkninger om dette System Almén ad § 21 Note 133, 140.

[84a]) F. Eks. H. R. T. 1900. 204 (U. f. R. 1900. 544).

[84aa]) Jfr. f. Eks. Kbl. Mot. S. 45, D. i U. f. R. 1893. 711.

[84b]) Saaledes vistnok ogsaa engelsk-amerikansk Ret, se § 65 Note 8, The sale of goods Act. s. 11. 1. b, Chalmers S. 174 ff. I de romanistiske Lovgivninger (Note 84) har man ikke turdet betro Dommeren dette Skjøn, men undertiden nødes man dog til at giøre det, jfr. B. G. B, § 542. 2°, § 634. 3°, 636. Jfr. § 46 Note 28.

ville lides af Skyldneren ved Forholdets Ophævelse. Og ved mangfoldige Kontraktsarter ville disse sidstnævnte Hensyn veje langt stærkere end ved Kjøb og Salg, se nærmere i den specielle Del[84c]). Men der kan vistnok end ikke for Sælgerens Leveringspligt og Kjøberens Betalingspligters Vedkommende lægges Vægt paa den omtalte Formulering i Kbl. §§ 21 og 28. Der ligger i denne Formulering højst dette, at Domstolene antageligt i et Flertal af Tilfælde i Løsørekjøb ville finde Forsinkelse med de omtalte Hovedpligter væsentlig, men den tilsigter ikke at binde Domstolenes frie Skjøn[84d]). Særligt bestemmer Kbl. §§ 21 og 28 i Overensstemmelse med hidtil gjældende Ret[85]), at i Handelskjøb (Kbl. § 4) anses for væsentlig enhver Forsinkelse med Leveringen, naar det ikke alene er en ringe Del af det solgte, som er forsinket, og enhver Forsinkelse med Betaling af Kjøbesummen eller Foranstaltning, hvorpaa Kjøbesummens Betaling beror.

2. Naar en Part saaledes paa Grund af Modpartens Mora er beføjet til at hæve og hæver Kontrakten, opstaar det allerede ovf. S. 298—299 berørte Spørgsmaal, om han kan fordre Erstatning for Tab, som han har lidt ved at stole paa Kontrakten, eller med andre Ord om han kan fordre den negative Kontraktsinteresse eller dog visse Poster af denne. Dette vil være en Beføjelse, som med Rette kan kaldes at hæve Kontrakten og kræve Erstatning, en Betegnelse, der, som tid-

---

[84c]) F. Eks. om vedvarende Forhold § 89 Note 48 og særligt om Forsikringsforhold § 123 Note 15, 16.

[84d]) Almén ad § 21 Note 193—196, jfr. Kbl. Mot. S. 44, 55.

[85]) Se om denne Sætning, der hidtil dog ikke er hævdet absolut, Tybjerg hos Hage S. 341—342, Schl. H. R. D. I. 235, 373, H. R. T. 1871. 39 (U. f. R. 1871. 397), U. f. R. 1900. 383, 1888. 118, 1884. 803, 1883. 1, 1878. 722, Resp. 30. Aug. 1889 (U. f. R. 1890. 853), 29. April 1886 (U. f. R. 1888. 827), 30. Marts 1895 (U. f. R. 1896. 582), 9. Febr. 1900 (U. f. R. 1901. 326), 10. Novbr. 1905 (U. f. R. 1906. 492), jfr. H. R. T. 1896. 515 (U. f. R. 1896. 1233), 209 (U. f. R. 1896. 737, O. R. D.), 1869. 669 (U. f. R. 1870. 172), U. f. R. 1888. 723 og om anden Misligholdelse H. R. T. 1893. 189 (U. f. R. 1893. 765), Schl. H. R. D. I. 297, U. f. R. 1904. 232, jfr. Resp. 1. Decbr. 1905 (U. f. R. 1906. 495). Naar kun en ringe Del af Kjøbesummen er udebleven, maa Kbl. § 50 finde tilsvarende Anvendelse, Kbl. Mot. S. 55. Jfr. ovfr. § 42 Note 6.

ligere bemærket, i Almindelighed anvendes paa det Tilfælde, at Kontrakten fastholdes saaledes, at der fordres Penge istedetfor Naturalopfyldelse. Afgjørelsen af Spørgsmaalet vil, naar Betingelserne for at kunne kræve Opfyldelsesinteressen ere tilstede, ofte ikke have videre Interesse. Fordringshaveren vil nemlig da ofte kunne opnaa det samme ved at fastholde Kontrakten saaledes, at han kræver Penge istedetfor Naturalopfyldelse. De Udgifter, som Fordringshaveren har afholdt i Tillid til Kontrakten, vilde han ordentligvis ved dennes behørige Opfyldelse have faaet det forønskede Ækvivalent for, og han maa følgelig, naar de paa Grund af Ikke-Opfyldelse forspildes, kunne fordre dem godtgjorte som Poster i Opfyldelsesinteressen[85a]). Og da der, naar ikke andet paastaas og oplyses, maa gaas ud fra, at de i Kontrakten aftalte gjensidige Ydelser dække hinanden i Værdi, maa der ifølge Reglerne om Opfyldelsesinteressen ordentligvis gives Fordringshaverens Paastand Medhold, naar han fordrer Handelen annulleret og Erstatning for Udgifter som de omtalte[86]). Hans Paastand er da i Realiteten en Fastholdelse af Kontrakten uden Naturalopfyldelse. Men er der for den udeblevne Ydelse lovet mere end dens Værdi[87]), bliver Spørgsmaalet af Interesse. Dersom f. Eks. Salgsgjenstandens Værdi er 8000 Kr., Kjøbesummen 10,000 Kr., og Kjøberen har maattet

---

[85a]) Almén ad § 25 Note 44—49, 80—82, Munch-Petersen T. f. Rvdsk. XI S. 29, men dog uklart S. 21—22 og 33—34. At opgive Sondringen imellem Begreberne Opfyldelsesinteresse og negativ Kontraktsinteresse, fordi samme Poster kunne optræde i begge, er uberettiget, se dog Almén l. c. og ad § 25 Note 100—101 og herimod Munch-Petersen l. c. S. 27. Jfr. § 46 Note 29a.

[86]) Ved saadanne Betragtninger retfærdiggjøres Resultaterne i Domme som H. R. T. 1872. 271 (U. f. R. 1872. 893), 1906. 781 (U. f. R. 1907. 278), U. f. R. 1902. 635, 1898. 352, 1896. 842, 1883. 49, 1881. 409, 1050, 1878. 772 o. m. fl., der tilkjende Kjøberen, som hæver Kjøbet, Godtgjørelse for Omkostninger, som han har havt i Anledning af ukontraktmæssige Varers Ankomst i Tilfælde, hvor Betingelserne for at skulle tilsvare Opfyldelsesinteressen forelaa. Jfr. dog Munch-Petersen l. c. S. 33—34. Se ogsaa D. D. i § 46 Note 29a.

[87]) Man kan ikke med Evaldsen S. 257 fastholde, at Værdien af Ting, hvis Værd afhænger af deres Individualegenskaber, med tilstrækkelig Sikkerhed oplyses ved det for dem lovede Vederlag.

betale 500 Kr. i Fragt for forgjæves Afsendelse af Skib efter Varen, vilde han ved at kræve Erstatning i Stedet for Naturalopfyldelse efter Reglerne om Opfyldelsesinteressens Beregning faa 8000 Kr. + 500 Kr. ÷ 10,000 Kr. altsaa Intet[87a]). Her træder Spørgsmaalet frem i dets Renhed; i saadanne Tilfælde er Paastanden om Handelens Annullation i Forbindelse med Kravet paa Erstatning for de omtalte Udgifter ikke Krav paa Opfyldelsesinteresse, men virkelig Ophævelse af Kontrakten og Krav paa negativ Kontraktsinteresse. I Almindelighed kan et saadant Krav ikke anerkjendes; naar Fordringshaveren forlader Kontrakten, kan han ikke støtte noget Krav paa den[88]). Men dersom de omtalte Udgifter ere paaførte Fordringshaveren ved retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt Forhold fra Skyldnerens Side, ses det ikke rettere, end at den almindelige Erstatningsregel medfører, at de maa kunne fordres erstattede[89]). Paa den anden Side ses der ikke at være nogen anden Retsgrundsætning, hvorpaa saadant Erstatningskrav kan støttes, eller at Erstatningsret i andre Tilfælde

---

[87a]) Munch-Petersen l. c. S. 29—30, Almén ad § 25 Note 68—71 og 86—88.

[88]) D. i U. f. R. 1881. 1154, ndfr. § 46 Note 29[b], ovfr. § 41 Note 45, Hindenburg S. 104—105, Planck II S. 127 No. 2 b og 3, Staub Exk. zu § 374 Anm. 32, D. Entw. Mot. II S. 210—211, jfr. dog den i Note 89[a] omtalte Praksis og maaske S. og H. R. T. 1862. 47. Naar denne, som det synes, selvfølgelige Sætning bestrides af Munch-Petersen l. c. S. 31—32, som her og andetsteds, l. c. S. 12, 17—18, 22—23, 26—27, erklærer Kravet paa negativ Kontraktsinteresse for kontraktmæssigt, staar dette i Forbindelse med en Terminologiforskjel. Ved Kontrakten forstaas i Teksten Aftalen som skabende Ret ifølge sit Indhold, medens M.-P. ved Kontrakten forstaar Aftalen som faktisk Kjendsgjerning og den ved eller ifølge Aftalen foreliggende faktiske Situation. Men bagved denne Terminologi ligger en Realitet, idet M.-P. mener, at Aftalens Evne til at skabe Pligt til negativ Kontraktsinteresse maa bedømmes efter Regler, analoge med dem, der bestemme dens Evne til at skabe Ret efter dens Indhold og Pligt til at tilsvare Opfyldelsesinteresse, l. c. S. 32—33. Se herimod i det følgende, navnlig Note 89[a], jfr. ogsaa Grundtvig S. 14—15.

[89]) D. i H. R. T. 1899. 87 (U. f. R. 1899. 558), U. f. R. 1885. 246, 1896. 159, § 46 Note 30, herimod Almén ad § 25 Note 88, Staub Exk. zu § 374 Anm. 32. Jfr. Note 90.

skulde hjemles af Forholdenes Natur[89a]). Ofte ville følgelig de omtalte Udgifter — bortset altsaa fra de Tilfælde, hvor de kunne fordres erstattede efter Reglerne om Opfyldelsesinteressen — ikke kunne fordres godtgjorte, skjønt Betingelserne for at tilsvare Opfyldelsesinteressen ere tilstede. Og omvendt kan der forekomme Tilfælde, hvor Fordringshaveren, der ophæver Aftalen, kan fordre negativ Kontraktsinteresse, skjønt Betingelserne for at kræve Opfyldelsesinteresse ikke ere tilstede, jfr. saaledes det Tilfælde, at et solgt Kreatur, uden at det skyldes nogen Brøde fra Sælgerens Side, før den fastsatte Leveringstid løber bort, saa at det ikke kan leveres, og Sælgeren, skjønt han ved, at Kjøberen er ifærd med at afholde Udgifter til Kreaturets Afhentelse, undlader at give ham Besked om, at Afhentelsesforanstaltninger ville være unyttige. I Varehandelen vil dog maaske endog Regelen om, at negativ Kontraktsinteresse ifølge den almindelige Erstatningsregel kan fordres udover Opfyldelsesinteressen findes at føre til stødende Resultater. Naar Varen, som er kjøbt for 10,000 Kr., ved Leveringstiden er falden til 8000 Kr., synes det noget stødende, at Kjøberen, som saaledes lukrerer ved at hæve paa Grund af Sælgerens Mora, tillige skulde kunne fordre den omtalte Erstatning. At man finder

---

[89a]) Herimod Munch-Petersen l. c. navnlig S. 32—33, mod hvem det maa hævdes, at Betryggelse for Fordringshaveren, udover hvad der følger af den almindelige Erstatningsregel, maa søges i — og for dansk Rets Vedkommende haves i — rigtige Regler om Opfyldelsesinteressen, og som synes at overse, at den almindelige Erstatningsregel fuldtud rummer Hensyntagen til den faktiske Aftalesituation. Førstnævnte Bemærkninger ramme maaske ogsaa Grundtvigs ikke ganske klare Bemærkninger i Reklamation S. 14—16, hvor det forøvrigt rigtigt erkjendes, at Kravet paa den negative Kontraktsinteresse hviler i Retsbrudshensyn jfr. iøvrigt om G.s Bemærkninger ovf. § 36 ved Note 26[a]. Om den undertiden fulgte Praksis, der, naar Kjøberen ophæver Handelen paa Grund af Mangler, i Almindelighed giver ham Erstatning for Omkostninger i Anledning af Handelen, selv om Betingelserne for at tilsvare Opfyldelsesinteressen ikke ere tilstede, saa at den i Note 86 givne Forklaring er udelukket, har jeg i T. f. Rvdsk. XI S. 102 udtalt, at den vistnok af retstekniske Grunde maa billiges, en Opfattelse, der vel praktisk taget væsentlig falder sammen med Grundtvigs. Denne Udtalelse maa jeg tage tilbage, og den af Praksis saaledes fulgte Regel er nu udelukket ved Kbl. § 42, jfr. Almén ad § 23 Note 59—60.

dette Resultat stødende, kommer vel af, at det i Varehandelen kun er almindelige Pengeinteresser, ikke individuelle Interesser, som forfølges, saa at der — bortset fra hvad der kan indvindes ved den rene Ophævelse — ikke er Grund til at give en Part mere, end han kunde faa ved Opfyldelse. Ifølge denne Betragtning kunde det maaske forsvares i Varehandelen at nægte den omtalte Erstatning[90]). Angaaende Lovgivningens Stilling til de her omhandlede Spørgsmaal skal blot bemærkes, at Kbl. staar neutral overfor Spørgsmaalet, hvorvidt den negative Kontraktsinteresse, naar Betingelserne for at skulle tilsvare Opfyldelsesinteressen ere tilstede, kan fordres udover hvad der vilde følge af Reglerne om Opfyldelsesinteressen. Paa den anden Side udvise Kbl. § 21 smh. m. §§ 23 og 24 og Kbl. § 42 samt Sølov § 111 i Overensstemmelse med det foran udviklede, at den, der hæver Aftalen, naar Betingelserne for at skulle tilsvare Opfyldelsesinteressen ikke ere tilstede, ordentligvis ikke kan fordre nogen Erstatning. Men forsaavidt saadant Krav følger af den almindelige Erstatningsregel, kan det ikke antages udelukket ved disse Lovbud[90a]).

3. Undertiden nævnes foruden de under I. og II. 1. angivne ogsaa andre Moravirkninger[91]), der dog ikke ere af saa almindelig Interesse, at de nærmere skulle omtales her.

---

[90]) Saaledes Evaldsen S. 258, Grundtvig Reklamation S. 16 og Munch-Petersen l. c. S. 30—31, hvor negativ Kontraktsinteresse udover Opfyldelsesinteressen overhovedet antages udelukket, naar Prisdifferencen skyldes Prisfald.

[90a]) Ovfr. § 38 Note 14a. Jfr. Note 89a.

[91]) Som Moravirkning nævnes saaledes undertiden, at den for Tilfælde af Ydelsens Udeblivelse vedtagne Konventionalbøde forfalder, se herom § 124. II. Om Udeblivelse af Renter i Gjældsforhold se § 98 Note 56—58. Mora kan bevirke Tab af Ret til Rabat, se f. Eks. U. f. R. 1897. 519, 1903. 670 og i Læren om Kjøb. At Skyldneren i alternative Obligationsforhold skulde miste sin Valgret ved at gjøre sig skyldig i Mora, kan ikke antages, jfr. B. G. B. § 264, D. Entw. Mot. II S. 8, U. f. R. 1897. 505, og det er meget tvivlsomt, hvorvidt Fordringshaverens Valgret med Hensyn til Ydelsens Art, Maal o. desl., ved Forsinkelse fra hans Side gaar over paa Modparten, Kbl. Mot. S. 54—55, Grundtvig Lov om Køb ad § 28 Note 7, Almén Tillägg till § 28 Note 12 ff., svensk H. D. D. i T. f. Rvdsk. XIX S. 321—322, Windscheid § 346 Note 10, men dog U. f. R. 1895. 681, B. G. B. § 264. 2°, D. H. G. B. § 375, jfr.

III. Ophør af Skyldnerens Mora[92]) foreligger, naar Skyldneren erlægger eller gjør lovligt Tilbud af den Ydelse, som skyldes, i den Skikkelse, den har erholdt ved Moraen[93]), L. 6. April 1855 § 3. Endvidere ophører Skyldnerens Mora, naar Fordringshaveren udtrykkeligt eller stiltiende[94]) giver ham Henstand[95]) med Ydelsen; heri vil ordentligvis ligge et Afkald paa de allerede indtraadte Moravirkninger, forsaavidt disse ikke særligt forbeholdes. Overhovedet kan der ikke længere være Tale om Mora med Hensyn til en Forpligtelse, naar den er ophørt, men om dette Ophør tillige bevirker, at de ved Ydelsens Udeblivelse allerede indtraadte Moravirkninger bortfalde, kan ikke afgjøres ved nogen almindelig Regel. Saa meget kan dog siges, at Fordringshaveren, som uden Reservation modtager den oprindelige Ydelse fra Skyldneren, derved i Almindelighed maa antages at give Afkald paa de Rettigheder, som han maatte have erhvervet ved Moraen[96]). Om Tab af de ved Mora

---

Resp. 15. April 1887 (U. f. R. 1888. 838), U. f. R. 1906. 436, H. R. T. 1902. 478 (U. f. R. 1903 B. 24), se nærmere i Læren om Kjøb. Om nogen Beføjelse for Fordringshaveren i gjensidige Forhold til i Anledning af Mora, som i Tilfælde af Mangler ved Ydelsen, Kbl. §§ 42 og 43, at fordre forholdsmæssig Prisnedsættelse, vil der — bortset fra Beføjelsen til delvis Ophævelse paa Grund af partiel Mora, Almén Tillägg t. § 22 — vanskeligt blive Tale, Almén ad § 23 Note 59. D. i U. f. R. 1896. 947 antager, at objektiv Mora kan bevirke, at Fordringshaveren kun kan kræve Opfyldelse mod at godtgøre Skyldneren de ved Forsinkelsen forvoldte Omkostninger til Ydelsesgjenstandens Bevarelse. Se iøvrigt Windscheid § 280 Note 1 og 21, jfr. herved ovfr. § 41 Note 20.

[92]) Gram S. 272—273, Evaldsen S. 396, Skylderens Mora S. 221—222, jfr. Aagesen R. R. II S. 139—140, Windscheid § 281, D. Entw. Mot. II S. 66—67, Planck II S. 63.

[93]) Jfr. D. i U. f. R. 1886. 750, 1883. 459. Fordringshaverens Ret til at hæve Kontrakten paa Grund af Skyldnerens Mora bortfalder ikke derved, at denne gjør Tilbud, inden Fordringshaveren har benyttet sin Beføjelse, jfr H. R. T. 1865. 222, ndfr. § 89 Note 51, § 98 Note 60.

[94]) Schl. H. R. D. II. 228, jfr. U. f. R. 1874. 909. Jfr. ndfr. i § 64.

[95]) Med Henstands Givelse maa ikke forveksles Trusel om, dersom Moraen ikke afhjælpes inden en vis Frist, at ville gjøre Ansvaret gjældende, J. U. 1850. 524.

[96]) H. R. T. 1878. 589 (U. f. R. 1879. 129), 1875. 462 (U. f. R. 1876. 108), U. f. R. 1884. 803, Schl. H. R. D. I. 42, 53, U. f. R. 1870. 6, J. U. 1858. 678, jfr. 1873. 106, 973. Se særligt om Modtagelse af Renter,

skabte Beføjelser derved, at der ikke reklameres, se Kbl. §§ 26 og 27 (ovfr. I. 2.).

§ 44.

Ydelsens Umulighed[1]).

I. At Skyldneren naar det er ham umuligt at erlægge den lovede Ydelse, ikke kan være pligtig til at erlægge denne *(impossibilium nulla est obligatio)*, er en selvfølgelig Sætning, der maa gjælde, ikke alene naar Ydelsen er objektivt umulig, men ogsaa naar den er blot subjektivt umulig. Men Spørgsmaalet bliver saa, om Løftegiveren trods den forhaandenværende Umulighed er pligtig at erlægge Opfyldelsesinteressen eller, hvis Umuligheden bortfalder, selve den lovede Ydelse. Og i Forbindelse hermed skal det tillige undersøges, hvorvidt den ene Part i gjensidige Kontraktsforhold kan hæve Kontrakten, fordi den ham tilsagte Ydelse er umulig. Ved Fremstillingen af Æmnet sondres i Almindelighed imellem, om Umuligheden allerede forelaa, da Løftet blev afgivet (oprindelig Umulighed), eller om den først er indtraadt efter Løftets Afgivelse (efterfølgende Umulighed)[2]). Indenfor hvert

hvis Udeblivelse har skabt en Ret for Kreditor til straks at fordre Kapitalen betalt, ndfr. § 98 Note 62, men dog U. f. R. 1905. 64. Det i Modtagelsen liggende Afkald kan anfægtes efter de almindelige Regler om Vildfarelse, se ovfr. § 25 Note 14ª.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 26—27, 168—170, Larsen S. 43—44, 97—98 og Sml. Skr. II. 1 S. 95, Gram S. 103—121, 58—59, 280—281, 382—394, Evaldsen. S. 243—254, 255—261, 295—304, 500—501, Skyldnerens Mora S. 12—27, jfr. 156—175, Torp i U. f. R. 1880. 353—390, G. W. Gram S. 45—46, Hagerup S. 30—49, 130—132, 155—156, Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. I S. 476—477, Aubert S. 126—133, 250—253, 287—289, Bentzon Vis major S. 326—328, E. Møller Forudsætninger S. 264 ff. Note 27, Schrevelius II S. 383—384, 450—454, Nordling S. 273—274, J. Serlachius §§ 30—32 og Om prestationens omöjlighet (Særtryk af Tidskrift udg. af Jurid. Fören. i Finland 1901), Jul. Lassen R. R. § 88 (Læreb. § 79), Aagesen R. R. II S. 30—46, 73, 88—90, Goos II S. 217—220, 259—264, 278. Jfr. § 2. II., § 20. II., § 41 Note 9 ff., § 67 og S. 265—266.

[2]) Jfr. om denne Sondring Serlachius l. c. S. 387—389 og Bemærkninger hos Evaldsen S. 295 med Noten, 245 Noten.

af disse Tilfælde sondres der atter imellem, om Ydelsen er objektivt (absolut) umulig ɔ: ifølge sin Beskaffenhed overhovedet ikke kan erlægges, f. Eks. Ydelsen af en ikke tilværende Ting eller af et Arbejde, der overstiger dens Evner, af hvem det personligt skal udføres, eller om den blot er subjektivt (relativt) umulig (B. G. B. „Unvermögen" i Modsætning til Unmöglichkeit) ɔ: vel efter sin Beskaffenhed kan erlægges, men ikke af den, som har lovet Ydelsen, f. Eks. Overdragelse af Ejendomsret over en Andens Ting, Betaling af Penge, naar man ingen har, et Arbejde, som man skal udføre selv eller ved Andre, men som man paa Grund af Sygdom eller Pengemangel ikke kan besørge udført[8]). Hvilken Værdi, der i Virkeligheden tilkommer disse Sondringer, vil fremgaa af det følgende. Straks skal det bemærkes, at der ved Løfter om Gaver ordentligvis ikke bliver Tale om noget andet Ansvar for Umulighed end det, som følger af den almindelige Erstatningsregel, og muligvis hæfter Giveren endda ikke for simpel Uagtsomhed[8a]). Angaaende Beregningen af Opfyldelsesinteressen i Tilfælde at Ydelsens Umulighed kan ganske henvises til det i § 41. IV. og i § 43 bemærkede, se ogsaa ndfr. under V. om delvis Umulighed.

---

[8]) Planck II ad §§ 275—290 No. 1. Som allerede bemærket ovfr. § 2 Note 6 forstaas de omtalte Sondringer undertiden paa anden Maade, Serlachius l. c. S. 380 ff., Torp U. f. R. 1880 S. 355, tildels Evaldsen S. 243—246. Undertiden forstaas ved absolut, i Modsætning til relativ Umulighed, en Umulighed, hvis Tilværelse er kjendelig for Alle (*hippocentaurum dare*). Undertiden betegnes ved den subjektive Umulighed den i Skyldnerens Person liggende, der efter Tekstens Sondring ofte vil være objektiv. Undertiden sker Sondringen efter Retsvirkningen, saa at man betegner Umuligheden som subjektiv, naar Skyldneren hæfter trods denne, og i Forbindelse hermed siges det undertiden, at den subjektive Umulighed ikke er nogen virkelig Umulighed. At denne sidste Udtryksmaade strider mod almindelig Sprogbrug, er klart, og at selv den subjektive Umulighed i denne Forstand ikke er uden retlig Betydning, er ligesaa klart, se Fdn. 6. April 1842 § 7 (Repl. § 484) og ovfr. S. 370, 373. Jfr. Evaldsen Skyldnerens Mora S. 12 Noten, Hagerup S. 33 Note 7, Windscheid § 264 Note 1 og 4 og om Terminologien hos Almén en Bemærkning ndfr. Note 26 a.

[8a]) § 41. III. 2. i Slutn. og ved Note 3 d, § 77 Note 55—57.

II. Løftet om en i Løftets Øjeblik umulig Ydelse er, naar Løftemodtageren herved med Grund skuffes og ifølge denne Skuffelse lider Formuetab, et Retsbrud, som efter den almindelige Erstatningsregel, altsaa naar det er forsætligt eller uagtsomt, maa forpligte Skyldneren til Erstatning. Men fra dette Synspunkt kan man — bortset fra særlig Hjemmel for andet Resultat, se ndfr. — kun komme til, at Skyldneren maa erstatte den negative Kontraktsinteresse (§ 38). Her skal det undersøges, hvorvidt Løftet om det umulige er gyldigt, ɔ: forpligter til Erlæggelse af Opfyldelsesinteressen eller til Erlæggelse af selve Ydelsen, dersom denne senere bliver mulig[3b]). Sagen er klar, naar Løftegiveren har garanteret Medkontrahenten Ydelsens Mulighed; at et saadant Garantitilsagn i Almindelighed, bortset fra særlig Hjemmel for andet Resultat, se ndf., maa opfattes som et Løfte om eventuel Erlæggelse af Opfyldelsesinteressen, er ikke bestridt[4]). Men hvorledes staar Sagen, naar ingen saadan Garantierklæring er afgiven?

1. Med Hensyn til den subjektive Umulighed synes der ikke at være nogen Tvivl, naar den var ukjendelig for Medkontrahenten. Der er almindelig Enighed om, at Løftet i saa Fald er gyldigt, og det uden Hensyn til, om Løftegiveren er i Brøde eller ikke[5]), jfr. Kbl. § 59. Dette stemmer med det ovfr. S. 331—332 udviklede. Ved Løftet om en Ydelse, som objektivt er mulig, vækker nemlig Løftegiveren i Almindelighed hos den godtroende Medkontrahent en berettiget Tillid til, at det er ham muligt at yde den, og han maa følgelig behandles, som

[3b]) Fra Bestemmelserne i Kbl. §§ 23, 24 og 30 (jfr. ovfr. § 42 Note 3[b]) kan næppe hentes noget Bidrag til Afgjørelsen af, i hvilke Tilfælde af oprindelig Umulighed Salget er gyldigt, udover det, at Sælgeren ved Genussalg i Almindelighed vil være pligtig at tilsvare Opfyldelsesinteresse, hvilket ganske stemmer med det i Teksten under 1. og 2. anførte, jfr. herved Almén ad § 23 Note 38—53, ad § 24 Note 41—44[a], ad § 25 Note 98—101.

[4]) Jfr. D. i U. f. R. 1868. 916 og nærmere § 46 ved Note 6, Planck II ad § 306 No. 2.

[5]) Saaledes ogsaa Windscheid § 264 Note 3, § 315 Note 2 og 3, Planck II ad §§ 275—290 No. 3 a, ad § 375 No. 3, ad § 283 No. 3, Dernburg Lehrb. II § 61. II, D. Entw. Mot. II S. 176—177, Schneider S. 58, Mourlon II S. 593, Pollock S. 356, 352, 360, Wharton § 323.

om han havde garanteret Ydelsens Mulighed, se nærmere under 2. Denne Begrundelse passer dog ikke, forsaavidt Løftemodtageren maa kunne sige sig selv, at Løftegiveren ikke kan vide nogen Besked om, hvorvidt en vis subjektiv Umulighed foreligger, f. Eks. den, som maatte ligge deri, at den bortlovede Ting er bortstjaalen fra Løftegiveren paa et Tidspunkt, efter hvilket han kjendeligt ikke har haft Lejlighed til at forvisse sig om Tingens Tilstedeværelse; i saadanne Undtagelsestilfælde er Løftegiveren ikke pligtig at tilsvare Opfyldelsesinteressen, fordi Tingen ikke kan skaffes, men faar han den tilbage, er han i Almindelighed pligtig at yde den. Naar Umuligheden var kjendelig for Løftemodtageren, kan den anførte Betragtning ikke føre til, at Løftet er gyldigt. Formelt maa Hovedregelen her blive, at Løftet er ugyldigt[6]), idet Løftemodtageren ikke kan gjøre sig nogen berettiget Forventning om Ydelsen; naar A. f. Eks. til B. sælger en Ting som sin egen, medens B. véd, at den tilhører Tredjemand, vil B. ordentligvis ikke erhverve nogen Ret[6a]), Kbl. § 59, jfr. ovfr. § 22 og ndfr. S. 414. Men Undtagelserne fra denne Regel ere vidtrækkende. For det første maa Løftegiveren, naar den foreliggende Umulighed er en saadan, som efter sin almindelige Karakter kan fjærnes ved Opofrelser, der ikke i Følge Sagens Beskaffenhed, f. Eks. det tilsagte Vederlags Størrelse, ere uforholdsmæssige[6b]), og som derhos kan forudsættes at være kjendelig for ham — og disse Betingelser ville, naar Umuligheden er subjektiv, overmaade ofte være tilstede — behandles, som om han havde garanteret Umulighedens Fjærnelse[7]), forudsat da, at det ikke var Løftemodtageren særligt bekjendt, at den ikke paa den anførte Maade kunde fjærnes. Heraf følger bl. a., at den, der har lovet en Handlings Foretagelse af Tredjemand, naar Løftet ikke giver Anledning til en anden Forstaaelse, ligefrem maa hæfte med Opfyldelsesinteressen, naar denne Handling ikke foretages; Løftet vilde desuden i Virkeligheden blive illusorisk, dersom det an-

---

[6]) D. i J. U. 1873. 707, Evaldsen S. 260, Aagesen S. 34, jfr. dog Hagerup S. 41—42, men derimod rigtigt S. 67.

[6a]) Almén ad § 23 Note 34, 37, 37[a].

[6b]) D. i U. f. R. 1882. 1029.

[7]) D. i U. f. R. 1887. 98.

toges, at Løftegiverens Pligt var udtømt, naar han har gjort, hvad han kunde, for at bevæge Tredjemand til at foretage Handlingen[8]. Og dersom den fremtidige Mulighed kun beror paa Skyldnerens Solvens, er den forhaandenværende Umulighed, naar ikke særlig modstaaende Aftale er truffen, altid uden Betydning[8a]), se ovfr. S. 332; det berører f. Eks. ikke Laangiverens Ret til Laanets Tilbagebetaling, at det ved Pengelaanets Ydelse var ham bekjendt, at Laantageren var insolvent og ikke havde nogen Udsigt til at komme ud over denne Tilstand. Ved det udviklede bliver naturligvis stedse at erindre, at det kan være at modificere efter Kontraktens Indhold og den sædvansmæssige Forstaaelse af dette samt de foreliggende Omstændigheder, hvorved der undertiden gives Løftemodtageren sikre Holdepunkter for, at et ringere eller stærkere Ansvar end det omtalte er tilsigtet af Løftegiveren, jfr. ndfr. om oprindelig objektiv Umulighed[9]). Naar Umuligheden ligger i Løftemodtagerens Forhold, f. Eks. naar han selv er Ejer af den Ting, som der loves ham Ejendomsret over, maa Løftet efter det udviklede ofte være uforbindende for Løftemodtageren[10]).

2. For det Tilfælde, at der loves noget i Løftets Øjeblik objektivt umuligt, opstille de romanistiske Retsforfatninger i Almindelighed, vistnok ifølge Misforstaaelse af romersk Ret[10a]), at Løftet er ugyldigt, selv om Umuligheden var ukjendelig for Løftemodtageren[11]). Dette kan ikke antages efter dansk Ret.

---

[8]) Jfr. H. R. T. 1864. 151. Saaledes Evaldsen S. 147 Noten, 245 Noten, Skyldnerens Mora S. 25—26, Pollock S. 356—357, Wharton § 596, D. Entw. Mot. II S. 181—182, Reatz I S. 130, code civil art. 1120, Mourlon II S. 581—582, Schw. Art. 127, jfr. Gram S. 120—121, Windscheid § 317, Oest. G. B. § 881. Jfr. ovfr. § 23 Note 44 om den som Fuldmægtig optrædende Persons Enuntiation, men derimod om Enuntiation i Almindelighed U. f. R. 1898. 617.

[8a]) Almén ad § 23 Note 33—36, ad § 30 Note 5—6.

[9]) Jfr. f. Eks. J. T. XII. 1. 82.

[10]) Gram S. 120, 394, Evaldsen S. 260, jfr. Aagesen S. 35—36, U. f. R. 1899. 261.

[10a]) Dernburg Pandekten II § 16 Note 13, Jul. Lassen R. R. § 88. II. c (Læreb. § 79. II. c).

[11]) Saaledes Windscheid § 264 Note 2, § 315 Note 4—6, jfr. Note 10, B. G. B. § 306 (men dog §§ 437, 445), Schw. Art. 17, Oest G. B. § 878, code civil art. 1128, se om Pligten til at yde den negative Kon-

Ogsaa naar Umuligheden er objektiv, maa det fastholdes, at Løftegiveren ved Løftet om en Ydelse i Almindelighed hos Løftemodtageren vækker og maa være sig bevidst, at han vækker en beføjet Tillid til, at Ydelsen er mulig[11a]), saa at Løftet er gyldigt[12]), jfr. Kbl. § 42. 2°, der bestemmer, at Sælgeren er ansvarlig til Opfyldelsesinteresse for Mangler ved Aftalens Indgaaelse, ikke blot naar han har garanteret imod dem, men naar han „maa anses" at have garanteret imod dem, altsaa formentlig ogsaa, naar han har vakt Tillid til deres Ikke-Tilstedeværelse. Dette maa gjælde, hvad enten Løftegiveren er i Brøde eller ikke, jfr. saaledes, at Arbejderen urigtigt antager sig for at være i Besiddelse af Evne til at udføre det Arbejde, han paatager sig personligt at udføre, se dog om Undtagelsesbestemmelserne i Tyendelov 10. Maj 1854 ndfr. § 133. II. 3. og III. Forsaavidt man herimod vilde gjøre gjældende, at Løftegiveren, naar han er i god Tro, kun er gaaet ind paa Aftalen under den Forudsætning, at Ydelsen var mulig, erindres, at han ikke kan paa-

traktsinteresse i disse Tilfælde § 38 Note 5 og 6. At de Lovgivninger, der staa paa en Viljestheoris Standpunkt, her have andre Regler end de, som staa paa en Tillidstheoris, er naturligt, jfr. Note 12 om engelsk-amerikansk Ret.

[11a]) Jfr. dog Almén ad § 23 Note 53.

[12]) D. i H. R. T. 1870. 216 (U. f. R. 1870. 709, Salg af en ikke eksisterende Ret), U. f. R. 1881. 743, Evaldsen S. 251—252, 255—261, (ved hvis Begrundelse det dog mærkes, at Løftets Egenskab som Retsbrud kun kan medføre Pligt til at yde den negative Kontraktsinteresse, men ikke, at Løftet er gyldigt), Aagesen S. 41, G. W. Gram S. 45—46, men dog Hagerup S. 34—39. Engelsk-amerikansk Ret staar vistnok paa det i Teksten udviklede Standpunkt. Vel hedder det i Fremstillingerne og i Indian contract act s. 56 samt Chalmers sect 6, at Kontrakten om det objektivt umulige er ugyldig, men lægger man Mærke til Begrundelsen af denne Sætning og til de Retsafgjørelser, hvorpaa den støttes, vil det vistnok ses, at den kun angaar netop det Tilfælde, at Umuligheden efter sin Beskaffenhed maatte være kjendelig for Enhver, Pollock S. 352—353, 355, 360 *(Hills v. Sughrue)*, jfr. ovfr. § 8 Note 2, Anson S. 320—321, og Eksempelangivelsen ved Indian contract act s. 56 eller saadanne, hvor den i Teksten angivne Undtagelsesregel maa komme til Anvendelse, Pollock S. 371—372 *(Couturier v. Hastie)*. I hvert Fald er Kontrakten gyldig, naar Løftegiveren burde kjende Umuligheden, Wharton § 302. I de romanistiske Lovgivninger anerkjendes forøvrigt ogsaa Undtagelser fra deres Hovedregel, se Cit. i Note 11.

beraabe sig Urigtighed af Forudsætninger, om hvis Rigtighed han har vakt beføjet Tillid hos Løftemodtageren[12a]). Endvidere maa det vistnok ifølge Analogien fra Kbl. § 42. 2⁰ antages, at Løftegiveren, der forsætligt ved Aftalens Indgaaelse har skuffet Løftemodtageren ved at skjule Umuligheden, maa være bunden ved Aftalen og tilsvare Opfyldelsesinteressen, selv om han ikke just har vakt beføjet Tillid hos Løftemodtageren til, at Ydelsen var mulig[12b]). Naar det undertiden hedder, at den romanistiske Regel ogsaa gjælder hos os, forklares dette vistnok dels deraf, at man, naar Talen er om objektiv Umulighed, ofte er tilbøjelig til at tænke paa den Umulighed, som maa være kjendelig for Alle, dels deraf, at den samme Undtagelsesregel, som allerede blev omtalt ved Løftet om det subjektivt umulige, praktisk taget her faar langt større Rækkevidde. Det vil nemlig her meget ofte forekomme, at Løftemodtageren maa kunne sige sig selv, at Løftegiveren ikke, eller ikke bedre end han selv, kan vide Besked med Hensyn til Umuligheden, og i saa Fald er Løftet ikke forpligtende, jfr. saaledes, at Skib eller Varer sælges med Angivelse af, at de ere til Søs, og at det senere viser sig, at de vare gaaede til Grunde, da Kontrakten blev indgaaet. Naar Umuligheden ved Løftets Modtagelse var kjendelig for Løftemodtageren, maa der ligeledes gjælde samme Regel som ved subjektiv Umulighed, nemlig at Kontrakten er ugyldig. Og denne Regel vil her faa større praktisk Betydning end ved subjektiv Umulighed. Umuligheden vil nemlig her ofte være uovervindelig, og i saa Fald kan der ikke være Tale om, ifølge den S. 395 anførte Betragtning, i Løftet at indlægge en Garanti for, at Umuligheden vil blive overvunden. Men kan Umuligheden efter sin Beskaffenhed regelmæssigt overvindes uden uforholdsmæssige Opofrelser, jfr. saaledes efter Omstændighederne Løftet om en Ting, som endnu ikke er kommen til Eksistens men kan komme til Eksistens, vil man, ligesom ved subjektiv Umulighed, naar Løftemodtageren kunde gaa ud fra, at Løftegiveren kjendte Umuligheden, indlægge et Garantitilsagn i Løftet om, at Umuligheden vil blive

[12a]) Ovfr. § 18 Note 8.
[12b]) Jfr. D. i U. f. R. 1892. 153.

fjærnet, saa at Løftegiveren maa tilsvare Opfyldelsesinteressen, naar dette ikke sker, jfr. Fdn. 23. Decbr. 1681 §. 7. Ogsaa her vil naturligvis den enkelte Kontrakts Indhold kunne modificere det almindelige Resultat, og Fortolkningen af Kontrakten kan ofte volde Tvivl. Naar saaledes f. Eks. A. sælger det kommende Aars Høst eller Smørproduktion fra sin Ejendom med Overslag over, hvor stor den vil blive, kan han ikke behandles, som om han havde lovet det nævnte Kvantum, men han er kun pligtig at tilsvare, hvad der virkelig ved sædvanlig Drift produceres[13]), forudsat at han ikke hos Løftemodtageren har vakt urigtige Forestillinger om de Faktorer, der betinge Produktionens Størrelse. I sidste Fald maa han tilsvare, hvad der under Forudsætning af det af ham angivnes Rigtighed (f. Eks. Køernes Antal) vilde være bleven produceret ved almindelig Drift efter Aarets Forhold[14]). Ogsaa det Tilfælde kan forekomme, at Løftet maa antages afgivet kun for den Eventualitet, at Ydelsen senere maatte blive mulig, og undertiden kan Løftegiveren end ikke antages forpligtet under denne Eventualitet[15]).

III. Hvad den efterfølgende Umulighed angaar, kan der ligeledes efter Omstændighederne være Tale om, at Løftegiveren, ifølge det i § 38 bemærkede, maa tilsvare den negative Kontraktsinteresse, nemlig naar han i Løftets Øjeblik maatte vide, at en Umulighed vilde eller let kunde indtræde, og han ikke advarer Medkontrahenten herom, saa at denne med Føje skuffes. Endvidere er det i § 41. II. bemærket, at Løftegiveren maa tilsvare Opfyldelsesinteressen, naar Umuligheden skyldes hans Brøde, og Ingen betvivler, at han maa tilsvare denne, naar han har garanteret Løftemodtageren imod den indtraadte Umulighed. Spørgsmaalet er, om Skyldneren i Tilfælde af brødefri Indtrædelse af efterfølgende Umulighed, som han ikke

---

[13]) D. i S. og H. R. T. 1869. 169, 1865. 21, 41, 1864. 29, J. U. 1863, 451, U. f. R. 1901. 797, jfr. Resp. 11. April 1881 (U. f. R. 1888. 757), Pollock S. 370, men derimod Evaldsen S. 261. Anderledes stiller Sagen sig, naar Kvantumsangivelsen ikke er et Overslag men et bestemt Tilsagn, J. U. 1861. 516. Jfr. § 46 Note 13.

[14]) Jfr. D. i S. og H. R. T. 1864. 29.

[15]) Jfr. B. G. B. § 308, Aagesen R. R. II S. 34—35.

har garanteret imod, skal tilsvare Opfyldelsesinteressen, med andre Ord behandles, som om han havde garanteret, eller om hans Forpligtelse herved ophører.

1. Ofte findes i Lovgivningerne som Hovedregel opstillet, at den efterfølgende subjektive Umulighed, ligesom den objektive, frigjør Skyldneren, men der anerkjendes Undtagelser[15a]). For dansk Rets Vedkommende synes det mest oplysende at udtrykke Forholdet saaledes, at Skyldneren i Tilfælde af efterfølgende subjektiv Umulighed i Almindelighed maa tilsvare Opfyldelsesinteressen[16]). At denne Sætning maa anerkjendes, følger deraf, at den subjektive Umulighed efter sin Beskaffenhed ordentligvis vil kunne afværges ved og overvindes ved rimelige økonomiske Foranstaltninger, og at det, som tidligere udviklet, maa gaa ud over den enkelte Skyldner, naar han ikke har magtet disse[16a]). Men Undtagelser maa dog anerkjendes. Begrundelsen passer ikke, naar Umuligheden er af en saadan Art, at dens Afværgelse eller Overvindelse slet ikke kunde finde Sted eller vilde forudsætte Opofrelser, der ifølge Sagens Beskaffenhed, f. Eks. det tilsagte Vederlags Størrelse, vilde være ganske uforholdsmæssige, saa at den maa antages at ligge udenfor al Beregning ved Kontraktens Indgaaelse[17]). I saa Fald er Skyldneren, ligesom i Tilfælde af efterfølgende objektiv Umulighed, ansvarsfri, se nærmere herom under 2. Ansvarsfri vil Skyldneren saaledes f. Eks. være, naar den bortlovede Ting uden hans Skyld stjæles fra ham[18]), saa at den ikke uden urimelige Opofrelser kan skaffes til Stede, se

---

[15a]) Se f. Eks. Jul. Lassen R. lt. § 88. III. 2 (Læreb. § 79. III. 2), B. G. B. § 275. 2° smh. m. m. § 279 (ovfr. § 41 Note 19).

[16]) Se Domme i § 41 Note 18, N. j. A. III. 174, jfr. U. f. R. 1890. 1139, Evaldsen S. 246—249, 296, Aagesen R. R. II S. 88—89, G. W. Gram S. 45—46, Wharton § 323, 315, Anson S. 321, Pollock S. 352, 360, 360, 362, jfr. D. Entw. Mot. II S. 45—46, men derimod Windscheid § 264 Note 5, Hagerup S. 45—49, jfr. 131, 155—156. Jfr. Note 15a.

[16a]) Ovfr. § 41 Note 17—19.

[17]) Jfr. herom, ligesom angaaende fremmed Ret, Citater i Note 15a, 16, 19 og og nærmere i Note 20.

[18]) H. R. T. 1888. 256 (U. f. R. 1888. 1035), jfr. dog U. f. R. 1896. 200, hvis Resultat imidlertid retfærdiggjøres derved, at Skyldneren ikke var fremkommet med nærmere Oplysninger.

D. L. 5—7—1, 5—8—14, 5—8—10, eller naar den eksproprieres. Men naar den indtraadte Umulighed i Løftets Øjeblik af Løftegiveren kunde vides at være særligt nærliggende, medens Løftemodtageren er uvidende herom, maa dog Løftegiveren endogsaa i saadanne Tilfælde tilsvare Opfyldelsesinteressen ligesom i Tilfælde af Ydelsens oprindelige Umulighed, jfr. Kbl. § 24, f. Eks. naar det er ham bekjendt, at den solgte Ting vil blive ekspropieret, medens Løftemodtageren Intet ved herom. Naar den indtraadte Umulighed ligger i Fordringshaverens Forhold, kan Skyldneren ikke være ansvarlig, jfr. ndfr. § 62.

2. Med Hensyn til den efterfølgende objektive Umulighed maa det derimod opstilles som almindelig Regel, at Skyldneren kun er pligtig at tilsvare Opfyldelsesinteressen, naar Umuligheden skyldes hans Brøde[19]) (Culparegelen). Det erindres herved, at Brøde ingenlunde altid er tilstede, fordi Umuligheden kunde have været afværget, idet Skyldnerens Afværgelsespligt ikke er ubetinget men i Almindelighed kun strækker sig til at foretage de sædvanlige fornuftige Forholdsregler til Umulighedens Afværgelse, se ovfr. S. 324 og 332. Og det tilsvarende maa da gjælde med Hensyn til den indtraadte Hindrings Overvindelse, saa at Hindringer, der efter deres almindelige Beskaffenhed kun kunne overvindes ved uforholdsmæssige Opofrelser, have samme Betydning som egentlig Umulighed, altsaa forsaavidt konstituere Umulighed i juridisk Forstand[20]), jfr. Kbl. § 24 „maa anses“, Sølov § 160 smh. m.

[19]) Saaledes Windscheid § 264 Note 5, jfr. 9, B. G. B. § 275, jfr. § 276, D. Entw. Mot. II S. 45, Schw. Art. 145, Oest. G. B. § 1447, code civil art. 1302, se ogsaa engelsk-amerikansk Ret Chalmers sect. 7, Indian contract act s. 56, Pollock S. 352, 357—358, 362, 365—368, 374, Anson S. 323—325, Wharton §§ 300, 305, 311, 322, 327, hvor Undtagelserne fra Regelen dog — bortset fra Bestemmelsen i Indian contract act s. 56, se Pollock S 389 — synes at strække sig videre end i de øvrige Lovgivninger. Regelen formuleres undertiden saaledes, at Skyldneren staar til Ansvar for al efterfølgende Umulighed, som ikke skyldes *„events, that cannot reasonably be supposed to have been in the contemplation of the contracting parties, when the contract was made“*.

[20]) H. R. T. 1861. 183, 1886. 683 (U. f. R. 1887. 528), U. f. R. 1887. 992, 1882. 1029, 1872. 981, Schl. H. R. D. I. 671 jfr. 286, jfr. U. f. R. 1883. 322, J. U. 1859. 281, U. f. R. 1882. 1029, 313, Almén ad § 24

§ 6, f. Eks. at den bortlovede Ting er falden i Vandet og ikke uden uforholdsmæssige Opofrelser kan skaffes op. At Skyldneren saaledes er ansvarsfri for hændelig efterfølgende objektiv Umulighed, begrundes ved følgende. I Almindelighed kan der ikke være Tale om, at han hos Modkontrahenten har vakt nogen beføjet Tillid til, at saadan Umulighed ikke vil indtræde; Muligheden for dens Indtræden maa Fordringshaveren som fornuftig Mand have Øje for ligesaa godt som Løftegiveren. Og ved at anerkjende, at Skyldneren, som har oplyst en indtraadt objektiv Umulighed, er frigjort fra sin Forpligtelse, løber man i Almindelighed ikke ind i de Misligheder, som vilde følge af at anerkjende den blot subjektive Umulighed som Ophørsgrund for Forpligtelsen, se den anden ovfr. S. 332 anførte Hovedbetragtning. Der kan altsaa i Almindelighed ikke paavises noget Holdepunkt for et Erstatningskrav hos Skyldneren, men han maa være frigjort, saalangt Umuligheden rækker, se § 67 *(casum*[21]*) nemo præstat).* For det Tilfælde, at Umuligheden bestaar deri, at den Ting, som skal ydes, er gaaet til Grunde[22]) eller deri, at Skyldneren, som personligt skal handle, kommer ud af Stand hertil, haves positiv Hjemmel for Sætningen i D. L. 5—7—1 og 5, 5—8—10 og 11, jfr. 14, L. 10. Maj 1854

Note 21—23, Planck II ad § 279 Nr. 1, Wharton § 310, Cunningham og Shepherds Udg. af Indian contract act 3. th. ed. S. 177—178. Men at de sædvanlige Forsigtighedsreglers Anvendelse bliver særdeles kostbar, eller at selve den lovede Ydelse stiger uforholdsmæssigt i Pris, — altsaa at den individuelle Hindrings Overvindelse bliver ekstraordinært bekostelig — kan ikke komme i Betragtning, jfr. D. i U. f. R. 1889. 324, H. R. T. 1889. 548 (U. f. R. 1890. 31). Se endvidere § 67 Note 6 og f. Eks. § 88 Note 17.

[21]) At *casus* i romerske Retskilder forøvrigt ikke betyder Modsætningen til Brøde *(dolus og culpa)*, men visse udenfra kommende Begivenheder, som gjøre Ydelsen umulig, er paavist af Bentzon Vis major, se navnlig S. 223—229. Men i Systemerne har den nævnte Sprogbrug forlængst vundet Hævd.

[22]) H. R. T. 1881. 733 (U. f. R. 1882. 485), U. f. R. 1905. 191, 1885. 765, 1872. 1045. Uvidenhed om Forpligtelsen kan ifølge det ovfr. i § 42 Note 69 ff. bemærkede ordentligvis ikke fritage Skyldneren for Ansvar for den bortlovede Ydelses Tilintetgjørelse. Og Skyldneren, som utilregneligt forbruger den bortlovede Ydelse, maa vistnok i Analogi med det i § 29. III. anførte være undergivet et Værdikrav.

§§ 19, 20, jfr. Sølov § 160, se ovfr. §§ 41. II., 27 og 29. II. Men ogsaa ellers[23]), som f. Eks. naar et Lovbud forbyder Opfyldelsen[24]), jfr. f. Eks. L. 14. Febr. 1874 Nr. 13 § 1, maa Sætningen gjælde.

Af det ovfr. under I. og i § 42. IV. udviklede følger, at der, naar Ydelsen er generisk bestemt, sjældent bliver Tale om Ansvarsfrihed paa Grund af Ydelsens Umulighed, og at det maa opstilles som Hovedregel, at Genusskyldneren, selv om han ikke er i Brøde, er ansvarlig uanset indtraadt Umulighed, Kbl. §§ 24 og 30, jfr. § 43. 3°. Den ved Genusskyld indtrædende Umulighed vil ordentligvis være en subjektiv, som der maa staas til Ansvar for, fordi den kunde overvindes ved økonomiske Foranstaltninger[24a]). Og selvom der er indtraadt en subjektiv Umulighed af anden Art eller en objektiv Umulighed, vil denne ofte ikke kunne paaberaabes som Ansvarsfrihedsgrund[24b]). Genusskyldnerens Udvalg af bestemte Gjenstande til Opfyldelse og disses Skjæbne bør nemlig være Fordringshaveren uvedkommende, saalænge Opfyldelse eller Fordringshavermora, jfr. Kbl. § 37, ikke har fundet Sted, se Kbl. § 24 „alle Gjenstande af den Art eller det Parti“, ligesom ogsaa Genusskyldnerens Bestræbelser for at sætte sig i Stand til at yde og disse Bestræbelsers Udfald maa være Fordringshaveren uvedkommende[25]), se om Grundene herfor ovfr. S. 333 og 367—368. Resultatet maa ifølge disse Betragtninger blive,

[23]) H. R. T. 1861. 183, U. f. R. 1881. 571, J. U. 1854. 283, J. T. XXVIII. 17, Resp. 16. Febr. 1889 (U. f. R. 1890. 848).

[24]) D. i H. R. T. 1893. 154 (U. f. R. 1893. 751). U. f. R. 1890. 947.

[24a]) Ovfr. § 41 Note 17—19.

[24b]) Almén ad § 24 Note 14—16.

[25]) Se f. Eks. D. i U. f. R. 1904. 418, 1903. 626, 1899. 714, 1897. 891, 1872. 1045, Resp. 20. Septbr. 1901 (U. f. R. 1902. 329), Tybjerg hos Hage S. 330, Almén ad § 24 Note 1—6, 14—17, 32—40, 45 ff., Chydenius Leveransaftalet S. 62—64, ndfr. § 46 Note 37. Ogsaa naar Ydelsen er individuelt bestemt, maa Skyldnerens Bestræbelser for at opfylde de ham paahvilende generisk bestemte Foranstaltninger og disses Udfald være Fordringshaveren uvedkommende, Almén ad § 24 Note 36, forsaavidt de ikke faktisk have omfattet den individuelt bestemte Ydelsesgjenstand; sidstnævnte Begrænsning, der følger af de reale Grunde for det i Teksten bemærkede, miskjendes dog af Almén ad § 23 Note 25ᵃ—25ᵇ, jfr. ovfr. § 42 Note 71.

at Genusskyldneren kun kan blive frigjort, naar der foreligger Umulighed for Ydelser med det paagjældende Artsmærke, bortset fra Skyldnerens individuelle Foranstaltninger til Opfyldelse[25a]). I Overensstemmelse med disse Betragtninger maa ogsaa de ikke meget klare Udtalelser i Kbl. § 24 forstaas[25b]). En Artsumulighed vil først og fremmest fremkomme ved hele Artens Undergang, Kbl. § 24, men saadant vil sjældent forekomme (*genera non pereunt*), jfr. dog f. Eks. Vinen fra et bestemt Gods i et vist Aar, eller Produktionen fra en bestemt Fabrik. Dernæst vil en Artsumulighed kunne fremkomme derved, at Foranstaltninger af den Art, som ifølge Aftalen eller dens Forudsætninger udkræves til Opfyldelse, umuliggjøres, f. Eks. Udførselsforbud fra det Sted, hvorfra Leveringen skulde ske[25c]), jfr. Kbl. § 24. Større og større Mulighed fremkommer for Ansvarsfrihedsgrunde, jo mere der for Ydelsen gjælder individuel Bestemthed i en eller anden Henseende, f. Eks. naar Levering med et bestemt Skib er aftalt, og dette gaar til Grunde[26]). At Artsumuligheden for at være afgjørende skal være en objektiv, følger ikke af det anførte og hjemles heller ikke ved Ordene i Kbl. § 24. Ogsaa den subjektive Artsumulighed maa under de i det foregaaende udviklede Betingelser udelukke Ansvar[26a]). Naar f. Eks. en vis Mængde (Kbl. § 3) af en svømmende Ladning er solgt til Levering hos Kjøberen, og Skibet med Ladning bliver taget af Sørøvere, maa Sælgeren være frigjort, uanset at

---

[25a]) Jfr. Almén ad § 24 ved Note 14 og 20, og ndfr. Note 26. Paa den anden Side er det naturligvis ikke givet, at Skyldneren frigjøres ved saadan Umulighed, saaledes ikke, naar dens Indtræden skyldes Brøde fra hans Side, eller naar Umulighedens Indtræden ved Aftalens Indgaaelse burde være taget i Betragtning af ham, se ndfr.

[25b]) Ordene i Kbl. § 24 ere saa ubestemte, at Forstaaelse af Bestemmelsen udkræver Oplysning om dennes reale Grunde, Kbl. Mot. S. 48—49, jfr. Almén ad § 24 Note 7—11.

[25c]) H R. T. 1893. 154 (U. f. R. 1893. 751), Almén ad § 24 Note 53 ff.

[26]) Resp. 16. Febr. 1889 (U. f. R. 1890. 848). Almén ad § 24 Note 24—28, Note 53 ff., 68a ff.

[26a]) Afvigende, som det synes, Almén ad § 21 Note 165—167a, ad § 24 Note 12, 20 o. fl. Steder. Muligvis foreligger dog hos Almén ikke nogen real Afvigelse fra det i Teksten bemærkede, men kun en Terminologiforskjel, idet han identificerer Betegnelserne Artsumulighed og objektiv Umulighed. Jfr. ogsaa Grundtvig Lov om Køb ad § 24 Note 3.

Ladningen endnu er i Behold hos Sørøverne, som kun ville afgive den paa ganske urimelige Betingelser. Ifølge Betragtninger som de anførte maa det f. Eks. antages, at det, naar Sælgeren skal afskibe i Januar, ikke kan komme ham til Gode, at det er objektivt umuligt at afskibe d. 31. Januar, til hvilken Dag han (Kbl. § 13) har udsat Afskibningen, naar det tidligere i Tidsrummet har været muligt at afskibe[27]).

Sætningen om Ansvarsfrihed for brødefri efterfølgende objektiv Umulighed har dog visse Undtagelser, selv bortset fra virkelige, udtrykkelige eller stiltiende Garantitilsagn. Saaledes maa det, se ovfr. S. 332, antages, at Skyldneren staar til Ansvar for Umuligheden, naar den skyldes hans økonomiske Vanskeligheder, f. Eks. naar det af ham lejede Kreatur dør eller forringes, fordi han ikke har kunnet skaffe det tilstrækkeligt Foder, jfr. ogsaa den ovfr. S. 283 omtalte, ved D. L. 4—2—7, 5—8—7 og 12, jfr. 5—3—35 og 36, Fdn. 20. Febr. 1789 § 8 hjemlede Grundsætning om *casus mixtus*. Og dersom den indtraadte Umulighed i Løftets Øjeblik kunde forudses af Løftegiveren som nærliggende, maa han være ansvarlig ligesom ved oprindelig Umulighed, Kbl. § 24. Fremdeles mærkes de ovfr. S. 334 omtalte Bestemmelser i Fdn. 27. Maj 1848 § 6, Hoverifdn. 25. Marts 1791, hvorved Lovgiveren for at undgaa, at et gjensidigt Kontraktsforhold hæves af Modparten, fordi den ham tilkommende Ydelse er bleven umulig, giver ham Ret til at kræve en Godtgjørelse for den umulige Ydelse. En positiv Undtagelse haves i D. L. 5—8—1, hvorefter Laantageren i Almindelighed hæfter for den laante Tings hændelige Undergang (§ 129. II. 2.). Eksempler paa, at Skyldneren hæfter for al Umulighed, undtagen den, som skyldes enten udenfra kommende Begivenheder, hvis Virkning efter Livets Erfaring ikke kan undgaas ved pligtmæssige Forholdsreglers Iagttagelse[28]) (*vis major*), eller Fordringshaverens eget Forhold, findes med Hensyn til Jernbanebefordring i L. 15. Maj 1903 Nr. 105 (ɔ: L. 24. April 1896 Nr. 62) § 37 og Konv. 1890 Art. 30, se Bek. 30. Septbr. 1897 Nr. 135, jfr. derimod om Passagerbefordring L. 26. Marts 1898

[27]) Almén ad § 24 Note 35.
[28]) Jfr. Bentzon Vis major S. 229, 428.

Nr. 56 § 1 (ovfr. § 35. III. 2.), samt med Hensyn til mellemrigsk Postbefordring i Konv. 1906 Art. 8. 1⁰, se Bek. 30. Maj 1907 Nr. 149, hvorimod Postlov 3. Juni 1902 Nr. 105 (ɔ: L. 5. April 1888 Nr. 57) § 17, jfr. Anordn. 27. Septbr. 1902 Nr. Nr. 151 § 23, hjemler et endnu videregaaende Ansvar som Forsikrer, se om disse Forhold nærmere ndfr. § 142. II. 2. c. Sølov § 142 indeholder vistnok ikke en virkelig *vis major* Regel[28a]), og D. L. 5—8—10 (samt den nu ophævede D. L. 4—2—3), der kunde synes at indeholde *vis major* Regler, maa antages kun at ville nævne særligt klare Eksempler paa det brødefri, se D. L. 5—8—11. — Naar Ydelsen er alternativt bestemt med Valgret for Skyldneren, kan han ikke blive frigjort derved, at den Ydelse, hvormed han tilsigtede at opfylde sin Forpligtelse, er gaaet til Grunde, men han er forpligtet til at yde de andre Alternativer[29]).

IV. Der har været tvistet meget om, hvorvidt Skyldneren er ansvarlig for den Ikke-Opfyldelse, som skyldes hans Folks Brøde[30]). At denne Omstændighed ikke kan komme Skyldneren til Gode, er klart; i Tilfælde, hvor han efter det tidligere udviklede maa staa til Ansvar for Hindringer og Umulighed for Opfyldelsen, kan det ikke blive til hans Fordel, at Hindringen skyldes hans Folks Brøde[31]). Ligesaalidt som f. Eks. den, der skylder Penge eller andre generisk bestemte Ydelser, frigjøres derved, at den Ydelse, hvormed han tilsigtede at opfylde sin Forpligtelse, gaar til Grunde uden Nogens Brøde, ligesaalidt frigjøres han derved, at hans Medhjælpere tilegne sig denne Ydelse eller forbruge den. Spørgsmaalet opstaar først, naar den ved Medhjælperens Brøde hidførte Umulighed eller Hindring er en saadan, at Skyldneren efter det under III. be-

[28a]) Grundtvig Søret S. 99, Bentzon Søret S. 246 ff. Jfr. om Bevillinger for Sporveje o. desl. ovfr. § 35 Note 48.

[29]) D. i U. f. R. 1876. 921, jfr. 1877. 333, Gram S. 392—394, Aubert S. 287, Pollock S. 382—383, Wharton § 328, B. G. B. § 265, Planck II ad § 265.

[30]) Ørsted J. T. XII. 2 S. 236 ff., Hdbg. V S. 26—27, Bornemann Sml. Skr. I S. 194—195, Bentzon Vis major S. 350—353, 356 ff., Morgenstierne S. 73 ff.

[31]) Se f. Eks. D. i U. f. R. 1890. 432, 1889. 263, 1888. 118.

mærkede vilde være frigjort, dersom den var indtraadt uden Brøde eller ved en Fremmeds Brøde. Ved Afgjørelsen maa der sondres.

Først fremhæves det Tilfælde, at Skyldneren til Opfyldelse af sin Pligt betjener sig af Medhjælpere. At han i dette Tilfælde er ansvarlig, naar han har gjort sig skyldig i Forsømmelighed ved Valget af eller Instruktionen af eller ved Tilsynet med Medhjælperen (*culpa in eligendo vel custodiendo vel inspiciendo*), følger af den almindelige Erstatningsregel, og af Reglen om *casus mixtus* (ovfr. S. 283) følger det efter Omstændighederne, at han maa være ansvarlig, naar Benyttelsen af Medhjælpere var retsstridig, idet han var pligtig at handle personligt[31a]). Fremdeles vil, som ovfr. § 35. I. bemærket, Regelen i D. L. 3—19—2 i et vist Omfang bevirke, at den brødefri Skyldner maa staa til Ansvar for Medhjælperens Brøde, nemlig naar denne er en Brøde mod Fordringshaveren og foretagen til Fremme af det af Skyldneren givne Hværv („derudi"), og i dette Tilfælde har Praksis ikke, som ellers tidligere, sat en Streg over denne Artikel[32]). Men herved mene Mange, at man maa blive staaende. Dette vilde dog næppe være rigtigt; alt synes at tale for, at Skyldneren er nærmere til at bære Følgerne af hans Medhjælperes Brøde end Fordringshaveren. Ansvaret for Uagtsomhed ved Valget af eller Tilsynet med Medhjælpere bliver ellers ikke effektivt. Det vil være forholdsvis let for Skyldneren at skaffe „Beviser" for, at Intet i den Henseende kan bebrejdes ham, selv om hans Adfærd ikke har været dadelfri. Under Henvisning til den ovfr. S. 332 fremstillede anden Hovedbetragtning antages det derfor, at Skyldneren overhovedet hæfter overfor Fordringshaveren for Brøde fra hans Folks Side, som han har benyttet til Opfyldelsen af sin Forpligtelse[33]). Ogsaa kan det

---

[31a]) Ndfr. § 136 Note 43, § 90 Note 15.

[32]) Se DD. i § 35 Note 19, jfr. ogsaa H. R. T. 1894. 305 (U. f. R. 1894. 1178, O. R. D.).

[33]) D. i U. f. R. 1870. 727, 1907. 432 og maaske DD. i Note 31. Jfr. H. R. T. 1895. 20 (U. f. R. 1895. 525), 1884. 264 (U. f. R. 1884. 1122). Saaledes ogsaa Almén ad § 23 Note 15 ff., B. G. B. § 278, Planck II ad § 278, D. Entw. Mot. II S. 29—30, Schw. Art. 115, code civil art.

maaske anføres, at Ansvarsfrihed for Medhjælperes Brøde i Virkeligheden vilde give den Skyldner, som har Medhjælpere til sin Raadighed, et unødvendigt Fortrin fremfor den, som maa handle paa egen Haand, fordi han ikke har dette Middel til at stille sig udenfor Fejltagelserne og Forivrelsernes Risiko. Paa D. L. 3—19—2 kan der ikke støttes nogen Modsætningsfortolkning, som udelukker Ansvar udenfor de i Artiklen nævnte Tilfælde; denne Artikel kan ikke antages at ville gjøre op med Spørgsmaalet om Ansvar for Medhjælpers Benyttelse ved Opfyldelse af Obligationsforhold[33a]). Efter Begrundelsen kan Sætningen dog ikke gjælde, naar Medhjælperens Brøde ikke staar i Forbindelse med det ham givne Hverv; medens f. Eks. Lejetageren maa staa til Ansvar, naar A, som skal tilbagelevere den lejede Ting til Ejeren, benytter sig af, at han i denne Anledning har faaet Tingen i Hænde, til at tilegne sig den, er han uansvarlig, naar f. Eks. A. efter at have faaet Ordren, om Natten, forinden Tingen er given ham i Hænde, bryder ind og stjæler den. Og Regelen kan vistnok ikke omfatte Benyttelsen af Medhjælpere, som ikke staa under Skyldnerens Kontrol men udøve deres Medvirken som en selvstændig Virksomhed, f. Eks. Skipperen, der antages til Transport af solgte Varer[33b]). Uanvendelig er fremdeles efter Begrundelsen Sætningen, naar Skyldnerens Pligt kun gaar ud paa at vælge en Medhjælper for Medkontrahenten; naar han tilbørligt har gjort dette Valg, er han ansvarsfri uden Hensyn til, hvad der senere sker[33c]). Ejheller kan Sætningen anvendes saaledes, at den ene solida-

1384, jfr. Ihering IV S. 84—85, Strohal hos Pfaff S. 155—157, men derimod Windscheid § 401 Note 5. Af de nævnte Lovgivninger anerkjender code civil Regelen i D. L. 3—19—2, B. G. B. og Schw. derimod ikke, se ovfr. § 35 Note 3. Paa den anden Side synes Udtalelser hos engelsk-amerikanske Forfattere at gaa i den Retning, at den i Teksten angivne Regel ikke anerkjendes, Wharton § 178, skjønt en til D. L. 3—19—2 svarende Regel anerkjendes, men dette kan dog næppe være Meningen. Om Ansvar for Gaveløfter se § 77 Note 55.

[33a]) Jfr. ovfr. § 35 ved Note 6.

[33b]) Jfr. ovfr. § 35 Note 7. Anderledes B. G. B. § 278, Dernburg Lehrb. II § 68. III b, Almén ad § 23 Note 23 ff. (jfr. ovfr. Note 25 og § 42 Note 71).

[33c]) H. R. T. 1901. 534 (U. f. R. 1902 B. 32).

riske Skyldners Brøde skulde paadrage den anden Ansvar; her er der ikke Tale om et af Skyldneren truffet Valg, hvis Risiko han maa bære, men han kan kun være ansvarlig for sin Medskyldners Brøde, naar han har forsømt pligtmæssigt Tilsyn med denne[84]), eller har overtaget Garanti for hans Forhold[85]).

Iøvrigt kan der, bortset fra særlig Hjemmel, næppe være Tale om, at Skyldneren skulde bære Ansvaret for sine Folks Handlinger[86]) udover det, som følger af den almindelige Erstatningsregel og D. L. 3—19—2. Enkelte Regler om, at Skyldnere ogsaa udenfor disse Grænser maa staa til Ansvar for deres Folks Handlinger, f. Eks. D. L. 5—7—6, Anordn. 3 Sptbr. 1879 Nr. 105 § 3 og maaske L. 15. Maj 1903 Nr. 105 (L. 24. April 1896 Nr. 62) § 3, Sølov §§ 7, 8, maa opfattes som Undtagelsesbestemmelser. Som en mærkelig, næppe holdbar Uregelmæssighed nævnes, at Telegrafvæsenet ikke er ansvarlig for sine Betjentes Forseelser[86a]), Regl. 20. Juni 1904 Nr. 118 § 4, Konv. 1875 Art. 3 (Bek. 23. Dcbr. 1875 Nr. 126).

V. Naar den omkontraherede Ydelse kun delvist er umulig, gjælde følgende Regler. Er Skyldneren efter det udviklede ansvarlig for Umuligheden, skal han ved Siden af den mulige Del af Ydelsen erlægge en Pengesum, der stiller Fordringshaveren, som om Umuligheden ikke havde været til Stede, Kbl. § 42. 2°. Efter Omstændighederne kan Fordringshaveren kræve hele Opfyldelsesinteressen i Penge, nemlig naar Umuligheden er væsentlig[86b]). Dersom Skyldneren ikke er ansvarlig for Umuligheden, er han dog i Almindelighed kun fri for sin Forpligtelse, saavidt Umuligheden rækker[87]); ved den delvise

---

[84]) H. R. T. 1864. 243, Evaldsen S. 158, B. G. B. § 425, D. Entw. Mot. II S. 159, Schw. Art. 165, Windscheid § 295 Note 13, 14, jfr. ndfr. § 72 Note 30, men derimod code civil art. 105.

[85]) Schl. H. R. D. III. 152, jfr. H. R. T. 1906. 272 (U. f. R. 1906. 820), ndfr. § 72 Note 30.

[86]) H. R. T. 1888. 256 (U. f. R. 1888. 1035).

[86a]) Ndfr. § 142. VII., Fr. Stang i T. f. Rvdsk. XIX S. 287 ff.

[86b]) Se § 43 Note 6, ndfr. Note 39[c], jfr. B. G. B. §§ 280, 325.

[87]) D. i U. f. R. 1884. 753.

Umulighed altsaa delvist, ved den midlertidige kun midlertidigt[38]), se nærmere i § 67.

VI. Om Fordringshaveren i gjensidige Kontrakter paa Grund af den foreliggende Umulighed for Erlæggelsen af den ham tilkommende Ydelse kan hæve Kontrakten[39]) ɔ: beholde eller tilbagefordre det Vederlag, han fra sin Side har lovet, mod at opgive den ham muligvis efter Kontrakten tilkommende Ret, afgjøres efter de ovfr. i § 19 om Svig og deslige og i § 18 om urigtige og bristende Forudsætninger udviklede Regler. Efter disse sidste vil Fordringshaveren i Almindelighed kunne hæve Kontrakten i Tilfælde af total og definitiv Umulighed, som forelaa allerede da Løftet blev afgivet, uden Hensyn til, om Løftet har skabt nogen Ret for ham eller ikke[39a]), jfr. Kbl. §§ 42, 21. Der maa nemlig gaas ud fra, at han kun har lovet sit Vederlag mod at erholde en Ret til den ham lovede Ydelse, og en saadan Ret har han jo aldrig haft, naar Ydelsen var umulig, allerede da Løftet blev afgivet. Ogsaa den efterfølgende totale og definitive Umulighed vil i Almindelighed give Fordringshaveren Beføjelse til at hæve Kontrakten[39b]), Kbl. §§ 42, 21, Sølov §§ 151, 160, L. 10. Maj 1854 §§ 19, 41. 17°, jfr. § 42, D. L. 5—1—11. Men undertiden vil det dog forekomme, at han maa antages at have lovet Vederlaget blot mod at erholde en Ret til Ydelsen uden Hensyn til dennes senere tilfældige Skjæbne, saa at han maa betale, uanset at Erlæggelse ikke finder Sted, se ndfr. § 67. Om den delvise eller midlertidige Umulighed giver Beføjelse til helt at hæve eller kun til forholdsmæssigt Afslag i Vederlaget, vil afhænge af, om Umuligheden er væsentlig eller ikke, Kbl. §§ 42, 21, se ovfr. § 43. II. 1., ndfr. § 46. I. 2., § 65[39c]). Angaaende Spørgsmaalet, om Fordrings-

[38]) § 67 Note 2ᵇ.

[39]) Ørsted Hdbg. V S. 169—170, Larsen S. 44, 98, Gram S. 108—109, 385—391, Aubert S. 288—289, Evaldsen S. 245 Noten, 500—501, Sp. D. S. 6.

[39a]) H. R. T. 1898. 346 (U. f. R. 1898. 809), 1893. 540 (U. f. R. 1894. 4), Almén ad § 23 Note 42—44, ad § 17 Note 20, jfr. Planck II ad § 326 Nr. 6.

[39b]) B. G. B. §§ 324, 325, Schw. Art. 145, Oest G. B. § 1447.

[39c]) Almén ad § 21 Note 170—172. Jfr. B. G. B. §§ 280. 2°, 325, 323, ovfr. § 43 Note 84.

haveren, som hæver Kontrakten, kan fordre den negative Kontraktsinteresse, henvises til § 38. II. og § 43. II. 2.

§ 45.

Vanhjemmel[1]).

I. Ved Vanhjemmel forstaas Adkomstmangel hos den, der har overdraget en Anden en Ret, som paa Grund af Adkomstmangelen ikke, eller ikke fuldstændigt, erholdes af denne Anden[2]). Denne Art af Ikke-Opfyldelse kan altsaa ikke forekomme ved alle Kontrakter, men kun ved dem, som gaa ud paa Ydelse af Formuerettigheder (§ 2. I.). Ligegyldigt for Begrebet er det, om der foreligger en særskilt Kontrakt eller kun en Overdragelsesretshandel, f. Eks. en Pantsætning uden foregaaende Aftale herom; i Overdragelsesretshandelen indeholdes ligesaa vel som i Kontrakten om Overdragelse en Garanti for, at den paagjældende Ret tilkommer Yderen. Ligegyldigt for Begrebet synes det ogsaa at burde være, om Adkomstmangelen konstateres, førend Erhververen er bleven indsat i den paagjældende Raadighed, eller først derefter, men, som ved ovenstaaende Definition tilkjendegivet, tales der dog i Almindelighed kun om Vanhjemmel i sidstnævnte Tilfælde, hvorimod der simpelthen tales om Umulighed for Opfyldelse i førstnævnte Tilfælde. Der kan imidlertid i dansk Ret næppe være nogen Tvivl om, at Skyldnerens Ansvar for Adkomstmangelen og Fordringshaverens Beføjelse til af denne Grund at hæve den gjensidige Kontrakt maa afgjøres i det væsentlige paa samme

---

[1]) Øllgaard S. 275 med Note ff., Ørsted Juridisk Maanedstidende 1802. I S. 142—144, A. f. R. I S. 486—500, Hdbg. V S. 129—140, Larsen S. 48—53, Gram S. 216—232, Evaldsen S. 397—425, Bergh Om den saakaldte Hjemmelspligt i Kontraktsforhold i Ugebl. f. Lovk. VI S. 247 ff., Hagerup S. 49—70, Aubert S. 140—148, G. W. Gram S. 48—55, Schrevelius II S. 413—415, jfr. Aagesen R. R. II S. 142—164.

[2]) Naar Erhververen erholder den ham tilsagte Ret uanset Overdragerens Mangel paa Adkomst, f. Eks. ifølge Reglerne om exstinktiv Godtroenhedserhvervelse, foreligger der altsaa ikke Vanhjemmel; Erhververen har Intet at beklage sig over, jfr. D. Entw. Mot. II S. 213, men dog Evaldsen S. 421 Noten i Slutn.

Maade i begge Tilfælde[3]), se nærmere ndfr. Undertiden udvides Læren om Vanhjemmel til at omfatte Læren om Mangler ved den omkontraherede Ydelse i Almindelighed, men da det ingenlunde med Hensyn til andre Mangler ved Ydelsen, saaledes som ved Adkomstmangler, se straks ndfr. under II., kan opstilles som almindelig Regel, at Skyldneren maa behandles som Garant for Mangelens Ikke-Tilstedeværelse, se f. Eks. Kbl. § 59, smh. m. § 42. 2°, savner denne Udvidelse ikke blot sproglig men ogsaa systematisk Hjemmel.

Den almindelige Betydning af Vanhjemmelsbegrebet beror derpaa, at den, som har bortlovet en Formueret, ikke blot er pligtig til at indsætte Fordringshaveren i den faktiske Nydelse af Godet og at sikre ham dettes uforstyrrede Nydelse, men, naar ikke andet er vedtaget, er hjemmelspligtig ɔ: pligtig at forskaffe Erhververen den tilsagte Ret og i paakommende Tilfælde, naar Retserhvervelsen bestrides af Trediemand, fornøden Legitimation for denne[4]). Ved Overdragelse af faste Ejendomme gaar Hjemmelspligten særligt ud paa at give Erhververen Adkomstdokument, som kan thinglæses uden Mangelspaategning[5]) D. L. 5—3—12, og denne Pligt paahviler ham ikke blot, naar Trediemand bestrider Erhververens Ret, men umiddelbart ved Overdragelsen. Noget lignende maa antages at gjælde ved Overdragelse af Gjældsbreve o. desl., hvor det er af særlig Vigtighed for Erhververen at staa med fuldkommen Legitimation. Vanhjemmelen er Ikke-Opfyldelse af Hjemmelspligten, og Spørgsmaalene blive, hvorvidt Skyldneren er ansvarlig for denne, og hvorvidt Fordringshaveren i denne Anledning kan hæve den gjensidige Kontrakt.

---

[3]) Anderledes D. Entw. Mot. II S. 217—218, jfr. Note 21, se ogsaa Note 29.

[4]) A. f. R. IV. 131. Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, B. G. B. §§ 433, 434; D. Entw. Mot. II S. 213, se derimod romersk Ret med Hensyn til Sælgerens Forpligtelse Lassen R. R. § 90. II. 2 (Læreb. § 81. II. 2), Windscheid § 389. 1° jfr. § 392.

[5]) Jfr. herom H. R. T. 1874. 613 (U. f. R. 1875. 449), 1898. 179 (U. f. R. 1898. 536), 1895. 654 (U. f. R. 1896. 125), U. f. R. 1894. 981, 1876. 829, 1873. 163, J. U. 1854. 793, J. T. XII. I. 175; at Skriveren ubeføjet giver Adkomstdokumentet Mangelspaategning, kan altsaa ikke komme Overdrageren til Skade. Jfr. B. G. B. §§ 435, 444.

II. At den, der har overdraget en Anden en Ret, som han mangler Adkomst til, naar han for sin godtroende Medkontrahent har undladt at omtale en Adkomstmangel, som han kjendte eller burde kjende, maa erstatte Medkontrahenten det Tab, som paa Grund af Uvidenheden om Adkomstmangelen tilføjes denne ved Kontraktens Indgaaelse (den negative Kontraktsinteresse), følger af den almindelige Erstatningsregel (ovfr. § 38. II.). Spørgsmaalet er her, under hvilke Betingelser det egentlige Vanhjemmelsansvar paahviler en Overdrager ɔ: hvorvidt han skal tilsvare Opfyldelsesinteressen. Klart er det nu, at Overdrageren maa tilsvare denne, naar han, efter at han ved en Kontrakt har paadraget sig Hjemmelspligt, som han kunde opfylde, retsstridigt, forsætligt eller uagtsomt har bragt sin Adkomst til at ophøre, saa at han ikke kan opfylde Hjemmelspligten[6], f. Eks. ved at overdrage den solgte Ting til en Trediemand; dette følger af den almindelige Erstatningsregel (§ 41. II.). Men hvorledes stiller Sagen sig, naar Overdrageren manglede fornøden Adkomst allerede, da Kontrakten blev indgaaet, eller naar han senere uden Brøde har mistet den? Naar Mangelen var tilstede, allerede da Kontrakten blev afsluttet, maa Overdrageren tilsvare Opfyldelsesinteressen. Dette følger af det ovfr. § 44. II. 1. om Ydelsens oprindelige subjektive Umulighed bemærkede. Overdrageren vækker ved sin Retshandel i Almindelighed en beføjet Tillid hos Medkontrahenten til, at han har fornøden Adkomst, og maa derfor være Garant for denne, selv om han havde al Føje til at antage, at hans Adkomst var i Orden. At betinge Ansvaret af, at han kjendte eller burde kjende Adkomstmangelen, er inkonsekvent; hans pligtstridige Adfærd ved Kontraktens Indgaaelse kan, som bemærket, begrunde Pligt til at yde den negative Kontraktsinteresse, men ikke en Pligt til at yde Opfyldelsesinteressen. For den Sætning, at Overdrageren som almindelig Regel er vanhjemmelsansvarlig, paaberaaber man sig ofte D. L. 5—3—29 i Slutn., 5—3—30 og 31, Pl. 2. Oktober 1754 § 4, men disse Lovbud angaa i hvert Fald kun det Tilfælde, at samme Person har overdraget Rettigheden over samme

[6] D. i J. U. 1849. 785, H. R. T. 1901. 198 (U. f. R. 1901. 599).

Ting til Forskjellige; D. L. 5—3—11 og 5—7—15 forudsætte vistnok, at Overdrageren ikke er i god Tro, og det førstnævnte af disse Lovbud taler overhovedet næppe om Krav paa Opfyldelsesinteressen. Snarere kan D. L. 6—17—5 paaberaabes, men selv om man ikke i dette Lovbud vil finde paalidelig Hjemmel for Sætningen, maa den, som paavist, gjælde ifølge Lovgivningens Grundsætninger[7]; for Løsørekjøbs Vedkommende har Sætningen nu faaet positiv Hjemmel ved Kbl. § 59. Men ifølge selve Begrundelsen har den sine Undtagelser, se ovfr. S. 395. Ansvarsfri — her tales vel at mærke kun om Vanhjemmelsansvaret, ikke om Erhververens Beføjelse til at hæve Kontrakten og kræve erlagt Vederlag tilbage — er saaledes Overdrageren i Almindelighed, naar Erhververen ved Kontraktens Afslutning kjendte Adkomstmangelen, og naar den var kjendelig for ham, Kbl. § 59[8]). Der vil saaledes ikke paa-

[7]) D. i U. f. R. 1889. 573, 1900. 945, 1906. 413, Schl. H. R. D. I. 124, J. U. 1852. 97, jfr. H. R. T. 1870. 216, 220 (U. f. R. 1870. 709), se § 44 Note 12, og allerede Fak. Resp. 1801 i Astræa IV S. 361 ff., jfr. dog Bergh l. c. S. 257 ff., Larsen S. 51—52. Saaledes ogsaa Lovgivningerne i Almindelighed, Aagesen R. R. II S. 143—144, Windscheid § 391, B. G. B. §§ 440, 441, 445, Planck II ad § 440 Nr. 3, D. Entw. Mot. II S. 220, Schw. Art. 241, code civil art. 1630, Oest. G. B. § 932, se ogsaa om engelsk-amerikansk Ret, hvor der har været Tvivl, Chalmers sect. 12, Hagerup S. 57, Wharton § 230. Den i den romerske Ret med Hensyn til Ansvar for de paa den solgte faste Ejendom hvilende Prædialservituter gjældende Undtagelse, Windscheid § 391 Note 28, anerkjendes ikke hos os og fjærnes i nyere Lovgivninger, B. G. B. § 434, D. Entw. Mot. II S. 214. Om, hvem Kravet haves imod, naar Overdrageren har handlet som Mellemmand, se ovfr. § 23 navnlig Note 4, jfr. ndfr. Note 32[b].

[8]) Kbl. Mot. S. 84. Dette sidste anerkjendes ofte ikke, se f. Eks. B. G. B. § 439, D. Entw. Mot. II S. 214, 215—216, (men dog § 436) og maaske Hagerup S. 67—68, men følger af Begrundelsen: naar Mangelen er kjendelig for Erhververen, er der ikke hos ham vakt nogen beføjet Tillid til dens Ikke-Tilstedeværelse, jfr. H. R. T. 1886. 486 (U. f. R. 1887. 165), 1894. 163 (U. f. R. 1894. 683), J. U. 1873. 797, 1865. 598, 1861. 775, jfr. Note 19. Kjøberen af en fast Ejendom, som har paataget sig at svare til angivne Prioriteter, kan naturligvis ikke kræve Erstatning hos Sælgeren, fordi Panthaveren ikke vil lade ham overtage Pantegjælden, medmindre Sælgeren har garanteret ham saadant eller givet ham urigtige Meddelelser angaaende hans Adgang til Overtagelsen, jfr. D. i U. f. R. 1888. 964.

hvile Sælgeren noget Ansvar for en iøjnefaldende positiv synbar Servitut, naar Ejendommen er kjøbt efter Besigtigelse, eller for de paa Gjenstande af den omkontraherede Art ifølge Lovgivningen i Almindelighed hvilende Byrder[9]). Men en Adkomstmangel kan ikke siges at være kjendelig ved Kontraktsafslutningen for Erhververen, fordi dens Tilværelse fremgaar af Skjøde- og Panteprotokollerne. Selv om Mangelen er kjendt af Erhververen, maa Overdrageren dog være ansvarlig, naar Kontrakten naturligt opfattes som indeholdende en Garanti for, at den ikke skal komme Erhververen til Skade[10]); det maa saaledes f. Eks. antages, at den, der har lejet en fast Ejendom paa et bestemt Aaremaal, og som forinden Lejetidens Udløb fortrænges af en ældre Panthaver, kan kræve Erstatning hos Ejeren for Brugsforholdets Afbrydelse, selv om han ved Kontraktens Afslutning var bekjendt med Panterettens Tilværelse[11]). Fremdeles er Ansvaret udelukket, naar Erhververen maatte kunne indse, at Overdrageren ikke, eller ikke bedre end han selv, ved Besked om Adkomsten, f. Eks. naar C. af B. paa et Marked kjøber en Ting, som han lige har set B. kjøbe af A., eller naar en Medejer kjøber den andens Andel af den fælles Ting[12]). Heraf følger, at den, der ved Tvangsauktion sælger en Andens Ting, ikke er ansvarlig for dennes Adkomst[13]), hvorimod denne Anden maa være vanhjemmelsansvarlig, naar han har givet Auktionsrekvirenten Ret til at sælge Tingen, f. Eks. ved Pantsætning, men ellers ikke[13a]). — Mere Tvivl hersker der om Overdragerens Vanhjemmelsansvar, naar Adkomstmangelen uden hans Brøde er indtraadt efter Kon-

---

[9]) D. i U. f. R. 1880. 588, 1876. 829, jfr. H. R. T. 1872. 123 (U. f. R. 1872. 585), 1862. 321, 1857. 523, J. U. 1857. 434. Jfr. Torp-Grundtvig S. 262 Note 30, B. G. B. § 436. Om for lav Skatteangivelse ved Salg se § 46 Note 32.

[10]) Jvfr. D. i U. f. R. 1874. 870, Schl. H. R. D. II. 183, J. U. 1852. 648.

[11]) D. i U. f. R. 1899. 506, 1883. 846, ndfr. § 88 Note 30, B. G. B. § 439. 2°, D. Entw. Mot. II S. 216, Evaldsen S. 402 Noten.

[12]) D. i N. j. A. XV. 113, Grundtvig Lov om Køb ad § 59 Note 7.

[13]) Nellemann Auktion S. 50, se derimod om Beføjelsen til at kræve erlagt Vederlag tilbage ndfr. under III.

[13a]) U. f. R. 1893. 204.

traktens Afslutning. Ogsaa i dette Tilfælde maa det dog, efter det i § 44. III. 1. udviklede, som almindelig Regel fastholdes, at Overdrageren er vanhjemmelsansvarlig, men Regelen lider adskillige Undtagelser se ovfr. S. 400. Overdrageren vil saaledes f. Eks. være ansvarlig, naar en af hans Kreditorer efter Kontraktens Afslutning har gjort Udlæg i Tingen[14]), men i Almindelighed ikke naar Tingen efter Kontraktens Indgaaelse eksproprieres[15]). Dersom Tredjemand efter Overdragelsen fuldender en tidligere begyndt Hævdserhvervelse, maa dette i Almindelighed gaa ud over Erhververen, som ikke har afværget Hævdens Fuldendelse, men er denne saa nær forestaaende, at det gjælder at handle hurtigt, maa Overdrageren vistnok være ansvarlig, naar han ikke underretter Erhververen herom[16]).

Hvad særligt Giveren angaar, er det vel saa, at han ved sin Kontrakt eller Overdragelse paadrager sig Hjemmelspligt, forsaavidt det er ham muligt at opfylde denne, og at han ifalder Vanhjemmelsansvar ved tilregneligt (der kræves maaske grov Uagtsomhed)[16a]) at gjøre sig dennes Opfyldelse umulig. Men det paa Garantisynspunktet hvilende Ansvar kan ikke paahvile Giveren[17]), der kun kan antages at have tilsagt Modtageren den Ret, han selv maatte have med Hensyn til det overdragne, medmindre han har afgivet et udtrykkeligt Garantitilsagn. Herimod kan D. L. 5—3—30, jfr. 29 i Slutn., ikke paaberaabes; dette Lovbud viser kun, at Gavemodtageren kan have et Erstatningskrav mod sin Hjemmelsmand, men omtaler ikke dettes Betingelser eller Omfang. At Giveren forsætligt maatte have fortiet sin Adkomstmangel for Gavemodtageren, vilde, hvis ikke modstaaende Hjemmel havdes, kun paadrage ham Pligt til at tilsvare den negative Kontraktsinteresse, men muligvis maa Analogien af Kbl. § 42. 2° medføre, at han er pligtig at tilsvare

---

[14]) Jfr. D. i J. U. 1864. 439.

[15]) Jfr. Evaldsen S. 252 Noten.

[16]) Evaldsen S. 397 Noten, jfr. særligt om Overdragelse af begrænset Ret Aubert Sp. D I S. 167.

[16a]) § 41 ved Note 3^{d}, § 77 Note 56.

[17]) § 41. III. i Slutn., § 77 Note 55. Saaledes Aubert S. 145 og adskillige Lovgivninger, Windscheid § 366. 4, B. G. B. § 523, D. Entw. Mot. II S. 296; tildels afvigende Evaldsen S. 424—425.

Opfyldelsesinteressen[18]). Om hvorledes Forholdet stiller sig, naar Gaven tilsigter Opfyldelse af et Løfte om en generisk bestemt Ydelse, se ndfr. under IV.

Det Overdrageren i Almindelighed paahvilende Vanhjemmelsansvar kan naturligvis være udelukket ved særlige Aftaler[19]). Et Afkald paa Ansvar for en vis Adkomstmangel maa i Almindelighed være ugyldigt, naar Overdrageren vidste, at Mangelen var tilstede, men skjulte dette for Erhververen[20]).

---

[18]) Saaledes de i forrige Note omtalte Lovgivninger.

[19]) Den ved Salg af faste Ejendomme hyppigt forekommende Klausul, at Ejendommen sælges „med de Byrder og Forpligtelser, hvormed Sælgeren har besiddet den" o. desl., er saa udslidt, at den næppe har videre Betydning til at udelukke Vanhjemmelsansvar, se herom navnlig Evaldsen S. 399—402, jfr. Torp-Grundtvig S. 116, U. f. R. 1898. 830. I hvert Fald kan den ikke dække Sælgeren mod Ansvar for ikke at være Ejer, Schl. H. R. D. I. 124. Og ved „Byrder og Forpligtelser" maa der i Almindelighed antages kun at være sigtet til de af den almindelige Lovgivning følgende Forpligtelser, Schl. H. R. D. II. 183, men for disse hæfter Sælgeren, som i Teksten bemærket, ikke, selv om han ikke har reserveret sig Ansvarsfrihed. Særligt kan Klausulen ikke antages at have den Betydning, at Erhververen maa finde sig i de begrænsede Rettigheder, hvis Eksistens kan erfares af Skjøde- og Panteprotokollerne, jfr. dog J. U. 1849. 195. Klausulens Betydning kan saaledes vistnok i alt Fald kun være den, at den i Forbindelse med andre Kjendsgjerninger, f. Eks. Henvisning til Sælgerens Adkomstdokumenter, undertiden kan gjøre en Byrde kjendelig for Erhververen, saa at han maa bøje sig for den, jfr. J. U. 1865. 598, 1853. 158, 1852. 750, U. f. R. 1884. 546. I Forbindelse med det anførte skal bemærkes, at Klausulen, at en Ejendom sælges med „alle de Rettigheder, som tilkomme Sælgeren", ikke giver Kjøberen nogen Beføjelse til at stole paa, at bestemte Rettigheder, f. Eks. Servituter over Naboejendomme, tilkomme Sælgeren, Evaldsen S. 401, jfr. J. U. 1849. 195, U. f. R. 1902. 720. Den i Salget af en Ting „i den Stand, hvori den forefindes" liggende Reservation kan i Almindelighed kun antages at referere sig til faktiske Mangler, ikke til Adkomstmangler, Schl. H. R. D. I. 124, U. f. R. 1898. 153, jfr. § 46 Note 15, men kan dog efter Omstændighederne gjøre det kjendeligt for Kjøberen, at en Servitut hviler paa den solgte Ejendom, U. f. R. 1868. 739. En Reservation af Ansvarsfrihed for Vanhjemmel vil ingenlunde i og for sig udelukke Erhververens Beføjelse til at hæve Kontrakten og kræve erlagt Vederlag tilbage, jfr. U. f. R. 1898. 153, men maa dog undertiden fortolkes saaledes, at den ogsaa udelukker dette, jfr. § 46 Note 15.

[20]) B. G. B. § 443, jfr. D. i J. U. 1852. 750.

Det er ikke i Almindelighed en Betingelse for Vanhjemmelsansvaret, at Adkomstmangelen er gjort gjældende mod Erhververen af den Tredjemand, som har den Ret, der medfører Overdragerens Adkomstmangel[21]); det er nok, at Adkomstmangelen er oplyst at være tilstede, Kbl. § 59, og ikke fjærnes straks, eller dog forinden noget Tab er lidt som Følge af denne[22]). At det kun skulde være Chikane af Erhververen at gjøre Ansvar gjældende, saalænge Tredjemand ikke forstyrrer hans Retsnydelse, kan ikke indrømmes. Selve den ved Oplysningen om Adkomstmangelen fremkomne Retsusikkerhed kan være skadelig for ham og hindre ham i Arrangementer, som han ellers kunde have truffet. Anderledes stiller dog Sagen sig ved Overdragelse af visse begrænsede Rettigheder. For disse vil den i den blotte Eksistens af Tredjemands Ret liggende Fare eller Skade undertiden være forsvindende; Lejeren vil saaledes i Almindelighed ikke kunne gjøre Vanhjemmelskrav gjældende mod Udlejeren, blot fordi der viser sig at forefindes en Ret over Ejendommen, som han ikke kjendte, men først naar denne Ret gjøres gjældende mod ham til hans Skade[22a]).

Om Indholdet af Kravet paa Opfyldelsesinteresse gjælde — se særligt om Overdragelse af Fordringsrettigheder uden Hjemmel ndfr. § 50. III. 3. — de almindelige Regler (§ 41. IV.): Overdrageren maa, dersom Adkomstmangelen ikke fjærnes af ham, f. Eks. ved at udkjøbe den berettigede Tredjemand, erstatte Erhververen det Tab, denne lider ved ikke at have erholdt den Ret, som efter Kontrakten tilkom ham[23]), dog

---

[21]) Evaldsen S. 403, Hagerup S. 61—62, jfr. dog maaske J. U. 1866. 466. Anderledes romersk Ret, Windscheid § 391 Note 16, jfr. § 392, Jul. Lassen R. R. § 90. II. 2 (Læreb. § 81. II. 2) og D. Entw. §§ 374, 375, Mot. II S. 218, jfr. dog § 376 og med Hensyn til faste Ejendomme § 378 (B. G. B. § 435), Schw. Art. 235, 240, jfr. ogsaa code civil art. 1626, Wharton § 231 o. fl. Derimod staar B. G. B. §§ 440, 441, Reatz I S. 201 Noten, Planck II ad § 440 Nr. 4, meget nærmere ved dansk Ret.

[22]) D. i U. f. R. 1885. 951.

[22a]) § 88 Note 29, Aubert Sp. D. I S. 166—167, jfr. ovfr. Note 11, ndfr. Note 32a, B. G. B. § 541.

[23]) Saaledes ogsaa B. G. B. § 440, D. Entw. Mot. II S. 220, code civil art. 1630, men andre Lovgivninger begrænse paa forskjellig Maade

med de S. 338—339 angivne Begrænsninger. Dersom Adkomstmangelen er total, er det hele den omkontraherede Rets Værdi, som maa erstattes. Har f. Eks. A. til B. solgt en Ting, der vindiceres fra B. af T. som rette Ejer, maa A. saaledes erstatte B. Tingens Værdi, selv om B. kun har givet ham et lavere Beløb for den[24]). Har Værdien været underkastet Prissvingninger, kunne Priserne i Tidsrummet, forinden Spørgsmaalet om Adkomstmangelen rejstes, i Almindelighed ikke komme i Betragtning ved Erstatningens Fastsættelse. Og da Skyldnerens Pligt, forsaavidt Ydelsen var individuelt bestemt, — se om det Tilfælde, at Overdragelsen har fundet Sted til Opfyldelse af en generisk bestemt Forpligtelse ndfr. under IV. — ubetinget omdannes til en Pengeforpligtelse, naar han mangler Adkomst, kan der ikke tages Hensyn til Prisstigninger, som ligge senere end det Tidspunkt, til hvilket Erhververen, efter at Vanhjemmelen er oplyst, kunde have anskaffet sig en anden Ting af samme Art, se ovfr. S. 372—373. Er Tingen, inden Spørgsmaalet om Adkomstmangelen opstod, forringet, bliver Ansvaret saa meget ringere, og er den forinden gaaet til Grunde[25]), uden at der i denne Anledning paahviler Erhververen noget Ansvar overfor Tredjemand, er der intet Vanhjemmelsansvar, se derimod om Erhververens Beføjelse til at kræve erlagt Vederlag tilbage ndfr. under III. Har Erhververen anvendt Bekostninger paa Tingen, blive de resultatløse uden Betydning ved Opfyldelsesinteressens Fastsættelse, men forsaavidt som Tingens Værdi derved er blevet forøget, bliver Ansvaret saameget større[25a]). Dog kan det i Almindelighed ikke komme Overdrageren til Skade, at Erhververen har anvendt aldeles ekstraordinære Forbedringer paa Tingen, se ovfr. S. 338—339, og forsaavidt Erhververen kan fordre Værdiforhøjelsen erstattet hos den vindicerende Tredjemand, har han vistnok intet Krav for denne paa Overdrageren. At B. erhverver Tingen ved Arv fra Tredjemand, udelukker ikke hans Ret til at kræve dens

---

positivt Opfyldelsesinteressen, Windscheid § 391 Note 33, Oest. G. B. § 932, Schw. Art. 241, jfr. § 46 Note 6.

[24]) Schl. H. R. D. I. 124.

[25]) Derimod kan det ikke skade Erhververen, at Tingen hændeligt forringes eller gaar til Grunde senere.

[25a]) Jfr. U. f. R. 1892. 318 (ovfr. § 41 Note 45).

Værdi, og det samme gjælder, naar han erhverver den ved Gave, uden at Tredjemand for Gaven stiller det Vilkaar, at Kravet mod A. frafaldes. Dersom B. udkjøber T., kan det hertil medgaaende Beløb fordres erstattet, forsaavidt det ikke er højere end Tingens Værdi; om B. kan kræve Tingens Værdi, skjønt Udløsningssummen er mindre end denne, beror paa, om det var Tredjemands Mening at forære ham Differencen uden som Vilkaar herfor at opstille, at Kravet mod A. forsaavidt opgives. Dersom Vanhjemmelen først konstateres, efterat B. har solgt Tingen til C., kan B., indenfor de S. 340 angivne Grænser, fordre Erstatning, fordi han gaar glip af Vederlaget fra C., eller for den Erstatning, som han maa udrede til C.[26]). De Procesomkostninger, som B. har maattet afholde i Sagen mod T., kan han fordre Erstatning for[27]), medmindre det maatte være klart for B., at en Proces var hensigtsløs. Dersom Adkomstmangelen kun er partiel, f. Eks. naar der hviler en Servitut paa den afhændede Ejendom, gaar Kravet, bortset fra yderligere Tab, ud paa, at Mangelen fjærnes, forsaavidt dette er muligt, og, hvis dette ikke sker, paa Differencen imellem Rettens Værdi uden og med denne Behæftelse[28]). Er Mangelen væsentlig, saa at Erhververen maa antages ikke at faa sine med Retten tilsigtede Formaal fyldestgjorte ad de anførte Veje, kan han tilbagevise selve Retten og kræve hele Opfyldelsesinteressen i Penge[28a]) („hæve og kræve Erstatning"), se ovfr. S. 371.

III. Om Erhververen i Anledning af Adkomstmangelen kan hæve den gjensidige Kontrakt, bestemmes efter de almindelige Regler om Svig o. desl. (§ 19) og om urigtige Forudsætninger[29]). Kbl. § 59 omtaler vel ikke nogen Beføjelse

[26]) Jfr. D. i J. T. XXII. 205.

[27]) Jfr. dog Schl. H. R. D. I. 124.

[28]) D. i H. R. T. 1900. 310 (U. f. R. 1900. 793, O. R. D.), U. f. R. 1906. 413, 1900. 945, 1898. 830, 1880. 991, 1872. 182 (det 25dobbelte af den aarlige Afgifts Beløb), Schl. H. R. D. I. 124, J. T. XXII. 205, N. j. A. XXVII. 216. J. U. 1852. 750, jfr. § 46 Note 32.

[28a]) U. f. R. 1898. 318, 633.

[29]) Bergh l. c. S. 248 ff., 257 ff., Hagerup S. 63, Aubert S. 142. Saaledes ogsaa, dog under forskjellige Nuanceringer, Lovgivningerne i Almindelighed, B. G. B. § 440, D. Entw. Mot. II S. 221—222, Schw. Art.

til Ophævelse paa Grund af Vanhjemmel, men Meningen med denne Tavshed har ingenlunde været at udelukke Beføjelsen[29a]). Ifølge Reglerne om urigtige Forudsætninger kan Erhververen hæve Kontrakten helt, ɔ: nægte at betale det lovede Vederlag eller kræve dette tilbage mod at give Afkald paa sine Rettigheder efter Kontrakten, naar Adkomstmangelen er en efter sin almindelige Beskaffenhed eller ifølge Erhververens ved Kontraktsafslutningen forfulgte og tilkjendegivne Formaal væsentlig, saa at det ikke kan antages, at han vilde have indgaaet Kontrakten, dersom han havde haft Kjendskab til Mangelen[30]), se nærmere ovfr. § 43. II. 1. At Overdrageren var i fuldkommen god Tro[31]), at Tredjemand endnu ikke har gjort sin Ret gjældende mod Erhververen[32]), — se dog om Undtagelsestilfælde ovenfor[32a]) — eller at Overdrageren ikke er vanhjemmelsansvarlig, f. Eks. fordi Overdragelsen er sket ved Tvangsauktion, udelukker ikke Erhververens Beføjelse til at hæve Kontrakten; han kan simpelthen gjøre gjældende, at han kun har lovet at betale sit Vederlag eller kun har betalt det under Forudsætning af, at han fik en

---

241—242, Oest. G. B. § 932, code civil art. 1630, 1636, Chalmers s. 29, Wharton §§ 282, 746. Derimod antager Evaldsen S. 405—409, 411—413, at der ikke i Tilfælde af Vanhjemmel tilkommer Erhververen nogen Beføjelse til at kræve det erlagte Vederlag tilbage, men i Mangel af positiv Hjemmel kan denne Fravigelse af de almindelige Regler om urigtige Forudsætningers Indflydelse ikke i Almindelighed anerkjendes, se nærmere i Teksten.

[29a]) Kbl. Mot. S. 83.

[30]) H. R. T. 1870. 104 (U. f. R. 1870. 616), U. f. R 1899. 261, 1898. 153, 1892. 318, 633, 1890. 800, 1880. 1162, J. U. 1866. 689, 1860. 156, jfr. D. D. i § 46 Note 17—22. Se derimod om Tilfælde, hvor Mangelen ikke saaledes var væsentlig, H. R. T. 1889. 376 (U. f. R. 1889. 1124), 1900. 204 (U. f. R. 1900. 544), U. f. R. 1892. 967, 1875. 908, J. U. 1852. 648. Naar Overdrageren svigagtigt har fortiet Adkomstmangelen, vil denne vistnok i Almindelighed blive opfattet som væsentlig, jfr. Kbl. § 42, U. f. R. 1900. 771. — Om et Tilfælde, hvor Erhververen kjendte Mangelen, da han betalte, se U. f. R. 1896. 857.

[31]) Se § 46 Note 19.

[32]) Jfr. D. i U. f. R. 1890. 800, 1880. 1162. Se derimod de i Note 21 nævnte Lovgivninger.

[32a]) De ved Note 22[a] nævnte Tilfælde. I disse vil Erhververen heller ikke kunne paaberaabe sig Forudsætningssynspunktet, førend Tredjemand har gjort sin Ret gjældende til hans Skade, § 89 Note 30.

Ret, som han ikke har faaet[32b]). Dersom Adkomstmangelen straks fjærnes af Overdrageren, saa at den ikke kommer Erhververen til Skade, kan Erhververen dog — i alt Fald bortset fra Svig — ikke hæve, og forsaavidt Erhververen ikke kan lide nogen Skade ved Uvisheden om dens Fjærnelse, maa han vistnok indrømme Overdrageren, der stiller Afhjælpning i Udsigt, en passende Frist hertil[33]). Ved Ophævelsen maa det tages i Betragtning, at Erhververen en Tid har indesiddet med Ydelsen og derigjennem muligvis oppebaaret Udbytte; dette maa naturligvis gives tilbage eller bringes i Afdrag, naar han hæver Kontrakten. Og naar Erhververen har forbrugt Ydelsen, der i faktisk Henseende forudsættes at have været kontraktmæssig, eller har vundet Hævd paa den, er Beføjelsen til at hæve udelukket, da den tilsagte Ret trods Adkomstmangelen i saa Fald er kommen ham fuldstændig til Gode gjennem Overdragelsen[34]). Lige med Forbrug maa det muligvis paa en vis Maade stilles, at Erhververen har solgt (ikke bortgivet) Retten til en ny Kjøber, saaledes at han, der herved har vist, at han kun sætter Pris paa Retten efter dens Omsætningsværdi, nu ikke kan kræve mere, end der efter Reglerne om Opfyldelsesinteressen vilde tilkomme ham. Har f. Eks. A. solgt en Ting til B. for 1000 Kr., hvorefter B. atter har solgt den til C. for 800 Kr., og den derefter vindiceres fra C. af T., saa at B. til C. maa udrede enten Tingens Værdi 600 Kr. eller den oppebaarne Kjøbesum 800 Kr., kan B. næppe hos A. kræve 1000 Kr., da Tingen gjennem Overdragelsen fra A. maa erkjendes at være kommen ham til Gode, som han selv ønskede det, med Fradrag af det Beløb, som han maa udrede til C. Ifølge en lignende Betragtning maa det vistnok antages, at Kjøberen af Pengeeffekter i Vanhjemmelstilfælde kun kan kræve Værdien af den kjøbte Obligation, som fravindiceres ham, men ikke det større Vederlag, som han i sin Tid, da Obligationen stod højt i Kurs, har betalt

[32b]) U. f. R. 1898. 153. Se om, mod hvem Tilbagesøgningskravet haves, naar Overdrageren har handlet som Mellemmand, ndfr. § 147 Note 55. Jfr. ovfr. Note 7.

[33]) Jfr. H. R. T. 1877. 827 (U. f. R. 1878. 600), § 46 ved Note 55.

[34]) Jfr. Planck II ad B. G. B. § 440 Nr. 5c. Anderledes naar Tredjemand forærer ham Tingen, jfr. ovfr. S. 420.

for den[35]). Derimod kan det næppe udelukke Erhververen fra at hæve Kontrakten og kræve det af ham erlagte Vederlag tilbage, at Tingen tilfældigt gaar til Grunde hos ham, jfr. Kbl. § 58; der kan næppe anføres nogen Grund for, at Overdrageren skulde beholde, hvad han har oppebaaret fra Erhververen som Vederlag for en Ret, der ikke tilkom ham, og som ikke er kommen Erhververen til Gode[36]). Naar det kan antages, at Kjendskabet til Adkomstmangelen ikke vilde have afholdt Erhververen fra at indgaa Kontrakten men kun vilde have ført ham til at love et ringere Vederlag for Retten, maa han vistnok have Ret til at fordre forholdsmæssigt Afslag i Vederlaget[36a]) *(actio qvanti minoris)*, jfr. Kbl. §§ 42 og 43 og ndfr. § 46. I. 2. b. I Anledning af de paa Gjenstande af den omhandlede Art ifølge Lovgivningen hvilende Byrder kan efter det bemærkede i Almindelighed intet Afslag forlanges[37]).

Idet Fordringshaveren hæver Kontrakten, kan han fordre Erstatning for de i Anledning af den modtagne Ydelse hafte Udgifter og for Skade, som denne iøvrigt har forvoldt ham, naar disse Tab skyldes Brøde hos Overdrageren. Men at Erhververen forøvrigt i Almindelighed, selv om Overdrageren ikke er i Brøde, kan forlange, at Overdragerens Krav efter Kontrakten opgjøres saaledes, at Udvekslingen af de gjensidige Ydelser bortfalder og at Erhververens Omkostninger erstattes ham af Overdrageren („hæve og kræve Erstatning“), følger af det ovfr. S. 387 bemærkede[38]). Uden at hæve Kontrakten kan Erhververen nægte at betale Vederlaget, indtil Overdrageren har berigtiget Adkomstmangelen og opfyldt sin Legitimationspligt[39]).

Retten til at hæve Kontrakten kan bortfalde ikke blot ved

---

35) D. i J. U. 1852. 97.

36) Saaledes Bergh l. c. S. 321—322, Hagerup S. 63, Aubert S. 142 Note 2, B. G. B. § 440, Wharton § 320 in fine, code civil art. 1631.

36a) U. f. R. 1892. 967, jfr. B. G. B. § 440 smh. m. § 323 og § 541 smh. m. § 537.

37) Jfr. § 46 Note 21, Evaldsen S. 402 Noten, ovfr. Note 9.

38) Jfr. § 46 Note 46.

39) D. i U. f. R. 1880. 1173, J. U. 1849. 44, 688, jfr. § 42 ved Note 34.

udtrykkeligt Afkald herpaa, men f. Eks. ogsaa derved, at Erhververen, efterat Adkomstmangelen er konstateret, fremdeles tilegner sig det overdragne[39a]).

IV. Naar den Ydelse, med Hensyn til hvilken der foreligger en Adkomstmangel, er erlagt til Opfyldelse af en generisk bestemt Forpligtelse, kan det være tvivlsomt, om der overhovedet bliver Tale om Vanhjemmelsansvar. At Fordringshaveren i dette Tilfælde, naar Adkomstmangelen oplyses, kan give den modtagne Ydelse tilbage[40]) og fastholde sin Ret efter Kontrakten som uopfyldt[41]), altsaa fordre ny Ydelse efter denne, maa vistnok antages, jfr. Kbl. § 43. Denne Beføjelse synes saa selvfølgelig, at den ikke uden positiv Hjemmel kan frakjendes Fordringshaveren, og saadan positiv Hjemmel haves ikke. Hvad der gjøres gjældende herimod, nemlig at Fordringshaveren dog en Tid faktisk har haft en saadan Ydelse, som tilkom ham, kan kun føre til, at han, naar han fastholder sin Ret efter Kontrakten som uopfyldt, maa lægge fra sig det Udbytte, han har indvundet af den modtagne Ydelse, men kan ikke svække Rigtigheden af den Sætning, at der dog kun har foreligget en Skinopfyldelse. Og dersom man vilde betone, at Fordringshaveren er gaaet ind paa den leverede individuelle Ydelse som Fyldestgjørelse af Skyldnerens Forpligtelse, da maa det herimod gjøres gjældende, at dette Fordringshaverens Afkald paa hans Ret efter Kontrakten kjendeligt kun er afgivet under Forudsætning af, at Ydelsen blev hans, og altsaa er ugyldigt. Om denne Fordringshaverens Beføjelse til at fastholde Kontrakten som uopfyldt samt om hans Beføjelse til paa Grund af Ikke-Opfyldelsen at hæve den gjensidige Kontrakt, kan forøvrigt

---

[39a]) D. i U. f. R. 1880. 991; derimod maa Erhververen være berettiget til at retinere det overdragne til Sikkerhed for sit Krav paa Overdrageren, jfr. § 46 Note 43, Kbl. § 57.

[40]) Naar Tilbagegivelse er umulig, gjælde Regler, svarende til de under III. om denne Eventualitet udviklede.

[41]) Hagerup S. 51—53, Windscheid § 342 Note 6[a] og 6[b] (jfr. dog § 391 Note 37[a]), jfr. ogsaa ndfr. § 46. II. 1., men derimod Evaldsen S. 399 og 425, jfr. Aagesen R. R. II S. 155 og 163, samt Schw. Art. 241, Schneider S. 210 og vistnok B. G. B. §§ 440, 523. Jfr. Dernburg Pandekten II § 107 Note 5.

i det væsentlige henvises til det i § 46. II. 1.—4. om et lignende Tilfælde udviklede.

Den omhandlede Beføjelse til at fastholde Kontrakten som uopfyldt bør naturligvis ikke betegnes som et Vanhjemmelskrav, og den maa f. Eks. ogsaa, skjønt Giveren, som bemærket S. 416, ikke er vanhjemmelspligtig, tilkomme Gavemodtageren overfor den, der har afgivet et Gaveløfte om en generisk bestemt Ydelse, og som til Opfyldelse af denne har erlagt en Ting, han ikke ejer[41a]). Et Vanhjemmelsansvar i det omtalte Tilfælde, at en Ydelse er erlagt til Indfrielse af en generisk bestemt Forpligtelse, vil der kun kunne være Tale om paa den Maade, at man erklærer Fordringshaveren berettiget til, istedetfor at gjøre gjældende, at Kontrakten aldrig har været opfyldt, at paaberaabe sig den stedfundne Overdragelsesretshandel som Grundlag for et Vanhjemmelsansvar. Mod at tillægge Fordringshaveren Ret til at paaberaabe sig denne Vanhjemmel kunde man anføre, at Skyldneren jo aldrig har været pligtig til at erlægge netop den erlagte Ydelse, og at hans Overdragelse af denne kjendeligt kun har fundet Sted til Opfyldelse af hans generisk bestemte Forpligtelse, saa at Fordringshaveren slet ikke kan paaberaabe sig Overdragelsen, naar han ikke fuldtud vil vedkjende sig denne Retsvirkning af den, jfr. ndfr. § 46. II. 2. Men paa den anden Side kan det dog gjøres gjældende, at Skyldneren ved Overdragelsen har vakt saadan Tillid hos Fordringshaveren til, at den erlagte Ydelse er bleven hans, at han maa staa til Ansvar for, at dette ikke forholder sig saaledes, og det omspurgte Vanhjemmelsansvar maa derfor vistnok anerkjendes[42]).

V. Det antages af Mange[43]), at den, til hvem en Ret er overdragen, i Vanhjemmelstilfælde kan holde sig ikke blot til

---

[41a]) Ørsted A. f. R. I S. 496 ff.

[42]) Saaledes Hagerup S. 51—53, se ogsaa de i Note 41 nævnte Forff. og Lovgivninger, som kun tillægge Fordringshaveren denne Beføjelse.

[43]) Ørsted i A. f. R. I S. 499—500, Hdbg. V S. 138—139, Gram S. 229—231, Bergh l. c. S. 323—325, Evaldsen S. 413—416, D. i J. T. XXII. 205, Aubert S. 147—148, men derimod Aagesen R. R. II S. 157, Hagerup S. 66—67.

sin Hjemmelsmand, men ogsaa til Overdragerens Hjemmelsmand og Hjemmelsmands Hjemmelsmand o. s. v. Naar f. Eks. en Ting er solgt af A. til B., af B. til C. og af C. til D., fra hvem den vindiceres af Ejeren T., i Strid med hvis Ret den er solgt af A., skulde D. formentlig, med Forbigaaelse af B. og C., kunne holde sig umiddelbart til A. Antages dette, opstaa forskjellige tvivlsomme Spørgsmaal om, hvormeget D. kan kræve af A.[44]), navnlig naar den Kjøbesum, som han har betalt til C., er forskjellig fra den, som A. har faaet af B. Men paa disse Spørgsmaal er det ufornødent at indlade sig, thi Rigtigheden af den omtalte Sætning maa i Almindelighed bestrides; de Forsøg, der ere gjorte paa at give den almindelig Begrundelse, ere vistnok mislykkede. Man har anført, at første Overdragers Vanhjemmel ikke blot er et Retsbrud mod hans Medkontrahent, men tillige mod enhver senere Erhverver. Men dersom der ved Retsbrudet sigtes til Ikke-Opfyldelsen af Hjemmelspligten, er det — bortset fra, at denne Ikke-Opfyldelse langtfra altid vil være et Retsbrud — givet, at det i alt Fald kun er Medkontrahentens kontraktsmæssige Ret, der er krænket, medmindre denne maatte være overført til den nye Erhverver, se straks ndfr. Og sigtes der ved Retsbrudet til den Retskrænkelse, som ligger deri, at en Person overdrager en Ret, som han ikke har Adkomst til, da kan det ganske vist forekomme, at denne Handling ikke blot er en Krænkelse af Medkontrahenten, men ogsaa af en senere Erhverver (jfr. f. Eks., at A., som véd, at B. vil sælge en Ting til C., saasnart han har erhvervet den, udgiver denne Ting for sin og sælger den til B.), men almindeligt vil dette ikke være, og efter dette Synspunkt kan første Overdrager højst være pligtig til at tilsvare hin senere Erhverver den negative Kontraktsinteresse. Dernæst har man anført, at Overdragelsen af en Ret maa antages at indbefatte Overdragelsen af det til samme knyttede Vanhjemmelskrav, og saa konsekvent vel ogsaa de til Retten knyttede Tilbagesøgningsrettigheder paa Grund af Vanhjemmel. Men gjennem naturlige Fortolkningsregler kan man ikke komme til at give Overdragelseserklæringen dette Indhold; der kan end ikke siges at være nogen Formod-

[44]) Jfr. herom navnlig Aagesen R. R. II S. 156—160.

ning for, at Overdragere paa dertil given Foranledning i Almindelighed kunne antages at ville have været villige til at overdrage deres mulige Vanhjemmelskrav tilligemed Retten. Ejheller kan Sætningen om *naturalia negotii* hjemle Resultatet, der er i Almindelighed ingen Trang til dette; den senere Erhverver kan jo holde sig til sin Overdrager og, efterat have taget Dom over ham, om fornødent gjøre Udlæg i hans Rettighed mod sin Hjemmelsmand. Kun i to Tilfælde vil denne Fremgangsmaade ikke passe. For det første kan den ikke anvendes, naar der ikke paahviler den senere Overdrager Vanhjemmelsansvar overfor hans Erhverver, f. Eks. naar B. har kjøbt en Ting af A. og derefter foræret den til C., men i saadanne Tilfælde bør netop den senere Erhverver intet Krav have i Anledning af Vanhjemmelen[44a]). Dernæst vil den omtalte Udvej ikke føre til de tilsigtede Resultater i det Tilfælde, at den senere Overdrager er kommen under Konkurs; den, der har erhvervet fra ham, vil da i hans Konkursbo kun erholde en Del af det, der tilkommer ham, og hvad enten man saa antager, at Konkursboet atter hos Fallentens Hjemmelsmand kan kræve saa meget, som der er anmeldt som Vanhjemmelskrav i Boet, eller kun saa meget, som Boet i denne Anledning har udbetalt, vil man maaske finde Resultatet uheldigt. I dette Tilfælde kan det muligvis antages, at Fallentens Efterfølger af Konkursboet kan fordre sig overdraget Fallentens Ret mod dennes umiddelbare Overdrager i Anledning af Vanhjemmelen, saavidt det kræves til Fyldestgjørelse af hans Krav mod Fallenten.

VI. Bevisbyrden for Overdragerens Adkomstmangel paahviler Erhververen, som derpaa vil støtte Vanhjemmelsansvar eller Ret til at hæve Kontrakten[45]), Kbl. § 59; endnu ikke erlagt Vederlag kan Erhververen dog vistnok nægte indtil videre at betale allerede paa Grundlag af, at der foreligger Sandsyn-

[44a]) Erholder Giveren Kjøbesummen tilbage fra A., maa Gavemodtageren dog vistnok kunne fordre denne af Giveren.

[45]) Evaldsen S. 402—405, Hagerup S. 65—66, jfr. Aagesen R. R. II S. 145—146, D. i J. U. 1864. 439, 1858. 904, A. f. R. IV. 131; saaledes ogsaa B. G. B. § 442.

lighed for, at Adkomstmangelen er tilstede[46]). I de Tilfælde, hvor Overdragerens Pligt gaar ud paa straks at give Erhververen en vis Legitimation, D. L. 5—3—12, se ovfr. S. 412, vil allerede Ikke-Opfyldelse af denne Pligt under de sædvanlige Betingelser[47]) berettige Erhververen til at hæve Kontrakten eller gjøre Vanhjemmelsansvar gjældende.

I Almindelighed fremkommer Spørgsmaalet om Vanhjemmel derved, at den berettigede Tredjemand gjør sin Ret gjældende mod Erhververen. Dersom det mellem disse kommer til Proces, som ender med, at Tredjemand vinder Sagen, fordi Dommen gaar ud fra eller statuerer, at Overdrageren manglede Adkomst, vil denne Dom være af særlig Betydning, skjønt den ikke er bindende som Retsafgjørelse for Overdrageren. Har Erhververen underrettet Overdrageren om Processen og givet ham Opfordring og Lejlighed til under denne at varetage sin Tarv *(litis denunciatio)*[48]), jfr. Rpl. §§ 243, 373, maa det paa Grund af Overdragerens Legitimationspligt, se ovfr. S. 412, antages, at denne er afskaaren fra under Erhververens Vanhjemmelssøgsmaal at faa taget Hensyn til Oplysninger om sin Adkomst, som han ikke har sat Erhververen i Stand til at fremkomme med under Sagen mod Tredjemand, og som Erhververen derfor ikke kunde gjøre gjældende[49]), og dette maa gjælde, selv om Dommen er appellabel. En Forudsætning for, at denne Regel kan gjælde, maa det dog være, at Underretningen om Processen er given Overdrageren saa betids, at han betimeligt har kunnet fremkomme med sine Paastande og Bevisligheder angaaende Adkomsten. Lige med given

---

[46]) Jfr. § 42 Note 34. Endnu videre gaar Evaldsen S. 404, jfr. D. i J. U. 1866. 689, se derimod D. Entw. Mot. II S. 223, hvorefter Erhververen, ogsaa naar han vil gjøre denne Indsigelse gjældende, maa føre fuldt Bevis.

[47]) Jfr. J. U. 1863. 900, U. f. R. 1894. 981, ovfr. Note 5.

[48]) Nellemann Pr. S. 279—283, Munch-Petersen Pr. S. 154—156.

[49]) Jfr. D. i U. f. R. 1883. 53, 1868. 177, J. U. 1852. 97. Se D. C. P. O. §§ 68, 72, 74, Wharton § 570a, Leake S. 645. Lignende Regler maa vistnok gjælde, naar Overdrageren havde Kundskab om Processen ad anden Vej og ikke havde særlig Grund til at antage, at Erhververen ikke ønskede hans Bistand under Processen, jfr. J. U. 1855. 881, men dog Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 43.

Underretning maa det stilles, at Erhververen har gjort, hvad han kunde, for at faa Underretning meddelt til Overdrageren. Har derimod Erhververen forsømt at give Procesunderretning, er vel herved ingenlunde hans Krav imod Overdrageren i Anledning af Vanhjemmelen tabt[50]), og det maa endog antages, at Dommen desuagtet, og det selv om den er appellabel, foreløbig skaber Formodning overfor Overdrageren for Adkomstmangelens Tilstedeværelse[51]). Men det maa staa denne aabent at fremkomme med enhver Oplysning, som gjør det antageligt, at Dommen er vunden paa Grund af urigtig Procedure fra Erhververens Side eller fejlagtig, og naar saaledes den ved Dommen frembragte Formodning for, at Adkomstmangelen var tilstede, er svækket, maa Erhververen føre andet Bevis for dens Tilstedeværelse. At Beviset for Adkomstmangelen kun skulde kunne føres af Erhververen ved en af Tredjemand erhvervet Dom, saa at han skulde tabe sine Vanhjemmelsrettigheder ved uden Proces at anerkjende Tredjemands Ret, kan der naturligvis i Almindelighed ikke være Tale om i dansk Ret, hvor det ikke er nogen almindelig Betingelse for Vanhjemmelsrettighederne, at Tredjemand har gjort sin Ret gjældende. Endog i de Tilfælde, hvor saadant er Betingelse for Vanhjemmelsansvar, kan Beviset for Adkomstmangelen eller — hvad der er det samme — for Tredjemands Ret og for den herved lidte Skade føres paa enhver tænkelig Maade[52]).

§ 46.

Mangler ved Ydelsen.

I. Læren om Mangler ved Ydelsen omfatter to forskjellige Æmner, nemlig dels det Tilfælde, at der til Opfyldelsen af en generisk bestemt Forpligtelse leveres en Ydelse,

---

[50]) Saaledes ogsaa D. Entw. Mot. II S. 219, Windscheid § 391 Note 12.

[51]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 110, J. T. VIII. 2. 96, J. U. 1865. 598, 1864. 238, 1871. 603. Se ogsaa Windscheid § 391 Note 7—9.

[52]) Jfr. D. i U. f. R. 1889. 573, J. U. 1860. 156. Saaledes ogsaa D. Entw. Mot. II S. 219, Windscheid § 391 Note 10. Jfr. Note 21.

der som ukontraktmæssig ikke er egnet til at frigjøre Skyldneren, se herom ndfr. under II., dels det, som skal omhandles her under I., at en individuelt bestemt Ydelse viser sig at være behæftet med Mangler[1]).

Mangelen ved en individuelt bestemt Ydelse kan være kommen tilstede efter Kontraktens Indgaaelse. Dette Tilfælde, jfr. Kbl. § 42. 2°, skal ikke behandles her i Læren om Mangler ved Ydelsen. Det er i saa Fald de i § 44 om efterfølgende Umulighed udviklede Regler — eller, dersom Mangelen kan fjærnes, Reglerne om efterfølgende Hindringer — der komme til Anvendelse, se navnlig § 44. V. om delvis Umulighed og ndfr. i § 67. Her omhandles kun det Tilfælde, at Mangelen var tilstede, allerede da Kontrakten blev indgaaet, og der bortses fra Adkomstmangler, se § 45. Mangel ved Ydelsen er naturligvis tilstede, naar Ydelsen ikke er som af Skyldneren lovet eller garanteret, altsaa naar Ydelsen er ukontraktmæssig i egentlig Forstand. Men dette Tilfælde er ikke det eneste, se Kbl. § 42. 2° smh. m. § 42. 1°. Behæftet med Mangel er Ydelsen endvidere, naar den ikke svarer til Fordringshaverens Forestilling om den, forsaavidt denne urigtige Forestilling ifølge Reglerne om urigtige Forudsætninger er retlig relevant, idet den ved Aftalens Indgaaelse var kjendelig for Skyldneren som Viljesbegrænsning hos Fordringshaveren[1a]). Saadan Kjendelighed maa ifølge det i § 18 om Vederlagsforudsætningens Relevans bemærkede ordentligvis anses at være tilstede, naar Ydelsen ikke har den Brugelighed og Værdi, der er den almindelige ved Gjenstande af den omkontraherede Slags eller ved Gjenstande, som

---

[1]) Ørsted A. f. R. I 495—496, Hdbg. V S. 129—132, 136—138, Larsen S. 49 ff., Gram S. 233—236, Evaldsen S. 262—270, Hindenburg S. 31—35, E. Møller Forudsætninger S. 236—244, Vogt S. 119—120, Hagerup S. 81—93 og 98 ff., Aubert S. 97—98, 103—104, 141, Sp. D. I S. 79—81, 85—91, Schrevelius II S. 415—418. Jfr. Jul. Lassen R. R. § 91 (Læreb. § 96. I. 2).

[1a]) Se om det relevante Mangelsbegreb f. Eks. H. R. T. 1906. 307 (U. f. R. 1906. 833), 1895. 557 (U. f. R. 1896. 77), 1896. 132 (U. f. R. 1896. 696), U. f. R. 1906. 935, 702, 1901. 314, 1895. 803, 1894. 1314. Jfr. B. G B. § 459 og ndfr. Note 17 og 32.

anvendes til det af Kjøberen ved Aftalens Indgaaelse tilkjendegivne og som Vilkaar fastholdte Formaal for Retshandelen[1b]) (Mangler i egentlig Forstand i Modsætning til Ikke-Tilstedeværelse af værdiforhøjende Egenskaber), dog at naturligvis rene Smaating ikke tages i Betragtning. Men ogsaa Mangel af andre gode Egenskaber eller Tilstedeværelse af andre Fejl kan være relevant, idet Skyldneren ifølge individuelle Tilkjendegivelser fra Medkontrahentens Side ved Aftalens Indgaaelse maatte indse, at Kjøberen, hvis Spørgsmaal herom var kommet paa Tale, vilde have taget Forbehold om Retshandelens Uvirksomhed eller om et ringere Vederlag for det Tilfælde, at de maatte befindes henholdsvis at savnes eller at foreligge. Æmnet er saaledes tildels en Underafdeling af Læren om oprindelig Umulighed (eller Hindring), men bevæger sig udenfor denne Ramme, idet det ikke alene omfatter Følgerne af en lovet Ydelses Udeblivelse. Spørgsmaalene blive dels det, om Fordringshaveren i Anledning af Mangelen kan fordre Opfyldelsesinteressen (1.), dels det, om han i gjensidige Forhold paa Grund af Mangelen kan hæve Kontrakten helt eller delvist (2.). Og i Forbindelse hermed skal ogsaa det Spørgsmaal berøres, om Fordringshaveren i Anledning af Mangelen kan fordre den negative Kontraktsinteresse (3.). I Literatur og Retsafgjørelser ses disse tre Spørgsmaal undertiden paa den besynderligste Maade sammenblandede, hvilket ikke har været uden uheldig Indflydelse paa Retsafgjørelsernes Resultat.

1. At Fordringshaveren i Anledning af Mangelen kan kræve Opfyldelsesinteressen, vil jo sige, at han kan fordre Godtgjørelse for det Tab, som han har lidt ved ikke at erholde Ydelsen uden den paagjældende Mangel[2]). Kravet paa Opfyl-

---

[1b]) Jfr. Kbl. Mot. S. 68, B. G. B. § 459.

[2]) En anden mangelfri Ting istedetfor den omkontraherede mangelfulde kan Fordringshaveren ikke kræve, og han behøver ikke at modtage en saadan, § 42 Note 46. Forsaavidt Mangelen er afhjælpelig uden væsentlig Ulempe for Fordringshaveren, gaar Skyldnerens Pligt ofte indtil videre kun ud paa at afhjælpe Mangelen, se ndfr. under II. 5., navnlig Note 55, jfr. ovfr. § 36 Note 1 og 2, § 41 Note 20 og D. Entw. Mot. II S. 227.

delsesinteressen, se om dens nærmere Beregning ovfr. § 41. IV. og Kbl. § 45, vil atter kunne forekomme under to Hovedformer, enten saaledes at Fordringshaveren ved Siden af den omkontraherede Ydelse, som den faktisk er, fordrer en Pengesum, der — bortset fra Godtgjørelse for særligt Tab[3]) — udjævner Forskjellen mellem den Værdi, som Ydelsen vilde have uden den paagjældende Mangel og den, som den faktisk har[4]), eller saaledes, at han afviser selve Ydelsen og kræver en Pengesum, svarende til Værdien af Ydelsen uden den paagjældende Mangel. Om Fordringshaveren er indskrænket til det førstnævnte Krav eller kan vælge det andet, afgjøres i Lighed med det ovfr. S. 371, jfr. § 44. V., udviklede. Han kan altsaa, naar Betingelserne for at kræve Opfyldelsesinteressen er tilstede, afvise Ydelsen og kræve fuld Opfyldelsesinteresse i Stedet („hæve og kræve Erstatning", se ovfr. S. 371), dersom Mangelen er væsentlig[4a]), Kbl. § 42. Ifølge Kbl. § 42 kan Løsørekjøberen endvidere kræve Erstatning i Stedet for Naturopfyldelse, naar Sælgeren har handlet svigagtigt[4b]), og denne Bestemmelse maa vistnok i Almindelighed være analogisk anvendelig i andre Forhold.

For det første kan nu Fordringshaveren kræve Opfyldelsesinteressen, naar Skyldneren virkeligt — udtrykkeligt eller stiltiende — har garanteret ham mod den paagældende Mangels Tilstedeværelse,[5]) Kbl. § 42. 2°, uden at det herved kommer i Betragtning, at Skyldneren har været i god Tro med Hensyn til Mangelen. Men herved maa dog fremhæves, at endog den

---

[3]) Se f. Eks. H. R. T. 1884. 706 (U. f. R. 1885. 481).

[4]) F. Eks. D. i H. R. T. 1894. 909 (U. f. R. 1895. 377), U. f. R. 1905. 162, 1904. 636, 1902. 137, 1900. 100, 1899. 182, 1897. 867, 1896. 801, 1892. 1011, 1889. 200, 1888. 920, jfr. Note 26 og 28.

[4a]) Jfr. § 43 Note 6.

[4b]) Jfr. U. f. R. 1893. 553.

[5]) D. i H. R. T. 1894. 909 (U. f. R. 1895. 377), U. f. R. 1908. 294, 1907. 324, 341, 1904. 636, 1902. 137, 1900. 100, 1899. 182, 1897. 867, 1889. 200, 1888. 920, jfr. 1898. 522 og ndfr. Note 12, 13. Saaledes ogsaa Windscheid § 393 Note 7, B. G. B. § 463. Se derimod de i Note 6 nævnte Lovgivninger. Se om Betydningen af Klausulen, at en fast Ejendom overdrages med de Sælgeren tilkommende Rettigheder, § 45 Note 19.

udtrykkelige „Garanteren" af, at en vis Mangel ikke er tilstede, ofte — navnlig naar Skyldneren ikke kunde antages at vide sikker Besked — ikke kan opfattes som et virkeligt Garantitilsagn, men kun som en Udtalelse af, at Skyldneren indrømmer Fordringshaveren den under II. omtalte Beføjelse til at hæve Kontrakten helt eller delvist;[6]) og naar Fordringshaveren kjendte Mangelen, kan han ikke paaberaabe sig Garantierklæringen, medmindre Løftet maa opfattes som et Tilsagn om at fjærne den. Undertiden antages det endvidere, at Skyldneren maa erstatte Opfyldelsesinteressen, naar han vidende har fortiet en Mangel, og efter at denne Sætning[6a]) for Løsørekjøbs Vedkommende har faaet positiv Hjemmel ved Kbl. § 42. 2°, maa den antageligt ogsaa være anvendelig i andre Kontraktsforhold. Dernæst maa vistnok Opfyldelsesinteressen tilsvares (Skyldneren behandles som Garant), naar Skyldneren ved Aftalens Indgaaelse har bibragt Fordringshaveren en beføjet Tillid til Mangelens Ikke-Tilstedeværelse og som fornuftig Mand maatte være sig bevidst, at han gjorde dette, forsaavidt da ikke særlige Omstændigheder udvise, at Skyldneren ikke vilde være Garant.[7]) Denne Sætning synes nu hjemlet for Løsørekjøbs Vedkommende ved Kbl. § 42. 2°, der paalægger Sælgeren Ansvar for Mangel ikke blot af virkeligt (udtrykkeligt eller stiltiende) tilsikrede Egenskaber, men for Savn af Egenskaber, der „maa anses" tilsikrede. Den stemmer med den i § 39 angivne

---

[6]) Saaledes H. R. T. 1871. 162 (U. f. R. 1871. 541), der kun giver Forpagteren, som havde erholdt mindre Areal end garanteret, Ret til forholdsmæssigt Afslag i Lejesummen (men Afslaget kaldes ukorrekt, se ovfr. S. 345, „Godtgjørelse for Afsavn"), jfr. ogsaa Schl. H. R. D. I. 152, U. f. R. 1907. 890, Evaldsen S. 288 Note 2, Aubert Sp. D. I S. 80—81, 85—86, Hagerup S. 90 Noten, Dernburg Pandekten II § 100 Note 14. Jfr. ogsaa ndfr. Note 12 og 13. Oest. G. B. § 932, jfr. 923, Schw. Art. 253, jfr. 243, Preuss. Landr. I. 5 § 320 begrænse paa forskjellig Maade Garantens Pligt til at yde Opfyldelsesinteressen.

[6a]) Jfr. B. G. B. § 463, U. f. R. 1902. 784, 1905. 162.

[7]) Saaledes Grundtvig Reklamation S. 81—82 og som Undtagelse for Lejeforhold B. G. B. § 538, Planck II ad § 538 No. 1 a, D. Entw. Mot. II S. 376. I Retsanvendelsen synes hidtil undertiden Vægt lagt paa, om Skyldneren ved Tillidens Vækkelse har handlet uagtsomt, se f. Eks. U. f. R. 1896. 801, 1892. 629, jfr. 1905. 162 og Note 6[a].

Regel om Kontrakters Fortolkning og maa gjælde, selv om Skyldneren ikke kjendte Mangelen. Positiv Hjemmel for dens Fravigelse haves ikke. Bestemmelserne i L. 10. Maj 1854 § 15. 4° smh. m. § 25 og § 41. 10° smh. m. § 42, der kun hjemle Husbonden Ret til at hæve Kontrakten og kræve Erstatning for positivt Tab, ere, som saa mange andre Bestemmelser i Tyendeloven, Undtagelsesbestemmelser; samme Bemærkning gjælder om Sølov § 89. Og Bestemmelserne i (den nu ophævede) L. om smitsomme Sygdomme hos Husdyr 29. Decbr. 1857 § 12 og i L. 27. April 1894 Nr. 70 § 1, der kun omtale Ophævelse og Erstatning for positivt Tab, nægte ikke Kjøberen Ret til Opfyldelsesinteressen, naar den omtalte Betingelse foreligger, men lade blot denne Ret uomtalt. Nogen overmaade udstrakt Betydning har dog den omtalte Sætning ikke, og heraf forklares det maaske, at dens Rigtighed jævnligt benægtes[8]). For det første har Fordringshaveren ifølge Begrundelsen ikke Krav paa Opfyldelsesinteressen, naar Mangelen ved Kontraktens Indgaaelse var kendt af ham,[9]) og i Almindelighed heller ikke, naar den var kjendelig for ham, eller naar Skyldneren dog ifølge hans Forhold med Føje kunde gaa ud fra, at den var kjendelig for ham, eller iøvrigt maatte antage, at han ikke lagde nogen Vægt paa dens mulige Tilstedeværelse. Heraf følger den vigtige Sætning[10]), at Fordringshaveren, naar den omkontraherede Ydelse har været tilstede under Forhandlingerne med ham eller hans Fuldmægtig, ikke kan kræve Opfyldelsesinteressen paa Grund af Mangler, der vise sig ved almindelig Iagttagelse eller burde være opdagede ved stedfunden Undersøgelse, Kbl. § 47. Heller ikke kan

---

[8]) Aubert Sp. D. I S. 81—91, Hagerup S. 86—88, 103, se Kasuistiken i Note 32.

[9]) Men i saa Fald kan der være Tale om, at Skyldneren er pligtig at afhjælpe Mangelen, saa at han kan blive ansvarlig for ikke at gjøre dette, se ovfr. S. 395.

[10]) „*Caveat emptor*", Kbl. Mot. S. 73, Grundtvig Reklamation S. 78—80, Hagerup S. 83—84, Hindenburg S. 33, E. Møller Forudsætninger S. 237 ff., H. R. T. 1887. 826 (U. f. R. 1888. 477), 1881. 609 (U. f. R. 1882. 370), U. f. R. 1903. 34, 1900. 296, 1898. 503, 1890. 453, 1888. 298, jfr. 1907. 153, 1900. 100, S. og H. R. T. 1867. 55. Jfr. B. G. B. §§ 460, 539.

Mangler paaberaabes, som Fordringshaveren burde have opdaget ved Anstillelse af saadan Undersøgelse, som Skyldneren har opfordret ham til, Kbl. § 47, men denne Sætning maa dog være udelukket, naar det var Skyldneren bekjendt, at Fordringshaveren ikke efterkom hans Opfordring.[11]) Og begge de nævnte Sætninger maa være udelukkede, forsaavidt det skyldes Debitors Forhold, at Fordringshaveren ikke har iagttaget Mangelen, eller naar Skyldneren har handlet svigagtigt, Kbl. § 47.[11a]) Naar Ydelsen har været tilstede som iagttagelig, vil der altsaa i Almindelighed kun blive Tale om Ansvar for skjulte Fejl. Men selv om Mangelen har været og maatte forudsættes at være ukjendelig for Fordringshaveren, kan det ikke, som ved den oprindelige Umulighed (§ 44. II.), opstilles som den almindelige Regel, at Skyldneren ved Kontraktens Indgaaelse har vakt beføjet Tillid hos Fordringshaveren til Mangelens Ikke-Tilstedeværelse. Der maa sondres imellem, om Skyldneren har udtalt sig om Mangelens Tilstedeværelse eller ikke. Selv om der foreligger en saadan Udtalelse, vil Ansvarsbetingelsen dog ikke følge af denne, naar Udsagnet fremtræder enten som en sædvanlig overdreven Anprisning af Varer[12]) eller blot som Udtalelsen af et Skøn eller en Formening,[13]) eller naar Fordringshaveren maatte kunne indse, at Skyldneren ikke eller ikke mere end han selv véd Besked desangaaende.[14]) Foreligger der ingen Udtalelse fra Skyldneren, vil han sjældnere kunne siges at have bibragt Fordringshaveren beføjet Tillid til en Mangels Ikke-Tilstedeværelse, og her maa det saameget mere som Betingelse for Ansvaret kræves, at Fordringshaveren kunde gaa ud fra, at Skyldneren vidste sikker Besked angaaende Mangelen. Naar Erkjendelsen af Mangelen forudsætter Sagkundskab, vil det efter det anførte kunne blive af Betydning,

---

[11]) Grundtvig Lov om Køb ad § 47 Note 2.

[11a]) Jfr. herved Note 21.

[12]) Aubert Sp. D. S. 86—87, jfr. U. f. R. 1886. 654, S. og H. R. T. 1867. 55.

[13]) D. i J. U. 1873. 271, U. f. R. 1884. 1012, 1888. 298, H. R. T. 1861. 819, 1877. 827 (U. f. R. 1878. 600), 1873. 539 (U. f. R. 1874. 197), 1895. 654 (U. f. R. 1896. 125), jfr. Note 32 og § 44 Note 13.

[14]) Jfr. D. i U. f. R. 1886. 610, 1888. 920.

om Skyldneren er optraadt som Sagkyndig. — Det kan ikke opstilles som Betingelse for at kunne kræve Opfyldelsesinteressen, at Mangelen er væsentlig; noget andet er det, at Garanti faktisk sjældnere vil kunne antages at foreligge med Hensyn til ubetydelige Mangler.

Den Skyldneren efter almindelige Regler paahvilende Pligt til at erlægge Opfyldelsesinteressen kan naturligvis være udelukket ved Aftaler; Afkald paa Ansvar for en vis Mangel maa i Almindelighed være ugyldigt, naar Skyldneren kjendte Mangelen og skjulte den for Medkontrahenten.[15]) Giveren vil ikke uden særlig Garantierklæring være ansvarlig med Opfyldelsesinteressen for Mangler ved den bortgivne Ting, se ovfr. S. 416.

2. Om Fordringshaveren i gjensidige Kontrakter kan hæve Kontrakten[16]) (§ 41. V.), bestemmes efter de almindelige Regler om urigtige Forudsætninger (§ 18. I.), Kbl. § 42, L. 10.

---

[15]) En Reservation angaaende Ansvarsfrihed for visse Mangler udelukker ikke altid, at Fordringshaveren paa Grund af disse kan hæve Kontrakten helt eller delvist, jfr. H. R. T. 1886. 587 (U. f. R. 1887. 216), U. f. R. 1906. 879, men derimod J. U. 1853. 803 og (næppe rigtig) U. f. R. 1874. 785. Den nævnte Dom i H. R. T. 1886. 587 frembyder et ejendommeligt Eksempel paa Sammenblanding af Beføjelsen til at kræve Opfyldelsesinteresse og Beføjelsen til at hæve Kontrakten delvist (fordre Afslag). Det Forbehold — der nu ifølge Kbl. § 48 i Almindelighed formodes stiltiende indeholdt i Salg ved Løsøreauktion — at en Gjenstand sælges „som den ved Salget forefindes", jfr. Evaldsen S. 265, udelukker Ansvar for Opfyldelsesinteresse og Beføjelsen til at hæve, jfr. D. i U. f. R. 1902. 196, 1900. 958, 1872. 190, J. U. 1849. 138, VII. 31, medmindre Gjenstanden ikke svarer til den Betegnelse, der er brugt om den, eller Sælgeren har handlet svigagtigt, jfr. H. R. T. 1896. 664 (U. f. R. 1897. 77), U. f. R. 1901. 804, 1871. 90, 1869. 211, 289, jfr. dog 1898. 766, 1881. 1154. Mangler Gjenstanden en udtrykkelig tilsagt Egenskab, kan den ikke anses at svare til sin Betegnelse, U. f, R. 1896. 282, 1100. Forbehold maa overhovedet antages for ugyldige i Tilfælde af Svig hos Skyldneren, og hermed vil Retsanvendelsen, hvor saadant ikke er udelukket af Lovgivningen, jfr. Kbl. § 48, vistnok ligestille grov Uagtsomhed, U. f. R. 1906. 353, 1902. 784 og maaske H. R. T. 1896. 664 (U. f. R. 1897. 77). Kbl. § 48 kan næppe analogisk anvendes udenfor Løsøreauktioner, U. f. R. 1875. 479.

[16]) Jfr. Windscheid §§ 393—395, Wharton Chap. XI, Anson S. 131, 142—143, 294—295, 305—306 og om B. G. B. ndfr. Note 28.

Maj 1854 §§ 15, 21, 41, L. 29. Decbr. 1857 § 12, og om Svig og desl.

a. Helt, saaledes at han frigjøres for al Forpligtelse (eller erholder sit erlagte tilbage) mod at opgive al Ret efter Kontrakten *(actio redhibitoria)*, kan Fordringshaveren altsaa paa Grund af Mangler ved Ydelsen hæve Kontrakten, naar Skyldneren maatte antage, at han paa dertil given Anledning vilde have gjort den paagjældende Mangels Ikke-Tilstedeværelse til Betingelse for Kontrakten overhovedet. En Mangel, der ikke efter den almindelige Opfattelse er væsentlig, og som heller ikke af Fordringshaveren er fremhævet som afgjørende væsentlig for ham, vil ikke give Beføjelse til fuldstændig Ophævelse[17]), medmindre Skyldneren har handlet svigagtigt[17a]), Kbl. § 42. Derimod vil Fordringshaveren i Almindelighed kunne hæve Kontrakten, naar Mangelen efter den almindelige Opfattelse er væsentlig, eller naar den ifølge Fordringshaverens særlige Tilkjendegivelse under Kontraktens Indgaaelse er afgjørende væsentlig for ham[18]), se nærmere ovfr. § 43. II. 1., og det bliver herved uden Betydning, at ingen Garantierklæring var afgivet af Skyldneren, og at Mangelen var ukjendelig for ham[19]), Kbl. § 42. Men selv om Mangelen efter den almindelige Opfattelse er en væsentlig, kan Fordringshaveren dog ikke hæve Kontrakten, naar han har givet Skyldneren Føje til at antage, at han ikke vilde lægge afgjørende Vægt paa dens Tilstedeværelse. Naar saaledes Fordringshaveren kjendte Mangelen,

---

[17]) Se f. Eks. H. R. T. 1900. 232 (U. f. R. 1900. 564), 1898. 510 (U. f. R. 1899. 69), 1895. 787 (U. f. R. 1896. 368), U. f. R. 1902. 166, 1900. 814, 1899. 703, 1886. 1138, jfr. Note 1[a] og 32.

[17a]) H. R. T. 1899. 234 (U. f. R. 1879. 778).

[18]) Se f. Eks. H. R. T. 1887. 826 (U. f. R. 1888. 477), 1881. 815 (U. f. R. 1882. 536), U. f. R. 1906. 796, 1905. 125, 1904. 486, 1902. 555, 1887. 257, 1051, 1884. 1006, 1883. 326, 1149, J. U. 1866. 457, 1856. 274, 1850. 521, N. j. A. XXX. 47, Bibl. f. Lovk. I. 251 o. m. fl. og Kasuistik i Note 32. Undertiden kan Mangelen kun erkjendes at være væsentlig, naar den trods Opfordring ikke afhjælpes, se f. Eks. U. f. R. 1881. 270. Jfr. Note 28.

[19]) D. i U. f. R. 1908. 119, 1906. 607, 796, 1903. 740, 1900. 156, 1897. 1148, 1896. 782, 1894. 534, 778, 1893. 1280, 1892. 964, 1888. 984, J. U. 1866. 457, 1856. 274, se derimod D. D. i Note 24. Se § 18 Note 7.

jfr. Kbl. § 47, L. 27. April 1904 Nr. 70 § 1 i Slutn., L. 10. Maj 1854 § 15 i Beg., § 21, eller Skyldneren iøvrigt med Føje ifølge Fordringshaverens Forhold kunde antage, at han kjendte den, og Fordringshaveren desuagtet ikke har taget noget Forbehold, kan han ikke træde tilbage[20]). Af særlig Betydning bliver det derfor ogsaa med Hensyn til Retten til at hæve Kontrakten (være sig helt eller delvis), at Ydelsen har været tilstede under Forhandlingerne. Mangler, der efter det ovenfor under 1. udviklede burde være opdagede af Fordringshaveren, kunne da ligesaalidt paaberaabes her som til Grundlag for Erstatningsansvar[21]), Kbl. § 47. Naar særlige Omstændigheder, f. Eks. det lovede Vederlags Størrelse, gjøre det indlysende for Skyldneren, at Fordringshaveren ikke har bemærket Mangelen, bør dog Tilbagetræden ikke være udelukket ved Ydelsens Forevisning[22]), selv om Mangelen var iøjnefaldende; forsaavidt Kbl. § 47 maatte antages at indeholde noget herimod stridende, kan Paragrafen næppe anvendes analogisk udenfor sit Omraade.

Af det anførte vil det ses, at Betingelserne for at kræve Opfyldelsesinteressen paa Grund af Ydelsens Mangler ere vidt forskjellige fra Betingelserne for af denne Grund at kunne hæve Kontrakten[23]), Kbl. § 42. 1°, smh. m. § 42. 2°. Urigtigt er det, naar adskillige Retsafgjørelser udtale sig, som om Adgangen til at hæve er tilstede og kun er tilstede, naar Mangelens Ikke-Tilstedeværelse er garanteret af Skyldneren, og naar han kjendte Mangelen[24]), se nu navnlig Kbl. § 42. Paa den ene Side kan, som bemærket, Fordrings-

---

[20]) *„Caveat emtor"*, jfr. Note 10. At Fordringshaveren kjender Mangelen, kan dog blive uden Betydning, naar han ved Kontraktsafslutningen er optraadt, som om han ikke kjendte den, se § 18 Note 4.

[21]) D. i U. f. R. 1890. 454, H. R. T. 1869. 488 (U. f. R. 1869. 1095), S. og H. R. T. 1873. 173, 1868. 87 og D. D. i Note 10.

[22]) D. i U. f. R. 1887. 1051, 1876. 473, N. j. A. XXX. 47.

[23]) Se f. Eks. H. R. T. 1887. 826 (U. f. R. 1888. 477), U. f. R. 1882. 1029, 1881. 1154, J. U. 1850. 621, jfr. ndfr. § 88 Note 7—11, 31—33 og § 89 Note 25—28, E. Møller i U. f. R. 1907 B. 1209 ff., B. G. B. §§ 462, 463, jfr. §§ 323 og 325.

[24]) Se f. Eks. D. i U. f. R. 1906. 757, 1905. 59, 1902. 801, 1896. 1183. 1888. 920, 1884. 1012, 1874. 785, J. U. 1867. 119, 1865. 795, Bibl. f. Lovk. I. 248.

haveren hæve i mange Tilfælde, hvor der ikke er nogen Garanti eller ond Tro fra Skyldnerens Side[25]), Kbl. § 42. 1⁰. Paa den anden Side kan Fordringshaveren ikke hæve Kontrakten i dens Helhed paa Grund af en Mangel, hvis Ikke-Tilstedeværelse er garanteret ham, eller som Skyldneren kjendte, naar denne dog havde Grund til at antage, at Fordringshaveren ikke lagde afgjørende Vægt paa dette Punkt som Forudsætning for Kontrakten, Kbl. § 42. 1⁰. Men naturligvis er Formodningen for, at Fordringshaveren har lagt afgjørende Vægt paa de Punkter, med Hensyn til hvilke han har forlangt Skyldnerens Garanti[25a]).

b. Delvis Ophævelse af Kontrakten paa Grund af Mangler ved Ydelsen bestaar deri, at Fordringshaveren paa Grund af Mangelen erholder et, ved Forholdet mellem den mangelfrie og den med Mangelen behæftede Ydelses Værdi bestemt Afslag i det Vederlag, han har lovet for Ydelsen[26]) *(actio qvanti minoris)*, Kbl. § 42. 1⁰ „forholdsmæssigt Afslag i Kjøbesummen". Ukorrekt og vildledende er det at betegne saadant Afslag som Erstatning for Mangelen. Forskjellen mellem denne Beføjelse og Kravet paa Erstatning (Opfyldelsesinteressen) er klar nok: En Ting, som uden en vis Mangel vilde være 1000 Kr. værd, er solgt for 800 Kr. og findes behæftet med den paagjældende Mangel, der berøver den $^1/_{10}$ af dens Værdi. I dette Tilfælde kan Fordringshaveren, naar de ovfr. under 1. udviklede Betingelser ere tilstede, fordre 100 Kr. som Erstatning, og af disse Betingelser er Kravet paa 100 Kr. afhængigt, selv om det fremsættes som Paastand paa Afslag i den endnu ikke betalte Kjøbesum. I Kraft af den her omhandlede Beføjelse vilde Kjøberen i det anførte Eksempel kunne kræve et Afslag i Kjøbesummen af 80 Kr., eller, hvis den aftalte Kjøbesum var 1200 Kr., et Afslag af 120 Kr.[27]). Det var tidligere noget omtvistet, hvorvidt denne Beføjelse kunde

[25]) D. D. i Note 19.

[25a]) Jfr. D. i U. f. R. 1891. 785, se ogsaa Note 6.

[26]) Windscheid § 394 Note 1, B. G. B. §§ 472, 462. Se f. Eks. H. R. T. 1886. 587 (U. f. R. 1887. 216), U. f. R. 1907. 742, 1880. 1027, 1881. 755, 1875. 479. 1893. 951, Note 4, 28, 32, § 41 ved Note 46; jfr. U. f. R. 1875. 228, 1888. 118, 1899. 635, 1893. 1014.

[27]) Domme som f. Eks. U. f. R. 1896. 440, 1893. 1014, 1891. 496,

tillægges Fordringshaveren[28]). Efter at den ved Kbl. § 42 er tillagt Løsørekjøberen i al Almindelighed, naar der foreligger en relevant Mangel, selv om denne er væsentlig, saa at Kjøberen kunde hæve Kontrakten helt, maa den antages i samme Almindelighed at staa Fordringshaveren aaben i andre Kontrakter[28a]).

Adgangen til at hæve Kontrakten paa Grund af Mangler kan naturligvis være udelukket ved Reservationer[28b]). At Kontrakten er et Tvangssalg, udelukker den ikke fra at kunne angribes[29]).

3. Hvorvidt Fordringshaveren, der paa Grund af Mangler ved Ydelsen hæver den gjensidige Kontrakt, kan fordre Erstatning for de Tab, han har lidt ved at stole paa Kontrakten, f. Eks. Afhentelsesomkostninger, Foder til det kjøbte Kreatur o. s. v., afgjøres ganske som det tilsvarende Spørgsmaal i Læren om Mora, se ovfr. § 43. II. 2. Som der bemærket, vil Fordringshaveren, naar Betingelserne for at kunne kræve Opfyldelsesinteressen ere tilstede, ordentligvis kunne fordre Erstatning for saadanne Tab som Opfyldelsesinteresse, idet Vederlagsydelserne, indtil andet oplyses, antages i Værdi at svare til hinanden[29a]); Spørgsmaal om Krav paa Erstatning for saadanne

---

1896. 609, der udtale, at Indstævnte, som søges til Kjøbesummens Betaling, uden Kontrasøgsmaal kan gjøre gjældende, at han paa Grund af Mangelen ikke er pligtig at yde den fulde Betaling, ere af utvivlsom Rigtighed, dersom det forlangte Afslag ikke oversteg, hvad han efter Reglerne om urigtige Forudsætninger kan fordre sig frigjort sig for, men vistnok ogsaa rigtige, selv om det er større og altsaa en virkelig Erstatning for Ikke-Opfyldelse, se Nellemann Pr. S. 225, Munch-Petersen Pr. S. 139, og ndfr. § 63 Note 69, men dog U. f. R. 1876. 501.

[28]) Jfr. H. R. T. 1861. 819, ovfr. Note 26 og 4, Evaldsen S. 267 Noten, 285, Hindenburg S. 84, Grundtvig S. 80—81, Kbl. Mot. S. 69, Hagerup S. 99—103. De romanistiske Retsforfatninger give i Almindelighed frit Valg mellem *actio qvanti minoris* og *redhibitoria* uden at begrænse sidstnævnte til de Tilfælde, hvor Mangelen er væsentlig, D. Entw. Mot. II S. 227, B. G. B. § 462, se dog § 468 (Arealmangel ved Kjøb af fast Ejendom) og § 634 (Værksleje), jfr. §§ 469, 470. Jf. § 43 Note 84[b]. Paa den anden Side udelukker B. G. B. § 487 *actio qvanti minoris* i Kreaturhandel, se D. Entw. Mot. II S. 256—257.

[28a]) Jfr. B. G. B. (foruden § 462) §§ 323, 493, 537, 634.

[28b]) Ovfr. Note 15.

[29]) Almén Rubriken ved Note 51, jfr. § 45 Note 32[b]. 13.

[29a]) § 43 Note 86. Se f. Eks. H. R. T. 1888. 73 (U. f. R. 1888.

Tab som negativ Kontraktsinteresse opstaar kun, naar den Vederlagsydelse, der paahviler Fordringshaveren, i Værdi overstiger den ham tilsagte Ydelse uden den paagjældende Mangel, og naar Betingelserne for at kunne kræve Opfyldelsesinteresse ikke ere tilstede. Ordentligvis kan den negative Kontraktsinteresse som saadan ikke kræves[29b]). I flere Domme er det vel blevet antaget, at den, der hæver en Kontrakt, selv om Betingelserne for at kunne kræve Opfyldelsesinteressen ikke er tilstede, kan fordre den negative Kontraktsinteresse[29c]), men efterat denne Praksis for Løsørekjøbs Vedkommende er blevet underkjendt ved Kbl. § 42, maa den ogsaa være udelukket for andre Kontraktsforholds Vedkommende. Men den negative Kontraktsinteresse maa kunne kræves efter den almindelige Erstatningsregel, altsaa forsaavidt Tabet skyldes Debitors Brøde[30.31]), L. 27. April 1894 Nr. 70 § 1 i Slutn. Kun vil man maaske for Varehandelens Vedkommende antage, at Kjøberen ikke vil kunne kræve mere end saameget, som han vilde have opnaaet ved Handelens Opfyldelse med Ydelsen uden den paagjældende Mangel[31a.32]).

605), 1899. 234 (U. f. R. 1899. 778), U. f. R. 1908. 122, 1902. 784, 1896. 449, 1892. 1099, 1888. 984, 1887. 1165, 1883. 1149, 1869. 981.

29b) H. R. T. 1861. 819, U. f. R. 1906. 607, 1903. 740, 1893. 1280, 1881. 1154, Hindenburg S. 89, 133.

29c) Se endnu fra senere Tid U. f. R. 1897. 1148, 1896. 782, 1894. 778, jfr. 534, men derimod rigtig U. f. R. 1907. 742. Jfr. B. G. B. § 488 m. H. t. Kreaturkjøb, Planck II ad § 488. Udlæg til Dyrlægeattest, som udkræves for at konstatere det kjøbte Kreaturs Tilstand, maa kunne fordres erstattet som Procesomkostninger, jfr. U. f. R. 1908. 123.

30) § 43 Note 89, D. i U. f. R. 1896. 159, jfr. D. D. i Note 29a.

31) Endvidere kan Fordringshaveren, se ndfr. § 62. IV. 3, Kbl. § 55, kræve Godtgjørelse for Omkostninger, som er paaførte ham ved Omsorgsforanstaltninger for den af ham afviste Ydelse.

31a) § 43 Note 90.

32) Kasuistik: Arealmagler, jfr. Evaldsen S. 267—268, B. G. B. § 468, D. Entw. Mot. II S. 232—235: Ejere kunne i Almindelighed ikke forudsættes at vide nøje Besked om deres Ejendoms Areal, og dette Ukjendskab kan i Almindelighed ikke regnes for Brøde. Naar en bortsolgt eller bortlejet Ejendom mangler noget i det angivne Areal, vil der derfor ikke af Erhververen kunne kræves Opfyldelsesinteresse, H. R. T. 1861. 819, 1898. 485 (U. f. R. 1899. 52), 1895. 654 (U. f. R. 1896. 125), 1893. 429 (U. f. R. 1893. 1140), 1906. 809 (U. f. R. 1907. 301), U. f. R. 1890. 764, 1888. 298, men dog Schl. H. R. D. I. 677, U. f. R. 1885. 945,

4. Angaaende Spørgsmaalet, om Fordringshaveren ved uden Protest at modtage den mangelfulde Ydelse, naar den efter Kontraktens Indgaaelse tilbydes ham, fortaber sin Ret til at gjøre Mangelen gjældende, henvises til II. 5.

J. U. 1853. 762, 1849. 660, medmindre der foreligger en Garantierklæring fra Skyldneren, H. R. T. 1897. 510 (U. f. R. 1897. 1123), U. f. R. 1906. 285. Og en saadan Garantierklæring maa ifølge det ovfr. ved Note 6 bemærkede og i Betragtning af det uforholdsmæssige Ansvar, som en Garanti her ofte vil kunne medføre, i Almindelighed fortolkes blot som en Indrømmelse af Ret for Modparten til i Mangelstilfælde at hæve Kontrakten eller fordre forholdsmæssigt Afslag i Vederlaget, H. R. T. 1871. 162 (U. f. R. 1871. 541). Adgang til at hæve Kontrakten helt eller til at fordre Afslag maa tilkomme Erhververen, naar det maatte være indlysende for Overdrageren, at det lovede Vederlag var fastsat under Hensyn til Arealangivelsen, H. R. T. 1886. 587 (U. f. R. 1887. 216), 1861. 819, U. f. R. 1905. 125, 1906. 879 (trods Forbehold om Ansvarsfrihed), 1907. 858, 1875. 479, J. U. 1853. 762, se p. d. a. Side H. R. T. 1902. 497 (U. f. R. 1903 B. 31), U. f. R. 1898. 311, jfr. H. R. T. 1898. 485 (U. f. R. 1899. 52), U. f. R. 1907. 896, 1874. 785 og 1872. 190 (Note 15), hvilket faktisk hyppigere vil være Tilfældet ved Forpagtningskontrakter end ved Kjøbekontrakter, jfr. H. R. T. 1877. 827 (U. f. R. 1878. 600), ndfr. § 89 Note 25. Om Ret til negativ Kontraktsinteresse vil der efter det bemærkede sjældent kunne være Tale, H. R. T. 1861. 819. For høj Hartkornsangivelse o. desl., Ørsted V S. 131, kan ordentligvis ikke antages at have ført Kjøberen til højere Pris end ellers og kan ordentligvis ikke komme i Betragtning, U. f. R. 1875. 908, J. U. 1853. 803. Det Tilfælde, at en fast Ejendoms Skatter ved Salg angives for lavt (§ 45), bliver i det hele at bedømme efter de om Mangler ved Ydelsen udviklede Regler, jfr. § 45 Note 9, se f. Eks. H. R. T. 1905. 733 (U. f. R. 1906. 315), 1900. 310. (U. f. R. 1900. 793), U. f. R. 1902. 720, 137, 1901. 526, jfr. 1894. 1065, 1899. 635. Ligeledes for høj Angivelse af en Ejendoms Lejeindtægt ved dens Salg, U. f. R. 1902. 137, 1896. 439, 1895. 468, 1892. 1031. Naar en Ejendom er kjøbt eller lejet med Indretninger, der ere i Strid med Bygningslovgivningen eller desl., jfr. Evaldsen Sp. D. S. 80, Hagerup S. 68—70, vil Skyldneren, da det er saa almindeligt, at der ikke vides sikker Besked om sligt, i Almindelighed ikke være pligtig at yde Opfyldelsesinteresse, H. R. T. 1881. 609 (U. f. R. 1882. 370), 1887. 826 (U. f. R. 1888. 477), 1906. 307 (U. f. R. 1906. 833), U. f. R. 1882. 1029, 1886. 610, J. U. 1866. 696, medmindre han har garanteret Indretningens Lovlighed eller har gjort sig skyldig i Svig, U. f. R. 1887. 1165, jfr. dog 1896. 801 (ovfr. Note 7). Ret til at hæve Kontrakten eller fordre forholdsmæssigt Afslag i Vederlaget vil sjældent kunne tilkomme Kjøberen, der ligesaagodt som Sælgeren bør kjende saadan Lovgivning, saa at Sælgeren altsaa i Al-

5. Om Bevisbyrden for, at en Mangel forefindes ved den omkontraherede individuelt bestemte Ydelse og var tilstede allerede ved Kontraktens Afslutning (eller dog paa et saadant senere Tidspunkt, at Fordringshaveren kan paaberaabe sig den), skal her kun bemærkes, at en Bevisbyrde ordentligvis maa paahvile Fordringshaveren, naar han har modtaget Ydelsen[33]), se særligt om Mangler ved solgt Gjenstand nærmere i Læren om Kjøb.

II. Det andet Æmne, der i Almindelighed behandles i Læren om Mangler ved Ydelsen, er, som tidligere bemærket, det, at der til Opfyldelsen af en generisk bestemt Forpligtelse erlægges en Ydelse, som ikke stemmer med den lovede[34]), f. Eks. at en Varelevering eller et omkontraheret Arbejdsresultat ikke er kontraktmæssigt[34a]). Enkeltheder

---

mindelighed kan gaa ud fra, at Kjøberen er villig til at bære denne Risiko. Derimod maa Lejetageren kunne hæve eller kræve Afslag, naar Indretningens Fjærnelse gjør Lejligheden uegnet til den af ham ved Kontraktens Indgaaelse fordrede Benyttelse, D. i U. f. R. 1882. 1029, 1881. 174, men dog maaske U. f. R. 1882. 921. Negativ Kontraktsinteresse (se § 38) vil her jævnligt kunne kræves, jfr. U. f. R. 1873. 261. Om Kreaturhandelen (Brun-Pedersen Handelsfejl hos vore Husdyr, 1899) findes ikke, saaledes som i B. G. B. §§ 481—492 (jfr. ovfr. Note 28 og 29a), D. Entw. Mot. II S. 243 ff. særlige materielle Lovbestemmelser, Kbl. Mot. S. 80. Spire eller Anlæg til Sygdom anses, bortset fra særlig Garantierklæring, ikke for relevant Mangel, H. R. T. 1896. 132 (U. f. R. 1896. 696), jfr. 1895. 832 (U. f. R. 1896. 398), U. f. R. 1893. 1212. Retterne finde sig ikke bundne ved det veterinære Sundhedsraads Erklæring, H. R. T. 1905. 418 (U. f. R. 1906. 27), 1899. 563 (U. f. R. 1900. 253), N. Lassen i T. f. Rvdsk. XX S. 278—283, jfr. om Dyrlægeattest U. f. R. 1894. 1151. Om en særlig Koutume i Handel om levende Svin se Resp. 19. Sptbr. 1896 (U. f. R. 1897. 533), D. i U. f. R. 1897. 383, jfr. derimod om døde Svin U. f. R. 1906. 796. For Afgjørelsen af Sager ang. Handel om Husdyr ved Voldgift gives Bestemmelser i L. 19 April 1907 Nr. 84.

[33]) Tybjerg Om Bevisbyrden S. 186 ff. og endvidere U. f. R. 1907. 324, H. R. T. 1907. 720 (U. f. R. 1908. 387), Evaldsen S. 289—290.

[34]) Ørsted A. f. R. I S. 496—498, Larsen S. 50—51, Gram S. 234—235, Evaldsen S. 271—295, Hagerup S. 95—118, Aubert Sp. D. D. I S. 79—85, 91—102.

[34a]) Se om Mangelsbegrebet i denne Henseende f. Eks. H. R. T. 1901. 664 (U. f. R. 1902 B. 91), U. f. R. 1902. 804, jfr. 1904. 16 (Note 37).

i dette Æmne giver navnlig Læren om Kjøb Anledning til at omhandle i den specielle Del. Her skal kun omtales de for Kontrakter i Almindelighed gjældende Hovedsætninger.

1. Det betragtes her som givet, hvad Skyldneren efter Kontrakten har at yde, og Talen drejer sig altsaa kun om en ejendommelig Art af Ikke-Opfyldelse. Naar der erlægges noget, som ikke er kontraktmæssigt, kan Fordringshaveren i Almindelighed, saavel straks som senere efter Modtagelsen, forsaavidt han ikke ved denne har tabt sin Mangelsindsigelse (se under 5.), afvise den tilbudte eller den erlagte Ydelse. Dog gjælder dette ikke, naar Mangelen maa anses som uvæsentlig, Kbl. § 43. 2⁰ og § 50. Uanset Mangelens Uvæsentlighed maa Fordringshaveren dog vistnok i Almindelighed kunne afvise Ydelsen, naar Skyldneren har handlet svigagtigt eller ganske vilkaarligt har lagt an paa at erlægge ukontraktmæssig Ydelse[35]), se om Løsørekjøb Kbl. 43. 2⁰. Naar Fordringshaveren saaledes afviser eller tilbagegiver den ukontraktmæssige Ydelse, kan han, forsaavidt Ydelsen ikke er saaledes bundet til en bestemt Tid, at den nu vilde være en væsentlig anden, fordre Erlæggelse af ny kontraktmæssig Ydelse[36]), Kbl. § 43. 1⁰ („Omlevering"). Der har ikke fundet nogen lovlig Opfyldelse Sted, og den i Fordringshaverens Modtagelse af Ydelsen som Opfyldelse muligvis liggende Erklæring om, at Skyldnerens Forpligtelse herved skal være ophørt, er ugyldig efter Reglerne om urigtige Forudsætninger. — Naturligvis er der Intet til Hinder for, at Fordringshaveren tilegner sig den tilbudte ukontraktmæssige Ydelse som fuldgyldig Afgjørelse af Skyldnerens Forpligtelser, medmindre da særlige Omstændigheder udvise, at Skyldneren kun af en Fejltagelse har leveret den til sin Frigjørelse.

2. Naar ukontraktmæssig Ydelse erlægges til Opfyldelse af generisk bestemt Forpligtelse, vil Skyldneren i Almindelighed, selv om han ikke er i nogen Brøde, og selv om han ikke har afgivet Garantierklæring mod den paagjældende Mangel, være pligtig at tilsvare Opfyldelsesinteressen, Kbl.

---

[35]) Jfr. § 42 Note 50.

[36]) Grundtvig S. 35—37. Saaledes ogsaa B. G. B. § 480, D. Entw. Mot. II S. 241—242, Schw. Art. 252. Om det Tilfælde, at det modtagne ikke kan tilbagegives, se § 65.

§ 43. 3°. Hans Paastande om, at han har gjort, hvad han har kunnet, for at skaffe kontraktmæssig Ydelse, og at hans Bestræbelser i saa Henseende ere mislykkede, uden at noget i denne Henseende kan bebrejdes ham, kunne efter det tidligere udviklede ikke komme i Betragtning[37]), medmindre der foreligger en Artsumulighed, se Henvisningen i Kbl. § 43. 3° til Kbl. § 24.

Naar Fordringshaveren i Overensstemmelse med det under 1. bemærkede afviser den ukontraktmæssige Ydelse, kan han fordre Opfyldelsesinteressen i Penge i Stedet for den lovede Ydelse, Kbl. § 43. 1° og 3°. Man kunde dog spørge, om ikke Skyldneren, naar hans Handlingstid i Forholdet endnu ikke er kommen eller ikke væsentligt er oversiddet, kan afværge denne Fordringshaverens Beføjelse ved at afhjælpe Mangelen ved den ukontraktmæssige Ydelse eller ved ny kontraktmæssig Ydelse[38-38a]). I al Almindelighed kan dette dog ikke tilstedes, thi ved at yde til det valgte Tidspunkt har Skyldneren givet Fordringshaveren Føje til at regne med dette som Handlingstid, jfr. Kbl. § 49, se nærmere ndfr. under 5.

Der er blevet rejst det Spørgsmaal, om dog ikke Ansvaret for det Tab, som Fordringshaveren forinden Mangelen blev opdaget, saa at Skyldneren fik Opfordring til at afhjælpe den, har lidt ved at erholde ukontraktmæssig Ydelse, f. Eks. Prisstigning i Mellemtiden, der vilde være kommet ham til Gode, hvis Ydelsen havde været kontraktmæssig, maa være betinget af misligt Forhold eller særlig Garantierklæring fra Skyldnerens Side[39]). Efter de om Genusskyldnerens Ansvar udviklede

---

[37]) Ovfr. § 44 Note 24a ff., § 42 Note 71, Grundtvig S. 33—34 og D. D. i § 44 Note 25, men dog maaske (jfr. Note 34a) U. f. R. 1904. 166. Anderledes B. G. B. § 480. 2°, Planck II ad § 635 Nr. 2; jfr. Note 39. Om Skyldnerens Uvidenhed angaaende hans Forpligtelses Indhold se ovf. § 42 Note 69 ff.

[38]) Saaledes i første Udg.

[38a]) Det vilde herved blive et særligt Spørgsmaal, om ikke Handlingstiden, hvor der til dens Ankomst kræves et Paakrav fra Fordringshaverens Side, efter Omstændighederne maatte anses at være oversiddet, uanset at intet Paakrav er sket, idet saadant er undladt i Tillid til den modtagne Ydelses Kontraktmæssighed.

[39]) Evaldsen S. 286—288, U. f. R. 1907. 481, S. og H. R. T. 1863.

Grundsætninger og nu særligt efter den almindelige Udtalelse i Kbl. § 43. 3° kan saadan Undtagelse ikke anerkjendes, og hvad særligt Udlæg angaar, som den ukontraktmæssige Ydelse umiddelbart har forvoldt Modtageren, har der i Retsanvendelsen ikke været nogen Tvivl om, at Fordringshaveren, ogsaa naar de nævnte Betingelser ikke ere tilstede, kan fordre Erstatning for dem[40]). Kun for en enkelt Art af Tab gjælder maaske noget særligt. Der sigtes herved til Ødelæggelse eller Beskadigelse af Fordringshaverens andre Ting, som er forvoldt ved skadelige Egenskaber hos Ydelsen. Ansvar for saadan Skade, der ikke omfattes af Bestemmelserne i Kbl., bør vistnok kun anerkjendes, naar Skyldneren særligt har garanteret mod saadanne Egenskaber eller dog vakt beføjet Tillid hos Fordringshaveren til, at de ikke ere tilstede, og naar Skaden kan tilregnes ham[40a]). — Naar falske Penge ere erlagte til Indfrielse af en Pengeforpligtelse, og det først opdages senere, kommer Regelen i L. 6. April 1855 § 3 til Anvendelse, som om ingen Betaling var erlagt, saa at Morarenter maa svares og (bortset fra Tilfælde af misligt Forhold) først skulle svares fra den Dag, da Fordringshaveren paa lovlig Maade har søgt eller senere søger sin Ret.

Det har været omtvistet, hvorvidt der tilkommer Fordringshaveren Ret at beholde den ukontraktmæssige Ydelse og kræve Erstatning ved Siden af denne[41]). Man har herimod gjort gjældende, at den ukontraktmæssige Ydelse jo er erlagt af Skyldneren til fuldstændig Frigjørelse. Heraf skulde

---

14, jfr. U. f. R. 1885. 221, 1891. 540. Saaledes om Erstatning i det hele B. G. B. § 480. 2°, jfr. ogsaa Bergh i U. f. Lovk. VI S. 277, 278.

[40]) D. D. i § 43 Note 86 og f. Eks. H. R. T. 1886. 552 (U. f. R. 1887. 200).

[40a]) Jfr. ovfr. Note 12—14. Se Retsafgjørelser ovfr. § 38 Note 10 ff. I det ved D. i U. f. R. 1902. 381 afgjorte Tilfælde var Sælgeren Frøhandler. Jfr. Ung. Entw. § 1435.

[41]) Se herom Evaldsen S. 294, 274, 284—285, Windscheid § 394 Note 25—27, Wharton § 904, Hagerup S. 105—106, Hindenburg S. 76—78, 132—135, 137, og Grundtvig S. 22—32, 34 med nærmere Redegjørelse for Praksis ang. det her omhandlede Spørgsmaal og *quanti minoris* Regelen (Note 46[a]), se endvidere U. f. R. 1903. 271, 1905. 324.

formentlig følge, at Fordringshaveren kun kan tilegne sig den som fuldstændig Fyldestgjørelse[42]), hvorved dog naturligvis ikke benægtedes, at han kunde udøve Retentionsret[43]) over det modtagne til Sikkerhed for hans Erstatningskrav paa Skyldneren, se nu Kbl. § 57. 2°. Hensynet til Fordringshaveren taler imidlertid stærkt for at give ham den omhandlede Beføjelse, og nægtede man ham den, vilde man stille ham retløs i de Tilfælde, hvor han, idet Mangelen er uvæsentlig, ikke kan afvise den ukontraktmæssige Ydelse. Efter at nu Kbl. § 43 har hjemlet Beføjelsen for Løsørekjøberens Vedkommende[43a]), synes det ikke at kunne betvivles, at den maa indrømmes Fordringshaveren ogsaa i andre Kontraktsforhold.

3. Naar Fordringshaveren efter det under 1. bemærkede kan afvise den ukontraktmæssige Ydelse, er han berettiget til helt at hæve Kontrakten[44]) ɔ: fordre sig frigjort for sin Forpligtelse efter denne mod at opgive sin Ret, Kbl. § 43, jfr. ndfr. under I. 2. a. og § 43. II. At den for Skyldforholdet fastsatte Handlingstid endnu ikke er kommen, kan efter det under 2. bemærkede ikke have den Betydning, at Skyldneren i Almindelighed skulde kunne afværge Ophævelsen ved kontraktmæssig Ydelse inden Handlingstidens Udløb[45]), Kbl. § 49, se nærmere under 5. Da Betingelserne for Pligt til at tilsvare Opfyldelsesinteressen i Almindelighed ere tilstede, vil Fordringshaveren efter det ovfr. under I. bemærkede ordentligvis kunne fordre Mellemværendet afgjort saaledes, at der gives ham Erstatning for de Udlæg, som Handelen og den ukontraktmæssige Ydelse har forvoldt ham, uden at Udveksling af de gjen-

---

[42]) Saaledes i forrige Udg.

[43]) Men ikke for andre Krav, D. i U. f. R. 1880. 471, 1883. 507, S. og H. R. T. 1863. 153, H. R. T. 1888. 312 (U. f. R. 1888. 1060), U. f. R. 1905. 289, 1894. 449. Jfr. § 42 Note 32.

[43a]) Naar Skyldneren har erlagt ukontraktmæssig Ydelse, der er værdifuldere end den aftalte, kan Fordringshaverens Erstatningskrav forme sig saaledes, at han kan beholde den værdifuldere Ydelse mod den aftalte Betaling, U. f. R. 1886. 752.

[44]) Se f. Eks. H. R. T. 1873. 507 (U. f. R. 1874. 178), 1890. 154 (U. f. R. 1890. 587), U. f. R. 1883. 518, 1903. 263.

[45]) Anderledes i første Udg. jfr. ovfr. ved Note 38.

sidige Ydelser finder Sted[46]). Spørgsmaalet om Krav paa negativ Kontraktinteresse vil saaledes her sjældent foreligge i dets Renhed, men maa forøvrigt besvares ganske som det tilsvarende Spørgsmaal, naar Ydelsesgjenstanden er individuelt bestemt.

Omtvistet har det været, hvorvidt der overfor Genusskyldneren tilkommer Fordringshaveren Beføjelse til delvis Ophævelse af Aftalen, saaledes at han kan beholde den ukontraktmæssige Ydelse mod et forholdsmæssigt Afslag i Kjøbesummen *(actio quanti minoris)*, altsaa f. Eks. naar den kontraktmæssige Ydelses Værdi er 1000 Kr., Vederlaget 1100 Kr. og Mangelen $^1/_{10}$ af den Værdi, som Ydelsen skulde have, et Afslag af 110 Kr. Denne Beføjelse er blevet bestridt fra samme Synspunkt som Retten til at beholde Ydelsen og kræve Erstatning for Mangelen, se ovfr. 2., men maa af lignende Grunde som denne anerkjendes, ligesom i Tilfælde af Mangel ved individuelt bestemt Ydelse[46a]), se nu for Løsørekjøbs Vedkommende Kbl. § 43.

4. Naar Fordringshaveren har afvist den til ham overdragne ukontraktmæssige Ting (stillet den til Skyldnerens Disposition), tilhører den atter Skyldneren[47]). Fordringshaveren er i Almindelighed indtil videre pligtig at drage Omsorg for den men kan af Skyldneren fordre Erstatning for de ham herved paaførte Omkostninger, se om Løsørekjøb Kbl. §§ 55 og 56 og nærmere i Læren om Kjøb.

5. De Beføjelser, som tilkomme Fordringshaveren i Anledning af Mangler ved Ydelsen, kan han naturligvis fortabe ikke blot ved udtrykkelig Opgivelse af dem eller ved Erklæring om, at han uanset Mangelen modtager Ydelsen som fuldstændig Fyldestgjørelse, men ogsaa iøvrigt efter Reglerne om stiltiende Viljeserklæringer. En virkelig stiltiende Opgivelse (§ 25. I.) af Beføjelserne vil saaledes ordentligvis ligge deri, at Fordrings-

[46]) Se D. D. i § 43 Note 86 og f. Eks. U. f. R. 1900. 931, 1898. 352, 1894. 907, jfr. ovfr. Note 29[a] ff.

[46a]) Saaledes ogsaa B. G. B. § 480. Se om Literatur og Retspraksis Note 41.

[47]) D. i U. f. R. 1903. 642, 1904. 242. Se om Æmnet Evaldsen S. 292—294, Hagerup S. 107—108, Aubert Sp. D. I S. 94—96, Hindenburg S. 80. ff., Grundtvig S. 118—119, Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 194 ff., 229—231.

haveren med Kjendskab til Mangelen[48]) eller under saadanne Omstændigheder, at han burde kjende den, og at Skyldneren med Grund kunde gaa ud fra, at han kjendte den, antager Ydelsen som Fyldestgjørelse uden Forbehold[49.50]). I Kbl. §§ 51—53 findes nu Regler om Tab af Mangelsindsigelse ifølge Undladelse af Reklamation i rette Tid. Bestemmelserne i denne Henseende om Handelskjøb stemme med tidligere Sædvaner og Praksis; disse Bestemmelser kunne kun anvendes analogisk paa Forhold, der ere nær beslægtede med Handelskjøb, saasom Handelskommission. Ogsaa udenfor Handelskjøb, saavel i andet Kjøb som i andre Kontrakter, anerkjendtes det forinden Kbl. i Retsanvendelsen, at visse Kjendsgjerninger, der ikke var virkelige stiltiende Viljeserklæringer, maatte have Virkning som saadanne[51]), navnlig den Omstændighed, at Fordringshaveren lader Tid hengaa, efter at han har opdaget Mangelen eller burde have opdaget den, uden at gjøre den gjældende, navnlig naar der i Mellemtiden er indtraadt et Tidspunkt, paa hvilket han havde særlig Anledning hertil, dersom det var hans Mening at paaberaabe sig den. Efterat Kbl. nu for Løsørekjøbs Vedkommende har givet nærmere præciserede Regler i denne Henseende, der vistnok ere noget strængere end de hidtil fulgte, vil man antagelig ved andre Kontrakter blive mere tilbøjelig til at kræve, at Fordringshaveren under Retsfortabelse skal give Modparten Meddelelser, som dennes Tarv udkræver, jfr. ovfr. § 43. I. 2. Paa den anden Side vil den Omstændighed, at Kbl. giver Kjøberen Beføjelse til at beholde den ukontraktmæssige Ydelse med Afslag i Kjøbesummen eller med Tillæg af Erstatning, medføre, at visse Handlinger, som man tidligere, navnlig i Handelskjøb, tillagde Godkjendelsesvirkning, ikke læn-

---

[48]) B. G. B. § 464, jfr. Schw. Art. 246.

[49]) Jfr. Grundtvig S. 193—202.

[50]) Men man kan ikke sidestille Fordringshaverens Passivitet ved Ydelsens Erlæggelse med hans Passivitet ved Kontraktens Indgaaelse (ovfr. ved Note 10, 11, 20, 21); navnlig maa Fordringen til, hvad Kreditor bør iagttage, stilles højere i sidstnævnte Situation, jfr. Evaldsen S. 275, D. Entw. Mot. II S. 229—230.

[51]) Se f. Eks. U. f. R. 1890. 804, 1887. 343, 1886. 716, 1884. 1012, 1882. 934, 1876. 604, 609, 613, 1118, J. U. 1871. 19.

gere kunne virke saaledes. Dette gjælder saadanne Handlinger, som man tidligere, idet man antog, at de nysnævnte Beføjelser ikke tilkom Kjøberen, tillagde Godkjendelsesvirkning, fordi de kun vilde være lovlige under Forudsætning af, at Kjøberen vilde beholde Varen mod fuldstændig Betaling[52]). Den ved Kbl. § 54 fastsatte Forældelsesfrist for Mangelsindsigelse kan ikke analogisk gjælde for andre Forhold, det skulde da være Forhold, der staa Kjøb saa nær som Handelskommission.

I det foregaaende er flere Gange antydet det Spørgsmaal, om Skyldneren kan afværge Udøvelsen af de Fordringshaveren i Anledning af Mangel ved Ydelsen tilkommende Beføjelser ved ny kontraktmæssig Ydelse eller ved at afhjælpe den foreliggende Mangel[53]). For Løsørekjøbs Vedkommende afgjør nu Kbl. § 49 Spørgsmaalet saaledes, at Kjøberen, naar Sælgeren tilbyder at afhjælpe en Mangel eller at foretage Omlevering, maa lade sig nøje hermed, hvis det kan ske inden den Tid, da han er pligtig at afvente Levering (Kbl. § 21), og det aabenbart ikke kan medføre Omkostning eller Ulempe for ham, dog at han naturligvis beholder sin Ret til Erstatning for Tab, som ikke dækkes ved Omleveringen eller Afhjælpningen. Udenfor Løsørekjøb maa vistnok Spørgsmaalet, forsaavidt angaar ny kontraktmæssig Ydelse — herom kan der jo ikke være Tale, naar Ydelsen er individuelt bestemt — besvares paa lignende Maade[54]). At Skyldneren ikke udenvidere kan gjøre gjældende, at han i alt Fald maa have Adgang til ny Ydelse, saalænge hans oprindelige Handlingstid endnu ikke er oversiddet, er tidligere paapeget. Fordringshaveren, der med Grund kan have indrettet sig i Henhold til den af Skyldneren valgte Opfyldelsestid, kan vistnok kun være pligtig at finde sig i nye Opfyldelsesforsøg, der jo, som det skete udviser, kunne mislykkes, naar det er aabenbart, at han ikke kan lide nogen Ulempe herved, saa at hans Nægtelse af at modtage ny Ydelse fremtræder som Chikane. Hvad derimod angaar Afhjælpning af Mangelen ved den foreliggende Ydelse — de følgende

---

[52]) § 83 Note 149—151, Grundtvig S. 204.

[53]) Herom Grundtvig S. 18—22. Jfr. om Fortolkning af Garantierklæring i denne Henseende U. f. R. 1907. 807.

[54]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 242, U. f. R. 1892. 1062.

Bemærkninger have ogsaa det Tilfælde for Øje, at Ydelsen var individuelt bestemt — kan Bestemmelsen i Kbl. § 49 ikke være analogisk anvendelig paa andre Forhold, medmindre da Talen er om saadanne, der ganske ligne Løsørekjøb, f. Eks. Handelskommission. Udenfor Løsørekjøb ville ordentligvis Ulemperne ved Indrømmelse af Afhjælpningsbeføjelse gjennemsnitligt være ringere for Fordringshaveren end ved Løsørekjøb og Ulemperne ved Nægtelse af Beføjelsen større for Skyldneren. Som almindelig Regel synes at maatte opstilles, at Afhjælpningsbeføjelsen staar aaben for Skyldneren, medmindre dens Udøvelse vilde medføre væsentlig Ulempe for Fordringshaveren, og at denne ikke kan paaberaabe sig en Mangel, der uden væsentlig Ulempe for ham han afhjælpes af Skyldneren, medmindre han forgjæves har opfordret ham til Afhjælpning[55]).

6. Angaaende Bevisbyrden kan i Almindelighed vel kun siges, at Genusskyldneren ordentligvis har Bevisbyrden for, at den af ham til Opfyldelse udvalgte Ydelse var kontraktmæssig, men at en Bevisbyrde gaar over paa Fordringshaveren, naar den overvejende Adgang og Opfordring til Bevissikring er blevet hans, navnlig derved, at han har antaget eller modtaget Ydelsen[56]).

§ 47.

Løfter fra og til Flere[1]).

I. Angaaende Indholdet af de paa Løfter hvilende Fordringsrettigheder staar endnu tilbage at afgjøre, hvorledes det hermed stiller sig, naar Løftet er afgivet af Flere eller til Flere. Ved Løftet fra Flere forstaas det af flere Personer i Forening[1a]) afgivne Løfte; et Løfte kan godt være afgivet af Flere i Forening, skjønt de ikke have lovet samtidigt.

a. Løfter fra flere Personer i Forening angaaende en Penge-

---

[55]) Se f. Eks. U. f. R. 1885. 954, 1892. 1062, 1899. 182, 205, 1902. 555, ndfr. § 89 Note 27, 25, § 88 Note 36, § 141 Note 29^{b}—31, 78, B. G. B. §§ 538, 633, 634, ovfr. Note 2.

[56]) Se herom navnlig Tybjerg Om Bevisbyrden S. 183 ff., og nærmere særligt i Læren om Kjøb. Jfr. B. G. B. § 363.

[1]) Se Literaturangivelserne ovfr. § 3 Note 1.

[1a]) Ndfr. § 121 ved Note 2 og 30 ff. Jfr. U. f. R. 1895. 566.

ydelse kunne udtrykkeligt udtale, at hver Enkelt skal betale det hele Beløb („En for Alle og Alle for En"), saa at der foreligger solidariske Skyldforhold[1b]). Eller de kunne udtrykkeligt begrænse hver Enkelts Pligt til en Anpart, og der opstaar da det Spørgsmaal, om den Omstændighed, at de flere Beløb ere lovede under ét, faar den Betydning, at hver Enkelt ikke kan sagsøges til Betaling af sin Anpart for sig, men at de flere Skyldnere maa sagsøges i Forening. Det maa antages, at de Enkelte kunne sagsøges særskilt[2]); Forholdet vilde ellers kunne blive af ringe praktisk Brugbarhed, ovfr. S. 15 (jfr. dog nu Rpl. § 236). Naar Aftalen ikke specielt afgjør, om den Enkelte kun skal betale en Anpart eller det hele, er det i Retsanvendelsen som almindelig Regel antaget, at Fordringshaveren af hver Enkelt kan fordre det fulde Beløb, eller med andre Ord, at Pengeløftet fra Flere i Forening i Almindelighed skaber umiddelbar solidarisk Pligt[3]), og dette er vistnok ogsaa rigtigt[4]). Lovgivningen giver ingen almindelig Besvarelse

---

[1b]) Om det Brugsforeningsmedlemmer ifølge Foreningens Vedtægter paahvilende solidariske Ansvar se Torp Om Interessentskab S. 302 og U. f. R. 1906. 915.

[2]) Nellemann Alm. D. S. 400, Evaldsen S. 136—137, Jul. Lassen R. R. § 92 II. 1 (Læreb. § 82. I. 1). Jfr. om Enhedens retlige Betydning J. Serlachius i T. f. Rvdsk. XV S. 87—88.

[3]) H. R. T. 1903. 490 (U. f. R. 1904 B. 73), 1902. 376 (U. f. R. 1902 B. 272), 1859. 651, 1881. 631 (U. f. R. 1882. 379), Schl. H. R. D. III. 353, U. f. R. 1908. 169, 1906. 435, 1896. 482, 1892. 995, 1891. 764, 1890. 451, 1889. 244, 765, 798, 1878. 964, 1877. 775, 1876. 825, 1872. 491, 1869. 292, J. U. 1861. 241, A. f. R. II. 301), N. j. A. XV. 100, J. A. X. 1, J. T. X. 2. 170, jfr. VI. 1. 37, jfr. H. R. T. 1901. 446 (U. f. R. 1902 B. 1), 1877. 624, 629 (U. f. R. 1878. 157, 163, O. R. D.), U. f. R. 1874. 979, H. R. T. 1868. 550 (U. f. R. 1869. 170). Naar Retshandel indgaas i Henhold til en Fuldmagt fra Flere, f. Eks. Samejere, hæfte altsaa disse solidarisk, U. f. R. 1889. 244, men dog 1887. 989.

[4]) Ørsted Hdbg. V S. 432—434, Bang i J. T. XVI. 1. 173, Larsen S. 271, Aubert S. 10—12, Norsk Retstidende 1874 S. 89—94, 100 ff., G. W. Gram S. 6—7 og navnlig Evaldsen S. 141—148, men dog Gram S. 29—40, der antager subsidiært solidarisk Ansvar. Som eller nærved dansk-norsk Ret staar B. G. B. § 427, Reatz I S. 195, Planck II ad § 427 og engelsk-amerikansk Ret, Wharton §§ 824—830, 833 og navnlig § 832, Civil code of the state of New-York §§ 824, 674, 675, men iøvrigt er det, bortset fra Handelsinteressentskaber, den almindelige

af Spørgsmaalet. I L. 23. Jan. 1862 § 14, jfr. § 2. 3⁰, og i L. 1. Marts 1889 Nr. 23 §§ 37, 9, 18, jfr. § 3, forudsættes og fastsættes det, at Deltagerne i visse navngivne Interessentskaber hæfte solidarisk for Interessentskabets Gjæld[5]), men herfra kan ganske vist ikke med Sikkerhed sluttes til, at samme Regel gjælder, naar ellers Løfter afgives i Forening. Om Samkautionister gives Regler i D. L. 1—23—13 og 14, der fortolkes saaledes, at hver af dem hæfter umiddelbart solidarisk, naar de særligt have vedtaget dette, se D. L. 1—23—14, „efter udgiven Brevs Lydelse", men ellers principalt med Anparter, subsidiært med det hele[5a]). Men da Kautionsløftet er et Løfte om at betale en Andens Gjæld, kan der ikke af disse Regler udledes nogen almindelig Grundsætning. Man er altsaa ved Afgjørelsen henvist til andre Retskilder. Med Forholdets Natur synes det bedst at stemme, at Løftet fra Flere i Forening, forudsat at ikke særlige Omstændigheder vise Fordringshaveren, at dette ikke er Meningen, som almindelig Regel, nemlig naar Løftet er et Løfte om Vederlag (derunder Tilbagebetaling af Laan), skaber umiddelbar Pligt for hver Enkelt til at betale den hele Sum. Naar ingen Reservation tages af de flere Løftegivere, ses der ikke at være Grund til i nogen Retning at stille Fordringshaveren ugunstigere, end dersom Løftet var afgivet af en Enkelt, og en ugunstigere Retsstilling vilde kunne blive Følgen, saasnart man antager noget Andet end umiddelbart solidarisk Ansvar, idet Løftemodtageren i saa Fald eventuelt vilde blive nødt til at anlægge flere Søgsmaal istedetfor et[6]). Men hvad man end mener herom, maa

---

Regel i Lovgivningerne, at Skyldnerne kun hæfte med Anparter, Oest. G. B. §§ 888, 889, Schw. Art. 162, code civil art. 1202, 1220, se Oversigten i D. Entw. Mot. II S. 153 og Aubert Norsk Retstidende 1874 S. 81—89, Schrevelius II S. 348, jfr. dog tildels T. f. Rvdsk. XIX S. 318, J. Serlachius S. 57—58 og i T. f. Rvdsk. XV S. 93 ff., og Gierke Der Entw. eines B. G. B. S. 209 Note 3.

[5]) Torp Om Interessentskab § 12.

[5a]) § 121. I. 1. b. Jfr. U. f. R. 1904. 424.

[6]) Se særligt om de Vanskeligheder og Tvivlsmaal, der opstaa, naar Kjøberne i Kjøbs- og Salgskontrakter, hvor begge Ydelser skulle erlægges samtidigt, kun hæfte med Anparter, Evaldsen S. 145—147, B. G. B. § 320, Planck II ad § 320 Nr. 2.

vistnok Sætningen om solidarisk Hæftelse erkjendes at have Hjemmel i Sædvaneret; der leves faktisk paa den, idet man i Overensstemmelse med almindelig Retsopfattelse trygt indlader sig i Retshandler med Flere, naar man blot kjender en af dem som solid, uden at tage videre Hensyn til de Andre. Som bemærket kan det umiddelbart solidariske Ansvar naturligvis være udelukket ikke blot ved udtrykkelig Tilkjendegivelse men ogsaa ved stiltiende Forbehold[7]); muligvis foreligger et saadant i den udtrykkelige Tilkjendegivelse om, at Summen skal betales af de Flere „i Forening", saa at der i dette Tilfælde kun foreligger subsidiært solidarisk Ansvar[8]). Paa Gaveløfter passe de anførte Betragtninger derimod næppe; den naturlige Antagelse er vistnok den, at hver Løftegiver, naar ikke andet særligt er aftalt, kun hæfter med en efter Løftegivernes Antal bestemt Anpart[8a]). Og Partsredere hæfte kun i Forhold til deres Anparter[9]) personligt for Rederiets Gjæld, Sølov § 9. Naar en af de flere solidarisk Forpligtede har betalt den fulde Sum til Fordringshaveren, opstaar det Spørgsmaal, om han har Regres mod de andre Løftegivere.[10]) Herom haves en Regel i D. L. 1—23—14 om Samkautionister, som gaar ud paa, at det endelige Resultat — i Mangel af modstaaende Aftale — skal blive det, at hver af Kautionisterne kommer til at betale lige meget. Og Sagen er nærmere ordnet saaledes, at den Kautionist, som har betalt det hele, kan søge hvem han lyster af sine Medkautionister for hele Summen med Fradrag af sin egen Anpart og saaledes fremdeles (solidarisk Regres); naar der f. Eks. er 4 Kautionister A., B., C. og D., kan A., der har betalt det hele, søge $^3/_4$ hos B., denne atter $^2/_4$ hos C., og denne $^1/_4$ hos D. Er en af Kau-

---

[7]) H. R. T. 1872. 607 (U. f. R. 1873. 437), 1878. 618 (U. f. R. 1879. 143, O. R. D.), 1869. 797 (U. f. R. 1870. 545).

[8]) Evaldsen S. 148.

[8a]) § 77 Note 54.

[9]) Grundtvig Søret § 12. Se ogsaa om ældre Ret i denne Henseende Gram Søret S. 57, Hindenburg i U. f. R. 1872. 1007, 1008, Fakultetsresp. i U. f. R. 1876. 1010, Aubert i Norsk Retstidende 1874 S. 97—100, jfr. 88—89, H. R. T. 1871. 158 (U. f. R. 1871. 540), S. og H. R. T. 1871. 110, jfr. U. f. R. 1879. 754.

[10]) Gram S. 48—51, Aubert S. 15—16, Evaldsen S. 162—163.

tionisterne ude af Stand til at betale, skal Skaden deles mellem de Andre; kan i det nævnte Eksempel D. ikke betale sin Anpart, skulle A. og B. tilskyde C. hver $^1/_{12}$, og C. kan søge $^2/_{12}$ hos A., som atter kan søge $^1/_{12}$ hos B.[10a]) D. L. 1—23—14 synes ikke at tænke paa det Tilfælde, at det mellem Samkautionisterne er aftalt, at de skulle hæfte indbyrdes i et andet Forhold end med lige Anparter; i saadanne Tilfælde maa vistnok Tabet ved en Enkelts Insolvens fordeles paa de Andre i det saaledes vedtagne Forhold.[11])

Andre Regler om Æmnet findes ikke, og en almindelig Regel, som omfatter alle Tilfælde, lader sig overhovedet ikke give. Det følger ingenlunde af Solidaritetens Begreb, at Regres maa anerkjendes, men Spørgsmaalets Afgjørelse maa afhænge af Løftegivernes indbyrdes Mellemværende[12]), jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 80. Bortset fra, at Sagen kan være ordnet ved udtrykkelig Aftale, ville Oplysningerne om Løftegivernes indbyrdes Mellemværende ofte afgive tilstrækkelige Holdepunkter for Afgjørelsen af, om Regres haves, jfr. Fdn. 8. April 1768. Saaledes er det klart, at den indfriende Kautionist i Almindelighed har fuld Regres mod Hovedskyldneren, og omvendt, at den indfriende Hovedskyldner ikke har Regres mod sin Kautionist. Og naar Løftet fra de Flere er afgivet som Vederlag for Fordele, der ere tillagte dem i Forening, maa det antages, at det endelige Resultat skal være det, at hver skal betale i Forhold til sin Anpart af Fordelen, saa at altsaa den, der har betalt mere end der svarer til hans Andel, maa have Regres mod de Andre. Naar hverken Aftaler eller Oplysninger om Parternes indbyrdes Mellemværende afgive Holdepunkter, f. Eks. hvis Løftet ikke er afgivet af de Flere som Vederlag, saasom Gaveløftet, eller hvor der ikke foreligger Oplysning om, hvorledes de for Løftet indvundne Fordele ere fordelte mellem Løftegiverne, maa det ifølge Analogien af D. L. 1—23—14 antages, at det endelige Resultat skal være, at hver af Løftegiverne skal

---

[10a]) § 121 Note 5b—8.

[11]) B. G. B. § 426, Reatz I S. 194 Note 4, Planck II ad § 426 Nr. 2, jfr. dog Evaldsen S. 162—163.

[12]) Jfr. Windscheid §§ 294, 298 Note 12. U. f. R. 1902. 373.

betale lige meget, og at følgelig den, der har betalt mere end det, som herefter er hans Anpart, har Regres mod de Andre.[13]) Enhver anden Ordning vilde medføre, at Tilfældigheder kunde blive afgjørende for Resultatet, og kan følgelig ikke antages tilsigtet af Parterne eller af Retsordenen. Hvad dernæst angaar Spørgsmaalet, hvorledes Regressen nærmere er ordnet, synes man, naar ingen anden Aftale er truffen, at maatte følge Analogien af D. L. 1—23—14,[14]) saa at den Indfriende kan søge hele det Beløb, der tilkommer ham til Dækning, hos hvem han vil af de Andre o. s. fr., og saaledes, at det Tab som lides ved en Enkelts Insolvens, fordeles paa de Andre efter deres Anparter i Foretagendet. De flere solidarisk forpligtede Løftegivere synes i den heromhandlede Henseende at burde ligestilles med indbyrdes Samkautionister for, at Ingen af dem skal komme til at betale mere end den Andel, der definitivt skal falde paa ham. Og Løftegiverne, der jo hver især hæfte fuldtud overfor Fordringshaveren, kunne ikke beklage sig ved at hæfte paa tilsvarende Maade overfor den Indfriende. Men denne kan, om han foretrækker det, indskrænke sit Krav overfor hver af de Andre til den paa denne faldende Anpart. At den Løftegiver, der har indfriet det hele og erhvervet Regres, derved er indtraadt i Fordringshaverens Fortrinsrettigheder mod de Andre, maa vistnok, i Mangel af modstaaende Aftale imellem Løftegiverne indbyrdes, antages,[15]) jfr. D. L. 5—14—54 smh. m. 1—22—3, V. L. 7 Mai 1880 §§ 48, 52, saa at den Transport, som han muligvis maatte erholde fra Fordringshaveren af dennes Krav mod de Andre, kun er en Legitimationsakt.

---

[13]) D. i U. f. D. 1876. 777. jfr. 1882. 1023. Saaledes ogsaa fremmede Lovgivninger i Almindelighed, Schw. Art. 168, B. G. B. § 426, D. Entw. Mot. II S. 169—170, Oest. G. B. § 896, code civil art. 1213—1216, Wharton §§ 765, 766, 835.

[14]) Evaldsen S. 162—163, jfr. ovfr. Note 11; Aubert Sp. D. II S. 233 (afvigende dog norsk Praksis). Jfr. § 48 Note 7.

[15]) Ovfr. § 34 Note 20, ndfr. § 121 Note 10. Fremmede Lovgivninger hjemle i Almindelighed Indtrædelsen, Schw. Art. 168, code civil art. 1251, 1252, B. G. B. § 426. 2°, D. Entw. Mot. II S. 170, jfr. Windscheid § 294 Note 5, § 298 Note 13 *(beneficium cedendarum actionum)*.

Hvad der er bemærket om Løfter angaaende Pengeydelser, gjælder ogsaa om Løfter angaaende Ydelser af andre Ting, hvor, ligesom ved Penge, en Del af Ydelsen kun kvantitativt adskiller sig fra den samlede Ydelse.

b. Spørgsmaalet bliver nu, hvorledes Sagen, i Mangel af særlig Aftale, stiller sig, naar Ydelsen i Modsætning til hine Tilfælde er udelelig, hvorved bemærkes, at Ydelsen af en individuelt bestemt Ting i denne Henseende maa betragtes som udelelig[16]), naar Anparten ikke repræsenterer en tilsvarende Brøkdel af Værdien. Her tales jo kun om det Tilfælde, at de flere Løftegivere have afgivet Løftet om den udelelige Ydelse i Forening. Lovgivningen afgjør ikke Spørgsmaalet, men naar man ved delelige Ydelser antager, at de flere Løftegivere ere solidarisk forpligtede, forsaavidt ikke særlige Omstændigheder udvise for Fordringshaveren, at det ikke er Meningen, maa man saameget mere antage, at Fleres Løfte om en udelelig Ydelse forpligter dem solidarisk,[17]) baade med Hensyn til den principale Ydelse og med Hensyn til den Erstatning, som skal svares i Tilfælde af den principale Ydelses Udeblivelse, forudsat at denne Erstatningspligt, ifølge de tidligere udviklede Grundsætninger,[17a]) ikke blot paahviler en enkelt af Skyldnerne. Ved udelelige Ydelser vilde Fordringshaverens Stilling blive særligt mislig, dersom kun Anpartsforpligtelse anerkjendtes, se ovfr. S. 15—16. Navnlig synes det klart, at Flere, der i Forening have lovet en generisk bestemt Ting, f. Eks. en Hest, maa hæfte solidarisk, da Fordringshaveren ellers var udsat for, at

---

[16]) En anden Udtryksmaade følges f. Eks. af Nellemann Alm. D. S. 401. Jfr. Planck II ad § 420 Nr. 2.

[17]) H. R. T. 1864. 343, 1902. 191 (U. f. R. 1903 B. 196), Schl. H. R. D. III. 152, U. f. R. 1868. 103. J. T. XIII. 2. 11, XVIII. 343, XXII. 205, Gram S. 40—43, Evaldsen S. 153—154. Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, men naar den principale Ydelse ikke erlægges, og et Erstatningsansvar træder i Stedet, opstilles, i Overensstemmelse med det i Note 4 bemærkede, ofte kun Anpartsansvar med Hensyn til dette, Schw. Art. 79, 80, Oest. G. B. § 890, D. Entw. Mot. II S. 173—174. B. G. B. § 431, Planck II ad § 431 Nr. 2, Windscheid § 299 Note 7 antager dog, at ogsaa Erstatningsansvaret paahviler Skyldnerne solidarisk.

[17a]) Se særligt § 44 ved Note 34 og 35.

de forskjellige Skyldnere overdroge ham Anparter af forskjellige Ting. Men ogsaa naar Flere i Forening, f. Eks. som Samejere, have bortlovet en individuelt bestemt Ting, maa det, ifølge det under a. bemærkede, antages, at de hæfte solidarisk ɔ: hver Enkelt behandles, som om han havde garanteret, at den hele Ydelse vil blive erlagt. Fordringshaveren kan hos den Enkelte, naar ikke alle Anparter pligtmæssigt erlægges, kræve fuld Erstatning[18]), forudsat naturligvis, at ikke den Paagjældendes Forpligtelse er bortfalden ved Tingenes Undergang. At umiddelbar Opfyldelse af Løftet kun kan fordres anpartvis hos de Flere — det er jo umuligt for den Enkelte at overdrage mere end hans Anpart — kan ikke udelukke det solidariske Erstatningsansvar. Denne Egenskab ved Ydelsen, at det ikke er muligt for den Enkelte at erlægge det hele, vil forøvrigt være sjældnere tilstede, end det ved første Øjekast kunde synes; da nemlig Ydelser, der forudsætte en personlig Virksomhed af Skyldnere i Forening, næppe overhovedet kunne fremtvinges, ovfr. S. 16, og da Fremtvingelsen i alt Fald vil volde betydelige Vanskeligheder, jfr. nu Rpl. § 484, maa et Løfte fra Flere i Forening saavidt muligt fortolkes som ikke havende dette Indhold[19]); naar f. Eks. flere Samejere have lovet Naboen at træffe en Foranstaltning ved deres Ejendom, maa dette Løfte fortolkes saaledes, at det ikke kræver Samejernes personlige Virksomhed, men saaledes, at den lovede Virksomhed kan udfoldes af hver Enkelt, der altsaa bliver fuldtud pligtig til at besørge den.

II. Løfter til flere Personer i Forening om Ydelse af Penge eller lignende skabe, naar de angive, hvilken Anpart hver Enkelt skal have, naturligvis Anpartsrettigheder, og det maa paa Grund af de med Samfordringsrettighederne forbundne Vanskeligheder, se ovfr. S. 15—16, antages, at hver Enkelt kan kræve sin Anpart for sig uden de Andres Medoptræden. Siger Løftet ikke noget om, hvorvidt hver enkelt af Løftemodtagerne skal have det hele eller en Anpart, maa det, paa Grund

[18]) Gram S. 41, D. D. i Note 17 og 19, herimod Evaldsen S. 154—155.

[19]) Jfr. Evaldsen S. 157—158, H. R. T. 1902. 191 (U. f. R. 1902 B. 196), U. f. R. 1891. 1054.

af den modsatte Antagelses Urimelighed, se ovfr. S. 18—19, fastholdes, at hver Enkelt erholder Ret til en Anpart[20]), bestemt ved det Forhold, hvorefter de have givet Vederlag for Løftet, eller efter deres Antal. Heller ikke her kan det antages, at de flere Fordringshavere, for at gjøre deres Krav gjældende, skulle optræde i Forening, — Rpl. § 246. 2⁰ lader det i saa Henseende have sit Forblivende ved hidtil gjældende Ret — men hver Enkelt maa, naar han ikke af særlige Grunde er bunden til ikke at gjøre sin Ret særligt gjældende, særskilt kunne kræve sin Anpart[21]), dog at han i Tvivlstilfælde maa oplyse, at den krævede Anpart tilkommer ham[22]), uafhængigt af de Andre. At noget andet skulde gjælde, naar Samejere i Forening have solgt eller bortlejet en Ting, kan ikke antages[23]). Med det anførte er det imidlertid ingenlunde Meningen at sige, at det skulde være uden Betydning, at et Løfte er afgivet til Flere, saa at Forholdet skulde være det samme, som om særskilte Løfter vare afgivne til hver Enkelt. At Løftet er afgivet til Flere i Forening, medfører saaledes, at de Flere have Ret til Samoptræden under Proces[24]), Rpl. § 241, og at Skyldneren ikke behøver at finde sig i, at de forskjellige Anparter opsiges til Betaling til forskjellige Tider o. s. v., jfr. Fdn. 7. Juni 1827

---

[20]) Schl. H. R. D. III. 368. Dette og det ved Note 21 og 23 bemærkede gjælder i Lovgivningerne i Almindelighed, B. G. B. § 420, Planck II ad § 754, Jul. Lassen R. R. § 92. II. 1 (Læreb § 82. I. 1), Oest G. B. §§ 888, 889, code civil art. 1202, 1220, Mourlon II S. 698, Schw. Art. 169 og Oversigten D. Entw. Mot. II S. 153; kun Preuss. L. R. 1. 5 § 450 og tildels Wharton §§ 814—823, 826 paalægger Fordringshaverne „den besværlige Pligt" at sagsøge i Forening, jfr. Stobbe II § 175 Note 47, Gierke S. 210. Jfr. T. f. Rvdsk. XVIII S. 146 ff.

[21]) H. R. T. 1877. 599 (U. f. R. 1878. 150), U. f. R. 1908. 119, 1903. 257, 1901. 523, 1891. 795, Gram S. 27, Nellemann Alm. D. S. 400, jfr. H. R. T. 1863. 49 (O. R, D.), 1873. 547 (U. f. R. 1874. 200), herimod U. f. R. 1881. 179. Jfr. § 51 Note 52 ff., § 37 ved Note 11 ff.

[22]) H. R. T. 1880. 227 (U. f. R. 1880. 942), U. f. R. 1901. 523.

[23]) Se Evaldsen S. 137—140 og ovfr. Note 20. Herimod D. i J. U. 1864. 729, Gram S. 24—54, Nellemann Alm. D. S. 402. I hvert Fald maa den enkelte Anpartsberettigede da kunne optræde særskilt, naar de andres Anparter ere betalte, jfr. Schl. H. R. D. III. 368.

[24]) H. R. T. 1883. 370 (U. f. R. 1883. 1077, O. R. D.).

§ 9[25]). Undertiden vil det ogsaa stille sig saaledes, at den enkelte Fordringshaver er legitimeret til at oppebære den hele Ydelse paa Samtliges Vegne[26]), f. Eks. i anmeldte eller anmeldelsespligtige Interessentskaber, jfr. L. 1. Marts 1889 § 18. Naar andre (udelelige) Ydelser ere lovede til Flere, maa Retten ligeledes antages at tilkomme disse efter Anparter[26a]), og dersom Ydelsens Modtagelse kræver de Berettigedes Medvirken, f. Eks. naar de Flere have modtaget Løfte om en Ejendomsoverdragelse eller om at blive malede sammen paa et Maleri, er der næppe nogen anden Udvej end at antage en Samfordringsret for stiftet, saaledes at de Flere kun i Forening kunne indtale Ydelsen[27]), jfr. Repl. § 246. 2°. At give hver Enkelt Ret til en Anpartsydelse, hvor en saadan er mulig, f. Eks. Løftet til Flere om Overdragelse af en fast Ejendom, vilde være en Uret mod Skyldneren, der herved vilde inddrages i Fællesskabsforhold, som muligvis lidet stemmer med hans Interesser. Dersom derimod ingen Modtagelseshandling kræves, saa at Ydelsen til en af Fordringshaverne ligesaa vel fyldestgjør de andre, f. Eks. naar Oprensning af en Grøft er lovet to Samejere, vil hver af Fordringshaverne for sig kunne fremtvinge Opfyldelsen[28]). I gjensidige Forhold, hvor Løftet til de Flere er afgivet mod et endnu ikke betalt Vederlag, f. Eks. Salg til Flere, maa den enkelte Fordringshaver, naar de Andre ere udeblevne med Betaling, saa at Skyldneren kan hæve Forholdet overfor dem, være berettiget til at kræve hele Ydelsen mod hele

---

[25]) D. i J. U. 1858. 279.

[26]) Torp Om Interessentskab S. 93—94, 68—69 og p. d. a. S. U. f. R. 1905. 588, 1901. 523. Jfr. § 3 ved Note 9. For vidtgaaende i denne Retning Evaldsen S. 159, jfr. ved Note 29.

[26a]) Planck II ad § 432 og ad § 428 Nr. 1.

[27]) Jfr. Hagerup Civilproces I S. 189—190. Saadanne Udveje som at give den Enkelte Ret til at kræve hele Ydelsen erlagt til eller deponeret til Fordel for samtlige Fordringshavere eller erlagt til sig selv mod at stille de andre Fordringshavere Sikkerhed, B. G. B. § 432, Planck II ad § 432 og Vorbemerkungen zu §§ 420 ff., D. Entw. Mot. II S. 171—173, Gierke Der Entwurf S. 210, Jul. Lassen R. R. § 92. II. 2. b. (Læreb. § 82. I. 2), jfr. Hagerup l. c. S. 190 Note, vil Retsanvendelsen næppe vedkjende sig.

[28]) Jfr. D. i J. U. 1848. 265, Planck II ad § 432 Nr. 1.

Vederlaget, og Skyldneren under samme Forudsætning være berettiget til, mod at tilbyde den Enkelte hele Ydelsen, at kræve fuld Betaling af Vederlaget hos denne, som hæfter solidarisk for dette[29]).

§ 48.

Indholdet af Fordringsrettigheder, som hverken hvile paa Løfte eller Retsbrud.

Om det principale Indhold af de Fordringsrettigheder, der hverken ere kontraktmæssige eller udspringe af Skyldnerens Retsbrud, kan der næppe i Almindelighed siges mere end det i § 32—35 bemærkede[1]). I Almindelighed vil Fordringen være forfalden, saasnart den er stiftet, og Handlingstidens Ankomst vil ordentligvis forudsætte et Paakrav og efter Omstændighederne forskjellige Oplysninger fra Fordringshaverens Side[2]). Angaaende Skyldnerens Pligt til at give Erstatning for Ikke-Opfyldelse af disse Pligter er det givet, at den retsstridige og tilregnelige Ikke-Opfyldelse (§ 41. II.) maa forpligte Skyldneren til Erstatning[3]), og at Regelen i L. 6. April 1855 § 3 ogsaa gjælder for disse Pligter. Ogsaa udenfor disse Tilfælde kan der være Tale om, at der paahviler Skyldneren Pligt til Erstatning for Ikke-Opfyldelse (Subsidiærpligt) i disse Forhold. Men i denne Henseende kunne de om kontraktmæssige Rettigheder udviklede Regler ikke i deres Helhed komme til Anvendelse; Subsidiærpligten maa bedømmes ikke efter Reglerne om Kontrakter, men efter de for den principale Pligt gjældende Regler, forsaavidt disse ere forskjellige fra hine[4]), jfr. ovfr. S. 306. Hvad Betingelserne for Indtrædelse af Erstatningspligt angaar, bliver saaledes den første ovenfor S. 331—332 fremhævede Hovedbetragtning, at selve den retsstiftende Kjendsgjerning vækker Tillid til, at visse Hindringer for Opfyldelsen ikke foreligge, saa at

---

[29]) Jfr. Evaldsen S. 147 og 159.
[1]) Se f. Eks. § 35 Note 51 ff.
[2]) Jfr. D. i U. f. R. 1879. 394.
[3]) Jfr. H. R. T. 1883. 302 (U. f. R. 1883. 1029).
[4]) Aagesen R. R. II S. 140—141, herimod Goos II S. 262.

der maa indestaas for disse, her uden Anvendelse[5]). Derimod maa den anden S. 332 fremhævede Hovedbetragtning, jfr. navnlig § 42. IV., være anvendelig ogsaa her, dog at der maaske ved disse Forpligtelser vil være mindre Tilbøjelighed til at antage Skyldneren erstatningspligtig for den Ikke-Opfyldelse, som skyldes en utilregnelig Uvidenhed om Forpligtelsen[6]). Naar de her omhandlede Kjendsgjerninger medføre Pligt for Flere, kan det ikke opstilles som almindelig Regel, at de hæfte solidarisk, uanset at Ydelsen er delelig, men i adskillige Tilfælde maa dog solidarisk Ansvar anerkjendes[7]).

D. FORANDRING OG OPHØR.

I. SUBJEKTIV FORANDRING.

§ 49.

Almindelige Bemærkninger.

Subjektiv Forandring af et Fordringsretsforhold siges at foreligge, naar nye Personer indtræde i et allerede stiftet Forhold som Fordringshaver eller Skyldner. Det er blevet bestridt, at der overhovet kan tales om subjektiv Forandring af Fordringsrettigheder[1]). Dette vilde være rigtigt, dersom et

---

[5]) Jfr. Hagerup S. 133 Note 40, 1. 71 § 3 Dig. (30), Evaldsen S. 305 Noten, Skyldnerens Mora S. 6, herimod Goos II S. 262.

[6]) Jfr. H. R. T. 1893. 439 (U. f. R. 1893. 1146), ovfr. § 42 Note 69.

[7]) Se herom Torp-Grundtvig S. 148, U. f. R. 1900. 341, B. G. B. § 420 smh. m. § 427, ovfr. § 35 Note 25. Solidarisk Regres for den, som har betalt det hele, § 47 Note 14, kan her næppe opstilles som almindelig Regel, U. f. R. 1905. 69. Om udelige Ydelser U. f. R. 1891. 1054, B. G. B. § 431.

[1]) Aagesen R. R. I S. 152—153, Om Singulærsukcession S. 1 ff., Goos I S. 184—190, jfr. de hos Windscheid § 64 Note 6 nævnte Forff.

Skyldforholds Individualitet alene bestemtes ved de Personer, mellem hvilke det bestaar; i saa Fald vilde det, der betegnes som Indtrædelse af nye Personer i et allerede stiftet Fordringsretsforhold, i Virkeligheden kun være Stiftelsen af et helt nyt Forhold imellem de nye Personer istedetfor det gamle, som ophører. Men da et Fordringsretsforholds Individualitet væsentligt medbestemmes ved de retsstiftende Kjendsgjerninger, som have skabt det[2]), bliver der en Mulighed for at tale om subjektiv Forandring af Fordringsretsforhold, nemlig forsaavidt som Retsordenen maatte anerkjende, at de samme retsstiftende Kjendsgjerninger, der oprindeligt have skabt Ret eller Grundlaget for en Ret mellem visse Personer, paa Grund af andre Kjendsgjerninger kunne paaberaabes som Grundlag for Fordringsretsforhold mellem andre Personer. Hovedspørgsmaalene i dette Æmne blive altsaa dels dette: anerkjender Lovgivningen, at den Fordringsret, der ved visse Kjendsgjerninger er skabt for en Person, ifølge andre, ordentligvis senere indtrædende Kjendsgjerninger kan tilkomme en Anden, og hvilke nærmere Regler gjælde herom? dels det, om de Kjendsgjerninger, der oprindeligt have skabt Forpligtelse for en Person, paa Grund af andre Kjendsgjerninger kunne medføre, at Andre blive Skyldnere i Stedet for ham. Forsaavidt som saadant anerkjendes af Retsordenen, anerkjender den subjektiv Forandring af Fordringsretsforhold. Forholdet mellem de nye Personer er vel ingenlunde identisk med det gamle Forhold, thi Subjektet er medbestemmende for ethvert Retsforholds Individualitet. Forsaavidt kan det forsvares at sige, at de senere Kjendsgjerninger skabe en ny Ret eller Pligt i Stedet for den gamle. Men paa den anden Side er Forholdet ikke helt nyt, idet det tillige støtter sig til de imellem de oprindelige Personer foregaaede Kjendsgjerninger; af denne Grund foretrækkes det at tale om Forandring af det tidligere Forhold[3]).

---

[2]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 225 ff. og ndfr. § 75, § 145. II.

[3]) Afzelius: Om Cession af Fordringar S. 4 ff., Windscheid § 64.

§ 51.

De almindelige Regler om Fordringsrettighedens Overgang til Andre.

Den danske Ret anerkender, ligesom i Almindelighed europæisk Ret[1], at Fordringsrettigheder uden Skyldnerens Samtykke og uden nogen Underretning til Skyldneren (Denunciation, se om denne Benævnelse nedenfor § 5. 2) kunne overføres til Tredjemand[2], jfr. 1 Ekst. Spr. L. 19 Febr. 1861 § 61. De om Overførelse af Ejendomsret over Løsøre gjældende Regler ere anvendelige paa Fordringsrettigheder med de af disse Rettigheders Natur følgende Modifikationer.

1. De Retshandlinger, der medføre Overgang af Fordringsrettigheder, ere i det hele de samme som de, der medføre Overgang af Ejendomsret over Løsøre.

Først maa nævnes Overdragelsesretshandelen i levende Live, der naar den gaar ud paa at give Erhververen den fulde Beføjelse med Hensyn til Fordringen eller en Del af denne, kaldes Transport (Cession, Spr. L. 19. Febr. 1861 § 61), medens Overdrageren kaldes Cedent, Erhververen Cessionar og Skyldneren Cessus. Transporten er undergiven Regler, der svare til de om Ejendomsoverdragelse over Løsøre gjældende. Antager man, at den formløse Aftale er tilstrækkelig til Overførelse af Ejendomsret over Løsøre, maa den

1) Ørsted Haandb. V S. 172—175. Larsen S. 56—63 og 66—73. Gram S. 282—295, 296—312, 319—326. Evaldsen § 12. Aagesen Om Skyldnerskiftet S. 27—42. Aubert S. 161—190, 205—214. Jfr. om ældre Ret Ølgaard S. 265.

2) Aubert S. 161. Afzelius Om Cession af Fordringar S. 25, 28, 31. T. f. Retsv. XIII S. 244—250. [illegible] §§ 36—45. Stobbe § 177. B. G. B. § 398. D. Entw. Mot. II S. 115—119. Jfr. Windscheid §§ 329—331. Oest. G. B. §§ 1392, 1395. Schw. Art. 183—185, 187. Pollock S. 206—210 (in equity). Wharton §§ 536, 537, 542, 545, 526, men dog § 555. Code civil art. 1689, 1690 tillægger Denunciationen Betydning for Retserhvervelsen. Mourlon III S. 309—312. Jfr. ang. Spørgsmaalet om Fordringsrettigheders Overdragelighed og Denunciationens Betydning efter romersk Ret Windscheid § 329, § 331 Not. 7—9. Jul. Lassen R. R. § 93. (Lærebog § 82. b). Afzelius l. c. S. 17 ff. og 48 ff.

3) Se om Begrundelsen af Transportinstitutet Goos II S. 237 ff.

ogsaa antages tilstrækkelig til Overdragelse af Fordringsret. Den blotte mundtlige Overdragelseserklæring til Erhververen, som er kommen til dennes Bevidsthed[4]), maa da være tilstrækkelig til Rettighedens Overførelse. Med Hensyn til mundtlige Fordringer er det da ogsaa almindeligt antaget, at selv den mundtlige Aftale om Fordringens Overførelse er virksom[4a]), men med Hensyn til skriftlige Fordringer er det — bortset fra Ihændehaverpapirer[5]) — blevet antaget, at skriftlig Transport maatte udkræves[6]). Denne Sætning savner dog ganske Hjemmel (ovfr. § 12. I.); ogsaa her maa den mundtlige Erklæring være tilstrækkelig[7]); noget andet er det, at skriftlig Transport og dennes Paategning paa Haandskriftet kan være hensigtsmæssig og fornøden til Erhververens fuldkomne Legitimation og Betryggelse (nedenfor § 54. II. og § 57. I.). Antager man, at der til Overdragelse af Ejendomsret over Løsøre udkræves mere end den blotte Aftale[7a]), maa vistnok tilsvarende yderligere Kendsgjerninger udkræves her[7b]). Det eneste Lovbud,

---

[4]) Dersom Overdragelseserklæringen ikke er meddelt Erhververen eller Andre paa hans Vegne, kan den ordentligvis kun skabe Ret efter Reglerne om *dispositiones mortis causa*, se ovfr. § 11 navnlig Note 2, 3, 8 og 9.

[4a]) Antages det, at der til Overdragelse af Fordringsret kræves andre Kjendsgjerninger end Aftalen, maa dette ogsaa gjælde for mundtlige Fordringer, Møller Thinglysning S. 326—327, 329, ndfr. Note 7[b] og 8 ff.

[5]) Jfr. D. i H. R. T. 1879. 547 (U. f. R. 1880. 298).

[6]) Ksk. 25 Oktbr. 1825, Forudsætningen i D. i H. R. T. 1879. 547 (U. f. R. 1880. 298).

[7]) H. R. T. 1863. 249 (O. R. D.), Nellemann Auktion S. 131—132, Torp-Grundtvig S. 320, Aagesen S. 668—669, Program 1866 S. 55—57, Matzen S. 269—270, Hagerup Panteret S. 147, Civilproces IV S. 179—180, Aubert S. 205.

[7a]) Se om dette meget omtvistede Spørgsmaal Oversigten hos Torp-Grundtvig S. 321 ff.

[7b]) Kræver man Overleverelse af Tingen *(traditio)* til Overdragelse af Ejendomsret, maa vistnok for negotiable Papirers Vedkommende Overleverelse af Haandskriftet eller Paategning paa dette og for andre Haandskrifter og mundtlige Fordringer Denuntiation til Skyldneren anses fornøden til Transport, jfr. E. Møller Thinglysning S. 328, men dog (bortset fra negotiable Papirer) B. G. B. § 398 smh. m. §§ 929 ff., Planck II ad § 398; forsaavidt Vederlagets Erlæggelse anses for fornødent til Overgang af Ejendomsret over Løsøre, maa det samme antages angaaende Transport af Fordringer, E. Møller l. c. S. 327.

som ses at kunne paaberaabes i denne Henseende, er D. L. 5—3—32. Mener man, hvad der dog maaske er det rette[8]), at Overdragelse af Ejendomsret over Løsøre, ifølge Analogien af D. L. 5—3—32, er uvirksom (ɔ: kun er beskyttet som en Fordring paa at faa Tingen overdraget), naar Overdrageren fremdeles beholder Tingen som sin, medens Overdragelse hverken er udelukket, fordi Overdrageren fremdeles beholder Tingen paa Erhververens Vegne *(constitutum possessorium)*, eller fordi Erhververen ikke bliver Besidder, maa dette ogsaa gjælde for Transport af Fordringsret. Det maa da antages, at Transporten er uvirksom, naar Overdrageren ved Overdragelsen forbeholder sig at raade over Fordringen som sin, men dette er ogsaa den eneste Begrænsning i Regelen om den blotte Overdragelseserklærings Gyldighed, som D. L. 5—3—32 kan medføre. D. L. 5—3—32 kan saaledes ikke medføre, at det til Overdragelse maa udkræves, at Skyldneren skal være underrettet om Overdragelsen[9]). Selv om saadan Underretning eller visse yderligere Foranstaltninger, f. Eks. Notering, maatte være nødvendige for at legitimere Erhververen til at kræve Ydelsen af Skyldneren, kunne disse ikke være nødvendige til Rettens Overgang, eftersom D. L. 5—3—32 ikke kræver, at Erhververen sættes i Stand til faktisk at raade over Tingen, men kun, at Overdrageren opgiver Ejendomsbesiddelsen[10]). For det Tilfælde, at Overdrageren af en Haandskriftsfordring beholder Haandskriftet i sit Værge, har der været Tilbøjelighed til at antage, at Foranstaltninger, hvorved han sættes ud af Stand til at raade over Fordringen[11]), eller hvorved Erhververen legitimeres overfor

---

[8]) Om D. L. 5—3—32 (N. L. 5—3—43) se Oversigten hos Torp-Grundtvig S. 309 ff., 321—322. Paa D. L. 5—3—32 at støtte — som det ofte sker — en Regel om Nødvendigheden af *traditio* ses ikke at være foreneligt med Artiklens Ord, jfr. Jul. Lassen T. f. Rvdsk. III S. 219 og nærmere i Teksten.

[9]) H. R. T. 1881. 126 (U. f. R. 1881. 818), U. f. R. 1905. 180, men dog D. i U. f. R. 1875. 245, jfr. Redaktionens rigtige Bemærkninger S. 249.

[10]) U. f. R. 1897. 822. Jfr. dog Forudsætningen i H. R. T. 1879. 547 (U. f. R. 1880. 298).

[11]) Jfr. H. R. T. 1877. 342 (U. f. R. 1877. 1191), 1876. 404 (U. f. R. 1877. 182). Den førstnævnte Dom viser, at Overdragelsen, i alt Fald naar saadanne Skridt (Notering) ere foretagne, er gyldig, selv om Overdrageren

Skyldneren, maatte være nødvendige, f. Eks. Underretning til Skyldneren eller Notering i dennes Bøger eller Paategning paa Haandskriftet om Transporten. Men en saadan Antagelse har ikke nogetsomhelst Tilknytningspunkt i D. L. 5—3—32, der ikke betinger Gyldigheden af *constitutum possessorium* deraf, at Overdrageren sættes ud af Stand til faktisk at raade over Tingen, eller af at Erhververen sættes i Stand til faktisk at raade over den. Selv om Overdrageren beholder Haandskriftet, og ingen Underretning til Skyldneren om Overdragelsen eller andre Foranstaltninger ere foregaaede, maa Overdragelsen altsaa, endog med Hensyn til Ihændehaverpapirer[12]), være virksom, naar det kan antages, at Overdrageren besad Haandskriftet paa Erhververens Vegne[13]), men ganske vist vil den Omstændighed, at hverken Overleverelse eller andre Foranstaltninger, saasom Paategning paa Haandskriftet, Notering hos Skyldneren eller Underretning til denne ere foregaaede, i Forbindelse med andre Omstændigheder kunne indicere, at Overdrageren har forbeholdt sig at besidde Haandskriftet som sit, eller at i Virkeligheden kun et Løfte om at ville overdrage Fordringen eller en *dispositio mortis causa* er tilsigtet[14]). Det udviklede om, hvad der

---

beholder Haandskriftet i sit Værge, se ogsaa D. i U. f. R. 1871. 250, 1883. 856 og DD. i Note 13, men dog Gram Formueret I S. 121, Ørsted Hdbg. IV S. 407, V S. 426—427. Se om Overdragelse af Obligationer, som besiddes af Andre paa Overdragerens Vegne, H. R. T. 1876. 404 (U. f. R. 1877. 182), 1857. 639, hvilke Domme erklære Overdragelsen for gyldig i Tilfælde, hvor Besidderen havde tilkjendegivet at ville besidde paa Erhververens Vegne, uden at de dog erklære dette for nødvendigt.

[12]) D. i U. f. R. 1889. 922, se ogsaa Thöl Das Handelsrecht 6te Aufl. § 230 Note 5, jfr. Ebbecke Berechtigung und aüssere Befugniss S. 51—52, men derimod D. Entw. Mot. II S. 121—122.

[13]) Aagesen S. 668—669, Program 1866 S. 55—57, Matzen S. 270, Hagerup Den norske Panteret S. 147, D. i H. R. T. 1888. 467 (U. f. R. 1889. 81), U. f. R. 1889. 922, 1871. 473, jfr. H. R. T. 1888. 134 (U. f. R. 1888. 634), J. U. 1864. 137; afvigende Aubert S. 204, hvor Reglerne om Ret og om Legitimation synes sammenblandede. Der ses ikke at foreligge nogen H. R. D., som i Resultatet fornægter Sætningen, jfr. Note 14. Ogsaa efter B. G. B. § 398 (jfr. Note 7b), D. Entw. Mot. II S. 118, er den formløse Overenskomst tilstrækkelig til Rettens Overgang, se ogsaa Afzelius S. 38.

[14]) Jfr. D. i H. R. T. 1876. 638 (U. f. R. 1877. 562), 1871. 542 (U.

er tilstrækkeligt til Rettens Overførelse, maa gjælde, selv om Skyldneren, f. Eks. en Sparekasse, har forbeholdt sig, at Overdragelsen kun skal være gyldig, naar visse Forholdsregler ere iagttagne, f. Eks. formelig Transport, Notering i Skyldnerens Bøger[15]) o. s. v. Saadanne Forbehold maa nemlig, i alt Fald ordentligvis, antages kun at angive, hvad Skyldneren vil kræve i Forhold til sig, nemlig som Legitimation hos en Person for at anerkjende ham som Fordringshaver[15a]). Og at Overdrageren endnu har, eller at Erhververen endnu mangler fornøden Legitimation til at kunne afkræve Skyldneren Ydelsen, er, som bemærket, uden Betydning for Rettens Overgang, der desuagtet maa respekteres, f. Eks. af Overdragerens Konkursbo[16]). I det anførte ligger, at Overdragelsesviljen kan tilkjendegive sig paa hvilkensomhelst Maade, men den udtrykkelige Udtalelse af, at Fordringen overdrages, vil naturligvis kunne fjærne eventuelle Bevisvanskeligheder[17]). Stempellovgivningen forbyder ikke længere, at skriftlig Overdragelse foregaar ved Paategning paa selve det Dokument, som overdrages[18]), Stp. L. 19. Febr. 1861 § 60.

---

f. R. 1872. 24). Naturligvis vil der være mindre Grund til at antage noget saadant, naar der er betalt Vederlag for Erhvervelsen, end naar den er en Gave, jfr. flere af de i foreg. Noter anførte Domme.

[15]) Torp-Grundtvig S. 320, Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 75—81, men dog Matzen S. 270 og Forudsætningen i D. i H. R. T. 1881. 126 (U. f. R. 1881. 818). Jfr. U. f. R. 1902. 393 (§ 51 Note 37).

[15a]) Jfr. D. i U. f. R. 1908. 423 med rigtig Dissens.

[16]) Jfr. herved ovfr. § 24 Note 9.

[17]) Jfr. D. i H. R. T. 1905. 404 (U. f. R. 1906. 21), 1887. 188 (U. f. R. 1887. 916), 1881. 364 (U. f. R. 1881. 922), Schl. H. R. D. III. 87, 99, U. f. R. 1906. 472, 1886. 1040, 1881. 552, 1879. 584, 1867 745, S. og H. R. T. 1870. 72, J. U. 1861. 670.

[18]) Forsaavidt kunne alle Dokumenter „endosseres", ɔ: overdrages ved en paa Dokumentet. navnlig dets Bagside, tegnet Anmodning til Skyldneren om at erlægge til Tredjemand, jfr. Brunner hos Endemann II S. 179—180. Naar det alligevel endnu siges som noget særligt om visse Dokumenter, at de ere endossable, jfr. L. om Oplagsbeviser 23. Febr. 1866 § 5, menes i Almindelighed (jfr. dog f. Eks. Aubert Sp. D. I S. 599, ndfr. Note 70) hermed, at særlige Omsættelighedsregler, f. Eks. Reglerne i Fdn. 9. Febr. 1798 og 28. Juli 1841 § 1, komme til Anvendelse, naar de overdrages, jfr. V. L. 7. Maj 1880 § 9, Aubert Den nordiske Vekselret S. 113, Stobbe § 178. I, Hahn Commentar II ad Art. 301 § 5 og ndfr. § 52 i Slutn.

Transport til Ihændehaveren er kun undtagelsesvis tilladt, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 78, L. 11. Febr. 1863, men Tilsidesættelse af dette Forbud har ingen civilretlig Virkning, ovfr. § 12. IV. Ved visse Dokumenter, navnlig Veksler, Oplagsbeviser og Konnossementer vil den blotte Navntegning paa Dokumentets Bagside (Endossement *in blanco*) være det normale Udtryk for, at de transporteres til Ihændehaveren, V. L. 7. Maj 1880 § 12, L. 23. Febr. 1866 § 5, se om Fordringshaverens Legitimation ndfr. § 57. I. og § 55. II. — Som andre Overdragelsesretshandler ved Siden af Transporten nævnes særligt Pantsætningen, der er undergivet Reglerne om Pantsætning af Løsøre, Frd. 28. Juli 1841 § 1, L. 23. Febr. 1866 § 6, Frd. 9. Febr. 1798 § 2. Til Stiftelse af Underpant kræves følgelig Thinglæsning. Den i Fdn. 1841 § 1 i Slutn. omtalte Paategning er ikke nødvendig til Rettens Stiftelse men kun til dens Sikring, se ndfr. § 54. II. Til Stiftelse af Haandpant[19]) kræves ifølge Fdn. 28. Juli 1841 § 1, der ogsaa har Pantsætning af Fordringsrettigheder for Øje, at Overleverelse finder Sted til Panthaveren eller hans Fuldmægtig[20]). Heraf synes at følge, at Haandpanteret kun kan forekomme ved Fordringer, der ere skriftligt konstaterede[21]),

---

[19]) Ørsted Hdbg. VI S. 107, Gram S. 533, Aagesen S. 761—767, 844, 868—869 og Om Singulærsukcession S. 168—172, Matzen S. 515—517, Torp-Grundtvig S. 643 ff., jfr. Hagerup Den norske Panteret S. 147, 92.

[20]) D. i U. f. R. 1875. 140, jfr. J. U. 1861. 892.

[21]) H. R. T. 1869. 627, 681 (U. f. R. 1870. 162, 187), U. f. R. 1878. 1129, 1872. 310. Ofte antages det, at Haandpanteret kun kan stiftes over Gjældsbreve og andre negotiable Dokumenter, Hagerup Den norske Panteret S. 99—101, Evaldsen S. 219 Note, Bergh Norsk Retstidende 1872 S. 457 ff., 473 ff., jfr. N. Lassen Den nordiske Tingsret i Nordisk Retsencyclopædi II S. 199, men ikke over andre skriftlige Skylddokumenter. Positiv Hjemmel for denne Indskrænkning i Vedtagelsesfriheden haves imidlertid ikke, og af Haandpanterettens Begreb og af Reglerne for Haandpanterets Stiftelse følger denne Indskrænkning ikke, Matzen S. 506—507, 518, Torp-Grundtvig S. 650, D. i U. f. R. 1891. 555, J. U. 1861. 892, jfr. sv. D. i T. f. Rvdsk. XIX S. 313. At Pantsætteren, naar det pantsatte Dokument ikke er negotiabelt, fremdeles er i Stand til at gjøre Fordringen gjældende mod Skyldneren, kan kun medføre, at der til Haandpantsætningens gyldige Stiftelse tillige kræves, at der gives Skyldneren Underretning om Pantsættelsen, se straks ndfr. i Teksten. Kun hvor

men naar en mundtlig Fordring er pantsat, og behørig Underretning herom er given Skyldneren, saa at Pantsætteren ikke kan raade over Fordringen, maa Panthaveren — selv om man ikke vil betegne ham som Haandpanthaver — være beskyttet ligesom en Haandpanthaver, uanset at Reglerne i Fdn. 28. Juli 1841 ikke ere iagttagne[21a]). Efter Ordene i Fdn. 1841 er det ikke tilstrækkeligt til Haandpanterets Stiftelse, at Skylddokumentet, som forbliver i Pantsætterens Værge, forsynes med Paategning om Haandpantsætningen, men naar saadan Paategning har fundet Sted, maa Panthaveren dog vistnok være beskyttet som Haandpanthaver[21b]). Paa den anden Side kan det ikke antages, at Overleverelse altid er tilstrækkelig til Stiftelse af Haandpant. Ved legemlige Ting indeholder Forskriften om Overleverelse blandt andet, at Pantsætteren sættes ud af Stand til faktisk at raade over Tingen[22]). Analogisk maa det da ved Skylddokumenter udkræves, foruden at Panthaveren sættes i Stand til faktisk at raade over Fordringen, at Pantsætteren sættes ud af Stand til at raade over den. Forsaavidt Haandskriftet er et saadant, at dets Ihændehavelse er nødvendigt for at kunne gjøre Fordringen gjældende, idet Skyldneren kun er sikker paa Frigjørelse ved at erlægge til Dokumentets Ihændehaver, jfr. Fdn. 9. Febr. 1798 §§ 1 og 2 (negotiable Dokumenter), er altsaa dets Overleverelse til Panthaveren ved Pantsætningsakten tilstrækkelig til at stifte Haandpant[23]), men kan Pant-

Pantsætteren, uanset saadan Underretning, kan raade over Fordringen (ndfr. § 51. II. 3.), f. Eks. Pantsætning af Fremtidsleje af en fast Ejendom, er Haandpanteret udelukket, D. i U. f. R. 1882. 912, Schl. H. R. D. I. 365.

[21a]) E. Møller Dækningsadgang S. 514, T. f. Rvdsk. IX S. 121 Note 2, F. Bülow i Jurid. Forenings Aarbog 1900—1901 S. 47—48. Jfr. B. G. B. § 1280.

[21b]) Jfr. Dep. Tid. 1865 S. 918; anderledes i første Udg. og ndfr. i § 130 Note 77.

[22]) Schl. H. R. D. I. 365, U. f. R. 1880. 1130, N. j. T. III. 367.

[23]) D. i J. T. XXXI. 140, Dep. Tid. 1865 S. 918. Naar det negotiable Dokument ved Pantsætningen overleveres til en Tredjemand, som for Modtagelsen udsteder Recepisse til Pantsætteren, lydende paa, at Dokumentet kun udleveres imod hans og Panthaverens Kvittering, er Haandpanteret stiftet, D i U. f R. 1890. 164, idet Pantsætteren er udelukket fra at raade over Dokumentet, medens Erhververen kan fordre det ud-

sætteren frit raade over Fordringen uden Haandskriftets Ihændehavelse, maa det til Haandpanterets Stiftelse kræves, at der gives Skyldneren Underretning om Pantsættelsen, saaledes at Pantsætteren sættes ud af Stand til at raade over Fordringen[23a]). Dersom det Dokument, der pantsættes, befinder sig i Tredjemands Værge paa Pantsætterens Vegne, f. Eks. hos en Haandpanthaver, maa det til Haandpantsætningens Gyldighed udkræves, at Pantsætteren sættes ud af Stand til at erholde Dokumentet tilbage fra Ihændehaveren, og at Erhververen sættes i Stand til at erholde det fra ham[23b]). Naar Ihændehaveren for Modtagelsen af Dokumentet har udstedt et Modtagelsesbevis (Recepisse), paa hvilket Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 er anvendelig, vil dettes Overleverelse til Erhververen være tilstrækkelig[24]), men ellers kræves det til Stiftelse af Haandpant, at Besidderen underrettes om Pantsætningen, saaledes at han ikke kan frigjøre sig ved Tilbagelevering til Pantsætteren, eller, dersom Recepissen ikke begrunder nogen Ret for Erhververen overfor Besidderen til at erholde Dokumentet udleveret, at denne paatager sig at udlevere det til Erhververen og ikke til Pantsætteren[25]). Dog kan det maaske antages, at Overleverelse af Modtagelsesbeviset ogsaa er tilstrækkelig, hvor vel ikke Fdn. 1798 er anvendelig paa dette, men det dog er af en saadan Karakter, at det stiller sig som aldeles usandsynligt, at Besidderen skulde vægre sig ved at udlevere til dets Ihændehaver og være villig til at udlevere til Ikke-Ihændehaveren, f. Eks. Assistentshussedler, jfr. Regul. 31. Oktbr. 1868 § 6, se ndfr. § 57. II. om Legitimationspapirer. Naar Overdrageren af en Fordring staar i et Skyldforhold til Erhververen, som skal dækkes ved Overdragelsen, kan det ofte være tvivlsomt, om der foreligger en Transport

---

leveret af Tredjemand, naar han skaffer Pantsætterens Kvittering, som eventuelt kan fremtvinges.

[23a]) U. f. R. 1906. 475, 1903. 169, 1907. 751, jfr. § 51. I.

[23b]) H. R. T. 1904. 233 (U. f. R. 1904 B. 262). U. f. R. 1898. 498, 1896. 291, jfr. 1902. 180.

[24]) H. R. T. 1865. 98, U. f. R. 1875. 756. Jfr. § 56 Note 14 ff.

[25]) H. R. T. 1881. 83 (U. f. R. 1881. 793), 1880. 530 (U. f. R. 1881. 198).

eller en Pantsætning[26]); de ved Overdragelsen brugte Retsterminologier, f. Eks. „jeg transporterer", give ingen afgjørende Oplysning om Sammenhængen. Den praktiske Betydning af Tvivlens Løsning svinder noget ind, forsaavidt man antager, at den Transport, der finder Sted til Sikkerhed for et Krav, med Hensyn til Spørgsmaalet om Retsbeskyttelse maa behandles efter Reglerne om Pant (ovfr. § 20. III. 3.)[26a]). Som almindelig Regel maa dette vel nok antages, men undtages maa dog vistnok det Tilfælde, som er det praktisk hyppigst forekommende, nemlig at det er en Pengefordring, som overdrages, for at Erhververen skal opnaa Fyldestgjørelse for sin Fordring ved Oppebørsel af den overdragne Fordrings Beløb[27]). Denne Disposition er ofte saa naturlig og saa paakrævet af de økonomiske Forhold, at den ikke bør være undergivet de for Pantsætning gjældende strængere Regler angaaende Retsstiftelse. Og overhovedet maa det erindres, at Erhververen (bortset fra Reglerne om negotiable Dokumenter) ved behørig Denuntiation opnaar Retsbeskyttelse i Analogi med Reglerne om Haandpant[27a]). Ogsaa til Brug, f. Eks. til Rentenydelse, kunne Fordringsrettigheder overdrages[27b]). — De samme Omstændigheder, som udelukke Gyldigheden af en Overdragelsesretshandel over en Ting, f. Eks. Umyndighed hos Overdrageren, bristende Forudsætninger o. s. v., udelukke ogsaa og paa samme Maade Gyldigheden af den Retshandel, hvorved en Fordringsret overdrages.

---

[26]) Evaldsen S. 198—199, Deuntzer Sk. R. S. 323—324, D. i H. R. T. 1880. 530 (U. f. R. 1881. 198), 1869. 627, 681 (U. f. R. 1870. 162, 187), U. f. R. 1891. 555 og D. D. i Note 27 samt ndfr. § 112 Note 3, § 139 Note 71, § 143 Note 30, 31, 19—21, § 64 Note 24[a]—26.

[26a]) Se herom Hagerup Panteret S. 43, 37, Hagerup-Bull Norsk Retstidende 1903 S. 1 ff. og 257 ff., F. Bülow i Juridisk Forenings Aarbog 1900—1901 S. 45 ff., jfr. Heckscher i T. f. Rvdsk. II S. 327 og Citater i § 20 Note 27.

[27]) H. R. T. 1899. 121 (U. f. R. 1899. 588), U. f. R. 1868. 157, jfr. H. R. T. 1905. 287, 404 (U. f. R. 1905 B. 314, 1906. 21) og særligt om Overdragelse af baandlagte Midler U. f. R. 1908. 265, men derimod tidligere H. R. T. 1869. 627 (U. f. R. 1870. 162), U. f. R. 1898. 172, 1897. 1161, 200, 1863. 605, jfr. 1871. 647. Hagerup-Bull l. c. S. 16—17, 259. Anderledes i første Udg.

[27a]) Note 21[a].

[27b]) Jfr. B. G. B. §§ 1068 ff.

Naar Overdrageren mangler Kompetence, ɔ: ikke er rette Fordringshaver, er den almindelige Regel den, at Fordringsretten ikke erhverves af Erhververen. Overdrager Fordringshaveren efterhaanden Fordringsretten til Forskjellige, er den første Overdragelse den virksomme, og de senere Erhververe maa nøjes med et Godtgjørelseskrav mod Overdrageren. Undertiden tales der om Transport (eller Pantsætning) af en Fordring fra Skyldnerens Side, idet en Person A. til Tredjemand overdrager et af A. selv udstedt Skylddokument, som enten oprindeligt har begrundet et Skyldforhold for A., og som han derefter har faaet transporteret til sig selv istedetfor at faa det forsynet med Kvittering, eller som aldrig har begrundet et Skyldforhold, men er udstedt *pro forma* til en Straamand, der ikke skulde være Fordringshaver, jfr. i det flg. § 66 og ovfr. S. 94—95 om Akkomodationsobligationen. I begge Tilfælde er Forholdet det, at der i det Øjeblik, da Udstederen foretager „Transporten", ikke foreligger noget Skyldforhold, og at den saakaldte Transport ikke overfører, men stifter et Skyldforhold[28]). Men i forskjellige Tilfælde er det fastsat af Lovgivningen, V. L. 7. Maj 1880 § 10[29]), Oktr. 4. Juli 1818 § 8, jfr. Pl. 4. Aug. 1835, eller følger af dens Grundsætninger eller af Forholdets Natur, at visse Erhververe ifølge Skyldnerens „Transport" erholde samme Retsstilling som ifølge en egentlig Transport[30]), se ndfr. § 66.

Som andre Kjendsgjerninger end Overdragelsesretshandler i levende Live, hvorved Fordringsrettigheder kunne overføres, nævnes Udlæg[30a]), L. 9. April 1891 Nr. 66 §§ 17—19, Rpl. § 522, Konkurs L. 25. Marts 1872 §§ 1, 72, 161, Arv efter Loven eller Testamente, Legat, Ægteskab samt Hævd[31]) og Ejendomsdom[32]). Om hvorvidt Fordringsrettigheder uden

---

[28]) D. i U. f. R. 1887. 319, 1885. 281.

[29]) Evaldsen Fortolkning af Veksselloven S. 50.

[30]) Larsen S. 59, Hagerup Den norske Panteret S. 166—167, 170—171, jfr. Stobbe § 175. IV, § 180. 6.

[30a]) Jfr. B. G. B. §§ 828 ff.

[31]) Ovfr. § 32 ved Note 4 og 5.

[32]) Torp-Grundtvig S. 438, Matzen S. 331—332, 317, Asmussen i U. f. R. 1883. 897—907, D. i U. f. R. 1877. 281, 1890. 1059, 1894.

Transport overføres til den Tredjemand, som indfrier Forpligtelsen *(cessio legis)*[32a]), er talt ovfr. § 34. II. 2.

Efter den almindelige Regel om Overdragelsesretshandler gaar den ældre Retserhvervelse fremfor den yngre. En Forpligtelse til at overdrage en Fordringsret virker naturligvis ikke paa samme Maade som Overdragelsen selv[33]).

II. Virkningen af de Kjendsgjerninger, der efter det anførte kunne overføre Fordringsretten til en ny Fordringshaver, er den, at Erhververen, indenfor de ved de retsstiftende Kjendsgjerninger bestemte Grænser, er fordringsberettiget overfor Skyldneren, medens den forhenværende Fordringshavers Ret indenfor de samme Grænser[34]) er ophørt. I Tilfælde af Transport er altsaa Overdragerens Ret fuldstændig ophørt, og Erhververen er udelukkende Fordringshaver. Fordringen hører til hans Bo, og han kan altsaa transportere den videre. Og denne hans Retsstilling bliver upaavirket af Overdragerens Konkurs og dennes senere Overdragelse af Fordringen til Andre. Transporten antages, naar ikke andet er aftalt, at omfatte alle Fordringens Fortrinsrettigheder[35]), saasom Privilegium i Konkurstilfælde, og Akcessorier[36]), f. Eks. Pant, Kaution og Renter, L. 29. Marts 1873 Nr. 36 § 2; dog kunne Renter, der ere forfaldne før Overdragelsen, i Almindelighed ikke antages indbefattede i denne, Kbl. § 20, jfr. § 19. Omvendt vil Overdragelsen af en Ting kunne indbefatte Overdragelsen af de til Tingen knyttede Fordringsrettigheder, f. Eks. de til en fast Ejendom knyttede Rettigheder som Udlejer af denne. I Tilfælde af Pantsætning er Erhververens Ret en begrænset Fordringsret, der forholder sig til Overdragerens, som Panthaverens Ret over Tingen for-

---

1074, J. U. 1852. 489, 1849. 329, 1864. 427, 1858. 505, 1854. 159, 1855. 913, Bevill. 1. Oktbr. 1890 (bortkommen Panteobligation). Jfr. ndfr. i § 58 Note 23, 24 og 21.

[32a]) Jfr. B. G. B. § 412.

[33]) Windscheid § 330 Note 12.

[34]) Jfr. D. i U. f. R. 1879. 682.

[35]) Jfr. D. i U. f. R. 1880. 237.

[36]) H. R. T. 1863. 249 (O. R. D.), 1891. 556 (U. f. R. 1892. 206), jfr. 1868. 607 (U. f. R. 1869. 257), Schl. H. R. D. I. 76, U. f. R. 1908. 107, J. U. I. 905, Gram S. 296, 76. Jfr. B. G. B. § 401, Planck II ad § 401.

holder sig til Ejerens, hvoraf man dog ikke maa lade sig forlede til at betegne Erhververens Ret som en tinglig Ret[37]). Underpanthaveren kan til sin Fyldestgjørelse gjøre Udlæg i Fordringen og derefter gaa frem som andre Udlægshavere, se ndfr. Haandpanthaveren i en Fordring kan søge sin Fyldestgjørelse ved Fordringens Afhændelse eller Overtagelse til Ejendom[37a]) efter Reglerne i D. L. 5—7—2 og 3 og K. L. 25. Marts 1872 § 155, jfr. L. 9. April 1891 Nr. 66 § 1 og Rpl. § 529. 2°. Men han kan ogsaa[38]) indkræve den forfaldne Fordring hos Skyldneren[39]), hvorved han opnaar Haandpanteret over det oppebaarne og, dersom dette er Penge, faktisk Fyldestgjørelse. Den, hvem en rentebærende Forskrivning er given i Haandpant, har ikke nogen Ret til at oppebære eller hindre Pantsætteren i at oppebære de efterhaanden forfaldende Renter, men maa endog, naar Rentekoupons ere overleverede ham med Gjældsbrevet, afgive disse til Pantsætteren[40]). Han er indskrænket

---

[37]) Aagesen S. 381 ff., Torp-Grundtvig S. 584, Hagerup Den norske Panteret S. 43—44, Afzelius Om Cession S. 38—40. Jfr. Bergh i Norsk Retstidende 1872 S. 457 ff. og 473 ff.

[37a]) Nærmere Torp-Grundtvig S. 656. Jfr. B. G. B. §§ 1279 ff.

[38]) Da Indkrævelsen af Fordringen hos Skyldneren, selv om den bestaar i en Pengeydelse, ikke retligt gaar ud paa at erholde Fyldestgjørelse, men kun paa at erholde Haandpanteret over det indkrævede, behøver Panthaveren ikke først at give Pantsætteren Advarsel eller Opfordring efter K. L. 25. Marts 1872 § 155 og D. L. 5—7—2 og 3, se Matzen S. 526, men derimod D. i U. f. R. 1879. 585. Men forsigtigst vil det være at give Pantsætteren Varsel under Sagen mod Skyldneren, jfr. H. R. T. 1870. 104 (U. f. R. 1870. 616).

[39]) Ørsted Hdbg. VI S. 119—121, Matzen S. 526—527, Torp-Grundtvig S. 659—660, Hagerup Den norske Panteret S. 330 ff., Afzelius Om Cession S. 53—55, Schl. H. R. D. II. 53, H. R. T. 1870. 104 (U. f. R. 1870. 616), U. f. R. 1868. 509, 1888. 215, 1891. 211, 555, 1905. 511, J. U. 1855. 767, A. f. R. III. 323, jfr. IV. 484 (H. R. D.), B. G. B. § 1282.

[40]) D. i H. R. T. 1877. 71 (U. f. R. 1877. 813), U. f. R. 1880. 988, 1878. 461, Matzen S. 520, Torp-Grundtvig S. 652. At Koupons ere overleverede tilligemed Obligationen, indicerer ikke, at det er Parternes Mening, at Haandpanthaveren skulde kunne tilbageholde disse til eventuel Dækning, men finder sin tilstrækkelige Forklaring deri, at en Obligation uden tilhørende Koupons ikke kan realiseres fordelagtigt; herimod Hagerup Den norske Panteret S. 204.

til at holde sig til de Renter, der endnu ikke ere oppebaarne i det Øjeblik, han tager Fyldestgjørelse, men til de i dette Øjeblik vedhængende Renter strækker hans Panteret sig, og det vistnok, selv om de ere forfaldne tidligere, naar det da ikke skyldes et retsstridigt Forhold fra hans Side, at de ikke ere blevne indfriede[41]). Underpant i en fast Ejendom giver, jfr. D. L. 5—7—8, hvad enten Pantebrevet lyder paa, at den af Ejendommen flydende Leje er indbefattet i Pantet eller ikke[42]), Panthaveren Panteret over de Lejesummer, der endnu vedhænge Ejendommen i det Øjeblik, da han lovligt[42a]) tager Pantet til Brugelighed eller gjør Udlæg i det med Lejen[43]), eller Pantsætterens Bo kommer under Konkursbehandling[44]). Som vedhængende maa betragtes de ikke oppebaarne Lejesummer, selv om de ere forfaldne forud for de nævnte Tidspunkter[45]). Betydningen af den omtalte Panteret er navnlig den, at Lejefordringen tilkommer Panthaveren, selv om Andre forinden de nævnte Tidspunkter have erhvervet Rettigheder over Ejendommen med Lejen[46]) eller særlige Rettigheder over

[41]) Hagerup l. c. S. 204—206, jfr. Note 40 og D. i U. f. R. 1879. 930.

[42]) Det kan overhovedet vistnok ikke antages, at en udtrykkelig Vedtagelse af, at Lejen er indbefattet i Pantet, giver Panthaveren større Ret, end hvor denne Vedtagelse savnes, Aagesen S 403, Torp-Grundtvig S. 632, jfr. dog Bemærkninger i U. f. R. 1870. 1025, 1892. 412.

[42a]) U. f. R. 1896. 1117.

[43]) Torp-Grundtvig S. 631—633, 670, Matzen S. 540, 545, H. R. T. 1897. 185 (U. f. R. 1897. 687) og D. D. i følgende Noter, jfr. U. f. R. 1895. 453, H. R. T. 1894. 465 (U. f. R. 1895. 19). Jfr. Nellemann Eksekution S. 250 ff., Hagerup Den norske Panteret S. 201 ff. I det i H. R. T. 1892. 631 (U. f. R. 1893. 83) afgjorte Tilfælde antoges Retsforfølgningen ikke at have omfattet Lejen, se derimod H. R. T. 1897. 185 (U. f. R. 1897. 687). At Panthaveren ved at gjøre Arrest skulde kunne skaffe sig Panteret i de i Arrestens Øjeblik vedhængende Lejesummer, kan vistnok ikke antages, D. i J. U. 1861. 678, jfr. 1865. 769.

[44]) Deuntzer Sk. R. S. 242, U. f. R. 1904. 264. Noget andet er det, at Konkursboet oppebærer Lejesummen til Panthaveren, K. L. 25. Marts 1872 § 37, L. 9. April 1891 § 47, Rpl. § 671.

[45]) H. R. T. 1888. 296 (U. f. R. 1888. 1056); herimod D. i U. f. R. 1904 711, 1892. 412, 1885. 396, Forudsætningen i D. i U. f. R. 1881. 1111, 1878. 838, J. U. 1861. 678, Hagerup l. c. S. 202.

[46]) H. R. T. 1888. 296 (U. f. R. 1888. 1056), U. f. R. 1888. 902, J. U. 1861. 678.

Lejen[47]), efter at Panteretten lovlig er stiftet, naar de dog ikke inden de nævnte Tidspunkter har faaet Lejen udbetalt. Derimod strækker Panthaverens Ret sig ikke til Lejesummer, der ere oppebaarne ved de nævnte Tidspunkter, i alt Fald ikke, naar de ved Oppebørselen vare forfaldne[48]); Spørgsmaalet kan kun være, om han i Forhold til sig kan betragte forudbetalte Lejesummer som ikke erlagte[49]). Beføjelse til at afhænde eller inddrive Fordringen tilkommer ogsaa Konkursboet, K. L. §§ 72, 75. 3°, Sk. L. § 28, og Udlægshaveren, L. 9. April 1891 Nr. 66 §§ 1, 17 og 18, Rpl. §§ 529, 548, 549, der dog, ifølge L. 1891 § 18, Rpl. § 549, kun kan inddrive Fordringen ved en af ham antagen, af Fogden autoriseret Inkassator[50]), jfr. L. 1891 § 19, Rpl. § 550.

III. Iøvrigt bemærkes nærmere følgende under særligt Hensyn til Overførelsen ved Transport.

1. Cessionarens ved Transporten erhvervede Ret overfor Skyldneren har ikke i nogen Retning noget videre Omfang end den Overdrageren i Transportens Øjeblik tilkommende Ret. Naar Skyldnerens Pligt overfor Overdrageren gik ud paa at betale paa dennes Bopæl, vil han altsaa ikke være pligtig at betale paa Cessionarens, medmindre denne ligger indenfor de Grænser, indenfor hvilke Overdrageren i Tilfælde af Flytning vilde bevare sin Ret til Betaling paa sin Bopæl[51]), jfr. Oktr. 4. Juli 1818 § 9. De samme Indsigelser, som Skyldneren i Transportens Øjeblik havde mod Overdragerens Fordring,

---

[47]) Hagerup Den norske Panteret S. 203—204, D. i U. f. R. 1881. 1111, 1878. 838, J. U. 1865. 769, men dog Forudsætningen i D. i U. f. R. 1888. 902 og maaske D. i J. U. 1862. 369.

[48]) D. i U. f. R. 1870. 1022, J. U. 1866. 172, 1861. 678, 1865. 38.

[49]) Se herom ndfr. S. 487.

[50]) H. R. T. 1897. 306 (U. f. R. 1897. 791), U. f. R. 1903. 549, 1896. 162, Nellemann Eksekution S. 236, jfr. H. R. T. 1898. 721 (U. f. R. 1899. 335), U. f. R. 1899. 428, ndfr. § 51 Note 55. Se om Reglerne forinden L. 1891 H. R. T. 1870. 104 (U. f. R. 1870. 616), U. f. R. 1880. 237, 1891. 763, jfr. H. R. D. i Forsete 1823. 330.

[51]) Evaldsen S. 326—328, Skyldnerens Mora S. 94—96, Ørsted Hdbg. V S. 142, D. i H. R. T. 1891. 496 (U. f. R. 1892. 113), U. f. R. 1903. 573, 1867. 974, J. U. 1858. 470, jfr. H. R. T. 1870. 508 (U. f. R. 1871. 5), U. f. R. 1875. 192. Ovfr. § 40. IV.

har han fremdeles (se derimod de særlige Regler om Gjældsbreve ndfr. i § 53) imod Cessionaren[52]), undtagen dem, der udelukkende have Hensyn til Cedentens Person, f. Eks. dennes Tilsagn om ikke personligt at ville sagsøge Skyldneren. Hvorvidt Skyldneren overfor Cessionaren kan fremsætte Modfordringer, som tilkomme ham overfor Overdrageren, undersøges andetsteds (ndfr. § 63. II. 1.). At Skyldneren overfor Cessionarens Underretning om Transporten anerkjender ham som sin Kreditor, betager ham ikke de Indsigelser, som han kunde fremsætte overfor Cedenten, medmindre han hos Cessionaren særligt har vakt Tillid til, at den paagjældende Indsigelse ikke foreligger, eller det af Forhandlingerne særligt fremgaar at være hans Mening at give Cessionaren en af Overdragerens uafhængig Retsstilling[52a]). Regler om, at Cessionaren ikke skulde kunne affordre Cessus et større Beløb end det, han har kjøbt Fordringen for, kjender dansk Ret ikke[53]). Skyldneren kan i Almindelighed overfor den, der optræder som Cessionar, gjøre den Indsigelse gjældende, at den foregaaede Transport er uvirksom[54]), thi naar dette er Tilfældet, vil han ordentligvis ikke blive frigjort for sin Skyld ved Betaling til Cessionaren. Men naar Sagen staar saaledes, at Cessus vilde blive frigjort ved Betaling til Cessionaren trods Transportens mulige Ugyldighed og Kjendskabet til denne, vedkommer Ugyldigheden ham ikke og kan ikke fremsættes af ham som Indsigelse[55]).

---

[52]) Se f. Eks. H. R. T. 1889. 839 (U. f. R. 1890. 364), B. G. B. § 404, Planck II ad § 404. Paa den anden Side skader det ikke Cessionaren, at han har en Viden om Omstændigheder, som vilde have udelukket Gyldigheden af Skyldnerens Løfte til Cedenten, dersom den havde været tilstede hos denne.

[52a]) U. f. R. 1895. 410, 1905. 385, 1906. 877, jfr. 889, H. R. T. 1907. 677 (U. f. R. 1908. 374), U. f. R. 1907. 601, 1908. 93. Jfr. § 64 v. Note 49.

[53]) Se om den i nyere Retsforfatninger forsvindende *lex Anastasiana* Windscheid § 333 Note 3, Stobbe § 177. 7, D. Entw. Mot. II S. 126, code civil Art. 1699—1701, Schneider S. 167.

[54]) Jfr. f. Eks. H. R. T. 1887. 118 (U. f. R. 1887. 916), Schl. H. R. D. III. 87, U. f. R. 1872. 714, 1882. 548, 1893. 323, 1908. 115, Jul. Lassen i U. f. R. 1890. 611 (jfr. Note 55) og Nullitet og Anfægtelighed S. 60, Planck II ad § 404 Nr. 3, jfr. D. Entw. Mot. I S. 219—220.

[55]) Jfr. Schl. H. R. D. I. 395, U. f. R. 1900. 394, 1907. 880, Stobbe § 177 Note 16 og i det flg. om Fordringshaverens Legitimation § 57. I.

2. Skyldforholdet mellem Cedenten og Skyldneren er ved Transporten ophørt[55a]). Om man vil betegne det foregaaede saaledes, at denne Ret er gaaet til Grunde, og en ny skabt imellem Cessionaren og Skyldneren, eller saaledes, at Overdragerens Ret er overført til Cessionaren, er, som i § 49 bemærket, ligegyldigt. Ved den sidste her valgte Udtryksmaade betones, at de mellem Cessus og Cedenten foreliggende retsstiftende Kjendsgjerninger ere bestemmende for Cessionarens Ret, og at det, naar Transporten af en eller anden Grund gaar tilbage, er den gamle Ret, der gjenopvaagner for Overdrageren, og ikke nogen ny Ret, der skabes for ham.

3. Retsforholdet imellem Overdrageren og Cessionaren[56]). Overdrageren, se ovfr. § 45, er pligtig at skaffe Cessionaren fornøden Legitimation, altsaa at skaffe ham de Oplysninger og Bevisligheder, som udkræves for, at han kan sætte Fordringen igjennem overfor Skyldneren[56a]). Kan han ikke dette, men viser det sig, at Fordringen ikke havdes mod Skyldneren eller dog ikke tilkom Overdrageren[57]), saa at den ikke er bleven overført til Cessionaren[58]), er Overdrageren ansvarlig

---

Den Indsigelse, at Transporten til Cessionaren kun er en Skintransport, foretagen for at sætte ham i Stand til at inddrive Fordringen paa Cedentens Vegne, synes altsaa ikke at kunne tages i Betragtning som Realitetsindsigelse, men Sagen maa afvises, naar Cessionaren efter D. L. 1—9—14 er uberettiget til at føre Sagen, Nellemann Alm. D. S. 472—473, Munch-Petersen Pr. S. 103, men dog endnu U. f. R. 1892. 1034. Se fremtidigt Rpl. § 118.

[55a]) Jfr. U. f. R. 1896. 247.

[56]) Ørsted A. f. R. I S. 493—495, Hdbg. V S. 136, 174—175, Larsen S. 60—63, Gram S. 297—301, Sp. D. S. 960—961, Evaldsen S. 416—421, Aubert S. 183—190, Hagerup S. 38—39 og navnlig Bergh i U. f. L. VI S. 294—300. Jfr. Afzelius Om Cession S. 64—67.

[56a]) Jfr. B. G. B. §§ 402, 403, Planck II ad § 402.

[57]) Se om Bevislighederne i denne Henseende ovfr. § 45. VI., U. f. R. 1896. 840.

[58]) Naar den Skyldneren overfor Overdrageren tilkommende Indsigelse eller en Tredjemands Ret over Fordringen er exstingveret til Fordel for Cessionaren efter Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og Fdn. 28. Juli 1841 § 1, er det blevet antaget, at Cessionaren kan give Afkald paa disse Reglers Anvendelse og holde sig til sin Overdrager, Evaldsen S. 421 Noten, men Rigtigheden heraf kan ikke anerkjendes, se § 45 Note 2.

efter de almindelige Regler om Ydelsens Umulighed og om Vanhjemmel (§ 44. II. og § 45), hvilke — bortset fra Erhververens Adgang til paa Grund af Adkomstmangelen at kræve sit for Overdragelsen erlagte Vederlag tilbage — medføre, at han, naar Transporten ikke er en Gave, maa tilsvare den godtroende[59]) Erhverver Opfyldelsesinteressen, selv om Intet kan bebrejdes ham[59a]). Det har i denne Henseende været megèt omtvistet, hvorledes Opfyldelsesinteressen skal beregnes. Mange have antaget, at Cessionaren af Overdrageren som Opfyldelsesinteresse kun kan kræve, hvad han har givet for Fordringen, samt Godtgjørelse for de Udgifter, som Handelen har forvoldt ham[60]). Herfor anføres, at en Fordringsrets paalydende Beløb ikke giver nogen paalidelig Oplysning om dens Værdi, eftersom Skyldneren muligvis ikke vil være i Stand til at yde, og at det eneste paalidelige Holdepunkt for en Værdiansættelse er det Beløb, som er givet for den, hvilket Parterne netop ved deres Handel have vedkjendt sig at være dens Værdi. Hertil maa imidlertid svares, at det vedtagne Vederlag vel kan være at opfatte som Udtryk for, hvad Overdrageren mener at kunne faa ud af Fordringen, men at Cessionaren netop maa antages at have tillagt den højere Værdi, da han ellers ikke vilde have indladt sig i Handelen. Hermed falder vistnok ethvert Tilknytningspunkt for den omtalte Lære[61]). I Mangel af modstaaende Hjemmel maa Cessionaren have Ret til Godtgjørelse for det Formuegode, som Umuligheden eller Vanhjemmelen unddrager ham, og han kan altsaa hos Cedenten kræve Værdien af den Ydelse, som han vilde have erholdt hos Skyldneren, dersom den omkontraherede Ret var bleven overført til ham[62]). Dette vil atter sige, at han hos Overdrageren kan kræve Fordringens paalydende

---

[59]) Schl. H. R. D. II. 640.

[59a]) Jfr. B. G. B. § 437.

[60]) Saaledes ogsaa Schw. Art. 194, Mourlon III S. 312—313, Pr. A. L. R. I. 11 §§ 422—425, Oest. G. B. § 1397, Gierke S. 204.

[61]) I Virkeligheden er den vistnok en Reminiscens fra *lex Anastasiana* (ovfr. Note 53), og dens Resultat kan vistnok kun forsvares ud fra de samme Synspunkter, som have affødt den Anastasianske Regel.

[62]) Saaledes D. Entw. Mot. II S. 126, D. i U. f. R. 1896. 840, J. U. 1852. 97, jfr. J. T. VIII. 2. 96.

Beløb, medmindre det kan oplyses, at han ikke vilde have faaet saameget hos Skyldneren[63]). Det kan end ikke antages, at den bestridte Regel om Ansvarets Omfang maa følges, naar Fordringen er solgt for et ringere Beløb end dens paalydende Værdi under saadanne Omstændigheder, at der heri ligger et Udtryk for, at Sælgeren finder den usikker[64]), en Undtagelse, der faktisk vilde dræbe Hovedregelen. Selv i saadanne Tilfælde er Forholdet i Almindelighed det, at det foregaaede kun udviser, hvad Sælgeren mener om Fordringens Værdi, men Ingen vil dog antage, at en Subsidiærpligts Omfang afhænger af Skyldnerens Formening om den lovede Ydelses Værdi. Ej heller kan det ringere Ansvar antages at gjælde for de Tilfælde, hvor Sælgeren ikke er i Brøde, naar man ellers antager, at Ansvar for Vanhjemmel og Umulighed paahviler Løftegiveren uden Hensyn til, om han er i god Tro eller ikke[65]). Men er Fordringen solgt som antageligt værdiløs for Spotpris, kan Sælgeren kun være pligtig at give det modtagne Vederlag tilbage. Medens Overdrageren saaledes er ansvarlig for Fordringens Eksistens *(nomen esse verum)*, er han ikke ansvarlig for, at Skyldneren viser sig ikke at være villig eller ikke at være istand til at præstere *(nomen esse bonum)*[66]). Denne Omstændighed kan end ikke berettige Cessionaren til at hæve Retshandelen med Overdrageren, medmindre denne har fremkaldt Retshandelen ved urigtige Anbringender om Skyldnerens Formuetilstand eller ved retsstridig Tavshed overfor Cessionarens kjendelige Forestillinger om denne. Ansvar for Skyldnerens manglende Betalingsevne paahviler kun Overdrageren ifølge en særlig Garantierklæring i denne Retning. En saadan ligger i Cedentens Betegnelse af Transporten som skadesløs. Naar skadesløs Transport er meddelt Cessionaren, hæfter Overdrageren som

[63]) Jfr. D. i U. f. R. 1891. 833. Men han kan ikke, naar han sagsøger Overdrageren til at erlægge det, som han nu kunde have erholdt hos Skyldneren, forbeholde sig Ret til at søge mere for det Tilfælde, at Skyldneren senere skulde blive solvent.

[64]) Herimod Evaldsen S. 417—419.

[65]) Herimod Aubert S. 185.

[66]) D. i U. f. R. 1881. 1020, jfr. B. G. B. § 438.

simpel Kautionist for Skyldneren [67]), og kan altsaa tvinges til at betale, hvad denne ikke betaler, naar Cessionaren forgjæves har gjennemført Retsforfølgning overfor Skyldneren eller paa en hvilkensomhelst Maade godtgjort, at Ydelsen ikke kan erholdes hos denne (ndfr. § 116), forudsat at Cessionaren ikke ifølge Reglerne om Kaution (§ 119. V.) har forspildt sin Ret overfor Cedenten [68]). En endnu stærkere Garantipligt, saa at Overdrageren hæfter som Selvskyldner, kan naturligvis paatages ved yderligere Tilkjendegivelser, saasom at Overdrageren lover at betale ved Forfaldstid, dersom Betalingen ikke erlægges af Skyldneren [69]). En saadan stærkere Garanti ligger i Endossementet af Veksler, L. 7. Maj 1880 § 14, af Cheks, L. 23. April 1897 § 3, af Garantibeviser efter L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 11 og af Vekselobligationer til Nationalbanken, Oktr. 4. Juli 1818 § 48, samt maaske i Endossementet af merkantile Anvisninger (§ 112. II. 2. a.), men ikke i Endossement (ndfr. § 52 i Slutn.) i Almindelighed [70]), der i og for sig end ikke virker som skadesløs Transport. Naar skadesløs Transport er meddelt, og det viser sig, at Fordringen ikke tilkom Overdrageren, maa denne vistnok hæfte med Fordringens fulde Beløb [71]), selv om man antog, at Overdrageren ved simpel Transport kun hæfter for Fordringens Rigtighed med det, som han har faaet for den. At Overdrageren af et Ihændehaverpapir ikke skulde være ansvarlig for Fordringens Ægthed, fordi man ved den Slags Papirer ikke plejer at anstille Under-

---

[67]) Schl. H. R. D. II. 586, III. 110, 244, U. f. R. 1902. 528, 1908. 107 (ovfr. Note 36), J. U. 1861. 563, J. T. III. 1. 152, Fakultetsresp. i J. T. IV. 2. 221, jfr. H. R. T. 1897. 222 (U f. R. 1897. 698), J. U. 1853. 215.

[68]) U. f. R. 1902. 528. At den skadesløse Transport ikke kan stride mod Aagerlovgivningen — hvorom Spørgsmaal jo forøvrigt nu kun vilde opstaa, naar Cedentens Pligt sikres ved Pant i fast Ejendom — er allerede antaget af Schl. H. R. D. III. 110.

[69]) Jfr. D. i U. f. R. 1879. 867, § 116 Note 17.

[70]) Anderledes i Norge, hvor Endossementet vistnok almindeligt opfattes som en Garantierklæring, jfr. tildels Aubert S. 188—189, Sp. D. I S. 599—600, 564. Se H. R. T. 1884. 436 (U. f. R. 1885. 62), 1897. 165 (U. f. R. 1897. 588) med Hensyn til Endossementet paa vestindiske *„promissory notes“*.

[71]) Schl. H. R. D. III. 110.

søgelse udover selve Dokumentet, kan næppe antages[72]). Naar Overførelsen af en Fordringsret er foregaaet paa anden Maade end ved Overdragelseshandel i levende Live, vil der ikke være Tale om Vanhjemmelsansvar og Ansvar for Fordringens Eksistens.

§ 51.

Fortsættelse.

Det i foregaaende Paragraf udviklede er i det væsentlige kun Anvendelsen af de for tinglige Rettigheders Overførelse gjældende Regler paa nærværende Omraade. Men medens der ved Overførelse af Rettigheder over Ting ikke bliver at tage noget Hensyn til Tingen, som Retten haves over, bliver der ved Reglerne om Fordringsrettigheders Overførelse at tage Hensyn til Skyldneren, der bringes i Skyldforhold til en ny Fordringshaver. Som Regler, der udspringe af Hensynet til at sikre Skyldneren mod Forurettelse ved Overførelsen — de ndfr. under II. omtalte Regler om, at Fordringsrettigheder ikke kunne overføres til Trediemand, ere dog ikke alle grundede i et Hensyn til Skyldneren — mærkes følgende:

I. Dersom man fastholdt den Sætning, at en Skyldner kun kan frigjøres for sin Forpligtelse ved Erlæggelse, naar denne sker til den virkelige Fordringshaver, vilde Regelen om Fordringsrettigheders Overførlighed frembyde en særlig Uretfærdighed mod Skyldneren. Han vilde da, naar en Person afkræver ham Ydelsen med Angivelse af, at han har erhvervet Fordringen, ved at betale til denne udsætte sig for at komme til at betale igjen til den oprindelige Fordringshaver, nemlig dersom Angivelsen er urigtig, eller ved at nægte Betaling udsætte sig for at ifalde Moraansvar, nemlig dersom Angivelsen er rigtig. Samme mislige Stilling vilde Skyldneren have overfor den oprindelige Fordringshavers Krav paa Betaling, idet han ikke kan vide, om ikke Fordringen er overført til en Tredjemand[1]). Der maa her

[72]) Stobbe § 180. 5, jfr. D. i J. U. 1852. 97, men derimod Evaldsen S. 421 Note. — Overdragelsen som Fuldmægtig (§ 23 Note 4 og 45) paadrager ikke Fuldmægtigen Ansvar.

[1]) Goos II S. 247—249, Ebbecke Berechtigung und aüssere Befugniss § 4.

anvises Skyldneren en Udvej. Loven maa give ham Adgang til Frigjørelse ved Erlæggelse til den Person, der ifølge de foreliggende Kjendsgjerninger maa antages for (har Legitimation som) rette Fordringshaver, selv om han ikke er det, og maa paa den anden Side give ham Ret til at nægte Betaling overfor den, der ikke har saadan Legitimation, selv om han senere maatte vise sig at være rette Fordringshaver[2]). Disse Hensyn samt Hensynet til, at Skyldneren overhovedet bør kunne vide, hvem han med Sikkerhed kan forhandle med om Fordringen, fyldestgjøres af dansk Ret (bortset fra Fordringer efter Gjældsbreve o. desl., se herom ndfr. § 57. I.), ligesom i Almindelighed i det væsentlige af de nuværende Lovgivninger[3]) paa følgende Maade: Skyldneren frigjøres ved Betaling til den oprindelige Fordringshaver, saalænge han ikke har erholdt Kundskab om, at Fordringen er overført til Tredjemand[4]); betaler han derimod til den oprindelige Kreditor efter at have erholdt saadan Kundskab, maa han igjen betale til Erhververen[5]), Rpl. § 522. 2⁰, § 607.

[2]) Naar Skyldneren saaledes har erlagt med frigjørende Virkning til en Legitimeret, som senere viser sig ikke at have været rette Fordringshaver, kan han ikke søge det erlagte tilbage under Paaberaabelse af, at han kun erlagde i den Forudsætning, at Modtageren var rette Kreditor; det maa være ham tilstrækkeligt, at han er bleven frigjort.

[3]) Evaldsen S. 183—184, Skyldnerens Mora S. 56—58 og 66—67, Hindenburg T. f. R. IV S. 250—251, Aubert S. 190—191, Afzelius Om Cession S. 51—53 og 57—59, Serlachius § 42, Stobbe § 177. 2 og 3, B. G. B. §§ 406—412, 720, jfr. D. C. P. O. §§ 829, 835, Planck II ad § 406 Nr. 1, Schw. Art. 187—189, Pollock S. 208—211, Wharton § 845, Oest. G. B. §§ 1395, 1396. Efter code civil art. 1691, Mourlon III S. 312, er Denuntiation fornøden, og Skyldnerens Kundskab ikke tilstrækkelig, for at udelukke Gyldigheden af Betaling til Cedenten. Jfr. om den romerretlige *denuntiatio* Windscheid § 331 Note 9 og 12, § 342 Note 45, Afzelius Om Cession S. 49—51, Jul. Lassen R. R. § 93. I. 3. (Læreb. § 83. I. 3.).

[4]) D. i H. R. T. 1896. 152 (U. f. R. 1896. 706), U. f. R. 1898. 283, 1895. 410, J. U. 1863. 353, jfr. U. f. R. 1885. 281, J. U. 1867. 18. 1871. 158.

[5]) D. i H. R. T. 1907. 313 (U. f. R. 1907. 987), J. U. 1863. 353, U. f. R. 1886. 657, 1899. 633. Ved D. i U. f. R. 1874. 337 og Just. Min. Skr. 25. Jan. 1871 Nr. 29 er det antaget, at Overformynderiet ikke

2⁰, jfr. L. f. Island 4. Novbr. 1887 Nr. 25 § 48, 2⁰. Denne Regel gjælder ikke blot om pligtmæssig Betaling, men ogsaa om Betaling før Forfaldstid. Og ligeledes ere andre Arrangementer med den oprindelige Fordringshaver angaaende Fordringen, som Skyldneren har truffet, inden han fik Kundskab om Overførelsen, virksomme ogsaa overfor den, som har erhvervet Fordringen[6]), ligesom Skyldneren overfor ham maa kunne paaberaabe sig Opsigelse fra den oprindelige Kreditor, Tilbud til denne o. desl., som ere foregaaede inden dette Tidspunkt[7]), jfr. om Skyldnerens Adgang til overfor Erhververen at fremsætte Modkrav, som efter Erhvervelsen ere skabte for ham overfor den oprindelige Fordringshaver, ndfr. i § 63. II. 1. Den. til hvem en Fordringsret er overført, bør derfor sørge for at skaffe Skyldneren en Underretning (Denuntiation), der bringer den stedfundne Overdragelse til hans Kundskab, men kan denne Kundskab paa anden Maade oplyses at være tilstede, er Underretningen ufornøden. At Erhververen saaledes efter Omstændighederne savner sædvanlig Retsbeskyttelse for sin Ret, naar han undlader at give Skyldneren Underretning, maa ikke forlede til den Antagelse, at han først erhverver Retten ved at give Underretningen[8]). Forholdet er kun det, at hans ved selve Overførelsen erhvervede Ret er udsat for Ophør og Indskrænkninger ved Skyldnerens Forhandlinger med den oprindelige Kreditor, men iøvrigt er han, som tidligere bemærket, fuldt beskyttet, og han staar upaavirket af senere Afhændelser af Fordringen fra den oprindelige Fordringshavers Side og af Retsforfølgninger, iværksatte af dennes Kreditorer. Og Oppebærelse af Betaling og andre Erhververen skadende Arrangementer med Skyldneren ere fra den oprindelige Fordringshavers Side Retsbrud, som forpligte ham til Erstatning overfor Erhververen (ovfr. § 29. III.). Det tvivlsomme Spørgsmaal er det, hvad det

---

er pligtigt at føre Bog over indløbne Meddelelser om Dispositioner over de indestaaende Kapitaler og uanset saadan Meddelelse kan frigjøre sig ved Udbetaling til den oprindelige Kapitalejer. Jfr. ndfr. S. 491 om Pl. 18. Aug. 1797.

[6]) D. i H. R. T. 1867. 528 (U. f. R. 1868. 282).

[7]) D. i J. U. 1858. 470.

[8]) Aagesen Om Singulærsukcession S. 31, Ebbecke l. c. S. 46

er for en Kundskab, som udelukker Skyldneren fra retsgyldigt at betale til og forhandle med den oprindelige Fordringshaver, eller med andre Ord, hvad det er, der bringer den oprindelige Kreditors Legitimation til at ophøre, saa at Skyldneren ikke er sikker paa at frigjøres ved Erlæggelse til ham og følgelig kan vægre sig ved at erlægge til ham. I saa Henseende er Sagen klar, naar Skyldneren har en saadan Kundskab, at han overfor den oprindelige Fordringshavers eventuelle Paastand om endnu at være Fordringshaver kan føre et efter almindelige Regler indtil videre tilstrækkeligt Bevis for den paastaaede Erhvervelse. Men en Kundskab, der ikke har denne Karakter, er dog ikke uden Betydning. Naar Underretning er givet Skyldneren om Erhvervelsen, eller naar der paa anden Maade er kommet noget nogenlunde paalideligt om den til hans Kundskab, maa han give Erhververen Lejlighed til at varetage sin Tarv, forinden han betaler til eller træffer Arrangementer med den oprindelige Fordringshaver[9]), forsaavidt dette er ham muligt uden at udsætte sig for at ifalde Ansvar, og betaler han uden at have givet saadan Lejlighed, sker Betalingen paa hans egen Risiko, saa at han maa betale igjen, dersom det viser sig, at Erhvervelsen virkelig var foregaaet[10]). Erhververen, som har givet Skyldneren Underretning, er altsaa nogenlunde sikker indtil Fordringens Forfaldsdag, selv om han ikke har skaffet Bevis, men naar Skyldnerens Forfaldstid er kommen, kan dennes pligtmæssige Erlæggelse til den oprindelige Fordringshaver vistnok kun forebygges af Erhververen ved fuldt Bevis for, at den oprindelige Fordringshavers Ret er ophørt, eller ved Forbud[11]), jfr. den nu ophævede Bestemmelse i Fdn. 18. Maj 1825 § 65. At Erhververen af en fast Ejendom har faaet thinglæst Adkomst, bevirker ikke, at han kan kræve Betaling af Lejeren, som uvidende om Overdragelsen har betalt Lejen til den tidligere Ejer[12]). Og Panthaveren i en fast Ejendom kan ikke, selv om

[9]) D. i H. R. T. 1873. 121 (U. f. R. 1873. 817. O. R. D.).

[10]) D. i U. f. R. 1886. 657. Jfr. § 57 Note 5ª.

[11]) D i U. f. R. 1906. 106, Aagesen Om Singulærsukcession S. 30 Note 2, jfr. D. i U. f. R. 1885. 281.

[12]) Jfr. Mourier i U. f. R. 1869 S. 733—734 og nærmere ndfr.

Panteretten var Lejeren bekjendt, og en Forudbetaling af Leje har fundet Sted til Ejeren, kræve, at Lejeren igjen skal betale til ham. Thi Retten til Lejesummen erhverves først af Panthaveren, naar han tiltræder sit Pant eller gjør Udlæg o. s. v., se ovfr. S. 476—477, og indtil Kundskab om disse Kjendsgjerninger foreligger hos Lejeren, maa han frit kunne forhandle med Ejeren, der jo ogsaa uanset Panteretten f. Eks. kunde opløse Brugsretten ved Overenskomst med Lejeren og sælge ham en ny Brugsret mod Betaling af Vederlaget en Gang for alle, se ogsaa om Transport af Rettighederne i gjensidige Retsforhold ndfr. under II. 3. Et ganske andet Spørgsmaal, der ofte sammenblandes med dette, men som maa afgjøres efter andre Synspunkter, er, om Panthaveren behøver at respektere Lejerens Brugsret, naar Forudbetaling af Lejen har fundet Sted, og Lejeren ikke vil betale igjen til Panthaveren[18]). Medens saaledes den oprindelige Fordringshaver staar som legitimeret overfor Skyldneren, indtil denne har faaet den nærmere beskrevne Kundskab om den stedfundne Erhvervelse, staar paa den anden Side den prætenderede Erhverver som legitimeret overfor Skyldneren, naar der foreligger en ægte, ikke tilbagekaldt Erklæring fra den oprindelige Fordringshaver til Skyld-

---

§ 90 Note 97. D. i H. R. T. 1867. 528 (U. f. R. 1868. 282) indeholder næppe nogen Forudsætning om det modsatte.

[18]) Naar det undertiden siges, at Panthaveren ikke behøver at respektere Forudbetalinger, erlagte til Ejeren af en Brugshaver, som skal vige for ham, vil dette altsaa kun, jfr. dog Mourier i U. f. R. 1869 S. 812 og Forudsætninger i D. i H. R. T. 1890. 106 (U. f. R. 1890. 561), U. f. R. 1878. 848, 1881. 1111, 1891. 145, 1900. 335, J. U. 1866. 172, 1861. 678, Kohler Lehrbuch des Konkursrechts S. 149, Endemann Konkursverfahren S. 175, sige, hvad der naturligvis, bortset fra den af Fdn. 4. Decbr. 1795 og 25. Novbr. 1831 følgende Begrænsning, er rigtigt, at Panthaveren kan fjærne en saadan Brugshaver, dersom dette er fornødent til hans Fyldestgjørelse, ndfr. § 90 ved Note 98 ff., Torp-Grundtvig S. 469—470, 670—671, Hagerup Panteret S. 202. Det tvivlsomme Spørgsmaal er alene det, om Panthaveren skal respektere en Brugshaver, som gaar forud for ham, naar Forudbetaling har fundet Sted. Spørgsmaalet maa desværre vistnok besvares bekræftende, Aagesen S. 804—806, ndfr. § 90 Note 101, 102, Torp-Grundtvig S. 470—471, Hagerup Panteret S. 203, jfr. D. i H. R. T. 1884. 461 (U. f. R. 1885. 88), men derimod Matzen S. 389—391.

neren — eller en skriftlig Erklæring fra Overdrageren til Erhververen, som denne har forelagt for Skyldneren — om Overførelsen[14]), om hvis Gyldighed der ikke er Grund til at tvivle[15]). Erlæggelse til og Forhandlinger med den prætenderede Erhverver maa da være virksomme i Analogi med Reglerne om Fuldmagt (ovfr. § 23. III. 1. a.), uanset at Overførelsen senere maatte vise sig at være ugyldig, forudsat at Skyldneren ikke har Kundskab herom. Og ligeledes maa det antages, at Skyldneren maa kunne frigjøre sig ved Erlæggelse til og Forhandlinger med den prætenderede Erhverver, naar denne foreviser ham en Dom eller anden Retsakt for sin Ret overfor den oprindelige Fordringshaver, uden at denne overfor Skyldneren har erklæret at ville angribe Retsakten[16]), se den positive Bestemmelse i L. 9. April 1891 Nr. 66 § 18. 2°[16a]), Rpl. § 549. 2°. Muligvis maa et ifølge Stævning til den oprindelige Fordringshaver optaget Thingsvidne angaaende Overdragelsen have samme Betydning som en Dom over ham. Men iøvrigt kan det ikke antages, at Fremlæggelse af Bevisligheder legitimerer den prætenderede Erhverver saaledes, at Skyldneren er sikker paa at frigjøres ved Erlæggelse til ham; dersom Beviset skulde vise sig urigtigt, maa han igjen betale til den oprindelige Fordringshaver. Følgelig kan han, trods saadant Bevis, nægte Betaling til den prætenderede Erhverver[17]), medmindre han har Kundskab om, at Retten virkelig tilkommer denne. Og dersom der søges Dom over ham ifølge Beviserne, og han under denne Sag dømmes til at betale den prætenderede Erhverver, maa han endog, trods den saaledes fremtvungne Betaling, betale igjen til den virkelige Fordringshaver, medmindre denne, efterat være underrettet om Sagen *(litis denuntiatio)*, har forsømt at give ham Oplysninger, hvorved han kunde undgaa Dommen. Som det ses, vil det altsaa kunne forekomme, at den den oprindelige Fordringshaver

---

[14]) Jfr. D. i U. f. R. 1891. 968, S. og H. R. T. 1869. 147, J. T. XXXVII. 165. B. G. B. §§ 409, 410, Planck II ad § 409 Nr. 4 og 5.

[15]) D. i U. f. R. 1871. 1085, 1872. 714.

[16]) Jfr. H. R. T. 1871. 532 (U. f. R. 1872. 19), U. f. R. 1887. 325, D. C. P. O. § 836.

[16a]) Jfr. D. i U. f. R. 1908. 423 med rigtig Dissens.

[17]) Herimod Evaldsen S. 183—184.

tilkommende Legitimation er ophørt, uden at den prætenderede Erhverver har fuldkommen Legitimation, og i saadanne Tilfælde, ligesom hvor Erhververens Legitimation ikke er behørig oplyst for Skyldneren, vil denne kunne nægte Betaling overfor begge uden at ifalde Moraansvar, i alt Fald mod at deponere det Beløb, som skyldes [18]). Ligeledes maa Skyldneren kunne afvise Opsigelser o. desl., som udgaa fra en Ikke-Legitimeret.

Hidtil er tænkt paa det Tilfælde, at der kun var Tale om én Overførelse af Retten. Efter lignende Regler afgjøres det, at Fordringen sukcessivt er bleven overført til Flere, i hvilket Tilfælde det ofte vil stille sig saaledes, at ingen af Retserhververne har fuldstændig Legitimation [19]), jfr. Sølov § 140. Skyldneren vil saaledes, f. Eks. naar første Fordringshaver sukcessivt har transporteret Fordringen til Forskjellige, kunne frigjøres ved Betaling til en senere Cessionar, naar første Cessionar, der jo er rette Fordringshaver, ikke har underrettet ham om sin Transport, og han iøvrigt ikke havde Kundskab om denne [19a]).

II. Ikke alle Fordringsrettigheder kunne overføres til Tredjemand. Hovedregelen [20]) er ganske vist, at Fordringsrettigheder kunne overføres uden Hensyn til deres Stiftelsesgrund og Indhold og uden Hensyn til, om de ikke endnu ere forfaldne, eller om der endog er rejst Sag eller faldet Dom angaaende Fordringen.

1. Men for visse Fordringsrettigheder er det ved spredte Lovbud fastsat, at de overhovedet ikke eller dog ikke paa visse Maader kunne overføres til Tredjemand. Og uoverdragelige ere, ogsaa uden Lovhjemmel herfor, Fordringsrettigheder, hvis

---

[18]) Jfr. Afzelius Om Cession S. 58, Windscheid § 334, H. R. T. 1907. 653 (U. f. R. 1908. 365), 1905. 694 (U. f. R. 1906. 291), U. f. R. 1904. 416, 1898. 993, J. U. 1865. 769, 1858. 470, 1852. 194, jfr. 1853. 407, Voldgkj. i U. f. R. 1908. 130 og næste Note. Se § 57 ved Note 9 og § 42 Note 63 og 64, § 62 v. Note 22. Jfr. Planck II Vorbemerkungen zu §§ 398 ff. Nr. 1. b., Windscheid § 334.

[19]) D. i U. f. R. 1885. 281, 1872. 714, H. R. T. 1873. 121 (U. f. R. 1873. 817), 1865. 577.

[19a]) U. f. R. 1895. 410.

[20]) Se f. Eks. D. i U. f. R. 1887. 1174, 1882. 263, 1890. 793, 1891. 555, H. R. T. 1891. 393 (U. f. R. 1892. 74), U. f. R. 1907. 673 og ndfr Note 22. B. G. B. § 398.

Opfyldelse forudsætter en personlig Egenskab hos Fordringshaveren, der ikke kan overdrages, eller som ere af en saadan Beskaffenhed, at Retten i en anden Fordringshavers Haand vilde medføre en væsentlig anden Pligt for Skyldneren, eller ved hvis Anerkjendelse der maa antages at være lagt særlig Vægt paa Modpartens Person som vedblivende Retshaver[21]). Uoverdragelige ere saaledes f. Eks. i Almindelighed Krav paa personligt Arbejde[21a]), L. 10. Maj 1854 § 30, jfr. dog Sølov § 88, Krav paa Alimentationsydelser, der ikke ere fastsatte til en bestemt Værdi[22]), men efter den Paagjældendes Behov, Krav ifølge Lovene om Ulykkesforsikring for Arbejdere o. desl., L. 7. Jan. 1898 Nr. 4 § 11, L. 1. April 1905 Nr. 54 § 39, jfr. ogsaa L. 9. April 1891 Nr. 69 (23. Maj 1902 Nr. 96), Rpl. § 505, Kravet efter en Jernbanebillet, naar Rejsen er begyndt, L. 24. April 1896 Nr. 62 § 6 (15. Maj 1903 Nr. 105), og Krav paa Ydelse af Ting til Brug (§ 90. I.). Naar Ydelsen forudsætter en vis Egenskab eller et vist Forhold hos Fordringshaveren, der ogsaa kan findes hos Andre, kan Retten kun overdrages til Personer, hos hvem denne Egenskab eller dette Forhold forefindes[23]), f. Eks. Kravet paa, at der stiftes en Servitut til Fordel for en fast Ejendom. De Fordringer, der saaledes ikke kunne overdrages, kunne i Almindelighed heller ikke overføres paa anden Maade, men ganske falder dog Grænsen for Overdragelighed ikke sammen med Grænsen for Overførelse ved Arv[24]) eller ved Udlæg og Konkurs[25]). Vel maa det i Almindelighed, jfr. dog f. Eks. K. L. § 17, Rpl. § 495, antages, at en Ret, som ikke kan overdrages, heller ikke kan tilegnes af Fordrings-

---

[21]) B. G. B. § 399, Planck II ad § 399 Nr. 1, U. f. R. 1871. 374, 1905. 539, 1897. 378, Serlachius § 39.

[21a]) Ndfr. § 133 Note 1—3, § 136 Note 27—30, jfr. § 136. IV. 3.

[22]) Forsørgelseskrav i Almindelighed ere, bortset fra særlige Bestemmelser saasom L. 29. Marts 1904 Nr. 72 § 39, ikke udelukkede fra Overførelse, se § 125 Note 2, 26—31, § 127 Note 20—23 og endvidere H. R. T. 1907. 414 (U. f. R. 1908. 52), 1903. 246 (U. f. R. 1903 B. 280), U. f. R. 1900. 591; ligeledes fremtidigt, Rpl. § 506.

[23]) D. i U. f. R. 1882. 263, Schl. H. R. D. II. 563.

[24]) Aubert S. 209, Gram S. 283—284. Jfr. om Invalideforsørgelse D. i H. R. T. 1891. 784 (U. f. R. 1892. 553), 1892. 17 (U. f. R. 1892. 596).

[25]) Deuntzer Sk. R. S. 138—147, ndfr. § 136. IV. 3.

haverens Kreditorer[26]), men omvendt kan det paa ingen Maade antages, at en Ret er uoverdragelig, blot fordi den ifølge positive Lovbestemmelser[27]) ikke er Gjenstand for Udlæg fra Retshaverens Kreditorers Side og ikke tilfalder hans Konkursbo[27a]). Og undertiden vil en Ret i den Forstand være af personlig Karakter, at det maa bero paa den Berettigede, uafhængigt af hans Kreditorer, om den skal gjøres gjældende, saa at han selv frit kan overdrage den, medens hans Kreditorer ikke kunne tilegne sig den, forinden han har gjort den gjældende. Dette gjælder om Soningskravene, f. Eks. Kravene paa Godtgjørelse for Lidelse o. desl.[28]), jfr. om en lignende Ordning L. om Forfatterrettigheder 19. Decbr. 1902 Nr. 189 § 12 (29. Marts 1904 Nr. 63). Embedsmænds Fordring paa Gage kan retsgyldigt overdrages til Tredjemand[29]), Pl. 18. Aug. 1797, men efter denne Lovbestemmelse kan Erhververen med Hensyn til Gager, der anvises fra Finansministeriet, ikke ved Meddelelse til Finansministeriet om Transporten sikre sig imod, at den ham overdragne Gage udbetales til Embedsmanden. Med Hensyn til visse offentlige Pensioner og Understøttelser er det positivt fastsat, at de ikke kunne overdrages, L. 9. April 1851 § 46, L. 20. Novbr. 1876 § 20 m. fl., og i Praksis er det blevet antaget, at overhovedet Embedsmænds Ret til Pension ikke kan overdrages[30]). Angaaende Adgangen for Embedsmænds og Bestillingsmænds Kreditorer til at holde sig til deres Gage eller Pensioner og desl. henvises til Processen[31]), se fremtidigt Rpl. § 504. Ifølge Fdn. 4. Marts 1690 maa offentlige Sagførere

---

[26]) Nellemann Eksekution S. 97—98 (anderledes D. C. P. O. § 851, jfr. § 857), ndfr. Note 34, § 125 Note 32, H. R. T. 1908. 113, U. f. R. 1895. 183.

[27]) Se herom Nellemann Eksekution S. 140 ff. og 102, Rpl. §§ 504, 505, L. f. Island 4. Novbr. 1887 Nr. 25 §§ 30, 31. Jfr. D. C. P. O. § 850, Deuntzer Sk. R. S. 147 ff.

[27a]) Anderledes B. G. B. § 400.

[28]) Se ovfr. § 28 Note 15, jfr. v. Liszt Deliktsobligationen S. 66.

[29]) Jfr. D. i H. R. T. 1886. 833 (U. f. R. 1887. 644, Naadensaaret).

[30]) D. i H. R. T. 1879. 509 (U. f. R. 1880. 146), jfr. U. f. R. 1900. 820.

[31]) Nellemann Eksekution S. 113—114, 141—146, U. f. R. 1908. 284, 1893. 190, jfr. 1894. 872, Deuntzer Sk. R. S. 150—155.

ikke tilforhandle sig nogen Sag, som de paatage sig at udføre, før eller siden[32]), se fremtidigt anderledes Rpl. § 121.

2. Endvidere ere Fordringsrettigheder uoverførlige, naar de hvile paa et Løfte, og Skyldneren ved Løftets Afgivelse udtrykkeligt eller stiltiende i sin Interesse har forbeholdt sig, at Retten skal blive hos den oprindelige Fordringshaver, samt overhovedet, naar Fordringshaveren i Skyldnerens Interesse har givet denne Tilsagn om Uoverførlighed[33]), jfr. K. L. § 17, Rpl. § 503. Imidlertid maa det fremhæves, at Meningen med den Udtalelse i et Dokument, at det ikke skal kunne overdrages, ingenlunde altid vil være den, at Retten skal blive hos første Fordringshaver. I negotiable Dokumenter vil saaledes i Almindelighed Meningen ikke være at udelukke, at Retten overføres fra Mand til Mand, men at udelukke Dokumentets Negotiabilitet[33a]) og maaske endvidere at give Skyldneren Ret til kun at have den oprindelige Fordringshaver at forhandle med og erlægge til o. desl. Men maa det efter de foreliggende Omstændigheder antages virkelig at være Meningen med Aftalen, at Retten skal blive hos første Fordringshaver, fordi Skyldneren maa antages at finde Interesse heri, er Retten uoverførlig[34]),

---

[32]) Se herom Nellemann Alm. D. S. 480—481, Munch-Petersen Pr. S. 90, H R. T. 1905. 352 (U. f. R. 1905 B. 355).

[33]) Anerkjendelsen af Virksomheden af Forbehold og Aftaler med Skyldneren om, at Fordringen ikke skal kunne overdrages, er i dansk Ret paa Grund af Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1898 § 2 ubetænkelig. Betænkeligere er saadanne Forbeholds og Aftalers Virksomhed overfor Retsforfølgning fra Fordringshaverens Kreditorers Side, se nærmere herom ndfr. § 77 Note 90—91, § 125 Note 32—44 og nu (afvigende fra sidstnævnte Note) H. R. T. 1908. 113. B. G. B. § 399, jfr. Windscheid § 335 Note 5, anerkjender principielt Virksomheden af Aftaler med Skyldneren (anderledes D. Entw. § 295. 2°, Mot. II S. 122—123), Planck II ad § 399 Nr. 2 og 3, men den er ved D. C. P. O. § 851 stærkt begrænset overfor Retsforfølgning, se ogsaa Note 26; se om Stillingen i Overdragelsestilfælde B. G. B. § 405, jfr. endvidere Planck I ad § 135 Nr. 5.

[33a]) § 56 ved Note 32. Om Konnossement Grundtvig Søret S. 136.

[34]) Et virkeligt Forbehold om, at Fordringen ikke skal kunne transporteres, maa antages ogsaa at udelukke dens Overdragelse paa anden Maade, f. Eks. ved Pantsætning, og ligeledes at udelukke den fra Kreditors Retsforfølgning, H. R. T. 1908. 113. D. i J. U. 1865. 74, jfr. H. R. T.

og efter Omstændighederne, nemlig naar det maa antages, at Skyldneren har haft en Interesse i, at Ydelsen umiddelbart tilflyder Medkontrahenten, behøver han end ikke at erlægge til dennes Fuldmægtig. Der er heller ikke noget i Vejen for, at Skyldneren kan forbeholde sig Uoverførlighed til visse Personer eller paa visse Maader; dog kan han ikke tillægge Fordringshaveren Beføjelse til frit at overdrage og samtidigt udelukke, at hans Kreditorer søge Fyldestgjørelse i Retten[85]). Ved Gaveløfter maa det undertiden antages at være Meningen, at Gavemodtageren ikke skal kunne raade over Fordringsretten, selv om han frit skal kunne raade over Gaven, naar han har faaet den[86]), jfr. K. L. § 3, L. 18. Juni 1870 § 6 i Slutn. Ogsaa med Tredjemand kan Fordringshaveren have truffet Aftale om Uoverførlighed; navnlig kan der fra den Tredjemands Side, som forskaffer Fordringshaveren Fordringsretten, virksomt tages Forbehold om Rettens Uoverførlighed[86a]). Naar Overførelse af en Fordringsret er udelukket ved Aftale, kan ikke blot den, i hvis Interesse Udelukkelsen er vedtaget — Skyldneren eller Tredjemand — gjøre Indsigelse mod Overførelsen og, bortset fra Reglerne om exstinktiv Godtroeserhvervelse, angribe stedfunden Overførelse[86b]), men ogsaa Fordringshaveren selv kan protestere imod, at hans Kreditorer søge Fyldestgjørelse i Fordringsretten[86c]); derimod kan Fordringshaveren, der har lovet eller

---

1883. 120 (U. f. R. 1883. 795), U. f. R. 1891. 608, ovfr. Note 26, ndfr. § 125 Note 32, men udelukker ikke, at Fordringen gaar i Arv, H. R. T. 1863. 265, eller ved Ægteskab indgaar i Fællesboet, U. f. R. 1907. 471. D. i H. R. T. 1857. 639 statuerer med Føje, at Fordringshaverens Afhændelse af de ham skjænkede Obligationer, der skulde være ham sikrede for Livstid, ikke efter hans Død kunde angribes af hans Kreditorer, jfr. her ogsaa U. f. R. 1908. 448.

[85]) Deuntzer Sk. R. S. 157, U. f. R. 1908. 285, ndfr. § 125 Note 33.

[86]) Jfr. D. i U. f. R. 1871. 374, Aagesen Om Singulærsukcession S. 130, Dept. Tid. 1870 S. 217, men dog ndfr. § 125 Note 36, ovfr. Note 22.

[86a]) Se om Betingelserne for saadant Forbeholds Virksomhed overfor Retsforfølgning ndfr. § 77 Note 90—91, § 125 Note 32—44. Anderledes B. G. B. 137, Planck II ad § 137.

[86b]) U. f. R. 1906. 59, jfr. 1904. 455.

[86c]) Retsafgjørelser i Note 34 og i § 125 Note 32.

foretaget Overdragelse eller givet Samtykke til Retsforfølgning næppe bagefter paaberaabe sig Uoverførligheden[37]).

3. Særligt har det været omtvistet, hvorvidt Retten efter et gjensidigt Obligationsforhold kan overføres til Tredjemand[38]). K. L. § 161, se ogsaa fremtidigt Rpl. § 502, bestemmer herom, at Udlæg — med den i Paragrafens Slutning angivne Begrænsning — ikke kan gjøres i det, som Rekvisitus maatte kunne erhverve ifølge gjensidigt bebyrdende Kontrakt, der endnu ikke er fuldstændig opfyldt fra hans Side, naar det, der af ham skal ydes, er personligt Arbejde eller Tjeneste eller andet, som Udlægshaveren ikke er eller ved Udlægsforretningen sættes i Stand til at give eller udføre[39]). Heraf følger, jfr. K. L. §§ 1 og 5, at slige Rettigheder heller ikke tilfalde Retshaverens Konkursbo, men til anden Overførelse, f. Eks. ved Overdragelse, kan ingen Slutning drages fra K. L. § 161[39a]). Der kan umuligt derfra, at f. Eks. Arbejderens Ret til endnu ikke fortjent Løn ikke kan fratages ham ved Udlæg, sluttes til, at han ikke selv skulde kunne overdrage den, og det kan i saa Henseende ikke være af Betydning, at Regelen i K. L. § 161 ses særligt at have været motiveret ved Hensynet til Rekvisiti Medkontrahent. Spørgsmaalet er, bortset fra K. L. § 161, ulovbestemt og maa afgjøres efter almindelige Grundsætninger. Der er da for det første ikke nogen Tvivl om, at Retten efter en gjensidigt bebyrdende Kontrakt kan overføres, naar Modydelsen er

---

[37]) U. f. R. 1906. 59, 1904. 455, J. U. 1864. 897, jfr. H. R. T. 1883. 120 (U. f. R. 1883. 795), U. f. R. 1902. 393 (§ 50 Note 15), men dog Forudsætningen i H. R. T. 1857. 639 (O. R. D.). Anderledes i første Udg. Jfr. nærmere om Æmnet Aagesen Singulærsukcession S. 131 ff.

[38]) Evaldsen S. 186—197, Nellemann Eksekution S. 98—112, Goos II S. 246—247, Torp i U. f. R. 1884 S. 1027—1030, Mourier i U. f. R. 1869. 791—796, Hindenburg S. 29—31, Munch-Petersen i U. f. R. 1896 S. 647—652, Aubert S. 182, Afzelius Om Cession S. 30—33, Almén ad § 14 Note 3, ad § 39 Note 135. Se om „skadesløs" Transport af Retten efter gjensidige Kontrakter H. R. T. 1897. 222 (U. f. R. 1897. 698).

[39]) Se om K. L. § 161 Nellemann Eksekution S. 102, 103, 110—112, Evaldsen S. 189, U. f. R. 1905. 549, H. R. T. 1896. 430 (U. f. R. 1896. 1194), U. f. R. 1903. 465 og Note 39a.

[39a]) Torp-Grundtvig S. 622—623. Anderledes B. G. B. § 400 smh m. D. C. P. O. § 850, ovfr. Note 27a.

erlagt, saa at Kravet nu er et ensidigt. Tvivlen vedrører kun det Tilfælde, at der endnu skyldes Vederlag fra den Persons Side, om hvis Rets Overførelse der tales. Overhovedet synes det ikke at kunne betvivles, at Retten efter et gjensidigt bebyrdende Obligationsforhold, med den af K. L. § 161 følgende Begrænsning, kan overføres[40]), Sølov § 112, K. L. § 16, Kbl. §§ 39, 40, forsaavidt da ikke det under 1. og 2. bemærkede kommer til Anvendelse[41]). Ved Transport (Pantsætning, Udlæg o. s. v.) overføres Overdragerens (Cedentens) Ret til Erhververen (Cessionaren); den hører, saavidt Overførelsen rækker, ikke længere til Overdragerens Bo, og Skyldneren (Cessus) er pligtig til at erlægge til Erhververen[42]). Men naturligvis erholder Erhververen kun samme Ret, som tilkom Overdrageren overfor Skyldneren, og han kan altsaa — forsaavidt Kontrakten da ikke gik ud paa, at Skyldneren skulde erlægge forinden Overdrageren[43]) — ikke kræve Ydelsen af

[40]) Se ogsaa Windscheid § 335 Note 14, Goldschmidt Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht XIII S. 648—650, D. Entw. Mot. II S. 121, Planck II ad § 398 Nr. 4, men dog tildels (jfr. Note 48) Stobbe § 177 S. 184—185, Wharton § 848. Muligvis gjøre særlige Hensyn sig i visse Forhold gjældende med Hensyn til Overførelse ved Eksekution, Munch-Petersen l. c. S. 648—649.

[41]) Jfr. om Overførelse af Rettighederne efter Interessentskabskontrakt Torp Om Interessentskab § 9, Nellemann l. c. S. 110, B. G. B. § 717, Planck II ad § 717, H. R. T. 1896. 773 (U. f. R. 1897. 257) og en næppe rigtig Dom i U. f. R. 1867. 458 (§ 128 Note 68); om Partsrederi Grundtvig Søret § 13.

[42]) Se f. Eks. D. i H. R. T. 1907. 638 (U. f. R. 1908. 351), S. og H. R. T. 1863. 33, U. f. R. 1881. 263, 1879. 942, 1871. 568, jfr. dog tildels N. j. A. XI. 54.

[43]) I saa Fald kan Cessionaren ordentligvis uden Hensyn til Modydelsen kræve Ydelsen af Cessus. Men naar særlige Omstændigheder, f. Eks. Cedentens Konkurs (§ 65. II. 2. og 4.), gjøre det sandsynligt, at Cessus ikke vil erholde Modydelsen fra Cedenten, maa han kunne vægre sig ved at erlægge til Cessionaren, D. i U. f. R. 1869. 54, medmindre denne erlægger eller stiller Sikkerhed for Modydelsen, Almén ad § 39 Note 135. Denne Ret til imod at erlægge eller at stille Sikkerhed at erholde Ydelsen hos Cessus maa tilkomme Cessionaren, selv om Aftalen imellem ham og Cedenten gaar ud paa, at sidstnævnte skal erlægge Modydelsen til Cessus, saa at det kun er Retten efter Kontrakten og ikke

Skyldneren, uden mod at denne erholder Modydelsen af ham selv eller af Overdrageren, jfr. L. om Oplagsbeviser 23. Febr. 1866 § 4. Og Overdrageren vedbliver trods Transporten at være pligtig til at erlægge Modydelsen til Skyldneren[44]), Sølov § 112, selv om Erhververen overfor Overdrageren har paataget sig at erlægge den[45]), hvorimod Erhververen ikke er forpligtet overfor Skyldneren til at erlægge den, se nærmere i § 59. Hvad der derimod kan omtvistes er, hvorvidt den af Erhververen erholdte Ret er beskyttet.

I Almindelighed gjælder nu herom vistnok intet særligt. Naar Erhververen har givet Skyldneren Kundskab om Transporten, er denne vistnok, som ellers i Tilfælde af Transport, udelukket fra at erlægge til og forhandle med Overdrageren og maa, trods saadant, erlægge til Erhververen. Imidlertid antages dog undertiden, at Cessus trods stedfunden Meddelelse om Overførelsen — som Eksempel vælges det Tilfælde, at Kjøberen har transporteret sin Ret efter en Kjøbekontrakt — skulde være beføjet til med frigjørende Virkning at erlægge til Cedenten, navnlig naar denne er mødt med Tilbud om nu at opfylde mod Erlæggelse til sig selv[46]). Rigtigt er det, at Sælgeren, naar Kjøberens Handlingstid er oversiddet, uden at Kjøbesummen er bleven betalt, saa at han kan hæve Kontrakten, ikke længere behøver at tage noget Hensyn til

---

Retsstillingen i det hele, som er solgt til Cessionaren, se dog Evaldsen S. 197 Note.

[44]) Se f. Eks. D. i U. f. R. 1876. 902, 1887. 1174, 1900. 776, 1906. 97, J. U. 1857. 591 og nærmere ndfr. i § 59 Note 4 og 6.

[45]) Men naar Forhandlingerne imellem Cedent og Cessionar gaa ud paa, at Cessionaren skal erlægge Modydelsen til Cessus, og dette er kjendeligt for Cessus, kan denne ved at erlægge til Cessionaren uden at erholde Modydelsen af ham, miste sin Ret til at kræve Modydelsen af Cedenten (Sølov § 158), § 59 ved Note 30[a], jfr. Grundtvig Søret S. 111—112, nemlig naar Cedenten kun har autoriseret Erlæggelsen til Cessionaren som gyldig Opfyldelse, mod at denne betaler, jfr. dog U. f. R. 1893. 701. Paa den anden Side bliver Cessionaren ved at modtage Ydelsen fra Cessus under det kjendelige Vilkaar, at han skal erlægge Vederlaget til denne, pligtig hertil (§ 25. I. 3.), jfr. Sølov § 154.

[46]) Nellemann l. c. S. 101, 104 ff. og tildels (Note 47[b]) Munch-Petersen l. c. S. 651—652, jfr. S. 649—650, herimod Evaldsen S. 195—196, Torp l. c. S. 1030.

Cessionaren, men, om han finder sig tjent hermed, kan erlægge til Cedenten[47]). Og endvidere maa det vistnok, ifølge Reglerne om anteciperet Mora, antages, at samme Frihed tilkommer Cessus, naar Cedenten har forlangt den borttransporterede Ydelse erlagt til sig med Tilkjendegivelse af, at Kontrakten ellers ikke vil blive opfyldt fra hans Side[47a]). Men iøvrigt synes den omtalte Frihed til Afvikling med Cedenten ikke i Almindelighed (se om nogle særlige Forhold straks nedenfor) at burde tilkomme Cessus. Om den til Støtte for saadan Frihed anførte Sætning, at „Ret og Pligt ikke kunne skilles", bemærkes først, at den er rigtig nok, forsaavidt dermed blot menes, at Cessionarens Ret ligesom Cedentens er betinget af, at Modydelsen behørigt erlægges, men urigtig, dersom dermed menes, at Cessus skulde kunne protestere imod, at Kravet imod ham haves af en anden Person end den, som skylder ham Modydelsen. Meningen med Sætningens Paaberaabelse i denne Forbindelse maa være den at hævde, at Fordringsrettens Overførelse til Tredjemand utilbørligt griber ind i den Cessus tilkommende Retsstilling, hvis der ikke gives ham den omtalte Frihed. Nu skal det vel ikke nægtes, at Overførelsen dels kan svække Udsigten for Cessus til, at Kontrakten frivilligt gaar i Orden, dels kan virke hæmmende for Ønsker fra hans Side om Forandring i det bestaaende gjensidige Forhold, jfr. nedenfor. Men det ses ikke, at disse Hensyn ved Kontraktsforhold i Almindelighed kunne veje saa stærkt, at de kunne føre til Fravigelse af de almindelige Regler om Retsbeskyttelse for den, til hvem en Fordringsret er overført, navnlig da ikke, naar Overførelsen er sket ved Transport; selve Anerkjendelsen af Transportinstitutet hviler paa den Betragtning, at saadanne Hensyn ikke i Almindelighed kunne komme i Betragtning. Den hyppige Omsætning af Kjøbekontrakter[47b]) i Handelsverdenen

---

[47]) D. i U. f. R. 1888. 180; jfr. H. R. T. 1865. 628 (Forudsætningen i O. R. D. om Gyldigheden af et Forlig imellem Cedenten af en Kjøbekontrakt og Sælgeren overfor Cessionaren sigter maaske til et Misligholdelsestilfælde).

[47a]) Ovfr. § 42. V.; anderledes i første Udg.

[47b]) Se særligt om disse Forhold Munch-Petersen l. c. S. 650, jfr. Evaldsen S. 195.

synes da ogsaa at vise, at Erhververe af saadanne stole paa at være sikrede imod Forhandlinger og Afviklinger imellem Cessus og Cedent. Endnu bemærkes, at der ikke, som det er sket[47c]), kan rejses nogen Indvending imod det her forsvarede fra K. L. § 16 (eller nu Kbl. §§ 39 og 40). Naar Konkursboets Adgang til at indtræde i Ret efter gjensidige Forhold betinges af Boets Overtagelse af Vederlagspligten eller endog af Sikkerhedsstillelse, skyldes dette den Omstændighed, at den Vederlagspligtiges Insolvens gjør Vederlagets Erholdelse fra hans Side usandsynlig[47d]), og fra de anførte Lovbestemmelser kan der altsaa ikke drages nogen Slutning om, at der ved andre Overførelsesmaader skulde kræves tilsvarende Betingelser for Overførelsen eller for Erhververens Retsbeskyttelse.

Men paa særlig Maade stiller Sagen sig dog i visse Tilfælde, nemlig hvor den Skyldneren tilkommende Modydelse efter sin Beskaffenhed ikke kan erlægges af Erhververen, f. Eks. Arbejderens Transport af ikke endnu fortjent Løn, Sælgerens Transport af Kjøbesummen for en individuelt bestemt Ting, som han ikke samtidigt overdrager til Erhververen, Udlejerens Transport af Retten til Fremtidsleje, uden at den udlejede Ejendom samtidigt overdrages til Erhververen. I disse Tilfælde er Forholdet ganske vist ligesom ellers det, at Skyldneren, selv om det anerkjendes, at Transporten har sædvanlig Virkning, efter Transporten har samme Ret og kun samme Pligt som før. Men der er dog her for det første det ejendommelige, at Skyldnerens Udsigt til, at Kontrakten frivilligt vil gaa i Orden, er væsentligt formindsket, idet hans Medkontrahent, der kan erlægge Modydelsen, maaske vil finde sig mindre opfordret til frivilligt at gjøre det nu, da han ikke længere har Krav paa sin Ydelse, og paa den anden Side — her fremkommer Forskjellen fra de almindelige Tilfælde — Erhververen, der præsumtivt ønsker frivillig Afvikling, ikke kan erlægge Modydelsen. Og selv om man vilde mene, at Udsigten til frivillig Afvikling ikke retligt bør tages i Betragt-

---

[47c]) Nellemann l. c. S. 106—107, herimod Munch-Petersen S. 648.

[47d]) Jfr. Note 43.

ning, bliver vistnok i alt Fald en anden Ejendommelighed ved de omtalte Tilfælde afgjørende. Det synes at være en simpel Retfærdighedsfordring fra Skyldnerens Side, at han har en Person, med hvem han retsgyldigt kan forhandle om Modifikationer i og Ophøret af det gjensidige Forhold. Men herfra vilde han være udelukket, dersom man i de her omhandlede Tilfælde fastholdt de almindelige Regler om Transportens Virkning. Med Erhververen alene kan han ikke forhandle, da denne ikke har Raadighed over Modpræstationen, og de Indrømmelser angaaende denne, hvorved Skyldneren kunde opnaa Forandring af sine Pligter, ikke vilde komme ham til Gode. At henvise Skyldneren til at forhandle med Erhververen og Overdrageren, hvis Interesser muligvis stride mod hinanden, vilde være en Uret mod ham. Følgelig maa Skyldneren, naar han ikke har paataget sig særlige Pligter ved Forhandling med Erhververen, i disse Forhold uanset stedfunden Meddelelse om Overførelsen være berettiget til, med bindende Virkning for Erhververen, at træffe Overenskomst med Overdrageren om Forholdets Forandring og Ophør[48]). Men iøvrigt er Transporten virksom[49]), og forsaavidt Forholdet ved uforbeholden Erlæggelse af Modydelsen fra Overdrageren til Skyldneren er blevet et rent ensidigt, kan Skyldneren ikke længere forrykke Erhververens Ret.

4. At en Fordringsret overføres til Flere[50]), kan Skyldneren ikke protestere imod, hvorimod Rekvisitus maa kunne protestere imod, at en ham tilkommende Fordring ved Udlæg deles, hvorved dens Værdi forringes[51]). Men de forskjellige

---

[48]) D. i H. R. T. 1880. 799 (U. f. R. 1881. 522: Lejeren af en fast Ejendom, hvis Ejer har borttransporteret en Fremtidsleje, kan, uanset at han er underrettet om Transporten, hæve Lejemaalet ved Overenskomst med Ejeren med bindende Virkning for Transporthaveren), jfr. D. i U. f. R. 1889. 769 i Slutn., herimod Evaldsen S. 189—190, jfr. 187—188, Torp-Grundtvig S. 623 Note 111.

[49]) Jfr. dog maaske D. i U. f. R. 1879. 811, J. U. 1857. 122, Stobbe § 177 S. 184—185, Wharton § 848. Derimod er Haandpantsætning i disse Tilfælde umulig, se ovfr. § 50 Note 21.

[50]) Larsen S. 68 og 71, Gram S. 286—287 og 319—21, Nellemann Alm. D. S. 402—404, Evaldsen S. 138—140, Aubert S. 207—211. Jfr. B. G. B. § 369. 2°.

[51]) D. i U. f. R. 1881. 317, jfr. Nellemann Alm. D. S. 404.

Fordringshavere kunne ikke vilkaarligt forandre Skyldnerens Pligt ved at kræve Betaling paa flere Steder, opsige deres Andele til forskjellige Tider o. desl., undtagen forsaavidt som saadan Beføjelse tilkom den oprindelige Fordringshaver, jfr. Fdn. 7. Juni 1827 § 9. Endvidere er det blevet antaget, at de flere Fordringshavere kun kunne sagsøge Skyldneren under ét, idet denne ikke paa Grund af Fordringens Deling kan være pligtig at taale flere Processer. Men denne gunstige Retsstilling synes der, forsaavidt Fordringen overhovedet er delelig, se ovfr. § 47. II., ikke at være nogen Grund til at indrømme Skyldneren[52]); naar han i Strid med sin Pligt har undladt at betale, synes han ikke at lide nogen Uret ved, at hver enkelt Fordringshaver for sig optræder og gjør sin Del af Fordringen gjældende. I hvert Fald synes denne Beføjelse at maatte tilkomme den enkelte Fordringshaver, naar det er ved Arv, at Fordringen er udlagt[53]), thi i dette Tilfælde giver Lovgiveren selv Anvisning paa, at Fordringen udlægges til Flere i Forening, jfr. Sk. L. § 28. 2°, og Lovgiveren kan ikke antages at give Anvisning paa et saa upraktisk Tilfælde som Anpartsretsforholdet vilde være, dersom den Enkelte kun kunde optræde i Forening med de Andre, se ovfr. S. 15. Men efter det bemærkede maa Sagen vistnok stille sig paa samme Maade, naar Fordringsretten er transporteret til Flere, hvad Praksis og Theori dog synes utilbøjelig til at antage[54]). Derimod kan det maaske

[52]) Lovgivningerne i Almindelighed tillægge hver enkelt Fordringshaver Ret til for sig at indkræve sin Anpart, Windscheid § 292 Note 1, Jul. Lassen R. R. § 92. II. 1 (Læreb. § 82. I. 1), B. G. B. § 420, Planck II ad § 398 Nr. 4, D. Entw. Mot. II S. 153—154. Jfr. § 47 Note 20.

[53]) Schl. H. R. D. I. 76, H. R. T. 1864. 228, jfr. D. i U. f. R. 1874. 657, men dog U. f. R. 1886. 293, J. T. XXIX. 139, Munch-Petersen Pr. S. 125.

[54]) D. i U. f. R. 1885. 1169, 1869. 109, 1907. 442, jfr. 1906. 642, 910, 1895. 982. Deuntzer Civilproces S. 107—108, Munch-Petersen Pr. S. 125 og ældre Forff. i Note 50. Som Teksten Evaldsen S. 139, jfr. H. R. T. 1864. 228. Hensynet til Skyldneren, der jo ikke af den oprindelige Fordringshaver kunde tvinges til delvis Betaling, sker vistnok Fyldest derved, at man, naar en Anpart indtales af en af Fordringshaverne, giver ham Beføjelse til at frigjøre sig overfor dem alle ved Deposition af hele Fordringens Beløb. Jfr. § 47 Note 21.

nok antages, at de, der have faaet Udlæg hver i sin Andel af en Fordring, maa optræde i Forening[55]). Om det Tilfælde, at en udelelig Fordring er gaaet over til Flere[56]), henvises til det i § 47. II. bemærkede. Rpl. § 246. 2⁰ har ikke afgjort disse Spørgsmaal, men lader det forblive ved hidtil gjældende Ret.

§ 52.

Særlige Regler om Gjældsbreve.

Med Hensyn til Gjældsbreve og lignende Dokumenter ere de i §§ 50 og 51 udviklede almindelige Regler om Overførelse af Fordringsrettigheder i flere Henseender fravegne. Navnlig fraviges Sætningen, at Fordringshaveren ikke til Erhververen kan overføre større Ret end den, han selv har. Det anerkjendes, at Fordringsret i visse Tilfælde kan overføres saaledes, at Skyldneren overfor en godtroende Erhverver taber Indsigelser, som tilkom ham overfor den oprindelige Fordringshaver, men som ikke fremgaa af Gjældsbrevet (nedenf. § 53), og saaledes, at Erhververen bliver fordringsberettiget, skjønt Fordringsretten ikke tilkom hans Hjemmelsmand (nedenf. § 54). Hertil slutte sig særlige Regler om Legitimation overfor Skyldneren ved Gjældsbreve (nedenf. § 57. I.). Lignende Regler findes i fremmede Lovgivninger. Men medens Reglerne efter dansk-norsk Ret gjælde om Gjældsbreve i Almindelighed, selv om de som Fordringshaver kun nævne en bestemt Person (Rektapapirer), begrænses i udenlandsk Ret[1]) ordentligvis

---

[55]) Nellemann Alm. D. S. 404, jfr. D. i U. f. R. 1882. 923, H. R. T. 1898. 721 (U. f. R. 1899. 335), U. f. R. 1899. 428. ovfr. § 50 Note 50.

[56]) Evaldsen S. 161.

[1]) Aubert Den nordiske Vekselret S. 115—116, G. W. Gram S. 68—80 (svensk Ret), se om svensk Retspraksis T. f. Rvdsk. X. 223, XV. 349, 351, XVII. 431, 434, XIX. 316, Serlachius §§ 44—48, Brunner hos Endemann II S. 140—235, Stobbe §§ 178—180, jfr. § 171. IV, § 173. IX, D. Entw. Mot. II. S. 695 ff., 723 og efter B. G. B. Dernburg II §§ 144 ff., E. Jacobi Die Wertpapiere im bürgerlichen Recht, Schw. §§ 838—845 og 846 ff., Code de commerce art. 187, 188, Moulinet De la cession de creances S. 211—212, Lyon-Caen & Renault Précis de droit commercial I N: 1297, 1090, 1091, Pollock S. 211—221, 399, 414,

deres Anvendelse til Veksler og Dokumenter, der lyde paa, at Ihændehaveren er fordringsberettiget (Ihændehaverpapirer), og til visse andre bestemte Papirer, navnlig naar de lyde paa, at en bestemt Person eller dennes Ordre er Fordringshaver (Ordrepapirer). De omtalte ejendommelige Retsregler har man søgt at forklare ud af Skyldnerens Viljeserklærings Indhold; man har navnlig lagt den Opfattelse til Grund, at Skyldneren ved Ordrepapirer og Ihændehaverpapirer indgaar en Tredjemandsretshandel med den oprindelige Fordringshaver til Fordel for dennes Sukcessorer eller eventuelle Ihændehavere, eller den, at Skyldneren har afgivet et Løfte ikke blot til den oprindelige Fordringshaver men ogsaa til de andre nys nævnte Personer. Og fra dette Grundlag har man forsøgt at give de omtalte særlige Retsregler deres nærmere Indhold og Begrænsning. Andre have lagt den Opfattelse til Grund for Reglerne om Ihændehaverpapiret, at Skyldnerens ensidige Viljeserklæring i dette Tilfælde er bindende[2]). Vor Lovgivnings Regler ere ikke grundede paa noget af disse Synspunkter; de medtage ikke de Konsekvenser, som disse Opfattelser medføre, og allerede den Omstændighed, at Reglerne i dansk Ret ogsaa ere anvendelige paa det til en bestemt Person uden Ordreklausul udstedte Gjældsbrev, gjør det særligt indlysende, at de ikke have deres Tilknytningspunkt i Skyld-

---

Anson S. 226—230, Wharton §§ 795—797, 838, 846, 847, 494, 539, (*negotiability* i Modsætning til *assignability*), Oversigt over nyere amerikansk Rets Udvikling i Blätter f. vergl. Rechtswissenschaft u. Volkswirtschaftslere II S. 405 ff. Se om skriftlige Skylddokumenter i Almindelighed B. G. B. § 405, Planck ad § 405.

[2]) Se om de omtalte og andre Opfattelser Windscheid § 291 Note 2 og 3, § 304 Note 11, Goldschmidt System § 83 a (ovfr. § 3 Note 2, § 10 Note 31), N. Lassen S. 106—148, Mourier i U. f. R. 1869 S. 742—758, og Citaterne i Note 1. At de Opfattelser, som søge deres Tilknytningspunkt i en Fortolkning af Skyldnerens Viljeserklæring, ikke kunne føre til Resultater, der stemme med Retslivets Tarv, er paavist af Goos II S. 241—244, jfr. N. Lassen l. c. Bestemmelserne i D. Entw. § 685 ff., jfr. Mot. II S. 695—696 hvile paa den Opfattelse, at Ihændehaverpapiret er en ensidig bindende Viljeserklæring, og drage betænkelige Konsekvenser af denne Opfattelse (se f. Eks. § 687: Skyldneren kan ikke fremsætte nogen Indsigelse overfor den, der har stjaalet Ihændehaverpapiret fra rette Vedkommende), men i alt Fald den sidstnævnte Konsekvens underkjendes af B. G. B. § 793, se ndfr. § 57 Note 5.

nerens Viljeserklæring, jfr. ogsaa den Kjendsgjerning, at Indsigelser kunne fortabes, som Skyldneren ikke gyldigt kan give Afkald paa, se ndfr. S. 509. Vor Lovgivnings Synspunkt er dette[3]), at Erhververens gode Tro, af Hensyn til Samhandelens Interesser, inden for visse Grænser beskyttes, saa at han erholder Ret, som det af ham erhvervede skriftlige Dokument udviser, paa Bekostning af Udstederen, der maatte have Indsigelser at fremsætte mod Dokumentet, og paa Bekostning af Fordringshavere, hvis Ret ikke fremgaar af Dokumentet, i Analogi med de Regler, der paa Tingsrettens Omraade gjælde om exstinktive Godtroserhvervelser, jfr. Præmisserne til Fdn. 9. Febr. 1798 § 2. De nærmere Grænser for Reglernes Anvendelighed maa udfindes, ikke ved en Betragtning af Skyldnerens Viljeserklæring, men ved Analogislutning fra de udtrykkeligt udtalte Regler, sete i den Belysning, at det kommer an paa en Afvejelse af Hensynet paa den ene Side til den gode Tro i Samhandelen og paa den anden Side til dem, paa hvis Bekostning Beskyttelsen for den gode Tro erhverves. Til Reglerne om Exstinktion af Indsigelser og Rettigheder slutte sig saa de særlige Regler om Legitimation, der ere fornødne, for at de Goder for Samhandelen kunne opnaas, som de exstinktive Regler tilsigte[4]). De Dokumenter, paa hvilke de omtalte særlige Regler komme til Anvendelse, benævnes i Udlandet (bortset fra Ihændehaverpapirerne) hyppigt som endossable. Men da enhver skriftlig Fordringsret, som overhovedet kan overdrages, ogsaa kan overdrages ved Endossement ɔ: ved en paa Dokumentet, navnlig dets Bagside, tegnet Anmodning fra Fordringshaveren til Skyldneren om at betale til Tredjemand, og da paa den anden Side denne Overdragelses-

[3]) Ørsted A. f. R. I S. 504 ff., J. A. III. 176 ff., Aagesen 636 ff. og Om Sigulærsukcession S. 123—129, Matzen S. 148 og 288 ff., E. Møller Thinglysning S. 180—182, Aubert Den nordiske Vekselret S. 139—140, jfr. Goos II S. 250—256, N. Lassen S. 148—157. Kritiske Bemærkninger om den danske Ret findes hos N. Lassen, Forhandlinger paa 5te nordiske Juristmøde, Bilag I S. 35—41 og Forhandlinger smstds. S. 7 ff.

[4]) Se imod den hyppige Sammenblanding af Spørgsmaalene om Legitimation og om Ret navnlig Thöl Das Handelsrecht 6te Aufl. I. § 225. II, Ebbecke Berechtigung und äussere Befugniss § 4.

forms Benyttelse ikke er Betingelsen for, at de ejendommelige Regler om Gjældsbreve kunne komme til Anvendelse, bør denne Betegnelse opgives[5]). Hellere maa man, med engelsk-amerikansk Ret, betegne Dokumenterne som negotiable, i Modsætning til de blot transportable, eller som Omsætningspapirer, og disse Benævnelser ville blive benyttede i denne Fremstilling.

§ 53.

Fortsættelse: Fortabelse af Indsigelser[1]).

Fortabelsen af Indsigelser forudsætter god Tro hos Erhververen af Gjældsbrevet (nedenfor § 55. II. og III.), kommer kun visse Erhververe til Gode (nedenf. § 55. I.) og indtræder aldrig, naar den paagjældende Indsigelse er indiceret paa Gjældsbrevet[2]).

Den eneste udtrykkelige Lovregel om Fortabelse af Indsigelser imod et Gjældsbrev overfor godtroende Erhververe af dette findes i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2[3]), som bestemmer, at løse Kvitteringer for Afbetalinger paa et Gjældsbrevs paalydende Kapital, naar det i Afdrag betalte ej tillige findes afskrevet paa Brevet selv, alene skulle gjælde imod den, som har udstedt Kvitteringen, men ikke anses gyldige imod Andre, som ved Pantsættelse, Transport eller anden lovlig Adkomst maatte være blevne retmæssige Indehavere af en saadan Forskrivelse.

---

[5]) Jfr. ovfr. § 50 Note 18. Her kan ogsaa bemærkes, at Navnetegning paa Bagsiden ingenlunde ved alle efter dansk Ret negotiable Dokumenter er sikkert Udtryk for en Overdragelse, ndfr. § 55 Note 21.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 173—174, Eunomia I S. 249—252, jfr. Øllgaard S. 266—268, Larsen S. 64 og 66—68, Gram S. 302—307 og 314—319, Evaldsen S. 203—206, Torp Hovedpunkter S. 92—93, E. Møller Thinglysning S. 137 ff., Aagesen S. 676—702, Aubert S. 193—197, Den nordiske Vekselret S. 134—139, Hagerup Den norske Panteret S. 152—159.

[2]) D. i U. f. R. 1875. 521, S. og H. R. T. 1865. 154, J. U. 1866. 73 og nedenfor § 55. III. om den til Fortabelsen fornødne gode Tro hos Erhververen samt nedenf. § 56 Note 31—33.

[3]) Se om denne Bestemmelses Tilblivelseshistorie og om dens Forhold til D. L. 5—14—56 navnlig Mourier i U. f. R. 1869 S. 689—742, Sander i T. f. Rvdsk. VII S. 212 ff., Aubert S. 192.

Som fortabelig nævnes altsaa Afbetalingsindsigelsen, naar den ikke er paategnet Gjældsbrevet, og at det samme maa gjælde om den Indsigelse, at fuldstændig Betaling har fundet Sted, følger af almindelige Fortolkningsregler[4]). Fra denne Regel undtages dog Renters Betaling, saa at særskilt Kvittering for disse beholder fuldkommen Kraft ikke alene imod Udstederen, men endog mod enhver Anden, der senere har faaet Haandskriftet overdraget, Fdn. § 3, og det samme maa antages at gjælde om andre Indsigelser angaaende (forfaldne) Renters Afgjørelse[5]). Herved kan dog kun være sigtet til den ifølge Gjældsbrevets Indhold regelmæssige Rentebetaling, og Regelen i § 2 maa gjælde, naar Renter ere blevne betalte, forinden de ifølge Gjældsbrevets Indhold skulde erlægges. Om det Tilfælde, at der er udstedt Renteanvisninger (Koupons), henvises til det følgende § 57. III. Naar Afdrag ere erlagte i Overensstemmelse med Gjældsbrevets Indhold, som lyder paa Indfrielse ved Afdrag, maa Regelen i § 2 anvendes, men i dette Tilfælde vil det jævnligt være saa, at den gode Tro hos Erhververen, som er fornøden for at Indsigelsen kan fortabes, ikke vil være tilstede[6]). At Betalingsindsigelsen fortabes, kan nu ikke antages at være en enestaaende positiv Regel. Ifølge Fdn.'s i dens Præmisser angivne Grunde, og da Udtalelserne i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 i Slutn. lægge endog langt mere ind i den Grundsætning, hvoraf Fdn. 1798 § 2 er et Udslag, kan det ikke betvivles, at Regelen om Fortabelighed analogisk maa anvendes paa andre Indsigelser[7]), for hvis Fortabelighed de samme Grunde tale, som have ført Lovgiveren til at foreskrive Betalingsindsigelsens Fortabelighed, uden at der er særlige Mod-

[4]) D. i J. U. 1855. 767.

[5]) D. i J. U. 1858. 65.

[6]) D. i J. T. III 1. 183.

[7]) Se om de Indsigelser, som efter tysk Ret ere fortabelige, tidligere Oversigten hos Thöl Das Handelsrecht II 4te Aufl. §§ 181 ff., Brunner hos Endemann II S. 168—170, og nu B. G. B. §§ 796, 794, D. Entw. Mot. II S. 699—701, D. H. G. B. § 364, D. W. O. § 82, Jacobi l. c. § 36, Staub II ad § 364 Anm. 5—12, Kommentar zur Wechselordnung ad Art. 82. At Resultaterne ikke ville falde ganske sammen med de danske, følger navnlig af, at tysk Ret tillægger Viljesmangler hos Udstederen en anden Betydning end dansk Ret, se ovfr. § 17 ved Note 2.

grunde tilstede for deres Ikkefortabelighed. Ogsaa disse Indsigelser fortabes til Fordel for godtroende Erhververe, medmindre deres Tilstedeværelse indiceres af Gjældsbrevet. Ved Afgjørelsen af, om en Indsigelse i den anførte Henseende kan sættes ved Siden af Betalingsindsigelsen, har man jævnlig lagt Vægten paa, om det skyldes en Uforsigtighed eller Forsømmelse fra Skyldnerens Side, at der foreligger et Gjældsbrev, som Erhververen antager for indsigelsesfrit. Heri ligger vel en rigtig Tanke, men den er ikke korrekt udtrykt. Det kommer ikke an paa, om der i det enkelte Tilfælde er udvist nogen Uforsigtighed fra Skyldnerens Side; Betalingsindsigelsen fortabes jo ifølge Fdn.'s Ordlyd, selv om f. Eks. Skyldneren har faaet Betalingen afskrevet paa et uægte Gjældsbrev, der blev forelagt ham som det ægte, og som aldeles skuffende lignede dette, saa at han ikke har gjort sig skyldig i nogen Uforsigtighed. Det kan efter det anførte end ikke udelukke Fortabeligheden, at det i det enkelte Tilfælde ikke stod i Skyldnerens Magt at lade Indsigelsen fremgaa af Gjældsbrevet[8]), jfr. Regelen i Fdn. 28. Juli 1841 § 1, hvorefter Panteretten over et Gjældsbrev fortabes, naar den ikke er paategnet Gjældsbrevet, selv om Retten haves ifølge en almindelig Underpantsætning af alt, hvad Pantsætteren ejer eller ejende vorder, saa at Paategnings Givelse kan have været fuldstændig umulig for Panthaveren. Derimod maa det efter det udviklede antages, at den Egenskab ved Betalingsindsigelsen, som efter Lovgiverens Opfattelse retfærdiggjør dens Fortabelse, er den, at det efter denne Indsigelses Natur i Al-

---

[8]) Saaledes nu ogsaa Hagerup Panteret S. 153. Det kan følgelig vistnok ikke med Hagerup l. c. S. 307—308 antages, at den Indsigelse, at et Pantebrev er bleven betalt derved, at Fordringshaveren har taget Fyldestgjørelse af det for Fordringen stillede Pant, kan gjøres gjældende overfor den godtroende Cessionar, fordi det ikke stod i Skyldnerens Magt at fremtvinge Kvittering paa Pantbrevet. Men at den omtalte Indsigelse dog i Almindelighed ikke fortabes, kommer deraf, at Cessionaren gjennem Gjældsbrevet er advaret om, at der er givet Pant for dette, og derved opfordret til at undersøge, om Pantet er realiseret til Fyldestgjørelse eller endnu forefindes som Pant. Naar et Gjældsbrev ikke omtaler, at Pant er stillet, eller det bærer Paategning om, at Pantet er udgaaet, medens det i Virkeligheden er realiseret til Fyldestgjørelse, maa den omtalte Indsigelse fortabes, D. i U. f. R. 1885. 372.

mindelighed staar i Skyldnerens Magt at lade den fremgaa af Gjældsbrevet, og ved Spørgsmaalet om Analogi maa det altsaa komme an paa, om Indsigelsen er en saadan, at det efter dens almindelige Natur normalt staar i Gjældsbrevsudstederens Magt enten at lade den fremgaa af Gjældsbrevet eller at undgaa, at der kommer til at foreligge et med denne Art af Indsigelser behæftet Gjældsbrev. Saadanne Indsigelser fortabes til Fordel for de godtroende Erhververe, medmindre Indsigelsens Beskaffenhed frembyder særlig Modgrund for Ikke-Fortabelighed; andre Indsigelser fortabes ikke, medmindre de have en saadan Karakter, at Exstinktionsreglerne ikke vilde opnaa deres Hensigt, naar ikke ogsaa disse fortabes[9]). Og Fortabelsen finder Sted, selv om Udstederen ikke i det givne Tilfælde har haft nogen særlig Opfordring til at indicere Indsigelsen i Gjældsbrevet; Hensynet til den godtroende Erhverver, til Omsætningens Sikkerhed, kræver efter Lovgiverens Anskuelse, at Indsigelsen desuagtet fortabes. Omvendt bevares Indsigelsen, naar Udstederen har sørget for at lade Gjældsbrevet indicere den, uanset at dets Indhold senere er blevet saaledes forvansket, at det ikke længere indicerer den[10]), se Fdn. 1798 § 2 „findes afskrevet", Fdn. 1841 § 1 „er givet Paategning" og det ndfr. om Falsk Bemærkede. De nærmere Regler blive herefter følgende:

Forudsætningen for Anvendelsen af Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 er, at der overhovedet foreligger et virkelig af den som Skyldner angivne Person eller ifølge hans Bemyndigelse udstedt Dokument med Gjældsbrevsindhold eller lignende Indhold. Den Indsigelse, at Underskriften er falsk[11]) *(exceptio manus)* fortabes altsaa ikke, ej heller i Almindelighed den Ind-

---

[9]) Hagerup Panteret S. 154. Det kan dog anses noget tvivlsomt, om ikke Exstinktion af Indsigelser, der ikke kunne sættes i Klasse med de i Fdn. 1798 § 2 nævnte, maa være begrænset til Ihændehaverpapirer, Ordrepapirer, Veksler og desl., jfr. Note 31.

[10]) H. R. T. 1869. 97 (U. f. R. 1869. 481), jfr. § 54 Note 15.

[11]) D. i J. U. 1864. 833.

sigelse, at Gjældsbrevets Indhold er blevet forfalsket[12]) *(exceptio falsi)*, jfr. V. L. 7. Maj 1880 § 88, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 3. a. Dog maa det muligvis antages, at Udstederen af Gjældsbrevet hæfter overfor den godtroende Erhverver, naar han har givet Dokumentet fra sig til Udfyldning af en Anden, og denne ved Udfyldningen har overskredet sin Fuldmagt[13]), jfr. det ovfr. S. 161 bemærkede i Forbindelse med det, som straks nedenfor skal bemærkes om de Indsigelser, der forudsætte Mangel af god Tro hos Løftemodtageren; Ordene i V. L. § 88 og i L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 3. a. tale ikke herimod[14]). Om det Tilfælde, at Gjældsbrevet vel er udstedt af den angivne Skyldner, men ikke udgivet af ham, se ndfr. S. 513—514. Iøvrigt maa der sondres imellem Indsigelser mod Fordringens gyldige Stiftelse og Indsigelser angaaende dens Ophør. Hvad førstnævnte Gruppe angaar, maa det vistnok, selv om saadant ikke maatte følge af det ovenfor angivne Hovedkriterium, antages, at alle de ovfr. i §§ 16—19 omhandlede Ugyldighedsgrunde fortabes til Fordel for den godtroende Erhverver, med Undtagelse af den i § 17. I. 2. b. omtalte, med Hensyn til hvilken Spørgsmaalet forøvrigt ikke vil opstaa, da Erhververens Ret ikke kan komme til at strække sig udover selve Gjældsbrevets Indhold. Om alle disse Indsigelser gjælder det jo nemlig, at de forudsætte en Mangel af god Tro hos Løftemodtageren, jfr. ovfr. § 13, og den godtroende Erhverver af et negotiabelt Papir synes at have et naturligt Krav paa at være stillet ligesaa godt, som om Skylderklæringen havde været rettet umiddelbart til ham. Som praktiske Eksempler paa fortabelige Indsigelser kunne herefter navnlig nævnes Proformaindsigelsen[15]), Indsigelsen, hentet

---

[12]) H. R. T. 1869. 97 (U. f. R. 1869. 481), J. T. XXIII. 78, jfr. U. f. R. 1893 641.

[13]) Jfr. Aubert S. 194 m. Note 2, Den nordiske Vekselret S. 136, Sp. D. I S. 423 Note 14, Brunner hos Endemann II S. 169, Ebbecke Berechtigung und aüssere Befugniss S. 63, Thöl Das Handelsrecht II 4te Aufl. S. 739.

[14]) Aubert Den nordiske Vekselret S. 133.

[15]) Se med Hensyn til Akkomodationsobligationer Schl. H. R. D. III. 426, J. U. 1852. 493, I. 407, J. T. IV. I. 165, ovfr. § 17. III, § 24 Note 11 og nedenfor § 55 Note 26 og 27.

fra urigtige Forudsætninger[16]) ved Gjældsbrevets Udstedelse, f. Eks. at Valuta ikke er modtaget[17]), eller iøvrigt at den i Brevet angivne Skyldgrund ikke er tilstede, og den Indsigelse, at Gjældsbrevet er fremkaldt ved Svig[17a]). Fortabelige ere endvidere Indsigelser, der gaa ud paa, at Gjældsbrevet hviler paa en af Lovgivningen misbilliget Skyldgrund[17b]), jfr. ovfr. S. 125, f. Eks. Aagerindsigelsen[18]) og den Indsigelse, at Gjældsbrevet er udstedt til Dækning af en Gjæld, som falder ind under Forbudene i Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3 og i Fdn. 6. Oktbr. 1753 §§ 1—10; Fdn. 1753 § 9 indeholder intet herimod stridende, men forudsætter, at Erhververen af Gjældsbrevet ikke er i fuldkommen god Tro[19]). Ufortabelige ere derimod Umyndighedsindsigelsen[19a]) og Tvangsindsigelsen (ovfr. §§ 14 og 15). Hvad Umyndighedsindsigelsen angaar, kunde det vel siges, at det stod i Skyldnerens Magt at lade den fremgaa af Gjældsbrevet; men der er her den afgjørende Modgrund[20]) for ikke at anerkjende Fortabelighed, at Lovgiverens

---

[16]) D. i U. f. R. 1883. 338. Se ogsaa om Viljesmangel U. f. R. 1894. 186.

[17]) Schl. H. R. D. III. 50, II. 345, J. U. I. 407, A. f. R. I. 260, J. T. XXIII. 78, Bibl. f. Lovk. I. 397.

[17a]) Aubert S. 196, Gjelsvik S. 126. At Svigsindsigelsen er fortabelig, maa altsaa ifølge det i § 19 ved Note 6 bemærkede antages, selv om man vilde mene, at Hovedkriteriet ikke passer paa denne Indsigelse, hvad det forøvrigt gjør, idet Udstederen i Gjældsbrevet kan indicere, at han kun vil være bunden under Forudsætning af visse Kjendsgjerningers Rigtighed. Jfr. herimod eller tvivlende E. Møller l. c. S. 138, 143—144, Torp Hovedpunkter S. 93, Hagerup Panteret S. 153 Note 12.

[17b]) Torp-Grundtvig S. 610—611, Bentzon P. R. S. 87, jfr. Hagerup Panteret S. 153, men dog Aubert Sp. D. I S. 393. Jfr. Note 20.

[18]) D. i J. U. 1850. 133, 1852. 194, N. J. A. IV. 117.

[19]) Ndfr. § 128 Note 26—28.

[19a]) D. i U. f. R. 1905. 354, § 54 Note 3.

[20]) Derimod kan Ufortabeligheden af Umyndighedsindsigelsen ikke med Aubert Den nordiske Vekselret S. 138 støttes paa, at Udstederen ikke kunde fraskrive sig denne Indsigelse, jfr. Aubert Sp. D. I S. 393; at en Indsigelse ikke kan fraskrives, forhindrer ikke dens Fortabelighed, se f. Eks. ovfr. om Aagerindsigelsen, jfr. § 64 Note 45, og om den Indsigelse, at et Gjældsbrev er udstedt af den Myndige som Anerkjendelse af Gjæld, der falder ind under Fdn. 14. Maj 1754 § 1.

Opfattelse af Umyndighed jo netop gaar ud paa, at den Umyndige ikke bindes, selv om Medkontrahenten er i god Tro, og at her altsaa Hensynet til Udstederens Tarv vejer stærkere end Hensynet til den gode Tro hos Erhververen (ovfr. § 14. II.), se ogsaa V. L. 7. Maj 1880 § 88. Hvad Umyndiggjorte angaar, hvis Umyndiggjørelsesdekret ikke er thinglæst, maa det dog antages, at den Indsigelse, at Udstederens Umyndighed var Medkontrahenten bekjendt, fortabes til Fordel for Erhververe, som ikke kjendte Medkontrahentens Mangel af god Tro, selv om Umyndiggjørelsesdekretet var thinglæst, førend Erhververen fik Transport; denne Indsigelse hører nemlig til de ovfr. i § 16. II. omhandlede. Hvad den Indsigelse, at Underskriften er fremtvungen, angaar, vil det dels være umuligt for Udstederen at lade den fremgaa af Gjældsbrevet, dels viser det ovfr i § 15 udviklede, at denne Indsigelse af Lovgiveren opfattes paa lignende Maade som Umyndighedsindsigelsen, nemlig at Hensynet til den gode Tro her maa vige for Hensynet til Udstederen. Af Nogle antages det, at Tvangsindsigelsen dog fortabes, naar den Tvungne ikke gjør, hvad han kan, for at bringe Tvangen til eventuelle Erhververes Kundskab[20a]), men ifølge den ovfr. i § 15 antagne Fortolkning af D. L. 5—1—4 savner denne Lære ethvert Tilknytningspunkt i Lovgivningen. Den Indsigelse mod et Bodmeribrev, at Betingelserne for Bodmerilaans Optagelse ikke var tilstede, exstingveres ikke, Sølov § 178. 2°. Særligt har man spurgt, om Indsigelsen efter D. L. 5—1—7 er fortabelig[21]). Efter den ovfr. i § 12. III. givne Fortolkning af dette Lovbud maa Spørgsmaalet først være dette, om den uskriftkyndige Udsteder af et Gjældsbrev overfor Cessionaren bevarer samme gunstige Stilling i Henseende til Beviset som overfor sin Medkontrahent. Dette maa besvares bekræftende, naar det af Gjældsbrevet fremgaar, at Udstederen er uskriftkyndig, men er dette udstedt med Underskrift paa almindelig Maade, fortabes den gunstige Bevisstilling overfor Cessionaren, naar han ikke maatte vide, at Udstederens Uskrift-

---

[20a]) Aagesen S. 684—686, Gjelsvik S. 125, jfr. Note 32. Jfr. om Tvangsindsigelsen endvidere E. Møller l. c. S. 138, 144.

[21]) Aagesen S. 699—701.

kyndighed var kjendelig for Cedenten (jfr. ndfr. § 55. III.). Dernæst kan der spørges, om den Uskriftkyndige overfor Cessionaren bevarer de Indsigelser, som D. L. 5—1—7 tænker paa, naar Cessionaren ikke kjendte disse. Dette Spørgsmaal er, hvad Falskindsigelsen angaar, allerede besvaret bekræftende. Hvad dernæst angaar den Indsigelse, at Indholdet var Udstederen ubekjendt, maa den fortabes, naar den af Artikelen fastsatte gunstige processuelle Stilling er fortabt overfor Cessionaren, idet Indsigelsen da hører til de ovfr. i § 17. II. omtalte, men er den gunstige processuelle Stilling bevaret overfor Cessionaren, har den Uskriftkyndige ogsaa overfor den godtroende Cessionar bevaret den Indsigelse, at Dokumentets Indhold var ham ubekjendt, se ovfr. § 17. I. 2. e. En Aftale om, at Gjældsbrevet ikke skal kunne transporteres, er naturligvis uden Betydning for den godtroende Cessionar, naar den ikke er optagen i Gjældsbrevet[22]). Hvad Indsigelser angaaende Fordringens Ophør angaar, er det klart, at de, der grunde sig paa Aftaler imellem Cedenten og Udstederen, ligesom Betalingsindsigelsen, fortabes, naar de ikke fremgaa af Gjældsbrevet[23]), og det samme maa vistnok gjælde om den Indsigelse, at Retten efter Gjældsbrevet er bleven modificeret ved Proces eller Dom, dog at Cessionaren, dersom han vælger at fortsætte en om Fordringen af Cedenten rejst Sag, maa tage den i den Skikkelse, hvori den ved hans Indtræden foreligger[24]), samt maaske om den Indsigelse, at Fordringen er bleven nedsat ved Tvangsakkord. Adskilligt kunde dog tale for, at der om sidstnævnte Indsigelse maa gjælde, hvad man antager at gjælde om Tilbud fra Skyldnerens Side, se straks ndfr. Om Indsigelser angaaende Ophør ved Modregning henvises til det følgende (§ 63). Klart er det paa den anden Side, at Præklusions- og Forældelsesindsigelsen ikke

---

22) D. i U. f. R. 1889. 527. Jfr. B. G. B. § 405.

23) D. i U. f. R. 1889. 527, 1883. 1131, J. U. 1870. 849, VI. 829, jfr. A. f. R. III. 323 og IV. 484 (H. R. D.). Adgang til Paategning om en Eftergivelseserklæring kan ganske vist ikke i Almindelighed siges at tilkomme Skyldneren, men at Eftergivelsesindsigelsen er exstingibel, maa ifølge Negotiabilitetsreglernes Formaal nødvendigvis antages, Hagerup Panteret S. 154.

24) D. i J. U. 1848. 853, Munch-Petersen Pr. S. 74.

fortabes, men naar Gjældsbrevet ved Angivelse af en for sildig Udstedelsesdag har skuffet Cessionaren i Henseende til Forældelsesfristens Beregning, følger det af de almindelige Regler om Forældelse, at saadan ikke kan paaberaabes overfor ham. Den Indsigelse, at Pligten efter Gjældsbrevet er bleven modificeret ved lovligt Tilbud (*mora creditoris*) eller Opsigelse, som hjemles ved dets Indhold, f. Eks. at Renter af denne Grund ikke ere paaløbne, jfr. Fdn. 1798 § 1, staar det efter dens almindelige Beskaffenhed ikke i Skyldnerens Magt at lade fremgaa af Gjældsbrevet, og kom det alene an herpaa, maatte det antages, at denne Indsigelse ikke fortabes, men at Erhververen selv maa se at skaffe sig paalidelig Kundskab om, hvorvidt der er foregaaet noget saadant. Men da denne Sætning vilde gjøre betydeligt Afbræk i Øjemedet med Fdn. 1798 § 2, kan den næppe anerkjendes[25]), og i hvert Fald vil det være forsigtigst ved Udstedelse af Obligationer, der skulle indfries efter Opsigelse, Udtrækning o. desl., i Obligationerne at optage en udtrykkelig Tilkjendegivelse af, at Obligationen ikke bærer Rente fra den Dag, til hvilken den lovligt er opsagt eller udtrukken til Indfrielse, og at offentlig Bekjendtgjørelse om Opsigelsen eller Udtrækningen skal være afgjørende for alle Obligationsejere, hvorved Sikkerhed ogsaa vil opnaas overfor dem, der særskilt have erhvervet Renteanvisninger (ndfr. § 57. III.). At Forudsætninger for Gjældsbrevets Gyldighed i Forhold til Medkontrahenten briste, bliver uden Betydning for Cessionaren[26]), medmindre Forudsætningen er nævnt i Gjældsbrevet[27]). Den Indsigelse, at Retten er ophørt ved Konfusion (§ 66), hører til de fortabelige[27a]), hvorimod den Indsigelse, at Forpligtelsen er ophørt paa Grund af, at Ydelsen er bleven objektiv umulig

[25]) Evaldsen S. 443, Aubert S. 273. Se særligt om Veksler Aubert Den nordiske Vekselret S. 213.

[26]) D. i S. og H. R. T. 1871. 64, J. U. 1864. 833.

[27]) Forsaavidt er der altsaa den naturlige Forskjel imellem Betydningen af, at Gjældsbrevet angiver en ved dets Udstedelse tilstedeværende eller en venteligt senere indtrædende Skyldgrund. Den førstes Rigtighed kan ikke angribes af Skyldneren overfor Cessionaren, jfr. det om Valuta-Indsigelsen bemærkede, hvorimod han kan gjøre gjældende, at den sidste er bristet.

[27a]) § 66 ved Note 5c.

(§ 67), ikke fortabes, men herom bliver der ganske vist ikke Tale ved Gjældsbreve, hvorimod Bemærkningen faar Betydning, forsaavidt som Regelen i Fdn. 1798 § 2 analogisk anvendes paa Dokumenter angaaende individuelt bestemte Ydelser, f. Eks. Konnossementer. — Særlig Tvivl har det Spørgsmaal voldt, om Udstederen kan gjøre den Indsigelse gjældende, at Gjældsbrevet er udgivet uden hans Vilje[28]), eller om denne Indsigelse fortabes (Kreationstheorien), men Undersøgelsen angaaende denne Indsigelse mod Fordringens Stiftelse maatte udsættes, indtil Undersøgelsen om Indsigelser mod Ophøret var afsluttet. Af Regelen i Fdn. 1798 § 2 om Betalingsindsigelsen synes nu at følge — ubestridelig er dog denne Følgeslutning ikke — at Skyldneren, der har indfriet Gjældsbrevet imod at erholde det udleveret, men uden at tilintetgjøre det eller give det Paategning om Indfrielsen, fortaber denne Indsigelse overfor den godtroende Cessionar, til hvem Gjældsbrevet maatte blive transporteret, f. Eks. af en Tyv. Men hermed synes det Tilfælde fuldstændigt at maatte stilles i Klasse, at Gjældsbrevet vel er nedskrevet men aldrig har været udgivet af Underskriveren[28a]). At der i førstnævnte Tilfælde foreligger et Dokument, som har været et gyldigt Gjældsbrev, medens det i det andet Tilfælde ikke er saa, er en rent formel Forskjel, der ikke kan berettige til en forskjellig Afgjørelse af Tilfældene. De saaledes antagne Sætninger faa dog kun væsentlig praktisk Betydning ved Veksler og ved Dokumenter, lydende paa Ihændehaveren[29]). Lyder

---

[28]) Aagesen S. 692—697 og 834.

[28a]) Herimod Aubert Sp. D. I. 410—411, 389—390. For Ihændehaverpapirer er Sætningen anerkjendt ved B. G. B. § 394, Jacobi l. c. S. 172, se om Veksler og andre negotiable Papirer i tysk Ret Jacobi l. c. § 34.

[29]) Vil Udstederen af et Ihændehaverpapir være sikker imod at bindes paa den i Teksten omhandlede Maade, maa han i Gjældsbrevets Tekst gjøre dets Gyldighed afhængig af et bestemt Tegn, som først anbringes i det Øjeblik, Papiret udgives. Saa er han sikker, thi for Falsk undgjælder han ikke. Saaledes B. G. B. § 793. 2°, D. Entw. Mot. II S. 696—697. Ligeledes er Udstederen af et Ihændehaverpapir sikker, naar han efter at have indfriet det, forsyner det med Annulationstegn, selv om disse falskelig udraderes, H. R. T. 1869. 97 (U. f. R. 1869. 481). Jfr. H. R. T. 1897. 165, 173 (U. f. R. 1897. 588, 596).

Dokumentet paa et bestemt Navn, vil nemlig den godtroende Erhverver af det kun exstingvere den omtalte Indsigelse, naar Brevet overdrages ham ved Transport, i første Tilfælde af den, paa hvis Navn det ved Indfrielsen lød, og i det andet Tilfælde af den, som det var udstedt til. Dersom det er en Anden, som bringer Gjældsbrevet ud, maa han, for at forsyne Erhververen med den formelle Adkomst, der udkræves som Grundlag for dennes til Exstinktionen af Indsigelser fornødne gode Tro (ndfr. § 55. II.), tegne en falsk Transport paa det, og herfor skal Udstederen ikke undgjælde, jfr. straks ndfr., medmindre Talen er om Veksler, for hvilkes Vedkommende V. L. 7. Maj 1880 § 76 giver en i denne Henseende særlig Regel. Af denne Bestemmelse følger det nemlig vistnok, at Trassenten og Endossenten af en Veksel — med Hensyn til Akceptantens Vekselpligt opstaar Spørgsmaalet ifølge V. L. § 21. 3° ikke, se ovfr. § 11 — blive vekselforpligtede overfor dem, der i god Tro erholder Vekslen med Adkomst efter V. L. § 39, selv om denne Adkomst er tilvejebragt ved Falsk[80]), se ogsaa L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 5. 2° smh. m. § 11.

Endnu bemærkes, at Spørgsmaalet om, hvilke Indsigelser der ere fortabelige, vistnok staar ens ved Gjældsbreve, der ere udstedte til Ihændehaveren, Veksler (bortset fra V. L. 7. Maj 1880 § 76) og andre Gjældsbreve[81]).

---

[80]) Ndfr. § 102 Note 3, 4, 22, jfr. ovfr. Note 28ª. Samme Resultat var tidligere antaget af D. i J. U. VIII. 903. Jfr. ndfr. § 54 v. Note 24.

[81]) Aagesen S. 695, Evaldsen Fortolkning af Veksselloven S. 35—36, Om Veksler S. 297—298, jfr. dog tildels Aubert Den nordiske Vekselret S. 131, 134, Sp. D. I. S. 423. At ved Ihændehaverpapirer, Veksler og desl. andre Indsigelser skulde kunne exstingveres end de i det foregaaende som exstingible opførte, kan ikke antages, se ndfr. § 102 ved Note 27. Snarere kunde man vel mene, at ved Gjældsbreve i Almindelighed kun de Indsigelser ere exstingible, der ere analoge med Betalingsindsigelsen, men at derimod de Indsigelser, der ikke ere analoge med denne, men hvis Exstinktion dog i Teksten er forment at kræves af Exstinktionsreglernes Øjemed, kun ere exstingible ved Ihændehaverpapirer, Ordrepapirer, Veksler o. desl., jfr. Note 9 og 25. Men efter Udviklingen i det foregaaende, som har Gjældsbreve i Almindelighed for Øje, kan dette dog ikke fastholdes. Et andet Spørgsmaal er det, om ikke det sædvanlige Gjældsbrevsbegreb ved Spørgsmaalet om Indsigelsers For-

Hjemmel for, at Fortabelse af fortabelige Indsigelser skulde kunne afværges ved andre Foranstaltninger fra Skyldnerens Side end Indicering i Gjældsbrevet, som ere egnede til at udelukke god Tro hos Erhververen, naar dette dog ikke lykkes, f. Eks. almindelig Bekjendtgjørelse om det stedfundne Bedrageri, haves ikke[32]). Naar en Indsigelse er fortabt overfor en godtroende Erhverver, vaagner den ikke op igjen, naar Gjældsbrevet senere transporteres til en Person, som var vidende om Indsigelsen. Uanset at Cessionaren befinder sig i god Tro med Hensyn til Indsigelsen, bevares denne overfor ham, naar hans Erhvervelse kan anfægtes af en Forgjænger, mod hvem Indsigelsen kan gjøres gjældende; naar f. Eks. et paa B.'s Navn lydende Gjældsbrev af A. bortstjæles fra B., mod hvem Betalingsindsigelsen kan gjøres gjældende, fortabes denne ikke overfor den godtroende C., til hvem A. maatte sælge Gjældsbrevet med falsk Transport fra B., men kan fastholdes selv om B. ikke vindicerer Gjældsbrevet fra C. Den, der i Overensstemmelse med det anførte ved Transport skaber en Ret for en Cessionar, som ikke tilkom ham selv, bliver naturligvis erstatningspligtig overfor Skyldneren, naar de almindelige Erstatningsbetingelser ere tilstede,[33]) men selv om han er i begrundet god Tro, maa han vistnok være erstatningspligtig ifølge Analogien af Reglerne om godtroende Udøvelse af Andres Formuerettigheder[34]) (ovfr. § 29. III.).

§ 54.

Fortsættelse: Fortabelse af Rettigheder over Gjældsbreve ved exstinktiv Godtroserhvervelse.

At den, som ved Overdragelse erhverver et Gjældsbrev i god Tro, kan faa en større Ret end den, der tilkom Overdrageren, eller med andre Ord, at Andres Rettigheder over

---

tabelighed maa tages i en noget indskrænket Betydning, se herom i § 56 ved Note 2*.

[32]) Jfr. dog Aagesen S. 687—688 og 690, Gjelsvik S. 125, 126, ovfr. Note 17* og 20*.

[33]) Schl. H. R. D. II. 345, jfr. III. 344.

[34]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 329 Note, jfr. dog Aagesen S. 748—751, D. i J. U. VI. 131.

Gjældsbrevet kunne exstingveres ved hans Godtroserhvervelse, hjemles dels ved Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 (I.), dels ved Grundsætningen i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 i Slutn. (II.), dels ved andre spredte Regler (III.—VI.).

I. Paa den skriftlige Retshandel, hvorved en Fordring overdrages, maa Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 være analogisk anvendelig[1]), jfr. ogsaa Grundsætningen i D. L. 1—9—13 (ovfr. § 23. III. 1. a.). Denne Sætning vil forøvrigt vistnok kunne hjemle exstinktiv Erhvervelse ikke blot af Gjældsbreve, men ogsaa af mundtlige Fordringer[1a]), men den faar særlig praktisk Betydning for Gjældsbreves Vedkommende. Den medfører nemlig, at den Gjældsbrevsberettigede, der har givet skriftlig Transport paa Gjældsbrevet, ikke kan gjøre dennes Ugyldighed gjældende overfor dem, der i god Tro støtte Ret over Gjældsbrevet paa Overdragelse fra Cessionaren[2]), medmindre Ugyldighedsgrunden er den, at han har afgivet Transporterklæringen i umyndig Tilstand[3]) eller under Tvang. At Sætningen ikke kan medføre, at den Berettigede skulde være udelukket fra at vindicere sit Gjældsbrev fra den, som har erhvervet det i Tillid til en paa Brevet i den Berettigedes Navn tegnet falsk Transport[4]), følger af det ovfr. i § 53 bemærkede.

II. Fdn. 28. Juli 1841 § 1[5]) i Slutn. udtaler, at det maa anses som Følge af de gjældende Loves Grundsætninger,

---

[1]) Jfr. Matzen S. 290—292, Torp-Grundtvig S. 394, H. Scheel Norsk Tingsret S. 373—374, Hagerup Panteret S. 161—162.

[1a]) Torp Hovedpunkter S. 76, U. f. R. 1869. 979, jfr. dog Udtalelsen i U. f. R. 1899. 428, der forøvrigt synes ufornøden for Dommens Resultat og vistnok maa forstaas paa anden Maade (§ 56 Note 23).

[2]) H. R. T. 1865. 248, U. f. R. 1869. 979, 1868. 1070, A. f. R. I. 302 (jfr. dog 452).

[3]) D. i J. U. 1862. 141, § 53 Note 19[a], jfr. U. f. R. 1902. 626.

[4]) Schl. H. R. D. II. 446, 404, U. f. R. 1898. 415, 1869. 979, J. U. III. 391, 1849. 806, 1852. 893. Men naar Skyldneren pligtmæssigt har indfriet Gjældsbrevet i god Tro, kan det ikke vindiceres fra ham, se ndfr. § 57. I.

[5]) Se om exstinktiv Erhvervelse ifølge Grundsætningen i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 Gram S. 315 Noten, Evaldsen S. 182—183, Aagesen S. 831—841, Matzen S. 293, 620—625, Deuntzer Sk. R. S. 123—124.

at ingen Underpantsætning, om den end er behørig thinglæst, kan med Hensyn til Statspapirer, Aktier, Privatobligationer eller andre deslige Pengeeffekter komme i Betragtning til Skade for den, der senere paa lovlig Maade har faaet dem til haandfaaet Pant eller tilforhandlet sig samme, medmindre der er givet bemeldte Effekter en Paategning, som tydelig indeholder, at de ere indbefattede under hin Pantsætning. De „Grundsætninger“, som der herved sigtes til, maa være de af Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 anerkjendte, thi dette Lovbud var det eneste daværende, som udtalte sig om Nødvendigheden af Paategninger paa Gjældsbreve. Regelen i Fdn. 1841 maa derfor nærmere bestemmes og suppleres i Overensstemmelse med Grundsætningen i Fdn. 1798 § 2, ligesom omvendt denne nærmere belyses af hin. Da nu den bagved Fdn. 1798 liggende Grundsætning umuligt i videre Omfang kan føre til Fortabelse af Underpanterettigheder end af andre Rettigheder over Gjældsbreve, bliver Resultatet det, at de samme Regler, som efter Fdn. 1841 gjælde om Underpanterets Fortabelse, ogsaa maa gjælde om andre Rettigheder. Rettigheder over Gjældsbreve maa — efter samme Regler som Indsigelser imod Gjældsbreve, altsaa til Fordel for de samme godtroende Erhververe — fortabes, naar de ikke findes angivne paa Gjældsbrevet, forsaavidt der ikke kan anføres særlige Modgrunde mod deres Fortabelse[6]). Ogsaa den ved Transport, Haandpantsætning, jfr. L. om Oplagsbeviser 23. Febr. 1866 § 6, og Brugsoverdragelse erhvervede Ret over et Gjældsbrev maa altsaa paategnes for at være sikret overfor godtroende Erhververe. Ej heller har der været nogen Tvivl om, at den ved Udlæg i et Gjældsbrev erhvervede Ret

[6]) Regelen om upaategnede Rettigheders Fortabelse til Fordel for godtroende Erhververe er et saa naturligt Supplement til Regelen om Indsigelsers Fortabelse, jfr. Brunner hos Endemann II S. 172, 191, at det ikke kan undre, at Nogle antog, at den allerede laa i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2, Ørsted Hdbg. V S. 426—427, IV S. 407—408, Collegialtidende 1841 S. 629, D. i J. T. XXVIII. 98. N. j. T. I. 2. 99, men derimod Mourier i U. f. R. 1869 S. 787—791, Schl. H. R. D. III. 246. Se om den tilsvarende Grundsætnings Anvendelse i Norge Hagerup Civilproces II S. 292, 429, Panteret S. 162—165, T. f. Rvdsk. XIV. 209. Om tysk Ret B. G. B. § 932 ff., § 935, D. H. G. B. §§ 222, 365, 366, Jacobi l. c. S. 38, 40—41.

maa paategnes dette, se nu ogsaa fremtidigt Rpl. § 522. Derimod har det været omtvistet, om Kreditorernes Ret i Konkurstilfælde og visse Arrestrettigheder behøve at paategnes. Mod Nødvendigheden af, at Kreditorernes Ret i Konkurstilfælde paategnes, er anført K. L. 25. Marts 1872 § 2, der udtaler, at Ingen kan erhverve Rettigheder imod Konkursboet ved Retshandler med Skyldneren, efterat Konkursen er bleven bekjendtgjort, og ikke gjør nogen Undtagelse fra denne Regel for Gjældsbreves Vedkommende, medens den derimod gjør en særlig Undtagelse med Hensyn til faste Ejendomme. Der synes imidlertid ikke at kunne være nogen Tvivl om, at K. L. § 2, som den almindelige Regel om, hvorledes Kreditorernes Konkursret erhverves og sikres, maa forstaas i Overensstemmelse med de særlige Regler, der forefindes om enkelte Klasser af de af den almindelige Regel omfattede Gjenstande[7]). Ingen vil tvivle paa, at Fallenten, trods K. L. § 2, med Retsvirkning for Boet kan afhænde sine Penge, Ihændehaverpapirer og Veksler, V. L. 7. Maj 1880 § 76, til godtroende Erhververe, men forstaas Bestemmelsen som begrænset af de særlige Regler om Penge, maa den ligesaavel kunne begrænses af de særlige Regler om Gjældsbreve. Vil man hævde, at Konkursboets Ret over Fallentens Gjældsbreve er sikret som upaategnet, maa det støttes, ikke paa K. L. § 2, men paa at Grundsætningen i Fdn. 1841 ikke strækker sig til Konkurserhvervelsen. Men heller ikke dette kan vistnok fastholdes. Dersom man lægger Vægten paa, at det kan være umuligt for Boets Bestyrelse at faa Retten paategnet, maa det nemlig herimod erindres, at det samme vilde gjælde om den paa almindelig Underpantsætning støttede Ret, som Fdn. 1841 netop har for Øje, hvorved det bliver klart, at det ikke sikrer en upaategnet Ret mod Fortabelse, at Paategnings Givelse i det enkelte Tilfælde ikke var mulig. Af samme Grund synes det ikke at kunne komme i Betragtning, at Konkursen umiddelbart forskaffer alle Fallentens Kreditorer Konkursretten i Fællesskab, uden at noget Skridt fra deres Side behøver at være gjort. Det antages altsaa, at Konkurskreditorernes Ret over Fallentens Gjældsbreve fortabes som

[7]) Jfr. Goos Str. R. I S. 172—173, Bentzon Retskilderne S. 344 ff.

andre upaategnede Rettigheder. Muligvis kunde man tidligere for et modsat Resultat paaberaabe sig den Omstændighed, at Reglerne om Falliterklæring i Pl. 10. April 1841 § 2 vare givne i saadan Tilknytning til Reglerne om Umyndiggjørelse, at det ikke laa fjærnt at slutte, at ligesom den, der efter sin thinglæste Umyndiggjørelse har afhændet et paa Navn lydende Gjældsbrev, kan søge det tilbage fra den godtroende Modtager, uden at det kommer i Betragtning, at Gjældsbrevet ikke har modtaget nogen Paategning om Umyndiggjørelsen, saaledes maatte det samme gjælde om Fallitboet, naar Fallenten havde afhændet efter Fallitdekretets Thinglæsning[8]). Men al Argumentation herfra maa i al Fald bortfalde, efterat nye, fra Umyndiggjørelsesreglerne forskjellige Bestemmelser ere givne om Konkurs i L. 1872 § 2.[9]) Med Hensyn til Arrest er det blevet paastaaet,[10]) at D. L. 5—3—18 smh. m. 1—24—26 og Pl. 18. Jan. 1788 § 1 maatte føre til, at den, der havde erholdt Arrest i et Gjældsbrev, maatte kunne tage det fra senere godtroende Erhververe, uanset at ingen Paategning om Arresten havde fundet Sted; at kræve Paategning i Henhold til den i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 i Slutn. omtalte Grundsætning eller ifølge Analogien af denne Bestemmelse, vilde formentlig stride mod den Sætning, at en ny Lovs Analogi eller Grundsætninger ikke kunne hæve en Lov. Alle Konsekvenserne af denne Argumentation tager man imidlertid ikke med, idet man indrømmer dels, at Ihændehaverpapirer, som ere afhændede i Strid med Arresten, ikke kunne tages fra godtroende Erhververe, dels at Analogien fra Bestemmelsen i Fdn. 1841 maa være anvendelig med Hensyn til speciel Arrest[11]), se nu ogsaa fremtidigt Rpl. § 607. 2°, saa at Undtagelsen kun skulde gjælde med Hensyn til den ikke meget praktiske almindelige Arrest, forsaavidt angaar Gjældsbreve, lydende paa Navn[12]). Men atter

---

[8]) Paa denne Betragtning (Inhabilitetssynspunktet) hviler vistnok den ndfr. Note 12 citerede D. i H. R. T. 1859. 441 ang. en thinglæst Dom (D. L. 5—3—18), og vistnok ogsaa de andre der citerede ældre Domme.

[9]) Afvigende Aagesen S. 841, Hagerup Panteret S. 165.

[10]) Scheel Privatrettens alm. Del II S. 213—218.

[11]) D. i J. U. 1860. 849.

[12]) Jfr. H. R. T. 1859. 441 og, førend Fdn. 1841, Schl. H. R D. III. 217, J. T. XXIII. 237 (se Note 8).

her maa det erindres, at den almindelige Regel om Arrestrets Erhvervelse og Sikring maa forstaas i Overensstemmelse med de særlige Regler om visse Klasser af de under den almindelige Regel faldende Gjenstande, der maatte være hjemlede ved Lovgivningen eller dens Grundsætninger, *in casu* i Overensstemmelse med Grundsætningen i Fdn. 1841 § 1. Ogsaa kan det maaske siges, at Ordet Gods i D. L. 5—3—18 egentlig kun omfatter legemlige Ting og kun analogisk kan anvendes paa Gjældsbreve, men denne Analogiseren maa da finde Sted under Hensyn til de særlige Grundsætninger om Gjældsbreve. Spørgsmaalet kan herefter kun være dette, om Grundsætningen i Fdn. 1841 § 1 strækker sig til Arrest og navnlig ogsaa til almindelig Arrest, men herom kan der efter det om Konkurs bemærkede, næppe være nogen Tvivl. Derimod maatte man vistnok, dersom det antoges, at K. L. § 2 udelukker Anvendelsen af Grundsætningen i Fdn. 1841 § 1 paa Konkursretten, analogisk anvende denne Regel paa almindelig Arrest. Rigtigheden af alt det anførte, at Grundsætningen i Fdn. 1841 § 1 strækker sig til Retsforfølgninger, bestyrkes endelig særligt ved L. 23. Febr. 1866 § 6, der om Oplagsbeviser bestemmer, at Rettigheder, flydende af thinglæste Forfølgninger, ikke komme i Betragtning overfor godtroende Erhververe, medmindre der er givet Beviset en Paategning om dem.

Grundsætningen i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 bliver altsaa den, at alle Rettigheder — thi enhver Ret kan efter sin almindelige Natur paategnes — over Gjældsbreve maa tegnes paa dette for at være sikrede overfor visse godtroende Erhververe[13]), se ogsaa L. 7. April 1889 Nr. 76 § 8. Men naar Paategning har fundet Sted — og i denne Henseende maa en ensidig Paategning fra Retshaverens Side være tilstrækkelig[14]) — maa dette være nok til Værn om den

---

[13]) H. R. T. 1900. 89 (U. f R. 1900. 472), jfr. H. R. T. 1876. 404 (U. f. R. 1877. 182), J. U. 1864. 566; D. i H. R. T. 1871. 117 (U. f. R. 1871. 529) indeholder ikke, som Overretsdommen i U. f. R. 1869. 910, nogen Forudsætning i modsat Retning. Jfr. ogsaa islandsk L. 4. Novbr. 1887 Nr. 25 § 48.

[14]) Herimod Schl. H. R. D. II. 338 (ældre end Fdn. 1841). At Paategningen tillige noteres i de paagjældende Bøger, forsaavidt saadan No-

stiftede Ret, saa at det, bortset fra Veksler, ikke kan skade den Paagjældende, at Paategningen retsstridigt fjærnes[15]). Omvendt kan det, som bemærket, ikke gavne den Paagjældende, at det var ham umuligt at faa sin Ret paategnet paa Gjældsbrevet. Særligt fremhæves, at upaategnede Rettigheder dog maa antages bevarede, naar de hidledes fra en paategnet Ret, i Kraft af hvilken Gjældsbrevet kan tages fra den godtroende Erhverver eller kunde tages fra ham, dersom den ikke paategnede Ret ikke eksisterede. Naar f. Eks. A. har pantsat sit Gjældsbrev til B., der ikke faar sin Ret tegnet paa Gjældsbrevet, og dette derefter stjæles af C., som forsyner det med falsk Transport fra A. og sælger det til den godtroende E., kan A. vindicere Gjældsbrevet fra E. (ovfr. under I.), og B.'s Panteret staar da ved Magt. Men B.'s Ret kan ikke antages at være afhængig af, at A. virkelig benytter sin Ret; B. maa, og det ikke blot, naar han er Panthaver, saa at A.'s Ret endnu tildels bestaar, men ogsaa naar han er Cessionar, umiddelbart kunne gjøre sin Ret gjældende overfor E. Med Hensyn til Gjældsbreve, lydende paa Navn, hvor en saadan formel Adkomst for den godtroende Erhverver, som er fornøden, for at han kan fortrænge upaategnede Retshavere (ndfr. § 55. II.), ikke kan fremkomme uden en Transport med dens Navn, hvem Gjældsbrevet efter sit Udvisende tilhører, kan Grundsætningen i Fdn. 1841 altsaa formuleres saaledes, at Paategning om Retserhvervelse er fornøden for at sikre imod Dispositioner fra den paategnede Retshavers Side; for Dispositioner fra Tredjemands Side vil den upaategnede Ret efter det anførte ikke komme til at vige, thi enten give de ikke Erhververen den fornødne formelle Adkomst, eller ogsaa er den formelle Adkomst falsk, saa at den efter det bemærkede kan anfægtes.

III. Medens der ved Ihændehavergjældsbreve[16]) vistnok

---

tering kan finde Sted, er ufornødent, Matzen S. 296—297, Aagesen S. 825, Ørsted A. f. R. I S. 516, D. i J. T. III. I. 84. Jfr. Note 20.

[15]) § 53 Note 10, se dog D. i J. T. XXXIV. 298.

[16]) Som tidligere bemærket er Udstedelse af Gjældsbreve og andre Dokumenter til Ihændehaveren og Transport til Ihændehaveren, navnlig af Hensyn til Stempelafgiften og til Lovgivningen om Pengesedlers Ud-

ikke gjælder andre Regler om Indsigelsers Fortabelse end de, som gjælde ved Gjældsbreve i Almindelighed, gjælder der derimod vistnok noget særligt om dem i Henseende til Erhvervelse. Af det under II. udviklede følger, at den godtroende Erhverver ifølge Overdragelse af et rent Ihændehavergjældsbrev[17]) ikke kan anfægtes i sin Erhvervelse, medmindre han kan angribes af sin umiddelbare Hjemmelsmand, selv om det f. Eks. er overdraget ham af en Tyv, thi der findes jo ingen Rettigheder tegnede paa Gjældsbrevet[18]), jfr. L. 23. Febr. 1866

---

stedelse, ordentligvis forbudt, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 78. De vigtigste Undtagelser fra Regelen om Forbudet ere L. 19. Febr. 1861 § 74 b om Statsobligationer, og de forskjellige Kreditforeninger, Banker og andre Institutioner og Kommuner meddelte Privilegier, jfr. Evaldsen S. 108—109, Amdrup Haandbog i den danske Lovgivning om Brugen af stemplet Papir S. 501—506, 292—298, D. i H. R. T. 1877. 699 (U. f. R. 1878. 429), Gen. Dir. Skr. 3. April 1878 Nr. 64 og Hammerich Dansk Lovleksikon Rubr. Stempelafgiften og Ihændehaveren. Veksler kunne ikke udstedes men derimod transporteres til Ihændehaveren, V. L. 7. Maj 1880 §§ 1, 12, 95; samme Regel gjælder om visse Oplagsbeviser L. 23. Febr. 1866 §§ 3, 5, 8. Konnossementer kunne udstedes og transporteres til Ihændehaveren Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 42 og 78, Sølov § 134; ligesaa Checks, L. 23. April 1897 Nr. 58 §§ 2 og 3, og visse Oplagsbeviser, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 §§ 2 og 5. Overtrædelser af Forbudet imod Ihændehaverpapirer har — bortset fra Veksellovgivningen, V. L. § 5 — ingen civilretlig Betydning, men Dokumentet er desuagtet undergivet de civilretlige Regler om Ihændehaverpapirer (ovfr. § 12. IV.).

[17]) Ihændehaverpapirer ere ikke blot de Dokumenter, der udtrykkeligt nævne Ihændehaveren som fordringsberettiget, men ogsaa de Dokumenter, der indeholde udtrykkelige eller stiltiende Skylderklæringer uden at nævne nogen bestemt Person som berettiget. En Sparekassebog, der gjennem et Nummer henviser til den i Sparekassens Bøger indtegnede Fordringshaver, jfr. L. om Stempelpapirs-Begunstigelser 11. Febr. 1863 § 4, er ikke et Ihændehavergjældsbrev, men maa opfattes som lydende paa den Indtegnedes Navn, D. i U. f. R. 1872. 550, 1891. 509, Axel Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 11 ff., S. Bülow i U. f. R. 1905 S 557. Ikke alle Ihændehaverpapirer ere Ihændehavergjældsbreve eller kunne stilles i Klasse med saadanne, jfr. f. Eks. Theaterbilletter og nærmere ndfr. § 57. II. om de saakaldte Legitimationspapirer. I Teksten paa dette Sted tales kun om Ihændehavergjældsbreve, selv om Betegnelsen Ihændehaverpapirer undertiden benyttes.

[18]) Beyer i Astræa IV S. 281 ff., D. i A. f. R. I. 250, jfr. 447 (H. R. D.), U. f. R. 1868. 509, 1905. 282, Ørsted A. f. R. I S. 514 ff.,

U. f. R. 1909 B 129, 249.

§ 5. Men maaske gjælder om Ihændehaverpapirer endvidere, i Analogi med Reglerne om Penge, den særlige Regel, at Overdrageren af saadanne ikke kan anfægte sin efter almindelige Regler ugyldige Overdragelse, naar Erhververen er i god Tro, end ikke paa Grund af Umyndighed[18a]). Den samlede Regel om rene Ihændehavergjældsbreve gaar, hvis dette antages, ud paa, at den, der i god Tro har erhvervet et saadant ved Overdragelse, overhovedet ikke kan angribes, men ved Erhvervelse i god Tro bliver rette Kreditor, jfr. L. om Oplagsbeviser 23. Febr. 1866 § 5. Naar et Papir skiftevis har været Ihændehaverpapir og Navnepapir, maa de under II. om Navnepapirer udviklede Regler kombineres med det om Ihændehaverpapirer udviklede, saaledes at paategnede Rettigheder holde sig efter de om Navnepapirer gjældende Regler ogsaa overfor Erhvervelser, som foregaa, medens Papiret lyder paa Ihændehaveren, men iøvrigt den særlige Regel om Ihændehaverpapirer gjælder for Overdragelser, som ere foregaaede, medens Papiret lyder paa Ihændehaveren, selv om det tidligere, efter sit oprindelige Indhold eller Paategninger, har været Navnepapir eller senere er blevet Navnepapir[19]). Naar f. Eks. et A.

Gram S. 245—246, Matzen S. 295, Aagesen S. 819—821, Torp-Grundtvig S. 389—390, Hagerup Panteret S. 161, H. Scheel Norsk Tingsret S. 380, jfr. H. R. T. 1904. 744 (U. f. R. 1905 B. 136). At Regelen kun gjælder om Erhvervelse ved Overdragelse, se ndf. § 55. VI. At Ihændehaverpapirer aldeles ikke skulde kunne vindiceres, er en ganske uhjemlet Sætning, se N. j. T. III. 371, J. U. IV. 635, Jacobi S. 37.

18a) Jfr. Grundtvig Søret S. 168. Det er vel nok noget tvivlsomt, om denne for Penge gjældende Regel, Scheel Personret S. 129, Bentzon P. R. S. 78, ndfr. § 148 Note 52—55, kan anvendes paa Ihændehaverpapirer. Flere af de i Note 18 nævnte Forfattere udtale ganske vist den almindelige Sætning, at Ihændehaverpapirer ikke kunne vindiceres fra godtroende Erhververe, og denne Sætning er jo urigtig, hvis ikke den omtalte Regel anerkjendes. Men ingen af de nævnte Forff. ses, ligesaalidt som nogen Retsafgjørelse, udtrykkeligt at vedkjende sig Regelen; Bergh l. c. S. 284 synes endog at benægte den. Men Forudsætningen i L. 23. Febr. 1866 § 5 om, at der gjælder særlige Regler for Erhvervelse af Ihændehaverpapirer, holder ikke Stik, medmindre Pengeregelen anvendes.

19) Schl. H. R. D. II. 446, 404, J. U. 1862. 141, 1852. 97, 1849. 806, Aagesen S. 821—823, Torp-Grundtvig S. 389, jfr. U. f. R. 1902. 626.

tilhørende, paa hans Navn lydende Gjældsbrev — hvad enten det oprindeligt er udstedt til ham eller oprindeligt er udstedt til Ihændehaveren og senere har faaet Paategning om at tilhøre ham — er blevet forsynet med falsk Transport fra A. til Ihændehaveren, kan A. altsaa vindicere det fra dem, der i god Tro have kjøbt det i Tillid til Transporten. Derimod kan et Gjældsbrev efter det ovfr. bemærkede ikke vindiceres af den Umyndige, der, efter at have kjøbt det med gyldig Transport til Ihændehaveren, atter har afhændet det til en godtroende Tredjemand uden at give det Paategning om sin Ret, og det kan ikke gavne den Umyndige, at Papiret senere atter kommer til at lyde paa bestemt Navn. Den omtalte Skiften kan foregaa enten saaledes, at et oprindeligt til Ihændehaveren udstedt Dokument erholder Paategning om at være undergivet en bestemt Persons Ret; til denne Paategning kræves Skyldnerens Samtykke ikke[20]) Fdn. 28. Juli 1841 § 1, L. 23. April 1897 No. 58 § 5 jfr. Bek. 22. Juni 1908 Nr. 172 § 8. 2°. Eller den kan foregaa saaledes, at et Rektapapir transporteres til Ihændehaveren, jfr. V. L. 7. Maj 1880 § 12, hvilket ligeledes kan foregaa uden Skyldnerens Samtykke[21]). Og efterat Gjældsbrevet saaledes engang har skiftet Karakter, kan det paa tilsvarende Maade atter erholde sin oprindelige o. s. fr. Med Hensyn til de nuværende, paa Ihændehaveren lydende almindelige Statsobligationer, jfr. derimod Bekgj. 16.

---

[20]) Ørsted A. f. R. I S. 514—515. Afvigende Getz Om Vindicationsrettens Begrænsning S. 19—20 og vistnok Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 14. Efter B. G. B. § 806, Planck II ad § 806, jfr. ogsaa tidligere Brunner hos Endemann II S. 214—215, kan Paategning ikke betage Skyldneren hans Adgang til med frigjørende Virkning at betale til Ihændehaveren. Dette Hensyn til Skyldneren kan, efter det ndfr. i § 57. I. om Forskjellen mellem Skyldnerens Prøvelsespligt ved Ihændehaverpapirer og ved Navnepapirer bemærkede, ikke veje stærkt i dansk Ret. Fdn 1841 § 1 hjemler ganske vist kun (anderledes L. 1897 § 5), at Navnepaategningen har Virkning med Hensyn til Udelukkelse af en exstinktiv Erhvervelse, men at Skyldneren ikke kan ignorere Paategningen, fremgaar vistnok modsætningsvis af de i Teksten nævnte L. 31. Marts 1858 § 1, 17. Marts 1860 § 1, Bekj. 13. Novbr. 1886 Nr. 130 § 5.

[21]) Anderledes i Lovgivninger, hvor Fortabelse af Indsigelser ved Ihændehaverpapirer finder Sted i videre Omfang end ved Rektapapirer, jfr. Brunner hos Endemann II. S. 193—194.

Novbr. 1880 Nr. 149, er det fastsat, at de stedse skulle lyde paa Ihændehaveren, og at ingen Paategning paa samme skal kunne have Gyldighed ligeoverfor Statskassen, se L. 31. Marts 1858 § 1, 17. Marts 1860 § 1, Bekj. 13. Novbr. 1886 Nr. 130 § 5 m. fl., men denne Forskrift angaar vistnok kun Forholdet til Statskassen, saa at denne med frigjørende Virkning kan indfri og ombytte Obligationerne uden Hensyn til Paategninger, medens Paategningerne have deres sædvanlige Betydning imellem de flere Erhververe indbyrdes[22]). — De til en Obligation hørende, paa Ihændehaveren lydende Rentekoupons behandles, hvad enten de ere forfaldne eller ikke, ikke som selvstændige Ihændehaverpapirer, men kunne af den retmæssige Indehaver af Hovedobligationen vindiceres som Akcessorier til denne fra godtroende Erhververe, naar disse ikke kunne oplyse at have erhvervet dem — direkte eller indirekte — fra en nuværende eller en tidligere Ejer af Obligationen[23]), jfr. Fdn. 7. Febr. 1823 § 3.

IV. Ved Veksellov 7. Maj 1880 § 76, jfr. §§ 39 og 95, er det bestemt, at den, der har erhvervet en Veksel[24]) med en i Formen lovlig Adkomst, ikke er pligtig at udlevere den til den, fra hvem den er bortkommen, medmindre det godtgjøres, at han ved Erhvervelsen ikke har været i god Tro eller har handlet med grov Uagtsomhed. Den godtroende Erhverver af en Veksel kan altsaa i alt Fald kun angribes, naar hans egen Hjemmelsmand kan angribe ham. Ganske vist er Angreb fra Andres Side udtrykkeligt kun udelukket, naar den tilsyneladende fra dem hidrørende Transport er falsk, jfr. L.'s § 39, men saameget mere maa det være udelukket i andre Tilfælde, f. Eks. naar Transporten er ægte, men foretagen af en Umyndig. Forsaavidt ere altsaa Veksler, uanset at de lyde paa Navn, blevne ensstillede med rene Ihændehaverpapirer. Derimod kan det

---

[22]) Matzen S. 295—296, Torp-Grundtvig S. 390, herimod Aagesen S. 822—823.

[23]) Ørsted i A. f. R. I S. 517—518, Hdbg. V S. 153, Coll. Tid. 1823 S. 108—110, Evaldsen S. 236—237, jfr. ndfr. § 57. III.

[24]) Evaldsen Fortolkning af Vekselloven S. 307—308, Aagesen S. 365 Note 2, Aubert Den nordiske Vekselret S. 349—352, ndfr. § 103 Note 20—21 b. Jfr. ovfr. § 53 v. Note 30.

være noget tvivlsomt, om ogsaa den for Ihændehaverpapirer særlige Regel, at Overdrageren ikke kan anfægte sin efter almindelige Regler ugyldige Overdragelseserklæring, naar Erhververen er i god Tro, ogsaa gjælder om Veksler, som lyde paa Navn[24a]). — Bestemmelser, tilsvarende til V. L. § 76 ere givne om Konnossementer, Sølov § 168 jfr. § 134, og om visse Oplagsbeviser, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 5. Derimod gjælder V. L. § 76 ikke for Checks og ikke for Bodmeribreve.

V. Bortset fra Veksler og rene Ihændehaverpapirer, vil det af det udviklede ses, at den godtroende Erhverver af et Gjældsbrev med en i Formen lovlig Adkomst ingenlunde har nogen fuldstændig Sikkerhed for Gjældsbrevets Erhvervelse. De tidligere Berettigede, hvis Retserhvervelse er paategnet Gjældsbrevet, kunne, som tidligere bemærket, tage det fra Erhververen, naar den Transportpaategning, hvormed Gjældsbrevet tager sig ud som overdraget af dem, er falsk, fremtvungen eller afgiven i umyndig Tilstand. Med Hensyn til visse Obligationer, nemlig Statsobligationer og andre offentlige Effekter, som lovligt kunne overdrages ved en paa selve Dokumentet tegnet Cession, har derfor Fdn. 21. Juni 1844, jfr. L. 22. Novbr. 1859 § 1, 17. Marts 1860 § 3 og (for Færøerne) L. 4. Jan. 1854, givet den godtroende Erhverver et Middel, hvorved han gjennem Notering kan sikre sin Erhvervelse[25]). Hvad Statsobligationer, jfr. Fdn. § 1, angaar, faar Regelen nu ikke længere Betydning for de almindelige Statsobligationer, der stedse skulle lyde paa Ihændehaveren og ikke kunne noteres i Statsgjældskontorets Bøger, Bekj. 13. Novbr. 1886 Nr. 130 § 5. 5⁰ og 30. Novbr. 1860, se derimod Bekj. 16. Novbr. 1880 Nr. 149. Derimod har den vedblivende Betydning for andre offentlige Effekter, Fdn.'s § 4. Da alle disse nu kunne overdrages ved en paa selve Dokumentet tegnet Transport, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 60, gjælder Fdn. alle disse[26]), forsaavidt Udstederen har aabnet Adgang til Notering af Fordringshaveren i sine Bøger. Til

[24a]) Bekræftende Grundtvig Søret S. 168 m. H. t den tilsvarende Bestemmelse om Konnossementer.

[25]) Gram S. 246—248, Matzen S. 296—298, Aagesen S. 826—831.

[26]) Torp-Grundtvig S. 391, herimod Matzen S. 297—298.

1/ Formaalet 2/ ~~Erhvervsmaaden~~ Uægte Obligation 3/ Midlet 4/ Erhvervsmaaden.

offentlige Effekter maa henregnes de af de med offentlige Begunstigelser forsynede Instituter udstedte Gjældsbreve og Aktier, selv om det paagjældende Institut ikke udøver nogen offentlig Funktion, f. Eks. Obligationer, udstedte af de med de i L. 20. Juni 1850 omhandlede Begunstigelser forsynede Kreditforeninger, og vel overhovedet Obligationer, der af den almindelige Sprogbrug betegnes som offentlige i Modsætning til private Obligationer. At Transporten af det paagjældende Dokument skal være stempelfri, for at Fdn. 1844 kan komme til Anvendelse, synes efter Ordene i Fdn.'s § 4 ikke at kunne kræves[27]. Midlet, hvorved den godtroende Erhverver ifølge Fdn. 1844 kan sikre sig, er dette, at han lader Gjældsbrevet, der har erholdt Paategning om, at det er transporteret til ham eller til Ihændehaveren, notere i Udstederens Bøger paa sit Navn eller paa Ihændehaveren. Han er da — men Noteringen kan han kun forvente effektueret, naar hans Adkomst er i formel Orden; ellers kun paa Grundlag af særlige Bevisligheder — sikker, naar der er gaaet tre Maaneder efter Begyndelsen af den første Rentetermin, som indtræffer, efter at Noteringen er foregaaet, uden at Nogen, der kan vindicere Obligationen[28], forinden dette Tidsrums Udløb har anmeldt for Holderen af de paagjældende Noteringsbøger, at Obligationen er ham frakommen, Fdn.'s §§ 1 og 4. Er saadan Anmeldelse[29] sket, standser foreløbig al Udbetaling af Renter samt Notering, Ombytning, Indfrielse og Indskrivning af Obligationen, Fdn. 1844 §§ 2 og 4, jfr. Pl. 28. Decbr. 1844 § 3, men Erhververen kan opfordre Anmelderen til at nedlægge Forbud og forfølge dette for at faa Spørgsmaalet om Retten over Obligationen afgjort, og dersom saa Anmelderen ikke inden 4 Uger nedlægger Forbudet, forfølger Sagen og derom giver vedkommende Kontor Underretning, bortfalde Virkningerne af Anmeldelsen, Fdn. 1844 §§ 2 og 3. Regelen kommer kun Erhververen til Gode, naar han ikke har gjort sig skyldig i nogen Uredelighed, Fdn. 1844 § 1; er dette

---

[27]) Jfr. dog Aagesen S. 830—831. Se forøvrigt ndfr. § 58 Note 30.

[28]) Saaledes maa de skiftende Udtryk om Anmelderne forstaas, jfr. ovfr. Note 14.

[29]) D. i J. U. 1852. 893, 1849. 806.

derimod Tilfældet, kan Obligationen, uanset Noteringen og uanset forsømt Anmeldelse, vindiceres fra ham, hvorimod de godtroende Erhververe, der have erholdt Obligationen overdraget af den, som har foretaget Noteringen, ikke lide under hans Uredelighed.

VI. Ifølge Oktr. 4. Juli 1818 § 46[30]) kunde Gjældsbreve, der af Nationalbankens Skyldnere[31]) vare overgivne den til haandfaaet Pant og tagne under dens Lukkelse, ikke fratages den paa Grund af Mangel af Hjemmel, forudsat at Banken ved Erhvervelsen var i god Tro; denne Bestemmelse er nu ophævet ved L. 12. Juli 1907 Nr. 157 § 14.

§ 55.

Fortsættelse: Hvilke Erhververe komme Godtroserhvervelserne til Gode?

Reglerne om Exstinktion af Indsigelser ifølge Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 (ovfr. § 53) og om Exstinktion af Rettigheder ifølge Analogien af Fdn. 1798 og ifølge Grundsætningen i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 (ovfr. § 54. I. og II.) komme ikke alle Erhververe til Gode. De gjælde kun for visse Erhvervsmaader (I). og forudsætte, at Erhververen ved en i Formen lovlig Adkomst (II.) og i god Tro (III.) er bleven Ihændehaver af Gjældsbrevet (IV.). Dernæst kunne særlige Omstændigheder udelukke en Erhverver fra at paaberaabe sig Exstinktionen (V.). Disse Punkter skulle omhandles i denne Paragraf, hvorhos der til Slutning (VI.) skal gjøres nogle Bemærkninger om, hvilke Erhververe de i § 54. III.—VI. omtalte Erhvervelser komme til Gode.

I. Erhvervsmaaden[1]). De Erhververe, hvem Fortabelsen af Indsigelser efter Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og Fortabelsen af Rettigheder ifølge Fdn. 28. Juli 1841 komme til Gode, be-

[30]) Matzen S. 356—357, Gram S. 253, jfr. D. i J. T. XXVIII. 153.

[31]) D. i H. R. T. 1884. 196 (U. f. R. 1884. 741).

[1]) Larsen S. 70—73, Gram S. 285—286, 323—326, Rump i T. f. R. II S. 64—94, Evaldsen S. 215—223, Aagesen S. 704—713, 728—755, 770—776, Matzen S. 289, Sander i T. f. Rvdsk. VII S. 220—221, Aubert S. 210, 212—214, Hagerup Panteret S. 150—151.

tegnes henholdsvis i Fdn. 1798 § 2 som dem, „der ved Pantsættelse, Transport eller anden lovlig Adkomst maatte være blevne retmæssige Ihændehavere af Gjældsbrevet“, og i Fdn. 1841 som dem, „der senere paa lovlig Maade have faaet dem til haandfaaet Pant eller tilforhandlet sig samme“. At der ved disse sidste Udtryk sigtes til de samme Personer, som omfattes af Fdn. 1798, kan, idet Fdn. 1841 henviser til „de gjældende Loves Grundsætninger“, og paa Grund af Reglernes indre Forbindelse ikke betvivles. Dernæst maa det antages, at Udtrykkene i L. om Oplagsbeviser 23. Febr. 1866 § 6. „den, som paa lovlig Maade har faaet Beviset overdraget til Eiendom eller Pant“, ere en Omskrivning for de samme Erhververe som de af Fdn. 1798 og 1841 omfattede; disse Udtryk bleve under Forhandlingerne om denne Lov foreslaaede som en til Forskriften i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 i Slutn. svarende Regel[2]). Naar der spørges, hvilke Erhververe de i § 53 og § 54. I. og II. omhandlede Regler komme til Gode, maa det altsaa fastholdes at være den Klasse af Erhververe, for hvilke baade Udtrykkene i Fdn. 1798 og 1841 og L. 1866 ville være en passende Betegnelse. Det kan saaledes ikke, som det ved første Øjekast ifølge Ordene „eller anden lovlig Adkomst“ kunde synes, antages, at Reglerne om Exstinktion virke til Fordel for Erhververe med en hvilkensomhelst Adkomst med Undtagelse af dem, der ifølge Reglerne om indskrænkende Fortolkning maa holdes udenfor. Udtrykkene i Fdn. 1841 og L. 1866 ere kun passelige Udtryk for Erhververe paa Grundlag af Overdragelsesretshandel i levende Live, men ere, idet de nævne de vigtigste Former af disse, netop dette. Og Ordene i Fdn. 1798 § 2 frembyde ingen Hindring for at forstaas som kun omfattende disse. Selve den Omstændighed, at der først nævnes de tvende enkelte Hovedeksempler paa Adkomst ifølge Overdragelsesretshandel i levende Live[3]), en Eks-

[2]) Rigsdagstidende 1865 Till. B. S. 211.

[3]) Ordet „Transport“ kan vel bruges i en videre Betydning, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 60 Overskriften, men der er ingen Grund til at antage, at det i Fdn. 1798 § 2 skulde være brugt i en anden Betydning end den almindelige: Overdragelse af fuld Ret over en Fordring ved Retshandel i levende Live.

empelgivelse, der under en modsat Forudsætning vilde være overflødig og hensigtsløs, gjør det antageligt, at der med de følgende almindelige Udtryk menes „anden Adkomst af beslægtet Art," jfr. ogsaa Udtrykkene i § 3 „overdragne til Pant eller Ejendom". Omvendt gjøre Udtrykkene i Fdn. 1841 det ikke nødvendigt at begrænse Reglerne om exstinktiv Erhvervelse til de der udtrykkelig nævnte tvende Erhvervsmaader, thi disse ere netop Hovedformerne af Overdragelsesretshandler i levende Live angaaende Gjældsbreve, og deres Nævnelse er saaledes vel egnet til at betegne saadanne i Almindelighed. Desuden kan der, som bemærket, ikke være Tvivl om, at exstinktiv Erhvervelse ifølge Fdn. 1841 maa tilkomme de samme Personer, som ifølge Fdn. 1798 § 2 kunne paaberaabe sig Exstinktion af Indsigelser, men at disse ere flere end de tvende i Fdn. 1841 nævnte, er ubestrideligt. Medens saaledes en Undersøgelse af de forskjellige Lovbud, jfr. ogsaa Fdn. 28. Marts 1845 § 11 „til hvem det maatte være eller blive overdraget", fører til det Resultat, at Erhververne, for at kunne paaberaabe sig de ommeldte Exstinktioner, maa støtte sig til Overdragelsesretshandel i levende Live, taler det ogsaa for dettes Rigtighed, at Præmisserne til Fdn. 1798 nævne som de Personer, i hvis Interesse Exstinktionsregelen findes at være, netop dem, „der modtage et saadant Gjældsbevis til Pant eller lader sig det transportere til Ejendom". Og Lovgrunden til Fdn. 1798 angives i Præmisserne at være den, at betrygge Ejendomsretten og den offentlige Kredit . . . der „fornemmelig befordres ved Lettelse i Pengeomløbet og Betryggelse i Panterettigheden"[4]).

Det synes herefter klart, at Fdn. 1798 og 1841 kun indeholde Hjemmel for Exstinktionen til Fordel for Erhververe ifølge Overdragelsesretshandel i levende Live, men det kan omtvistes, om den kan paaberaabes af alle saadanne, og om Lovbudene analogisk kunne anvendes paa Andre. Grunden til, at slige Erhververe særligt ere begunstigede, maa være den, at der hos dem normalt vil være vakt en vis Tillid til, at Fordringen er

---

[4]) Jfr. ogsaa Forhandlingerne om Fdn. 9. Febr. 1798 i U. f. R. 1869 S. 699—706 og Coll. Tid. 1841 S. 630.

indsigelsesfri, eller — forsaavidt angaar exstinktiv Erhvervelse — til, at den, fra hvem den erhverves, er kompetent. Bestemmelserne om Exstinktion maa følgelig vistnok analogisk kunne anvendes paa andre Erhvervsmaader end Overdragelse, naar der ved disse vækkes en Tillid til Gjældsbrevets Indsigelsesfrihed eller til dens Kompetence, fra hvem det erhverves, som der er lignende Grund til at beskytte. Men derimod kan man næppe undtage fra Lovreglerne de Erhververe, som støtte sig til Overdragelsesretshandel i levende Live, men hos hvem dog ingen saadan Tillid er vakt; dette vilde stride mod Lovbudenes Ord, og Betingelserne for en indskrænkende Fortolkning ere næppe tilstede med Hensyn til nogen Erhvervsmaade. Aldeles ubeføjet vilde det være, for at Exstinktion kan finde Sted, at fordre, at hin Tillid er vakt med en saadan Styrke og under saadanne Omstændigheder, som kræves til at paadrage Overdrageren Vanhjemmelsansvar. Man har vel bemærket, at det vilde være selvmodsigende at knytte Fortabelse af Indsigelser til Overdragelser, som ikke ere egnede til at skabe Hjemmelsansvar for Overdrageren, idet denne, der maa erstatte Skyldneren det Tab, som lides ved Indsigelsens Fortabelse, atter — siges det —, som fritagen for Vanhjemmelsansvar, maa kunne kræve i Godtgjørelse af sin Erhverver, hvad denne vilde vinde ved Indsigelsens Fortabelse. Dette er urigtigt. At Overdrageren er fri for Vanhjemmelsansvar, medfører ikke med Nødvendighed, at han er sikker paa ikke at lide andet Tab ved sin Overdragelse end selve det overdragne Gode. Det er ingen Modsigelse og strider ikke mod rigtige Retsgrundsætninger i adskillige Tilfælde at anerkjende, at Overdrageren af et med Indsigelser behæftet Gjældsbrev ikke er vanhjemmelspligtig, men dog — uden Regres hos Erhververen — erstatningspligtig overfor Skyldneren i Anledning af, at denne har fortabt Indsigelser. Reglerne om Vanhjemmelsansvar give saaledes ikke her nogen Vejledning. Men, som bemærket, haves der vistnok end ikke nogen Hjemmel til at udelukke Reglerne om Exstinktion, fordi der i det enkelte Tilfælde slet ingen Tillid er vakt hos Erhververen ved Overdragelsen, medmindre Tillidens Ikke-Vækkelse gaar over til at blive en Antydning af Indsigelsens Tilstedeværelse.

Exstinktionen kan efter det udviklede paaberaabes af alle Erhververe ifølge Overdragelsesretshandel i levende Live, ikke blot af Transporthaveren og Haandpanthaveren[5]), men ogsaa f. Eks. af den, hvem Gjældsbrevet er overdraget til Rentenydelse for et vist Tidsrum; dog maa Forudsætningen vistnok være den, at den overdragne Ret giver Erhververen Beføjelse til at gjøre sig Gjældsbrevet frugtbringende, og Erhververen af viljesbestemt Tilbageholdelsesret kan derfor næppe paaberaabe sig nogen Exstinktion[5a]). Naar kun en begrænset Ret er overdraget Erhververen, finder Exstinktionen dog naturligvis kun Sted i det Omfang, som kræves af Hensynet til den begrænsede Ret. At udelukke Underpanthaveren fra Adgang til Exstinktion, fordi han ikke nævnes i Fdn. 1841, gaar overfor de almindelige Udtryk i Hovedlovbudet, Fdn. 9. Febr. 1798 § 2, ikke an; man kan end ikke gaa den Mellemvej at nægte ham Adgang til exstinktiv Erhvervelse, medens man giver ham Adgang til Exstinktion af Indsigelser, thi Fdn. 1841 maa, som tidligere oplyst, forstaas i Overensstemmelse med Fdn. 1798, jfr. ogsaa L. 1866 § 6 „Pant". Underpanthaveren maa i Almindelighed, naar han i Kraft af sin Panteret er bleven Ihændehaver af Gjældsbrevet eller har faaet sin Ret tegnet paa dette (se ndf. under IV.), kunne paaberaabe sig Reglerne om Exstinktion. Men Forudsætningen herfor maa dog vistnok være, at Pantsætningen specielt har omfattet det paagjældende Gjældsbrev, eller at dette senere af Pantsætteren er forelagt Panthaveren som henhørende under Pantsætningen; jfr. ndf. under II. i Beg., saa at Underpanthaveren f. Eks. ikke, dersom der blot er givet ham Pant i en Formuemasse i Almindelighed, kan paaberaabe sig Reglerne om Exstinktion, naar han har gjort Udlæg i et under denne Masse hørende, men ikke specielt pantsat Gjældsbrev. Paa tilsvarende Maade maa det vistnok afgjøres, hvorvidt Exstinktion finder Sted ifølge Kommittentens Retserhvervelse gjennem Kommissionæren[6]). Ligeledes

---

[5]) D. i J. U. 1855. 767.

[5a]) Aagesen S. 772—773, herimod Torp-Grundtvig S. 763 Note 38.

[6]) Jfr. Deuntzer Om Fuldmagt S. 275.

kan efter det anførte Kjøberen paa en Tvangsauktion og andre Kjøbere i Henhold til en Retsforfølgning, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 155, og Kjøberen paa en Auktion i et Dødsbo, hvor Gjæld er vedgaaet, paaberaabe sig Reglerne om Exstinktion, skjønt der ikke ved Salget til dem er vakt nogen stærk Tillid til Gjældsbrevets Rigtighed. Det samme gjælder vistnok om Gavemodtageren[7]), skjønt Giveren ikke er vanhjemmelspligtig, se ovfr. Man kan ikke til Støtte for den Sætning, at Reglerne ikke skulde komme Gavemodtageren til Gode, anføre, at hans Adkomst ikke er nogen Omsætningsadkomst, jfr. Udtrykkene „tilforhandle sig“ i Fdn. 1841. Betingelserne for en indskrænkende Fortolkning af Fdn. 1798 § 2, der er Hovedlovbudet, ere ikke tilstede. At udelukke Gavemodtageren under Henvisning til, at der i Gaven ordentligvis ligger en for Modtageren kjendelig Forudsætning om, at Giveren kun vil overdrage den Ret, han selv har, gaar heller ikke an. Bortset fra, at denne Betragtning dog ikke vilde føre til at udelukke enhver Gavemodtager, hviler denne Argumentation paa en Miskjendelse af Forskjellen imellem Begrænsningerne i en Viljeserklæring paa den ene Side, og paa den anden Side Opstillingen af Vilkaar for Tilegnelsen. Har Giveren stillet det Vilkaar for sin Gave, at Modtageren skal respektere mulige Indsigelser imod Gjældsbrevet, bliver denne naturligvis pligtig at respektere dem (ovfr. § 25. I. 3.), men et saadant Vilkaar ligger ikke stiltiende i Gaveretshandelen i Almindelighed.

Den, der kun har modtaget et Løfte om at erholde et Gjældsbrev overdraget, exstingverer, selv om han er bleven Ihændehaver, ikke herved nogen Indsigelse imod Brevet, thi Gjældsbrevet er endnu ikke overdraget til ham; om de i Løftets Øjeblik foreliggende Indsigelser fortabes til hans Fordel, naar han senere erholder Løftet fuldbyrdet frivilligt eller ad exekutiv Vej ifølge Fdn. 6. April 1842 § 1, Rpl. § 486, beror paa, om han endnu er i god Tro, naar disse Erhvervelser foregaa[8]). Den, der har

[7]) Aagesen S. 730 ff., Hagerup Panteret S. 151, ndf. § 77 Note 88 og 89. Jfr. B. G. B. § 932 smh. m. §§ 816, 822 og tidligere Ebbecke Berechtigung und äussere Befugniss S. 15—16.

[8]) Indsigelser, som opstaa overfor Løftegiveren, efterat Løftet er afgivet, vil Skyldneren kunne være udelukket fra at gjøre gjældende over-

erholdt uigjenkaldelig Fuldmagt til at udøve en Andens Fordringsret, kan ikke paaberaabe sig Reglerne om Exstinktion[9]).

Efter det anførte kunne Reglerne om Exstinktion ikke paaberaabes af Kreditorerne i Konkurstilfælde[10]) — dette vilde forresten, selv om Fdn. 1798 antoges at omfatte enhver Adkomst, forsaavidt angaar Exstinktion af Indsigelser, følge af K. L. 25. Marts 1872 § 15 — og ejheller af den, som har gjort Udlæg[11]) til Forauktionering eller til Ejendom i et Gjældsbrev, medmindre Udlæget i Virkeligheden er en frivillig Overdragelse til Fyldestgjørelse[12]). Uanvendelige ere dernæst Reglerne ved Arv — for Arvingernes Vedkommende vilde forøvrigt, selv om Fdn. 1798 antoges anvendelig paa enhver Adkomst, Exstinktionens Virkninger ofte tilintetgjøres eller modificeres af Reglerne om Arvingernes Ansvar for Arveladerens Forpligtelser, og det uanset at Skyldneren maatte have undladt trods Proklama at anmelde sin Indsigelse — og ved Legat, jfr. ogsaa Principet i D. L. 5—4—16. 2°. En analogisk Anvendelse af Reglerne paa Testamenter og Legater vil ikke være beføjet allerede af den Grund, at der ikke for Omsætningens Skyld er nogen Grund til at beskytte disse Erhvervelser. Tvivlsomt stiller derimod Sagen sig, naar Arvingen af Boet modtager en Fordring, som er større end hans Arvelod, mod Vederlag til de andre Arvinger, men hans Adkomst maa dog vistnok erkjendes ogsaa i dette Tilfælde kun at være Arv, idet „Overdragelsen“ fra Medarvingerne i Virkeligheden kun er Udtrykket for Opgjørelse mellem Arvingerne[13]). Og paa samme Maade stiller

---

for Løftemodtageren efter de almindelige Grundsætninger om Ansvar for Krænkelse af Andres Fordringsrettigheder, se ndfr. § 75.

[9]) Aagesen S. 751—752, 771—772, Deuntzer Om Fuldmagt S. 91, ndfr. § 143 Note 8.

[10]) H. R. D. i Bibl. f. Lovk. I. 336, U. f. R. 1888. 151.

[11]) H. R. D. i Forsete 1823. 330, jfr. J. U. 1865. 425, men derimod J. T. XXVIII. 98.

[12]) Nellemann Eksekution S. 230—231, Aagesen S. 729-730, Aubert S. 213. Tvivlsomt er det, om det kan være tilstrækkeligt til Exstinktion, at Rekvisitus under Forretningen har opfordret Rekvirenten til at tage Udlæg i Gjældsbrevet eller iøvrigt gereret sig som Fordringshaver for Gjældsbrevets Paalydende, jfr. Aagesen l. c.

[13]) Aagesen S. 746, jfr. D. i H. R. T. 1873. 602 (U. f. R. 1874. 539). Fin. Min. Skr. 12. Maj 1875 Nr. 105.

Sagen sig maaske, naar Boet affinder sig med en Legatar ved at overdrage ham et af Boets Gjældsbreve[14]). Paa Erhververe ifølge Indfrielse ere Reglerne ikke umiddelbart anvendelige, og Betingelserne for analogisk Anvendelse ere ikke tilstede. Men naar Kautionisten i god Tro har indfriet Hovedforpligtelsen med dens fulde Beløb, og Kautionen er overtaget efter Anmodning fra Skyldneren, vil denne alligevel af andre Grunde ofte være pligtig, uanset at han selv har betalt til Fordringshaveren, at godtgjøre Kautionisten hans fulde Udlæg, og noget lignende gjælder ved den pligtmæssige Indfrielse af Veksler, og naar en Veksel indfries af en Nødsadressat eller Intervenient[15]). Paa Erhvervelse ved Ægteskab komme Reglerne ikke til Anvendelse. Erhververen ved Hævd kan ikke paaberaabe sig Exstinktion af Indsigelser, medmindre hans Raadighed over Gjældsbrevet støtter sig til Overdragelse i levende Live eller en lignende tillidvækkende Kjendsgjerning[16]). At det Institut, som ejer Gjældsbrevet, skifter Bestyrelse, er ikke nogen Overgang af Retten, som kan medføre Exstinktion[17]).

II. Den gode Tro, som er Betingelsen for, at Erhververen kan paaberaabe sig Exstinktionen, forudsætter, at Overdrageren for ham tager sig ud som berettiget til at raade over Gjældsbrevet; det maa være overdraget Erhververen af en Person, der forelægger ham Gjældsbrevet med en i Formen lovlig Adkomst til at raade over det[18]), jfr. Udtrykkene retmæssige Ihændehavere" i Fdn. 1798 § 2 og „paa lovlig Maade" i L. 1866 § 6 samt V. L. 7. Maj 1880 § 76, jfr. § 39. Denne Adkomst vil foreligge, naar Gjældsbrevet er udstedt til Overdrageren, og naar det til en bestemt Person udstedte Gjældsbrev er forsynet med Transport i dennes Navn til Overdrageren

---

[14]) Aagesen S. 748, jfr. dog Evaldsen S. 223.

[15]) Ndfr. § 103. III, § 108 Note 23, § 118 Note 42 ff. Jfr. tildels afvigende, om end ikke stærkt afvigende i Resultaterne, Aagesen S. 752—754, Evaldsen Veksler S. 389, men derimod rigtigt Fortolkning af Vekselloven S. 267 og navnlig S. 110.

[16]) Aagesen S. 754, Torp-Grundtvig S. 429, ovfr. § 32 ved Note 4 og 5.

[17]) D. i J. U. V. 654.

[18]) D. i U. f. R. 1880. 152, 1893. 1207, ndfr. Note 21.

eller med Transport til en Anden, fra hvem der atter foreligger — direkte eller gjennem andre Transporter — Transport til Overdrageren[19]), alt forudsat, at der ikke findes andre Paategninger paa Gjældsbrevet, der indicere Andres Ret[20]). Ved det rene Ihændehaverpapir er Overdragerens blotte Ihændehavelse tilstrækkelig. Naar der paa det oprindeligt paa Navn lydende Gjældsbrev er tegnet en Transport til Ihændehaveren, og den forudgaaende Transportrække er i Orden, foreligger en i Formen lovlig Adkomst for enhver Ihændehaver, medmindre der atter er tegnet Navn paa Gjældsbrevet. I sidste Fald kommer det an paa, om den efter Ihændehavertransporten liggende Transportrække — hvis første Navn efter det bemærkede er ligegyldigt — paa regelmæssig Maade fortsætter sig til Overdrageren. Mangler ved Adkomstrækken paa Gjældsbrevet blive uden Betydning, naar de suppleres eller fjærnes ved særlige skriftlige Transporter, jfr. dog om V. L. 7. Maj 1880 § 76 ndf. under VI. Lige med Transport som Led i Adkomstrækken staar den skriftlige Bemyndigelse til at transportere. Efter Omstændighederne vil det kunne være tvivlsomt, om en Paategning paa Gjældsbrevet med Føje af Erhververen kan opfattes som en Transport eller Bemyndigelse til Transport (Pantsætning o. s. v.). Medens saaledes den blotte Navntegning paa Bagsiden ved Veksler, V. L. 7. Maj 1870 § 12, med Føje kan opfattes som en Transport til Ihændehaveren, gjælder dette ikke ved Dokumenter, ved hvilke denne Betegnelse for Overdragelse ikke er i almindelig Brug eller vilde stride imod Lovgivningen[21]).

---

[19]) Jfr. Evaldsen Fortolkning S. 159—160, ndfr. § 103. IV. 1. Mindre Uoverensstemmelser imellem Angivelsen af en Erhververs og den derpaa følgende Overdragers Navn og Stilling ere uden Betydning, naar der dog foreligger tilstrækkelig Grund til at antage Identitet af Erhverver og Overdrager, jfr. f. Eks. D. i J. U. 1849. 586, U. f. R. 1885. 215, Evaldsen Fortolkning S. 159—160, D. i U. f. R. 1867. 936, Hindenburg Haandbog i den danske Vekselret, Anhang S. 35.

[20]) Jfr. f. Eks. D. i N. j. T. IV. 99, U. f. R. 1889. 1026, 1893. 1207 og adskillige Domme angaaende Legitimationen som Sagsøger i Vekselsager, hvor dog særlige Regler gjøre sig gjældende, jfr. Evaldsen Fortolkning S. 54-57 og 159 ff., ndfr. § 103. IV. 2.

[21]) H. R. T. 1887. 162 (U. f. R. 1887. 904), jfr. 1887. 188 (U. f. R.

III. At Exstinktionerne kun komme Erhververe til Gode, forsaavidt som de ved Erhvervelsen (se nærmere under IV.) ere i god Tro[22]) er kun med Hensyn til enkelte Arter af Dokumenter udtrykkeligt udtalt af Lovgiveren, se om Oplagsbeviser L. 23. Febr. 1866 § 5, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 5, om Veksler L. 7. Maj 1880 § 76 og om Konnossementer Sølov § 168, men følger af Exstinktionsreglernes Øjemed, og en modsat Antagelse vilde komme i Strid med den almindelige Erstatningsregel. God Tro med Hensyn til en Indsigelse imod Gjældsbrevet eller med Hensyn til Overdragerens Adkomst mangler ikke blot, naar Erhververen i Erhvervelsens Øjeblik kjender Indsigelsen eller Mangelen, men ogsaa naar han i dette Øjeblik havde rimelig Grund til Tvivl i disse Retninger[23]), og den fornødne gode Tro er udelukket, naar Overdrageren ikke var i Besiddelse af en i Formen lovlig Adkomst til at overdrage (ovfr. under II.), og overfor Indsigelser, som fremgaa af Gjælds-

---

1887. 916), Schl. H. R. D. III. 99, U. f. R. 1894. 1068, 1886. 1040, jfr. 1877. 584, S. og H. R. T. 1870. 72, H. R. T. 1881. 364 (U. f. R. 1881. 922), 1897. 165 (U. f. R. 1897. 588).

[22]) Larsen S. 68, Gram S. 317—318, Evaldsen S. 206—207 og Sp. D. S. 266—270, Aagesen S. 634—635, 702—704, Aubert S. 197—199 og 206, jfr. ang. tysk Ret tidligere Ebbecke Berechtigung und äussere Befugniss S. 10, Brunner hos Endemann II S. 170 og nu B. G. B. § 932, D. H. G. B. §§ 222, 365—367, D. W. O. 74, Jacobi S. 68 ff. (m. H. t. exstinktiv Erhvervelse), S. 221—222 (m. H. t. Exstinktion af Indsigelser).

[23]) D. i U. f. R. 1882. 548, A. f. R. I. 204, J. T. III. 1. 183, XIV. 2. 210, J. U. 1857. 833, jfr. U. f. R. 1883. 1131, J. U. 1865. 425 og (urigtig, ældre end Fdn. 1841) Schl. H. R. D. II. 338. At Cessionaren véd, at den i Gjældsbrevet angivne Skyldgrund er urigtig, udelukker ikke Indsigelsens Fortabelse, naar han dog havde Grund til at antage, at Gjældsbrevet alligevel var gyldigt, D. i J. U. 1851. 180. Ej heller er det af Betydning, at Erhververen véd, at Cessus har Modfordringer paa Cedenten, H. R. T. 1887. 848 (U. f. R. 1888. 490), se § 63 ved Note 17 ff. Overhovedet skader det ikke Erhververen, at han havde Kundskab om de Kjendsgjerninger, hvorpaa Cessus støtter en Indsigelse, naar han ikke havde Kundskab om, at de begrundede en Indsigelse, jfr. D. i U. f. R. 1875. 198 og Brunner hos Endemann II S. 170. Særlige Regler gjælde om Exstinktionen af den Indsigelse, at Gjældsbrevet kan anfægtes ifølge Konkurslovens Afkræftelsesregler, se K. L. 25. Marts 1872 § 29, Deuntzer Sk. R. S. 372—373.

brevet, jfr. om Forbehold i Gjældsbrevet, som udelukke Exstinktion, ndf. i § 56. V. At Gjældsbrevet er overdraget „med al den Ret, som tilkommer Overdrageren“, udelukker ikke Exstinktion; denne udslidte Klausul indeholder ingen Antydning af ukjendelige Manglers Tilstedeværelse[24]). Ej heller vækker den Omstændighed, at Gjældsbrevet bærer Paategning om at have været fremlagt i en Ret eller for en Forligskommission, nogen Mistanke imod det, som kan komme i Betragtning[25]), og Exstinktionen kan ikke afværges ved en offentlig Bekjendtgjørelse fra Vedkommende om Indsigelsen eller Retsmangelen, naar den ikke er kommen til Erhververens Kundskab[25a]). Ifølge det ovfr. i § 17. III. om Akkomodationsobligationen bemærkede skader det ikke den, til hvem en saadan Obligation er overdraget, at han kjendte dens Karakter, naar han dog havde Grund til at antage, at den benyttedes efter sin Bestemmelse[26]), og den, der har erholdt gyldig Panteret i en saadan Obligation, kan sælge den til sin Fyldestgjørelse efter dens fulde Paalydende, selv om Obligationens Karakter er Auktionskjøberen bekjendt[27]).

IV. For at en Erhverver skal kunne paaberaabe sig Exstinktion, maa han endvidere være bleven retmæssig Ihændehaver[28]) af Gjældsbrevet, se Fdn. 1798 § 2, jfr. V. L. 7. Maj 1880 §§ 76 og 39. At Fdn. 28. Juli 1841 § 1 og L. 23. Febr.

---

[24]) D. i J. T. XIV. 2. 210.

[25]) D. i J. T. VII. 1. 187, J. U. 1864. 566.

[25a]) § 53 Note 32.

[26]) D. i J. T. IV. 1. 165, H. R. T. 1886. 581 (U. f. R. 1887. 210), 1903. 258 (U. f. R. 1903 B. 283), Jul. Lassen i U. f. R. 1890 S. 613—614, Aagesen S. 681 Noten. Undertiden vil det end ikke skade Erhververen, at han véd, at Obligationens Benyttelse strider imod Udstederens Ønske, se ovfr. § 24 v. Note 11, § 53 Note 15 og Jul. Lassen l. c. S. 614.

[27]) Schl. H. R. D. III. 426, jfr. J. U. 1. 405.

[28]) Aagesen S. 755—770, 775—776, Torp Hovedpunkter S. 89—90, N. Lassen Forhandlinger ved femte nordiske Juristmøde Bilag I S. 47, jfr. D. i J. U. 1863. 353, Nordling S. 277 ff., men derimod Evaldsen S. 219—220, jfr. tildels Sander i T. f. Rvdsk. VII S. 218—220, D. i J. U. 1864. 566. Jfr. om tysk Ret Ebbecke Berechtigung und äussere Befugniss S. 11, B. G. B. §§ 932—934.

1866 § 6 ikke nævne denne Betingelse, kan ikke komme i Betragtning; disse Lovbud maa, som tidligere oplyst, forstaas i Overensstemmelse med Fdn. 1798 § 2. Den, der har fornøden Adkomst til Gjældsbrevet, men endnu ikke er bleven Ihændehaver af dette, er altsaa udsat for, at Skyldneren eller en til Gjældsbrevet berettiget Tredjemand, forinden Ihændehavelsen opnaas, underretter ham om sin Indsigelse eller Ret og derved udelukker ham fra at kunne kræve Exstinktion, thi hertil kræves god Tro i det Øjeblik, da de Exstinktion medførende objektive Kjendsgjerninger foreligge. Hvad der skal forstaas ved Ihændehavelse, kan være noget tvivlsomt. Det kan ikke antages, at det er tilstrækkeligt, at Erhververen har erholdt en Besiddelse i hvilkensomhelst Forstand af Gjældsbrevet, saa at Cessionaren f. Eks. skulde kunne paaberaabe sig Exstinktion, naar Overdrageren har beholdt Gjældsbrevet for ham *(constitutum possessorium)*. Der synes ikke at kunne anføres nogen fornuftig Grund for, naar man overhovedet til Exstinktion vil kræve mere end selve Retserhvervelsen, at fordre Besiddelse i denne vide Forstand, og det ligger Sprogbrugen langt nærmere at tage Ihændehavelse i snævrere Forstand. Og spørger man om Grunden til, at Opnaaelse af Ihændehavelse er krævet som Forudsætning for Exstinktion, maa denne vistnok antages at være følgende: Ved den blotte Retserhvervelse sikres Erhververen ikke imod fremtidige Afviklinger fra Skyldnerens Side overfor Overdrageren eller imod fremtidige Dispositioner over Gjældsbrevet fra dennes Side; men sikret herimod er han, naar han har faaet Gjældsbrevet i Hænde, eller naar det er blevet forsynet med Paategning om hans Ret (se ndfr. § 57. I. og ovfr. § 54. II.). Ganske naturligt vil det nu være for Lovgiveren at fastsætte, at Erhververen ikke skal have fortrængt ældre Indsigelser og Rettigheder, forinden han har sikret sig imod, at nye fremkomme, som kunne gjøres gjældende imod ham, og imod at de ældre ratihaberes med Virkning for ham som Følge af den før Overdragelsen foreliggende Situation. Tanken bliver da den, at Exstinktion til Fordel for Erhververen ikke har fundet Sted, førend den hidtilværende faktiske Mulighed for Overdrageren for at disponere over Gjældsbrevet er ophørt. I Overensstemmelse med denne Tankegang maa

Udtrykket Ihændehaver forstaas, og efter det bemærkede maa man analogisk tillægge en Paategning paa det Erhververen med behørig Adkomst foreviste Gjældsbrev om Erhververens Ret samme Betydning som hans Ihændehavelse.

V. En Erhverver, der opfylder de udviklede Betingelser for Exstinktionen, kan være udelukket fra at paaberaabe sig denne derved, at han af særlige Grunde[29]) er bunden til at bøje sig for de Indsigelser eller de Rettigheder, der skulde exstingveres. Saaledes kan Fledføringens Husbond ikke paaberaabe sig Exstinktion, thi han skal svare til Fledføringens Gjæld, D. L. 5—1—12, og en Arving, der f. Eks. har kjøbt et Gjældsbrev paa Auktionen i Arveladerens Dødsbo, kan ikke, naar han har vedgaaet Gjæld, exstingvere Indsigelser, som kunde fremsættes mod Arveladeren.

VI. At Exstinktionerne ved Ihændehaverpapirer[30]) og Veksler o. s. v.[30a]) (ovfr. § 54. III. og IV.) skulde komme andre Erhververe til Gode end de ovfr. under I.—V. omhandlede, kan næppe antages; særligt kan det bemærkes, at V. L. 7. Maj 1880 § 76 næppe for Vekselerhververens Vedkommende nedstemmer Fordringerne til god Tro[31]), jfr. ligeledes Sølov § 168, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 5. Derimod maa det mærkes, at den særlige exstinktive Erhvervelse efter V. L. § 76 vistnok forudsætter formel lovlig Adkomst ved Endossement (hvormed dog maa ligestilles anden Transportpaategning paa Vekslen)[31a]), V. L. §§ 39 og 11, saa at Mangler ved Adkomsten efter Vekslens Udvisende ikke kunne fjærnes eller udfyldes ved særlige skriftlige Transporter. Om den tidligere Exstinktion efter Oktr. 4. Juli 1818 § 46 (ovfr. § 54. VI.) er der intet særligt at bemærke. Derimod gjælder Fdn. 21. Juni 1844 (ovfr. § 54. V.) til Fordel for enhver redelig Erhverver uden Hensyn til Erhvervsmaaden.

---

[29]) Aagesen S. 738—739, 742—743, 751.

[30]) Aagesen S. 818—820, Torp-Grundtvig S. 390, jfr. D. i U. f. R. 1885. 751.

[30a]) § 103 Note 21 b.

[31]) § 103 Note 20, jfr. H. R. T. 1887. 848 (U. f. R. 1888. 490).

[31a]) § 103 Note 8, Grundtvig Søret S. 141.

§ 56.

Hvilke Dokumenter ere negotiable (Omsætningspapirer) [1].

I. Ved negotiable Dokumenter eller Omsætningspapirer forstaas her Dokumenter, paa hvilke Grundsætningerne i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og 28. Juli 1841 § 1 i Slutn. (ovfr. § 53 og § 54. II.) eller dog lignende Grundsætninger ere anvendelige [2]). Spørgsmaalet her er dette, hvilke disse Dokumenter ere. Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 nævner kun Gjældsbreve. Et Gjældsbrev er den skriftlige Skylderklæring, hvorved det erkjendes, at der paahviler den Erklærende en ensidig Pligt til at betale Penge. Paa Gjældsbreve ere Reglerne anvendelige ikke blot, naar de ere udstedte til Ihændehaveren eller til Ordre, men ogsaa naar de lyde paa en bestemt Persons Navn som Fordringshaver (Rektapapiret). Ved private Gjældsbreve, der ikke ere Pantebreve, vil vel undertiden Negotiabiliteten være unødig eller endog betænkelig, men overfor Lovbestemmelsernes klare Ord maa ogsaa de være undergivne Negotiabilitetsreglerne [2a]), se nu ogsaa Rpl. §§ 552, 607, medmindre deres abnorme Indretning eller ejendommelige Indhold (ndfr. V.) gjør dem særligt uegnede til Omsætning. Under Gjældsbreve falde ogsaa Sparekassebøger, jfr. Forudsætningen i Pl. 24. April 1827, 16. Septbr. 1828 [3]), og der haves ingen Hjemmel for at undtage dem fra Reglerne i Fdn. 1798 og 1841, men de ville ganske vist ofte indeholde Forbehold, som gjøre Exstinktionsreglerne uanvendelige, jfr. om Forbehold i det hele ndfr. under V. Derimod er det næppe sikkert, at Betegnelsen Gjældsbrev omfatter Erklæringer, der gaa ud paa at erkjende, at ensidig Pligt

---

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 151—152, VI S. 117—118, J. T. IV. 1 S. 248—267, Larsen S. 64—66, Gram S. 307—314, Sp. D. S. 962—963, Mourier i U. f. R. 1869 S. 759—778 og 791—798, 825—835, Evaldsen S. 207—217, Aagesen S. 842—870, Matzen S. 516, 535—537, Aubert S. 191—192, 200—203, Hagerup Den norske Panteret S. 151—152. Om tysk Ret B. G. B. § 793, jfr. D. H. G. B. §§ 222, 363, D. W. O. Art 9, 10.

[2]) Se om den ovfr. § 54. I. omtalte Regel § 54 Note 1[a].

[2a]) Jfr. Note 6.

[3]) Coll. Tid. 1827 S. 330—334, Axel Borgen Sparekasse-Kontrabøger.

til at betale Penge vil paahvile Udstederen, forsaavidt Kjendsgjerninger foreligge, hvis Indtræden ikke kan ses af Dokumentet[4]), f. Eks. Assurancepolicer, og om Exstinktionsreglerne kunne anvendes paa saadanne, bliver altsaa et Spørgsmaal om Berettigelse af Analogi.

Naar der spørges, om de i Fdn. 1798 § 2 og 28. Juli 1841 § 1 liggende Grundsætninger angaaende Gjældsbreve analogisk kunne anvendes paa Dokumenter, der efter det anførte ikke ere Gjældsbreve, kan Besvarelsen, efter at Fdn. 1841 § 1, se ogsaa L. 7. April 1899 Nr. 75 § 8., har udtalt det som noget selvfølgeligt, at Reglerne ogsaa komme til Anvendelse paa Aktier[4a]) — der ikke ere Gjældsbreve, men Andelsbeviser — ikke være tvivlsom. For negotiable maa anses alle Dokumenter, for hvis Egenskab som negotiable de samme Grunde tale, som have affødt Reglerne i Fdn. 1798 og 1841, uden at der er Modgrunde tilstede, som tale for, at de ikke anerkjendes som negotiable[5]). Negotiable ere herefter, medmindre Skyldneren i Dokumentet har taget et Forbehold, se herom ndfr. under V., de Klasser af Dokumenter, der i Omsætningen benyttes paa lignende Maade som de i Omsætningen benyttede almindelige Gjældsbreve, saa at der tiltrænges samme Beskyttelse for den godtroende Erhverver som ved Gjældsbreve. At Skyldneren har villet, at Dokumentet skal være negotiabelt, og at det faktisk har været ham bekjendt, at det har den nys nævnte Betydning for Omsætningen, er ikke Betingelse for dets Negotiabilitet. Men da det er af væsentlig Betydning for Skyldneren at vide, om det af ham udstedte Dokument er negotiabelt eller ikke — det erindres i denne Henseende navnlig, at han, dersom Dokumentet er negotiabelt, ikke er sikker paa Frigjørelse ved Betaling til Andre end Dokumentets Ihændehaver og kun er pligtig til at erlægge til

---

4) Aubert S. 200—201, ndfr. ved Note 10—12.

4a) Torp Interessentskab S. 241. Jfr. D. H. G. B. § 222, Jacobi l. c. §§ 62 ff.

5) Afvigende Aubert S. 201 og S. 203—204, der imidlertid antager, at dog andre Dokumenter end Gjældsbreve ere negotiable, enten ifølge deres Indhold, se herom ndfr. under V., eller ifølge særlig Hjemmel, derunder ogsaa sædvansmæssig.

denne (ndfr. § 57. I.) — maa det dog fastholdes, at, foruden Gjældsbreve, kun de Arter af Dokumenter ere negotiable, hvis Benyttelse i og Betydning for Omsætningen paa lignende Maade som Gjældsbreve staar klar for fornuftige med den paagjældende Art af Retsforhold kjendte Mænd. Er der i saa Henseende nogen Tvivl, bør Dokumentet ikke anerkjendes for negotiabelt, medmindre det efter sit Indhold undergiver sig Exstinktionsreglerne. Det vil herefter være klart, at der ikke kan gives nogen, indtil en Lovforandring indtræder, sikker Fortegnelse over negotiable Dokumenter. Da Tyngdepunktet ligger i den sig i det faktiske Forretningsliv afprægende Opfattelse, kan det forekomme, at Dokumenter, som nu ere negotiable, ikke ere det om nogle Aar og omvendt. Enkeltundersøgelsens Resultater kunne kun være vejledende[6]).

II. For at Grundsætningerne i Fdn. 1798 § 2 og 28. Juli 1841 § 1 kunne komme til Anvendelse, maa der selvfølgeligt foreligge noget skriftligt, paa hvilket Afskrivningerne og Paategningerne kunne foregaa. Først kan der da spørges, om Dokumenter, der indeholde Skyldnerens skriftlige Erkjendelse af ensidig Skyld, ere negotiable, naar de ikke ere Gjældsbreve. For at Dokumentet kan være negotiabelt, maa det først udkræves, at det efter den almindelige Opfattelse indeholder en endelig Skylderklæring. Uanvendelige ere Reglerne saaledes paa Breve, hvori Skyldneren blot omtaler sin Skyld uden at udtale noget Løfte, og paa Kontokuranter imellem Kjøbmænd, udstedte af den, der efter Opgjørelsen er Skyldneren. Underskriften paa Kontokuranten opfattes nemlig i dette Tilfælde ikke som en endelig Skylderklæring, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 74. e smh. m. § 52, medmindre det af særlige Tilføjelser ved Underskriften, f. Eks. „akcepteret", frem-

---

[6]) At det skulde være rigtigt som fremmede Retsforfatninger (§ 52 Note 1) ved Lov bestemt at fastsætte, hvilke Dokumenter, der ere negotiable, kan næppe erkjendes. Erfaringerne her i Landet, sammenholdte med Erfaringer andetsteds turde udvise væsentlige Fordele ved et Standpunkt som dansk Rets, der — under Fastslaaen af et vist nogenlunde fast Grundlag (Gjældsbreve i Almindelighed), som gjennemsnitligt (jfr. ved Note 2a) stemmer med Retslivets Tarv — aabner Retsanvendelsen Frihed til at holde Skridt med Retsudviklingen.

gaar, at en endelig Gjældserkjendelse har været tilsigtet[7]. At en Erklæring lyder som et Bevismiddel, udelukker ikke dens Negotiabilitet, naar den almindelige Opfattelse dog tillægger det Betydning som Skylderklæring[8], se f. Eks. ndfr. om Oplagsbeviser og Recepisser. Hvad Skylderklæringens Indhold angaar, kan der sondres imellem, om den gaar ud paa Overdragelse eller Aflevering. I første Tilfælde maa Dokumenterne vistnok være negotiable, naar de angaa Ydelsen af fungible Ting, f. Eks. de af en Handlende udstedte Udleveringssedler[9], hvori han anerkjender sin ensidige Pligt til at levere visse Varer, og det hvad enten Ydelsesgjenstanden er generisk eller individuelt bestemt. Muligvis vil man endog kalde saadanne Dokumenter Gjældsbreve. Dokumenter, der anerkjende Pligt til Pengeydelser, naar Kjendsgjerninger, hvis Indtræden ikke kan ses af Dokumentet, foreligge, f. Eks. Assurancepolicer[10], Lotterisedler, ere ordentligvis ikke negotiable[11], men Livsforsikringspolicen benyttes dog saa hyppigt til derpaa at rejse Laan, at den maa antages at være det, jfr. L. 18. Juni 1870 § 6[12]. Naar Tingene, som skulle ydes, ikke ere fungible, vil der ikke være stor Trang til Exstinktionsreglernes Anvendelse; Erhververen af slige Gjenstande vil i Almindelighed inden Erhvervelsen søge nærmere Besked om Ydelsens Beskaffenhed hos Skyldneren og kan da ligesaa godt med det samme under-

[7]) § 113 Note 15.

[8]) Jfr. H. R. T. 1864. 674, Kskr. 3. Decbr. 1833.

[9]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 94 (Udleveringssedlen lød paa Ordre), J. T. XXIV. 270, jfr. ogsaa J. U. 1861. 670, 1852. 11, U. f. R. 1891. 555, 1901. 279.

[10]) Aubert S. 201, Grundtvig Søret S. 277, Bentzon Søret S. 617—618, Platou Søret S. 591, ndfr. § 123 Note 51, men dog Forudsætningen i L. 7. April 1899 Nr. 75 § 8 og om Søforsikringspolicer Forudsætninger i Schl. H. R. D. III. 217 og H. R. T. 1894. 837 (U. f. R. 1895. 324) Efter D. H. G. B. § 363 ere Transportforsikringspolicer, som lyde paa Ordre, negotiable. Jfr. Jacobi l. c. § 51.

[11]) Jfr. H. R. T. 1863. 743. Om Skadesløsbreve se E. Møller Thinglysning S. 137, Hagerup Panteret S. 152, jfr. Torp-Grundtvig S. 672.

[12]) Dept. Tid. 1870 S. 194—195, H. R. T. 1900. 89 (U. f. R. 1900. 472), jfr. D. i J. U. VII. 535, VIII. 788 og nærmere ndfr. § 123 Note 142—144; herimod Platou Søret S. 591.

søge Fordringens Rigtighed. Saadanne Dokumenter ere følgelig ikke negotiable[13]). Angaaende Dokumenter, der erkjende Udleveringspligt, bemærkes først, at Konnossementer forlængst ere anerkjendte for negotiable, se nu Sølov §§ 144—147, § 168, og at ifølge L. 23. Febr. 1866, navnlig § 4. 1⁰ og § 6 samt L. 30. Marts 1894 Nr. 34 §§ 3—5 de af disse Love omfattede Oplagsbeviser ere negotiable (§ 130. VI. 2. og 3.). Bortset fra Konnossementer og de omtalte Oplagsbeviser, maa det antages, at Dokumentet ikke er negotiabelt, naar den Ting, som skal udleveres, ikke hører til de fungible. Er det derimod fungible Ting, som ifølge Dokumentet skulle udleveres, er dette vistnok negotiabelt, naar den almindelige Opfattelse er paa det rene med, at slige Dokumenter benyttes i Omsætningen som Gjældsbreve, men ellers ikke[13a]). Særligt har det været omtvistet, om Modtagelsesbeviset (Recepissen) for et haandfaaet Pant eller Depositum er negotiabelt. De spredte Udtalelser fra Lovgivning og Administration om Recepisser oplyse ikke noget om, hvad der som almindelig Regel skal antages[14]). Følgelig synes man efter det udviklede at maatte antage, at Recepisser fra Pengeinstituter for modtagne Pengeeffekter og

---

[13]) H. R. T. 1865. 628.

[13a]) Jfr. § 130 Note 90.

[14]) Efter Oktr. 4. Juli 1818 § 51 ere Nationalbankens Recepisser for haandfaaet Pant ikke negotiable (det overskydende ved Realisationen af Pantet bør betales til „Debitor", ɔ: Pantsætteren, selv om han ikke har Recepissen), men dette skal muligvis være en for Nationalbanken særlig Regel. Om de i Rgl. for Centralkassen i Kjøbenhavn 25. Febr. 1831 omtalte Recepisser ere ansete for negotiable, er efter Regl.'s § 13 uklart, og i hvert Fald ses det ikke, om Regl.'s Bestemmelser ere tænkte som Anvendelser af Lovgivningens almindelige Regel eller som Undtagelser. Fra Bestemmelserne i Fdn. 29. Juni 1753 §§ 5 og 6, der synes at vise, at Assistentshusets Recepisser ikke ere negotiable, kan — bortset fra, at denne Fdn. er ældre end Fdn. 1798 — af samme Grund Intet sluttes. At et Dokument kan mortificeres, er ikke Bevis for, at det er negotiabelt, og L. 23. Febr. 1866 § 9 oplyser altsaa ikke engang noget om Recepisser for Oplagsbeviser. Regul. 31. Oktbr. 1868 § 4 forudsætter ikke med Sikkerhed mere, end at Pantelaanerens Recepisse er et Legitimationspapir (ndfr. § 57. II.). Jfr. herved Aagesen S. 865 ff., Program 1866 S. 73—76, N. Lassen i Nordisk Retsencyklopædi II Tingsretten S. 206, Matzen S. 535—536, Torp-Grundtvig S. 645.

desl., der faktisk almindeligt benyttes i Omsætningen, f. Eks. for derpaa at rejse Laan, maa være negotiable[15]), dersom der ikke i Recepissen findes Forbehold[16]) i modsat Retning, men at Recepisser iøvrigt ikke ere negotiable[17]). Assistentshussedler, jfr. Fdn. 29. Juni 1753 §§ 5 og 6 „den Pantsættende“, og Pantelaaneres Laanebeviser, ere saaledes ikke negotiable, og det samme maa vistnok antages om Beviser til Statens Embedsmænd for deres Deposita[18]). Idet Reglerne i Fdn. 1798 § 2 saaledes dog undertiden analogisk anvendes paa Dokumenter angaaende individuelt bestemt Skyld, maa det erindres, at det i saadanne Tilfælde i Almindelighed er en, ogsaa overfor den godtroende Erhverver gjældende Forudsætning for Udstederens Pligt, at den, til hvem Viljeserklæringen først er afgiven, virkelig var kompetent med Hensyn til de paagjældende Ting. Den godtroende Erhverver af et Konnossement maa altsaa finde sig i den Indsigelse fra Skipperens Side, at Varerne, efterat det var konstateret, at de vare ham overgivne af en Uberettiget, ere afleverede til rette Ejer[18a]); det samme maa antages at gjælde om Oplagsbeviser[18b]) med Undtagelse af de for Varer, som oplægges i Kjøbenhavns Frihavn, udstedte, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 5. 3°. Dernæst maa naturligvis den Indsigelse, at Ydelsesgjenstanden tilfældigt er gaaet til Grunde, ogsaa kunne gjøres gjældende overfor den godtroende Erhverver, jfr. ogsaa Indsigelser som den i L. 23. Febr. 1866 § 4. 2° ommeldte. Men den Indsigelse f. Eks., at der ikke er modtaget saa mange Varer, som Konnossementet ommelder, eller at disse ikke havde de i Konnossementet ommeldte Egenskaber, fortabes til Fordel

[15]) H. R. T. 1865. 261, 551, men derimod S. og H. R. D. i H. R. T. 1880. 530 (U. f. R. 1881. 198).

[16]) Om Tilfælde, hvor der forelaa saadanne Forbehold, handler H. R. T. 1887. 162 (U. f. R. 1887. 904), 1880. 530 og 1883. 242 (U. f. R. 1881. 198 og 1883. 894). Jfr. Note 33.

[17]) H. R. T. 1864. 674, U. f. R. 1903. 169.

[18]) H. R. T. 1881. 83 (U. f. R. 1881. 793), men derimod H. R. T. 1865. 98.

[18a]) Bentzon Søret S. 221—222.

[18b]) § 130 Note 82—84, 89.

for godtroende Erhververe[19]), Sølov §§ 145—147, og Skipperen maa yde Erstatning for Differencen imellem Varernes Værdi ifølge Konnossementets Lydende og deres virkelige Værdi. Ej heller vil den godtroende Erhverver af et Konnossement kunne mødes med Indsigelser, hentede fra Aftaler med Afladeren, som der ikke er henvist til i Konnossementet, Sølov § 144. Angaaende de Udleveringsdokumenter, som efter det anførte ere negotiable, maa det endvidere bemærkes, at Grundsætningen i Fdn. 28. Juli 1841 § 1 ikke blot kommer til Anvendelse paa Kravet paa Udlevering men ogsaa paa selve Rettighederne over den paagjældende Ting. Naar der er givet Konnossement paa Varer, og disse f. Eks. pantsættes, uden at der gives Konnossementet Paategning om Panteretten, vil ikke blot Panthaverens Ret til at erholde Varerne udleverede hos Skipperen, men ogsaa hans Panteret over Varerne være fortabt til Fordel for den godtroende Erhverver af Konnossementet. Selv om Tingen, efter at Udleveringsbevis er afgivet for den, kan afhændes og pantsættes paa anden Maade end ved dette, se om visse Oplagsbeviser L. 23. Febr. 1866 § 1, maa den paa saadan Overdragelse støttede Ret fortabes efter samme Regler som en gjennem Dokumentet erhvervet upaategnet Ret. Dokumenter angaaende Arbejdsydelser og desl. ere næppe nogensinde negotiable, selv om de lyde paa Ihændehaveren, f. Eks. Jernbanebilletter, se ndfr. om Legitimationspapirer i § 57. II.

III. Dokumenter angaaende gjensidige Skyldforhold egne sig i Almindelighed ikke til i Omsætningen at benyttes saaledes som Gjældsbreve, og en Regel om, at Ændring i disse Forhold ikke med Sikkerhed kunde aftales, uden at Skylddokumentet var tilstede og erholdt Paategning om Ændringen, vilde virke uheldigt paa dem, jfr. ovfr. § 51. II. 3. Slige Dokumenter ere altsaa ikke negotiable[20]); dog kan der være Tvivl,

---

[19]) Se forøvrigt nærmere om Konnossementers Negotiabilitet Grundtvig Søret §§ 30, 32.

[20]) H. R. T. 1867. 528 (U. f. R. 1868. 282), 355 (U. f. R. 1867. 1019, O. R. D.), U. f. R. 1887. 805, 1875. 908, J. U. 1874. 258, 1863. 353, 627, J. T. XIX. 335, Schl. H. R. D. I. 148, Just. Min. Skr. 13. Marts 1871 Nr. 74, 17. Febr. 1854, 18. Aug. 1830, 18. Septbr. 1830, Evaldsen S.

om ikke Handlendes Slutsedler angaaende Kjøb og Salg af Handelsvarer i Omsætningen spille en lignende Rolle som Gjældsbreve for den eventuelle Prisdifference, saa at de maa anses for negotiable[21]). Naar Dokumentet af den ene Part har erholdt Paategning om, at han har erholdt alt, hvad der efter Dokumentet tilkommer ham, saa at der nu kun foreligger en rent ensidig Pligt, synes det under II. udviklede at maatte komme til Anvendelse[22]).

IV. Dokumenter, udstedte af Andre end Skyldneren (eller dennes Fuldmægtig paa hans Vegne), ere ordentligvis ikke negotiable. En Fordringshaver kan ikke ved ensidigt at oprette et Dokument, hvori en Andens Skyld til ham omtales, f. Eks. en Regning, Anvisning eller Udleveringsseddel, undergive Skyldneren Reglerne i Fdn. 1798 § 2, der udsætte ham for at fortabe Indsigelser[23]). For at Dokumenter fra Tredjemand, der konstatere en Persons Skyld, skulle omfattes af Reglerne i Fdn. 1798 § 2 og 28. Juli 1841 § 1, maa det i al Fald være Forudsætningen, at Tredjemand fremtræder med en særlig Kompetence til Afgivelse af et saadant Dokument. Men ikke engang Domsakter, Domsudskrifter og Forligsudskrifter og desl. ere negotiable[24]). Bortset fra, at Trangen til Benyttelsen af slige Dokumenter i Omsætningen ikke vil være stor, forsaavidt som de straks ere exigible, er Negotiabilitet, endog for Højesteretsdommes og andre uforanderlige Dommes Vedkommende, udelukket af den Grund, at der af

---

213, men derimod Just. Min. Skr. 3. Septbr. 1853, D. i J. T. XXVIII. 45 og maaske XXIII. 101. Dersom man med D. i J. T. XXVIII. 45 antager, at Betaling af Fæsteafgift ikke kan gjøres gjældende imod Kjøberen af Fæstegodset, naar den ikke er afskreven i Godsets Kassebog, maa dette støttes paa Lovgivningen om Kasse- og Kvitteringsbøger i Fæsteforholdet, Mourier i U. f. R. 1869 S. 797—798.

[21]) Evaldsen S. 213—214, D. i J. U. 1851. 615, men derimod N. j. A. XI. 54.

[22]) Jfr. D. i U. f. R. 1883. 388.

[23]) Jfr. Just. Min. Skr. 20. Febr. 1856, D. i U. f. R. 1899. 428 (§ 54 Note 1[a]).

[24]) Schl. H. R. D. I. 276, U. f. R. 1898. 755, 1897. 857, J. U. 1859. 858, J. T. XIX. 356, XIII. 1. 122, Just. Min. Skr. 3. Marts 1856, 3. Juli 1854, 26. Novbr. 1851.

slige Dokumenter kan erholdes flere lige gode Eksemplarer. Naar Skyldneren har erlagt til rette Vedkommende i Henhold til et saadant og har erholdt sin Betaling tegnet paa dette, er han ubetinget frigjort, selv om Fdn. 1798 § 2 anvendes, og der vil altsaa, selv om Fdn. 1798 § 2 anvendes paa slige Dokumenter, ikke naas en Sikkerhed for godtroende Erhververe, som den, der naas ved Reglernes Anvendelse paa Gjældsbreve, ɔ: de ere uegnede til almindelig Benyttelse som Omsætningsmidler[25]). Mod det anførte taler ikke D. L. 1—24—34, hvis Forskrift, jfr. Fdn. 19. Aug. 1735 §§ 7 og 21, om, at Domsakten ved Domhaverens Fyldestgjørelse skal paaskrives, kasseres og senere tilbageleveres, ikke behøver at antages at være given for at sikre Domfældte overfor mulige Cessionarer, men finder sin tilstrækkelige Forklaring i Hensynet til at give Domfældte umiddelbart Bevis for Fyldestgjørelsen. Ikke heller fjærner vistnok Bestemmelsen i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 74. o. i Slutn. den anførte Hindring for analogisk Anvendelse af Fdn. 1798 § 2 for de Forligsudskrifters Vedkommende, der angaa Fordringer, hvorom der ikke tidligere har været oprettet Dokument paa behørig stemplet Papir. Selv om nemlig den nævnte Bestemmelse forstaas saaledes, at alle Udskrifter, undtagen den første, skulle betegnes som stempelfrie, saa at der af Forligsmæglerne kun maa udstedes én Udskrift til Benyttelse som Hoveddokument, maa Betryggelsen mod Overtrædelsen af denne Bestemmelse siges at være for ringe til at fremkalde den Tillid til slige Forligsudskrifter, der vil være Forudsætningen for deres almindelige Benyttelse som Omsætningsmidler. Det anførte gjælder ogsaa om de thinglæste Skifteekstrakter[26]) efter Sk. L. 30. Novbr. 1874 §§ 63 og 47, Rs. 7. Febr. 1794 § 2, Pl. 19. Aug. 1823, 13. April 1824, L. 26. Maj 1868 § 12. Derimod ramme de anførte Indvendinger imod Negotiabilitet vistnok ikke Mæglerslutsedler. Om end disse i Formen fremtræde

[25]) Derimod vil den Omstændighed, at der af et Dokument forefindes flere af Skyldneren udstedte Eksemplarer, ikke være til Hinder for dets Negotiabilitet, se nærmere Læren om Veksler, Bodmeribreve (Note 33) og Konnossementer, jfr. Kskr. 3. Decbr. 1833.

[26]) Just. Min. Skr. 3. Marts 1856, 28. Novb. 1851, Kskr. 5. April 1825, 17. Febr. 1827, 24. April 1832.

som Bevidnelser, er Mægleren dog optraadt som egentlig Fuldmægtig for Parterne ved Retshandelens Indgaaelse og skriftlige Formulering. Frygten for, at Mægleren skulde have manglet fornøden Kompetence, vil ikke være stor, saameget mere som den Part, der ikke straks protesterer efter at have modtaget sit Eksemplar af Slutsedlen, er bunden ved dens Indhold, og der vil ordentligvis ikke blive udstedt mere end ét Eksemplar af Slutsedlen til hver af Parterne[27]). Testamenter og legatstiftende Dokumenter ere ikke negotiable[28]).

V. Det maa vistnok antages, at Dokumenter, der ikke efter deres almindelige Karakter ere negotiable, kunne blive det ved Erklæringer i Dokumentet, der undergive det Grundsætningerne i Fdn. 1798 § 2 og 28. Juli 1841 § 1, jfr. saaledes om Betegnelsen Police i de af Statsanstalten for Livsforsikring udstedte Dokumenter L. 18. Juni 1870 § 6. Men den blotte Omstændighed, at Dokumentet lyder paa Ihændehaveren (eller ikke nævner nogen bestemt Fordringshaver) eller paa Ordre, vil langtfra altid være tilstrækkelig hertil[29]). Meningen med disse Tilkjendegivelser kan ogsaa blot være den at udtrykke, at Dokumentet skal være et Legitimationspapir, saaledes at Skyldneren forbeholder sig at frigjøres ved Erlæggelse til Ihændehaveren eller til den, der har Dokumentet i Hænde med en i Formen lovlig Adkomst[30]), se ndfr. § 57. II. Ved Dokumenter, der efter almindelige Regler ere negotiable, kan Negotiabiliteten helt eller delvist udelukkes ved Forbehold i Dokumentet. Ligesom en enkelt Indsigelse ikke kan fortabes, naar dens Tilværelse er indiceret i Dokumentet, kunne eventuelle Indsigelser forbeholdes, saa at disse ikke kunne fortabes til Fordel for godtroende Erhververe[31]). Og fuldstændigt kan Dokumentets Ne-

---

[27]) Hindenburg S. 27—31, jfr. Note 21.

[28]) D. i J. U. 1851. 711.

[29]) § 57 Note 18. Jfr. dog Aubert S. 191 m. Note 2. Om Konsekvenserne af at opfatte Ihændehaverpapirer som en til enhver eventuel Ihændehaver rettet bindende Viljeserklæring se ovfr. § 52 Note 2 og ndfr. § 57 Note 18 og 5.

[30]) Jfr. Brunner hos Endemann II S. 190.

[31]) D. i U. f. R. 1875. 521, J. U. 1866. 73, S. og H. R. T. 1865. 154, J. U. VIII. 788, VII. 535, Kskr. 26. April 1827, men derimod Just.

gotiabilitet udelukkes ved Forbehold herom. Et saadant Forbehold ligger i Klausulen om, at Dokumentet ikke skal kunne borttransporteres eller endosseres. En saadan Klausul kan, som tidligere bemærket (ovfr. S. 492—493) ingenlunde i Almindelighed fortolkes som en Vedtagelse om, at Retten efter Dokumentet ikke skal kunne overføres, men i hvert Fald maa den betyde det, at Skyldneren ikke ved Dokumentets Overførelse skal kunne stilles ringere, end om det ikke var blevet overført til en ny Fordringshaver, jfr. L. 7. Maj 1880 § 9, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 5, Sølov § 134, jfr. § 141, 166, hvoraf atter vil følge, at Dokumentet ikke er negotiabelt[32]). Endnu bemærkes, at et Forbehold i Dokumentet af visse Indsigelser i den Grad kan forringe dets Betydning for Omsætningen, at det overhovedet ikke kan være negotiabelt[33]). Forbehold om, at en vis Med-

---

Min. Skr. 28. Juni 1859 og Forudsætningen i Pl. 16. Marts 1847 i Slutn. Jfr. ovfr. § 53 Note 2.

[32]) H. R. T. 1880. 530 (U. f. R. 1881. 198), U. f. R. 1902. 775. Om V. L. 7. Maj 1880 § 9 ndfr. § 103 Note 16—18, om Sølov § 134 Platou S. 305—306. Statens Indskrivningsbeviser for Statsobligationer ere ifølge Bekj. 12. Decbr. 1901 Nr. 129 § 4, jfr. § 9, se tidligere Bekj. 20. Septbr. 1859 § 5 og 13. Novbr. 1886 Nr. 130 § 5, ikke negotiable, men den formløse Overdragelse og Pantsætning af Beviserne maa, trods Ordene i Bekj. 1901 § 4 i Beg. og § 5 være gyldig Mand og Mand imellem. Jfr. Bekj. 1901 § 4 i Slutn., ligesom den Indskrevnes Kreditorer kunne søge Fyldestgjørelse i Indskrivningsbeviset. De nævnte Bestemmelser om Uoverdragelighed og visse bestemte Forholdsreglers Iagttagelse ved Overførelsen maa nemlig antages kun at tilsigte at udelukke Negotiabilitet og at fastsætte, at Indskrivningsbeviset, uden Hensyn til Transport og Pantsætning, er fuldkommen Legitimation for den Indskrevne, saa at Statskassen, naar de foreskrevne Forholdsregler ikke ere iagttagne, kun har med ham at gjøre. Se Aagesen Om Singulærsukcession S. 130 Note, D. i U. f. R. 1869. 979.

[33]) Recepisser for haandfaaet Pant, der bestemme, at Recepissen efter Pantets Realisation er magtesløs, er saaledes antagne for ikke negotiable, H. R. T. 1887. 162 (U. f. R. 1887. 904), jfr. ovfr. Note 16. Indtegningsbeviser fra Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871 ere — i Modsætning til Policerne — paa Grund af Bestemmelsen i L. 18. Juni 1870 § 6. 3° — ikke negotiable, jfr. Dep. Tid. 1870 S. 194—195, men kunne, bortse fra det i L.'s § 6 i Slutn. omtalte Tilfælde, gyldigt overdrages Mand og Mand imellem uden Iagttagelse af Forholdsreglerne efter L.'s § 6. 4°. Forbeholdet i en Sparekassebog, at Udbetalinger ville ske uden

virken fra Skyldnerens Side kræves ved Dokumentets Overførelse til Tredjemand, hvilke, som tidligere bemærket, ordentligvis ikke kunne antages at skulle medføre, at Overdragelsen uden den foreskrevne Medvirken skulde være ugyldig Mand og Mand imellem, men ordentligvis blot ere Udtrykket for den Legitimation, som Skyldneren vil kræve (ovfr. S. 468), ville tillige kunne være Udtrykket for, at Dokumentet ikke skal være negotiabelt, men ere det i og for sig ikke[33a]). Hvad der i det enkelte Tilfælde maa antages at være Virkningen af saadanne Forbehold, maa afgjøres efter en nærmere Undersøgelse af Forbeholdets Motiver og Indhold[34]).

§ 57.

Om Legitimation overfor Skyldneren ved negotiable Dokumenter og om Legitimationspapirer.

I. Angaaende Legitimationen ved Gjældsbreve[1]) og andre negotiable Dokumenter er det forlængst i Praksis

---

Afskrivning i Bogen, f. Eks. Sparekassebøger med Anvisningsblanketter (jfr. om Udleveringssedler U. f. R. 1891. 555), udelukke vistnok overhovedet dens Karakter som negotiabel, U. f. R. 1908. 423, saaledes at heller ikke Fdn. 28. Juli 1841 § 1 kommer til Anvendelse, og saaledes at Sparekassen ikke, som ved de negotiable Sparekassebøger, frigjøres ved Udbetaling i Henhold til en falsk Anvisning, medmindre Forbehold i denne Retning er taget, jfr. ndfr. § 57 Note 17; noget andet er det, at Ejeren kan blive ansvarlig for Tab, som Sparekassen maatte lide ved et Misbrug af Anvisningsblanketterne, der skyldes hans Uagtsomhed. — Af Bestemmelsen i Sølov § 178, jfr. § 184, kan næppe sluttes, at Bodmeribrevet overhovedet ikke skulde være negotiabelt, Grundtvig Søret S. 208, Platou Søret S. 370, jfr. Bentzon S. 482.

[33a]) H. R. T. 1900. 89 (U. f. R. 1900. 472).

[34]) Se det ovfr. i Note 32 og 33 om Indskrivningsbeviser og Indtegningsbeviser bemærkede.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 141—142, VI S. 647—649, Coll. Tid. 1844 S. 665—666, Gram S. 82, Evaldsen S. 184—185, Skyldnerens Mora S. 58—65, Aagesen S. 714—722, Nellemann Pr. S. 659 og Alm. D. S. 365—366, Munch-Petersen Pr. S. 393—394. Jfr. Goos II S. 249, Aubert Den nordiske Vekselret S. 192, Hagerup i T. f. Rvdsk. XIV S. 208—209, Sander i T. f. Rvdsk. VII S. 233—234. Lignende Regler gjælde i tysk Ret om de negotiable Papirer, se Brunner hos Endemann II S. 162—163, 173—174, 192—193, 211, B. G. B. § 793, D. W. O.

antaget, at **Ihændehaveren** af et **negotiabelt Dokument**[1a]) med en i Formen lovlig Adkomst herved er saaledes **legitimeret overfor Skyldneren**[2]), at denne er pligtig at **erlægge til ham**, medmindre Skyldneren kan oplyse, at han ikke er rette Kreditor; Skyldneren kan ikke, ved at benægte en Transports Gyldighed, f. Eks. ved at paastaa, at den er falsk, eller at den hidrører fra en umyndig eller fra en Fallent, eller at den er foretagen *pro forma*, kaste Bevisbyrden for denne over paa Transporthaveren. Udtrykkeligt udtalt er denne Sætning vel kun med Hensyn til enkelte Dokumenter, nemlig Veksler[3]), V. L. § 39, jfr. tidligere Fdn. 18. Maj 1825 §§ 6, 12, 50, 65, Checks L. 23. April 1897 Nr. 58 § 3, Konnossementer, Sølov § 134. 2^{0}, Policer fra Statsanstalten for Livsforsikring, L. 18. Juni 1870 § 6. Men som et nødvendigt Supplement til Reglerne i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og 28. Juli 1841 § 1, der ikke vilde kunne fremme Gjældsbreves Benyttelse i Omsætningen, dersom Ihændehaveren i Nægtelsestilfælde skulde bevise sin Transportrækkes Gyldighed, maa den antages for gjældende Ret[4]) med Hensyn til alle negotiable Dokumenter[4a]), hvad enten de lyde paa Ihændehaveren, paa Ordre eller paa

---

§ 36, D. H. G. B. § 365, Jacobi l. c. § 8 og S. 252, men ikke om det almindelige Rektagjældsbrev l. c. S. 179, jfr. B. G. B. § 409, D. Entw. Mot. II S. 135, Jacobi S. 242, 253. Paa et lignende Standpunkt som tysk Ret staar — trods de almindelige Udtryk i code civil art. 1240 — fransk Ret, se Aubry et Rau Cours de droit civil français 4 ed IV S. 154—155. Jfr. ogsaa Pollock S. 217—218, Wharton § 694.

[1a]) Jfr. D. i U. f. R. 1908. 474.

[2]) Om Bevisbyrden, naar Striden staar imellem Flere, der paastaa at være berettigede efter Gjældsbrevet, se Tybjerg S. 129. Angaaende Spørgsmaalet, om en Paategning paa et Dokument kan antages at være en Overdragelseserklæring eller en Fuldmagt, se D. D. ovfr. § 50 Note 17, § 55 Note 21.

[3]) Se nærmere om Veksler ndfr. § 103. IV.

[4]) H. R. T. 1871. 532 (U. f. R. 1872. 19), Schl. H. R. D. III. 549, I. 120, D. i U. f. R. 1885. 574, 1882. 548, 1876. 510, 1871. 587, 1870. 290, J. U. 1866. 675, 1852. 194, 1850. 133, 1849. 586. Naar Talen er om et Gjældsbrev, der er blevet indfriet af Skyldneren, og som paastaas atter af ham at være udgivet med „Transport", kan Skyldneren som ellers fragaa sin Underskrift ved Ed efter D. L. 5—1—6, Schl. H. R. II. 591.

[4a]) Jfr. U. f. R. 1898. 755 (§ 56 Note 24).

bestemt Navn, forsaavidt ikke særlig Hjemmel haves for Undtagelser, se L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 3. Hvad der udkræves til en i Formen lovlig Adkomst, er angivet ovfr. § 55. II. Idet der saaledes paalægges Skyldneren den Pligt at betale til en Person, der har Skinnet af at være Fordringshaver, uanset at han maaske ikke er det, maa det følgelig ogsaa anerkjendes, at Skyldneren frigjøres ved at erlægge til Ihændehaveren af Dokumentet, der møder med en i Formen lovlig Adkomst, selv om han senere viser sig ikke at have været rette Fordringshaver, se de ovennævnte Lovbud. Ifølge V. L. §§ 39, 40, jfr. Fdn. 18. Maj 1825 § 51, gjælder det anførte ved Veksler dog kun, naar Forfaldstid er kommen, og muligvis vil noget lignende blive antaget ved andre Dokumenter, men i hvert Fald vil Grundsætningen i D. L. 1—9—13 kunne medføre, at Skyldneren ogsaa frigjøres ved Erlæggelse før Forfaldstid. Fremdeles gjælder det anførte om Skyldnerens Pligt og Frigjørelse kun, naar han er i god Tro, jfr. Fdn. 21. Juni 1844 § 2. Dette vil nærmere sige, at Skyldneren, naar han kan oplyse, at Ihændehaveren ikke er rette Kreditor, ikke er pligtig at erlægge til ham og ikke frigjøres ved Erlæggelse til ham[5]), samt at Skyldneren, naar han har Grund til Mistanke, maa give rette Vedkommende Lejlighed til at varetage deres Tarv, forsaavidt han kan gjøre dette uden at ifalde Moraansvar[5a]) under den Eventualitet, at Ihændehaveren virkelig er rette Fordringshaver; forsømmer Skyldnereren dette, frigjøres han ikke ved Erlæggelse til Ihændehaveren, dersom denne ikke var rette Fordringshaver. Af det anførte vil det ses, at medens

---

[5]) D. i H. R. T. 1891. 126 (U. f. R. 1891. 673), jfr. J. U. 1871. 158. Efter D. Entw. § 687 og ifølge Manges Mening efter ældre tysk Ret (ovfr. § 52 Note 2) var Udstederen af et Ihændehavergjældsbrev pligtig at betale til Ihændehaveren, selv om han kunde oplyse, at denne havde erhvervet Papiret paa uredelig Maade. Dette staar nu anderledes efter B. G. B. § 793. Derimod synes B. G. B. endnu at sanktionere den Opfattelse, at Skyldneren med frigjørende Virkning og uden Ansvar kan erlægge til Ihændehaveren, selv om han kan oplyse, at denne har erhvervet Dokumentet paa uredelig Maade, se Planck II ad § 793 Nr. 36, men derimod Jacobi l. c. S. 64 ff., Dernburg II § 149. I. 2.

[5a]) Ovfr. § 42 Note 63 og Note 69 om Vildfarelse, som hidrører fra Kreditors Forhold, § 51 Note 10, Aubert Sp. D. I S. 455.

Ejeren af et Gjældsbrev, f. Eks. naar det falskelig er forsynet med Transport i hans Navn, som tidligere oplyst, kan vindicere det fra senere godtroende Erhververe, er hans Ret efter Gjældsbrevet tabt, naar Skyldneren i god Tro har erlagt til Ihændehaveren med den falske Transport, og hans Vindikationsret er i saa Fald tabt, selv om Gjældsbrevet endnu maatte forefindes hos Skyldneren. Grunden til denne Forskjel i Retsstillingen mellem Skyldneren og den godtroende Erhverver er den, at førstnævnte som betalingspligtig har Krav paa en særlig sikker Legitimationsregel, medens sidstnævnte stod frit overfor Valget, om han vilde kjøbe Gjældsbrevet eller ikke. Ligeledes frigjøres Skyldneren ved Betaling til den Ihændehaver, der præsenterer skriftlig Fuldmagt eller Kvittering med dens Navn, hvem Gjældsbrevet efter dets Udvisende tilkommer, og det vistnok selv om Fuldmagten eller Kvitteringen er falsk[6]). Derimod frigjøres Skyldneren ikke ved Betaling til en Ihændehaver, som urigtigt meddeler, at han fra Transporthaveren har mundtlig Transport eller mundtlig Bemyndigelse til at kvittere[7]), selv om Ihændehaveren meddeler Kvittering i Transporthaverens Navn. Medens Skyldneren saaledes er fritagen for at prøve Transportrækkens Gyldighed, er det et andet Spørgsmaal, om han ogsaa er fritagen for at prøve Rigtigheden af Ihændehaverens Angivelse

---

[6]) D. i U. f. R. 1868. 446, 1883. 17, jfr. J. T. XI. 2. 234, se nærmere særligt angaaende det omtvistede Spørgsmaal om falsk Kvittering ndfr. § 103 Note 37. Naar en Sparekassebog er negotiabel, frigjøres altsaa vistnok Sparekassen ved Erlæggelse i god Tro til den, der fremviser Sparekassebogen med falsk Fuldmagt eller Kvittering fra den som Ejer Indtegnede, Schl. H. R. D. III. 620, jfr. U. f. R. 1904. 707, 1903. 297, ovfr. § 54 Note 17, men ikke ved Betaling imod Forevisning af Bogen og Opgivelse af Ejerens Navn, D. i U. f. R. 1881. 687, medmindre særligt Forbehold er taget, se ndfr. Note 17. D. i U. f. R. 1887. 300 antager med Føje, at Præsentation af et Pantebrev med paategnet (falsk) Kvittering fra den, der efter Brevets Udvisende var Ejer, ikke legitimerer Præsentanten som Ejer, men kun som Fuldmægtig til at oppebære Fordringsbeløbet, og at følgelig, se ndfr. § 64 ved Note 11, Skyldneren, der havde ladet sig bevæge til at give Præsentanten ny Obligation som Fyldestgjørelse, ikke derved var frigjort overfor Fordringshaveren. Jfr. tildels afvigende med Hensyn til Sparekassebøger Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 29 ff.

[7]) H. R. T. 1877. 704 (U. f. R. 1878. 435).

om, at han er identisk med den Person, som har den formelle Adkomst, samt for at undersøge, om Ihændehaveren ikke skulde være Fallent. Angaaende det første Punkt maa det vel antages, at Skyldneren bør afkræve Ihændehaveren saamegen Oplysning om, at han bærer det paastaaede Navn, som man i Forretningslivet i Almindelighed anser for tilstrækkeligt[8]). Ved rene Ihændehaverpapirer, og naar der mødes med Transport til Ihændehaveren, opstaar dette Spørgsmaal ikke, ligesaa lidt som naar der mødes med skriftlig Kvittering fra den, paa hvis Navn Dokumentet lyder[8a]). For Prøvelse af Præsentantens Egenskab som Ikke-Fallent er Skyldneren vistnok fritagen; naar Fallenten møder med sit Gjældsbrev med en i Formen lovlig Adkomst, maa Skyldneren vistnok frigjøres ved Erlæggelse til ham, dersom han, trods Bekjendtgjørelsen om Konkursen, er i begrundet god Tro[8b]). Derimod gjøre de udviklede Sætninger intet Brud med den Sætning, at Skyldneren — bortset fra Regelen i Fdn. 10. April 1841 § 4 — maa prøve sin Fordringshavers Egenskab som myndig, Fdn. 24. April 1839 § 2. Noget andet er det, at Betalingen af det en Umyndig tilhørende Ihændehaverpapir til den Umyndige selv dog ofte vil frigjøre Skyldneren, der ikke behøver at undersøge, om Ihændehaveren, som afkræver ham Beløbet, møder paa egne Vegne eller som Fuldmægtig for en Anden. Ligeledes vil efter det udviklede Skyldneren frigjøres ved Betaling i god Tro til den umyndige Ejer af et Navnegjældsbrev, som, i Stedet for at lade sig det tiltransportere, har taget en Kvittering for Gjældsbrevets Indfrielse fra den, som han har erhvervet det fra, og møder med denne og Gjældsbrevet uden at meddele, at han selv er Fordringshaver.

Medens Skyldneren saaledes er pligtig at betale til den, der møder med Gjældsbrevet med en i sin Form lovlig Ad-

---

[8]) Aubert Den nordiske Vekselret S. 197, Evaldsen Fortolkning S. 168, jfr. Brunner hos Endemann II S. 173, Thöl Das Handelsrecht II 4te Aufl. S. 514, Jacobi l. c. S. 252. Ang. Tvivl om, hvem der sigtes til med Kreditornavnet, se U. f. R. 1897. 827.

[8a]) Men ogsaa her gjælder naturligvis det ved Note 5 og 5[a] bemærkede.

[8b]) Jfr. ovfr. § 54 ved Note 7, herimod Hagerup Den norske Civilproces IV S. 149.

komst, er han paa den anden Side ikke pligtig at betale til Nogen, der ikke saaledes foreviser Gjældsbrevet[9]), selv om det er den oprindelige Fordringshaver, og Skyldneren ikke har modtaget nogen Underretning om, at Fordringen er bleven overført, se Fdn. 9. Febr. 1798 § 1. Og Gjældsbrevskyldneren er overhovedet kun pligtig at betale, mod at Betalingen afskrives paa Gjældsbrevet eller, i Tilfælde af fuldstændig Betaling, mod at dette med paategnet Kvittering udleveres til ham[9a]), Fdn. 9. Febr. 1798 § 1, L. 23. Febr. 1866 § 4, V. L. § 38, Sølov § 139, jfr. § 141, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 3. Naar der afkræves Skyldneren Betaling af en Gjæld eller Udlevering af Gjenstande, og han paastaar, at der for Gjælden er udstedt Gjældsbrev, eller at der for Modtagelsen af Gjenstanden er udstedt negotiabelt Dokument, og at han altsaa ikke behøver at erlægge, førend Dokumentet skaffes tilstede, medens det fra den anden Side benægtes, at saadant Dokument er udstedt, maa Bevisbyrden paahvile Skyldneren[10]), medmindre det, efter det om Mellemværendet oplyste, stiller sig som usandsynligt, at der ikke skulde være udstedt Gjældsbrev eller andet negotiabelt Dokument.

Endnu kan der spørges, hvorvidt den omtalte Regel, at Skyldneren er sikker paa Frigjørelse ved Erlæggelse i god Tro til den, der har Gjældsbrevet i Hænde med en i Formen lovlig Adkomst, gjælder ved Siden af den ved Transport i Almindelighed gjældende Regel (ovfr. § 51. I.), at Skyldneren er sikker paa Frigjørelse ved Erlæggelse til den oprindelige Fordringshaver, saalænge han ikke har Kundskab om, at Fordringen er overført til Andre, eller om den gjælder i Stedet for sidstnævnte Regel. At sidstnævnte Regel i et vidt Omfang er fortrængt af Regelen om Gjældsbreve, ere Alle enige om. Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 hjemler efter sine Ord og sin Hensigt ikke blot, at de, der i god Tro have erhvervet et Gjældsbrev ved

---

[9]) H. R. T. 1865. 261, 551, U. f. R. 1904. 416, 1901. 279, 1893. 1282, J. U. 1863. 711.

[9a]) F. Eks. D. i U. f. R. 1897. 1136, 1152, § 61 Note 24, se om Undtagelser i § 58.

[10]) H. R. T. 1864. 674, Schl. H. R. D. III. 142, S. og H. R. T. 1873. 76. J. U. 1855. 826.

Overdragelse og ere blevne Ihændehavere af det, ere beskyttede imod Betaling, som har fundet Sted forinden deres Erhvervelse, men ogsaa at saadanne Erhververe ere beskyttede imod senere Betaling til Overdrageren, som ikke længere har Gjældsbrevet i Hænde[11]). Forøvrigt vil denne sidste Regel ogsaa følge som Konsekvens af den første. Tvivl opstaar kun, naar den nye Fordringshavers Adkomst ikke er Overdragelse og altsaa ikke falder ind under Fdn. 9. Febr. 1798 § 2, som f. Eks. Udlæg. Spørgsmaalet bliver da, om Skyldneren, der ikke er pligtig at betale igen til den godtroende Udlægshaver, som har gjort Udlæg, efterat Betaling har fundet Sted til den oprindelige Fordringshaver, er pligtig at betale igen til Udlægshaveren, naar han, efterat Udlæget er gjort, har betalt i god Tro til den oprindelige Fordringshaver, som ikke var i Besiddelse af Gjældsbrevet, eller med andre Ord, om Udlægshaveren, naar han har faaet Gjældsbrevet i sin Besiddelse, behøver at underrette Skyldneren om Udlæget. Dersom der nu i dansk Ret havdes en almindelig positiv Lovforskrift om, at Skyldneren frigjøres ved Erlæggelse i god Tro til den oprindelige Fordringshaver, maatte det maaske antages, at denne Regel ogsaa maatte gjælde ved Gjældsbreve, forsaavidt som den ikke var fortrængt ved den positive Bestemmelse i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og dennes Konsekvens. Men saaledes forholder Sagen sig ikke. Naar det i dansk Ret antages, at Skyldneren, ved Fordringer i Almindelighed, kan frigjøre sig ved Erlæggelse til den oprindelige Fordringshaver, saalænge han ikke har erholdt Kundskab om Fordringens Overførelse, støttes denne Sætning kun derved, at den oprindelige Fordringshaver med Føje af Skyldneren kan antages for rette Fordringshaver, indtil noget andet oplyses at være Tilfældet. Men ved Gjældsbreve kan ingen naturlig almindelig Formodning tale for den, der ikke kan præsentere Gjældsbrevet, og Skyldneren er, som bemærket, ikke pligtig til at betale til ham. Det antages derfor, at Skyldneren efter Gjældsbrev gjør

[11]) Jfr. H. R. D. III. 344. At Sætningen har direkte Hjemmel i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2, er med Rette hævdet af Sander i T. f. Rvdsk. VII S. 212 ff., hvor dog denne Del af Reglen i Fdn. 1798 § 2 („Beskyttelsesnormen") for stærkt betones som den primære fremfor Exstinktionsnormen.

sig skyldig i en Uforsigtighed ved at betale til en Person, som ikke fremviser det, og at han maa betale igjen til den, der viser sig at have været rette Fordringshaver i Betalingens Øjeblik, selv om hans Adkomst ikke hører til de af Fdn. 1798 § 2 omfattede[12]). Af det anførte følger, at Udlægshaveren ogsaa er sikret imod Betaling til den oprindelige Fordringshaver, selv om han har ladet denne beholde Gjældsbrevet, naar dette bærer Paategning om Udlæget. I Overensstemmelse med det udviklede er Spørgsmaalet nu afgjort for Udlægshaverens Vedkommende ved Rpl. §§ 522 og vistnok ogsaa for Arresthaverens ved Rpl. § 607, hvis Udtryk sikkert maa forstaas i Overensstemmelse med § 522.

Med Hensyn til Betaling af forfaldne Renter stiller Sagen sig paa særlig Maade. Ligesom Gjældsbrevskyldneren, der har betalt forfaldne Renter til rette Fordringshaver, ifølge Fdn. 1798 § 3 ikke risikerer at komme til at betale dem igjen til en senere Erhverver af Gjældsbrevet, saaledes maa det overhovedet antages, at i Henseende til Skyldnerens Frigjørelse Reglerne om Legitimation ved Transport i Almindelighed (ovfr. § 51. I.) komme til Anvendelse paa forfaldne Renter ved Siden af de særlige Regler om Legitimation ved Gjældsbreve. Skyldneren er altsaa med Hensyn til forfaldne Renter sikker paa Frigjørelse ved Betaling, ikke blot, naar den er erlagt til den, hvem Renten virkelig tilkommer, men tillige, baade naar den erlægges til en Person, som har været rette Fordringshaver, uden at Skyldneren er underrettet om, at Retten fra ham er overført til Andre, Rpl. §§ 522, 607, og naar den erlægges i god Tro, jfr. Kbl. § 20, til Gjældsbrevets Ihændehaver med formel Adkomst. Der er herved bortset fra det Tilfælde, at der er meddelt Renteanvisninger, se herom ndfr. under III.

Angaaende Spørgsmaalet, om rette Fordringshaver kan

---

[12]) Saaledes Aagesen S. 713—714 og 722—728, Munch-Petersen i U. f. R. 1896. 647 og med indgaaende Begrundelse Sander i T. f. Rvdsk. VII S. 225—232, jfr. ogsaa Islandsk L. 4. Novbr. 1887 Nr. 25 § 48; herimod Nellemann Eksekution S. 197—201, Hagerup Den norske Civilproces II S. 292—293, Evaldsen S. 221 m. Note.

fordre Erstatning hos den, til hvem Skyldneren har betalt med frigjørende Virkning, henvises til § 29. III. og § 145. II.

II. Den Regel, at Skyldneren frigjøres ved Erlæggelse i god Tro til den, der foreviser Skylddokumentet med en i Formen lovlig Adkomst, selv om han ikke er Fordringshaver, gjælder ikke blot ved negotiable Dokumenter men ogsaa ved visse andre Dokumenter, nemlig overhovedet ved de saakaldte Legitimationspapirer[13]). Herved forstaas Dokumenter, der bl. a. ere udstedte, for at Skyldneren paa deres Ihændehavelse skal kunne kjende, hvem der er Fordringshaver. Ved deres Udstedelse og Modtagelse maa det følgelig betragtes som vedtaget, at Skyldneren, uden nogen Prøvelse af Adkomsten, kan frigjøre sig ved Erlæggelse til den, der møder med Papiret med en i Formen lovlig Adkomst, hvorved dog den Begrænsning i Almindelighed maa underforstaas, at han ikke frigjøres ved Erlæggelse til en Uberettiget, naar han ikke er i god Tro[14]). Som Skylddokumenter, der ere Legitimationspapirer uden at være negotiable[15]), kunne nævnes Billetter til Jernbaner, Sporvogne, Theatre, Jernbaners Beviser for modtaget Passagergods, L. 15. Maj 1903 Nr. 105 § 15, Mærker, som afgives ved Modtagelsen af Garderobesager, Handskekort, Policer i Almindelighed[16]) og visse Sparekassebøger[17]), selv om de efter det tidligere udviklede

[13]) Evaldsen S. 430 Noten, jfr. Stobbe § 178. II, § 179. 4, Brunner hos Endemann II S. 174—176, 200, 206, B. G. B. §§ 807, 808, 793, Dernburg II § 147. III. 2, § 153, Jacobi Wertpapiere §§ 68—70.

[14]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 620. Det forekommer forøvrigt ogsaa, at Udstederen af et Dokument forbeholder sig at betale til dettes Ihændehaver, selv om det lyder paa et andet Navn end dennes, jfr. Konv. 2. April 1850 § 211, D. i U. f. R. 1873. 535 og det ovfr. S. 525 om Statsobligationer bemærkede, jfr. ogsaa ovfr. § 56 Note 32 om Statens Indskrivningsbeviser

[15]) Ofte kaldes saadanne Papirer efter deres forskjellige Formulering „haltende“ Ihændehaver- eller Navnepapirer, se Citater i Note 13.

[16]) Grundtvig Søret S. 278. Se dog D. i J. U. 1872. 684. Jfr. § 56 Note 10.

[17]) Saaledes de ovfr. § 56 Note 33 omtalte Sparekassebøger med Anvisningsblanketter, naar de indeholde Bestemmelse om, at Betaling ogsaa sker ved Afskrivning i Bogen mod dens Forevisning. I negotiable Sparekassebøger vil der ofte forekomme Udtalelser, som medføre en videre Adgang til Frigjørelse for Sparekassen end den, som følger af Bogens

ikke ere negotiable, Lotterisedler, Assistentshussedler og Pantelaanerbeviser, jfr. Fdn. 29. Juni 1753 § 6, Regul. 31. Oktbr. 1868 § 4. Paa alle disse og lignende Dokumenter ere Reglerne om exstinktiv Erhvervelse og Fortabelse af Indsigelser til Fordel for godtroende Erhververe uanvendelige, selv om de ikke nævne nogen bestemt Person som Fordringshaver eller endog udtrykkeligt lyde som Skylderklæringer til Ihændehaveren[18]). I Dokumentets Egenskab som Legitimationspapir ligger ikke med Nødvendighed nogen anden Afvigelse fra de almindelige Regler om Fordringsrettigheder end den, at Skyldneren har den omtalte særlige Adgang til Frigjørelse. Men ifølge deres forskjellige Indhold eller Øjemed maa de efter Omstændighederne antages ogsaa at hjemle andre Afvigelser. Medens det saaledes vel ordentligvis, jfr. dog ndfr. under III. om Renteanvisninger, vil være saa, at Skyldneren ogsaa er sikker paa Frigjørelse ved Betaling til den og pligtig at erlægge til den, der, uden at kunne fremvise Dokumentet, beviser, at han er rette Fordringshaver[19]), hvilket Bevis forøvrigt vil kunne være meget vanskeligt, kan det ikke antages, at han i Almindelighed skulde blive

---

Egenskab som negotiabelt Navnepapir, jfr. ovfr. Note 6, saaledes Klausulen „Udbetaling finder Sted mod Afskrivning i Kontrabogen, Afskrivningen gjælder som Bevis overfor Ejeren“ o. desl., der medfører, at Sparekassen frigjøres ved Betaling til Bogens Ihændehaver og Afskrivning i denne uden anden Legitimation, D. i U. f. R. 1889. 1101, 1903. 297, jfr. herom Borgen Sparekasse-Kontrabøger og rigtigt S. Bülow i U. f. R. 1905 S. 558. Om Aftale af Kjendetegn ved Hævning paa Sparekassebøger H. R. T. 1907. 316 (U. f. R. 1907. 989), jfr. Borgen l. c. S. 33 ff.

[18]) Under Paavirkning af den Doktrin, at Negotiabilitet er erklæret for villet af Skyldneren ved Udstedelsen til Ihændehaveren (§ 52 Note 2), kommer tysk Ret til at tillægge Ihændehaverpapirer og Mærker (§ 54 Note 17) Negotiabilitet i flere Tilfælde end dansk Ret, se Citater i Note 13, jfr. ogsaa Aubert S. 191 Note 2, men derimod ovfr. § 56 Note 29. Man kommer herved til saadanne Resultater som det af Evaldsen S. 430 Noten udpegede, at et Theater, hvis hele Billetforraad til næste Forestilling er blevet stjaalet og solgt til godtroende Kjøbere, skulde være pligtigt at spille og give Adgang (eller betale Erstatning) mod disse Billetter. Efter dansk Ret kommer det alene an paa, om Dokumenter af den paagjældende Art faktisk benyttes i Omsætningen ligesom normale Gjældsbreve (ovfr. § 56. I.).

[19]) Jfr. H. R. T. 1883. 242 (U. f. R. 1883. 894).

frigjort ved Erlæggelse til den oprindelige Medkontrahent, som hverken kan fremvise Dokumentet eller har ført Bevis for sin Ret, naar det senere viser sig, at han ikke længere var rette Fordringshaver. Dette kan vel antages, naar Dokumentet ikke hører til dem, der jævnligt omsættes, f. Eks. Tegnet for opbevarede Garderobesager og for Gjenstande, der af en Haandværker ere modtagne til Reparation, men ikke, naar den Slags Dokumenter jævnligt omsættes, f. Eks. Pantelaanerbeviser. Alt maa her bero paa en Fortolkning af Dokumentet efter dets Indhold og Øjemed. I den omtalte og i andre Retninger frembyde Legitimationsdokumenter utallige Nuancer, jfr. ogsaa den særlige Regel i Regl. 27. Juli 1818 § 26. I Almindelighed maa Skyldneren, dersom han ønsker det, ligesom ellers ved ikkenegotiable Dokumenter kunne forlange Bevis for, at Adkomsten hos den, der møder med Dokumentet med en i Formen lovlig Adkomst, virkelig er lovlig, men undertiden maa dog ogsaa dette, ifølge Dokumentets Øjemed, antages udelukket.

III. Renteanvisninger (Rentekoupons). Der kan være Tvivl, om Renteanvisninger ere blotte Legitimationsdokumenter, eller om de ere negotiable Gjældsbreve[20]). Øjemedet med Udstedelsen af de sædvanlige, paa Ihændehaveren lydende Rentekoupons er at lette Rentebetalingen derved, at der forbeholdes Skyldneren Adgang til, uden nogen nærmere Prøvelse, at frigjøre sig ved Erlæggelse af den, efter Renteanvisningens Paalydende, forfaldne Rente til Anvisningens Ihændehaver. Og muligvis er Meningen yderligere, at Skyldneren overhovedet forbeholder sig Adgang til, uden Risiko for sig, at indløse forfaldne Coupons. Man maa saaledes i hvert Fald antage, at Erlæggelse i god Tro mod den forfaldne Anvisnings Tilbagelevering er frigjørende, og at Ejeren af en Obligation med Koupons — bortset fra Mortifikation og Bevis for sin Ret (et Bevis, der forøvrigt ifølge Renteanvisningens Karakter som Gjældsbrev, se ndfr., ikke altid vil hjælpe ham) — ikke kan fordre Rente, naar han ikke kan tilbagelevere Kouponen, og ikke kan faa sin Obligation ombyttet med en ny med Koupons uden at tilbagelevere de modtagne Renteanvisninger for Frem-

---

[20]) Se Citaterne ovfr. § 54 Note 23.

tiden. Men er Meningen med Udstedelsen af Renteanvisninger tillige den ovennævnte yderligere, maa man endvidere antage, at Ejeren af en Obligation, naar denne skal indfries paa Grund af Opsigelse eller Udtrækning o. desl. og altsaa ikke bærer Rente for Fremtiden, maa finde sig i, at der af Obligationens Beløb tilbageholdes af Skyldneren det, som vil udkræves til Dækning af udgivne Koupons, som ikke tilbageleveres, og han vil ikke med nogen Retsvirkning kunne anmelde for Skyldneren, at Koupons ere bortkomne fra ham, og nedlægge Forbud mod deres Udbetaling. Af Fdn. 7. Febr. 1823 § 3 og Fdn. 21. Juni 1844 § 2 ses det imidlertid, at sidstomtalte Synspunkt i alt Fald ikke er anerkjendt, naar Obligationen er mortifikabel eller falder ind under Fdn. 1844. Det vil ses, at disse Regler om Renteanvisningen som Legitimationsdokument faktisk give den godtroende Kjøber af en Renteanvisning stor Sikkerhed. Naar han møder med Renteanvisningen som forfalden hos Skyldneren, vil han faktisk næsten altid faa den indløst.

Men naar Spørgsmaalet stilles paa, hvilken Sikkerhed der retligt tilkommer ham, eller med andre Ord paa, hvorvidt Renteanvisningen er et selvstændigt negotiabelt Gjældsbrev, maa der vistnok efter dansk Ret gives en benægtende Besvarelse herpaa. At Renteanvisningen, skjønt den lyder paa Ihændehaveren, i alt Fald ikke i alle Retninger er undergivet Reglerne om Ihændehavergjældsbreve, er oplyst ovenfor[20a]). Men idet Lovgiveren saaledes nægter den et Ihændehavergjældsbrevs almindelige Karakter, synes der, da den efter sit Indhold er et Ihændehavergjældsbrev, dersom den overhovedet er et Gjældsbrev, heri at ligge, at den ikke er et selvstændigt Gjældsbrev[21]), men, som selvstændig, kun et Legitimationsdokument. I denne Retning peger ogsaa Regelen i Fdn. 7. Febr. 1823 § 3 om, at Renteanvisninger som Akcessorier mortificeres med Hovedobligationen, og Regelen i L. 28. Jan. 1871 § 1 om, at Renteanvisninger ere forældede, naar Hovedskylden er forældet, hvoraf vel kan udledes som almindelig Regel, at Rentekoupons

[20a]) § 54 Note 23.

[21]) I utrykte Forelæsninger over dansk Tingsret antager dog Aagesen, at en Koupon, der er afhændet særskilt som forfalden, er et selvstændigt Ihændehavergjældsbrev; herimod Evaldsen S. 236.

ikke kunne give Krav paa Renter for den Tid, i hvilken Hovedskylden ikke længer er rentebærende, f. Eks. paa Grund af Betaling eller lovligt Tilbud til Hovedkreditor. Dersom dette er rigtigt, vil Kjøberen af en Renteanvisning, som allerede maatte være indløst ved Betaling til Fordringshaveren, ikke erhverve nogen Ret til at erholde den indløst hos Skyldneren, se Fdn. 9. Febr. 1798 § 3, og naar Obligationen ikke længere bærer Rente paa Grund af Udtrækning o. desl., gjælder denne Indsigelse ogsaa overfor Erhververen af en Koupon. Og Fdn. 28. Juli 1841 § 1 bliver overhovedet uanvendelig. Men i Forbindelse med Hovedobligationen, paa samme Haand som denne, maa Renteanvisninger antages at være undergivne samme Regler som denne, saa at den særlige Regel om Rentebetaling i Fdn. 9. Febr. 1798 § 3 ikke kommer til Anvendelse, og den, der i god Tro kjøber et Gjældsbrev med Koupons, kan saaledes ikke mødes med den Indsigelse imod en af de ham overdragne Koupons, at en forfalden Rente er betalt mod løs Kvittering fra den daværende Kreditor[22].

§ 58.

Mortifikation af Gjældsbreve og andre Regler om bortkomne Dokumenter[1].

1. Af det om Gjældsbreve udviklede fremgaar, at en Fordringshaver vil være overordentlig uheldigt stillet, naar han har mistet sit Gjældsbrev. Han er, naar han ikke kan præsentere

---

[22]) Ifølge B. G. B. §§ 803, 804 ere Renteanvisninger, der slutte sig til Ihændehaverpapirer, selvstændige Ihændehavergjældsbreve, se nærmere Planck II ad § 803, Jacobi Wertpapiere § 45, D. Entw. Mot. II S. 701—703.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 152—154, 159, IV S. 375, Formularbog 6te Udg. S. 19, 36—37, 385—389, Larsen S. 87—89, Gram S. 350—362, Mourier i U. f. R. 1869 S. 725—729. Evaldsen S. 224—242, Skyldnerens Mora S. 65—66, Aagesen S. 502—520, Levison i U. f. R. 1889 S. 1038—1042, Bentzon Retskilderne S. 269—272, jfr. Aubert S. 238—247, Hagerup Norsk Civilproces II S. 214—217, Bjørling Om dødande af bortkomna handlingar (Bilag VI til 9nde nordiske Juristmødes Forhandlinger), Forhandlinger paa 10nde nordiske Juristmøde S. 34 ff. Se om tilsvarende Regler B. G. B. §§ 799, 800, 802, 804, 808, D. H. G. B. §§ 228, 229, 365, D. W. O. Art. 73, D. C. P. O. §§ 1003 ff., Jacobi Wertpapiere §§ 19, 20, Schw. Art. 793—800, 844, 849—858 (Amortisation, Kraftloserklärung), jfr. derimod Wharton § 694, Anson S. 327—328.

Gjældsbrevet, ude af Stand til med Retsvirkning at afkræve Skyldneren Betaling, thi denne behøver kun at betale imod Afskrivning paa Gjældsbrevet og ved fuld Betaling mod dets Tilbagelevering[1a]). Det kan ikke hjælpe Fordringshaveren at oplyse, at Gjældsbrevet uden hans Medvirken er forsvundet, allerede af den Grund, at der desuagtet kan være en Mulighed for, at Andre ere blevne Ejere af det, eller i alt Fald for, at Andre senere, naar det gjenfindes, kunne blive det ved Dispositioner fra Fordringshaverens Side. Derimod vilde han nok kunne kræve Betaling, naar han kunde oplyse, at Gjældsbrevet er tilintetgjort[2]), men fuldstændigt Bevis herfor vil sjældent kunne føres. Til at bøde paa denne uheldige Retsstilling tiltrænges der særlige Retsregler. Først omhandles under I.—VI. den nugjældende Ret i saa Henseende, derefter under VII. den nye Ordning, der vil komme til Anvendelse med Retsreformens Ikrafttræden. Den nugjældende Rets almindelige Mortifikationsinstitut[3]) er, se Fdn. 7. Febr. 1823[4]), ordnet

[1a]) § 57 Note 9[a].

[2]) D. i U. f. R. 1879. 823, Thomle i T. f. Rvdsk. VIII S. 87 ff.; Sætningen vil jo navnlig faa Betydning, naar Dokumentet ikke hører til de mortifikable, f. Eks. Pengesedler. Skyldneren vil ordentligvis først komme i Mora ved Afsigelsen af Dommen, som udtaler, at Gjældsbrevet er tilintetgjort, Thomle l. c. S. 104 ff., jfr. H. R. T. 1899. 484 (U. f. R. 1900. 78). Paategning paa Brevet om at være indfriet af Kautionisten bør opfattes som Udtryk for, at Kautionisten er bleven Gjældsbrevskreditor (§ 118. II. 1.); D. i U. f. R. 1893. 924 er derfor urigtig. Men iøvrigt synes det, at Debitor ogsaa maa være pligtig at betale uden Mortifikation, naar Gjældsbrevet oplyses at være forkommet med Kreditors paategnede Kvittering, forsaavidt man antager den Sætning for sikker, at Ihændehavelse af Papiret med paategnet Kvittering ikke giver Legitimation til videre Overdragelse (§ 55 Note 18—21).

[3]) Udtrykket Mortifikation findes ogsaa i Lovgivningen brugt om visse Kvitteringer, Fdn. 4. Marts 1690 § 2, der Intet have med det her omhandlede Mortifikationsinstitut at gjøre, se ndfr. § 64 Note 15. Ej heller vedkommer os her den Mortifikation, der erhverves af Pantebøgernes Bestyrere til Dokumenters Udslettelse af Panteprotokollen efter Fdn. 28. Marts 1845 § 17, se Aagesen S. 518—20, Matzen S. 588, Gram S. 357, 361, Larsen S. 89, Torp-Grundtvig S. 121, Just. Min. Skr. 11. Oktb. 1907 Nr. 311, Rpl. § 466. 3°, eller Mortifikationen af Servituter, Brugsrettigheder og Grundbyrder efter L. 14. April 1905 Nr. 67, Rpl. § 468.

[4]) Se for Færøerne Kskr. 27. Novbr. 1824, for Vestindien Anordn.

saaledes, at Fordringshaveren[5]) under visse nærmere Betingelser erholder en Mortifikationsbevilling[6]), som giver ham Beføjelse til ved Stævning med 6 Maaneders Varsel gjennem de offentlige Tidender at — som det hedder i Bevillingen — „indkalde den eller dem, der maatte have Gjældsbrevet i Hænde, til dermed at fremkomme og deres lovlige Adkomst hertil at bevisliggjøre“, saaledes at der, „saafremt Ingen inden den ommeldte Tids Forløb dermed skulde melde sig, maa erhverves Mortifikationsdom“ paa Gjældsbrevet, se Fdn. 7. Febr. 1823 § 1, L. 11. April 1890 Nr. 55 § 2, jfr. § 9. Mortifikationsbevillinger erholdes i Almindelighed i Justitsministeriet; ved Just. Min. Cirk. 1. Novbr. 1861 er det overladt Amtmændene og i Kjøbenhavn Overpræsidenten at udlevere Bevillinger til at erholde Mortifikationsdom paa Panteobligationer. Gebyret er det sædvanlige Bevillingsgebyr, 33 Kr. 66 Øre, men bortfalder, naar Gjældsbrevet, hvorpaa Mortifikation søges, lyder paa en ringere Sum end 1000 Kr., se Fdn. 7. Febr. 1823 § 7[7]). Mortifikationsstævninger angaaende Statspapirer skulle udtages til Landsover- samt Hof- og Stadsretten, Fdn. 1823 § 4; det samme gjælder om Bankpapirer, hvorved dog kun sigtes til de af Nationalbanken udstedte[8]), medens andre Bankers Papirer ere undergivne de følgende Regler. Naar Obligationen giver Pant i fast Eiendom[8a]), skal Mortifikationen søges ved den Jurisdiktion, hvor-

---

24. April 1860, jfr. Rs. 9. Decbr. 1825 § 3, 2. Oktbr. 1816, Fdn. 19. Decbr. 1788, for Island Fdn. 5. Jan. 1874, L. 18. Septbr. 1885 § 10, 10. Febr. 1888 §§ 6 og 21 b, L. 10. Novbr. 1905 Nr. 71 § 5. Jfr. Gram S. 358.

[5]) Om Mortifikationer, som erholdes af Skyldneren, se ndfr. under V.

[6]) Denne kan ogsaa meddeles en Udlænding, D. i U. f. R. 1872. 538. Jfr. Rpl. § 459.

[7]) Se nærmere Just. Min. Cirk. 11. Novbr. 1861 ad § 1. c., Just. Min. Skr. 8. Marts 1884 Nr. 61, Kskr. 6. Decbr. 1834, Just. Min. Skr. 3. Novbr. 1865, Just. Min. Skr. 27. Novbr. 1906 Nr. 399.

[8]) Coll. Tid. 1823 S. 110, D. i J. U. VIII. 661, Just. Min. Skr. 7. Decbr. 1886

[8a]) Vistnok selv om Panteretten senere er bortfalden. For Obligationer, som give Pant under forskjellige Jurisdiktioner, kan Bevilling ikke faas under ét, Just. Min. Skr. 27. Marts 1869.

under Pantet er beliggende, eller, dersom det ligger under flere Jurisdiktioner, ved en af disse, Fdn. 1823 § 5. Andre Gjældsbreve skulle søges mortificerede ved den Ret, under hvis Jurisdiktion Gjældsbrevet er udstedt[9]), men hvor denne Regels Anvendelse maatte medføre særlige Vanskeligheder, kan Justitsministeriet bestemme, ved hvilken Jurisdiktion Mortifikationen kan søges[9a]), hvilket da udtrykkeligt bliver at indføre i Mortifikationsbevillingen, Fdn. 1823 § 6. Stævningen, der skal paaberaabe Bevillingen med Datum og maa være i nøjeste Overensstemmelse med denne, skulde tidligere indrykkes tre Gange i Berlingske Tidende samt tillige i Stiftstidenden, naar Stævningen var udtagen til en Ret udenfor Sjællands Stift, L. 11. April 1890 Nr. 55 § 3; nu bliver den at indrykke[10]) tre Gange[10a]) i Statstidende, L. 23. Jan. 1903 Nr. 10 §§ 1 og 3, Bek. 19. Marts 1904 Nr. 39 Post 10, se for Færøerne L. 1903 § 4, Bek. 24. Marts 1904 Nr. 82, 10. Juli 1879 Nr. 90. Den maa nøje angive det paagjældende Dokuments Individualitet. Varselet regnes fra den sidste Bekjendtgjørelse. Dersom nogen af de anførte Regler om Indstævningen tilsidesættes, bliver Sagen at afvise[11]). Mortifikationsdommen lyder paa, at Gjældsbrevet kjendes dødt og magtesløst.

II. Med Hensyn til Virkningen af Mortifikationsdommen bestemmer Fdn. 1823 § 3, at de til en Obligation hørende Rentekoupons mortificeres med denne, se herom nærmere ndfr. S. 576, og følgelig blive døde og magtesløse, men iøvrigt hersker der megen Tvivl. Alle ere enige

---

[9]) Foreligger ikke Oplysning om, hvor Brevet er udstedt, afvises Sagen, U. f. R. 1895. 426, 1234, 1907. 734. Ved trasserede Veksler kommer det an paa, hvor de ere trukne, jfr. V. L. 7. Maj 1880 § 1. 5[0], ikke hvor de ere akcepterede, D. i U. f. R. 1874. 276, 1895. 713, jfr. 1896. 428 (Note 9[a]).

[9a]) D. i U. f. R. 1896. 428, Bevill. 8. Juli 1899.

[10]) Angaaende Spørgsmaalet, om Bevillingen skal optages *in extenso* i Stævningen, og om denne skal bekjendtgjøres *in extenso*, jfr. Kskr. 23. Maj 1829, Fdn. 1823 § 8, Cirk. 21. Septbr. 1799, D. i J. T. XIII. 2. 22.

[10a]) U. f. R. 1893. 313, 1895. 426.

[11]) Jfr. D. i J. T. XI. 2. 243, J. U. 1856. 644, VIII. 661, 1852. 193, II. 307, 711, U. f. R. 1891. 855, 1162, 1895. 1234, 1901. 1023, jfr. 1892. 696.

om, at Dommen ikke berøver Skyldneren nogen Indsigelse imod Gjældsbrevets Gyldighed[12], end ikke dersom det i Bevillingen maatte være foreskrevet, at Stævningen særligt skal forkyndes for ham. Ej heller stilles Skyldneren ved Mortifikationen ugunstigere i processuel Henseende[12a]) med Hensyn til de ham tilkommende Indsigelser imod Gjældsbrevets Gyldighed. Fremsættes saadanne i sin Tid imod Mortifikanten, maa Tvisten afgjøres ganske efter de almindelige Regler om Bevisbyrden uden nogen Hensyn til Mortifikationen. Ifølge Institutets Øjemed kan der dernæst ikke være Tale om at forstaa Mortifikationsdommens Udtryk, at Gjældsbrevet er „dødt og magtesløst", jfr. ogsaa L. 22. Novbr. 1859 § 2 og 17. Marts 1860 § 4, 28. Febr. 1874 Nr. 18 § 1, paa den nærmest liggende, med sædvanlig Sprogbrug, jfr. D. L. 5—14—4, stemmende Maade, saaledes at Skylden skulde være ophørt. Men hvad der i alt Fald maa lægges ind i de nævnte Ord er dette, at Gjældsbrevet fra Dommens Datum[13]) at regne (men ikke for Fortidens Vedkommende) ophører at være Fordringens Bærer[14]). Hertil kan imidlertid Mortifikationsdommens Virkning ikke antages at være begrænset[15]). Var dette saa, vilde det ganske vist være udelukket, at der efter Mortifikationsdommens Afsigelse kan blive Tale om de særlige Erhvervsmuligheder, der knytte sig til Gjældsbreve efter Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og 28. Juli 1841 § 1, og Skyldneren vilde altsaa ikke, efter at have betalt til Mortifikanten, være udsat for at komme til at betale igjen paa Grund af senere Overdragelse af Gjældsbrevet. Men dersom Mortifikationsdommens Virkning ikke strakte sig videre, er det

---

[12]) D. i J. T. XI. 2. 243, Just. Min. Skr. 13. Aug. 1869.

[12a]) Evaldsen Fortolkning S. 301. Sagens Procesmaade forandres ikke ved Mortifikationen, Deuntzer Den ekstraordinære Civilproces S. 87, D. i U. f. R. 1907. 209.

[13]) Kskr. 29. Septbr. 1829. At Mortifikationsdommen efter nugjældende Ret ikke skulde kunne appelleres, haves der ingen Hjemmel for at antage (se om Ejendomsdom U. f. R. 1902. 593, 1907. 650), jfr. dog Gram S. 358—359. Rpl. § 465.

[14]) D. i S. og H. R. T. 1865. 85, jfr. dog nu L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 1, Deuntzer Den ekstraordinære Civilproces S. 87 (ovfr. Note 12a).

[15]) Jfr. dog Just. Min. Skr. 12. Maj 1851 (angaaende et nu ved L. 28. Febr. 1874 § 1 ordnet Tilfælde), 23. Decbr. 1858 m. Note.

ikke givet, at Skyldneren frigjøres ved Betaling til Mortifikanten, og han vilde følgelig kunne vægre sig ved at betale til denne, medmindre denne fører særligt Bevis, som godtgjør, at Skyldneren vilde være sikker paa Frigjørelse ved Erlæggelse til ham, men dette Bevis vil i Almindelighed ikke kunne føres. Mortifikationen vilde altsaa ikke fyldestgjøre sit Øjemed at hjælpe den Fordringshaver, som har mistet sit Gjældsbrev. Dette Øjemed kræver, at Mortifikationsdommen tillige stiller Mortifikanten eller hans Sukcessorer[16]) som legitimeret med Hensyn til Fordringen, saaledes at Skyldneren dels frigjøres ved Erlæggelse i god Tro til ham, dels, trods Bestemmelsen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 1, ikke kan vægre sig ved at betale (eller efter Omstændighederne udstede nyt Gjældsbrev[16a]), jfr. L. 22. Novbr. 1859 § 2, 17. Marts 1860 § 4, V. L. 7. Maj 1880 § 74) til ham[17]) under Paaberaabelse af, at han muligvis ikke er rette Fordringshaver, men kun naar det oplyses, at han ikke er det. Mortifikanten staar med andre Ord i Henseende til Legitimation paa lignende Maade som den, der har Gjældsbrevet i Hænde med en i Formen lovlig Adkomst[18]). At nu det første af disse Resultater — Skyldnerens Frigjørelse ved Erlæggelse til Mortifikanten — indtræder ved Mortifikationen, ses af Pl. 24. April 1827 og 16. Septbr. 1828, der lade dette indtræde endog uden formelig Mortifikation i Henhold til Forholdsregler, der netop tilsigte at skaffe Fordringshaveren de samme Goder som Mortifikationen, se Præmisserne til Pl. 1828, jfr. ogsaa L. 28. Febr. 1874 Nr. 18. Det sidste Resultat[19]) — at Skyldneren ikke

---

16) Jfr. Kskr. 15. Jan. 1833.

16a) Jfr. H. R. T. 1897. 804 (U. f. R. 1898. 258), Thomle i T. f. Rvdsk. VIII S. 110—111.

17) De i god Tro af Skyldneren til Andre erlagte Renter og indløste Rentekoupons kan Mortifikanten ikke fordre Erstatning for, jfr. Fdn. 9. Febr. 1798 § 3 og ovfr. § 57. III; men efterat Skyldneren har modtaget Anmeldelse om, at Obligationen er bortkommen og agtes mortificeret, kan han ikke overfor Andre end Anmelderen indløse Koupons eller betale Renter med frigjørende Virkning overfor denne, Fdn. 21. Juni 1844 § 2, Evaldsen S. 236.

18) D. i U. f. R. 1903. 295, 165, 1907. 650, Bentzon Retskilderne S. 270, D. C. P. O. § 1018, B. G. B. § 800, Jacobi Wertpapiere S. 118 ff.

19) Coll. Tid. 1823 S. 108.

kan fremsætte den Indsigelse, at Mortifikanten muligvis ikke er rette Fordringshaver — synes at være en simpel Konsekvens af det første, jfr. ogsaa Fdn. 18. Maj 1825 § 62 og nu V. L. 7. Maj 1880 § 74. At denne Konsekvens ikke omtales af Pl. 1827 og 1828, jfr. Udtrykkene „bemyndiget til" kommer af, at Plakaterne overhovedet fremtræde som Bemyndigelser for Skyldnere, der maa forudsættes at have særlig Interesse heri, til paa en lettere Maade at skaffe deres Fordringshavere Mortifikationens Goder. Da Erlæggelsen til Mortifikanten, dersom denne ikke skulde være rette Fordringshaver, kun befrier Skyldneren, naar han er i god Tro[19a]), bør Skyldneren, dersom han har Grund til antage, at en anden er rette Fordringshaver, give denne Underretning, forinden han betaler, forsaavidt som han har Tid til at gjøre dette uden at ifalde Ansvar. Men selv om man antager, at Skyldneren kun er sikker paa Frigjørelse ved Betaling eller nyt Brevs Udstedelse til den, der møder med Gjældsbrevet med en i Formen lovlig Adkomst, naar disse Skridt foretages, efterat Fordringen er forfalden[19b]) (ovfr. S. 554), kan denne Begrænsning ikke gjælde om Betaling og nyt Brevs Udstedelse til Mortifikanten, der bør hjælpes straks. Paa den anden Side kan der ikke antages at ligge mere end det anførte i Mortifikationen[20]). At antage at den — bortset fra Tilfælde af Svig o. desl. — gjør Mortifikanten til rette Fordringshaver, altsaa har samme Virkning som en Ejendomsdom[21]), vilde være at give den, fra hvem et Gjældsbrev er bortkommet, mere end der af denne Grund kan tilkomme ham og vilde stride imod Udtalelserne i Pl. 16. Septbr. 1828. Her fastsættes de i samme ommeldte Foranstaltningers Virkninger paa en Maade, som maa anses for udtømmende, uden at den Virkning nævnes — en Virkning, som der ikke i Tilfældets ejendommelige Beskaffenhed kunde være nogen Grund

---

[19a]) § 57 Note 5 og 5a, U. f. R. 1903. 295.

[19b]) Bevilling ses undertiden nægtet, fordi Fordringen endnu ikke er forfalden, Just. Min. Skr. 5. Juli 1906.

[20]) Jfr. D. i J. U. 1865. 209.

[21]) At Mortifikationsdommen ikke virker som en Ejendomsdom, er antaget i H. R. T. 1870. 314 (U. f. R. 1870. 865), jfr. Redaktionsbemærkninger i U. f. R. 1869 S. 572—573, og U. f. R. 1907. 650.

til at lade uomtalt — at rette Fordringshavers Ret muligvis skulde være gaaet til Grunde, en Virkning, der altsaa maa antages ikke at indtræde. Men i Forbindelse hermed hedder det, at den Person, for hvis Skyld disse Foranstaltninger foretages, ved disse opnaar det samme som ved Mortifikation. Maaske kan ogsaa her henvises til L. 22. Novbr. 1859 § 2, 17. Marts 1860 § 4 og 28. Febr. 1874 Nr. 18 § 1, der ej heller medtage den omtalte Virkning og dog ikke i denne Henseende kunne antages at tilsigte ringere Virkningers Indtrædelse end den almindelige Mortifikations. Mod den bestridte Anskuelse kan det maaske ogsaa anføres, at det kun er dem, der maatte have Gjældsbrevet i Hænde, som indkaldes, og at det følgelig i alt Fald kun kunde være saadannes Ret, der skulde fortabes ved Mortifikationen. Naar det for den bestridte Anskuelse anføres, at den stemmer bedre med Mortifikationsdommens Udtryk end den her forsvarede, maa dette bestrides; begge Fortolkninger have dette tilfælles, at de afvige fra den sædvanlige Forstaaelse af Ordene, at Gjældsbrevet skal være dødt og magtesløst, og tillægge Mortifikationen yderligere Virkninger end dem, der følge af den eneste iøvrigt mulige Forstaaelse af de nævnte Ord; og for de her forsvarede haves, som paavist, særlig Hjemmel, medens en saadan savnes for de yderligere Virkningers Vedkommende, som den bestridte Anskuelse tillægger Mortifikationen. Ej heller beviser det noget, at Adgangen til at erhverve Ejendomsdom paa Gjældsbreve skal have udviklet sig af Reglerne om Mortifikation[22]; der foreligger tværtimod administrative Udtalelser om, at der kan være Grund til at søge, og at der kan faas baade Mortifikationsdom og Ejendomsdom[23]) paa et Dokument, hvorved det klarligt forudsættes, at disse Domme ikke have samme Virkning[24]). Betydningen af, at den bestridte Anskuelse forkastes, bliver navnlig den, at det efter Mortifikationen staar rette Fordringshaver aabent at bevise sin Egenskab som saadan, og det selv

[22]) Aagesen S. 509–510.

[23]) Se om Ejendomsdom Torp-Grundtvig § 30, Rpl. §§ 459. 3°, 467. Jfr. ovfr. § 50 Note 32.

[24]) U. f. R. 1907. 650, Just. Min. Skr. 12. Maj 1851 (jfr. om denne iøvrigt ovfr. Note 15), 1. Oktbr. 1891, 23. Jan. 1902 Nr. 35.

om Mortifikationsstævningen efter Bevillingens Indhold særligt har været forkyndt for ham. Til dette Bevis kan han ogsaa benytte Gjældsbrevet med dets Paategninger, men nogen anden Betydning end den som Bevismiddel kan der ikke tillægges det, efter at det er kjendt dødt og magtesløst[25]). Ved Førelsen af dette Bevis, inden Betaling til Mortifikanten har fundet Sted, afværges Skyldnerens Adgang til at frigjøres ved Betaling til denne og hans Pligt til at betale til denne. Dersom Beviset først føres, efterat Betaling til Mortifikanten har fundet Sted, er denne ansvarlig overfor rette Fordringshaver efter de almindelige Regler om Ansvaret for Udøvelse af Andres Formuerettigheder (§ 29. III., § 145. II.), dog maaske med den Modifikation, at han uden Hensyn til sin Adkomsts Art er ansvarsfri, naar han ved Oppebørselen i Henhold til Mortifikationen var i begrundet god Tro, og rette Fordringshaver er skyldig i nogen Forsømmelse[26]).

III. Betingelserne for Erholdelse af Mortifikation ere Betingelser, dels for Erholdelse af Bevillingen, dels for Erhvervelse af Mortifikationsdom.

1. Angaaende Betingelserne for Erholdelse af Bevilling erindres paa den ene Side, at Bevillingens Meddelelse i Formen er en Naadessag, der ikke kan fremtvinges, og at der paa den anden Side er sat faste Grænser, udenfor hvilke Bevillingen ikke maa gives. Forsaavidt disse Grænser overskrides af Administrationen, maa Dommeren nægte Mortifikationsdom, Grl. 1866 § 72. Af saadanne Grænsebestemmelser gives nu vistnok kun følgende to. Mortifikationsbevilling kan ikke gives, medmindre Gjældsbrevet er „bortkommet“[27]),

[25]) Jfr. dog Evaldsen S. 231.

[26]) H. R. T. 1870. 314 (U. f. R. 1870. 865), U. f. R. 1903. 165, jfr. 1907. 650, Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 233 Note.

[27]) Just. Min. Skr. 31. Marts 1871, 5. Aug. 1902 Nr. 246. Jfr. Note 59a og ved Note 43. Under bortkomne Gjældsbreve falder ogsaa det tilintetgjorte; at Mortifikation ikke er nødvendig, naar Brevet oplyses at være tilintetgjort (Note 2), kan ikke udelukke Adgang til Mortifikation under Paaberaabelse af Brevets Tilintetgjørelse, jfr. Thomle T. f. Rvdsk. VIII S. 97. At et Dokument er udstedt, maa være oplyst, Just. Min. Skr. 19. Febr. 1868.

altsaa ikke, naar det vides, hvor Gjældsbrevet er, i hvilket Tilfælde det antages, at rette Vedkommende kan hjælpe sig med det almindelige Retsmiddel, Vindikation, se Fdn. 7. Febr. 1823 § 1, Fdn. 21. Juni 1844 § 2 i Slutn., jfr. ogsaa de ovfr. S. 566 anførte Slutningsudtryk i Bevillingen. Dernæst kan Mortifikation, ifølge Fdn. 7. Febr. 1823 § 2, ikke erholdes paa kongelige eller af offentlige Instituter udstedte Obligationer og Pengeeffekter, som enten ifølge disse Papirers oprindelige Indhold eller efter foregaaet Transport ere i de Bøger, som hos vedkommende offentlige Autoriteter holdes over saadanne Effekter, noterede som lydende paa Ihændehaveren; derimod kunne alle deslige Gjældsbreve mortificeres, naar de efter deres oprindelige Indhold eller efter Transport ere i bemeldte Bøger noterede som lydende paa bestemt Navn[28]. Trods Betænkelighederne ved Mortifikation af bortkomne Dokumenter, der, hvis de endnu eksistere, maa antages at eksistere som lydende paa Ihændehaveren — der vil jo i dette Tilfælde ofte være en nærliggende Mulighed for at den, for hvem Gjældsbrevet er bortkommet, er ophørt at være rette Vedkommende, og Ansøgerens Angivelser ere ingen Garanti herimod, jfr. nærmere i det følgende — er altsaa ikke engang med Hensyn til offentlige Ihændehavergjældsbreve Mortifikation udelukket; Mortifikationsbevilling kan nemlig efter det anførte erholdes, naar en paa bestemt Navn noteret offentlig Obligation er bortkommen efter at være forsynet med unoteret Transport til Ihændehaveren, se ogsaa Fdn. 1823 § 2. 3dje St. Kun den Omstændighed, at Dokumentet er noteret som lydende paa Ihændehaveren, udelukker Adgang til Mortifikation, men dette ogsaa ubetinget, selv om der maatte tilvejebringes Oplysning om, at det senere er kommet til at lyde paa bestemt Navn. Ubetinget udelukkede fra Mortifikation ere herefter de almindelige Statsobligationer, der „stedse skulle lyde paa Ihændehaveren", L. 31. Marts 1858 § 1, 17. Marts 1860 § 1, Bekj. 13. Novbr. 1886 Nr. 130 § 5, jfr. Bekj. 5. og 30. Novbr. 1860, Bekj. 10. Juli 1894 Nr. 136,

[28]) Angaaende Spørgsmaalet, om en Obligation kan siges at være noteret paa Navn, jfr. Fin. Min. Skr. 15. Novbr. 1856, Just. Min. Skr. 26. Juni 1893 (Prohibitivpaategning).

men derimod Bekj. 16. Novbr. 1880. Nr. 149, se om Hjælpemidler, naar disse ere bortkomne, ndfr. under VI. Til offentlige Instituter maa henføres Nationalbanken[29]) og de med de i L. 20. Juni 1850 omhandlede Begunstigelser forsynede Kreditforeninger samt overhovedet Pengeinstituter, der ere forsynede med Statsgaranti eller andre særlige Begunstigelser fra Statens Side, der ere Udtryk for Institutets Soliditet, hvorimod det næppe kan være tilstrækkeligt, at Institutet har erholdt Begunstigelser i Henseende til stemplet Papir[30]). Hvad private Gjældsbreve angaar, ɔ: Gjældsbreve, der hverken ere udstedte af Staten eller af offentlige Instituter, er der vistnok ikke sat nogen anden Grænse for Administrationens Beføjelse til at give Mortifikationsbevilling end den, at Brevet skal være bortkommet. Bestemmelsen i Fdn. 1823 § 2, 1ste Stk. fremtræder nemlig, sammenholdt med Fdn.s § 1, som fastsættende en Undtagelse fra en forudsat almindelig Adgang til at erholde Mortifikation paa Gjældsbreve, derunder ogsaa Ihændehaverpapirer. Naar det til Forsvar for den Anskuelse, at ogsaa private Ihændehaverpapirer ikke kunne mortificeres, er anført, at Fdn. 1823 § 1 kun kan antages at have Adgang til Mortifikation paa Navnepapirer for Øje, idet Ordene „bevisliggjøre sin Adkomst" ikke skulde passe paa Ihændehaverpapirer, hvor den blotte Ihændehavelse er tilstrækkelig Legitimation, se ovfr. S. 536 og 556, kan herimod bl. A.[30a]) indvendes, at de samme Ord staa betydningsløse i Proklamabevillinger, se ndfr. § 70. Om analogisk Anvendelse af Undtagelsesbestemmelsen i Fdn. 1823 § 2 paa private Ihændehaverpapirer synes der ikke at kunne være Tale; selve Paragrafens Formulering gjør netop snarere en Modsætningsfortolkning

---

[29]) Jfr. Just. Min. Skr. 23. Decbr. 1858 m. Note.

[30]) Jfr. herom Ind. Min. Skr. 23. April 1862, 15. Juli 1865, Just. Min. Skr. 25. Febr. 1855, 23. Decbr. 1858 m. Note, Kskr. 23. Juli 1833. Ordene „offentlige Instituter" i Fdn. 1823 § 2 tvinge vistnok, trods Udtrykkene i Motiverne, Coll. Tid. 1823 S. 112 („private Gjældsbreve" i Modsætning til Statsobligationer), til en saadan snæver Fortolkning som den i Teksten antydede og navnlig til en snævrere Fortolkning end Ordene „offentlige Effekter" i Fdn. 21. Juni 1844 § 4, jfr. ovfr. S. 527.

[30a]) Jfr. Teksten ved Note 44 og Note 46.

berettiget[31]), saa meget mere, som private Ihændehaverobligationer allerede dengang kunde forekomme, jfr. Oktr. 4. Juli 1818 § 50 (cederede Bankhæftelsesobligationer), og Skjelnemærket Notering vilde ikke i Almindelighed være brugbart med Hensyn til private Obligationer. Det antages saaledes, at Fdn. 1823 § 1 indeholder en almindelig Hjemmel for Administrationen til at give Mortifikationsbevilling, ikkun begrænset af Regelen i § 2, og denne almindelige Beføjelse kan ikke være berørt af Grl. 1849 § 32 og Grl. 1866 § 27; Beføjelsen, der hyppigt er bleven benyttet, behøver ikke at have været benyttet i alle tænkelige Retninger for at være vedligeholdt i sin fulde Udstrækning[32]). Administrationen kan altsaa meddele Mortifikationsbevilling med Hensyn til Ihændehaverpapirer udenfor det i Fdn. 1823 § 2 nævnte Tilfælde og har ogsaa flere Gange gjort det[33]). Noget andet er, at det med Hensyn til Ihændehaverpapirer kan være vanskeligt at tilvejebringe de øvrige, af Administrationens Skjøn afhængige Betingelser for Bevillingens Erholdelse, jfr. ndfr. Naar Bevilling meddeles til Mortifikation af Ihændehaverpapirer, udelades nu af Bevillingen Ordene „og deres lovlige Adkomst hertil at bevisliggjøre“. Selv om man antog, at Analogien af Fdn. 1823 § 2 var anvendelig paa private Ihændehaverpapirer, maatte det dog sikkert antages, at Veksler kunne mortificeres uden Hensyn til, om de lyde paa Navn eller paa Ihændehaver. Veksler omfattes end ikke af Fdn. 1823 § 2, naar de ere udstedte af Staten eller offentlige Instituter, thi med Hensyn til Veksler er Notering ikke brugelig, og § 2 har kun de Klasser af Dokumenter for Øje, som efter deres almindelige Beskaffenhed kunne noteres. Mortifikabilitet af Veksler frembyder overhovedet paa Grund af Vekslens forholdsvis korte Omløbstid særligt ringe Betænkeligheder. Ligesom det saaledes følger af Fdn. 1823 § 1, at alle Veksler kunne mortificeres[34]), selv om de lyde paa

[31]) En saadan synes ganske vist ikke at have været tilsigtet, Coll. Tid. 1813 S. 112, se Note 30.

[32]) Matzen Den danske Statsforfatningsret 4de Udg. II S. 228—229.

[33]) F. Eks. Bevill. 23. April 1859 (Bankhæftelsesobligation), Just. Min. Skr. 23. Decbr. 1858 m. Note, Bevill. 4. Aug. 1866 (Aktie), og næste Note.

[34]) Ihændehaverveksler ere flere Gange blevne mortificerede, se

Ihændehaveren, saaledes synes dette ogsaa forudsat i Fdn. 18. Maj 1825 § 62. Derimod kan Bestemmelsen i V. L. 7. Maj 1880 § 73, som henviser til „de om Mortifikation ellers givne Regler", derunder vel ogsaa Betingelserne for Mortifikation, næppe siges at afgjøre Spørgsmaalet; snarere kan dette siges om V. L. § 76, der i væsentlige Henseender stiller Veksler, lydende paa Navn, ved Siden af dem, der lyde paa Ihændehaveren[35]). Og i hvert Fald er det klart, at de udførlige Regler om Vekselmortifikation i V. L. 1880 Kap. 11 hvile paa den Forudsætning, at Veksler kunne mortificeres, selv om de lyde paa Ihændehaveren, idet de ellers saa at sige vilde savne praktisk Betydning, da det vanskeligt lader sig oplyse, om en bortkommen Veksel, dersom den eksisterer, lyder paa Navn eller paa Ihændehaver. Rentekoupons, der høre til Obligationer, som kunne mortificeres, mortificeres ifølge Fdn. 1823 § 3 tilligemed Obligationen; dog skal, uagtet Koupons saaledes anses som *accessoria* til Obligationen, saavel Bevillingen som Stævningen og Dommen udtrykkelig omtale de til Obligationen hørende Koupons. Følgelig maa Rentekoupons, som høre til mortifikable Obligationer, ogsaa kunne mortificeres særskilt, naar Obligationen er i Behold[36]). Udelukkede fra Mortifikation ere derimod „som *accessoria*" Coupons, der høre til Obligationer, som ikke kunne mortificeres, skjønt slige Koupons, som tidligere bemærket (ovfr. S. 525), kunne vindiceres af Hovedobligationens retmæssige Ihændehaver. Mortifikation kan ogsaa meddeles paa en Andel i et Gjældsbrev og paa et Pantebrev alene forsaavidt Panteretten angaar[37]). De øvrige Betingelser for Bevillingens Erholdelse ere, foruden at der skjønnes at være nogen Trang til

---

saaledes Bevill. 31. Decbr. 1855 m. Note, som oplyser, at saadanne Bevillinger ogsaa ere givne før 1849, D. i J. U. 1857. 849, se ogsaa Mourier i U. f. R. 1869 S. 727, D. i U. f. R. 1874. 70.

[35]) Jfr. Evaldsen Fortolkning af Vekselloven S. 295, Veksler S. 399.

[36]) Bevill. 5. Oktbr. 1870, 15. Decbr. 1876, D. i U. f. R. 1878. 986, 1881. 1113, 1888. 948.

[37]) Bevill. 22. Septbr. 1882, Just. Min. Skr. 18. Sptbr. 1867, D. i U. f. R. 1903. 762.

Mortifikation[87a]), Oplysninger om, at den Ansøgende har retfærdigt Krav paa Bevillingen. Om disse ere tilstede eller ikke, er det overladt til Administrationen at afgjøre; i denne Henseende er der ikke sat nogen Grænse for dens Myndighed. Navnlig bestemmer 3dje St. af Fdn. 1823 § 2, som iøvrigt kun afgjør, hvilke Dokumenter der kunne være Gjenstand for Mortifikation, men ikke hvilke Personer, der kunne erholde Bevillingen, ikke, at kun den, der findes noteret som Ejer af en offentlig Obligation, kan erholde Mortifikationsbevilling[88]), men gjentager blot, se Ordet „altsaa", at en offentlig Obligations Mortifikabilitet ikke beror paa, om den lyder paa Ihændehaveren, men paa, om den er noteret som lydende paa Ihændehaveren. Ej heller kan der af Fdn. 21. Juni 1844 § 2 i Slutn. modsætningsvis sluttes, at Bevilling ikke kan meddeles den, fra hvem en offentlig Obligation er bortkommen, som senere er bleven noteret paa en Andens Navn, uden at Førstnævnte har foretaget det i Fdn.'s § 1 foreskrevne. Noget andet er, at Administrationen i dette Tilfælde hyppigt vil finde, at Betingelserne for Mortifikation ikke ere tilstede, jfr. ndfr. Naar der nu spørges, hvilke Oplysninger der burde kræves som Betingelse for Bevillingens Meddelelse, maa det betones, at der naturligvis paa ingen Maade kan være Tale om at kræve fuldt Bevis for Ansøgerens Adkomst og for, at Gjældsbrevet er forkommet, thi dette vilde det ordentligvis være ham praktisk umuligt at præstere. Ikke engang bør der kræves fuldt Bevis for, at han i alt Fald har været rette Fordringshaver, thi saadant Bevis vil det netop saare ofte være blevet umuligt at præstere derved, at Gjældsbrevet er forkommet. Der kunde vel være Grund til at kræve, at der ved Ansøgerens edelige Erklæring angaaende de Punkter i hans Anbringender, som han maa have personlig Kundskab om, eller ved andre Bevisligheder er tilvejebragt nogen Formodning for, at Gjældsbrevet har været hans og er bortkommet fra ham, uden at han selv har afhændet det, jfr. L. om Oplagsbeviser 23. Febr. 1866 § 9. Naar der-

---

87a) F. Eks. Just. Min. Skr. 29. Juli 1903 Nr. 295, Bevill. 7. Maj 1898.

88) Just. Min. Skr. 12. Maj 1851, Bevill. 8. Novbr. 1890.

næst de Personers Erklæringer, der iøvrigt maa antages at vide Besked, ikke afkræfte saadan Formodning, vilde denne i Forbindelse med den efterfølgende Kjendsgjerning, at Ingen trods Opfordring melder sig med Gjældsbrevet, afgive den mulige og tilstrækkelige Garanti imod, at en Person med Urette tilsniger sig Mortifikation. Men saameget kræver Administrationen ikke. Edelig Bekræftelse forlanges ikke. I Just. Min. Cirk. 1. Novbr. 1861 ad 1. c. er det paalagt Overøvrighederne i de Tilfælde, hvor disse meddele Bevillingen, at kræve „at det gjøres sandsynligt, at Obligationen virkelig er bortkommen, og at der ikke med Ønsket om at erholde den mortificeret er forbunden nogen svigagtig Hensigt, i hvilken Anledning der, saavidt muligt, bør gives de i Obligationsforholdet interesserede Parter Lejlighed til at ytre sig, forinden Bevillingen meddeles". Men iøvrigt findes der ikke Udtalelser om, hvor stærke Bevisligheder man vil kræve. Justitsministeriet vil dog vistnok i Almindelighed følge lignende Grundsætninger. Selv om Ansøgerens specialiserede Angivelser i og for sig lyde troværdigt, fordres der indhentet Erklæringer fra de Personer, der vides at staa eller at have staaet i Forhold til Gjældsbrevet, og fra den angivne Udsteder. Men dette er dog ikke at forstaa saaledes, at Bevillingen kun gives, naar de herved fremkomne Erklæringer gaa i Ansøgerens Favør[89]). Hvad Obligationer angaar, der ere Gjenstand for Notering, vil der stedse blive forlangt Erklæring fra det paagjældende Institut, og dersom en Anden end Ansøgeren findes noteret som Ejer, maa det heri liggende Indicium imod Ansøgeren svækkes, jfr. L. 28. Febr. 1874 Nr. 18 § 2. At en Erklæring fra den angivne Udsteder om, at han ikke skylder, skulde udelukke Administrationen fra at kunne give Bevillingen, haves der ingen Hjemmel til at antage[89a]). Noget andet er, at en saadan Nægtelse jævnlig vil gjøre det uantageligt, at Angiveren fortjener Mortifikation, eller kan antages at gjøre Mortifikation unyttig for ham, hvilket Moment Admini-

---

[89]) Jfr. Bevill. 5. Febr. 1864, 9. Septbr. 1870, Just. Min. Skr. 4. Decbr. 1879.

[89a]) Just. Min. Skr. 13. Aug. 1869.

strationen naturligvis kan tillægge Betydning[40]. Dersom Bevillingen nægtes af denne Grund, maa Ansøgeren skaffe sig Dom til Anerkjendelse af, at han eventuelt, mod Forskaffelse af Mortifikation, er berettiget til Betaling, og Skyldneren kan vistnok ikke vægre sig ved at indlade sig i denne Proces[41]. Selv om Ministeriet saaledes lægger en Hovedvægt paa den Bevislighed, som der ikke kan dispenseres fra, at Ingen trods Opfordringen melder sig, vil det dog ses, at det ikke nøjes med en specialiseret i og for sig troværdig Sagsfremstilling fra Ansøgerens Side, naar andre Oplysninger kunne erholdes. Regelen kan vistnok formuleres saaledes, at man — uden at fordre edelig Bekræftelse — kræver, foruden Ansøgerens specialiserede Sagsfremstilling, de Oplysninger, som efter Sagens Beskaffenhed kunne tilvejebringes om Forkommelsen og Ansøgerens Ret uden altfor urimelige Opofrelser, men saa ogsaa nøjes med disse, selv om de egentlig ikke bestyrke Rigtigheden af Ansøgerens Fremstilling, naar de dog ikke tale imod den. Sandsynligvis vil Bevilling til Mortifikation af Dokumenter, der, hvis de endnu eksistere, maa antages at lyde paa Ihændehaveren, saaledes at en godtroende Erhverver kan blive Ejer paa Andragerens Bekostning (ovfr. § 54. III.) — bortset fra Veksler og Rentekoupons[41a]) — vanskelig blive meddelt, medmindre der tilvejebringes Oplysninger, som sandsynliggjøre, at de ere tilintetgjorte. Naar der ikke foreligger særlige Oplysninger herom, men det ligesaavel kan antages, at Dokumentet endnu eksisterer, kan Ansøgeren nemlig ikke vide, om Dokumentet endnu tilhører ham, og Beviskraften af hans Anbringender er derfor her overordentlig ringe. Særligt gjælder dette, hvor Dokumentet endog er erhvervet af Andrageren som Ihændehaverpapir, saa at

---

[40]) Kskr. 20. Juni 1835, jfr. Just. Min. Skr. 3. Septbr. 1853, Evaldsen S. 225, Aagesen S. 506–507.

[41]) Aagesen S. 507 Noten, H. R. T. 1899. 484 (U. f. R. 1900. 78), herimod Nellemann Alm. D. S. 322—323, Evaldsen S. 225—226, jfr. Munch-Petersen Pr. S. 115, U. f. R. 1897. 1152. Da Skyldneren ikke begaar noget Retsbrud ved ikke at betale ved Forfaldstid, naar Fordringshaveren ikke møder med Gjældsbrevet, Fdn. 9. Febr. 1798 § 1, synes der ikke at være nogen Grund til at sondre imellem, om Fordringen er forfalden eller ikke. Jfr. D. i J. U. 1851. 615, U. f. R. 1879. 1039.

[41a]) Jfr. Just. Min. Skr. 5. Maj 1905.

hans Navn ikke findes paa det, thi i saa Fald vil der ikke engang være den Garanti for Rigtigheden af hans Udsagn om, at han ikke selv har afhændet Dokumentet, som ellers ligger deri, at det falske Udsagn er udsat for at opdages.

2. Betingelserne for Erhvervelse af Mortifikationsdom ere i Henhold til Fdn. 1823 § 1 og Bevillingens Ordlyd, at Ingen melder sig med Gjældsbrevet som rette Fordringshaver[42]), og at Gjældsbrevet ikke paa anden Maade viser sig at være tilstede[43]). Selv om den, der møder med Gjældsbrevet, ikke kan bevise sin Adkomst til det, vil dets Fremkomst udelukke Erhvervelse af Mortifikationsdom[44]), thi denne kan kun afsiges over Dokumenter, om hvilke det ikke vides, hvor de ere, se ogsaa Bevillingens Slutningsord og Fdn. 21. Juni 1844 § 2 i Slutn. Tvisten bliver, saasnart Nogen møder med Gjældsbrevet som Fordringshaver, en Vindikationstvist, og da Bevillingen kun giver Ansøgeren Bemyndigelse til at erholde Mortifikationsdom[45]), men ikke til at faa Dom for, at Dokumentet skal udleveres til ham, maa Mortifikationssagen vistnok, saasnart Dokumentet fremkommer, afsluttes ved en Dom, som nægter Mortifikationen[46]), og derefter nyt Vindikationssøgsmaal anlægges. Endvidere er Mortifikationsdom paa offentlige Effekter ifølge Fdn. 1823 § 2 udelukket, naar de efter Bevillingens Meddelelse ere

---

[42]) D. i U. f. R. 1868. 120. At Skyldneren melder sig — uden Gjældsbrevet — med den Indsigelse, at han har betalt, hindrer ikke Mortifikationen, D. i J. T. XI. 2. 243. D. i U. f. R. 1902. 589 nægter Dommen, fordi Gjældsbrevet oplystes allerede før Bevillingens Datum at have lydt paa en anden Kreditor end opgivet.

[43]) D. i U. f. R. 1882. 214, Aubert Den nordiske Vekselret S. 356—357.

[44]) D. i J. T. XXXV. 50, men derimod J. U. V. 677.

[45]) Dommen kan f. Eks. ikke bestemme, at en Udskrift af den mortificerede Panteobligation skal træde i dennes Sted, D. i U. f. R. 1871. 935.

[46]) Det antages dog i Almindelighed, at Vindikationsspørgsmaalet kan faas afgjort under Mortifikationssagen, hvilket navnlig støttes paa, at Bevillingen ved Udtrykkene „og bevisliggjøre sin Adkomst“ maa antages at give Hjemmel for, at den Stævnende under Sagen kan faa Anmelderens Adkomst prøvet, Evaldsen S. 229, Aagesen S. 510—511. At denne Fortolkning af Bevillingen er tvungen, kan dog vist ikke nægtes, jfr. ogsaa ovfr. i Teksten under 1. om Udtrykket „bevisliggjøre“.

blevne noterede paa Ihændehaveren, og Oplysning om, at dette ikke er sket, bør derfor fremlægges under Sagen. At der under Sagen melder sig en Person med Koupons, som høre til den bortkomne Obligation, synes, da disse ikke ere selvstændige Gjældsbreve, hverken at kunne hindre Mortifikationen af Obligationen eller af Renteanvisningerne. Men dersom Anmelderen godtgjør sin Adkomst til de Koupons, som han møder med, maa de nye Koupons, der udstedes efter Mortifikationen, afgives ikke til Mortifikanten, men til Anmelderen, forsaavidt de svare til de fremkomne.

IV. Hidtil er kun talt om Mortifikation af Gjældsbreve, og kun om saadanne handler Fdn. 7. Febr. 1823. Men den administrative Retsbrug før 1849 synes i al Almindelighed at være gaaet i den Retning, at der overhovedet er blevet givet Bevilling til Mortifikation af Skylddokumenter, naar der anerkjendtes at være Trang hertil, selv om de ikke vare Gjældsbreve[47]). Men dersom dette er saa, kan Administrationens Beføjelse til at give Mortifikation paa et Dokument ikke være betinget af, at det oplyses, at Mortifikation netop har været i Brug med Hensyn til denne Klasse af Dokumenter[47a]). Ifølge en modsat Forstaaelse af Grl. 1849 § 32 og Grl. 1866 § 27 vilde det komme til at bero paa rene Tilfældigheder, om Trangen til Mortifikation i det enkelte Tilfælde kan afhjælpes eller ikke. Det antages følgelig, at Mortifikationsbevilling, med den af Fdn. 7. Febr. 1823 § 2 følgende Begrænsning, kan gives paa negotiable Dokumenter, skjønt de ikke ere Gjældsbreve[48]),

---

[47]) Jfr. f. Eks. i de sidste Aar før Grundloven, D. i J. T. I. 385 (Brandassurancepolice), J. U. V. 677, Coll. Tid. 1847 S. 209—210 (Aktier), Bevill. 23. Novbr. 1847 (Anvisning fra Bankkontoret i Aarhus paa Nationalbanken), 11. Aug. 1848 (en Naturalydelse, der hviler som Behæftelse paa en fast Ejendom), 3. April 1847 (thinglæst Skifteekstrakt) og en Mængde Bevillinger til Mortifikation af Bankkvitteringer for Bankhæftelsens Indbetaling, der vare bortkomne, saa at Bankaktier ikke kunde erholdes, f. Eks. 9. Maj 1843, 21. April og 21. Juli 1846, 4. og 11. Jan. 1848.

[47a]) Note 32.

[48]) F. Eks. D. i U. f. R. 1882. 828, 1895. 426, 1897. 390 (Livsforsikringspolice, se nu L. 29. Marts 1904 Nr. 72 § 39), Bevill. 31. Oktbr. 1864, 20. Marts 1865 m. fl. (Recepisse), 14. April 1866 (Depositobevis).

f. Eks. paa Aktier[49]; forinden Sølov § 167 var det f. Eks. ogsaa antaget, at Bevilling kunde faas til Mortifikation af Konnossementer[50]). Mortifikationsbevilling maa i hvert Fald kunne faas paa alle Dokumenter, om hvilke det gjælder, at Skyldneren kun er pligtig at betale mod at faa Dokumentet tilbage (Indløsningspapirer), selv om de ikke ere negotiable. Men herved kan man ikke blive staaende. Naar et Dokument ikke er negotiabelt, frembyder Mortifikationen færre Betænkeligheder end med Hensyn til de negotiable, og det maa efter det anførte kunne mortificeres, dersom der kan være nogen Trang hertil. Under den forhaandenværende Usikkerhed om, hvilke Dokumenter der ere negotiable, jfr. ovfr. § 56, vil der være Trang til Mortifikation af Dokumenter, angaaende hvilke der har været rejst eller kan rejses Tvivl, om de ere negotiable eller ikke[51]), saaledes med Hensyn til Recepisser. Da Skyldnere under Uvisheden naturligvis hyppigt ville vægre sig ved at indfri saadanne Forpligtelser under Paaberaabelse af, at Dokumentet ikke er tilstede, maa der siges at være Trang til Mortifikation for Fordringshaveren, som ved Nægtelsen vilde tvinges til at anlægge en Sag, hvis Resultat enten vilde blive, at Fdn. 1798 § 2 er anvendelig paa Dokumentet, saa at Mortifikation vil blive meddelt, eller at Fdn. 1798 § 2 ikke finder Anvendelse, saa at Mortifikations Indrømmelse viser sig at ville have været end mindre betænkelig. Men endog med Hensyn til Dokumenter, paa hvilke det er givet, at Fdn. 1798 § 2 ikke finder Anvendelse[52]), kan der være Trang til Mortifikation, og

---

[49]) F. Eks. D. i U. f. R. 1877. 986 (Koupons til Nationalbankaktie), Bevill. 20. April 1869, 19. April 1886, 4. Aug. 1886, D. i U. f. R. 1890. 1058, 1895. 1234, Bek. 22. Juni 1908 Nr. 172 § 8. 6°.

[50]) D. i U. f. R. 1890. 1059.

[51]) Bevill. 9. Decbr. 1853 m. fl. (Kjøbekontrakt), jfr. Just. Min. Skr. 13. Marts 1871 Nr. 74, Bevill. 11. Marts 1856 (Lejekontrakt), 13. April 1871 (Aftægtskontrakt), 5. Septbr. 1853, 6. Juli 1885 m. fl. (uakcepteret Anvisning), U. f. R. 1895. 714 (Udleveringsseddel), 1899. 417 (Skadesløsbrev), 1903. 165 (Police fra Begravelsesselskab), se ogsaa Note 47. Hermod Aagesen Program 1866 S. 75 Note.

[52]) Bevill. 5. April 1879, 10. Oktbr. 1883 (thinglæst Skifteekstrakt), jfr. Just. Min. Skr. 2. Nvbr. 1907 Nr. 355; Just. Min. Skr. 17. Septbr 1907 Nr. 265 (thinglæst Udlægsforretning), jfr. D. i U. f. R. 1872. 538

denne kan følgelig gives. Ganske vist vil der ordentligvis ikke være Trang til Mortifikation for den oprindelige Fordringshaver, thi Betaling til ham er frigjørende for Skyldneren, medmindre Andre have oplyst at have erhvervet Fordringen; men for Cessionarer, som ikke kunne fremskaffe Erklæringer fra de tidligere Fordringshavere om deres Egenskab som saadanne eller paa anden Maade bevise denne, vil Trangen ofte kunne være tilstede. Skyldneren kan jo nemlig nægte Betaling til Andre end den oprindelige Fordringshaver, naar disse ikke kunne oplyse, at dennes Ret er overført til dem, hvilket Bevis netop ofte vil umuliggjøres ved Dokumentets Bortkomst. Paa den anden Side kan Mortifikationsbevilling dog ikke gives med Hensyn til alle Dokumenter. Det materielt Centrale i Mortifikationsinstitutet er, som paavist, Givelsen af Legitimation til en Person som Fordringshaver (eller som frigjort Skyldner, se straks ndfr. under V.). Følgelig maa Dokumentet være et Skylddokument[53]) eller dog et Dokument, der oplyser om Skyld, og Mortifikationsinstitutet bliver uanvendeligt f. Eks. med Hensyn til skriftlige Fuldmagter[54]). — Af det anførte vil det ses, at man ikke deraf, at et Dokument kan mortificeres, kan slutte, at det er negotiabelt.

V. Det almindelige Mortifikationsinstitut er ogsaa anvendeligt til Fordel for Skyldnere, jfr. Ordet „Nogen" i Fdn. 7. Febr. 1823 § 1. Den hyppigste Anvendelse heraf er den, at en Panteskyldner, hvis Panteskyld er ophørt eller ugyldig, eller Ejeren af den behæftede Ejendom, naar Hæftelsen er bortfalden, søger Mortifikation paa det bortkomne Pantebrev for at erholde Panteretten udslettet af Pantebogen[55]), se Just. Min. Cirk. 1. Novbr. 1861. I. c, hvilket uden Mortifikation ikke vil kunne

---

(Mortifikation meddelt Akceptanten af en indfriet Veksel for at erholde Dækning hos Trassenten), 1891. 142 (Kvittering for Indskud i Livsforsikringsanstalt.

[53]) Endog paa den skriftlige Transport af en Panteobligation er Mortifikationsbevilling meddelt, Bevill. 31. Juli 1888.

[54]) Deuntzer Om Fuldmagt S. 37—38, jfr. Hallager-Aubert II S. 207 Note.

[55]) F. Eks. D. i U. f. R. 1868. 120, 1889. 1036, 1882. 214, 1903. 762, Bevill. 24. Juni 1890, jfr. Note 37.

finde Sted, medmindre Gjældsbrevet haves tilstede, forsynet med Kvittering fra den, der efter dets Udvisende er rette Fordringshaver, saa at det kan erholde Paategning om, at Panteretten er udslettet, hvorefter det ikke længere kan bedrage Nogen, Fdn. 28. Marts 1845 § 11[55a]), jfr. Registr. L. 1. April 1892 § 56. Da Institutet, forsaavidt som det omhandles i Lovgivningen, som bemærket, fremtræder som det samme som Fordringshaverens Mortifikation, maa det antages, at Virkningerne af Skyldnerens Mortifikationsdom ere tilsvarende til dem, der følge af Fordringshaverens. Virkningen bliver altsaa, at Gjældsbrevet ophører at være Fordringens Bærer, uden at Skyldneren dog ved Mortifikationsdommen frigjøres for sin Skyld, og at Skyldneren staar legitimeret som raadig over Fordringen, altsaa legitimeret som frigjort, saa at han, uden andet Bevis, kan fordre Pantebrevet udslettet[56]). Herfor taler ogsaa den Omstændighed, at Bevillingerne i dette Tilfælde undertiden lyde paa, at der maa „erhverves Mortifikationsdom til Udslettelse af Dokumentet i Pantebogen"; Bevillingens Betydning synes her udtømmende angivet ved en Omskrivning[57]). Nogle antage dog, at Skyldneren ved Mortifikationen bliver frigjort (undtagen i Tilfælde af Svig o. desl.). For denne Anskuelse kan anføres, at den normale Forstaaelse af Ordene „død og magtesløs" ikke her, som med Hensyn til Fordringshaverens Mortifikation, udelukkes af Institutets Øjemed. Men den maa efter det anførte være udelukket af den Grund, at Ordene maa betyde det samme i begge Tilfældene[57a]). Paa den anden Side have Andre antaget, at Skyldnerens Mortifikation af et Pantebrev ikke i Almindelighed legitimerer ham til at faa Panteretten udslettet, medmindre Bevillingen udtrykkeligt lyder herpaa. Herfor an-

---

[55a]) Jfr. Just. Min. Skr. 14. Marts 1868.

[56]) D. i U. f. R. 1889. 1036, Just. Min. Skr. 30. April 1888, Torp-Grundtvig S. 748—749. Skyldneren kan altsaa ikke (paa egne Vegne, jfr. Bevill. 8. Juli 1899) faa Mortifikationsbevilling, naar Gjælden erkjendes endnu at bestaa, Just. Min. Skr. 23. Maj 1894, 10. Juli 1903 Nr. 282, 9. Oktbr. 1897.

[57]) Herimod Aagesen S. 518 og — i ganske modsat Retning — Levison i U. f. R. 1889. 1040.

[57a]) Jfr. herved Bentzon Retskilderne S. 271—272.

føres særligt[58]), at en saadan Virkning af Skyldnerens Mortifikationsdom strækker sig videre, end hvad der vilde svare til det, som, efter det ovfr. under II. udviklede, er Virkningen af Fordringshaverens Mortifikationsdom. Men dette maa bestrides. Fordringshaverens Mortifikationsdom stiller ham som den, der er legitimeret til at raade over Fordringen; det hertil svarende bliver for Skyldnerens Vedkommende netop, at han stilles som legitimeret til at raade over Fordringen paa lignende Maade, som om han havde formel Transport paa den. Deraf, at Skyldneren ikke bliver frigjort ved Mortifikationen, vil iøvrigt følge, at Skyldnerens Mortifikation — bortset fra de Tilfælde, hvor

[58]) Levison i U. f. R. 1889. 1038—1042. Rigtigt er det naturligvis, hvad denne Forfatter bemærker S. 1040, at Panteretten ikke bortfalder ved Mortifikationsdommen, men denne medfører ganske vist, efter den i Teksten antagne Anskuelse, en Mulighed for, at Skyldneren bringer Panteretten til Ophør, ligesom Fordringshaverens Mortifikationsdom frembyder en Mulighed for, at Mortifikanten bringer Fordringsretten til Ophør (ved at modtage Betaling eller overhovedet ved at kvittere) paa rette Fordringshavers Bekostning. Saadanne Ulemper klæbe uundgaaeligt ved et Mortifikationsinstitut, der gaar ud paa at give Legitimation, og et Mortifikationsinstitut, der ikke gjør dette, opfylder ikke sit Øjemed, se ovfr. i Teksten under II. Hvad Forf. dernæst bemærker om, at det i Teksten anførte kan føre til uholdbare Resultater, og om at de Tilfælde, hvor Skyldneren optræder som Mortifikant, ikke ere skarpt afgrænsede fra dem, hvor Kreditor optræder som saadan, imødegaas ved følgende: Som i Teksten under III. 1. bemærket, kan Mortifikationsbevilling kun ventes meddelt og bør kun meddeles den, som efter sine uafkræftede Anbringender materielt fortjener den (eller har Samtykke fra den, som materielt fortjener den, jfr. D. i J. U. I. 773), idet han, dersom disse ere rigtige, virkelig er berettiget til at raade over Fordringen. Det kommer ikke an paa, i hvis Værge Obligationen er bortkommen, jfr. dog Kskr. 20. Juni 1835. Skyldneren bør altsaa ikke have Mortifikationsbevilling paa en Panteobligation, medmindre han, dersom hans usvækkede Anbringender ere rigtige, vil have materiel Ret til at faa Pantebehæftelsen udslettet, Note 56, jfr. Just. Min. Skr. 3. Septbr. 1853. At stille Betingelserne saa højt, er ingen Uret mod den Skyldner, der med Føje ønsker Mortifikation, skjønt han endnu ikke har betalt, hvad han skal betale; ved at deponere det forfaldne Beløb, som skal betales, i Nationalbanken, erholder han Adgang til at faa Mortifikation. Den Anskuelse, se l. c. S. 1042, at Mortifikationsdommens Virkning skulde være afhængig af det Bevisgrundlag, paa hvilket den er givet, berøver i Virkeligheden Institutet dets praktiske Brugbarhed.

det egentlig er Fordringshaveren, som skulde have Mortifikation, men hvor Ansøgningen om Bevillingen af en eller anden Grund indgives af Skyldneren, saa at Begjæringen paa en Maade fremsættes paa en Fordringshavers Vegne[58b]) — ordentligvis kun vil blive søgt i Tilfælde som det nævnte, hvor det gjælder om at erholde en Behæftelse udslettet[59]), men i og for sig kan der ikke indvendes noget imod, at en Skyldner, som maatte ønske det, f. Eks. for at udelukke, at Nogen skal erhverve Ret overfor ham ifølge det indfriede, men ikke med Kvitteringspaategning forsynede Gjældsbrev, eller for at kunne lade Mortifikationsdommen følge som Bilag til det Regnskab, hvori han gjør gjældende, at han har indfriet sin Forpligtelse, erholder Bevilling til Mortifikation af et simpelt Gjældsbrev. De samme Grænser, som ere satte for Administrationens Beføjelse til at give en Fordringshaver Mortifikationsbevilling, gjælde ogsaa her[59a]). At ikke blot negotiable Dokumenter kunne mortificeres, men f. Eks. ogsaa thinglæste Skifteekstrakter, er anerkjendt i den administrative Praksis. Den praktiske Betydning af, at Skyldnerens Mortifikation ikke frigjør ham, vil ganske vist ikke være stor, dersom det antages, at Administrationen, som jo kan give en Person Bevilling til med præklusiv Virkning at indkalde alle sine Kreditorer, ogsaa kan give Bevilling til at indkalde en enkelt Kreditor med præklusiv Virkning, men dette kan ikke antages, se ndfr. § 70. Og selv om man antog, at Administrationen har denne Beføjelse, maa det dog fastholdes, at man ikke derfor kan tillægge den Skyldneren indrømmede Mortifikationsbevilling samme Virkning som en Præklusionsbevilling, der benytter ganske andre Udtryk ogsaa om Virkningerne[60]), og antage den for gyldig, fordi den fyldestgjør Betingelserne for en Proklamabevillings Gyldighed.

[58b]) Jfr. forrige Note.

[59]) Jfr. dog D. i J. U. V. 677, men nu Just. Min. Skr. 5. Oktbr. 1885 (Note 60)

[59a]) At Fordringshaverens Opholdssted ikke kjendes, er ikke tilstrækkeligt, Just. Min. Skr. 5. Aug. 1902 Nr. 246.

[60]) Tidligere har man vistnok ikke skarpt sondret imellem disse Bevillinger, se Mourier U. f. R. 1869 S. 725—728 om Bevill. 21. Decbr. 1722 m. fl., jfr. endnu D. i J. U. V. 677, men derimod nu Just. Min.

VI. Foruden det almindelige Mortifikationsinstitut findes forskjellige spredte Regler, der tilsigte at hjælpe den, fra hvem et Dokument er bortkommet. Angaaende Statsobligationer, der i Statsgjældskontorets Bøger lyde paa Ihændehaveren og altsaa ikke kunne mortificeres, bestemmer L. 31. Marts 1858 § 4 og 17. Marts 1860 § 5, at der, naar det bringes til en høj Grad af Sandsynlighed, at en saadan Obligation ved et Uheld er tilintetgjort, kan gives Ejeren en ny Obligation under Iagttagelse af saadanne Former, som betrygge Statskassen mod mulige Tab, jfr. ogsaa Regl. 22. Juni 1908 Nr. 172 § 8. 6⁰. Naar ellers en saadan Obligation anmeldes for Finansministeriet at være bortkommen, kan der gives den anmeldte Ejer Vederlag for Forskrivningen, efterat den er bleven forældet[61]), saafremt Anmeldelsen er indkommen, inden 5 Aar af Forældelsestiden ere forløbne, L. 28. Jan. 1871 § 2. Angaaende Statsobligationer, som i Statsgjældskontorets Bøger lyde paa Navn, bestemmer L. 22. Novbr. 1859 § 2 og 17. Marts 1860 § 4, at Ministeriet, naar en saadan Obligation af den, paa hvis Navn den i Bøgerne lyder, anmeldes at være bortkommen eller tilintetgjort, eller indleveres i defekt Tilstand, ved offentlig Bekjendtgjørelse med Aar og Dags Varsel kan opfordre den, som maatte være i Besiddelse af Obligationen, til at anmelde dette for Ministeriet. Dersom da Ingen melder sig, og Ingen har hævet Rente af Obligationen for de i Mellemtiden indtrufne Renteterminer, skal Obligationen være død og magtesløs, og Ministeriet berettiget til at give den i Bøgerne navngivne Ejer ny Obligation for Beløbet eller til at optage det paa hans Folium i Indskrivningsbogen. Hertil slutte sig Bestemmelserne i L. 28. Febr. 1874 Nr. 18 §§ 1 og 2, jfr. Fdn. og Bek. 23. Juni 1809, Bek. 13. Novbr. 1886 Nr. 130 § 1. b, til Fordel for Ihændehaveren af Duplikatbeviset af et i Statsgjældskontorets Bøger paa navngiven Ejer lydende transportabelt Statsfonds- eller konsignabelt Bankfondsbevis, naar Hoved- eller Originalbeviset er forkommet eller lyder paa en anden Ejer. Angaaende

---

Skr. 5. Oktbr. 1885, 12. Septbr. 1889, 5. Aug. 1902 Nr. 246, 10. Juli 1903 Nr. 282.

[61]) Jfr. om ældre Anvendelser af lignende Grundsætninger ogsaa med Hensyn til andre Obligationer Kskr. 23. Juli 1833, Ind. Min. Skr. 23. April 1862, 15. Juli 1865.

bortkomne Kontrabøger for Indskud i Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn og i Sparekasser udenfor Kjøbenhavn[62]) med Tilladelse til at benytte Kontrabøger istedetfor Gjældsbreve paa stemplet Papir, jfr. L. 11. Febr. 1863 § 3, bestemmes det i Pl. 24. April 1827 og 16. Septbr. 1828, at Bestyrelsen for Sparekassen, ved Bekjendtgjørelse i Aviserne (nu Statstidende) med 12 Ugers Varsel, kan indkalde Ihændehaveren af en saadan Kontrabog[63]), og hvis Ingen melder sig inden den bemeldte Tids Forløb, udbetale Summen til den paagjældende Interessent, hvem Kontrabogen er meddelt, uden at nogen Tredjemand, til hvem Kontrabogen maatte være overdraget, derfor kan have nogen Tiltale til Sparekassen. Tilsvarende Bestemmelser ere givne om forskjellige enkelte Aktieselskaber[64]), og efter Pl. 16. Marts 1847, jfr. Bek. 19. Marts 1904 Nr. 39 Post 11, kan ethvert autoriseret Aktieselskab, efter Iagttagelsen af samme Fremgangsmaade, med samme Virkning give den, der i Selskabets Bøger er noteret som Ejer af noget af Selskabet udstedt Interimsbevis, Aktie[65]) eller Rente- og Dividende-Koupon, Erstatning for det bortkomne Dokument, dog at der i de paagjældende Dokumenter skal være indført en dertil sigtende Klausul, ledsaget af en Henvisning til den almindelige Lovbestemmelse, der hjemler slig Indkaldelse. Herefter bliver Plakatens Indhold vistnok betydningsløst, idet det synes selvfølgeligt, at en Person, ogsaa uden særlig Lovhjemmel, retsgyldigt kan tage et Forbehold i sine Dokumenter om, at han efter en vis Bekjendtgjørelse vil kunne frigjøre sig ved Betaling til den indtegnede Ejer, et Forbehold, som, ifølge Rente- og Dividende-

---

[62]) Just. Min. Skr. 6. Oktbr. 1870 (i Min. Tid. 1871 A. Bilag 1 Nr. 2), Just. Min. Skr. 26. Fbr. 1855, Kskr. 26. April 1827, Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 44—45. Se om andre Sparekasser i Kjøbenhavn S. Bülow i U. f. R. 1905 S. 558.

[63]) Bevilling til at anvende samme Fremgangsmaade med samme Virkning med Hensyn til andre Dokumenter, udstedte af Sparekasser (Recepisser, Indskudsbeviser), kan ikke meddeles, Just. Min. Skr. 18. Marts 1887.

[64]) Pl. 7. Juli og 19. Novbr. 1846, 16. Marts 1847, 16. Juli 1844.

[65]) Regelen gjælder ikke blot Aktiekoupons, men selve Aktien (Fejltryk i Schous Udtog), se Coll. Tid. 1847 S. 211 og Plakatens Overskrift. Jfr. Ind. Min. Skr. 28. Juni 1859 og ovfr. Note 49.

anvisningens akcessoriske Natur, ogsaa maa gjælde overfor dem, der særskilt erhverve saadanne, jfr. ovfr. S. 550 og § 57. III.[66]). Særlige Regler ere givne om Mortifikation af Oplagsbeviser efter L. 23. Fbr. 1866 og Recepisser, der maatte være udstedte ved Pantsætning af saadanne, L.s § 9[67]), af Oplags- og Garantibeviser for Varer, der oplægges i Kjøbenhavns Frihavn, L. 30. Marts 1894 Nr. 34 § 15, af Veksler, V. L. §§ 73—75[68]) (paa Checks finder kun det almindelige Mortifikationsinstitut Anvendelse, L. 23. April 1897 Nr. 58 § 13), af Forsikringsdokumenter, udstedte af Statsanstalten for Livsforsikring og Livsforsikringsdokumenter, udstedte af andre tilladte danske Livsforsikringsselskaber, L. 1. April 1893 Nr. 78 § 9 og L. 29. Marts 1904 Nr. 72 § 39, samt af Konnossementer, Sølov § 167. Alle i disse Love foreskrevne Bekjendtgjørelser finde nu Sted i Statstidende, L. 23. Jan. 1903 Nr. 10 §§ 1 og 3, Bek. 19. Marts 1904 Nr. 39. Virkningen af Mortifikationen er i disse Tilfælde, forsaavidt ikke andet særligt er fastsat, den samme som den almindelige Mortifikations[69]).

VII. Ved Retsreformens Ikrafttræden vil Mortifikationsinstitutet undergaa en væsentlig Omdannelse, hvad Fremgangsmaaden angaar. Sager, hvorunder Mortifikation paa Dokumenter søges, blive, forsaavidt angaar Gjældsbreve, ved hvilke der er givet Pant i fast Ejendom[69a]), at anlægge ved Underretten paa det Sted, hvor den faste Ejendom er beliggende, og ellers ved Landsretten paa det Sted, hvor Dokumentet er udstedt, Rpl. §§ 459, 215, 216. 6°. Lade disse Regler sig ikke anvende, f. Eks. fordi Dokumentet er udstedt af en dansk Undersaat i Udlandet, skal Sagen anlægges i Kjøbenhavn, Rpl. § 459. Den, der søger Mortifikation, har til den Ret, hvor Sagen skal føres, at indgive skriftlig Begjæring om Indkaldelse

---

[66]) Torp Interessentskab S. 242—243. Det bliver herefter uden Interesse at undersøge, hvilke Aktieselskaber, der i den her omtalte Henseende anses for autoriserede, jfr. herom Just. Min. Skr. 26. Febr. 1855, 28. Juni 1859, 13. Novbr. 1856, 11. Septbr. 1890, H. R. T. 1857. 532.

[67]) D. i S. og H. R. T. 1873. 107.

[68]) § 107. I.

[69]) Jfr. om bortkomne Postanvisninger § 112 Note 11[b] og nu Anordn. 19. Septbr. 1902 Nr. 151 § 21 B. b.

[69a]) Note 8[a].

af den eller dem, som maatte være Ihændehaver af Dokumentet eller anse sig berettiget til det, Rpl. § 460. Begjæringen maa være ledsaget af Oplysninger, som gjøre det antageligt, at den Paagjældende er berettiget til at erholde Mortifikation, og navnlig om Maaden, hvorpaa Dokumentet er frakommet ham, hvorhos det paagjældende Dokument maa betegnes med en saadan Tydelighed, at det ikke kan forveksles med andre, Rpl. § 461. Retten afgjør derpaa ved Kjendelse i et Retsmøde, se nærmere herom Rpl. § 462, om offentlig Indkaldelse maa udstedes; Retskjendelse træder saaledes i Bevillingens Sted. Tilstedes offentlig Indkaldelse, udfærdiger Retten en saadan i Overensstemmelse med den indgivne Begjæring, hvorefter den, der søger Mortifikation, har at iværksætte Indkaldelsens offentlige Bekjendtgjørelse ved Indrykkelse 3 Gange i Statstidende samt i det af Justitsministeren hertil bestemte stedlige Blad. Indkaldelsen, se nærmere Rpl. § 463, indeholder Opfordring til Møde paa en af Retten bestemt Retsdag, som ikke maa falde tidligere end 12 Uger og ikke senere end 1 Aar efter Indkaldelsens tredie Indrykkelse i Statstidende; den maa indeholde en udtrykkelig Tilkjendegivelse om, at den, der ikke møder og fremsætter Indsigelse, maa vente at se Dokumentet mortificeret. Møder Ingen og gjør Indsigelse paa den fastsatte Retsdag, gives der, forsaavidt Retten ikke i den brugte Fremgangsmaade ser nogen Hindring derfor, Mortifikationsdom; møder Nogen og fremsætter Indsigelse, bliver Spørgsmaalet, om Mortifikation kan gives, at afgjøre ved Rettens Dom, Rpl. § 464. Paaanke af Mortifikationsdomme kan kun ske, forsaavidt der under Sagen er fremsat Indsigelse imod Mortifikationen, eller paa Grund af Fejl eller Mangler ved den brugte Fremgangsmaade eller paa Grund af, at Tilfældet ikke egner sig til Mortifikation, Rpl. § 465. Det har sit Forblivende ved den nu gjældende Rets Regler om, hvem der kan søge Mortifikation, og hvilke Dokumenter, der kunne mortificeres, Rpl. § 466, ɔ: den nu gjældende Rets Grænser i saa Henseende for Administrationens Myndighed (ovfr. III. 1. og IV.) ere fremdeles Grænser for Rettens Myndighed til at give Indkaldelsestilladelse og Mortifikationsdom. Ligeledes har det sit Forblivende ved de nu-

gjældende Regler om Mortifikationsdommens Retsvirkninger (ovfr. II.).

Om Mortifikation af Konnossementer og Oplagsbeviser, se ovfr. S. 589, findes Værnethingsregler i Rpl. § 459. 2°; iøvrigt ere de ovfr. under VI. omtalte Bestemmelser ikke ændrede, jfr. Rpl. § 466. 2°.

§ 59.

Forpligtelsers Overgang paa Andre[1]).

I. Medens Fordringshaveren i Almindelighed kan sætte en Anden i sit Sted, gjælder noget tilsvarende naturligvis ikke om Skyldneren. En saadan Beføjelse for Skyldneren vilde være en afgjort Uret mod Fordringshaveren. Denne Bemærkning rammer ikke blot de Fordringsretsforhold, i hvilke Ydelsen er af en saadan Beskaffenhed, at det ikke kan være Fordringshaveren ligegyldigt, om den erlægges af den Ene eller af den Anden, men den rammer ogsaa dem, i hvilke den Erlæggendes Person er aldeles ligegyldig, f. Eks. Pengeskyld. I saadanne Tilfælde maatte Beføjelsen for Skyldneren til at sætte en Anden i sit Sted dog i alt Fald have den Begrænsning, at Skyldneren kun kunde indsætte en anden, nu og i Fremtiden ligesaa solid Mand istedetfor sig selv, men den nødvendige paalidelige Maalestok for Afgjørelsen heraf savnes. Naar man til Støtte for den Antagelse, at Skyldneren skulde kunne indsætte en anden Skyldner i sit Sted, har anført de forøvrigt nu forældede Bestemmelser i D. L. 1—11—1 og 2, maa hertil bemærkes, at man paa disse Lovbud højst kunde støtte, at Skyldneren, naar Sag angaaende Fordringen er rejst, kan stille en Anden som Sagvolder i sit Sted, naar denne kan stille fuldstændig reel Sikkerhed for Forpligtelsens Opfyldelse. Men ikke engang dette ligger i de nævnte Lovbud, der forudsætte, at den i Processen indtrædende nye Sagvolder angives at staa i saadant Forhold til Sagen, at den i Virkeligheden vedkommer ham, hvorimod

---

[1]) Ørsted J. T. XII. 2 S. 216—235, XV. 2 S. 255-274, Larsen S. 73—77, Gram S. 328—344, Evaldsen S. 485—489, 92, 192, 186, Mourier i U. f. R. 1869 S. 795—796, 798—804, 811—825, Aagesen R. R. II S. 182—184, Aubert S. 215—218. 175—177, Hagerup Norsk Retstidende 1886 S. 337—371, Serlachius § 49.

han maa afvises, naar det erkjendes, at Sagen er ham uvedkommende, og at han blot efter Aftale med den oprindelige Sagvolder ønsker at indtræde i dennes Stilling[2]). Det fastholdes altsaa, at Skyldneren ikke efter dansk Ret, ligesaalidt som efter fremmede Lovgivninger[3]), kan indsætte en Anden i sit Sted som Skyldner uden Fordringshaverens Samtykke[4]). Det anførte udtrykkes i Almindelighed saaledes, at Delegation ikke kan finde Sted uden Fordringshaverens Samtykke, hvorved maa erindres, at Delegation her tages i en ejendommelig snæver Betydning, som ikke er den almindelige i de romerske Retskilder, hvorfra Udtrykket er hentet[5]). Ikke engang den, der for sin Forpligtelse har stillet en fast Ejendom i Pant, kan sætte Ejendommens Kjøber i sit Sted, men han vedbliver, trods Afhændelsen af Ejendommen og Aftaler med Kjøberen om, at denne skal overtage hans Gjæld, at være Skyldner[6]), Stp. L. 19. Febr. 1861 § 63, jfr. tidligere Fdn. 3. Decbr. 1828 § 9. 2°. Bestemmelsen i Fdn. 5. Jan. 1813 § 29 var en temporær Undtagelsesbestemmelse. Undtagelser[7]) fra den Regel, at Skyldneren ikke uden Fordringshaverens Samtykke kan sætte Andre i sit Sted, saaledes at han selv bliver fri, forekomme dog. Som en saadan nævnes Søløv § 85; Fdn. 27. Maj 1848 § 8 giver ikke Skyldneren Berettigelse til at sætte en Anden i sit Sted, men kun til, jfr. derimod L. 10. Maj 1854 § 23, at lade sin Pligt udføre af en Anden. Endvidere

[2]) Nellemann Pr. S. 297, jfr. Munch-Petersen Pr. S. 74.

[3]) Jul. Lassen R. R. § 93. II (Læreb. § 83. II), B. G. B. § 415, code civil art. 1275, Oest. G. B. § 1401, Pollock S. 193—195, Wharton § 855.

[4]) Se f. Eks. Schl. H. R. D. III. 84, H. R. T. 1881. 357 (U. f. R. 1881. 918), S. og H. R. T. 1873. 13. D. i J. U. 1870. 414 indeholder intet herimod stridende; Skyldneren havde her lovligt bragt sin egen Forpligtelse til Ophør ved Opsigelse.

[5]) Jul. Lassen R. R. § 99. I (Lærеb. § 89. I), v. Willebrand Den romerske Delegationsläran (anm. i T. f. Rvdsk XV S. 369 ff.), Munch-Petersen Causa §§ 10, 11, 31.

[6]) Matzen S. 541—542, Torp-Grundtvig S. 669—670 og f. Eks. H. R. T. 1861. 270, 1872. 663 (U. f. R. 1873. 472), U. f. R. 1869. 550, J. U. 1871. 213, 1863. 876; jfr. Note 20.

[7]) Jfr. Windscheid § 291 Note 5, Pollock S. 221—231, Stobbe § 175.

mærkes, at Leietageren i Brugsforhold, der ere stiftede for længere Tid, og som ere overdragelige, maa antages ved Overdragelse af Brugsrettigheden til Tredjemand at overføre Pligten til fremtidige Lejeafgifter o. s. v. paa den nye Bruger, jfr. L. 25. Juni 1870 §§ 3 og 5, og at Udlejeren af faste Ejendomme ved Ejendommens Salg overfører visse Pligter, f. Eks. sin Vedligeholdelsespligt til den nye Ejer[7a].

II. Med Fordringshaverens Samtykke kan Skyldneren naturligvis indsætte en ny Skyldner i Stedet for sig, og dette Samtykke kan baade afgives, efter at Skyldneren med en Tredjemand har aftalt, at denne skal overtage hans Skyld, og paa Forhaand som Tilladelse til, at Skyldneren indsætter en Anden i sit Sted, jfr. f. Eks. L. om Selvejendom paa Statens Gods 8. April 1851 § 10, Kundgj. s. D. § 6, men derimod f. Eks. Kundgj. 6. Decbr. 1851 § 26, L. 24. April 1860 § 7. Et saadant Samtykke maa antages at foreligge, naar Panteobligation er udstedt saaledes, at Gjælden skal henstaa uopsigelig fra Fordringshaverens Side fra Ejer til Ejer[8]), i hvilket Tilfælde en Kjøber af Ejendommen, der efter sin Kjøbekontrakt skal overtage Pantegjælden, altsaa maa kunne forlange, at Panthaveren skal modtage ny Obligation fra ham og kvittere den oprindelige Obligation[9]), ligesom ogsaa den oprindelige Skyldner har Ret til Frigjørelse, imod at den, der har kjøbt Ejendommen af ham, udsteder ny Obligation til Panthaveren[10]). Derimod giver den nævnte Klausul vistnok ikke Panthaveren nogen Ret til at fordre, at Skyldneren skal sørge for, at ny Obligation udstedes

---

7a) § 90 Note 31 og IV. 2., Grundtvig i T. f. Rvdsk. XVI S. 60 ff., Aubert Sp. D. I S. 167, Juridisk Forenings Aarbog 1901—1902 S. 29 ff., U. f. R. 1899. 180, J. U. 1849. 785. — Jfr. endvidere de i Note 20 omtalte Retsforhold.

8) Derimod ikke blot fordi Panteobligation er uopsigelig fra Fordringshaverens Side i en længere Aarrække uden Hensyn til Ejerskifte, Evaldsen S. 487.

9) Evaldsen S. 487, H. R. T. 1875. 154 (U. f. R. 1875. 635), jfr. D. i J. U. 1851. 672, U. f. R. 1904. 472.

10) Evaldsen S. 487—488, jfr. H. R. T. 1872. 663 (U. f. R. 1873. 472), J. U. VIII. 971, ndfr. Note 27, og om Panteretten H. R. T. 1906. 660 (U. f. R. 1907. 132).

af Kjøberen[11]), eller Ret imod Kjøberen til at forlange Overtagelsen, se ndfr. under III. Naar der saaledes fra en Fordringshavers Side foreligger et Samtykke til Skyldnerskifte, saa at den ældre Skyldners Pligt er ophørt, og en Tredjemand, som har erklæret at overtage Skylden, er bleven Skyldner i Stedet, siges der ofte at foreligge Singulærsukcession i Forpligtelsen: ligesom Fordringshaveren uden Skyldnerens Samtykke kan overføre sin Fordringsret til en Tredjemand, saaledes — siges der — kan Skyldneren med Fordringshaverens Samtykke indsætte en Tredjemand i sin Forpligtelse[12]). Denne Paralel og Betegnelsen af Skyldovertagelsen — i Modsætning til et Skyldforholds Fornyelse (Novation) ved Stiftelsen af et nyt med en ny Skyldner (§ 64. III. 3.) — som en Singulærsukcession er imidlertid misvisende. Den Konsekvens af denne Opfattelse, at visse Fortrinsrettigheder, der gjælde for den oprindelige Skyldners Forpligtelse, skulde gjælde for den nyes, fordi de gjaldt for den oprindeliges, uanset at de ellers ikke gyldigt kunne vedtages, f. Eks. at Privilegier i Konkurstilfælde, som knytte sig til Fordringshaverens Ret overfor den oprindelige Skyldner, ogsaa haves af ham mod den nye Skyldner, vedkjender dansk Ret sig ikke[12a]). At Pant og Kaution, som er stillet for den ældre Fordring ikke gjælde for den nye Forpligtelse, medmindre Paagjældende særligt er gaaet ind herpaa, er man enig om[12b]); at Kjøberen af en Ejendom ved Pantegjældens Overtagelse kan give Pant i Ejendommen med samme Prioritet som tidligere, følger af en naturlig Fortolkning af Aftalerne[12c]). Men der bliver da ingen anden Forskjel imellem Skyldovertagelsen og anden Fornyelse af et Skyldforhold ved Stiftelsen af et nyt med en ny Skyldner end den, som følger

---

11) D. i J. U. 1863. 876.

12) Saaledes Hagerup Norsk Retstidende 1886 S. 349—353, 366, Platou Prøveforelæsninger S. 36—37, Windscheid §§ 338, 339, D. Entw. Mot. II S. 142—143, Planck II Forbemærkninger ad § 414 og ad § 415 Nr. 1, jfr. Gierke Der Entwurf eines B. G. B. S. 205 ff. Se derimod Aagesen Om Singulærsukcession S. 43.

12a) Heller ikke B. G. B. § 418. 2°.

12b) B. G. B. § 418. 1°.

12c) Torp-Grundtvig S. 676, jfr. ndfr. § 61 i Slutn.

af, at den nye Skylderklæring ved Skyldovertagelsen, men ikke ved anden saadan Fornyelse, gaar ud paa, at det nye Skyldforhold, saavidt muligt, skal være som det gamle. Skyldovertagelsen med Fordringshaverens Samtykke bliver altsaa kun en Underart af Fornyelse (Novation), se ndfr. den almindelige Fremstilling af Skyldforholds Fornyelse § 64. III. Særligt kan det ikke indrømmes, at den paapegede Forskjel imellem Skyldovertagelsen og anden Fornyelse med Skyldnerskifte skulde retfærdiggjøre, at der ved førstnævnte tales om en Sukcession i Forpligtelsen. Hertil maatte det, da en Fordringsrets Individualitet bestemmes ved dens retsstiftende Kjendsgjerninger, udkræves, at de Kjendsgjerninger, der stiftede første Skyldners Forpligtelse, ogsaa ere retsstiftende for den nye Skyldners. Men dennes Forpligtelse hviler udelukkende paa hans eget Løfte, kun at dette efter sit Indhold gaar ud paa, at han skal være forpligtet saaledes som, og forsaavidt som, den ældre Skyldner var det.

III. Medens saaledes Aftaler imellem den oprindelige Skyldner og en Tredjemand om dennes Overtagelse af Skyldforholdet ikke berøve Fordringshaveren hans Ret mod den oprindelige Skyldner, er det iøvrigt i de forskjellige Retsforfatninger meget omtvistet, hvilken Virkning der tilkommer denne Retshandel[13]); navnlig antages det ofte, at Aftalen i Almindelighed giver Fordringshaveren en Ret til at holde sig til Tredjemand[14]). For dansk Rets Vedkommende er Spørgsmaalet, i alt Fald i vigtige Retninger, afgjort ved Stp. L. 19. Febr. 1861

[13]) Hagerup Norsk Retstidende 1886 S. 341—349 og 353—360, Hambro i T. f. Rvdsk. XVII S. 73—80, 372, B. G. B. §§ 329, 415—419, Oest. G. B. § 1402, Wharton §§ 840 Note 5, 855, 859.

[14]) Saaledes bl. A. norsk Retspraksis, se Citater i Note 13, jfr. herved Jul. Lassen i T. f. Rvdsk. XVII S. 324—325. Nærmere dansk Retsopfattelse staar svensk Retspraksis, T. f. Rvdsk. XV S. 347—348, XVII S. 430—431, XIX S. 314—315, og B. G. B. §§ 329, 415, 416, D. Entw. Mot. II S. 144, Dernburg II § 106. II, § 156. V. Naar det antages, at Retshandelen imellem Skyldneren og Tredjemand om Skyldovertagelsen begrunder Ret for Fordringshaveren, er der ingen Grund til at benægte, at den er en Tredjemandsretshandel til Fordel for Fordringshaveren, se ovfr. § 24 Note 2, Gierke l. c. S. 207, men dog Hagerup i Norsk Retstidende 1886 S. 349, jfr. D. Entw. Mot. II S. 143—144.

13.5.1911 § 114.

§ 63, jfr. tidligere Fdn. 3. Decbr. 1828 § 9. 2°, der bl. A. (se nærmere nedenfor) bestemmer, at Aftaler imellem Sælger af fast Ejendom og Kjøber om, at sidstnævnte overtager Sælgerens Gjæld, ikke give Fordringshaveren nogen Ret til at holde sig til Kjøberen. Aftalen imellem en Skyldner og Tredjemand om Skyldovertagelse er altsaa efter dansk Ret ikke i Almindelighed at opfatte som en Tredjemandsretshandel. Vel kan det ikke antages, at Stp. L. § 63 udelukker Gyldigheden af en Aftale imellem en Skyldner og Tredjemand, om at sidstnævnte overtager Skylden saaledes, at Fordringshaveren umiddelbart skal kunne holde sig til ham, men Bestemmelsen slaar fast, at dette i Almindelighed ikke kan antages at være Meningen med Skyldovertagelsen. Den Opfattelse af Retshandelen om Skyldovertagelse imellem Skyldneren og en Tredjemand, som saaledes er fastslaaet af Stp. L. 19. Febr. 1861 § 63, bliver altsaa den, at Skyldovertagelsen hører til den Gruppe af Retshandler, der ovf. S. 166 er betegnet som uegentlige Tredjemandsretshandler. Stillingen bliver, naar foreløbig det Tilfælde haves for Øje, at Kjøberen af en fast Ejendom overfor Sælgeren overtager den i denne indestaaende Pantegjæld, følgende: Den Eneste, som umiddelbart vinder Ret ved Retshandelen, er Skyldneren. Han, og han alene, kan tvinge Overtageren til at overtage Gjælden overfor Fordringshaveren (Panthaveren)[15]) eller til at betale til denne, og naar Overtageren forsømmer denne Pligt til Skade for Skyldneren, kan hans Pligt omdannes til en Pligt til at erstatte denne den herved lidte Skade[16]). Naar fast Ejendom, ifølge den indtil L. 9. April 1891 Nr. 66 gjældende Ret, er solgt ved Tvangsauktion af en Panthaver, fører det udviklede til, at den, der kan gjøre Gjældsovertagelsen gjældende, bliver — naar der bortses fra den Del af Kjøbesummen, som tilkommer Auktionens Rekvirent — ikke Rekvirenten[17]) eller den Panthaver, hvis Tilgodehavende er overtaget

---

15) H. R. T. 1883. 735 (U. f. R. 1884. 217), U. f. R. 1894. 1080.

16) H. R. T. 1883. 735 (U. f. R. 1884. 217), 1881. 271 (U. f. R. 1881. 877), jfr. 1864. 151. Jfr. endvidere H. R. T. 1881. 686 (U. f. R. 1882. 467), 1904. 375 (U. f. R. 1904 B. 327), U. f. R. 1888. 304, ovfr. § 43 Note 52.

17) D. i U. f. R. 1880. 418.

af Kjøberen, men Rekvisitus[18]), paa hvis Vegne Afhændelsen er sket, eller hans Bo; første Panthaver har f. Eks. ikke noget Krav mod den, der paa anden Panthavers Auktion har overtaget Gjælden til første Panthaver[19]). Naar derimod en fast Ejendom er solgt ved Tvangsauktion efter L. 1891, kan, da denne finder Sted paa samtlige Panthaveres og Skyldnerens Vegne, i Almindelighed hver enkelt Panthaver fremtvinge den stedfundne Skyldovertagelse for sin Fordrings Vedkommende[19a]), L. 1891 § 42 i Slutn., §§ 20, 22, 40, 42, jfr. § 28, Rpl. §§ 573, 551, 533, 571, jfr. 559.

Fordringshaveren kan altsaa ikke, paa Grundlag af den mellem Skyldneren og Overtageren trufne Aftale, holde sig til Overtageren[20]). Men Ret hertil opnaar han, naar Skyldneren har overdraget ham sin Ret mod Overtageren eller bemyndiget ham at udøve den[21]). Dette maa Skyldneren kunne gjøre og

18) Nellemann, Læren om Eksekution og Auktion 2den Udg. S. 362—363 og 464, H. R. T. 1883. 731 (U. f. R. 1884. 216). Naar Afhændelse finder Sted i et Konkursbo, kan Skyldovertagelsen gjøres gjældende af Boet, men efter den ældre Ret næppe af Panthaverne, D. i U. f. R. 1871. 319, forinden Boet har bemyndiget dem hertil, se nu L. 9. April 1891 §§ 46-48, Rpl. §§ 670—672, smh. m. det i Teksten bemærkede.

19) D. i U. f. R. 1896. 484, J. U. 1866. 778, jfr. dog J. U. 1861. 241. Anderledes staar naturligvis Sagen, naar Auktionskjøberen udtrykkeligt eller stiltiende har afgivet Skylderklæring ogsaa til første Panthaver, H. R. T. 1883. 731 (U. f. R. 1884. 216), jfr. D. i U. f. R. i 1896. 484, 1885. 308, i hvilket sidste Tilfælde Kjøberen ikke protesterede imod første Panthaver som Sagsøger.

19a) Nellemann Auktion S. 149, 122.

20) Se f. Eks. Schl. H. R. D. I. 399, H. R. T. 1875. 154 (U. f. R. 1875. 635), U. f. R. 1890. 902, J. U 1857. 199. Regelen gjælder, selv om Kapitalen skal henstaa uopsigeligt fra Ejer til Ejer. Noget andet er det, at det undertiden kan være vanskeligt at afgjøre, om der foreligger en personlig Gjæld eller en Behæftelse, der er lagt saaledes paa en fast Ejendom, at den følger denne uden Hensyn til Besidder og uden særlig Vedtagelse, idet de skiftende Ejere ere personligt ansvarlige for de Ydelser, som falde i deres Ejertid, og kun for disse, Stp. L. 19. Febr. 1861 § 63 i Slutn., se nærmere Tingsretten ved Læren om Grundbyrder, Torp-Grundtvig § 42, jfr. D. i J. U. 1871. 213, 1859. 858, U. f. R. 1904. 274, 1894. 1052.

21) At Skyldneren har underrettet Fordringshaveren om Overtagelsen, er ikke tilstrækkeligt; der maa fra hans Side foreligge en Disposition ikke blot en Enunciation. Ej heller ligger der i Overtagerens Underret-

efter Omstændighederne være pligtig at gjøre, og naar han har gjort det, kan Fordringshaveren overfor Overtageren fordre, at denne overtager Gjælden eller betaler den[22]). At Fordringshaveren saaledes erholder Skyldnerens Ret til at holde sig til Overtageren, betager ham ikke hans Ret til at holde sig til den oprindelige Skyldner. Hans Ret mod denne bortfalder heller ikke derved, at han af Overtageren modtager Afbetaling eller Renter[23]), og end ikke derved, at han gjør sin Ret gjældende imod Overtageren[24]). Heri ligger kun, at han vil forsøge paa denne Maade at erholde, hvad der tilkommer ham, men ikke nogen Opgivelse af Retten imod den oprindelige Skyldner. Man har vel ment dette sidste under Henvisning til, at Aftalen imellem Skyldneren og Overtageren jo gaar ud paa, at denne skal være Skyldner istedet for — ikke ved Siden af — hin. Skyldnerens Overdragelse af Retten mod Overtageren til Fordringshaveren maa — menes der — følgelig opfattes som et Tilbud til Sidstnævnte om at tage den nye Skyldner istedet for den gamle, og idet Fordringshaveren optræder overfor Overtageren, tiltræder han dette Tilbud og giver saaledes Afkald paa sin Ret mod Skyldneren. Fejlen i denne Slutningsrække bliver klar, naar det erindres, at Fordringshaveren ingenlunde, ved at erholde Skyldnerens Ret mod Overtageren, er sikker paa, at denne herved er blevet hans Skyldner. Overtageren kan mod Fordringshaveren fremsætte alle de Indsigelser, som han kunde fremsætte overfor sin Medkontrahent, Skyldneren, f. Eks. den, at Skyldneren har misligholdt sine Forpligtelser, saa at hans Pligt til at overtage Gjælden er bortfalden[25]).

---

ning til Fordringshaveren eller i Rentebetalinger til og Forhandlen med denne nogen Skylderklæring til denne, U. f. R. 1890. 902, jfr. Note 23. B. G. B. § 415 hjemler, at Fordringshaveren erholder Ret mod Overtageren ved af denne eller Skyldneren at underrettes om Overtagelsen, naar han derefter tiltræder denne.

[22]) H. R. T. 1874. 611 (U. f. R. 1875. 445), 1870. 104 (U. f. R. 1870. 616), U. f. R. 1904. 549, 472, 1898. 965, 1897. 505, J. U. 1862. 801.

[23]) H. R. T. 1872. 663 (U. f. R. 1873. 472), U. f. R. 1906. 164. Jfr. § 90 Note 30.

[24]) D. i J. T. XXI. 27, jfr. U. f. R. 1876. 902.

[25]) H. R. T. 1870. 104 (U. f. R. 1870. 616). Modfordringer mod Skyldneren er Overtageren udelukket fra at fremsætte overfor Fordrings-

Derfor kan Fordringshaveren med Føje fortolke Skyldnerens Overdragelse — eller Bemyndigelseserklæring — saaledes, at den er et Tilbud til ham om at slippe den oprindelige Skyldner, naar det er bragt til Klarhed, at han har erholdt en tilsvarende Ret mod (eller Betaling fra) Overtageren. Denne Klarhed er kommen tilstede, naar Overtageren har afgivet en til den oprindelige Skyldners svarende selvstændig Skylderklæring om Overtagelse til Fordringshaveren, altsaa forsaavidt Talen er om Pantegjælds Overtagelse, naar Overtageren har udstedt nyt Pantebrev til Fordringshaveren[25a]). Med Fordringshaverens Modtagelse af dette ophører hans Ret mod den oprindelige Skyldner, men for at denne skal antages at være ophørt inden dette Tidspunkt, maa der foreligge særligt utvetydige Erklæringer i denne Retning fra Fordringshaveren. Endvidere bemærkes, at Skyldnerens (eller naar denne har overdraget sin Ret til Fordringshaveren, dennes) Ret mod Overtageren naturligvis ikke bortfalder derved, at denne atter afhænder Ejendommen til en ny Kjøber, som overtager Pligt til at berigtige Pantegjælden[26]). Hvorvidt Skyldnerens Ret mod hans Kjøber til Pantegjældens Overtagelse bortfalder derved, at han, uden at Pantegjælden berigtiges, giver Skjøde til den, der har faaet Retten efter Kjøbekontrakten tilcederet med Pligt til at overtage Pantegjælden, afhænger af Omstændighederne. Ordentligvis maa Forholdet opfattes saaledes, at Skyldneren kun er berettiget til at give Cessionaren Skjøde, imod at Pantegjælden overtages eller berigtiges af denne, saa at han ved at give Skjøde, uden at Berigtigelse finder Sted, mister sin Ret overfor sin Kjøber[26a]). Men maa Transporten af særlige Grunde antages at give Skyldneren Beføjelse til at tilskjøde Cessionaren Ejendommen uden Berigtigelse, vil Tilskjødningen ikke betage ham hans Ret[27]),

---

haveren allerede af den Grund, at han ikke kunde fremsætte dem overfor Skyldneren selv, idet dennes Ret jo ikke gaar ud paa at erholde en Ydelse til sig selv, men en Ydelse til Tredjemand, ndfr. § 63 Note 45a.

[25a]) Jfr. H. R. T. 1898. 654 (U. f. R. 1899. 292).

[26]) H. R. T. 1881. 271 (U. f. R. 1881. 877).

[26a]) H. R. T. 1897. 615 (U. f. R. 1898. 48), Note 30a, ovfr. § 51 Note 45.

[27]) H. R. T. 1890. 743 (U. f. R. 1891. 423). Naar Pantegjælden

medmindre den af særlige Grunde maa antages at indeholde en Opgivelse af Retten[27a]).

Den i Stp. L. 19. Febr. 1861 § 63 udtalte Regel, at Retshandelen imellem en Skyldner og Tredjemand om Skyldovertagelse ikke er en Tredjemandsretshandel, er given ikke blot for det hidtil omtalte Tilfælde, at Gjældsovertagelsen er Vederlag for en fast Ejendom, men i hvert Fald tillige for alle andre Tilfælde, hvor Overtagelsen er Vederlag for en Afhændelse. Det udviklede kommer saaledes overhovedet til Anvendelse, naar Tredjemand kjøber en Kjøbekontrakt eller Salgskontrakt eller anden gjensidig Kontrakt saaledes, at han ikke blot skal erhverve Retten, men ogsaa overtage Forpligtelsen til at betale Vederlaget, f. Eks. Kjøbet af en Slutseddel om Handelsvarer[28]), jfr. ovfr. § 51. II. 3. Ogsaa i disse Tilfælde kan Cessus kun holde sig til Cessionaren, naar Cedenten har bemyndiget ham hertil[29]), eller naar Cessionaren har afgivet en Skylderklæring til ham, hvormed det maa stilles i Klasse (ovfr. § 25. I. 3.), at Cessionaren har modtaget Ydelsen fra ham under saadanne Omstændigheder, at det maatte staa Cessionaren klart, at den kun overlades ham af Cessus, mod at han overtager Pligten overfor denne[30]), Sølov § 154. Og Cedenten frigjøres — bortset fra Misligholdelsestilfælde, f. Eks. naar Cessus, uden at erholde Vederlaget, ved Ydelse til Cessionaren har sat sig ud af Stand til at yde til Cedenten i Tilfælde, hvor han kun maatte erlægge til Cessionaren mod

---

henstaar uopsigeligt fra Ejer til Ejer, maa lovligt Tilbud fra Cessionaren om Pantebrevs Udstedelse til Panthaveren, der afvises af denne, i heromhandlede Henseende virke som Berigtigelse, H. R. T. 1875. 154 (U. f. R. 1875. 635).

[27a]) Jfr. H. R. T. 1902. 567 (U. f. R. 1903 B. 69).

[28]) H. R. T. 1881. 586 (U. f. R. 1882. 467), U. f. R. 1888. 304, jfr. 1881. 1020 og næste Note.

[29]) D. i J. U. 1850. 292, 399. Schl. H. R. D. I. 411 (ældre end L. 1861) statuerede det mærkværdige Resultat, at Sælgeren af en Kontrakt om Bankaktier kunde tvinge sin Kjøber til at betale sig Differencen imellem Kjøbesummen og Aktiernes Kurs ved Opfyldelsestiden, skjønt Cessus (Sælgerens Sælger) ikke havde fordret Opfyldelse af Sælgeren, og forudsætter maaske, at Cessus kunde have tvunget Cessionaren til Handelens Opfyldelse, jfr. ogsaa Hindenburg S. 30—31.

[30]) H. R. T. 1864. 170, § 51 Note 45, jfr. U. f. R. 1902. 243, 1901. 791

at erholde Vederlaget[30a]), Sølov § 158 — først for sin Pligt til at erlægge Vederlaget, naar der fra Fordringshaverens Side foreligger et Forhold, der med Føje kan opfattes som en Frigjørelsesvilje[31]). I alle saadanne Tilfælde maa det vistnok ogsaa erkjendes at stemme med Skyldovertagelsens naturlige Øjemed, at selve Retshandelen kun skaber Ret imellem Parterne, og at disse med andre Ord skulle være fri for Tredjemands (Fordringshaverens) Indblanding, indtil Retshaveren (den oprindelige Skyldner) har givet ham Bemyndigelse hertil[32]). Tvivlsomt kan det derimod være, om Regelen, at Skyldovertagelsesretshandelen med Skyldneren ikke giver Fordringshaveren nogen Ret, ogsaa passer i andre Tilfælde, og om Stp. L. § 63 ogsaa omfatter saadanne, f. Eks. det, at Tredjemand som Gave til Skyldneren lover denne at overtage hans Pligt. ~~Rigtigst er det vistnok at antage, at Stp. L. § 63 kun angaar Tilfælde,~~ hvor Gjældsovertagelsen er et Led i en mere omfattende Retshandel, ~~jfr. navnlig Udtrykkene „Vilkaar i Retshandelen“,~~ men paa den anden Side alle saadanne[33]). Indtræden i en Forretning som navngiven Interessent antages saaledes ikke at berettige Forretningens ældre Kreditorer til at holde sig til den Indtrædende, selv om han udtrykkeligt i sin Interessentskabskontrakt har overtaget den ældre Gjæld[33a]). Og naar der da spørges, hvilken Regel der gjælder i de Tilfælde, som herefter ikke omfattes af Stp. L. § 63, maa Svaret vistnok blive det, at det ogsaa i disse maa formodes at være Meningen, at Retshandelen imellem Skyldneren og Overtageren ikke skal give Fordringshaveren nogen Ret, men at der i disse Tilfælde ikke kan kræves saa meget til Afkræftelse af denne Formodning som i de af § 63 omfattede. Naar Skyldovertagelsen overfor Skyld-

---

[30a]) Evaldsen S. 192, H. R. T. 1897. 615 (U. f. R. 1898. 48), U. f. R. 1900. 751, ovfr. § 51 Note 45.

[31]) H. R. T. 1881. 357 (U. f. R. 1881. 918), U. f. R. 1890. 427, 1876. 902, J. U. 1870. 414, 1857. 591.

[32]) Aagesen R. R. II S. 183—184, jfr. ovfr. Note 14.

[33]) D. i U. f. R. 1886. 327, 1885. 960, 1902. 133, 1890. 902.

[33a]) D. i U. f. R. 1904. 77, 80, 1901. 75, 581, 1898. 296, 1894. 551, men derimod D. H. G. B. §§ 130, 25. Nærmere Torp Interessentskab S. 89, 92—93.

neren — hvad dog altsaa kan forekomme — giver Tredjemand en Ret, er den undergivet de almindelige Regler om Tredjemandsretshandler, se ovfr. § 24. I. Med Hensyn til Spørgsmaalet, om Skyldneren frigjøres derved, at Fordringshaveren benytter sin Ret ifølge Tredjemandsretshandelen mod Overtageren, gjælde de samme Grundsætninger, som hvor Overtagelsen ikke er en Tredjemandsretshandel.

IV. Medens der efter det ovenfor under II. anførte ikke bør tales om Overgang af Forpligtelser, naar Skyldovertagelse har fundet Sted, saaledes at den ældre Skyldner er bleven befriet, og en Tredjemand er bleven Skyldner, idet der i saa Fald i Virkeligheden kun foreligger Stiftelse af et nyt Retsforhold i Stedet for det gamle, af saavidt muligt samme Indhold som dette, frembyder derimod Arv et Eksempel paa Overgang af Forpligtelser, ogsaa af de deliktmæssige, se nærmere i Arveretten[34]), jfr. ndfr. § 65. I. Arveladerens Fordringshavere kunne, bortset fra det i Fdn. 8. Juli 1840 §§ 52 og 53, L. 30. Novbr. 1874 § 13. 3⁰ omtalte Tilfælde[35]), ikke hindre denne Overgang af Arveladerens Forpligtelser paa Arvingerne og ere saaledes udsatte for at lide Tab ved, at deres solvente Skyldner arves af en aldeles insolvent Person. Mod denne Ulempe værner K. L. § 3 dem vel delvist, idet det her bestemmes, at Arvingens Konkursbo, naar Arvingen er under Konkurs i det Øjeblik, da Arven faldt, kun kan tiltræde Arven, imod at Dødsboet undergives offentligt Skifte. Men bortset herfra have de intet Værn, idet de hverken kunne forlange særligt offentligt Skifte af Dødsboet, Sk. L. § 4, eller have noget Krav paa fortrinlig Adgang til Fyldestgjørelse af Arveladerens Formue i Arvingernes Boer *(beneficium separationis)*[36]). Ligeledes gaar den afdøde Ægtefælles Forpligtelser, naar den efterlevende Ægtefælle hensidder i uskiftet Bo, over paa denne[36a]). I de

[34]) Angaaende Spørgsmaalet, om Arvingerne hæfte solidarisk eller anpartsvis, se Deuntzer Arveret § 19, Bornemann Arveret § 56 og særligt angaaende udelelige Ydelser Evaldsen S. 154—155, 158, Nellemann Alm. D. S. 401—402. Jfr. om fremmed Ret ovfr. § 47 Note 17.

[35]) Deuntzer Sk. R. S. 555.

[36]) Deuntzer Sk. R. S. 132—133 og 555—562, Hagerup Civilproces III S. 45 ff., men dog Platou Arveret S. 287 ff.

[36a]) Deuntzer Arveret § 24, jfr. D. i U. f. R. 1897. 408.

nævnte Tilfælde var Forholdet det, at en Persons Forpligtelser gik over paa en Anden i Stedet for denne. I andre Tilfælde gaar en Persons Forpligtelser over paa Andre, saa at disse forpligtes sammen med hin. Saaledes bliver Manden ved Ægteskabets Indgaaelse medansvarlig for Hustruens Gjæld, L. 7. April 1899 Nr. 75 § 12, og Husbonden bliver ved Fledførsel medansvarlig for Fledføringens Gjæld, D. L. 5—1—12 (§ 126. III.). En Persons Børn blive ved anteciperet Arvetagelse Medskyldnere for hans Gjæld, dersom de ikke tilbagelevere det modtagne, D. L. 5—4—8; muligvis maa det overhovedet antages, at Overtagelsen af en Persons Formue som Helhed medfører Pligt for Overtageren overfor Boets Kreditorer til at svare til dets Gjæld, dersom han ikke lægger det overtagne fra sig[37]).

U. f. R. 1911, 660.

II. OBJEKTIV FORANDRING OG OPHØR.

§ 60.

Almindelige Bemærkninger.

Det Ophør og den objektive Forandring af en Fordringsret, som følger af den subjektive Forandring, er tilstrækkeligt omhandlet i Læren om denne, se navnlig § 49 og § 50. III. 2., og herfra bortses paa dette Sted.

Den objektive Forandring af en Fordringsret[1]) kan være en Forandring af dens Indhold eller af dens Retsbeskyttelse; kun den førstnævnte omhandles her, sidstnævnte omhandles i Læren om Retsbeskyttelsen (§ 76). Men endda ikke

[37]) Aubert Sp. D. I S. 326, jfr. D. i U. f. R. 1906. 629, B. G. B. § 419, D. Entw. Mot. II S. 151—152, Stobbe § 181. 5. d., jfr. dog D. i U. f. R 1888. 527 med vistnok rigtig Dissens S. 530.

[1]) Jfr. Aagesen R. R. I S. 152—153, Goos I S. 189—191, Gram S. 241, Windscheid §§ 63, 64, 327.

alt, der efter almindelig Sprogbrug kan betegnes som Forandring af en Fordringsret, hører hjemme paa dette Sted. Forsaavidt Forandringen bestaar deri, at en indtrædende positiv eller negativ Kjendsgjerning gjør en tidligere som eventuel tilstedeværende Ret til en aktuel, saa at der kun foreligger en Udfoldelse af Fordringsrettens oprindelige Indhold, jfr. ovfr. S. 9—11, omhandles den naturligst i Læren om Fordringsrettighedernes Indhold. I denne er det saaledes S. 314 antydet, at den, der har bortlovet en Ting, efter Omstændighederne er pligtig ogsaa at yde den af Tingen efter Kontraktens Indgaaelse faldne Vinding. Og sammesteds er udførligt fremstillet den i Løftet liggende Garantipligt, der bliver aktuel, naar Forpligtelsen ikke opfyldes, saa at Skyldneren maa tilsvare Opfyldelsesinteressen, se navnlig S. 329. I Forbindelse hermed er omhandlet Skyldnerens, egentlig i Læren om Retsbeskyttelsen hjemmehørende Erstatningspligt, som udspringer deraf, at han retsstridigt og tilregneligt har undladt at opfylde sin Forpligtelse, se ovfr. S, 323—325. Ej heller skal den Forandring medtages her, som bestaar deri, at nye retsstiftende Kjendsgjerninger udvide en bestaaende Forpligtelse; de Kjendsgjerninger, der kunne bevirke dette, ere de samme og kun de samme som de, der kunne stifte Fordringsrettigheder, og behøve altsaa ikke særlig Omtale.

Tilbage staar Læren om den Forandring, som bestaar deri, at en bestaaende Forpligtelse indskrænkes, svækkes eller delvist bringes til Ophør. Læren om Fordringsrettighedernes objektive Forandring og Ophør bliver saaledes kun Læren om deres fuldstændige eller delvise Ophør[1].

De forskjellige Ophørsmaader for Fordringsrettigheder grupperes ofte efter deres økonomiske Betydning, saa at der sondres imellem dem, som indeholde en Fyldestgjørelse af Fordringshaverens Krav, og dem, som ikke gjøre det, og indenfor sidstnævnte Gruppe sondres atter mellem Ophør ved Ophævelse og ved Opløsning. Da det fulde Indblik i Reglerne om de forskjellige Ophørsmaader imidlertid kun erhverves ved

[1]) Den romerretlige Sondring imellem Ophør *ipso jure* og *ope exceptionis*, Lassen R. R. §§ 95, 28, 43. I (Læreb. §§ 85, 25, 37. I), jfr. Windscheid § 341, har ikke nogen Betydning for dansk Ret, jfr. ovfr. § 13.

Kjendskab til det Retsprincip, som bærer Ophørsmaaden, maa Grupperingen ske efter de til Grund for Ophørsmaaderne liggende Retsprinciper, jfr. ovfr. S. 26 [3]). Efter dette Hensyn sondres der mellem det Ophør, som skyldes Realisationen af Fordringsrettens Formaal (§ 61—63), Ophør ifølge Fordringshaverens Retshandel (§ 64), Ophør ifølge den af de retsstiftende Kjendsgjerninger flydende Begrænsning (§ 65), og fordi de begrebsmæssigt nødvendige Betingelser for Rettens Eksistens bortfalde (§ 66 og 67), samt Ophør paa Grund af særlige Hensyn til Skyldneren (§§ 68—71). Efter den paa dette Grundlag byggede Fremstilling af Ophørsmaaderne vil den paa økonomiske Hensyn grundede Sondring blive omtalt i Forbindelse med Spørgsmaalet, hvorvidt Ophøret af en af Forpligtelserne i de solidariske Skyldforhold medfører de andres Ophør (§ 72).

Betaling eller Opfyldelse[1]).

I. Den normale Ophørsmaade for de Fordringsrettigheder, der gaa ud paa positive Ydelser, er Fordringshaverens Fyldestgjørelse ved Ydelsens behørige Erlæggelse; ved Erlæggelsen er Fordringsrettens Formaal udtømt, og den maa derfor forsvinde. Undertiden benævnes denne Ophørsmaade i al Almindelighed som Betaling, men ordentligvis omfatter denne Betegnelse kun Erlæggelse af Pengeskyld, hvorimod Ophørsmaaden i det Hele betegnes som Opfyldelse, et Udtryk, der dog også forekommer som benyttet om Fordringshaverens Fyldestgjørelse paa anden Maade end ved Erlæggelse. Betaling og Opfyldelse — for Kortheds Skyld ville Udtrykkene her blive benyttede i Flæng — kan undertiden finde Sted ved ensidige Handlinger fra Skyldnerens Side; dersom hans Forpligtelse f.

[3]) Torp i U. f. R. 1884 S. 1147, jfr. dog Goos II S. 267—268.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 141—142, Larsen S. 80—86, Gram S. 81—89, 345—352, Evaldsen S. 425—436, Aubert S. 227—237, G. W. Gram S. 70—77, Serlachius §§ 50—52, Lassen R. R. § 96 (Læreb. § 86), Windscheid §§ 342—344, Endemann §§ 444 ff., B. G. B. §§ 362—371.

Eks. gaar ud paa at rense en Grøft eller paa at afsende Varer til Medkontrahenten saaledes at denne, dersom Alt gaar regelmæssigt, vil erholde Varerne og blive Ejer af dem, foreligger der Betaling, naar Arbejdet er behørigt udført, eller Varerne behørigt afsendte[2]), se f. Eks. Kbl. § 10, jfr. tildels Kbl. §§ 11, 65. Ofte vil der dog til Opfyldelse kræves en Medvirken fra Fordringshaverens Side, f. Eks. efter Omstændighederne ved Forpligtelse til at overdrage Ejendomsret under umiddelbar Overgivelse af Tingen til Erhververen eller ved Forpligtelse til at arbejde efter Fordringshaverens nærmere Anvisning. Af det anførte vil det ses, at Opfyldelsen undertiden er en Retshandel fra Skyldnerens Side — ordentligvis en Overdragelsesretshandel, men den kan ogsaa være en Kontrakt, jfr. ovfr. § 2. VI. om Forkontrakten — undertiden er den det ikke, men er af ren faktisk Natur[2a]).

II. Til Fordringsrettigheders Ophør ved Betaling udkræves nærmere følgende:

1. Betalingen maa være erlagt til rette Vedkommende: naar Ydelsen er af ren faktisk Natur, vil der dog ofte ikke opstaa Spørgsmaal herom, jfr. ovfr. Rette Vedkommende vil i Almindelighed være Fordringshaveren. Men undertiden vil Skyldneren dog frigjøres ved Betaling til Andre end Fordringshaveren, jfr. særligt om Postforsendelsers Aflevering Bekj. 3. Juni 1902 Nr. 105 (L. 5. April 1888) § 26, Anordn. 19. Septbr. 1902 Nr. 151 § 21. Det er saaledes tidligere udviklet, at Skyldneren, bortset fra Reglerne om Gjældsbreve, frigjøres ved Betaling til den oprindelige Fordringshaver, naar han ikke har erholdt Kundskab om, at Fordringen er bleven overført til Tredjemand[3]), se ogsaa ovenfor om Betaling til den, der ved

---

[2]) F. Eks. H. R. T. 1897. 417 (U. f. R. 1897. 990). Jfr. Planck II ad § 362 Nr. 2 c. Grænsen mellem Betaling (Opfyldelse) og Tilbud af Betaling er her noget omtvistet. I Tilfælde som sidstnævnte (Vareafsendelsen) betegnes Betalingen ofte som Tilbud, se navnlig om engelsk-amerikansk Udtryksmaade Wharton § 970 *(tender)*, navnlig vel fordi Afsendelsen kan miste Karakteren af Betaling ved at standses af Afsenderen (ndfr. ved Note 44) eller ved Fordringshaverens Forhold, se f. Eks. Kbl. § 33 (ndfr. § 62).

[2a]) Jfr. dog Federspiel Viljeserklæringernes Systematik S. 23—25.

[3]) Ovfr. § 51 Note 4. Om Ægteskab skal anses som en saa noto-

Kontraktsafslutningen er optraadt for en Andens Regning i eget Navn[4]), og at Skyldneren, forsaavidt Talen er om Gjældsbreve og andre negotiable Papirer eller om Legitimationspapirer, frigjøres ved Betaling i god Tro til den, der har Dokumentet i Hænde med en i Formen lovlig Adkomst[5]), selv om denne maatte være falsk, se ovfr. § 57. I.—III. Endvidere kan Skyldneren frigjøres ved Betaling til den, der af Fordringshaveren er bemyndiget til at modtage Betaling[6]), eller som Skyldneren af ham er bemyndiget til at betale til[7]), og ved Betaling til den, der ifølge skriftlig Legitimation fra Fordringshaveren[8]) eller ifølge den Stilling, hvori Fordringshaveren har anbragt ham[9]), med Føje antages at være bemyndiget til at oppebære Betalingen, se nærmere ovfr. § 23. III. 1. og 2. om Grundsætningen i

---

risk Kjendsgjerning, at Skyldneren, der uvidende om det betaler til en Kvinde, efterat hendes Fordringsret ved Ægteskab er overgaaet til Fællesboet og Mandens Eneraadighed, ikke befries herved (medmindre det betalte tilflyder Manden), kan vel nok betvivles, jfr. Bentzon P. R. S. 94, ovfr. § 31 ved Note 20—20ª.

[4]) § 24 Note 41.

[5]) Se navnlig ovfr. § 57 Note 4, jfr. 6.

[6]) Jfr. særligt om Fdn. 8. Juli 1840 § 47 D. i H. R. T. 1867. 301 (U. f. R. 1867. 1000). Naar den, der af Kreditor er bemyndiget til at modtage Betaling, tillige er Besørger af Forretninger for Skyldneren, maa der, for at en Erlæggelse til ham kan virke som Betaling til Kreditor, oplyses Forhold, der særligt udviser, at han er optraadt som Modtager for Kreditor, H. R. T. 1904. 111 (U. f. R. 1904 B. 203), 1894. 216 (U. f. R. 1894. 713), U. f. R. 1905. 585, 1901. 234, jfr. H. R. T. 1891. 763 (U. f. R. 1892. 538).

[7]) Jfr. H. R. T. 1868. 478 (U. f. R. 1869. 129), U. f. R. 1894. 775.

[8]) H. R. T. 1891. 37 (U. f. R. 1891. 641), U. f. R. 1881. 672, S. og H. R. T. 1869. 147. Overbringeren af kvitteret Regning (eller andet kvitteret Dokument) har Legitimation til at modtage Betaling, U. f. R. 1883. 538, B. G. B. § 370, men ikke Overbringeren af en ukvitteret Regning, J. A. XXIV. 162. Jfr. om Ihændehaveren af negotiabelt Papir med falsk Kvittering § 57 Note 6, § 103 Note 37.

[9]) Ovfr. § 23 Note 13. D. i U. f. R. 1899. 146, 1893. 184, 881, 1891. 203, 1884 386, 1877. 982, 1881. 665, H. R. T. 1871. 379 (U. f. R. 1871. 963), J. U. 1851. 928 og p. d. a. S. H. R. T. 1891. 763 (U. f. R. 1892. 538), 1876. 586 (U. f. R. 1877. 532), jfr. U. f. R. 1879. 227, Schl. H. R. D. III. 368. Se om Sagføreres Legitimation til at kvittere § 23 Note 13. Jfr. Wharton §§ 943—948.

D. L. 1—9—13. Ogsaa i visse andre Tilfælde vil en Person have et saadant Skin af at være rette Fordringshaver, at Skyldneren frigjøres ved i god Tro at betale til ham[10,11]), jfr. f. Eks. Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2[12]) og ovfr. S. 569—570 om Mortifikanten. Det maa saaledes vistnok f. Eks. antages, at Tyven, der har betalt den stjaalne og forbrugte Tings Værdi til den bestjaalne Besidder, som han antager for Ejer, dermed er frigjort overfor Tingens Ejer[13]). Men bortset fra saadanne Tilfælde bliver Skyldneren ikke frigjort ved Erlæggelse til den, som han med Føje antager for Fordringshaver, men som dog ikke er det[14]). Betaling til Fordringshaverens Fordringshaver vil ikke, medmindre denne, f. Eks. ved at gjøre Udlæg i eller erholde Pant i Fordringen, selv er bleven fordringsberettiget (ovfr. S. 477), frigjøre Skyldneren, men Skyldneren vil herved kunne erhverve et Krav mod sin Fordringshaver, som han kan bringe i Modregning mod dennes Krav, jfr. ovfr. § 34. II. 2. At Betaling til Fallenten af Fordringer, der høre til Konkursboet, ikke frigjør Skyldneren, medmindre han ved Betalingen var uvidende om den ikke bekjendtgjorte Konkurs, er udtalt i K. L. 25. Marts 1872 § 2, se dog om Betaling ifølge negotiable Dokumenter ovfr. S. 556. Forsaavidt Fordringshaveren ikke er fuldmyndig, er Betaling til ham ikke virksom[15]), Fdn. 24. April 1839 §§ 1 og 2, medmindre Talen er om selverhvervede Midler[16]), eller det oppebaarne kommer i Værgens Haand[17]) eller under Kurators Tilsyn, jfr. om Ihændehaverpapirer ovfr. S. 556, og Skyldneren kan ikke, fordi han kommer til at betale igjen, søge Erstatning hos den Umyndige, medmindre Betingelserne

---

10) Jfr. D. i U. f. R. 1885. 281, 1877. 316.

11) Dette civilretlige Spørgsmaal (Munch-Petersen Pr. S. 64) findes ofte behandlet i Processen, se saaledes Nellemann Alm. D. S. 362 ff., hvorved nu mærkes H. R. T. 1907. 418 (U. f. R. 1908. 55).

12) Jfr. H. R. T. 1888. 252 (U. f. R. 1888. 1031).

13) B. G. B. § 851. Jfr. D. i J. U. 1849. 420.

14) D. i U. f. R. 1889. 47, 1897. 827.

15) Scheel Personretten 2den Udg. S. 135—136, U. f. R. 1887. 1163, jfr. Note 17a.

16) H. R. T. 1857. 265.

17) D. i U. f. R. 1888. 1168.

for Ansvar efter Fdn. 24. April 1839 §§ 2 og 3 ere tilstede. Men selv om man slutter sig til den af Praksis antagne Anskuelse, at Sindssyge ere umyndige uden at være umyndiggjorte, vil man dog næppe tage den Konsekvens heraf, at Skyldneren ikke skulde blive frigjort ved Betaling til sin sindssyge men ikke umyndiggjorte Kreditor, om hvis Sygdom han ikke kunde vide Noget[17a]. En Betaling, der oprindelig er uvirksom som erlagt til en Uvedkommende, kan senere blive virksom derved, at det oppebaarne tilflyder Fordringshaveren, eller ved Fordringshaverens Godkjendelse af Betalingen og derved, at Modtageren bliver Fordringshaver, eller at denne bliver Modtagerens Universalarving[18]. At omvendt en gyldig Indfrielse af et negotiabelt Dokument kan blive uden Betydning overfor godtroende Erhververe af dette, er omtalt ovfr. § 53.

2. Dersom Ydelsen efter sin Beskaffenhed kun kan erlægges af Skyldneren, maa Betalingen naturligvis udgaa fra denne. Ellers frigjøres Skyldneren ogsaa ved Betaling, der — med eller uden Fuldmagt fra ham — erlægges af Tredjemand[19] som Opfyldelse af Skyldnerens Forpligtelse[20], men indtil Skyldneren har faaet bindende Meddelelse om Betalingen, kan denne i Almindelighed atter, naar Tredjemand har handlet uden Aftale med Skyldneren, opløses af Tredjemand og Modtageren, saa at Skyldnerens Forpligtelse gjenopvaagner[21]. Lige

---

[17a]) § 14 Note 10. Jfr. ovfr. Note 3.

[18]) H. R. T. 1867. 301 (U. f. R. 1867. 1000), U. f. R. 1888. 1168, Schl. H. R. D. III. 368, jfr. U. f. R. 1879. 793 (ovfr. § 21 Note 3[a] og 3[b]), B. G. B. §§ 362, 185, Planck II ad § 362 No. 2[e].

[19]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, Windscheid § 342 Note 22, 23, B. G. B. §§ 362, 267, Planck II ad § 362 No. 2 f, D. Entw. Mot. II S. 32, se dog om engelsk-amerikansk Ret ndfr. Note 21. Se om Tilbud fra Tredjemand ovfr. § 42 Note 43 og ndfr. § 62 Note 17.

[20]) Naar Tredjemands Erlæggelse ikke finder Sted som Opfyldelse af Skyldnerens Forpligtelse, og overhovedet naar Fordringshaveren paa anden Maade end som Opfyldelse af Skyldnerens Pligt erholder det, som skyldes ham, f. Eks. naar det Arbejdsresultat, som Skyldneren skulde frembringe, besørges af Tredjemand, som er uvidende om Skyldnerens Forpligtelse, eller fremskaffes af Naturbegivenheder, opstaa forskjellige tvivlsomme Spørgsmaal, jfr. § 72 Note 1, men Ophør ved Betaling finder ikke Sted.

[21]) Evaldsen S. 428, saaledes ogsaa Wharton §§ 942, 1008, der

med den fra Skyldneren udgaaende frivillige Betaling maa stilles den Opfyldelse, som frembringes ved Fordringshaverens Retsforfølgning. Dersom den betalende Skyldner er umyndig, og Betalingen er en Retshandel (Overdragelse eller Kontrakt), rammes den i og for sig af samme Regler som Umyndiges Retshandler i Almindelighed, men har Fordringshaveren kun modtaget, hvad der uden nogen Valgfrihed for Skyldneren tilkom ham, vil han kunne møde Værgens Anfægtelse af Betalingen med en Indsigelse, og de af en Umyndig erlagte Penge kunne jo overhovedet i Almindelighed ikke søges tilbage[22]).

3. Til en Fordringsrets Ophør ved Betaling kræves endvidere, at Erlæggelsen i Indhold fuldstændigt stemmer med det, der skyldes[22a]), baade i Henseende til Gjenstand, Tid og Sted, se Læren om lovligt Tilbud ovfr. § 42. III. Der er naturligvis Intet i Vejen for, at Fordringshaveren modtager en Ydelse, der ikke stemmer med Skyldnerens Pligt, som fuldstændig eller delvis Fyldestgjørelse, men Skyldnerens Pligt ophører da ikke ved Betaling men ved Fordringshaverens Opgivelse af Fordringen, se ndfr. § 64. II. om *datio in solutum*.

III. Naar Skyldneren har ydet Betaling, har han i Almindelighed Ret til af Fordringshaveren at fordre skriftlig Kvittering[23]), ɔ: en skriftlig Bevidnelse af det erlagtes Modtagelse,

---

endog antager, at Skyldnerens Ratihabition af Tredjemands Betaling udkræves til hans Frigjørelse.

[22]) Torp-Grundtvig S. 387, Gram S. 84, Aubert S. 230—231, Scheel Personretten, 2den Udg. S. 129, jfr. § 54 Note 18, 18[a].

[22a]) Jfr. § 42 ved Note 57.

[23]) Federspiel i U. f. R. 1903. 281, D. i U. f. R. 1884. 313, 1886. 281, jfr. J. U. 1874. 367, U. f. R. 1907. 451, H. R. T. 1896. 393 (U. f. R. 1896. 1026). Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, Windscheid § 344 Note 8, B. G. B. §§ 368, 369, D. Entw. Mot. II S. 88—91 og tildels Wharton § 977, Leake S. 866. Ofte siges det, at Skyldneren ved lovlig Erlæggelse kan fordre uforbeholden Kvittering, men denne Sætning kan let misforstaas, jfr. ovfr. § 42 Note 60 og 65. Givet er det, at Skyldneren kan fordre en utvetydig Anerkjendelse fra Fordringshaveren af det ydedes Modtagelse. Nogle antage, at han endvidere kan kræve en Erklæring om, at der ikke ifølge den paagjældende Skyldgrund tilkommer Fordringshaveren mere, Evaldsen S. 318, Skyldnerens Mora S. 81—82, jfr. Federspiel i U. f. R. 1903. 281—282. Dette sidste er

og han kan holde Ydelsen tilbage, indtil saadan Kvittering meddeles, L. 9. April 1891 § 43. 1°, Rpl. § 574. Særligt er det med Hensyn til Gjældsbreve udtalt i Fdn. 9. Febr. 1798 § 1, at Skyldneren efter Gjældsbrev ved Afbetalinger baade kan fordre særskilt Kvittering og Afskrivning paa Gjældsbrevet; naar Gjældsbrevet betales fuldt ud, kan han fordre det udleveret med paategnet Kvittering. Tilsvarende Regler ere givne om andre negotiable Dokumenter[24]). Skyldnerens Ihændehavelse af en med Kreditors Navn underskreven Anerkjendelse af Ydelsens Modtagelse giver ham ordentligvis Bevis for Betaling, naar Kreditor ikke efter D. L. 5—1—6, Rpl. § 298, tør fragaa sin Underskrift[24a]); Bevisbyrde for Kvitteringens Urigtighed paahviler Udstederen og hans Sukcessorer[24b]). Men Kvitteringen har forøvrigt ofte en videregaaende Betydning, idet den nemlig kan indeholde en Opgivelse af Fordringen fra Fordringshaverens Side, se ndfr. i § 64. I. Beviset for Betaling[25]) kan ogsaa føres paa hvilkensomhelst anden Maade; dog synes visse Beviser for Betaling af skriftlig[26]) Skyld at være afskaarne overfor Fordringshaverens

maaske rigtigt, naar Fordringshaveren i Øjeblikket bør være klar over, at der ikke tilkommer ham mere, U. f. R. 1890. 921, jfr. J. T. XXVIII. 114, men ellers ikke, S. og H. R. T. 1862. 67. Og i al Almindelighed maa det staa Fordringshaveren frit for at optage uskadelige Forbehold i Kvitteringen, Hindenburg S. 113—114, U. f. R. 1880. 341, 1890. 1073, 1893. 410, men dog 1897. 1136, Vgkj. i U. f. R. 1908. 130. — I mange dagligdags Retshandler maa Fordringen paa Kvittering antages stiltiende frafalden. At Kvittering ikke kan fremtvinges mod lovligt Tilbud af Betaling, som Kreditor ikke ønsker at modtage, se § 62 Note 2.

[24]) Nærmere § 57 ved Note 9a. Jfr. B. G. B. § 371. Transport paa Gjældsbrevet istedetfor Kvittering kan han næppe forlange uden særlig Hjemmel, jfr. Oktr. 4. Juli 1818 § 8, D. i U. f. R. 1891. 212.

[24a]) Jfr. herved f. Eks. H. R. T. 1907. 427 (U. f. R. 1908. 57), U. f. R. 1907. 824, 1906. 444, 789, 1904. 641, 1902. 116, 146, 1899. 684, 478, 1897. 864, 1896. 935, 1877. 646, J. U. 1859. 702 og D. D. i § 64 Note 19 og 38.

[24b]) Munch-Petersen i U. f. R. 1897. 953, 956—958, Tybjerg S. 94, 107—108, jfr. D. D. i Note 24a men derimod D. i U. f. R. 1897. 743.

[25]) Se om Bevisbyrden for Betaling Nellemann Pr. S. 355—356, Aubert S. 235—237 og navnlig Tybjerg S. 168 ff., Munch-Petersen Pr. S. 310—311, Almén ad § 14 Note 29—34. Jfr. § 64 Note 19.

[26]) Jfr. om mundtlige Fordringer D. i U. f. R. 1881. 307.

Arvinger ved D. L. 5—14—56 og Fdn. 4. Marts 1690 § 2, jfr. ndfr. § 64. I., men disse Bestemmelser ses ikke i senere Tider at være paaagtede af Retsanvendelsen.

IV. Naar Skyldneren overfor samme Fordringshaver staar i flere Skyldforhold angaaende Ydelser af samme Kvalitet, f. Eks. Pengeforpligtelser, og Fordringshaveren af ham har faaet noget af denne Kvalitet, som dog ikke er tilstrækkeligt til at dække alle Forpligtelserne, opstaar Spørgsmaalet om, hvilken af Fordringsrettighederne Betalingen har bragt til Ophør. En almindelig Udtalelse herom savnes i Lovgivningen, jfr. for et særligt Tilfælde Amtstuefdn. 8. Juli 1840 § 10[27]). Der maa sondres imellem frivillig Betaling og Betaling, erholdt ved Retsforfølgning.

Ved den frivillige Betaling bliver det ledende Synspunkt dette, at Skyldnerens Tilkjendegivelse ved Betalingen maa være afgjørende i den omhandlede Henseende[28]); hvad der af Skyldneren erlægges som Afgjørelse af en bestemt Forpligtelse, kan muligvis, som ikke behørigt, afvises af Fordringshaveren, men denne kan ikke tilegne sig det som Afgjørelse af en anden Fordring[29]), medmindre han kommer overens med Skyldneren herom. Resultaterne blive følgende: Har Skyldneren ved Betalingen, udtrykkeligt eller stiltiende, tilkjendegivet, for hvilken Fordring det erlagte skal gjælde som Betaling, er det denne og ingen anden, som er afgjort[30]). At Fordringshaveren tilkjendegiver, at han vil afskrive det paa en anden Fordring, er uden Betydning[31]), medmindre det af

[27]) Jfr. H. R. T. 1888. 387 (U. f. R. 1888. 1093).

[28]) Saaledes ogsaa Wharton §§ 923, 924, G. W. Gram S. 76, B. G. B. § 366 og i Hovedsagen code civil art. 1253, Schw. Art. 101, hvorimod andre Lovgivninger tillægge Fordringshaveren en vis Indflydelse, se D. Entw. Mot. II S. 86—87.

[29]) H. R. T. 1888. 387 (U. f. R. 1888. 1093).

[30]) Jfr. U. f. R. 1907. 710. Betalinger fra Fallenten, medens hans Bo er under Konkursbehandling, maa antages at tilsigte Afgjørelse af hans Boet uvedkommende Gjæld, H. R. T. 1861. 756. Beløbets Størrelse kan udvise, at det tilsigter Afgjørelse af en bestemt Fordring, U. f. R. 1888. 252, jfr. endvidere U. f. R. 1904. 726, 1878. 322, J. U. 1866. 357, N. j. A. XXIV. 25, Wharton § 924.

[31]) Naar Fordringshaveren til Skyldneren erklærer, at han ikke vil

Skyldnerens Forhold overfor denne Tilkjendegivelse kan sluttes, at han bøjer sig for den. Har Skyldneren ved Betalingen Intet tilkjendegivet om, hvilken Fordring han ønsker afgjort, maa han, forsaavidt ikke foregaaende Aftaler medføre andet[31a]), antages at have overladt Fordringshaveren frit Valg, saa at denne kan afskrive det modtagne paa hvilken af Fordringerne han vil[32.33]), og paa hvilken Del af en Fordring han vil, f. Eks. paa den privilegerede, dog med visse Begrænsninger. Det antages saaledes at følge af Forholdets Natur, at Afbetalinger paa Gjæld i løbende Regning maa betragtes som Afdrag paa den ældste Del af Gjælden[33a]), medmindre andet er aftalt. Endvidere maa det antages, at Fordringshaveren ikke kan afskrive paa Gjæld, der i Betalingens Øjeblik var uforfalden, forsaavidt der er forfalden Gjæld[34]) til-

---

modtage Ydelsen som Betaling for den af Skyldneren nævnte Fordring, men beholder Beløbet som Betaling af en anden Fordring, synes Skyldneren, ifølge det ovfr. § 25. I. 3. bemærkede, at kunne fastholde, at den første Fordring er betalt; herimod D. i J. U. 1858. 737, i hvilket Tilfælde der næppe forelaa stiltiende Samtykke fra Skyldneren til Kreditors Forlangende, jfr. Windscheid § 343 Note 2[b] og 2[c].

[31a]) U. f. R. 1901. 786.

[32]) D. i U. f. R. 1908. 103, 1897. 191, 1892. 471, 1882. 309, 1880. 332, 702, 1873. 923, J. U. 1866. 621, 1855. 276, se ogsaa D. D. i Note 39 og i § 119 Note 24 samt Schl. H. R. D. II. 549, der dog, se Note 42, ikke stemmer med den nuværende Lovgivning. D. i U. f. R. 1890. 247 kan ikke forklares ud af det ved Note 30 angivne Synspunkt, men maa opfattes som en Underkjendelse af det i Note 37 bemærkede. Efter Omstændighederne vil Skyldnerens Forhold ved Betalingen give Fordringshaveren Beføjelse til at vælge Afskrivning paa Tredjemands Gjæld, U. f. R. 1896. 535, 1903. 572.

[33]) Som Teksten Wharton §§ 927, 929, G. W. Gram S. 76—77, men dog Schrevelius II S. 433. Andre Lovgivninger opstille — efter at have opstillet Regler om Hensynstagen til Skyldneren, som gaa videre end de i Teksten nævnte, og som kunne medføre stor Retsusikkerhed — den uheldige Regel, at Afbetalinger skulle afskrives forholdsvis paa Fordringerne, dog at Fordringshaverens Tilkjendegivelse til Skyldneren i Kvitteringen ofte bliver afgjørende, jfr. B. G. B. §§ 366, 367, Planck II ad §§ 366 og 367, D. Entw. Mot. II S. 86—88, Lassen R. R. S. 490—491.

[33a]) H. R. T. 1893. 604 (U. f. R. 1894. 43), jfr. § 113 Note 35, 20, 30.

[34]) D. i U. f. R. 1900. 803, 1882. 309, 1873. 923.

stede, og at det modtagne først maa afskrives paa Fordringer, hvis Ikke-Betaling vilde paadrage Skyldneren særlige Ulæmper udover almindeligt Ansvar for Forsinkelse[34a]), f. Eks. Rentefordringer, dersom Rentens Udeblivelse vilde medføre, at Kapitalen forfalder til Betaling[34b]). At Fordringshaveren i Almindelighed ikke kan afskrive paa uretskraftig Gjæld, saalænge der forefindes udækket retskraftig Gjæld, er klart[35]). De andre Begrænsninger i Fordringshaverens Valgret, som andre Lovgivninger opstille, saasom at Fordringshaveren skal afskrive paa rentebærende Gjæld fremfor ikke-rentebærende, kunne næppe anerkjendes i dansk Ret[36]). Den Fordringshaveren efter det anførte tilkommende Valgret ophører, naar han har tilkjendegivet Skyldneren, paa hvilken Post han vil afskrive det modtagne[37]), og den kan muligvis være begrænset af Hensyn til Tredjemand, som har Interesse i, at Betalingen gjælder for en bestemt Fordring, f. Eks. Kommittenten med Hensyn til Indbetalinger til Kommissionæren fra den, som har kjøbt Kommissionsgodset, og som tillige skylder Kommissionæren andre Beløb[38]). Af Hensyn til Kautionisterne for Skyldnerens Gjæld er Fordringshaverens Valgret ikke begrænset[39]), udover hvad der følger af det anførte eller af Aftale med Kautionisten[40]).

[34a]) H. R. T. 1903. 405 (U. f. R. 1904 B. 35).

[34b]) Jfr. D. i J. T. XXIV. 72.

[35]) U. f. R. 1878. 1235, 1877. 397, 1873. 923. Men særlige Omstændigheder kunne berettige Fordringshaveren til at antage, at han skal have Ret hertil, jfr. D. D. i U. f. R. 1891. 130, 1893, 647, der dog ere af tvivlsom Rigtighed.

[36]) Jfr. D. i J. U. 1866. 621, men derimod VII. 460. Nogle Domme, f. Eks. H. R. T. 1893. 310 (U. f. R. 1893. 813), U. f. R. 1906. 734, 1895. 876, der udtrykkeligt tillægge Fordringshaveren Beføjelse til Afskrivning paa ældre Gjæld fremfor yngre, tilsigte næppe hermed, udover hvad der følger af Aftaler eller af det ved Note 33[a] bemærkede, at nægte hans Ret til at vælge Afskrivning paa yngre Gjæld.

[37]) D. i U. f. R. 1891. 913, Schl. H. R. D. I. 88. Men ikke ved private Optegnelser, som ikke ere meddelte, Schl. H. R. D. I. 88, Wharton § 932, se dog maaske D. i U. f. R. 1890. 247, jfr. Note 32.

[38]) § 140 Note 18.

[39]) D. D. i § 119 Note 24 og endvidere U. f. R. 1887. 331, 1907. 910, 710, 1906. 734 samt Schl. H. R. D. II. 549, hvorom i Note 42, Wharton § 926.

[40]) D. D. i § 119 Note 25—27 og endvidere U. f. R. 1907. 710.

Naar Betalingen opnaas ved individuel Retsforfølgning fra Fordringshaverens Side, kan han, jfr. dog den særlige Regel i Pl. 20. April 1825 § 3, afskrive den paa hvilken af de under Forfølgningen indbefattede Fordringer han ønsker, jfr. Fdn. 20. Maj 1840 § 35; er Forfølgningen rettet mod et Pant, kan han afskrive den paa hvilkensomhelst af de Fordringer, Pantet er stillet for, forsaavidt de ere forfaldne[41]). Men naar en Fordringshaver i Konkurs har erholdt Udlæg for flere Fordringer under ét, maa det, ifølge Konkursbehandlingens Øjemed og Bestemmelserne i K. L. § 135, jfr. §§ 131 og 125, antages, at der paa hver Fordring maa afskrives netop saa meget, som der vilde være bleven udlagt for denne, dersom den var den eneste af de paagjældende Fordringer, som tilkom denne Fordringshaver. Dersom Fordringerne staa i samme Klasse i Konkursordenen, bliver der altsaa at afskrive en lige stor Brøkdel paa hver, og er den ene privilegeret, den anden ikke, gjælder Betalingen først for den privilegerede, saa at kun det, som bliver tilovers efter dennes Dækning, kan afskrives paa den uprivilegerede. Navnlig synes det klart, at det anførte maa gjælde i Forhold til Skyldnerens Kautionist, saa at Fordringshaveren, som har modtaget Udlæg af Boet under ét for flere Fordringer, ikke overfor Kautionisten kan lade det modtagne afgaa først paa de ikke med Kaution udrustede Fordringer og altsaa efter Omstændighederne kræve hele den Fordring, som Kaution er indgaaet for, betalt af Kautionisten; dersom denne paa et tidligere Stadium havde betalt til Fordringshaveren, vilde han have faaet den Andel i Udlodningerne, som Fordringshaveren nu har faaet, K. L. §§ 19 og 62, og at han ikke har gjort dette, kan ikke forværre hans Retsstilling i den omspurgte Henseende[42]). Ifølge det tidligere om Panteforfølgning bemærkede maa det dog fastholdes, at det, der i Konkurs udlægges Panthaveren i denne hans Egenskab, naar Udlodningen

---

[41]) D. i U. f. R. 1906. 726, 1892. 471, 1888. 215, J. U. 1870. 438, § 119 Note 28, 29.

[42]) Evaldsen S. 435—436. Herimod Schl. H. R. D. II. 549, paa hvilken Dom der dog, overfor de citerede Bestemmelser i Konkursloven, ikke længere kan lægges nogen Vægt, og maaske endnu U. f. R. 1897. 660, se nærmere § 119 Note 30.

ikke fastsætter noget andet, frit af ham kan afskrives paa hvilkensomhelst af de Fordringer, Pantet er stillet for; at Panthaveren faar Fyldestgjørelse gjennem Konkursboet, kan ikke betage ham denne Ret[43]).

V. Tilbagegang af stedfunden Betaling, saaledes at den betalte Fordring gjenopvaagner, kan undertiden finde Sted. Naar saaledes Betalingen er opnaaet ved en Retsforfølgning, som anulleres, saa at Ydelsen gaar tilbage, gjenopvaagner Fordringen. Paa samme Maade stiller det sig, naar den stedfundne Betaling omstødes af den Tredjemand, mod hvis Ret den strider, se navnlig Bestemmelserne om Konkursboets Afkræftelse af Fallentens Betalinger i K. L. §§ 20, 24 og 25, hvorom nærmere i Skifteretten. Endelig kan Skyldneren, naar Opfyldelsen bestaar i en Overdragelse, kalde Betalingen tilbage, saalænge hans Overdragelseserklæring ikke er naaet til Fordringshaveren[44]), selv om Skyldneren herved vil komme i Mora, eller naar Overdragelsens Forudsætninger briste, jfr. f. Eks. om Sælgerens Standsningsret. Saavel ved rent faktiske Ydelser, som hvor Opfyldelsen bestaar i Retshandler, kan der forekomme en ulovlig Anullation af Opfyldelsen fra Skyldnerens Side, som bevirker, at Forpligtelsen gjenopvaagner, f. Eks. Skyldneren tager den Ting, som han ifølge Skyldforholdet skulde anbringe paa et bestemt Sted, og som han pligtmæssigt har anbragt, med sig tilbage. Men naar slige ulovlige Skridt foretages af Skyldneren, efterat Fordringshaveren har modtaget Ydelsen, erholder denne et almindeligt Erstatningskrav, men ikke sin gamle Ret. Omtvistet er det, hvorvidt Skyldneren og Fordringshaveren med Retsvirkning kunne vedtage, at en stedfunden Betaling skal gaa tilbage, jfr. ovfr. S. 609, saa at det gamle Forhold gjenopvaagner, eller om saadan Aftale ikke i Virkeligheden er Stiftelse af et nyt Forhold[45]). Spørgsmaalet faar

[43]) D. i J. U. 1863. 153, der dog optager unfornødne Argumenter for sit Resultat.

[44]) Den Mulighed er dog ikke udelukket, at den foregaaende Kontrakt maa fortolkes saaledes, at Fordringshaveren skal være Ejer ved ensidige Skridts Foretagelse fra Skyldnerens Side, f. Eks. Afsendelse, jfr. ovfr. § 11 Note 2.

[45]) Aagesen R. R. II S. 186—187, I S. 643—644, Evaldsen S. 429, jfr. U. f. R. 1908. 526.

navnlig Betydning, naar Forhold som det gamle ikke længere lovligt kunne stiftes. Besvarelsen maa vel lyde saaledes, at Tilbagegang af Betalingen, saa at det ældre Forhold gjenopvaagner, kan finde Sted, naar den sker i umiddelbar Sammenhæng med Betalingen, og uden at Andre i Betalingen retligt Interesserede have faaet Kundskab om Betalingen. Men ellers er den saakaldte Tilbagegang af Betalingen i Virkeligheden Stiftelse af et nyt Forhold; navnlig er dette klart, naar den i Ophøret interesserede Tredjemand har faaet Underretning om Betalingen. Besvarelsen af Spørgsmaalet har forøvrigt næppe saa stor Betydning, som det ofte antages. Selv om man nemlig maa sige, at Tilbagegang af Betaling i Virkeligheden skaber et nyt Forhold, maa det dog antages, at den Kaution eller Pantsætning, der knytter sig til det ældre Forhold, under de ovenfor angivne Betingelser ogsaa maa omfatte det „nye" Forhold[46]).

§ 62.

Fordringshaverens Mora[1]).

I. Fordringshaverens Mora *(mora creditoris, mora accipiendi)* eller Forsinkelse fra Fordringshaverens Side betyder det Forhold fra en Fordringshavers Side, som bevirker, at den Skyldneren tilkommende Frigjørelse ved Opfyldelse ikke finder Sted, jfr. Kbl. § 33. At saadant Forhold fra Kreditors Side maa indvirke paa Skyldforholdet, følger af, at Skyldneren, naar Frigjørelsestiden er kommen, ikke mod sin Vilje vedblivende skal kunne fastholdes som Skyldner men har en Adgang til Frigjørelse, som Fordringshaverens Forhold ikke bør kunne unddrage ham. Det lovlige Betalingsfor-

[46]) § 119 Note 35 og 52, jfr. Torp-Grundtvig S. 676, ovfr. § 59 Note 12° og ndfr. i § 64. III. Jfr. dog maaske U. f. R. 1893. 1207, 1906. 98 (§ 66 Note 6).

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 160—162, Larsen S. 94—95, Gram S. 273—280, 362, Evaldsen S. 437—443, Om Skyldnerens Mora S. 1—4, Aubert S. 266—275 og navnlig Hagerup S. 140—154, 161—164. Serlachius § 36—38, 53. Jfr. Lassen R. R. § 97 (Læreb. § 87), Goos II S. 271—274. Af udenlandsk Literatur fremhæves Kohler Annahme und Annahmeverzug hos Ihering XVII S. 261 ff.

søg fra Skyldnerens Side — og hvad dermed maa stilles lige — maa, med de af Forholdets Natur følgende Modifikationer, virke som Betaling. Fra dette Synspunkt maa de nærmere Betingelser for Indtrædelsen og Virkningerne af Kreditors Mora bestemmes. Derimod vilde det være urigtigt at opfatte Fordringshaverens Mora som en Eftergivelse af Fordringen. Det er saaledes klart, at det vilde være en Fiktion at opfatte f. Eks. den Vægring fra Fordringshaverens Side ved at modtage en tilbuden Ydelse, som støttes paa, at han ikke finder Ydelsen behørig, som en Eftergivelse, og endnu klarere er det, at Fordringshaverens Mora ikke kan opfattes som Eftergivelse i de Tilfælde, hvor han vel er villig til at modtage, men Erlæggelse ikke finder Sted, fordi han ikke kan modtage eller ikke kan foretage det, som Skyldneren kan forlange foretaget som Betingelse for sin Erlæggelse, jfr. Fdn. 9. Febr. 1798 § 1. Udelukket er det dog naturligvis ikke, at det Forhold fra Fordringshaverens Side, som bevirker, at Erlæggelse ikke finder Sted, tillige efter Omstændighederne med Føje af Skyldneren kan opfattes som en Eftergivelse; i saa Fald ophører Fordringen ifølge Reglerne om Eftergivelse (§ 64. IV.), men dette vedkommer ikke Læren om Kreditors Mora. Urigtigt vilde det fremdeles være at opfatte Reglerne om Kreditors Mora fra det Synspunkt, at der paahviler Fordringshaveren en Pligt til at modtage den ham tilkommende Ydelse eller dog til at skille Debitor af med den („aftage" den), og at det er denne Pligt, som er krænket ved hans Forhold. I Almindelighed vil der ikke paahvile Fordringshaveren nogen Pligt til at modtage (eller aftage) Ydelsen, men han har kun en Ret til at modtage den, som han frit kan opgive[3]), se saaledes f. Eks.

---

[3]) Hagerup S. 142, Planck II Vorb. ad §§ 293 ff. No. 1, Schlossmann Stellvertretung II S. 590—594, Windscheid § 345 Note 10, § 347 Note 1, D. i U. f. R. 1890. 826, H. R. T. 1887. 114 (U. f. R. 1887. 892), Schl. H. R. D. II. 313, J. U. 1849. 78 Resultatet i H. R T. 1882. 870 (U. f. R. 1883. 596: et Industrilotteri dømtes til under en daglig Mulkt at modtage bestilte Gevinster mod Betaling) skyldtes Proceduren, jfr. Note 3. Overhovedet har Fordringshaveren ingen Pligt til at frigjøre Skyldneren; denne har en Ret til at blive frigjort, men ikke nogen Ret til at frigjøres af Fordringshaveren, Kohler hos Ihering XVII S. 265—272, 282, U. f. R. 1894. 1310. Skyldneren kan f. Eks. ikke mod Tilbud

Sølov § 14[2a]), § 61, jfr. § 65, § 128 og Kbl. §§ 33—37, der som Virkninger af Kjøberens Fordringshavermora netop ikke nævne dem, der vilde være Følger af en Modtagelsespligt for Kjøberen[2b]), nemlig at der vilde tilkomme Sælgeren Erstatning for Skade, som paaføres ham ved Kjøberens Undladelse af at aftage, og Beføjelse til at hæve Aftalen paa Grund af saadan Undladelse. Naar der under Processer f. Eks. hyppigt ses nedlagt Paastand fra Sælgerens Side paa, at Kjøberen skal modtage de ham tilbudne Varer, som han har vægret sig ved at modtage som ukontraktsmæssige, er denne Paastand kun en nem men ukorrekt Omskrivning for, at Kjøberen skal betale i Overensstemmelse med Kontrakten, fordi Sælgeren har foretaget eller er rede til at foretage, hvad han efter Kontrakten skal. En saadan ukorrekt Udtryksmaade findes der ogsaa Spor af i Lovgivningen, jfr. K. L. 25. Marts 1872 § 14, hvor Ordene „pligtig til at modtage" kun betegne, at visse Ulemper ville ramme Fordringshaveren, dersom han ikke modtager. Og naar det i L. 10. Maj 1854 § 12 hedder, at Husbonden er pligtig at modtage Tyendet, er dette ikke saaledes at forstaa, at Husbonden er pligtig at modtage Tyendets Ydelse, men da han ordentligvis er pligtig til som Vederlag at give Tyendet Ophold hos sig, er Udtryksmaaden her ikke ubeføjet. Medens det saaledes er den almindelige Regel, at Modtagelsespligt ikke paahviler Fordringshaveren, vil saadan Pligt dog undertiden paahvile ham ifølge Sætningen om *naturalia*

af Betaling (anderledes naar Betaling er erlagt, § 61 Note 23) faa Fordringshaveren tilpligtet at give Kvittering eller udlevere det paagjældende Gjældsbrev, Evaldsen S. 439—440, Aagesen S. 483, hvorimod han mod Tilbud om Betaling kan fremtvinge det thinglæste Pantebrevs Udslettelse og Haandpants Tilbagegivelse, Aagesen S. 484, jfr. Nellemann Alm. D. S. 315.

[2a]) Grundtvig Søret S. 27 Note 1.

[2b]) Jfr. Grundtvig Lov om Køb § 33 Note 6, § 36 Note 4 og (før Kbl.) Reklamation S. 218, Almén ad § 33 Note 1 ff. og ndfr. Note 53. Ifølge B. G. B. § 433. 2° (se ogsaa om Værksleje § 640, jfr. § 649), Planck II ad § 433 Nr. 7, Staub Exk. vor § 373 Anm. 42 ff. paahviler Aftagelsespligt Kjøberen, men Tilsidesættelse af denne Pligt virker dog næppe som Undladelse af at betale Kjøbesummen. Staub Erk. zu § 374 Anm. 5.

negotii eller særlig Vedtagelse[3]). Forsømmelsen af en saadan Pligt er noget ganske andet end Kreditors Mora, nemlig Skyldnermora, og har ganske andre Virkninger, men vil tillige kunne indeholde Fordringshavermora og afføde dennes Virkninger. Overhovedet vil det i gjensidige Obligationsforhold ofte forekomme, at den Part, som er i Fordringshavermora, tillige vil være i Skyldnermora, aktuel eller anteciperet[3a]), jfr. Kbl. §§ 28 og 33, med Hensyn til den Ydelse, som han skal erlægge, og Virkningerne af denne sidste Mora, se ovfr. § 43. I. og § 42. V., ville da praktisk kunne fortrænge Virkningerne af den første, jfr. ndfr. IV. 2. b. Men det kan dog ogsaa forekomme, at der i gjensidige Kontrakter kun foreligger Fordringshavermora, uden at der foreligger Skyldnermora, f. Eks. naar Sælgeren forgjæves tilbyder Varen, efterat Kjøberen allerede har betalt.

II. Den første Betingelse for, at Fordringshaverens Mora kan foreligge, er, at det Tidspunkt er kommet, paa hvilket Skyldneren har Ret til Frigjørelse ved Erlæggelse, Frigjørelsestiden[4]) eller Betalingstiden. Mindre korrekt, men ganske nemt, vil det efter det under I. bemærkede være, som det ofte sker, at betegne Tidspunktet som det, paa hvilket Fordringshaveren er pligtig at modtage Erlæggelsen. At dette Tidspunkt hverken falder sammen med Forfaldstiden (§ 40. I.), eller Handlingstiden (§ 42. II.), er allerede tidligere bemærket. Naar ingen Tidsvilkaar ere aftalte, vil Frigjørelsestiden i Almindelighed komme

---

[3]) Resultatet i H. R. T. 1882. 870 (U. f. R. 1883. 596), se Note 2, kunde saaledes maaske ogsaa forsvares derved, at Leverandøren havde en særlig Interesse i og derfor ifølge Kontrakten Ret til at faa sine Varer ud som Gevinster fra Lotteriet. Jfr. ogsaa Hammarskjöld Om Fraktaftalet S. 22, hvor der gjøres opmærksom paa, at Fragtføreren undertiden har en Ret ikke blot til Fragtens Betaling men til at benyttes som Fragtfører.

[3a]) Betydningen af den anteciperede Mora i denne Forbindelse er utilstrækkeligt fremhævet i første Udg. og paa flere Punkter i den specielle Del, se Almén ad § 28 Note 43.

[4]) Ørsted Hdbg. V S. 143—144, Larsen S. 83—84, Gram S. 91—93, 275—276, Evaldsen S. 311 Note, 437, Aubert S. 223—226, jfr. Sp. D. II S. 252—253, Hagerup S. 119—120.

straks[4a]) saasnart efter Skyldforholdets Stiftelse, som Ydelsen efter sin Beskaffenhed kunde antages at være i Fordringshaverens Interesse og at kunne modtages af ham. Naar Tidsvilkaar ere fastsatte, kan Meningen være den, at Skyldneren først har Ret til Frigjørelse ved eller efter et angivet Tidspunkt, f. Eks. Modtagelsen af en Ting i Forvaring indtil en vis Datum, Modtagelse af et Laan, som af Skyldneren kan opsiges med et Fjerdingaars Varsel, eller den, at Skyldneren har Ret til Frigjørelse straks, men ikke er pligtig at erlægge førend Tidspunktet, f. Eks. ofte Laan mod Haandpant, Regul. 31. Oktbr. 1868 § 1, Aftale om, at en Ydelse skal erlægges „senest" paa et vist Tidspunkt, jfr. Kbl. § 13. Om det ene eller andet er Meningen, maa, naar ingen særlige Udtalelser herom findes, afgjøres ved en Fortolkning af Kontrakten[5]) eller Undersøgelse af Retsforholdets Øjemed. I Almindelighed maa Formodningen være for, at Skyldneren ikke har Ret til Frigjørelse før den aftalte Ydelsestid, hvilket ofte udtrykkes saaledes, at Kreditor ikke er pligtig at modtage Ydelsen før Forfaldstid[6]), jfr. ogsaa V. L. 7. Maj 1880 § 40, smh. m. § 31, Alm. Kassefdn. 8. Juli 1840 § 15[7]), — L. 9. April 1891 § 22. 4. 2det Punktum, Rpl. 553, siger ikke andet, end at Frigjørelsestid ikke indtræder derved, at den pantsatte Ejendom sættes til Tvangsauktion, se om Lovgivningens Terminologi ovfr. S. 12 — men ofte vil der ikke udkræves meget for at svække denne Formodning[8,9]). Ifølge K. L. 25. Marts 1872 § 14, jfr. § 131, er Skyldnerens Kon-

[4a]) Almén ad § 12 Note 20, B. G. B. § 271. 1°, § 299.

[5]) Jfr. D. i U. f. R. 1883. 353, 1870. 914, 1877. 351, H. R. T. 1897. 362 (U. f. R. 1897. 808), se om Fortolkning af handelsretlige Udtryk Resp. 14. Novbr. 1885, 30. Juli 1886 (U. f. R. 1888. 814, 830), 5. April 1904 (U. f. R. 1906. 185), 16. Dcbr. 1898 (U. f. R. 1899. 520), 19. Septbr. 1896 (U. f. R. 1897. 534).

[6]) D. i U. f. R. 1891. 156, 1890. 645, 1885. 771 og Anførsler i Note 5, Almén ad § 12 Note 53—56.

[7]) K. L. 25. Marts 1872 § 20 om Konkursboets Afkræftelse af Betaling af uforfalden Gjæld kan ikke paaberaabes for denne Sætning, da den ikke begrænser sit Begreb forfalden Gjæld til Gjæld, som Fordringshaveren kan fordre betalt, Deuntzer Sk. R. S. 317, U. f. R. 1906. 705.

[8]) D. i U. f. R. 1883. 353.

[9]) I romersk Ret antages det omvendt, selv om en bestemt Ydelsestid er vedtagen, at have Formodningen for sig, at Skyldneren kan betale,

kursbo berettiget til at frigjøre sig ved Erlæggelse, selv om Forfaldstid og aftalt Frigjørelsestid endnu ikke er kommen, se ogsaa Sk. L. 30. Novbr. 1874 § 44 om Dødsbo, hvori Gjælden ikke vedgaas, hvorimod denne Regel ikke gjælder om Dødsbo, hvori Gjæld vedgaas[10]). Naar der af Boet gives Udlodning for en Fordring, forinden Kreditor kan kræve den betalt, og den bærer en ringere Rente end 4 pCt. eller ingen Rente, fradrages[11]) der ifølge K. L. § 131, jfr. L. 15. April 1887 § 4, en Mellemrente[12]); jfr. herved om Tvangsakkord udenfor Konkurs Akl. § 21. 4°. Men ellers kan den for tidligt betalende Skyldner ikke fordre noget Afdrag, fordi han betaler for tidligt[13]), jfr. dog som Undtagelse V. L. 7. Maj 1880 § 29. 2.ª Regelen i K. L. § 131 gjælder efter Ordene kun om Pengeskyld, ikke om andre Forpligtelser, som efter K. L. § 13 omsættes til Penge, og der er ingen Grund til at anvende den analogisk paa saadanne Forpligtelser, da det her ikke er givet, at Fordringshaveren ved Forudbetalingen faar mere end der tilkommer ham, idet Ydelsen maaske ved Forfaldstid vilde have en højere Værdi end den, hvortil den ved Udlodningen ansættes. Indenfor det Tidsrum, som udgjør Frigjørelsestiden, kan Skyldneren ikke til Erlæggelsen vælge et særligt upassende Øjeblik.

III. Naar Frigjørelsestiden er kommen, foreligger Fordringshaverens Mora, forsaavidt Skyldneren maa antages at have været beredt til og tilsigtet Afvikling ved en lovlig Opfyldelse, som paa Grund af Kreditors Forhold ikke er bleven gjennemført.

1. Herefter vil det for det første være klart, at Fordrings-

---

naar han ønsker, Lassen R. R. § 97. I. 1 (Læreb. § 87. I. 1), ligeledes B. G. B. § 271, 2°, jfr. § 279, Schw. Art. 94, code civil art. 1187, men derimod Oest. G. B. § 1413, og, i alt Fald med Hensyn til rentebærende Gjæld, Wharton § 980, Leake S. 860

[10]) Deuntzer Sk. R. S. 681—682.

[11]) Jfr. D. i U. f. R. 1876. 933.

[12]) Se om Beregningen Gram S. 92—93, Windscheid § 274, D. Entw. Mot. III S. 673—674, Hagerup Civilproces IV S 87.

[13]) D. i U. f. R. 1892. 341. Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, B. G. B. § 272 og OversigtenD. Entw. Mot. II S. 40, jfr. dog B. G. B. §§ 1133, 1217.

havermora foreligger, naar Skyldneren i Gjerning har vist sig umiddelbart rede til at yde, hvad han skulde, eller med andre Ord har gjort lovligt realt Tilbud[14]) (Realoblation), som kun paa Grund af Kreditors Forhold ikke er blevet til Opfyldelse, Fdn. 9. Febr. 1798 § 1. Hvad der udkræves til lovligt Tilbud i det enkelte Tilfælde, afhænger af Forpligtelsens Indhold og Kreditors Forhold. Ordentligvis ville de Ydelseshandlinger, som skulle foretages, efter deres Beskaffenhed medføre at Fordringshaveren faar Kundskab om Tilbudet, eller der vil paahvile Skyldneren en Pligt til at give Kreditor Underretning om Tilbudet, for at han kan yde sin Medvirken, jfr. Sølov § 118; forsaavidt kan det siges, at verbalt Tilbud ogsaa maa foretages. Men har Skyldneren foretaget de fra hans Side fornødne Handlinger, og Tilbudet dog paa Grund af Fordringshaverens Forhold ikke kommer til hans Kundskab, foreligger der desuagtet Fordringshavermora, f. Eks. naar Fordringshaveren ikke er tilstede paa det Sted, hvor Ydelsen skulde erlægges til en bestemt aftalt Tid[15]). For det skete Tilbud bør Skyldneren sikre sig Bevis, Fdn. 9. Febr. 1798 § 1. Om hvad der nærmere kræves til lovligt Tilbud, henvises til Udviklingen ovfr. § 42. III. Denne Udvikling gik ganske vist særligt ud paa at bestemme, hvad der var lovligt Tilbud til Afværgelse af Skyldnermora. Men da Tilbudets Betydning saavel i denne Henseende som til Konstatering af Fordringshavermora beror derpaa, at det er en Handlen, som udviser Skyldnerens Vilje og Evne til at erlægge pligtmæssigt, maa der i det hele stilles samme Fordringer til Tilbudets Lovlighed i begge Retninger. Fuldstændigt falde disse Fordringer dog næppe sammen. Et Tilbud, der udviser, at Skyldneren kun handler for at undgaa Skyldnermora, men egentlig helst vil fortsætte Forholdet uden Afvikling, kan næppe konstatere For-

---

[14]) B. G. B. § 294. Se om Grænsen imellem Tilbud og Erlæggelse § 61 Note 2 og om Grænsen imellem de to Arter af Tilbud § 42 Note 42.

[15]) H. R. T. 1905. 554 (U. f. R. 1906. 235), 1890. 706 (U. f. R. 1891. 402), jfr. U. f. R. 1874. 407, J. U. 1871. 542, H. R. T. 1882. 773 (U. f. R. 1883. 548).

dringshavermora[16]). Om, og da med hvilken Virkning, et Realtilbud fra Tredjemand uden Bemyndigelse fra Skyldneren — forudsat at saadant Tilbud overhovedet ifølge Ydelsens Beskaffenhed er muligt, og at der ikke af Skyldneren protesteres imod det — kan medføre Fordringshavermora, er omtvistet[17]). Lovligt Realtilbud er imidlertid ikke en ufravigelig Betingelse for, at der kan foreligge Fordringshavermora, Kbl. § 33. Situationen kan meget godt, uden at noget Realtilbud foreligger[18]), gjøre det fuldt antageligt, at Skyldneren har været rede til og ønsket en Frigjørelse ved lovlig Erlæggelse, som kun paa Grund af Kreditors Forhold ikke er bleven til Virkelighed[19]). Dette vil kunne være Tilfældet, dels naar Kreditor ikke foretager de Handlinger, som han har at foretage forinden Ydelsen, f. Eks. naar han undlader at afhente i Tilfælde, hvor Ydelsen af ham skulde afhentes hos Skyldneren, dels naar det er givet, at de Handlinger, der af Fordringshaveren skulle foretages til Ydelsens Gjennemførelse, ikke ville blive foretagne, f. Eks. naar han forud bestemt[20]) har udtalt, at han ikke vil modtage Ydelsen, eller at han ikke vil erlægge den Modydelse, som fra hans Side skulde erlægges for at erhverve Ydelsen, eller naar Kreditor ikke kan findes. I saadanne Tilfælde vilde der ikke være nogen Grund til at forlange, at Skyldneren skal konstatere sin Udtrædelsesvilje ved realt Tilbud, selv forsaavidt saadant efter Omstændighederne er muligt, Kbl. § 33, L. 9. April 1891

---

[16]) Evaldsen S. 437 Note.

[17]) Benægtende Evaldsen S. 437, Skyldnerens Mora S. 89—90, Wharton § 942; bekræftende Aubert S. 230, Windscheid § 345, B. G. B. § 267. 2°, D. Entw. Mot. II S. 32, Planck II ad § 267. Jfr. ovfr. § 42 Note 43, § 61 Note 19. Det antages i Almindelighed, at Tredjemand ordentligvis, se dog undtagelsesvis B. G. B. § 268, ikke kan frigjøre Skyldneren ved at bringe sin egen Fordring i Modregning, Planck II ad § 267 Note 4, ad § 387 No. 1. a.

[18]) Evaldsen S. 437—438, Hagerup S. 149—152, Almén ad § 28 Note 23, B. G. B. §§ 295, 296, Planck II ad §§ 294—296, D. Entw. Mot. II S. 70—72, Schw. Art. 106, jfr. ogsaa Windscheid § 345. 1. Wharton §§ 995, 606.

[19]) Jfr. særligt om det Tilfælde, at der er flere Fordringshavere med Hensyn til en udelelig Ydelse, Evaldsen S. 159.

[20]) D. i U. f. R. 1887. 769.

§ 43. 1, Rpl. § 574. Det maa i alt Fald være tilstrækkeligt, at han tilkjendegiver sin Afviklingsvilje ved, saavidt muligt, at underrette Fordringshaveren om, at han er rede til og ønsker Afvikling, ɔ: ved verbalt Tilbud, jfr. Sølov § 138. Og i alt Fald naar den Medvirken til Opfyldelsen, der i de omtalte Til fælde udkræves fra Fordringshaverens Side, af denne skal foretages paa en bestemt Dag, f. Eks. naar han paa en bestemt Dag skal afhente Tingen hos sin Sælger, maa der, naar ikke særlige Omstændigheder tyde paa noget andet, kunne gaas ud fra, at Skyldneren har villet Afvikling, uden at han har foretaget noget Tilbud. I alle disse Tilfælde, hvor realt Tilbud ikke er fornødent, maa det dog som Betingelse for, at Fordringshavermora kan foreligge, udkræves, at Skyldneren virkelig var i Stand til at yde pligtmæssigt[21]), men Fordringshaveren maa vistnok ordentligvis have Bevisbyrde for, at Skyldneren ikke var i Stand til at yde[21a]).

2. Det Forhold fra Kreditors Side, som foraarsager, at den af Skyldneren tilsigtede Opfyldelse ikke finder Sted, kan bestaa deri, at han ikke vil modtage den Ydelse, som tilkommer ham, og undertiden er kun dette Tilfælde blevet henregnet til Kreditors Mora. Men efter det under I. udviklede Synspunkt for Fordringshaverens Mora er det utvivlsomt, at denne ligesaavel foreligger, naar Fordringshaveren ikke kan modtage Ydelsen[21b]), og naar han ikke kan eller ikke vil foretage de

---

[21]) B. G. B. § 297. Jfr. dog Windscheid § 345 Note 5. W.'s Bemærkning — at Skyldneren, naar Fordringshaveren bestemt har erklæret ikke at ville modtage den ham tilkommende Ting, ikke behøver at anskaffe sig denne, er rigtig nok, men oplyser kun, at Skyldneren ikke er i Skyldnermora (ovfr. §§ 42. II. 2.), derimod ikke, at Kreditor er i Fordringshavermora, naar Skyldneren undlader at anskaffe sig Tingen. Domme som U. f. R. 1887. 43 tale ikke imod det i Teksten bemærkede; Sælgeren gjorde i dette Tilfælde kun Virkninger af Kjøberens Skyldnermora, ikke af hans Fordringshavermora, gjældende, jfr. § 42 Note 39.

[21a]) Almén ad § 28 Note 71—72[a], B. G. B. § 297, Planck II ad § 295 Nr. 6, ad § 296 Nr. 1.

[21b]) Forudsat at den i Fordringshaverens Forhold liggende Hindring for Modtagelsen ikke har bragt Forholdet til Ophør, hvad den sjældent vil, se f. Eks. ndfr. § 68. Om den efter Omstændighederne vanskelige, jfr. f. Eks. U. f. R. 1894. 895, Afgrænsning overfor det Tilfælde, at For-

Handlinger, der fra hans Side udkræves til Opfyldelsens Gjennemførelse, f. Eks. opfylde de Forpligtelser, hvis Opfyldelse er Betingelse for Skyldnerens Handlepligt[22]), L. 9. April 1891 § 43. 1^{0}, Rpl. § 574, Fdn. 9. Febr. 1798 § 1. Fordringshavermora foreligger herefter, forsaavidt Betingelserne herfor iøvrigt ere tilstede, i gjensidige Obligationsforhold, naar Skyldneren (ɔ: den Person, som paastaar, at Modparten er i Fordringshavermora) ikke gjennemfører sin Opfyldelse, fordi Fordringshaveren ikke erlægger den Modydelse, der skulde erlægges som Betingelse for at erholde Ydelsen[23]). Af det udviklede Hovedsynspunkt følger, at det Forhold fra Kreditors Side, som foraarsager Ikke-Opfyldelsen, ikke behøver at være ham tilregneligt; Kreditors Forhold bør ikke, selv om det er ham utilregneligt, formindske den Skyldneren efter Forpligtelsesforholdets Indhold tilkommende Adgang til Frigjørelse[24]), Kbl. § 33.

IV. Virkningen af Fordringshaverens Mora kunde, ifølge det under I. angivne Synspunkt, ved første Øjekast synes at maatte være den, at Skyldneren frigjøres. Det er imidlertid klart, at en saadan Ordning som almindelig Regel vilde være altfor hensynsløs overfor Fordringshaveren, og at den ofte vilde tilføre Skyldneren en Berigelse paa Fordringshaverens Bekostning, som der ikke er nogen Grund til at give ham, L. 9. April 1891 § 43. 1^{0}, Rpl. § 574, Fdn. 9. Febr. 1798 § 1. Der maa derfor sondres.

1. Naar Ydelsen er bunden til en bestemt Tid saa-

---

dringshaverens Forhold har medført Umulighed for Ydelse fra Skyldnerens Side, ndfr. Note 57.

[22]) Jfr. om manglende Legitimation hos Fordringshaveren § 42 Note 63 og 64.

[23]) Saaledes B. G. B. § 298, Schw. Art. 106, Schneider S. 116. Som tidligere bemærket vil der i dette Tilfælde ofte paa en Gang foreligge Fordringshavermora og Skyldnermora fra samme Persons Side, og Virkningerne af denne sidste ville praktisk kunne fortrænge Virkningerne af den første; dette er vel Grunden til, at det undertiden benægtes. Hagerup S. 149, at Fordringshavermora foreligger i dette Tilfælde.

[24]) Saaledes Evaldsen S. 438, Hagerup S. 151, jfr. Grundtvig Søret S. 75, og ligeledes Almén ad § 33 Note 31 ff., B. G. B. § 293, Planck Vorbem. ad §§ 293 ff. No. 1, D. Entw. Mot. II S. 68—69, Schw. Art. 106, Schneider S. 116; i engelsk-amerikansk Ret ses ikke en Gang

ledes, at Pligten til at erlægge den til en anden Tid end den fastsatte vilde være en væsentlig anden end den oprindelige Pligt, er Skyldneren frigjort for sin Pligt, forsaavidt den paagjældende Tid paa Grund af Kreditors Mora er hengaaet; der kan ikke paa Grund af Kreditors Forhold paalægges Skyldneren nye Pligter, og den gamle er bortfalden som umulig. Dette vil navnlig være Tilfældet ved Arbejdsydelser, f. Eks. naar Droschekudsken med sin Vogn skal afhente A. ved et bestemt Klokkeslet, jfr. Fdn. 27. Maj 1848 § 6, og ved Ydelser af Ting til Brug. Men forsaavidt saadanne Ydelser skulle strække sig gjennem et Tidsrum, vedvarer, vel at mærke, Pligten for den resterende Tid, medmindre det af Kreditors Forhold fremgaar, at han ikke kan eller vil modtage noget af Ydelsen, eller Ydelsespligten ifølge sin særegne Beskaffenhed maa antages betinget af, at den modtages straks, eller dog af, at en snarlig Modtagelse stilles i Udsigt, jfr. om Tyendeforhold[25]) L. 10. Maj 1854 § 13 og om Befragtning Sølov §§ 122, 123. Der opstaar her det Spørgsmaal, om Skyldneren dog ikke til Fordringshaveren maa afgive den Fordel, som han maatte indvinde ved at spare sin Ydelse, nemlig saaledes, at den afdrages i det Vederlag, som Fordringshaveren skal erlægge eller maaske allerede har erlagt[26]). Ved Spørgsmaalets Besvarelse erindres det ovfr. i §§ 33 og 34 om Berigelsesgrundsætningen og Uskadelighedskravet bemærkede[27]). Formuegoder, som Skyldneren ved Frigjørelsen slipper for at udrede, saaledes at de udgjøre en effektiv Formueværdi

---

nogen Tvivl at være rejst. Anderledes derimod Windscheid § 345. 3 og adskillige romanistiske Lovgivninger, se D. Entw. Mot. II S. 68.

[25]) D. i J. U. 1871. 653, ndfr. § 134 Note 11.

[26]) At Fordringshaveren skulde kunne forlange den indvundne Fordel hos Skyldneren, selv om han intet Vederlag har erlagt eller skulde erlægge, eller udover Vederlagets Størrelse, synes intetsteds at være antaget, jfr. D. Entw. Mot. II S. 209, D. i J. T. XXXIV. 333.

[27]) Naar Berigelsesgrundsætningen er anerkjendt, vil der vel være Tilbøjelighed til at anerkjende Afdragsret i videre Omfang end ndfr. i Teksten antaget, jfr. Windscheid § 401 Note 7, § 400 Note 15, B. G. B. §§ 324, 552, 615, 642, 649, Planck ad § 324 No. 2, D. Entw. Mot. II S. 208—209, 463. Ogsaa Wharton § 716 (jfr. ovfr. § 34 Note 9) synes at stille Skyldneren noget ugunstigere end i Teksten udviklet.

for ham — men f. Eks. ikke Værdien af en Brugsbeføjelse, som han opnaar derved, at en Brugsret over hans Ting bortfalder — maa fradrages[28]), Sølov § 130; derimod finder intet Fradrag Sted for Frigjørelse af Arbejdskraft. Formuegoder, som Skyldneren faktisk opnaar ved at anvende sin Frigjørelse paa lignende Maade som i det bortfaldne Forhold, maa fradrages[29]), f. Eks. Leje som indvindes ved ny Bortleje af den frigjorte Lejlighed, men Anvendelse af frigjort Arbejdskraft i et andet Arbejdsforhold betragtes, tildels med Støtte i Lovgivningen, L. 10. Maj 1854 § 13, Sølov §§ 65, 92, i Almindelighed som ikke vedkommende Fordringshaveren[29a]). Lige med Indvinding af Vederlag maa det stilles, at Skyldneren uden rimelig Grund afslaar Tilbud fra Tredjemand om saadant, men Skyldneren er ikke pligtig til for Fordringshaverens Skyld at udfolde Bestræbelser for at opnaa Vederlag for den besparede Ydelse. Naar der i Fordringshaverens Mora ligger en Eftergivelse af Kravet, tilkommer Afdragsretten ham naturligvis ikke. — At det med Hensyn til Afdragsretten stiller sig anderledes, naar Skyldneren i et gjensidigt Forhold vælger at hæve og kræve Erstatning, følger af tidligere Udviklinger[29b]).

2. Forsaavidt som derimod Ydelsen ikke er bunden saaledes til en bestemt Tid, at Pligten til at erlægge den til en anden Tid end den aftalte vilde være en væsentlig anden Pligt end den oprindelige, f. Eks. Tingsydelser i Almindelighed, frigjøres Skyldneren ikke ved Fordringshaverens Mora. Men hans Pligt maa lempes, og der maa gives ham en Adgang til en fuldstændig Frigjørelse (Opfyldelsessurrogater), som han kan iværksætte uden Fordringshaverens Medvirken.

---

[28]) U. f. R. 1908. 421, 1906. 44, 1899 202, J. U. 1874. 750, H. R. T. 1858. 1, men dog U. f. R. 1895. 212, 1894. 199, jfr. 1874. 465.

[29]) U. f. R. 1901. 652, 1894. 873, 1878. 1155, 1877. 693, ndfr. § 89 Note 38—40.

[29a]) U. f. R. 1892. 415, J. U. 1871. 691, ndfr. i § 136 ved Note 89, men dog U. f. R. 1892. 406. Jfr. næste Note.

[29b]) Se f. Eks. H. R. T. 1904. 185 (U. f. R. 1904 B. 240), U. f. R 1907. 326, 1903. 251 og ndfr. § 89 Note 58 ff., § 136 Note 90[b] ff.

a. Lempelserne i Skyldnerens Pligt[80]) bestaa først deri, at den ham hidtil paahvilende Omsorgspligt med Hensyn til Ydelsen svækkes[81]), hvilket i Almindelighed udtrykkes saaledes, at han efter Moraens Begyndelse kun er ansvarlig for Forsæt og grov Uagtsomhed; at saadan Svækkelse for Løsøresælgerens Vedkommende kun skulde være anerkjendt, forsaavidt den har udtrykkelig Hjemmel i Kbl. §§ 33—35, jfr. § 55, kan ikke antages[81a]). Og Fordringshaveren bærer Tabet ved Ydelsens tilfældige Undergang eller Forringelse[82]) paa samme Maade, som om den forhindrede Opfyldelse havde fundet Sted, Kbl. § 37; dette gjælder selv om der oprindeligt paahvilede Skyldneren en ubetinget Garantipligt, jfr. D. L. 5—8—1. Dersom Ydelsen er generisk bestemt, kan denne Regel dog først finde Anvendelse, naar Ydelsen er bleven individualiseret[83]), Kbl. § 37. At Meddelelse herom skal være sket, hvad man tidligere antog, kræver Kbl. § 37 for Løsøresælgerens Vedkommende ikke, og ifølge denne Bestemmelses Analogi kan det vel heller ikke, medmindre saadant følger af Aftalen eller af Sædvane, kræves i andre Kontrakter, men Undladelse af at give saadan Meddelelse vil kunne vanskeliggjøre Skyldneren Beviset for, at de af Skade ramte Ting vare udsondrede til Fordringshaveren. For Pengeskylds Vedkommende maa Sætningen om Risikoovergang vistnok lide betydelige Ind-

---

[80]) Jfr. Windscheid § 346. 1 og 4, B. G. B. §§ 300—302, 324. 2°.

[81]) Jfr. herom D. i U. f. R. 1906. 154, 1891. 775, 1877. 950, 1867. 689, 1894. 899.

[81a]) Kbl. Mot. S. 60—61, men dog maaske Almén ad § 33 Note 43—47.

[82]) H. R. T. 1890. 706 (U. f. R. 1891. 402), J. U. 1855. 547, U. f. R. 1899. 741, 1874. 407.

[83]) Almén ad § 37 Note 20 ff. At Regelen om Risikoovergangen saaledes gjælder for Genusskyld, er en af de Retssætninger, som har ført til Opstilling af den Regel, at Genusskyldforholdet, naar Skyldneren har gjort, hvad der fra hans Side udkræves til Opfyldelse, begrænses til at omfatte den af ham udvalgte Gjenstand, B. G. B. § 243. 2°. At denne Regel indeholder en for stærk Generalisation, fremgaar bl. a. deraf, at den udelukker Genusskyldneren, som har tilbudt Fordringshaveren kontraktmæssige Gjenstande, der afvises af denne, fra at disponere over de tilbudte Gjenstande og senere levere Fordringshaveren andre, jfr. Planck ad § 243 Nr. 4.

skrænkninger, se ndfr. Forsaavidt Frugter og andet Udbytte af den paagjældende Ting ifølge Skyldforholdet skulde tilfalde Fordringshaveren, maa de ogsaa trods Moraen tilfalde ham, Kbl. § 18, men Skyldneren har ikke efter Moraens Begyndelse nogen Pligt til at udfolde Bestræbelser for, at Frugter indvindes. Hvad særligt Pengeskyld angaar, bestemmer Fdn. 9. Febr. 1798 § 1, at Gjældsbrevsskyldneren fritages for at svare de Renter, som skyldes i Gjældsforholdet[84]), naar han har gjort lovligt Tilbud om Afbetaling, som ikke gjennemføres, fordi Fordringshaveren ikke giver pligtmæssig Kvittering. Denne Regel maa analogisk anvendes ved andre Pengeforpligtelser og ved andet Forhold fra Kreditors Side, som hindrer Afviklingen af Pengeskyld, saa at det bliver den almindelige Regel, at Rentepligten i Gjældsforholdet standser, naar der foreligger et realt Tilbud af Pengesummen, som paa Grund af Kreditors Forhold ikke gjennemføres[85]). Lige med realt Tilbud maa, se ndfr., stilles lovlig Deposition af Pengesummen i Nationalbanken, forsaavidt lovligt Tilbud ikke har kunnet foretages, f. Eks. fordi Kreditor ikke kan findes, men naar lovligt realt Tilbud er sket, er Deposition ikke nødvendig for at fremkalde Rentestandsningen, skjønt Skyldneren altsaa fremdeles kan drage Udbytte af Pengene. Paa den anden Side maa det, ifølge Ordene i Fdn. 1798 § 1, vistnok fastholdes, at kun Realtilbud[86]) eller subsidiært Deposition kan bevirke Rentestandsningen, saa at denne altsaa ikke bliver en Følge af enhver Fordringshavermora ved Pengeskyld.

b. Om Midler til endelig Frigjørelse, Opfyldelsessurrogater, som tilkomme Skyldneren, hvor hans Pligt ikke er ophørt ved Fordringshaverens Mora, bemærkes følgende[87]):

---

[84]) Se om Morarenter § 43 Note 54 og 56.

[85]) D. i U. f. R. 1891. 212, 1879. 609. I fremmede Lovgivninger indtræder Rentestandsningen undertiden først ved Deposition, Windscheid § 346 Note 7, § 347, undertiden ved det reale Tilbud, Leake S. 859—1100, Wharton § 982, undertiden saasnart der foreligger Fordringshavermora B. G. B. § 301; jfr. herom D. Entw. Mot. II S. 75.

[86]) Jfr. N. j. A. XXIV. 25; at Pengene forevises for Kreditor, er ikke nødvendigt, naar det er hans Skyld, at de ikke forevises.

[87]) Om Nødvendigheden af forudgaaende Advarsel eller efterfølgende Meddelelse til Fordringshaveren se Note 42ª og 38.

Hvad Penge og Pengeeffekter angaar, er Midlet Deposition i Nationalbanken, Oktr. 4. Juli 1818 § 26, Bek. 22. Juni 1908 Nr. 172 § 28, for Fordringshaverens Regning og Risiko. At Skyldneren herved frigjøres, er vel ikke udtrykkeligt sagt, men følger af, at der bør aabnes ham en Adgang til Frigjørelse, i Forbindelse med, at Nationalbanken betegnes som det „autoriserede Sted“ for Depositionsmidler, jfr. ogsaa tidligere Fdn. 18. Maj 1825 §§ 20 og 65[38]). I det Tilfælde, at fast Ejendom er solgt ved Tvangsauktion, hjemler særligt L. 9. April 1891 § 43. 1°, Rpl. § 574, at Kjøberen, naar en Fordringshaver, som efter thinglæst Forskrivning eller Udlæg har Krav paa Dækning af Kjøbesummen, trods lovligt Tilbud har vægret sig ved eller erklæret sig ude af Stand til at meddele behørig Kvittering, og naar Fordringshaveren hverken har Bopæl her i Riget eller har opgivet nogen her bosiddende Person som befuldmægtiget til paa hans Vegne at modtage Beløbet, kan fordre Auktionsskjøde, som om han havde betalt, mod at afgive Beløbet til Auktionsforvalteren (Fogden). Særlig Hjemmel for Deposition udenfor Nationalbanken haves endvidere i Sølov § 184 og i L. 30. Marts 1894 Nr. 34 §§ 8 og 10. Men bortset fra særlig Hjemmel kan Skyldneren kun hos Nationalbanken deponere med frigjørende Virkning; den er „eneste autoriserede Depositionssted“. Deponerer han Penge o. desl. andetsteds, eller beholder han dem selv, maa det vistnok, da et autoriseret Depositionssted er anvist ham, være for egen Risiko, saa at han hæfter endog trods det hændelige Tab af den Sum, han har udsondret for dermed at opfylde sin Pligt, medmindre Forholdet er det, at det ifølge det oprindelige Skyldforhold var hans Ret eller Pligt at have et bestemt Beløb henliggende til Pligtopfyldelsen[39]), eller Undergangen finder Sted indenfor det Tidsrum, der fornuftigvis maa hengaa, indtil Depositionen i

---

[38]) Evaldsen S. 440—441, jfr. 324, Aubert Den nordiske Vekselret S. 212—213. Jfr. B. G. B. §§ 372, 378, 374, D. Entw. Mot. II S. 91—98. Om Depositionen bør vistnok Skyldneren under Erstatningsansvar give Kreditor Underretning, jfr. Sølov §§ 184, 156, B. G. B. § 374; om den Deposition, der ikke er Frigjørelsesmiddel, se ndfr., kan dette derimod ikke gjælde uden videre.

[39]) Jfr. D. i J. U. 1859. 557.

Nationalbanken kan finde Sted. For andre Tings Vedkommende haves intet autoriseret Forvaringssted[39a]), og bortset fra enkelte særlige Tilfælde, Sølov §§ 46, 140, 156, haves der ingen Lovhjemmel for Frigjørelse ved Deposition[39b]). Paa den anden Side er Anbringelse af Ydelsesgjenstanden i Forvaring hos Tredjemand vel forenelig med Skyldnerens Omsorgspligt, og forsaavidt Forholdene motiverede saadan Anbringelse, maa Fordringshaveren bære de hermed forbundne Omkostninger[40]), Kbl. § 36, se ndfr. under 3. Men anden Betydning end som Led i Skyldnerens Omsorgsforanstaltninger har Depositionen ikke; den er ikke Frigjørelsesmiddel for Skyldneren[40a]), jfr. ogsaa Tavsheden i Kbl. §§ 33 ff. Og vel kan der efter almindelige Regler om Tredjemandsretshandler ved Skyldnerens Aftale med Depositaren være skabt en Ret for Fordringshaveren til at kræve Ydelsen hos Depositaren. Men denne Ret kan af Skyldneren, forsaavidt ikke Fordringshaveren har faaet modstaaende bindende Meddelelse, opløses ved, at han tager Gjenstanden tilbage fra Depositaren, ligesom da ogsaa Skyldnerens Kreditorer maa kunne tage den tilbage; at Skyldneren overfor Depositaren har givet Afkald paa Tilbagetagelse, kan Fordringshaveren ikke paaberaabe sig, medmindre Depositaren er optraadt som hans Repræsentant[41]).

Forsaavidt derimod Deposition efter det ovenanførte er anerkjendt som Frigjørelsesmiddel, stiller det sig anderledes med Skyldnerens Tilbagetagningsret. Har Skyldneren ved Deposition af Penge og Pengeeffekter i Nationalbanken til Fyldestgjørelse for Fordringshaveren forbeholdt sig Tilbagetagningsret[41a]), kan Depositionen vistnok ikke gjælde som Frigjørelsesmiddel; med denne Funktion af Forvarings-

---

[39a]) Se derimod f. Eks. Einführungsgesetz z. B. G. B. Art. 146, jfr. B. G. B. § 372.

[39b]) Se derimod D. H. G. B. § 373 om Handelskjøb.

[40]) F. Eks. H. R. T. 1859. 818, Almén ad § 36 Note 9.

[40a]) Almén ad § 33 Note 54—59, Hagerup S. 144. Anderledes i første Udg. Der maa følgelig maaske gives Almén ad § 33 Note 54 Medhold i, at Skyldneren er ansvarlig for Depositarens Brøde.

[41]) Ovfr. § 24. I. 2. og § 11.

[41a]) Denne maa da ogsaa tilkomme hans Kreditorer, se dog B. G. B. § 377, Planck ad § 377 Nr. 1.

givelse synes Tilbagetagningsret for Skyldneren uforenelig[41b]). Og har Skyldneren ikke forbeholdt sig Tilbagetagningsret, er denne udelukket; Nationalbanken maa gjennem Lovgivningens Betegnelse af den som autoriseret Depositionssted antages legitimeret til at modtage for Kreditor, saa at dennes Ret ikke kan opløses af Skyldneren. I de andre Tilfælde, hvor Deposition er anerkjendt som Frigjørelsesmiddel, maa tilsvarende Regler gjælde. I visse Tilfælde vilde det iøvrigt allerede følge af tidligere udviklede Regler om ensidige Tilsagn — i Forhold til Fordringshaveren maa Depositionen til hans Fyldestgjørelse betragtes som en ensidig Erklæring — at Tilbagetagningsret for Skyldneren er udelukket[41c]).

Bortset fra Pengeskyld ere de ovenfor angivne Regler ikke tilstrækkelige for Skyldneren. Naar Omsorgen for den Gjenstand, der skyldes, volder Debitor væsentlig Ulempe eller Omkostning, eller naar Kreditor ikke raader over Gjenstanden inden rimelig Tid, efter at han dertil er bleven opfordret, maa Skyldneren kunne sælge den for Fordringshaverens Regning[42]) (Selvhjælpssalg), Kbl. §§ 34, 55, jfr. Sølov § 46, Bek. om Postloven 3. Juni 1902 Nr. 105 § 28. En Betingelse for Salgets Lovlighed er det dog, at Skyldneren saavidt muligt har givet Fordringshaveren Advarsel om[42a]) og Varsel til Salget, Kbl. § 34. Former for Salget gjælde ikke[43]), men Skyldneren

[41b]) B. G. B. § 378, Planck II ad § 378 Nr. 1, Hagerup S. 164, men derimod D. Entw. Mot. II S. 98—102 og der nævnte Lovgivninger, Windscheid § 347 Note 2[a] og 2[b], jfr. Hasselrot Handelsbalken II S. 248—249. Saalænge Skyldneren ikke har taget Ydelsen tilbage, maa han dog vistnok kunne henvise Fordringshaveren til Depositaren, og Fordringshaveren bære Risikoen, jfr. herved B. G. B. §§ 379, 381.

[41c]) § 11 ved Note 3[b] og 4[a]

[42]) F. Eks. Schl. H. R. D. I. 214, H. R. T. 1890. 706 (U. f. R. 1891. 402), U. f. R. 1900. 297, 1881. 363, S. og H. R. T. 1868. 89, Evaldsen S. 440, Aubert S. 274, Hagerup S. 145—147, Almén ad § 34 Note 12. Jfr. B. G. B. § 383, D. H. G. B. § 373.

[42a]) H. R. T. 1890. 706 (U. f. R. 1891. 402), U. f. R. 1904. 85, 1906. 794, 1884. 968, 1882. 1057, jfr. dog 1881. 363, B. G. B. § 384, D. H. G. B. § 373. Pligt til Meddelelse om det stedfundne Salg kan ikke opstilles som almindelig Regel, jfr. Almén ad § 134 Note 19, se derimod B. G. B. § 384, D. H. G. B. § 373.

[43]) Schl. H. R. D. I. 214, U. f. R. 1900. 297, 1884. 968, 1882. 1057,

er pligtig at foretage Salget under tilbørligt Hensyn til Fordringshaverens Interesse[43a]). Ifølge Kbl. § 34 er Løsøresælgeren paa den sikre Side, naar han i Overensstemmelse med dette Lovbuds nærmere Forskrifter har solgt ved offentlig Auktion eller ved autoriseret Mægler[44]), og det tilsvarende maa antages at gjælde i andre Forhold. Efter Salget kan da Skyldneren endeligt frigjøre sig ved Deposition i Nationalbanken, men efterfølgende Deposition er ikke Pligt og ikke Betingelse for Salgets Lovlighed[44a]). Det her omhandlede, ved Fordringshaverens Mora begrundede Selvhjælpssalg maa ikke forveksles med det tidligere omhandlede, ved Modpartens Skyldnermora begrundede[45]). Det her omtalte Salgs Lovlighed forudsætter, som bemærket, ordentligvis Advarsel til Fordringshaveren, og dets Udbytte kommer stedse denne til Gode[46]); paa den anden Side er dette ikke som hint betinget af, at Skyldneren i den gjensidige Kontrakt kunde hæve denne; det kan finde Sted f. Eks. uanset at Sælgeren har faaet fuld Betaling for Salgsgjenstanden og i rent ensidige Skyldforhold. Men i gjensidige Forhold vil det, som tidligere bemærket, ofte praktisk taget være ufornødent at betone Forskjellen mellem de to Arter af Selvhjælpssalg, da det jo der ofte vil være saa, at den Part, der er i Fordringshavermora, tillige er i Skyldnermora[46a]). Undertiden vil Skyldnerens Omsorgspligt kunne medføre en Salgspligt[47-48]), f. Eks. naar Gjenstanden er udsat for hurtig

---

jfr. 1892. 418. Anderledes svensk Kbl. § 34 og B. G. B. § 383, som kræve Auktion, se dog B. G. B. § 385, D. H. G. B. § 373.

[43a]) U. f. R. 1908. 223, 1904. 85, 1899. 742 og D. D. i Note 43. Jfr. ndfr. i Note 61.

[44]) D. D. i Note 42—43[a].

[44a]) Almén ad § 34 Note 18, jfr. ogsaa om B. G. B. § 383 Planck II ad § 383 Nr. 1, Staub ad § 374 Anm. 3.

[45]) Se § 43 ved og efter Note 14, 14[a] og I. 2.

[46]) Jfr. Note 46[a] og 58.

[46a]) I saa Fald vil Skyldneren, hvis Selvhjælpssalgets Provenue er større end hans Vederlag, kunne vælge at hæve Aftalen ɔ: beholde Provenuet, dersom han ikke ved bindende Meddelelse til Modparten eller paa anden Maade (jfr. Kbl. §§ 31 og 32) har tabt Retten til at hæve. Jfr. herved Almén ad § 34 Note 43[a]—50.

[47-48]) Ang. de Bemærkninger om Handelskjøb, som her fandtes i første Udg., henvises nu til Læren om Kjøb.

Bedærvelse, eller Bevaringen vil medføre uforholdsmæssige Omkostninger, Kbl. § 35. Naar Betingelsen for Salgsretten er tilstede, men Salg ikke kan finde Sted eller ikke vilde dække Salgets Omkostninger, kan Skyldneren som yderste Frigjørelsesmiddel skille sig af med Tingen[49]) (Prisgivelse) Kbl. § 34. Naar Ydelsesgjenstanden er et Grundstykke, vil Opgivelse af Besiddelsen, efterat der saavidt muligt er givet Fordringshaveren Advarsel herom, efter Omstændighederne være hensynsfuldere overfor Modparten end Grundstykkets Salg, og maa da være tilstedelig[49a]). Som et Tilfælde, hvor vistnok ingen Mulighed for at fremkalde en endelig Afgjørelse staar aaben for Skyldneren, kan nævnes det, at denne ikke kjender sin Pligts Omfang; han kan vistnok ikke tvinge Fordringshaveren til at give Kvittering mod Tilbud af det Beløb, hvortil Skylden af denne maatte dokumenteres at beløbe sig[50]). —

3. For de Omkostninger, der ved Fordringshaverens Mora paaføres Skyldneren til Tilbud, Omsorgsforanstaltninger, Deposition og Selvhjælpssalg har Skyldneren Ret til Godtgjørelse[51]), Kbl. § 36, Sølov § 156, dog med Fradrag af, hvad Skyldneren ifølge Moraen besparer og indvinder ved at beholde Ydelsesgjenstanden, eller hvad han blot paa Grund af egen Vilkaarlighed ikke indvinder[52]), Kbl. § 36 „forøget“, § 34 i Slutn. Denne Ret til Godtgjørelse maa tilkomme Skyld-

---

[49]) Hagerup S. 143, 146, jfr. U. f. R. 1885. 730, Lassen R. R. § 97. II. 5. (Læreb. § 87. II. 5.), men derimod D. Entw. Mot. II S. 68—69. Afsendelse af Gjenstanden med Posten til Fordringshaveren kan ifølge Forpligtelsens Indhold være Opfyldelse (§ 61 ved Note 2), jfr. Almén ad § 28 ved Note 32, men kan, naar Forpligtelsen gaar videre, ikke anvendes som Opfyldelsessurrogat, Hagerup S. 164, jfr. Aubert S. 270—271, 274.

[49a]) Jfr. Hagerup S. 146, B. G. B. § 303.

[50]) Ovfr. Note 2, jfr. U. f. R. 1894. 1310.

[51]) F. Eks. Schl. H. R. D. I. 214, H. R. T. 1899. 87 (U. f. R. 1899. 558), 1886. 768 (U. f. R. 1887. 606, jfr. ovfr. § 36 Note 13), 1880. 727 (U. f. R. 1881. 485), 1859. 818, U. f. R. 1904. 168, 1882. 434, 1057, 1884. 713, jfr. Hagerup S. 152—154. B. G. B. §§ 304, 381, 386, D. Entw. Mot. II S. 76. 103.

[52]) F. Eks. H. R. T. 1886. 768 (U. f. R. 1887. 606), 1881. 815 (U. f. R. 1882. 536), 1875. 833 (U. f. R. 1876. 39), 1869. 791 (U. f. R. 1870. 543), J. U. 1860. 310, Almén ad § 36 Note 15 ff.

neren, selv om Ydelsesgjenstanden ikke kommer Fordringshaveren til Gode, f. Eks. fordi den tilfældigt gaar til Grunde[52a]). Derimod kan der iøvrigt ikke tilkomme Skyldneren Erstatning for den Skade han har lidt ved, at Fordringshaveren ikke har modtaget eller aftaget Ydelsen[53]); kun hvor der undtagelsesvis paahviler Fordringshaveren Pligt til at modtage eller aftage, maa han naturligvis efter almindelige Regler erstatte Skyldneren den Skade, som følger af denne Pligts Tilsidesættelse, men denne Erstatningspligt er ikke nogen Virkning af Fordringshavermoraen, men af en denne ledsagende Skyldnermora.

4. Overhovedet maa det fastholdes, at de for Skyldneren uheldige Retsvirkninger, der kunne indtræde som Følge af, at hans Ydelse ikke erlægges, f. Eks. Erstatning for indtrædende Prisfald[54]), jfr. V. L. § 36 i Slutn., Adgang for Fordringshaveren til at hæve Kontrakten[55]), ikke indtræde, naar Ikke-Erlæggelse er begrundet i Fordringshaverens Mora[56]).

5. I gjensidige Kontrakter kan Skyldneren, naar Fordringshavermora er indtraadt, ifølge det under 4. bemærkede, ved Forfaldstid[56a]) kræve hele det ham ved Kontrakten tillagte Vederlag[57]), mod Tilbud af eller med Fradrag af det, som

---

[52a]) Almén ad § 36 Note 12.

[53]) Hagerup 152—154, D. Entw. Mot. II S. 76, tvivlende (før Kbl.) Aubert S. 268 Note og m. H. t. Løsørekjøb (paa Grund af Bestemmelsen om Prisgivelsesomkostninger) Almén ad § 36 Note 36 ff. Ifølge Kbl. § 36 kan Løsøresælgeren dog vistnok fordre Erstatning for Prisgivelsesomkostninger, Almén ad § 36 Note 24—26; forsaavidt synes der gjort et lidet Brud med Sætningen, at der ikke i Almindelighed paahviler Kjøberen Aftagelsespligt.

[54]) Gram S. 279, D i U. f. R. 1883. 459, J. A. XXI. 1. Jfr. § 43 Note 7 ff.

[55]) D. i U. f. R. 1874. 407, 1877. 932, J. U. 1871. 542, jfr. N. j. A. XXVI. 107, U. f. R. 1877. 215, se ndfr. § 65 Note 10—12.

[56]) D. Entw. § 260, Reatz I S. 126, jfr. H. R. T. 1871. 130 (U. f. R. 1871. 531). U. f. R. 1885. 951. Om Indvirkningen af Fordringshavermora paa alternative Skyldforhold, hvor Kreditor har Valgretten, se ovfr. § 43 Note 91.

[56a]) U. f. R. 1895. 694, 1874. 964, jfr. § 42 Note 75, § 88 Note 51, § 136 Note 89, 90.

[57]) H. R. T. 1891. 152 (U. f. R. 1891. 689), 1887. 114 (U. f. R. 1887.

han endnu trods Moraen skylder, altsaa undertiden hele Vederlaget, uden selv at yde Noget, Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4, L. 10. Maj 1854 § 13, 9. April 1891 § 43. 1°, Rpl. § 574, Sølov §§ 65, 92, 123, 128, 129. Derimod berettiger Fordringshavermora ikke Skyldneren til at hæve Aftalen[58]), Kbl. § 33; denne Beføjelse vil i Almindelighed kun kunne indtræde, naar Fordringshaveren tillige er i Skyldnermora, se ovfr. § 43. II. Men et Skin af Ophævelse vil ofte fremkomme derved, at Skyldneren realiserer den Ydelse, han skal erlægge, og beholder Provenuet som Dækning for det ham tilkommende Vederlag[58a]).

V. Ophør af Fordringshaverens Mora[59]) kan vel i en vis Forstand siges at foreligge, naar den i hans Forhold liggende Grund til Ikke-Opfyldelse bortfalder, men denne Kjendsgjerning alene vil ordentligvis ikke have nogen retlig Betydning. Den

---

892), 1858. 1, Schl. H. R. D. I. 660, U. f. R. 1905. 363, 1902. 804, 1900. 838, 1899. 741, 947, 1894. 200, 895, 1098, 1880. 457, 1879. 187, 1878. 1263, 1876. 395, 1874. 407, J. U. 1874. 750, 1871. 692, VIII. 87, II. 513, 646, S. og H. R. T. 1864. 148, Resp. 4. Dcbr. 1880 (U. f. R. 1888. 751), jfr. H. R. T. 1887. 566 (U. f. R. 1888. 99), U. f. R. 1879. 1097. Se endvidere f. Eks. § 89. II. 2., § 136 Note 89—91, Wharton §§ 901, 716, B. G. B. §§ 322, 274. 2°. B. G. B. § 324 smh. m § 323 synes dog at medføre, at Skyldneren ikke blot mister sit Vederlagskrav, naar Ydelsen fra hans Side er umuliggjort ved Kreditors utilregnelige Forhold (ndfr. § 67 Note 5 og 5[a]), men ogsaa naar det alene er Modtagelsen fra Kreditors Side, der umuliggjøres ved dennes Forhold, altsaa (Note 21[b] og 24) i Tilfælde af Fordringshavermora, hvis Kreditor ikke er ansvarlig for Umuliggjørelsen. Men i vigtige Tilfælde er der dog brudt med denne Regel, se §§ 552, 615, jfr. 642, Planck ad § 324 Nr. 1. a, ad § 552 Nr. 1., ad § 615 Nr. 1., ad § 616 Nr. 5, D. Entw. Mot. II S. 495—496. I vedvarende Forhold kan Vederlaget ofte kun kræves for Tidsrummet indtil det Tidspunkt, til hvilket Fordringshaveren kunde opsige Forholdet, og undertiden gjælde andre Grænser for Tidsrummet, se i den specielle Del og f. Eks. ndfr. § 68.

[58]) Hagerup S. 141, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 2, Almén ad § 34 Note 39—41, Staub ad § 374 Anm. 39, Gareis hos Endemann II S. 724 Note 5; fransk Ret antages, code civil art. 1657, at hjemle Ret til Ophævelse, Lyon-Caen et Renault Nr. 649, men Artiklen forudsætter dog maaske, at Kjøberen tillige er i Skyldnermora, Mourlon III S. 286.

[58a]) Almén ad § 34 Note 40.

[59]) Evaldsen S. 443, 310, jfr. Aagesen R. R. II S. 203—204, Windscheid § 345 i Slutn., D. Entw. § 262, Planck II ad § 304 Nr. 3.

ifølge Moraen indtraadte Frigjørelse for Skyldneren eller Omdannelse af hans Pligt vedbliver efter Moraens Ophør. Men ved at give Skyldneren Underretning om Hindringens Bortfald og ved at erklære sig villig til at erlægge, hvad han ifølge Moraen er bleven skyldig, kan Fordringshaveren fremkalde Mora hos Skyldneren med Hensyn til den Ydelse, som endnu skyldes. Naturligvis er der Intet i Vejen for, at Skyldneren frafalder Virkningerne af den indtraadte Fordringshavermora, saa at Skyldforholdet, saavidt muligt, gjenopvaagner i sin gamle Skikkelse mellem Parterne[60]. — I denne Forbindelse kan endnu bemærkes, at den Omstændighed, at den ene Part i et gjensidigt Forhold er i Fordringshavermora, ikke udelukker ham fra at hæve Forholdet paa Grund af væsentlig Misligholdelse fra Modpartens Side[61].

§ 63.

Modregning[1].

I. Modregning (Kompensation, Likvidation, Afregning) bestemmes i Almindelighed som Fordringshaverens Fyldestgjørelse ved Frigjørelse for en Skyld. Under Modregning falder dels den frivillige, dels den tvungne Modregning. Ved den første forstaas Parternes Overenskomst om, at deres indbyrdes Forpligtelser skulle være gaaede op imod hinanden. De Kjendsgjerninger, som her bringe Fordrings-

[60] Jfr. om Forholdet til Tredjemand § 61 i Slutn.

[61] U. f. R. 1906. 794, 1894. 899, jfr. § 65 Note 11. Saaledes i Almindelighed naar Skyldneren foretager ulovligt Selvhjælpssalg under saadanne Omstændigheder, at Beviset for, hvor meget Fordringshaveren skulde have, spildes, U. f. R. 1908. 223, 1904. 85, 1899. 742, 1893. 243; Resultatet, at Skyldneren i saa Fald Intet kan fordre, følger forøvrigt ordentligvis ogsaa deraf, at han ikke kan oplyse, hvor meget han skal have.

[1] Ørsted J. T. XV. 2 S. 260—263, Hdbg. V S. 162—164, Bang i J. T. XIX S. 159 ff., Larsen S. 89—93, Gram S. 362—377, Evaldsen S. 444—476, 200—202, Nellemann Pr. S. 210—243, Munch-Petersen Pr. S. 136—145, P. M. Gertz Om Adgangen til Modregning i Konkurs (i Mindeskrift om Peter Martin Gertz). G. W. Gram S. 83—90, Aubert S. 275—284, Schrevelius II S. 456—462, Nordling i T. f. Rvdsk. I S. 369 ff., Morgenstierne Om Kompensation efter norsk Ret, Wrede Om kvittning enligt finsk rätt, Serlachius §§ 56—58, Goos II S. 268—271, Dernburg II §§ 124—129.

rettighederne til Ophør, ere simpelthen de tvende Fordringshaveres Opgivelse (Kvittering) af deres Rettigheder; den ene opgiver sit Krav paa den anden mod at fyldestgjøres ved dennes Opgivelse af Kravet paa ham og omvendt. Denne Ophørsmaade hører derfor ganske hjemme i Læren om Fordringsrettigheders Ophør ved Retshandel[2]) (§ 64), og det skal her kun bemærkes, at den omtalte Overenskomsts Gyldighed naturligvis ikke er betinget hverken af, at de tvende Fordringer ere komputable, eller af, at de ere forfaldne.

Her skal kun omhandles den saakaldte tvungne Modregning, der kan paatvinges den ene Part af den anden, f. Eks. A., som skylder B. 1000 Kr., gjør gjældende, at hans Forpligtelse skal være ophørt, fordi B. skylder ham 1000 Kr. Om denne Ophørsgrunds nærmere Beskaffenhed hersker der megen Uenighed, og meget forskjellige Theorier ere opstillede desangaaende. At den danske Lovgivning anerkjender Ophørsgrunden, fremgaar af forskjellige Lovbud, se saaledes navnlig D. L. 5—14—6, L. om Kjøbenhavns Sø- og Handelsret 19. Febr. 1861 §§ 14 og 42, L. 12. April 1892 Nr. 72 § 6, Fdn. 25. Jan. 1828 § 7, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 4, K. L. § 15 og fremtidigt Rpl. §§ 222, 270, 271, 422, 436, 494. 3°.

Ved Fremstillingen i det følgende vil der blive sondret imellem den almindelige Adgang til Modregning i de Tilfælde, hvor de to modstaaende Fordringer ere uafhængige af hinanden (II.), og paa den anden Side Adgangen til Modregning, naar Fordringerne ifølge Aftale eller ifølge fælles Oprindelse eller muligvis endog blot derved, at den ene kan antages at være stiftet under Hensynstagen til den anden, staa i en vis Forbindelse med hinanden, den saakaldte egentlige Modregningsret (III.). Endelig vil blive omhandlet den særlige Adgang til Modregning, som er indrømmet ved K. L. § 15 og Sk. L. § 44. 2 (IV.), og

---

[2]) Evaldsen S. 444, Windscheid § 351. 2, Wrede l. c. S. 85—87, men derimod Nordling l. c. S. 370. Ligesom en Anden end Fordringshaveren kan være legitimeret til at modtage og kvittere for Betaling, § 61 Note 3—9, kan en Anden være legitimeret til denne Retshandel, men Legitimationen til at kvittere for Betaling indbefatter ingenlunde som Regel Legitimation til at opgive Kravet mod Frigjørelse for Forpligtelser, se ndfr. § 64, navnlig Note 11 og 12, Wharton § 943.

til Slutning vil der blive givet en Oversigt over de forskjellige Theorier angaaende Modregningsinstitutet (V.).

II. Den almindelige Adgang til Modregning. Der er ikke i Lovgivningen foreskrevet noget om, og det kan følgelig ikke antages, at to Personers indbyrdes, af hinanden uafhængige Fordringer i og for sig skulde have nogen Indflydelse paa hinanden; selv om Fordringerne ere kompensable, ɔ: forfaldne og komputable, er der ingen Grund til at antage, at de paavirke hinanden[3]. Men naar Fordringerne ere kompensable, vilde det ikke blot være et unødvendigt Omsvøb, om Parterne skulde have begge de fulde Ydelser i Beredskab og virkelig udveksle dem, men Afgjørelsen ved Modregning har mange Fordele fremfor Afgjørelsen ved Betaling; der spares Omkostninger og Benyttelse af Kontanter, der undgaaes Risiko ved Forsendelser[3a]. Og en Kreditor lider i Almindelighed ikke nogen Uret ved, at hans Skyldner som Betaling anviser ham det Beløb, som han skulde have rede til Skyldneren. Det stemmer altsaa vel med almindelige Retsgrundsætninger at anerkjende en vis Adgang til Modregning, selv om de overfor hinanden staaende Fordringsrettigheder ikke staa i nogen Forbindelse med hinanden[4], nemlig den af de anførte Betragtninger — Betalingssynspunktet — flydende, og i alt Fald denne maa en Lovgivning, der anerkjender Modregningsinstitutet, antages at hjemle, naar ikke særlige Grunde tale

---

[3]) Saaledes ogsaa Nellemann Pr. S. 221—222, Wrede S. 105—121, Morgenstierne S. 18 ff., Aubert S. 280, D. Entw. Mot. II S. 107, men dog Windscheid § 349 Note 7 og 8, jfr. ndfr. Note 55 og 91. Det udelukker altsaa ikke Skyldnermora, at Skyldneren har en kompensabel Fordring paa sin Kreditor, men til Udelukkelse af Mora maa det kræves, at Skyldneren har fremsat Kompensationserklæring overfor Fordringshaveren, Evaldsen S. 446, Skyldnerens Mora S. 100, 102, Morgenstierne S. 45, jfr. U. f. R. 1877. 573, J. U. 1860. 447, ndfr. § 89 Note 50, § 98 Note 58. Ifølge B. G. B. § 357, Planck II ad § 357, bortfalder dog den Ophævelsesret, der er vedtagen som Følge af Mora, naar Skyldneren ufortøvet fremsætter Modregningserklæring overfor Kreditors Ophævelseserklæring; denne Regel er vistnok meget naturlig.

[3a]) Gertz l. c. S. 132—133.

[4]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, D. Entw. Mot. II S. 105, B. G. B. § 387, code civil art. 1293, Schw. Art. 131, Leake S. 1003.

herimod. Men et Spørgsmaal er det, om ikke ogsaa et andet Hensyn kunde tale for Modregningsadgang og føre til en videre Modregningsadgang end den af Betalingssynspunktet følgende, nemlig et Hensyn til Skyldnerens Sikkerhed i Lighed med det, der fører til Tilbageholdelsesrettens Anerkjendelse. Gjennem Opgjør ved Modregning sikres jo Skyldneren mod Faren for hans Kreditors eventuelle Insolvens og Fragaaelse af Skyld[4a]. Det vil imidlertid af det følgende fremgaa, at dansk Ret, hvad den almindelige Adgang til Modregning angaar, i hvert Fald kun i ringe Omfang gaar ud over det af Betalingssynspunktet følgende. Og det synes saaledes rettest at bestemme den almindelige Modregning som Fordringshaverens Fyldestgjørelse ved Skyldnerens Opgivelse af et Modkrav[5], idet Lovgiveren tillægger denne Opgivelse lignende Betydning som Betaling eller lovligt Tilbud, fordi Fordringshaveren derved erholder, hvad der tilkommer ham, se saaledes Rpl. § 494. 3°.

1. Som første Betingelse for Adgang til Modregning synes det herefter at maatte opstilles, at der foreligger indbyrdes Krav mellem to Personer (*duæ obligationes inter easdem personas*). Det er nu ogsaa saa, at Skyldneren i Almindelighed kun kan bringe i Modregning Krav, der paahvile den Fordringshaver, hvis Ret han vil bringe til Ophør ved Modregningen[6], thi Fordringshaveren vilde ved at henvises til det, som haves til Gode hos Tredjemand, ikke erholde, hvad der tilkommer ham. Og ligeledes kan Skyldneren i Almindelighed kun bringe i Modregning Krav, som ere hans[7], da han

---

[4a] Gertz l. c. S. 133—135.

[5] Jfr. D. i U. f. R. 1880. 1169.

[6] D. i J. U. 1853. 321, U. f. R. 1904. 127, 1906. 70, 1901. 749, 1898. 985, H. R. T. 1906. 525 (U. f. R. 1907. 55).

[7] H. R. T. 1885. 770 (U. f. R. 1886. 577), 1878. 607 (U. f. R. 1879. 142, passiv Interessent i *a meta* Forretning, Torp Interessentskab S. 174 Noten). Den ene solidariske Skyldner kan altsaa ikke uden særlig Hjemmel dertil bringe den andens Modkrav i Modregning, U. f. R. 1905. 282, ndfr. § 72 Note 11, se særligt om Kautionistens Adgang til at benytte Hovedskyldnerens Modfordringer til Kompensation § 119 Note 40—43 og om den enkelte Interessents Adgang til at bringe Interessentskabets Fordringer i Modregning Torp Interessentskab S. 93—97.

ikke med Retsvirkning kan opgive Tredjemands Krav paa Fordringshaveren og saaledes give ham Fyldestgjørelse ved Frigjørelse for disse. Men begge disse Sætninger have dog Undtagelser. Saaledes maa Skyldneren vistnok kunne bringe Tredjemands Krav paa Fordringshaveren i Modregning, naar Tredjemand har givet ham Beføjelse hertil[8]), eller naar et særligt Forhold til Tredjemand berettiger ham til at opgive Tredjemands Krav paa Fordringshaveren til dennes Fyldestgjørelse. Og paa den anden Side gives der Tilfælde, hvor Skyldneren kan bringe i Modregning Krav, som ikke paahvile Fordringshaveren. Herom bliver der Tale, naar det Krav, som bringes i Modregning, haves overfor en Person, hvem den Fordringsret, hvis Ophør ved Modregning tilsigtes, tidligere har tilhørt[9]). Der opstaar her det Spørgsmaal, om ikke Skyldneren ved en Fordringsrets Overførelse til en ny Fordringshaver beholder den Adgang til Frigjørelse ved Modregning, som vilde tilkomme ham, dersom Fordringen ikke var blevet overført.

8) Et saadant Samtykke synes i denne Henseende at maatte have samme Betydning, som at Tredjemand har tiltransporteret Skyldneren sit Krav, se dog Wrede l. c. S. 122—123. Naar Schl. H. R. D. III. 436 antager, at en Person, der er sagsøgt som en andens Repræsentant, ikke kan fremsætte sit eget Modkrav imod Sagsøgeren, jfr. § 62 Note 17, forsvares dette ved den processuelle Grund, at Sagsøgeren kunde protestere imod en Indblanding af dette fremmede Mellemværende, som ikke var forlangt af den Repræsenterede, jfr. Note 28. Schl. H. R. III. 106, der antager, at Skiftekommissæren og Kassereren i et Fallitbo, som anmeldte dettes Krav i et Dødsbo, ikke, imod Protest fra dettes Kreditorers Side, kan dække sin private Gjæld til Dødsboet ved Fallitboets Krav paa dette, forklares ved Hensynet til, at Dødsboet muligvis ikke var solvent, saa at det ved Indrømmelsen af den forlangte Kompensation vilde komme til at betale mere end Dividende, jfr. nu ndfr. om K. L. 1872 § 15 og Note 80.

9) Ogsaa det, at den, som har indgaaet Forpligtelser overfor en Person, der optræder i eget Navn (som Kommissionær), skjønt han handler for en Anden, saa at denne (Kommittenten) erhverver Retten, mod Sidstnævnte kan fremsætte sit Modkrav paa Medkontrahenten, D. i U. f. R. 1902. 532, 1891. 533, 1876. 599, er et Eksempel herpaa, nemlig en Anvendelse af det ved Note 14 bemærkede, thi Kommittenten erhverver gjennem Kommissionæren, se § 24. III. Vidste Skyldneren, at hans Medkontrahent var Kommissionær for en Anden, kan han ikke benytte ukonnexe Modfordringer paa ham overfor Kommittenten, U. f. R. 1879. 389, 1873. 535, jfr. 1883. 404, § 140 Note 22, 25. Jfr. ovfr. § 24 Note 41.

Dette Spørgsmaal: i hvilket Omfang kan en Skyldner overfor den nuværende Fordringshaver bringe i Modregning Krav, som tilkomme ham overfor Fordringens tidligere Ejer, naar de to Fordringer ikke staa i nogen Forbindelse med hinanden, har været adskilligt omtvistet. En Afgjørelse i en enkelt Retning af Spørgsmaalet findes i K. L. § 15, jfr. tidligere L. 30. Decbr. 1858 § 13, der tillægger Skyldneren Adgang til overfor Konkursboet, altsaa overfor Fallentens Kreditorer, som ved Konkursen have erhvervet en Sikkerhedsret over hans Bo, at bringe i Modregning ikke blot det Dividendekrav, der tilkommer ham i Boet, men den fulde Fordring, som han har imod Fallenten, se nærmere ndfr. under IV. Ligeledes kan Skyldneren ifølge Sk. L. § 44. 2°, jfr. tidligere L. 30. Decbr. 1858 § 16 smh. m. § 13, overfor Dødsboet, i hvilket Gjæld ikke er vedgaaet, bringe i Modregning hele sit Krav paa Arveladeren, uanset at dette ikke fuldt ud er gaaet over paa Arvingerne, som kun hæfte, saavidt Boets Midler tilstrække, Sk. L. § 18. 2°, jfr. Fdn. 8. April 1768. Andre direkte Afgjørelser findes ikke i Lovgivningen, og Spørgsmaalet bliver da, om der fra de nævnte Lovregler kan sluttes til, at Skyldneren ogsaa ved andre Overførelsesmaader beholder den Adgang til at fremsætte Modfordringer mod Erhververen, som tilkom ham overfor den tidligere Fordringshaver. Slutningens Berettigelse, altsaa den Sætning, at Modregningsadgang saavel overfor negotiable Papirer som overfor andre Krav beholdes overfor Erhververen, maa nu vistnok fastholdes, forsaavidt angaar anden Overførelse ved Retshaandhævelse og *mortis causa*[10]) (for ikke negotiable Kravs Vedkommende er Resultatet ifølge den om Transport gjældende Regel utvivlsomt). Overfor Udlægshavere[11]) og Legatarer maa Skyldneren følgelig vistnok kunne fremsætte Modkrav, som tilkomme ham overfor Rekvisitus

1
2
3
4

[10]) Herimod Evaldsen S. 472—474.

[11]) B. G. B. § 392. Jfr. om Udlægshaveren i Gjældsbreve § 55 Note 11. At Modkrav paa Rekvisitus kan fremsættes overfor Udlægshaveren i Fordringer, som ikke ere negotiable, D. i U. f. R. 1870. 666, 1868. 927, følger allerede af det ndfr. v. Note 14 om Transport bemærkede, men kan ikke støttes paa den urigtige Sætning, at en Udlægshaver, som gjør den udlagte Fordring gjældende, „optræder paa Rekvisiti Vegne“.

og Legatstifteren. En fuldstændig Lighed mellem disse Tilfælde og de af Lovgiveren afgjorte synes at være tilstede, hvad det her omhandlede Punkt angaar. Herimod kan det ikke komme i Betragtning, at det ikke har staaet Lovgiveren klart, at der ved Konkurs finder en Overførelse Sted af Fallentens Fordringsrettigheder til hans Kreditorer, men at Opfattelsen har været den urigtige, at Fallenten blot sættes under Værgemaal for Kreditorernes Skyld. Det er de virkeligt udtalte materielle Retsregler og ikke de Doktriner, som historisk kunne oplyses at ligge bagved dem, der ere Kilden til den gjældende Ret og Grundlaget for Analogislutninger, og hin Doktrin kan ikke erkjendes at være bleven Retsregel[12]). Desuden kan i alt Fald Sk. L. § 44, 2° ikke antages at hvile paa hin falske Doktrin. Derimod kan der ikke fra de omtalte Regler drages nogen Slutning til den Overførelse, som er foregaaet ved Retshandel i levende Live, f. Eks. Transport. I dette Tilfælde fremtræder Kravet paa Hensynet til Fordringers Omsættelighed, i alt Fald ved negotiable Dokumenter, saa stærkt, at Tilfældet ikke med Sikkerhed kan stilles ganske ved Siden af de afgjorte; stærkere modstaaende Hensyn gjøre sig her gjældende overfor Hensynet til Skyldneren. Om der efter de almindelige Retsgrundsætninger, som maa antages at gjælde, hvor Udtalelser ikke haves i Lovgivningen, kan tilkomme Skyldneren Adgang til overfor Cessionaren at bringe Modkrav paa tidligere Fordringsejere i Modregning, er nu omtvistet. Men denne Tvivl bliver uden Betydning for dansk Ret, da en afgjørende Forudsætning om Spørgsmaalets Afgjørelse findes i K. L. § 15 Slutn.[13]). Naar det her forbydes Konkursboet at borttransportere Boets Haand-

---

[12]) Jfr. dog Evaldsen S. 467 Note 1. At Boet i Almindelighed, ved at borttransportere Haandskriftskrav imod Skyldneren, bliver pligtigt at godtgjøre denne for Tabet af Adgangen til Modregning, men dog ikke ubetinget, naar Skyldneren har forsømt at anmelde sit Modkrav, behøver ikke at opfattes som Udslag af den urigtige Doktrin. Disse Regler kunne forklares som gaaende ud paa, at Hensynet til Konkurskreditorerne 1) i og for sig ikke bør paavirke Skyldnerens Adgang til Modregning, men dog 2) bliver det overvejende, naar Skyldneren har gjort sig skyldig i en Forsømmelse, og Boet har afhændet Fordringen.

[13]) Se herom Kommissionsbetænkning 16. Maj 1858 (der er Kilden til L. 30. Decbr. 1858) S. 37.

skriftskrav paa saadan Maade, at Skyldnerens Ret til Modregning derved udelukkes, maa der gaas ud fra, som noget selvfølgeligt, at der overhovedet efter dansk Ret ikke kan være Tale om, at Skyldnerens Adgang til Modregning kan gaa tabt derved, at en mundtlig Fordring, som haves imod ham, borttransporteres; ellers vilde Lovgiveren ogsaa have forbudt Boet Transport af mundtlige Krav. Paa den anden Side forudsætter den nævnte Lovbestemmelse det som noget ganske selvfølgeligt, at det er Lovgivningens almindelige Regel, at Transport af Haandskriftskrav udelukker Skyldneren fra mod Cessionaren at fremsætte Modkrav paa Cedenten. Regelen viser sig saaledes at være den, at Skyldneren overfor Cessionaren beholder den Adgang til Modregning, der tilkom ham overfor Cedenten, dersom Fordringen ikke er et Haandskriftskrav[14]), medens denne Adgang ikke staar ham aaben, naar den borttransporterede Fordring er et Haandskriftskrav. Og ved denne Sondring imellem Haandskriftskrav og andre Krav maa antages at være ment Sondringen imellem paa den ene Side Gjældsbreve og andre negotiable Dokumenter, paa den anden Side alle andre Fordringsrettigheder (jfr. dog om Undtagelser

[14]) D. i U. f. R. 1892. 1334, 1872. 970, 1868. 560, J. U. 1874. 258, 1868. 654, 1863 628, Themis III. 1, Nellemann Pr. S. 220—221, Aagesen Singulærsukcession S. 39, Gram S. 367, Bang l. c. 170—177, jfr. Aubert S. 278, Morgenstierne l. c. S. 52—62. Andre Domme, som angaa Tilfælde, hvor der var en Forbindelse mellem Fordringerne tilstede, jfr. ndfr. III., tillægge muligvis denne Omstændighed Betydning, H. R. T. 1866. 756, U. f. R. 1879. 397, J. U. 1871. 814. Mod den, der optræder som Procesmandatar med en mundtlig Fordring, er der ingen Tvivl om, at Kontrakrav paa Mandanten kunne fremsættes til Likvidation, U. f. R. 1900. 580, 1902. 140, 1894. 485, 1891. 350, 1882. 278, jfr. H. R. T. 1906. 525 (U. f. R. 1907. 55). Naar en Sagvolder efter det anførte under Processen fremsætter som Modkrav Fordringer, der paahvile en tidligere Fordringshaver, maa det fornødne Kontrasøgsmaal anlægges imod Sagsøgeren, ikke imod Debitor efter Modkravet, se, foruden flere af de anførte Domme, D. i U. f. R. 1902. 362, 1893. 1091, 1881. 999, 1878. 494, 1870. 666. Som Teksten Lovgivningerne i Almindelighed, B. G. B. §§ 406, 412, 392, D. Entw. Mot. II S. 131—132, code civil art. 1295, Schneider S. 171, Pollock S. 212—213, Wharton § 842, 846, 1225, Windscheid § 350 Note 21. D. i U. f. R. 1908. 621 gaar ikke imod Teksten, men gaar (vistnok urigtigt) ud fra, at den, hos hvem en Vare er bestilt, kan indsætte en Anden som Leverandør paa egne Vegne.

ndfr. S. 658), selv om disse hvile paa Haandskrift[15]). Naar et Haandskriftskrav er transporteret[16]), vil herefter Skyldneren være udelukket fra mod Cessionaren at fremsætte sine Fordringer paa Cedenten, selv om Cessionaren ved Transportens Erhvervelse kjendte disse; at Skyldneren ikke kan gjøre dem gjældende, skyldes nemlig ikke Grundsætningen om Fortabelse af Indsigelser i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2, men simpelthen den Retsregel, at Transport af negotiable Dokumenter med fuld Virkning skal kunne finde Sted, uanset at Cessus har Modfordringer paa Cedenten[17]). Det synes end ikke at kunne skade Cessionaren, at det i Transportens Øjeblik var ham bekjendt, at Cedenten var insolvent[18]). Anderledes stiller naturligvis Sagen sig, naar Cessus kan paaberaabe sig, at Fordringen allerede forinden Overførelsen var ophørt ved Modregning, være sig ved en tydelig Tilkjendegivelse fra hans Side til Fordringshaveren (se ndfr. under 6.) eller paa anden Maade, eller kan gjøre gjældende, at der bestaar et Afhængighedsforhold mellem Fordringerne (ndfr. under III.). I saa Fald vil vel Grundsætningen i Fdn. 1798 § 2 kunne exstingvere Skyldnerens Indsigelse, jfr. med Hensyn til den Indsigelse, at Fordringen er ophørt ved Skyldnerens ensidige Modregningsbegjæring, det ovfr. S. 512 bemærkede, men til denne Exstinktion kræves, at Erhververen var i god Tro.

Bortset fra Transporten af negotiable Dokumenter (og andre

[15]) D. i J. U. 1874. 258, 1863. 627. Kun denne Sondring synes at kunne motivere en Forskjel i Henseende til Virkningerne af en Transport, se ogsaa Motiver til Forslag til Lov om Konkurs S. 44 „Gjældsbreve", Deuntzer Sk. R. S. 192. Udtalelserne i Kommissionsbetænkning af 16. Maj 1858, der er Grundlaget for L. 30. Decbr. 1858, have muligvis S. 37 en anden Sondring for Øje, nemlig den af Nellemann Pr. S. 219—223 omtalte og kritiserede, men dette kan, efter Emanationen af L. 1872, højst have historisk Interesse. Om H. R. T. 1908. 166 (U. f. R. 1908. 594) se Note 45ª.

[16]) Har Erhververen derimod kun erholdt uigjenkaldelig Bemyndigelse til at raade over Gjældsbrevet (f. Eks. som Procesmandatar), maa Adgangen til Modregning bevares, se nærmere herom Aagesen S. 658—659, ndfr. § 143 Note 10, 11, jfr. ovfr. § 55 Note 9.

[17]) H. R. T. 1887. 818 (U. f. R. 1888. 490), J. U. 1854. 437, Aagesen S. 703—704. Se om tysk Ret B. G. B. § 796, D. H. G. B. § 364.

[18]) Herimod Evaldsen S. 452 Noten.

Overdragelser i levende Live af saadanne) viser saaledes Lovgiverens Opfattelse sig at være den, at Overførelse af Fordringsrettigheder, af Hensyn til Skyldneren, jfr. ovfr. § 51, kun kan finde Sted saaledes, at Skyldnerens Adgang til Modregning ikke derved forringes. For de i K. L. § 15 og Sk. L. § 44. 2° omtalte Overførelsesmaaders Vedkommende er denne Regel nærmere bestemt ved disse Lovbud, se herom ndfr. IV. Men disse særlige Regler kunne ikke analogisk anvendes, naar Overførelsen finder Sted ved Udlæg og Transport[19]). Her maa Regelen vistnok være den, at Skyldneren overfor Erhververen kan fremsætte Modkrav paa Rekvisitus og Cedenten, som han har erhvervet, inden han fik Kundskab om Overførelsen[20]), se ovfr. § 51. I. Dog maa han vistnok være udelukket fra at benytte til Modregning overfor Erhververen ogsaa Krav, som han har erhvervet inden dette Tidspunkt, naar Modkravet først er forfaldent, efterat Skyldneren har faaet Kundskab om Overførelsen og senere end den overførte Fordring; under disse Omstændigheder har Skyldneren næppe noget naturligt Krav paa Modregningsadgangen[21]).

2. Fordringerne maa være forfaldne[22]), det vil nærmere

---

[19]) Evaldsen S. 473 Note 2, D. i U. f. R. 1870. 666.

[20]) Wrede l. c. S. 136, jfr. 138—139, Aagesen S. 666—667. Praksis er vaklende. Med Teksten stemme D. D. i Note 9, § 140 Note 22, 25 og muligvis U. f. R. 1907. 515, jfr. 1870. 666. Derimod synes D. i H. R. T. 1883. 196 (U. f. R. 1883. 877), — der forøvrigt vistnok angaar Transport af en negotiabel Fordring, se ovfr. § 56 Note 9, men paa dette Spørgsmaal indlader Dommen sig ikke — sammenholdt med S. og H. R. Dommen i U. f. R. 1882. 1214, og H. R. T. 1892. 867 (U. f. R. 1893. 459) at udelukke Benyttelse af Modkrav, som ere erhvervede efter Overførelsen. Den omtalte Adgang til at benytte til Modregning Krav, der ere erhvervede paa Cedenten efter Transporten, kan næppe indskrænkes til Krav, der ere erhvervede ved Retshandel, Aagesen Om Singulærsukcession S. 40, se dog Evaldsen S. 474 Noten. Som Teksten D. Entw. Mot. II S. 131—132, code civil art. 1295, Schneider S. 171, Pollock S. 213, Wharton §§ 844, 1225, Windscheid § 350 Note 21.

[21]) Saaledes B. G. B. §§ 406, 392, Planck II ad § 392 No. 2, ad § 406 No. 2, Dernburg Pandekten II § 63 ved Note 9. Jfr. Wrede l. c. S. 137—138, Morgenstierne S. 57—58.

[22]) Saaledes Windscheid § 350. 3, B. G. B. § 387, D. Entw. Mot. II S. 104—105, code civil art. 1291, 1292, Mourlon II S. 788, Schw. Art. 131. Jfr. Jurid. Forenings Aarbog 1907—1908 S. 31, 38. At man har

sige: den Fordring, der bringes i Modregning, maa være forfalden, og i det Fordringsretsforhold, som tilsigtes fyldestgjort ved Modregning, maa Frigjørelsestiden være kommen.

3. Kun retskraftige Fordringer kunne bringes i Modregning[23]). Noget andet kan, bortset fra de Tilfælde, hvor de indbyrdes Krav staa i Forbindelse med hinanden, se ndfr. III., kun antages paa Grund af positiv Hjemmel, og saadan forefindes vistnok ikke i dansk Ret, se om forældede og prækluderede Fordringer nærmere ndfr. i §§ 69 og 70.

4. Den Fordring, der fremsættes til Modregning, maa være komputabel med den, som den fremsættes imod[24]), thi kun i saa Fald erholder Fordringshaveren ved Modregningen den ham tilkommende Fyldestgjørelse, jfr. ovfr. S. 359 og 610. Fordringerne maa altsaa — bortset fra det abnorme Tilfælde, at samme individuelle Ting skyldes fra begge Sider — angaa fungible Ting, og Ydelsen maa være generisk bestemt; kun med Hensyn til modstaaende Pengekrav[25]) har Institutet udstrakt praktisk Betydning. Naar den Fordring, der tilsigtes fyldestgjort ved Modregning, er et Pengekrav, vil Skyldneren følgelig ikke kunne bringe i Modregning et Krav, der principalt gaar ud paa andet end Penge, medmindre dette ved Ikke-Opfyldelse er blevet til et Pengekrav, jfr. ovfr. S. 334—335.

---

givet sin Skyldner Henstand med Betaling, vil ikke ubetinget udelukke fra desuagtet at kunne benytte Fordringen til Modregning inden Henstandsfristens Udløb, Morgenstierne l. c. S. 76, Wrede l. c. S. 156.

[23]) Schl. H. R. D. III. 452, U. f. R. 1885. 399, 1173, jfr. 1889. 839, se dog særligt om Kongens Forpligtelser Matzen Statsret I S. 53. Saaledes D. Entw. Mot. II S. 106, Wharton §§ 1017, 1018, 1020, se om forskjellige tildels afvigende Lovgivninger Mot. I S. 343—344, B. G. B. § 390, Planck II ad § 390 No. 2, Windscheid § 350. 1 og 2, Wrede l. c. S. 150—155. Jfr. Note 68.

[24]) Bang l. c. S. 177—182, Gram S. 368—370, D. i U. f R. 1905. 240, Morgenstierne l. c. S. 68—70, Wrede l. c. S. 141—143, 144—148, jfr. J. U. 1860. 689. D. i U. f. R. 1891. 555 forudsætter et særligt Afhængighedsforhold mellem Kravene, jfr. under III. Saaledes B. G. B. § 387, Schw. Art. 131, Windscheid § 350. 4, se derimod en Afvigelse i code civil art. 1291.

[25]) At disse lyde paa forskjellige Pengesorter, er i Almindelighed uden Betydning, jfr. ovfr. S. 360—361, D. i J. T. II. 2. 127, Morgenstierne l. c. S. 71.

Tingligretlige Krav kunne først, efter at de ere omdannede til Erstatningspligter, mødes med og benyttes til Modregning.

5. Endvidere synes det som Betingelse for Modregning at maatte kræves, at de indbyrdes Fordringer have samme Ydelsessted[26]), jfr. ovfr. S. 359 og 610, men da Pengefordringer ordentligvis kunne forlanges indfriede paa Skyldnerens Bopæl, og Fordringshaveren ordentligvis maa finde sig i Betaling paa sin Bopæl, se ovfr. S. 319—322, vil denne Sætning ikke faa udstrakt praktisk Betydning.

6. Adskillig Tvivl har der i de forskjellige Retsforfatninger hersket om, hvorvidt Benyttelsen af Adgangen til Modregning er knyttet til Betingelser i Henseende til Fremsættelsesmaaden, eller om enhver Henvendelse fra den ene Parts Side til den anden, hvorved han — under de ovfr. angivne Betingelser, jfr. ogsaa ndfr. 7. — til Opfyldelsen af sin Forpligtelse anviser Modparten Fyldestgjørelse i et Modkrav, er tilstrækkelig. For dansk Rets Vedkommende er det navnlig den nugjældende Rets (se derimod om Rpl. ndfr.) processuelle Regel, at der til Gjennemførelse af Modregningsindsigelse kræves Kontrasøgsmaal, som i denne Henseende har været egnet til at vække Tvivl. Om denne Regel maa i det hele henvises til Processen[27]). Her skal kun bemærkes, at Regelen nærmere maa forstaas saaledes, at Lovgiveren, hvor der efter den materielle Regel tilkommer Sagvolderen en Adgang til Modregning, maa antages ogsaa at give ham Ret til at anlægge det til Modregningens Gjennemførelse fornødne Kontrasøgsmaal, hvor ikke afgjørende processuelle Hensyn forbyde dette[28]). Der er imidlertid ingen Grund til at antage andet, end at denne, ved Praksis indførte,

[26]) Morgenstierne l. c. S. 70, Wrede l. c. S. 143—144. Anderledes Windscheid § 350 Note 7, B. G. B. § 391, D. Entw. Mot. II S. 111, code civil art. 1296.

[27]) Nellemann Pr. S. 212 ff., Munch-Petersen Pr. S. 139 ff. Se om Lovgivningernes forskjellige Stillinger overfor Spørgsmaalet, om Kontrasøgsmaal er nødvendigt, Wrede l. c. S. 46—48, 82—83, 165 ff.

[28]) Se ovfr. Note 14, Nellemann Pr. S. 220 Noten, jfr. S. 226 Noten, Munch-Petersen Pr. S. 138. Schl. H. R. D. III. 436 strider ikke herimod; det var ikke Sagvolderen, men kun hans Repræsentant efter Pl. 30. Novbr. 1821, som begjærede Modregning, se Note 8. Jfr. derimod D. i J. U. 1865. 467.

ikke i D. L. anerkjendte Regel om Kontrasøgsmaals Nødvendighed er en rent processuel, som kun betyder, at Domstolene ikke anerkjende nogen Modfordring, uden at den først er fremsat for dem ved Søgsmaal. Det er jo ikke altid, at Kontrasøgsmaal er nødvendigt, se L. 19. Febr. 1861 § 42, L. 12. April 1892 Nr. 72 § 6, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 4, men det er lidet antageligt, at disse Lovbud, der for enkelte Tilfældes Vedkommende ophæve den ældre Rets Regel om Kontrasøgsmaals Nødvendighed, ogsaa skulde indeholde en Forandring i den materielle Ret. Men fastholdes det, at Regelen om Kontrasøgsmaals Nødvendighed er en rent processuel, lader der sig ikke opstille nogen Betingelse i Henseende til Maaden, hvorpaa Krav skulle fremsættes til Modregning.

Det uomtvistede er, at Sagvolderen, som sagsøges i Anledning af den Fordring, som han ønsker at fyldestgjøre ved Modregning (Hovedfordringen), kan fremkalde denne Ophørsmaade ved under Sagen — i Almindelighed gjennem Kontrasøgsmaal, i enkelte Tilfælde ved en simpel Indsigelse — at fremsætte Begjæring herom, og det hvad enten hans Modkrav er større end Hovedfordringen, saa at han muligvis samtidigt søger Dom for det overskydende, eller mindre end denne, saa at han kun paastaar delvis Frifindelse. I sidste Tilfælde kunde det synes, at Sagvolderen, for at opnaa Modregning, tillige maatte gjøre Tilbud af Differencen mellem Hovedfordringen og Modkravet, jfr. ovfr. S. 359—360, men dette antages ikke[28a]). Det er netop den her omtalte Situation, som Lovgivningen i Almindelighed har for Øje ved sine Bestemmelser om Modregning, se saaledes Fdn. 25. Jan. 1828 § 7, L. 19. Febr. 1861 §§ 14 og 42, L. 12. April 1892 Nr. 72 § 6, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 4. En anden utvivlsomt anerkjendt Fremsættelsesmaade er den, at Skyldneren overfor et Bo, som staar under Skiftebehandling, kan dække dette ved Anmeldelse af sit Modkrav i Boet[29]). Tvivlen drejer sig om, hvorvidt Paastand om Modregning med materiel Retsvirkning kan fremsættes ekstrajudicielt eller af Sagsøgeren under den af ham anlagte Sag

[28a]) Jfr. de i Note 33 nævnte Lovgivninger, ovfr. § 42 Note 49.
[29]) D. i U. f. R. 1881. 742.

eller af Sagvolderen som simpel Indsigelse i de Tilfælde, hvor Kontrasøgsmaal skal finde Sted.

Den ekstrajudicielle Tilkjendegivelse fra Skyldneren[29a]) til Modparten om Modregning — hvormed naturligvis menes ikke den blotte Anmodning om at erholde en Opgjørelse, men Erklæringen om, at en Forpligtelse skal være ophørt ved Modregning — maa ifølge det Synspunkt, der ligger til Grund for Institutet, antages at have samme Betydning som Betaling eller lovligt Tilbud ellers har. Er Modparten gaaet ind paa Erklæringen, foreligger der frivillig Modregning; Fordringerne ere, saavidt Kravene dække hinanden, ophørte ved Overenskomst derom, og skulde en af Parterne alligevel senere gjøre sit saaledes ophørte Krav gjældende, vil den saaledes Sagsøgte opnaa Frifindelse ved en simpel, fra Aftalen om Likvidation hentet Indsigelse[30]). Udtaler Modparten sig ikke, ere begge Fordringer ophørte henholdsvis som ved Betaling og Opgivelse; Erklæringen kan ikke tages tilbage. Protesterer Modparten mod Erklæringen, straks eller senere, staar den Part, der har tilkjendegivet Modparten, at hans Modkrav skulde gaa af i dennes Krav, ligeledes som frigjort[31]). At han, naar Modparten har afvist hans Erklæring, kan tage denne tilbage, kan ikke udelukke denne Virkning. Skulde Modparten desuagtet gjøre sin Fordring gjældende, maa den frigjorte Skyldner maaske nok ifølge den omtalte processuelle Regel gjøre sin Paastand om, at hans Forpligtelse er ophørt, gjældende ved Kontrasøgsmaal[32]), og antager man dette, bliver han, hvis han undlader Kontrasøgs-

---

[29a]) Ikke fra Trediemand, jfr. U. f. R. 1892. 915.

[30]) Schl. H. R. D. II. 425.

[31]) D. i J. U. 1858. 65; U. f. R. 1879. 166 og Schl. H. R. D. II. 504 gaa ikke herimod, jfr. ved Note 32—34. Væsenligt som i Teksten Evaldsen S. 446—447 (men derimod Skyldnerens Mora S. 104), Wrede l. c. 169 Note 8 185—186, jfr. 89 ff., Morgenstierne l. c. S. 17—18, 80. jfr. Goos II. S. 269, men derimod Nordling, l. c. S. 393 Note 2, 401—403, jfr. ndfr. Note 35. Af det bemærkede følger ogsaa, at den ene Parts Modregningsbegjæring udelukker Modparten fra, ved Betaling af sin Skyld at holde sin Fordring vedlige, Evaldsen S. 446, Windscheid § 349 Note 16a. Se om fremmede Lovgivninger Note 38.

[32]) Herimod D. i J. U. 1858. 65.

maal, efter Sagsøgerens Paastand dømt som ellers den, der ikke gjør sine Indsigelser gjældende paa den af Proceslovene foreskrevne Maade. Men hans Modkrav bestaar i saa Fald endnu, da det ikke er blevet benyttet til Modpartens Fyldestgjørelse. Anlægger han Kontrasøgsmaal, vil derimod Dommen anerkjende, at hans Forpligtelse var ophørt allerede ved det Tidspunkt, da Modregningsbegjæringen blev fremsat, og ikke først ved det Tidspunkt, da Kontrasøgsmaalet fremsættes, og det bliver f. Eks. uden Betydning, at Forældelsesfristen for det i Modregning bragte Krav i Mellemtiden maatte være udløben. Alt dette maa gjælde, hvad enten det Krav, som bringes i Modregning, er større eller mindre end det, som tilsigtes fyldestgjort; men er det mindre, synes Begjæringen om Modregning at maatte være ledsaget af Tilbud om Differencen[83]), jfr. ovfr. S. 359, hvilket dog ofte ikke antages. Ogsaa iøvrigt maa Modregningsbegjæringen opfylde de af Analogien om lovligt Tilbud følgende Betingelser, navnlig maa den angive Fordringens Størrelse[84]), medmindre Oplysningerne herom skulle afgives af Modparten. — Hvad der gjælder om den ekstrajudicielle Modregningserklæring, maa vistnok ogsaa gjælde om den, der fremsættes af Sagvolderen som Indsigelse i Tilfælde, hvor Kontrasøgsmaal skal finde Sted.

Herefter maa det endelig ogsaa antages, at Sagsøgeren kan fordre Modregning ved sin under Sagen derpaa nedlagte Paastand, idet han nemlig kun paastaar Dom for det Beløb, hvormed hans Fordring overstiger Sagvolderens, medens han samtidigt tilkjendegiver, at Resten af hans Fordring skal tjene til Sagvolderens Fyldestgjørelse for Modkravet[85]) *(agere cum com-*

---

[83]) D. i U. f. R. 1879. 968, jfr. 1881. 742, Evaldsen S. 446. Jfr. Note 28[a]. I Almindelighed tilstede Lovgivningerne Skyldneren at fyldestgjøre Fordringshaveren delvist med sit mindre Modkrav uden Tilbud af Resten, B. G. B. § 389, Planck II ad § 389 No. 1, ad § 387 No. 15, D. Entw. Mot. II S. 108, code civil art. 1290, Mourlon II S. 789, Schw. Art. 138, Kritische Vierteljahrschrift Bd. 40 S. 101.

[84]) D. i J. T. II. 2. 120, J. U. III. 250, Schl. H. R. D. II. 504, Morgenstierne l. c. S. 82, Wrede l. c. S. 157—158, Goos II S. 270, jfr. U. f. R. 1875. 1014.

[85]) D. i U. f. R. 1889. 228, J. U. 1866. 737, Evaldsen S. 446—

pensando). Men denne Sætning maa ikke misforstaas. Det maa fastholdes, at en Skyldner ikke kan tvinge sin Kreditor til at stille dennes Fordring under Debat for Domstolene, jfr. ovfr. S. 635 og 619. Sagsøgeren kan ikke fremtvinge nogen Retsafgjørelse angaaende Sagvolderens Modkrav[36]). Den Dom, som Sagsøgeren erholder i Henhold til sin Paastand, gaar altsaa, naar Sagvolderen ikke har stillet sit Modkrav under Debat, men f. Eks. er udebleven eller har gjort gjældende, at han ikke ønsker at udtale sig om sit Modkrav, ikke ud paa at konstatere noget som helst om dette. Navnlig afgjør den ikke, at Sagvolderen ikke har et større Modkrav paa Sagsøgeren end af denne paastaaet. Hvad der ligger i den anførte Sætning, at Sagsøgeren kan fordre Kompensation er kun dette, at hans processuelt fremsatte Begjæring om Modregning er ligesaa lovlig som en ekstrajudiciel. Skulde Sagvolderen senere gjøre det Krav gjældende, som Sagsøgeren har erklæret ophævet ved Modregning, vil Sagsøgeren, dersom hans Angivelse af Modkravet befindes rigtigt, saa at han har tilbudt tilstrækkeligt til dets Fyldestgjørelse, blive frifunden, idet hans Forpligtelse erklæres for ophørt ved det Tidspunkt, da han som Sagsøger fremsatte sin Paastand om Kompensation. Men denne Frifindelse kan han maaske kun opnaa gjennem Kontrasøgsmaal[37]). En hyppigt forekommende Form af Kompensation fra Sagsøgerens Side er den, at han ved Anmeldelsen af sin Fordring paa et under offentlig Skiftebehandling staaende Bo fradrager sin Skyld til dette og paastaar Udlæg for Resten.

Resultatet kan herefter sammenfattes saaledes, at Adgangen til Modregning efter nugjældende Ret ikke materielt er begrænset

---

447, Morgenstierne l. c. S. 80, Wrede l. c. S. 168 ff., men derimod Nordling l. c. S. 393—403, der fra sin Sikkerhedstheoris Standpunkt, se nærmere ndfr. under V., kommer til det Resultat, at kun den Part, som er sagsøgt til Betaling, har Adgang til Kompensation.

[36]) Evaldsen S. 445—447, U. f. R. 1894. 1310, Morgenstierne S. 80—82, Nordling l. c. S. 394 ff., jfr. H. R. T. 1896. 393 (U. f. R. 1896. 1026). Herimod Windscheid § 349 Note 16.

[37]) Jfr. dog det Tilfælde, at han allerede paa anden Maade har erholdt Dom for sit i Modregning bragte Krav, D. i U. f. R. 1889. 228.

ved positive Regler om Fremsættelsesmaaden[38]), men den Indsigelse, at en Fordring er ophørt ved ekstrajudiciel Erklæring om Modregning eller ved Sagsøgerens Paastand, kan, ligesom Sagvolderens Kompensationspaastand, i Almindelighed kun opnaa Domstolenes Anerkjendelse gjennem Kontrasøgsmaal, se derimod om konnekse Modkrav ndfr. under III. Og saalænge denne Anerkjendelse ikke er opnaaet, er den tvungne Modregning ikke ubetinget definitivt gjennemført; den Part, der har paastaaet Modregning, kan, naar Modparten har stillet sig afvisende overfor den, tage sin Erklæring tilbage og gjøre sit Modkrav gjældende som endnu bestaaende. At udtrykke dette saaledes, at tvungen Kompensation kun kan opnaas ved Dom, kan let forvolde Misforstaaelser. — Ogsaa Reglerne om Adgangen til at fremsætte Modkrav til Modregning under en Eksekutionsforretning eller Tvangsauktion[39]), ere rent processuelle.

Med Retsreformens Ikrafttræden bortfalder Regelen om Kontrasøgsmaals Nødvendighed, Rpl. §§ 270, 271, 334. Og det kan efter det udviklede og ifølge hele Tendensen i Rpl. til kun at give rent processuelle Bestemmelser ikke betvivles, at dens Regler om Maaden, hvorpaa Modkrav skulle fremsættes, ere rent processuelle, saa at det har sit Forblivende ved den hidtil gjældende Rets Regel, at Adgangen til Kompensation ikke er begrænset ved positive Regler om Fremsættelsesmaaden.

7. Endnu maa det undersøges, om der ikke i dansk Ret forekommer Undtagelser fra Regelen om, at forfaldne og komputable Krav kunne bringes i Modregning, hvilket atter kunde tænkes at forekomme dels saaledes, at visse Fordringer ere fritagne for at mødes med Modkrav eller dog med visse Modkrav, dels saaledes, at visse Modkrav overhovedet ikke

---

38) Deuntzer Arrest S. 13, Gertz l. c. S. 142. Saaledes ogsaa B. G. B. § 388, D. Entw. Mot. II S. 106—107, Schw. Art. 138, jfr. Windscheid § 349. 5, men derimod Leake S. 865, 1004, Wharton § 1014, jfr. dog tildels § 986.

39) Nellemann Pr. S. 214, Eksekution S. 162, jfr. H. R. T. 1887. 848 (U. f. R. 1888. 490), U. f. R. 1892. 1334, 1284, Nordling l. c. S. 407—409. Se om Rpl. § 494. 3° (Islandsk L. 4. Novbr. 1887 Nr. 25 § 20) ndfr.

kunne bringes i Modregning. De Lovbud, der i saa Henseende kunne vække Tvivl, ere navnlig dem, som i visse Tilfælde udelukke det Kontrasøgsmaal (eller den Indsigelse), der er nødvendigt for at erholde Domstolenes Anerkjendelse af Kompensation. I saa Henseende vil der nu næppe være nogen Tvivl om, at de i Reglerne om Retternes almindelige Kompetence liggende Hindringer for et Kontrakravs Fremsættelse[40]) ere uden materiel Betydning. Tvivlsommere er det, om de Regler, der netop gaa ud paa at nægte en Adgang til Fremsættelse af Modkrav, som Retternes almindelige Kompetence ikke er til Hinder for, D. L. 5—14—6, Fdn. 25. Jan. 1828 § 7, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 4, tillige ere materielle Retsregler[41]), som udelukke Adgang til Modregning, eller om de kun ere processuelle, saa at de vel udelukke fra at faa Paastanden om, at en Fordring er ophørt eller nu skal ophøre ved tvungen Modregning, tagen i Betragtning under den Proces, i hvilken Adgangen til Fremsættelse af Modkrav er lukket, men ikke udelukke Sagvolderen fra bagefter at paastaa, at Sagsøgeren har opnaaet en Dom for en Fordring, der var ophørt ved Modregning, og at gjøre de heraf flydende Følger, f. Eks. Erstatning for formeget oppebaarne Renter, gjældende mod ham. Angaaende D. L. 5—14—6 efter den nuværende Forstaaelse af denne Artikel, hvorefter den giver den Sagsøger, der har forsynet sig med purt Haandskrift, Ret til at fordre afvist Kontrasøgsmaal for ukonnekse Modkrav, som ikke hvile paa purt Haandskrift, og hvis Rigtighed han bestrider[42]), maa det vistnok antages, at Regelen kun er processuel og altsaa kun giver visse Fordringshavere Beføjelse til at gjennemføre deres Paastand uden det af en Debat om Modkravet følgende Ophold, naar de ville tage Følgerne af, ved Benyttelsen af denne Beføjelse at erholde en Dom, som de ikke have materiel Ret til at erholde[43]). Den saakaldte Liquiditetsbetingelse bliver

[40]) Nellemann Pr. S. 226—227, Munch-Petersen Pr. S. 139.

[41]) Saaledes Evaldsen S. 448—450.

[42]) Nellemann Pr. S. 215—218, 233—241, Munch-Petersen Pr. S. 143—144, jfr, endvidere U.f.R. 1908. 510, 1902. 397, 1893. 1091, 1892. 1334.

[43]) Saaledes Hagerup Civilproces I S. 330, Aubert S. 279, Mor-

saaledes ikke en Betingelse for den materielle Adgang til Modregning[44]), medmindre man ved Liquiditet forstaar den Egenskab ved en Fordring, at dens Størrelse kan opgives, se ovfr. S. 652. Og at Fdn. 1828 § 7 maa opfattes paa tilsvarende Maade, saa at man med Hensyn til Modkrav anvender Analogien af Fdn.s § 3, maa sikkert ogsaa antages, saameget mere som dette Lovbud endogsaa udelukker Modkravet fra at fremsættes under Processen, naar der haves en egentlig Modregningsret. Ifølge samme Betragtning maa ogsaa Regelen om Modkravs Udelukkelse overfor Veksler i Fdn. 1880 § 4 antages at være rent processuel, og det bliver ikke paa denne Bestemmelse, at Udelukkelse af Modregning overfor Veksler kan støttes, se nærmere ndfr. Ved Retsreformens Ikrafttræden erstattes D. L. 5—14—6, Fdn. 1828 § 7 og L. 1880 § 4 af Rpl. § 277 2°, jfr. § 286, og § 436; det kan efter det bemærkede ikke betvivles, at disse Bestemmelser, saa vel som Bestemmelsen i Rpl. § 494. 3° om Adgang til Modregning under Eksekution, ere rent processuelle.

Andre Lovbud angaaende Æmnet findes ikke. Men ligesom udtrykkelige eller stiltiende Aftaler eller Kvasikontrakter kunne udelukke en Skyldner fra at bringe Modkrav i Modregning[45]), saaledes kan saadan Udelukkelse følge af Forholdets Natur[45a])

---

genstierne l. c. S. 84—85. G. W. Gram S. 85—86 og vistnok Nellemann Pr. S. 218.

[44]) Hagerup i T. f. Rvdsk. XIV S. 209. Saaledes ogsaa Windscheid § 350 Note 12, D. Entw. Mot. II S. 106, Planck II ad § 387 Nr. 1 b, jfr. om Lovgivningernes tildels omtvistede Stilling til dette Spørgsmaal D. Entw. Mot. II S. 105—106, Wharton § 1029.

[45]) F. Eks. overfor Tilsagn om Kredithjælp § 98 Note 23. Jfr. H. R. T. 1892. 390 (U. f. R. 1892. 1199), D. i U. f. R. 1881. 665, J. U. 1871. 169, Wrede l. c. S. 161—162, B. G. B. § 391. 2°, D. Entw. Mot. II S. 107, Windscheid § 350 Note 29. At man har lovet „kontant" Betaling, kan i Almindelighed ikke antages at udelukke Afgjørelse ved Modregning, U. f. R. 1895. 402, Tybjerg hos Hage S. 338, jfr. dog D. i J. U. 1848. 345, Morgenstierne l. c. S. 46 Note 3.

[45a]) At almindelig Modregningsadgang ikke skulde haves overfor Krav ifølge irregulært Depositum, kan ikke antages; ogsaa Krav paa Beløb, der indestaa paa Folio hos en Bank, maa, jfr. noget afvigende § 130 Note 59, bortset fra hvad der maatte følge af særlig Aftale, kunne mødes med Modkrav, U. f. R. 1906. 683, Jurid. Forenings Aarbog 1907—1908 S. 29 ff., 41, Hagerup Civil-

eller af Lovgivningsudtalelser om visse Krav. Saaledes kunne Nationalbankens Sedler, som almindeligt Omsætningsmiddel, ikke mødes med Paastand om Kompensation fra Bankens Side. Endvidere synes der at være Tilbøjelighed til at antage, at Vekselskyldneren — bortset fra det Tilfælde, at Vekslen tilhører et Konkursbo, se ndfr. IV. — ikke kan fyldestgjøre Vekselejeren med andre Modkrav end dem, som nævnes i L. 28. Maj 1880 § 4 (Rpl. § 436), og dem, som han ifølge Aftale med Vekselejeren er berettiget til at bringe i Afregning[46]). Overfor Ihændehaverpapirer og Ordrepapirer, vistnok ogsaa overfor Statsobligationer, maa iøvrigt den almindelige Adgang til Modregning tilkomme Skyldneren[47]).

De nævnte Undtagelser ere ingenlunde de eneste[48]), men

---

proces IV S. 105 Note 21, Planck II ad § 700 No. 1 f., jfr. om Indskud i Sparekasser U. f. R. 1901. 749, Borgen Sparekasse-Kontrabøger S. 38 ff. H. R. T. 1896. 366 (U. f. R. 1896. 1021) synes at antage, at Haandpantsætterens Krav paa Overskud (i alt Fald forsaavidt Panthaveren kunde have faaet Dækning ved Realisation i ringere Omfang) lige saa lidt som et tinglig-retligt kan mødes med Modkrav, jfr. Note 83; en Forudsætning for denne Regel maa det være, at Pantsætteren ikke har givet Panthaveren Kredit med Hensyn til Overskuddet. Betænkelig er U. f. R. 1895. 805, forsaavidt den anvender et lignende Synspunkt paa Mandantens Krav overfor den, der har hævet Penge for ham. Jfr. om Aktietegnerens Indbetalingspligt D. H. G. B. § 221, Hagerup Civilproces IV S. 105 Note 21. Overfor Kreditors Krav ifølge en uegentlig Tredjemandsretshandel kunne ukonnekse Modkrav paa Kreditor ikke bringes i Modregning, jfr. H. R. T. 1908. 166 (U. f. R. 1908. 594), § 59 Note 25.

46) D. i U. f. R. 1884. 778, Aubert Vekselret S. 200, 76, G. W. Gram S. 85, jfr. dog Wrede l. c. S. 163—164, Morgenstierne l. c. S. 46. Dersom man i L. 1880 § 4 vilde finde en materiel Retsregel om Udelukkelse af Modkrav, maatte Resultatet blive, at en Overenskomst om Adgang til Modregning overfor en Veksel var ugyldig, jfr. Hagerup i T. f. Rvdsk. XIV S. 209.

47) Morgenstierne l. c. S. 46, Wrede l. c. S. 162—163. Se derimod om ældre dansk Ret med Hensyn til Haandskrifter Nellemann Pr. S. 217.

48) Straffebøder kunne ikke afgjøres ved Modregning. Anordningen af forskjellige Afdelinger af Statsformuen eller Kommuneformuer og desl. maa (selv bortset fra det under 5. bemærkede) medføre, at Fordringer paa Stat og Kommune kun kunne bringes i Modregning mod den Kasses Krav, som Modkravet haves imod, jfr. B. G. B. § 395, D. Entw. Mot. II S. 114. Deraf at en Fordringsret er udelukket fra at være Ekse-

der synes ikke at være stærk Tilbøjelighed til at anerkjende Undtagelser. Det udelukker f. Eks. ikke Adgangen til Modregning, at Skyldneren har ladet sig Kravet tiltransportere netop for at kunne møde Kreditors Fordring med Modkrav, og selv Krav, som man først har forskaffet sig, efter at Kreditor har rejst Sag, kan man bringe i Modregning[49]). Endog Erstatningskrav, som udspringe af Skyldnerens forsætlige Retsbrud, kan han dække ved Modkrav[50]).

Paa ejendommelig Maade forholder det sig med Retten til Lejesummer af en Ting[51]). Muligheden for paa nogenlunde fordelagtig Maade at kunne afhænde en Ting, navnlig en fast Ejendom, er saa væsentlig betinget af, at Ejeren kan skaffe sin Kjøber Indtægterne af denne, at Beføjelsen hertil maa antages ham forbeholdt, selv om Tingen er udlejet; han maa have Ret til at sælge Ejendommen med de af samme efter Afhændelsen faldende Lejeafgifter, uden at Erhververen kan mødes med Modkrav paa Ejeren, der ikke staa i Forbindelse med Lejeforholdet. Tilsvarende Betragtninger gjøre sig gjældende med Hensyn til Pantsætning. Nærmere maa Regelen vistnok bestemmes saaledes, at den Adgang til Modregning, der i Almindelighed tilkommer Cessus overfor Cessionaren, her kun gjælder overfor

kutionsobjekt for Fordringshaverens Kreditorer, B. G. B. § 394, kan man ikke altid slutte, at den ikke kan fyldestgjøres ved Modregning, men er Fritagelsen for Eksekution udelukkende grundet i et Hensyn til Fordringshaveren, ligger Slutningen ganske vist nær. Overfor Krav, der gaa ud paa at yde en Person det til hans Livsophold fornødne, kan den almindelige Adgang til Modregning ikke haves, jfr. L. 9. April 1891 Nr. 67 §§ 10. 2 og 14. 3, Kravene efter L. 9. April 1891 Nr. 69 og ofte Fledføringers Krav paa Underhold. Jfr. D. Entw. Mot. II S. 113—114, Wrede l. c. S. 160—161.

[49]) H. R. T. 1887. 848 (U. f. R. 1888. 490), Schl. H. R. D. II. 250, S. og H. R. T. 1873. 222, jfr. U. f. R. 1870. 666, 1904. 308.

[50]) Jfr. U. f. R. 1905. 605. Anderledes B. G. B. § 393, D. Entw. Mot. II S. 112—113, tildels Wrede l. c. S. 161. Maaske maa en Undtagelse dog anerkjendes, naar Skyldneren har begaaet Retsbrudet for at skaffe sig Adgang til Kompensation, jfr. U. f. R. 1902. 638 og Note 83. U. f. R. 1906. 777 hjemler Modregningsadgang overfor Kravet paa Godtgjørelse for Procesomkostninger.

[51]) Jfr. Evaldsen S. 474—476, Mourier i U. f. R. 1869. 803, B. G. B. § 575, jfr. §§ 573, 574.

den Leje, som skyldes for den Lejeperiode, i hvilken Overførelsen finder Sted[52]), uden Hensyn til, naar Lejen forfalder. Men denne Begrænsning af Adgangen til Modkrav gjælder hverken for konnekse Modkrav[53]), eller naar Modregningsret er aftalt[54]).

8. Virkningen af, at Skyldneren benytter den almindelige Adgang til Modregning, fremgaar allerede af det tidligere, navnlig under 6. bemærkede. Forpligtelsen, som tilsigtes fyldestgjort ved Modregning, er ophørt fra det Tidspunkt, da den lovlige Erklæring om Modregning blev fremsat[55]), være sig ekstrajudicielt eller under Proces. Naar f. Eks. B. skylder A. 1000 Kr. i rentebærende Gjæld, og A. skylder B. 3000 Kr., som ikke bære Rente, standser Rentepaaløbet, saasnart B. har tilkjendegivet A., at han betragter sin Forpligtelse som ophørt ved Kvittering af en tilsvarende Del af Tilgodehavendet. Naar en Modregningserklæring, som ikke tidligere er fremsat, gjøres gjældende ved Kontrasøgsmaal, kan Hovedkravet først anses for ophørt i det Øjeblik, da Kontrasøgsmaalet fremsættes[56]). Morarenter efter L. 6. April 1855 § 3 vil man dog vistnok kun tilkjende Sagsøgeren af den Difference, som tilkjendes ham, idet Kontrasøgsmaalet forsaavidt behandles som anlagt straks ved Hovedsøgsmaalets Begyndelse, forudsat dog, at Modkravet allerede ved dette Tidspunkt kunde have været bragt i Modregning. Men bortset fra denne processuelle Modifikation af Hovedregelen savnes der i dansk Ret, forsaavidt

[52]) D. i J. U. 1860. 447 lægger dog Vægt paa selve Overførelsesdagen. Se Note 84—86.

[53]) D. i J. U. 1865. 382, jfr. U. f. R. 1891. 145 og Note 85, men dog J. U. II. 831.

[54]) H. R. T. 1890. 106 (U. f. R. 1890. 561).

[55]) D. i J. U. 1873. 618, Wrede l. c. S. 184—186. De romanistiske Lovgivninger lade Ophævelsen indtræde allerede fra det Øjeblik af, da Fordringerne staa som kompensable overfor hinanden, Jul. Lassen R. R. § 98. II. 8 (Læreb. 88. II. 8), B. G. B. § 389 (jfr. dog § 357), Planck II ad § 389 Nr. 2 og 3, Dernburg II § 127. III og IV, Schw. Art. 138, Schneider S. 137, code civil art. 1290, men D. Entw. Mot. II S. 108—109, jfr. 107, indrømmer, at dette egentlig er principstridigt, naar det fastholdes, at de modstaaende Fordringer ikke paavirke hinanden.

[56]) Jfr. J. U. 1873. 618.

Talen er om indbyrdes uafhængige Fordringer, ganske Hjemmel for, at Modregningserklæringen skulde bevirke Fordringens Ophør fra et tidligere Tidspunkt, f. Eks. fra det Tidspunkt, da Fordringerne stode som kompensable overfor hinanden[57]).

Naar der mellem Parterne bestaar flere kompensable Forpligtelser, kan hver af dem frit vælge, hvilken af Modpartens Rettigheder han vil dække ved Modregning, og hvilket af sine Krav han vil anvende hertil[58]); for den af Parterne, som først har fremsat en Kompensationspaastand, maa altsaa den anden Part bøje sig, dog at der ikke kan betages ham nogen ham tilkommende egentlig Modregningsret. Har den Part, der begjærer Modregning, og som staar i flere Skyldforhold til Modparten, ikke angivet, hvilket af disse han vil dække med sit Modkrav, maa Modparten frit kunne afskrive Modkravet paa hvilken af Posterne han ønsker[59]).

III. Den egentlige Modregningsret[60]). En videre Adgang til Modregning end den almindelige under II. beskrevne kan være hjemlet ved udtrykkelige eller stiltiende Aftaler mellem Parterne, og en saadan Aftale *(pactum de compensando)*, der ikke maa forveksles med den ovfr. S. 638—639 omtalte Aftale, som gaar ud paa, at indbyrdes Fordringer ere ophævede ved Modregning[61]), kan atter være af meget forskjelligt Indhold[62]), jfr.

[57]) D. i J. U. 1873. 618. Se Note 55 om fremmede Lovgivninger.

[58]) H. R. T. 1880. 195 (U. f. R. 1880. 916), jfr. ovfr. § 61 Note 28 og 29, Wrede l. c. S. 175—177, Morgenstierne l. c. S. 77—79. Saaledes ogsaa D. Entw. Mot. II S. 110—111, Windscheid § 349. 6, Schneider S. 138, jfr. Dernburg Pandekten II § 64 Note 3, 4. Anderledes B. G. B. § 396, code civil art. 1297, Mourlon II S. 794 og (fra Sikkerhedstheoriens Standpunkt, se ndfr. V.) Nordling l. c. S. 395—396. Jfr. Note 87.

[59]) Jfr. § 61 Note 32 og 33.

[60]) Naar en Ret bestemmes som et retsbeskyttet Gode, kan den almindelige Adgang til Modregning ikke betegnes som en Ret, Wrede l. c. S. 107 ff., jfr. dog Morgenstierne S. 37—45. Den her under III. omhandlede Adgang til Modregning kan derimod vistnok betegnes som en Ret, idet Forholdet kan konstrueres saaledes, at Fordringshaveren har en Sikkerhedsret til sin Fyldestgjørelse over Modpartens Ret mod ham, jfr. Nordling l. c. S. 381. Se ndfr. V. ved Note 99.

[61]) Paaberaabelsen af et *pactum de compensando* for Domstolene antages at kunne ske uden Kontrasøgsmaal, Nellemann Pr. S. 225, jfr. Note 69.

[62]) Jfr. herom Evaldsen S. 453—457, Morgenstierne l. c. S. 14,

saaledes i § 113. II. 2. og 3. om Kontokurantforholdene. Hvilke Betingelser der i saadanne Tilfælde maa opstilles for Modregning, — i Almindelighed maa Aftalerne forstaas saaledes, at Stillingen bliver den samme, som om de indbyrdes Krav vare konnekse, se herom straks ndfr. — og fra hvilket Tidspunkt den fremsatte Kompensationserklæring skal have ophævende Virkning, beror ganske paa Aftalerne[63]. Naar f. Eks. Arbejderen, der staar i rentebærende Gjældsforhold til sin Husbond, med denne træffer Aftale om, at han, om han ønsker det, skal kunne betragte den Løn, han maatte fortjene, som Afdrag paa sin Skyld, maa det antages at være Meningen, at Rentepaaløbet, dersom Arbejderen senere bringer fortjent Løn i Modregning, maa være standset for dette Beløbs Vedkommende fra den Dag af, da den Løn, der fremsættes som Modkrav, kunde fordres betalt.

Men ogsaa uden Aftale kan der forekomme en Forbindelse imellem de modstaaende Fordringer, som udvider Adgangen til Modregning. Naar de modstaaende kompensable Fordringer udspringe af samme Retsforhold[64] (ere konnekse), er Forholdet ganske vist ikke det, at de uden videre ophæve hinanden, saavidt de dække hinanden[65]. Men Sagen maa ordentligvis[65a], jfr. f. Eks. Udlejerens Krav paa Leje overfor Lejerens Krav paa Erstatning for Mangler, opfattes saaledes, at hver af Parterne, om han ønsker det, kan gjøre gjældende, at der fra det Øjeblik af, da de to Fordringer staa overfor hinanden som forfaldne og komputable, kun skyldes Differencen[65b]. I disse Tilfælde følger det derfor, ligesom hvor Aftale er truffen om Ret til Kompensation[66], ligefrem af de almindelige Regler

46, 48—49, Nordling l. c. S. 371—372, Wharton §§ 964, 965, 1010—1011; særligt om det saakaldte *pignus irregulare* Torp-Grundtvig S. 577—578, Hagerup Panteret S. 37—38 Note 18.

[63]) Jfr. D. i J. T. II. 2. 120.

[64]) Jfr. Evaldsen S. 464, Morgenstierne l. c. S. 47, D. i U. f. R. 1873. 609.

[65]) D. i U. f. R. 1877. 753.

[65a]) Munch-Petersen Pr. S. 137 Note 4, S. 139.

[65b]) Se om Konsekvenserne af denne Opfattelse i det hele Citater i Note 55, navnlig Dernburg II § 127. III og IV.

[66]) Jfr. H. R. T. 1889. 839 (U. f. R. 1890. 364).

om Transport og trænger ikke til særlig Hjemmel, at Overførelse af Retten til Tredjemand kun kan finde Sted saaledes, at Skyldneren beholder sin Modregningsindsigelse overfor denne[67]), jfr. Sølov § 21, og alene Grundsætningen i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 kan bevirke, at denne Indsigelse overfor negotiable Dokumenter fortabes til Fordel for godtroende Erhververe. Ligeledes maa det her blive uden Betydning, at Modkravet er forældet eller prækluderet i det Øjeblik, det fremsættes til Modregning[68]), thi Skyldneren behøver ikke til sin Frifindelse at gjøre gjældende, at han nu har et Modkrav, men det er tilstrækkeligt, at han har haft Modkravet, se ndfr. § 69. V. Og Virkningen af Modkravets Fremsættelse bliver, at det andet Krav er ophørt allerede fra det Øjeblik af, da Fordringerne stode som kompensable overfor hinanden. I disse Tilfælde er vistnok Kontrasøgsmaal ikke fornødent til Gjennemførelse af Kompensationsindsigelsen[69]), og Regelen i D. L. 5—14—6 kommer ikke til Anvendelse[70]). Og naar den ene Part har opfyldt sin Forpligtelse i Uvidenhed om sit Modkrav, maa der efter de almindelige Regler herom tilkomme ham Tilbagesøgningsret[71]) (*condictio indebiti*).

Undertiden er det blevet antaget, at en Forbindelse mellem Fordringerne, ligesom imellem konnekse Krav, foreligger blot fordi der ved den ene Fordrings Stiftelse muligvis kan være taget Hensyn til den anden og til eventuel Afgjørelse ved Modning, altsaa i Almindelighed, naar de indbyrdes Fordringer ere stiftede ved Retshandel imellem de samme Parter, uden at der ved Udstedelse af Haandskrift er givet en Fordring en uafhængig Stilling[72]). Dette kan dog sikkert ikke fastholdes; højst synes der at kunne være Tale om, at man i saadanne Tilfælde maatte antage, at Adgang til Modregning beholdes overfor Cessionaren, selv om man ikke i Henhold til Forudsætningen

[67]) D. i J. U. VII. 469, jfr. D. D. i Note 14.
[68]) § 69 ved Note 81, § 70 Note 76.
[69]) Nellemann Pr. S. 225, Munch-Petersen Pr. S. 139—140, jfr. ovfr. Note 61 og § 46 Note 27.
[70]) Nellemannn Pr. S. 234, Munch-Petersen Pr. S. 142.
[71]) Evaldsen S. 455 med Note, ndfr. § 147 Note 4.
[72]) Evaldsen S. 458, 464—465, jfr. D. i A. f. R. V. 193.

i K. L. § 15 i Slutn. vilde anerkjende, at denne Adgang stedse bevares overfor mundtlige Krav.

IV. I K. L. § 15[73], jfr. Rpl. § 658, hvis Kilde er den omtrent ligelydende Bestemmelse i L. 30. Decbr. 1858 § 13, fastsættes det, at Enhver, der skylder noget til et Konkursbo, deri kan afkorte, hvad han har at fordre i Boet. Det, der efter denne Bestemmelse kan afkortes, er, som tidligere omtalt, ikke blot Skyldnerens Dividendekrav i Boet men hele den Fordring, han har paa Fallenten[74], jfr. Ordene senere hen i Bestemmelsen „erhvervet inden Konkursens Begyndelse". At den, der skylder noget til et Konkursbo, efter de almindelige Modregningsregler kan afkorte deri sit Dividendekrav i Boet, selv om dette først er erhvervet af ham efter Konkursens Begyndelse, samt de Krav, han efter Konkursens Begyndelse maatte erhverve mod Boet som saadant, er forudsat som selvfølgeligt. Afkortningen efter K. L. § 15 kan finde Sted uden Hensyn til Fordringens[74a] eller Modfordringens Beskaffenhed, altsaa selv om Fordringerne ikke ere komputable — jfr. dog om Krav efter gjensidige Kontrakter, som kunne fordres opfyldte af Boet[75], K. L. § 16 — og forfaldne[75a], dog at Skyldnerens Modkrav, naar det ikke er forfaldent, maa reduceres efter K. L. § 131, jfr. ovfr. S. 621—622. At Boets Krav er et Vekselkrav, gjør Intet, L. 28. Maj 1880 Nr. 66 § 4; iøvrigt maa

[73]) Deuntzer Sk. R. 185—193, Evaldsen S. 459—472, hvor forskjellige Betænkeligheder ved Regelen fremhæves, se endvidere Gertz l. c. 138—139, 142 ff., hvis desværre kun paabegyndte Afhandling bl. a. særligt tilsigtede en kritisk Vurdering af K. L. § 15.

[74]) Dette var allerede forinden L. 1858 antaget for gjældende Ret, Bang l. c. S. 215 ff., 227 ff., U. f. R. 1870. 668, jfr. dog Evaldsen S. 463 Noten. Bestemmelser, svarende til K. L. § 15, findes i Almindelighed, under forskjellige Nuanceringer, i Lovgivningerne, se D. K. O. §§ 53—55, Schw. Art. 136, 137, Hagerup Civilproces IV § 19 og Oversigten hos Morgenstierne l. c. S. 105 ff., Wrede l. c. S. 16, 189 ff., Aubert S. 282—284, G. W. Gram S. 89—90, Leake S. 1002, 1018 ff. I romersk Ret var en til K. L. § 15 svarende Modregningsret et af de tidligst anerkjendte Kompensationstilfælde, Lassen R. R. § 98. I (Læreb. 88. I).

[74a]) Jfr. U. f. R. 1905. 605 (Note 50).

[75]) Jfr. D. i J. U. 1864. 305.

[75a]) Om betingede og eventuelle Krav se David i Jurid. Forenings Aarbog 1907—1908 S. 32 ff.

Modregning efter K. L. § 15 være udelukket overfor de Krav, der efter det under II. 7. bemærkede ikke kunne mødes med Modkrav, medmindre Grunden til deres Særstilling netop ikke passer i Tilfælde af Fordringshaverens Konkurs. At Fordringerne staa i Forbindelse med hinanden, udkræves ikke til Kompensationsret efter K. L. § 15. Om Situationen foreligger saaledes, at Skyldneren anmelder sit Krav i Boet med Afdrag af, hvad han skylder til dette, eller saaledes, at Boet optræder som Sagsøger mod Skyldneren, er uden Betydning; i sidste Tilfælde komme Reglerne i D. L. 5—14—6[75b]) og Fdn. 25. Jan. 1828 § 7 ~~(Rpl. § 436, jfr. § 658)~~ ikke til Anvendelse, se ogsaa L. 28. Maj 1880 § 4. Men visse Egenskaber ved Fordringerne ere dog opstillede eller maa antages forudsatte som Betingelse for Adgangen til Modregning efter K. L. § 15. I det følgende betegnes Boets Fordring som Hovedfordringen, Boets Modpart som Skyldneren, og dennes Krav som Modfordringen.

Modfordringen maa være retskraftig[76]), jfr. Ordene „har at fordre“, og maa være erhvervet af Skyldneren eller hans Arvelader[77]) inden Konkursens Begyndelse[78]), jfr. K. L. § 50, L. 15. April 1887 Nr. 66 § 2; det er altsaa ikke nok, at den er erhvervet af Skyldneren, inden han havde faaet Kundskab om den ubekjendtgjorte Konkurs[79]). Dog kan Skyldneren kompensere efter § 15 Modkrav, der ere erhvervede efter Konkursen, forsaavidt de hidrøre fra en Forpligtelse, som han, uden at Fallenten med hans Vidende befandt sig i noget af de i K. L. § 24 omhandlede Tilfælde, har paadraget sig inden denne[80]), f. Eks. Regresretten, som erhverves ved pligtmæssig

[75b]) Munch-Petersen Pr. S. 144—145.

[76]) Note 23. Noget andet er det, at Skyldneren muligvis paa en forældet Fordring kan støtte en Indsigelse mod Hovedfordringen, se ovfr. S. 662, og denne kan han da ogsaa gjøre gjældende mod Konkursboet. Om Fordring, der er nægtet anerkjendt ved Prøvelsen, U. f. R. 1894. 888.

[77]) Eller Ægtefælle, se Deuntzer Sk. R. S. 187.

[78]) H. R. T. 1878. 607 (U. f. R. 1879. 142), J. U. 1863. 564, A. f. R. V. 193.

[79]) Men en under saadanne Omstændigheder med Fallenten truffen Aftale om Ret til Modregning kan ifølge K. L. § 2 gjøres gjældende overfor Boet, Deuntzer Sk. R. S. 188.

[80]) D. i U. f. R. 1908. 285, 1878. 1108, J. U. 1860. 447, jfr. D. i

Indfrielse af Kaution for Fallenten. Udelukkede fra at komme i Betragtning ere fremdeles Fordringer, der ere erhvervede inden Konkursen, naar Fallenten med Skyldnerens (eller hans Arveladers) Vidende befandt sig i noget af de i § 24 omhandlede Tilfælde, da Erhvervelsen af Fordringen fandt Sted[80a]), en Regel, der navnlig tilsigter at modvirke, at enkelte af Boets Kreditorer, ved Salg af deres Fordring til en Person, som er Boets Skyldner, skulle skaffe sig Adgang til Fyldestgjørelse af Boet paa Andres Bekostning.

Om den Boet tilkommende Fordringsret[80b]), der kan mødes med Modregningspaastand efter K. L. § 15 (Hovedfordringen), udtaler denne Bestemmelse Intet. Det maa dog antages, at § 15 kun hjemler Modregning overfor Krav, der fra Fallenten ere overgaaede til Boet, men ikke overfor dem, som Boet selv har erhvervet overfor Skyldneren[81]); thi K. L. § 15 handler allerede ifølge sin, ganske vist ikke helt nøjagtige Kapiteloverskrift kun om Fallentens før Konkursen stiftede Krav. En modsat Antagelse vilde f. Eks. medføre, at en Fordringshaver i Boet kunde skaffe sig fuld Dækning af sin Fordring af dette ved paa dets Auktioner at kjøbe for et til hans Fordring svarende Beløb. En Følge af det bemærkede er, at Skyldneren, som efter Konkursens Begyndelse har tilintetgjort eller solgt en Boet tilhørende, i hans Værge værende Ting (eller Gjældsbrev), saa at Boets tingligretlige Krav imod ham — der ikke kunde

J. U. 1866. 101 og allerede tidligere Schl. H. R. D. II. 287, men dog maaske III. 106, jfr. Evaldsen S. 463 Noten.

[80a]) Dette kan dog kun gjælde Fordringer, der erhverves ved Retshandel med Fallenten eller ved Transport o. desl., jfr. D. K. O. § 65. 3°.

[80b]) Boets Anfægtelseskrav efter K. L. Kap. 4, f. Eks. § 20, ere, selv om de angaa Penge, ikke Fordringsrettigheder, der kunne mødes med Modkrav efter K. L. § 15.

[81]) H. R. T. 1890. 106 (U. f. R. 1890. 561), D. i U. f. R. 1904. 726, 1902. 508, 1897. 510, 1896. 1119, 1893. 196, 917, 1889. 983, 1881. 552, 1878. 685, 1882. 1036, jfr. 1897. 165, 1196 (§ 23 Note 24a), 1871. 873, S. og H. R. T. 1866. 21. U. f. R. 1907. 471 er følgelig vistnok urigtig. — Deuntzer Sk. R. S. 189—191, Hagerup Civilproces IV S. 102, D. K. O. § 55 1°, jfr. Heckscher Kreditsalget S. 127 Note 4, Evaldsen Sp. D. S. 56 Noten.

mødes med Kompensationsindsigelsen[82]), se Ordene „skylder noget" — omdannes til en Fordringsret, ikke kan møde denne med Kompensationspaastand efter § 15[83]). Af den omtalte Sætning følger endvidere, at en Lejer, som, efter at hans med Fallenten indgaaede Lejekontrakt er udløben, indgaar (udtrykkeligt eller stiltiende) ny Lejekontrakt med Boet, ikke imod Boets Lejekrav efter den nye Kontrakt har Modregningsret efter K. L. § 15. Men den omtalte Sætning kan derimod ikke udelukke hans Modregningsret efter K. L. § 15 overfor den Leje, som skyldes for det Tidsrum, i hvilket han har været Lejer ifølge den med Fallenten indgaaede Kontrakt. Har han f. Eks. lejet uopsigeligt for 10 Aar, er Retten til Lejen for hele denne Tid erhvervet af Fallenten og fra ham overgaaet til Boet, og det samme synes at være Tilfældet, naar Lejligheden er lejet paa Opsigelse, for Fremtidslejens Vedkommende, lige indtil Opsigelse virkelig har fundet Sted fra Boets Side[84]). Men at dog Modregningsretten efter K. L. § 15 ikke i Almindelighed kan tilkomme Lejetageren overfor Lejekravene, følger af en anden Betragtning, der tillige oplyser, i hvilket Omfang Modregningsretten maa være udelukket. Idet Konkursen indtræder, tilfalder,

---

[82]) H. R. T. 1896. 355 (U. f. R. 1896. 1021, se Note 45ª), U. f. R. 1888. 661, 1879. 348, S. og H. R. T. 1870. 72, jfr. om Retentionsret Evaldsen Sp. S. 29—30.

[83]) H. R. T. 1887. 315 (U. f. R. 1888. 10), 1887. 706 (U. f. R. 1888. 422), U. f. R. 1904. 726, 1879. 930, jfr. Schl. H. R. D. III. 452, J. A. XXIII. 92. Regelen synes at maatte gjælde, selv om Skyldnerens Handling er ganske lovlig. Naar der f. Eks. ved den efter Konkursens Indtræden af Skyldneren foretagne lovlige Realisation af et Haandpant er indvundet et Overskud udover den Gjæld, som Pantet er stillet for, maa Fordringen paa dette erkjendes at være stiftet for Boet efter Konkursen. Muligvis maa det samme gjælde, naar Skyldneren inden Konkurseu har foretaget saadanne Handlinger for at skaffe sig større Dækning under den forestaaende Konkurs, Deuntzer Sk. R. S. 190, Evaldsen S. 469—470. Saavidt man følger den i H. R. T. 1896. 366 (U. f. R. 1896. 1021), se Note 45ª, udtalte Opfattelse af Haandpantsætterens Krav paa Overskudet, vil dette overhovedet ikke — altsaa ikke selv om Realisationen har fundet Sted før Konkursen — kunne mødes med Modkrav efter K. L. § 15.

[84]) D. i J. U. 1863. 564, jfr. U. f. R. 1887. 469, 1889. 281 (Note 85), jfr. dog U. f. R. 1891. 145, hvorom nærmere Note 85.

som ovfr. S. 476—477 bemærket, den ikke hævede Leje af Boets Ting Panthaverne i denne, og ifølge den ovfr. S. 658 fremhævede Sætning tilhører den ubetalte Leje fra næste Lejeperiodes Begyndelse dem saaledes, at der i Lejen ikke kan afkortes Fordringer paa Udlejeren[85]), medmindre disse rejse sig af selve Lejeforholdet eller ifølge særlige Aftaler skulle kunne bringes i Modregning. Skulde den bortlejede Ting ikke være pantsat, stiller Sagen sig mere tvivlsomt. Spørgsmaalet er, om Boet i denne Henseende maa stilles i Klasse med en Erhverver ifølge Retshandel[86]): antager man ikke dette, haves der Modregningsret overfor Boet efter K. L. § 15 for Lejen lige indtil det Tidspunkt, da Boet sælger Tingen, dersom Lejeforholdet stadigt er blevet fortsat i Henhold til Kontrakten med Fallenten.

Endelig bestemmer K. L. § 15 i Slutn., at Boet ikke forinden Udløbet af den givne Anmeldelsesfrist eller senere, forsaavidt Modkrav ere anmeldte, maa borttransportere Gjældsbreve, se ovfr. S. 645, paa saadan Maade, at Skyldnerens Ret til Modregning derved udelukkes. Sker saadan Borttransport desuagtet, kan Skyldneren kræve Erstatning som Massekreditor, fordi hans Modregningsret er gaaet tabt, ɔ: han kan kræve fuld Frigjørelse for saa meget af hans Skyld til Boet, som svarer til Gjældsbrevets Beløb. Dersom Skyldneren har en egentlig Modregningsret mod Boet eller har fremsat lovlig Kompensationserklæring overfor Fallenten inden Konkursen, maa Boet vistnok blive erstatningspligtigt ved at borttransportere Haandskriftet som indsigelsesfrit, selv om Skyldneren har undladt at

[85]) Herimod H. R. T. 1890. 106 (U. f. R. 1890. 561, 1889. 281, O. R. D.); Højesteret kom ikke ind paa dette Spørgsmaal. Det i Teksten bemærkede maa gjælde, selv om Panthaverens tinglige Ret er yngre end Brugsretten, saa at denne maa respekteres af ham. D. i U. f. R. 1891. 145 behøvede altsaa ikke at begrunde sit Resultat ved Henvisning til, at Brugsretten maatte vige for Panthaveren, medmindre det kunde antages, at det Laan, som Brugeren havde ydet Udlejeren, stod i saadan Forbindelse med Lejeforholdet, at en egentlig Modregningsret maatte indrømmes Lejeren. Men kunde dette antages, maatte vistnok Panthaveren (Boet) taale Modregningsindsigelsen, skjønt Brugshaveren kunde have været fjærnet, da dette ikke var sket, jfr. ovfr. § 51 Note 13.

[86]) Saaledes J. U. 1860 447.

anmelde Modkravet. Naar Boet borttransporterer en Fordring, som ikke er negotiabel, beholder Skyldneren overfor Cessionaren sin Adgang til Modregning, og det ikke blot den Adgang, han havde overfor Fallenten, men ogsaa den, som han ifølge K. L. har overfor Boet, f. Eks. til at bringe ikke-komputable Modkrav i Modregning.

K. L. § 15 giver efter sin Formulering Skyldneren, ikke Boet, en Ret. Skyldneren, som har flere Modkrav paa Boet, maa derfor frit kunne anvende hvilket af disse, han ønsker, til Fyldestgjørelse af Boets Tilgodehavende[87]) og f. Eks. forbeholde sig at gjøre det i Konkursordenen bedst stillede gjældende som Overskud mod Boet, selv om Boet tidligere har erklæret, at det ønsker Kompensation med den anden Fordring. Men det omtalte Valg kan dog ikke tilkomme Skyldneren, forsaavidt som der tilkommer Boet en paa Konneksitet eller Aftale begrundet egentlig Modregningsret.

Ved Sk. L. § 44. 2° er K. L. § 15 erklæret anvendelig i Dødsboer, i hvilke Gjæld ikke vedgaas[87a]), jfr. ogsaa tidligere L. 30. Decbr. 1858 § 16, dog med den Lempelse, som følger af Forholdets Natur, jfr. navnlig Reglerne om præklusiv Indkaldelse i Dødsboer. Akl. § 22 giver Regler, svarende til K. L. § 15, om Modregningsadgang overfor den Akkordsøgende for det Tilfælde, at Tvangsakkord udenfor Konkurs opnaas.

V. Modregningstheorierne[88]). Det er ovfr. S. 639 bemærket, at der har været opstillet meget forskjellige Theorier om Modregningsinstitutet. De skulle her kortelig berøres i deres Hovedskikkelser.

Som opgivet[89]) kan man betragte den Lære, at to Personers indbyrdes kompensable Fordringer af sig selv ophæve

---

[87]) D. i U. f. R. 1897. 745, 1880. 702, Deuntzer Sk. R. S. 191, jfr. dog Evaldsen S. 471—472.

[87a]) Se herved Retsafgjørelser i det foregaaende, bl. a. i Note 81.

[88]) Wrede l. c. S. 57 ff., Morgenstierne l. c. S. 17 ff., Aagesen Om Singulærsukcession S. 39—42, Goos II S. 268—271, Aubert S. 279—282, Nordling l. c. S. 369, Gertz l. c. navnlig S. 136—141.

[89]) Nogle Lovgivninger, navnlig code civil art. 1289 ff., udtrykke sig dog, som om de staa paa dette Standpunkt, Mourlon II S. 785 ff., men de gjennemføre ikke Theorien konsekvent, se Wrede l. c. 64—75.

hinanden, saavidt det fælles Beløb rækker, saa at kun Differencen skyldes (den materielle Ipsojure-Theori). I hvert Fald er det givet, at dansk Ret ikke staar paa denne Theoris Standpunkt, end ikke med Hensyn til konnekse Fordringer[90]). Der er f. Eks. ingen Tvivl om, at A., som skylder 1000 Kr. til B., der samtidigt skylder 1000 Kr. til A., efter at have betalt sin Gjæld til B., kan indtale sit Tilgodehavende hos denne, men efter den omtalte Theori kunde dette ikke staa ham aabent; han vilde efter denne kun have et Krav mod A. efter Reglerne om Tilbagesøgning af Ydelser, der ere erlagte under urigtige Forudsætninger. Noget andet er det, at B. naturligvis med sin Skyldner A. kan have aftalt, at Kjendsgjerninger, som efter almindelige Regler vilde begrunde et Modkrav for A., istedetfor at have denne Virkning, skulde virke som Afbetaling paa A.s Skyld (ikke at forveksle med Aftalen om, at den Gjældsforpligtede, om han ønsker det, kan vælge at betragte sin Løn som Afdrag paa sin Skyld, se ovfr. S. 661). A. vil da, naar disse Kjendsgjerninger ere indtraadte, være frigjort efter Reglerne om Betaling eller *datio in solutum*, men om Modregning er der her ikke Tale, thi A. har ikke erhvervet noget Modkrav.

Der er altsaa nu saa temmelig Enighed om, at der til Modregning udkræves en Viljestilkjendegivelse fra den Parts Side, som ønsker Afgjørelse ved Modregning. Indenfor dette Standpunkt gjøre Nogle, under forskjellige Nuanceringer, gjældende, at to Personers indbyrdes kompensable Fordringer indvirke paa (afficere) hinanden saaledes, at hver af Parterne kan forlange, at de skulle betragtes som havende ophævet hinanden med deres fælles Beløb fra det Øjeblik af, da de stod overfor hinanden som kompensable (Affektionstheorien). At heller ikke denne Theori ligger til Grund for den danske Rets Regler om den almindelige Adgang til Modregning, fremgaar af det udviklede[91]), hvorimod Theorien i Almindelig-

---

[90]) Se navnlig Note 3, 55, 65.

[91]) Se navnlig Note 3 og 55, hvor det ogsaa er antydet, at de romanistiske Lovgivninger i Almindelighed hylde denne Theori, som dog ikke altid konsekvent gjennemføres, og som synes at være i Tilbagegang, jfr. Schneider S. 137, og navnlig D. Entw. Mot. II S. 107.

hed passer, forsaavidt de indbyrdes Fordringer ere konnekse, og undertiden, naar Modregningsret er aftalt[92]).

Andre fastholde derimod, at to Personers indbyrdes Fordringer, bortset fra Aftaler, Konneksitet o. desl., ikke paavirke hinanden, og her mødes atter to Hovedopfattelser. For den ene, der ovfr. S. 640—641 er angivet at være den danske Rets Opfattelse af den almindelige Adgang til Modregning, er Institutets Retsgrund den, at Opgivelsen af et kompensabelt Modkrav til Fyldestgjørelse stilles lige med Betaling eller lovligt Tilbud (Bekvemmelighedstheorien eller bedre Betalingstheorien), jfr. Rpl. § 494. 3[93]). Imod denne Opfattelse er det gjort gjældende, at den ikke er forenelig med visse af de Regler, som Kompensationslovgivningerne anerkjende. Disse menes derimod at finde deres naturlige Forklaring deri, at den ovfr. S. 641 omtalte Interesse, som en Skyldner har i at fritages for at betale til sin Fordringshaver, naar han har Modfordringer, beskyttes saaledes, at der gives Skyldneren Ret til at tilbageholde og tage Fyldestgjørelse for sin Fordring i det Beløb, som han skylder Fordringshaveren. For denne Theori (Sikkerhedstheorien) bliver Kompensationsbegæringen saaledes ikke et lovligt Tilbud, men omvendt en selvtagen Fyldestgjørelse i Analogi med en Haandpanthavers, og som Refleksvirkning heraf ophører ogsaa Modpartens til denne Fyldestgjørelse benyttede Ret[94]).

En mere udførlig Paavisning af, at Betalingstheorien og ikke Sikkerhedstheorien er det naturlige Udtryk for dansk Rets Stilling, kan ikke gives her. Det maa være tilstrækkeligt at henvise til det allerede udviklede med følgende Tilføjelser. Sikkerhedstheorien giver bl. a. intet Udtryk for den Sætning, der i dansk Ret og i Almindelighed i Lovgivningerne er en Grundregel for al Kompensation udenfor Konkurs, nemlig at de indbyrdes Fordringer skulle være komputable. Denne Sætning betyder tværtimod et stærkt Afslag i det, som Theo-

---

[92]) Se navnlig ved Note 66—71.

[93]) Saaledes Goos II S. 268—270, Hagerup Civilproces IV S. 97—98, i det væsentlige Wrede l. c. S. 104—105, og vistnok ogsaa Morgenstierne l. c. S. 43—45.

[94]) Saaledes Nordling l. c. S. 378—392, jfr. Gertz l. c. S. 136—141.

riens Udgangspunkt i og for sig synes at maatte medføre. Og den Interesse, som Modregningsinstitutet antages at beskytte, beskytter Lovgiveren ellers ikke. Naar f. Eks. A., som har Penge til Gode hos B., indesidder med en denne tilhørende Ting, maa han i Almindelighed, trods sin forfaldne Fordring paa B., udlevere Tingen til denne, dersom der ikke bestaar en vis Forbindelse mellem Besiddelsen og Fordringen. Paa den anden Side peger Regelen om Komputabilitet som Kompensationsbetingelse netop bestemt i Retning af Betalingstheorien. Dersom Lovgivningen findes at anerkjende visse Regler, der ikke stemme med Betalingstheorien, ligger det herefter nærmere at opfatte disse som Undtagelsesbestemmelser end at opfatte dem som Vidnesbyrd om, at Betalingstheorien ikke er anerkjendt. Men forøvrigt kjender dansk Ret i alt Fald kun i ringe Omfang Kompensationsregler, som ikke stemme med denne Theori. De Regler, hvorom der i denne Henseende kan være Tale[95]), ere navnlig Reglerne om, at uretskraftige Fordringer kunne bringes i Modregning, og Reglerne om Adgang til at bringe Krav paa Cedenten og Fallenten i Modregning overfor Cessionaren og Konkursboet. Men den første af disse Regler anerkjender dansk Ret ikke. Og de sidstnævnte Regler behøve ikke at opfattes som Bestemmelser, der udsige noget om Kompensationens Natur; de kunne, se ovfr. S. 647, opfattes som Regler om Fordringsrettigheders Overførelse, der ere grundede i et Hensyn til Skyldneren og gaa ud paa, at det Tilbud, som vilde være lovligt overfor Fordringshaveren, ogsaa skal være det overfor hans Efterfølgere[96]). Det benægtes ikke, at Sikkerhedshensynet har været medbestemmende ved Anerkjendelsen af den Sætning, at Skyldnerens[97]) Modregningsbegjæring ligestilles med Betaling, skjønt den jo faktisk ikke er Betaling; men hvad der hævdes ved Opstillingen af Betalingstheorien som Udtryk for dansk Rets Stilling er det, at dansk Ret i det hele vedkjender sig

[95]) Nordling l. c. S. 373—378.

[96]) Aagesen Om Singulærsukcession S. 40, Nellemann Pr. S. 210—221, jfr. dog Gertz l. c. S. 136—137.

[97]) Jfr. § 62 Note 17.

netop (jfr. dog under II. 7.) og netop kun[98]) de Regler om Kompensation, som følge af hin Sætning. Hvor det kun gjælder at angive Resultatet af en begjært Modregning, kan der i og for sig ikke indvendes noget imod Benyttelsen af Sikkerhedstheoriens Terminologi. Naar A. og B. skylde hinanden 1000 Kr., og A. har fremkaldt Afgjørelse ved Modregning, udtrykkes Resultatet efter det bemærkede saaledes, at A. ved sin Handling har fyldestgjort B., og at A.'s egen Ret er ophørt ved hans Opgivelseserklæring, som forudsætter, at han er fyldestgjort ved Frigjørelse. Ligesaa godt kan Resultatet imidlertid med Sikkerhedstheoriens Terminologi udtrykkes omvendt, nemlig saaledes, at A. har taget Fyldestgjørelse for sin Fordring i sin Skyld til B. Men medens den første Udtryksmaade henpeger paa de for den almindelige Modregningsadgang gjældende Retsregler, er den sidste Udtryksmaade i saa Henseende lidet oplysende og let misvisende.

Reglerne om den egentlige Modregningsret fjærne sig derimod langt fra Reglerne om Betaling og sammenfattes vistnok træffende ved Betegnelse af denne som en Sikkerhedsret[99]). Det samme gjælder om Modregningsretten efter K. L. § 15[100]), hvis væsentlige reale Betydning er den, at de af Boets Fordringshavere, som skylde noget til Boet, erholde fuld Dækning for deres Fordringer, saavidt deres Skyld rækker, med Tilsidesættelse af de andre Fordringshavere.

§ 64.

Fordringshaverens Opgivelse af Retten.

I. Ligesom Fordringsrettigheder kunne stiftes ved Løfte fra Skyldnerens Side, og ligesom stiftede Fordringsrettigheder kunne udvides ved Skyldnerens Løfte, kunne de ophøre og indskrænkes ved Fordringshaverens herpaa rettede Viljeserklæring (Opgivelse), jfr. D. L. 5—1—8, Stp. L. 19. Febr. 1861 §§ 20, 74. e. Efter den almindelige og rigtige Anskuelse er denne retsopløsende Retshandel undergivet

[98]) Se dog maaske ved Note 28ª, jfr. Note 33 og Note 26.
[99]) Jfr. navnlig Reglerne ved Note 68—69 samt Note 60.
[100]) Gertz l. c. S. 139.

de samme Regler som den retsstiftende[1]). Opgivelseserklæringen bliver altsaa efter dansk Ret først bindende for Fordringshaveren i det Øjeblik, den kommer til Skyldnerens Kundskab[2]), eller, dersom den afgives til en Tredjemand, der er Skyldnerens Fuldmægtig eller varetager hans Interesser, naar den er kommen til denne Tredjemands Kundskab, se ovfr. §§ 9, 11 og 24. Om Opgivelseserklæringen kræver Akcept fra dens Side, til hvem den er rettet, beror paa dens Indhold, se § 10. III. 2. og ndfr. under IV. Af det anførte følger, at den Afdødes paa et ham tilhørende Gjældsbrev tegnede Eftergivelseserklæring eller Kvittering, som ikke er meddelt Skyldneren eller Andre paa hans Vegne, ikke er bindende for Arvingerne[3]); (noget andet er det, at Paategningen muligvis kan afgive Bevis for stedfunden Betaling, se ovfr. S. 611), medmindre den fyldestgjør Betingelserne for at være en gyldig *dispositio mortis causa*, hvad den imidlertid ofte vil gjøre, da Arveladeren dog i Almindelighed maa antages, i alt Fald eventuelt, at have villet, at den skal gjælde som saadan[4]). Den Sætning, at saadanne Opgivelseserklæringer ikke binde Arvingerne, er dog bleven bestridt[5]). Man har gjort gjældende, at Opgivelseserklæringens Retsvirkning ikke bør støttes paa og bedømmes efter det almindelige Retshandelsprincip men paa det videregaaende Princip, at en Ret ikke paatvinges Nogen. Heraf skulde det følge, at Fordringshaverens ensidige, objektivt kjendelige og ikke

---

[1]) Saaledes Evaldsen S. 491—492, Aagesen S. 306—307, Aubert S. 286, G. W. Gram S. 92—93 og Lovgivningerne i Almindelighed, Windscheid § 357 Note 4, B. G. B. § 397, Planck II ad § 397 Nr. 1, D. Entw. Mot. II S. 116, Schw. Art. 140, Mourlon II S. 778, Pollock S. 179—189, Wharton §§ 941, 997, 1032, 798, 854. Se herimod Goos II S. 274—276 og ndfr. Note 5 og 6.

[2]) Schl. H. R. D. III. 408, jfr. U. f. R. 1883. 671, § 77 Note 49.

[3]) Evaldsen S. 492, se ovfr. § 11 Note 8—9.

[4]) D. D. i U. f. R. 1870. 330 og 229 angaa Tilfælde, hvor Opgivelsen var meddelt Skyldneren, og hvor der var Tvivl, om der forelaa en Dødsgave eller Livsgave, men kom af forskjellige Grunde ikke ind paa Spørgsmaalet, om en Disposition, der tilsigtede en Livsgave, dog ikke eventuelt maa gjælde som *dispositio mortis causa*.

[5]) Goos II S. 274—275, Bornemann Alm. Retslære S. 164, Larsen S. 94, Gram S. 402, jfr. ogsaa Amdrup Arveafgiften S. 34—35, Hindenburg S. 4.

tilbagetagne Opgivelseserklæring maa have retlig Betydning og respekteres af Arvingerne (og følgelig vel ogsaa af Opgiverens Kreditorer), selv om den ikke er meddelt Skyldneren[6]). Men Rigtigheden af denne Betragtning kan ikke anerkjendes. Af den Sætning, at Rettigheder ikke paatvinges Nogen, kan vistnok højest sluttes, at Retshavere maa have en Adgang til at derelinkvere deres Rettigheder, saaledes at disse enten komme Samfundet til Gode eller blive Gjenstand for Erhvervelse ved Bemægtigelse. I hvert Fald kan dette Synspunkt ikke føre til Anerkjendelsen af en Opgivelse, hvorved Retshaveren, uden at binde sig selv og uafhængigt af Reglerne om *dispositiones mortis causa*, kan unddrage sine Arvinger Dele af sin Formue til Fordel for en bestemt Person, og herpaa gaar den omtalte Opfattelse ud. Ved Anerkjendelsen af dennes Gyldighed vilde Reglerne om Testamenter og Dødsgaver i væsentlig Grad være undergravede. Særligt skal endnu bemærkes, at D. L. 5—14—56 i Slutn. ikke modsætningsvis afgiver nogen Hjemmel for, at Arvingerne ere bundne ved Arveladerens Kvitteringer. Denne Artikel kan, efter Udtalelserne i dens Begyndelse, kun antages at give en Regel om Bevis for stedfunden Betaling eller Opgivelse, se herom straks ndfr., og dersom den virkelig indeholder en materiel Retsregel som den omtalte, maatte denne i alt Fald være bortfalden ved den senere Lovgivning om Testamenter og Dødsgaver i Fdn. 21. Maj 1845 §§ 23—25 og 30, L. 29. Decbr. 1857 § 2.

Angaaende de nærmere Betingelser for Opgivelsesretshandelens Gyldighed kan der altsaa i det hele ganske henvises til de i §§ 13—20 udviklede Regler, jfr. særligt om Myndigheden til at kvittere[7]) § 61. II. 1. Navnlig fremhæves det, at den Opgivelseserklæring, der er afgivet til Skyldneren under en urigtig eller bristende Forudsætning, der var kjendelig for denne som Viljesbegrænsning, er ugyldig[8]), ligesom Overdragelsesrets-

[6]) Goos II S. 274—275.
[7]) Jfr. om Myndigheden til Afslag Aagesen R. R. I. S. 205 Noten, Evaldsen S. 25.
[8]) F. Eks. H. R. T. 1882. 25 (U. f. R. 1882. 622).

handler under tilsvarende Omstændigheder ere det[9]), se § 18. II. Men den skriftlige Opgivelseserklæring (Kvittering) kan, trods dens Ugyldighed imellem Parterne, ifølge Grundsætningerne i Fdn. 9. Febr. 1798 § 2 og D. L. 1—9—13, ligesom en Overdragelsesretshandel blive bindende i Forhold til Tredjemand[10]). Kompetent til at opgive en Fordringsret er Fordringshaveren[10a]) eller den, som denne dertil har bemyndiget. Men at ogsaa Andre end Fordringshaveren og dennes Fuldmægtig kunne have tilstrækkelig Legitimation[10b]) til at opgive en Fordring, følger af det paa flere Steder i det foregaaende udviklede, se navnlig § 23. III. 1. og 2. om Grundsætningen i D. L. 1—9—13, § 51. I., §§ 57, 58 og 24. III., § 61, II. 1. Særligt bliver herved at erindre, at en Fuldmagt eller Legitimation til paa en Andens Vegne at kvittere for modtagen Betaling ikke uden særlig Hjemmel kan antages at indbefatte Fuldmagt til eller at give Legitimation til at eftergive Fordringen eller til at opgive den mod Frigjørelse for egen Skyld eller mod Erlæggelse af noget andet end det, som skyldes, eller overhovedet til at kvittere paa andre Vilkaar end mod fuldstændig Betaling eller til at give Henstand[11]), jfr. V. L. § 16. Men foreligger en Persons Legitimation saaledes, at han tager sig ud som rette Fordringshaver, er Legitimationen fuldkommen, og enhver Opgivelse fra hans Side, ogsaa den rene Eftergivelse virksom[12]), naar Skyldneren er i god Tro. Undtagelsesvis er Opgivelsen af visse Fordringsrettigheder i visse Retninger

[9]) Se Note 32. Anderledes Planck II ad § 397 Nr. 1, D. Entw. Mot. II S. 114—115, se ovfr. § 18 Note 12.

[10]) Schl. H. R. D. I. 200, U. f. R. 1876. 924, jfr. J. U. 1856. 90, der dog gaar for vidt ved at lade Gyldigheden indtræde til Fordel for en Udlægshaver, jfr. ovfr. § 55 ved Note 11.

[10a]) Jfr. om Erstatning for ulovlig Jagt U. f. R. 1907. 475.

[10b]) H. R. T. 1895. 849 (U. f. R. 1896. 416, Værges Kvittering for Panteobligation).

[11]) Evaldsen Bidrag S. 21 Noten, § 24 Note 41, § 63 Note 2, § 139 Note 65, § 140 Note 23, Wharton § 943, H. R. T. 1861. 616, U. f. R. 1887. 300 (se ovfr. § 57 Note 6), jfr. dog Udtalelser i D. i J. U. 1859. 491, U. f. R. 1873. 535, 1881. 672.

[12]) D. i U. f. R. 1879. 590, se ovfr. § 51 ved Note 5—6, § 57, § 140 Note 23.

erklæret for ugyldig, f. Eks. L. 9. April 1891 Nr. 67 §§ 10. 2⁰ og 14. 3⁰[13]), L. 4. Jan. 1898 Nr. 4 § 8. Særlige Former for Opgivelsesretshandelen ere ikke foreskrevne. Navnlig bestemmer D. L. 5—14—56 ikke, at Kvitteringer for skriftlig Skyld, for at være bindende, skulle være skriftlige. Artikelens 2det Punktum udviser, at de for Skyldneren skadelige Følger af ikke-skriftlig Affattelse kun indtræde, naar Skylddokumentet efter Fordringshaverens Død forefindes i hans Bo uden underskreven Kvitteringspaategning. Og selv i denne Kombination er Forholdet ikke det, at en mundtlig Kvittering er uforbindende for Arvingerne, men kun det, at visse Beviser for, at Gjælden er betalt, eller for at Fordringshaveren har opgivet sin Fordring, ere afskaarne, naar Arvingerne benægte dette[14]). Paa tilsvarende Maade maa man forstaa Bestemmelsen i Fdn. 4. Marts 1690 § 2, hvorefter en skriftlig Erklæring fra Fordringshaveren om, at et bortkommet Skylddokument som indfriet skal være dødt og magtesløst, ikke efter Fordringshaverens Død bør anses som gyldig, medmindre den straks efter Udstedelsen er thinglæst[15]). At Regelen er udtrykt som en materiel Retsregel og ikke som en Bevisregel, kan der ikke lægges Vægt paa, jfr. ovfr. S. 77. Disse saakaldte Mortifikationer ere nu ganske gaaede af Brug, se iøvrigt om Bevisreglerne i D. L. 5—14—56 og Fdn. 1690 § 2 ovfr. S. 611—612. Meget hyppigt vil en Opgivelsesretshandel foreligge som stiltiende. Men at nævne visse bestemte Handlinger eller Undladelser fra Fordringshaverens Side som Eksempler paa stiltiende Opgivelseserklæringer, har altid sine Misligheder. Der lader sig herom i Almindelighed kun sige, at en stiltiende Opgivelse foreligger, naar Fordringshaveren har foretaget noget, hvorfra der efter naturlige Fortolkningsregler med Sikkerhed kan sluttes, at der hos Kreditor foreligger en Opgivelsesvilje eller en endelig Anerkjendelse af, at Mellemværendet er ophørt (negativ Anerkjendelses-

---

[13]) § 134 Note 58 ff.

[14]) Gram S. 305 Noten, Mourier i U. f. R. 1869. 716.

[15]) Mourier i U. f. R. 1869 S. 716—718, 725, Larsen S. 87, Gram S. 351—352, Aubert S. 239 Note 1, Matzen Den danske Panterets Historie S. 444. Jfr. om tilsvarende „Mortifikationer" i Udlandet Stobbe § 173 Note 47.

erklæring)[15a]), eller hvoraf man i alt Fald i Retslivet drager en saadan Slutning[16]), se ovfr. § 25 og nærmere ndfr. under Omtalen af de forskjellige Grupper af Opgivelsesretshandler. Særligt bemærkes, at man ofte ser den Sætning fremsat, at en Kvittering er en Opgivelsesretshandel[17]). Betegnelsen Kvittering bruges nu ofte som enstydig med Opgivelsesretshandel, men i den nysnævnte Sætning tages Betegnelsen i snæver Forstand som enstydig med Fordringshaverens Bevidnelse, navnlig hans skriftlige Bevidnelse af, at han har modtaget, hvad der efter et Skyldforhold tilkom ham. Forsaavidt der med Paastanden om, at Kvitteringen er en Opgivelsesretshandel, nu ikke menes andet, end at man ved at give Kvittering opgiver Kravet paa Bevis for Kvitteringens Rigtighed og underkaster sig en Bevisbyrde for dens Urigtighed[17a]), indeholder den i Resultatet intet urigtigt[17b]), men det ses ikke rettere, end at denne Begrundelse af den Bevisregel, at den kvitterende (og hans Sukcessor) har en Bevisbyrde for Bevidnelsens Urigtighed, er fiktionsmæssig. I Almindelighed rækker Paastanden imidlertid videre, navnlig gaar den ofte ud paa, at Kvitteringen som saadan er en Opgivelse af selve Fordringsretten (dispositiv Anerkjendelse af, at den ikke bestaar)[17c]). Om nu Kvitteringen virkelig er en Opgivelsesretshandel i denne Forstand, maa afhænge af de nærmere Omstændigheder[18]). At Fordringshaveren altid skulde tænke paa ved sin Bevidnelse at foretage en saadan Disposition, eller at Kvitteringens Modtager altid skulde have Føje til at forstaa Kvitteringen som indeholdende en saadan Opgivelsesvilje, synes det umuligt at fastholde, jfr. f. Eks. det Tilfælde, at Kvitteringen er udstedt af en Befuldmægtiget for Kreditor,

[15a]) B. G. B. § 397. 2°.

[16]) Se f. Eks. D. i U. f. R. 1902. 849, 1874. 953, jfr. 1892. 38, 1901. 729. 1892. 368 og ndfr. Note 19, 21, 23, 59, 60, 61, § 113. I., Grundtvig S. 236—242.

[17]) Evaldsen S. 426—427, Federspiel i T. f. Rvdsk XVI S. 175 ff., Afzelius i T. f. Rvdsk. II S. 119, Planck II ad § 368 Nr. 5.

[17a]) Jfr. Munch-Petersen i U. f. R. 1897 S. 953.

[17b]) § 61 Note 24[b].

[17c]) Saaledes Federspiel l. c. navnlig S. 183 ff.

[18]) Saaledes Dernburg II § 115. VIII, D. Entw. Mot. II S. 116, Windscheid § 357 Note 10—14, § 412. b Note 3—4, Wharton § 938.

som ikke har Fuldmagt eller Legitimation til andet end at modtage den paagjældende Ydelse. Højest kunde det paastaas, at Modtagelsesbevidnelsen som saadan indeholder, at Fordringsretten opgives som Følge af Erlæggelsen eller paa Betingelse af, at det har sin Rigtighed med denne, men herved kommer man ikke udover den Sætning, som det netop er den her bestridte Theories Hensigt at bekjæmpe, at Kvitteringsudstederen kan tilintetgjøre Kvitteringens retlige Betydning alene ved Bevis for, at den bestridte Erlæggelse ikke har fundet Sted. Ofte vil imidlertid Skyldneren være beføjet til i Kvitteringserklæringen at indlægge den Forstaaelse, at Fordringshaveren er fornøjet med det, der er tilsendt ham som Betaling, uanset at det ikke maatte stemme med, hvad der tilkom ham, undertiden vil han endog med Føje kunne opfatte Kvitteringen som en Eftergivelseserklæring eller som en Opgivelseserklæring, afgiven af andre Grunde, thi ogsaa i dette Øjemed bruges Bevidnelseserklæring om Modtagelse hyppigt, og Fordringshaveren vil da kun kunne svække Kvitteringens Betydning efter de almindelige Regler om Retshandlers Ugyldighed, navnlig efter Reglerne om bristende eller urigtige Forudsætninger[19]). Og denne Egenskab ved Kvitteringen er saa almindelig, at Tredjemand[20]) vil kunne paaberaabe sig denne som Opgivelsesretshandel, ogsaa hvor Kvitteringsmodtageren ikke kan det. Naar Kvitteringen tillige indeholder en Anerkjendelse af, at kun et

---

[19]) Se f. Eks. H. R. T. 1892. 207 (U. f. R. 1892. 816), 1881. 25 (U. f. R. 1881. 604), U. f. R. 1897. 878, 1876. 924, J. U. 1856. 90 (Note 10), jfr. H. R. T. 1894. 106 (U. f. R. 1894 634) og ndfr. Note 29 ff. Jfr. § 99 ved Note 9 ff. Undertiden kan en Fordringsret antages for opgivet ved Kvittering for yngre Gjæld eller for Gjæld, som staar i Forbindelse med den, eller der kan i en saadan Kvittering ligge Bevisdatum for, at saadan Gjæld er ophørt ved Betaling, Tybjerg S. 176, jfr. U. f. R. 1903. 232, Wharton § 938, men i Almindelighed kan saadant ikke antages, H. R. T. 1903. 243 (U. f. R. 1903 B. 277), U. f. R. 1906. 639, 1893. 539, 1891. 950, 1877. 300, 1873. 240, 91. Ofte vil der være Tvist om, hvorvidt en almindeligere Opgivelse omfatter et vist Mellemværende, jfr. Schl. H. R. D. I. 595, H. R. T. 1898. 752 (U. f. R. 1899. 351), 1893. 808 (U. f. R. 1894. 351), U. f. R. 1905. 587, 1903. 319, 1891. 941, S. og H. R. T. 1881. 65, J. T. XXX. 166, J. U. 1855. 815.

[20]) Ovfr. Note 10.

vist Beløb skyldes, kan denne Anerkjendelse saaledes være en Opgivelse af det, som yderligere maatte tilkomme Fordringshaveren[21]).

At Opgivelseserklæringen, naar den angaar et negotiabelt Dokument, maa være tegnet paa dette, for at gjøres gjældende overfor visse godtroende Erhververe af Dokumentet, er bemærket ovenfor[21a]). Dersom Opgivelseserklæringen afgives til en Anden end Skyldneren og dennes Fuldmægtig, maa dens Retsvirkning bedømmes efter Reglerne i § 24. I. om Aftaler angaaende Ydelser til eller Ret for Tredjemand[22]). Om en Fordringsret, der er ophørt ved Opgivelse overfor Skyldneren, ifølge fortsatte Forhandlinger og Aftaler derom kan gjenopvaagne, eller om saadan Aftale kun har kunnet skabe en Fordringsret af samme Indhold som den gamle, maa afgjøres paa samme Maade som det tilsvarende Spørgsmaal om Tilbagegang af Betaling, se § 61. V.

Opgivelseserklæringen kan enten være afgiven til Gjengjæld for en til Skyldnerens Frigjørelse erlagt Ydelse eller gjort Opofrelse, der erkjendes for Fyldestgjørelse, eller den kan gaa ud paa, at Skyldneren skal være frigjort, mod at et nyt Skyldforhold træder i det ældres Sted (Fornyelse, Novation), eller den kan endelig gaa ud paa, at Skyldneren skal være frigjort uden nogen Fyldestgjørelse for Fordringshaveren, og uden at et nyt Skyldforhold træder i det ældres Sted (Eftergivelse, Ophævelse). Om hver af disse Grupper af Opgivelsesretshandler maa nogle særlige Bemærkninger gjøres.

II. At en til Skyldnerens Frigjørelse erlagt Ydelse eller gjort Opofrelse af Fordringshaveren erkjendes som Fyldestgjørelse, kan ikke blot fremgaa af hans udtrykkelige Tilkjendegivelse herom, men vil efter Omstændighederne ogsaa kunne ligge deri, at en til Skyldnerens Frigjørelse erlagt Ydelse uden Forbehold tilegnes af Fordringshaveren[23]). Der-

---

21) D. i U. f. R. 1891. 759, jfr. Note 29 ff.

21a) § 53 Note 23.

22) Evaldsen S. 428, jfr. § 61 ved Note 21.

23) Men en saadan stræng Regel, som vilde stemme med det ovfr. § 25. II. 2. udviklede, at Fordringshaveren mister sin Ret ved at tilegne sig det ikke pligtmæssige, der ydes ham til endelig Afgjørelse af Skyld-

som den erlagte Ydelse virkelig stemmer med det, som Skyldneren skulde erlægge, er Fordringsretten ophørt ved Betaling (§ 61, jfr. § 63), og Opgivelsesretshandelen faar forsaavidt ingen selvstændig Betydning, men det vil ofte være lettere for Skyldneren at bevise Opgivelsesretshandelen end at bevise lovlig Betaling. Bortset herfra har Opgivelsesretshandelen kun Betydning som Ophørsgrund, naar lovlig Opfyldelse ikke har fundet Sted.

Naar Fordringshaveren i Anledning af en til Skyldnerens Frigjørelse erlagt Ydelse, der ikke stemmer med det, som Skyldneren skulde yde, med Bevidsthed om Uoverensstemmelsen afgiver en Opgivelseserklæring eller uden Forbehold tilegner sig det erlagte som Fyldestgjørelse, siges der at foreligge Opfyldelse i Betalings Sted *(datio in solutum)*[24]. Det er omtvistet, om man i dette Tilfælde skal sige, at Fordringen er ophørt ved en Slags Betaling, idet Fordringshaverens Erklæring har gjort noget andet end det, som skyldes, til lovlig

nerens Forpligtelse, naar dette Formaal med Ydelsen og denne Upligtmæssighed var kjendelig for ham, kan, paa Grund af Skyldnerens Pligt til at yde og Ansvar for ikke at yde pligtmæssigt, ikke gjælde, se f. Eks. ovfr. § 46. II., navnlig ved Note 42 ff. Fordringshaverens Tilegnelse af det ham til endelig Fyldestgjørelse tilstillede, som ikke stemmer med det, der skulde ydes, kan vistnok, bortset fra Reglerne om Nødvendighed af Reklamation, kun bringe hans Ret til Ophør, naar der af hans Forhold efter naturlige Fortolkningsregler kan udledes en Opgivelsesvilje (negativ Anerkjendelseserklæring), jfr. H. R. T. 1904. 266 (U. f. R. 1904 B. 277), D. i U. f. R. 1879. 1096, 1874. 476, men ikke efter de særlige Regler i § 25. I. 3. og II. 2., medmindre Ydelsen kjendeligt tilstilles Fordringshaveren til Opfyldelse af en formentlig indgaaet Akkord eller desl., U. f. R. 1901. 584, 1895. 1013.

[24]) Evaldsen S. 431—432 (hvor Begrebet dog bestemmes snævrere), Aubert S. 233, jfr. Serlachius § 54, Windscheid § 342 Note 9—10, B. G. B. §§ 364, 365. Medens Begrebet *datio in solutum* saaledes omfatter det Tilfælde, at Fordringshaveren som endelig Fyldestgjørelse modtager Skyldnerens Fordring paa Tredjemand, er der endvidere, jfr. Note 37, Tilbøjelighed til at lade Begrebet omfatte de Tilfælde, hvor Fordringshaveren opgiver sin Fordring mod Stiftelsen af en ny (Novation). Herimod taler dog maaske, at det, se ndfr. v. Note 43ª, 45, 48ª, kan være af Betydning, at den nye Fordringsret, der tages som Fyldestgjørelse, er stiftet netop til Afløsning af den ældre, og Sondringen imellem *datio in solutum* og Novation bør derfor vistnok bibeholdes.

Betaling, eller om Forholdet er det, at Fordringen er ophørt ved Opgivelse imod Erhvervelse af det tilbudte. Efter det under I. udviklede maa det fastholdes, at den sidstnævnte Opfattelse er den rette, naar det gjælder at oplyse Ophørsmaadens juridiske Væsen for at bestemme de nærmere Regler om dens Gyldighed, men forsaavidt som der spørges om Ophørsmaadens økonomiske Karakter, maa *datio in solutum* i Almindelighed, som indeholdende en virkelig Fyldestgjørelse af Fordringshaveren, stilles i Klasse med Betaling i Modsætning til Eftergivelse, jfr. ndfr. § 72. Ofte vil det kunne være tvivlsomt, om en af Skyldneren erlagt Ydelse virkelig af Fordringshaveren er modtaget som Betaling eller kun for derigjennem at opnaa Betaling. Naar saaledes Fordringshaveren af Skyldneren modtager en denne paa Tredjemand tilkommende Fordring, kan Formodningen vel være for, at denne er modtaget som Betaling, naar den hører til den Slags Fordringer, hvori man plejer at anbringe sin Formue[24a]), saasom Statsobligationer, Kreditforeningsobligationer, staaende Panteobligationer, Aktier og overhovedet Fordringer, der ikke ere bestemte til Inddrivelse inden kortere Tid, og Fordringer, der cirkulere som rede Penge, (Banksedler). Men ellers, naar det tiltransporterede Krav er en forfalden eller snart forfaldende Fordring, er Formodningen imod, at der foreligger *datio in solutum*, saa at Fordringshaveren skulde have mistet sin Fordring mod Skyldneren og kun have den transporterede Fordring at holde sig til; det maa formodes, at Fordringshaveren kun har modtaget Fordringen til Sikkerhed for Fyldestgjørelse, saa at han desuagtet kan holde sig til sit Krav mod Skyldneren som ufyldestgjort[25]), men denne Formodning maa natur-

---

[24a]) Jfr. U. f. R. 1904. 304, H. R. T. 1896. 484 (U. f. R. 1896. 1218), § 50 Note 26.

[25]) H. R. T. 1885. 541 (U. f. R. 1886. 115), U. f. R. 1895. 1055, J. U. IV. 934, Regelsberger og Cohn hos Endemann II S. 530, III S. 1081—1082, Goldschmidt System 4te Aufl. S. 215—216. Ordentligvis kan Fordringshaveren holde sig til Skyldneren uden at afvente den tiltransporterede Fordrings Forfaldstid, se anførte D. D. og U. f. R. 1907. 514, jfr. Torp-Grundtvig S. 600, D. i U. f. R. 1898. 752, men undertiden vil det følge af Aftalerne, at denne maa oppebies, U. f. R. 1903.

ligvis vige for bestemte Aftaler i anden Retning[26]). Naar den Ydelse, der er modtaget i Betalings Sted, ikke har de af Fordringshaveren forudsatte faktiske Egenskaber eller ikke tilhørte Skyldneren, saa at den ikke er bleven Fordringshaverens, maa denne, efter almindelige Regler om Mangler ved Ydelsen og Vanhjemmel, kunne hæve sin Opgivelsesretshandel, ɔ: gjøre sit oprindelige Krav gjældende, eller fordre Opfyldelsesinteresse i Anledning af Mangelen og Vanhjemmelen[27]), jfr. navnlig det ovfr. S. 438—439 bemærkede, hvoraf følger, at Fordringshaveren ikke altid vil have Valget mellem disse to Beføjelser. Bestaar det erlagte i en Skyldneren tilkommende Fordring paa Tredjemand, er han efter almindelige Regler om Transport ansvarlig for, at Fordringen tilkom ham, men ikke for dens Godhed[28]).

Er Fordringshaverens Opgivelseserklæring afgiven eller hans Tilegnelse af det erlagte foregaaet uden Bevidsthed om dettes Uoverensstemmelse med det, der skyldes, fordi han tog fejl enten af det erlagtes Beskaffenhed eller af sin Fordrings Indhold, kan hans Opgivelsesretshandel anfægtes efter de almindelige Regler om urigtige Forudsætninger. Har han saaledes modtaget færre Penge end der tilkom ham, maa han efter disse Regler kunne rejse Efterkrav[29]). De nærmere Betingelser for Adgangen til Efterkrav, se om et specielt Tilfælde

---

41. At Skyldnerens Transport er skadesløs (§ 50 Note 67), kan ikke svække, men maa snarere styrke Formodningen for, at den kun er modtagen til Sikkerhed, U. f. R. 1907. 514, 1906. 889, 1896. 931, jfr. dog 1904. 136, 1902. 528 (næppe rigtig). Om Endossement af Veksel o. s. v. se Note 55a. Jfr. herved i det hele Note 39—41a, 51—55a.

[26]) H. R. T. 1891. 36 (U. f. R. 1891. 641), U. f. R. 1879. 847.

[27]) Saaledes Windscheid § 342 Note 14, jfr. tildels afvigende B. G. B. § 365, Planck II ad § 365 Nr. 3, D. Entw. Mot. II S. 83, Evaldsen S. 431—432.

[28]) D. i U. f. R. 1879. 847, § 50. III. 3. Saaledes ogsaa Windscheid § 342 Note 16 og 17, D. Entw. Mot. II S. 83. Jfr. Heckscher Kreditsalget S. 44—47 om Rimesse og Rembours, Tybjerg hos Hage S. 340, Green hos Hage S. 684, Wharton § 853, ndfr. ved Note 55 og 55a.

[29]) Se herom Ørsted J. T. XIV. 2 S. 284—289, Gram Sp. D. S. 822—823 samt Imødegaaelse af disse Forff.'s Anskuelser om *condictio indebiti* og følgelig om Efterkrav ndfr. § 147.

Fdn. angaaende Kasse- og Regnskabsvæsenet i Almindelighed 8. Juli 1840 § 37, kunne i Overensstemmelse med Reglerne om *condictio indebiti*, som hvile paa selvsamme Synspunkt, i Hovedtræk formuleres saaledes, at Fordringshaveren, der har kvitteret i urigtig Formening om at have erholdt alt, som tilkom ham, i Almindelighed[30]) og ikke blot, naar han har taget Forbehold, eller naar Kvitteringen er fremkaldt ved Svig og desl.[31]), kan kræve Resten[32]) af sit Tilgodehavende, men dog vil være udelukket herfra, dels naar han har givet Skyldneren Føje til at antage, at der forelaa andre Motiver for hans uforbeholdne Kvittering end Formening om, at der ikke tilkom ham mere[33]), dels naar han ved sit Forhold har bibragt Skyldneren den beføjede Antagelse, at han ikke havde mere til Gode[34]), hvad der vil kunne være Tilfældet, naar han fremfor Skyldneren maatte vide Besked om Skyldens Omfang, jfr. dog Fdn. angaaende det under Toldvæsenet henhørende Kasse- og Regnskabsvæsen 8. Juli 1840 § 9[35]) og f. Eks. L. 15. Maj 1903

---

[30]) H. R. T. 1906. 639 (U. f. R. 1907. 117), 1900. 547 (U. f. R. 1901. 45), 1891. 385 (U. f. R. 1892. 68), D. i U. f. R. 1908. 276, 184, 1904. 151, 1902. 301, 1898. 328, 1897. 909, 1888. 524, 1886. 400, 1878. 1130, 1877. 995, 315, 1871. 476, J. U. 1860. 920, men dog maaske U. f. R. 1869. 562, J. U. I. 251. Se nærmere § 147 ved Note 9 ff. Om Bevisbyrden § 147. V., U. f. R. 1900. 334.

[31]) Schl. H. R. D. I. 442, U. f. R. 1894. 1335.

[32]) Ikke blot Skyldnerens Berigelse, D. i U. f. R. 1871. 476, se § 147. III. og ovfr. ved Note 9.

[33]) H. R. T. 1877. 578 (U. f. R. 1878. 144), U. f. R. 1903. 345, 1888. 711, 1887. 434, 1884. 949, S. og H. R. T. 1863. 113, jfr. U. f. R. 1874. 402. Se nærmere § 147 Note 16 ff.

[34]) D. i U. f. R. 1897. 891, 1891. 1194, 1883. 1174, men dog maaske J. U. 1851. 935. Se § 147 Note 26.

[35]) H. R. T. 1861. 536. Hvor ingen saadan positiv Bestemmelse haves, kan det altsaa ikke antages, at Statskassen, dersom offentlige Afgifter ere beregnede og oppebaarne med et for ringe Beløb, kan gjøre Efterkrav gjældende, naar det var det Offentlige og ikke den Afgiftspligtige, som maatte vide Besked med Afgiftens Størrelse, se tildels H. R. T. 1900. 616 (U. f. R. 1901. 172) men dog U. f. R. 1902. 637 og Forudsætningen i H. R. T. 1872. 185 (U. f. R. 1872. 750, O. R. D.), J. T. XXIII. 1; men D. i U. f. R. 1872. 415 og J. U. 1855. 643 maa i hvert Fald erkjendes for rigtige. At Embedsmanden, som er ansat til Oppebørselen, ikke er bemyndiget til at eftergive Afgiften, kommer ikke her i

Nr. 105 § 59. 6°, Regl. 20. Juni 1904 Nr. 118 § 23, 6. Juni 1904 Nr. 115 Art. XXX, men derimod rigtig Anordn. 19. Sptbr. 1902 Nr. 151 § 16 c.

III. Fornyelse eller Novation[86]. Begreberne Fornyelse eller Novation af et Obligationsforhold tages undertiden i vid Forstand, saa at derunder indbefattes enhver Aftale, hvorved en Person paatager sig at indfri et allerede bestaaende Skyldforhold, jfr. f. Eks. D. L. 5—14—4. Her, hvor der tales om den Forandring af og det Ophør af en Fordring, som skyldes Fordringshaverens herpaa rettede Erklæring, betegner Fordringsrettens Fornyelse eller Novation den Retshandel, som gaar ud paa Stiftelsen af et nyt Obligationsforhold, der skal træde i Stedet for et ældre, saaledes at dette derved helt eller delvist, ubetinget eller betinget, bringes til Ophør. Der er ingen Grund til kun at lade Begrebet omfatte den Fornyelsesretshandel, der sætter et nyt Forhold i det ældres Sted, saaledes at dette, naar Fornyelsesretshandelen er gyldig, slet ikke gjælder mere[87] (den ubetingede Fornyelse). Den Sætning, at de til en Fordringsret knyttede Sikkerhedsrettigheder, saasom Pant og Kaution, ubetinget bortfalde, dersom den helt afløses af en ny, medens de godt kunne vedblive, naar Fornyelsen kun forandrer Retten, har ingen juridisk Værdi. Om slige Sikkerhedsrettigheder trods Fornyelsesaftalen vedblive eller ikke, afhænger dels af en Fortolkning af Fornyelsesaftalen, dels, naar Sikkerheden er stillet af en Tredjemand, af en Fortolkning af dennes Retshandel. Og

---

Betragtning, naar han dog er ansat til overfor de Private at beregne og oppebære den.

[86]) Ørsted Hdbg. V S. 171, Larsen S. 78—80, Gram S. 397—400, Evaldsen S. 476—485, Aubert S. 340—346, Getz En sammenlignende Oversigt over den romerske og den norske Rets Lære om Virkningerne af en Kontrakts Fornyelse eller Forandring gjennem senere Overenskomst (Prøveforelæsning) S. 18—30, Platou Prøveforelæsninger S. 32—46, G. W. Gram S. 93—95, Schrevelius II S. 446—448, Serlachius § 55. Jfr. ogsaa Citater i § 59 Note 1 og 5.

[87]) Jfr. om Værdien af det romerretlige Novationsbegreb navnlig Getz l. c. S. 18 ff., Afzelius Om Cession S. 26 Noten, og om Fornyelsesbegrebet overhovedet Windscheid § 353 Note 2 i Slutn., D. Entw. Mot. II S. 78—79, Planck II ad § 364 Nr. 3 og ovfr. Note 24.

begge disse Fortolkninger kunne meget vel føre til, at Sikkerhedsretten bestaar, skjønt Aftalen gik ud paa, at det ældre Forhold iøvrigt skulde være aldeles ophørt, medens omvendt Aftaler om en Forandring ofte ville have saadanne Rettigheders Ophør til Følge[37a]).

Det Centrale i Fornyelsesretshandelen, naar den, som her, tages til Behandling som retsopløsende Kjendsgjerning, er Fordringshaverens — eller hans Fuldmægtigs eller en som Fordringshaver eller Fuldmægtig legitimeret Persons — Tilkjendegivelse af, at et Skyldforhold skal være ophørt eller forandret imod Stiftelsen af et nyt. Idet der angaaende denne Opgivelsesretshandel i Almindelighed ganske kan henvises til det under I. bemærkede, bliver her ikke blot at drøfte de Spørgsmaal angaaende Fornyelsesretshandelen som Ophørsgrund, hvortil denne Opgivelsesretshandels Ejendommelighed giver særlig Anledning, men ogsaa de strængt taget ikke herhen hørende Spørgsmaal om Retshandelens Gyldighed som retsstiftende maa i denne Sammenhæng berøres.

Forhandlingerne kunne gaa ud paa Stiftelsen af et nyt Forhold imellem de samme Personer, som ere Parter i det ældre, eller imellem andre Personer. I begge Tilfælde kunne de gaa ud paa at forskaffe Fordringshaveren — eller en Anden i hans Sted — det samme, som det ældre Forhold skulde skaffe ham, eller paa, at noget andet skal ydes i dettes Sted.

1. Naar det er givet, at der mellem Parterne i et Skyldforhold er truffet ny Aftale om Ydelsen[38]), opstaar det Spørgsmaal, hvorvidt Skyldneren er beføjet til at opfatte denne Aftale som en ubetinget Fornyelsesretshandel[38a]), der gaar ud

[37a]) Se om Kaution § 119. III. 2. b.

[38]) Jævnlig vil der være Tvist om, hvorvidt en ny Aftale vedrører det ældre Forhold mellem Parterne. Skyldneren, der vil paaberaabe sig saadan Aftale som Grundlag for sin Pligts Forandring eller Ophør, maa have Bevisbyrden herfor som overhovedet for Forpligtelsens Ophør ved Opgivelse fra Fordringshaverens Side, se Evaldsen S. 477—478, Schl. H. R. D. II. 214, H. R. T. 1868. 199 (U. f. R. 1868. 651), 1892. 618 (U. f. R. 1893. 78), Tybjerg S. 154—156 og endvidere H. R. T. 1905. 392 (U. f. R. 1906. 12), 1891. 731 (U. f. R. 1892. 526), U. f. R. 1906. 452, 1899. 739, ovfr. Note 19, § 61 Note 24a.

[38a]) Eller, som det undertiden siges, *datio in solutum*, se Note 24.

paa, at han skal være frigjort for sin ældre Skyld, saaledes at Fordringshaveren nu kun kan gjøre den Ret gjældende, som den nye Aftale tillægger ham. Særlige Udtalelser i denne Retning fra Fordringshaverens Side ville naturligvis være afgjørende, men i Almindelighed vil denne Opfattelse ikke være berettiget, jfr. D. L. 5—1—8 i Slutn. Gaar den nye Aftale ud paa at tillægge Fordringshaveren nøjagtigt det samme, som efter den ældre Ret tilkom ham, kan det passerede kun opfattes som en Anerkjendelse af det ældre Forhold, saa at det maa staa Fordringshaveren frit for at holde sig til dette. At Fordringshaveren har modtaget Skyldnerens Gjældsbrev eller egen Veksel for hele Tilgodehavendet uden nogen Begrænsning, paavirker saaledes ikke hans ældre Ret[38b]. Gaar den nye Aftale ud paa, at Fordringshaveren skal have det ham tilkommende med et Afslag eller en Henstand, f. Eks. Skyldnerens Udstedelse af et Gjældsbrev eller egen Veksel[39] mod saadanne Indrømmelser eller Indgaaelse af Forlig eller Akkord[40], er Forholdet det, at Skyldneren, ved at efterkomme denne nye Forpligtelse, er frigjort ogsaa for sin ældre Skyld, og forsaavidt maa Aftalen kaldes en (betinget) Fornyelse. Men efterkommes den nye Forpligtelse ikke prompte, kan Fordringshaveren gjøre sin ældre Ret gjældende med dens Privilegier og Sikkerhedsrettigheder, hvorved dog erindres, at den af Tredjemand for en Fordring stillede Sikkerhed ordentligvis bortfalder, naar der gives Skyldneren kontraktmæssig Henstand[40a]. Naturligvis kan Gjældsbrev eller Veksel for Skylden eller for en Del af den ogsaa være modtaget af Fordringshaveren simpelthen til Sikkerhed uden noget Afslag fra hans Side i Henseende til Forfaldstid eller Omfang[40b]. Formodningen er stedse imod, at der foreligger en ubetinget Novation eller Modtagelse af

---

[38b]) U. f. R. 1898. 158, 1878. 350.

[39]) D. i U. f. R. 1885. 173, 930.

[40]) H. R. T. 1868. 199 (U. f. R. 1868. 651), U. f. R. 1893. 553, 1889. 225, 1880. 474, J. U. 1854. 126, 1850. 172, J. T. X. 1. 59. Jfr. om Fortolkning af en Akkord H. R. T. 1895. 437 (U. f. R. 1895. 1134).

[40a]) § 119 Note 72 ff.

[40b]) H. R. T. 1905. 409 (U. f. R. 1906. 26), U. f. R. 1906. 399

den nye Fordring i Betalings Sted[41]), men umuligt er det naturligvis ikke, at særlige Tilkjendegivelser fra Fordringshaverens Side udvise, at saadant har været Meningen. Gaar endelig Aftalen ud paa, at Skyldneren skal erlægge noget ganske andet end det, han oprindeligt skyldte, kan det vel ikke i Almindelighed siges, at Formodningen er imod en ubetinget Novation, men det maa afhænge af Aftalens nærmere Indhold, om Skyldneren har været beføjet til at forstaa Aftalen saaledes[41a]), eller om han kun kan gjøre gjældende, at Fordringshaveren har tilsagt ham Frigjørelse, mod at den nye Forpligtelse prompte efterkommes. Har Fordringshaveren af Skyldneren modtaget et Skylddokument, ved hvis Benyttelse Skyldneren kan lide Tab, vil Fordringshaveren ikke kunne kræve Betaling uden imod at tilbagegive Dokumentet eller paa anden Maade sikre Skyldneren mod dets Benyttelse[41b]). — Hvor Forhandlingerne efter det anførte gaa ud paa en ubetinget Fornyelse eller dog paa en Forandring af det ældre Forhold, maa det antages at være en Forudsætning for det ældre Skyldforholds Ophør eller Begrænsning, at den aftalte nye Ret virkelig ved Aftalen erhverves af Fordringshaveren (§ 18. III. 1.).

Om Fornyelsesforhandlingerne have stiftet det nye Retsforhold, som de gik ud paa at stifte, afgjøres efter de almindelige Regler om Løfter[42]). Det erindres herved, at Anerkjendelse af Skyld omfatter Erklæringer af meget forskjellig Art og Funktion. Anerkjendelsen kan være en ren Enuntiation, der kun har Betydning som Bevismiddel[42a]) (uægte Anerkjendelse). Og indenfor den dispositive (ægte) Anerkjendelse maa der sondres imellem paa den ene Side den egentlige Anerkjendelse (Godkjendelse), der gaar ud paa en materiel Ændring af (Abstraktion fra) det ældre Mellemværende, idet den Erklærende

---

[41]) Gram Sp. D. S. 353, Evaldsen S. 482, Aubert S. 344, Vekselret S. 75, B. G. B. § 364. 2°, D. Entw. Mot. II S. 79, 82, Planck II ad § 364 Nr. 2. Jfr. Note 51—55[a], 25.

[41a]) Jfr. U. f. R. 1907. 343.

[41b]) Jfr. U. f. R. 1906. 399, Note 53.

[42]) Se Citater i Note 56.

[42a]) § 10 Note 1, § 50 Note 52[a], U. f. R. 1898. 626, 1874. 602, E. Møller Forudsætninger S. 72—73, 206 ff.

lover at ville være bunden, som om visse Omstændigheder forholde sig paa en vis Maade, og paa den anden Side den Erklæring, der abstraherer fra Forholdets Causa i den Forstand, at det i processuel Henseende stiller Fordringshaveren gunstigere med Hensyn til denne, end han efter almindelige Regler vilde være[42 b]). Naturligvis kan en og samme Erklæring meget vel forene disse forskjellige Egenskaber. — I de Undtagelsestilfælde, hvor Aftalen gaar ud paa, at det ældre Forhold skal være bortfaldet, er det i Almindelighed en Forudsætning for det nye Skyldforholds Gyldighed, at Skyldneren virkelig er bleven frigjort for sin ældre Forpligtelse. Har Skyldneren afgivet Løftet om den nye Ydelse under urigtige Antagelser om, hvorvidt eller hvad han skyldte ifølge det ældre Forhold, afgjøres det efter lignende Regler som de om *condictio indebiti* gjældende (§ 147), om han af denne Grund kan anfægte sit Løfte[43]). Forsaavidt man til Novation vil henregne Erklæringer, som tilsigte at gjøre en ugyldig Kontrakt forpligtende, erindres, at saadanne Erklæringer vel i Almindelighed ere gyldige, men at denne Sætning dog har sine Undtagelser. Naar den ældre ifølge sin Skyldgrund strider mod Lov og Ærbarhed, maa den nye Kontrakt ogsaa i Almindelighed antages at gjøre det, og den Sætning, der gjælder om flere saadanne ulovlige Kontrakter, at, hvad der er erlagt i Henhold til dem, ikke kan søges tilbage, se ovfr. S. 125—126 og 73, kan ikke overføres paa Skyldnerens nye Løfte om at ville betale, selv om dette foreligger

---

[42 b]) Denne Sondring, hvis Værdi staar uafhængig af Causatheorien (§ 10 Note 37 ff.), se Jul. Lassen T. f. Rvdsk. IX S. 327, er opstillet og præciseret af Munch-Petersen Løftet og dets Causa, navnlig §§ 32—35. Sidstnævnte Erklæring benævnes der som „den abstrakte Kontrakt", se om forskjellige Betydninger af denne Betegnelse § 10 Note 36. Se iøvrigt som Hovedværk ang. Anerkjendelsen Bähr Die Anerkennung als Verpflichtungsgrund. Jfr. § 100 Note 13. Om B. G. B. §§ 781 og 782 se ovfr. § 10 Note 35 ff.

[43]) Schl. H. R. D. I. 595, U. f. R. 1896. 774, jfr. Munch-Petersen Causa S. 150, hvorved erindres, at Betingelserne for *condictio indebiti* vare strængere efter romersk Ret, end de ere efter dansk Ret. Hagerup Civilproces I S. 106 Note 9.

saaledes, at et Gjældsbrev er udstedt til Betaling[43a]). Godkjendelsen af Hasardspillegjæld, Fdn. 6. Okbr. 1753 §. 8, og af Gjæld, som falder ind under Fdn. 14. Maj 1754 §§ 1—3[44]), er saaledes ugyldig, og det samme maa antages om Godkjendelsen af den Gjæld, der er ulovlig ifølge Aagerlovgivningen[45]), hvorimod simpel Spillegjæld ifølge D. L. 5—14—55 maa antages at blive gyldig ved Godkjendelse[46]).

2. Naar Fornyelsen gaar ud paa Indsættelsen af en ny Fordringshaver i Stedet for den ældre (aktiv Delegation) — altsaa paa, dersom det nye Forhold har samme Indhold som det ældre, at tilvejebringe et lignende Resultat som en Transport — behøver Fordringshaveren ikke at deltage i selve Indgaaelsen af dette nye Retsforhold; det er tilstrækkeligt, at han, forud eller senere, har tilkjendegivet, at han er villig til at slippe sin Skyldner, mod at denne forpligtes overfor Tredjemand. Forudsætningen for Skyldnerens Frigjørelse er, at han paa aftalt Maade forpligtes overfor den nye Fordringshaver. Hvad det nye Forhold angaar[47]), vil Skyldneren, der udenvidere har lovet Tredjemanden en bestemt Ydelse[47a]), ordentligvis ikke kunne anfægte sit Løfte ved Henvisning til, at han har afgivet dette under urigtige Antagelser om sit Forhold til den oprindelige Fordringshaver; han kan med andre Ord ordentligvis ikke fremsætte Indsigelser mod den nye Fordringshaver, fordi saadanne tilkom ham overfor den oprindelige[48]). Dersom de ved det ældre Forhold klæbende Indsigelser vare

---

[43a]) E. Møller Dækningsadgang S. 322, Bergh i T. f. Rvdsk. VII S. 164—170, jfr. Staub Exk. zu § 376 Anm. 17, 53.

[44]) § 128 Note 26 ff., § 14 Note 20 og 23.

[45]) Ørsted Eunomia I S. 249, J. T. XIV. 2. S. 293, Evaldsen S. 479, H. R. D. i J. T. XII. 2. 202—203, jfr. J. T. XI. 1. 94. men dog Schl. H. R. D. I. 539, III. 257, J. U. 1851. 79, I. 794, J. T. XVII. 189, VI. 1. 1, IV. 2. 121. Jfr. H. R. T. 1884. 636 (U. f. R. 1885. 423).

[46]) § 128 Note 23.

[47]) Se Citater i Note 56.

[47a]) Anderledes naar hans Erklæring til Trediemand kun er en Enuntiation eller kun gaar ud paa, at han til Trediemand vil erlægge, hvad han virkelig skylder til den oprindelige Fordringshaver, Munch-Petersen Causa S. 113, 329, jfr. ovfr. § 50 Note 52a.

[48]) Evaldsen S. 482—483, D. i J. U. 1852. 11, Note 56a.

ukjendelige for den nye Fordringshaver, har Skyldneren ordentligvis ved sit Løfte til ham vakt beføjet Tillid til, at Indsigelser ikke ere tilstede, og selv om de vare kjendelige for Fordringshaveren, ville de i Almindelighed være fortabte, idet Fordringshaveren maa kunne gaa ud fra, at det er Meningen, at de ikke skulle vedkomme ham, naar ingen Reservation tages. Imidlertid maa det erindres, at ogsaa de her omhandlede Løfter kunne være ugyldige efter Reglerne om Løfter, der stride mod Lov og Ærbarhed[48a]). Adgangen til at fremsætte Modfordringer paa den ældre Fordringshaver til Modregning maa Skyldneren i Almindelighed antages at have frafaldet overfor den nye Fordringshaver. Denne bliver forsaavidt bedre stillet ved Novation af den her omhandlede Art end ved Transport, selv om Skyldneren overfor Underretningen om Transporten har erkjendt ham som Fordringshaver[49]).

3. Fornyelsen kan endelig gaa ud paa Indsættelsen af en ny Betaler eller Skyldner. Dersom dette sker efter Foranstaltning af den ældre Skyldner, tales der ofte om Delegation (passiv Delegation), i modsat Fald om Ekspromission[50]). Ogsaa ved denne Art af Fornyelse maa det fremhæves, at det har Formodningen imod sig, at Aftalen imellem en Skyldner og Fordringshaver om, at denne skal have Fyldestgjørelse af en Tredjemand (indirekte Betaling), gaar ud paa ubetinget Novation, og Formodningen for sig, at Fordringshaveren kun har modtaget den nye Ret for at forsøge paa denne Maade at opnaa Betaling. Naar saaledes Fordringshaveren til sin Fyldestgjørelse har modtaget en Anvisning eller Veksel eller Check, som af Skyldneren er trukken paa Tredjemand, kan den ældre Ret, selv om Fordringshaveren har givet uforbeholden Kvittering for den, hverken antages herved at være ophørt eller at ophøre derved, at Anvisningen og Vekslen akcepteres eller diskonteres[51]); Aftalen maa

[48a]) E. Møller Dækningsadgang S. 322—323.

[49]) § 50 Note 52ª.

[50]) Se om Begreberne Delegation og Expromission § 59 Note 5, Windscheid § 353 Note 8, 9.

[51]) U. f. R. 1885. 173, 930, J. U. VII. 746, S. og H. R. T. 1862. 57, J. T. II. 1. 106, N. j. A. XXIX. 99, ndfr. § 112 Note 33, 83, Tillæg t.

formodes at gaa ud paa, at den ældre Ret først ophører, naar og forsaavidt som[52]) Fordringshaveren gjennem det af ham modtagne Dokument har modtaget Betaling uden selv fremdeles at hæfte efter Dokumentet. Det ældre Forhold er forandret ved Aftalen, idet Indfrielsen af det nye bringer det til Ophør, og idet ordentligvis[52a]) den i det nye Dokument angivne Forfaldstid maa oppebies, forsaavidt det ikke viser sig hensigtsløst at oppebie den. Og dersom Fordringshaveren med det paaregnede Forsøg paa at erholde Betaling hos Tredjemand har taget nogen Forsømmelse, som er kommen Skyldneren til Skade, maa et til denne Skade svarende Beløb afgaa i hans Fordring[52b]). Men iøvrigt staar det ældre Forhold med dets Sikkerhedsrettigheder uberørt af det passerede, og Fordringshaveren kan gjøre det gjældende, dog at det modtagne Dokument, dersom Skyldneren kan lide Skade ved dets Benyttelse, maa gives ham tilbage eller paa anden Maade gjøres uskadeligt[53]). Hvad der gjælder om en af Skylderen trukken Veksel, maa ogsaa gjælde om den Veksel, som Fordringshaveren har trukket paa Skyldneren, og som denne har akcepteret[54]), om den Veksel, som Fordringshaveren efter Skyldnerens Anmodning har trukket paa

---

§ 112. V., Gram Sp. D. S. 327—328, 353—354, Deuntzer Fuldmagt S. 117, 121 ff., Evaldsen S. 479—481, Fortolkning S. 372, Heckscher Kreditsalget S. 42—43, Aubert Vekselret S. 74—75, B. G. B. § 788, Cohn hos Endemann III S. 1081—1085, Wharton §§ 857, 853, 953, 954, 957, 960, 549. Jfr. Note 25, 39—41[a]. Naar Vekselfornyelse sker ved Udstedelse af en anden, antages det dog, at Ret efter den ældre Veksel bortfalder, U. f. R. 1904. 132, Aubert Vekselret S. 74—75, jfr. U. f. R. 1902. 795, 1895. 1180.

[52]) D. i U. f. R. 1878. 516, S. og H. R. T. 1870. 62 (Godtgjørelse for Diskonto), se herom ogsaa U. f. R. 1897. 897.

[52a]) Deuntzer Fuldmagt S. 123, Evaldsen S. 480, ovfr. Note 39, men ikke altid, jfr. Note 40[b], 25.

[52b]) § 112 Note 35—36.

[53]) D. i U. f. R. 1889. 445, S. og H. R. T. 1871. 140, Note 41[b], Goldschmidt System 4te Aufl. S. 216.

[54]) Schl. H. R. D. I. 200, U. f. R. 1896. 6, 1894. 1299, 1889. 445, 1887. 283, 1883. 734, 1871. 732, 1869. 992, 333, 1867. 79, S. og H. R. T. 1866. 45, J. U. 1853. 883, Deuntzer Fuldmagt S. 122, Evaldsen Fortolkning S. 372, Heckscher Kreditsalget S. 39, 42, Aubert Vekselret S. 75.

Tredjemand og faaet akcepteret[55]), og om den af Skyldneren til Fordringshaveren endosserede Veksel[55a]). Om hvorledes Bestemmelsen i V. L. 7. Maj 1880 § 93, naar Retten efter en Veksel er ophørt paa de der angivne Maader, indvirker paa Fordringshaverens Beføjelse til at holde sig til det ældre Forhold, se § 105. III., § 69. VII. Slutn.

En ubetinget Novation foreligger altsaa ordentligvis[55b]) kun, naar Aftalerne bestemt gaa ud herpaa. Hovedeksemplet bliver det Tilfælde, at Tredjemand med Fordringshaverens Samtykke overtager Skyldnerens Skyld i Stedet for denne, se ovfr. § 59. II., hvor det oplyses, at man uden Grund har frakjendt Skyldovertagelsen Karakteren af en Novation. Men ogsaa det Tilfælde kan naturligvis forekomme, at det aftales, at Skyldneren frigjøres, mod at Tredjemand forpligter sig til at yde noget andet end det, Skyldneren var pligtig til at erlægge. Dersom Fordringshaverens Samtykke til Fornyelsen kun er afgivet til den nye Skyldner, kan denne i Almindelighed indtil videre opløse den ældre Skyldners Frigjørelse[55c]). Forudsætningen for den ældre Skyldners Frigjørelse er, at den nye paa aftalt Maade har bundet sig overfor Fordringshaveren; det er ikke tilstrækkeligt, at han har bundet sig ved Aftaler med den oprindelige Skyldner, selv om Fordringshaveren ifølge disse efter Reglerne om Tredjemandsretshandler eller uegentlige Tredjemandsretshandler maatte have erhvervet en Ret overfor ham, se § 59. III.

I det nye Retsforhold[56]) kan Skyldneren ordentligvis ikke fremsætte Indsigelser, hentede fra hans Forhold til den

---

[55]) D. i J. U. VIII. 273, Heckscher Kreditsalget S. 46 (Rembours, jfr. Note 28), men dog U. f. R. 1890. 126.

[55a]) U. f. R. 1892. 471, Evaldsen Fortolkning S. 372, Heckscher Kreditsalget S. 44—45 (Rimesse, jfr. Note 28; *datio in solutum* er af H. taget i anden Betydning end Tekstens).

[55b]) Jfr. om Sølov § 158 smh. m. § 154 ovfr. § 51 Note 45.

[55c]) § 61 ved Note 21.

[56]) Se herom Munch-Petersen Causa 113 ff., 329 ff., Larsen S. 76, Gram S. 342—343, Evaldsen S. 484—485, Hagerup Norsk Retstidende S. 350—351, Stobbe § 181. 4., B. G. B. § 417, Planck II ad § 417, Windscheid § 355. Jfr. H. R. T. 1878. 858 (U. f. R. 1879. 492).

oprindelige Skyldner[56a]), hvorimod det jævnligt vil være klart for Fordringshaveren, at den nye Skyldner kun har villet forpligte sig, som den ældre Skyldner var det, altsaa under Forudsætning af, at den ældre Skyldner var forpligtet. Ved Skyldovertagelsen vil saaledes den nye Skyldner ordentligvis kunne fremsætte de Indsigelser, som tilkom den ældre Skyldner.

Undertiden vil den nye Skyldner (T.) være den ældre Skyldners (A.) Skyldner og overtage Forpligtelsen overfor Fordringshaveren (B.) ifølge Anmodning fra A., mod at frigjøres overfor denne. Der foreligger da paa én Gang tvende Novationer, idet B. frigjør A. mod at erholde en Ret overfor T., og A. frigjør T., mod at denne forpligter sig overfor B.[57]).

IV. Eftergivelse og Ophævelse ved Fordringshaverens Viljeserklæring[58]). Fordringshaverens Opgivelseserklæring kaldes i Almindelighed Eftergivelse, naar den gaar ud paa, at Skyldneren skal være frigjort, uden at Fordringshaveren er fyldestgjort ved Erlæggelsen af en Ydelse, og uden at et nyt Skyldforhold skal træde i det ældres Sted. Dog taler man i Almindelighed ikke om Eftergivelse men om Ophævelse, naar Parterne i et gjensidigt Obligationsforhold enes om, at dette skal ophøre[58a]), i hvilket Tilfælde der altsaa foreligger to af hinanden betingede Eftergivelseserklæringer. Det udelukker ikke Begreberne Eftergivelse og Ophævelse, at Opgivelsen finder Sted mod Vederlag, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 20, naar blot ikke Vederlaget tages som Ækvivalent for det, der skyldes. Selv om Eftergivelsen finder Sted uden Vederlag, behøver den ikke at være en Gave, jfr. f. Eks. at Fordringshaveren giver Afkald paa en Del af sin Fordring for at være saa meget sikrere paa at faa Resten. Naar den ene Part i et gjensidigt Kontraktsforhold eftergiver sin Ret, kan der ikke formodes heri at ligge det Vilkaar, at Modpartens Ret fremtidig

---

[56a]) Se ved Note 48, Munch-Petersen Causa S. 116 ff., 123, 337, B. G. B. §§ 417, 784, 792. Jfr. U. f. R. 1875. 967.

[57]) Evaldsen S. 483 Noten.

[58]) Larsen S. 78, 93—94, Gram S. 396—397 og 401—402, Evaldsen S. 490—492, Aubert S. 285—286, 340, Serlachius § 60, Goos II S. 276, jfr. D. Entw. Mot. II S. 79, 114 ff.

[58a]) Jfr. B. G. B. §§ 346—361.

skal være undergivet de særlige Regler om Gaver, og Modparten kan altsaa, uanset at han akcepterer Eftergivelsen, fastholde, at der om hans Ret gjælder de samme Regler som hidtil. Naar Eftergivelseserklæringen ikke som Vilkaar stiller nogen Opofrelse fra Skyldnerens Side, kan den ikke antages at kræve Akcept[58b]). Angaaende Spørgsmaalet, hvorvidt en Eftergivelse kan gjælde som *dispositio mortis causa*, se ovfr. under I. Eftergivelsen vil jævnligt foreligge som stiltiende[59]), f. Eks. i et Forhold fra Fordringshaverens Side, som indeholder en Anerkjendelse af, at hans Ret ikke bestaar (stiltiende negativ Anerkjendelseserklæring). Den kan forekomme som fuldstændig og som paa forskjellig Maade begrænset[60]). En hyppig Form af begrænset Eftergivelse er Indrømmelsen af Henstand, der ligeledes jævnligt vil foreligge som stiltiende[61]).

§ 65.

Ophør ifølge den af de retsstiftende Kjendsgjerninger flydende Begrænsning, navnlig om Misligholdelse.

I. Fordringsretten ophører, naar den for dens Virksomhed fastsatte suspensive Betingelse udebliver, eller resolutive Betingelse indtræder, samt naar den for dens Varighed fastsatte

---

[58b]) § 10 Note 23.

[59]) F. Eks. D. i U. f. R. 1906. 467, 1885. 540, 1881. 266, 1874. 953, 1868. 981, 149, se om Tilbagegivelse af Gjældsbrevet til Skyldneren U. f. R. 1877. 378. Jfr. Note 16. Fordringshaverens Undladelse af at gjøre sin Fordring gjældende vil i Almindelighed ikke, jfr. dog § 65 Note 1[b], kunne opfattes som en Eftergivelse, men kun have Betydning efter Reglerne om Forældelse, U. f. R. 1896. 173, 1884. 955, 1875. 808, men under særlige Omstændigheder maa den dog, se ovfr. § 25. I. 1., have Betydning som Eftergivelse, H. R. T. 1887. 500 (U. f. R. 1888. 70, jfr. ovfr. § 36 Note 13), 1862. 656, U. f. R. 1906. 626, 1896. 178 (urigtig, se § 65 Note 1[b]), 1893. 1278, 1892. 31, 1867. 476, jfr. 1884. 247, Note 19 og Reglerne om Nødvendigheden af Reklamation i Anledning af Mangler ved Ydelsen o. s. v.

[60]) Jfr. om delvis Eftergivelse under et af flere Gjældsposter U. f. R. 1869. 981.

[61]) Jfr. U. f. R. 1886. 118, 1880. 341, 1081, 1870. 4, 1878. 968. Se om Modtagelse uden Forbehold af Afdrag og Renter § 98 Note 62, jfr. 1901. 729 men dog U. f. R. 1905. 64.

Tid er udløben[1]). Saavel Betingelser som Slutningsterminer kunne være stiltiende[1a]) vedtagne. Mange gjensidige Kontrakter ville saaledes, uanset at de ikke angive nogen Slutningstermin, indeholde Tilknytningspunkter for den Forstaaelse, at den Part, fra hvis Side der ikke foreligger nogen Forsinkelse, som paadrager ham Ansvar, kan betragte Aftalen som bortfalden, naar den ogsaa fra den anden Side uopfyldte Kontrakt ikke inden en vis rimelig Tid er gjort gjældende imod ham[1b]). Visse Forhold, f. Eks. Lejeforhold, indgaas jævnligt paa Opsigelse, ɔ: saaledes at de vedblive, indtil en Part — ordentligvis med Varsel — tilkjendegiver Modparten, at han ønsker Forholdets Ophør[2]), jfr. L. 10. Maj 1854 § 9, Fdn. 4. Decbr. 1795, Sølov §§ 62, 65. Opsigelsen indeholder dels ofte en Retsopgivelse fra den Opsigendes Side — i saa Henseende bestemmes dens Virksomhed efter de almindelige Regler om Løfter[2a]) — dels en Fastsættelse af en Slutningstermin for den Opsagtes Ret eller af en Begrænsning for hans Rets Indhold[2b]).

[1]) Ovfr. § 2. V. Om det Tilfælde, at Betingelsens Indtræden eller Udebliven bevirkes eller forhindres paa en mod Tro og Love stridende Maade af den deri interesserede Part, se B. G. B. § 162, Torp Hovedpunkter S. 109, U. f. R. 1877. 215. Om forskjellige Arter af Slutningsterminer se § 2. V. med Henvisninger i Note 16. Larsen S. 99, Gram S. 405, Aubert S. 291—292.

[1a]) Om Forskjellen mellem stiltiende Betingelser og Forudsætninger se § 18 ved Note 11.

[1b]) Almén ad § 12 Note 21—23, Grundtvig Lov om Køb ad § 12 Note 4 (for almindeligt), Sv. H. R. D. i T. f. Rvdsk. IX S. 402, jfr. ndfr. § 67 Note 2[b], Evaldsen S. 309—310, Skyldnerens Mora S. 45—46, Resp. 11. Oktbr. 1901 (U. f. R. 1902. 331). Overfor den Part, der er ansvarlig for Mora, jfr. § 40 Note 8, § 42 Note 14, vil Modpartens Passivitet vel kunne bevirke, at denne taber Kravet paa Naturalopfyldelse, Kbl. §§ 26, 31, men Kravet paa Erstatning vil kun tabes ifølge Reglerne om Forældelse og Opgivelse (§ 64 Note 59), se dog U. f. R. 1896. 178 og tildels Evaldsen l. c.

[2]) Se i Sp. D. navnlig i § 89 Note 5—23, § 98 Note 45—50, § 137 Note 1 ff., 39, § 135 Note 1 ff., § 120. III.

[2a]) § 89 Note 9, § 98 Note 49, H. R. T. 1907. 386 (U. f. R. 1908. 32), U. f. R. 1905. 296 (Opsigelsen bindende for Opsigeren, uanset at det givne Varsel var for kort), H. R. T. 1908. 163 (U. f. R. 1908. 592).

[2b]) Se om Betingelserne for Opsigelsens Virksomhed i denne Henseende Citater i Note 2 og endvidere f. Eks. U. f. R. 1907. 914, 1901.

Paa Opsigelse antages et vedvarende Kontraktsforhold for indgaaet ikke blot, naar Aftalen udtrykkeligt lyder herpaa, og naar det uden nærmere Bestemmelse er indgaaet periodevis, men ogsaa naar det er indgaaet uden Tidsbegrænsning[2c]. En af Parternes Død vil ordentligvis ikke bevirke, at Retsforholdet ophører. Ret og Pligt ville i Almindelighed gaa over paa den Afdødes Arvinger; udelukket er dog denne Overgang, dels naar Ydelsen er knyttet saaledes til en Parts Person, at den bliver umulig eller en væsentlig anden ved Personskifte, se f. Eks. Sølov §§ 67, 93, L. 10. Mai 1854 §§ 37, 38, dels i andre Tilfælde ifølge Lovregler eller Aftale og Sætningen om *naturalia negotii*[2d], se nærmere i Arveretten.

II. 1. Fremdeles kunne Fordringsrettigheder ophøre efter Reglerne om bristende Forudsætninger[3]. Den almindelige Regel i saa Henseende maa formuleres saaledes, at Skyldnerens Pligt ophører, naar Forudsætningen om en vis Kjendsgjernings Udeblivelse eller Indtrædelse var kjendelig for Løftemodtageren som Viljesbegrænsning hos Skyldneren, og denne Kjendsgjerning henholdsvis indtræder eller udebliver[4]), se nærmere, navnlig ogsaa om Sondringen imellem de af Sætningen om *naturalia negotii* følgende Typeforudsætninger og de individuelle Forudsætninger ovfr. § 18. I. Denne Regel kan ingenlunde føre til, at en Løftegiver skulde kunne gaa fra sit Løfte, blot fordi Forholdene efter Løftets Afgivelse have for-

---

119, 1898. 358, 1891. 279, 1881. 181. Jfr. B. G. B. §§ 111, 130—132, 174, 180. 2°, Dernburg II § 55 Note 7 (betinget Opsigelse), Federspiel Viljeserklæringernes Systematik §§ 5 og 6.

[2c]) H. R. T. 1894. 872 (U. f. R. 1895. 354, O. R. D.), U. f. R. 1907. 673, 1900. 127, 1893. 209, 539, 1892. 1115, 1880. 722, 1883. 44, 1890. 808, 1872. 798, J. U. VI. 805, Evaldsen S. 493, jfr. U. f. R. 1884. 644.

[2d]) Se herom navnlig § 28 ved Note 15, § 51 Note 24, § 59. IV., § 90. III., § 136. III. 4., § 133. I., § 135. III., Torp Interessentskab S. 137—140, 198—199, Dernburg II § 131, D. i U. f. R. 1901. 234, 1897. 408.

[3]) Øllgaard S. 286—288, Ørsted A. f. R. IV S. 46—57, Hdbg. V S. 166—167 og 169—170, Larsen S. 95—96, 99—100, Gram S. 402—405, 406—409, Hindenburg S. 101—107, Evaldsen S. 493—495, Aubert S. 135—139, 248—249, 289—291, Hagerup S. 104, 125—128.

[4]) Retsafgjørelser i § 18 Note 5 og 6 og ndfr. Note 8, jfr. H. R. T. 1899. 91 (U. f. R. 1899. 562).

andret sig saaledes, at Retsforholdet nu ikke stemmer med hans Interesser eller endog strider mod disse; denne Omstændighed i og for sig vil ordentligvis ikke ophæve eller forandre Skyldnerens Pligt, se dog om Undtagelser ndfr. § 68.

2. Særlig praktisk Betydning som Ophørsgrund for Forpligtelser have bristende Forudsætninger i gjensidige Kontraktsforhold. Den ene Medkontrahents Misligholdelse af hans Pligter efter Kontrakten vil, som paa flere Steder i det foregaaende udviklet, ifølge det i § 18 om Vederlagsforudsætningens Relevans bemærkede, se navnlig § 18. III. 2., i vidt Omfang berettige den Anden til at hæve Kontrakten. Efter det anførte gjælder dette dog ikke om enhver Misligholdelse, men Sætningen kan udtrykkes saaledes, at den ene Kontrahents væsentlige Misligholdelse berettiger den Anden til helt at hæve Kontrakten, se f. Eks. Kbl. §§ 21. 2°, 28. 1°, 42. 1°, 43. 2°, Sølov § 125, D. L. 5—1—11, L. 10. Maj 1854 § 41, navnlig 3°, 5°, 9° og 15°, § 43, Fdn. 9. Marts 1838 §§ 1, 4, 5 og 7, 27. Maj 1848 §§ 2 og 6, L. 30. Marts 1889 §§ 15 og 16, og Enkeltundersøgelserne ovfr. i § 41. V., § 43. II. (Mora), § 44. VI. (Ydelsens Umulighed), § 45. III. (Vanhjemmel), § 46. I. 2. og II. 1. og 3. (Mangler ved Ydelsen). Eksempler paa Misligholdelse, som ikke er væsentlig, vil navnlig forekomme jævnligt i vedvarende Forhold, som ere stiftede mod en Række af Vederlagsydelser, naar enkelte af disse ikke behørigt erlægges. Som det af de nævnte Lovbud ses, yder Lovgivningen undertiden Bidrag til Fastsættelsen af Grænsen imellem det i den heromhandlede Henseende væsentlige og uvæsentlige. I Varehandelen er der overveiende Tilbøielighed til at anse Mangler ved Opfyldelsen som væsentlige[5].

Ved Misligholdelse tænkes ofte kun paa den Ikke-Opfyldelse, som er retsstridig og tilregnelig, eller som af andre Grunde paadrager Skyldneren Ansvar, saa at han paa Forlangende maa tilsvare Opfyldelsesinteressen. Men om saadant Ansvar paahviler ham eller ikke, er i Almindelighed ligegyldigt for Medkontrahentens Beføielse til at hæve Kontrakten[6,7], Kbl. § 21

[5]) § 43 ved Note 85.

[6]) § 43 Note 83*, § 46 Note 19, 25.

[7]) At en gjensidig Kontrakt ogsaa efter Omstændighederne kan op-

smh. m. § 23, § 42. 1⁰ og 2⁰, L. 10. Maj 1854 § 19, § 41. 17⁰, L. 30. Marts 1889 §§ 14. 1⁰, § 15. 1⁰, D. L. 5—1—11. Sætningen om Misligholdelse bør derfor, til Undgaaelse af Misforstaaelser, hellere udtrykkes saaledes, at en væsentlig Ikke-Opfyldelse fra den ene Parts Side i en gjensidigt bebyrdende Kontrakt giver den anden Part Beføielse til at hæve Kontrakten[8]). Med det anførte har det dog ingenlunde været Meningen at paastaa, at det altid er uden Betydning for den ene Parts Beføjelse til at hæve Kontrakten, om hans Modpart er i Brøde eller ikke[9]). Paa den ene Side vil den Omstændighed, at den ikke-opfyldende Part er i Brøde, og denne Brødes Grad kunne gjøre en Ikke-Opfyldelse væsentlig, som ellers vilde være uvæsentlig, jfr. f. Eks. L. 10. Maj 1854 § 41. 8⁰ og ovfr. i § 19. II. Paa den anden Side forekommer der undtagelsesvis Kontraktsforhold, hvor Aftalen maa antages at gaa ud paa, at den ene Part skal erlægge det af ham lovede Vederlag, uanset at den ham tilsagte Ydelse ikke erlægges, naar Grunden hertil er den, at Ydelsen uden Medkontrahentens Brøde er bleven umulig, Kbl. § 17. 2⁰ og ndfr. i § 67.

Ved Regelen om Ikke-Opfyldelse som Ophævelsesgrund bliver nærmere at bemærke, at Ingen til sin Frigjørelse kan paaberaabe sig Medkontrahentens Ikke-Opfyldelse, naar denne retfærdiggjøres' ved hans eget Forhold[10]), men at en Part selv har gjort sig skyldig i Mislig-

---

hæves uden Misligholdelse, fordi den har henstaaet ubenyttet i længere Tid, er omtalt ovfr. ved Note 1ᵇ.

[8]) D. D. i § 43 Note 84, 85, § 45 Note 30—33, § 46 Note 17—19, 23, 44, 32, § 18 Note 5 og 6 og f. Eks. H. R. T. 1881. 513 (U. f. R. 1882. 126), 1871. 325 (U. f. R. 1871. 847), 1896. 652 (U. f. R. 1897. 72), U. f. R. 1906. 123, 1902. 644, J. U. 1849. 401, 1869. 886, jfr. U. f. R. 1907. 921. Om Begrebet Væsentlighed se Bemærkninger i § 43 ved Note 84ᵃ—84ᵈ. Om fremmede Retsforfatninger se § 43 Note 83ᵃ, 84, 84ᵇ og § 18 Note 22. Engelsk-amerikansk Ret gaar ud paa, at „*substantial non-performance*“ giver Beføjelse til Ophævelse, selv om den er utilregnelig, Wharton §§ 919, 282, 887, 892, Anson S. 276 ff., og stemmer saaledes vistnok med dansk Ret, jfr. saaledes ogsaa Almén ad § 21 Note 183 ff. Om Forholdet, naar der er flere Parter, U. f. R. 1905. 110, B. G. B. § 356.

[9]) Jfr. Evaldsen S. 248 Noten.

[10]) Se D. D. i § 62 Note 55, H. R. T. 1877. 827 (U. f. R. 1878. 600),

holdelse, udelukker ham ikke fra at hæve Kontrakten paa Grund af Medkontrahentens Ikke-Opfyldelse[11]), naar denne ikke retfærdiggjøres ved hin[12]). At den ene Part paa Grund af Medkontrahentens Ikke-Opfyldelse kan hæve Kontrakten, giver ikke denne nogen Beføjelse til at paastaa Kontrakten ophævet, dersom den krænkede Part ønsker at fastholde den[13]), men naar Parten har tilkjendegivet Medkontrahenten, at han betragter Kontrakten som ophævet, er han bunden herved[14]), medmindre Modparten har stillet sig afvisende. Og den skyldige Part synes at have naturligt Krav paa at kunne komme ud af Uvisheden ved at faa Besked af Modparten; det maa vistnok ogsaa udenfor de Tilfælde, hvor Lovgivningen indeholder Forskrifter i saa Henseende, Kbl. §§ 26 og 27, 31, 32, 52, være den krænkede Parts Pligt under Retsfortabelse at give Besked inden rimelig Tid, i alt Fald naar han opfordres hertil[15]). Om delvis Ophævelse af Kontrakt paa Grund af Misligholdelse er tidligere talt, se ogsaa nedenfor under 3. Naar den ene Part under Medkontrahentens til Kontraktens Opfyldelse anlagte Søgsmaal gjør gjældende, at hans Forpligtelse er ophørt paa Grund af Sagsøgerens Ikke-Opfyldelse, maa sidstnævnte ordentligvis have Bevisbyrden for, at han behørigt har opfyldt[16]). Ligesom Beføjelsen til at hæve en Kontrakt paa Grund af Misligholdelse

---

1904. 432 (U. f. R. 1904 B. 357), U. f. R. 1907. 167, 1895. 681 og Note 12. Jfr. H. R. T. 1887. 566 (U. f. R. 1888. 99).

[11]) H. R. T. 1884. 674 (U. f. R. 1885. 467), 1865. 628. Jfr. § 62 Note 61.

[12]) D. i U. f. R. 1907. 445, 1886. 311, J. U. II. 646, se ovfr. § 42. II. 2., jfr. U. f. R. 1887. 769 og ovfr. § 62 Note 20.

[13]) D. i U. f. R. 1890. 947, 1900. 329, Schl. H. R. D. I. 677.

[14]) Jfr. D. i U. f. R. 1880. 1007, 1878. 1122. Ogsaa efter B. G. B. § 349, D. Entw. Mot. II S. 280, Windscheid § 323 Note 11, er Akcept af denne Tilkjendegivelse ufornøden, se dog B. G. B. § 465, Planck II ad § 465, Dernburg II § 185. V.

[15]) Jfr. § 43 ved Note 15—48, § 46. II. 5., U. f. R. 1888. 923. Om man herved nærmest bør følge Kbl. §§ 27, 32, 52, saa at den krænkede Part ved Passivitet taber Ophævelsesbeføjelsen, eller omvendt Kbl. §§ 26, 31, maa afhænge af Omstændighederne. Jfr. B. G. B. § 355 smh. m. § 327, jfr. §§ 477, 638.

[16]) Schl. H. R. D. I. 373, jfr. Tybjerg S. 168 ff., ovfr. § 42 Note 37.

kan være udvidet ved Aftaler, kan Beføjelsen paa den anden Side bortfalde ved udtrykkelige eller stiltiende Aftaler herom, f. Eks. efter Omstændighederne derved, at den til Ophævelse berettigede Part erlægger eller modtager noget i Henhold til Kontrakten[17]) eller ved Undladelse af Reklamation[17a]). Misligholdelse af en Kontrakt giver ikke Medkontrahenten Beføjelse til at hæve en anden[18]), jfr. Kbl. §§ 22, 29. At ikke blot stedfunden Misligholdelse men ogsaa Forhold, som udviser, at væsentlig Misligholdelse vil finde Sted fra en Parts Side (anteciperet Misligholdelse), berettiger den anden Part til Ophævelse af Kontrakten, er tidligere omtalt[18a]), se Kbl. §§ 28, 22, 29, 46 og ovenfor § 42. V. Om det Tilfælde, at den ene Part i et gjensidigt Kontraktsforhold kommer under Konkurs, ere Lovregler givne i K. L. § 16 og Kbl. §§ 39—41, se herom under 4. Om den ifølge Løsørekjøberens Insolvens iøvrigt Sælgeren truende Fare for Misligholdelse ere Bestemmelser givne i Kbl. § 39[18b]), se om disse nærmere i Læren om Kjøb. Bestemmelserne i Kbl. § 39 om Stillingen udenfor Konkurs maa vistnok være analogisk anvendelige for Tilfælde af Løsøresælgerens Insolvens og overhovedet for andre gjensidige Kontrakter i Almindelighed[19]). Dette vil sige, at en Part, forudsat at hans Modpart, efter Kontraktens Indgaaelse, er kommen under de i Kbl. § 39. 1°—4° angivne Omstændigheder, eller naar Modpartens Forhold iøvrigt vise sig at være saadanne, at han maa antages at ville være ude af Stand til at

[17]) H. R. T. 1862. 656, jfr. U. f. R. 1907. 461, 1908. 656, se ogsaa § 45 Note 39a, § 89 Note 53, § 98 Note 62, D. Entw. Mot. II S. 283, Reatz I S. 157.

[17a]) Se ved Note 15.

[18]) D. i U. f. R. 1886. 281, 1907. 799, 1900. 9, 380, jfr. § 42 Note 32, § 46 Note 43.

[18a]) § 42 Note 73—75.

[18b]) Resp. 29. Juni 1906 (U. f. R. 1907. 544).

[19]) Almén ad Rubriken til §§ 39—41 Note 3—7. Se om ældre Afgjørelser i denne Retning U. f. R. 1872. 568, jfr. 1899. 489, Resp. 17. Aug. 1900 (U. f. R. 1901. 331), 29. Sept. 1899 (U. f R. 1900. 437), men dog H. R T 1878. 302 (U. f. R. 1878. 1179, O. R. D.), jfr. Note 34. Jfr. E. Møller Forudsætninger S. 83—86, Hindenburg S. 99, B. G. B. § 321.

opfylde sin Forpligtelse, naar den forfalder, Kbl. § 39, 5°, kan holde sin Ydelse tilbage, indtil behørig Sikkerhed stilles ham for Opfyldelse til Forfaldstid fra den anden Parts Side og, hvis saadan Sikkerhed ikke paa hans Opfordring straks stilles ham, naar hans Handlingstid er kommen, eller naar hans Frigjørelsestid er kommen, og han fordrer Adgang til Frigjørelse, kan hæve Aftalen[19a]), jfr. om Søforsikring, Sølov § 240. Naturligvis kunne disse Beføjelser være udelukkede ifølge Aftalen, og ved den analogiske Anvendelse af Kbl. § 39 maa det erindres, dels at adskillige Forpligtelser ere af saadan Art, at Insolvens ikke afføder nogen særlig Fare for Misligholdelse — i saa Fald kommer Analogien af Kbl. § 39 overhovedet ikke til Anvendelse — dels at Oplysninger om, at f. Eks. Fordringen paa en Kjøbesum er i Fare, ikke altid ville oplyse at ogsaa privilegerede Fordringer er det.

3. Det er et i flere Henseender omtvistet Spørgsmaal, hvorledes det nærmere stiller sig med Beføjelsen til at hæve en gjensidig Kontrakt paa Grund af Modpartens Misligholdelse (Ikke-Opfyldelse) af Kontrakten, naar noget er erlagt i Henhold til denne. For Kortheds Skyld benævnes her den Part, fra hvis Side der foreligger Ikke-Opfyldelse, som den skyldige, Modparten som den uskyldige. Om Æmnet — der nærmere behandles ndfr. i § 148. I. 2. b. samt paa flere andre Steder i den specielle Del og her kun fremstilles i Hovedtræk — findes Bestemmelser i Kbl. §§ 57, 58, 28. 2°, som i alt Fald i det væsentlige stemme med, hvad der følger af de almindelige Regler om bristende Forudsætninger. De positive Bestemmelser i Fdn. 10. Aug. 1813 §§ 10—12 kunne, forsaavidt de stride mod Lovgivningens almindelige Grundsætninger, ikke analogisk anvendes paa andre Tilfælde end det af Fdn. omhandlede, nu upraktiske, jfr. Fdn. 5. Jan. 1813 § 33. At den uskyldige Part har erlagt sin Ydelse, udelukker, som tidligere oplyst, naar Ydelsen efter sin Beskaffenhed kunde leveres tilbage,

[19a]) At han ogsaa kan kræve Opfyldelsesinteresse uden Naturalopfyldelse („hæve og kræve Erstatning“), følger af Lovgivningens almindelige Regel om Ansvar for Insolvens, jfr. Kbl. § 16 i Slutn., Almén ad § 39 Note 189—191.

ordentligvis ikke hans Beføjelse til at hæve Kontrakten[20. 21], se Kbl. § 57, Sølov § 151. 2°. Han kan i Almindelighed, imod at frigjøre den skyldige Part for dennes Forpligtelser efter Kontrakten, kræve det erlagte tilbage eller fordre dets Værdi[22]), forudsat at det ikke tilfældigt er gaaet til Grunde[23]), se nærmere om Kravets Beskaffenhed og Indhold § 18. II. og § 148 I. 2. a. I Almindelighed maa med andre Ord hans Erlæggelse, naar Tilbagelevering efter det ydedes Beskaffenhed var mulig, antages kun at have fundet Sted under den Forudsætning, at Medkontrahentens Pligter vilde blive opfyldte. Kun da vil den uskyldige Part, som har erlagt, herved have udelukket sig fra at hæve paa Grund af Misligholdelse og være indskrænket til sit Krav paa Vederlaget og paa Erstatning for dettes ikke behørige Erlæggelse, naar han ved sin Erlæggelse maa antages forsaavidt at have frigjort sin Ydelse for dens Afhængighedsforhold til Vederlagets Erlæggelse, saaledes f. Eks. naar en rørlig Ting er solgt og overgivet Kjøberen paa Kredit, K. L. § 16, Kbl. § 28. 2°, se nærmere herom under 4. Er det erlagte noget, som efter sin Beskaffenhed ikke kan søges tilbage, har Erlæggeren vistnok i Almindelighed kun sit kontraktmæssige Vederlagskrav at holde sig til[24]). At den uskyldige Part

---

[20]) B. G. B. (ovfr. § 18 Note 22) ordner Tilbagesøgningskravet efter sin Berigelsesgrundsætning (ovfr. § 18 Note 12), se §§ 327, 323. 3°, medmindre den skyldige Part er ansvarlig for Misligholdelsen (jfr. ved Note 32*) i hvilket Fald, jfr. ogsaa §§ 467, 634, de om aftalt Ophævelsesret, fra Berigelsesgrundsætningen afvigende Bestemmelser i §§ 346 og 347 komme til Anvendelse, se §§ 327, 440, Planck II Vorbem. zu § 346 ff. Nr. 2 a. og b., ad § 327, ad § 347 Nr. 1, ad § 323 Nr. 6, ad § 325 Nr. 3 c.

[21]) Domme og Domshenvisninger i Note 8, § 18 Note 22 og 23.

[22]) § 18 ved Note 14*. jfr. dog Evaldsen S. 57.

[23]) § 18 Note 14*. Saaledes ogsaa B. G. B. §§ 347, 818.

[24]) Afvigende B. G. B. § 818, jfr. dog tildels § 346 (se Note 20). Der kunde spørges, om ikke den engelske Rets Regler om *„quantum meruit“* — som gaar ud paa, at den uskyldige Part, der har erlagt, kan erklære Kontrakten for bortfalden og kræve Vederlag for det erlagte, som om der var indgaaet en Kontrakt om dette uden Aftale om Vederlaget (§ 39. II. 2.), se Anson S. 278—279, Wharton § 712, jfr. B. G. B. § 346, og det, selv om det erlagte kan søges tilbage — efter Omstændighederne vel stemmer med Forholdets Natur, jfr. U. f. R. 1895. 1209. I

har modtaget noget i Henhold til Kontrakten, paavirker heller ikke hans Beføjelse til at hæve Kontrakten[25]); han kan i Almindelighed hæve den, imod at tilbagegive det modtagne og dettes Udbytte[25a]), og det selv om det modtagne efter Modtagelsen maatte være faldet i Pris[26]), Kbl. § 57. Undertiden maa det dog antages, at han, naar lovlig delvis Erlæggelse har fundet Sted[27]), selv om en ikke uvæsentlig Del mangler, kun kan hæve Kontrakten for Restens Vedkommende, jfr. Kbl. § 22. Ordentligvis maa imidlertid den uskyldige Part trods lovlig delvis Erlæggelse, naar en ikke uvæsentlig Del mangler, kunne hæve Kontrakten helt, Kbl. § 50, men han maa dog ogsaa i Almindelighed have Ret til, om han ønsker det, at beholde det modtagne imod forholdsmæssig Betaling og for Restens Vedkommende at hæve Kontrakten eller fastholde den med eller uden Naturalopfyldelse. Iøvrigt volder Bestemmelsen af Retsstillingen her ingen Vanskelighed, naar det modtagne er Penge eller lignende Gjenstande. Men ellers opstaar Spørgsmaalet, om den uskyldige Part kan hæve Kontrakten, uanset at han ikke er i Stand til at tilbagelevere det modtagne, som det er modtaget. Naar det modtagne hændeligt er gaaet til Grunde, helt eller delvist, maa han kunne paastaa Frigjørelse uden at erlægge noget fra sin Side eller mod at tilbagelevere, hvad der er tilbage[28]), Kbl. § 58. Men ellers naar Tilbagelevering ikke kan finde Sted, f. Eks. fordi den uskyldige Part har forbrugt det modtagne eller forsætligt eller uagtsomt beskadiget eller tilintetgjort det, eller fordi Tilbagelevering ifølge

---

alt Fald maa vistnok en saadan Regel anvendes, naar den uskyldige Parts Vederlagskrav er bortfaldet ved Ydelsens Umulighed.

[25]) Domme og Domshenvisninger i Note 8.

[25a]) U. f. R. 1897. 763.

[26]) Saaledes ogsaa fremmede Lovgivninger, se f. Eks. B. G. B. § 327 smh. m. § 346, Wharton §§ 285, 919; jfr. dog Evaldsen S. 282—283.

[27]) Jfr. B. G. B. §§ 323, 325, 280, Planck II ad § 280 Nr. 6, ad § 286 Nr. 2, Evaldsen Skyldnerens Mora S. 112—113.

[28]) Ovfr. § 45 Note 36, H R. T. 1905. 691 (U. f. R. 1906. 288), U. f. R. 1904. 486, 1903. 740, 1896. 464, 1895. 166, jfr. 1899. 475, men dog 1896. 1183. Saaledes ogsaa B. G. B. § 327 smh. m. § 350, §§ 467, 487, Schw. Art. § 254. I, Wharton § 320, men derimod code civil art. 1647.

Ydelsens Beskaffenhed, saasom Arbejdsydelser, ikke kan finde Sted, er fuldstændig Ophævelse af Kontrakten vistnok i Almindelighed udelukket[29]), Kbl. §§ 57, 58; den afvigende Regel i K. L. 25. Marts 1872 § 16. 2° i Slutn. er en i Konkurshensyn grundet Undtagelsesbestemmelse, se under 4. Retsstillingen maa i Almindelighed vistnok være den, at den uskyldige Part maa betale det modtagne med et ved Forholdet imellem dettes Værdi for ham og den kontraktmæssige Ydelses Værdi bestemt Afslag i det lovede Vederlag[30]), se Kbl. §§ 57, 42, 43, Sølov §§ 63, 64, 68, 89, 90, 160, 161, L. 10. Maj 1854 § 42. Fuldstændig Ophævelse af Kontrakten maa dog tilstedes den uskyldige Part, dels naar det kun er en uvæsentlig Del af det modtagne, som ikke kan leveres tilbage, f. Eks. naar den modtagne Ting er uvæsentligt forringet, i hvilket Tilfælde han kan hæve imod at give det modtagne tilbage med Tillæg af Værdien af det manglende[31]), Kbl. § 57, dels naar det er i beføjet Tillid til den modtagne Tings Kontraktmæssighed, at den uskyldige Part har foretaget de Indvirkninger paa den, som gjøre Tilbagelevering umulig, i hvilket Tilfælde han maa kunne hæve imod at give Resten og Udbyttet tilbage, ligesom naar det modtagne hændeligt er gaaet til Grunde eller forringet[32]), jfr. Kbl. § 58, hvis Ord dog ikke ganske stemme med det anførte, se nærmere

[29]) Jfr. U. f. R. 1900. 9, 1876. 185. Saaledes ogsaa B. G. B. § 351—353, 467, jfr. 487, Schw. Art. 254; ubestridelig er Sætningen ikke, se Note 30 i Slutn.

[30]) F. Eks. H. R. T. 1886. 93 (U. f. R. 1886. 870), 1858. 718, U. f. R. 1887. 257, 1883. 1149, jfr. 1878. 989, 1874. 69, men dog J. U. 1850. 708, Evaldsen S. 337—338. Jfr. Evaldsen Skyldnerens Mora S. 113—114, Aubert S. 136. Som Teksten Schw. Art. 254, Schneider S. 219, B. G. B. § 467 smh. m. § 462, forsaavidt angaar faktiske Mangler ved den solgte Ting. Ogsaa her, jfr. Note 24, kunde dog det Spørgsmaal rejses, om ikke den uskyldige Part, dersom han ikke kræver Erstatning for den manglende Opfyldelse, altsaa overhovedet ikke fastholder Kontrakten, kan slippe med at betale det modtagne efter almindelig Pris, naar denne er lavere end det Vederlag, der skal betales efter den i Teksten omtalte Beregning, jfr. B. G. B. § 327 smh. m. § 346.

[31]) B. G. B. § 351, Planck II ad § 351 Nr. 2, jfr. U. f. R. 1900. 931, 1896. 896

[32]) D. D. i Note 28. Jfr. B. G. B. §§ 467, 634 og endnu videregaaende § 487, men derimod § 351—353. Afvigende U. f. R. 1873. 1010.

i Læren om Kjøb. — Ved det her under 3. bemærkede bliver at erindre, at den uskyldige Part, der kan hæve Aftalen, ogsaa, naar Modparten er ansvarlig for Misligholdelsen, kan vælge at fastholde Aftalen og kræve Opfyldelsesinteresse uden Naturalopfyldelse[32a]), § 41. V.

4. Om det Tilfælde, at den ene Part i et gjensidigt bebyrdende Kontraktsforhold kommer under Konkurs, forinden det fuldstændigt er opfyldt fra hans Side ɔ: forinden Medkontrahenten har erholdt saadan Opfyldelse, at han staar uafhængig af Konkursen[33]), ere Bestemmelser, der hæve den tidligere Tvivl om Retsstillingen[34]), givne ved K. L. § 16[35]), hvortil nu slutter sig Kbl. §§ 39—41 og Sølov § 240.

Boets Medkontrahent kan ifølge K. L. § 16, hvormed Kbl. § 40 ganske stemmer, for at komme ud af Uvisheden, om Boet vil opfylde fra sin Side eller ikke — hvad enten han selv Intet har erlagt i Henhold til Kontrakten, eller han har erlagt delvist, eller han fuldstændigt har opfyldt Kontrakten[36]), se Ordene „under lige Betingelser" i K. L. § 16. 3° og nærmere nedenfor — opfordre Boet til at erklære, om det vil indtræde i Retshandelen. Dette maa da snarest muligt og senest inden tre Uger afgive Erklæring om at ville indtræde. Og kommer Tiden for Ydelsen ɔ: Boets eller

---

[32a]) Se f. Eks. § 148 Note 30 ff.

[33]) D. i U. f. R. 1887. 469, 1882. 303 (Dissensen). Jfr. dog E. Møller T. f. Rvdsk. IX S. 131 ff. Det meget omtvistede Spørgsmaal, hvad der udkræves, for at Løsørekjøberen skal have vundet en af Sælgerens Konkurs uafhængig Retsstilling (være bleven „Ejer"), er ikke afgjort af Kbl., se herom Torp-Grundtvig S. 345 ff. og 342—343 med Henvisninger og ovfr. § 50 ved Note 8.

[34]) Jfr. J. U. 1848. 459, VIII. 1164 og ovfr. Note 19.

[35]) Se om denne Lovbestemmelse Deuntzer Sk. R. S. 213—224, Aagesen S. 603—618, 628, Evaldsen S. 331—338, Sp. D. S. 52—55, 56 Noten, 102—104, D. i U. f. R. 1884. 747. Jfr. om Æmnet Hagerup Civilproces IV § 18 (ældre end Kbl.), Almén Rubriken till §§ 39—41 Note 2ª ff., ad § 39 Note 181 ff., Rubriken Note 87, T. f. Rvdsk. XV S. 366, D. K. O. §§ 17—28 og Henvisninger hos Almén Rubriken till §§ 39—41 Note 3.

[36]) H. R. T. 1891. 325 (U. f. R. 1891. 1045).

Analogi som Fortolkningsmiddel.

Medkontrahentens[37]) Handlingstid, se Kbl. § 40, forinden, maa Boets Erklæring om at ville indtræde afgives straks til dette Tidspunkt; det samme maa gjælde, naar Medkontrahentens Frigjørelsestid kommer forinden, og han erklærer at ville benytte sig af den, se Kbl. § 40 „Tiden for Leveringen“ (ikke „Leveringstiden“).

K. L. § 16 omtaler kun Medkontrahentens Stilling overfor Konkursboet, ikke direkte hans Stilling overfor Fallenten[38]). Betydningen af, at Boet ikke i rette Tid afgiver Erklæring om at ville indtræde[38a]), siges i K. L. § 16 at være den, at Medkontrahenten er berettiget til at antage, at Boet ikke vil fordre Retshandelens Opfyldelse, eller, som det skarpere udtrykkes i K. L. § 16. 2°, at Boet har valgt ikke at opfylde Kontrakten. Dette vil, dersom § 16 ikke siger noget afvigende herom, betyde, at Medkontrahenten overfor Konkursboet staar som ellers, naar Ikke-Opfyldelse fra Modpartens Side er given. Han vil, med andre Ord, under de ellers iøvrigt gjældende Betingelser og paa samme Maade som ellers, kunne enten hæve Kontrakten, se saaledes udtrykkeligt Kbl. § 40, eller kræve Opfyldelsesinteressen, saaledes at han for denne, forsaavidt han fra sin Side har opfyldt Kontrakten uden at kunne kræve det erlagte tilbage, maa konkurrere i Boet. Ogsaa i disse Henseender giver § 16 forskjellige Regler, der dog kun paa faa Punkter afvige fra, hvad der vilde følge af de almindelige Regler om Misligholdelse. Navnlig giver § 16 udførlige Udtalelser om, i hvilke Tilfælde Medkontrahenten, naar Boet ikke indtræder i Retshandelen, som Separatist kan kræve det erlagte tilbage. Dette kan Medkontrahenten — forsaavidt det erlagte endnu findes i Boet[39]) — hvad enten han har erlagt fuldstændigt eller kun delvist, ifølge § 16. 2° og 3°, naar han „har taget et gyldigt Forbehold om Tilbagelevering i Til-

[37]) Deuntzer Sk. R. S. 215—216, men dog (før Kbl. § 40) Evaldsen S. 334.

[38]) Se herom ved Note 48[d].

[38a]) Jfr. H. R. T. 1904. 270 (U. f. R. 1904. B. 279) om et paa Vildfarelse beroende ufuldstændigt Svar fra Boets Side.

[39]) Jfr. ndfr. efter Note 48[a]. Se om det Tilfælde, at det erlagte er pantsat af Fallenten og indløst af Boet, U. f. R. 1879. 1124.

fælde af Modpræstationens Udeblivelse, eller det iøvrigt ifølge Forholdets Beskaffenhed maa antages, at hans Ret ikke var at anse for opgivet, førend han erholdt Modpræstationen". At dette sidste kun er en Anvendelse af de almindelige Regler om Overdragelse under bristende Forudsætninger og korteligt kan udtrykkes saaledes, at Medkontrahenten kan søge sin Ydelse tilbage, naar Vederlagets Erlæggelse var en kjendelig og væsentlig Forudsætning for Overdragelsen, er tidligere oplyst[39a]. Positive, fra de almindelige afvigende Regler om, naar en Ydelse kan søges tilbage paa Grund af bristende Forudsætninger, gives der ikke her, og ved at anvende Analogien af disse Regler udenfor Konkurstilfælde kommer man altsaa ikke til andre Resultater end dem, man ogsaa vilde naa til uden K. L. § 16, jfr. Kbl. § 28. 2°. I Tilknytning til sin almindelige Tilbagesøgningsregel nævner K. L. § 16 som et Tilfælde, i hvilket Tilbagesøgningsret haves, det, at en Ting er solgt mod kontant Betaling, uden at Sælgeren senere udtrykkeligt eller stiltiende har indrømmet Kjøberen Kredit[40]. Meningen hermed er aabenbart, se Ordet „saasom", kun at

---

[39a]) § 18 ved Note 14.

[40]) Jfr. herom og om Stillingen i Tilfælde af Kreditsalget (se ndfr. i Teksten) Aagesen S. 608—609, Torp-Grundtvig S. 340—342, E. Møller Forudsætninger S. 86 ff. og T. f. Rvdsk. XIV S. 94 Note 3, Evaldsen Sp. D. S. 47 ff., Hindenburg S. 52—58, Tybjerg hos Hage S. 339 samt Heckscher Kreditsalget S. 19 ff., 50, 69 ff., der (i Strid med det i Teksten bemærkede) identificerer Kreditsalget med det Salg, hvor Overdragelsen er uafhængig af Kjøbesummens Betaling. Gjenstandens Art vil kunne være af Betydning for Afgjørelsen af, om Afhængighed skal antages at være tilstede eller ikke, se navnlig E. Møller l. c., jfr. Note 42. — H. R. T. 1905. 463 (U. f. R. 1906. 191), 1904. 432 (U. f. R. 1904. B. 357), U. f. R. 1908. 101, 1905. 408, 1880. 751, 1879. 379, 1124, 1877. 953 og p. d. a. S. U. f. R. 1906. 359, 1879. 329. Afgjørelser som U. f. R. 1903. 348, 1886. 1166, 1883. 842, 1875. 243 ville fremtidigt være udelukkede ved Kbl. § 41 og Sølov § 166. Jfr. Resp. 25. Juli 1885 (U. f. R. 1888. 811), 4. Juni 1868 (hos Hindenburg S. 267). Se ogsaa B. G. B. § 454, Planck II ad § 454 Nr. 2. b., Lassen R. R. § 57. II. 2. c. (Lærebog § 52. II. 2. b.). I norsk og svensk Ret vedkjender man sig derimod ikke Sætningen, at Overdragelsen i Kontantkjøb trods Tingens Overgivelse til Kjøberen er afhængig af Kjøbesummens Betaling, Hagerup S. 167—168, Aubert Sp. D. I S. 62, 140, Almén ad § 28 Note 117 ff.

nævne et Eksempel paa den almindelige Regels Anvendelse, ikke i nogen Maade at bryde med denne[41]). Af K. L. § 16 følger saaledes ingenlunde modsætningsvis, at Kjøbesummens Betaling ubetinget ikke er relevant Forudsætning for Erhvervelsen af det solgte, naar der gives Kjøberen Henstand med Betalingen, men kun, at man i Almindelighed maa opfatte Overdragelse paa Kredit som ikke betinget af Kjøbesummens Betaling. Alt kommer an paa, om Kjøberen ifølge de konkrete Forhold har været beføjet til i Medkontrahentens Erlæggelse at se en af Vederlagets Betaling uafhængig Overdragelse. For Løsørekjøbs Vedkommende giver Kbl. § 28. 2° — der ved Ordene „maa anses at have taget Forbehold" henviser netop til K. L. § 16, særligt til dennes Udtalelse om Kontantkjøb — Sagen den nærmere Vending, se ogsaa Kbl. § 15, Sølov § 166, at den ved Kreditsalget i Almindelighed indtrædende Uafhængighed af Kjøbesummens Betaling først indtræder ved Tingens Overgivelse til Kjøberen[41a]), ikke, som det vistnok tidligere (bortset fra Sølov § 166 i dens oprindelige Affattelse) maatte antages, allerede ved Kjøberens Ejendomserhvervelse. Fra den almindelige Regel om Kreditsalg hjemler endvidere Kbl. § 41 en Undtagelse, se herom i Læren om Kjøb. Tilfælde, i hvilke Afhængighedsforholdet mellem Overdragelsen og Kjøbesummens Betaling ved Kreditsalg bevares trods Salgsgjenstandens Overgivelse til Kjøberen, ville navnlig forekomme ved Salg af fast Ejendom. Der vil saaledes ikke være nogen Tvivl om, at Overdrageren af en fast Ejendom, der er solgt og overgivet til Kjøberen imod senere Betaling af Kjøbesummen, naar Skjødets Udstedelse er udsat, indtil Kjøbesummen er berigtiget, kan vindicere sin Ejendom, naar Kjøberen kommer under Konkurs, inden denne Berigtigelse har fundet Sted[42]), og Boet ikke vil indtræde. Naar Medkontrahenten saaledes kan søge det erlagte

[41]) Aagesen S. 607—608, Motiver til Forslag til Konkursloven S. 48—49, men dog Evaldsen Sp. D. S. 53—54.

[41a]) § 43 Note 14.

[42]) H. R. T. 1891. 325 (U. f. R. 1891. 1045), U. f. R. 1885. 246, 1874. 36, jfr. 1869. 1009, 1871. 873 (med Redaktionsbemærkninger), Aagesen S. 610 ff., Torp-Grundtvig S. 304—305, E. Møller Forudsætninger S. 91—93, Thinglysning S. 473—477.

tilbage, kan Boet ikke beholde dette uden at indtræde i Kontrakten som Helhed, og har Boet forbrugt det erlagte eller afhændet det, maa hele Vederlagsforpligtelsen paahvile det som Masseforpligtelse (ovfr. § 25. I. 3.), Kbl. § 41, K. L. § 4. — Til Reglerne om Adgangen til at fordre det erlagte tilbageleveret føjes i § 16. 2⁰ i Slutn. den Bestemmelse, at Boet ikke er forpligtet til at udlevere det modtagne, forinden Medkontrahenten har holdt det skadesløst for den Del af Vederlaget, som Fallenten tidligere maatte have erlagt[43]). At det saaledes af Fallenten erlagte gives tilbage *in natura*, er efter Lovordene ikke fornødent; det er tilstrækkeligt, at dets Værdi tilbagegives[43a]), Konkursboets Aktiver skulle dog omsættes i Penge for den almindelige Opgjørelses Skyld. Meningen med Regelen er ikke blot at sige det selvfølgelige, at hvad Medkontrahenten har faaet af Fallenten, afgaar ved Bestemmelsen af hans Krav imod Boet, men dette skal ved faktisk Indbetaling holdes skadesløst for hvad der var erlagt, og Medkontrahenten kan ikke afgjøre dette Mellemværende ved at lade det modtagne gaa af i sin Fordring mod Boet efter K. L. § 15, se § 16 i Slutn. Naar Medkontrahenten f. Eks. til Fallenten har solgt mod kontant Betaling af 1000 Kr. et Grundstykke, som er 800 Kr. værd, og af Fallenten kun har faaet 200 Kr. udbetalt, kan han ikke uden videre vindicere Grundstykket og saaledes opnaa Dækning for 1000 Kr., men maa, idet han vindicerer, indbetale 200 Kr. i Boet og konkurrere for dette Beløb og for det øvrige Tab, han maatte lide ved Misligholdelsen. Denne næppe naturlige Regel maa dog vige for modstaaende Vedtagelse i Kontrakten imellem Fallenten og Medkontrahenten, og der vil vistnok jævnligt være Grund til at antage Udelukkelse eller Modifikationer af den for stiltiende vedtaget. Naar f. Eks. Sælgeren af flere Gjenstande har forbeholdt sig Ejendomsret over det solgte, indtil Kjøbesummen er fuldt betalt, maa det antages at være Meningen, at han i det solgte skal have Sikkerhed for resterende Kjøbesum og for Følger af Misligholdelse, saa at han, uden at

---

[43]) D. i U. f. R. 1879. 379, 1881. 650, jfr. 1905. 132. Se om denne Bestemmelse Aagesen S. 616, Deuntzer Sk. R. S. 221 og navnlig Evaldsen Sp. D. S. 56 Noten samt ndfr. Note 43ᵃ – 45ᵃ.

[43a]) Jfr. efter Note 29.

indbetale noget i Boet, kan fordre sig udleveret saa mange af de solgte Gjenstande, som svare til hans Krav mod Boet[44]). I hvert Fald er Bestemmelsen udelukket, naar det i Kontrakten er aftalt, at Medkontrahenten, dersom han kommer til at tage sin Ydelse tilbage paa Grund af Misligholdelse, uden videre skal beholde de erlagte Afdrag paa Vederlaget[45]). Og for Løsørekjøbs Vedkommende maa det vistnok antages, at den i K. L. § 16 hjemlede Udelukkelse af Kompensation er bortfalden[45a]) ved Tavsheden i Kbl. § 41 smh. m. Sølov § 166. 2⁰ i dens oprindelige Affattelse og ifølge Analogi af eller Forudsætning i Kbl. § 57. 2⁰.

Om Medkontrahentens Retsstilling overfor Boet, som ikke i rette Tid indtræder, bemærkes iøvrigt — idet Reglerne om Adgangen til at kræve Opfyldelsesinteresse medtages for at erholde en samlet Oversigt over K. L. § 16 — følgende.

Medkontrahenten kan, da Misligholdelsesgrunden er Konkurs, se ovfr. S. 332, altid fastholde Kontrakten og kræve Opfyldelsesinteresse, se K. L. § 16 i Slutn. Dette maa han kunne gjøre, selv om han har rettet den i § 16. 1⁰ omhandlede Opfordring til Boet; i denne ligger ikke, at han vil nøjes med at hæve Kontrakten[46]). Opfyldelsesinteressen kan han kræve paa den Maade, at han anmelder sit Krav paa Vederlag og paa Erstatning for dettes Udeblivelse i Boet som Konkurskreditor og som et Pengekrav, K. L. § 13, med Fradrag af Værdien af det, som han fra sin Side skal erlægge, men endnu ikke har erlagt, og af det, som han har erlagt, men har faaet tilbage, idet han har anfægtet sin Overdragelsesretshandel efter Reglerne om bristende Forudsætninger efter K. L. § 16. 2⁰, se nylig ovfr. Dersom Fallenten har erlagt noget af sin Ydelse,

---

[44]) H. R. T. 1883. 174 (U. f. R. 1883. 829), 1906. 790 (U. f. R. 1907. 286), U. f. R. 1906. 394, 1878. 1133.

[45]) Evaldsen Sp. D. S. 57 Noten, U. f. R. 1897. 1022, 1896. 499, jfr. 1901. 310.

[45a]) Almén ad § 39 Note 215ᵇ—218, ad § 41 Note 53, Tilläg till §§ 39—41 Note 39, Heckscher i U. f. R. 1905 S. 16—17.

[46]) Deuntzer Sk. R. S. 218—220, herimod Evaldsen S. 334—336. Men hans Henvendelse til Boet kan naturligvis have et saadant Indhold, at den maa fortolkes paa denne Maade, D. i U. f. R. 1878. 1122.

men dette dog ikke skal gives tilbage efter Regelen i § 16. 2⁰ i Slutn. og heller ikke frivilligt gives tilbage, maa ogsaa dettes Værdi afdrages efter Reglerne ovfr. S. 704. Derimod kan Medkontrahenten ikke som ellers[47]), — og han vil ogsaa vanskeligt overfor et Konkursbo have nogen Interesse heri — kræve sit Vederlag i Boet mod at tilbyde *in natura*, hvad han fra sin Side skylder, men ikke inden Konkursen har erlagt[48]), se § 16. 3⁰ i Slutn. Sælgeren f. Eks., der har solgt for 1000 Kr. og erlagt til Fallenten delvist en Værdi af 300 Kr., uden Opgivelse af Ejendomsretten over det erlagte, kan enten lade Boet beholde det erlagte og kræve (som Konkurskreditor og med Morarenter) 1000 Kr. ÷ Værdien af det, han endnu skal erlægge, eller han kan kræve det erlagte tilbage og fordre med Morarenter 1000 Kr. under Fradrag af hele sin Ydelses Værdi, men han kan ikke fordre 1000 Kr. med Morarenter mod at tilbyde Boet Resten af, hvad han skylder efter Kontrakten.

Hæve Kontrakten, naar Boet ikke vil indtræde, kan Medkontrahenten altid, forsaavidt han endnu ikke har erlagt noget, K. L. § 16. 1⁰. Dersom han har erlagt noget, er det, som nylig paavist, de almindelige Regler om bristende Forudsætninger, hvorpaa det beror, om han desuagtet kan hæve Kontrakten eller maa nøjes med Opfyldelsesinteressen. I en enkelt Retning synes dog K. L. § 16 med Hensyn til denne Beføjelse at stille ham anderledes end efter de almindelige Regler. Efter disse vilde Medkontrahenten, der har erlagt en Ting under Forudsætning af Vederlagets Erholdelse, naar dette udebliver, ikke blot kunne vindicere selve Tingen, men, dersom den er afhændet eller forbrugt, kunne kræve dens Værdi[48a]). Han vilde f. Eks., dersom han, fordi det er ham særligt magtpaaliggende straks at faa Penge, mod kontant Betaling har solgt en Ting, der er 1000 Kr. værd, for 700 Kr., naar Fallenten har forbrugt denne uden at betale, ikke være indskrænket til

[47]) § 62. IV. 5.

[48]) Deuntzer Sk. R. S. 217—218, ndfr. § 90 Note 35, § 136 før Note 119[b], men dog Motiver til Forslag til Konkursloven S. 45, P. G. C. Jensen i U. f. R. 1886 S. 172—173, Almén ad § 39 ved Note 186, 223 ff.

[48a]) Note 22.

at kræve Vederlaget 700 Kr., men vilde kunne fordre 1000 Kr. Denne sidste Beføjelse omtaler K. L. § 16 ikke, og Slutningsordene i Paragrafen synes at udelukke den ved at udtale, at Medkontrahenten, bortset fra hans Beføjelse til at kræve det erlagte tilbage, naar det endnu findes i Boet, kun kan kræve Opfyldelsesinteressen af dette. Men Meningen med disse Ord er i den heromhandlede Henseende vistnok kun at udtale, at Medkontrahentens Ret imod Boet, dersom dette ikke indtræder, bortset fra hans Ret til at søge det erlagte tilbage, naar det er i Behold, kun er et Konkurskrav, ikke et Massekrav eller Separatistkrav. Efter denne Forstaaelse medføre Slutningsordene kun, at hint Krav paa det erlagtes Værdi ikke er et Separatistkrav, selv om f. Eks. den modtagne Ting er solgt af Fallenten, og Kjøbesummen endnu findes som individualiseret i Boet, men udelukke ikke dette Krav. Har Medkontrahenten erholdt noget af Boet, som ikke leveres tilbage, maa Boet i det af K. L. § 16. 2⁰ omhandlede Tilfælde holdes skadesløst, og ellers maa det modtagne godtgjøres efter de ovfr. S. 703—704 udviklede Regler.

Har Boet i rette Tid afgivet Erklæring om at ville indtræde i Retshandelen, er Medkontrahenten bunden ved denne som hidtil. Han er pligtig at erlægge til Boet i Stedet for til Fallenten og staar med Hensyn til sin Vederlagsfordring som Massekreditor i Boet. Ved Kbl. § 39 er der imidlertid gjort en Undtagelse fra den Sætning, at det er tilstrækkeligt til at holde Medkontrahenten bunden, at Boet har erklæret at ville indtræde. Løsøresælgeren kan, naar Tiden for Leveringen er kommen, forlange, at Boet skal stille ham betryggende Sikkerhed for Kjøbesummens Betaling til Forfaldstid. Stilles saadan Sikkerhed ikke straks[48b]) ifølge Opfordring, kan Sælgeren hæve Aftalen (eller hæve Salget og kræve Opfyldelsesinteresse). Denne Bestemmelse er særlig for Løsørekjøberen, se dog ogsaa Sølov § 240; dens analogiske Anvendelse paa andre Tilfælde er udelukket[48c]) ved den almindelige Lovbestemmelse i K. L. § 16.

[48b]) Jfr. Almén ad § 39 Note 178 ff.

[48c]) Anderledes efter svensk Ret, Almén Rubriken till §§ 39—41 Note 5 ff.

Om Medkontrahentens Stilling overfor Fallenten, naar Boet ikke vil indtræde, taler K. L. § 16 ikke. Men det følger af Lovbestemmelsens Formaal, se ogsaa Kbl. § 39, at Medkontrahenten, forsaavidt ikke andet følger af Aftalen, maa kunne udøve de ovenfor omtalte Beføjelser uden noget Hensyn til Fallenten, hvis denne ikke ved de afgjørende Tidspunkter har tilkjendegivet, at han vil fastholde Kontrakten og stillet betryggende Sikkerhed for Opfyldelse til Forfaldstid[48d]). Naar Fallentens Handlingstid er kommen, kan Medkontrahenten naturligvis efter almindelige Moraregler hæve Aftalen, hvis han ikke faar fuld Fyldestgjørelse.

Er Fallentens Ret ifølge den gjensidige Kontrakt af saadan Beskaffenhed, at den ikke kan tilegnes af Boet, jfr. ovfr. § 51. II., f. Eks. visse Brugsrettigheder og visse Krav paa Arbejdsydelser, omfattes Forholdet ikke af K. L. § 16. Men analogisk maa det antages, jfr. ogsaa Kbl. § 39, at Medkontrahenten, hvis Fallenten ikke stiller betryggende Sikkerhed, ligesom naar Boet ikke vil indtræde, kan kræve Opfyldelsesinteresse i Boet — altsaa f. Eks. i vedvarende Arbejdsforhold fortjent Løn og Erstatning for Afbrydelse, men ikke fremtidig Løn mod at holde sig beredt til at arbejde efter Kontrakten — eller hæve Aftalen[49]). Udenfor K. L. § 16 falde naturligvis ogsaa de Tilfælde, hvor den Fallenten paahvilende Ydelse er af saadan Beskaffenhed, at den ikke kan erlægges af Boet, f. Eks. en personlig Arbejdsydelse.

§ 66.

Forening eller Sammenfald af Fordringshavers og Skyldners Person[1]) (Konfusion).

Naar Fordringshaverens og Skyldnerens Personer forenes eller falde sammen, maa Fordringsretten, til hvis Begreb det

[48d]) § 90 Note 45, Evaldsen Sp. D. S. 102—104, Almén ad § 39 Note 175—177.

[49]) Deuntzer Sk. R. S. 223—224, ovfr. Note 19 og 19ᵃ. Nærmere i Speciel D. se f. Eks § 90. II. 1. a., § 136 Note 127 ff.

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 164—165, Larsen S 98—99, Gram S. 395—396, Evaldsen S. 495—500, Aubert S. 284—285, G. W. Gram S. 91—92, E. Møller T. f. Rvdsk. IV S. 42—44, Dækningsadgang S. 239—

hører, at en Person som berettiget staar overfor en anden som forpligtet, opløses, saavidt dette Sammenfald (Konfusion) rækker; Ingen kan have en Fordringsret mod sig selv. Dette Ophør bevirkes ved de Kjendsgjerninger, som vilde have gjort Skyldneren til Fordringshaver eller Fordringshaveren til Skyldner i et bestaaende Skyldforhold, dersom henholdsvis Skyldneren eller Fordringshaveren havde været en Tredjemand. Som antydet maa det, for at en Fordringsret af denne Grund fuldstændigt kan ophøre, være en Betingelse, at Sammenfaldet af Fordringshaver og Skyldner er fuldstændigt. Naar f. Eks. en Fordringshaver, efterat have pantsat sin Fordring, arves af eller arver Skyldneren, staar Panteretten fremdeles ved Magt[2]); for dens Vedkommende har der ikke fundet nogen Konfusion Sted. Og da Fordringsrettens Ophør alene skyldes den begrebsmæssige Umulighed af, at en Person kan have Fordringer mod sig selv, og ikke har nogen anden Grund, synes Konfusionen i og for sig kun at kunne bevirke, at Fordringen ophører, saalænge Fordringshaver og Skyldner ere samme Person. Principielt maa det følgeligt fastholdes, at Konfusionen i og for sig kun bevirker, at Fordringsretten hviler, og ikke udelukker, at Skyldforholdet kan gjenopvaagne (se om Terminologien straks ndfr.), naar Fordringshavers og Skyldners Personer i Overensstemmelse med almindelige Regler atter adskilles. Urigtigt vilde det altsaa være[3]), som det stundum sker, at betegne Sammenfaldet som en Slags Betaling eller gjennemført Kompensation. Men af forskjellige Hensyn vil dog hin Gjenopvaagnen undertiden kunne være udelukket, helt eller dog i visse Retninger, og ofte vil den ikke blive til Virkelighed. Forsaavidt kan Konfusionen bevirke, at Fordringsretten har udspillet sin Rolle, og forsaavidt kan den i

---

269, Schrevelius II S. 455—456, Serlachius § 59, jfr. Goos II S. 277—278, Planck II Vorbem. zu §§ 362 ff., D. Entw. Mot. II S. 116—117, B. G. B. §§ 2175, 425. 2°.

[2]) Jfr. om det Tilfælde, at Panthaveren arver Skyldneren, Hagerup Den norske Panteret S. 337.

[3]) H. R. T. 1891. 256 (U. f. R. 1891. 1014), D. Entw. Mot. II S. 117, jfr. Windscheid § 352 Note 4 og 5.

sit Resultat sammenstilles med Betaling eller Kompensation eller Opgivelse.

Hovedeksemplet paa Konfusion ved Universalsukcession er Arv, naar Skyldneren arver Fordringshaveren eller omvendt, se herom nærmere i Arveretten. Den for Tredjemand ved en Tredjemandsretshandel stiftede Fordringsret ophører kun ved Arvekonfusion, naar Tredjemand arver Løftegiveren eller omvendt. Men naar Løftemodtageren, der kan opløse Tredjemands Ret, arver Løftegiveren, har Tredjemand ikke længere nogen Ret, fordi det nu er den Person, der er Skyldner, som kan opløse hans Ret. Omvendt erholder Tredjemand en uopløselig Ret, naar Løftemodtageren, der kunde opløse hans Ret, arves af Skyldneren, thi Opløsningsretten er en personlig Beføjelse, som ikke falder i Arv[4]).

Som Eksempel paa Konfusion ved Singulærsukcession fremhæves, at Skyldneren gjør Udlæg i den Fordringsret, der haves imod ham, og navnlig Transport fra Fordringshaveren til Skyldneren, jfr. Stp. L. 10. Febr. 1861 § 62. e, ovfr. § 61 i Slutn. At saadan Transport maa bevirke, at Fordringsretten ophører, saalænge den ved Transporten skabte Tilstand vedvarer, følger, som bemærket, med begrebsmæssig Nødvendighed af Fordringsrettens Natur; Undtagelser fra Sætningen ere begrebsmæssigt udelukkede. Ogsaa den Skyldner, der erhverver et af ham selv udstedt Ihændehaverpapir eller Ordrepapir, maa erkjendes ikke at være Skyldner, saalænge han ejer Gjældsbrevet[5]). Men der opstaar her det Spørgsmaal, hvorvidt Skyldneren, der har faaet sig den Fordringsret, som haves imod ham, tiltransporteret, kan transportere denne videre, saa at den nye Erhverver erholder samme Retsstilling, som om ingen Konfusion havde foreligget. At der ved

---

[4]) § 24 Note 16, jfr. Stobbe § 172. II. 7.

[5]) Herimod Windscheid § 341 Note 7, § 352 Note 1, Stobbe § 175. IV, § 180. 6. Sætningen, at Forpligtelsen efter saadanne Papirer vedvarer, saalænge Papiret eksisterer i ukvitteret Tilstand, er kun et ukorrekt Udtryk for den Iagttagelse, at der ved disse Papirer haves en særligt udstrakt Adgang til at bringe Skyldforholdet til at gjenopvaagne efter en Konfusion, og at der er en særligt nærliggende Udsigt til, at denne Adgang vil blive benyttet.

saadan „Transport“ stiftes en ny Forpligtelse for Skyldneren, idet han jo ikke var Skyldner forinden Transporten, er vist nok[5a]). Men om man vil kalde det ved Transporten fremkommende Resultat en ny Ret med samme Indhold som den før Konfusionen foreliggende eller en Fortsættelse (Gjenopvaagnen) af den ældre Ret, er kun et terminologisk Spørgsmaal; af tidligere anførte Grunde foretrækkes den sidste Udtryksmaade[5b]). Spørgsmaalet om Transportbeføjelsen har naturligvis særlig Betydning, naar det gamle Skyldforhold har et saadant Indhold eller er udrustet med saadanne Privilegier og Sikkerhedsrettigheder, som Skyldneren overhovedet ikke kan indrømme en Fordringshaver, eller som han i alt Fald nu ikke efter almindelige Regler om Retsstiftelse fra første Færd kan indrømme den Person, til hvem han transporterer den af Konfusionen ramte Fordring. At nu for det første det omspurgte Resultat kan indtræde ved negotiable Papirer til Fordel for godtroende Erhververe, naar Konfusionen ikke fremgaar af Papiret, og det selv om den omhandlede Beføjelse ikke tilkommer Skyldneren[5c]), fremgaar af det ovfr. § 53 bemærkede. Men ganske bortset herfra synes den omhandlede Beføjelse i Almindelighed at maatte tilkomme Skyldneren. Positivt er dette udtalt med Hensyn til Veksler og Bankhæftelsesobligationer, se V. L. 7. Maj 1880 § 10, Fund. 5. Jan. 1813 § 11, Oktr. 4. Juli 1818 § 8, Pl. 4. Aug. 1835. Men ogsaa iøvrigt maa den, ifølge det ovfr. om Konfusionens Begreb bemærkede, og da den kan have et fornuftigt økonomisk Formaal, anerkjendes, forsaavidt der ikke haves modstaaende positiv Hjemmel, se saaledes Checklov 23. April 1897 Nr. 58 § 6. 2°, eller kan anføres særlige Grunde imod dens Anerkjendelse[6]). Hvad der skulde tale imod An-

[5a]) § 50 Note 28.

[5b]) § 49, § 61 i Slutn.

[5c]) Forsaavidt Beføjelsen lovligt tilkommer Skyldneren, se ndfr. i Teksten, skader det ikke Erhververen, at Konfusionen fremgaar af Dokumentet, Aubert Vekselret S. 135 Note 1.

[6]) Se om Forholdet til efterfølgende Panthavere Torp-Grundtvig S. 675—676, E. Møller Dækningsadgang S. 169, 247, men dog Hagerup Panteret S. 166—167, jfr. D. D. i U. f. R. 1893. 1207, 1906. 98 (§ 61 Note 46). Jfr. svensk H. R. D. i U. f. R. 1899. 797. Om Forholdet til Kautionist ndfr. § 117 Note 6. Jfr. Nordling i T. f. Rvdsk. III S. 156 ff.

erkjendelsen, maatte vel navnlig være den Betragtning, at Anerkjendelsen vil undergrave den Sætning, at en Skyldner ikke, efterat hans Forpligtelse er ophørt ved Betaling eller ved Eftergivelse, kan sætte det ældre Skyldforhold i Kraft igjen ved en Transport af dette, se § 61 i Slutn. Denne Betragtning kan dog ingenlunde føre til at nægte Beføjelsen men kun til at undergive den visse Begrænsninger. For at en Skyldner skal have den omtalte Beføjelse, maa det herefter udkræves, at det af Skyldnerens Transaktion med Fordringshaveren klart fremgaar, at det er en Konfusion og ikke en Indfrielse, som tilsigtes[7]), f. Eks. at Transportformen og ikke Kvitteringsformen er benyttet. Men endvidere maa det vistnok fastholdes, at Skyldneren ikke kan have nogen Transportbeføjelse, efter at Fordringens paa Forhaand fastsatte Forfaldstid er kommen[8]); ved V. L. § 10 maa denne Betingelse underforstaas[9]). Dersom man ikke anerkjender dette, at en paa eller efter Forfaldsdagen foreliggende Konfusion bringer Fordringsretten definitivt til Ophør, vilde man i forskjellige Henseender komme i Strid med de fornødne Hensyn til Tredjemand, f. Eks. Kautionisten, og med Lovgiverens Formaal med Privilegiers Anerkjendelse for visse Arter af Fordringer og dens Bestemmelser om, at Fordringsrettigheder af et vist Indhold ikke længere kunne stiftes. Indenfor de angivne Grænser maa Transportbeføjelsen vistnok tilkomme Skyldneren, i alt Fald ved negotiable Dokumenter. Dersom man ved andre Skyldforhold ikke vil anerkjende Beføjelsen, maa dette støttes paa, at der her ikke er nogen Trang til dens Anerkjendelse, og i alt Fald maa Beføjelsen vistnok forudsætte, at Fordringsretten har skriftligt Grundlag[10]).

[7]) Jfr. H. R. T. 1891. 256 (U. f. R. 1891. 1014), E. Møller Dækningsadgang S. 247. Skyldneren, som erlægger Fordringens Beløb til Fordringshaveren, kan vistnok ikke ensidigt forlange Transport istedetfor Kvittering, se § 61 Note 24.

[8]) Aubert S. 285.

[9]) Evaldsen Fortolkning af Vekselloven S. 50, Aubert Den nordiske Vekselret S. 119, Sp. D. I. S. 416.

[10]) Om man, forsaavidt Transportbeføjelse efter det anførte tilkommer Skyldneren, ogsaa maa antage, at hans Kreditorer kunne gjøre Udlæg i den til ham transporterede Fordring og søge Fyldestgjørelse ved at sælge

§ 67.

Ydelsens Umulighed[1]).

Naar og forsaavidt som den Ydelse, der ifølge et Obligationsforhold principalt skyldes, bliver umulig, ophører Pligten til at yde den, thi det umulige kan ikke være Pligt, se f. Eks. Fdn. 6. April 1842 § 7, Rpl. § 484. 1°, ovfr. S. 4—5. Men derfor er det ikke givet, at Forpligtelsen ophører. Det er tidligere udviklet, at Skyldneren ofte, uanset at Ydelsen er bleven umulig efter Forpligtelsens Stiftelse, maa tilsvare Fordringshaveren Opfyldelsesinteressen efter den almindelige Erstatningsregel eller efter Reglerne om Garantipligt, se ovfr. § 44. III og § 48. Ophørsgrund for Forpligtelser vil den indtraadte Umulighed for Ydelsen altsaa kun blive, for det første, naar de nysnævnte Regler ikke medføre Pligt for Skyldneren til at tilsvare Opfyldelsesinteressen, og dernæst, naar de vel medføre saadan Pligt, men ogsaa Erlæggelsen af Opfyldelsesinteressen bliver umulig. Ret og Forpligtelse vil da være ophørt, idet en begrebsmæssig nødvendig Betingelse for Rettens Eksistens er bortfalden.

Det første Tilfælde vil ordentligvis foreligge, naar den indtraadte Umulighed er objektiv og Skyldneren utilregnelig, men ordentligvis ikke, naar Umuligheden er subjektiv, selv om den er Skyldneren utilregnelig, se ovfr. § 44. III., hvor disse Sætninger nærmere belyses, og hvor det paavises, at de begge have Undtagelser, samt at Umulighed kun meget sjældent vil kunne være Ophørsgrund, naar Ydelsesgjenstanden er generisk bestemt. Særligt kunde der spørges, om ikke Fdn. 6. April 1842 § 7[2]) indeholder den Regel, at Skyldneren, efterat Dom er falden for hans Forpligtelse, ubetinget uden Hensyn til Umulighedens Art og Indtrædelsesmaade maa tilsvare Opfyl-

---

den efter L. 9. April 1891 § 17 og 18, Rpl. §§ 548, 549, kan være tvivlsomt. Naar Transportbeføjelsen har særlig positiv Hjemmel, og vistnok ogsaa med Hensyn til Papirer, hvis regelmæssige Funktion det er at gaa fra Haand til Haand, maa Spørgsmaalet besvares bekræftende.

[1]) Se Literaturangivelser § 44 Note 1.

[2]) Coll. Tid. 1840 Nr. 28, Anhang LXXVIII—LXXX, Nellemann Pr. S. 878 Noten, Munch-Petersen Pr. S. 484, jfr. H. R. T. 1905. 691 (U. f. R. 1906. 288), U. f. R. 1895. 166, 1896. 464.

delsesinteressen. At dette dog ikke kan være saa, fremgaar allerede deraf, at man saa ogsaa vilde komme til det Resultat, at Domfældte maatte tilsvare Opfyldelsesinteressen, selv om det er Domhaveren, som efter Dommens Afsigelse har hidført Umuligheden. Sagen staar vistnok saaledes, at Skyldneren efter Doms Afsigelse — bortset fra Appel af Dommen — ikke kan paaberaabe sig nogen forinden Dommen (eller Sagens Optagelse) indtraadt Umulighed som Ophørsgrund for sin Forpligtelse, men altid maa staa til Ansvar for saadan. Derimod maa han efter almindelige Regler kunne paaberaabe sig den efter Dommen indtraadte Umulighed som Frigjørelsesgrund[2a]). Men de almindelige Regler, navnlig Regelen om Obligationsperpetuation som Moravirkning, ville medføre, at selv den objektive Umulighed, naar den indtræder efter Dommen, ofte ikke vil frigjøre Skyldneren. Med det anførte stemmer Rpl. § ~~484~~ 1⁰. 493/1.

Naar indtraadt Umulighed saaledes bringer Forpligtelsen til Ophør, maa det stedse erindres, at Ophøret kun strækker sig, saavidt Umuligheden rækker. Den delvise Umulighed afføder kun delvist Ophør; den midlertidige medfører kun midlertidigt Ophør, medmindre Ydelsen paa Grund af Tidsforløbet ved Umulighedens Ophør vilde være en væsentlig anden[2b]), se straks ndfr. om Pengeforpligtelser. Forsaavidt den Begivenhed, der har medført Umuligheden af Ydelsen og saaledes frigjort Skyldneren, har skabt Ret for ham til Godtgjørelse for Ydelsen, kan man vistnok som almindelig Regel opstille, at Fordringshaveren maa have Krav paa disse Rettigheder istedetfor Ydelsen[3]), (Surrogationsprincipet), jfr. Fdn. 27. Maj 1848

[2a]) Jfr. Isl. L. 4. Novbr. 1887 Nr. 25 § 11, B. G. B. § 283, Planck II ad § 283 Nr. 3, jfr. B. G. B. § 292.

[2b]) H. R. T. 1893. 154 (U. f. R. 1893. 751), U. f. R. 1890. 947, jfr. Resp. 27. Oktbr. 1899 (U. f. R. 1900. 440), Almén ad § 21 Note 173—177, ad § 24 Note 29—31, Planck II ad 275—290 Nr. 2, ad § 275 Nr. 2, jfr. ad § 308 Nr. 1, Staub Exk. zu § 374 Anm. 41. Jfr. § 44 Note 15 og 38, § 65 Note 1[b].

[3]) Almén ad § 17 Note 162—172, Hagerup S. 26—29, Jul. Lassen T. f. Rvdsk. I S. 479, Aubert Sp. D. I S. 115—116, Windscheid § 264 Note 6—8, § 327 Note 7, 12, B. G. B. § 281, Planck II ad § 281, D. Entw. Mot. II S. 46—47, 296, code civil art. 1303, ndfr. § 79 Note 34, 35. Jfr. Torp-Grundtvig § 45. 3. c. og ovfr. § 33. 2. a.

§ 10. L. 4. Juli 1850 § 8, f. Eks. paa Skyldnerens Erstatningskrav mod Tredjemand, som har beskadiget eller tilintetgjort den Ting, der skulde ydes.

Det andet Tilfælde, i hvilket Skyldnerens Pligt ophører paa Grund af Ydelsens Umulighed, nemlig at ogsaa Opfyldelsesinteressens Erlæggelse bliver umulig, har ikke megen praktisk Betydning. Kravet paa Opfyldelsesinteressen er et Pengekrav. Og selv om Skyldneren kan oplyse, at han Intet ejer til at fyldestgjøre denne Forpligtelse med og ikke har nogensomhelst Udsigt til at erholde noget, hvormed den kan fyldestgjøres, kan Retsordenen ikke gaa ud fra, at denne rent økonomiske Umulighed er en definitiv. Umuligheden for Pengekravs Opfyldelse maa indtil videre behandles som en blot midlertidig Umulighed, og for denne midlertidige Umulighed staar Skyldneren, som tidligere oplyst, til Ansvar, ovfr. S. 377, ja Retsordenen kan ordentligvis ikke engang gaa ud fra denne Umuligheds Virkelighed, selv om der foreligger et efter almindelige Regler gyldigt Bevis for den, se ovfr. S. 332. Ligesom derfor Lovgivningens Regler om Gjældsfængsel ingenlunde ere uanvendelige, men endog bl. a. særligt rettede imod det Tilfælde, at Skyldneren er „oplyst" Intet at eje, saaledes kan der, uanset at Skyldneren er aldeles ude af Stand til at betale og ikke har nogen Udsigt til at komme i Stand hertil, erhverves exigibel Pengedom over ham med stadigt paaløbende Morarenter[4]). Først naar Umuligheden er given som definitiv, idet Skyldnerens Erhvervsevne er ophørt, vedkjender Retsordenen sig Umuligheden af at opfylde Pengeforpligtelser som Ophørsgrund for Forpligtelsen, altsaa naar Skyldneren er død uden at Gjæld er vedgaaet efter ham, og hans Bo ikke indeholder Midler til Fordringshaverens Fyldestgjørelse.

Naar de Pligter i et Kontraktsforhold, der paahvile den ene Part, bortfalde som Følge af Ydelsens Umulighed, opstaar det Spørgsmaal, om ogsaa de den anden Part paahvilende Forpligtelser bortfalde. Hvad den anden Parts Pligt til at

---

og 6., samt særligt om Ret til Forsikringssum ndfr. § 123. II. 4. Almén ad § 17 Note 172—199, Federspiel Interesse S. 322 ff.

4) H. R. T. 1887. 283 (U. f. R. 1887. 982).

erlægge Vederlag for den umuligblevne Ydelse angaar, er det tidligere (§ 18. III. 2., § 44. VI.) omtalt, at denne ofte vil være bortfalden ifølge Reglerne om bristende Forudsætninger, se ogsaa § 65. II. 2 og 3. Efter det paa disse Steder nærmere udviklede kan det som almindelig Regel opstilles, at Parten i et gjensidigt bebyrdende Kontraktsforhold ikke er pligtig at betale for det, som paa Grund af Ydelsens Umulighed ikke erlægges, og kan søge det herfor erlagte Vederlag tilbage[5]), Kbl. §§ 21, 28, 57, Sølov §§ 151, 160, D. L. 5—1—11, L. 10. Maj 1854 §§ 19, 41. 17, jfr. § 42. Men trods Umuligheden maa den Vederlagspligtige dog erlægge Vederlaget, naar han er ansvarlig for Umuligheden[5a]), og der gives ogsaa visse andre Tilfælde, hvor Vederlaget trods Ydelsens Umulighed maa erlægges, se Kbl. § 17. 2°, L. 10. Maj 1854 § 33, 9. April 1891 Nr. 67 § 14, Sølov § 90. 3°, L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 11. Forpligtelser, som paahvile den anden Part, men som ikke ere Pligter til at erlægge Vederlag for den umuligblevne Ydelse, paavirkes derimod ikke af den indtraadte Umulighed. Depositaren og Lejetageren kan f. Eks. hos Forvaringsgiveren og Udlejeren kræve det Vederlag for Bekostninger paa den deponerede og lejede Ting, som ifølge Kontrakten tilkommer dem, selv om Tingen er gaaet til Grunde, saa at den ikke kan tilbageleveres.

At ogsaa Hindringer for en Pligtopfyldelse, skjønt Opfyldelsen ikke egentlig er umulig, kunne bevirke Pligtens midlertidige eller definitive Ophør, er tidligere omtalt; Strike og Lock-out kunne udgjøre saadanne Hindringer, men ville dog i Almindelighed ikke udelukke Ansvar[6]). Der foreligger da —

[5]) Ovfr. § 18 Note 23, 22, 23a.

[5a]) B. G. B. § 324.

[6]) Er Ydelsen generisk bestemt, ville disse Kjendsgjerninger ofte allerede af den Grund ikke kunne virke frigjørende, at de ikke konstituere Artshindring. Og bortset herfra ville de ofte høre til de Hindringer, som Skyldneren ved Aftalens Indgaaelse burde have taget i Betragtning, eller som kunde have været afværgede eller kunne brydes uden uforholdsmæssige Opofrelser, jfr. Almén ad § 24 Note 81—86, Staub Exk. zu § 374 Anm. 41. I Praksis ere Strike og Lock-out ikke blevne anerkjendte som Ansvarsfrihedsgrunde, U. f. R. 1902. 190, 1893. 420, jfr. 1887. 98, uden ifølge Vedtagelse H. R. T. 1901. 498 (U. f. R. 1902 B. 25), U. f. R.

ifølge udtrykkelig Aftale eller ifølge Sætningen om *naturalia negotii* — en Ophørsgrund af den i § 65. I. omhandlede Art.

§ 68.

Skyldnerens Ophævelse af Fordringsretsforholdet, fordi det strider mod hans Interesser[1]).

Naturligvis kan der ikke i Almindelighed være nogen Tale om, at Skyldneren skulde kunne ophæve et Fordringsretsforhold, fordi han finder eller oplyser, at det strider mod hans Interesser. Selv om Forholdene efter en Kontrakts Indgaaelse vise sig allerede ved Indgaaelsen at have været saaledes eller nu at have forandret sig saaledes, at Kontrakten aldeles ikke bringer Kontrahenten Gavn men kun er til hans Skade, maa han være bunden til den; for urigtige eller bristende Forudsætninger i saa Henseende maa Skyldneren ordentligvis selv bære Risikoen[1a]), ovfr. § 18. I. Den tidligere i den almindelige Retslære opstillede Sætning, at Kontrakten maa formodes at være indgaaet *rebus sic stantibus*, er forlængst forkastet[2]); den vilde tilintetgjøre al Sikkerhed i Omsætningen og praktisk ophæve Regelen, at Kontrakter ere forpligtende. Det vil da ogsaa ses, at de Lovbud, der for forskjellige Kontraktsforhold angive de ifølge Sætningen om *naturalia negotii* relevante Forudsætninger, se f. Eks. ovfr. § 65. II. 2., ordentligvis netop ikke angive de her omtalte som relevante.

Men enkelte Lovbud ses dog at hjemle Skyldnere Beføjelse til at hæve Kontrakten, fordi den strider imod deres Interesse. Spørgsmaalet bliver, om der af disse Lovbud eller af Lovgivningens Regler iøvrigt kan udledes almindeligere Grundsætninger om en Beføjelse for en Part til at hæve en

---

1907. 780. Jfr. ovfr. § 44 Note 20 og D. i U. f. R. 1900. 838 (§ 62 Note 57).

[1]) Ørsted Hdbg. V S. 166, Larsen S. 100, Gram S. 408—409, Evaldsen S. 493—494, 59, Aubert S. 289—291, jfr. Goos II S. 276—277, 208—210 og Citater ovfr. § 65 Note 3.

[1a]) Jfr. § 62 Note 57, Planck II ad § 616 Nr. 5.

[2]) Jfr. D. Entw. Mot. II S. 199, 843, Bugge i T. f. Rvdsk. XV S. 185 ff.

Kontrakt, fordi den strider mod hans Interesser. Først maa da udsondres en Række Bestemmelser, som vedrøre Søfartsforholdene og ere saaledes begrundede i disses ejendommelige Natur, at de ikke kunne afgive Støttepunkt for nogen almindelig Grundsætning[2a]), se saaledes f. Eks. Bestemmelser i Sølov § 63. 2⁰ og 3⁰ og § 91 om Afskedigelse af Skipper og Søfolk, § 85 om Søfolks Ret til at forlade Tjenesten, §§ 126, 159—161, 169 om Beføjelse til at hæve Befragtningskontrakt, § 265, jfr. Konv. 2. April 1850 §§ 154 ff., om Ristorno. Undtagelsesbestemmelser ere ogsaa Reglerne i D. L. 3—13—3, Fdn. 16. Jan. 1789, jfr. nu L. 19. Febr. 1861 § 8, om Ejerens Beføjelse til at opsige Fæsteren, fordi han selv vil bebo Fæstegaarden[2b]).

Som Udslag af en almindeligere Grundsætning kunde man derimod maaske betragte de Lovbud, der i vedvarende Arbejdsforhold dels give Arbejderen en Beføjelse til at sætte en Grænse for sin Pligts Varighed, dels frigjøre Arbejdsherren for, naar han af visse Grunde ikke for Fremtiden har Interesse i Arbejdets Fortsættelse og derfor nægter at fortsætte Forholdet, at betale hele det lovede Vederlag for den resterende Kontraktstid, som han efter de almindelige Regler om Fordringshavermora vilde være pligtig at betale, se ovfr. § 62. IV. 5., se saaledes L. 10. Maj 1854 §§ 8, 13, 46, jfr. §§ 14 og 44 smh. m. § 43. 6⁰, L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 17, § 14. 2⁰, § 16. 5⁰. Saadanne Lovbud og Reglerne om Nødstilstand afgive vistnok de eneste Støttepunkter i dansk Ret for en almindeligere Grundsætning om Ophævelsesbeføjelse for Skyldneren af den her omtalte Art.

Af Reglerne om Nødstilstand, ovfr. § 28. V. 3., § 35. III. 3, følger nu vistnok, at den Forpligtede, mod at give Fordringshaveren en efter Værdikravsmaalestokken fastsat Erstatning, maa kunne afkaste sin Forpligtelse, naar dens Vedvaren vilde medføre Tab for ham, der ere ganske uforholdsmæssige i Sammenligning med den Skade, som Fordringshaveren vil lide ved at maatte nøjes med Erstatning. Men megen praktisk Betyd-

[2a]) Bentzon Søret S. 140—141, 686, Grundtvig Søret S. 69, 299.
[2b]) § 89 ved Note 44[h], jfr. Note 32[b].

ning vil denne Sætning ikke have[2c]). I vedvarende Arbeidskontrakter maa Arbejderen ifølge Grundsætningen i L. 10. Maj 1854 § 8, jfr. L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 17, Sølov § 83, vistnok, naar Kontrakten gaar ud paa at binde hans Arbejdskraft som Helhed eller i det væsentlige for længere bestemt Tid — se om det Tilfælde, at Kontrakten er indgaaet uden Begrænsning ovfr. § 65. I. — kunne ophæve sin Forpligtelse[2d], i alt Fald med passende Varsel og mod en efter Værdimaalestokken fastsat Erstatning. Hvorvidt man iøvrigt kan antage, at væsentlige Forandringer i en Parts Forhold kunne give ham Beføjelse til at hæve et vedvarende Arbejdsforhold[3]), er tvivlsomt. Bestemmelserne i L. 10. Maj 1854 §§ 13 og 46 antages kun analogisk anvendelige paa Forhold, der have nær Lighed med Tyendeforholdet[4]). I Retsanvendelsen synes der at være liden Tilbøjelighed til at anerkjende Ophævelsesbeføjelse; i hvert Fald vil man vistnok kræve, at uforskyldte Omstændigheder have gjort Kontrakten i særlig høj Grad utjenlig eller byrdefuld for den Paagjældende[5]).

§ 69.

Forældelse eller Præskription[1]).

I. Af Hensyn til den fornødne Sikkerhed i Retsforholdene have Lovgivningerne i Almindelighed anerkjendt Forældelses-

---

[2c]) Jfr. herom H. R. T. 1863. 689, U. f. R. 1889. 745, Torp-Grundtvig S. 217, H. R. T. 1906. 538 (U. f. R. 1907. 59), U. f. R. 1906. 413, 1908. 619, ndfr. § 88 Note 17, § 141 Note 33, Windscheid § 264 Note 10.

[2d]) § 20 Note 9[a].

[3]) Jfr. § 137 Note 54, Staub ad D. H. G. B. § 70 Note 2.

[4]) § 136 Note 86 og 87.

[5]) Nærmere § 137 Note 55—59, U. f. R. 1906. 143, 1907. 831, jfr. § 62 Note 57. Et særligt Spørgsmaal er det, om Arbejdsgiverens Konkursbo for Boets Vedkommende har Ophævelsesbeføjelse udenfor Kontraktens Indhold, se § 136 Note 125 og nu H. R. T. 1908. 6 (U. f. R. 1908. 406), jfr. U. f. R. 1908. 472.

[1]) Øllgaard S. 201—210, Ørsted N. j. A. I S. 79—112, J. T. XV. 2 S. 184—191, Hdbg. IV S. 354—361, Larsen S. 100—120, Gram S. 409—437 og Sp. D. S. 967—968, Evaldsen S. 501—521, Aubert S. 292—314, G. W. Gram S. 95—101, Thomsen Bidrag til Læren om

instituter, hvorefter Fordringsrettigheder ophøre efter en vis Tids Forløb, naar de ikke i Mellemtiden have givet visse Livstegn fra sig. Nærmere bestemt kan som de reale Hensyn[2]), der ligge til Grund for Forældelsesreglerne, navnlig nævnes: En ubegrænset Levetid for Fordringsrettigheder vilde medføre Fare for Gjennemførelsen af ugrundede Krav, dels saadanne, som aldrig have eksisteret, dels Krav, som ere indfriede eller ramte af en anden Ophørsgrund[2a]). Der er Grund til at sikre Skyldnere imod at overraskes af gamle Fordringer, som de ikke kjende, eller om hvilke de dog kunne antage, at de ikke ville blive gjort gjældende. Og det er en Samfundsinteresse, at Fordringsrettigheder afvikles inden rimelig Tid, idet Udsættelse hermed gjennemsnitligt er en daarlig Økonomi for Skyldneren og medfører Usikkerhed for Fordringshaveren.

Det almindelige Forældelsesinstitut er hos os[2b])

Fordringsrettigheders Forældelse efter dansk og fremmed Ret, Stang Lund Bilag I til Forhandlingerne paa 7de nordiske Juristmøde, Forhandlingerne smstds. S. 5—52.

[2]) Goos II S. 278—279, Aagesen S. 27 og navnlig detailleret Thomsen l. c. S. 21 ff.

[2a]) Jfr. om Slappelsen af de almindelige Krav til Proceserklæringers Bestemthed og til Bevis, naar det gjælder gamle Fordringer, Munch-Petersen Pr. S. 275 Note 6, 311 og endvidere f. Eks. H. R. T. 1894. 721 (U. f. R. 1895. 99), U. f. R. 1908. 634. 1906. 48, 1899. 992, 1894. 570, 1161.

[2b]) I Norge er det paa N. L. 5—13—2 (enslydende med D. L. 5—14—4) hvilende Forældelsesinstitut afløst af L. 27. Juli 1896, der opstiller en almindelig Forældelsesfrist af 10 Aar, medens der for en Mængde, i det daglige Liv forekommende Fordringer gjælder en Frist af 3 Aar og for enkelte Fordringer en 20 Aars Frist. Alle disse Frister regnes fra det Tidspunkt, da Fordringen forfaldt eller ved Opsigelse kunde bringes til at forfalde. Et dansk Lovforslag, udarbejdet i Forbindelse med det norske og af væsentlig samme Indhold som dette, har været forelagt Rigsdagen uden at blive gjennemført (derimod er et lignende Forslag, dog med 4 Aars Frist i Stedet for den treaarige, gjennemført paa Island, L. 20. Oktbr. 1905 Nr. 34). Et nyt Forslag var i 1908 lige ved at blive vedtaget i Rigsdagen. Det gik ud paa, at Regelen i D. L. 5—14—4 skal vedblive at gjælde for alle ikke særligt undtagne Fordringer, hvorhos det for adskillige, hyppigt i det daglige Liv forekommende Fordringer fastsætter en Forældelsestid af 5 Aar, i Almindelighed regnede fra Forfaldstid. Endvidere bestemmer det, at en Fordrings Forældelse ikke medfører Bortfald af dertil knyttet Haandpanteret eller Underpant i fast Ejendom

efter D. L. 5—14—4 ordnet saaledes, at Fordringsrettigheder, naar der er hengaaet 20 Aar, i Almindelighed regnede fra Fordringens Stiftelse, uden at de i Mellemtiden ere holdte i Kraft, ere gaaede til Grunde (ndfr. II.—VI.). Forældelsen finder Sted, selv om Skyldneren vidste, at han var forpligtet, og uanset at Fordringshaveren ikke vidste[3]), at han havde Retten, jfr. dog ndfr. S. 734—735 om Erstatningskrav o. desl. Vedtagelser om, at en Fordringsret ikke skal være forældelig, eller om, at Forældelsesfristen skal være længere end den af Loven foreskrevne, ere ugyldige[4]); derimod er der Intet til Hinder for at vedtage en hurtigere Forældelse end den af Lovgivningen foreskrevne[5]). Ved Siden af det almindelige Forældelsesinstitut forefindes i Lovgivningen adskillige spredte Bestemmelser, som hjemle kortere Forældelsesfrister for visse Krav[6]) (VII.). Undertiden sondrer man indenfor de Tilfælde, hvor en Fordringsret ophører ved Udløbet af en af Lovgivningen fastsat

---

og Skibe. Se herved Thomsen La prescription des créances (Særtryk af La Revue de Droit international et de Legislation çomparée 1894) og om den norske Lov af 1896 Hambro Om Forældelse af Fordringer efter norsk Ret, F. B. i T. f. Rvdsk. XIII S. 328 ff. og Hambro i Norsk Retstidende 1902 S. 1 ff. — Om Grænserne mellem dansk og fremmed Forældelseslovgivnings Anvendelse jfr. H. R. T. 1898. 778 (U. f. R. 1899. 370, 1898. 991), U. f. R. 1906. 319, 1905. 332, 1899. 836, 1884. 648, Schl. H. R. D. II. 84.

[3]) D. i U. f. R. 1879. 550.

[4]) D. i J. T. XIX. 13.

[5]) F. Eks. D. i J. U. 1849. 39, Schl. H. R. D. I. 453, U. f. R. 1900. 932, jfr. 841, § 2. V., § 65. I., § 120. II.

[6]) Ogsaa i fremmede Lovgivninger er Sagen i Almindelighed ordnet saaledes, at der findes et almindeligt Forældelsesinstitut med længere Forældelsestid (30 à 10 Aar) og derhos Regler om kortere Forældelsestid for visse særligt angivne Fordringer, navnlig Erstatningskrav og kontraktmæssige Fordringer, som stiftes i daglig Handel og efter deres Natur ere bestemte til hurtig Afgjørelse. Men i Almindelighed ere i fremmed Ret langt flere Fordringer end i dansk Ret henlagte under den kortere Forældelse. I engelsk-amerikansk Ret er omvendt en kort Forældelsestid den almindelige Regel, og kun særligt nævnte Fordringer have en længere Forældelsestid. Se herom nærmere Thomsen l. c. S. 1—9, Stang Lund l. c., Forhandlingerne paa 7de nordiske Juristmøde S. 5—52, Serlachius §§ 62, 63, B. G. B. §§ 194 ff., 852 m. fl., D. Entw. Mot. I S. 288 ff. og ovfr. Note 2 b.

Tid, imellem paa den ene Side den egentlige Forældelse eller de Tilfælde, hvor Retten ophører ifølge en Uvirksomhed fra den Berettigedes Side, og paa den anden Side de Tilfælde, hvor Lovgivningen kun har indrømmet en Fordringsret for en vis Tid. Men hertil er der ikke nogen Grund; Forholdet opfattes vistnok i alle Tilfælde rettest saaledes, at der af Lovgivningen er fastsat en Begrænsning for Varigheden af Retten, og nogen Væsensforskjel mellem de to Grupper af Tilfælde er der i alt Fald ikke[6a]). Udenfor Forældelsesinstitutet falde derimod Reglerne om Præklusion, der gaa ud paa, at Fordringsretten ophører, naar Fordringshaveren ikke melder sig inden en vis Frist, efterat han ved offentlig Indkaldelse er opfordret hertil, se herom § 70.

II. Gjenstand for Forældelse ere efter Ordene i D. L. 5—14—4 alle Gjældsbreve, se om dette Begreb ovfr. S. 541. Men der er nu i Almindelighed ikke nogen Tvivl om, at man, ifølge Analogien af D. L. 5—14—4, maa antage, at Formuefordringsrettigheder i Almindelighed ere forældelige, se ndfr. om familieretlige, arveretlige og statsretlige Krav. Indholdet af Fordringsretten maa i denne Henseende være ligegyldigt[7]); Grundene til Forældelsesinstitutet passe lige saa godt paa Forpligtelser til at overdrage andre generisk bestemte Ting end Penge og paa Forpligtelser til at overdrage eller udlevere individuelt bestemte Ting og til at erlægge Arbejdsydelser som paa Gjæld. Og gjensidige Obligationsforhold maa forældes ligesaa vel som ensidige. Ogsaa det Baand, som en Person har lagt paa sin Erhvervsevne, ovfr. § 2. I. 3., og de negative Obligationsforhold, § 2. I. 4., maa vistnok være forældelige. Stiftelsesmaaden maa være ligegyldig. Naar Gjældsbreve forældes, maa det saameget mere antages, at ogsaa de Krav, som hvile paa mundtlige Løfter[8]) eller paa med

[6a]) Thomsen l. c. S. 11 ff., se dog Windscheid § 105 Note 6, D. Entw. Mot. I S. 292.

[7]) Se dog Aubert S. 294. Spørgsmaalet, om en Bemyndigelse forældes ved ikke at benyttes i 20 Aar, har ikke megen praktisk Betydning, § 139 Note 22, men maa vel besvares bekræftende, jfr. Schlossmann Stellvertretung II S. 500.

[8]) H. R. D. i J. A. XXX. 265, jfr. XXII. 77.

Løfter analoge Kjendsgjerninger (kvasikontraktmæssige Krav ovfr. § 25) eller paa Retsbrud[9]) (ovfr. §§ 26—31) eller paa andre Kjendsgjerninger (§§ 34—35), maa være forældelige. At der er falden Dom for en Fordring, udelukker den ikke fra Forældelse, men en ny Forældelsesfrist paa 20 Aar løber fra Dommens Afsigelse, se ndfr. S. 745 og 748—749.

Visse Undtagelser fra Regelen om Fordringsrettigheders Forældelse maa dog anerkjendes. Analogien af D. L. 5—14—4 kan saaledes vistnok ikke anvendes paa Krav paa Erholdelse af en Legitimation[10]), som Skyldneren er i Stand til at give Fordringshaveren uden Opofrelse af Formue eller Arbeide. Pengesedler forældes, som almindeligt lovbestemt Omsætningsmiddel, ikke. Muligvis vil man ogsaa antage, at Forældelsesfristens Udløb ikke er til Hinder for, at det ved en Forbrydelse paadragne Erstatningsansvar kan gjøres gjældende under den Sag, som ender med Dom for Forbrydelsen, eller ifølge Forbehold under denne Sag[11]), jfr. Fdn. 8. Juli 1840 § 37 og Reglerne om Hævd og Frugterhvervelse; Forældelsesregelen i Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2 angaar næppe saadant Erstatningsansvar. Men paa Str. L. § 300, der maa forstaas i Overensstemmelse med Lovgivningens almindelige Regler og Grundsætninger om Forældelse, kan den omtalte Sætning ganske vist ikke støttes. Andre Undtagelser fra Regelen om Formuefordringers Forældelighed kunne næppe anerkjendes[12]).

Imidlertid blev det dog af Højesteret i 1845 antaget, at Statsobligationer ikke ere forældelige[13]). Om disse blev derfor nye Regler givne ved L. 28. Jan. 1871 § 1, jfr. § 3. Det bestemmes her, at Lovgivningens almindelige Regler om Gjældsbreves Forældelse i 20 Aar ogsaa skulle være anvendelige paa

---

9) Jfr. dog Gram Sp. D. S. 967.

10) Schl. H. R. D. I. 344.

11) Jfr. Gram S. 417.

12) Jfr. Note 15 ff. Se om D. i J. T. XXIII. 90 Note 40 og 44, om D. i U. f. R. 1873. 690 Note 52b og om H. R. T. 1862. 837, 1893. 381 (U. f. R. 1893. 1124) Note 26.

13) Schl. H. R. D. II. 746. Derimod betvivles det ikke, at Gjældsbeviser paa Staten, der ikke ere „Statsforskrivninger“, ere forældelige, D. i J. U. 1865. 347.

Statsforskrivninger, hvad enten disse ere forsynede med Renteanvisninger eller ikke. Men til Forældelse af en med Renteanvisninger forsynet Statsforskrivning udfordres dog ikke alene, at ingen til den hørende Renteanvisning for de sidste 20 Aar er fremkommen til Indløsning, og at Forskrivningen heller ikke paa anden Maade er holdt i Kraft, men der skal tillige være forløbet tre Aar efter den Rentetermin, til hvilken den sidste af de udgivne Renteanvisninger er forfalden til Indløsning, uden at Forskrivningen er fremkommen til Modtagelse af nye Renteanvisninger eller paa anden Maade holdt i Kraft. De ikke fremkomne ældre Renteanvisninger ere da forældede tilligemed selve Forskrivningen. At Finansministeriet med Hensyn til Obligationer, som i Statsgjældskontorets Bøger lyde paa Ihændehaveren, se L. 1871 § 2, er bemyndiget til at frafalde Forældelsesindsigelsen, er omtalt ovfr. S. 587. Forsaavidt man antog den i den ovenomtalte Højesteretsdom udtalte Anskuelse, at D. L. 5—14—4 ikke analogisk kunde anvendes paa Statsobligationer, for rigtig, maatte man, efter de derfor anførte Grunde, ogsaa antage, at andre offentlige Obligationer, f. Eks. Kreditforeningsobligationer, i alt Fald efter Omstændighederne, vare uforældelige, dersom man da ikke vilde anvende L. 1871 analogisk paa dem. Og der kunde endvidere spørges, om der ikke i L. 1871 indeholdes en saadan Forudsætning om Højesteretsdommens Rigtighed, at der herved fastslaas en Forstaaelse af D. L. 5—14—4, som udelukker denne Artikels umiddelbare eller analogiske Anvendelse paa disse Gjældsbreve. Men saadant kan ikke antages. Den omtalte Højesteretsdoms Uholdbarhed er nu vistnok almindelig anerkjendt, og L. 1871 kan ikke siges at forudsætte mere, end at det, efterat Højesteretsdommen var falden, ikke kunde antages, at Domstolene vilde antage Statsobligationer for forældelige, forinden en Lovbestemmelse udtrykkeligt havde hjemlet Forældeligheden. Det antages derfor, at offentlige Obligationer i al Almindelighed som Gjældsbreve ere forældelige[14]) efter D. L. 5—14—4, eller, forsaavidt

[14]) Evaldsen S. 507, Aubert S. 295—296, Gram S. 411, men dog Thomsen l. c. S. 81. Bestemmelser i saadanne Obligationer, der fastsætte en længere Forældelsesfrist end den af D. L. 5—14—4 fastsatte jfr. Thomsen S. 41 Noten, ere følgelig ugyldige.

saadanne Obligationer ikke kjendtes paa Lovens Tid, efter denne Artikels Analogi.

For Forældelse af andre Rettigheder end Fordringsrettigheder haves i Almindelighed ingen Hjemmel[15]; se dog f. Eks. Sølov 1. April 1892 §§ 283, 284 om Søpanterettigheder, L. om Forfatterret og Kunstnerret 29. Marts 1904 Nr. 63 §§ 21—23, og ndfr. om Arveret. Tinglige Rettigheder ere saaledes i Almindelighed uforældelige. Dette staar fast med Hensyn til Ejendomsret og Brugsrettigheder[16]; for disse Rettigheders Vedkommende maa Reglerne om Hævd og Frihedshævd, jfr. endvidere Fdn. 11. Septbr. 1839 § 14, anses for udtømmende, og i hvert Fald kan Analogien af D. L. 5—14—4 ikke paaberaabes som Hjemmel for Ophør af saadanne Rettigheder. Naar f. Eks. A. har laant B. sin Ting til Brug, og der i 20 Aar ikke er rørt ved Forholdet, vil saaledes A.'s Fordringsret efter D. L. 5—8—1 kunne være gaaet til Grunde, men hans Vindikationsret vil bestaa, D. L. 5—5—1 i Slutn. Derimod er det i Retsanvendelsen blevet antaget, at Underpanterettigheder kunne bortfalde ifølge Forældelse, se om dette meget omtvistede Spørgsmaal nærmere i Tingsretten[16a]. Hvad særligt Grundbyrder angaar, hvis Karakter som Raadighedsrettigheder er omtvistet, kan deres Forældelse ikke afhænge af, om man kalder dem tinglige Rettigheder eller ikke[17]; Systembetegnelser kunne ikke skabe Ret. Om de ere forældelige eller ikke, maa afhænge af, om det, som man kalder en Grundbyrde, ligner de af D. L. 5—14—4 omhandlede Rettigheder saaledes, at Analogien af denne Regel maa anvendes, og dette maa benægtes. Hvad man benævner som Grundbyrde, er den Kjendsgjerning, at en vis Norm — en Lov

---

[15]) Se f. Eks. H. R. T. 1857. 509 (Retten til at bortgive et Legat, 549 (Beføjelsen til at tilbagekalde Bevilling til at nedlægge Bøndergaarde), 1897. 804 (U. f. R. 1898. 258, 1896. 1268, Retten som Lodtager i et Reservefond). Aktieretten, se ovfr. S. 542, forældes ikke, Torp Om Interessentskab S. 240. Anderledes Romerretten, Jul. Lassen R. R § 27 (Læreb. § 24), og romanistiske Retsforfatninger, f. Eks. B. G. B. §§ 194 ff., Planck I ad § 194 Nr. 3.

[16]) Jfr. D. i J. U. 1866. 793, 1850. 81.

[16a]) Torp-Grundtvig S. 737—741, 743—748 og af Praksis navnlig Schl. H. R. D. I. 399.

[17]) Jfr. dog Thomsen S. 84 Note 1, jfr. S. 130 Note 1.

eller en privat Viljeserklæring, som Loven tillægger Retskraft — medfører, at obligatoriske Pligter ville komme til at opstaa for en Ejendoms skiftende Besiddere[17a]). Disse enkelte Ydelsespligter ere Fordringsrettigheder, som maa forældes[18]) efter Analogien af D. L. 5—14—4, men selve Grundbyrden kan, som en Norm, der fremkalder Fordringsrettigheder, ikke forældes; Normer forældes ikke[19]). Uforældelige ere herefter ikke blot de Grundbyrder, der hvile umiddelbart paa Lov[20]), f. Eks. Skattepligten paa en fast Ejendom, jfr. D. L. 2—23—3, Fdn. 16. Decbr. 1682 § 1, men ogsaa de ved private Viljeserklæringer stiftede[21]). Det bliver altsaa uden Indflydelse paa Retten til fremtidige Grundbyrdeydelser, at Ydelserne i 20 Aar ere oppebaarne med et for ringe Beløb[22]) eller slet ikke have været oppebaarne. Derimod kunne Grundbyrderettigheder bortfalde ifølge Reglerne om Alderstidshævd, se nærmere i Tingsretten[22a]). Rettigheder, som ere grundede i Familieforhold, kunne i alt Fald kun være forældelige, naar de forme sig som Fordringsrettigheder. Selve Familieforholdenes Evne til at afføde saadanne kan ikke forældes[22b]); de enkelte af Familieforhold udsprungne Fordringsrettigheder ere derimod vistnok forældelige, naar de gaa ud paa Formueydelser[23]), men ellers ikke[24]). Om

[17a]) Jfr. Torp-Grundtvig S. 535—538, Scheel i T. f. Rvdsk. VII S. 448—451.

[18]) Schl. H. R. D. I. 303, N. j. A. VII. 88, men dog Schl. H. R. D. 317, jfr. Note 27, 45.

[19]) Schl. H. R. D. III. 317, H. R. D. i J. U. VII. 510, jfr. V. 389, H. R. T. 1871. 231 (U. f. R. 1871. 621), U. f. R. 1874. 268, Torp-Grundtvig S. 548—549.

[20]) H. R. T. 1864. 51, 1862. 664, D. i U. f. R. 1884. 610, 1869. 182, J. U. 1858. 78 m. fl. ældre DD.

[21]) Evaldsen S. 512, Matzen S. 463—465. H. R. T. 1871. 310 (U. f. R. 1871. 833), J. A. XXX. 273, jfr. XXVIII. 115, J. U. VII. 647, 28, N. j. A. VII. 88, men dog J. U. IV. 529, I. 598, Ørsted N. j. A. I S. 98—99. D. i N. j. T. I. 1. 57 strider ikke imod det anførte.

[22]) Schl. H. R. D. I. 369.

[22a]) Torp-Grundtvig S. 549.

[22b]) U. f. R. 1897. 132.

[23]) U. f. R. 1897. 132, jfr. J. U. 1857. 906, Evaldsen S. 509 Note 1.

[24]) Jfr. B. G. B. § 194, Planck I ad § 194, Svensk H. R. D. i

Arverettigheder findes i Fdn. 11. Septbr. 1839 § 2 og Fdn. 2. April 1817 Forældelsesregler[25]), der vistnok ere anvendelige paa og udtømmende for alle Tilfælde, hvor noget af Arveladerens Bo skal udlægges til en Arving eller Legatar, se nærmere i Arveretten, men obligatoriske Pligter, der ifølge Arveladerens Bestemmelse eller ifølge en Arvings Retshandel paahvile Arvingen til at udrede Formueydelser som Arv eller Legat til en Medarving eller til Tredjemand, maa vistnok være forældelige efter Analogien af D. L. 5—14—4[26]). Ogsaa det Offentliges Krav paa Skatter og Afgifter — men ikke selve Skattepligten, jfr. ovfr. om Grundbyrder — maa antages for forældelige[27]).

III. 1. Flere af de reale Grunde, der tale for Anerkjendelsen af Forældelse, synes nærmest at maatte føre til, at Forældelsesfristen regnes fra Fordringens Forfaldstid[28]), men D. L. 5—14—4 fastsætter noget andet. Gjældsbreve, hedder det her, ere forældede, naar de ere ældre end 20 Aar. At der ved „Gjældsbreve" sigtes til Gjældsbrevskravet og ikke til Dokumentet, fremgaar deraf, at Regelen om, at Gjældsbrevet, naar 20 Aar ere gaaede, skal være dødt og magtesløst, er en Regel om, at selve Gjældsbrevskravet, og ikke blot Dokumentet, efter Forældelsesfristens Udløb er uden retlig Betydning, se ndfr. under V. Af den anførte Udtalelse i D. L. 5—14—4 fremgaar saaledes, at Udgangspunktet for Forældelsesfristen ved Gjældsbreve paa den ene Side ikke er Fordringens

---

T. f. Rvdsk. XI. 260 og om Pligten til Ægteskab efter Fdn. 5. Marts 1734 D. i U. f. R. 1880. 1149.

[25]) Se herom H. R. T. 1860. 655, 1865. 149, 1901. 253 (U. f. R. 1901. 620, 1900. 288). Deuntzer Arveret S. 236—238.

[26]) Jfr. D i J. T. XIX. 13. I H. R. T. 1862. 837, 1893. 381 (U. f. R. 1893. 1124, 1892. 1067) er det dog antaget, at Retten ifølge thinglæst Skifteekstrakt (Sk. L. § 63) ikke er forældelig, jfr. Thomsen l. c. S. 123 Note 2, Evaldsen S. 509 Note 1.

[27]) Schl. H. R. D. I. 303, U. f. R. 1896. 877, Jur. Maanedstid. 1803. 1. 177, men dog Schl. H. R. D. III. 317.

[28]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed med Undtagelse af dansk og svensk Ret, Thomsen l. c. S. 95 ff., 88, ovfr. Note 2 b. og 6, B. G. B. §§ 198, 199 *(actio nata)*.

Forfaldstid[29]) og paa den anden Side heller ikke det Tidspunkt, paa hvilket Gjældsbrevet er udstedt eller afsendt til Fordringshaveren af Udstederen[30]) men det Øjeblik, da Gjældsbrevskravet fødes, ɔ: da Fordringsretten stiftes. Naar f. Eks. et Gjældsbrev uden B.'s Vidende udfærdiges til ham af A. den 1. Januar for at tilstilles ham som Gave, og derefter afsendes den 2. Januar, saa at det modtages af B. den 3. Januar, begynder Forældelsesfristen først at løbe fra sidstnævnte Dag, se ovfr. S. 35—36, men løber paa den anden Side fra denne, selv om det først forfalder senere. Men i al Almindelighed vil der ikke være særlige Grunde til at antage andet, end at Gjældsbrevsfordringen er stiftet paa den af Brevet angivne Udstedelsesdag, og herfra maa man da gaa ud; saaledes forklares og forsvares den hyppigt udtalte, altsaa ikke ganske nøjagtige Sætning[31]), at Forældelsen løber fra Udstedelsesdagen. Regelen omfatter alle Gjældsbreve uden nogen Begrænsning, og Forældelsesfristen maa altsaa — se dog om Praksis nedenfor[31a]) — løbe fra Stiftelsesdagen, selv om Gjældsbrevet lyder paa en fjærnere Forfaldstid[32]), og uanset at Forpligtelsen er gjort afhængig af en Betingelse, som først indtræder eller kan indtræde efter 20 Aars Forløb[33]), se ovfr. S. 10. Da Vedtagelser om Uforældelighed eller om en længere Forældelsesfrist end den lovhjemlede ere ugyldige, kan det nævnte stødende Resultat ikke undgaas ved i Gjældsbrevet at indlægge en stiltiende Vedtagelse om Modifikationer i Forældelsesreglerne. Om det dog ikke maa antages, at Forældelsen ved visse Arter af Gjældsbreve undtagelsesvis maa regnes fra et andet Tidspunkt end Stiftelsen, vil blive undersøgt ndfr. sammen med Spørgsmaalet om Forældelsesfristens Begyndelse ved andre Krav. Efter det bemær-

---

[29]) Larsen S. 109—110, Aubert S. 300, H. R. T. 1863. 265, U. f. R. 1890. 1091, J. U. 1857. 199.

[30]) Se dog Thomsen l. c. S. 77 Note 1, 80 Noten.

[31]) Se f. Eks. H. R. T. 1863. 265.

[31a]) Note 52[a], 52[b].

[32]) Jfr. H. R. T. 1863. 265, U. f. R. 1890. 1091, N. j. T. I. 1. 57, men dog U. f. R. 1890. 1094 og 1095 (Dissensen) og H. R. T. 1894. 465 (Note 52[a]).

[33]) Thomsen S. 77, herimod Ørsted N. j. A. I. 101—102; D. i U. f. R. 1879. 550 gaar kun i Udtryksmaaden imod det anførte, se Note 41.

kede maa Forældelsesfristen ved Kautionsbreve regnes fra Kautionsforpligtelsens Stiftelse[34]), medens det vilde være imod Loven (eller dens Analogi) at regne den fra det Øjeblik, da Kautionsforpligtelsen bliver aktuel, eller da Hovedforpligtelsen stiftes[35]).

Naar saaledes Forældelsesfristen ifølge D. L. 5—14—4 for Gjældsbreves Vedkommende maa regnes fra Fordringens Stiftelsesdag, maa det antages, at dette Tidspunkt ogsaa maa være Begyndelsespunktet for Forældelsesfristen ved andre Fordringsrettigheder, der ifølge det under II. bemærkede ere forældelige efter Analogien af D. L. 5—14—4, forsaavidt ikke særlige Grunde kunne anføres for Antagelsen af en anden Regel. Det maa saaledes i al Almindelighed antages, at Forældelsesfristen for Fordringsrettigheder, som hvile paa Løfter eller lignende Kjendsgjerninger (kontraktmæssige og kvasikontraktmæssige Krav), maa regnes fra Stiftelsesdagen, se dog om Undtagelser ndfr. S. 738—740. Hvad derimod de Krav angaar, som udspringe af skadegjørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold — den ældre omtvistede Regel i D. L. 1—14—1, der sikkert ikke angik Erstatningskrav i Almindelighed, er nu ophævet ved Str. L. § 308, og Bestemmelserne i Str. L. Kap. 8 handle kun om Forældelse af Strafskyld — vil Forældelsen vistnok først kunne regnes fra det Øjeblik af, da den Skadelidende erholdt saadan Kundskab, at han véd eller som fornuftig Mand kan vide, at han har et Krav, og mod hvem han har det[36]). Regelen i D. L. 5—14—4 maa nemlig søge sin Retfærdiggjørelse overfor Fordringshaveren deri, at denne, naar hans Ret er stiftet ved Gjældsbrev, normalt vil have det i sin Magt at foretage afbrydende Skridt, idet han normalt véd, at han har et Krav, og hvem der er Skyldner, men ved de her omhandlede Krav staar Sagen anderledes. Forsaavidt de rets-

---

[34]) Thomsen S. 78 Note 2, Gram S. 423—425, D. i J. U. VII. 475, men derimod Kskr. 21. Febr. og 29. Decbr. 1832 og tildels Evaldsen S. 504, jfr. Note 50 ff.

[35]) D. i J. T. XXVII. 234.

[36]) D. i U. f. R. 1876. 277, Ørsted N. j. A. I S. 92, Larsen S. 106—107, Gram S. 417, Evaldsen S. 509—510, men dog Thomsen S. 87 Note 1, Aubert S. 303, der antage, at Forældelsen ogsaa her løber fra Stiftelsen. Jfr. ved Note 11.

stiftende Kjendsgjerninger ikke efter deres normale Beskaffenhed give Fordringshaveren Kundskab om Kravets Tilværelse og om, hvem der er Skyldner, kan Analogien fra D. L. 5—14—4 kun føre til, at Forældelsen begynder at løbe, naar saadan Kundskab normalt vil foreligge. Men fra dette Tidspunkt af kræver ogsaa Analogien fra bemeldte Lovbud, at Forældelsen skal løbe; fra dette Tidspunkt af, men ikke forinden, foreligger der en Situation, som fuldkomment ligner den ved et Løftes Afgivelse og Modtagelse fremkomne. Kravet paa Tilbagebetaling af Penge, der ere erlagte i urigtig Formening om Skyld, antages dog at løbe fra Betalingsdagen[36a]; Fordringshaveren er her beredt paa at undvære det erlagte og har indrettet sig herefter. Hvad der gjælder om Krav paa Erstatning for skadegjørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold, maa ogsaa antages at gjælde om andre Krav, hvis retsstiftende Kjendsgjerninger ikke normalt give Fordringshaveren Kundskab om Fordringsretten, saaledes navnlig adskillige af de ovfr. i § 35 omhandlede Krav. Hvad særligt de Krav angaar, som erhverves ved Indfrielsen af en Andens Forpligtelse, bemærkes, at Indfrieren kun kan erhverve det indfriede Krav i den Skikkelse, hvori det ved Indfrielsen forelaa (§ 34. II. 2.), saa at den allerede paabegyndte Forældelse maa komme Skyldneren til Gode[37]; den Ret til Godtgjørelse, som Indfrieren maatte kunne støtte paa et Tilsagn fra den befriede Skyldner, maa forældes fra dette Tilsagns Modtagelse[38]. Retten til Erstatning for Ikke-Opfyldelse af Kontrakter og overhovedet for skadegjørende Handlinger i Kontraktsforhold maa, efter det bemærkede, i Almindelighed regnes fra Kontraktens Stiftelse, og der er næppe Grund til fra denne Regel at undtage Vanhjemmelsansvaret[39]. Men af det, som bemær-

---

[36a]) U. f. R. 1892. 1038.

[37]) Ørsted N. j. A. I S. 108—109, Larsen S. 112, Thomsen S. 86 Note 1.

[38]) Thomsen S. 86 Note 1, herimod Evaldsen S. 515.

[39]) Jfr. D. i U. f. R. 1883. 846 og § 70 Note 49, men dog Evaldsen S. 510. Hvad der kunde tale for at undergive Vanhjemmelskravet samme Regel som Erstatningskrav udenfor Kontraktsforhold, er den Omstændighed, at Erhververen her antager, at Kontrakten er opfyldt, og ikke

kes ndfr. S. 737, følger dog, at man ved Kontrakter om Aflevering af en Andens Ting ikke kan regne Forældelsen af dennes Krav paa Erstatning for Tilintetgjørelse af den Ting, som skal afleveres, fra noget tidligere Tidspunkt end Tilintetgjørelsen, og det maa vistnok endog antages, at Regelen om skadegjørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold maa komme til Anvendelse paa dette Krav[40]. Fordringshaveren kan jo nemlig, D. L. 5—5—1, vindicere selve Tingen, uanset at 20 Aar ere hengaaede, uden at Kontraktsforholdet er holdt i Kraft, og har forsaavidt ingen Anledning til at holde dette i Kraft, saalænge han ikke véd noget om, at Tingen er tilintetgjort.

Det vanskeligste Spørgsmaal i Forældelsesmaterien er vistnok det paa flere Steder i det foregaaende berørte, hvorvidt der maa anerkjendes Undtagelser fra den Sætning, at Forældelsesfristen løber fra Fordringsrettens Stiftelse, naar den retsstiftende Kjendsgjerning er et Løfte eller en lignende Kjendsgjerning. At der i Retsanvendelsen viser sig Tilbøjelighed til at anerkjende saadanne Undtagelser, er meget forstaaeligt. Regelen om Forældelsesfristens Begyndelse med Rettens Stiftelse er for mange Forholds Vedkommende overordentlig unaturlig, nemlig naar Fordringsretten efter dens Indhold ikke giver nogensomhelst naturlig Anledning til Foretagelsen af nogen af de Handlinger, hvorved Retten holdes i Kraft, eller naar det maaske endog er umuligt for Fordringshaveren at foretage de Handlinger, hvorved han fra sin Side kan holde Retten i Kraft. Spørgsmaalet bliver, hvorvidt denne Tilbøjelighed er lovmedholdelig overfor Regelen i D. L. 5—14—4 om Forældelsesfristens Begyndelse med Rettens Stiftelse og denne Regels Analogi. Herom maa nu først bemærkes, at Regelen i D. L. 5—14—4 dog ikke volder saa mange Ulemper, som det ved første Øjekast kunde synes. At Forældelsen

har nogen Grund til at anstille Undersøgelser om Overdragerens Adkomst.

[40]) Ørsted N. j. A. I S. 93, Hdbg. IV S. 321, jfr. Evaldsen S. 508, Schl. H. R. D. III. 452 (§ 70 Note 48). Denne sidste Regel kan dog ikke anvendes, hvor det er oppebaarne Penge, som skulle udleveres, jfr. dog D. i J. T. XXIII. 90 og Note 44.

begynder med Rettens Stiftelse, vil nemlig ingenlunde altid medføre, at den ved kontraktmæssige Forhold løber fra det Øjeblik af, da Løftet er modtaget af Fordringshaveren. Ofte vil der efter Kontraktens Afslutning foreligge Kjendsgjerninger, som i og for sig ere tilstrækkelige til at stifte den ved Kontrakten stiftede Ret; der foreligger i saa Fald en Gjenstiftelse af Retten, saa at den først forældes 20 Aar efter disse Kjendsgjerningers Indtrædelse[41].

Det bemærkede vil navnlig, se forøvrigt ogsaa ovfr. S. 736, finde Anvendelse paa Kontrakter om Vederlag eller Afgifter for fremtidig Brug af Ting. Naar f. Eks. en Ejendom udlejes paa 70 Aar mod aarligt Vederlag, maa det vel indrømmes, at Retten til Vederlaget for samtlige 70 Aar allerede er stiftet ved Kontrakten, men for hver enkelt Aarsafgifts Vedkommende gjentager Stiftelsen sig ved Brugen i dette Aar, se ovfr. § 25. I. 3., og Forældelse af Retten til det enkelte Aars Afgift kan derfor først begynde med dette Aars Udløb, forsaavidt da ikke tidligere Betaling af Afgiften er vedtagen. At saaledes Udlejeren kan fordre den i Lejekontrakten vedtagne Afgift, som først skal svares i Brugens tredje Tiaar, uanset at der i de første to Tiaar efter Kontrakten eller i Strid med Kontrakten ikke er svaret nogen Afgift eller en ringere Afgift[42]) og aldrig er blevet mindet om Afgiften for det tredje Tiaar, er ligefrem hjemlet ved Regelen i D. L. 5—14—4 om, at Forældelsen af en Ret ikke begynder forinden dens Stiftelse[43]). Paa samme Maade vil Forældelsen af Forpligtelsen til at afgive de for en Anden oppebaarne Indtægter til denne i alt Fald[44]), jfr. ovfr. S. 736, først kunne begynde ved Oppebørselen, skjønt allerede Kontrakten om dette Hvervs Besørgelse kan siges at hjemle Afgivelsespligten. I Overensstemmelse med det anførte bliver

ved Brugen [illegible] ved Betalingen

[41]) D. i U. f. R. 1879. 550, jfr. Note 52[b].

[42]) Schl. H. R. D. I. 226, H. R. T. 1863. 705, U. f. R. 1892. 283.

[43]) At støtte de nævnte Sætninger paa, at Kontrakten som Helhed er anerkjendt ved Brugsforholdets Fortsættelse, jfr. Thomsen l. c. S. 83—86 Note 2, er altsaa overflødigt, og Sætningen maa gjælde, selv om det er klart for Fordringshaveren, at Skyldnerens fortsatte Brug ikke er Anerkjendelse af Kontrakten.

[44]) Jfr. Note 40.

den enkelte Grundbyrdeydelses og Skatteydelses Forældelse at regne fra Udløbet af det Tidsrum, for hvilket den skyldes, eller, dersom en tidligere Forfaldsdag er fastsat, fra denne[45]); Fdn. ang. Amtsstue-Oppebørsler m. m. 8. Juli 1840 § 2 kan ikke antages at fastsætte, at Forældelsen af den enkelte Skatteydelse først begynder, naar dens særegne Fortrinsret er tabt.

Men selv om man saaledes ved Regelen om Fordringsrettens Stiftelse som Udgangspunkt for Forældelsen tager i Betragtning, at en Nystiftelse bevirker, at Forældelsen ikke kan regnes fra et tidligere Tidspunkt end denne, og selv om man tager Begrebet Anerkjendelse af Skyldforholdet, hvorved dette holdes i Kraft, se ndfr. IV., nok saa vidt[46]), vil Regelen i mange Tilfælde kunne afføde højst urimelige Resultater. Det maa da vistnok ogsaa indrømmes, at Lovgivningen afgiver Holdepunkter for Undgaaelsen af disse i visse Tilfælde, eller med andre Ord hjemler, at et andet Tidspunkt end Stiftelsestiden undtagelsesvis er Udgangspunktet for Forældelsen. Det har saaledes stedse været antaget[47]) og udtales i L. 28. Jan. 1871 § 1 i Slutn. at stemme med den almindelige Forældelsesregel, at Renter selvstændigt, skjønt Hovedfordringen er holdt i Kraft (se om Renteforældelse som Følge af Hovedkravets Forældelse ndfr. S. 746), forældes i 20 Aar, regnede fra Udløbet af det Tidsrum, for hvilket Renten skyldes, dersom da ikke en tidligere Forfaldsdag er aftalt[48]). Da Rentepligten allerede og alene er stiftet ved Laanets Modtagelse, idet der her ikke er nogen Mulighed for den Opfattelse, at en Nystiftelse af Rentepligten har fundet Sted, eftersom Laantageren ikke raader over nogen Ting, som tilhører Fordringshaveren, er det klart, at Forældelsen her regnes fra et andet Tidspunkt end Stiftelsen. Dernæst synes Bestemmelserne om Embedsmænds Forpligtelse til at sikre deres Enker Overlevelsesrente i L. 5. Jan. 1851 og 18. Juni 1870 § 22 at forudsætte, at en Hustru, naar hendes

[45]) Jfr. Note 18, Thomsen l. c. S. 84.
[46]) Jfr. Note 69, 70.
[47]) Schl. H. R. D. II. 746.
[48]) Thomsen l. c. S. 83 Note 5, jfr. S. 84 Note 2.

Mand har kjøbt en Overlevelsesrente eller en Livsforsikring[49]) til Fyldestgjørelse af denne Pligt, kan være sikker paa, at denne Ret bestaar ved Mandens Død, hvilket jo ikke vilde være Tilfældet, dersom saadanne Fordringers Forældelse løb fra deres Stiftelsestid eller overhovedet fra et tidligere Tidspunkt end Mandens Død. Af Regler som disse synes det at kunne sluttes at være Lovgivningens Mening, at Analogien af D. L. 5—14—4 undertiden maa anvendes saaledes, at Forældelsen regnes fra et andet Tidspunkt end Stiftelsen. Og naar der da spørges, i hvilke Tilfælde en saadan modificeret analogisk Anvendelse skal finde Sted, synes Svaret kun at kunne gives saaledes, at den maa finde Sted ved de Fordringsrettigheder, der ikke ere Gjældsbreve, og som i Henseende til Formaalet for og Ulemperne ved Forældelse ikke kunne sættes ved Siden af dem, som en Lovgiver kan antages at have for Øje ved, med Hensyn til Gjældsbreve, at fastsætte Stiftelsesmomentet som Udgangspunkt for Forældelse[50]), men som efter det under II. bemærkede dog maa anses for forældelige. I saadanne Tilfælde bliver Udgangspunktet for Forældelsen det Moment, i hvilket Forpligtelsen i de anførte Henseender opnaar Lighed med dem, som D. L. 5—14—4 kan antages at have for Øje[51]). Derimod synes der, som Lovgivningen staar, ved Spørgsmaalet, om Forældelsen skal regnes fra Stiftelsen eller fra et andet Moment, ikke at kunne lægges afgjørende Vægt paa, om Fordringen ifølge det paagjældende Retsforholds Natur har en fjærn, navnlig uvis Opfyldelsestid[52]), eller paa, om Skyldneren er et offentligt Institut eller en Privatmand. Heller ikke kan det være afgjørende, om den paagjældende Art af Retsforhold forekom allerede paa Lovens Tid eller ikke, jfr. det ovfr. om Renteforældelse bemærkede. I Praksis er det imidlertid i Strid med Ordene i D. L. 5—14—4 blevet antaget, endog at visse Gjældsbreves Foræl-

[49]) Jfr. om andre Personforsikringer o. lign. Thomsen l. c. S. 80 Noten.

[50]) Saaledes Thomsen S. 81 Noten, S. 82 Note 3, S. 125 Note 1.

[51]) Thomsen l. c. S. 82.

[52]) Se dog Evaldsen S. 504.

delse ikke løber fra Stiftelsestiden men først fra et senere Tidspunkt, nemlig Gjældsbreve, som udskyde Forholdets aktuelle Virkninger til en fjærn, uvis Fremtid, saa at det vilde være aldeles unaturligt at beregne Forældelsen fra Stiftelsen[52a]). Saameget mere vil antageligt Praksis, hvor Talen ikke er om Gjældsbrevskrav, være tilbøjelig til at gaa noget videre end efter det anførte berettiget i at fravige Reglerne om Stiftelsestiden som Begyndelsespunktet for Forældelsen i Tilfælde, hvor denne Regel findes særdeles unaturlig[52b]). Ved negative Obligationsforhold vil man vistnok først regne Forældelsen fra det Øjeblik, da der er handlet i Strid med Forpligtelsen[52c]).

2. Forældelsesfristen angives i D. L. 5—14—4 saaledes, at Gjældsbrevet er dødt og magtesløst, naar det er ældre end 20 Aar. Ved Beregningen kunne ikke mindre Tidsdele end Dage komme i Betragtning[53]), og en Gjældsbrevsfordring, som er stiftet den 2den Januar 1863, vil følgelig først kunne være forældet, naar den 2den Januar 1883 er udløbet, men ikke paa selve denne Dag, der er dens 20-aarige Fødselsdag[54]). Paa

[52a]) H. R. T. 1894. 465 (U. f. R. 1894. 1227: Pantebrev for Kjøbesum af fast Ejendom, rentefrit og uopsigeligt i Udstederens og Hustrus Livstid; Dommen henviser ogsaa til, at deslige Gjældsbreve ikke forekom paa Lovens Tid), U. f. R. 1901. 293, jfr. T. f. Rvdsk. VIII. 81, U. f. R. 1900. 1094, 1095. Sml. D. D. i Note 32.

[52b]) H. R. T. 1861. 515: Tilsagn i Skjøde til Fæstere om eventuelt fornødne Skolers Opførelse paa Godset (O. R. D.); H. R. T. 1882. 656 (U. f. R. 1883. 196: Tilsagn til en Lejer af Hus om at erholde ny Lejekontrakt paa andre Vilkaar); U. f. R. 1873. 690: Den Kjøberen ved et Skjøde paalagte Pligt til efter Sælgers og Hustrus Død at betale en Sum til Trediemand; U. f. R. 1896. 877: Forældelse af Arveafgift i Tilfælde af Hensidden i skiftet Bo. Jfr. maaske ogsaa U. f. R. 1879. 550 (Note 41). Om disse Retsafgjørelser holde sig indenfor den ved Note 50 angivne Ramme, kan omtvistes; tildels hvile de maaske paa den Sætning, at Anerkjendelsen af et Retsforhold i Almindelighed holder det hele i Kraft. — Ved Praksis er saaledes ganske vist vundet Enkeltafgjørelser, der tilfredsstille Retsfølelsen, Bentzon Retskilderne S. 105 Note 2, men den Sikkerhed, som er Forældelsesinstitutets Formaal, er samtidig i betænkelig Grad svækket.

[52c]) B. G. B. § 198.

[53]) D. i U. f. R. 1883. 23, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 79, 95.

[54]) D. i U. f. R. 1883. 23.

tilsvarende Maade maa Fristen beregnes, naar undtagelsesvis et andet Tidspunkt end Stiftelsen danner Udgangspunktet for Forældelsen. I dansk Ret kjendes ved det almindelige Forældelsesinstitut ingen Regler om Suspension eller Forlængelse af Forældelsesfristen, fordi Fordringshaveren af særlige Grunde har været forhindret fra at afbryde Forældelsen[55]), jfr. V. L. § 92; noget andet[56]) er det, at Forældelsesfristen, som ovfr. S. 734—735 omtalt, vistnok ved visse Arter af Krav først regnes fra det Tidspunkt, da Fordringshaveren kan have Kundskab om sin Ret. Men af den almindelige Erstatningsregel følger vistnok, at Skyldneren vil være udelukket fra at kunne paaberaabe sig Forældelse, naar han retsstridigt og tilregneligt har bevirket, at Fordringen ikke er bleven holdt i Kraft af Fordringshaveren eller paa dennes Vegne. Han maa i saa Fald godtgjøre Fordringshaveren det Tab, denne har lidt ved at miste Fordringen, og dennes Fyldestgjørelse sker naturligst ved, at Kravet fremdeles anerkjendes at bestaa, jfr. saaledes, at Værgen, som skylder noget til sin Myndling, forsætligt eller uagtsomt har ladet dette Krav hvile urørt igjennem Forældelsestiden, og ovfr. S. 511—512.

IV. Forældelsen afværges ved Forældelsesfristens Afbrydelse; denne kan finde Sted baade fra Fordringshaverens og fra Skyldnerens Side. Fra Fordringshaverens Side afbrydes Forældelsen efter Ordene i D. L. 5—14—4 ved Opsigelse eller Beskikkelse, jfr. D. L. 1—13—23, Fdn. 8. Jan. 1823 § 6, eller Thingsvidne. Beskikkelsens Foretagelse forudsætter ikke, at Fordringen er forfalden; en modsat Antagelse vilde kunne føre til, at det ikke stod i Fordringshaverens Magt at afbryde Forældelse af Fordringer, hvis Forfaldstid først kommer 20 Aar efter deres Stiftelse. Da der ikke forlanges Formers Iagttagelse, naar Fordringen opsiges, kan det ikke antages, at Beskikkelsesformerne skulle være nødvendige[57]), naar Fordringshaveren minder Skyldneren om Fordringen uden at opsige

22.12.08 §3. Skyldneren ... (handwritten margin notes)

[55]) Thomsen l. c. S. 2, 139 ff., jfr. D. i U. f. R. 1887. 283, Schl. H. R. D. I. 303.

[56]) Thomsen l. c. S. 140.

[57]) Jfr. D. i U. f. R. 1883. 48.

den. Det maa følgeligt antages, at Opsigelse og Beskikkelse kun ere nævnte som Eksempler paa Afbrydelsesmaader, og at enhver Handling fra Fordringshaverens Side, hvorved han tilkjendegiver Skyldneren, at han fastholder den paagjældende Ret, altsaa enhver Mindelse af Skyldneren om Fordringen maa have afbrydende Virkning[58]). Naar ekstrajudiciel Mindelse afbryder Forældelsen, maa saa meget mere Retsforfølgningsskridt, saasom Forkyndelse af Forligsklage eller af Stævning, have afbrydende Virkning, naar de indeholde en virkelig Mindelse af Skyldneren, og det ikke blot Stævning til Dom for Fordringen, men ogsaa Stævning til Vidneførsel angaaende denne. At de nævnte processuelle Skridt efterfølges af en gjennemført Proces, er, naar de, som forudsat, indeholde en virkelig Mindelse af Skyldneren, ikke nødvendigt[59]). For at en Mindelse skal kunne afbryde Forældelsen, maa Skyldneren være mindet inden Forældelsesfristens Udløb, og det er altsaa f. Eks. ikke tilstrækkeligt, at Stævning er udtaget før Fristens Udløb, naar den først efter Udløbet forkyndes for Skyldneren. Mindelsen maa udgaa fra Fordringshaveren eller fra en Person, som har det Hverv at varetage Fordringshaverens Interesser ogsaa i denne Henseende[60]); en Mindelse fra en uvedkommende Tredjemand paa Fordringshaverens Vegne viser ikke, at denne vil fastholde Retten, og en Mindelse fra Tredjemand paa egne Vegne kan ikke komme Fordringshaveren til Gode, jfr. L. 28. Jan. 1871 § 2. Skyldneren selv eller en Person, der har at varetage Skyldnerens Tarv ogsaa i denne Henseende, maa være mindet[61]), jfr. om det Tilfælde, at Skyldneren er umyndig, ndfr. S. 744. Aftaler om, at Mindelse til en iøvrigt uvedkommende Person, eller at en ren Skinmindelse skal have afbrydende

---

[58]) Schl. H. R. D. I. 385, U. f. R. 1896. 877, J. U. 1850. 383. Se om en anden Fortolkning af Afbrydelsesreglerne i D. L. 5—14—4, som dog i alt Fald ikke længere kan fastholdes, Thomsen l. c. S. 173 Note 5. Fremmede Lovgivninger kræve i Almindelighed til Afbrydelse fra Fordringshaverens Side en Retsforfølgning, Thomsen l. c. S. 218 ff.

[59]) Schl. H. R. D. I. 12, III. 244, J. T. II. 1. 62, jfr. dog J. U. 1859. 922.

[60]) Thomsen l. c. S. 190—192.

[61]) Thomsen l. c. S. 193—196.

Virkning, ere ugyldige. Naar der er flere solidarisk forpligtede Skyldnere, vil altsaa en Mindelse af en af dem ikke, uden at særlige Omstændigheder foreligge, virke afbrydende overfor de andre[62]), jfr. ogsaa V. L. 7. Maj 1880 § 80. 2°. Naar et af Fordringshaveren foretaget Retshaandhævelsesskridt ikke indeholder nogen Mindelse af Skyldneren, f. Eks. en offentlig Stævning, som ikke er kommen til Skyldnerens Kundskab, haves der, bortset fra Regelen om Thingsvidne (S. 745), ingen anden Hjemmel for, at Retshaandhævelsen kan afbryde Forældelse, end det almindelige Princip om Domme og andre Retsafgjørelsers Retrotraktion og Analogien af D. L. 5—5—1. Men dette Princip, jfr. ovfr. S. 377, og denne Analogi maa medføre, at en Dom eller lignende Retsafgjørelse for Fordringen — og ifølge D. L. 5—14—4 et om Fordringens Eksistens mod Skyldneren optaget Thingsvidne — afbryder Forældelsen, jfr. K. L. § 12, Sk. L. § 37. 2°, saafremt blot det første indledende Skridt i den Sag, der fører til Retsafgjørelsen, er foretaget overfor Skyldneren, forinden Forældelsesfristens Udløb[63]), og det, uanset at disse Skridt (Forkyndelse[64]) af fornøden Forligsklage eller af Stævning) ikke indeholde nogen Mindelse af Skyldneren. Lige med Sags Anlæg staar, efter K. L. § 12 og Sk. L. § 37. 2°, Fordringens Anmeldelse i Skyldnerens under offentlig Skiftebehandling[65]) staaende Bo, men forsaavidt Retsafgjørelsen paa Skiftet ikke binder Skyldneren personlig[66]), kan den, forudsat at Anmeldelsen ikke inde-

[62]) Schl. H. R. D. I. 303, Thomsen l. c. S. 194, B. G. B. § 425, D. Entw. Mot. II S. 167—168; afvigende D. i J. T. VII. 2. 60 og andre romanistiske Lovgivninger, Windscheid § 295 Note 11, Jul. Lassen R. R. S. 477, code civil art. 1206, Schw. Art. 155. De Tilfælde, i hvilke Paamindelse til den Ene gjælder for en Anden, ere i forskjellige Henseender ukorrekt angivne hos Evaldsen S. 514—515, Gram S. 428, Larsen S. 155, se Teksten.

[63]) Nærmere Thomsen l. c. S. 176 ff., 209—210.

[64]) D. i U. f. R. 1885. 373, J. U. 1867. 404, men dog 1873. 597. Jfr. svensk H. R. D. i T. f. Rvdsk. XV. 352.

[65]) Derunder Boer, som behandles af Testamentseksekutorer, skjønt deres eventuelle Anerkjendelse af Fordringen ikke er nogen judiciel Afgjørelse, Deuntzer Sk. R. S. 713.

[66]) Deuntzer Sk. R. S. 810—811.

holder en Mindelse af Skyldneren[67]), ogsaa kun antages at holde Fordringen i Kraft saaledes, at den giver Ret til Fyldestgjørelse af de til Boet hørende Midler[68]). Som Handlinger fra Skyldnerens Side, der afbryde Forældelsen, nævner D. L. 5—14—4 Paaskrivelse[68a]) eller nyt Brev, men heller ikke her er der nogen Grund til at antage, at nogen Form, f. Eks. Skrift, skulde være fornøden. Enhver Anerkjendelse[69]) fra Skyldnerens Side, der foregaar inden Forældelsesfristens Udløb, afbryder altsaa Forældelsen, og da den simple Mindelse fra Fordringshaverens Side er tilstrækkelig til Afbrydelse, maa det antages, at Skyldnerens Anerkjendelse afbryder, ikke blot naar den er en Disposition, altsaa en forbindende Viljeserklæring, men ogsaa naar den blot er en Enuntiation, der viser, at Skyldneren har Fordringen i Minde som en Fordring, der skal opfyldes[70]). Om Anerkjendelsen foregaar i Gjerning eller i Ord, og om den er udtrykkelig eller stiltiende[71]) er ligegyldigt. Betaling af Renter og Afdrag[72]) vil saaledes i Almindelighed være en Anerkjendelse, der afbryder Forældelsen, jfr. L. 28. Jan. 1871 § 1. Er Skyldneren umyndig[73]), maa Anerkjendelsen, dersom hans Formue er under offentlig Forsorg, for at have afbrydende Virkning, være udgaaet fra Organerne for denne, men ellers vil manglende Myndighed ikke betage Anerkjendelsen dens Betydning: den sindssyge, men ikke umyndiggjorte Skyldners Rentebetaling vil saaledes afbryde Forældelsen, selv om man antager ham for umyndig, og selv om Fordrings-

---

[67]) Thomsen l. c. S. 184 m. Note 2.

[68]) Thomsen l. c. S. 183 m. Note 4, herimod D. i U. f. R. 1883. 23, 1890. 233, 1899. 847, jfr. Note 91 og § 43 Note 60.

[68a]) Om Gebyret for Thinglæsning af saadanne Fornyelsespaategninger se Just. Min. Skr. 2. Oktbr. 1861, Gen. Dir. Skr. 14. Jan. 1876 No. 4, U. f. R. 1901. 231.

[69]) Schl. H. R. D. I. 385, J. U. 1865. 446, 1862. 468.

[70]) Thomsen l. c. S. 189.

[71]) Schl. H. R. D. I. 148, III. 528, J. U. 1865. 446, J. T. XXIV. 151, jfr. Schl. H. R. D. I. 303.

[72]) Se nærmere om Betaling af Renter og Afdrag som Anerkjendelse Thomsen l. c. S. 274—275, 189, 204, Evaldsen S. 238 Noten, D. i U. f. R. 1884. 651.

[73]) Thomsen l. c. S. 198—201.

haveren kjender hans Tilstand. Anerkjendelse fra en Anden end Skyldneren har afbrydende Virkning, dels, forsaavidt Anerkjendelsen er en Disposition, efter de almindelige Regler om Retshandlers Afslutning ved Andre, dels overhovedet, naar Anerkjenderen er en Person, som har at varetage Skyldnerens Tarv ogsaa i denne Henseende[74]). Anerkjendelse overfor en uvedkommende Tredjemand, jfr. ovfr. S. 742, kan ikke komme Fordringshaveren til Gode[75]).

Naar en Fordringsrets Forældelse efter det anførte er blevet afbrudt, begynder en ny Forældelsesfrist paa 20 Aar at løbe fra Afbrydelsen[76]). Hvad Afbrydelse ved Retsafgjørelser angaar, løber altsaa den nye Forældelse fra Dommens Afsigelse[77]) og ved Skifteafgjørelser vistnok fra Skiftets Slutning[78]). Finder Afbrydelsen Sted ved Thingsvidnes Optagelse om Fordringen, begynder den nye Frist at løbe fra Thingsvidnets Slutning[79]).

V. Virkningen af Forældelsen er ifølge D. L. 5—14—4 den, at Gjældsbrevet er dødt og magtesløst, ɔ: Fordringsret-

---

[74]) H. R. T. 1880. 804 (U. f. R. 1881. 526), jfr. Thomsen l. c. S. 196 Note 6.

[75]) D. i U. f. R. 1890. 1091, 1889. 442, J. U. 1853. 163, 1857. 199, men dog J. U. 1874. 449. Urigtig er D. i H. R. T. 1892. 338 (U. f. R. 1892. 883), der antager, at Udstedelse af Panteobligation næstefter en vis Gjæld indeholder en Anerkjendelse af denne sidste overfor Alle og Enhver og afbryder dens Forældelse, jfr. ogsaa U. f. R. 1890. 1094.

[76]) Schl. H. R. D. I. 303, 385.

[77]) Se Note 91.

[78]) D. i U. f. R. 1883. 23, 1890. 233, 1899. 847, Deuntzer Sk. R. S. 205; herimod Thomsen l. c. S. 202 Note 1. Naar Skyldneren ikke er personligt bunden ved Skifteretsafgjørelsen, se ovfr. ved Note 66—68, faar Sætningen forøvrigt ingen Betydning, da det med Hensyn til Fyldestgjørelse af Boet ikke kan komme i Betragtning for de i dette anmeldte Fordringshavere, om Reassumtionen, der er en Fortsættelse af den tidligere Skiftebehandling, først finder Sted efter 20 Aars Forløb, jfr. D. i J. U. 1862. 865. Naar denne Dom støtter sit Resultat paa, at Fordringshaverne ved Anmeldelse i Dødsboet havde erhvervet en tinglig Ret, der ikke er Gjenstand for Forældelse, jfr. ogsaa Evaldsen S. 512, maa herved dog erindres, at de, der antage, at viljesbestemt Panteret forældes, konsekvent synes at maatte anerkjende ogsaa Kreditorernes Retspanteret over Boet for forældelig, jfr. Torp-Grundtvig S. 738—739. Se Thomsen l. c. S. 202 Note 1.

[79] Jfr. Thomsen l. c. S. 172—175, 203.

ten er ophørt[80]). Naar Hovedforpligtelsen er forældet, maa ogsaa, ifølge Institutets Begrundelse og Øjemed, Renteforpligtelserne være forældede, ogsaa de, som skyldes for en Periode, der ikke ligger 20 Aar tilbage i Tiden, jfr. L. 28. Jan. 1871 § 1. 3die Punkt, skjønt Reglerne om Renteforpligtelsen som selvstændig Fordring, se ovfr. S. 738, vilde medføre et andet Resultat[80a]). At en Fordring efter en gjensidig Kontrakt forældes, medfører ikke, at Modpartens Ret til Kontraktens Opfyldelse bortfalder[80b]). Der er næppe Grund til at betegne den forældede Fordring som en uretskraftig Fordring, *obligatio naturalis*, se ovfr. § 4. II. Den forældede Fordring kan, som død og magtesløs, ikke benyttes til Modregning, se ovfr. S. 648, jfr. Bek. om Jernbanelov 15. Maj 1903 Nr. 105 § 51, med mindre der tilkommer Fordringshaveren en egentlig Modregningsret. Og at den i dette Tilfælde kan benyttes til Modregning, vil ikke sige, at der endnu eksisterer en Slags Fordringsret. Men Forholdet er det, at den nu forældede Fordring staar i saadan Forbindelse med det Krav, som den nu sættes op imod, at Fordringshaveren oprindeligt kunde vælge eventuelt at fremsætte den enten som et Krav eller som Indsigelse imod hint Krav, se ovfr. S. 662, og denne sidste Beføjelse maa, trods Fordringsrettens Forældelse, endnu bestaa, da Indsigelser ikke forældes[81]). At den, der har betalt en forældet Fordring, ordentligvis ikke kan søge det erlagte tilbage, følger af de almindelige Regler om *condictio indebiti*[82]). Angaaende Spørgsmaalet, om Pant bortfalder ved Hovedfordringens Forældelse, henvises til Tingsretten, se ovfr. S. 730, og om Bortfald af Kaution til Obligationsrettens specielle Del[82a]). Der er naturligvis i Almindelighed Intet til Hinder for, at den tidligere

---

[80]) Se om den fra enkelt Side fremsatte Anskuelse, at Meningen med D. L. 5—14—4 kun har været at betage Gjældsbrevet dets Beviskraft, Aubert S. 293 Note 1, Thomsen l. c. S. 124 Note 1, S. 31—32.

[80a]) Jfr. Dernburg Pandekten II § 28 Note 9.

[80b]) E. Møller Forudsætninger S. 81.

[81]) Nærmere Evaldsen S. 517—519, jfr. Morgenstierne Om Kompensation S. 72—76.

[82]) Ndfr. § 147 ved Note 18.

[82a]) Ndfr. § 119 Note 110, 111.

Skyldner efter Forpligtelsens Forældelse ved Anerkjendelse skaber en ny Fordringsret af samme Indhold som den gamle, men hertil udfordres en dispositiv Anerkjendelse; den Anerkjendelse, som kun er en Enuntiation, er, naar den afgives efter Forældelsen, uden retlig Betydning[83]).

VI. Om Bevisbyrden med Hensyn til Forældelse siges det ofte at følge af den almindelige Regel om Bevisbyrden for Forpligtelsers Ophør, at Skyldneren maa bevise Forældelsen, f. Eks. at Stiftelsestiden ligger over 20 Aar tilbage i Tiden[84]). Dette kan dog næppe fastholdes. Hin almindelige Regel vilde kun kunne medføre, at Skyldneren maatte oplyse den Kjendsgjerning, som, Rettens Eksistens forudsat, medfører Forældelsen, nemlig et vist Tidsrums Forløb, men denne Kjendsgjerning tiltrænger som notorisk ikke noget Bevis. Derimod følger det af den almindelige Regel om, at Fordringshaveren i Bestridelsestilfælde maa bevise sin Rets Stiftelse og dens Indhold, at han maa have Bevisbyrden for, at Retten er stiftet paa en saadan Tid — eller for de Tilfældes Vedkommende, hvor Forældelsen ikke løber fra Stiftelsestiden, at den er stiftet under saadanne Omstændigheder og med saadant Indhold — at den trods Forældelsesregelen endnu er i Live[85]). Særlige Omstændigheder kunne dog naturligvis afføde Modifikationer i denne Regel[86]). At Bevisbyrden for Afbrydelse af Forældelsen maa hvile paa Fordringshaveren, er man enig om[87]); det vil saaledes f. Eks. være forsigtigt af ham lejlighedsvis at sikre sig Bevis for, at en Rentebetaling har fundet Sted.

VII. Som bemærket findes der ved Siden af det almindelige Forældelsesinstitut adskillige spredte Lovbestemmelser, som fastsætte en kortere Forældelsesfrist for visse Fordrings-

[83]) H. R. T. 1894. 465 (U. f. R. 1894. 1227, 1893. 1295), U. f. R. 1899. 178, jfr. D. i J. U. 1857. 56, U. f. R. 1876. 780, 1892. 737, men dog 1884. 651 (med rigtig Dissens).

[84]) Nellemann Pr. S. 356.

[85]) Thomsen l. c. S. 131—137, jfr. D. i J. U. 1854. 614.

[86]) Jfr. Nellemann Pr. S. 361. Paastaar Skyldneren, at Dokumentet bærer en senere Datum end Retsforholdets Stiftelse, maa han have Bevisbyrden, jfr. ovfr. S. 733 og 512.

[87]) D. i N. J. T. I. 1. 57, J. U. 1853. 163, 1865. 347, U. f. R. 1899. 210, 1885. 373, 1889. 442, jfr. Thomsen l. c. S. 191 Note 3.

rettigheder[88]), saaledes f. Eks. Bestemmelserne om Forældelse af Veksler (§ 105. II.) og Checks, V. L. §§ 77—80, Checklov 23. April 1897 Nr. 58 § 3, se om saadanne Bestemmelser nærmere paa vedkommende Steder i den specielle Del. Som det vil ses, afvige disse Forældelsesregler i Almindelighed ikke blot i Henseende til Forældelsesfristens Længde, men ofte ogsaa i Henseende til Forældelsens Begyndelsespunkt[89]) og Reglerne om Forældelsens Afbrydelse[90]) fra den almindelige Regel i D. L. 5—14—4. Navnlig vil der ofte til Afbrydelse fra Fordringshaverens Side kræves judiciel Paatale, — hvortil det i Almindelighed vil være tilstrækkeligt, at Stævning er udtagen, eller Forligsklage indgiven inden Fristens Udløb — medens simpel Mindelse fra Fordringshaverens Side ikke har afbrydende Virkning. Naar der for en af disse Fordringer, som ere undergivne særlige Forældelsesregler, falder Dom[91]), eller naar Skyldneren dispositivt anerkjender sin Forpligtelse ved en efter almindelige Regler gyldig Viljeserklæring, har Fordringen opnaaet nyt Grundlag, som falder ind under den al-

[88]) Se Opregningen hos Thomsen l. c. S. 90 ff., Evaldsen S. 519—520 og endvidere L. om Forfatter- og Kunstnerret 29. Marts 1904 No. 63 § 35; L. om Jernbaner 15. Maj 1903 No. 105 §§ 49—51, 26. Marts 1898 No. 56 § 4, U. f. R. 1907. 873; Bek. om Postlov 3. Juni 1902 No. 105 §§ 18, 28, Telegram- og Telefonregl. 20. Juni 1904 No. 118 § 55; L. 7. April 1899 No. 75 § 11; Sølov §§ 16, 17, 60, 104, 148, 264, 283, 284, jfr. Jagtlov 8. Maj 1894 No. 79 § 31, L. 12. Juli 1907 No. 157 § 2, jfr. Bek. 22. Juni 1908 No. 172 §§ 9 og 25. Nærmere i Lovlexikon under Rubr. Forældelse. Om L. 10. Maj 1854 § 64 se ndfr. § 135. V., 136 Note 130; om L. 25. Marts 1872 § 2 jfr. U. f. R. 1904. 536; om D. L. 5—14—53 J. T. XXIII. 101. At en kortere Forældelsesfrist end den lovbestemte gyldigt kan fastsættes ved Aftale, er bemærket ovfr., se Note 5.

[89]) Thomsen l. c. S. 90 ff.

[90]) Thomsen l. c. S. 205 ff., 215—218, jfr. om Suspension l. c. S. 144—145.

[91]) D. i U. f. R 1868. 184, J. U. 1855. 761, ndfr. § 105 Note 41, Hindenburg Haandbog i den danske Vexelret, Anhang S. 36, Thomsen l. c. S. 176, 218, Evaldsen Fortolkning S. 328, Aubert Den nordiske Vekselret S. 337. Derimod giver det ikke en Fordring et nyt Grundlag i den her omhandlede Forstand, at den anmeldes og anerkjendes i Skyldnerens under offentlig Skiftebehandling staaende Bo, U. f. R. 1890. 233 1887. 283, J. U. 1865. 28. Jfr. Note 68.

mindelige Forældelsesregel i D. L. 5—14—4, og undtagelsesvis vil ogsaa anden Afbrydelse af Forældelsen bevirke, at Fordringen falder ind under den almindelige Forældelsesregel, se saaledes Postlov 3. Juni 1902 Nr. 105 §§ 18[92]) og 28, L. 21. Marts 1873 § 27, L. 30. Novbr. 1874[93]). Virkningen af de kortvarigere Forældelser er den samme som Virkningen af Forældelsen efter D. L. 5—14—4, nemlig at Fordringsretten er ophørt. Men med Hensyn til Vekselforældelsen opstaar Spørgsmaalet, hvorledes det gaar med det materielle Mellemværende, som Vekselen er udstedt for. Den ældre Regel om Vekselforældelse i Fdn. 18. Maj 1825 § 73 blev forstaaet saaledes, at Vekselforældelsen ikke antoges at berøre det bagved Vekselen liggende materielle Skyldforhold, der ikke er berørt af Vekselens Udstedelse, se ovfr. i § 64. Men man antog, at et saadant materielt Forhold ikke forelaa, hvor Vekselforpligtelsen var indgaaet for en af Vekselkreditor samtidig erlagt Ydelse, og kom saaledes til det Resultat, at Vekselkreditor, naar Vekselen var forældet, vel f. Eks. kunde holde sig til den, der skyldte ham Varegjæld og herfor havde givet ham Veksel[94]), men ikke til den, der havde modtaget et Laan, hvorfor Veksel samtidigt var udstedt[95]). Denne uholdbare[96]) Adskillelse er nu udslettet af V. L. § 93, der iøvrigt positivt ordner Sagen saaledes, at Ejeren af den forældede Veksel som almindelig Gjældsfordring hos Vekselskyldneren kan indtale, hvad denne vilde blive beriget med paa hans Bekostning, hvis ethvert Krav bortfaldt, se derom nærmere § 105. III.

§ 70.

Præklusion[1]).

I. Ved Fordringsrettigheders Præklusion forstaas deres Ophør derved, at Fordringshavere, som ved en offentlig Ind-

[92]) Jfr. D. i J. U. VII. 225.

[93]) Thomsen l. c. S. 205 Note 4.

[94]) D. i U. f. R. 1890. 233, 1887. 283, 1878. 350, 1871. 732, 1869. 992, 1867. 79.

[95]) D. i U. f. R. 1880. 1165, 1874. 627, 1868. 547, men derimod rigtig U. f. R. 1889. 261.

[96]) Hindenburg Haandbog i den danske Vekselret S. 133—138, men dog Evaldsen Fortolkning S. 372.

[1]) Ørsted Hdbg. IV S. 425—430, VI S. 240—244, 250, Larsen

kaldelse[2]) ere opfordrede til inden en vis Frist at melde sig med deres Fordringer, undlade dette. Som det vil ses, er denne Ophørsmaade nær beslægtet med Forældelse, og undertiden opstilles den som en Underart af Forældelse. Lovgiverens Formaal med Institutet er at tilvejebringe en for Fremtiden afgjørende Kreditorfortegnelse. Hertil vil der navnlig være Trang for dem, der overtage Afdødes Forpligtelser. Og naar et Bo opgjøres ved offentligt Skifte, forringes noget de Betænkeligheder, man iøvrigt maa have ved at give Adgang til at indkalde Kreditorer med præklusiv Virkning. De ældre Regler om Præklusion i D. L. 5—14—29 have i Tidernes Løb undergaaet mange Forandringer og modtaget mange Tilføjelser, hvorom henvises til Processen, navnlig Skifteretten[3,4]). D. L. 5—14—29 hjemlede kun Præklusion af død Mands Kreditorer, og Adgang til med præklusiv Virkning at indkalde andre Kreditorer er saa betænkelig, at den kun kan anerkjendes, hvor der haves aldeles sikker Hjemmel herfor.

En Fordringsrets Ophør ved Præklusion forudsætter, at lovlig præklusiv Indkaldelse eller Proklama[5]) har fundet Sted (II.), at Retten omfattes af denne (III.), og at Præklusion ikke ved særlige Skridt er afværget (IV.). Efter at disse Punkter ere belyste, vil der blive gjort nogle Bemærkninger om Præ-

---

S. 120—127, Gram S. 438—452, Schlegel Skifteretten S. 98 ff., 405 ff., Evaldsen S. 521—528, Deuntzer Sk. R. navnlig S. 634—647, Aubert S. 314—339, G. W. Gram S. 101—104, Hagerup Civilproces III S. 56—65, 86, 248. Svensk H. R. D. i T. f. Rvdsk. XIX S. 320, Serlachius § 64. Jfr. B. G. B. §§ 2061, 1970 ff., D. C. P. O. §§ 946 ff., Schw. Art. 161, Schw. Z. G. B. Einführungsbestimmungen Art. 62, Schneider S. 161.

[2]) H. R. T. 1862. 837.

[3]) Deuntzer Sk. R. S. 634—637, Gram S. 439—441.

[4]) Se for Island Pl. 4. Jan. 1861, L. 12. April 1878, for Færøerne L. 6. Oktbr. 1858, Anord. 14. Jan. 1876, 10. Juli 1879, 13. Febr. 1873, Bek. 24. Marts 1904 Nr. 82, for Vestindien Bekj. 19. Juni 1860, Anord. 24. April 1860, 23. Oktbr. 1903 Nr. 43, Pl. 18. April 1800, Rs. 2. Oktbr. 1816, for Grønland Pl. 10. Febr. 1792, 28. Marts 1816.

[5]) Betegnelserne Indkaldelse og Proklama bruges nu i Flæng om de ifølge Lovgivningshjemmel udstedte præklusive Indkaldelser, se Schlegel Skifteretten S. 98, hvorimod Indkaldelse ifølge Bevilling stedse kaldes Proklama.

klusionens Virkning (V.) og om Bevisbyrden i Tilfælde af Præklusion (VI.).

II. Om Indkaldelsens Lovlighed bemærkes først, at det ingenlunde staar enhver Skyldner frit for, naar han ønsker det, at indkalde alle sine Kreditorer eller enkelte af disse med den Virkning, at de tabe deres Ret, naar de ikke melde sig efter Indkaldelsen (præklusiv Virkning), en Regel, der vilde gjøre Fordringshaveres Retsstilling altfor usikker. Indkaldelse med præklusiv Virkning kan kun finde Sted ifølge særlig Hjemmel i Lovgivningen eller i Henhold til en Bevilling.

1. a. I Henhold til Lovgivningen kan præklusiv Indkaldelse for det Første udstedes i alle Boer, som staa under offentlig Skiftebehandling[6]), med Undtagelse af Konkursboer, der behandles efter L. 25. Marts 1872, se L. 30. Novbr. 1857 § 1, og særligt om Dødsboer, hvad enten Skiftebehandlingen finder Sted straks eller efter Hensidden i uskiftet Bo, Sk. L. §§ 20, 52, 57, 61, om Skilsmisse- og Separationsboer Sk. L. §§ 68 og 70, jfr. L. 7. April 1899 Nr. 75 §§ 31, 82, og om andre Boer under offentlig Skiftebehandling Sk. L. § 82.[6a]). Indkaldelsen udgaar fra Skifteretten[7]) eller, dersom Boet behandles af Testamentseksekutorer[8]), fra disse. Tidligere fandt der ogsaa i Opbuds- og Fallitboer præklusiv Indkaldelse Sted[9]), men dette er nu forandret ved K. L. §§ 91, 92, 120, 129, 135 (jfr. Overgangsbestemmelsen i § 150), hvorefter Undladelse af at melde sig ifølge Indkaldelsen i Konkursboer, som behandles efter L. 1872, ikke paavirker Fordringshaverens Krav imod Fallenten personlig, og heller ikke ubetinget udelukker ham fra at faa Fyldestgjørelse i Konkursboet, se herom nærmere i Skifteretten[10]). Naar et Bo, i hvilket efter det anførte præklusiv Ind-

[6]) Om at Indkaldelse til Kreditorerne i saadanne Boer undertiden skal udstedes, se Skifteretten.

[6a]) Om Interessentskabsboer se Deuntzer Sk. R. S. 746, Aagesen S. 532—533, jfr. H. R. T. 1904. 372 (U. f. R. 1904 B. 324), U. f. R. 1906. 643.

[7]) Deuntzer Sk. R. S. 701.

[8]) Deuntzer Sk. R. S. 713.

[9]) Deuntzer Sk. R. S. 461—463, D. i U. f. R. 1896. 816.

[10]) Deuntzer Sk. R. S. 463 ff.

kaldelse er udstedt, overgaar til Behandling efter K. L. 1872, bliver Indkaldelsen uden Virkning, dersom Indkaldelsesfristen ikke allerede er udløben, naar Overgangen finder Sted, K. L. § 145[11]), jfr. Sk. L. 1874 § 82.

Private kunne kun undtagelsesvis ifølge Lovgivningen uden Bevilling udstede præklusiv Indkaldelse. Arvinger kunne ifølge L. 30. Novbr. 1857 § 5, jfr. Sk. L. 1874 § 77, udstede præklusiv Indkaldelse, og denne Beføjelse kan, trods Ordene i L. 1857 § 5, ikke antages betinget af, at Arvingerne „holde Skifte"[12]), men maa ogsaa tilkomme en Enkeltarving[13]) og Samarvinger, som kun ønske Oversigt over Gjælden, men iøvrigt agte at beholde Arvemassen udelt. At opstille en virkelig Deling af Arven som Betingelse for Beføjelsen, vilde være aldeles urimeligt, se ogsaa D. L. 5—14—29, der ikke omtaler denne Betingelse, og Ordene i L. 1857 § 5 forklares tilstrækkeligt som Henvisning til det almindeligste Tilfælde. L. 30. Novbr. 1857 § 5 indeholder dernæst særligt den Regel, at Enken, der sidder i uskiftet Bo, kan udstede præklusiv Indkaldelse, og heraf maa modsætningsvis sluttes, at Manden, som sidder i uskiftet Bo, uanset hans Egenskab som Arving, ikke kan udstede præklusiv Indkaldelse, se nærmere S. 759—760.

Angaaende Spørgsmaalet om, hvilke Kreditorer Indkaldelsen i de omtalte Tilfælde lovligt kan omfatte, henvises til det ndfr. under III. 2. udviklede. Dersom Indkaldelse til Kreditorer udenfor de angivne Tilfælde udstedes uden hertil erhvervet Bevilling, har den ikke præklusiv Virkning eller overhovedet nogen retlig Betydning[14]).

b. Reglerne om Indkaldelsesmaaden, naar præklusiv Indkaldelse finder Sted ifølge Lovgivningen, gives for Dødsboers Vedkommende, i hvilke Gjæld ikke er vedgaaet, i Sk. L. 1874 § 22. Indkaldelsen skulde herefter ske gjennem de for Skifte-

[11]) Deuntzer Sk. R. S. 673—674, 709.

[12]) Jfr. Aubert S. 326—327.

[13]) D. i U. f. R. 1885. 1093.

[14]) Se H. R. T. 1871. 278 (U. f. R. 1871. 766) om Udstedelse af Proklama under Reassumtionen af et Bo, i hvilket lovligt præklusivt Proklama tidligere havde været udstedt; jfr. om Dommens Resultat ogsaa Note 34.

bekjendtgjørelser i Almindelighed bestemte Aviser[15]), nemlig Berlingske Tidende og, udenfor Sjællands Stift, vedkommende Stiftsavis eller, for Bornholms Vedkommende, Bornholms Avis, L. 30. Novbr. 1857 § 2, Bekj. 17. Decbr. 1857; nu skal den ske i Statstidende, L. 23. Jan. 1903 Nr. 10 §§ 1 og 3, Bekj. 19. Marts 1904 Nr. 39, se for Færøerne L. 1903 § 4, Bekj. 24. Marts 1904 Nr 82, 10. Juli 1879 Nr. 90. Bekjendtgjørelsen skal finde Sted tre Gange. Varselet er 3 Maaneder, naar den Afdøde skjønnes ikke at have staaet i Gjældsforpligtelser eller at have Arvinger paa noget Sted udenfor Europa eller paa Island eller Færøerne, og i andet Fald 6 Maaneder. Det regnes fra den sidste Bekjendtgjørelse, og kun hele Dage tages i Betragtning. En Indkaldelse med 3 Maaneders Varsel, der er bekjendtgjort sidste Gang den 22. April, er altsaa udløben, naar den 22. Juli er udløben[16]). Kreditorerne udenfor Europa eller paa Island og Færøerne bevare dog i hvert Fald deres Adgang til at melde sig i 6 Maaneder, selv om der kun er givet 3 Maaneders Varsel. De andre Kreditorer kunne derimod, naar der er givet 3 Maaneders Varsel, ikke melde sig efter denne Frists Forløb. At dette er saa, naar Skifterettens Valg af det 3 Maaneders Varsel har været lovligt, er utvivlsomt efter Ordene i § 22, men disse medføre sikkert ogsaa, at det samme maa gjælde, selv om Skifteretten burde have valgt 6 Maaneders Varselet[17]). Reglerne i Sk. L. § 22 om Indkaldelsesmaaden gjælde ifølge Sk. L. §§ 56 og 82 ogsaa i Dødsboer, hvor Gjæld er vedgaaet, og i de i § 82 omtalte Boer. Det samme maa, paa Grund af Affattelsen af Sk. L. Kap. 5 og 6, der i det hele om de i dem ommeldte Boers Behandling henholde sig til Skiftelovens almindelige Regler, gjælde om disse Boer og vistnok ogsaa, naar selvskiftende Arvinger udstede Proklama i Henhold til L. 30. Nvbr. 1857 § 5 og Sk. L. § 77, se Henvisningen i Sk. L. § 71 til dens § 22. Derimod maa de i L. 30. Novbr. 1857 § 1 indeholdte ældre Regler vistnok fremdeles gjælde, naar Enken ifølge L. 30. Novbr. 1857 § 5 udsteder præklusiv

15) Deuntzer Sk. R. S. 411—412.

16) Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 95 og 79, H. R. T. 1886. 833 (U. f. R. 1887. 644).

17) Deuntzer Sk. R. S. 640—644, jfr. dog Evaldsen S. 522.

Indkaldelse til sin Mands Kreditorer, medmindre man vil antage, at Henvisningen i L. 1857 § 5 til dens § 1 er enstydig med en Henvisning til Reglerne om Indkaldelsesmaaden i offentlige Boer, saaledes som de under skiftende Tider maatte være ordnede. Disse ældre Regler er vistnok forskjellige fra de i Sk. L. § 22 givne derved, at de fjærne Kreditorer prækluderes ved det korte Varsel, naar dette med Føje er valgt, medens de andre Kreditorer ikke prækluderes ved det korte Varsel, naar det længere Varsel burde have været valgt[18]). At den præklusive Indkaldelse skal indeholde en Tilkjendegivelse af, at den er præklusiv, er ikke foreskrevet og kan ikke fordres[19]). Derimod kan Indkaldelsen ikke virke præklusivt, naar den ikke har angivet den Person, hvis Fordringshavere indkaldes, med saadan Nøjagtighed og Tydelighed i Henseende til Navn, Bopæl, Stilling osv., at han kan kjendes og skjelnes fra Andre[20]). Naar en Indkaldelse ikke tilfredsstiller de angivne, i Hensynet til de indkaldte Kreditorer grundede Forskrifter, kan den ikke virke præklusivt[21]). Derimod betager det ikke en Indkaldelse dens præklusive Virkning, at den i andre Henseender afviger fra Lovgivningens Forskrifter, f. Eks. tilsidesætter Regelen i Sk. L. § 20. 1° eller giver for langt Varsel eller tillige omfatter Kreditorer, som ikke kunne indkaldes med præklusiv Virkning[22]).

2. Trods de hermed forbundne Betænkeligheder kan Justitsministeriet meddele Bevilling til i levende Live at udstede præklusiv Indkaldelse til sine Kreditorer. De sædvanlige Proklamabevillinger bemyndige Andrageren til „ved Proklama *sub poena præclusi et perpetui silentii* med Aars og Dags Varsel i Statstidende (eller tillige i en anden Tidende, som Bevillingen maatte bestemme), L. 23. Jan. 1903 Nr. 10 §§ 1 og 4, Bek. 19. Marts 1904 Nr. 39 Punkt 2, se for Færøerne Bek. 24. Marts 1904 Nr. 82 Punkt 2 — tidligere i den Berlingske po-

---

[18]) Deuntzer Sk. R. S. 640, men dog tildels Schlegel Skifteretten S. 105

[19]) Jfr. dog Aubert S. 318.

[20]) H. R. T. 1863. 135, jfr. 1862. 306. Se Note 26.

[21]) Naar Indkaldelsen er iværksat af en judiciel Autoritet, kan Appel være fornøden, Deuntzer Sk. R. S. 644.

[22]) D. i U. f. R. 1880. 675.

litiske og Avertissementstidende og (udenfor Sjællands Stift) vedkommende Stiftsavis — 3 Gange efter hinanden at indkalde alle dem, som formene sig at have noget at fordre af ham, til med deres Paastand at fremkomme og saadant deres havende Krav inden foreskrevne Tids Forløb at anmelde og bevisliggjøre, dog Umyndiges Tiltale i Fremtiden efter Fdn. 20. Febr. 1717 forbeholden, og skal saadan Indkaldelse anses og være lige saa gyldig, som om den var sket ved Proklama efter Loven; dog skal Bevillingen Ord til andet indrykkes i Statstidende (tidligere i fornævnte offentlige Tidender) og læses for vedkommende Værnething samt ved den Overret, hvorunder samme henhører." Bevillingerne kunne udleveres af Amtmændene, Fdn. 23. Marts 1827 § 19. e., og i Kjøbenhavn af Overpræsidenten, L. 4. Marts 1857 § 3, Vedtægt 30. Decbr. 1857 § 1. 3. e. For Administrationens Myndighed til at give Bevillinger af det angivne Indhold gjælde ingen Grænser[23]). Derimod vilde Administrationen overskride Grænserne for sin Myndighed ved at give andre Proklamabevillinger end de omtalte sædvanlige, og Domstolene maatte nægte at anerkjende Præklusion ifølge saadanne. Navnlig kan Administrationen ikke give den langt betænkeligere Bevilling til at indkalde en enkelt eller enkelte Kreditorer[24]). Saadanne Bevillinger ere vel nok tidligere forekomne men have ikke været saaledes i Brug, at de endnu kunne gives[25]), Grl. 1866 § 27. Men ligesom Administrationen helt kan nægte Pro-

[23]) Af Bevillingens Indhold, nemlig Reglerne om Læsning og Bekjendtgjørelse, følger, at Proklamabevillinger ikke kunne meddeles Personer, som bo i Udlandet, selv om de tidligere have boet her i Riget, Just. Min. Skr. 29. Maj 1876 Nr. 99, jfr. dog J. U. 1865. 863. Reglerne i K. L. 1872 om Afskaffelse af præklusivt Proklama i Konkursboer udelukke ikke Administrationen fra at give Proklamabevilling til Fallenter med præklusiv Virkning for deres personlige Ansvar, H. R. T. 1888. 307 (U. f. R. 1888. 1058) (Note 34), men ved Just. Min. Cirk. 10. Oktbr. 1888 Nr. 185 er det paalagt Amtmændene og Overpræsidenten at paase, at Proklamabevillinger ikke meddeles Fallenter, førend det er godtgjort, at Boet er extraderet, eller at de have fyldestgjort alle dem, der have anmeldt Krav i Konkursboet, jfr. Just. Min. Skr. 10. Septbr. 1903 Nr. 360.

[24]) Just. Min. Skr. 12. Septbr. 1889, jfr. Just. Min. Skr. 5. Aug. 1902 Nr. 246, men dog Evaldsen S. 241.

[25]) Se ovfr. § 58 Note 60.

klamabevillinger, der som andre Bevillinger ikke kunne fremtvinges men ere en Naadessag, saaledes kan der ikke være noget til Hinder for, at den ved Givelsen af de sædvanlige Proklamabevillinger opstiller yderligere Betingelser til Kreditorernes Betryggelse. Det ovfr. S. 754 bemærkede om Nødvendigheden af, at Andragerens Person er tilstrækkelig kjendeligt angiven, gjælder ogsaa om Proklamabevillinger[26]).

III. Ved Bestemmelsen af Gjenstanden for Præklusion maa det først undersøges, hvilke Arter af Rettigheder Præklusionen kan ramme, dernæst hvilke af disse Rettigheder den enkelte Indkaldelse omfatter og rammer.

1. Om end Ordene i D. L. 5—14—29 kunde vække nogen Tvivl om, hvorvidt alle Fordringsrettigheder kunne indkaldes med præklusiv Virkning, kan der efter de almindelige Udtryk i den nyere Lovgivning, om at Indkaldelsen udgaar til „Kreditorerne", se saaledes f. Eks. Sk. L. §§ 20—22 og 77, L. 30. Novbr. 1857 §§ 1 og 5, og i Proklamabevillingerne „alle dem, som have noget at fordre" se ovfr. S. 755, og ifølge Proklamainstitutets Øjemed ikke være nogen Tvivl om, at alle Fordringsrettigheder — derunder dog næppe indbefattet de saakaldte negative Obligationsforhold — ere Gjenstand for Præklusion. Fordringsrettens Oprindelse, Grundlag[27]) og Indhold[28]) er i denne Henseende uden Betydning, jfr. f. Eks. Fdn. ang. Kasse- og Regnskabsvæsenet i Almindelighed 8. Juli 1840 § 37; ogsaa de privilegerede Fordringer prækluderes[29]). I Proklamabevillingerne ere dog Umyndiges Fordringer undtagne fra Præklusion[30]), jfr. Pl. 20. Febr. 1717 A § 18, og naar de meddeles Embedsmænd, omfatte de vistnok ikke Fordringer, der hidrøre

[26]) D. i U. f. R. 1889. 261, J. U. 1865. 863, jfr. U. f. R. 1869. 994, Note 20.

[27]) D. i U. f. R. 1879. 1139, 1869. 994.

[28]) Deuntzer Sk. R. S. 638, forudsat at der kræves en Opofrelse af Formue eller Arbejde, se ovfr. § 69 Note 10, Aubert S. 321.

[29]) D. i U. f. R. 1885. 1093, Bibl. for Lovkynd. I. 566, J. U. 1860. 891.

[30]) Ved D. i J. T. XII. 2. 74 er det antaget, at denne Undtagelse ogsaa omfatter offentlige Stiftelsers Krav, som staa under Bevillingshaverens Tilsyn, men Hjemmel for denne Antagelse haves ikke, jfr. S. 741.

fra Bevillingshaverens Stilling som Embedsmand[31]), jfr. Fdn. ang. Kasse- og Regnskabsvæsenet i Almindelighed 8. Juli 1840 § 37 „efter Oppebørselsbetjentens Død". Med Hensyn til tinglige Rettigheder kjendes vel nok præklusive Erhvervelser, se Tingsretten[32]), men det her omhandlede, for Fordringsrettigheder anordnede Præklusionsinstitut omfatter ikke tinglige Rettigheder eller andre Vindikationskrav[33]) se dog L. 15. Maj 1903 Nr. 100 § 14. Grundbyrderetten som saadan prækluderes ikke, men den enkelte paaløbne Grundbyrdeydelse kan, som Fordringsret, prækluderes. Med Hensyn til Panterettigheder er det, uden tilstrækkelig Grund, i Retsanvendelsen antaget, at visse Arter af Underpant i Løsøre[34]) — derimod ikke Underpant i faste Ejendomme — kan prækluderes, se nærmere i Tingsretten[34a]). De ifølge Lovgivningen i Dødsboer til den Afdødes Arvinger, Legatarer og Erholdere af Dødsgaver udgaaende Indkaldelser have ikke præklusiv Virkning, Sk. L. 1874 § 21, og den til Fordringshaverne i saadanne Boer udgaaende Indkaldelse omfatter dem ikke[35]). Men Fordringsrettigheder, som ifølge Arveladerens Bestemmelse eller ifølge en Overenskomst haves imod en Arving paa Udredelse af Arv og Legat, kunne, som andre Fordringsrettigheder, prækluderes ved

---

[31]) I Kskr. til den vestindiske Regjering 23. Juli 1831 udtales det at være en Selvfølge, at Proklamabevillinger, som gives Embedsmænd, ikke indbefatte Fordringer, der have Oprindelse fra Bevillingshaverens Stilling som Embedsmand. Og efter at denne Anskuelse delvist har fundet Udtryk i Fdn. 8. Juli 1840 § 37, maa den vistnok, skjønt den strider mod de almindelige Bevillingers Ordlyd, følges af Domstolene i dens Helhed.

[32]) Torp-Grundtvig §§ 29, 30.

[33]) Schl. H. R. D. I. 337, II. 446, III. 452, H. R. D. i N. j. A. VIII. 140 (J. A. XXVII. 106), J. T. XXXVII. 224, XXXVIII. 67, VIII. 2. 130. Jfr. U. f. R. 1872. 546.

[34]) Den af en Konkurskreditor over Boet erhvervede Retspanteret er antaget ikke at kunne prækluderes ved et af Fallenten senere i Henhold til Bevilling udstedt Proklama, H. R. T. 1887. 640 (U. f. R. 1888. 387), 1888. 307 (U. f. R. 1888. 1058). Jfr. H. R. T. 1871. 278 (U. f. R. 1871. 796), Note 14, Torp-Grundtvig S. 743 Note 28.

[34a]) Torp-Grundtvig S. 741—743, 737, D. i U. f. R. 1896. 293.

[35]) H. R. T. 1876. 45 (U. f. R. 1876. 670).

et af Arvingen eller i hans Bo udstedt Proklama[36]). Familieretlige Fordringsrettigheder, der gaa ud paa Formueydelser, maa antages at være Gjenstand for Præklusion, jfr. L. 27. Maj 1908 Nr. 130 § 3; ligesaa offentlige[37]) Fordringsrettigheder, ovfr. S. 732, forsaavidt der ikke er Undtagelseshjemmel, L. 15. Maj 1903 Nr. 85 § 28, Nr. 104 § 42[37a]).

2. Efterat det nu er afgjort, hvilke Arter af Rettigheder Proklama overhovedet kan ramme, bliver det at undersøge, hvilke af disse den enkelte Indkaldelse lovligt omfatter. Gaar Indkaldelsen ud paa at indkalde flere end disse, bliver den forsaavidt uden Virkning, men denne Fejl ved Indkaldelsen bliver uden Betydning for dem, som den lovligt omfatter[38]). Skulde Indkaldelsen kun indkalde nogle af dem, som den lovligt kan indkalde[38a]), har den naturligvis kun Virkning for de virkelig Indkaldtes Vedkommende.

Med Hensyn til Indkaldelsen paa offentlige Dødsboskifter kunde der vel være Anledning til at antage, at den kun kunde omfatte den Afdødes Kreditorer. Men har den Afdøde levet i Formuefællesskab med en efterlevende Ægtefælle, saa at der altsaa til Arveloddernes Bestemmelse udkræves Kundskab ogsaa om den Efterlevendes paa Fællesboet hæftende Gjæld, kan Indkaldelsen ogsaa omfatte denne. Dette gjælder endog, naar Skiftet først finder Sted, efterat den efterlevende Ægtefælle har hensiddet i uskiftet Bo, Sk. L. 1874 § 61. Indkaldelsen kan altsaa med præklusiv Virkning omfatte den Afdødes og dennes Fællesbos Forpligtelser[39]). Dersom Dødsboskiftet finder Sted uden mellemkommende Hensidden i uskiftet Bo, omfatter Indkaldelsen kun de inden Dødsfaldet stiftede Forpligtelser, ikke dem, som efter Dødsfaldet

[36]) Jfr. Schl. H. R. D. I. 294.

[37]) D. i U. f. R. 1885. 1093.

[37a]) Jfr. ndfr. III. 3. og i U. f. R. 1906 B. 164 om Amtstuefdn. 8. Juli 1840 § 24.

[38]) Se Note 22.

[38a]) Klausulen i Indkaldelsen „Panthavere i faste Ejendomme undtagne“ fritager ikke Panthaveren for at anmelde hans Fordringsret, U. f. R. 1896. 293.

[39]) D. i U. f. R. 1881. 173, 1869. 273, jfr. H. R. D. i N. j. A. VIII. 153 (I. 187).

ere paadragne Boet[40]). Finder Skiftet først Sted efter Hensidden i uskiftet Bo, omfatter den derimod de Forpligtelser, som vare stiftede inden Skiftets Begyndelse, men ikke de senere stiftede[41]). Indkaldelsen i andre Boer, som staa under offentlig Skiftebehandling, omfatter Boets ved Skiftets Begyndelse stiftede Forpligtelser, men ikke senere stiftede[42]). Naar Arvinger, uden at Hensidden i uskiftet Bo efter den Afdøde har fundet Sted[42a]), udstede Indkaldelse, kan denne vistnok kun omfatte Arveladerens Forpligtelser. Til at antage, at Indkaldelsen her, ligesom paa offentligt Skifte, kan omfatte ogsaa den efterlevende Ægtefælles Forpligtelser, som hvile paa Fællesboet, haves ingen Hjemmel; L. 30. Novbr. 1857 § 5 giver kun Arvingerne Beføjelse til at indkalde Arveladerens Kreditorer, og Forudsætningen i Sk. L. § 77 kan ikke paastaas at strække sig videre. Dog maa det vel nok antages, at Indkaldelsen, naar privat Skifte finder Sted, uagtet der er umyndige Arvinger, se Sk. L. § 75, jfr. § 77, kan, og efter Omstændighederne skal, omfatte de samme Kreditorer, som Indkaldelsen paa offentligt Skifte. Efterat Hensidden i uskiftet Bo har fundet Sted, kan vistnok overhovedet, uden Bevilling, ingen anden privat Indkaldelse finde Sted i den Længstlevendes levende Live end den ved Bestemmelsen i L. 30. Novbr. 1857 § 5 for Enken, som hensidder i uskiftet Bo, hjemlede. Hun kan indkalde sin Mands — ikke sine egne — Kreditorer[43]); til hendes egne Kreditorer maa vistnok ogsaa Mandens Kreditorer henregnes, naar deres Ret har faaet nyt Grundlag overfor Enken[43a]), f. Eks. ved Dom eller Gjældsbrevs Udstedelse.

---

[40]) D. i J. U. 1860. 815, J. T. XXI. 17, jfr. H. R. D. i N. j. A. VIII. 153 (I. 187). Med de før Dødsfaldet stiftede maa i denne Henseende ligestilles de, der begrundes paa den Afdødes skadegjørende Handlinger, selv om Skaden først er indtraadt efter Dødsfaldet, og paa hans Løfte, uanset at dette først er fremkommet til Adressaten efter Dødsfaldet (§ 16. III.).

[41]) D. i U. f. R. 1869. 273.

[42]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 355, J. U. 1860. 891. Jfr. Note 6[a].

[42a]) Muligvis miste Arvingerne deres Beføjelse til Indkaldelse ved at lade uforholdsmæssig Tid hengaa, Aubert S. 327, jfr. Sk. L. § 8.

[43]) D. i U. f. R. 1880. 675, jfr. J. U. 1851. 181.

[43a]) Jfr. Schl. H. R. D. III. 512, U. f. R. 1908. 245.

Manden, som har hensiddet i uskiftet Bo, kan naturligvis, lige saa lidt som Enken, indkalde sine egne Kreditorer, men der maa vistnok endog, se ovfr. S. 752, nægtes ham Beføjelse til at indkalde sin afdøde Hustrues Kreditorer, selv om Indkaldelsen sker som Led i privat Skifte med Hustruens andre Arvinger[44]). Og saameget mere maa man antage, at heller ikke andre Arvinger i den Længstlevendes levende Live kunne udstede Indkaldelse, naar Hensidden i uskiftet Bo har fundet Sted. Men efter den Længstlevendes Død kunne naturligvis begge Ægtefællers Kreditorer indkaldes af Arvingerne. Indkaldelsen ifølge Proklamabevilling omfatter Bevillingshaverens[45]) Kreditorer, forsaavidt som deres Ret var stiftet i det Øjeblik, da Proklama blev udstedt[45a]).

Det bliver altsaa ved Præklusion, ligesom ved Forældelse, af Vigtighed at afgjøre, naar en Ret kan siges at være stiftet, og en Nystiftelse, jfr. ovfr. S. 737—738, der ligger efter de angivne Tidspunkter, vil udelukke den nystiftede Ret fra Præklusion[46]). Krav paa Lejeafgifter ifølge en med den Afdøde indgaaet Lejekontrakt ville altsaa ikke prækluderes ved det i Dødsboet udstedte Proklama, forsaavidt angaar den ved Dødsfaldet endnu løbende og de følgende Lejeperioder, naar Boet fortsætter Brugen, ligesaalidt som de Grundbyrdeydelser, der paaløbe for Tidsrummet efter Dødsfaldet[47]). Og Haandpantgiverens Ret til at erholde Overskuddet tilbage nystiftes ved Pantets Realisation af Panthaveren, saa at Kravet paa Overskuddet ikke prækluderes, naar Realisationen ligger efter de omtalte Tidspunkter[48]). Naar Fordringsretten er stiftet inden

---

[44]) Gram S. 439, jfr. Aubert S. 331 ff., men dog Evaldsen S. 521.

[45]) Har Bevillingshaveren Forpligtelser, som ere stiftede under en særlig Forretnings Navn (Firmanavn), maa dette nævnes i Bevillingen, for at ogsaa disse Forpligtelser kunne prækluderes, jfr. D. i N. j. A. XXX. 103 og Note 26.

[45a]) Udstedes Proklama ikke indenfor passende Tid efter Bevillingen, vil maaske dennes Datum afgive Grænsen.

[46]) D. i J. U. 1860. 815, 891, U. f. R. 1898. 306, jfr. 1908. 245.

[47]) Se Note 46 og Schl. H. R. D. III. 355.

[48]) Men det kan ikke komme Pantsætteren til Gode, at han ikke har faaet Underretning om. at Pantet er realiseret forinden de omtalte

de angivne Tidspunkter, omfattes den af Indkaldelsen og prækluderes ved denne, selv om den endnu ikke er forfalden, og selv om den endnu kun er rent eventuel[49]). Forpligtelser, som udspringe af Skyldnerens Brud paa Fordringsrettigheder, ere prækluderede, naar selve Retten vilde være prækluderet, og de ikke selv ere anmeldte, uanset at Retsbruddet, f. Eks. den Handling fra Sælgerens Side, der tilintetgjør den solgte men endnu ikke overdragne Ting, først foreligger efter de angivne Tidspunkter; man taler jo ogsaa her i Almindelighed om Forandring af det ældre Skyldforhold og ikke om Stiftelsen af et nyt, jfr. ovfr. S. 325. Naar derimod et tingligt Krav, der ikke prækluderes, ved et Retsbrud eller paa anden Maade omdannes til en Fordringsret, f. Eks. ved Besidderens Tilintetgjørelse eller Salg af en Andens Ting, vil Fordringsretten ikke kunne prækluderes, medmindre den Kjendsgjerning, som har skabt den, ligger forinden de angivne Tidspunkter.

At Skifteforvalteren eller Kurator i Boet eller den Private, som har udstedt Indkaldelsen, kjender Forpligtelsen[50]), og at Fordringshaveren ikke kunde kjende sin Ret[51]), eller at han var umyndig[51b]), jfr. dog S. 756, hindrer ikke Præklusionen.

Tidspunkter, se Note 51, men dog Schl. H. R. D. III. 452. Jfr. § 69 Note 44. D. i J. U. 1857. 775 gaar ud fra, at Vekslerne ikke vare givne i Haandpant men overdragne til Ejendom.

[49]) Schl. H. R. D. III. 485, U. f. R. 1908. 245, 1883. 846 (Vanhjemmelskrav), 1879. 1139, J. T. XXIX. 77, XVII. 182, V. 2. 127, J. A. X. 153. Den noget uklart affattede D. i H. R. T. 1872. 30 (U. f. R. 1872. 426) gaar ikke imod det i Teksten anførte, idet den statuerer, at Kautionistens eventuelle Krav mod Hovedskyldneren ifølge Kautionsforpligtelsens Ind frielse ikke prækluderes som uanmeldt, naar Hovedforpligtelsen er anmeldt. Thi ved Indfrielsen erhverver Kautionisten Hovedfordringen, se § 118. II., navnlig Note 29, § 34 Note 20 og 21. Jfr. Note 66 og 67.

[50]) H. R. T. 1866. 732 (U. f. R. 1867. 153), H. R. D. i J. U. 1853. Flgbl. 1 S. 1 (VIII. 446), U. f. R. 1908. 245, 1885. 1093, 1880. 675, J. U. VII. 767, J. T. XX. 303, jfr. dog tildels Aubert S. 338—339. D. i H. R. T. 1886. 833 (U. f. R. 1887. 644) underkjender ikke Sætningen, jfr. Note 66.

[51]) H. R. T. 1862. 306, J. U. 1862. 452, J. T. XXIX. 77, V. 2. 127, Deuntzer Sk. R. S. 639, men dog ældre DD. i Schl. H. R. D. III. 452, J. T. XIII. 2. 1, XXVII. 149, XXXV. 180, jfr. Gram. 443—444.

[51b]) U. f. R. 1896. 816.

3. I visse Tilfælde er det foreskrevet, at Skifteretten skal give Fordringshaveren Underretning om Skiftet, Sk. L. 1874 § 20, 2⁰., se f. Eks. Fdn. ang. Kasse- og Regnskabsvæsenet i Almindelighed 8. Juli 1840 §§ 52, 53, 8, Pl. 10. April 1795 § 1, Fdn. 1. Febr. 1797 § 75. 4., Fdn. angaaende Amtstueoppebørseler 8. Juli 1840 § 24, og Undladelsen af at give denne Underretning vil undertiden medføre, at den paagjældende Fordringshaver ikke prækluderes, se herom nærmere i Skifteretten[53]).

IV. Præklusionen afværges ved Anmeldelse af Fordringen, Sk. L. 1874 § 22 i Slutn., D. L. 5—14—29. I Boer, som staa under offentlig Skiftebehandling, sker Anmeldelsen i en Skiftesamling eller i Skrivelse til Skifteretten, Sk. L. § 37, jfr. Stp. L. 19. Febr. 1861 § 74. k., iøvrigt ere ingen Former foreskrevne for den[54]). Den maa, for at udelukke Præklusionen, være sket inden Proklamas Udløb. Med Hensyn til Boer under offentlig Skiftebehandling bemærkes særligt, at det ikke er tilstrækkeligt, at den finder Sted inden Boets Slutning[55]), Pl. 26. Marts 1790. Paa den anden Side maa Anmeldelsen, for at have Virkning, i Almindelighed være sket efter Proklamaets Udstedelse, men det antages dog, at en i offentlige Boer forinden dette Tidspunkt stedfunden Anmeldelse er tilstrækkelig til at hindre Præklusion[56]), hvorimod Anmeldelse for de privat skiftende Arvinger af Arveladerens Gjæld forinden Proklamas Udstedelse ikke antages for tilstrækkelig[57]). Anmelderen bør sikre sig Bevis for, at og naar Anmeldelse har fundet Sted, Sk. L. 1874 § 37[58]). At de Dokumenter, der begrunde Fordringen, eller at andre Bevisligheder for den fremkomme inden Proklamas Udløb, er ikke fornødent[59]), end ikke naar Proklama er udstedt i Henhold til Bevilling,

---

[53]) Deuntzer Sk. R. S. 645—647, jfr. H. R. T. 1886. 833 (U. f. R. 1887. 644). Jfr. Note 37*.

[54]) H. R. T. 1866. 732 (U. f. R. 1867. 153), J. U. 1864. 841.

[55]) Schl. H. R. D. II. 155.

[56]) D. i J. U. VIII. 446, U. f. R. 1869. 583.

[57]) U. f. R. 1894. 1076.

[58]) Kskr. 13. Juli 1824.

[59]) D. i J. U. 1865. 765, N. j. A. XXX. 103.

Ikke-Opfyldelse af en proklameret Kontrakt [illegible] faar ingen Betydning og kan ikke holde Kravet i Live.

skjønt det i Bevillingen hedder, at Fordringshaverne indkaldes til inden Anmeldelsesfristens Udløb at anmelde og bevisliggjøre deres Krav, se ovfr. S. 755. Hvad Anmeldelsens Indhold angaar, maa den være en Henvendelse, som ikke blot omtaler en Fordring[60]), men tilkjendegiver, at en Fordring vil blive fastholdt[61]) — en udtrykkelig Begjæring af Betaling er dog ikke fornøden[62]) — og som, om muligt, individualiserer denne Fordring[63]), f. Eks. ved Angivelse af Skyldgrund, i hvilken Henseende der dog ikke stilles strænge Fordringer[64]). Fordringens Størrelse behøver ikke at angives[65]). Anmeldelsen maa udgaa fra Fordringshaveren eller fra en eventuel Fordringshaver eller paa disses Vegne fra en Person, der er bemyndiget til eller har naturlig Opfordring til at varetage deres Tarv[66]); heller ikke i denne Henseende stilles der strænge Fordringer[67]). Anmeldelse sker lovligt til den Skifteret, Sk. L. 1874 § 37, eller til den Private, som har udstedt Indkaldelsen, eller til dennes

---

[60]) D. i J. U. VII. 767, jfr. Schl. H. R. D. III. 629. Det er antaget, at Vekselprotest for manglende Betaling og Underretning om optagen Vekselprotest ikke er gyldig Anmeldelse, H. R. T. 1869. 390 (U. f. R. 1869. 1087), 1866. 732 (U. f. R. 1867. 153).

[61]) Det er ikke nødvendigt, at Henvendelsen finder Sted med det udstedte Proklama for Øje, D. i J. U. 1864. 841.

[62]) H. R. T. 1861. 298, J. U. 1860. 452.

[63]) D. i U. f. R. 1879. 1074, jfr. Schl. H. R. D. III. 629.

[64]) Schlegel Skifteretten S. 108—109. Anmeldelse af en Veksel gjælder ogsaa for den underliggende materielle Fordring (jfr. § 69 Note 94—96), og det ikke blot, naar Vekslen henviser til dette, D. i U. f. R. 1887. 283, 1878. 350, 1871. 732, 1867. 79, jfr. Note 67. Anmeldelse af Hovedobligationen indeholder Anmeldelse af Partialobligationerne, jfr. H. R. T. 1887. 782, 785, 786 (U. f. R. 1888. 449, 451, 452).

[65]) D. i U. f. R. 1907. 425, J. U. 1864. 841. Morarenter maa særligt forlanges; ligesaa kontraktmæssige Renter, medmindre de fremsendte Dokumenter oplyse, at Renter ere vedtagne, D. i J. U. 1853. 883, III. 908, men Anmeldelse af en Gjæld som rentebærende er i sidstnævnte Henseende tilstrækkelig, J. U. 1848. 181.

[66]) H. R. T. 1886. 833 (U. f. R. 1887. 644), J. U. 1862. 788. Jfr. om D. i H. R. T. 1872. 30 (U. f. R. 1872. 426) Note 49.

[67]) Jfr. H. R. T. 1887. 782, 785, 786 (U. f. R. 1888. 449, 451, 452). Men Vekselejerens Anmeldelse af en Veksel kan naturligvis ikke holde Akceptantens Dækningskrav i Kraft, J. U. 1859. 404.

til Modtagelse af Anmeldelser antagne Fuldmægtig[68]). Men naar Proklama er udstedt af Skifteretten i et under offentlig Behandling staaende Bo, maa det antages, at ogsaa Anmeldelse for den bagved Boet staaende, for Gjælden ansvarlige Person udelukker Præklusion af dennes personlige Forpligtelse. Staar der bagved Boet flere for Gjælden ansvarlige Arvinger, udelukkes Præklusionen af deres Ansvar ved Anmeldelse for dem alle, hvorimod Anmeldelse for en enkelt ikke kan holde Fordringen helt og maaske ikke engang delvist i Kraft[69]). Men naturligvis er der Intet til Hinder for, at lovlig Anmeldelse fra Fordringshaverens Side i Dødsboet kan ske ved en af Arvingerne som hans Repræsentant.

Foruden ved Anmeldelse af Fordringen kan Præklusion udelukkes ved Anerkjendelse af Fordringen, ɔ: ved Handlinger fra Skifteretten[70]) eller den private Proklamaudsteders Side, som vise, at det er Hensigten at fyldestgjøre Fordringen. For at udelukke Præklusion maa Anerkjendelsen fra den private Proklamaudsteders Side have fundet Sted efter Proklamas Udstedelse, jfr. dog om en Undtagelse ovfr. S. 759, og fra Skifterettens Side efter Skiftets Begyndelse. Ligeledes vil en Anerkjendelse fra den bag Boet staaende Skyldners Side, som afgives efter Proklamas Udstedelse, udelukke Præklusionen af hans personlige Ansvar[71]). Naturligvis kan der kun være Tale

---

[68]) Den, der har udstedt Indkaldelse med Angivelse af, at Anmeldelse bliver at rette til en af ham antagen Person, kan ikke indvende Noget imod Gyldigheden af en Anmeldelse for ham selv, jfr. dog en Antydning i D. i U. f. R. 1879. 1074. Naar flere Private i Forening have udstedt Proklama til Arveladerens Kreditorer, maa Anmeldelse ske enten for den dertil antagne Person eller for dem alle, jfr. næste Note.

[69]) Deuntzer Sk. R. S. 683—684. De andre Skyldnere maa kunne fastholde, at Fordringen overfor dem er prækluderet, og at den altsaa skal være uden Betydning for Størrelsen af deres Lodder i Boet. Følgelig kan Anmeldelsen overfor den enkelte Arving højst have den Virkning, at han maa svare til sin Anpart af Gjælden, og det er endda tvivlsomt, om denne Virkning kan indtræde, naar Anmeldelsen ikke netop gik ud herpaa.

[70]) Schl. H. R. D. II. 301, H. R. T. 1861. 131, U. f. R. 1899. 213, jfr. 1871. 861, 1894. 1076.

[71]) Schl. H. R. D. I. 33, III. 469, U. f. R. 1869. 273, 1867. 625, J. T. XIX. 282, XI. 1. 110.

om Præklusionens Afværgelse, naar Anerkjendelsen er foregaaet inden Proklamas Udløb, se om Anerkjendelse efter Proklamas Udløb ndfr. under V. Lige med Anerkjendelse maa stilles Underhandlinger, som bevirke, at Anmeldelse ikke finder Sted, eller Opfordring til at undlade Anmeldelse[72]), og det selv om Opfordringen er afgiven inden de angivne Tidspunkter. Endelig vil Principet om Dommes Retrotraktion medføre, at der ved Doms Afsigelse i et mod en Skyldner anlagt Søgsmaal ikke tages Hensyn til et efter Sagens Begyndelse udløbet Proklama, selv om Søgsmaalet er anlagt før Proklamas Udstedelse[73]). Naar Skyldneren, der, f. Eks. som Værge, er pligtig at foretage Anmeldelse for en anden Person, undlader dette, er han erstatningspligtig efter den almindelige Erstatningsregel, og Fordringshaverens Fyldestgjørelse sker naturligst derved, at Fordringsretten fremdeles anerkjendes som gyldig, jfr. ovfr. S. 741.

V. Virkningen af Præklusionen[73a]) er den, at Fordringsretten er gaaet til Grunde, Sk. L. 1874 § 22. 3°. „under deres Fordringers Fortabelse", D. L. 5—14—29 „have de tabt deres Ret til Sterfboen og Arvingerne", se ogsaa Proklamabevillingernes Udtryk ovfr. S. 754. Der er næppe nogen Grund til at gjøre gjældende, at den prækluderede Fordring dog endnu staar ved Magt som uretskraftig *(obligatio naturalis)*. Sætningerne, at Betaling af prækluderet Gjæld, der er erlagt i Uvidenhed om Præklusionen, i Almindelighed ikke kan søges tilbage[73b]), og at Pant og Kaution, som slutte sig til den prækluderede Fordring, kan bestaa trods Præklusionen[73c]), behøve ikke denne Forklaring, jfr. ovfr. S. 746. Og at prækluderede Fordringer kunne benyttes til Modregning, kan ikke antages. At der i alt Fald

[72]) D. i J. T. XXI. 49, Bibl. f. Lovk. I. 566, U. f. R. 1896. 293, jfr. 816.

[73]) H. R. T. 1870. 680 (U. f. R. 1871. 279), 1903. 220 (U. f. R. 1903 B. 273), N. Lassen i T. f. Rvdsk. XVII S. 287.

[73a]) Om Virkningen af Præklusion af det ene Krav i gjensidige Obligationsforhold se E. Møller Forudsætninger S. 80—81.

[73b]) § 147 ved Note 18, D. i U. f. R. 1903. 572.

[73c]) § 119 Note 109, Torp-Grundtvig S. 737, 741—742, ovfr. ved Note 34[a].

ikke i al Almindelighed kan være Tale herom, vil man vel nu være enig om[74]). Men udbredt er dog den Anskuelse, at prækluderede Fordringer vel ikke i Almindelighed kunne benyttes til Modregning, men at den Fordringshaver, som skylder noget til Boet eller til den private Proklamaudsteder, saaledes at han har Adgang til Modregning, ikke behøver at melde sig efter Proklama for at opnaa Kompensation[75]). Det er imidlertid klart, at denne Sætning, overfor de almindelige Udtryk i Præklusionslovgivningen, om at alle Kreditorer indkaldes og om Virkningen af ikke at melde sig, ikke kan fastholdes uden positiv Hjemmel, naar de modstaaende Krav ikke staa i nogen Forbindelse med hinanden. En saadan Hjemmel har man søgt i L. 30. Decbr. 1858 § 13 i Slutn., der formentlig indeholder en Forudsætning om, at den, der skylder noget til et Konkursbo, beholder sin „Likvidationsret", selv om han har undladt at melde sig efter Indkaldelsen, som den Gang i disse Boer var præklusiv, se ogsaa L.s § 16, der erklærer § 13 for anvendelig i andre Boer. Det kan dog ikke med Sikkerhed paastaas, at en saadan Forudsætning, der, som bemærket, vilde være i Strid med Lovgivningens øvrige Bestemmelser, virkelig findes i L. 1858 § 13; i hvert Fald er Forudsætningen ikke udtalt paa en saadan Maade, at den, uanset dens Urigtighed, kan være forbindende. Dernæst maa det ogsaa tages i Betragtning, at L. 1858 § 13 nu er erstattet ved K. L. § 15, der ikke indeholder nogen Forudsætning om Virkningerne af Præklusion, eftersom præklusivt Proklama jo ikke udstedes i de Boer, den omhandler, og ifølge Sk. L. 1874 § 44. 2°. ere Bestemmelserne i K. L. § 15 kun anvendelige i andre Boer med de Modifikationer, som følge af Forholdets Natur. I den gjældende Ret indeholdes herefter Intet, der kan hjemle en Fravigelse fra de almindelige Lovudtalelser om Præklusion og dennes Virkning. Men forsaavidt

[74]) D. i U. f. R. 1885. 399, 1173, Bibl. f. Lovk. I. S. 434, men dog U. f. R. 1879. 536 (hvis Resultat dog maaske nok er rigtigt, se ved Note 76), J. U. 1868. 337.

[75]) D. i U. f. R. 1875. 1110, J. U. 1868. 654, 1859. 702, J. A. XXIX. 54., VIII. 88. Ørsted N. j. A. I. 112, Schlegel Skifteretten S. 114—116, Evaldsen S. 526—528, jfr. Aubert S. 326, Gram S. 449-452, men derimod Larsen S. 126—127.

der tilkom en Fordringshaver en egentlig Modregningsret, skader Præklusionen ham ikke[76]), idet han da ikke behøver at gjøre gjældende, at han nu har et Modkrav, men kan fastholde, at Fordringen paa ham skal betragtes som ophørt ved Modkravet, forinden Præklusionen fandt Sted, se ovfr. S. 660—662 og 746.

Efterat en Fordring er ophørt ved Præklusion, kan der ved Anerkjendelse fra Skyldneren eller hans Repræsentants Side af Fordringen som endnu bestaaende skabes en ny Fordringsret af samme Indhold som den ophørte, eller, som det mindre korrekt udtrykkes, Præklusionsindsigelsen kan frafaldes. Gyldigheden af denne Anerkjendelseserklæring bliver ganske at bedømme efter de almindelige Regler om udtrykkelige eller stiltiende Løfter[77]). At Anerkjendelsen er afgiven i Uvidenhed om, at Skylden var prækluderet, vil i Almindelighed ikke udelukke dens Gyldighed, se ovfr. S. 688.

VI. Angaaende Bevisbyrden i Præklusionstilfælde skal blot bemærkes, at Skyldneren maa bevise, at Proklama af det paaberaabte Indhold er udstedt, medens Fordringshaveren har Bevisbyrden for, at hans Ret er stiftet under saadanne Omstændigheder, at den ikke rammes af Præklusionen[78]), og for at Præklusionen er afværget ved Anmeldelse eller Anerkjendelse[79]).

§ 71.

Tvangsakkord[1]).

Efterat de ved Fdn. 28. Jan. 1682 § 6 og Fdn. 17. Maj 1690 § 5 om Tvangsakkord givne Regler vare ophævede ved Fdn. 10. Septbr. 1701, var dette Institut ukjendt i dansk Ret, indtil

[76]) U. f. R. 1895. 864, 1906. 643, 1879. 536. Rigtige i Resultatet ere saaledes D. i J. U. 1871. 814, S. og H. R. T. 1862. 154.

[77]) Schl. H. R. D. I. 294, III. 421, U. f. R. 1894. 165, 1881. 642, J. U. 1861. 804, 1860. 891, Bibl. f. Lovk. I. 434, Deuntzer Sk. R. S. 644.

[78]) D. i J. U. 1854. 614, jfr. § 69 Note 85.

[79]) D. i U. f. R. 1885. 399, jfr. § 69 Note 87.

[1]) Deuntzer Sk. R. S. 479 ff., Hein Tvangsakkord ifølge dansk Konkurslov af 25. Marts 1872, A. L. Salomonsen i U. f. R. 1872 S. 1—9 og 465—472, S. Nellemann smstds. S. 256—265, J. Nellemann smstds. S. 324—341, M. P. i U. f. R. 1906 B. S. 225 ff., Fz. D. i T. f.

det blev gjenindført ved K. L. Kap. 13, som hjemler Adgang til Erholdelse af Tvangsakkord for Skyldnere, der ere under Konkurs. Hertil slutter sig L. 14. April 1905 (i Lovtid. 1906 Nr. 225), som dels (i § 39) udvider Adgangen til Tvangsakkord under Konkurs, dels hjemler Adgang til Tvangsakkord udenfor Konkurs. Ifølge Rpl. §§ 657 og 658 har det fremdeles sit Forblivende ved disse Lovbestemmelser. Adgangen til Tvangsakkord under Konkurs stod ifølge K. L. § 100 kun aaben for Skyldnere, som vare Handlende, Fabrikanter eller Skibsredere; denne Begrænsning, der ikke opstilles for Adgang til Tvangsakkord udenfor Konkurs, Akl. § 1, er nu ophævet[1a]) ved Akl. § 39. Kjærnen i Institutet er den, at en kvalificeret Majoritet af Fordringshavere ifølge Skyldnerens derom til Skifteretten indgivne Forslag eller Andragende, K. L. §§ 100, 102; Akl. § 1, under visse Betingelser kan nedsætte Fordringerne paa Skyldneren og give ham Henstand, saaledes at denne Beslutning, naar den stadfæstes af Skifteretten, er bindende ogsaa for andre Fordringshavere[2]), K. L. §§ 116, 120, Akl. §§ 23, 29. Institutet staar i saa nøje Forbindelse med Konkursinstitutet, at det maa behandles i Skifteretten, hvortil derfor henvises. Her skal kun gjøres nogle Bemærkninger om dets Plads i Rækken af Ophørsgrunde for Fordringsrettigheder.

Ved Konkurslovens Givelse fremhævedes navnlig Hensynet til Majoriteten af Kreditorerne[3]). Fordringshaverne kunne, naar Skyldneren kommer til Akkord og saaledes faar Lov til at fortsætte sin tidligere Virksomhed, vente en rigeligere og hurtigere Fyldestgjørelse end gjennem Konkursbehandlingen, bl. a. fordi de med denne forbundne Omkostninger for en stor Del spares. Men Enstemmighed om Akkorden vil vanskelig kunne opnaas.

Rvdsk. XIX S. 166 ff. Jfr. Hagerup Civilproces IV §§ 51—55, Windscheid § 275 Note 3, § 358 og iøvrigt om fremmede Lovgivninger Deuntzer l. c.

[1a]) M. P. l. c. S. 225 Noten.

[2]) Krav paa Straffebøders Erlæggelse rammes, forsaavidt der ikke er Tale om at eksekvere Bøden, ikke af K. L. § 120 og Akl. § 29, D. i U. f. R. 1885. 377.

[3]) Forslag til L. om Konkurs m. m. S. 111, saaledes ogsaa Deuntzer Sk. R. S. 481—483, Hagerup l. c. S. 291.

Majoriteten maa derfor kunne overstemme Minoriteten. Disse Betragtninger vise dog næppe andet og mere, end at en Hensynstagen til Skyldnere, der giver dem en lettere Adgang til Akkord end den, som vilde følge af almindelige Kontraktsregler, i Virkeligheden ogsaa vil være i Kreditorernes Interesse[4]). Det samlede Indbegreb af Bestemmelser om Tvangsakkord — særligt henvises til Reglerne om, at Initiativet til Forhandlingerne om Tvangsakkord kun kan tages af Skyldneren, K. L. §§ 100, 102, Akl. § 1, og om at Adgangen til Tvangsakkord kun tilkommer udadlelige Fallenter, K. L. § 101, Akl. § 4, — synes væsentligt at være Udslag af den Opfattelse, at Adgangen til Tvangsakkord er grundet i Hensyn til Skyldneren. Institutets reale Hovedgrund maa da nærmere bestemmes saaledes, at Erhvervsvirksomhedens Tarv kræver, at en Persons Kreditorer indenfor visse Grænser maa dele Risiko med deres Skyldner og lide under de ham tilstødende tilfældige Tab i den Forstand, at de ikke skulle kunne hindre ham i at fortsætte hans Erhvervsvirksomhed paa Vilkaar, der ifølge den foreliggende Situation maa betegnes som billige[5]), jfr. ogsaa Akl. § 39 „Adgang til . . . at opnaa Akkord“. Denne Tanke har Lovgiveren imidlertid kun vovet at gjennemføre indenfor visse skarpt afstukne Grænser og under omhyggeligt og udførligt angivne Betingelser, hvorhos det navnlig er fundet nødvendigt at lade Spørgsmaalet om Vilkaarenes Billighed afgjøre, jfr. dog Akl. § 26 og § 25. 5^{0}, af Fordringshavernes Majoritet. Tvangsakkorden bliver derfor at nævne imellem de Ophørsmaader, der skyldes et særligt Hensyn til Debitor. Og fra det angivne Synspunkt blive Reglerne om Tvangsakkord at bestemme, forsaavidt de ikke specielt ere fastsatte af Lovgiveren, en Sætning, der dog ikke faar megen Betydning, da Reglerne ere saa detaillerede. Som en Konsekvens af Synspunktet kan dog maaske fremhæves, at den for Tvangsakkord udenfor Konkurs i Akl. § 32 udtrykkeligt udtalte Sætning, at Tvangsakkorden ikke taber sin Gyldighed, saaledes at Skyldforholdene kunne gjøres

[4]) Jfr. J. Nellemann l. c. S. 332.

[5]) Jfr. Salomonsen l. c. S. 3 ff., Kommissionsbemærkningerne til Udkastet til Akl. S. 17, 15.

gjældende efter deres oprindelige Indhold, fordi Akkorden ikke holdes, ogsaa maa gjælde for Tvangsakkord under Konkurs[6]); ved Tvangsakkord udenfor Konkurs kan end ikke det modsatte lovligt vedtages, Akl. § 25. 3°. — Om Skyldneres frivillige Akkord[7]) med deres Fordringshavere gjælde de almindelige Kontraktsregler, jfr. med Hensyn til Fallenter K. L. § 98.

§ 72.

Slutningsbemærkninger om Ophørsmaader, særligt om solidariske Skyldforhold.

I. Den i §§ 61—71 givne Fortegnelse over Ophørsmaader for Fordringsrettigheder er ikke udtømmende. Ogsaa andre Kjendsgjerninger kunne bevirke Fordringsrettigheders Ophør, saaledes en endelig Dom, som urigtigt frifinder Skyldneren, eller Opnaaelsen af Fordringsrettens Øjemed paa andre Maader[1]) end de i §§ 61—63 angivne, jfr. angaaende Spørgsmaalet, om der kan blive Tale om en Fordringsrets Ophør paa Grund af ophørt Interesse i dens Vedvaren[2]), det ovfr. § 20. IV. bemærkede. Men disse Kjendsgjerninger spille ikke nogen væsentlig Rolle i det praktiske Liv.

II. Som allerede bemærket ovfr. S. 604, fremhæves undertiden en i økonomiske Hensyn grundet Tredeling af Ophørsmaaderne, nemlig Sondringen imellem Fyldestgjørelse, Ophævelse og Opløsning, som væsentlig. Som Fyldestgjørelse og som Ophørsmaader, der maa stilles i Klasse hermed, fordi Skyldforholdet, naar de foreligge, antages at have opfyldt sin økonomiske Bestemmelse, nævne da Nogle ikke blot de i §§ 61—63

---

[6]) M. P. l. c. S. 231, Kommissionsbemærkningerne S. 40. Jfr. Forslaget til L. om Konkurs m. m. S. 120, Deuntzer Sk. R. S. 504, U. f. R. 1895. 163.

[7]) Se herom § 64 Note 40, § 72 Note 27, § 20 Note 10 (D. i H. R. T. 1908. 268 har nu forandret D. i U. f. R. 1908. 227), Deuntzer Sk. R. S. 476.

[1]) Jfr. saaledes om Fordringsrettigheders Ophør ifølge den saakaldte Klagekonkurrence og *concursus duarum causarum lucrativarum* Windscheid § 121 Note 9—11, § 342 a, Karlowa Römische Rechtsgeschichte II S. 835—842, Dernburg Pandekten II § 68, Planck II S. 138, D. Entw. Mot. II S. 80, ovfr. § 61 Note 20.

[2]) Jfr. Windscheid § 361 Note 3, U. f. R. 1888. 554.

omtalte og *datio in solutum,* men Ophør ved Fordringshaverens Opgivelsesretshandel i al Almindelighed, f. Eks. Eftergivelse. Betegnelsen Ophævelse anvendes paa de Tilfælde, som ere omhandlede i §§ 65 og 68, og de Ophørsmaader, der ere omhandlede i §§ 66, 67, 69 og 70, sammenfattes under Betegnelsen Opløsning[3]). Undertiden opstilles Sondringen paa en noget afvigende Maade[4]). Det indses imidlertid ikke, at Sondringer som de omtalte[5]) have nogen retlig Betydning eller ville kunne erholde den ved en ændret Afgrænsning af Inddelingens Led. Men rigtigt er det at fremhæve Sondringen mellem de Ophørsmaader, som indeholde en Fyldestgjørelse af Fordringshaveren, og dem, som ikke gjøre det. Denne Sondring faar Betydning i flere Retninger, saaledes ved Spørgsmaalet om Retten til Vederlagsydelsen i gjensidige Kontrakter[6]), jfr. ovfr. § 18. III. 2., § 65. II. 2. og S. 720—721, og navnlig for Læren om solidariske Skyldforhold, se herom under III.

III. Med Hensyn til solidariske Skyldforhold opstaar det Spørgsmaal, hvorvidt samtlige Skyldforhold ophøre, fordi et af dem ophører, eller med andre Ord, om Ophøret af en solidarisk Skyldners Pligt medfører Ophør af de andre Skyldneres Pligter[7]). Ofte stilles dette Spørgsmaal paa, om en Ophørsmaade har objektiv eller kun subjektiv Virkning; hellere burde der tales om almindelig og individuel Virkning.

Af de solidariske Skyldforholds Begreb følger det — og ofte udtrykkes det direkte gjennem deres Definition, ovfr. S. 16 — at den ene Forpligtelses Ophør ved fuldstændig Betaling (se om delvis Betaling ndfr. § 74) medfører de andre

---

[3]) Saaledes Goos II S. 267—278.

[4]) Bornemann Sml. Skr. I S. 162 ff.

[5]) I L. 30. Marts 1889 Nr. 39 §§ 14—17 opstilles en Sondring imellem Bortfald og Ophævelse (jfr. f. Eks. B. G. B. § 323. 1°, smh. m. § 325. 1°), der ikke ses at have nogen retlig Betydning, smlgn. saaledes L.s § 14. 3° med § 16. 1°.

[6]) Jfr. Windscheid § 321. 3, ovfr. § 69 Note 80[b], § 70 Note 73[a].

[7] Gram S. 45—48, Evaldsen S. 161—162, jfr. Aagesen R. R. II S. 63—69, J. Serlachius i T. f. Rvdsk. XV S. 92 ff., Dernburg II § 162. II og III.

Forpligtelsers Ophør[8]. Men hvad der saaledes gjælder om Betaling, maa ogsaa gjælde om anden Fyldestgjørelse; idet Fordringshaveren erholder Fyldestgjørelse fra en af Skyldnerne, er Øjemedet for hans Krav mod de andre Skyldnere opnaaet. Til Fyldestgjørelse er man enig om[9], foruden Betaling, at henføre Opfyldelse i Betalings Sted[10] *(datio in solutum)*, se ovfr. S. 680, Modregning[11]) og Ophør ved Fordringshavermora, hvad enten nu dette Ophør har fundet Sted alene ved Moraen[12]) (§ 62. IV. 1.) eller først ved Opfyldelsessurrogaters Anvendelse (§ 62. IV. 2. b.).

Med Hensyn til de andre Ophørsmaader[13]) synes det derimod som almindelig Regel at maatte opstilles, at de kun have individuel Virkning, medmindre særlige Grunde føre til at tillægge dem almindelig Virkning[14]). Af de solidariske Skyldforholds Begreb kan kun følge, at Fyldestgjørelse fra en af Skyldnernes Side, men ikke at andre Ophørsmaader for hans Skyld, skal have Betydning for de andre Skyldnere. Paa ejendommelig Maade staar Sagen dog, naar en af de solidariske Pligter er Hovedforpligtelsen, til hvilken de andre staa i akcessorisk Forhold. Fra slige Forhold bortses her, se om

---

[8]) Det kan naturligvis ikke nytte en Skyldner, at han kan oplyse, at en anden Skyldner har betalt noget til Fordringshaveren, naar denne ikke er pligtig at afskrive det modtagne paa den solidariske Skyld, D. i U. f. R. 1869. 333 og ovfr. § 61. IV.

[9]) Windscheid §§ 295, 298, B. G. B. § 422, D. Entw. Mot. II S. 161—164, Schw. Art. 166. 1, code civil art. 1200, Mourlon II S. 691.

[10]) D. i U. f. R. 1870. 987.

[11]) Men den ene solidariske Skyldner kan i Almindelighed ikke bringe den andens, af denne ikke til Modregning benyttede Modkrav i Modregning, ovfr. § 63 Note 7, B. G. B. § 422, D. Entw. Mot. II S. 162—163, jfr. Windscheid § 295 Note 1 og 2, Mourlon II S. 691.

[12]) Det blotte Tilbud fra en Skyldners Side, som ikke har frigjort ham efter Reglerne om Fordringshavermora, bringer naturligvis ikke de andres Forpligtelser til Ophør, men maa vistnok begrænse de andre Skyldneres Pligter paa samme Maade, som det begrænser Tilbyderens, B. G. B. § 424, Planck II ad § 424.

[13]) De Sondringer, man ved Afgjørelsen har gjort mellem korreale og blot solidariske Forhold (§ 3 Note 7) og imellem subjektive og objektive Ophørsgrunde, ere uden Værdi, Aagesen R. R. II S. 66—69.

[14]) Saaledes B. G. B. § 425, Schw. Art. 166. 2.

Kaution § 119. III. 1. Til Undgaaelse af Misforstaaelser af Sætningen om kun individuel Virkning som Hovedregel maa det endvidere ved Siden af den fremhæves, at det jævnligt vil være saa, at en og samme Kjendsgjerning samtidigt rammer de flere Skyldforhold som Ophørsgrund for hvert enkelt af dem, saaledes f. Eks. naar alle de solidariske Pligter ere knyttede til samme resolutive Betingelse, og denne indtræder. Og som en særlig Omstændighed, der vil kunne medføre, at en Ophørsgrund, trods den almindelige Sætning, har Virkning for de andre Skyldnere, nævnes den Regresret, der undertiden tilkommer en betalende solidarisk Skyldner mod de andre, se ovfr. §§ 37. I. 2. og 47.I. Forsaavidt som en Fordringshaver, der f. Eks. staar med A., B. og C. som solidariske Skyldnere, har bevirket, at A. og B. — uden at det skyldes dem selv — have mistet Regresret mod C., eller har garanteret C. mod Regres fra A. og B., maa hans Fordringsret imod A. og B. i Mangel af modstaaende Hjemmel antages at være ophørt[15]). Herefter blive Resultaterne følgende. Det ene Skyldforholds Ophør ved frikiendende Dom[16]), Præklusion[17]) og Forældelse[18,19]) paavirker ikke de andre. Ligeledes vil Konfusion imellem Fordringshaveren og en Skyldner ikke bringe de andres Pligt til Ophør uden for den Dels Vedkommende, for hvilken de havde Regres imod den Skyldner, hvis Person er faldet sammen med Fordringshaveren[20]). Om Tvangsakkord med den ene af Skyldnerne er det i K. L. § 113 og Akl. § 19 udtrykkeligt udtalt, at den ingen Indflydelse har paa de andres Pligter, uanset at disse ved Tvangsakkorden miste Regres imod Akkorderholderen, K. L. § 120, Akl. § 29. Medens som ovfr. bemærket *datio in*

[15]) Schw. Art. 168. 4, Schneider S. 158.

[16]) Stobbe § 176 Note 38, B. G. B. § 425, D. C. P. O. § 325, D. Entw. Mot. II S. 160, Schneider S. 155, men dog Windscheid § 295 Note 7, 8, jfr. § 298.

[17]) D. i U. f. R. 1891. 602, 1901. 719, jfr. § 119 Note 109—111.

[18]) Stobbe § 176 Note 39, Windscheid § 295 Note 10, B. G. B. 425, jfr. ndfr. § 119 Note 110.

[19]) Se særligt om Vekselforældelse § 105 Note 98—101.

[20]) Code civil art. 1209, Stobbe § 176 Note 40, Windscheid § 295 Note 9, B. G. B. § 425, D. Entw. Mot. II S. 166, Planck II ad § 425 Note 2*, Schneider S. 155. Jfr. D. i U. f. R. 1883. 852.

solutum fra en af Skyldnernes Side, som en Fyldestgjørelse, befrier de andre, har det derimod været omtvistet, hvorvidt de i § 64. III.—IV. omhandlede Arter af Opgivelseserklæringer, Eftergivelse og Fornyelse, have almindelig eller kun individuel Virkning. Disse Ophørsmaader kunne ikke i Almindelighed opfattes som en Art af Fyldestgjørelse eller stilles i Klasse hermed[21]). Kun da ere disse Ophørsmaader at stille i Klasse med Fyldestgjørelse, naar Opgivelseserklæringen er motiveret ved, at noget er modtaget som Ækvivalent for det, der skyldes. Eftergivelse vil saaledes aldrig være en Fyldestgjørelse; noget andet er det, at det undertiden kan være vanskeligt at afgjøre, om der foreligger en *datio in solutum* eller en Eftergivelse mod Vederlag, se ovfr. S. 693. Men Virkningen af den til en enkelt Skyldner afgivne Eftergivelseserklæring maa afhænge af dens Indhold[22]). Dersom den tillige indeholder en Eftergivelseserklæring til de andre Skyldnere eller er en Tredjemandsretshandel til Fordel for disse, frigjør den dem efter Reglerne om almindelige Retshandler og Tredjemandshandler. Omvendt kan det være, at Eftergivelseserklæringen kun gaar ud paa, at Fordringshaveren ikke vil gjøre Fordringen gjældende mod den paagjældende Skyldner, men iøvrigt forbeholder sig hele sin Ret; i saa Fald paavirker den ikke de andres Pligt. Men ingen af disse Fortolkninger af Eftergivelseserklæringen kan have Formodningen for sig[23]). Den naturlige Fortolkning af en til en enkelt af Skyldnerne afgiven Eftergivelseserklæring, som ikke særligt udtaler sig i den omspurgte Retning, er vistnok den, at Fordringshaveren opgiver sit Krav, forsaavidt som det materielt vil komme den paagjældende Skyldner til Skade. Og Retsvirkningen af Eftergivelseserklæringen, fortolket paa denne

---

[21]) Se dog Goos II S. 274.

[22]) Saaledes Lovgivningerne i Almindelighed, men der er Tilbøjelighed til at opstille den Formodning, at Eftergivelseserklæringen tilsigter almindelig Virkning, code civil Art. 1285, Windscheid § 295 Note 4 og 5, § 298 Note 6, § 357 Note 7, Wharton § 831, se dog B. G. B. § 423, D. Entw. Mot. II S. 164—165, Oest. G. B. §§ 894, 896, 1363, jfr. Stobbe § 176 Note 37.

[23]) Jfr. dog Evaldsen S. 491, hvor den sidstnævnte Fortolkning antages at have Formodningen for sig.

Maade, maa være den, at den ikke frigjør de andre Skyldnere, undtagen forsaavidt som de havde Regres mod den frigjorte Skyldner[24]), jfr. V. L. 7. Maj 1880 § 49. 2°. Naar f. Eks. A., B. og C. ere solidarisk ansvarlige for en Skade, som de have tilføjet D., og de ikke have indbyrdes Regres, vil D.'s Eftergivelseserklæring til A. ikke udelukke ham fra at kræve den fulde Erstatning hos B. eller C. Men naar A., B. og C. ifølge Kontrakt skylde D. 1200 Kr., saaledes at hver af dem, naar han har betalt, har Anpartsregres[24a]) for $^1/_3$ mod hver af de andre, vil D., som har afgivet Eftergivelseserklæring til A., ordentligvis kun kunne fordre 800 Kr. hos B. eller C. Hvad Fornyelsesretshandler angaar, erindres, at disse undertiden maa stilles i Klasse med *datio in solutum* som indeholdende en Fyldestgjørelse[25]), men at dette Indhold af Fornyelsesretshandler dog har Formodningen imod sig. Bortset fra saadanne Tilfælde maa det, ligesom ved Eftergivelsesretshandler, afgjøres efter Fortolkning af Retshandelen, om den med en Skyldner vedtagne Omdannelse af Forholdet kan paaberaabes af de andre[26]). Klart er det, at de andre Skyldnere ikke kunne paaberaabe sig, at Fordringshaveren fra en Skyldner har modtaget Anvisning, Veksel eller desl. for paa denne Maade at erholde Fyldestgjørelse, naar dette Forsøg er bristet, eller at han i saadant Øjemed er indgaaet paa et Forlig eller en frivillig Akkord med en Skyldner, naar den nye Aftale er brudt[27]). Om den ved slige Forhandlinger indtil videre givne Henstand og den ellers en Skyldner indrømmede Henstand kan komme de andre Skyldnere til Gode, afgjøres efter lignende Regler som de om

---

[24]) Saaledes D. i N. j. A. II. 141, Gram S. 47—48, code civil art. 1285, Schneider S. 158, men derimod afvigende D. Entw. Mot. II S. 165, Planck II ad § 423, jfr. Oest. G. B. §§ 894, 896, 1363.

[24a]) Se om det Tilfælde, at der haves solidarisk Regres, ndfr. § 121 Note 16—18, U. f. R. 1902. 341, jfr. 1905. 659, Serlachius l. c S. 98—99.

[25]) Novationen i romerretlig Forstand (ovfr. § 64 Note 37) maa have almindelig Virkning, Windscheid § 295 Note 3, jfr. 5, § 298 Note 5.

[26]) D. Entw. Mot. II S. 165—166, Wharton §§ 949, 999, Windscheid § 295 Not 5[a], 6, § 298, jfr. Stobbe § 176 Note 42.

[27]) D. i U. f. R. 1908. 169, 1901. 786, 1869. 333, J. U. 1861. 104, J. T. X. 1. 58, Wharton § 949.

Eftergivelse udviklede[28]). Endelig kan som Ophørsmaader, der jævnligt ville foreligge samtidigt for hvert af de solidariske Skyldforhold, saa at de alle ophøre, ikke fordi det enes Ophør drager de andres med sig, men fordi hvert enkelt er ramt af en Ophørsgrund, nævnes — foruden det allerede omtalte Tilfælde, at en Opgivelseserklæring er rettet til samtlige Skyldnere — de i § 65 omtalte, idet samtlige Skyldneres Pligt ofte vil være knyttet til samme Betingelse og Forudsætning. Navnlig vil en Misligholdelse fra Fordringshaverens Side i gjensidige Kontrakter ofte paa en Gang være en Misligholdelse overfor samtlige Skyldnere. Men en Opsigelse til en af Skyldnerne i Gjældsforhold kan ikke virke overfor de andre[29]). Naar alle Skyldnernes Pligt gaar ud paa at erlægge samme Ydelse, vil en indtrædende objektiv Umulighed for Ydelsens Erlæggelse samtidigt frigjøre alle de Skyldnere, som ikke selv ere ansvarlige for Umuligheden[30]). Ogsaa Forældelse ifølge D. L. 5—14—4 vil foreligge samtidigt for de flere samtidigt stiftede solidariske Pligter, naar Forældelsesfristen ikke er bleven afbrudt for nogen Skyldners Vedkommende.

E. RETSBESKYTTELSE.

§ 73.

Retsbeskyttelse overfor Skyldneren.

I. Af Reglerne om Fordringsrettighedernes Retsbeskyttelse overfor Skyldneren blive her kun Hovedpunkterne at omtale. De nærmere Detailler omhandles i Processen, navnlig i Læren

[28]) Jfr. Stobbe § 176 Note 41, U. f. R. 1900. 341.

[29]) B. G. B. § 425.

[30]) Ovfr. § 44 Note 34 og 35, Evaldsen S. 155, 158. Dernburg II § 162. II. 7.

om Eksekution og i Skifteretten. Endvidere bortses der fra de ejendommelige Regler for Retsbeskyttelsen af de Fordringsrettigheder, hvis Indhold er en Bundethed af Skyldnerens Erhvervsevne, se herom i § 144 og i Tingsretten i Læren om anteciperet Pantsætning[1]).

Den normale Retsbeskyttelse overfor Skyldneren for Kravene paa positive Ydelser kan kortelig siges at bestaa deri, at Ikke-Ydelse er et Retsbrud, og at følgelig ogsaa i vidt Omfang, se ovfr. § 28. I. og IV., § 41. II., Handlinger fra Skyldnerens Side, som ville medføre Ikke-Opfyldelse, ere retsstridige. Denne Sætning, at Ikke-Opfyldelsen er et Retsbrud, maa dog ikke forstaas saaledes, at det altid er et Retsbrud fra Skyldnerens Side ikke at opfylde en engang stiftet Pligt, naar denne ikke er bortfalden eller modificeret ved en af de i § 61—72 nævnte Ophørsmaader. Forskjellige Omstændigheder, som man ikke plejer at nævne imellem Ophørsmaaderne, ville kunne modificere og udskyde Skyldnerens Pligt, se ovfr. S. 326—329. Men foreligge saadanne Omstændigheder ikke, er Ikke-Opfyldelsen et objektivt Retsbrud. De vigtigste Følgesætninger heraf skulle nu angives:

Ydelsen kan, naar den ikke behørigt opfyldes, i Almindelighed fremtvinges. Forsaavidt Talen er om Pengeydelser[1a]), sker denne Tvang i Almindelighed saaledes, at Fordringshaveren tager Dom over Skyldneren, gjør Udlæg i saa stor en Del af dennes Formue (for visse Forpligtelser hæfter Skyldneren dog kun med visse Dele af sin Formue[1b]), se f. Eks. Sølov §§ 7, 8 m. fl.), som kræves til hans Fyldestgjørelse, og foranstalter det udlagte bortsolgt ved Tvangsauktion, hvis Provenue tjener ham til endelig Fyldestgjørelse, se om disse Sætninger og om Undtagelser[2]) fra dem i Processen, navnlig i Læren

[1]) Torp-Grundtvig § 45. 3. a.

[1a]) Se om Fremtvingelse af Pligten til at betale med fremmed Mønt Evaldsen S. 146, jfr. ovfr. S. 361. Kravet paa effektiv Betaling af fremmed Mønt maa fremtidigt antageligt behandles efter Rpl. §§ 484 ff. 493

[1b]) Jfr. Serlachius § 3, Dernburg II § 4.

[2]) Om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger, Rpl. §§ 600—602, se særligt fra senere Tid H. R. T. 1899. 127 (U. f. R. 1899. 593), U. f. R. 1906 B. 286.

om Eksekution og Auktion, Rpl. §§ 492 ff., §§ 529 ff. Bestaar Ydelsen i noget andet end Penge, kan Domhaveren efter nugjældende Ret, forsaavidt Opfyldelse fra Skyldnerens Side er mulig, i Almindelighed erhverve en Dom, hvorved det paalægges denne under daglige eller ugentlige Mulkter at opfylde Forpligtelsen, og han kan efter Omstændighederne faa Retshjælp til Ydelsens umiddelbare Fremtvingelse. Fdn. 6. April 1842 § 1. Saalænge Ydelsen er mulig, behøver altsaa Domhaveren efter nugjældende Ret i Almindelighed ikke, ikke engang ved generisk bestemte Ydelser eller Arbejdsydelser[3]), jfr. L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 13, at finde sig i, at Skyldneren frigjør sig ved Erlæggelse af et Ækvivalent i Penge, se ogsaa Fdn. 6. April 1842 § 7. Men undtagelsesvis gjælder dog den Regel, at Domhaveren, skjønt selve Ydelsen er mulig, kun kan faa Dom for en Pengeerstatning for Ikke-Opfyldelsen. Saaledes kan ifølge L. 10. Maj 1854, se navnlig L.s §§ 18 og 47, selve Tyendepligten ikke fremtvinges[4]), og denne Regel maa antages analogisk anvendelig paa andre Arbejdsforhold, der medføre et med Tyendets analogt Underordnelsesforhold[5]), jfr. dog som Undtagelse Søloy § 75. Fremdeles maa vistnok Fordringshaveren nøjes med en Pengeerstatning, naar Byrderne for Skyldneren ved umiddelbar Opfyldelse ere aldeles uforholdsmæssige, sammenlignede med Fordringshaverens Interesse i denne[6]). Selv om Fordringshaveren efter det anførte kan fremtvinge selve Pligtens Opfyldelse, vil han under visse Betingelser[7]), se ovfr. S. 371 o. fl. St. og Fdn. 6 April 1842 §§ 5 og 6, have Ret til at kræve Erstatning i Penge i Stedet for selve Ydelsen. Og Skyldneren kan, naar umiddelbar Fremtvingelse kan finde Sted, ikke indvende noget imod, at Fordringshaveren i sin Domspaastand stiller ham Valget imellem

[3]) F. D. i U. f. R. 1868. 461, jfr. herved H. R. T. 1891. 168 (U. f. R. 1891. 695), U. f. R. 1897. 110, Munch-Petersen Pr. S. 483, Hallager-Aubert II S. 184, 204, Hagerup Civilproces I § 134, ndfr. Note 4—6.

[4]) Ndfr. § 135 VI. 1.

[5]) Ndfr. § 136 Note 50, 51.

[6]) Ovfr. § 68 Note 2c.

[7]) Jfr. Aagesen S. 876.

umiddelbar Opfyldelse og en Erstatning[8]. Rpl. §§ 484 ff., jfr. § 1009, opgiver ganske Anvendelsen af Tvangsmulkter[8a]) (saaledes ogsaa Isl. L. 4. Novbr. 1887 Nr. 25 §§ 11 ff.). Naar der er paalagt Domfældte en anden Ydelse end Penge, sker Eksekutionen, med de i §§ 485—487 nævnte Undtagelser, derved, at Domhaverens Interesse i Dommens Efterkommelse anslaas i Penge[8b]), og denne Erstatning inddrives, naar Dommens Fuldbyrdelsesfrist eller den i Dommen til Handlingens Foretagelse indrømmede Tid er forløben, Rpl. § 478, i Overensstemmelse med de almindelige Regler om Pengedommes Eksekution. Hvis Dommen ikke selv har fastsat Erstatningsbeløbet, kan Domhaveren faa det fastsat af Fogden, der har at drage Omsorg for, at Erstatningen bliver fuldstændig og hellere maa fastsætte denne rigeligt end udsætte Domhaveren for at lide noget Tab ved, at Dommen ikke efterkommes, Rpl. § 484. Hertil slutter sig Straffebestemmelser for Domfældtes modvillige Tilsidesættelse af Dommen, Rpl. § 490. Lyder Dommen paa Udlevering af eller Adgang til en fast Ejendom eller paa Udlevering af en rørlig Ting[8c]), kan Fogden umiddelbart sætte Dommen i Værk, Rpl. §§ 485, 486. Gaar Dommen ud paa, at Domfældte skal udføre et Arbejde eller desl., kan Fogden efter Omstændighederne tillade Domhaveren at lade saadant foretage ved Andre, saaledes at Udlæg derefter kan gjøres gjældende for det hertil medgaaede Beløb; er Domfældte tilpligtet at udstede eller underskrive et Dokument, kan Fogden udfærdige det med samme Virkning, som om han af Domfældte var bemyndiget hertil, Rpl. § 487. — Om Domme, som gaa ud paa, at Domfældte skal undlade noget, se Fdn. 6.

[8]) F. Eks. D. i U. f. R. 1868. 461.

[8a]) Goos II S. 605—609, Udkast til L. om den borgerlige Retspleje 1877 Motiver S. 190 ff.

[8b]) De nugjældende Regler om Fordringshaveres Ret til at erholde Dom for Erstatning i Stedet for Naturalopfyldelse se ovfr. f. Eks. S. 371, ere iøvrigt ikke berørte af Rpl.

[8c]) Rpl. § 486 synes efter Ordene kun at have Domme angaaende individuelt bestemte Ting for Øje, men er dog nok modtagelig for en videre Fortolkning, saaledes at ogsaa Domme angaaende generisk bestemte Ting efter Omstændighederne umiddelbart kunne fremtvinges, se saaledes D. C. P. O. § 884. Jfr. Svensk L. 20. Juni 1905.

April 1842 § 8 og Rpl. §§ 488, 490. Den ifølge den ældre Ret Fordringshaveren tilkommende Beføjelse til at faa Skyldneren hensat i Gjældsfængsel for derved at sikre og fremkalde Forpligtelsens Opfyldelse, er i det væsentlige ophævet ved K. L. §§ 162, jfr. §§ 163—165, L. 18. Dcbr. 1897 Nr. 160, L. 28. Febr. 1908 Nr. 38; med Rpl. ville de i K. L. §§ 162. 1° og § 163 omhandlede Tilfælde bortfalde, og tilbage bliver for almindelige Fordringsrettigheders Vedkommende alene det i Rpl. § 504 omhandlede Tilfælde, Rpl. §§ 482, 484. 1°, der svarer til det i K. L. § 164 omhandlede, dog med Lempelser, Rpl. §§ 612 og 611. K. L. § 150 har udvidet og nærmere præciseret den Grundsætning, at Fordringshaveren ikke maa berøve Skyldneren de nødvendigste Subsistensmidler *(beneficium competentiæ)*, se fremtidigt Rpl. § 500.

Dernæst følger det af Ikke-Opfyldelsens Karakter som Retsbrud, at den, naar den kan tilregnes Skyldneren som forsætlig eller uagtsom, paadrager ham Erstatningsansvar for den Fordringshaveren derved forvoldte Skade, ovfr. § 41. II., hvorved forøvrigt erindres, at Reglerne om Garantipligt og Subsidiærskyld meget ofte ville medføre en Erstatningspligt for Skyldneren, skjønt Ikke-Opfyldelsen ikke er retsstridig, se ovfr. navnlig § 41. III. og 42. IV. Endvidere vil der efter de almindelige Regler om Nødværge tilkomme Fordringshaveren Beføjelse til at afværge Handlinger fra Skyldnerens Side, som ville medføre Ikke-Opfyldelse, forsaavidt disse Handlinger ere retsstridige overfor Fordringshaveren[8d]). Endelig ville ogsaa Straffebestemmelser[9]) værne om Fordringshaverens Ret. Ganske vist er det kun undtagelsesvis, at den rene Ikke-Opfyldelse af Formueforpligtelser straffes, se dog — bortset fra de ovennævnte Bestemmelser i Fdn. 6. April 1842 § 8 og Rpl. § 496 — som Eksempler L. 10. Maj 1854 §§ 17, 18, 47 m. fl., L. 30. Marts 1889 Nr. 39 § 19, Søloy §§ 101, 102, 106, 291, 297 m. fl., men visse Former af Ikke-Opfyldelse ville rammes af Bestemmelserne om Berigelsesforbrydelser og andre Forbrydelser[9a]), se navnlig Str. L. 10. Febr. 1866 §§ 252,

[8d]) Jfr. Planck I ad § 227 Nr. 2.

[9]) Goos Str. R. Sp. D. I § 41, III § 88, II § 69.

[9a]) Jfr. H. R. T. 1900. 462 (U. f. R. 1901. 11).

260—263, K. L. 25. Marts 1872 §§ 167—168, Rpl. §§ 511, 486. 2°, 512, 623.

II. En ejendommelig Skikkelse antager Fordringshaverens Retsbeskyttelse i Tilfælde af Skyldnerens Konkurs[9b]). Konkursen har imidlertid ikke blot Betydning for Fordringshaverens Retsbeskyttelse overfor Skyldneren men ogsaa for hans Retsbeskyttelse overfor Tredjemand, og forsaavidt vilde den være at omtale i § 75. Men det anses for rettest her under ét at give en samlet Oversigt over Konkursens Betydning[10]), se dog ogsaa ndfr. i § 75. III. 1. a. om Afkræftelse af Retshandler i Tilfælde af Konkurs.

1. Konkursens Betydning bestaar deri, at Skyldnerens hele Formue i det Øjeblik, da Konkursen tager sin Begyndelse, K. L. § 50, L. 15. April 1887 Nr. 66 § 2, saavel som det, der under Konkursen tilfalder ham, — begge Dele dog med visse Undtagelser — unddrages hans Raadighed, for gjennem Konkursbehandlingen ved Skifterettens Foranstaltninger ligeligt at anvendes til Fyldestgjørelse for dem, der ved Konkursens Begyndelse havde Fordringer paa ham[10a]) (Konkurskreditorerne), K. L. §§ 1, 3, 5, efter en vis Klassedeling (Konkursordenen). Da den under Konkursbehandling tagne Formue (Konkursformuen) i Almindelighed ikke vil være tilstrækkelig til Konkurskreditorernes fuldstændige Fyldestgjørelse, ville Konkurskreditorernes Rettigheder ordentligvis blive omsatte til Pengekrav, se K. L. § 13, og Konkursformuen blive gjort i Penge. Ogsaa Fordringer, som ikke ere forfaldne, og betingede Fordringer blive at fyldestgjøre af Konkursformuen, se K. L. §§ 131, 14, L. 15. April 1887 Nr. 66 § 4, jfr. § 3, og ovfr. S. 11. Af Konkursformuen kan Ingen erholde Fyldestgjørelse paa anden Maade end ved Henvendelse til Skifteretten, og Personer, som have Fordringer paa Fallenten, men som ikke ere Konkurs-

[9b]) Bestemmelserne om Konkurs i Rpl. §§ 650 ff. ere rent processuelle; de forandre ikke den her omtalte materielle Konkursret.

[10]) Se Deuntzer Sk. R. navnlig S. 119—123, Hagerup Civilproces IV § 1, Goos II S. 609—610.

[10a]) I denne Henseende vil man vel anse Retsbrudskrav for stiftede forinden Konkursen, naar Fallentens skadegjørende Handling er foretagen forinden dens Begyndelse, selv om Virkningen indtræder senere, v. Liszt Die Deliktsobligationen S. 110.

kreditorer, idet deres Ret er stiftet efter Konkursen, se dog om Undtagelser ovfr. S. 134—135, kunne altsaa ikke erholde Fyldestgjørelse af den, K. L. §§ 7, 8 og 10. Om Betingelserne for, at en Fordringshaver kan bringe sin Skyldner under Konkurs, og om de øvrige Tilfælde, i hvilke Konkursbehandling indtræder, findes Reglerne i K. L. §§ 40—46, Akl. § 5. 3°. Naar en Person døer, og Arvingerne ikke ville vedgaa hans Gjæld, indtræder ifølge Sk. L. 30. Novbr. 1874 Kap. 3, jfr. Rpl. §§ 645 ff., en offentlig Skiftebehandling, der ogsaa maa betegnes som en Konkursbehandling, og som i væsentlige Henseender ligner Konkursbehandlingen efter L. 1872, se navnlig L. 1874 §§ 35 og 44, Rpl. § 647.

a. I Forhold til Skyldneren indvirker altsaa Konkursen paa Fordringshaverens almindelige Retsbeskyttelse saaledes, at Anmeldelse i Konkursboet og Udlodning ved Skifteretten træder i Stedet for Dom, Udlæg og Tvangsauktion (se dog fremtidigt Rpl. §§ 650), forsaavidt som Konkursformuen angaar, men iøvrigt har Fordringshaveren den almindelige Retsbeskyttelse overfor Skyldneren, K. L. §§ 7, 9 og 135. Endvidere kan Konkursen medføre, at Fordringshaveren erholder Fyldestgjørelse forinden Forfaldsdag, altsaa forinden Ikke-Opfyldelse har fundet Sted, K. L. §§ 131 og 14, L. 15. April 1887 Nr. 66 § 4, men paa den anden Side haves der, selv om Boet er solvent, ingen Ret til Fyldestgjørelse *in natura*, K. L. § 13.

b. I Forhold til Tredjemand i Almindelighed (se om Forholdet imellem Konkurskreditorerne indbyrdes ndfr. c.) bevirker Konkursen, at der tilsikres Konkurskreditorerne i Forening (Konkursboet) Fyldestgjørelse af Skyldnerens under Konkursbehandlingen faldende Formue. Denne Sikkerhed er ikke blot en faktisk, bestaaende deri, at Skifteretten, saavidt muligt, tager Konkursformuen under sin Varetægt. Men den er tillige en retlig, idet Skyldnerens Dispositioner over Konkursformuen ere uvirksomme i Forhold til Konkursboet, dog at Bekjendtgjørelse af Konkursen, eller for faste Ejendommes Vedkommende Thinglæsning, og for Gjældsbreves Vedkommende Paategning, se K. L. § 2 og ovfr. S. 518—520, 556, 608, kan være nødvendig, for at Boet kan anfægte Dispositionens Gyldighed overfor godtroende Tredjemand. Fremdeles kan, som allerede be-

mærket, Konkursformuen ikke angribes ved nogen Retsforfølgning udenfra, K. L. §§ 7, 8 og 10, jfr. Rpl. § 659. Ligesom Udlæg til Forauktionering skaber en Retspanteret for Udlægshaveren, saaledes skaber altsaa Konkursen en Retspanteret til Fordel for Konkurskreditorerne over Konkursformuen[11]). Om man skal sige, at Konkursen begrunder en Singulærsukcession for Kreditorerne i Fallentens Formue, afhænger naturligvis af, hvad man forstaar ved Sukcession. Henfører man hertil kun Tilfælde, hvor Erhververen indtræder i hele den Berettigedes tidligere Ret, begrunder Konkursen ingen Sukcession, thi Fallenten ejer, trods Konkursen, Konkursformuen. Men henfører man til Singulærsukcession ogsaa de Tilfælde, hvor den tidligere Berettigedes Ret delvist erhverves[12]), f. Eks. ved Pantsætning, begrunder Konkursen en Sukcession. Endnu bemærkes, at den ved Konkursen for Kreditorerne skabte Retsbeskyttelse overfor Tredjemand i en vis Forstand kan siges at have en vis tilbagevirkende Kraft, idet adskillige forinden Konkursen for Tredjemand stedfundne Retserhvervelser kunne omstødes til Fordel for Boet, se Reglerne om Retshandlers Afkræftelse ved senere paafølgende Konkurs i K. L. Kap. 4, jfr. ndfr. § 75 III. 1. a. og 2.

c. Hvad endelig angaar Forholdet imellem Konkurskreditorerne indbyrdes, begrunder Konkursen et ejendommeligt Fællesskab. Medens enhver Fordringshaver forinden Konkursen kunde forfølge sin Ret mod Skyldneren uden noget Hensyn til andre Fordringshavere og udtømme Skyldnerens Formue til sin Fyldestgjørelse uden at efterlade noget til de andre, selv om deres Ret er ældre, se ndfr. i § 75. III. 2., bliver Stillingen ved Konkursen en ganske anden. Forsaavidt Konkursformuen angaar haves der nu Retsbeskyttelse for, at Fordringshaverne fyldestgjøres ligeligt, ɔ: Fordringshaverne erholde Retsbeskyttelse indbyrdes, og denne Retsbeskyttelse har endda i en vis Forstand tilbagevirkende Kraft, se K. L. § 24. Fordringernes Ælde kommer herved

---

[11]) Deuntzer Sk. R. S. 121—122, Hagerup Civilproces IV § 1 Note 8.

[12]) Aagesen Singulærsukcession S. 43—46.

ikke i Betragtning, K. L. § 35; Sætningen *prior tempore, potior jure* gjælder ikke for Fordringshaverne i Konkurs, ligesaalidt som den, i alt Fald i Almindelighed, se det nys bemærkede og nærmere i § 75, gjælder udenfor Konkurs. Ej heller sondres der imellem forfaldne og uforfaldne Fordringer, K. L. § 131, L. 15. April 1887 Nr. 66 § 4, jfr. K. L. § 130, L. 1887 § 3. Men der opstilles dog, som tidligere antydet, en vis Klassedeling (Konkursorden), saa at visse Arter af Fordringshavere blive at fyldestgjøre fremfor andre, se under 2.

2. Konkursordenen i stræng Forstand betyder den Rækkefølge, hvori forskjellige Klasser af Konkurskreditorer blive at fyldestgjøre af Konkursmassen. Men undertiden tages Begrebet ukorrekt i videre Forstand som Udtryk for Rækkefølgen imellem alle dem, der have Krav paa noget af det, som faktisk er taget under Skifterettens Varetægt til Konkursbehandling. Naar der spørges om, i hvilken Rækkefølge alle disse ville være at fyldestgjøre, maatte Svaret, dersom den positive Lovgivning ikke havde grebet ind med Undtagelsesbestemmelser, blive følgende. Af det faktisk under Konkursbehandling tagne vilde først være at udsondre de Ting eller Fordringer, som vise sig at tilhøre andre end Fallenten, K. L. § 6, samt de begrænsede tinglige Rettigheder, Brugsrettigheder, Servitutrettigheder, Haandpanterettigheder, Retspanterettigheder, Underpanterettigheder og Retentionsrettigheder, som haves over Fallentens Ting og Rettigheder. Disse Retshavere betegnes tilsammen som Separatister, dog sondres der undertiden imellem Ejere og Separatister i egentlig Forstand[13]). Efterat saaledes Separatisternes Rettigheder ere udsondrede, foreligger Konkursformuen ren for fremmede Bestanddele. Af denne vilde dernæst først være at fyldestgjøre de saakaldte Massekreditorer *(creditores creditorum)*, ɔ: de Fordringshavere, hvis Krav ere opstaaede af Skiftebehandlingen eller ved Retshandler og andre Foretagender fra Boets Side. Naar disse vare fyldestgjorte, vilde Netto-Konkursformuen være udfunden, og denne vilde da være at fordele mellem Konkurskreditorerne efter Konkursordenen i stræng Forstand.

---

[13]) Se herom Deuntzer Sk. R. S. 168 ff.

Disse Regler har den positive Lovgivning i flere Henseender brudt med. Navnlig ere Underpanthavere[14]), der efter rigtige Retsgrundsætninger[15]) vistnok burde være Separatister, ifølge dansk Ret i Almindelighed ikke Separatister, men blive at fyldestgjøre gjennem Konkursbehandlingen efter en af Boet foretagen Realisation af Pantet, og hvad der gjælder om Underpanteret, gjælder ogsaa om andre begrænsede tinglige Rettigheder, som paa Grund af deres sekundære Karakter, i Overensstemmelse med den borgerlige Rets Regler, blive at omsætte til Fordring paa en Del af den ved Tingens Salg indvundne Kjøbesum, K. L. § 37, L. 15. April 1887 § 1, L. 9. April 1891 § 46, Rpl. § 679. Undtagelser fra denne Regel ere dog indførte ved L. 9. April 1891 §§ 47 og 48, Rpl. §§ 680, 681. Dernæst ere Massekreditorerne[16]) af K. L. § 31 indskudte i Konkursordenen. Omvendt ere de Fordringshavere, som skylde noget til Boet, se nærmere ovfr. § 63. IV., ved Regelen i K. L. § 15 stillede i Klasse med Separatister. Konkursordenen efter dansk Ret kan saaledes — til Oversigt og uden at der gaas i Detailler — siges at bestaa af følgende Klasser[17]):

Første Klasse: Massekreditorerne efter de i K. L. § 31 givne Regler.

Anden Klasse: Tiendetagerens Fordring paa den i Stedet for Naturaltiende trædende Tiendeafgift, K. L. § 32, jfr. L. 15. Maj 1903 Nr. 100 § 2. 7°.

Tredje Klasse: Visse Krav, som uden Hensyn til deres Stiftelsestid, ifølge forskjellige Lovbestemmelser, have Fortrinsret til Fyldestgjørelse af visse Ting fremfor andre paa dem hvilende Behæftelser, jfr. K. L. § 36. Hertil høre navnlig de i Fdn. ang. Amtstueoppebørseler 8. Juli 1840 § 2 nævnte privilegerede Panterettigheder og visse søretlige Krav, Sølov §§ 267 ff.

Fjerde Klasse: Andre Underpanterettigheder (med Undtagelse paa den ene Side af dem, som ifølge L. 9. April 1891

---

14) Deuntzer Sk. R. S. 178—179, 235 ff.

15) Se Conradsen Om Underpanthavernes Stilling i Pantets Ejers Konkurs og en Reform af denne, Deuntzer Sk. R. S. 238, Windscheid § 272 a Note 4, D. K. O. §§ 4, 47, 48.

16) Deuntzer Sk. R. S. 195—198.

17) Jfr. Deuntzer Sk. R. S. 254 ff.

§§ 47 og 48, Rpl. §§ 671, 672, have gjort sig til Separatister, og paa den anden Side af de ndfr. i 6te Klasse nævnte) og de i K. L. § 37 omtalte sekundære Rettigheder, jfr. K. L. § 36. Forsaavidt ikke andet følger af de retsstiftende Kjendsgjerninger, fyldestgjøres af disse Rettigheder de ældre fremfor de yngre.

Femte Klasse: De i K. L. § 33 opregnede, og de i senere Love angivne personlige privilegerede Fordringer efter de sammesteds nærmere angivne Regler, jfr. Akl. § 17.

Sjette Klasse: Almindeligt Underpant i Løsøre, være sig lovbestemt eller viljesbestemt, og viljesbestemt Underpant i Løsøre, i Almindelighed i Rækkefølge efter Rettens Stiftelsestid, K. L. §§ 34 og 39.

Syvende Klasse: Alle andre Krav paa Fallenten, uden Hensyn til deres Stiftelsestid. Visse Krav have dog en tilbageskudt Stilling. Saaledes kunne Gaver ikke fordres opfyldte, undtagen dette kan ske uden Skade for de andre Kreditorer, K. L. § 35, jfr. ogsaa L. 9. April 1891 Nr. 67 § 36.

III. De tidligere brugelige Moratorier, ɔ: Bevillinger, der i en vis Tid fritage en Skyldner for hans Kreditorers Forfølgning med Hensyn saavel til Person som Gods, og Protektorier, Bevillinger til Skyldnerens Fritagelse for personlig Arrest[18], kunne efter den nyere Konkurs- og Retsforfølgningslovgivning ikke længere meddeles[19]), jfr. Grl. 1866 § 27.

§ 74.

Fortsættelse: Om Konkurslovens § 18[1]).

I. I K. L. § 18 bestemmes det, at Fordringshaveren, naar Flere, der hæfte solidarisk for samme Fordring, ere komne

---

[18]) Se om Moratorier og Protektorier Larsen S. 39, Gram S. 94—95, Aubert S. 265—266.

[19]) V. L. 7. Maj 1880 § 92 sigter ikke til nogen bestaaende dansk Moratorieregel, se Aubert Den nordiske Vekselret S. 343, Evaldsen Fortolkning S. 367.

[1]) Evaldsen S. 163—176, Fortolkning S. 353—354 og i U. f. R. 1885 S. 801—843, Bentzon i U. f. R. 1886 S. 417—460, 1887 S. 113—121, E. Møller i T. f. Rvdsk. IV S. 73—75, Dækningsadgang S. 402—406, Thinglysning S. 618 ff., Torp-Grundtvig S. 602—603, Forslag til

Akkord § 32 [illegible]

under Konkurs, har Ret til i hvert af Boerne at fordre Udlæg efter Fordringens hele paalydende Beløb, indtil han har faaet hele sit Tilgodehavende dækket. At Fordringshaveren, saalænge han endnu ikke har faaet nogen Fyldestgjørelse af nogen af de solidariske Skyldnere, kan fordre Udlæg efter Fordringens fulde Beløb i samtlige Skyldneres Konkursboer, er en selvfølgelig Regel, som Alle ere enige om, se ovfr. S. 17. Men K. L. § 18 indeholder den Regel, at Fordringshaveren i visse Tilfælde, efter at han har faaet delvis Betaling fra en Skyldner, kan fordre Udlæg i de andres Konkursboer efter Fordringens oprindelige Beløb[2]). Spørgsmaalet bliver saa, i hvilke Tilfælde denne Beføjelse, der for Kortheds Skyld vil blive betegnet som „fuld Anmeldelsesret", tilkommer Fordringshaveren. En Undersøgelse af Ordene i K. L. § 18 er ikke egnet til i denne Henseende at bringe noget direkte Udbytte. Dels er Ordene ikke særligt skarpe, dels er der Intet i dem, som kræver en Modsætningsfortolkning, der udelukker Fordringshaveren fra fuld Anmeldelsesret i andre Tilfælde end de af Ordene omfattede. Det bliver nødvendigt at udfinde Regelens Retsgrund for at kunne fastsætte dens Omraade.

Ved første Øjekast kunde den fulde Anmeldelsesret synes at være en Abnormitet, jfr. som et andet Tilfælde, hvor der haves Anmeldelsesret for et større Beløb end Fordringen, Akl. § 32. Da fuldstændig Betaling fra en af de solidariske Skyldneres Side bringer Fordringshaverens Ret mod de andre til Ophør, ligger det nær at antage, og antages i Almindelighed[3]) uden videre Bemærkning, at delvis Betaling fra en af Skyldnernes Side nedsætter de Andres Skyld, saa at ogsaa de for Fremtiden kun skylde Restbeløbet. Naar A. og B. solidarisk

Lov om Konkurs m. m. S. 52—54, N. Lassen i T. f. Rvdsk. VIII S. 82—84, O. Krabbe i U. f. R. 1908 B. S. 153 ff. Jfr. Aubert S. 19, Hagerup Panteret S. 399 Note 4, Civilproces IV S. 106 ff., Goldschmidt i Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht XIV S. 397 ff. og hos Ihering XXVI S. 379 ff.

[2]) Saaledes ogsaa fremmede Lovgivninger, code de commerce art. 542—544, Schw. Art. 167, D. K. O. § 68 og ovfr. Note 1.

[3]) Evaldsen S. 164, 166.

skylde C. 1000 Kr., og der fra A.s Side er betalt 300 Kr., saa at han kun skylder 700 Kr., antages det udenvidere, at ogsaa B. for Fremtiden kun skylder 700 Kr. Men fra dette Standpunkt bliver det noget abnormt, at C. nogensinde i B.s Konkursbo kan fordre Udlæg i Forhold til 1000 Kr. Paa den anden Side vil Retsfølelsen være paa det rene med, at fuld Anmeldelsesret undertiden maa haves. Og om de reale Hensyn, der have ført Lovgiveren til at anerkjende den fulde Anmeldelsesret, hersker der ikke megen Tvivl. Retsordenens Formaal med at anerkjende passive solidariske Skyldforhold er at skaffe Fordringshaveren forøget Sikkerhed for et vist Formaals Opnaaelse. Formaalet med at give Fordringshaveren to eller tre solidariske Skyldnere for et Beløb er at give ham dobbelt eller tredobbelt Sikkerhed — rettere „Fyldestgjørelseschance“ [3a]) — for dets Erholdelse, jfr. ovfr. S. 17, saa at Fordringshaveren er sikker paa fuld Fyldestgjørelse, naar blot Skyldnerne tilsammen kunne svare 100%, altsaa f. Eks. hver af dem henholdsvis 50% eller $33^1/_3$%. Men dersom Fordringshaveren efter Afbetaling fra den ene Skyldners Side kun kunde anmelde Resten i de Andres Konkursboer, vilde dette Formaal, naar de alle blive insolvente, ikke naas. Naar f. Eks. hver af de to Skyldnere kun kan svare 50%, vilde Fordringshaveren kun erholde 75% [3b]). Formaalet med Anerkjendelsen af de passive solidariske Skyldforhold vil altsaa ikke med Sikkerhed kunne naas, medmindre der under visse Omstændigheder gives Fordringshaveren fuld Anmeldelsesret. Saaledes eller saaledes omtrent, se nærmere S. 793 formulerer man i Almindelighed de reale Grunde for den fulde Anmeldelsesret[4]). Men paa disse kunne forskjellige

---

[3a]) O. Krabbe l. c. S. 155.

[3b]) Ganske korrekt er dette jo ikke — Dividenden i B.'s Bo vil, dersom Betaling fra A.'s Side udelukker fuld Anmeldelsesret i hans Bo, blive større end i modsat Fald — men fra denne Unøjagtighed kan der her bortses.

[4]) Evaldsen S. 164, Bentzon i U. f. R. 1886 S. 426, E. Møller l. c. i T. f. R. S. 74, Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 53, Goldschmidt hos Ihering XXVI S. 388—389, Lyon-Caen et Renault II S. 888; men dog maaske Torp i U. f. R. 1884. 1147.

Retsinstituter tænkes opbyggede[5]): direkte Oplysning om Retsgrunden for Regelen i K. L. § 18 give de ikke[6]).

Fra deres Side, som udenvidere opstille den ovenfor omtalte Sætning, at delvis Betaling fra en Skyldners Side delvist frigjør de andre, er Retsgrunden for Regelen i K. L. § 18 antaget at være følgende[7]): Idet en Skyldner kommer under Konkurs, erhverver hver enkelt af hans Kreditorer for det Krav, han i Konkursindtrædelsens Øjeblik har, en Panteret over en Kvotadel af Konkursboet, som, indtil han opnaar fuldstændig og definitiv Fyldestgjørelse, staar uberørt af Afbetaling fra andre Skyldneres Side. Efter denne Anskuelse (Panteretstheorien) tilkommer fuld Anmeldelsesret Fordringshaveren trods Afbetalinger fra andre Skyldneres Side, naar disse Afbetalinger først have fundet Sted efter Indtrædelsen af den paagjældende Konkurs, og det bliver uden Betydning, om denne Afbetaling var frivillig eller er opnaaet ved Retsforfølgning fra Fordringshaverens Side, og om Fordringshaveren var pligtig at modtage Afbetalingen eller ikke; derimod maa Fordringshaveren nøjes med Dividende i Forhold til Restbeløbet i de Boer, der først ere komne under Konkursbehandling, efter at Afbetaling har fundet Sted. Til denne Anskuelse bemærkes: Medens det vel er saa, at Fordringshaverne i Forening ved Konkursens Indtræden erhverve en Retspanteret over Konkursformuen, se ovfr. S. 783, er det ingenlunde almindeligt anerkjendt, at denne Panteret for hver enkelt Kreditor skal være en i Forhold til de andre Konkurskreditorer ved hans Fordrings Størrelse i Konkursindtrædelsens Øjeblik uforanderlig bestemt. Men hvad man end vil mene herom[8]), maa det i alt

[5]) Jfr. Evaldsen i U. f. R. 1885 S. 807, 834 Noten.

[6]) Jfr. herved E. Møller paa de i Note 1 angivne Steder, navnlig Thinglysning S. 618 ff., imod Forsøgene paa Opstilling af en almindelig Retsgrund.

[7]) Saaledes Evaldsen S. 166 ff. og i U. f. R. 1885 S. 814 ff., jfr. Bravard hos Lyon-Caen et Renault II S. 886 Note 1 og i Resultatet væsentligt E. Møller Thinglysning S. 634—636. Se om særlige Grunde for fuld Anmeldelsesret, naar den delvise Betaling har fundet Sted efter Konkursen, ogsaa O. Krabbe l. c. S. 161--163.

[8]) Jfr. Bentzon i U. f. R. 1886 S. 439—442, 452—453, E. Møller Thinglysning S. 626—629.

Fald bestrides, at K. L. § 18 kan forklares ved og hvile paa denne Opfattelse. Hvor tvetydige end Ordene i K. L. § 18 ere, give de i hvert Fald en Adgang til fuld Anmeldelsesret i nogle Tilfælde, hvor denne, dersom Panteretstheorien var Retsgrunden for Regelen i § 18, ikke kunde haves, nemlig i det Tilfælde, at Udbetaling fra den ene Skyldners Konkursbo har fundet Sted til Fordringshaveren, og en anden solidarisk Skyldner derefter kommer under Konkursbehandling, medens den første Konkurs endnu vedvarer[9]. I dette Tilfælde har Fordringshaveren ifølge Ordene „ere Flere . . . . komne under Konkurs“ fuld Anmeldelsesret, uanset en inden Konkursens Indtræden stedfunden Afbetaling[10]. Selv om man vilde indrømme, at Panteretstheorien kan forklare den fulde Anmeldelsesret i visse Tilfælde, er denne Forklaring ikke tilstrækkelig til at forklare Institutet, som det staar i Lovgivningen, og Forklaringen er, som det ndfr. skal paavises, overflødig[11]), da der gives en anden Forklaring, som rummer de samme Tilfælde og strækker sig til flere.

Fastholder man udenvidere hin Sætning om Indvirkningen af delvis Betaling fra den ene Skyldners Side, bliver derfor vistnok ingen anden Forklaring af Regelen i K. L. § 18 mulig end den, at den er et Supplement til Regelen i K. L. § 14 om, at Fordringshaveren er pligtig at modtage delvis Betaling fra et Konkursbo. Eksisterede denne Regel i K. L. § 14 ikke, vilde Fordringshaveren, naar et Konkursbo tilbyder ham Dividende, kunne gjøre gjældende, at Modtagelsen af denne vilde kunne skade ham i Tilfælde af andre solidariske Medskyldneres Konkurs, idet han i deres Boer efter Modtagelsen kun vilde kunne erholde Dividende i Forhold til Restbeløbet. Han maatte derfor, naar Dividende blev tilbudt ham, kunne forlange, at den ham tilbudne Sum blev deponeret til

---

[9]) Herimod Evaldsen i U. f. R. 1885 S. 831—834, jfr. E. Møller Thinglysning S. 635 Note 19; som Teksten Bentzon i U. f. R. 1886 S. 447—450.

[10]) D. i U. f. R. 1883. 855. Saaledes ogsaa Lyon-Caen et Renault II S. 888, Schw. Art. 167, Schneider S. 156, Goldschmidt hos Ihering XXVI S. 382 ff., jfr. dog Evaldsen i U. f. R. 1885 S. 838.

[11]) Bentzon i U. f. R. 1886. 442.

hans eventuelle Fyldestgjørelse, saa at han fremdeles kunde anmelde Fordringen med dens fulde Beløb i de andre Skyldneres Konkursboer. Paa denne Maade vilde der tilsidst, naar Dividende var deponeret fra alle Boer, foreligge tilstrækkeligt til hans Fyldestgjørelse, dersom Skyldnerne tilsammentagne kunde svare 100°/o. Idet nu K. L. § 14 nægter Fordringshaveren Beføjelse til — eller rettere udsætter ham for Retstab ved — at afslaa Modtagelsen af tilbudt Dividende, maa Lovgiveren til Gjengjæld give ham samme Retsstilling, som om de fra forskjellige Boer sukcessivt udbetalte Dividender samtidigt vare udbetalte til ham, ɔ: fuld Anmeldelsesret trods stedfunden Afbetaling fra et Konkursbo, og det er dette, som K. L. § 18 efter denne Opfattelse har gjort. Ifølge denne Opfattelse maatte Ordene i K. L. § 18 fortolkes saaledes, at dens Regel om fuld Anmeldelsesret var anvendelig i alle Tilfælde, hvor en stedfunden Afbetalig var indkommet fra et Konkursbo, uden Hensyn til, om den var indkommen allerede forinden den anden Skyldner kom under Konkurs[11a]), og denne Fortolkning stemmer vistnok ganske godt med Ordene. Analogisk maatte den fulde Anmeldelsesret indrømmes i andre Tilfælde, hvor Afbetalingen er opnaaet ved Retsforfølgning[12]), og vel overhovedet, naar Fordringshaveren vilde komme i Fordringshavermora ved at afslaa den tilbudne Afbetaling[13]).

Men hin Sætning om Virkningen af delvis Betaling, der var Udgangspunktet for de nu omtalte to Forklaringer af K. L. § 18, er vistnok opstillet for ubetinget. At Fordringshaveren III.

[11a]) At særlige Grunde tale for fuld Anmeldelsesret, naar den delvise Betaling er opnaaet i et Konkursbo eller ved Retsforfølgning, der hermed maa stilles i Klasse som fuldstændig Udnyttelse af Fordringshaverens Fyldestgjørelseschance overfor denne Skyldner, er oplyst af O. Krabbe l. c.

[12]) Jfr. ovfr. § 42 Note 49.

[13]) Saaledes, dog med væsentlig Tilnærmelse til den Opfattelse, der ndfr. i Teksten hævdes som den rette, Goldschmidt hos Ihering XXVI S. 380 ff., navnlig S. 383, 398, jfr. ogsaa Udtalelser i denne Retning i Forslag til Konkurslov m. m. S. 52—53. Herimod Evaldsen i U. f. R. 1885 S. 808—812, Torp i U. f. R. 1884. 1148, Bentzon i U. f. R. 1886 S. 457—458.

har flere solidariske Skyldnere, vil, se ovfr. S. 17, sige, at han til Sikkerhed for et vist Formaals Opnaaelse har Krav paa dets Fyldestgjørelse overfor Flere. Naar nu dette Formaal ved delvis Betaling fra en af Skyldnernes Side delvist er fyldestgjort, følger der af Solidaritetens Begreb ikke mere, end at Fordringshaverens Krav overfor de andre Skyldnere vil ophøre, naar den stedfundne delvise Fyldestgjørelse udfyldes til fuldstændig definitiv Fyldestgjørelse[14]). Naar A. og B. solidarisk skylde C. 1000 Kr. og A. har afbetalt 300 Kr., følger af Solidaritetens Begreb ikke mere, end at C.s Fordring mod B. paa 1000 Kr. ophører, naar C. faar 700 Kr. som Supplement til den allerede stedfundne delvise Fyldestgjørelse. I Almindelighed vil det nu ganske vist komme ud paa et, om man siger, at C. imod en Person har et Krav paa 700 Kr., eller at han har et Krav paa 1000 Kr., som ophører, naar han har faaet 700 Kr. Ordentligvis vil Fordringshaveren ikke have nogen anerkjendelsesværdig Interesse i de særlige Beføjelser, som vilde følge af at fastholde den sidstnævnte Opfattelse[14a]), og der vil følgelig være god Grund til som den almindelige Retsregel at anerkjende den Sætning, at delvis Betaling fra en solidarisk Skyldners Side bevirker delvis Nedsættelse af Fordringshaverens Tilgodehavende hos de andre. Men i Situationer, hvor det har praktisk Betydning for Fordringshaveren, og ikke modstaaende Hensyn tale herimod, maa Fordringshaveren kunne fastholde den af de solidariske Skyldforholds Begreb ɔ: af de solidariske Skyldforholds reale Formaal (ovfr. S. 788) følgende Retssætning, at han trods delvis Fyldestgjørelse fra en Skyldners Side har sit fulde Krav mod de andre, indtil den delvise Fyldestgjørelse udfyldes til en fuldstændig. Og en saadan Situation foreligger i alt Fald[15]) i Tilfælde af Konkurs. Overfor et Konkursbo er det ikke lige-

---

[14]) Saaledes Bentzon i U. f. R. 1886 S. 418 ff., navnlig S. 425—427, Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 52; herimod Evaldsen i U. f. R. 1885 S. 806 ff., O. Krabbe l. c., navnlig S. 159—160, jfr. E. Møller Thinglysning S. 631.

[14a]) Jfr. E. Møller Thinglysning S. 625.

[15]) Se om en anden Situation, i hvilken den romerske Ret vedkjendte sig Sætningen, l. 2 § 1 Dig. (45—1), Windscheid § 255 Note 7

gyldigt, om Fordringshaveren, efter at en anden solidarisk Skyldner delvist har betalt, kun har et Krav paa Restbeløbet, eller om han staar med det oprindelige Krav, som dog kan fjærnes ved Betaling af Restbeløbet. Dette sidste vil netop sige, at Fordringshaveren har fuld Anmeldelsesret, det første, at han ikke har denne Ret. Den fulde Anmeldelsesret i en solidarisk Skyldners Konkursbo uanset delvis Fyldestgjørelse fra andre Skyldnere er saaledes kun en simpel Konsekvens af Solidaritetsbegrebet: Giver man ikke Fordringshaveren fuld Anmeldelsesret i en solidarisk Skyldners Konkursbo uanset delvis Betaling fra de andre, taber man Sikkerhed for at naa det Resultat, der følger af Solidaritetens Formaal, som vel skarpest udtrykkes saaledes, at hver af de solidariske Skyldnere fremfor Fordringshaveren skal bære Tabet ved de andres Insolvens[15a]). K. L. § 18 udtaler denne Konsekvens for nogle Tilfældes Vedkommende uden at udelukke, at den anvendes i al Almindelighed, og Fortolkningen af de uklare Ord i K. L. § 18 bliver derfor uden Betydning. Resultatet bliver, forsaavidt ikke Modgrunde medføre Modifikationer, se ndfr., at Fordringshaveren, trods delvis Afbetaling fra en Skyldners Side, har fuld Anmeldelsesret i de andres[16]) Konkursboer, hvad enten Afbetalingen har fundet Sted før eller efter Indtrædelsen af den paagjældende Konkurs, og uden Hensyn til, om Afbetalingen var frivillig eller opnaaet ved Retsforfølgning, og om Fordringshaveren var pligtig at modtage den eller ikke. Dog har Fordringshaveren naturligvis ikke Beføjelsen, naar han har givet Afkald paa den, f. Eks. naar han ved Modtagelsen af den delvise Betaling er gaaet ind paa en Omdannelse af Forholdet i den Retning, at han for Fremtiden kun skal have solidarisk Ret for Restbeløbet. Og ganske vist er det ikke udelukket, at en saadan Omdannelse kan foregaa ved stiltiende Vedtagelse. Men ligesom der ikke vil blive Tale om at antage, at en saadan stiltiende Omdannelse foreligger, naar Afbetalingen er opnaaet ved Retsforfølgning, saaledes kan det

[15a]) Dette bl. a. imod Udviklingen hos O. Krabbe l. c.

[16]) Ikke i den afbetalende Skyldners eget Konkursbo, Bentzon i U. f. R. 1886 S. 451, jfr. 438, men dog Evaldsen i U. f. R. 1885 S. 832, 824 Note. Jfr. E. Møller Thinglysning S. 628—629, ovfr. § 61 Note 30, ndfr. § 76 Note 6.

ikke i Almindelighed formodes, at den foreligger ved frivilligt ydet og modtagen Afbetaling[17]), navnlig ikke, naar denne først har fundet Sted, efterat en anden Skyldner er kommen under Konkurs[18]). Spørgsmaalet er imidlertid, som ovenfor antydet, endnu, om dog ikke modstaaende Hensyn føre til Modifikationer af det anførte. I saa Henseende indses ingen anden Omstændighed at kunne være af Betydning end den, at der tilkommer Skyldneren, som delvist har betalt, Regres mod Medskyldneren. At der nu virkelig maa tillægges denne Regresret Betydning her, er rigtigt blevet fremhævet[18a]). Reglerne om fuld Anmeldelsesret maa ikke gjennemføres saaledes, at Regresret nægtes den Indfriende, indtil Fordringshaveren har faaet fuld Fyldestgjørelse. At Fordringshaveren vilkaarligt undlader Retsforfølgning mod Medskyldneren eller ifølge sin Rets Beskaffenhed indtil videre er udelukket fra Retsforfølgning mod denne, bør ikke udsætte den indfriende Skyldner for det Tab, som han vil kunne lide derved, at Medskyldneren efterhaanden bliver insolvent. Han maa straks kunne søge Regres, og naar Medskyldneren inden sin Konkurs har indfriet Regreskravet, er Fordringshaverens Anmeldelsesret overfor hans Konkursbo nedsat med et tilsvarende Beløb. Men mere synes ikke at kunne følge af Hensynet til Regresretten[18b]). Staar Regreskravet uindfriet i det Øjeblik, da Medskyldneren kommer under Konkurs, maa Fordringshaveren have fuld Anmeldelsesret i Boet, thi det skyldes i saa Fald ikke hans Forhold, at den Regresberettigede lider Tab ved Insolvensen. — I Retsanvendelsen er der Utilbøjelighed til at indrømme fuld Anmeldelsesret i saa vidt Omfang som her forsvaret[19]).

[17]) Bentzon i U. f. R. 1886 S. 446, 455—457, 1887 S. 116 ff., se dog Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 53, code de commerce art. 544, Lyon-Caen et Renault II S. 885—886.

[18]) Bentzon i U. f. R. 1887 S. 119, H. R. T. 1887. 193 (U. f. R. 1887. 919), Lyon-Caen et Renault II S. 889, jfr. 885—886.

[18a]) E. Møller Thinglysning S. 633 ff.

[18b]) Anderledes paa forskjellig Maade E. Møller Thinglysning S. 633 ff., O. Krabbe l. c. S. 161.

[19]) Imod Panteretstheorien gaar D. i U. f. R. 1883. 855, der giver fuld Anmeldelsesret i et Tilfælde, hvor Afbetaling var modtaget fra et Konkursbo, forinden den anden Skyldner kom under Konkurs. D. i H. R. T. 1894. 679 (U. f. R. 1895. 88), der paaberaabes som en Underkjen-

II. Den fulde Anmeldelsesret trods stedfunden Afbetaling haves efter K. L. § 18, naar Flere hæfte solidarisk[20]). Det maa, efter den almindelige Betydning af dette Udtryk og efter Regelens reale Grunde, antages, at der herved sigtes til alle de Tilfælde, hvor flere Skyldnere hæfte for samme Formaal, idet Retsordenen med denne Hæftelse fra Fleres Side tilsigter en forøget Sikkerhed for Fordringshaveren. Regelen maa efter sin Ordlyd og Grund gjælde, selv om den ene Skyldners Hæftelse kun er subsidiær, saaledes i Tilfælde af simpel Kaution[21]), og selv om de flere Skyldnere kun ere subsidiært soli-

---

delse af det her forsvarede Hovedsynspunkt, N. Lassen T. f. Rvdsk. VIII S. 82—84, udtaler (imod U. f. R. 1894. 975 og 979), at en efter Kreditors Opfordring, da Skyldneren havde standset sine Betalinger, forinden dennes Konkurs stedfunden delvis Betaling fra en Kautionists Side, nedsætter Kreditors Anmeldelsesret. Sagen angik et Tilfælde, hvor Kautionisten for en større Kassekredit kun hæftede med et begrænset Beløb, som han fuldt indbetalte, og det udtales i Dommen, at Kautionen ikke gik ud paa, at Kautionisten „om end kun med et begrænset Beløb indestod for skadesløs Betaling af den hele Kassekredit." Forholdet synes herefter opfattet saaledes, at den paagjældende Kaution var fuld Kaution for en tilsvarende Del af Kassekrediten som særlig Fordring, saa at der ikke forelaa delvis men fuldstændig Indfrielse, jfr. ndfr. § 118 Note 27, se ogsaa U. f. R. 1895. 1164, men anderledes de ndfr. nævnte H. R. D. D. Efter denne Forstaaelse giver Dommen ikke nogen Afgjørelse af de her foreliggende Spørgsmaal, og dens Præmisser stride saaledes ikke mod det i Teksten forsvarede. En Række Domme anerkjende fuld Anmeldelsesret i Tilfælde, hvor den delvise Betaling (ogsaa frivillig) har fundet Sted efter Konkursens Begyndelse, H. R. T. 1888. 194 (U. f. R. 1888. 994), 1887. 193, 281 (U. f. R. 1887. 919, 982), U. f. R. 1891. 976, 1895. 1065, jfr. 1896. 1067. Jfr. Afgjørelser før K. L. i J. U. 1861. 789, 1852. 637. Den nuværende Stilling i Praksis kan vel gjengives saaledes, at Kreditor har fuld Anmeldelsesret uanset delvis Betaling (frivillig eller tvungen), som finder Sted efter Konkursens Begyndelse, og uanset Betaling, som indgaar fra et Konkursbo, selv om den er opnaaet før Konkursen, jfr. O. Krabbe l. c. S. 164—165. Man har undertiden opstillet den Sætning, som der muligvis kunde søges Støtte for i Ordlyden af § 18, at fuld Anmeldelsesret skulde være udelukket, naar der er en solvent Skyldner tilbage, fordi der i saa Fald ikke er Trang til fuld Anmeldelsesret. Urigtigheden heraf, se Hagerup Civilproces IV S. 108—109, viser sig navnlig i Tilfælde af delvis Kaution for en større Fordring.

[20]) Evaldsen S. 169—170, U. f. R. 1885 S. 839—841, Bentzon i U. f. R. 1886 S. 424—425, 428 Noten, 451—452, 454.

[21]) Evaldsen S. 169—170, U. f. R. 1885 S. 841, Bentzon i U. f.

darisk ansvarlige. Og ligegyldigt er det, om Pligterne ere stiftede ved Retsbrud (ovfr. § 37. I.) eller ved Retshandel, samt om i sidste Tilfælde Parternes umiddelbare Formaal har været Ydelsen af større Sikkerhed eller et andet, jfr. § 47. I. Men det maa erindres, at der gives Tilfælde, hvor flere Skyldnere kunne siges at hæfte for samme Ydelse, uden at Retsordenens Formaal med denne Hæftelse er forøget Sikkerhed, idet de kun skulle hæfte alternativt. I saadanne Tilfælde, jfr. saaledes ovfr. S. 598—599, kan K. L. § 18 ikke komme til Anvendelse[21a]).

III. K. L. § 18 bestemmer dernæst i 2det og 3dje Punktum[22]), at dersom Udlægene fra forskjellige Konkursboer sammenlagte udgjøre mere end Fordringens Beløb, da tilfalder det overskydende det eller de Boer, som, dersom Fordringen alene havde været gjort gjældende imod samme, vilde have havt Ret til at fordre Tilbagebetaling af de øvrige, dog selvfølgelig saaledes, at intet Bo faar mere af det overskydende end det selv har betalt paa Fordringen. Iøvrigt have i deslige Tilfælde de Boer, i hvilke en saadan Fordring er anmeldt, intet Krav paa hverandre indbyrdes.

Denne sidste Regel[23]) er selvfølgelig; hvert Bo skal naturligvis kun én Gang udrede Dividende af Fordringen. Ved Formuleringen af Reglen i 2det Punktum er der tænkt paa det Tilfælde, at Fordringshaveren har faaet mere end hele Fordringens Beløb udbetalt, og at Tilbagebetaling altsaa skal finde Sted. Opdages det, inden Dividende fra et Bo er udbetalt til Fordringshaveren, at denne allerede har faaet fuldstændig Fyldestgjørelse, skal der, se § 18 1ste Punktum, ikke ske nogen Udbetaling til ham, men de andre regresberettigede Boer kunne efter K. L. § 19 fordre den Dividende, som efter K. L. § 18 1ste Punktum skulde have været udlagt til Fordringshaveren,

R. 1886 S. 451—452, men dog Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 52, Hallager-Aubert II S. 499, Aubert S. 19, Hagerup Civilproces IV S. 107—108.

[21a]) Jfr. maaske ogsaa ndfr. § 112 II. 2. a., Evaldsen Sp. D. S. 263 Noten.

[22]) Evaldsen S. 170—176 og i U. f. R. 1885 S. 842—843, Forslag til Lov om Konkurs m. m. S. 53—54. Jfr. kritiske Bemærkninger hos Bentzon S. 453—454.

[23]) Jfr. D. i U. f. R. 1881. 1036.

saavidt deres Regresret rækker. I Overensstemmelse med denne Regel maa Reglen i K. L. § 18. 2det Punktum forstaas. Naar f. Eks. A., B., C. og D. hæfte solidarisk for en Sum, saaledes at de tilsidst ligeligt skulle bære Gjælden, og Boerne give henholdsvis 70 %, 40 %, 31 % og 19 %, maa Fordringshaveren, der har oppebaaret samtlige 160 %, tilbagebetale til A.s Bo 43 %, til B.s 13 % og til C.s 4 %, idet nemlig Tabet ved de 6 %, som C.s Bo ikke kan tilsvare, maa bæres forholdsvis af de andre Boer, jfr. ovfr. S. 454—456. Ere Dividenderne indkomne fra Hovedskyldnerens og en Kautionists Bo, bliver alt det overskydende at afgive til Kautionisten.

§ 75.

Fordringsrettigheders Retsbeskyttelse overfor Tredjemand[1]).

I. Om Retsbeskyttelsen for negative Obligationsforhold overfor Tredjemand henvises til § 76; her tales kun om Kravene paa positive Ydelser. Med Hensyn til disse ses det — navnlig fra romanistisk Side — jævnligt paastaaet, at en Retsbeskyttelse overfor Tredjemand er udelukket ved selve Fordringsrettens Begreb[2]). Fordringsretten, hvis Indhold er, at en Person skal yde noget til en Anden, kan kun krænkes ved Ikke-Opfyldelse. Men Ikke-Opfyldelsen kan — siges der — kun begaas af Skyldneren, ikke af Tredjemand; altsaa kan Tredjemand ikke krænke en Fordringsret, og Retsbeskyttelse overfor ham kan der følgelig ikke være Tale om.

Men selv om den Udtryksmaade, at Ikke-Opfyldelse kun kan begaas af Skyldneren, maatte være sprogligt beføjet, er den omtalte Slutning urigtig. Det er ubestrideligt, at Tredjemand ved sin Handling kan bevirke eller medvirke til, at

---

[1]) Larsen S. 54—57, Gram S. 238—240, Aagesen S. 211—241, Program 1871 S. 7—25, Evaldsen Sp. D. S. 40—46, Aubert S. 178—180, Goos II S. 264—267.

[2]) Se f. Eks. Unger System des österreichischen allgemeinen Privatrechts 2te Aufl I S. 539 ff., Wächter Pandekten I S. 180—282, D. Entw. Mot. II S. 727. B. G. B. § 823 1° antages i Almindelighed ikke at omfatte Tredjemands Krænkelse af Fordringsret, Planck II Vorbem. z. §§ 823 ff. II, ad § 823 Nr. 2ᵃ, Dernburg II § 383 II. 2., men derimod bl. A. v. Liszt Deliktsobligationen S. 21, 98. Jfr. Note 32.

Ikke-Opfyldelse finder Sted. Tredjemand kan ved Retshandler med Skyldneren eller ved Retsforfølgning imod ham bevirke, at Skyldneren ikke kan opfylde; Tredjemand kan tilintetgjøre den Ydelse, som skulde erlægges, han kan direkte hindre Skyldneren i at opfylde, og han kan bevæge Skyldneren til at undlade Opfyldelse o. s. v. Men er det saaledes ubestrideligt, at Tredjemand ved sine Handlinger kan bevirke eller medvirke til Ikke-Opfyldelse og derved forstyrre Fordringshaverens Ret, kan man ikke paa Forhaand gaa ud fra, at Fordringshaveren ikke har nogen Retsbeskyttelse overfor ham. Logisk udelukket er en saadan Retsbeskyttelse ikke[3,4]). Undersøgelsen maa rettes paa, om og hvorvidt Lovgiveren opfatter disse fra Tredjemand udgaaende Handlinger, der forstyrre Fordringshaverens Ret, som retsstridige overfor denne. Denne Undersøgelse, der, forsaavidt som Lovudtalelser ikke forefindes, maa lade Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Retsstridighed bero paa de ovfr. i § 28 navnlig I. og IV. angivne Hensyn, vil nu ganske vist faa det Udfald, at mangfoldige af de i det praktiske Retsliv hyppigst forekommende Handlinger fra Tredjemands Side, som medføre en Forstyrrelse af Fordringshaverens Ret, ikke ere retsstridige overfor ham men af forskjellige Grunde anerkjendte som tilladelige. Heri maa vistnok Forklaringen søges af, at det endnu fra mange Sider fastholdes, at der ikke kan anerkjendes nogen Retsbeskyttelse for Fordringsrettigheder overfor Tredjemand. Men paa den anden Side maa det om andre Handlinger fra Tredjemands Side, som forstyrre Fordringshaverens Ret, erkjendes, at de, ifølge positive Lovbud eller ifølge de almindelige Regler om Handlefrihedens Grænser, ere retsstridige, saa at Fordringshaveren har Retsbeskyttelse overfor dem, i alt Fald, naar de kunne tilregnes Tredjemand

---

[3]) Se navnlig Goos II S. 264—267, jfr. Str. R. II S. 139 ff., samt Neuner Wesen und Art der Privatrechtsverhältnisse S. 70, 151—152, Ebbecke Berechtigung und äussere Befugniss S. 16 ff., Pollock Torts S. 479—484, Wharton § 809.

[4]) I Virkeligheden anerkjende alle Retsforfatninger — selv bortset fra Romerrettens *actiones in personam in rem scriptæ*, Windscheid § 45 Note 6 — en vis Retsbeskyttelse overfor Tredjemand, se saaledes navnlig Note 6, 10, 32 og § 73 II. 1. c.

som forsætlige eller uagtsomme. Hvad der utvivlsomt har bidraget til at fordunkle den rigtige Erkjendelse, er det ovfr. S. 192 omtalte og kritiserede vide Retsbrudsbegreb. Naar man gik ud fra, at enhver Handling, som forstyrrer en Ret, er retsstridig i Forhold til denne, og samtidigt maatte erkjende, at mangfoldige Handlinger fra Tredjemands Side, som havde forstyrret en Fordringsret, — f. Eks. at Tredjemand, der ogsaa var Skyldnerens Kreditor, havde tilegnet sig alle Skyldnerens Aktiver til sin Fyldestgjørelse, — ikke gav Fordringshaveren nogen Ret imod denne, end ikke naar Forstyrrelsen havde været Tredjemand bevidst, maatte man naturligvis komme til den Slutning, at en Retsbeskyttelse overfor Tredjemand overhovedet ikke kunde anerkjendes[5]). Først efter at man er naaet til den Erkjendelse, at en Handlings Retsstridighed ikke alene afhænger af dens Evne til at forstyrre et Retsgode, men at mangfoldige Handlinger, som have denne Evne, ere retmæssige, fordi modstaaende Hensyn kræve, at deres Foretagelse trods deres skadende Evne, paa Grund af deres Nyttighed for den Enkelte eller for Samfundet, maa være lovlig, se ovfr. S. 193, vil man være klar paa en saadan Slutnings Uholdbarhed.

II. Som retsstridig overfor Fordringshaveren maa først nævnes Tredjemands Udøvelse af Fordringshaverens Ret[6]). Herved forstaas det Forhold fra Tredjemands Side, at han tilegner sig Fordringshaverens Skyldgrund, f. Eks. optræder

---

[5]) Saaledes Thon Rechtsnorm und subjectives Recht S. 207 ff.

[6]) Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 225 ff., Goos II S. 265—266, Leake S. 90, Wharton § 732. Retsbeskyttelse overfor saadanne Handlinger er vistnok anerkjendt i alle Retsforfatninger, dels som Vindikation af skriftlige Skylddokumenter fra Tredjemand og som Adgang til Anerkjendelsesdom overfor ham. Ebbecke Berechtigung und äussere Befugniss S. 19, D. i U. f. R. 1882. 269, jfr. om det Tilfælde, at Tredjemand tilfældigt er bleven en Hindring for Fordringshaverens Retsudøvelse D. i U. f. R. 1879. 173 (ovfr. § 32 ved Note 6). dels som Erstatningskrav o. desl., se f. Eks. D. D. ndfr. i § 145. II., Planck II ad § 823 Nr. 2. a. Disse sidste skjule sig i romersk Ret under de Krav, som omfattes af *actio negotiorum gestorum directa*, undertiden som *utilis*, se Jul. Lassen Handlinger paa fremmed Formueretsomraade S. 137—142, R. R. § 94. III. 2. (Læreb. § 84. III. 2.), jfr. dog Unger l. c. S. 547.

som Ejer af dennes Gjældsbrev, oppebærer den Fordringshaveren tilkommende Ydelse, idet han udgiver sig for Fordringshaver, borttransporterer Fordringshaverens Fordring o. s. v. At saadanne Handlinger, naar ikke særlige Omstændigheder legitimere dem, ere retsstridige overfor Fordringshaveren, synes ikke at kunne betvivles. Tvivlen kan kun dreje sig om, hvorvidt man vil give Fordringshaveren Beskyttelse overfor dem, selv om Tredjemand er i god Tro, eller kun naar han er i Brøde, og om visse andre Bispørgsmaal, se herom § 29. III. og nærmere § 145. II.

III. Hvad dernæst angaar Handlinger fra Tredjemands Side, som skade Fordringshaveren uden at være Udøvelse af hans Fordringsret, maa forskjellige Sondringer gjøres.

1. Tredjemand kan ved Retshandler med Skyldneren bevirke, at denne sættes ud af Stand til at opfylde sin Forpligtelse overfor Fordringshaveren.

a. Hovedreglen er her, at Tredjemands Handling ikke er retsstridig overfor Fordringshaveren. Indtil Skyldneren er kommen under Konkurs, er Tredjemand — uanset at Akkordforhandling udenfor Konkurs er aabnet[6a]), Akl. § 5, jfr. § 33 — som Hovedregel beføjet til at indgaa Retshandler med ham til hans andre Kreditorers Skade[7]). Bortset fra det Tilfælde, at Tredjemands Retshandel med Skyldneren angaar samme individuelle Ydelse som den, Fordringshaveren har Krav paa, se herom straks ndfr. under b., sætte kun Reglerne om Retshandlers Afkræftelse i Tilfælde af Konkurs[8]), se K. L. §§ 20—22 og 24—28, L. 20. Marts 1901 Nr. 30, Akl. § 5 i Slutn., Grænser for denne Beføjelse. Dog antages det endvidere af Nogle, at Fordringshavere overfor Tredjemand kunne omstøde Retshandler, som denne har indgaaet med Skyldneren til Fordringshavernes Besvigelse *(alienationes in fraudem creditorum)*, selv om disse ikke omfattes af

---

[6a]) Munch-Petersen i U. f. R. 1906 B. S. 229.

[7]) Se f. Eks. D. i U. f. R. 1888. 212, 1868. 734.

[8]) Se om disse Deuntzer Sk. R. S. 291 ff., Nellemann Bidrag til Fortolkningen af Konkurslovens fjerde Capitel, Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed S. 87—88, Torp-Grundtvig S. 254—255.

Konkurslovens Afkræftelsesregler[9,10]). Endnu maa det her erindres, at Modtagelsen af en Persons Formue som Helhed i de i D. L. 5—1—12 og 5—4—8 angivne Tilfælde bevirker, at Modtageren maa svare til Personens Gjæld, og at man maaske paa disse Lovbud samt paa Reglerne om, at Arvingerne, ved selv at overtage Arveladerens Bo, blive pligtige at svare til hans Gjæld, og at den Ægtefælle, som hensidder i uskiftet Bo, derved bliver pligtig til at svare til den Afdødes Gjæld, kan støtte den Sætning, at Overtagelsen af en Persons Formue som Helhed medfører Pligt for Overtageren til at svare til Boets Gjæld, dersom han ikke lægger Boet uskadt fra sig[11]).

b. Naar Tredjemands Retshandel med Skyldneren angaar samme individuelle[12]) Ydelse, som Fordringshaveren har Krav paa, er den derimod retsstridig. Dette fremgaar af spredte Lovbud, saasom Søloy §§ 25, 73, Fdn. 6. Maj 1682 § 9, Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4, L. 30. Marts 1889 Nr. 39 §§ 12 og 19 smh. m. § 13, og af Reglerne om thinglæste Kontrakter om faste Ejendomme[13]). Med Hensyn til disse sidste staar Sagen nemlig ikke saadan, at den positive Lovgivning hjemler, at Thinglæsningen af en Kontrakt om en fast Ejendom giver den en udvidet Retsbeskyttelse, som saa nærmere beskrives. Stod Sagen saaledes, kunde Reglerne om thinglæste Kontrakter angaaende faste Ejendomme maaske opfattes som Undtagelsesbestemmelser og saaledes endog afgive et Argument imod An-

---

9) Munch-Petersen Civilproces S. 430, U. f. R. 1898 S. 187, jfr. H. R. T. 1897. 306 (U. f. R. 1897. 797, O. R. D.), U. f. R. 1894. 878, ndfr. § 76 Note 11, men derimod Deuntzer Sk. R. S. 390—402, Nellemann Pr. S. 766 ff.

10) Se om Afkræftelsesregler i Tilfælde af Konkurs og om *alienationes in fraudem creditorum* efter fremmede Lovgivninger Deuntzer Sk. R. S. 293—295, Windscheid § 463, 463 a., Jul. Lassen R. R. § 94. III. 4. (Læreb. § 84. III. 4.), D. K. O. §§ 29 ff., Hagerup Civilproces IV §§ 38—43.

11) Ovfr. § 59 Note 37.

12) Hvad der gjælder om individuelt bestemte Ydelser, maa ogsaa gjælde om generisk bestemte, forsaavidt det paagjældende Genus ikke eksisterer i saadant Omfang, at der er tilstrækkeligt ogsaa til Fyldestgjørelse af Tredjemands Retshandel, jfr. Goos II S. 266.

13) Aagesen S. 222—223.

erkjendelsen af Retsbeskyttelse overfor Tredjemand i Almindelighed. Men Forholdet er det, at Lovgivningen, se Fdn. 28. Marts 1845 § 11, simpelthen forudsætter det som selvfølgeligt, at Erholderen af en Kontrakt om en fast Ejendnm, — der tænkes her kun paa de rene Kontrakter, ikke f. Eks. paa de Kjøbekontrakter, der i Virkeligheden ere Overdragelsesretshandler[13a]) — ved at lade sin Kontrakt thinglæse, faar en mere udvidet Retsbeskyttelse, og hvori denne bestaar[14]). Men alt dette vilde ikke være selvfølgeligt, dersom ikke allerede den uthinglæste Kontrakt gav en vis Retsbeskyttelse, nemlig overfor senere Erhververe, som ikke ere i god Tro. Antages derimod dette, bliver det netop en temmelig selvfølgelig Ting, at Kontrakthaveren, ved at lade sin Kontrakt om en fast Ejendom thinglæse, opnaar samme Beskyttelse for sin Kontrakt overfor godtroende Erhververe, som ifølge Kontrakten uden Thinglæsning tilkom ham overfor dem, der ikke var i god Tro. Om den ved thinglæste Kontrakter om faste Ejendomme erhvervede Ret henvises forøvrigt til Tingsretten[15]). Bortset herfra blive Reglerne om Retsbeskyttelsen følgende:

Naar en Person sukcessivt har lovet samme Ting til Flere, er første Erhverver (Fordringshaveren) beskyttet overfor anden Erhverver (Tredjemand), dersom denne ved sin Kontrakts Indgaaelse ikke var i god Tro[16]), ɔ: vidste eller burde vide, at

---

[13a]) Jfr. herved E. Møller Forudsætninger S. 105—145, Torp-Grundtvig S. 780—782.

[14]) Jfr. Matzen S. 632, Torp-Grundtvig S. 778—779.

[15]) Torp-Grundtvig § 61.

[16]) Saaledes Larsen S. 55, Gram S. 239. Aagesen Program 1871 S. 19—25, Aubert S. 178, Sp. D. I S. 69—70, Goos II S. 267, D. i N. j. A. XII. 118, J. U. 1849. 476, jfr. H. R. T. 1870. 642 (U. f. R. 1871. 157). Derimod kan man ikke med Sikkerhed som Vidnesbyrd om, at Opfattelsen deles af Retsanvendelsen, endvidere anføre Domme, som erkjende, at en ved Overdragelsesretshandel erhvervet Ret, naar de til dens Beskyttelse foreskrevne Forholdsregler (f. Eks. Thinglæsning) ikke ere iagttagne, se ndfr. § 143, har Beskyttelse overfor ikke godtroende senere Erhververe ifølge Retshandel, se f. Eks. Schl. H. R. D. III. 412, H. R. T. 1867. 137 (U. f. R. 1867. 501), U. f. R. 1907. 724, J. U. 1861. 897, 1856. 869, jfr. H. R. T. 1870. 257 (U. f. R. 1870. 751), thi Overdragelsesretshandelen er, selv om Thinglæsning er forsømt, noget mere end en Kontrakt, se dog Aagesen S. 224—225, jfr. E. Møller Thinglysning S. 107 Note 91.

hans Erhvervelse var i Strid med den ældre Fordringshavers Ret[17]). Første Erhverver kan fordre, at anden Erhverver fraviger Tingen til hans Fordel; om den nærmere Beskaffenhed af Retsbeskyttelsen hersker megen Tvivl[18]). Var den anden Erhverver ved Kontraktsindgaaelsen i god Tro, er det givet, at første Erhverver ikke har nogen Retsbeskyttelse overfor ham, naar Tingen er bleven overdraget til ham[19]). Tvivlsommere er Retsstillingen, naar begge Erhververe kun staa med ufuldbyrdede Kontrakter. For heller ikke i saa Fald at anerkjende nogen Retsbeskyttelse for den første Erhverver overfor den anden kunde anføres, at det jo iøvrigt som den almin-

---

Naar det undertiden, U. f. R. 1884. 523, jfr. derimod H. R. T. 1867. 137 (U. f. R. 1867. 501), 1882. 408 (U. f. R. 1883. 74, O. R. D.; Højesteret kom ikke ind paa dette Spørgsmaal), U. f. R. 1897. 320, antages, at Kundskab om uthinglæste Pantebreve ikke skader den senere Erhverver, forsvares dette derved, at Erhververen ofte vil have Grund til at antage, at det uthinglæste Pantebrev ikke vil blive gjort gjældende. Imod Teksten Evaldsen Sp. D. S. 41—46, tildels E. Møller Thinglysning S. 105—112, 310—314, Hagerup S. 126—127. Af fremmede Lovgivninger staa paa samme Standpunkt som den danske Preuss. Landr. § 25 (1—10), § 264 (1—11) og vistnok ældre tysk Ret, Stobbe § 175 I. 6. a., jfr. ogsaa code civil art. 1141, Mourlon III S. 223—224. Derimod nægtes, i Overensstemmelse med romersk Ret, Jul. Lassen R. R. § 94 III. 3 (Læreb. § 84 III. 3.), Dernburg Pandekten I § 42 Note 8—10, Retsbeskyttelse af D. Entw. Mot. II S. 2—3, III S. 700, 701 (herimod Gierke Der Entwurf eines B. G. B. S 189—190), Schneider S. 176, Oest. G. B. §§ 430, 1120, se Unger l. c. S. 548.

[17]) H. R. T. 1891. 233 (U. f. R. 1891. 1003), ndfr. Note 21, 27—28, jfr. U. f. R. 1894. 489, E. Møller Thinglysning S. 297—300; om hvad der kræves til Mangel af god Tro hos en Bestyrelse D. i U. f. R. 1889. 207.

[18]) Nogle give første Erhverver kun en Fordringsret mod anden Erhverver, H. Scheel i T. f. Rvdsk. VII S. 437—440, E. Møller T. f. Rvdsk. IX S. 156 ff., Thinglysning S. 300 ff., Aubert Sp. D. I S. 69—70, Gjelsvik Vildfarelsen S. 99, Hagerup Panteret S. 128—129, Andre et videregaaende Krav, Aagesen Singulærsukcession S. 16 Note 2, Indledning S. 594—597, Matzen S. 187 ff. Jfr. Torp-Grundtvig S. 251 og 779—780 med Citater, Jul. Lassen Nullitet og Anfægtelighed S. 87. Spørgsmaalet maa løses i Tingsretten i Forbindelse med Afgjørelsen af, hvad der kræves til Overdragelse i Modsætning til Stiftelse af Fordringsret (ovfr. § 50 Note 7* og 8, § 65 Note 33).

[19]) Se f. Eks. Schl. H. R. D. I. 651, U. f. R. 1900. 291, 1894. 489 (Note 17), 1893. 564.

delige Regel angaaende Kollision af Fordringsrettigheder staar fast, at den ældre Kontrakt ikke er beskyttet overfor den yngre, se ovfr. under a. og S. 783—784; den rigtige Løsning kunde derfor synes at være den, at de to Kontrakter ere lige gode. Men da det dog er saa, at den anden Erhververs Kontrakt er retsstridig overfor den første, og da de Grunde, som tale for, naar Overdragelse er foregaaet til anden Erhverver, at gjøre Retsbeskyttelsen overfor ham betinget af hans Brøde, ikke gjøre sig gjældende her, er det dog maaske rigtigst at antage, at Sætningen *prior tempore potior jure* i dette Tilfælde maa gjælde om Kontrakter[20]). Efter Nogles Mening er denne Sætning positivt hjemlet ved D. L. 5—3—31, men denne Artikel maa vistnok antages kun at angaa Sammenstødet mellem Overdragelsesretshandler[20a]). Megen praktisk Betydning faar Sætningen om den første Kontrakts Fortrinsret dog ikke. Saasnart der er foregaaet en Overdragelse til anden Erhverver, er den første Erhververs Fortrinsret, som bemærket, tabt, og det kan ikke komme anden Erhverver til Skade, at han ved Overdragelsen var vidende om den førstes Ret[21]). Og kommer Skyldneren under Konkurs, blive de to Erhververe at fyldestgjøre ligeligt, se ovfr. S. 783. Fortrinsretten faar altsaa væsentligt kun den Betydning, at første Erhverver, saalænge Tingen ikke er overdraget til anden Erhverver, kan nedlægge lovligt Forbud mod, at dette sker, og, forsaavidt umiddelbar Retshjælp ved Fogden er indrømmet, kan fordre sig indsat i Raadigheden over Tingen trods anden Erhververs Protest. Med Hensyn til Leje af Husrum i Kjøbenhavn er den ældre Kontrakts Fortrinsret for den yngre ved Pl. 2. Oktbr. 1754 § 4 udtrykkeligt anerkjendt, men

---

[20]) Saaledes Larsen S. 56, Gram S. 240, E. Møller T. f. Rvdsk. IX S. 155, Thinglysning S. 294, Aubert S. 178, Sp. D. I S. 72—73. Saaledes ogsaa Chydenius Leveransaftalet S. 2, Pollock S. 29, 211, tvivlende Aagesen Program 1871 S. 15, afvigende Evaldsen Sp. D. S. 40.

[20a]) § 79 Note 6, jfr. dog E. Møller T. f. Rvdsk. IX S. 155.

[21]) Aagesen Program 1871 S. 12—13, Evaldsen S. 40—41, Torp-Grundtvig S. 779, D. i J. U. 1871. 249, men derimod Evaldsen i U. f. R. 1868 S. 971 Note 2, Larsen S. 150, Gram Sp. D. S. 148, D. i U. f. R. 1880. 588 (i hvilket Tilfælde den med den første Erhverver foregaaede Retshandel dog muligvis var en Slags Overdragelsesretshandel).

kun paa Betingelse af, at første Lejer først har betalt Fæstepenge[21a]). Har en Person sukcessivt lovet samme Arbejdsydelse til forskjellige Personer, komme vistnok tilsvarende Regler til Anvendelse[22]), Sølov §§ 73, 285, L. 30. Marts 1889 Nr. 39 §§ 12—13. Den første Kontrakt gaar forud for den anden, naar Erhververen ved dennes Indgaaelse ikke var i god Tro, og ere begge Kontrakter uopfyldte, kan vistnok den første Erhverver fordre Opfyldelse fremfor den anden, selv om denne var i god Tro, jfr. Sølov § 73. Dog maa det maaske antages, at Retsbeskyttelse overfor Tredjemand ikke haves, naar Kontrakterne angaa Arbejdsydelser, som ikke kunne paalægges ved Dom, jfr. at Tyendelov 10. Maj 1854, der ellers er saa detailleret affattet, ikke nævner noget om en saadan Retsbeskyttelse i Almindelighed, men kun giver en stærkt begrænset Regel[22a]) i § 20, se om denne ndfr. under 3.

2. Tredjemand kan skade Fordringshaveren ved Retsforfølgning mod Skyldneren, idet han til Fyldestgjørelse af de Fordringer, han har paa Skyldneren, tilegner sig dennes Aktiver, saa at Skyldneren ikke kan opfylde sine Forpligtelser overfor Fordringshaveren. Saadan Retsforfølgning er (bortset fra de særlige Regler, der komme til Anvendelse, naar Akkordforhandling udenfor Konkurs er aabnet[22b]), Akl. § 5) lovlig, indtil Skyldneren er kommen under Konkurs, — hvorved der, som i § 73. II. 1. c. bemærket, opstaar indbyrdes Retsbeskyttelse imellem Fordringshaverne, idet de fyldestgjøres ligeligt — og Fordringshaveren har, forinden dette Tidspunkt, ingen Retsbeskyttelse overfor Tredjemand, undtagen i det i K. L. § 23, L. 20. Marts 1901 Nr. 30 § 2, nævnte Tilfælde. Denne Regel, at der ikke haves Retsbeskyttelse mod Tredjemands Retsforfølgning[23]), gjælder ogsaa, naar Fordringshaverens Ydelse er individuelt bestemt, og Tredjemands Forfølgning retter sig imod denne; end ikke en thinglæst Kontrakt om en fast Ejendom

---

[21a]) § 91 Note 27—29, Torp-Grundtvig S. 475—476, E. Møller Thinglysning S. 217—218.

[22]) Jfr. Pollock Torts S. 480, Wharton § 730.

[22a]) § 135. VI. 3.

[22b]) M.-P. i U. f. R. 1906 B. S. 230.

[23]) Nellemann Eksekution S. 139.

hindrer Skyldnerens andre Kreditorer i at søge Fyldestgjørelse af denne[24]), forudsat at den thinglæste Kontrakt ikke i Virkeligheden er en Overdragelse[24a]).

3. Som andre Handlinger fra Tredjemands Side, der kunne skade Fordringshaveren, kan nævnes, at Tredjemand — med eller uden Skyldnerens Samtykke — ødelægger den Ydelse, som tilkommer Fordringshaveren, eller direkte forhindrer Skyldneren i at yde eller opfordrer ham til ikke at yde. Det er nu klart, at de Grunde, som tale for, at Tredjemand ved sine Retshandler med Skyldneren og ved sin Retsforfølgning imod ham ikke behøver at tage Hensyn til Fordringshaveren, ikke i Almindelighed gjøre sig gjældende her. Spørgsmaalet, om de her omspurgte Handlinger ere retsstridige overfor Fordringshaveren eller ikke, maa afgjøres efter de almindelige Hensyn, som bestemme Handlefrihedens Grænser, forsaavidt ikke Lovgivningen udtrykkeligt har udtalt sig, se L. 10. Maj 1854 § 20. I Betragtning kommer, se ovfr. § 28 I. og IV., paa den ene Side Styrken af Trangen til Retsbeskyttelse overfor Tredjemand, paa den anden Side de Hensyn, som tale for Tredjemands Beføjelse til at foretage den paagjældende Handling, fordi den i andre Henseender kan være nyttig osv.[25]). Føre disse Hensyn til at give det første Moment Overvægten — og af væsentlig Betydning i denne Henseende vil det være, at Tredjemands Handling allerede bortset fra Hensynet til Fordringshaveren er retsstridig[26]) — er Tredjemands Handling retsstridig overfor Fordringshaveren, og denne maa have Retsbeskyttelse overfor ham ifølge den almindelige Erstatningsregel, forsaavidt ikke særlige Hensyn tale imod en saadan Retsbeskyttelse. Undertiden ses det vel antaget, at kun det forsætlige Retsbrud, ikke det uagtsomme, i disse Tilfælde skal paadrage Ansvar, og samme Begrænsning findes undertiden ogsaa antaget med Hensyn til visse andre af de i det foregaaende omhandlede Krænkelser af Fordringsrettig-

---

[24]) Schl. H. R. D. II. 365.
[24a]) Torp-Grundtvig § 61, ovfr. Note 13[a].
[25]) Se navnlig Pollock Torts S. 480—484.
[26]) Jfr. Note 32 og ovfr. § 28 Note 7 og 18—21.

heder fra Tredjemands Side[27]). Men denne Begrænsning af Ansvaret savner positiv Hjemmel, og hvor Lovgivningen positivt har udtalt sig om Fordringshaverens Retsbeskyttelse overfor Tredjemand, er Begrænsningen ikke opstillet[28]), se saaledes L. 10. Maj 1854 § 20 og Reglerne om Retshandlers Afkræftelse i Tilfælde af Konkurs, jfr. ogsaa Reglerne om thinglæste Kontrakter angaaende faste Ejendomme, der komme til Anvendelse overfor Tredjemand, selv om han er uvidende om den ældre Kontrakt og har faaet fejlagtig Besked fra Skjøde- og Panteprotokollerne. Noget andet er det, at de her omtalte Retsbrud vistnok hyppigst ville forekomme som hændelige eller forsætlige, sjældnere som uagtsomme jfr. ovfr. S. 220.

Ifølge det udviklede maa det saaledes — stedse forudsat, at ogsaa de subjektive Ansvarsbetingelser ere tilstede hos Tredjemand, se ovfr. navnlig i § 36. III. — antages, at Tredjemand i Almindelighed maa være erstatningspligtig, naar han ved en overfor Skyldneren retsstridig Handling, f. Eks. ved Trusler, har forhindret denne i Pligtopfyldelse[29]), L. 10. Maj 1854 § 20. Mere vanskeligt stiller Spørgsmaalet sig, naar Tredjemand har anstiftet, raadet eller paa anden Maade medvirket med Skyldneren til Ikke-Opfyldelse. Det er vistnok meget tvivlsomt, om det kan opstilles som almindelig Regel, at saadan Handlen fra Tredjemands Side er retsstridig, jfr. dog maaske Forudsætningen i L. 21. Aug. 1908 Nr. 229 § 15; i hvert Fald maa saadan Handlen ofte være retmæssig, idet Tredjemand havde naturlig Anledning til at foretage den paagjældende Handling som i andre Henseender nyttig og forsvarlig[30]). Hvad særlig det Tilfælde angaar, at Tredjemand har ødelagt Skyldnerens

---

[27]) Saaledes Aagesen S. 226 (hvor Meningen, nærmere beset, dog kun er den, at Tredjemand skal have været vidende om Fordringshaverens Ret), Pollock Torts S. 480—481, Neuner l. c. S. 71.

[28]) B. G. B. § 826 (se Note 32) opstiller Forsæt som Ansvarsbetingelse, se ovfr. § 29 Note 8^d^.

[29]) Neuner l. c. S. 71, se ogsaa Note 32 om B. G. B.

[30]) Jfr. D. i J. U. 1864. 894, H. R. T. 1904. 106 (U. f. R. 1904 B 197, ovfr. § 31 Note 3) og Bemærkninger ovfr. i § 28 Note 21 om Lønkampen. L. 1. April 1891 Nr. 53 § 6 (ndfr. § 132 Note 29) er en Undtagelsesbestemmelse. Medvirken til, at en Skyldner ikke opfylder, antages ikke at omfattes af B. G. B. § 830, v. Liszt Deliktionsobligationen S. 77.

Formue, saa at Forpligtelsen ikke kan opfyldes, maa der sondres imellem, om dette er sket med Skyldnerens Samtykke eller ikke. Er det sket *med Skyldnerens Samtykke*, foreligger der intet Retsbrud overfor Skyldneren, men denne Omstændighed udelukker ikke, at Ødelæggelsen kan være et Retsbrud mod Fordringshaveren. Dette vil den vistnok være, naar Ydelsesgjenstanden var *individuelt* bestemt, se Analogien af det ovfr. III. 1. b. bemærkede. Var Ydelsen *generisk* bestemt, har Tredjemand, som tidligere oplyst, fuld Frihed til at undergrave Fordringshaverens Stilling ved Retshandler med Skyldneren med den Begrænsning, som følger af Skyldnerens Konkurs og af Reglerne om Retshandlers Afkræftelse i Tilfælde af Konkurs. Det kan nu allerede være tvivlsomt, om man af Tredjemands Beføjelse til at tilforhandle sig Skyldnerens Aktiver til Skade for hans Kreditorer, kan slutte til en tilsvarende Beføjelse for ham til med Skyldnerens Samtykke at ødelægge dem. Men selv om man antager dette, maa man dog vistnok i hvert Fald antage, at Reglerne om Anfægteligheden af Gaver fra Skyldneren i K. L. § 26 analogisk maa anvendes paa hans Samtykke til Ødelæggelsen, saa at en Persons Kreditorer, naar de erfare, at Tredjemand ifølge Aftale med den insolvente Skyldner f. Eks. har afbrændt hans Varelager, ved at erklære Skyldneren fallit inden et Aars Forløb, kunne opnaa Erstatningsret mod Tredjemand, naar denne i den i § 26 angivne Forstand var i ond Tro. Er Ødelæggelsen sket *uden Skyldnerens Samtykke*, behøver Fordringshaveren, naar Ydelsen er *generisk* bestemt, ikke nogen Retsbeskyttelse overfor Tredjemand, idet Skyldneren fremdeles er forpligtet, og Skyldnerens Erstatningskrav mod Tredjemand udfylder det skete Indgreb i dennes Formue. Var Fordringshaverens Ydelse *individuelt* bestemt, kan han i Almindelighed fordre sig Skyldnerens Erstatningskrav mod Tredjemand overdraget, se ovfr. S. 719—720, og trænger forsaavidt ikke til Retsbeskyttelse overfor Tredjemand[31]), da selve Ydelsen

[31]) *Neuner* l. c. S. 71, *Jul. Lassen* T. f. Rvdsk. I S. 479, men derimod *Goos* II S. 267, *Hagerup* S. 27 Note 25, *Almén* ad § 17 Note 35. Forsaavidt der i dansk Ret forekommer Tilfælde, hvor A. maa

dog ikke kan forskaffes ham. Og et direkte Erstatningskrav fra Fordringshaveren overfor Tredjemand paa den tilintetgjorte Ydelses Værdi vilde i Konkurstilfælde komme i Strid med Skyldnerens andre Kreditorers Ret; Ydelsens Surrogat bør, da ingen væsentlig Grund taler for et andet Resultat, ligesaa vel som Ydelsen selv, der endnu ikke er overdragen til Tredjemand, tjene til samtlige Konkurskreditorers Fyldestgjørelse. De anførte Betragtninger ramme dog ikke den Skade, som Tredjemands Ødelæggelse maatte have tilføjet Fordringshaveren udover den, som er tilføjet Skyldneren. Foreligger en saadan Skade som forsætlig eller uagtsom, maa Fordringshaveren for denne have et direkte Krav paa Tredjemand. Og forsaavidt man ikke indrømmer Fordringshaveren Ret til af Skyldneren at fordre overdraget dennes Erstatningskrav mod Tredjemand, saa at altsaa Fordringshaverens Ret mod Skyldneren er ophørt ved Tredjemands Handling, synes der ikke at kunne være nogen Tvivl om, at Fordringshaveren har Ret til Erstatning hos Tredjemand[32]) uden noget Hensyn til Skyldnerens andre Kreditorer.

§ 76.

Udvidet og indskrænket Retsbeskyttelse.

Den almindelige af Lovgivningen anerkjendte Retsbeskyttelse kan paa forskjellige Maader udvides. Saaledes er det allerede i § 75 bemærket, at Fordringshaveren, ved at lade Kontrakten om en fast Ejendom thinglæse, udvider sin Retsbeskyttelse til ogsaa at gjælde overfor dem, som senere i god Tro erholde Ejendommen overdraget. Thinglæsning af Kontrakter om Løs-

---

erkjendes at have givet B. sin Ting i Brug eller til Sikkerhed uden at give ham nogen tinglig Ret, maa det antages, at B. ogsaa er bemyndiget til indtil videre at gjøre A.s Erstatningskrav gjældende mod Tredjemand, jfr. Evaldsen S. 3, ndfr. § 143 Note 18, 25.

[32]) Dette indrømmes endog af romersk Ret, L. 18 § 5, L. 19. Dig. (4—3) *de dolo malo*, Jul. Lassen R. R. § 94. III. 3.) (Læreb. § 84. III. 3.). Ogsaa B. G. B. § 826 og § 823. 2° omfatte bl. a. saadanne Krænkelser fra Tredjemands Side af en Fordringsret, Planck II ad § 823 Nr. 2 a, se om den dogmatiske Modstand mod denne Opfattelse ovfr. § 27 Note 4.

øre og af andre formueretlige Kontrakter har derimod i Almindelighed ikke nogen retlig Betydning[1]). Dernæst kan Retsbeskyttelsen udvides ved Vedtagelser, som lægge yderligere Baand paa Skyldnerens og Tredjemands Handlefrihed end de af den almindelige Retsbeskyttelse følgende. Hovedregelen er, at en Person vel kan lægge Baand paa sin egen Handlefrihed, men ikke paa Tredjemands, undtagen ved at skabe et Retsforhold, som efter Lovgivningens almindelige Regler begrænser dennes Handlefrihed. Der er saaledes Intet i Vejen for, at Skyldneren til Fordel for Fordringshaveren gyldigt kan paatage sig en yderligere Omsorgspligt i Retsforholdet end den almindelige, og ved Aftaler med Fordringshaveren kan paatage sig Undladelsespligter (negative Obligationsforhold, se ovfr. S. 4) og Retstab til Sikkerhed for dennes Ret. Denne Vedtagelsesfrihed har dog sine Grænser, begrundede dels i Lovgivningens almindelige Grundsætninger, dels i enkelte positive Lovbud, jfr. f. Eks. Fdn. 23. April 1781 § 25 angaaende Aftaler om at forblive i det gamle Jordfællesskabsforhold. Af Lovgivningens almindelige Grundsætninger følger det saaledes, jfr. ovfr. S. 119, at Forskrivelser om Tab af Æren eller Lokalfriheden (Gjældsfængsel), eller hvorved man udenfor Lovgivningens almindelige Regler underkaster sig Hustugt, ere uforbindende, se tidligere D. L. 5—14—4, 1—22, 1—24—44 og nu K. L. §§ 162, 169, Rpl. § 604, se ovfr. S. 780. Og medens man vel f. Eks., idet man afhænder en Forretning, indenfor visse Grænser gyldigt kan forbinde sig til ikke at oprette en anden Forretning af samme Art, maa der erkjendes at være Grænser for Gyldigheden af Overenskomster om Undladelse af Erhvervsvirksomhed i større Omfang[2]). Skyldnerens Æresord og Ed give ikke hans Forpligtelse større Styrke i juridisk Forstand. Løfter fra Skyldnerens Side om, at visse

[1]) Torp-Grundtvig § 61 Note 2, D. i U. f. R. 1907. 710. Om Thinglæsning af Interessentskabskontrakter se Torp Interessentskab S. 110—111. Om Ægtepagter henvises til Familieretten.

[2]) § 20 Note 8 Se herom Stobbe § 166 Note 19 og navnlig Pollock S. 310 ff., Wharton §§ 431—435, 437, 439—441.

af hans Ejendele skulle blive tilstede til en Fordringshavers Fyldestgjørelse, hindre ikke, at en Tredjemand ved Retsforfølgning tager Fyldestgjørelse i disse, men ere, ifølge det i § 75. III. 1. b. udviklede, til Hinder for, at Tredjemand, som kjender Aftalen, gyldigt kan tilforhandle sig disse Ting[3]), og forsaavidt Løftet angaar faste Ejendomme[4]), vil Thinglæsning udelukke endog den godtroende Tredjemand fra at erholde Ejendommen ved Overdragelse til Fordringshaverens Skade, se Sp. Regl. 22. Marts 1814 § 66. 2⁰ og Fdn. 28. Marts 1845 § 11 om thinglæste Dokumenter, hvorved man forpligter sig til ikke at sælge eller pantsætte sine Ejendomme[5]). Naar Løftet angaar alt, hvad Skyldneren ejer eller ejende vorder, eller Tingsindbegreb, er det dog vistnok, hvad Løsøret angaar, uden nogensomhelst Betydning for Tredjemand, jfr. K. L. §§ 151, 152. Løfter til en Person om ikke at indgaa visse Retshandler med Andre kunne saaledes vel indenfor visse Grænser udelukke Virksomheden af saadanne Retshandler, der af Tredjemand i ond Tro indgaas med Løftegiveren[5a]), men de give ikke Løftemodtageren, f. Eks. Modtageren af et Tilsagn om Eneret til Forhandling eller om ikke at sælge Varer under en vis Pris, nogen Retsbeskyttelse overfor Handlinger fra Tredjemand, der gribe forstyrrende ind i den Retsstilling, som Tilsagnet gaar ud paa at tilsikre ham[5b]). Skyldnerens Tilsagn til en Fordringshaver om, at denne, under Skyldnerens eventuelle Konkurs, skal være stillet gunstigere i Forhold til de øvrige Konkurskreditorer end efter Lovgivningens almindelige Regler herom, er uvirksomme;

---

[3]) Jfr. H. R. T. 1870. 642 (U. f. R. 1871. 157).

[4]) Matzen S. 630, Torp-Grundtvig § 61, ovfr. Note 1. Et almindeligt Gjældsbrev, der ikke lægger noget Baand paa Skyldnerens faste Ejendomme, kan ikke af Fordringshaveren thinglæses med den Virkning, at Ejendommen ikke lovligt kan afhændes til Tredjemand, jfr. D. i J. U. 1871. 408.

[5]) Ørsted A. f. R. II S. 386, Larsen S. 297—298, Gram Sp. D. S. 716, Scheel Privatrettens almindelige Del II S. 222 ff, Matzen S. 630, 633—634, Torp-Grundtvig § 61.

[5a]) Muligvis gaar dog Forudsætningen i D. i U. f. R. 1907. 710 i saa Henseende for vidt.

[5b]) H. R. T. 1892. 873 (U. f. R. 1893. 462), U. f. R. 1907. 3. Jfr. om Firmaret f. Eks. U. f. R. 1901. 358.

for at naa dette Maal maa Skyldneren give Fordringshaveren en Ret, som Tredjemand efter almindelige Regler er pligtig at respektere, f. Eks. en Panteret. Navnlig kan Skyldneren ikke give en Fordringshaver Beføjelse til eventuelt, trods stedfunden Afbetaling, at konkurrere i hans Konkursbo med Fordringens oprindelige Beløb[6]). Derimod er der Intet til Hinder for, at en Fordringshaver kan indrømme en anden Fordringshaver Fortrinsret fremfor sig i Skyldnerens Konkursbo; en saadan Aftale kan ikke paaberaabes af de andre Konkurskreditorer[7]), og kan paa den anden Side ikke forringe deres Retsstilling[8]).

Ogsaa indskrænket Retsbeskyttelse kan indenfor visse Grænser[8a]) lovligt vedtages. Atter her maa det erindres, at Indskrænkningen kun kan paaberaabes overfor den, som har givet sit Samtykke til den, og — bortset fra Reglerne om Tredjemandsretshandler[8b]) — kun af den, til hvem Samtykket er afgivet. Der er saaledes Intet til Hinder for, at f. Eks. en Konkurskreditor til Fordel for Fallenten kan opgive sin Andel af Konkursboet, uden at de andre Konkurskreditorer derfor kunne tilegne sig denne. Noget andet er, at det, naar en Fordringshaver i Konkurs opgiver sin Fordring, ikke kan have Formodningen for sig, at hans Mening hermed kun er at opgive sin Retsbeskyttelse til Fallentens Fordel[9]). Ensidigt, uden paagjældende Fordringshavers Samtykke, kan Skyldneren ikke unddrage nogen Del af sin Formue fra sine Kreditorers Retsforfølgning[10]), men hertil vil det kræves, at han har stiftet en Ret, som efter Lovgivningens almindelige Regler maa respek-

---

[6]) Jfr. Bentzon i U. f. R. 1886 S. 438, Torp-Grundtvig S. 602, jfr. H. R. T. 1897. 326 (U. f. R. 1897. 797).

[7]) Jfr. D. i U. f. R. 1883. 871.

[8]) Aagesen i U. f. R. 1879 S. 146, jfr. dog maaske D. i U. f. R. 1878. 718 (med rigtig Dissens S. 723).

[8a]) § 20 Note 7.

[8b]) Jfr. D. D. i § 24 Note 11.

[9]) Overhovedet maa Afkaldet paa en Fordringsret formodes at være en Opgivelse af Retten selv og ikke blot af Retsbeskyttelsen, jfr. D. i U. f. R. 1878. 1036.

[10]) Se f. Eks. H. R. T. 1877. 693 (U. f. R. 1878. 424).

teres af hans Kreditorer[11]), se herom nærmere i Læren om Eksekution og i Skifteretten.

---

[11]) Se navnlig Deuntzer Sk. R. S. 155 ff., Nellemann Exekution S. 117 ff, Rpl. § 503, ndfr. § 77 Note 90, 91, ovf.. § 51 Note 36a. At A. overdrager Formuegjenstande til B. til Fordeling mellem A.s Kreditorer eller nogle af disse, giver, forsaavidt B. ikke er optraadt paa Kreditorernes Vegne, ikke disse nogen Ret, som udelukker A.s Kreditorer fra at tage Fyldestgjørelse af det overdragne, ovfr. § 20 ved Note 29a, § 24 Note 7—9 og 17, H. R. T. 1897. 306 (U. f. R. 1897. 791), U. f. R. 1894. 478, jfr. 1905. 298. At der er givet Kreditorer Meddelelse om Overdragelsen og om dens Formaal, vil ifølge det i § 20 Note 27 bemærkede i og for sig heller ikke udelukke Retsforfølgning fra de Kreditorers Side, som ikke have tiltraadt Aftalen, se de anførte D. D. Om det af en Kreditor i Henhold til Dispositionen modtagne kan fratages ham af andre Kreditorer, vil afhænge af de ovfr. § 73. III. 1. a. angivne Regler.

SAGREGISTER.

(De store Tal henvise til Side, de smaa til Note.)

REGISTER OVER FORTOLKNINGSBIDRAG.

